

CANONVM ECCLESIASTICORVM COLLECTORES GRÆCI ET LATINI.

BIBLIOTHECA
IVRIS CANONICI VETERIS
IN DVOS TOMOS DISTRIBVTA.

QVORVM VNVS

CANONVM ECCLESIASTICORVM CODICES ANTIQVOS,

tum Græcos, tum Latinos complectitur;

Subiunctis vetustissimis eorumdem Canonum Collectoribus Latinis:

ALTER VERO

INSIGNIORES IVRIS CANONICI VETERIS

Collectores Græcos exhibet.

Ex antiquis Codicibus MSS. Bibliothecæ CHRISTOPHORI IVSTELLI.

HORVM MAIOR PARS NVNC PRIMVM IN LVCEM PRODIT,

Cum versionibus Latinis, Præfationibus, Notis, & Indicibus huic editioni necessariis.

Operâ & studio GVLIELMI VOELLI *Theologi ac Socij Sorbonici,*

Et HENRICI IVSTELLI, CHRISTOPHORI F.

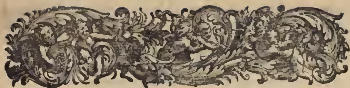

LVTETIÆ PARISIORVM,

Apud LVDOVICVM BILLAINE, in maiori Aula Palatij, ad insigne Magni Cæsaris, & Sancti Augustini.

CIƆIƆCLXI.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

PRÆFATIO
AD LECTOREM
DE HVIVSCE OPERIS EDITIONE.

NTEGRVM ſanè biennium eſt, CHRISTIANE LECTOR, ex quo ad hoc opus, quod nunc tibi tandem repræſentamus, typis excudendum animum appulimus: tantundem enim temporis poſtulabat, vt omnibus numeris abſolutum in lucem ederetur. Si quidem probè norunt eruditi quantum laboris & vigiliarum in eiuſmodi veteribus libris, vel conquirendis, vel eruendis, vel caſtigandis, vel transferendis impendendum ſit.

Ex literario Chriſtophori Iuſtelli penu, totum ferè depromptum eſt, qui vt erat antiquitatis Canonicæ ſtudioſiſſimus, eam quam nactus fuerat ſpartam pro virili plurimùm exornauit, & dum vixit, ſiue in edendis, ſiue in colligendis veterum Canonum libris ſedulam operam nauauit. Cùm enim à multis acciperemus tres Canonum Codices, qui olim à Iuſtello editi fuerant, propter raritatem exemplarium ab omnibus eruditis vehementer exoptari, exiſtimauimus reipub. literariæ nos operæ pretium facturos, ſi Codices illi quos ipſe Iuſtellus ſecundis curis emendauerat, & auctiores reddiderat, iterum typis mandarentur, vnáque cum eis, quinque præcipui Iuris Canonici veteris Collectores Græci, quos ille paratos habebat, ſed morte præuentus publici iuris facere non potuit, ederentur. Et ne quid huic operi deeſſet, quod antiquitatis Canonicæ ſtudioſi deſiderare poſſent, conſilio & hortatu amicorum, nonnullas eiuſdem argumenti veterum Auctorum elucubrationes, quæ ad complementum operis neceſſariæ videbantur, adiunximus, omniáque in vnum corpus compegimus.

Quoniam verò omnes illi Codices & Collectiones Canonum ius illud tantùm vetus ſpectant, quod potiſſimùm in Codice Eccleſiæ vniuerſæ continetur, quo etiam Eccleſia Catholica primis ſeptem Eccleſiæ ſæculis tum in Conciliis, tum in iudiciis Eccleſiaſticis vſa eſt; nihil autem eorum complectuntur, quæ ad ius nouum attinent, quod quidem veteri ſucceſſit circa an. Chriſti 836. & paulatim inualuit in Occiden-

tis partes, publicatâ ſcilicet nouâ Iſidori Mercatoris Collectione, à Riculpho Archiepiſcopo Moguntino, ex Hiſpaniis in Gallias aduectâ, quæ priſcorum Pontificum Rom. à Clemente ad Siricium epiſtolas continebat, & demum poſteriorum Pontificum decretalibus epiſtolis accreuit: integrum ipſum opus non abs re Bibliothecæ Iuris Canonici veteris titulo inſcribendum cenſuimus.

Totum opus, quòd in nimiam magnitudinem creuiſſet, in duos ſumus partiti tomos. In priorem coniecimus tres Canonum Codices iam antè à Iuſtello editos, ſcilicet Eccleſiæ vniuerſæ, Romanæ, & Africanæ; antiquiora Romanorum Pontificum decreta; priſcam item Latinam Canonum editionem nondum editam; tres denique vetuſtiſſimos Latinorum, qui via & ratione Canones eoſdem collegerunt, Martinum ſcilicet Bracarenſem, Fulgentium Ferrandum & Creſconium Epiſcopum Africanum.

Poſteriori tomo concluſimus omnes Iuris Canonici veteris Collectores Græcos, Ioan. Antiochenum, Alexium Ariſtinum, Simeonem Magiſtrum & Logothetam, Arſenium Monachum, Photium Patriarcham, & Theodorum Balſamonem.

In quibus omnibus edendis hanc adhibuimus operam, vt ea quæ iam edita fuerant emendatiſſimè cuderentur, collatis priùs exemplaribus optimæ notæ iam editis, aut Codicibus manu exaratis. Quæ autem nunc primùm in lucem proferuntur, curauimus vt quàm ſimillima forent manuſcriptis libris ex quibus eruuntur, notatis ad marginem variis aliorum Codicum lectionibus, aut amanuenſis hallucinationibus: vel, ſi quid in illis emendandum aut illuſtrandum eſſet, obſeruationibus nonnullis eidem margini appoſitis. Tum denique, vt hoc operis omnibus vſui eſſe poſſet, Græcis Latinam perpetuò verſionem, ſiue veterem, ſiue nouam, Græco textui quoad fieri potuit conſonam & reſpondentem è regione adiecimus.

In fronte totius Bibliothecæ poſuimus Codicem Eccleſiæ Vniuerſæ, vt omnium antiquiſſimum & præſtantiſſimum, quippe qui cæteris aliis collectionibus materiam ſuppeditauit. Collectus autem fuit paullo poſt Concilium Conſtantinopolit. I. ſub Theodoſio Magno, à Stephano quodam Epheſino Epiſcopo, vt præferebat olim vetus Bibliothecæ Palatinæ Codex, quem vidit Iuſtellus, vt refert illuſtriſſimus Petrus de Marca Archiepiſcopus Toloſanus. Perierat illius Codicis memoria, edito poſt Synodum Trullanam à Græcis Eccleſiæ Orientalis Codice, ſed eum in lucem reuocauit ac reſtituit Iuſtellus, Canonibúſque Conciliorum Epheſini, & Chalcedonenſis locupletauit; continebat enim cùm primùm editus eſt, Canones tantùm Concilij Nicæni, quinque topicorum Ancyrani, Neocæſarienſis, Gangrenſis, Antiocheni, Laodicenſis, tum etiam Conſtantinopolitani primi, nec vltrà progrediebatur.

Vnde hîc mirari ſubit, * illuſtriſſimum olim virum ſumma dignitate, & multiplici doctrina clarum non ſatis animaduertiſſe differentiam, quæ inter vtrumque illum Codicem intercedit,

*Card Perronius in responsione ad Magnæ Britanniæ Regem lib. I. cap. 55.

dum à Codice Ecclesiæ Orientalis argumentum ducit, vt malæ fidei Iustellum arguat, quòd in Codicem Ecclesiæ Vniuersæ Sardicenses Canones non admiserit. Sed cùm certissimum sit, vt omnes eruditi norunt, Codicem Ecclesiæ Vniuersæ non debere confundi cum eo, qui nunc Orientalis Ecclesiæ Codex dicitur, qui à Ioanne Tilio editus est primùm Lutetiæ an. 1540. ex MS. Codice Ecclesiæ Pictauiensis, illius summi viri tota argumentationis strues corruat necesse est, cùm falso innitatur fundamento. Et certè non erat cur in Iustello genuinum infringeret ob Canones Sardicenses; cùm inter emunctæ naris viros compertissimum sit, Synodi Sardicensis Canones in illo primario Ecclesiæ Codice non extitisse. Huius assertionis testis idoneus est Dionysius Exiguus, qui Codicem Græcum versione nouâ donauit, dum in præfatione ad Stephanum Episcopum ait, in Chalcedonensis Concilij decretis finem esse Græcorum Canonum, quibus se subiicere Sardicensis & Africani Concilij decreta, quæ Latinè sunt edita, declarat. Ex quibus verbis colligimus Synodum Sardicensem, à Græcis inter Orientales Synodos non fuisse relatam, quippe cuius Canones non Græcè sed Latinè primùm editi fuissent. Sed alia eáque potissima extitit ratio, cur statim ab initio illius Synodi Canones ab Orientalibus Ecclesiis non fuerint admissi; nimirum ob Canones de appellationibus ad Romanam Sedem, qui è diametro Canonibus Antiochenis aduersabantur, quos Episcopi Orientales ediderant, qui appellationes extra diœcesim grauiter & iniquo animo ferebant: quemadmodum & Africani Patres, qui eamdem ob caussam Sardicenses Canones neglexerunt, nec appellationes transmarinas lubenter admittebant, quippe qui eâdem quâ Orientales prærogatiuâ se tuebantur, vt ex variis Codicis Ecclesiæ Africanæ Canonibus palam est.

Neque etiam te mouere debet, ERVDITE LECTOR, quod * vir doctissimus, & de antiquitate canonica bene meritus, Codicem illum perstringat, dum ait à Iustello decorari titulo specioso, & nimis generali Codicis Ecclesiæ Vniuersæ; rationes enim quas ad id astruendum assumit, adeò leues sunt, vt per se facilè dissoluantur. Non enim necesse est, vt illa Collectio Codicis vniuersæ Ecclesiæ titulo gaudeat, vt omnes Conciliorum Canones à singulis Ecclesiis receptos & editos complectatur; sed sufficere videtur, quòd primis Ecclesiæ temporibus quibus editus fuit hic Codex, illo solo, nec alio vteretur Ecclesia vniuersalis in disceptandis de disciplina controuersiis, quemadmodum à Concilio Chalcedonensi factum legimus.

* Franc. Florens dissert. de origine Iuris Can. parte 2.

Codicem Ecclesiæ vniuersæ sequitur Codex Canonum Ecclesiasticorum Dionysij Exigui, quem iam ediderat Iustellus ex eleganti & antiquissimo septingentorum circiter annorum manuscripto libro. Conflatus est autem ex iisdem Canonibus, quibus præcedens Ecclesiæ vniuersæ Codex Græcus vsque ad Constantinop. Concilium I. ex quo tres tantùm Canones refert, vt erant in Græca auctoritate, quibus addidit XXVII. tantùm Concilij Chalcedonensis Canones: po-

ſtremò Sardicenſis, & Africanorum Conciliorum ſtatuta, quæ Latinè non Græcè edita fuerant, ſubiunxit. Adeò vt Dionyſianus ille Codex partim ex Græcorum, partim ex Occidentalium Synodis compoſitus fuerit. Porro ne quid eorum quæ ad diſciplinam Eccleſiaſticam ſpectant, prætermiſiſſe videretur, Dionyſius, Conciliorum Canonibus, quotquot ab ipſo Romanorum Pontificum decreta reperiri potuerunt, ſub vna numerorum ſerie, eo quo iam modo Patrum Canones ordinauerat, primus ſubnectere curauit. Antiquiores enim Collectores decretales Pontificum epiſtolas omiſerant, Synodorum contenti regulis. A Siricio autem incepit, quia antiquiores non reperit, & in Anaſtaſio deſinit; nam quæ ab Hilaro ad Gregorium minorem viſuntur, ad hanc primam Dionyſij Collectionem non pertinent, ſed ab aliis Dionyſio poſterioribus additas eſſe dubium non eſt. Cæterum tanta fuit huius Codicis auctoritas, vt Caſſiodorus Dionyſij æqualis & ſuperſtes in libro de diuinis lectionibus dicat, vſu celeberrimo eum fuiſſe ab Eccleſia Romana complexum. Et certè abſolutè Corpus Canonum appellari meruit, can. 1. d. 19. eóque nomine à poſterioribus Latinorum collectoribus laudari ſolet. Quod ſimiliter Romani Gratiani correctores confirmant, in præfatione quam Gratiani decreto præfixerunt. Frequentiſſimus autem eius vſus fuit in Conciliis & ſcriptoribus Gallicanis à tempore Caroli Magni, cui ab Hadriano I. Pontifice Romano dum eſſet Romæ circa annum Chriſti 807. donatus eſt in vſum Eccleſiarum Occidentalium.

Quoniam verò Dionyſius Exiguus confuſione priſcæ tranſlationis offenſus nouam ſuam editionem, de qua egimus, adornauerat, vt ex eius præfatione conſtat, non ingratum fore duximus antiquitatis ſtudioſis antiquiſſimam illam verſionem Latinam Dionyſiano Codici ſubiicere. Hæc igitur nunc primùm in lucem prodit ex octingentorum annorum Codice manu exarato Bibliothecæ Chriſtophori Iuſtelli, cui nec par, nec ſecundus extat vſquam alius, niſi is qui aſſeruatur in Bibliotheca Vaticana: qui ambo Codices priſcæ iſtius, & omnium antiquiſſimæ verſionis teſtes locupletes eſſe poſſunt. Et ne id gratis fingere videamur, lege quæ ſcripſit eruditiſſimus Iacobus Sirmondus in cenſura Anonymi de regionibus & Eccleſiis ſuburbicariis, vbi ſic loquitur: *Tantùm abeſt vt ſuburbicarij vocem hoc loco reſpuam, vt noua tibi auctoritate confirmaturus ſim antiquiſſimæ Nicænorum Canonum editionis in Bibliotheca Vaticana, vbi ſextum hunc Nicænum canonem, hoc titulo & exordio conceptum memini.* DE PRIMATV ECCLESIÆ ROMANÆ, ET ALIARVM CIVITATVM EPISCOPIS. ANTIQVI MORIS EST, VT EPISCOPVS VRBIS ROMÆ HABEAT PRIMATVM, VT SVBVRBICARIA LOCA, ET OMNEM PROVINCIAM SVAM SOLLICITVDINE GVBERNET. Qui canon cùm iiſdem planè verbis conceptus habeatur in Codice Iuſtelli, alterum alteri eſſe quàm ſimillimum euidenter oſtendit. Ne pigeat etiam adire illuſtriſſimum Toloſanæ ſedis Archiepiſc. Petrum de Marca, teſtem omni exceptione maiorem, in doctiſſima ſua de Sacerdotio & Imperio Concordia, vbi docet poſt Synodum

Chalcedone habitam Canones Græcos Latinitate fuiſſe donatos, & Occidentalibus communicatos, interpretatione in eam rem elaboratâ, cuius meminit Dionyſius Exiguus, eiúſque exemplar antiquiſſimum retinere adhuc Bibliothecam Vaticanam à viris eruditis laudatam, & alterum venerandæ antiquitatis Codicem MS. virum de antiquitate Canonica optimè meritum Chriſtophorum Iuſtellum. Verùm plura de illo Codice dicere non opus eſt, cùm cætera peti poſſint ex præfatione propria, quæ infrà ſuo loco poſita eſt.

Sequitur Codex Canonum Eccleſiæ Africanæ, quem tibi damus ex prima editione Iuſtelli, emendatiorem tamen in nonnullis, etſi ſecundas curas non ei adhibuerit. Fuit autem hic Codex primùm Latinè, deinde Græcè editus, & à Græcis in Codicem Eccleſiæ Orientalis poſt Concilium Trullanum relatus. De quo plura dicere ſuperuacaneum eſſet, cùm abundè de eo & Conciliis Africanis, ex quibus depromptus eſt, diſſeruerit Iuſtellus in doctiſſima præfatione quam huic Codici præmiſit, & in obſeruationibus ac notis quas illi ſubiecit.

Obiter tamen hîc obſeruare licebit, à nonnullis eruditis viris olim fuiſſe dubitatum an eſſet illa Canonum Africanorum Collectio priuati cuiuſdam opus, an Concilium aliquod Africanum; & hac de re * eminentiſſimum virum cumulatiſſimè in vtramque partem diſſeruiſſe, eo tamen modo vt in eam partem quæ priuatum opus eſſe exiſtimat, propenſior ſit: oppoſitam nihilominus partem quam non modò plerique ex recentioribus, verùm etiam antiqui melioris notæ ſcriptores ſequuti ſunt, amplectendam eſſe vt veriorem ob ſequentes rationes exiſtimamus. Etenim Dionyſius Exiguus in præfatione ſui Codicis illos Canones Concilium Africanum appellat, & in contextu ait, *Incipit Synodus apud Carthaginem Africanorum, quæ conſtituit Canones* CXXXVIII. In Capitularibus etiam Caroli Magni, & in aliis collectionibus anonymis iidem Canones ſub titulo ex Concilio Africano citati paſſim occurrunt, & hunc ipſum titulum antiqui Codices MMSS. ſemper retinent, ex quibus in veterem Eccleſiæ Rom. Codicem, atque in vulgatos Conciliorum tomos fluxerunt. Tum etiam Creſconius Africanus Epiſcopus cap. XXX. & CLIV. vtriuſque collectionis ſuæ, hanc ipſam Africanam Synodum vocat Concilium Carthaginenſe vniuerſale. Non eo ſenſu quo deſignari ſolet Concilium totius diœceſeos Africæ, alioqui Carthaginienſes pleraſque alias Synodos æquè vniuerſales appellare potuiſſet, ſed quòd illud ex pluribus Conciliis Africanis, quaſi compoſitum compactúmque ſit. Præterea poſt trigeſimum tertium huius Codicis canonem hæc in textu leguntur, *Recitata ſunt etiam in iſta Synodo diuerſa Concilia vniuerſæ prouinciæ Africæ, tranſactis temporibus Aurelij Carthaginenſis Epiſcopi.* Immo ante triginta tres ipſos Canones ſic habetur: *Deinde quæ in Conciliis Africanis promulgata ſunt, actis præſentibus inſerta noſcuntur.* Quibus teſtimoniis nihil euidentius afferri poteſt, nam & iſti Canones priores XXXIII. ex primo & ſecundo Carthaginienſibus Conci-

* *Card. Peronium, in reſponſ. ad Magnæ Britan. Regem lib. 1. cap. 49.*

liis, & ex Hipponensi deprompti sunt. Denique Græci ipsi qui Codici Ecclesiæ Orientalis illos ipsos Canones in Græcum translatos post Concilium Trullanum, à quo approbata est hæc Africana Collectio, inseruerunt, ipsam Collectionem, semper Concilium Carthaginiense vocant. Vt ex Photio, Zonara, Balsamone, cæterisque Collectoribus Græcis liquidò constat. Cætera de hoc Codice, vt & de Conciliis Africanis, scitu digna satis superque exposita sunt, tum à Iustello loco citato, tum à doctissimo viro Petro Francisco Chifflетio Societatis Iesu Theologo, suis ad Ferrandum & Cresconium notis, quos legisse lectorem non pœnitebit.

Primum tomum claudunt tres antiquissimi Canonum Collectores Latini, Fulgentius Ferrandus, Martinus Bracarensis Episcopus, & Crisconius vel Cresconius Episcopus Africanus. Ferrandi Collectione nulla est apud Latinos antiquior, floruit enim Iustini & Iustiniani temporibus in Ecclesia Carthaginiensi, cuius fuit Diaconus, vt ex Chronico Victoris Tununensis constat. Eius etiam honorificam facit mentionem Facundus Hermianensis in Africa Episcopus, & Cresconius in præfatione sui Breuiarij Canonici, qui quidem longè post Ferrandum suam collectionem elaborauit. Vixit enim Cresconius, vt ex Codice MS. Vaticano, quem citat illustrissimus Annalium conditor Card. Baronius ad ann. Christi 527. colligitur, eo tempore quo Ioannes Patricius victoriam de Saracenis in Africa reportauit, quam Cedrenus ad annum 3. Imperij Leontij refert, hoc est, vt ex Anastasio in Hist. Ecclesiastica discimus, anno Christi 690.

Ferrandi in Canonibus viâ & ratione digerendis opus vnum est & singulare, quod Breuiationis Canonum titulum præfert: At, Collectio Canonum Cresconij duas veluti partes habet. Prior Breuiarium Canonicum dicitur, in quo disciplina omnis Ecclesiastica ad Ferrandi exemplum breuibus quibusdam summulis, & per subtilitatem titulorum, vt loquitur Iustinianus, comprehenditur, citatis tantùm quæ ad rem spectant, ad singulos titulos Conciliorum Canonibus, aut Pontificum decretis. Posterior verò integros Canones ac decreta διὰ πλατέων eo ipso ordine quo in Breuiario citantur exprimit, inscribitúrque in MSS. Codicibus, vel Concordia Canonum, vel liber Canonum. Vtriusque Breuiarium primus in lucem edidit Petrus Pithœus, ex Codice MS. Ecclesiæ Trecensis, Lutetiæ Parisiorum, anno Christi 1588. non autem Nicolaus Faber, vt putat Altaserranus. Hanc editionem in hoc opere secuti sumus, sed emendatam & diligentissimè collatam cum duabus aliis posterioribus, Altaserrani scilicet & Chifflеtij, quas ille Augustoriti Pictonum anno 1630. hic Diuione anno 1649. typis mandari curarunt. Concordiam verò Canonum Crisconij antehac non editam, ex antiquo manu exarato libro Bibliothecæ Collegij Claromontani, nunc primùm publici iuris facimus. Hanc porro acceptam referre debes eruditissimis viris Societatis Iesv presbyteris, Philippo Labbeo, & Gabrieli Cossartio insignis huius Bibliothecæ præfecto, qui eâ quâ præditi sunt

humanitate hunc Codicem nobiſcum communicarunt, ex quo diligenrer collato cum alio Codice Bibliothecæ Thuanæ, qui Creſconij nomen præfert, ſed multis Canonibus, & decretis interpolatus eſt, & diuerſa merhodo abs vero & germano Criſconij fœtu conſcriptus, atque etiam cum Codicibus Dionyſij Exigui, & Eccleſiæ Romanæ, ex quibus totus deprompt us eſt Creſconius, hanc noſtram editionem confecimus, caſtigatis, ſi qui reperti ſunt amanuenſis erroribus, & adſcriptis margini, ſi quæ notatu dignæ viſæ ſunt, variantibus lectionibus.

Partim aurem conueniunt duo illa Eccleſiæ Carthaginienſis lumina, & partim diſcrepant. Conueniunt quidem ſi formam ſpectes, paria quippe ſunr omnia; neque enim illi, vt Dionyſius Exiguus, Conciliorum ordinem, & Canonum conſequenriam ſecuri ſunt; ſed habitâ materiarum ratione, Canonicam omnem diſciplinam, certis capitibus, ad ſingula ſubnotaris canonibus & decretis, via & ratione complexi ſunr. Ferrandus quidem triginta duobus ſupra ducenta, Creſconius omnino trecentis.

In quo bis fallitur illuſtriſſimus Annalium conditor: primùm quòd tomo 5. ad annum Chriſti 419. numero 90. Ferrando trecenta prorſus tribuar capitula, cùm id Creſconio peculiare ſit. Deinde, quòd tomo 7. ad annum Chriſti 527. Breuiarium Canonicum Criſconij cum Breuiarione Canonum Ferrandi confundat, dum ait Creſconium Collectioni ſuæ ſubieciſſe eam, quam eodem fermè rempore Ferrandus elaborauit, ſed alio planè ordine non citando, ſed recitando Canones, quámque meritò Breuiarium Creſconius appellauerit. Nam prætérquam quòd Ferrando faciat Creſconium æqualem, qui reuera ducenris ferè annis poſterior fuit, certiſſimum eſt ex omnibus libris editis & MSS. opus Ferrandi eſſe dumraxat CCXXXII. Capitulorum, & à Creſconiana Collectione planè diuerſum. Etenim licèt in methodo & ratione tradendi conueniant, ordo tamen Ferrandi multo ſpectabilior eſt & accuratior, quàm Criſconij.

Si de materia item quæſtio ſit, non parum inter ſe differunt, quippe multa habenr propria & peculiaria. Ferrando certè propria ſunt, quæcumque refert ex Conciliis Conſtantinopolitano, Zellenſi ſeu Tiellenſi, Sufferulenſi, Septimunicenſi, Macrianenſi, Iuncenſi, Mazaranenſi ſeu Maradianenſi, Thenirano, & Thuſdritano ſeu Thuſduritano, quorum ne meminit quidem Creſconius.

Similiter Creſconio proprij ſunt Canones Apoſtolorum, & Chalcedonenſis Concilij, decrera item Romanorum Pontificum Siricij, Innocentij, Zoſimi, Cæleſtini, Leonis, & Gelaſij, quæ à Ferrando nuſquam laudantur.

Ferrando quidem & Criſconio communes ſunt Canones Nicæni, Ancyrani, Neocæſarienſes, Gangrenſes, Antiocheni, Laodicenſes & Sardicenſes: ſed cum hoc diſcrimine, quòd Creſconius has ſeptem Synodos, ex editione Dionyſij Exigui iiſdem verbis, &

numeris exhibeat; non item Ferrandus, qui Codicibus vſus eſt in vtroque planè diuerſis, & Dionyſianâ editione vetuſtioribus. Verùm quæ diximus de vtriuſque ſiue conſonantia, ſiue diſcrepantia, faciliùs intelliget Lector ex altera tabularum quæ ad calcem tomi primi huius operis poſitæ ſunt, quas lubenter nobis dedit clariſſimus vir de literis optimè meritus Gulielmus Bluetus, quem hîc honoris cauſâ nominamus.

Cæterum monendus es, LECTOR, in Ferrando diuerſas ferè vbique eſſe à Creſconianis, & Dionyſianis notas numerales Canonum Carthaginienſium. Quæ diuerſitas ex eo nata eſſe videtur, quòd omnes pariter collectione Canonum Carthaginienſium non vſi ſunt. Nam Græci quidem, & Dionyſius Exiguus omnes eius CXXXIII. Canones vna ſerie, & conſequentia numerarunt, tanquam vnius eſſent Synodi, vt reuera ſunt; alij verò ex vna Synodo quaſi duas fecerunt, nec eodem planè modo. Nam Codex vetus Canonum Eccleſiæ Romanæ editus Moguntiæ anno ſalutis 1525. priùs exhibet primos XXXIII. Canones ſub nomine Concilij Carthaginienſis: deinde centum reliquos ſub nomine Concilij Africani. Eâdem diuiſione vſus eſt Creſconius, qui Canones illos priores XXXIII. adſcribit Concilio quod Carthaginienſe ἁπλῶς nuncupat, ſed alios centum velut ex altero Concilio refert, quod cap. 30. & 154. Carthaginenſe vniuerſale appellat. At Ferrando minùs placuiſſe illam Collectionem veroſimile eſt: ſiue quòd in ea quædam deeſſe, quædam redundare, alia inconcinnè ſeiuncta, vel connexa eſſe deprehenderit: ſiue quòd ipſos fontes adire, quàm ipſos riuulos ſectari maluerit. Quapropter ex toto illo Concilio anni CDXIX. ex quo Africana Collectio emanauit, ſex tantùm vltimos Canones, qui ſoli eius proprij ſunt, ſpectauit; & ex eis titulos 2. 3. 4. & 6. capitulis ſuis 73. 195. 196. & 197. inſeruit, reliquos Canones, ex quibus Africana conſtat Collectio, non ex ipſa Collectione, ſed ex ſingulorum Conciliorum Africæ integris actis retulit.

Atque etiam ex hoc fonte nata eſt ea, quæ inter Creſconium & Dionyſium Exiguum in annotandis ad Canones numeris diuerſitas apparet. Cùm enim Dionyſius, ſicut & Græcus Africanæ Collectionis Codex, Canones vno ductu numerent CXXXIII. Creſconius autem primùm XXXIII. deinde rurſus ab vnitate initio repetito centum, vt vetus Eccleſiæ Rom. Codex, neceſſe eſt numeros poſterioris Concilij apud Creſconium eſſe ſemper ternario & tricenario minores, quamuis in priore Concilio cum Dionyſianis numeris planè conueniant. Ex quo facilè deprehendere eſt, quandonam Creſconius nomine Concilij Carthaginienſis intelligat prius, & quando poſterius. Nam de priori ex Canonibus XXXIII. conſtante refert Canones XXVII. iiſdem quibus apud Dionyſium numeris prænotatos: ex poſteriori autem centum Canonibus definito, citat Canones diuerſis locis LX. ad quorum ſingulos Creſconij numeros addi debent XXXIII. vt Dionyſianos exæquare poſſint.

Supereſt

Superest vt de Martino Bracarensi nonnulla dicamus. Eum inter Latinos Canonum Collectores non omittendum iudicauimus, quippe qui & antiquitate & ordine sit insignis. Fuit enim Ferrando suppar, & Dionysio Exiguo æqualis. Opus quod ex Codice potissimùm Ecclesiæ Orientalis, & nonnullis Occidentalibus Synodis, iisque Hispanicis decerpsit, aliquâ methodo & arte pollet. In duas enim partes distribuitur. Prior de personis, rebus, & ritibus Ecclesiasticis agit; posterior res ad laïcos pertinentes complectitur. Huius auctotis duæ sunt editiones. Vna vetus & vulgaris, quæ in omnibus Conciliorum tomis exstat. Altera recentior, quam in lucem edidit ex antiquis MSS. Garsias à Loaysa in sua Conciliorum Hispaniæ Collectione. Veterem & vulgatam tibi damus, quæ tamen nouum opus iure censeri ac dici meretur, vt quæ singulari curâ ab eruditissimo viro Ioanne Douiatio sacrorum Canonum Interprete Regio cum cæteris editionibus, & libris manu exaratis collata sit, adnotatis ad marginem tum variis lectionibus, tum Conciliis ex quibus, tanquam fontibus, suos Martinus Canones deprompsit. Et quandoquidem ad vmbilicum vsque perductus esset primus huiusce operis tomus, cùm Martini Bracarensis Collectio, & Liber seu Concordia Canonum Crisconij nondum edita in manus nostras venere, coacti fuimus huic primo volumini appendicem adtexere, quæ geminum illud non contemnendum antiquitatis monumentum comprehenderet, ne lectores studiosi se aliquâ veterum Collectionum fraudari meritò quererentur. Sed de Collectoribus Canonum Latinis hactenus: nunc ad Græcos eiusdem veteris Iuris Canonici Collectores accedamus, quos secundo Bibliothecæ nostræ tomo fuimus complexi.

Propositum Christophoro Iustello fuerat, hosce quatuor tantùm auctores in lucem edere, scilicet Ioannem Scholasticum, Aristinum, Simeonem Magistrum, & Arsenium, cum Prolegomenis Photij in suum Nomocanonem nondum editis. Sed nos amicorum victi precibus, integrum Photij Nomocanonem iterum sub incudem reuocandum suscepimus, ob eas rationes, quas statim sumus expositituri.

De quatuor primis Collectoribus pauca dicemus, cùm Iustellus in præfatione propria, quæ suo loco posita est, satis multa disseruerit. Ioannis Antiocheni Scholastici dicti geminum est opus; vnum enim Collectio Canonum inscribitur, alterum verò Nomocanonis titulum præfert. In his edendis sicut in sequentibus exemplaria MSS. quæ penes Iustellum erant secuti sumus. Collectionem Canonum, cum aliis libris editis, atque etiam cum egregio & antiquissimo Codice manuscripto illustrissimi viri Petri Seguierij Franciæ Cancellarij diligenter contulimus, varietate lectionum margini adscriptâ.

Continet autem hæc Collectio, quam in quinquaginta titulos digessit Ioan. Scholasticus optimâ & accuratâ methodo, omnes Conciliorum Canones, qui in Codice Ecclesiæ vniuersæ, & à Iustiniano

approbato continentur, quibus primus adiunxit non modò Apostolorum Canones LXXXV. qui à Concilio Trullano approbati sunt, sed nonnullos alios quos suo loco notauimus: & præterea Sardicenses, & D. Basilij LXVIII. quos omnes non summatim, sed longè latéque exscripsit.

Vbi obseruate licet, quàm multa in illo auctore recensendo peccauerit * vir eruditus in selectis de Iure Canonico dissertationibus. Primùm, quòd Collectionem Canonum à Nomocanone non distinguat. Deinde, quòd auctorem Collectionis faciat Theodoretum Cyri Episcopum, non Ioan. Scholasticum, eâ potissimùm ductus ratione, quòd Concilij quinti œcumenici sub Iustiniano celebrati Collectio illa mentionem non faciat: quasi verò Synodus illa aliquos ediderit Canones, vt illius meminisse oportuerit? Præterea, quòd Theodoretus, quem auctorem huius Collectionis adstruit, Conciliorum & Patrum Canones non integros referat, sed sententiam tantùm quàm breuissimo verborum compendio certis titulis includat. Denique, quòd ex duabus D. Basilij epistolis tantùm XXVII. non plures Canones auctor Collectionis adducat. Quæ omnia quàm longè aberrent à vero, tum ex præfatione Iustelli infrà posita; tum ex sola lectione duorum Ioan. Antioch. librorum, quos nunc primùm in lucem damus, nullo negotio eruditus Lector intelliget. Sed hæc optimo viro benignè condonanda sunt, qui si manuscriptos Codices vidisset & diligenter euoluisset, facilè suam sententiam mutasset.

* Francis. Florens dissert. de Origine Iuris Can part. 2

Vt Collectionis, ita Nomocanonis auctor censetur Ioan. Antiochenus, non Theodoretus, licèt Codex MS. Bibliothecæ Regiæ, ex qua desumptus est, hunc titulum præferat; id quod Florenti imposuit, & errandi ansam aliis eruditis viris præbuit. Huius generis scriptorum auctor fuit ille Ioan. Scholasticus; primus enim Conciliorum Canonibus concordantes Iustiniani leges adiunxit, τὰ συνᾴδοντα νόμιμα, quem postea sequuti sunt Photius & alij complures. Diligenter autem exemplar, quod ex Bibliotheca Regia exscripserat Iustellus, cum Oxoniensi MS. antiquo & insigni contulit, & varias lectiones ad marginem collocauit. Ne mirum autem tibi videatur, LECTOR, quòd tituli & numeri legum quæ in hoc libro citantur & referuntur, titulis & numeris nostrorum librorum non in omnibus respondeant, cùm hæc varietas non tam ex Amanuensis hallucinatione, quàm ex eo quòd certè veteres illi diuersos à nostris libros diuersa ratione digestos & collectos habuerint.

In Alexio Aristino, & Simeone Logotheta non est quòd immoremur; ambo enim artis prorsus expertes in suis Collectionibus simpliciter mentem & sensum Canonum breuiter, & per subtilitatem titulorum exprimunt: cum hoc tamen discrimine, quòd diuerso ordine in recensendis Conciliis vtantur. Ille namque seriem & ordinem, qui est in Codice Ecclesiæ Vniuersæ sequutus est, additis

initio suæ Collectionis Apostolorum Canonibus, & in calce Sardicensibus, Carthaginiensibus, Trullanis, & S. Basilij, ex tribus epistolis illius petitis. Hic verò dignitatem Synodorum amplexus, primò quatuor œcumenicas, deinde topicas septem, tum Trullensem, & tres prædictas Basilij epistolas expressit.

Hos sequitur Arsenius Monachus, Patriarcha Constantinop. qui accuratâ methodo vniuersam Canonicæ disciplinæ scientiam, ex Conciliis & Patribus in Concilio Trullano approbatis collectam centum supra vnum, & quadraginta titulis complexus est, additis in fine cuiusque tituli capitibus quibusdam ex legibus petitis. Ideóque illius opus Nomocanonis nomine, in fine Codicis Græci MS. non immeritò inscribitur. Vnde autem illa κεφάλαια νομικὰ deprompserit Arsenius non facilè est deprehendere. Multa olim & varia iuris πρόχειρα à Basilio, Leone Philosopho, & Constantino Porphyrogeneta Imperatoribus Orientis Basilicorum auctoribus sæpius edita sunt: an autem ex illis sua fortè capitula excerpserit Arsenius, non nostrum est definire, sed eruditis & iuris Græci peritis disceptandum relinquimus.

Vltimum in nostra Bibliotheca locum inter Collectores Græcos occupat Photius, non quòd dignitate, vel scientia cæteris inferior sit, sed quòd præcedentes iam editi essent, cùm integrum illius Nomocanonem edere decreuimus. Floruit autem Photius Nicolao I. & Hadriano Secundo Pontificibus Romanis, quibuscum graues inimicitias & discordias exercuit, imperantibus in Oriente Basilio Macedone, & in Occidente Carolo Caluo. Zonaras eum appellat ἄνδρα τῶν ἐπισήμων πρωτασηκρῆτις τότε τυγχάνοντα ἐν λόγοις ὀνομαστότατον, virum insignem primarium à secretis, tunc in eruditionis nomine celebrem: & Cedrenus ἄνδρα ἐπὶ σοφίᾳ γνώριμον, celebrem sapientia virum. Inter præclara ingenij sui monumenta reliquit & hunc quem tibi exhibemus Nomocanonem. De quo cùm multi eruditi & grauissimi viri quererentur, quòd in præcedentibus editionibus infinitis propemodum mendis scateret: quòd in multis etiam deficeret, ac quamplurima confusè & interturbato ordine contineret, nec Latina cum Græcis vbique bene conuenirent, tandem ad hoc præstantissimum antiquitatis monumentum integrum Græcè & Latinè typis & prælo committendum nos accingimus.

Itaque in hac editione pro exemplari sumpsimus editionem, quam Iustellus olim Lutetiæ emiserat è Codice MS. Bibliothecæ Palatinæ, quam cum alia subsequenti quæ Lutetiæ etiam Græcè & Latinè edita est anno 1620. diligenter contulimus, & vtramque cum antiquissimis MSS. Bibliothecæ Eminentissimi Cardinalis Iulij Mazarini, quos humanissimus Poterius huius diuitis & numerosæ supellectilis promuscondus nobiscum lubentissimè communicauit; sicque illius beneficio opus illud insigne sanitati perfectæ, integritati pristinæ, natiuóque splendori restituimus. Græco textui addidimus Latinam translationem, non eam quam Gentianus Heruetus, sed

quam Henricus Agylæus olim elaborauerat; tum quòd Agylæus meliori vsus est, & ampliori Codice Græco quàm Heruetus; tum etiam quòd Agylæi translatio magis ad stylum, & genium iuris peritorum accedat, in quorum potissimùm gratiam nouus hic à nobis susceptus est labor. Ita tamen vt quæ in ea deficerent versione noua supplerentur, quæ cum Græco non omnimodè congruerent emendarentur, mutatis etiam nonnullis, quæ minùs propriè in rebus Theologicis viderentur expressa.

Auctoritas porro Nomocanonis Photij tanta fuit, vt illum Græci omnibus suis Collectionibus præfigerent, quippe qui totius canonicæ disciplinæ elementa contineat, vt obseruauit Theodorus Balsamon Patriarcha Antiochenus, qui iussu Emanuelis Comneni Imperatoris Orientis, & Michaëlis Anchiali Patriarchæ Constantinopolitani, hunc Photij Nomocanonem perpetuis interpretatus est commentariis; quibus elucubrandis in hoc potissimùm incubuit, vt leges à Photio allatas cum Basilicis conferret, & ad vsum sui temporis reuocaret.

Photij Nomocanoni subiunximus tria de Synodis œcumenicis opuscula à Iustello cum Nomocanone iam edita, quorum primum eiusdem Photij nomen præfert, secundum Nili, tertij auctor ignoratur; in quibus edendis, vt à mendis expurgarentur, & Latina Græcis magis congruerent diligenter curauimus. Iis autem attexuimus libellum synodicum auctoris anonymi, sed antiqui, quem olim Græcè & Latinè Francofurti 1601. euulgauerat Ioannes Pappus: qui quidem liber omnes tam sacras, quàm profanas Synodos à temporibus Apostolorum ad Photij vsque sæculum breuiter & perspicuè complectitur. Quod eâ mente ac consilio fecimus, vt Lector non aliunde quàm ex ipso opere nostro historiæ Ecclesiasticæ elementa repeteret, quibus à difficili, & seria præcedentium opusculorum lectione mentem quandoque recrearet.

Tandem vt operi & labori nostro coronidem imponeremus, postremum in Bibliotheca nostra collocauimus egregium Theodori Balsamonis Patriarchæ Antiocheni volumen, quod sub Paratitlorum nomine, sed tantùm Latinè quondam ediderat Ioannes Leunclauius. Nunc verò Græcè primùm è tenebris erutum in lucem damus. In hac autem editione duobus MSS. Codicibus vsi sumus, quorum vnus fuit illustrissimi viri Caroli de Montchal, Tolosanæ sedis dum viueret Archiepiscopi; alter verò clarissimi nuper Senatoris Aquisextiensis Nicolai Claudij Peirescij; quem postremum nobis commodauit clarissimus etiam vir Gulielmus Fabrotus Caroli Annibalis filius. Latinam Leunclauij tralationem Fabrotus pater cum Græco textu diligenter contulit & emendauit, perpetuisque notis, iisque eruditissimis totum opus illustrauit, quas simul nunc primùm tibi exhibemus: quibus addidimus eiusdem Leunclauij binos ad Paratitla Notatorum libros multiplici eruditione refertos, ne iuris studiosi quidpiam nos ab illo nominatissimo auctore subripuisse arbitrarentur. Nihil hîc de inscriptione,

argumento, & auctore collectionis dicimus, cùm ista tum à Leunclauio, tum à Fabroto suis in notis accuratè & eruditè pertractata fuerint.

Atque hæc sunt, ERVDITE LECTOR, quæ de consilio ac instituto nostro in hoc opere elaborando tibi exponenda videbantur: Non enim hîc ampliori commendatione vti necesse est, quippe cùm ex totius operis lectione, quis illius sit scopus, quæque inde vtilitas accedat, facile tibi erit deprehendere, & quàm verissimè ante omnem etiam Canonum Collectionem dixerit * Beatus Cyprianus, *Disciplinam esse fundamentum religionis, custodem spei, retinaculum fidei, & ducem itineris salutaris.*

* De habitu virginum.

S. Athanasius in Epistola ad orthodoxos.

Οὐ γὰρ νῦν κανόνες καὶ τύποι ταῖς ἐκκλησίαις ἐδόθησαν, ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων ἡμῶν καλῶς καὶ βεβαίως παρεδόθησαν.

Non nupera aut nouitia res est Canonum Ecclesiasticorum institutio, sed à primis usque Patribus per manus rectè tradita est, & fundata Ecclesiis.

S. Leo I. Epistola 62. ad Maximum Antiochenum Episcopum.

Vniuersæ pacis tranquillitas non aliter potuit custodiri, nisi sua Canonibus reuerentia intemerata seruetur.

S. Gregorius I. lib. XI. Epist. 44. ad Ioannem Panormitanum Episcopum.

Tunc status membrorum integer manet, si fidei caput nulla pulset iniuria, & Canonum manet incolumis, atque intemerata semper auctoritas.

ELENCHVS EORVM
QVÆ IN HOC OPERE CONTINENTVR.

Quæ asteriscis notantur, nunc primùm in lucem prodeunt.

IN PRIMO TOMO.

IN APPENDICE TOMI I.

IN SECVNDO TOMO.

INDEX

INDEX
RERVM ET VERBORVM
QVÆ IN HIS DVOBVS BIBLIOTHECÆ
Iuris Canonici veteris Tomis continentur.

In quo ex litteris quæ paginarum numeris subiiciuntur; A supremam, B mediam, C infimam paginæ partem denotat; numeri verò qui litteris postponuntur, paginæ columnam ostendunt.

A

B

C

D

E

F

G

H

Lega-

M

P

Res

T

ERRATA.

Quis non facilè condonabit Typographis, si quando errent, quorum manus ludere magis quàm agere videatur? In hoc igitur opere sat bene longo, irrepserunt quidem errata, sed pauca: leuia suopte ingenio lector poterit emendare: maioris verò momenti quæ nobis occurrerunt hic obseruanda duximus.

PAG. 5. *lin. penultima*, ἐκαινώνησε, *lege* ἐκοινώνησε.

Pag. 15. *l.* 15. ἐποιοῦντο, *lege* ἐποιεῖτο.

Pag. ead. l. 16. ἱερῇς, *lege* ἱερουργῇς.

Pag. 19. *l.* 5. Balsamo, *lege* Photius.

Pag. 37. *l.* 34. παρεγγυώμενον, *lege* παρεγγυωμένων.

Pag. 46. *l.* 23. ἀφίκοντο, *lege* ἀφίκοιντο.

Pag. 54. *l.* 47. curatores, *lege* circuitores.

Pag. 105. *l.* 35. erratibus, *lege* erratis.

Pag. 138 *l.* 20. videantur, *lege* videamur.

Pag. 190. *col.* 2. *l.* 1. baptismum, *lege* baptisma.

Pag. 228. *l.* 5. delapsis, *lege* delapsus.

Pag. 331. *l.* 17. φουλάξαντες, *lege* φυλάξαντες.

Pag. 333. *l.* 17. ἐγκλήτων, *lege* ἐκκλήτων.

Pag. 343. *l* 21. τιμώτατοι, *lege* τιμιώτατοι.

Pag. 401. *l.* 33. Ἀπαμέως, *lege* Ἀπαμεῖος.

Pag. 496. *l.* 37. μόνον, *lege* υἱόν.

Pag. 548. *in fine*, Neocæsariensis Can. XV. *lege* Canon XIV. *& in textu Græco* ιε΄. *lege* ιδ΄.

Pag. 735. *l.* 35. propter si naturæ, *dele* si.

Pag 974. *l.* 26. βασιλείου κγ΄. *lege* κεφ. γ΄.

Pag. 1073. *l.* 28. Λαοδικείας κανὼν ξζ΄. *lege* ζ΄. η΄. *& in vers. Latina* LXVIII. *lege* VII. VIII.

Pag. 1271. *l.* 6. *in Græco textu post* σκαιὰ ἴδεν *delendum punctum: & in versione Latina post* Atrocem, *addendum*, Atrocem iniuriam.

Errata in Theodori Balsam. Coll & Notis Car. Annib. Fabroti sic corrigenda.

PAG. 1301. *in tit. De his, qui in Eccl. manumitt. lin.* 25 *pone in margine* l. 1. *& lin.* 34. *in marg. pone* l. 2.

Pag. 1393. *col.* 1. *lin.* 31. *in marg. pone* ad l. 43. *& lin.* 33 *pone in marg.* ad l. 45. *lin.* 37. *pone in marg* ad l. 46. *& lin.* 47. *pone in marg.* ad l. 47. *lin.* 61. *pone in marg.* ad l. 48.

Pag 1394 *col.* 1. *lin.* 26. *pone in marg.* ad l. 52. *& lin.* 59. *pone in marg.* ad l. 53.

Pag. 1398. *col.* 1. *lin.* 51. *in marg. pone* ad l. 3.

Pag. 1399 *col.* 1. *lin.* 15. *pone in marg.* ad l 5.

Pag. 1400. *col.* 1. *lin.* 6. *pone in marg.* ad l. 7.

Pag. 1403. *col.* 1. *lin.* 19 *pone in marg* ad l. 7.

Pag. 1404. *col.* 2. *lin.* 30. *pone in marg.* ad l. 2.

Pag. 1407. *col.* 2. *lin.* 19. *dele in marg.* ad l. 7.

Pag. 108. *col* 1. *lin.* 6. *ante illa verba:* itémque notas, *pone* lib. XI. tit. 4. *& lin.* 13. *ante illa verba* desinunt, *&c. pone* lib. 10. tit 7.

Pag. 1411. *col.* 1. *lin.* 9. *ante illa verba*, venena mala, *pone* lib. 18. tit. 1. dig. 35. *& lin.* 39. *dele illa verba*, lib. X. tit. 2. *& legendum* non venduntur.

Eadem pag. lin. 9. *à fine ponendum ante illa verba*, lib. 48. &c. *à capite*, AD TITVLVM De Homicida.

Pag. 1421. *col.* 2. *lin.* 10. *lege* Codinus in παρεκβολαῖς.

PRIVILEGE DV ROY.

LOVIS PAR LA GRACE DE DIEV ROY DE FRANCE ET DE NAVARRE: *A nos amez & feaux Conseillers les gens tenans nos Cours de Parlemens, Maistres des Requestes ordinaires de nostre Hostel, Baillifs, Seneschaux, Preuosts, leurs Lieutenans, & à tous autres nos Iusticiers & Officiers qu'il appartiendra, Salut. Nostre amé & feal Conseiller Secretaire, Maison, Couronne de France & des Finances,* HENRY IVSTEL *nous a fait remonstrer qu'il desireroit faire reimprimer vn Liure intitulé.* CODEX ECCLESIÆ VNIVERSÆ, & CODEX ECCLESIÆ AFRICANÆ, *corrigé & augmenté par* CHRISTOFLE IVSTEL son pere de plusieurs Traittez, auec quelques Canonistes Grecs, *Sçauoir,* IOANNES SCHOLASTICVS, ARISTINVS, SIMEON LOGOTHETA, ARSENIVS, & vne traduction ancienne des premiers Conciles, non encore imprimez; *mais il craint qu'après que luy ou tel Libraire ou Imprimeur qu'il aura choisi, & qui en aura fait la dépense, d'autres entreprennent de l'imprimer, s'il n'a sur ce nos Lettres necessaires.* A CES CAVSES, *& voulant en toutes occasions gratifier ledit Iustel, Nous luy auons permis & permettons par ces presentes, de faire imprimer lesdits Liures en vn ou plusieurs volumes, les vendre & debiter en tous les lieux de nostre obeissance, & ce en telles marges & caracteres, & autant de fois que bon luy semblera, durant l'espace de vingt années, à compter du iour que chaque Volume sera imprimé pour la premiere fois: Faisant tres-expresses defenses à toutes personnes de quelque qualité qu'elles soient d'en rien imprimer, vendre ni distribuer en aucun lieu de nostre obeissance, sous pretexte d'augmentation, correction, changement de titres, fausses marques, ou autrement, en quelque sorte & maniere que ce soit, sans le consentement dudit Iustel, ou de ceux qui auront son droit, à peine de confiscation des Exemplaires contrefaits, & des caracteres, presses & instrumens qui auront serui esdites impressions contrefaites, de tous dépens, dommages & interests, de trois mille liures d'amende, applicable vn tiers à nous, vn tiers à l'Hostel Dieu de Paris, & l'autre tiers audit Iustel: à condition qu'il sera mis deux Exemplaires desdits liures en nostre Bibliotheque publique, vn autre en nostre Cabinet, & vn en celle de nostre tres-cher & feal Cheualier, Comte de Gyen, Chancelier de France, le sieur Seguier, auant que les exposer en vente; à peine de nullité des presentes. Du contenu desquelles nous voulons & vous mandons que vous fassiez iouïr pleinement & paisiblement ledit Iustel, & ceux qui auront droit de luy, sans souffrir qu'il leur soit donné aucun empeschement. Voulons aussi qu'en mettant au commencement ou à la fin desdits Liures vn Extrait des presentes, elles soient tenuës pour deuement signifiées; & que foy y soit adioustée, & aux copies d'icelles collationnées par vn de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires, comme à l'original. Mandons au premier nostre Huissier ou Sergent sur ce requis, faire pour l'execution de cesdites presentes, tous exploits necessaires, sans demander autre permission.* CAR *tel est nostre plaisir; nonobstant oppositions ou appellations quelconques, & sans preiudice d'icelles: Clameur de Haro, Chartre-Normande, & autres lettres à ce contraires. Donné à Paris le vingt-septiéme iour d'Octobre l'an de grace mil six cens cinquante-huict, & de nostre Regne le seiziesme.* Signé, Par le Roy en son Conseil, DVFRESNE.

Monsieur IVSTEL a cedé & transporté son droict du susdit Priuilege à Monsieur Lamy Marchand Libraire à Paris, pour en iouir le temps porté par iceluy.

Registré sur le Liure de la Communauté, suiuant l'Arrest de la Cour de Parlement du 8. Auril 1653. Fait à Paris le 27. iour de Mars 1659. *Signé,* BECHET Syndic.

Acheué d'imprimer pour la premiere fois le 16. Feurier 1661.

ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΝΟΝΩΝ

ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

CODEX CANONVM
ECCLESIÆ VNIVERSÆ

A CONCILIO CALCHEDONENSI,
ET IVSTINIANO IMP. CONFIRMATVS.

GRÆCE ET LATINE

CHRISTOPHORVS IVSTELLVS primùm restituit, ex Græcis codicibus editis & MSS. collegit & emendauit, notísque illustrauit.

Editio altera emendatior, notísque & obseruationibus auctior.

CLARISSIMO DOCTISSIMOQVE VIRO IACOBO LESCHASSERIO IC.

CHRISTOPHORVS IVSTELLVS S. D.

T diuersa sunt hominum studia, VIR CLARISSIME, ego quidem antiquis capior, eóque præsertim studij genere quod ad Iuris Canonici cognitionem pertinet. Itaque quod facere solent homines profanæ vetustatis studiosi, qui nullum non lapidem reuoluunt, nullámque non in ipsis lapidibus literam obseruant, vt antiquæ Reipublicæ illustrandæ aliquid eruant: id ego in exquirendis vetustis Ecclesiæ monumentis, vt veterem Iuris Canonici memoriam recognoscerem, præstare conatus sum. Quare omnibus quas reperire potui Græcis Latinísque editis & manu exaratis Canonum Collectionibus, collatis & inter se comparatis, nullam inueni illâ antiquiorem, cui iam inde ab initio titulus fuit, CODEX, siue CORPVS CANONVM, quam Latinam, ex Dionysij Exigui interpretatione, etiamnum habemus: eáque tantopere affectus fui, vt eam pristinæ luci restituere constituerim, non solùm Latinam sed & Græcam. Siquidem, vt fontium purior est haustus, sine illis sordibus quæ in riuulis hærere solent, sic Græcorum libros, quasi fontes, Latinis antiquiores & potiores omnino habendos esse duxi, & *Conciliorum veritatem ab ipsis quærendam quorum linguâ edita sunt*, vt in epistola M S. Collectioni Canonum præfixa tradit Isidorus Mercator. Hæc quippe est rerum humanarum conditio, vt fere in deterius prolabantur. Decreueram equidem ab initio Conciliorum Græcorum Canones à Io. Tilio V. C. primùm editos, ex codicibus M S S. emendatos iterum in lucem proferre: sed tantisper intermissâ editione, quum ipsum Tilij codicem multa continere deprehendissem, quæ non erant in antiquiori Græca collectione, qua vsus est Dionysius Exiguus, atque ea de causa accuratiùs modum quærerem, quo ille vetus Ecclesiæ primitiuæ Codex restitui & in lucem reuocari posset: tu mihi, veluti Theseus alter, in explicando hoc labyrintho viam aperuisti, huiúsque restitutionis rationem antea incompertam indicasti, quam & ipsam tuis verbis descriptam huic operi adiunxi. Illud ergo vetustissimum Ecclesiæ Christianæ monumentum,

nunc primùm à nobis pristinæ integritati restitutum, & ab interitu vindicatum, ne diutius disperiret, publico dari curaui. Quam meam operam iis qui iuri dicundo præsunt, & Iurisconsultis omnibus non omnino inutilem fore spero. Quamuis enim in iure communi antiquo, positam esse libertatem Ecclesiæ Gallicanæ, ab omni æuo, Reges, Episcopi, Regni ordines, tota denique Gallia affirmauerit: vetus est tamen in Senatu Parisiensi sententia, à Maioribus per manus tradita, & memoriæ omnium, qui prudentiâ & vsu valent, insculpta, illam libertatem maximè quatuor primis Conciliis œcumenicis, & iis quæ ab illis confirmata sunt, contineri, & quæ contrà fiunt, præcipuas appellationibus iis causas præbere, quæ velut ab abusu interponuntur. Quæ sententia conuenit protestationi ab illustrissimo Cardinali Lotharingiæ, in Concilio Tridentino factæ, omnium Galliæ Episcoporum nomine, die XI. Nouembris an. CIƆ. IƆ. LXIII. nempe, optare se, in eóque maximè elaborandum esse, vt vetus disciplina Ecclesiæ restitueretur: *In vsum, inquit, veteribus, iamdiu abolitis, reuocatis Canonibus, & maximè quatuor veterum Conciliorum, quæ quantum fieri poterit, obseruanda esse censeo.* & post pauca, *Hanc autem meam mentem & sententiam, cùm meo, tum omnium Galliæ Episcoporum nomine, in acta referri volo, & vt id fiat à notariis peto & postulo.* Itaque etiam, vt illa antiquitatis pars non multis perspecta, & à paucis pertractata, magis innotescat, planéque appareat, si res ad sua initia reuocetur, Ius Canonicum, quo hodie vtimur, ab antiquo illo codice, quasi fonte, originem duxisse, vniuersam veluti Iuris Canonici historiam, ex vetustis vtriusque Ecclesiæ Orientis & Occidentis reliquiis desumptam præfixi. Notas etiam addidi, quas quidem non alio studio conscripseram, nisi vt mihi priuatim prodesse possent; amicorum tamen precibus victus, qui aliis non posse superesse censuerunt, quas mihi soli parraueram, tandem in gratiam aliorum publicari permisi. Quidquid verò in hoc opere laboris impendi, alteri quàm tibi consecrare nec volui nec debui: nec sanè vna causa est, sed ea maximè iusta, quòd tibi huius restitutionis nostræ tota ratio debetur. Absit namque à meis moribus ea labes, vt à quo hanc habeo, me non agnoscam accepisse. Meum itaque laborem, quem tibi meritò datum, dedicatúmque vltro defero, tantisper velim te boni consulere, donec alia te digniora occurrant, quibus animi erga te mei propensam voluntatem testatam posteris consignatámque relinquam. Vale. Lutetiæ Parisiorum Kal. Maiis, anno CIƆ. IƆ. CX.

VETERVM ET RECENTIORVM SCRIPTORVM testimonia quædam, de Veteri Codice Canonum Ecclesiæ vniuersæ, & eius confirmatione.

Ex Concilio Ephesino, actione 1. parte 2. pag. 327. tom. 1. Concil. general. edit. Rom.

IVVENALIS *Hierosolymorum Episcopus dixit: Quamuis* SANCTIONES ECCLESIASTICÆ *sat esse statuunt, si rei ad diluenda obiecta crimina tertiò citentur: nos tamen, ex quadam benignitate Nestorium quarta citatione admonere, & prouocare parati eramus; verùm quòd nemini, sicut Episcopi inde redeuntes testati sunt, aditum ad se patefaciat, manifestum est huius Synodi aspectum recusare. Proinde, quæ iam præ manibus sunt, ea capessantur, ritéque* κατὰ τὴν τῶν κανόνων τάξιν, secundùm seriem Canonum, *constituantur.*

Ex eodem Concilio act. 11. pag. 400.

CVM διὰ τὴν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀκολουθίαν, per Ecclesiasticarum sanctionum CONSEQVENTIAM, *controuersias in medium positas examinari oportet, &c.*

Ibidem pag. 425.

ΠΡΟΣΛΑΒΟΝΤΕΣ τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην τῆς Ἀντιοχείας, ἔξω πάσης ἀκολουθίας ἐκκλησιαστικῆς κανόνων, *adsciscentes Ioannem Antiochenæ Ecclesiæ Episcopum præter omnem* Ecclesiasticam consequentiam Canonum.

Ibidem pag. 426.

CVM *animaduerteremus causæ suæ defensioni diffidere quæ temerè* παρὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν, *contra* CANONVM CONSEQVENTIAM, *aduersus Cyrillum & Memnonem scripto mandauerant, ea irrita & prorsus vana iudicauimus.*

Et pag. 491.

SI *indignum quidpiam,* παρὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν, *præter* CANONVM CONSEQVENTIAM, *pertulerit, &c.*

Ex Georgio Alexandrino in vita Io. Chrysostomi.

ΚΑΙ δὲ παραγενόμενοι ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται, κατὰ τὴν κανόνων ἀκολουθίαν, ἐκοινώνησαν τῷ Ἰωάννῃ, *Aduenientes autem Episcopi & Metropolitani, iuxta* CANONVM CONSEQVENTIAM, *Ioanni communicarunt.*

Ex Epiſtola Leonis Papæ I. & Synodi Romanæ ad Theodoſium Imp. II. tom. 2. Conc. general. edit. Rom.

OMNES *partium noſtrarum Eccleſiæ ſupplicant, vt generalem Synodum iubeatis intra Italiam celebrari. Quàm autem, poſt appellationem* (à Flauiano Epiſcopo) *interpoſitam, hoc neceſſariò poſtuletur, Canonum Nicææ habitorum Decreta teſtantur, quæque* SVBTERANNEXA *ſunt.*

Ex Concil. Calchedonenſi actione III. pag. 241. tom. 2. Concil. general. edit. Rom.

Ἡ ἁγιωτάτη καὶ οἰκουμενικὴ σύνοδος, τρίτην ἤδη κλῆσιν ταύτην ποιουμένη, κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν ἁγίων κανόνων, *Sancta & vniuerſalis Synodus tertiam iam hanc vocationem faciens, ſecundùm* CONSEQVENTIAM SANCTORVM CANONVM, *&c.*

Ibidem pag. 243. & apud Euagrium Hiſt. Eccl. lib. 2. cap. 2.

ΔΗΛΑ γεγένηται καὶ πεπολιτευμένα Διοσκόρῳ, τῷ γενομένῳ τῆς Ἀλεξανδρέων μεγάλης ἐκκλησίας ἐπισκόπῳ, κατὰ τῆς τῶν κανόνων τάξεως, καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, *Manifeſta facta ſunt, quæ à Dioſcoro quondam Alexandriæ magnæ ciuitatis Eccleſiæ Epiſcopo commiſſa ſunt, contra* CANONVM SERIEM *& Eccleſiaſticam diſciplinam.*

Et actione IV. pag. 297.

ΑΕΤΙΟΣ ἀρχιδιάκονος τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγίας, καὶ καθολικῆς ἐκκλησίας, εἶπε· Κανών ἐστιν οὗτος, ὃς μετὰ τῶν ἄλλων τέθειται παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων· οὓς φυλάττοντες οἱ ἅγιοι πατέρες οἱ ἐπίσκοποι, ἐκδιδάσκουσι κληρικούς, καὶ μοναχούς, καὶ πάντας τοὺς χριστιανίζοντας, εἰ εὕροιεν ἢ ἀφηνιῶντας, ἢ μὴ βουλομένους πείθεσθαι, κεχρῆσθαι τῷ κανόνι τούτῳ. καὶ ἀπὸ ΒΙΒΛΙΟΥ ἀνέγνω ταῦτα· Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, &c. πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐβόησαν· οὗτος δίκαιος κανών, οὗτος ὁ κανὼν τῶν ἁγίων πατέρων. id eſt, *Ætius Archidiaconus Conſtantinopolis ſanctæ & vniuerſalis Eccleſiæ dixit: Regula eſt hæc cum aliis poſita à ſanctis Patribus, quam cuſtodientes ſanctiſſimi Patres Epiſcopi, docent & clericos & monachos, & omnes Chriſtum colentes. Si autem inuenerint aut reſultantes, aut acquieſcere non volentes, hac vtuntur regula. Et ex* CODICE *relegit hæc:* Si quis preſbyter aut diaconus, ſuum contemnens Epiſcopum, &c. *Omnes reuerentiſſimi Epiſcopi clamauerunt: Hæc iuſta regula, hæc regula Patrum.*

Concil. Antioch. can 5.

Ibidem pag. 302.

Ἡ ἁγία σύνοδος εἶπεν· οἱ θεῖοι τῶν πατέρων κανόνες ἀναγινωσκέσθωσαν, καὶ ἐμφερέσθωσαν τοῖς ὑπομνήμασι. καὶ λαβὼν τὴν ΒΙΒΛΟΝ Ἀέτιος ἀρχιδιάκονος, καὶ πριμμικήριος τῆς μεγάλης ἐκκλησίας ἀνέγνω. ΚΑΝΩΝ πγ΄. Εἴ τις ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου καθαιρεθείς, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, &c. ΚΑΝΩΝ πδ΄.

εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, *&c. Sancta Synodus dixit: sacri Patrum Canones legantur, & commentariis inserantur. Sumptóque* CODICE, *Aetius Archidiaconus & Primicerius magnæ Ecclesiæ, legit.* CANON XXCIII. Si quis Episcopus à Synodo depositus, aut Presbyter, aut Diaconus, *&c.* CANON XXCIV. Si quis Presbyter aut Diaconus, contempto proprio Episcopo, *&c.* Concil. Antioch. can. 4. Concil. Antioch. can. 5.

Ex eodem Concilio act. XI. pag. 377.

ΣΤΕΦΑΝΟΣ ὁ εὐλαβέστατος εἶπεν· ἀξιῶ, τοὺς κανόνας ἀναγνωσθῆναι τοὺς λέγοντας, ὥστε ἐν ἑτέρᾳ πόλει τὸν χειροτονηθέντα, μὴ δύνασθαι ἐν ἑτέρᾳ καθίστασθαι. οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἀναγινωσκέσθωσαν οἱ κανόνες. Λεόντιος ὁ εὐλαβέστατος ἐπίσκοπος Μαγνησίας ἀπὸ τοῦ ΒΙΒΛΙΟΥ ἀνέγνω. ΚΑΝΩΝ ϟε΄. Εἴ τις ἐπίσκοπος σχολάζων, ἐπὶ σχολάζουσαν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιρρίψας, *&c.* ὁ αὐτὸς εὐλαβέστατος Λεόντιος ἐπίσκοπος ἀνέγνω ἀπὸ τοῦ ΒΙΒΛΙΟΥ. ΚΑΝΩΝ ϟϛ΄. Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονίαν λάβοι ἐπισκόπου, καὶ ὁρισθεὶς προεστάναι λαοῦ, *&c. id est: Stephanus reuerendissimus Episcopus Ephesi dixit: Supplico vt Canones relegantur, qui dicunt, vt is qui in alia ciuitate ordinatus est, constitui non possit in altera. Gloriosissimi iudices dixerunt: Relegantur hi Canones. Leontius reuerendissimus Episcopus Magnesiæ, ex* CODICE *relegit.* REGVLA XCV. Si quis Episcopus vacans super Ecclesiam vacantem semetipsum iniiciens, *&c. Idem reuerendissimus Leontius Episcopus ex eodem* CODICE *legit.* REGVLA XCVI. Si quis Episcopus ordinationem acceperit, & populo præesse decretus, *&c.* Concil. Antioch. can. 16. Eiusdem Concil. Antioch. can. 17.

Ibid. pag. 380.

ΠΩΣ οἷόν τε ἐστί, Βασσιανὸν ἐκβάλλεσθαι, παρὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν; *quomodo possibile est Bassianum expelli præter* CONSEQVENTIAM CANONVM? & paulò post: ἀναγνωσθέντων τῶν κανόνων, οἱ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον. ἡμῖν μὲν φαίνεται οὔτε Βασσιανὸς ἂν ἐπίσκοπος εἶναι τῆς Ἐφεσίων πόλεως, οὔτε Στέφανος, *Relectis Canonibus, gloriosiss. iudices dixerunt: Nobis quidem videtur neque Bassianum dignum existere vt sit Ephesiorum ciuitatis Episcopus, neque Stephanus &c.*

Ex eodem Concilio act. XIII. pag. 388.

ΟΙ ἐνδοξότατοι ἄρχοντες εἶπον· ἀναγινωσκέσθωσαν οἱ κανόνες. Βερονικιανὸς ὁ καθωσιωμένος σηκρητάριος, ἀπὸ ΒΙΒΛΙΟΥ ἐπιδοθέντος παρὰ Εὐνομίου τοῦ εὐλαβεστάτου, ἀνέγνω. ΚΑΝΩΝ δ΄. (*sic legendum, non* ϛ΄.) ἐπίσκοπον προσήκει, μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων καθίστασθαι. *Gloriosissimi iudices dixerunt:* Canones legantur. *Beronicianus vir deuotus, magistrianus & secretarius diuini consistorij, ex* CODICE *dato ab Eunomio reuerendissimo Episcopo legit.* CANON IV. Episcopum oportet quidem præcipuè ab omnibus Episcopis prouincialibus ordinari, *&c.* Conc. Nicaen. can. 4.

Ex epiſtolâ ſynodicâ Epiſcoporum Prouinciæ Piſidiæ ad Leonem Imperatorem, tom. 2. Concil. general. pag. 488.

VEstræ *potentiæ noſtris ſignificamus apicibus, Timotheum quidem, qui tam damnatus oſtenditur, ſicut plurimi venerabilium Epiſcoporum Ægyptiacæ diœceſeos in ſcriptis affirmantes, veſtræ clementiæ ſuggeſſerunt nouiſſimè, contra Eccleſiaſticas ſanctiones ad ſacerdotij miniſterium fuiſſe perductum, ſed etiam eos, qui cùm ſcirent eum fuiſſe damnatum, communicare illi ſine periculo crediderunt, extraneos eſſe à Dei Eccleſia iudicamus, ſecundùm* CONSEQVENTIAM REGVLAREM *nulla eis venia nec ſpe reſtitutionis vllo modo remanente, ſicut* Concil. Antioch. can. 4. XXCIII. *regula de talibus apertè decernit, cuius initium eſt:* Si quis Epiſcopus à ſynodo depoſitus, aut Preſbyter, aut Diaconus ab Epiſcopo proprio, *&c.*

Ex epiſtola Epiſcoporum Europæ prouinciæ, ibidem pag. 477.

EOs *qui in damnatorum locis ab eo (Timotheo) ſunt conſtituti, ſiue Epiſcopi ſint, ſiue Archimandritæ, ſiue Preſbyteri, ſiue Diaconi, ſiue quilibet in clero humiliori conſiſtens, hos indignos graduum, in quibus ſunt præter* ECCLESIASTICAM CONSEQVENTIAM *ordinati, decreuimus.*

Ex epiſtola Agapiti Epiſcopi Rhodi, ibidem pag. 495.

TIMOTHEVS *ſi talis eſſe paruerit, qualem eum oblatæ preces veſtræ pietati à Dei amantiſſimis Ægyptiacæ diœceſis Epiſcopis atque clericis eſſe declarauerunt, non ſolùm inter Epiſcopos ſiue clericos, ſed neque inter fideles laicos iuſtè conſtituendus eſt, qui & ſanctorum Canonum diſciplinam vaſtauit, & Romanam Rempublicam confuſione compleuit. Verumtamen quoniam Imperialis lex, &* ECCLESIASTICARVM SANCTIONVM CONSEQVENTIA *cuſtoditur, ſi placet, hoc ſupplico, vt vocetur accuſatus ſacro pietatis veſtræ edicto.*

Ex collect. Canonum MS. Io. Antiocheni Preſbyteri Scholaſtici.

ΤΑ ὁρισθέντα κατὰ καιροὺς διελόντες εἰς τίτλους ν΄. οὐ τάξιν τινὰ καὶ ἀκολουθίαν ἀριθμῶν ἐφυλάξαμεν. *Quæ pro tempore definita ſunt (Canonum Decreta) in titulos quinquaginta diſtribuimus, non ſeruato* ordine *&* CONSEQVENTIA NVMERORVM.

Ex epiſtola Vigilij Papæ ad Ruſticum & Sebaſtianum Diaconos Eccleſiæ Romanæ, tom. 3. Concil. general. pag. 603. edit. Rom.

VT *vniuerſi nos rectè feciſſe cognoſcant,* Canonum conſtituta *poſuimus, quæ ſancta Calchedonenſis Synodus apud ſe* relecta *laudauit.* ÆTIVS *Archidiaconus* relegit. Si quis Preſbyter aut Diaconus ſuum contemnens Can. 5. Concil. Antioch. Epiſcopum communione ſuſpendit, *&c.*

Ex

Ex epiſtola Dionyſij Exigui Codici Canonum Eccleſiaſticorum præfixâ.

REGVLAS *Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, ſiue quæ ante eam, ſiue quæ poſtmodum factæ ſunt, vſque ad Synodum centum quinquaginta Pontificum, qui apud Conſtantinopolim conuenerunt, ſub* ordine numerorum, *id eſt*, à primo capite vſque ad centeſimum ſexageſimum quintum, ſicut habetur in Græca authoritate *digeſſimus*.

Ex eiuſdem Dionyſij Exigui epiſtola Paſchali 1.

IN Sanctis Canonibus, *ſub titulo* LXXIX. *qui primus eſt Antiocheni Concilij, his verbis inuenitur expreſſum:* Omnes qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni Concilij de ſalutifera ſolemnitate Paſchali, excommunicandos, & de Eccleſia pellendos eſſe cenſemus. Can. 1. Concil. Antiocheni.

Ex epiſtola Mappinij Archiepiſcopi Remenſis ad Nicetium Epiſcopum Treuirenſem. Concil. Galliæ tom. 1. pag. 293.

LICET *nihil noui vos de his rebus inuenire cognoſcimus, quod priſca Patrum ſolertia non potuit reperire, tamen abſurdum eſſe videtur, vt à nobis recipiantur, qui à vobis ſecundùm* SERIEM CANONVM *Eccleſiaſticâ ſeueritate abdicantur.*

Ex Hincmari Remenſis Archiepiſcopi opere LV. Capitul. ad Hincmarum Laudunenſem Epiſc. cap. 21.

QVOD *non niſi viginti capitula, quæ habemus in Nicæno Concilio fuerint conſtituta, &c. Sed & Actio* XI. *Calchedonenſis Concilij, in qua ſcriptum habetur;* Regula XCV. *de vacante Epiſcopo, &c.* Et paulò pòſt. *Leontius ex eodem* CODICE, *legit Regulam* XCVI. *de his qui ad Epiſcopatum vocati, &c. Quas Regulas, connumeratis à capite* XX. *Capitulis Nicæni Concilij, ſi quis per ſingula* CONSEQVENTIA CONCILIA *ex ordine numerauerit, in Antiocheno Concilio, loca præfatorum numerorum tenere inueniet. Unde manifeſtum eſt non niſi tantùm* XX. *capitula in Nicæno Concilio conſtituta.*

Ex Antonij Auguſtini Archiepiſcopi Tarraconenſis lib. 1. de emendat. Gratiani dialogo XI.

CANONES *Concilij Antiocheni receptos eſſe conſtat, & in* CORPORE CANONVM *poſitos ante Concilium Calchedonenſe, vt in eiuſdem Concilij actione* XI. *apparet, ex libro etiam Latino, quem eodem nomine* CORPVS CANONVM *dicimus, quem apertè Leo IV. in Epiſtola ad Epiſcopos Britanniæ approbat.*

Ex Annal. Eccles. Cæsaris Baronij Cardinalis tom. III. anno Christi CCCXLI. num. XXXIV.

ILLVD compertum est, ex quâdam ANTIQVIORI nobis incomperta COLLECTIONE, in Concilio Calchedonensi duos Canones Antiochenæ Synodi, in actione IV. atque XI. ad verbum esse citatos, sed absque titulo Antiocheni Concilij, quorum quidem in eo CODICE QVI IN SYNODO PROBATVS EST, ATQVE LECTVS, actione XI. prior XCV. alter XCVI. erat numero consignatus: cùm tamen iidem in Concilio Antiocheno XVI. & XVII. ordine describantur. vt planè appareat, non ex ipso Antiocheni Concilij Codice editos esse, sed ex quadam antè iam factâ COLLECTIONE COMMVNI MAIORVM AVTHORITATE PROBATA.

Ex Iacobi Leschassetij I C. Consultatione de controuersia inter Paulum V. Pontificem, & Rempublicam Venetam, anno 1607.

INNOVANDA mihi est & instauranda Codicis Canonum Ecclesiæ primitiuæ memoria, & à tenebris obliuionis, quibus iamdiu sepulta fuit, excitanda, vt ex hac restitutione fiant manifesta, tam quæ erant in eo Codice, quàm quæ non erant, quæque tamen vulgò solent illi falsò tribui confirmandæ & tuendæ cupiditati & ambitioni quorumdam, quasi ex authoritate sanctorum Canonum veteris Ecclesiæ. Neque enim existimare debemus sanctissimos & sapientissimos Patres illos veteres Ecclesiam iure incerto, sine regularum & definitionum collectione certa rexisse, vel Canones quibus illa regeretur habuisse sparsos, vagantes, nullius collectionis corpore conclusos, vt pro libidine cuiuscunque licuisset per falsi crimen suppositiitios Canones Ecclesiæ obtrudere, qui mos semper fuit ambitionis & cupiditatis humanæ, quod libuisset authoritati Ecclesiæ vniuersæ tribuere. Postulant à nobis Patres illi, vt de sua pietate & prudentia potiùs ita sentiamus, voluisse illos Ecclesiam habere corpus certum regularum sui iuris, quas ex certis Conciliis collegerint, & Concilia certo ordine dispofuerint, certóque & immutabili numero Canones illorum complexi sint, cui neque addi, neque detrahi à quoquam posset, vt hoc quasi vallo & muro septum iuris corpus aduersus falsi crimen vndique tutum esset. Neque tantùm vt falsum præuenirent solebant veteres iura sua in certa corpora colligere, sed etiam vt vim omnem iuribus extra collectiones publica authoritate factas vagantibus & dispersis adimerent. Ob easdem causas Theodosius Imperator Nouella de confirmatione corporis suarum Nouellarum, ait se in corpus vnius codicis constitutiones prædecessorum suorum redegisse; ne aliter nisi ex ipso codice in iudicio proferrentur. Eandem rationem & consilium sequutus Iustinianus codicem suum fecit, constitutiones in multa volumina dispersas in vnum corpus colligendo, quod ipse testatur l. vn. C. de emendatione Codicis Iustiniani, vnde iura extrauagantia posteritas appellauit, quæ non in corpore codicis, sed extra corpus diuagarentur, vt Iustiniani verba vsurpem, quibus eodem loco vsus est. Ea fuit primùm, antequam componeretur Codex Theodosianus, prouidentia & vigilantia Patrum Ecclesiæ Catholicæ, quæ collectionem suam corpus codicis canonum nuncupauit, quemadmodum & Imperatores corpus codicis constitutionum suarum dixerunt. Quare etiam in more habebat

Ecclesia alia iura quæ illi obtrudebantur codice suo non comprehensa, velut notha & adulterina nulliúsque authoritatis reiicere, quod Gallicani Episcopi factitarunt; teste acerrimo authoritatis Romanæ defensore Nicolao I. Papa, qui in epistola quam ad illos scripsit relata in Codicem Gratiani, can. si Romanorum, distin. 19. hæc illorum verba recenset. Quanquam, *inquit*, quidam vestrûm scripserint haud illa decretalia priscorum Pontificum in toto corpore Codicis canonum inueniri descripta. *Sed quis meliùs nos docuerit hanc mentem & prouidentiam Ecclesiæ Catholicæ quàm eadem ipsa, quæ cùm conuenisset in Concilio Calchedonensi, quod quatuor primorum œcumenicorum postremum est, actione octaua, cognoscens de controuersia mota de episcopatu, nonagesimum quintum & nonagesimum sextum canones citat corporis sui canonici, & ex eorum iure de controuersia pronuntiat, cuius actionis octauæ verba sunt hæc:* Gloriosissimi iudices dixerunt: Legantur hi canones. Leontius reuerendus Episcopus Magnisiæ ex Codice legit regulam nonagesimam quintam: Si quis Episcopus vacans super Ecclesiam vacantem semetipsum iniiciens subripuerit sedem, præter perfectum Concilium, hunc expellendum esse, licèt omnis populus quem arripuit, eum elegerit. Perfecta verò synodus illa est, cui interest & metropolitanus Episcopus. Idem reuerendus Leontius ex eodem codice legit regulam nonagesimam sextam: Si quis Episcopus ordinationem acceperit episcopatus, & populo præesse decretus non acquieuerit ordinationi, neque ei persuasum fuerit proficisci ad Ecclesiam sibi commissam, hunc excommunicatum esse donec coactus acquiescat, aut quicquam de eo Episcoporum prouinciæ synodus perfecta definiat. *Hi duo canones reperiuntur hodie in Concilio Antiocheno, quod libro continetur, qui vulgariter appellatione Canonum Apostolorum & Conciliorum inscribitur, súntque illi duo canones, alter sextus decimus, alter septimus decimus Concilij Antiocheni. Horum numerorum ope adiuti, & eo ordine quo canones illi collocati fuerunt in Codice Canonum antiquo, & illo quo reperiuntur hodie in Concilio Antiocheno, nos viam & rationem, si qua est, reperire debemus, quâ codicem antiquum, quo Ecclesia catholica in Concilio Calchedonensi vsa est, restituamus. Ita enim compositum codicem antiquum esse oportuit, vt canones illi duo, nempe sextus decimus, item septimus decimus Concilij Antiocheni, reperiantur alter nonagesimus quintus, alter verò nonagesimus sextus in serie Canonum totius illius codicis antiqui. Quod vt fiat primùm obseruandus nobis est ordo, quo collocata fuerunt Concilia in Codice antiquo, initium à Nicæno facientes. Qui quidem ordo inuenitur hodie in locis quatuor veteris memoriæ, qui ad nostram vsque ætatem conseruati sunt. Primus locus reperitur in Concilio Constantinopolitano in Trullo can.* ἐπισφραγίζομεν. *vbi hoc ordine recensentur: Concilium Nicænum, Ancyranum, Neocæsariense, Gangrense, Antiochenum, Laodicense, Constantinopolitanum, Ephesinum & Calchedonense, quod actione octaua citat canones nonagesimum quintum & nonagesimum sextum huius codicis. Eodem ordine disponuntur in Codice canonico Græco Ecclesiæ Orientalis Lutetiæ Parisiorum edito, diligentia Iohannis Tilij Engolismensis, qui post editionem quam Cardinali Turnonio dicauerat, Episcopus Meldensis factus est. Hac eadem serie collocantur in Codice Moguntino, qui editus est anno 1525. quem Moguntinum Codicem dicunt esse veterem Romanum ij qui recognouerunt codicem Gratiani iussu Gregorij XIII. in præfatione recogni-*

tioni suæ præfixa. Seruauit eum ordinem Pontifex Romanus Leo quartus in enumeratione quam facit horum Conciliorum scribens ad Episcopos Britanniæ, can. De libellis. distin. 10. *Horum quatuor testimoniorum duo prima feruntur ab Ecclesia Orientali, duo posteriora Roma nobis conseruauit locus Occidentis omnium celeberrimus. Quare certissima sunt hæc testimonia ab Ecclesia vniuersa lata de ordine Conciliorum in codice canonico, quem in manibus habebat illa in Concilio Calchedonensi. Imò tanta fuit Ecclesiæ religio in compage corporis canonum conseruanda, vt cùm ordinem temporis non seruasset in collocatione Conciliorum Ancyrani & Neocæsariensis, quæ Nicænum Concilium posterius tempore sequuntur collectionis ordine, lectores monuerit ita factum propter reuerentiam quæ debetur Nicæno, quod primum omnium œcumenicum ipsa celebrauit. Quod suum consilium præfixum est initiis Conciliorum Ancyrani & Neocæsariensis inscriptione quæ etiamnum in codicibus Græcis seruata est, cuius inscriptionis ratio vulgò ignoratur, & videtur hodie sine vllo vsu his Conciliis præfixa, soluto corpore codicis antiqui, & vagis & dispersis singulis extra suum corpus Conciliis per volumina, quæ vbique eduntur, Conciliorum. Post ordinem quem habuerunt in codice antiquo singula Concilia obseruatum, enumerandi sunt Canones illius codicis initium à primo Canone Nicæni Concilij sumentes, neque cùm ad finem cuiusque Concilij peruenerimus, à dinumeratione tamen cessandum est, sed continua nec interrupta numerorum serie vtendum, quâ numerandi formâ vsum est Concilium Calchedonense. Eâ cùm peruenerimus ad Canonem sextum & decimum Concilij Antiocheni à Concilio Calchedonensi citatum, qui Cànon incipit in Codice Orientali,* Εἴ τις ἐπίσκοπος σχολάζων, *& in Codice Romano Moguntiæ edito,* Si quis Episcopus vacans, *reperiemus illum Canonem esse nonagesimum sextum Codicis Orientalis quem dedit Tilius, at verò esse nonagesimum quartum Codicis Romani Moguntiæ editi. Nam in Codice Orientali viginti Canones Concilij Nicæni, quinque & viginti Ancyrani, quindecim Neocæsariensis, viginti Gangrensis, sexdecim Antiocheni, hi, inquam, omnes numeri coniuncti sex & nonaginta efficiunt. At in Codice Romano viginti Canones Concilij Nicæni, quatuor & viginti Ancyrani, quatuordecim Neocæsariensis, viginti Gangrensis, & sexdecim Antiocheni; hi, inquam, coniuncti numeri quatuor & nonaginta efficiunt. Rursum ab his duabus rationibus differt ratio Concilij Calchedonensis. Nam ratio Codicis Romani Canonem sextum & decimum Concilij Antiocheni efficit quartum & nonagesimum Codicis canonici antiqui: ratio Concilij Calchedonensis eum facit quintum & nonagesimum: at ratio Codicis Orientalis sextum & nonagesimum. Quod verò attinet ad contextum & verba Codicum Orientis & Romani, planè consentiunt, neque plus verborum est in hoc quàm in illo. In hoc solo differunt, quòd in Conciliis Ancyrano & Neocæsariensi Canon quidam in vno ex illis codicibus, in alio diuisus est in duo membra, & ex vno duo facti sunt Canones. At componendæ huic paruæ codicum controuersiæ, obseruanda est antiqua ratio quæ proculdubio fuit in vsu Concilio Calchedonensi, sicque certissima fides Codici canonico antiquo restituetur. Initium faciam controuersiæ Codicum componendæ à Concilio Ancyrano. Hoc quinque & viginti Canonibus constat in Codice Orientis, at quatuor & viginti tantùm in Codice Romano: hoc ideo quia quartus & quintus Canones huius Concilij in Codice Orientis, vnicum Canonem efficiunt, qui quartus est in Codice Romano. Præstat autem ratio Codicis Orientis, eáque veteres vsi sunt. Nam Photius Patriarcha Constantinopolitanus vbi-*

cunque in Nomocanone citat Concilium Ancyranum, hanc rationem sequitur. Theodorus quoque Balsamo libro secundo commentariorum diuidit Concilium Ancyranum in quinque & viginti Canones. Harmenopulus iudex Thessalonicensis eandem sequutus est rationem in tota epitome sanctorum Canonum, & sectione quinta tituli quarti distinctè & diuisim citat Canones quartum & quintum Concilij Ancyrani, qui in Codice Romano pro vno habentur: Sed & disertè citat Canonem quintum & vigesimum huius Concilij sectione quinta tituli tertij. Ex Latinis Ferrandus Diaconus Ecclesiæ Carthaginensis sequitur & hanc rationem in Breuiarij capitibus centesimo quadragesimo octauo, & deinceps vsque ad centesimum quinquagesimum quintum, & aliis item capitibus. Hæc dicta sint de rationum differentia Canonum Concilij Ancyrani, quæ est inter codices. Concilium verò Neocæsariense tot Canones habet in Codice Orientali, quot & in Codice Tiliano, nempe quindecim. At in Codice Moguntino, qui vetus Romanus est, quatuordecim Canones habet. Hæc verò differentia ex eo nata est, quòd tertius & decimus Canon Codicis Orientis Tiliani, qui incipit ἐπιχώριοι. Item quartus & decimus incipiens οἱ δὲ χωρεπίσκοποι, pro vnico Canone duabus partibus siue periodis constante citantur in Photij Nomocanone. Ambo citantur ab eo pro vnico decimo tertio, scilicet prior pars eius Canonis titulo tertio capite quarto, & posterior titulo primo capite vigesimo nono. Balsamo verò Photij commentator libro secundo diuisit hunc decimum tertium Canonem Concilij Neocæsariensis ex duabus periodis compositum in duos Canones, quibus diuisum & separatum commentarium subiunxit. Quæ res effecit, vt vnicus Canon in duos Canones diuisus habeatur, in Codice Orientali quem Tilius publicauit. Inde quoque factum est, vt Canon proximè sequens huius Concilij, qui est decimus quartus in Nomocanone Photij titulo primo capite trigesimo, apud Balsamonem pro quinto decimo numeretur. Codex Romanus vetus Moguntiæ editus, & Crisconius cum Photio conueniunt. Quare secundùm antiquam rationem, quam secutum est Concilium Calchedonense, Ancyranum constat quinque & viginti Canonibus, & Neocæsariense quatuordecim: qui numeri coniuncti cum viginti Canonibus Concilij Nicæni, viginti Gangrensis, sexdecim Antiocheni, efficiunt quinque & nonaginta, qui numerus tribuitur à Concilio Calchedonensi sexto decimo Canoni Antiocheni Concilij: vt illum fuisse oporteat quintum & nonagesimum Canonem Codicis Ecclesiæ primitiuæ vniuersalis. Atque hic est Codex Canonicus veteris Ecclesiæ Catholicæ, siue Conciliorum quatuor œcumenicorum veterum, in quo restituendo, & in lucem à tenebris reuocando veritatis amans hanc operam collocaui. Constabat omnino nouem Conciliis. Primum omnium erat Nicænum, quod duo Concilia Diœceseων, quamuis tempore priora, consequebantur, propter eius dignitatem, vt Codex ipse antiquus docet: postea collocata erant tria Diœceseων Concilia, Gangrense, Antiochenum, Calchedonensi actione octaua citatum, & Laodicense: compagem claudebant tria posteriora Concilia œcumenica, Constantinopolitanum scilicet, Ephesinum & Calchedonense. Hic verò Codex summa veneratione ab Ecclesia colendus videtur, tanquam suum instrumentum à corpore sacræ Scripturæ & auctoritate & antiquitate secundum.

Ex Hieronymi Aleandri I C. Romani dissertat. II. de region. suburb. cap. I.

CODICES *apud Ecclesias seruabantur, in quibus Canones omnes seiuncti ab actis vniuersalium Conciliorum, descripti erant. Primam sedem occupabant viginti Canones Nicænæ Synodi, præfixo etiam nomine: quòd id Concilium nescio quam dignitatis prærogatiuam habere semper visum est. Cæteris, qui subiecti erant, nomen apponere non perinde curarunt. Id coniici potest ex iis quæ legimus in opusculo Hincmari Rhemensis Archiepiscopi aduersus Episcopum Laudunensem, cuius verba cap.* XXI. *hæc sunt:* Sed & actio XI. Calchedonensis Concilij, in qua scriptum habetur Regula XCV. *& paulò post:* Leontius ex eodem CODICE legit Regulam XCVI. *&c. Sed Codex, quem hîc designat Hincmarus, is fuisse videtur quo vtebantur Ecclesiæ Orientales, quem etiam postea auctum nuper edidit Iustellus.*

Ex lib. III. cap. 31. Io. Seldeni de Nuptiis & Diuortiis p. 604. & 605.

VT *Imperatoriæ sanctiones à Theodosio minore, in Corpus illud, qui* Codex Theodosianus *dicitur, breui post Concilium Ephesinum coniectæ sunt, velut id quod Iuris Cæsarei Corporis nomen tunc sortiretur; ita & Canones qui præcesserant sparsim synodici, sic puto, sub id tempus in Codicem ab Episcopis, fortè Patribus ipsis Ephesinis eorúmve aliquibus, confectum,* βίβλον κανόνων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας, Codicem Canonum Ecclesiæ vniuersæ, *postea saltem, dictum, relati sunt. Nec, quantùm video, Codici illi vis Iuris Canonici vniuersalis, vtcunque sic constructo, ante Synodum quartam generalem seu Calchedonensem expressim data est. Primus enim eiusdem Synodi Canon est:* τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν, Canones qui à sanctis Patribus in vnaquaque Synodo hucusque constituti sunt, obseruari æquum censuimus. *Tam prouinciali, quàm œcumenicâ, vt disertè Jurisconsulti Græci. Antè illud statui, nullibi est compertum. Attamen fatendum interea est, velut pro eo quod vim Canonum vniuersalem antè haberet in actis eiusdem Synodi, citari Codicem illum, cui postmodum etiam & Canones Calchedonenses adiecti. Atque ita natus est ille, quem nunc iam dicto nomine Græco-Latinè editum terimus.*

CHRISTOPH. IVSTELLI
DE VETERI CODICE CANONVM Ecclesiæ vniuersæ, eiúsque auctoritate,
AD LECTOREM PRÆFATIO.

CCLESIA Christiana primitiua, duplici Iure olim regebatur, Diuino & Canonico. At Diuinum quidem Ius, Codice sacræ Scripturæ: Canonicum verò, Codice Canonum continetur. Itaque in Conciliis, illi duo Codices in medio consessus poni solebant, vt ex eorum iure Episcopi inter se dogmata pietatis explorarent, obortas hæreses refutarent, & controuersias ad disciplinam Ecclesiasticam, sacrámque πολιτείαν pertinentes dirimerent. Hunc morem indicant acta Concilij Calchedonensis, vbi passim hæc verba repetiuntur, προκειμένου ἐν τῷ μέσῳ, τοῦ ἁγιωτάτου καὶ ἀχράντου εὐαγγελίου, *antepoſito in medio ſacroſancto & venerabili Euangelio.* Et Cyrillus Alexandrinus, in Apologetico ad Theodosium Imp. de Concilio Ephesino loquens, ἡ ἁγία σύνοδος σύνεδρον, ὥσπερ καὶ κεφαλὴν, ἐποιοῦντο Χριστόν· ἔκειτο γὰρ ἐν ἁγίῳ θρόνῳ τὸ σεπτὸν εὐαγγέλιον, ἐπιφωνοῦν τοῖς ἁγίοις ἱερεῦσι, κρίμα δίκαιον κρίνατε. *Sancta Synodus Christum conſeſſorem, & velut caput, conſtituit: venerandum enim Euangelium, in ſancto throno collocatum erat, ſacerdotibus inſonans: Iuſtum iudicium indicate.* Et Epistola synodica Concilij Aquileiensis, *propoſita in medio Diuinæ Scripturæ.* Tom. 1. Concil.

Codicis verò Canonum, ipsa quoque Synodus Calchedonensis meminit, atque ex eo citat Canones 83. 84. 95. & 96. (qui 3. 4. 15. & 16. in Concilio Antiocheno reperiuntur) eorúmque iure de controuersiis Ecclesiasticis pronunciat. Et Epistola synodica Episcoporum prouinciæ Pisidiæ Asianæ Diœceseωs ad Leonem Imp. citat Canonem 83. qui quartus est Antiocheni Concilij. Et Dionysius Exiguus epistolâ Paschali I. ad Petronium Episcopum, Canonem citat 79. (Græcis 80.) qui primus est eiusdem Synodi Antiochenæ. Et epistolâ ad Stephanum Salonitanum Episcopum, quam suæ veteris illius Codicis Canonum Latinæ interpretationi præfixit, Canones à Nicæno Concilio I. ad Constantinopolitanum I. hoc est, à primo capite vsque ad centesimum sexagesimum quintum enumerat, *ſicut*, vt ipse ait, *in Græca auctoritate*, Conciliorum ordine & numerorum serie digesti erant. Ad hæc respexisse videtur Leo I. Pontifex, & Synodus Romana epistolâ ad Theodosium Imp. pro Flauiano Patriarcha CP. scriptâ, quâ petit, vt iuberet gene-

Act. 4. & 11.

Tom. 1. Concil. edit. Rom.

Tom. 1. Concil. edit. Rom.

ralem Synodum intra Italiam celebrari: quod, post appellationem interpositam, necessariò postulari Canonum Nicænorum Decreta testarentur, quæque *subterannexa* erant: vbi *subterannexorum* voce, intelligi par est Canones Conciliorum, qui à Nicæno ad Constantinopolitanum, numerorum serie in vnum collecti, in veteri Codice Canonum repe-
Act. Conc. Const. V. riuntur. Et Vigilius Epistolâ ad Rusticum & Sebastianum Diaconos Ecclesiæ Romanæ, ex eo Codice Canonem citat, in Concilio Calchedonensi probatum atque lectum, qui in Antiochena Synodo quintus numero consignatus reperitur. Vnde apparet primitiuæ Ecclesiæ Patres, in illo veteri Codice Canonum componendo, iuxta quem de rebus sacris iudicia habebantur, singula consequentia Concilia, certo ordine dispofuisse, certáque ac continuâ serie, nec interruptâ numerorum connexione Canones illorum numerasse, ne quid huic Codici detrahi aut addi posset: quem & ideo Patres Ephesini & Calchedonenses, aliíque Ecclesiastici Scriptores τάξιν & ἀκολουθίαν τῶν κανόνων, ἀκολουθίαν ἐκκλησιαστικὴν, & ἀριθμῶν ἀκολουθίαν, *seriem & consequentiam Canonum, consequentiam Ecclesiasticam*, & *consequentiam numerorum* passim vocant. Vnde & in actis Conciliorum vox ἀκολούθως & κανονικῶς pro eadem sumitur. Præponebantur autem viginti Canones Concilij Nicæni, διὰ τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου αὐθεντείαν, propter auctoritatem & dignitatis prærogatiuam magni illius Concilij, quod primum œcumenicum Ecclesia Christiana celebrauit; præfixo etiam illius nomine, vt quidam existimant, quod in cæteris qui subiecti seu subterannexi erant, obseruatum non fuit: atque inde factum videtur, lapsu temporis, vt sub nomine Conci-
Lib. 9. c. 33. lij Nicæni laudarentur omnes. Quod apud Gregorium Turonensem Episcopum obseruare licet, vbi ex Canonum Nicænorum decretis Canonem citat, qui XIV. est Gangrensis Concilij: *Canonum*, inquit, *Nicænorum decreta relegi, in quibus continetur, Quia si qua reliquerit virum, & thorum quo bene vixit, spreuerit.* & sequebantur Canones XXV. Concilij Ancyrani, & Neocæsariensis XIV. (quæ quidem duo Concilia ante Nicænum celebrata sunt, & ab eo deinceps comprobata, vt acta Concilij Florentini testantur) & qui postmodum constituti sunt, Gangrensis XXI. Antiocheni XXV. (cuius quatuor Canones sub titulo 93. 94. 95. & 96. ex eo Codice citantur in Concilio Calchedonensi) Laodicensis LIX. & Constantinopolitani I. quatuor (Græcis VII.), qui quidem collecti, secundùm Dionysium Exiguum, CLIV. Canones efficiunt. Ex quibus Canonibus ab initio compositum erat Corpus illius Codicis antiqui, quem in actis Synodi Calchedonensis citari, atque ante eam vim Canonum vniuersalem iam habuisse compertum est: cui postea adiecti sunt Concilij Ephesini III. œcumenici octo Canones fortè à Stephano Episcopo Ephesino, cuius extat Canonum Collectio nondum edita, quæ omnino conuenit cum veteri Codice Ecclesiæ vniuersæ, Canonésque Conciliorum Nicæni, Ancyrani, Neocæsariensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodicensis, & Constantinopolitani, eadem serie & ordine exhibet, quibus ipse Ephesinos addidit. Hæc verò in Bibliotheca Palatina, apud heredes Gelharti Ermenhorstij Hamburgi asseruatur, à

quibus

qui[illegible] hucusque nancisci non potuimus. Postea, Calchedonensis Concilij quarti œcumenici Canones XXIX. ab alio Collectore additi sunt. Hæc autem quinque Concilia, licèt particularia sint, authoritatem tamen œcumenicorum adepta sunt, quandoquidem Patres quatuor priorum Conciliorum illa probarunt, suáque fecerunt: atque ab vniuersa cum Orientis, tum Occidentis Ecclesia vnanimiter approbata, & confirmata sunt, & in Codice Canonum Ecclesiæ vniuersæ recepta fuerunt, & inserta tali ordine & numerorum serie, vt vnum & idem corpus constituerent, cui vim & authoritatem Canonici Iuris vniuersalis Concilium Calchedonense dedit Canone I. his verbis, τοὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν. *Canones qui à sanctis Patribus, in vnaquaque Synodo, hucusque constituti sunt, obseruari æquum censuimus.* Et postea Iustinianus Imp. Nouel. 131. de Canonibus Ecclesiasticis, θεσπίζομεν τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτεθέντας, ἢ βεβαιωθέντας, τοῦτ' ἔστι τῆς ἐν Νικαίᾳ, καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης, καὶ τῆς ἐν Καλχηδόνι. *Sancimus vim legum obtinere Ecclesiasticos Canones, qui à sanctis quatuor Concilijs constituti sunt, & CONFIRMATI, hoc est Nicæno, Constantinopolitano, Ephesino, & Calchedonensi.* Vbi *confirmatorum* voce intelligi par est Canones Conciliorum Diœceseωn prædictorum Ancyrani, Neocæsariensis, Gangrensis, Antiocheni, & Laodicensis, qui toto orbe recepti, & ab ipsis quatuor prioribus Conciliis œcumenicis probati & confirmati, in Codice Canonum Ecclesiæ vniuersæ continebantur, vt disertè Theodorus Balsamo ad Nomocanonem Photij tit. I. cap. 2. annotauit his verbis: σημείωσαι τὴν προκειμένην νεαρὰν (ρλα) ὡς νόμους κρατεῖν, μὴ μόνον τοὺς παρὰ τῶν (τεσσάρων) ἁγίων συνόδων ἐκτεθέντας κανόνας, ἀλλὰ καὶ τοὺς παρὰ τούτων βεβαιωθέντας, ἤγουν τοὺς κανόνας τῶν τοπικῶν συνόδων. *Nota præsentem Nouellam, quæ dicit, tanquam leges seruari oportere, non solùm qui à sanctis (quatuor) Synodis editi sunt Canones, sed eos etiam, qui ab his confirmati sunt, seu Canones Synodorum localium.* Concilium etiam Constantinopolitanum III. in Trullo habitum anno DCCVII. sub Iustiniano II. antiquum illum Codicem Ecclesiæ vniuersæ confirmauit Canone II. enumeratis Concilijs quibus constabat, hoc est quatuor primis œcumenicis, & quinque particularibus, seruato etiam ordine temporis a Nicæna Synodo ad Calchedonensem, additis Canonibus Apostolicis XXCV. Sardicensibus & Carthaginensibus, Trullensibus etiam, Græcorumque Patrum epistolis canonicis anteà non receptis, nec a Conciliis œcumenicis, nec ab Impp. confirmatis: vbi Balsamo per hunc Canonem, localium quoque Synodorum confirmationem factam τὴν γινομένην δ' ἐκ τούτου ἐπικύρωσιν τῶν τοπικῶν συνόδων, annotauit. Quibus postea adiecti sunt Canones Concilij Nicæni II. ac tandem ex iis omnibus tam Canonibus, quàm Patrum decretis a Nicæna prima Synodo ad Nicænam II. compositus est Codex Canonum Ecclesiæ Orientalis, (cui titulus Κανόνες τῶν ἀποστόλων, καὶ τῶν ἁγίων συνόδων) è Bibl. Canonicorum D. Hilarij Pictauiensis à viro cl. Ioanne Tillio Parisiis Græcè primùm editus, & postea ab Elia Ehingero ex Biblioth. Augustana Witebergæ anno 1614. cui Zonaras & Balsamo suas interpretationes addiderunt,

quæ antehac in lucem prodierunt.

Prima igitur & omnium vetustissima est Canonum Ecclesiasticorum Collectio, quæ CODEX CANONVM ECCLESIÆ VNIVERSÆ rectè nuncupatur, quia eo, veluti iure communi & vniuersali, Ecclesia primitiua tam in Oriente, quàm in Occidente olim vsa est, in diiudicandis sacris controuersiis: postea vero ab antiquo illo Codice, veluti certo atque communi Ecclesiæ vniuersæ authoritate probato, veteris Iurisprudentiæ Ecclesiasticæ Corpore, Ius omne Canonicum, tam Græcorum, quam Latinorum, per omnes totius orbis Christiani Diœceses ac Prouincias deriuatum est.

Sunt & aliæ antiquæ & recentiores Collectiones, seu Breuiationes Canonum, Nomocanones etiam, seu Canonum & Legum concordantium collationes, quæ omnes Canonum sententias sub certis quibusdam titulis comprehenderunt, Io. scilicet Scholastici, Photij & Arsenij Patriarcharum CP. Alexij Aristini, Simeonis Logothetæ, & Constantini Harmenopuli, aliorúmque Collectorum Græcorum, post Calchedonense Concilium, & Iustiniani Imp. tempora, priuato rantum consilio conscriptæ, nullâque publica authoritate probatæ, nec a Conciliis œcumenicis, nec ab Impp. confirmatæ; quæ & ideo nullam vim habent Iuris Canonici vniuersalis, sed tamen ad interpretationem & faciliorem instructionem Canonum sunt valde vtiles & necessariæ.

Quod autem ad Ecclesiam Occidentalem attinet, certum est, in toto orbe Occidentali, & Latinæ linguæ Diœcesibus & Prouinciis, eam quoque (vt & Orientalis) in iudiciis Ecclesiasticis, priscis Canonibus veteri Codice Ecclesiæ vniuersæ comprehensis vsam fuisse. Id testantur acta Conciliorum, & Decreta Pontificum, vbi passim Codicis & Corporis Canonum, & antiquorum Canonum, & Canonum Orientalium mentio, quo nomine Codex Ecclesiæ vniuersæ sine dubio intelligitur. Horum autem Canonum Græcorum variæ diuersæque occurrunt Latinæ interpretationes. Atque antiqua illa est, quâ vsi sunt Latini Conciliorum Collectores, sub nomine Isidori Mercatoris, & cum Dionysiana interpretatione coniunxerunt, eiusque antiquæ versionis plura exemplaria extant in bibliothecis. Sed antiquior altera, nondum edita, cuius peruetustum exemplar MS. penes nos habemus, literis maiusculis exaratum, quod æui sui notam indicat. Dionysij vero Exigui Latina interpretatio (quam ante annos viginti ex vetusto Cod. MS. Bibl. nostræ edidimus) vt purior & elegantior cæteris prælata est; quæ quidem seriem & ordinem Conciliorum, Canonumque consequentiam, ac numerorum connexionem retinuit, quæ erat in Græco exemplari quo ipse vsus est, a Nicæno scilicet Concilio primo œcumenico, ad Constantinopolitanum I. hoc est à primo capite ad centesimum sexagesimum quintum, vt ipse ait in epistola suæ Collectioni præfixa, cui (omissis Constantinopolitanis quatuor posterioribus Canonibus, & octo Ephesinis, qui in Collectione Canonum, & Nomocanone Ioannis Scholastici Patriarchæ CP. & cæteris omnibus Græcorum Canonum Collectionibus reperiuntur) addidit Canones qui dicuntur

Apostolorum quinquaginta, & Sardicenses, & Africanos, qui in Occidente Latinè sunt editi: atque ideo in omnibus Collectionibus postmodum positi sunt, διὰ τὸ πολλὰ περὶ τινων ἐπιχωρίων ἤγουν τῶν δυτικῶν μερῶν διορίζεσθαι, *Propterea quòd multa de quibusdam ad loca & regiones pertinentibus, siue Occidentalibus partibus, definierint*, vt ait Balsamo in prolegomenis MSS. ad suum Nomocanonem. Dionysius autem Exiguus suæ Collectionis Canonum rationem exponit his verbis: *Canones qui dicuntur Apostolorum, de Græco transtulimus, quibus plurimi consensum non præbuere facilem, quamuis postea quædam constituta Pontificum ex ipsis Canonibus adsumpta esse videantur: Deinde Regulas Nicænæ Synodi, & deinceps omnium Conciliorum, siue quæ ante eam, siue quæ postmodum facta sunt, vsque ad Synodum* CL. *Pontificum, qui apud Constantinopolim conuenerunt: & sub ordine numerorum, id est à primo capite vsque ad centesimum sexagesimum quintum, sicut habetur in Græca auctoritate digessimus. Tum sancti Calchedonensis Concilij Decreta subdentes, in his Græcorum Canonum finem esse declaramus. Statuta quoque Sardicensis Concilij, atque Africani, quæ Latinè sunt edita, suis à nobis numeris cernuntur esse distincta.* Hæc verò Dionysiana Collectio ab Ecclesia Romana statim recepta est, vt testatur Cassiodorus, Dionysij Exigui coæuus: *Fuit nostris temporibus*, inquit, *Dionysius Monachus, Scytha natione, sed moribus omnino Romanus, in vtraque lingua doctissimus, qui petitus à Stephano Episcopo Salonitano, ex Græcis exemplaribus Canones Ecclesiasticos, magnæ eloquentiæ luce composuit, quos hodie vsu celeberrimo Ecclesia Romana complectitur.* Et Canones à Ioanne II. Papa missi anno 533. pro causa Contumeliosi Episcopi, qui ex translatione Dionysij Exigui expressi reperiuntur. *Lib. de Instit. c. 23.* *Tom. 2. Concil. Galliæ.*

Vt autem Codici Canonum Ecclesiæ Orientalis Decreta seu Epistolæ Canonicæ Patrum Græcorum à Synodo Trullana adnexa sunt, Dionysius quoque Exiguus paulò post editionem Canonum, Decreta Pontificum Rom. Siricij, Innocentij, Zosimi, Bonifacij, Cælestini, Leonis, Gelasij, Anastasij, ab anno scilicet 385. ad annum 496. in vnum collegit, & in ordinem titulis compositis distinxit, sub vna serie numerorum eo modo quo Patrum Canones transferens ordinauerat, vt ipse profitetur in epistola præfationis loco præfixa ad Iulianum Presbyterum tituli sanctæ Anastasiæ, (quam cum Indice Decretorum edidimus anno 1643.) qui Synodis Romæ celebratis sub Symmacho Papa, post Consulatum Paulini, hoc est anno 499. die Kalend. Martiarum, & Flauio Auieno Iuniore, sub die 8. Idus Nouemb. hoc est anno 502. subscripsisse reperitur. Vnde liquet quo tempore Dionysianæ illæ Collectiones, tam Canonum Conciliorum, quàm Decretorum Pontificum Rom. scriptæ sint. Atque hæc est prima & antiquissima Decretalium Pontificum Collectio, quæ LIBER DECRETORVM dicta est à Zacharia Papa, epistolà ad Pipinum, & Episcopos Franciæ, ex quo citat quædam Capitula Innocentij, Leonis & Gelasij. Cui postea ab alio Collectore addita sunt Decreta sequentium Pontificum, Hilari, Felicis, Simplicij, Hormisdæ, Symmachi, & Gregorij Iunioris. Ex quibus tam Conciliorum Canonibus, quàm Pontificum Decretis, randem compositus est CODEX CANONVM ECCLESIÆ ROMANÆ, qui à Io. Wen- *In Cod. Can. Eccl. Rom.*

delstino, ex tribus Codd. MSS. Moguntiæ primùm editus est, anno 1525. & Matthæo tituli S. Angeli Presbytero Cardinali dicatus, sub hoc titulo, CANONES APOSTOLORVM. VETERVM CONCILIORVM CONSTITVTIONES. ET DECRETA PONTIFICVM ANTIQVIORA. Postea Lutetiæ Parisiorum anno 1609. sub titulo Codicis Canonum Ecclesiæ Romanæ. Atque ipse est Codex Canonum qui ab Hadriano I. Papa, Carolo Magno Regi Romæ oblatus est anno 805. ad vsum Ecclesiarum Occidentalium, cui epistola seu versuum politicorum achrostichis præfixa est cum hac inscriptione, DOMNO EXCELLENTI FILIO KARVLO REGI HADRIANVS PAPA, quæ à doctissimo Iacobo Sirmondo edita est: illiúsque Codicis plura extant antiqua exemplaria MSS. in Bibliothecis, & Breuiarium eiusdem à Cresconio Episcopo Africano, qui circa annum DCXC. vixit, omissis integris Canonibus Conciliorum & Decretis Pontificum, quæ facile est ex ipsa Collectione repetere. Atque hi sunt Canones & Decreta, quibus in iudiciis Ecclesiasticis Romana vsa est Ecclesia, vt testatur Leo IV. Papa, qui Concilia ipsa & Pontificum Decreta, quæ hoc Codice Romano continebantur, recenset his verbis: *Quibus autem in omnibus Ecclesiasticis vtimur iudiciis, sunt Canones qui dicuntur Apostolorum, Nicanorum, Ancyranorum, Neocæsariensium, Gangrensium, Laodicensium, Constantinopolitanorum, Ephesinorum, Calchedonensium, Sardicensium, Africanensium, Carthaginensium, & cum illis Regulæ Præsulum Romanorum Siricij, Innocentij, Zosimi, Cælestini, Leonis, Gelasij, Hilari, Symmachi, Hormisdæ, Simplicij & Gregorij Iunioris. Isti omnino sunt, & per quos iudicant Episcopi, & per quos simul iudicantur, & clerici.*

Baronius Annal. to. 10 anno 855. & Can. de libellis, dist. 20.

Videamus nunc, quo iure Ecclesiastico vsa est Ecclesia Africana, cæteræque Ecclesiæ Occidentales. Ac primùm quidem, certum est Africanos, Nicæni Concilij primi œcumenici Canones habuisse, à Cæciliano Carthaginensi Episcopo, qui ei interfuit & subscripsit, adlatos, vt ipsi testantur Africani Patres in Concilio Carthaginensi anno 419. post Consulatum Honorij XII. & Theodosij VIII. celebrato, quibus etiam à Cyrillo Alexandrino Episcopo, & ab Attico Constantinopolitano, ipsa Nicæna statuta transmissa sunt ex interpretatione Teilonis & Taristi, quæ in editione Conciliorum Coloniensi extat. Sed & aliis Græcis Canonibus veteri Codice Canonum Ecclesiæ vniuersæ comprehensis, hoc est Ancyranis, Neocæsariensibus, Gangrensibus, Antiochenis, Laodicensibus, & Constantinopolitanis vsos fuisse; ex quibus, pace Africæ restitutâ, Fulgentius Ferrandus Ecclesiæ Carthaginensis Diaconus, Collectionem seu Breuiarium Canonum ante sua tempora in Africa receptorum, ad restituendam Africanæ Ecclesiæ disciplinam composuit, (eodem fere tempore, quo Dionysius Exiguus suam Collectionem edidit ad vsum Ecclesiæ Romanæ) omissis Canonibus Apostolicis, Ephesinis, & Calchedonensibus, & additis Sardicensibus, & quibusdam Decretis Siricij Papæ ex illius epistola ad Episcopos Africanos scriptâ, sed & Africanis, Carthaginensibúsque Conciliis. Habuit enim Ecclesia Africana certam & receptam suarum Synodorum Collectionem,

Africanorum Canonum nomine à Concilio Carthaginensi vniuersali totius Diœceseωs Africæ probatam, illiúsque actis insertam, (à nobis Latinè & Græcè, sub titulo Codicis Canonum Ecclesiæ Africanæ anno 1615. editam, cuius nouam nunc editionem damus) quam Dionysius Exiguus in sua Collectione posuit, & Synodus Trullana confirmauit. Postea verò, Collectionem Canonum & Decretorum Pontificum à Dionysio Exiguo concinnatam, ab ipsa Africana Ecclesia receptam fuisse indicat Breuiarium, seu Concordia Canonum Cresconij Africani Episcopi, quæ circiter annum 698. scripta, & tota ex Dionysiana Collectione expressa est. Sed de his pluribus in præfatione ad Codicem Canonum Ecclesiæ Africanæ.

Hincmarus Rem. Arch. in Opusculo LV. capit. ad Hinc. Laudunensem cap 34. ait: Breuiarium Africæ prouinciæ Canonum, Sedi Apostolicę missum, & ab eadem Sede corroboratum.

GALLICANA etiam ECCLESIA veteri Iure canonico vsa est, quatuor videlicet priorum Conciliorum œcumenicorum, & cæteris ab iis confirmatis, & ab Ecclesia vniuersa receptis; non tamen ex Dionysiana interpretatione, sed ex altera vetustiore, illa scilicet, quæ habetur in Collectione, quæ Isidori Mercatoris nomen præfert, in editione Conciliorum Coloniensi.

Codicis autem Canonum Ecclesiæ Gallicanæ meminit Synodus Parisiensis, in causa Pretextati Rothomagensis Episcopi, apud Gregorium Turonensem, qui LIBRVM CANONVM vocat, in quo nouum Canonem, quasi Apostolicum à Chilperico Rege adnexum ait, qui in veteri Codice Canonum Ecclesiæ vniuersæ non erat: *Ipse verò* (Chilpericus) *discessit, transmittens* LIBRVM CANONVM, *in quo erat quaternio nouus adnexus, habens Canones quasi Apostolicos, continentes hæc: Episcopus in homicidio, adulterio, & periurio deprehensus, à sacerdotio diuellatur.* Vnde liquet Canones qui dicuntur Apostolorum, antehac à Gallis non receptos, sed ignotos fuisse. Sigebertus Rex Francorum in epistola ad Desiderium Caturcensem Episcopum, profitetur optare conseruare STATVTA CANONVM, & ECCLESIASTICAS REGVLAS, sicut parentes eius obseruauerant. Et Episcopi Galliæ sub Childeberto Austrasiorum Rege in Synodo Metensi, Egidium Remensem Episcopum, LECTIS CANONVM SANCTIONIBVS, ab ordine sacerdotali remouerunt. Et sub eodem Childeberto, in causa Ingeltrudis, ipse Gregorius Canonum Nicænorum nomine (qui Codici Canonum Ecclesiæ vniuersæ, quo vtebatur Gallicana Ecclesia, prætitulati erant) citat Canonem XIV. Concilij Gangrensis: *Canonum Nicænorum Decreta relegi, in quibus continetur, Quia si qua reliquerit virum, & thorum in quo bene vixit, spreuerit, dicens, quia non sit portio in illa cælestis Regni gloria, qui fuerit coniugio copulatus, anathema sit.* Sed & Synodi quædam Gallicanæ, vt Valentina, Rhegensis, Arelatensis II. Agathensis, & Epaonensis, citant Canones Nicænos, Ancyranos, & Laodicenses, ex veteri translatione apud Gallos tunc receptâ, quæ apud Isidorum Mercatorem reperitur, quâ semper liberiùs vsi sunt, quàm Dionysianâ, vsque ad Caroli Magni tempora, cui eius exemplar oblatum est ab Hadriano Papa I. & deinceps Dionysianâ illâ Græcorum Canonum interpretatione, Africanísque Canonibus, & Decretis priorum Pontificum Romanorum à Dionysio Exiguo collectis perpetuò vsi

Lib. 5. c. 18.

Can. Apost. 25.

Tom. 1. Script. Hist. Franc.

Greg. Tur. lib. 10 c. 19.

Lib 9 c. 33.

ſunt: quod in Conciliis Gallicanis ſub Ludouico Pio Imperatore, cæteríſque ſubſequentibus, obſeruare licet.

Idque aperte indicat Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus, qui ſub Carolo Caluo Imp. vixit, in opuſculo aduerſus Hincmarum Laudunenſem, his verbis: *Qui ſunt illi, quos & Apoſtolica Sedes, & omnes Epiſcopi per vniuerſum orbem, & omnis Eccleſia Catholica Canones appellant? quíque à Nicæno Concilio, quod primum in noſtris Codicibus, quos ab Apoſtolica Sede maiores noſtri acceperunt ſequendos, per ordinem vſque ad Africanum Concilium, pro Canonibus recipiendis, venerandis, & obſeruandis retinent.* Et paulò pòſt de Decretis Pontificum loquens: *Pande nobis, quæſumus, quid cenſeas de eorum Decretis, qui poſt Nicænum Concilium, & alia Catholica Concilia, obſeruanda decretalia conſtituta de eiſdem ſacris Canonibus promulgata ſanxerunt, ſicut Siricius, Innocentius, Zoſimus, Bonifacius, Cæleſtinus, Leo, Hilarus, Symmachus, Gelaſius, Hormiſda, Gregorius, & quique alij,* (Anaſtaſius ſcilicet & Simplicius, qui in Dionyſiana Collectione recenſentur) *quorum Decreta Eccleſia Catholica, & Patres, ac prædeceſſores noſtri ſeruanda tenuerunt, & venerati ſunt.* Ex quibus apparet, vt ait Baronius, *hactenus non vſu receptas Epiſtolas illas quæ ante Silueſtrum* (legendum Siricium) *diuerſorum Pontificum Romanorum feruntur ab Iſidoro collectæ.* Atque de iis intelligendum eſt, quod olim ab Epiſcopis Galliæ Nicolao I. Papæ ſcriptum ipſe teſtatur, *Decretalia priſcorum Pontificum in toto corpore Codicis Canonum non inueniri deſcripta.* Hîc enim *Codicis Canonum* voce intelligi par eſt Dionyſianam Collectionem, ex Canonibus & Decretis Pontificum compoſitam, quæ tum in Eccleſia Gallicana vſu Eccleſiaſtico erat generaliter recepta. Hincmarus enim Decreta Pontificum à Siricio ad Gregorium Iuniorem, Codice Romano comprehenſa, paſſim citat, ac nominatim Innocentij epiſtolam ad Victricium Rothomagenſem Epiſcopum, *ex ſacris Canonibus promulgatam* ait. Synodalia verò Decreta, quæ Sylueſtro tribuuntur, improbat his verbis: *Quoniam quidam quaſi in authoritatem proferunt Sylueſtrum Papam decreuiſſe talia, quæ Eccleſia Catholica inter ſynodalia Decreta non computat, quæ maiores noſtri inde nobis tenenda ſuis poſteris reliquerunt, hîc neceſſarium ponere duximus. Scriptum namque eſt in quodam ſermone, ſine exceptoris nomine, de geſtis Sylueſtri excepto, quem Iſidorus Hiſpalenſis collegit, cum epiſtolis Romanæ Sedis Pontificum à Clemente vſque ad B. Gregorium, eundem Sylueſtrum decreuiſſe, vt nullus laicus crimen clerico audeat inferre, &c. Quæ dicta quàm aduerſa ſibi, & quàm diuerſa à ſanctis Canonibus, & ſacris legibus ſint, nemo eſt qui dubitet, qui & hæc dicta cum ratione attenderit, & ſacras Regulas, ac leges diligentiùs legit.* Perperam Hincmarus hanc Collectionem Epiſtolarum Pontificum Romanorum à Clemente ad B. Gregorium, Iſidoro Hiſpalenſi Epiſcopo tribuit, quæ omnino tribuenda eſt Iſidoro Mercatori, quam ab Hiſpania in Gallias allatam, Riculfus Moguntinus Epiſcopus primùm euulgauit, vt ipſe Hincmarus teſtatur epiſtola aduerſus Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum, vbi de ſententiis ex Græcis & Latinis Canonibus atque Synodis, Decretíſque Pontificum ab Hadriano collectis, & Engelramno Epiſcopo datis loquens: *De illis*, inquit, *ſententiis plena eſt terra iſta, ſicut & de libro collectarum Epiſtolarum ab Iſidoro, quem de*

Cap. 43.

Epiſt. 42. & Can. ſi Romanorum. diſt. 19.

Hispania allatum Riculphus Moguntinus Episcopus in huiusmodi, sicut in Capitulis Regis curiosus, obtinuit, & istas regiones de illo repleri fecit. Vixit autem Riculphus tempore Karoli Magni, & Concilio Moguntino anno 813. celebrato præfuit.

Habuit etiam Ecclesia Gallicana, præter Codicem vniuersalem, quandam suarum Synodorum Collectionem, Gallicanorum Canonum nomine receptam, quorum meminit Hormisda Papa apud Gratianum his verbis: *Secundùm titulos antiquorum Patrum, sancto Spiritu suggerente conscriptos, & secundum sententias* CCCXVIII. *Episcoporum*, hoc est Nicænos Canones, *quas etiam* GALLICANI CANONES *continere videntur, Clerici in adulterio deprehensi, aut ipsi confessi, aut ab aliis conuicti, ad honorem redire non possint.* Atque horum Gallicanorum Canonum Hispanos studiosos fuisse, eorumque authoritatem sequendam sæpe sibi proposuisse indicat Concilium Tarraconense tempore eiusdem Hormisdæ anno 517. celebratum, Can. 11. *Vt nullus monachorum forensis negotij susceptor vel executor existat, nisi id quod monasterij exposuit vtilitas, Abbate sibi nihilominus imperante,* CANONVM *ante omnia* GALLICANORVM, *de eis constitutione seruatâ.* Et * Ilerdense Can. 3. Valentinum * Can. 2. Hispalense I. & Toletanum XII. de iisdem obseruari statuunt, quæ in Conciliis Agathensi, Aurelianensi, Regensi, & Valentino Gallicis constituta essent, quorum etiam verba subiiciunt, atque ex iis de controuersiis Ecclesiasticis pronunciant. Tanta fuit tunc temporis Ecclesiæ Gallicanæ authoritas apud Hispanos, vt quod ab illa sancitum erat, imitandum statuendúmque duxerint. Agobardus Lugdunensis Episcopus, qui sub Ludouico Pio vixit, Gallicanorum etiam Canonum meminit his verbis: *Sunt qui* GALLICANOS CANONES, *aut aliarum regionum, putent non recipiendos, eò quòd Legati Romani, seu Imperatoris, in eorum constitutionibus non interfuerint, &c.* Et Epistolâ ad Imperatorem: *Huc accedit quod piâ consideratione dignum videtur, de* CANONIBVS *scilicet* GALLICANIS, *qui quasi superflui aut inutiles a quibusdam respuuntur, eò quòd neoterici Romani eos non commendauerint, cùm antiqui religiosè eos venerati sint. Neque hoc idcirco dicitur, vt passim omnium Episcopalium conuentuum sanctiones æquali authoritate recipiendæ credantur, vt Nicæni, Calchedonensis, & cæterorum generalium ex totius mundi consensu congregatorum & receptorum. Sed quia congrua veneratione, pro causis necessariis, quarum definitiones in illis generalibus non inueniuntur, fides sit eis adhibenda religione debitâ.* Quibus verbis discrimen vtriusque Collectionis qua vsa est Ecclesia Gallicana, aperte ostenditur. Illud etiam indicat Concilium Vasense II. anno 529. habitum, Canone primo: *Et quamuis omnia quæ à sanctis sacerdotibus vel clericis obseruari debeant, & antiqui & nouelli Canones continere probentur, &c* Hoc enim Canone, vt & passim in Conciliis Galliæ, antiquorum Canonum nomine, Codicem Canonum Ecclesiæ vniuersæ significari dubium non est. Addam, Gallos ante Dionysianam Collectionem à Carolo Magno receptam, Africanis Canonibus vti solitos fuisse, vt indicat Concilium Matisconense II. anno 588. celebratum, Canone 6. *Iam enim de tali causa, & in Conciliis Africanis definitum est. Quam definitionem nostro quoque dignam duximus sociare decreto, & adlocare, vt*

DXV. Can. si quis Diaconus, 50. distinct.

* DXXIV. * DXC.

Lib. de Dispensat. Eccles.

Sacramenta altaris, nonnisi à ieiunis celebrentur. Nonnullas etiam Epistolas Pontificum Rom. suo Codici inseruisse, testatur Concilium Agathense, Can. IX. *Siricij Episcopi authoritas, quæ est his Canonibus inserta, seruetur.* Quod desumptum est ex Siricij Epistola ad Himerium Tarraconensem, quem postea Dionysius Exiguus suæ Decretorum Pontificum Collectioni inseruit.

Sunt & aliæ quædam Gallicanæ Collectiones, Capitula videlicet Ecclesiastica Karoli Magni, Ludouici Pij, & Lotharij Impp. ab Ansegiso, & Benedicto Leuita collecta, atque omnia penè ex Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ, & Isidori Mercatoris Collectione desumpta, quæ in Concilio Meldensi obseruati placuit Can. 78. *Vt Capitula Ecclesiastica à D. Karolo Magno Imp. necnon à D. Ludouico Pio Aug. promulgata omnino obseruari præcipiantur, sicut & legalia obseruanda esse noscuntur.* In quibus Capitulis passim citantur Canones & Decreta Pontificum, quæ in Codice Romanæ Ecclesiæ comprehenduntur. Vnde apparet, illum Codicem, quem ab Hadriano I. Karolo Magno datum fuisse diximus, circa hæc tempora ab Ecclesia Gallicana primùm receptum & approbatum fuisse. Extant & Capitula Karoli Calui & successorum aliquot Franciæ Regum in diuersis Synodis edita, à Iacobo Sirmondo in vnum collecta, notísque doctissimis illustrata anno 1623. Sequutus est Iuo Carnotensis Episcopus, cuius Collectio circa annum 1102. sub Decreti nomine, iampridem in lucem prodiit.

Restat vt de Hispanica & Anglicana Ecclesia aliquid dicamus. Ac de Hispanis quidem dubitari non potest illos priscorum Canonum Codice Ecclesiæ vniuersæ comprehensorum, iure ab initio vsos fuisse, quorum adeò studiosi & amantes fuere, vt quum Synodis subscriberent, hac formula vterentur, *saluâ authoritate priscorum Canonum*, vt in subscriptionibus Concilij Toletani II. obseruare licet. Et Bracharense Con-
DLXIII. cilium anno 563. celebratum, nominatim Codicis Canonum meminit his verbis: LVCRETIVS *Episcopus dixit. Necessarium arbitror, si vestræ fraternitati videtur, vt instituta sanctorum Patrum, recensitis antiquis Canonibus, innotescant: quæ etsi non omnia, certè vel pauca quædam quæ ad instructionem clericalis disciplinæ pertinent, relegantur. Omnes Episcopi dixerunt, Placet quod dictum est, & congrua res est, vt quibus fortasse per incuriam abolita sunt Ecclesiastica constituta, audiant sanctorum Canonum regulam, & obseruent. Relecti sunt ex* CODICE CANONVM, *coram Concilio, iam generalium Synodorum Canones, quàm localium.* Et postea, Can. 40. *Placuit vt præcepta antiquorum Canonum, quæ modò in Concilio recitata sunt, nullus audeat præterire.* Codicis etiam Canonum meminit Concilium Toletanum IV. anno 633. celebratum, Can 3.2.&4. *Diaconus* CODICEM CANONVM *in medio proferens, capitula de Conciliis agendis pronunciat.* Habuisse etiam Hispanos, vt & Africanos & Gallos, quandam suarum Synodorum specialem Collectionem ex Hispaniæ Conciliis compositam, innuere videtur Innocen-
Tom. 3. Concil. tius III. Papa, in Epistola ad Petrum Compostellanum illius verba referens: *Emeritense, inquit, Concilium authenticum esse, multis rationibus adstruebas, tum quia cum aliis Conciliis continetur in Libro, qui Corpus Canonum appel-*

appellatur, quem Alexander Papa per interlocutionem authenticum approbauit. Cui M. LXI.
Collectioni Hispanicæ nonnulla Ecclesiæ Gallicanæ constituta, & quasdam Pontificum Romanorum Epistolas Decretales insertas fuisse facile est colligere ex iis quæ supra de Gallicanis Canonibus diximus, & ex Concilij *Toletani III. Can. 1. & * Barcinonensis Can. 3. Illæ verò sunt *DLXXXV. *DXCII.
Epistolæ, quæ postea in Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ insertæ sunt. Quod enim dicitur Can. 16. Concilij Toletani IV. *Synodica Præsulum Romanorum Decreta Apocalypsim Ioannis inter diuinos libros recipiendam constituunt:* id proculdubio intelligi par est de Epistola Innocentij I. Papæ ad Exuperium Tholosanum, in qua de libris in Canone recipiendis agitur, inter quos Innocentius Apocalypsim Ioannis nominatim recenset. Et in Concilio Toletano VI. laudatur Leonis I. Papæ sententia ex illius Epistola ad Rusticum Narbonensem Episcopum desumpta. quæ quidem Innocentij & Leonis Epistolæ in Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ reperiuntur.

Hoc ipso sæculo, Martinus Bracharensis Episcopus Latinam Græcorum Canonum interpretationem edidit, quæ Collectionis Orientalium Canonum nomine, ad Nitigesium vel vniuersum Concilium Lucensis Ecclesiæ directa, inter Concilia Hispaniæ extat. Vnde autem singula Capitula sumantur, non adscripsit. Sed si ea conferamus cum Græcis Canonibus Codice Ecclesiæ vniuersæ comprehensis, ex eo omnino desumpta esse inueniemus, paucis exceptis quæ ex Toletanis Conciliis ad vtilitatem Ecclesiarum Hispaniæ, siue ab eo, siue ab alio addita sunt. Nec Hispani Latina Dionysij Exigui interpretatione vsi sunt, sed illâ veteri quam Isidorus exhibet, ad cuius methodum Concilia Hispaniæ, vt Toletanum XII. citat Græcos Canones. Ex hac autem Collectione apparet, Canones qui dicuntur Apostolorum, à Martino Bracharensi esse præteritos, vtpote illius ætate ab Ecclesia Hispanica nondum receptos. Sed & Isidorus Hispalensis Episcopus, qui Concilio Toletano IV. subscripsit, de his Canonibus hæc tradit: *Canones qui dicuntur Apostolorum, seu quia eosdem nec Sedes Apostolica recipit, nec sancti Patres illis assensum præbuerunt, pro eo quòd ab hæresicis, sub nomine Apostolorum compositi dignoscuntur, quamuis in eis vtilia inueniantur, tamen ab authoritate Canonicâ atque Apostolicâ eorum gesta constat esse remota, atque inter apocrypha deputata.* Sequutus est Isidorus alter, etiam Hispanus, qui in pluribus vulgatis & MSS. Codicibus, Mercator appellatur. Is veterem Codicem auxit, accessione ipsorum Canonum Apostolicorum, Sardicensium etiam & Africanorum, ac diuersorum Conciliorum Galliæ & Hispaniæ: sed & Epistolarum Decretalium Romanorum Pontificum, a Clemente vsque ad Gregorium Magnum, vt ipse testatur in Epistola suæ Collectioni præfixa, quam MS. penes nos habemus, quæ etiam in Corpus Gratiani Can. placuit, 16 dist.
relata est. *In principio huius voluminis,* inquit, *qualiter Concilium apud nos celebratur, posuimus, vt qui nostrum ordinem sequi voluerint, sciant qualiter hoc agere debeant. Denique propter eorum authoritatem, cæteris Conciliis præposuimus Canones, qui dicuntur Apostolorum, licèt à quibusdam apocryphi dicantur, quoniam plures eos recipiunt, & sancti Patres eorum sententias synodali authoritate robora-*

uerunt, & inter canonicas posuerunt constitutiones. Deinde quarumdam epistolarum decreta virorum Apostolicorum interseruimus, id est Clementis, Anacleti, Euaristi, & cæterorum Apostolicorum, quas potuimus hactenus reperire epistolas, vsque ad Syluestrum Papam. Postmodum verò Nicænam Synodum constituimus, propter authoritatem eiusdem magni Concilij. Deinceps diuersorum Conciliorum Græcorum ac Latinorum, siue quæ antè, seu quæ postmodum facta sunt, sub ordine numerorum ac temporum, capitulis suis distinctè sub huius voluminis aspectu locauimus. subiicientes etiam reliqua decreta Præsulum Romanorum vsque ad sanctum Gregorium.

* DCLXXV.

Ipse autem Isidorus Mercator Concilij Toletani XI *. meminit, illiúsque Collectio à Canonibus Apostolorum protenditur, vsque ad Concilium Toletanum XII. Huic etiam inserti sunt Canones ab Hadriano I. Pontifice collecti, & Ingelramno Mediomatricæ vrbis Episcopo, traditi. Vnde liquet hanc Collectionem non esse Isidori Hispalensis Episcopi, vt multi nomine decepti perperam sunt opinati: sed illius Isidori cognomento Mercatoris. Isidorus enim Hispalensis, vt testantur Hispanici Scriptores, mortuus est anno DCXXXV. Ex superioribus verò constat Isidorum Mercatorem vixisse circa Caroli Magni & Hadriani I. Pontificis tempora, quorum ætate illius Collectio in Gallia primùm innotescere cœpit, quæ aucta multorum Canonum accessione in nomen illud transiit, vt etiam LIBER seu CORPVS CANONVM diceretur; sic enim habet illius inscriptio in meo Codice MS. *Incipit liber qui appellatur* CORPVS CANONVM.

Ildefonsus Toletanus lib. de Vir. illustr. & Garsias Laoisa in notis ad Concil. Tolet. IV.

De CODICE CANONVM Ecclesiæ Britannicæ seu Anglicanæ testimonia quædam extant apud Rerum Britannicarum Scriptores. Legimus enim Theodorum Archiepiscopum Cantuariensem librum scripsisse, qui PATRVM CANONES vocabatur, in Concilio Herefordiensi* probatum, vt illius acta testantur apud Bedam, *Anno tertio*, inquit, *Ecgfridi Regis, Theodorus cogit Concilium Episcoporum, vnà cum eis qui canonica Patrum statuta diligerent & nossent.* Et paulò pòst ipsius Theodori verba referens, qui huic Concilio præfuit: *Rogo, dilectissimi fratres, vt quæque decreta ac definita sunt à sanctis Patribus, incorrupta ab omnibus nobis seruentur. Omnes consacerdotes nostri dixerunt: Optimè omnibus placet, quæque definierunt sanctorum Canones Patrum, nos quoque omnes alacri animo libentissimè seruare. Quibus statim protuli* LIBRVM CANONVM, *& ex eodem libro decem Capitula, quæ per loca notaueram, quia nobis maximè necessaria sciebam, illis coràm ostendi.* Quæ quidem Capitula ipse Beda subiicit. Sed & vetustiores & recentiores Synodorum Ecclesiæ Britannicæ Canones extant in editione Conciliorum Angliæ H. Spelmanni viri clarissimi, ex quibus planum est, Græcis Canonibus, Africanis, & Gallicanis Anglos vsos fuisse.

Antiq. Eccles. Brit. & Concil. Angliæ H. Spelmanni
* DCLXXIII.
Beda lib. 4. Hist. Eccl. cap. 5.

M.VIII.
M.CII.
M.CXXXI.

Sunt & aliæ Latinæ Collectiones Canonum, Burchardi scilicet Wormatiensis Episcopi, & Iuonis Carnotensis, quæ sub titulo Decretorum editæ sunt. Denique Gratianus Bononiensis monachus, omnium Collectorum Canonum nouissimus, sub Innocentio II. Papa Decretum composuit ex Græcis & Africanis, aliísque Canonibus, & Decretis Pontificum Rom. veterúmque Patrum sententiis collectum, (quod absolutè

Ius Canonicum siue Pontificium nuncupatur) ab Ecclesia Romana probatum & confirmatum, cuius iure omnes controuersiæ Ecclesiasticæ hodie iudicantur.

Atque hæc dicta sint de veteri Codice Canonum Ecclesiæ vniuersæ, eiusque confirmatione & authoritate, Iurísque Canonici origine & progressu, tam in Oriente quàm in Occidente, Græcísque ac Latinis vetustis & recentioribus Canonum Collectoribus & interpretationibus. Quid autem in huius operis editione præstiterimus, res ipsa patefaciet. Sanè textum Græcum Canonum, ex edito Codice Io. Tilij, bona fide exscripsimus; & quia multis in locis mendosus erat, collatis plurimis Græcorum Canonum exemplaribus editis & manu exaratis, accuratè emendauimus, variantésque lectiones adscripsimus: ac Latinâ Dionysij Exigui interpretatione omnino fere vsi sumus; notas denique & obseruationes quasdam adiecimus.

Ex Concilij Calchedonensis Canone I.

ΤΟΥΣ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν. *Regulas sanctorum Patrum, per singula nunc vsque Concilia constitutas, proprium robur obtinere decreuimus.*

Ex Iustiniani Imperatoris Nouellâ Constitutione CXXXI. de Canonibus Ecclesiasticis.

ΘΕΣΠΙΖΟΜΕΝ τοίνυν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων ἐκτεθέντας, ἢ βεβαιωθέντας, τοῦτ' ἔστι τῆς ἐν Νικαίᾳ τῶν τιη'. καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει τῶν ἁγίων ρν'. πατέρων, καὶ τῆς ἐν Ἐφέσῳ πρώτης, ἐν ᾗ Νεστόριος κατεκρίθη, καὶ τῆς ἐν Καλχηδόνι, καθ' ἣν Εὐτύχης μετὰ Νεστορίου ἀναθεματίσθη. τῶν γὰρ προειρημένων ἁγίων συνόδων τὰ δόγματα καθάπερ τὰς θείας γραφὰς δεχόμεθα, καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν. *Sancimus vicem legum obtinere sanctos Ecclesiasticos Canones, qui à sanctis quatuor Conciliis constituti sunt, &* CONFIRMATI. *Hoc est Nicæno* CCCXVIII. *& Constantinopolitano sanctorum* CL. *Patrum, & Ephesino primo, in quo Nestorius est damnatus, & Calchedonensi, in quo Eutyches cum Nestorio anathematisatus est. Prædictorum enim Conciliorum dogmata, sicut diuinas scripturas, accipimus, & Canones sicut leges obseruamus.*

ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΝΟΝΩΝ
ΤΗΣ ΚΑΘΟΛΙΚΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

CODEX CANONVM
ECCLESIÆ VNIVERSÆ.

AN. CHR. CCCXXV.

CONCILII NICÆNI oecumenici I. Canones XX.

I. I. SI quis in morbo à medicis excisus, vel à barbaris exectus est, is maneat in clero. Si quis autem sanus seipsum abscidit, hunc, etiam in clero constitutum, abstinere conuenit, & deinceps nullum talem promoueri oportet. Sicut autem hoc manifestum est, quod de iis qui de industria hoc agunt, audéntque seipsos abscindere, dictum est: ita si qui vel à barbaris, vel à dominis eunuchi facti sunt, & ij alioqui digni inueniantur, tales in clerum admittit canon.

II. II. Quoniam multa vel necessitate, aut aliter cogentibus hominibus, facta sunt præter canonem Ecclesiasticum, ita vt homines è gentili vita nuper accedentes ad fidem, & exiguo tempore eruditi, statim ad spirituale lauacrum ducantur, & simul atque baptisati fuerint, ad Episcopatum vel presbyterium promoueantur; Rectè habere visum est, vt nihil deinceps tale fiat. Nam & tempore opus est Catechumeno, & post baptismum probatione maiore: aper-

ΤΗΣ ΕΝ ΝΙΚΑΙΑι ΠΡΩΤΗΣ *οἰκουμενικῆς συνόδου κανόνες* κ'.

α'. EI τις ἐν νόσῳ ὑπὸ ἰατρῶν ἐχειρουργήθη, ἢ ὑπὸ βαρβάρων ἐξετμήθη, οὗτος μενέτω ἐν τῷ κλήρῳ. Εἰ δέ τις ὑγιαίνων ἑαυτὸν ἐξέτεμεν, τοῦτον καὶ ἐν τῷ κλήρῳ ἐξεταζόμενον πεπαῦσθαι προσήκει, καὶ ἐκ τοῦ δεῦρο, μηδένα τῶν τοιούτων χρῆναι προάγεσθαι· ὥσπερ δὲ τοῦτο πρόδηλον, ὅτι περὶ τῶν ἐπιτηδευόντων τὸ πρᾶγμα καὶ τολμώντων ἑαυτοὺς ἐκτέμνειν, εἴρηται· οὕτως εἴ τινες ὑπὸ βαρβάρων ἢ δεσποτῶν *εὐνουχίσθησαν, εὑρίσκοιντο ἄλλως ἄξιοι, τοὺς τοιούτους εἰς κλῆρον προσίεται ὁ κανών. * ἐυνουχισθέντες.

β'. Ἐπειδὴ πολλὰ ἤτοι ὑπὸ ἀνάγκης ἢ ἄλλως ἐπειγομένων τῶν ἀνθρώπων ἐγένετο παρὰ τὸν κανόνα τὸν ἐκκλησιαστικὸν, ὥστε ἀνθρώπους ἀπὸ ἐθνικοῦ βίου ἄρτι προσελθόντας τῇ πίστει, καὶ ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ κατηχηθέντας, εὐθὺς ἐπὶ τὸ πνευματικὸν λουτρὸν ἄγειν, καὶ ἅμα τῷ βαπτισθῆναι προσάγειν εἰς ἐπισκοπὴν, ἢ εἰς πρεσβυτέριον· καλῶς ἔδοξεν ἔχειν τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτον γίνεσθαι. καὶ γὰρ καὶ χρόνου δεῖ τῷ κατηχουμένῳ, καὶ μετὰ τὸ βάπτισμα δοκιμασίας πλείονος· σα-

φὲς γὰρ τὸ ἀποστολικὸν γράμμα τὸ λέγον· μὴ δὲ νεόφυτον, ἵνα μὴ τυφωθεὶς εἰς κρίμα ἐμπέσῃ καὶ παγίδα τοῦ διαβόλου. εἰ δὲ προϊόντος τοῦ χρόνου ψυχικόν τι ἁμάρτημα εὑρεθείη περὶ τὸ πρόσωπον, καὶ ἐλέγχοιτο ὑπὸ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων, πεπαύσθω ὁ τοιοῦτος τοῦ κλήρου. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιῶν, ὡς ὑπεναντία τῇ μεγάλῃ συνόδῳ θρασυνόμενος, αὐτὸς κινδυνεύσει * περὶ τοῦ κλήρου.

* τοῦ κλήρου

γ΄. Ἀπηγόρευσε καθόλου ἡ μεγάλη σύνοδος, μήτε ἐπισκόπῳ, μήτε πρεσβυτέρῳ, μήτε διακόνῳ, μήτε ὅλως τινὶ τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, ἐξεῖναι συνείσακτον γυναῖκα ἔχειν· πλὴν εἰ μὴ ἄρα μητέρα, ἢ ἀδελφήν, ἢ θεῖαν, ἢ ἃ μόνα πρόσωπα πᾶσαν ὑποψίαν διαπέφευγεν.

δ΄. Ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι. εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τὸ τοιοῦτον, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ.

ε΄. Περὶ τῶν ἀκοινωνήτων γινομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι τεταγμένων, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων κρατείτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. ἐξεταζέσθω δέ, μὴ μικροψυχίᾳ ἢ φιλονεικίᾳ ἤ τινι τοιαύτῃ ἀηδίᾳ τοῦ ἐπισκόπου ἀποσυνάγωγοι γεγένηνται. ἵνα οὖν τοῦτο τὴν πρέπουσαν ἐξέτασιν λαμβάνῃ, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἑκάστου ἐνιαυτοῦ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν δὶς τοῦ ἔτους συνόδους γίνεσθαι, ἵνα κοινῇ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῆς ἐπαρχίας ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένων, τὰ τοιαῦτα ζητήματα * ἐξετάζοιντο· καὶ οὕτως οἱ ὁμολογουμένως προσκεκρουκότες τῷ ἐπισκόπῳ κατὰ λόγον ἀκοινώνητοι παρὰ πᾶσιν εἶναι δόξωσι, μέχρις ἂν τῷ κοινῷ τῶν ἐπισκόπων δόξῃ τὴν φιλανθρωποτέραν ὑπὲρ αὐτῶν ἐκθέσθαι ψῆφον. αἱ δὲ σύνοδοι γινέσθωσαν, μία μέν, πρὸ τῆς τεσσαρακοστῆς, ἵνα πάσης μικροψυχίας ἀναιρουμένης, τὸ δῶρον καθαρὸν προσφέρηται τῷ θεῷ· δευτέρα δέ, περὶ τὸν τοῦ μετοπώρου καιρόν.

* ἐξετάζωνται.

ϛ΄. Τὰ ἀρχαῖα ἔθη κρατείτω τὰ ἐν

tum enim est Apostolicum scriptum, dicens: *Non Neophytum, ne fortè inflatus in iudicium incidat, & laqueum Diaboli.* Si verò procedente tempore aliquod animi peccatum inueniatur in ea persona, & duobus vel tribus testibus conuincatur, abstineat talis à clero: qui autem præter hæc facit, vt qui magnæ Synodi aduersarius esse audeat, ipse de clericatu periclitabitur.

1. Tim. 3. 6.

III. Vetuit omnino magna Synodus, ne liceat Episcopo, nec Presbytero, nec Diacono, nec vlli penitus eorum qui sunt in clero, * extraneam habere mulierem; nisi fortè aut matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas quæ omnem suspicionem effugiunt. III.

* subintroductam

IV. Episcopum oportet maximè quidem ab omnibus qui sunt in prouincia Episcopis constitui: si verò hoc difficile fuerit, aut propter vrgentem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tres omnino in idipsum conuenientes, dummodo consenserint qui absunt, & per literas approbauerint, ordinationem faciant. Confirmatio autem eorum quæ in quaque prouincia geruntur, tribuatur Metropolitano. IV.

V. De iis qui communione priuantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab Episcopis vniuscuiusque prouinciæ seruetur hæc sententia secundùm canonem qui pronunciat, vt hi qui ab aliis abiiciuntur, ab aliis non recipiantur. Inquiratur autem ne simultate, aut contentione, aut aliqua alia molestia Episcopi, sint excommunicati. Vt hoc ergo decentiùs examinetur, rectè habere visum est, vt singulis annis per vnamquamque prouinciam bis in anno Synodi fiant, vt omnes in vnum conuenientes Episcopi prouinciæ, eiusmodi quæstiones examinent. & sic qui manifestè offenderint Episcopum, iustè excommunicati ab omnibus esse videantur, donec Episcoporum cœtui visum fuerit pro iis humaniorem ferre sententiam. Synodi autem fiant, vna quidem ante Quadragesimam, vt omni simultate sublata, munus purum Deo offeratur: secunda autem circa tempus autumni. V.

VI. Antiqui mores obtineant, qui VI.

Αἰγύπτῳ, καὶ Λιβύῃ, καὶ Πενταπόλει, ὥστε τὸν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐπίσκοπον πάντων τούτων ἔχειν τὴν ἐξουσίαν· ἐπειδὴ καὶ τῷ ἐν τῇ Ῥώμῃ ἐπισκόπῳ * τοῦτο συνηθές ἐστιν. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις, τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις. καθόλου δὲ πρόδηλον ἐκεῖνο, ὅτι εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη σύνοδος ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον. ἐὰν μέντοι τῇ κοινῇ πάντων ψήφῳ εὐλόγῳ οὔσῃ, καὶ κατὰ κανόνα ἐκκλησιαστικὸν, δύο, ἢ τρεῖς δι᾽ οἰκείαν φιλονεικίαν ἀντιλέγωσι, κρατείτω ἡ τῶν πλειόνων ψῆφος.

* f. τοιοῦτο

ζ. Ἐπειδὴ συνήθεια κεκράτηκε καὶ παράδοσις ἀρχαία, ὥστε τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον τιμᾶσθαι, ἐχέτω τὴν ἀκολουθίαν τῆς τιμῆς, * τῇ μητροπόλει σωζομένου τοῦ οἰκείου ἀξιώματος.

* τῆς μητροπόλεως

η. Περὶ τῶν ὀνομαζόντων μὲν ἑαυτοὺς καθαρούς ποτε, προσερχομένων δὲ τῇ καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε χειροθετουμένους αὐτοὺς, μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ. πρὸ πάντων δὲ τοῦτο ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως προσήκει, ὅτι συνθήσονται καὶ ἀκολουθήσουσι τοῖς τῆς καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς ἐκκλησίας δόγμασι, τουτ᾽ ἔστι, καὶ διγάμοις κοινωνεῖν, καὶ τοῖς ἐν τῷ διωγμῷ παραπεπτωκόσιν, ἐφ᾽ ὧν καὶ χρόνος τέτακται, καὶ καιρὸς ὥρισται, ὥστε αὐτοὺς ἀκολουθεῖν, ἐν πᾶσι τοῖς δόγμασι τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας. ἔνθα μὲν οὖν πάντες εἴτε ἐν κώμαις, εἴτε ἐν πόλεσιν αὐτοὶ μόνοι εὑρίσκοιντο χειροτονηθέντες, οἱ εὑρισκόμενοι ἐν τῷ κλήρῳ ἔσονται ἐν τῷ αὐτῷ * σχήματι. εἰ δὲ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου ὄντος προσέρχονταί τινες, πρόδηλον, ὡς ὁ μὲν ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας ἕξει τὸ ἀξίωμα τοῦ ἐπισκόπου. ὁ δὲ ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς λεγομένοις καθαροῖς ἐπίσκοπος, τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. εἰ δὲ τοῦτο αὐτῷ μὴ ἀρέσκοι, ἐπινοήσει τόπον ἢ χωρεπισκόπου ἢ πρεσβυτέρου, ὑπὲρ τοῦ ἐν τῷ κλήρῳ ὅλως δοκεῖν εἶναι, ἵνα μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσιν.

* τάγματι

θ. Εἴ τινες ἀνεξετάστως προσήχθησαν πρεσβύτεροι, ἢ ἀνακρινόμενοι ὡμολόγησαν τὰ * ἁμαρ-

* ἡμαρτημένα

sunt in Ægypto, Libya & Pentapoli, vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem, quoniam illa est Romano etiam Episcopo consuetudo. Similiter autem & in Antiochia, & in aliis prouinciis priuilegia seruentur Ecclesiis. Illud autem omnino manifestum est, quòd si quis præter sententiam Metropolitani factus sit Episcopus, hunc magna Synodus statuit non oportere esse Episcopum. Si verò communi omnium suffragio rationi consentaneo, & secundùm Ecclesiasticum canonem, duo aut tres contentiosè, seu propria pertinacia inducti contradixerint, obtineat plurimorum sententia.

VII. Quoniam consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, vt Æliæ Episcopus honoretur, habeat ordinem honoris, Metropoli propriâ dignitate seruatâ. VII.

VIII. De his, qui se Catharos, id est puros, nominant, si aliquando ad Catholicam & Apostolicam Ecclesiam redierint, visum est sanctæ & magnæ Synodo, vt accepta manuum impositione, sic in clero maneant. Præomnibus autem eos scripto profiteri oportet, quòd consentient, & sequentur dogmata Ecclesiæ Catholicæ & Apostolicæ, id est, & cum digamis communicare, & his qui in persecutione lapsi sunt, quibus etiam tempus constitutum est, & opportunitas definita, vt in omnibus sequantur dogmata Catholicæ Ecclesiæ. Vbicunque autem, siue in vicis, siue in ciuitatibus ipsi soli inuenti fuerint ordinati, qui inueniuntur in clero in eodem ordine permaneant. Si autem Catholicæ Ecclesiæ Episcopo aut Presbytero existente quidam accedunt, manifestum est, quòd Episcopus Ecclesiæ dignitatem Episcopi habeat. Qui autem apud eos, qui dicuntur Cathari, nominatur Episcopus, habeat honorem Presbyteri, nisi fortè placuerit Episcopo nominis honorem illi concedere. Si hoc autem ei minimè placuerit, inueniat ei locum Chorepiscopi, aut Presbyteri, vt in clero omnino esse videatur, ne in ciuitate duo sint Episcopi. VIII.

IX. Si qui sine examinatione Presbyteri promoti sint, vel cùm discuterentur, peccata sua confessi sint, IX.

eiſque confeſſis, homines contra Canonem moti, manus impoſuerint, tales Canon non admittit: quod enim reprehenſibile eſt, Catholica Eccleſia non defendit.

X. x. Quicunque ex lapſis ordinati ſunt per ignorantiam, aut diſſimulationem eorum qui eos ordinarunt, hoc non præiudicat Canoni Eccleſiaſtico. cogniti enim deponuntur.

XI. xi. De his qui præuaricati ſunt ſine neceſſitate, aut facultatum ablatione, aut ſine periculo, aut aliquo eiuſmodi, quod factum eſt ſub tyrannide Licinij, viſum eſt Synodo, licèt miſericordia indigni ſint, benignitate tamen in eos vti. Quicunque ergo verè pœnitent, tribus annis fideles inter Audientes habeantur, & ſeptem annis iaceant: duobus autem annis ſine oblatione, populo communicent in orationibus.

XII. xii. Quicunque vocati per gratiam, primum quidem ardorem, fidémve ſuam oſtenderunt, & cingulum militiæ depoſuerunt, poſtea verò vt canes ad ſuum vomitum reuerſi ſunt, ita vt aliqui & pecuniam darent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis iaceant, poſt triennij auditionis tempus. In his autem omnibus obſeruare oportet propoſitum & modum pœnitentiæ. Quicunque enim & timore, & lacrymis, & patientia, & bonis operibus conuerſionem abſque ſimulatione demonſtrant, hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum orationibus communicabunt, & poſtea licebit Epiſcopo, de his aliquid humanius cogitare. Quicunque verò indifferenter tulerunt, & habitum Eccleſiam introeundi ſibi arbitrati ſunt ad conuerſionem ſufficere, hi definitum tempus omnino impleant.

XIII. xiii. De his qui vita excedunt, vetus & canonica lex nunc quoque ſeruabitur, vt ſi quis vita excedat, vltimo & neceſſario viatico minimè priuetur. Si verò deſperatus, & communionem aſſecutus ſuperuixerit, ſit inter eos qui communionem orationis tantummodo conſequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu poſito, & Euchariſtiæ participationem petenti, Epiſcopus cum examinatione oblationem impertiat.

τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοῖς, καὶ ὁμολογησάντων αὐτῶν, παρὰ κανόνα κινούμενοι οἱ ἄνθρωποι τοῖς τοιούτοις χεῖρα ἐπιτεθείκασι, τούτους ὁ κανὼν οὐ προσίεται. τὸ γὰρ ἀνεπίληπτον ἐκδικεῖ ἡ καθολικὴ ἐκκλησία.

ι'. Ὅσοι προεχειρίσθησαν τῶν παραπεπτωκότων κατὰ ἄγνοιαν, ἢ καὶ προειδότων τῶν προχειρισαμένων, τοῦτο *οὐ προσκρούει κανόνι τῷ ἐκκλησιαστικῷ. γνωσθέντες γὰρ καθαιροῦνται. * ἤτοι οὐ προκειμένῳ

ια'. Περὶ τῶν παραβάντων χωρὶς ἀνάγκης, ἢ χωρὶς ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ χωρὶς κινδύνου, ἤ τινος τοιούτου, ὃ γέγονεν ἐπὶ τῆς τυραννίδος Λικινίου· ἔδοξε τῇ συνόδῳ, εἰ καὶ ἀνάξιοι ἦσαν φιλανθρωπίας, ὅμως χρηστεύσασθαι εἰς αὐτούς. ὅσοι οὖν γνησίως μεταμελῶνται, τρία ἔτη ἐν ἀκροωμένοις ποιήσουσιν οἱ πιστοὶ, καὶ ἑπτὰ ἔτη ὑποπεσοῦνται· δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς, κοινωνήσουσι τῷ λαῷ τῶν προσευχῶν.

ιβ'. Οἱ δὲ προσκληθέντες μὲν ὑπὸ τῆς χάριτος καὶ τὴν πρώτην ὁρμὴν ἐνδειξάμενοι, καὶ ἀποθέμενοι τὰς ζώνας, μετὰ δὲ ταῦτα ἐπὶ τὸν οἰκεῖον ἔμετον ἀναδραμόντες ὡς κύνες, ὡς τινὰς καὶ ἀργύρια προέσθαι, καὶ * βενεφικίοις κατορθῶσαι τὸ ἀναστρατεύσασθαι· οὗτοι δέκα ἔτη ὑποπιπτέτωσαν, μετὰ τὸν τῆς τριετοῦς ἀκροάσεως χρόνον. ἐφ' ἅπασι δὲ τούτοις, προσήκει ἐξετάζειν τὴν προαίρεσιν καὶ τὸ εἶδος τῆς μετανοίας. ὅσοι μὲν γὰρ καὶ φόβῳ καὶ δάκρυσι καὶ ὑπομονῇ καὶ ἀγαθοεργίαις, τὴν ἐπιστροφὴν ἔργῳ καὶ οὐ σχήματι ἐπιδείκνυνται, οὗτοι πληρώσαντες τὸν χρόνον τὸν ὡρισμένον τῆς ἀκροάσεως, εἰκότως τῶν εὐχῶν κοινωνήσουσι, μετὰ τοῦ ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ καὶ φιλανθρωπότερόν τι περὶ αὐτῶν βουλεύσασθαι. ὅσοι δὲ ἀδιαφόρως ἤνεγκαν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ εἰσιέναι εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἀρκεῖν αὐτοῖς ἡγήσαντο πρὸς τὴν *ἐπιστρεφείαν, ἐξ ἅπαντος πληρούτωσαν τὸν χρόνον.

* δωρεαῖς ἢ ὑποσχέσει

* ἐπιστροφήν

ιγ'. Περὶ δὲ τῶν ἐξοδευόντων, ὁ παλαιὸς καὶ κανονικὸς νόμος φυλαχθήσεται καὶ νῦν, ὥστε, εἴ τις ἐξοδεύοι, τοῦ τελευταίου καὶ ἀναγκαιοτάτου ἐφοδίου μὴ ἀποστερεῖσθαι. Εἰ δὲ ἀπογνωσθεὶς καὶ κοινωνίας πάλιν τυχὼν, πάλιν ἐν τοῖς ζῶσιν ἐξετασθῇ, μετὰ τῶν κοινωνούντων τῆς εὐχῆς μόνης ἔστω. καθόλου δὲ καὶ περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν ἐξοδεύοντος αἰτοῦντος τοῦ μεταλαβεῖν εὐχαριστίας, ὁ ἐπίσκοπος μετὰ δοκιμασίας * μεταδιδότω τῆς προσφορᾶς. * ὁ μεταδότω

ιδ'. Περὶ

ιδ'. Περὶ τῶν κατηχουμένων καὶ παραπεσόντων ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ, ὥστε τριῶν ἐτῶν αὐτοὺς ἀκροωμένους μόνον, μετὰ ταῦτα εὔχεσθαι μετὰ τῶν κατηχουμένων.

ιε'. Διὰ τὸν πολὺν τάραχον καὶ τὰς στάσεις τὰς γινομένας, ἔδοξε παντάπασι περιαιρεθῆναι τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα εὑρεθεῖσαν ἔν τισι μέρεσιν. ὥστε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν, μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. εἰ δέ τις μετὰ τὸν τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου ὅρον, τοιούτῳ τινὶ ἐπιχειρήσειεν, ἢ ἐπιδοίη ἑαυτὸν πράγματι τοιούτῳ, ἀκυρωθήσεται ἐξάπαντος τὸ κατασκεύασμα, καὶ ἀποκατασταθήσεται τῇ ἐκκλησίᾳ, ᾗ ὁ ἐπίσκοπος ἢ ὁ πρεσβύτερος ἐχειροτονήθη.

ις'. Ὅσοι ῥιψοκινδύνως μήτε τὸν φόβον τοῦ θεοῦ πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχοντες, μήτε τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα εἰδότες ἀναχωρήσουσι τῆς ἐκκλησίας, πρεσβύτεροι, ἢ διάκονοι, ἢ ὅλως ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι, οὗτοι οὐδαμῶς δεκτοὶ ὀφείλουσιν εἶναι ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ πᾶσαν αὐτοῖς ἀνάγκην ἐπάγεσθαι χρὴ, ἀναστρέφειν εἰς τὰς ἑαυτῶν παροικίας· ἢ ἐπιμένοντας, ἀκοινωνήτους εἶναι προσήκει. εἰ καὶ τολμήσειέν τις ὑφαρπάσαι τὸν τῷ ἑτέρῳ διαφέροντα, καὶ χειροτονῆσαι ἐν τῇ αὐτοῦ ἐκκλησίᾳ, μὴ συγκατατιθεμένου τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, οὗ ἀνεχώρησεν ὁ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενος, ἄκυρος ἔστω ἡ χειροτονία.

ιζ'. Ἐπειδὴ πολλοὶ ἐν τῷ κανόνι ἐξεταζόμενοι τὴν πλεονεξίαν καὶ * τὴν αἰσχροκερδείαν διώκοντες, ἐπελάθοντο τοῦ θείου γράμματος λέγοντος, τὸ ἀργύριον αὐτοῦ οὐκ ἔδωκεν ἐπὶ τόκῳ, καὶ δανείζοντες ἑκατοστὰς ἀπαιτοῦσιν· ἐδικαίωσεν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, ὡς εἴ τις εὑρεθείη μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τόκους λαμβάνειν ἐκ μεταχειρίσεως, ἢ ἄλλως μετερχόμενος τὸ πρᾶγμα, ἢ ἡμιολίας ἀπαιτῶν, ἢ ὅλως ἕτερόν τι ἐπινοῶν αἰσχροῦ κέρδους ἕνεκα, καθαιρεθήσεται τοῦ κλήρου, καὶ ἀλλότριος τοῦ κανόνος ἔσται.

* τὴν αἰσχροκερδίαν

ιη'. Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν καὶ μεγάλην σύνοδον, ὅτι ἔν τισι τόποις καὶ πόλεσι, τοῖς πρεσβυτέροις τὴν εὐχαριστίαν οἱ διάκονοι διδόασιν, ὅπερ οὔτε ὁ κανὼν, οὔτε ἡ συνήθεια παρέδωκεν τοὺς ἐξουσίαν μὴ ἔχοντας προσφέρειν, τοῖς προσφέρουσι διδόναι τὸ σῶμα τοῦ Χριστοῦ.

XIV. De Catechumenis lapsis pla- XIV.
cuit sanctæ & magnæ Synodo, vt ij
tribus annis audientes tantùm sint,
postea orent cum catechumenis.

XV. Propter tumultus & seditio- XV.
nes quæ fiunt, placuit omnino con-
suetudinem tolli, quæ præter Cano-
nem in quibusdam partibus inueni-
tur. vt à ciuitate in ciuitatem nec E-
piscopus, nec presbyter, nec diaco-
nus transferatur. si quis autem post
definitionem sanctæ & magnæ Syno-
di, tale quid aggressus fuerit, vel so
rei eiusmodi dederit, quod factum
erit omnino infirmabitur, & Eccle-
siæ restituetur cui fuerat Episcopus,
aut presbyter, vel diaconus ordina-
tus.

XVI. Quicumque temerè & in- XVI.
consideratè nec Dei timorem præ o-
culis habentes, nec Ecclesiasticum
Canonem agnoscentes, ab Ecclesia
discesserint presbyteri vel diaconi,
vel quicumque omnino in Canone
recensentur, hi nequaquam debent
in aliam Ecclesiam recipi, sed omni-
no cogendi sunt in suas ipsorum pa-
rœcias redire: vel si perseuerent, eos
à communione priuari oportet. Si
quis etiam ausus fuerit eum qui ad
alium pertinet, surripere, & in sua
Ecclesia ordinare, non consentiente
proprio Episcopo, à quo recessit qui
in Canone censetur, ordinatio hu-
iusmodi irrita erit.

XVII. Quoniam plerique qui in XVII.
Canone recensentur auaritiam &
turpem quæstum sectantes, obliui-
scuntur diuinæ scripturæ dicentis,
pecuniam suam non dedit ad vsuram:
& fœnerantes centesimas exigunt, æ- Psal. 14. 5.
quum censuit sancta & magna Syno-
dus, vt si quis inuentus fuerit post
hanc definitionem vsuras sumere ex
mutuo, vel aliter eam rem consecta-
ri aut sescupla exigere, vel omnino
aliquid aliud excogitare turpis lucri
gratia, è clero deponatur, & alienus
à Canone existat.

XVIII. Peruenit ad sanctum ma- XVIII.
gnúmque Concilium, quòd in qui-
busdam locis & ciuitatibus, diaco-
ni presbyteris Eucharistiam præ-
beant; quod neque Canon, neque
consuetudo tradidit, vt qui potesta-
tem offerendi non habent, his qui
offerunt corpus Christi porrigant.

E

Illud etiam innotuit quòd iam quidam ex diaconis etiam ante Episcopos Eucharistiam attingant. omnia igitur ista auferantur, & diaconi intra propriam mensuram maneant, scientes quòd ministri sunt Episcoporum, & presbyteris inferiores existant: accipiant autem suo ordine Eucharistiam post presbyteros, vel Episcopo dante vel presbytero, sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat, id enim fit præter canonem & ordinem. si quis autem obedire noluerit post has definitiones desinat esse diaconus.

XIX. XIX. De Paulianistis, si ad Ecclesiam Catholicam confugerint, definitum est eos omnino rebaptisari. si qui verò præterito tempore in clero fuerint, si quidem inculpati & irreprehensibiles, rebaptisati ordinentur ab Episcopo Catholicæ Ecclesiæ. si verò examinati, minùs apti deprehensi fuerint, deponi eos conuenit: similiter autem & de diaconissis, & omnino de his qui sub canone versantur, eadem forma seruabitur. Diaconissarum autem meminimus, quæ in habitu quidem esse censentur, quia verò nullam manus impositionem habent, vt omnino inter laicos ipsæ deputentur.

XX. XX. Quoniam sunt quidam, qui die Dominico genua flectunt, & in diebus Pentecostes, vt omnia similiter in omni parœcia seruentur, visum est sanctæ Synodo, stantes Deo orationes persoluere.

κἀκεῖνο δὲ ἐγνωρίσθη, ὅτι ἤδη τινὲς τῶν διακόνων καὶ πρὸ τῶν ἐπισκόπων τῆς εὐχαριστίας ἅπτονται. ταῦτα οὖν πάντα περιῃρήσθω, καὶ ἐμμενέτωσαν οἱ διάκονοι τοῖς ἰδίοις μέτροις, εἰδότες, ὅτι τοῦ μὲν ἐπισκόπου ὑπηρέται εἰσίν, τῶν δὲ πρεσβυτέρων ἐλάττους τυγχάνουσι. λαμβανέτωσαν δὲ κατὰ τὴν τάξιν τὴν εὐχαριστίαν μετὰ τοὺς πρεσβυτέρους, ἢ τοῦ ἐπισκόπου * διδόντος αὐτοῖς ἢ τοῦ πρεσβυτέρου· ἀλλὰ μὴ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων ἐξέστω τοῖς διακόνοις, παρὰ κανόνα γὰρ καὶ παρὰ τάξιν ἐστὶ τὸ γινόμενον. εἰ δέ τις μὴ θέλοι πειθαρχεῖν καὶ μετὰ τούτους τοὺς ὅρους, πεπαύσθω τῆς διακονίας. * μεταδιδόντος

ιθ'. Περὶ τῶν * Παυλιανισάντων, εἶτα προσφυγόντων τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ὅρος ἐκτέθειται ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς ἐξάπαντος. εἰ δέ τινες ἐν τῷ παρεληλυθότι χρόνῳ ἐν τῷ κλήρῳ * ἐξητάσθησαν, εἰ μὲν ἄμεμπτοι καὶ ἀνεπίληπτοι φανεῖεν, ἀναβαπτισθέντες χειροτονείσθωσαν ὑπὸ τοῦ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπου. εἰ δὲ ἡ ἀνάκρισις ἀνεπιτηδείους αὐτοὺς εὑρίσκοι, καθαιρεῖσθαι αὐτοὺς προσήκει· ὡσαύτως δὲ καὶ περὶ τῶν διακονισσῶν, καὶ ὅλως περὶ τῶν ἐν τῷ * κανόνι ἐξεταζομένων ὁ αὐτὸς τύπος παραφυλαχθήσεται. ἐμνήσθημεν δὲ τῶν διακονισσῶν τῶν ἐν τῷ σχήματι ἐξετασθεισῶν, ἐπεὶ μηδὲ χειροθεσίαν τινὰ ἔχουσιν, ὥστε ἐξάπαντος ἐν τοῖς λαϊκοῖς αὐτὰς ἐξετάζεσθαι. * Παυλιανιστῶν, * ἐξητάσθησαν * κλήρῳ

κ'. Ἐπειδή τινές εἰσιν ἐν τῇ κυριακῇ γόνυ κλίνοντες, καὶ ἐν ταῖς τῆς πεντηκοστῆς ἡμέραις, ὑπὲρ τοῦ πάντα ἐν πάσῃ παροικίᾳ ὁμοίως φυλάττεσθαι, ἑστῶτας ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὰς εὐχὰς ἀποδιδόναι τῷ θεῷ.

An. Chr. CCCXIV.

CONCILII ANCYRANI

CANONES XXV. *Qui quidem priores sunt Nicænis, sed ideo postpositi sunt propter authoritatem Synodi œcumenicæ.*

I. XXI. PRESBYTEROS qui immolauerunt, deinde contrà reluctati sunt, non simulatione quadam, sed ex veritate, nec hoc priùs machinati sunt, nec consultò ac de industria id fecerunt, & persuaserunt, vt tormentis subiici viderentur, cùm ea specie & opinione tantùm inferrentur: visum est eos honorem quidem sedis retinere: offerre autem illis, aut sermonem

ΤΗΣ ΕΝ ΑΓΚΥΡΑι ΣΥΝΟΔΟΥ

Κανόνες κε'. οἵτινες πρεσβύτεροι μέν εἰσι τῶν ἐν Νικαίᾳ ἐκτεθέντων Κανόνων, δευτερεύουσι δὲ διὰ τὴν τῆς οἰκουμενικῆς συνόδου αὐθεντείαν.

κα'. ΠΡεσβυτέρους τοὺς ἐπιθύσαντας, εἶτα ἐπαναπαλαίσαντας, μήτε ἐκ μεθόδου τινὸς ἀλλ' ἐξ ἀληθείας, μήτε προκατασκευάσαντας καὶ ἐπιτηδεύσαντας καὶ πείσαντας, ἵνα δόξωσι μὲν βασάνοις ὑποβάλλεσθαι, ταύτας δὲ τῷ δοκεῖν καὶ τῷ σχήματι * προσαχθῆναι· τούτους ἔδοξε τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτοὺς, ἢ ὁμιλεῖν, * προσενεχθῶσι

ἢ ὅλως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν μὴ ἐξεῖναι.

κβ'. Διακόνους ὁμοίως θύσαντας, μετὰ δὲ ταῦτα ἀναπαλαίσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν· πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς * ἱερᾶς λειτουργίας, τοῦ τε τὸν ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν. εἰ μέντοι τινὲς τῶν ἐπισκόπων * τούτοις συνίδοιεν κάματόν τινα ἢ ταπείνωσιν πραότητος, καὶ ἐθέλοιεν πλεῖόν τι διδόναι ἢ ἀφαιρεῖν, ἐπ' αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξουσίαν.

* ἱερατικῆς

* τούτοις συνιδεῖεν

κγ'. Τοὺς φεύγοντας καὶ συλληφθέντας, ἢ ὑπὸ οἰκείων παραδοθέντας, ἢ ἄλλως τὰ ὑπάρχοντα ἀφαιρεθέντας, ἢ ὑπομείναντας βασάνους, ἢ εἰς δεσμωτήριον ἐμβληθέντας, βοῶντάς τε, ὅτι εἰσὶ χριστιανοὶ καὶ * περισχεθέντες, ἤτοι εἰς τὰς χεῖρας πρὸς βίαν ἐμβαλόντων τῶν βιαζομένων, ἢ βρῶμά τι πρὸς ἀνάγκην δεξαμένους, ὁμολογοῦντάς τε διόλου, ὅτι εἰσὶ χριστιανοί, καὶ τὸ πένθος τοῦ συμβάντος ἀεὶ ἐπιδεικνυμένους τῇ πάσῃ καταστολῇ καὶ τῷ σχήματι, καὶ τῇ τοῦ βίου ταπεινότητι, τούτους ὡς ἔξω ἁμαρτήματος ὄντας, τῆς κοινωνίας μὴ κωλύεσθαι. εἰ δὲ καὶ ἐκωλύθησαν ὑπό τινων περισσοτέρας ἀκριβείας ἕνεκεν, ἢ καί τινων ἀγνοίᾳ, εὐθὺς προσδεχθῆναι. τοῦτο δὲ ὁμοίως ἐπί τε τῶν ἐκ τοῦ κλήρου καὶ τῶν ἄλλων λαϊκῶν. προσεξητάσθη δὲ κἀκεῖνο, εἰ δύνανται καὶ λαϊκοὶ τῇ αὐτῇ ἀνάγκῃ ὑποπεσόντες προσάγεσθαι εἰς τάξιν. ἔδοξεν οὖν καὶ τούτους, ὡς μηδὲν * ἡμαρτηκότας, εἰ καὶ ἡ προλαβοῦσα εὑρίσκοιτο ὀρθὴ τοῦ βίου πολιτεία, προχειρίζεσθαι.

* συσχεθέντας,

* ἁμαρτήσαντας,

κδ'. Περὶ τῶν πρὸς βίαν θυσάντων, ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ τῶν δειπνησάντων εἰς τὰ εἴδωλα. ὅσοι μὲν ἀπαγόμενοι, καὶ σχήματι * σφοδροτέρῳ ἀνῆλθον, καὶ ἐσθῆτι ἐχρήσαντο πολυτελεστέρᾳ, καὶ μετέσχον τοῦ παρασκευασθέντος δείπνου ἀδιαφόρως, ἔδοξεν ἐνιαυτὸν ἀκροᾶσθαι, ὑποπεσεῖν δὲ τρία ἔτη, εὐχῆς δὲ μόνης κοινωνῆσαι ἔτη δύο, καὶ τότε ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον.

* φαιδροτέρῳ

κε'. Ὅσοι δὲ ἀνῆλθον μετ' ἐσθῆτος πενθικῆς, καὶ ἀναπεσόντες ἔφαγον μεταξὺ δι' ὅλης τῆς ἀνακλίσεως δακρύοντες, εἰ ἐπλήρωσαν τὸν τῆς ὑποπτώσεως τριέτη

conferre, vel omnino sacro aliquo ministerio fungi non licere.

XXII. Diaconos similiter qui immolauerunt, posteà autem reluctati sunt, illum quidem honorem habere placuit: ipsos verò cessare ab omni sacro ministerio siue panem vel calicem offerendi, vel prædicandi. Sed si quidam Episcopi conscij sint laboris eorum, & humilitatis & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere, vel auferre, in eorum potestate id esse. II.

XXIII. Eos qui fugientes comprehensi sunt, vel à domesticis traditi, vel suis alioqui facultatibus priuati, vel tormenta perpessi, vel in carcerem coniecti sunt, clamantes se esse Christianos, & eò vsque adstricti sunt, vt ij qui vim afferebant (thus) in manus violenter immitterent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur, confitentes perpetuò se esse Christianos, & eius quod accidit dolorem, & amictu & habitu, & vitæ humilitate præ se ferentes, hos velut inculpatos, à communione non arceri. Si verò ab aliquo etiam sunt prohibiti, maioris cautionis gratiâ, vel etiam propter quandam ignorantiam, statim admittantur. Hoc autem similiter & de clericis & aliis laicis. Illud etiam perquisitum est, an possint etiam laici, qui in eandem necessitatem inciderunt, ad ordinem promoueri. Visum est ergo, & eos, vt qui nihil peccassent, si etiam præcedens eorum vitæ instituendæ ratio recta inueniatur, promoueri. III.

XXIV. De his qui per vim immolauerunt, & præterea ad idola cœnauerunt. quicunque abducti quidem & lætiore habitu accesserunt, & veste pretiosiori vsi sunt, & præparatæ cœnæ indifferenter participes fuerunt, placuit eos inter Audientes vno anno constitui, tribus autem annis substerni ac supplices esse, soli autem orationi duobus annis communicare, & tunc ad perfectionem accedere. IV.

XXV. Quicunque autem cum veste lugubri accesserunt, & accumbentes comederunt, interea toto tempore accubitus lachrymas fundentes, si compleuerunt substrationis trienna- V.

le tempus, sine oblatione recipiantur. si autem non comederunt, biennio substrati, tertio anno communicent sine oblatione, vt perfectionem quadriennio consequantur. Episcopi autem potestatem habeant modum conuersionis eorum examinantes, aut humaniùs agendi vel plus temporis adiiciendi. Ante omnia autem & præcedens vita, & quæ consecuta est, examinetur, & sic eis clementia impertiatur.

VI. XXVI. De his qui minis tantùm pœnarum, aut priuationis facultatum, aut deportationis cesserunt, & immolauerunt, & ad præsens vsque tempus pœnitentiam non egerunt, nec conuersi sunt; nunc autem circa tempus Synodi se obtulerunt, & conuersionis cogitationem induerunt: placuit ad magnum vsque diem eos inter Audientes admitti, & post magnum diem triennio substerni: & postmodum duobus annis sine oblatione communicare: & sic demùm sex annis peractis, ad perfectionem venire. Si verò quidam ante hanc Synodum ad pœnitentiam admissi sunt, ab illo tempore eis sexennij initium computetur. Sed si periculum mortisque expectatio, ex morbo aut aliqua occasione, contigerit, secundùm Canonem recipiantur.

VII. XXVII. De his qui in festo paganorum, in loco gentilibus deputato, conuiuati sunt, & proprios cibos attulerunt, & comederunt, placuit cùm biennio substrati fuerint, esse recipiendos. vtrùm verò cum oblatione eos recipere oporteat, vnumquemque Episcoporum examinare & aliam vitam in vnoquoque inquirere.

VIII. XXVIII. Qui autem bis vel ter immolauerunt coacti, quatuor annis substernantur: duobus autem annis sine oblatione communicent, & septimo anno perfectè recipiantur.

IX. XXIX. Quicunque autem non solùm desciuerunt, sed etiam insurrexerunt, & fratres suos compulerunt, & causæ fuerunt vt cogerentur, ij annis quidem tribus auditionis locum suscipiant, per aliud verò sexennium substernantur, alio autem anno sine oblatione communicent: vt de-

χρόνου, χωρὶς προσφορᾶς δεχθήτωσαν. Εἰ δὲ μὴ ἔφαγον, δύο ὑποπεσόντες ἔτη, τῷ τρίτῳ κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσφορᾶς, ἵνα τὸ τέλειον τῇ τετραετίᾳ λάβωσιν. Τοὺς δὲ ἐπισκόπους ἐξουσίαν ἔχειν τὸν τρόπον τῆς ἐπιστροφῆς δοκιμάσαντας φιλανθρωπεύεσθαι, ἢ πλείονα προστιθέναι χρόνον. πρὸ πάντων δὲ καὶ ὁ προάγων βίος, καὶ ὁ μετὰ ταῦτα, ἐξεταζέσθω· καὶ οὕτως ἡ φιλανθρωπία ἐπιμετρείσθω.

κς'. Περὶ τῶν ἀπειλῇ μόνον εἰξάντων κολάσεως, καὶ ἀφαιρέσεως ὑπαρχόντων, ἢ μετοικίας, καὶ θυσάντων, καὶ μέχρι τοῦ παρόντος καιροῦ μὴ μετανοησάντων, μηδὲ ἐπιστρεψάντων, νῦν δὲ παρὰ τὸν καιρὸν τῆς συνόδου προσελθόντων, καὶ εἰς διάνοιαν τῆς ἐπιστροφῆς γενομένων· ἔδοξε μέχρι τῆς μεγάλης ἡμέρας εἰς ἀκρόασιν δεχθῆναι, καὶ μετὰ τὴν μεγάλην ἡμέραν ὑποπεσεῖν τρία ἔτη· καὶ μετὰ ἄλλα * δύο ἔτη, κοινωνῆσαι * τρία
χωρὶς προσφορᾶς· καὶ οὕτως ἐλθεῖν ἐπὶ τὸ τέλειον, ὥστε τὴν πᾶσαν ἑξαετίαν πληρῶσαι. Εἰ δέ τινες πρὸ τῆς συνόδου αὐτῆς ἐδέχθησαν εἰς μετάνοιαν, ἀπ' ἐκείνου τοῦ χρόνου λελογίσθαι αὐτοῖς τὴν ἀρχὴν τῆς ἑξαετίας. Εἰ μέντοι κίνδυνος καὶ θανάτου προσδοκία ἐκ νόσου ἢ ἄλλης τινὸς προφάσεως συμβαίη, τούτους ἐπὶ ὅρῳ δεχθῆναι.

κζ'. Περὶ τῶν συνεστιαθέντων ἐν ἑορτῇ ἐθνικῇ ἐν τόπῳ ἀφωρισμένῳ τοῖς ἐθνικοῖς, ἴδια βρώματα ἐπικομισαμένων καὶ φαγόντων, ἔδοξε διετίαν ὑποπεσόντας δεχθῆναι. τὸ δὲ εἰ χρὴ μετὰ τῆς προσφορᾶς, ἕκαστον τῶν ἐπισκόπων δοκιμάσαι, καὶ τὸν ἄλλον βίον ἐφ' ἑκάστου * ἀξιῶσαι. * ἐξετάσαι.

κη'. Οἱ δὲ δεύτερον καὶ τρίτον θύσαντες μετὰ βίας, τετραετίαν ὑποπεσέτωσαν· δύο δὲ ἔτη χωρὶς προσφορᾶς κοινωνησάτωσαν, καὶ τῷ ἑβδόμῳ, τελείως δεχθήτωσαν.

κθ'. Ὅσοι δὲ μὴ μόνον ἀπέστησαν, ἀλλὰ καὶ ἐπανέστησαν καὶ ἠνάγκασαν ἀδελφοὺς, καὶ αἴτιοι ἐγένοντο τοῦ ἀναγκασθῆναι, οὗτοι ἔτη μὲν τρία τὸν τῆς ἀκροάσεως δεξάσθωσαν τόπον, ἐν δὲ ἄλλῃ ἑξαετίᾳ τὸν τῆς ὑποπτώσεως, ἄλλον δὲ ἐνιαυτὸν κοινωνησάτωσαν χωρὶς προσφορᾶς· ἵνα

τὴν δεκαετίαν πληρώσαντες, τῆς τελείου μετάσχωσιν. ἐν μέντοι τούτῳ τῷ χρόνῳ, καὶ τὸν ἄλλον αὐτῶν ἐπιτηρεῖσθαι βίον.

λ'. Διάκονοι ὅσοι καθίστανται, παρ' αὐτὴν
*ἐμαρτυρήσαντο τὴν κατάστασιν εἰ * ἐμαρτύραντο καὶ ἔφασαν
*γαμεῖν χρῆναι * γαμῆσαι, μὴ δυνάμενοι οὕτω μένειν, οὗτοι μετὰ ταῦτα γαμήσαντες, ἔστωσαν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ, διὰ τὸ ἐπιτραπῆναι αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου. τοῦτο δὲ εἴ τινες σιωπήσαντες, καὶ καταδεξάμενοι ἐν τῇ χειροτονίᾳ μένειν οὕτω, μετὰ ταῦτα ἦλθον ἐπὶ γάμον, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς διακονίας.

λα'. Τὰς μνηστευθείσας κόρας, καὶ μετὰ ταῦτα ὑπὸ ἄλλων ἁρπαγείσας, ἔδοξεν ἀποδίδοσθαι τοῖς προμνηστευσαμένοις, εἰ καὶ βίαν ὑπ' αὐτῶν πάθοιεν.

λβ'. Τοὺς πρὸ τοῦ βαπτίσματος τεθυκότας, καὶ μετὰ ταῦτα βαπτισθέντας, ἔδοξεν εἰς τάξιν προάγεσθαι, ὡς ἀπολουσαμένους.

λγ'. Χωρεπισκόποις μὴ ἐξεῖναι, πρεσβυτέρους ἢ διακόνους χειροτονεῖν. ἀλλὰ μηδὲ πρεσβυτέρους πόλεως, χωρὶς τοῦ ἐπιτραπῆναι ὑπὸ τοῦ ἐπι-
*ἰδίᾳ σκόπου μετὰ γραμμάτων, ἐν * ἑτέρᾳ παροικίᾳ.

λδ'. Τοὺς ἐν κλήρῳ πρεσβυτέρους ἢ διακόνους ὄντας, καὶ ἀπεχομένους κρεῶν, ἔδοξεν ἐφάπτεσθαι, καὶ οὕτως, εἰ βούλοιντο, κρατεῖν ἑαυτῶν. εἰ δὲ βούλοιντο, ὡς μηδὲ τὰ μετὰ κρεῶν βαλλόμενα λάχανα ἐσθίειν, καὶ εἰ μὴ ὑπείκοιεν τῷ κανόνι, πεπαῦσθαι αὐτοὺς τῆς τάξεως.

λε'. Περὶ τῶν διαφερόντων τῷ κυριακῷ, ὅσα ἐπισκόπου μὴ ὄντος πρεσβύτεροι ἐπώλησαν, ἀνακαλεῖσθαι τὸ κυριακόν. ἐν δὲ τῇ κρίσει τοῦ ἐπισκόπου εἶναι, εἴτε προσήκει ἀπολαβεῖν τὴν τιμὴν, εἴτε καὶ μὴ, διὰ τὸ πολλάκις τὴν
*πρόσοδον * εἴσοδον τῶν πεπραγμένων ἀποδεδωκέναι αὐτοῖς τούτοις πλείονα τὴν τιμήν.

*Περὶ τῶν ἀλόγως λς'. * Περὶ τῶν ἀλογευσαμένων ἢ καὶ
διαγόντων ἀλογευομένων· ὅσοι, πρὶν εἰκοσαετεῖς γε-
ἢ διάγοντων). νέσθαι, ἥμαρτον, πέντε καὶ δέκα ἔτεσιν ὑποπεσόντες, κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς. εἶτα ἐν τῇ κοινωνίᾳ διατελέσαντες ἔτη πέντε, τότε καὶ τῆς προσφορᾶς ἐφαπτέσθωσαν. ἐξεταζέσθω δὲ αὐτῶν καὶ ὁ ἐν τῇ ὑποπτώσει βίος, καὶ οὕτως τυγχανέτωσαν τῆς φιλανθρωπίας. εἰ δέ τινες κατακόρως ἐν τοῖς ἁμαρτήμασι γεγόνασι, τὴν μακρὰν ἐχέτω-

cennio peracto, perfectionei consequantur. In eo autem ipso tempore & alia eorum vita obseruanda est.

xxx. Diaconi quicunque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati x.
sunt, & dixerunt oportere se vxores ducere, cùm non possint sic manere, hi si postmodum vxores duxerint, sint in ministerio; eò quòd eis Episcopus hoc concesserit. Si qui autem tacuerint, & in ordinatione, vt ita manerent, suscepti sunt, postea ad nuptias venerint, ij à diaconatu cessent.

xxxi. Desponsatas puellas, & ab a- xi.
liis postea raptas, placuit iis reddi quibus desponsatæ fuerant, etiam si vim passæ sunt.

xxxii. Eos qui ante baptisma immolauerunt, & postea baptisati sunt, xii.
placuit ad ordinem prouehi, vt qui abluti sunt.

xxxiii. Chorepiscopis non licere, xiii.
presbyteros vel diaconos ordinare. Sed nec presbyteris ciuitatis, sine literis Episcopi, in aliena parœcia aliquid agere.

xxxiv. Hi qui in clero sunt, pre- xiv.
sbyteri, vel diaconi, & à carnibus abstinent: placuit eas quidem attingere, & sic, si voluerint, ab eis abstinere. Si autem noluerint oleta quæ cum carnibus coquuntur, comedere, & Canoni non cedant, ab ordine cessare.

xxxv. De his quæ pertinent ad xv.
dominicum, quæcunque cùm Episcopus non esset, presbyteri vendiderint, dominicum reuocare: in iudicio autem Episcopi esse, an oporteat pretium recipi, an non, propterea quòd sæpe rerum venditarum reditus maius pretium his ipsis reddiderit.

xxxvi. De his qui irrationabiliter xvi.
versati sunt, vel versantur, quicunque ante xx. annum peccarunt, postquam annis quindecim substrati fuerint, communionem orationis assequantur. Deinde cùm in illa communione quinque annis perseuerauerint, tunc etiam oblationem attingant. Discutiatur autem & vita eorum, qualis in substratione fuerit, & ita humanitatem consequantur. Quòd si qui perseuerantiùs his peccatis adhæserint, hi longiorem sub-

ſtrationem habeant. Quicunque autem hanc ætatem tranſgreſſi, & habentes vxores in hoc peccatum inciderunt, viginti quinque annis ſubſtrati, communionem orationis aſſequantur. Deinde cùm in orationis communione quinque annos peregerint, oblationem aſſequantur. Si qui autem & vxores habentes, & quinquageſimum annum tranſgreſſi peccauerunt, in vitæ exitu communionem aſſequantur.

XVII. XXXVII. Eos qui irrationabiliter verſati ſunt, & qui leproſi ſunt, vel fuerunt, præcepit ſancta Synodus inter eos orare qui ſpiritu periclitantur immundo.

XVIII. XXXVIII. Si qui Epiſcopi conſtituti, nec ſuſcepti ab illa parœcia in qua nominati fuerunt, alias voluerint parœcias inuadere, & iis qui conſtituti ſunt, vim afferre, & ſeditiones aduerſus illos excitare, hos abiici placuit. Si autem voluerint in presbyterio reſidere, in quo priùs erant presbyteri, ipſos honore non moueri. Quòd ſi etiam ſeditiones concitauerint aduerſus eos qui illic conſtituti ſunt, Epiſcopos, presbyterij quoque honore illos priuari & abdicatos effici.

XIX. XXXIX. Quicunque virginitatem promittentes, irritam faciunt ſponſionem, ij digamorum definitionem impleant. Virgines autem, quæ tanquam ſorores cum quibuſdam habitant, prohibemus.

XX. XL. Si alicuius vxor adulterium commiſerit, vel ipſe adulterium commiſerit, ſeptennio oportet eum perfectionem aſſequi, ſecundùm gradus qui eò deducunt.

XXI. XLI. De mulieribus quæ fornicantur, & partus ſuos perimunt, & medicamentis abortionis faciendis ſtudent: prior quidem definitio vſque ad vitæ exitum prohibebat, & ei quidam aſſentiuntur: humaniùs autem agentes, definimus vt decennium per gradus præfinitos impleant.

XXII. XLII. Qui voluntariè homicidium commiſerunt, ſupplices quidem ſubſternantur: in exitu autem vitæ perfectione digni habeantur.

XXIII. XLIII. Qui non ſponte nec voluntate homicidium commiſerunt, prior quidem definitio poſt ſeptennium per-

σαν ὑποπεπτώκασιν. ὅσοι δὲ ὑπερβάντες τὴν ἡλικίαν ταύτην, καὶ γυναῖκας ἔχοντες περιπεπτώκασι τῷ ἁμαρτήματι, πέντε καὶ εἴκοσι ἔτη *ὑποπεσέτωσαν, καὶ κοινωνίας τυγχανέτωσαν τῆς εἰς τὰς προσευχάς, εἶτα ἐκτελέσαντες πέντε ἔτη ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῶν εὐχῶν, τυγχανέτωσαν τῆς προσφορᾶς. εἰ δέ τινες καὶ γυναῖκας ἔχοντες, καὶ ὑπερβάντες τὸν πεντηκονταέτη χρόνον ἥμαρτον, ἐπὶ τῇ ἐξόδῳ τοῦ βίου τυγχανέτωσαν τῆς κοινωνίας. * ἐν ὑποπτώσει.

λζʹ. Τοὺς ἀλογευσαμένους καὶ λεπροὺς ὄντας, ἤτοι λεπρεύσαντας, τούτους προσέταξεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰς τοὺς χειμαζομένους εὔχεσθαι.

ληʹ. Εἴ τινες ἐπίσκοποι κατασταθέντες, καὶ μὴ δεχθέντες ὑπὸ τῆς παροικίας ἐκείνης, εἰς ἣν ὠνομάσθησαν, ἑτέραις βούλοιντο παροικίαις ἐπιέναι, καὶ βιάζεσθαι τοὺς καθεστῶτας, καὶ στάσεις κινεῖν κατ' αὐτῶν, τούτους ἀφορίζεσθαι. ἐὰν μέν τοι βούλοιντο εἰς τὸ πρεσβυτέριον καθέζεσθαι, ἔνθα ἦσαν πρότερον πρεσβύτεροι, μὴ ἀποβάλλεσθαι αὐτοὺς τῆς τιμῆς. ἐὰν δὲ διαστασιάζωσι πρὸς τοὺς καθεστῶτας ἐκεῖ ἐπισκόπους, ἀφαιρεῖσθαι αὐτοὺς καὶ τὴν τιμὴν τοῦ πρεσβυτερίου, καὶ γίνεσθαι αὐτοὺς ἐκκηρύκτους.

λθʹ. Ὅσοι παρθενίαν ἐπαγγελλόμενοι, ἀθετοῦσι τὴν ἐπαγγελίαν, τὸν τῶν διγάμων ὅρον ἐκπληρούτωσαν. τὰς μέν τοι συνερχομένας παρθένους τισὶν, ὡς ἀδελφὰς, ἐκωλύσαμεν.

μʹ. Ἐάν τινος γυνὴ μοιχευθῇ, ἢ μοιχεύσῃ τις, ἐν ἑπτὰ ἔτεσι δοκεῖ αὐτὸν τοῦ τελείου τυχεῖν, κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς προάγοντας.

μαʹ. Περὶ τῶν γυναικῶν τῶν ἐκπορνευουσῶν, καὶ ἀναιρουσῶν τὰ γεννώμενα, καὶ σπουδαζουσῶν φθόρια ποιεῖν, ὁ μὲν πρότερος ὅρος, μέχρις ἐξόδου ἐκώλυσεν, καὶ τούτῳ συντίθενται. φιλανθρωπότερον δέ τι εὑρόντες, ὡρίσαμεν δεκαετῆ χρόνον κατὰ τοὺς βαθμοὺς τοὺς ὡρισμένους.

μβʹ. Περὶ ἑκουσίων φόνων, ὑποπιπτέτωσαν μὲν, τοῦ τελείου δὲ ἐν τῷ τέλει τοῦ βίου καταξιούσθωσαν.

μγʹ. Περὶ ἀκουσίων φόνων, ὁ μὲν πρότερος ὅρος ἐν ἑπταετίᾳ κελεύει τοῦ τε-

λείου μεταλαβεῖν, κατὰ τοὺς ὡρισμένους βαθμούς. ὁ δὲ δεύτερος, τὸ πενταετῆ χρόνον πληρῶσαι.

μδ'. Οἱ καταμαντευόμενοι καὶ ταῖς συνηθείαις τῶν ἐθνῶν * κατακολουθοῦντες, ἢ εἰσάγοντές τινας εἰς τοὺς ἑαυτῶν οἴκους ἐπὶ ἀνευρέσει φαρμακειῶν, ἢ καὶ καθάρσει, ὑπὸ τὸν κανόνα πιπτέτωσαν τῆς πενταετίας κατὰ τοὺς βαθμοὺς ὡρισμένους· τρία ἔτη ὑποπτώσεως, καὶ δύο ἔτη εὐχῆς χωρὶς προσφορᾶς.

*ἐξακολουθοῦντες,

με'. Μνηστευσάμενός τις κόρην, * προσεφθάρη τῇ ἀδελφῇ αὐτῆς, ὡς καὶ ἐπιφορῆσαι αὐτήν, ἔγημεν δὲ τὴν μνηστὴν μετὰ ταῦτα, ἡ δὲ φθαρεῖσα ἀπήγξατο· οἱ συνειδότες ἐκελεύσθησαν ἐν * δεκαετίᾳ δεχθῆναι εἰς τοὺς συνεστῶτας κατὰ τοὺς ὡρισμένους βαθμούς.

*προσέφθειρε τὴν ἀδελφὴν

*λείπει ἐν

ſectionem conſequi præcipit, ſecundùm præfinitos gradus: ſecunda verò, quinquennij tempus implere.

XLIV. Qui diuinationes expetunt, & conſuetudines gentium ſubſequuntur, aut in domos ſuas huiuſmodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte magica, aut expiandi cauſa, in canonem quinquennij incidant, ſecundùm gradus definitos: tres annos iaceant, duos communicent in oratione ſine oblatione. XXIV.

XLV. Quidam ſponſam habens, ſororem eius corrupit, ita vt & ipſa conciperet, ſponſam autem poſtea duxit, illa verò quæ corrupta eſt, necem ſibi intulit. Hi qui conſcij fuerunt, iuſſi ſunt decem annis inter eos qui conſiſtunt, recipi, ſecundùm gradus definitos. XXV.

ΤΗΣ ΕΝ ΝΕΟΚΑΙΣΑΡΕΙΑι συνόδου Κανόνες ιδ'. οἵτινες δεύτεροι μὲν εἰσι τῶν ἐν Αγκύρᾳ, τῶν δὲ ἐν Νικαίᾳ πρεσβύτεροι.

μς'. ΠΡεσβύτερος ἐὰν γήμῃ, τῆς τάξεως αὐτὸν μετατίθεσθαι. ἐὰν δὲ πορνεύσῃ ἢ μοιχεύσῃ, ἐξωθεῖσθαι αὐτὸν τέλεον, καὶ ἄγεσθαι αὐτὸν εἰς μετάνοιαν.

μζ'. Γυνὴ ἐὰν γήμηται δύο ἀδελφοῖς, ἐξωθείσθω μέχρι θανάτου, πλὴν ἐν τῷ θανάτῳ εἰποῦσα, ὡς ὑγιάνασα λύσει τὸν γάμον, διὰ τὴν φιλανθρωπίαν ἕξει τὴν μετάνοιαν. ἐὰν δὲ τελευτήσῃ γυνὴ ἐν τοιούτῳ γάμῳ οὖσα, ἤτοι ὁ ἀνήρ, δυσχερὴς τῷ μείναντι ἡ μετάνοια.

μη'. Περὶ τῶν πλείστοις γάμοις περιπιπτόντων, ὁ μὲν χρόνος σαφὴς ὁ ὡρισμένος, ἡ δὲ ἀναστροφὴ καὶ ἡ πίστις αὐτῶν συντέμνει τὸν χρόνον.

μθ'. Ἐὰν πρόθηταί τις ἐπιθυμήσας γυναικὸς, συγκαθευδῆσαι μετ' * αὐτῆς, μὴ ἔλθῃ δὲ εἰς ἔργον αὐτοῦ ἡ ἐνθύμησις, φαίνεται, ὅτι ὑπὸ τῆς χάριτος ἐρρύσθη.

*αὐτῇ

ν'. Κατηχούμενος ἐὰν εἰσερχόμενος εἰς τὸ κυριακὸν ἐν τῇ τῶν κατηχουμένων τάξει στήκῃ, οὗτος δὲ ἁμαρτάνων, ἐὰν μὲν γόνυ κλίνων, ἀκροάσθω μηκέτι ἁμαρτάνων. ἐὰν δὲ καὶ ἀκροώμενος ἔτι ἁμαρτάνῃ, ἐξωθείσθω.

CONCILII NEOCÆSARIENSIS AN.CHR. CCCXIV.

CANONES XIV. *Qui quidem ſunt Ancyranis poſteriores, Nicænis verò antiquiores.*

XLVI. PResbyter ſi vxorem duxerit, ordine ſuo moueatur. ſi autem fornicatus fuerit, vel adulterium commiſerit, penitus extrudatur, & ad pœnitentiam redigatur. I.

XLVII. Mulier ſi duobus fratribus nupſerit, abiiciatur vſque ad mortem; verumtamen in morte, ſi promiſerit quòd vbi conualuerit, ſoluet matrimonium, propter humanitatem, pœnitentiam habebit. Sed ſi mortua fuerit mulier, in huiuſmodi coniugio exiſtens, vel eius maritus, difficilis erit pœnitentia remanenti. II.

XLVIII. De iis qui in plurimas nuptias incidunt, tempus quidem definitum manifeſtum eſt: conuerſio autem ac fides ipſorum tempus contrahit. III.

XLIX. Si quis mulierem concupiſcens, propoſuerit cum ea concumbere, eius autem deſiderium ad opus non venerit, videtur eſſe gratia ſeruatus. IV.

L. Catechumenus ſi in dominicum ingrediens, in ordine catechumenorum ſteterit, is autem peccat: ſi genu quidem flectens, audiat non ampliùs peccans: ſin autem etiam audiens peccet, expellatur. V.

VI. LI. De ea quæ vterum gerit, quòd oporteat eam baptiſari quando voluerit. nihil enim in hoc, ea quæ parit, naſcenti communicat. quia proprium vniuſcuiuſque propoſitum in confeſſione oſtendatur.

VII. LII. Presbyter in digamorum nuptiis ne conuiuetur. quum enim pœnitentiam requirat digamus, quis erit presbyter qui illas nuptias iſto conuiuio comprobet?

VIII. LIII. Si alicuius vxorem, cùm eſſet laicus, adulteratam fuiſſe euidenter fuerit comprobatum, talis ad miniſterium venire non poteſt. ſin autem etiam poſt ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam conuenit. quòd ſi cum illa conuixerit, non poteſt ſibi commiſſum miniſterium habere.

IX. LIV. Si presbyter qui corporale peccatum admiſerit, promotus fuerit, & confeſſus fuerit, quòd ante ordinationem peccauerit: non offerat, manens in aliis, propter aliud eius vitæ ſtudium. reliqua enim peccata dixerunt multi per manus impoſitionem tolli. quòd ſi ipſe non confiteatur, apertè autem conuinci non potuerit, poteſtatis ſuæ iudicio relinquatur.

X. LV. Similiter & diaconus, ſi in idem peccatum inciderit, miniſtri ordinem habeat.

XI. LVI. Presbyter ante triginta annos non ordinetur, etiamſi valde dignus fuerit, ſed hoc tempus obſeruet. Dominus enim Ieſus Chriſtus trigeſimo anno baptiſatus eſt, & cœpit docere.

XII. LVII. Si quis in morbo conſtitutus illuminatus fuerit, ad honorem presbyterij promoueri non poteſt, fides enim eius non eſt ex propoſito, ſed ex neceſſitate. niſi fortè propter ſequens eius ſtudium & fidem, atque hominum raritatem.

XIII. LVIII. Regionarij presbyteri, in dominico ciuitatis offerre non poſſunt, præſente Epiſcopo, vel presbyteris vrbis, neque panem dare in oratione, neque calicem. ſin autem abſint, & ad orationem ſolus vocatus fuerit, date poterit. Chorepiſcopi autem, ſunt quidem ad exemplum ſeptuaginta, vt autem comminiſtri, propter ſtudium in pauperes offerunt honorati.

XIV. LIX. Diaconi ſeptem eſſe debent

ια΄. Περὶ κυοφορούσης, ὅτι δεῖ φωτίζεσθαι ὁπότε βούλεται. οὐδὲν γὰρ ἐν τούτῳ κοινωνεῖ ἡ τίκτουσα τῷ τικτομένῳ. διὰ τὸ, ἑκάστου ἰδίαν τὴν προαίρεσιν τὴν ἐπὶ τῇ ὁμολογίᾳ δείκνυσθαι.

ιβ΄. Πρεσβύτερον εἰς γάμους διγαμούντων μὴ ἑστιᾶσθαι. ἐπεὶ μετάνοιαν αἰτοῦντος τοῦ διγάμου, τίς ἔσται ὁ πρεσβύτερος, ὁ διὰ τῆς ἑστιάσεως συγκατατιθέμενος τοῖς γάμοις.

ιγ΄. Γυνή τινος μοιχευθεῖσα λαϊκοῦ ὄντος, ἐὰν ἐλεγχθῇ φανερῶς, ὁ τοιοῦτος εἰς ὑπηρεσίαν ἐλθεῖν οὐ δύναται. ἐὰν δὲ καὶ μετὰ τὴν χειροτονίαν μοιχευθῇ, ὀφείλει ἀπολῦσαι αὐτήν. ἐὰν δὲ συζῇ, οὐ δύναται ἔχεσθαι τῆς ἐγχειρισθείσης αὐτῷ *ὑπηρεσίας. *διακονίας.

ιδ΄. Πρεσβύτερος, ἐὰν προημαρτηκὼς σώματι προαχθῇ, καὶ ὁμολογήσῃ, ὅτι ἡμάρτεν πρὸ τῆς χειροτονίας· μὴ προσφερέτω, μένων ἐν τοῖς λοιποῖς, διὰ τὴν ἄλλην σπουδήν. τὰ γὰρ *λοιπὰ ἁμαρτήματα ἔφασαν οἱ πολλοὶ καὶ τὴν χειροθεσίαν ἀφιέναι. ἐὰν δὲ αὐτὸς μὴ ὁμολογῇ, ἐλεγχθῆναι δὲ φανερῶς μὴ δυνηθῇ, ἐπ᾽ αὐτῷ ἐκείνῳ ποιεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν. *πολλὰ

ιε΄. Ὁμοίως καὶ διάκονος εἰ ἐν τῷ αὐτῷ ἁμαρτήματι περιπέσῃ, τὴν τοῦ ὑπηρέτου τάξιν ἐχέτω.

ιϛ΄. Πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν μὴ χειροτονείσθω, ἐὰν καὶ πάνυ ᾖ ὁ ἄνθρωπος ἄξιος, ἀλλὰ ἀποτηρείσθω. ὁ γὰρ κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει *ἐφωτίσθη, καὶ ἤρξατο διδάσκειν. *ἐβαπτίσθη.

ιζ΄. Ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ, εἰς *πρεσβύτερον ἄγεσθαι οὐ δύναται, οὐκ ἐκ προαιρέσεως γὰρ ἡ πίστις αὐτοῦ, ἀλλ᾽ ἐξ ἀνάγκης. εἰ μὴ τάχα διὰ τὴν μετὰ ταῦτα αὐτοῦ σπουδὴν καὶ πίστιν, καὶ διὰ σπάνιν ἀνθρώπων. *πρεσβυτέριον

ιη΄. Ἐπιχώριοι πρεσβύτεροι ἐν τῷ κυριακῷ τῆς πόλεως προσφέρειν οὐ δύνανται, παρόντος ἐπισκόπου ἢ πρεσβυτέρων πόλεως, οὔτε μὴν ἄρτον διδόναι ἐν εὐχῇ, οὐδὲ ποτήριον· ἐὰν δὲ ἀπῶσι, καὶ εἰς εὐχὴν κληθῇ μόνος, δίδωσιν. οἱ δὲ χωρεπίσκοποι, εἰσὶ μὲν εἰς τύπον τῶν ἑβδομήκοντα, ὡς δὲ συλλειτουργοὶ, διὰ τὴν σπουδὴν εἰς τοὺς πτωχοὺς, προσφέρουσι τιμώμενοι.

ιθ΄. Διάκονοι ἑπτὰ ὀφείλουσιν εἶναι κατὰ τὸν

τὸν κανόνα, κἂν πάνυ μεγάλη εἴη ἡ πόλις· πιστωθείη δὲ ἀπὸ τῆς βίβλου τῶν πράξεων.

ΤΗΣ ΕΝ ΓΑΓΓΡΑ ΣΥΝΟΔΟΥ
Κανόνες κ'.

ξ'. ΕΙ τις τὸν γάμον μέμφοιτο, καὶ τὴν καθεύδουσαν μετὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς, οὖσαν πιστὴν καὶ εὐσεβῆ καὶ εὐλαβῆ, βδελύσσοιτο ἢ μέμφοιτο, ὡς ἂν μὴ δυναμένην εἰς βασιλείαν εἰσελθεῖν, ἀνάθεμα ἔστω.

ξα'. Εἴ τις ἐσθίοντα κρέα, χωρὶς αἵματος, καὶ εἰδωλοθύτου καὶ πνικτοῦ, μετ' εὐλαβείας καὶ πίστεως, κατακρίνει, ὡς ἂν διὰ τὸ μεταλαμβάνειν, ἐλπίδα μὴ ἔχοντα, ἀνάθεμα ἔστω.

ξβ'. Εἴ τις δοῦλον προφάσει θεοσεβείας διδάσκει καταφρονεῖν δεσπότου, καὶ ἀναχωρεῖν τῆς ὑπηρεσίας, καὶ μὴ μετ' εὐνοίας καὶ πάσης τιμῆς τῷ ἑαυτοῦ δεσπότῃ ἐξυπηρετεῖσθαι, ἀνάθεμα ἔστω.

ξγ'. Εἴ τις διακρίνοιτο παρὰ πρεσβυτέρου γεγαμηκότος, ὡς μὴ χρῆναι λειτουργήσαντος αὐτοῦ προσφορᾶς μεταλαμβάνειν, ἀνάθεμα ἔστω.

ξδ'. Εἴ τις διδάσκει τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ εὐκαταφρόνητον εἶναι, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ συνάξεις, ἀνάθεμα ἔστω.

ξε'. Εἴ τις παρὰ τὴν ἐκκλησίαν ἰδίᾳ ἐκκλησιάζει, καὶ καταφρονῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἐκκλησίας ἐθέλοι πράττειν μὴ συνόντος τοῦ πρεσβυτέρου κατὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἀνάθεμα ἔστω.

ξϛ'. Εἴ τις καρποφορίας ἐκκλησιαστικὰς ἐθέλει λαμβάνειν, ἢ διδόναι ἔξω τῆς ἐκκλησίας παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐγκεχειρισμένου τὰ τοιαῦτα, καὶ μὴ μετὰ γνώμης αὐτοῦ ἐθέλει πράττειν, ἀνάθεμα ἔστω.

ξζ'. Εἴ τις διδοῖ ἢ λαμβάνοι καρποφορίαν παρεκτὸς τοῦ ἐπισκόπου, ἢ τοῦ ἐπιτεταγμένου εἰς οἰκονομίαν εὐποιΐας, καὶ ὁ διδοὺς, καὶ ὁ λαμβάνων, ἀνάθεμα ἔστω.

ξη'. Εἴ τις παρθενεύοι ἢ ἐγκρατεύοιτο, ὡς ἂν * βδελύττων τὸν γάμον ἀναχωρήσας, καὶ μὴ * διὰ τὸ καλὸν καὶ ἅγιον τῆς παρθενίας, ἀνάθεμα ἔστω.

*βδελυττόμενος τὸν γάμον.
*δι' αὐτὸ τὸ

ξθ'. Εἴ τις τῶν παρθενευόντων διὰ τὸν

---

secundùm Canonem, etiamsi sit magna ciuitas. eius autem rei fidem faciet liber Actorum. *Act. Apost. cap. 6.*

CONCILII GANGRENSIS CANONES XX.

An. Chr. CCCXXV.

LX. SI quis nuptias accuset, & dormientem cum viro suo, fidelem piámque ac religiosam, detestetur ac vituperet; quasi non possit in regnum Dei introire, anathema sit. I.

LXI. Si quis carnem edentem, absque sanguine, & idolis immolato & suffocato, cum pietate & fide, condemnat, vti spem non habentem, propter huiusmodi perceptionem, anathema sit. II.

LXII. Si quis seruum, diuini cultus prætextu dominum contemnere doceat, & ab eius obsequio discedere, nec ei bona fide & omni honore seruire, anathema sit. III.

LXIII. Si quis discernit presbyterum coniugatum; quasi non oporteat, eo ministrante, eius oblationi communicare, anathema sit. IV.

LXIV. Si quis docet domum Dei contemnendam esse, & conuentus qui in ea celebrantur, anathema sit. V.

LXV. Si quis extra Ecclesiam priuatim conciones habet: & Ecclesiam contemnens, quæ sunt Ecclesiæ vult agere, non adstante presbytero cum voluntate Episcopi, anathema sit. VI.

LXVI. Si quis Ecclesiasticas fructuum oblationes extra Ecclesiam accipere aut dare voluerit, præter consensum Episcopi, vel eius, cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio, anathema sit. VII.

LXVII. Si quis dederit, vel acceperit fructuum oblationes, præter Episcopum, vel cum qui constitutus est ad dispensationem beneficentiæ: & qui dat, & qui accipit, anathema sit. VIII.

LXVIII. Si quis virginitatem custodiens, aut continentiæ studens, velut abhorrens nuptias, secedat, non ideo quia sancta sit virginitas, neque propter ipsum virginitatis bonum, anathema sit. IX.

LXIX. Si quis virginitatem ser- X.

uans propter Dominum, se supra coniugatos extollat, anathema sit.

XI. LXX. Si quis illos despicit, qui agapas ex fide faciunt, & propter honorem Domini conuocant fratres, & noluerit huiusmodi vocationibus communicare, parui pendens quod agitur, anathema sit.

XII. LXXI. Si quis vir, ob eam, quæ existimatur pietatis exercitationem, vtatur peribolæo, hoc est amictu pallij: & velut in hoc iustitiam constituens, condemnet eos qui cum pietate beris & alia communi solitáque veste vtuntur, anathema sit.

XIII. LXXII. Si qua mulier, propter eam quæ existimatur pietatis exercitationem, vestem mutet, & pro solita veste muliebri, virilem sumat, anathema sit.

XIV. LXXIII. Si qua mulier à marito suo diuertat, & secedere velit, nuptias abhorrens, anathema sit.

XV. LXXIV. Si quis filios suos deserat, & eos non alat, & quantum in se est ad pietatem & debitum Dei cultum non instituat: sed exercitationis prætextu, negligit, anathema sit.

XVI. LXXV. Si qui filij secedant à parentibus, maximè fidelibus, diuini cultus prætextu, debitúmque parentibus honorem non exhibeant, præposito videlicet apud ipsos diuino cultu, anathema sit.

XVII. LXXVI. Si qua mulier, propter eam quæ existimatur pietatis exercitationem, comam tondeat, quam Deus ei dedit in memoriam subiectionis, vt quæ subiectionis præceptum dissoluat, anathema sit.

XVIII. LXXVII. Si quis, ob eam quæ existimatur pietatis exercitationem, Dominico die ieiunat, anathema sit.

XIX. LXXVIII. Si quis eorum, qui pietatis exercitationi student, absque necessitate corporis, insolescat, & tradita in commune ieiunia & ab Ecclesia obseruata, dissoluat, nimirum perfectâ, quæ in eo est, ratiocinatione illa improbante, anathema sit.

XX. LXXIX. Si quis superbo affectu vtens, & abhorrens conuentus martyrum, & sacra quæ in eis celebrantur, & eorum memorias, anathema sit.

κυρίου, καταπαίροιτο τῶν γεγαμηκότων, ἀνάθεμα ἔστω.

ο'. Εἴ τις καταφρονοίη τῶν ἐκ πίστεως ἀγάπας ποιούντων, καὶ διὰ τιμὴν τοῦ κυρίου συγκαλούντων τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ μὴ ἐθέλοι κοινωνεῖν ταῖς κλήσεσι, διὰ τὸ ἐξευτελίζειν τὸ γινόμενον, ἀνάθεμα ἔστω.

οα'. Εἴ τις ἀνδρῶν διὰ νομιζομένην ἄσκησιν περιβολαίῳ * χρῆται, καὶ ὡς ἂν ἐκ τούτου τὴν δικαιοσύνην ἔχων, καταψηφίσοιτο τῶν μετ' εὐλαβείας τοὺς βήρους φορούντων, καὶ τῇ ἄλλῃ κοινῇ καὶ ἐν συνηθείᾳ οὔσῃ ἐσθῆτι κεχρημένων, ἀνάθεμα ἔστω. * κέχρηται,

οβ'. Εἴ τις γυνὴ διὰ νομιζομένην ἄσκησιν μεταβάλλοιτο ἀμφίασμα, καὶ ἀντὶ τοῦ εἰωθότος γυναικείου ἀμφιάσματος, * ἀνδρεῖον * ἀναλάβοι, ἀνάθεμα ἔστω. * ἀνδρῶον * ἀναλαμβάνοι,

ογ'. Εἴ τις γυνὴ καταλιμπάνοι τὸν ἄνδρα, καὶ ἀναχωρεῖν ἐθέλοι, βδελυττομένη τὸν γάμον, ἀνάθεμα ἔστω.

οδ'. Εἴ τις καταλιμπάνει τὰ ἑαυτοῦ τέκνα, καὶ * μὴ τεκνοτροφεῖ, καὶ τὸ ὅσον * ἑαυτῷ πρὸς θεοσέβειαν τὴν προσήκουσαν * ἀνάγει, ἀλλὰ προφάσει τῆς ἀσκήσεως ἀμελοίη, ἀνάθεμα ἔστω. * μηδὲ * ἐφ' ἑαυτῷ * ἄγει.

οε'. Εἴ τινα τέκνα γονέων, μάλιστα πιστῶν, ἀναχωροίη προφάσει θεοσεβείας, καὶ μὴ τὴν καθήκουσαν τιμὴν τοῖς γονεῦσιν ἀπονέμοι, προτιμωμένης δηλονότι παρ' αὐτοῖς τῆς θεοσεβείας, ἀνάθεμα ἔστω.

οϛ'. Εἴ τις γυναικῶν διὰ νομιζομένην * ἄσκησιν ἀποκείροιτο τὰς κόμας, ἃς ἔδωκεν ὁ θεὸς εἰς ὑπόμνησιν τῆς ὑποταγῆς, ὡς * ἀναλύουσα τὸ πρόσταγμα τῆς ὑποταγῆς, ἀνάθεμα ἔστω. * θεοσεβείας * παραλύουσα

οζ'. Εἴ τις διὰ νομιζομένην ἄσκησιν ἐν τῇ κυριακῇ νηστεύοι, ἀνάθεμα ἔστω.

οη'. Εἴ τις τῶν ἀσκουμένων, χωρὶς σωματικῆς ἀνάγκης ὑπερηφανεύοιτο, καὶ τὰς παραδεδομένας νηστείας εἰς τὸ κοινὸν, καὶ φυλαττομένας ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραλύοι, * ἀποκυροῦντος ἐν αὐτῷ τελείου λογισμοῦ, ἀνάθεμα ἔστω. * Zon. ὑποικουροῦντος

οθ'. Εἴ τις * αἰτιῷτο ὑπερηφάνῳ διαθέσει κεχρημένος, καὶ βδελυσσόμενος τὰς συνάξεις τῶν μαρτύρων, ἢ τὰς ἐν αὐτοῖς γινομένας λειτουργίας, καὶ τὰς μνήμας αὐτῶν, ἀνάθεμα ἔστω. * αἰτιᾶται

ΤΗΣ ΕΝ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑι ΣΥΝΟΔΟΥ

Κανόνες κε'.

* παρεκβαίνειν

π'. ΠΑντας τοὺς τολμῶντας * παραλύειν τὸν ὅρον τῆς ἁγίας καὶ μεγάλης συνόδου τῆς ἐν Νικαίᾳ συγκροτηθείσης ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς εὐσεβείας τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως Κωνσταντίνου, περὶ τῆς ἁγίας ἑορτῆς τοῦ σωτηριώδους πάσχα, ἀκοινωνήτους, καὶ ἀποβλήτους εἶναι τῆς ἐκκλησίας, εἰ ἐπιμένοιεν φιλονεικότερον ἐνιστάμενοι πρὸς τὰ καλῶς δεδογμένα. καὶ ταῦτα εἰρήσθω περὶ τῶν λαϊκῶν. εἰ δέ τις τῶν προεστώτων τῆς ἐκκλησίας, ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος, μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον τολμήσειεν ἐπὶ διαστροφῇ τῶν λαῶν καὶ ταραχῇ τῶν ἐκκλησιῶν, ἰδιάζειν καὶ μετὰ τῶν Ἰουδαίων ἐπιτελεῖν τὸ πάσχα, τοῦτον ἡ ἁγία σύνοδος ἐντεῦθεν ἤδη ἀλλότριον ἔκρινε τῆς ἐκκλησίας, ὡς οὐ μόνον ἑαυτῷ ἁμαρτίας, ἀλλὰ πολλοῖς διαφθορᾶς καὶ διαστροφῆς γενόμενον αἴτιον· καὶ οὐ μόνον τοὺς τοιούτους καθαίρει τῆς λειτουργίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς τολμῶντας τούτοις κοινωνεῖν μετὰ τὴν καθαίρεσιν. τοὺς δὲ καθαιρεθέντας ἀποστερεῖσθαι καὶ τῆς ἔξωθεν τιμῆς, ἧς ὁ ἅγιος κανὼν καὶ τὸ τοῦ θεοῦ ἱερατεῖον μετείληφεν.

πα'. Πάντας τοὺς εἰσιόντας εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ τῶν ἱερῶν γραφῶν ἀκούοντας, μὴ κοινωνοῦντας δὲ εὐχῆς ἅμα τῷ λαῷ, ἢ ἀποστρεφομένους τὴν μετάληψιν τῆς εὐχαριστίας κατά τινα ἀταξίαν, τούτους ἀποβλήτους γίνεσθαι τῆς ἐκκλησίας, ἕως ἂν ἐξομολογησάμενοι καὶ δείξαντες καρποὺς μετανοίας, καὶ παρακαλέσαντες, τυχεῖν δυνηθῶσι συγγνώμης. μὴ ἐξεῖναι δὲ κοινωνεῖν τοῖς ἀκοινωνήτοις, μηδὲ κατ' οἴκους συνελθόντας συνεύχεσθαι τοῖς μὴ τῇ ἐκκλησίᾳ συνευχομένοις, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ὑποδέχεσθαι τοὺς ἐν ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ μὴ συναγομένους. εἰ δὲ φανείη τις τῶν ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων, ἤ τις τοῦ κανόνος τοῖς ἀκοινωνήτοις κοινωνῶν, καὶ τοῦτον ἀκοινώνητον εἶναι, ὡς ἂν συγχέοντα τὸν κανόνα τῆς ἐκκλησίας.

CONCILII ANTIOCHENI

An. Chr. CCCXLI.

CANONES XXV.

LXXX. OMnes qui audent dissoluere definitionem sanctæ & magnæ Synodi, quæ Nicææ congregata est, in præsentia religiosissimi Imperatoris Constantini, de sancto festo salutiferi Paschatis, excommunicatos & Ecclesia eiectos esse statuimus, si contentiosiùs aduersus ea, quæ rectè decreta sunt, perstiterint. Et hæc quidem de laicis dicta sint. Si quis autem eorum qui præsunt Ecclesiæ, Episcopus, vel presbyter, vel diaconus, post hanc definitionem ausus fuerit, ad populorum subuersionem & Ecclesiarum perturbationem seorsùm agere, & Pascha cum Iudæis celebrare, hunc sancta Synodus abhinc alienum esse ab Ecclesia iudicauit, vt qui non sibi solùm peccati, sed & multis exitij & subuersionis causa fuerit: & non solùm eos à ministerio deponit, sed & eos, qui audent iis communicare post depositionem. Depositos autem omni quoque extrinsecus honore priuari, quem sanctus canon & Dei sacerdotium promeruit. I.

LXXXI. Omnes qui ingrediuntur in Ecclesiam Dei, & sacras scripturas audiunt, nec communicant in oratione cum populo, aut auersantur participationem sanctæ Eucharistiæ, per quandam peruersitatem, hos ab Ecclesia eiici oportet, donec, postquàm confessi fuerint, fructúsque pœnitentiæ ostenderint, & implorauerint, veniam assequi possint. Non licere autem communicare cum excommunicatis, neque cum his orare qui in domibus conuenientes, precibus Ecclesiæ non communicant, neque in alia Ecclesia recipi, qui in alia Ecclesia non conueniunt. Si quis autem ex Episcopis, aut presbyteris vel diaconis, vel quilibet ex canone, excommunicatis communicare apparuerit, eum quoque esse excommunicatum, vt qui canonem Ecclesiæ confundat. II.

III. LXXXII. Si quis presbyter vel diaconus, vel quis omnino ex sacerdotali ordine, suam parœciam deserens, in aliam abierit, deinde omnino commigrans, in alia parœcia multo tempore immorari conatur: ne ampliùs ministret, maximè si vocanti suo Episcopo & ad suam parœciam regredi commonenti exhortantique, non pareat. Si autem in peruersitate perdurat, omnino à ministerio deponatur, ita vt nequaquam locum restitutionis inueniat. Si autem eum, qui propter hanc causam depositus est, alius Episcopus susceperit, ille quoque à communi Synodo coërceatur; vt qui Ecclesiastica statuta dissoluat.

IV. LXXXIII. Si quis Episcopus à Synodo depositus, vel presbyter aut diaconus à proprio Episcopo, ausus fuerit aliquid de ministerio agere, siue Episcopus, secundùm præcedentem consuetudinem, siue presbyter, siue diaconus, nullam ampliùs in alia Synodo spem restitutionis, neque defensionis locum ei habere liceat. Sed & omnes ei communicantes, ab Ecclesia abiiciantur, & maximè si postquam cognouerint sententiam aduersus prædictos fuisse prolatam, eis communicare ausi fuerint.

V. LXXXIV. Si quis presbyter, aut diaconus, contempto suo Episcopo, ab Ecclesia seipsum segregauerit; & seorsum congregationem fecerit, & altare constituerit, & Episcopo euocanti non acquieuerit, nec ei obedire, nec morem gerere voluerit primò & secundò vocanti, is omnino deponatur, nec ampliùs remedium assequi, nec honorem suum accipere possit. Quòd si permanserit turbas faciens & seditiones Ecclesiæ, is per externam siue sæcularem potestatem vt seditiosus coërceatur.

VI. LXXXV. Si quis à proprio Episcopo fuit excommunicatus, ne priùs ab aliis suscipiatur, quàm suo reconcilietur Episcopo, vel Synodo, quæ congregatur, accedens se defenderit, & persuasa Synodo aliam sententiam retulerit. Hæc autem definitio aduersus laicos, & presbyteros, & diaconos, omnésque qui sunt in canone, obseruetur.

πβ'. Εἴ τις πρεσβύτερος, ἢ διάκονος, ἢ ὅλως τῶν τοῦ ἱερατείου τις καταλιπὼν τὴν ἑαυτοῦ παροικίαν, εἰς ἑτέραν ἀπέλθοι, ἔπειτα παντελῶς μεταστὰς, διατρίβειν ἐν ἄλλῃ παροικίᾳ πειρᾶται ἐπὶ πολλῷ χρόνῳ, μηκέτι λειτουργεῖν, εἰ μάλιστα καλοῦντι τῷ ἐπισκόπῳ τῷ ἰδίῳ καὶ ἐπανελθεῖν εἰς τὴν παροικίαν τὴν ἑαυτοῦ παρακαλοῦντι μὴ ὑπακούοι. εἰ δὲ καὶ ἐπιμένοι τῇ ἀταξίᾳ, παντελῶς αὐτὸν καθαιρεῖσθαι τῆς λειτουργίας, ὡς μηκέτι χώραν ἔχειν ἀποκαταστάσεως. εἰ δὲ καθαιρεθέντα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν δέχοιτο ἕτερος ἐπίσκοπος, κἀκεῖνον ἐπιτιμίας τυγχάνειν ὑπὸ κοινῆς συνόδου, ὡς παραλύοντα * τοὺς θεσμοὺς τοὺς ἐκκλησιαστικούς. * τὸν θεσμὸν τῆς ἐκκλησίας.

πγ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου καθαιρεθεὶς, ἢ πρεσβύτερος ἢ διάκονος ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τολμήσειέν τι πρᾶξαι τῆς λειτουργίας, εἴτε ὁ ἐπίσκοπος κατὰ τὴν προάγουσαν συνήθειαν, εἴτε ὁ πρεσβύτερος, εἴτε ὁ διάκονος, μηκέτι ἐξὸν εἶναι αὐτῷ, μηδὲ ἐν ἑτέρᾳ συνόδῳ ἐλπίδα ἀποκαταστάσεως, μήτε ἀπολογίας χώραν ἔχειν· ἀλλὰ καὶ τοὺς κοινωνοῦντας αὐτῷ πάντας ἀποβάλλεσθαι τῆς ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα, εἰ μαθόντες τὴν ἀπόφασιν τὴν κατὰ τῶν προειρημένων ἐξενεχθεῖσαν, τολμήσειεν αὐτοῖς κοινωνεῖν.

πδ'. Εἴ τις πρεσβύτερος ἢ διάκονος, καταφρονήσας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἰδίου, ἀφώρισεν ἑαυτὸν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἰδίᾳ συνήγαγεν, καὶ θυσιαστήριον * ἔστησεν, καὶ τοῦ ἐπισκόπου προσκαλεσαμένου ἀπειθοίη, καὶ μὴ βούλοιτο αὐτῷ πείθεσθαι, μηδὲ ὑπακούειν καὶ πρῶτον καὶ δεύτερον καλοῦντι, τοῦτον καθαιρεῖσθαι παντελῶς, καὶ μηκέτι θεραπείας * τυγχάνειν, μηδὲ δύνασθαι λαμβάνειν τὴν ἑαυτοῦ τιμήν. εἰ δὲ παραμένοι θορυβῶν καὶ ἀνασπῶν τὴν ἐκκλησίαν, διὰ τῆς ἔξωθεν ἐξουσίας ὡς στασιώδη αὐτὸν ἐπιστρέφεσθαι. * ἔπηξε * τυχεῖν.

πε'. Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἀκοινώνητος γέγονεν, μὴ πρότερον αὐτὸν παρ' * ἑτέρων δεχθῆναι, εἰ μὴ ὑπ' αὐτοῦ παραδεχθείη τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἢ συνόδου γινομένης, ἀπαντήσας ἀπολογήσηται, πείσας τε τὴν σύνοδον, καταδέξοιτο ἑτέραν ἀπόφασιν. ὁ αὐτὸς δὲ ὅρος [illegible] λαϊκῶν καὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων καὶ πάντων τῶν ἐν τῷ κανόνι. * ἑτέρου

πϛ'. Μηδένα ἄνευ εἰρηνικῶν δέχεσθαι τῶν ξένων.

πζ'. Μηδὲ πρεσβυτέρους τοὺς ἐν ταῖς χώραις κανονικὰς ἐπιστολὰς διδόναι, ἢ πρὸς μόνους τοὺς γείτονας ἐπισκόπους ἐπιστολὰς ἐκπέμπειν· τοὺς δὲ ἀνεπιλήπτους χωρεπισκόπους, διδόναι εἰρηνικάς.

πη'. Τοὺς καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπους εἰδέναι χρὴ τὸν ἐν τῇ μητροπόλει προεστῶτα ἐπίσκοπον, καὶ τὴν φροντίδα ἀναδέχεσθαι πάσης τῆς ἐπαρχίας, διὰ τὸ ἐν τῇ μητροπόλει πανταχόθεν συντρέχειν πάντας τοὺς τὰ πράγματα ἔχοντας. ὅθεν ἔδοξε καὶ τῇ τιμῇ προηγεῖσθαι αὐτὸν, μηδέν τε πράττειν περιττὸν τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους ἄνευ αὐτοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον κρατήσαντα τῶν πατέρων ἡμῶν κανόνα, ἢ ταῦτα μόνα ὅσα τῇ ἑκάστου ἐπιβάλλει παροικίᾳ, καὶ ταῖς ὑπ' αὐτὴν χώραις. ἕκαστον γὰρ ἐπίσκοπον ἐξουσίαν ἔχειν τῆς ἑαυτοῦ παροικίας, διοικεῖν τε κατὰ τὴν ἑκάστῳ ἐπιβάλλουσαν εὐλάβειαν, καὶ πρόνοιαν ποιεῖσθαι πάσης τῆς χώρας τῆς ὑπὸ τὴν ἑαυτοῦ πόλιν· ὡς καὶ χειροτονεῖν πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ μετὰ κρίσεως ἕκαστα διαλαμβάνειν, περαιτέρω δὲ μηδὲν πράττειν ἐπιχειρεῖν, δίχα τοῦ τῆς μητροπόλεως ἐπισκόπου, μηδὲ αὐτὸν ἄνευ τῆς τῶν λοιπῶν γνώμης.

πθ'. Τοὺς ἐν ταῖς κώμαις ἢ ταῖς χώραις, ἢ τοὺς καλουμένους χωρεπισκόπους, εἰ καὶ χειροθεσίαν εἶεν ἐπισκόπων εἰληφότες, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ εἰδέναι τὰ ἑαυτῶν μέτρα, καὶ διοικεῖν τὰς ὑποκειμένας αὐτοῖς ἐκκλησίας, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι φροντίδι καὶ κηδεμονίᾳ· καθιστᾶν δὲ ἀναγνώστας καὶ ὑποδιακόνους καὶ * ἐπορκιστὰς, καὶ τῇ τούτων ἀρκεῖσθαι προαγωγῇ, μήτε δὲ πρεσβύτερον μήτε διάκονον χειροτονεῖν τολμᾶν, δίχα τοῦ ἐν τῇ πόλει ἐπισκόπου, ᾗ ὑπόκεινται αὐτός τε καὶ ἡ χώρα. εἰ δὲ τολμήσειέ τις παραβῆναι τὰ ὁρισθέντα, καθαιρεῖσθαι αὐτὸν καὶ ἧς μετέχει τιμῆς· χωρεπίσκοπον δὲ γίνεσθαι ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως, ᾗ ὑπόκειται, ἐπισκόπου.

* ἐφορκιστάς

ϟ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος ἢ ὅλως τοῦ κανόνος, ἄνευ γνώμης καὶ γραμμάτων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, καὶ μάλιστα τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν, ὁρμήσειε πρὸς βασιλέα ἀπελθεῖν, τοῦτον ἀποκηρύττεσθαι καὶ ἀπόβλητον γίνεσθαι, οὐ μόνον τῆς κοινωνίας ἀλλὰ καὶ τῆς ἀξίας, ἧς μετέχων τυγχάνει, ὡς

LXXXVI. Nullus peregrinorum sine VII.
pacificis suscipiatur.

LXXXVII. Nec presbyteri qui sunt in VIII.
regionibus, dent canonicas epistolas, vel ad solos vicinos Episcopos epistolas mittant. Chorepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles, dent pacificas.

LXXXVIII. Episcopos, qui sunt in v- IX.
naquaque prouincia, scire oportet Episcopum qui metropoli præest, curam & solicitudinem totius prouinciæ suscipere: eò quòd in metropolim vndequaque concurrunt omnes qui habent negotia. Vnde placuit, eum quoque honore præcedere: reliquos autem Episcopos nihil extra ordinem vel vltra terminos suos agere secundùm antiquum Patrum nostrorum canonem, qui hactenus obtinuit: aut ea tantùm, quæ ad vniuscuiusque parœciam pertinent, & regiones quæ ei subsunt. Vnumquemque enim Episcopum potestatem habere suæ parœciæ, eámque administrare, pro suo quisque studio ac religione, & curam gerere totius regionis quæ suæ vrbi subest. Vt ordinet presbyteros & diaconos, & cum iudicio singula disponat: & nihil vlterà facere aggrediatur, sine metropolitano Episcopo, neque ipse sine reliquorum sententia.

LXXXIX. Ij qui sunt in vicis & re- X.
gionibus, vel qui Chorepiscopi nominantur, etiamsi impositionem manuum Episcoporum acceperint, placuit sanctæ Synodo vt suum modum sciant, & sibi subiectas Ecclesias administrent, carúmque cura & moderamine contenti sint: constituant autem lectores & subdiaconos, & exorcistas, & eorum promotioni sufficere existiment, presbyterum autem aut diaconum ordinare non audeant sine Episcopo ciuitatis, cui ipse & regio subiicitur. Si quis autem ea quæ definita sunt, transgredi audeat, ipse quoque honore quem habet, priuetur. Chorepiscopus autem fiat ab Episcopo ciuitatis, cui subiicitur.

XC. Si quis Episcopus vel presby- XI.
ter, vel omnino ex canone, sine consensu & literis Episcoporum prouinciæ, & maxime Metropolitani, ad Imperatorem proficisci aggressus fuerit: is abdicetur & eiiciatur non solùm à communione, sed etiam à dignitate, cuius particeps videtur existere vt

qui religiosissimi Imperatoris nostri auribus molestiam adferre audeat contra statutum Ecclesiæ. Si autem adire Imperatorem necessaria causa exigat, hoc agatur cum deliberatione & sententiâ Episcopi metropolitani prouinciæ, vel Episcoporum qui sunt in eadem prouincia, & cum eorum literis proficiscatur.

XII. XCI. Si quis à proprio Episcopo depositus, presbyter vel diaconus, vel Episcopus à Synodo, ausus fuerit Imperatoris auribus molestiam afferre, cùm oporteat ad maiorem Synodum conuerti, & ius quod se habere putat, ad plures Episcopos referre, eorúmque examinationem & iudicium suscipere. Si itaque his contemptis, Imperatori molestus fuerit, is nullâ veniâ dignus, neque sui defendendi locum habeat, nec spem restitutionis expectet.

XIII. XCII. Nullus Episcopus audeat ab vna prouincia in aliam transire, & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesia ordinare, nec si alios vnà secum inducat, nisi veniat literis accersitus Metropolitani, & Episcoporum qui sunt cum ipso, in quorum regionem accedit. Si autem nullo vocante, inordinatè adueniat, ad aliquorum ordinationem, & Ecclesiasticarum rerum, ad se non pertinentium, constitutionem, sint quidem irrita quæ ab ipso geruntur: ipse verò suæ peruersitatis & præter rationem factæ aggressionis debitas pœnas det, exinde scilicet à sancta Synodo depositus.

XIV. XCIII. Si quis Episcopus de quibusdam criminibus iudicetur, deinde contingat Episcopos prouinciæ de eo dissidere, illis quidem eum de quo fertur sententia, innocentem pronunciantibus, his verò reum: pro tota componenda controuersia, placuit sanctæ Synodo, vt Episcopus metropolitanus è viciná prouinciâ iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, & quod cum prouinciæ Episcopis probatum fuerit, confirmet.

XV. XCIV. Si quis Episcopus aliquorum criminum accusatus, ab omnibus prouinciæ Episcopis condemnatus fuerit, & omnes vnam consentientem aduersus eum sententiam tu-

παρενοχλεῖν τολμῶντα ταῖς τοῦ θεοφιλεστάτου βασιλέως ἡμῶν * ἀκοὰς περὶ τῶν θεσμῶν τῆς ἐκκλησίας. Εἰ δὲ ἀναγκαία καλοίη χρεία πρὸς βασιλέα ὁρμᾶν, τοῦτο πράττειν μετὰ σκέψεως καὶ γνώμης τοῦ κατὰ τὴν μητρόπολιν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπου, ἢ τῶν ἐν αὐτῇ, τοῖς τε τούτων γράμμασιν ἐφοδιάζεσθαι. * ἀκοαῖς

ϟα'. Εἴ τις ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καθαιρεθεὶς πρεσβύτερος ἢ διάκονος, ἢ καὶ ἐπίσκοπος ὑπὸ συνόδου, ἐνοχλῆσαι τολμήσειε ταῖς βασιλέως * ἀκοαῖς, δέον ἐπὶ μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον τρέπεσθαι, καὶ ἃ νομίζει δίκαια ἔχειν, προσαναφέρειν πλείοσιν ἐπισκόποις, καὶ τὴν παρ' αὐτῶν ἐξέτασίν τε καὶ ἐπίκρισιν ἐκδέχεσθαι. εἰ δὲ τούτων ὀλιγωρήσας, ἐνοχλήσειεν τῷ βασιλεῖ, καὶ τοῦτον μηδεμιᾶς συγγνώμης ἀξιοῦσθαι, μηδὲ χώραν ἀπολογίας ἔχειν, μηδὲ ἐλπίδα μελλούσης ἀποκαταστάσεως προσδοκᾶν. * ἀκοαῖς.

ϟβ'. Μηδένα ἐπίσκοπον τολμᾶν ἀφ' ἑτέρας ἐπαρχίας εἰς ἑτέραν μεταβαίνειν, καὶ χειροτονεῖν ἐν ἐκκλησίᾳ τινὰς εἰς προαγωγὴν λειτουργίας, μηδὲ εἰ συνεπάγοιτο ἑαυτῷ ἑτέρους, εἰ μὴ παρακληθεὶς ἀφίκοιτο διὰ γραμμάτων τοῦ τε μητροπολίτου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἐπισκόπων, ὧν εἰς τὴν χώραν παρέρχοιτο. εἰ δὲ μηδενὸς καλοῦντος ἀπέλθοι ἀτάκτως ἐπὶ χειροθεσίᾳ τινῶν, καὶ καταστάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων μὴ προσηκόντων αὐτῷ, ἄκυρα μὲν τὰ ὑπ' αὐτοῦ πεπραγμένα τυγχάνειν· καὶ αὐτὸν δὲ ὑπέχειν τῆς ἀταξίας αὐτοῦ καὶ τῆς παραλόγου ἐπιχειρήσεως τὴν προσήκουσαν δίκην, καθῃρημένον ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου.

ϟγ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπί τισιν ἐγκλήμασι κρίνοιτο, ἔπειτα συμβαίη περὶ αὐτοῦ διαφωνεῖν τοὺς * ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, τῶν μὲν ἀθῷον τὸν κρινόμενον ἀποφαινόντων, τῶν δὲ ἔνοχον, ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς πάσης ἀμφισβητήσεως, ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τὸν τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπον, ἀπὸ τῆς πλησιοχώρου ἐπαρχίας μετακαλεῖσθαι ἑτέρους τινὰς τοὺς ἐπικρινοῦντας, καὶ τὴν ἀμφισβήτησιν διαλύοντας, τὸ βεβαιῶσαι σὺν τοῖς τῆς ἐπαρχίας τὸ παριστάμενον. * ἐπὶ

ϟδ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπί τισιν ἐγκλήμασι κατηγορηθεὶς, κριθείη ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπων, πάντες τε σύμφωνοι μίαν κατ' αὐτοῦ ἐξενέγκοιεν ψῆφον.

τούτοι μηκέτι παρ' ἑτέροις δικάζεσθαι, ἀλλὰ μένειν βεβαίαν τὴν σύμφωνον τῶν ἐπὶ τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων ἀπόφασιν.

ϟε'. Εἴ τις ἐπίσκοπος σχολάζων ἐπὶ σχολάζουσαν ἐκκλησίαν ἑαυτὸν ἐπιρρίψας, ὑφαρπάζοι τὸν θρόνον δίχα συνόδου τελείας, τοῦτον ἀπόβλητον εἶναι, καὶ εἰ πᾶς ὁ λαὸς, ὃν ὑφήρπασεν, ἕλοιτο αὐτόν. τελείαν δὲ ἐκείνην εἶναι σύνοδον, * ᾗ συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως.

* εἰς ἣν

ϟϛ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροθεσίαν παρ' ἐπισκόπου λαβὼν, καὶ ὁρισθεὶς προεστάναι λαοῦ, μὴ καταδέξοιτο τὴν λειτουργίαν, μηδὲ πείθοιτο ἀπιέναι εἰς τὴν ἐγχειρισθεῖσαν αὐτῷ ἐκκλησίαν, τοῦτον εἶναι ἀκοινώνητον, ἕως ἂν ἀναγκασθεὶς, * καταδέξοιτο, ἢ ὁρίσοι τι περὶ αὐτοῦ ἡ τελεία σύνοδος τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐπισκόπων.

* καταδέξηται,

ϟζ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος χειροτονηθεὶς εἰς παροικίαν μὴ ἀπέλθοι εἰς ἣν * χειροτονήθη, οὐ παρὰ τὴν ἑαυτοῦ αἰτίαν, ἀλλ' ἤτοι διὰ τὴν τοῦ λαοῦ παραίτησιν, ἢ δι' ἑτέραν αἰτίαν οὐκ ἐξ αὐτοῦ γινομένην, τοῦτον μετέχειν τῆς τιμῆς καὶ τῆς λειτουργίας, μόνον μηδὲν παρενοχλοῦντα τοῖς πράγμασι τῆς ἐκκλησίας, ἔνθα ἂν συνάγοιτο· ἐκδέχεσθαι δὲ τοῦτον, ὅ,τι ἂν ἡ τῆς ἐπαρχίας τελεία σύνοδος κρίνασα τὸ παριστάμενον ὁρίσῃ.

* ἐχειροτονήθη,

ϟη'. Ἐπίσκοπον μὴ χειροτονεῖσθαι δίχα συνόδου καὶ παρουσίας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει τῆς ἐπαρχίας, τούτου δὲ παρόντος ἐξάπαντος, βέλτιον μὲν συνεῖναι αὐτῷ πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ συλλειτουργοὺς, καὶ προσήκει δι' ἐπιστολῆς τὸν ἐν τῇ μητροπόλει συγκαλεῖν. καὶ εἰ μὲν ἀπαντοῖεν οἱ πάντες, βέλτιον· εἰ δὲ δυσχερὲς εἴη τοῦτο, τούς γε πλείους ἐξάπαντος παρεῖναι δεῖ, ἢ διὰ γραμμάτων ὁμοψήφους γενέσθαι, καὶ οὕτως μετὰ τῆς τῶν πλειόνων ἤτοι παρουσίας ἢ ψήφου γίνεσθαι τὴν κατάστασιν· εἰ δὲ ἄλλως παρὰ τὰ ὡρισμένα γίγνοιτο, μηδὲν ἰσχύειν τὴν χειροτονίαν. Εἰ δὲ κατὰ τὸν ὡρισμένον κανόνα γίγνοιτο ἡ κατάστασις, ἀντιλέγοιεν δέ τινες δι' οἰκείαν φιλονεικίαν, κρατεῖν τὴν τῶν πλειόνων ψῆφον.

ϟθ'. Διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς χρείας, καὶ τὰς τῶν ἀμφισβητουμένων διαλύσεις, καλῶς ἔχειν ἔδοξε συνόδους καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῶν ἐπισκόπων γίνεσθαι δεύτερον τοῦ ἔτους· ἅπαξ μὲν, μετὰ τὴν τρίτην ἑβδομάδα τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα, ὥστε * τῇ τετάρτῃ ἑβδομάδι

* τετάρτην ἑβδομάδα.

lerint, is ne ampliùs ab aliis iudicetur: sed prouinciæ Episcoporum firma maneat sententia.

XCV. Si quis Episcopus vacans, in XVI.
Ecclesiam vacantem seipsum iniiciens, arripuerit sedem absque perfecta Synodo, hunc expellendum esse, etiamsi omnis populus, quem arripuit, eum elegerit. Perfecta verò Synodus illa est, cui interest & metropolitanus Episcopus.

XCVI. Si quis Episcopus, acceptâ XVII.
impositione manuum ab Episcopo, & populo præesse iussus, ministerium non susceperit, neque acquieuerit proficisci ad Ecclesiam sibi commissam, hunc excommunicatum esse, donec coactus suscipiat, aut perfecta Synodus Episcoporum prouinciæ de ipso aliquid definiat.

XCVII. Si quis Episcopus ordinatus, XVIII.
non accesserit ad parœciam, cui est ordinatus, non suâ quidem culpâ, sed propter populi contradictionem, vel aliam causam, quæ à se non oritur, is sit & honoris & ministerij particeps, dummodo nihil molestiæ afferat rebus Ecclesiæ, in qua conuenit. Is autem id suscipiat, quod perfecta prouinciæ Synodus iudicando statuerit.

XCVIII. Episcopus ne ordinetur, XIX.
absque Synodo & præsentia Metropolitani prouinciæ, eo autem præsente, omnino melius est, omnes vnà cum eo adesse comministros, qui sunt in prouincia, & eos per literas Metropolitanum conuocare. Et si quidem omnes accesserint, bene est: sin autem hoc difficile fuerit, plures omnino adesse oportet, aut certè per literas vnà cum illis suffragium ferre, & sic cum plurium præsentia aut suffragio ordinationem fieri. Sin autem aliter præter hæc quæ decreta sunt, fiat, non valere ordinationem. Si autem iuxta præfinitum canonem ordinatio facta fuerit, & nonnulli per contentionem contradicant, obtineat plurimorum sententia.

XCIX. Propter vsus Ecclesiasticos, XX.
& pro dirimendis controuersiis, rectè habere visum est, vt per vnamquamque prouinciam Synodi Episcoporum bis in anno fiant. Ac prima quidem post tertiam septimanam festi Paschæ, vt quartâ septimanâ

Pentecostes perficiatur Synodus, Metropolitano prouinciales Episcopos admonente. Secunda verò Synodus fiat idibus Octobris, qui est decimus quintus hyperberetæi: vt in his ipsis Synodis accedant presbyteri & diaconi, & omnes qui se iniuriâ affectos putant, & à Synodo iudicium assequantur. Nullis verò liceat per se Synodos celebrare sine iis quibus metropoles creditæ sunt.

XXI. c. Episcopus ab alia parœcia in aliam ne transeat, nec se sua sponte ingerens, nec à populis vi adactus, nec ab Episcopis necessitate compulsus: maneat autem in ea Ecclesia, quam ab initio à Deo sortitus est, nec ab ea recedat, secundùm definitionem de ea re primùm editam.

XXII. ci. Episcopus non adeat alienam ciuitatem, quæ ei subiecta non est, neque regionem quæ ad eum non pertinet, ad alicuius ordinationem, nec constituat presbyteros, aut diaconos alteri subiectos Episcopo, nisi fortè cum sententia proprij illius regionis Episcopi. Si quis autem tale quid ausus fuerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse à Synodo coërceatur.

XXIII. cii. Episcopo non licere alium pro se successorem constituere, etiamsi sit in fine vitæ. Si quid autem tale fiat, irritam esse huiusmodi constitutionem. Seruetur autem statutum Ecclesiasticum, quod continet non aliter fieri oportere, nisi cum Synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis, potestatem habent, eum qui dignus extiterit, promouere.

XXIV. ciii. Rectè habet, ea quæ sunt Ecclesiæ, Ecclesiæ seruari cum omni diligentia, & bona conscientia, & fide quæ in Deum est, qui omnia inspicit & iudicat: quæ etiam administrari conuenit cum iudicio & potestate Episcopi, cui omnis populus commissus est, & animæ eorum qui in Ecclesia congregantur. Manifesta verò sint, quæ ad Ecclesiam pertinent cum notitia presbyterorum & diaconorum, qui circa ipsum sunt, vt ipsi non ignorent, quæ sunt Ecclesiæ, nec eos aliquid lateat. Vt si contigerit Episcopum è vita migrare, iis manifestis existentibus quæ ad Ecclesiam perti-

τῆς πεντηκοστῆς ἐπιτελεῖσθαι τὴν σύνοδον, ὑπομιμνήσκοντος τοὺς ἐπαρχιώτας τοῦ ἐν τῇ μητροπόλει· τὴν δὲ δευτέραν σύνοδον γίνεσθαι * ἰδοῖς ὀκτωβρίαις, ἥτις ἐστὶ πεντεκαιδεκάτη ὑπερβερεταίου· * ἰδίοις ὥστε ἐν αὐταῖς ταύταις ταῖς συνόδοις προσιέναι πρεσβυτέρους καὶ διακόνους, καὶ πάντας τοὺς ἠδικῆσθαι νομίζοντας, καὶ παρὰ τῆς συνόδου ἐπικρίσεως τυγχάνειν. μὴ ἐξεῖναι δέ τινας καθ' ἑαυτοὺς συνόδους ποιεῖσθαι ἄνευ τῶν πεπιστευμένων τὰς μητροπόλεις.

ρ'. Ἐπίσκοπον ἀπὸ παροικίας ἑτέρας εἰς ἑτέραν μὴ μεθίστασθαι, μήτε αὐθαιρέτως ἐπιρρίπτοντα ἑαυτὸν, μήτε ὑπὸ λαῶν ἐκβιαζόμενον, μήτε ὑπὸ ἐπισκόπων ἀναγκαζόμενον· μένειν δὲ εἰς ἣν ἐκληρώθη ὑπὸ τοῦ θεοῦ ἐξ ἀρχῆς ἐκκλησίαν, καὶ μὴ μεθίστασθαι αὐτῆς, κατὰ τὸν ἤδη πρότερον ἐξενεχθέντα ὅρον.

ρα'. Ἐπίσκοπον μὴ * ἐπιβαίνειν ἀλλοτρίᾳ πόλει τῇ μὴ ὑποκειμένῃ αὐτῷ, * μεθίστασθαι μηδὲ χώρᾳ τῇ αὐτῷ μὴ διαφερούσῃ, ἐπὶ χειροτονίᾳ τινός, μηδὲ καθιστᾶν πρεσβυτέρους ἢ διακόνους εἰς τόπους ἑτέρῳ ἐπισκόπῳ ὑποκειμένους, εἰ μὴ ἄρα μετὰ γνώμης τοῦ οἰκείου τῆς χώρας ἐπισκόπου· εἰ δὲ τολμήσειέ τις τοιοῦτο, ἄκυρον εἶναι τὴν χειροθεσίαν, καὶ αὐτὸν ἐπιτιμίας ὑπὸ τῆς συνόδου τυγχάνειν.

ρβ'. Ἐπίσκοπον μὴ ἐξεῖναι ἀντ' αὐτοῦ καθιστᾶν ἕτερον ἑαυτοῦ διάδοχον, κἂν πρὸς τῇ τελευτῇ τοῦ βίου τυγχάνῃ· εἰ δέ τι τοιοῦτον γίγνοιτο, ἄκυρον εἶναι τὴν κατάστασιν· φυλάττεσθαι δὲ τὸν θεσμὸν τὸν ἐκκλησιαστικὸν, περιέχοντα, μὴ δεῖν ἄλλως γίνεσθαι ἐπίσκοπον, ἢ μετὰ συνόδου καὶ ἐπικρίσεως ἐπισκόπων, τῶν μετὰ τὴν κοίμησιν τοῦ ἀναπαυσαμένου τὴν ἐξουσίαν ἐχόντων τοῦ προάγεσθαι τὸν ἄξιον.

ργ'. Τὰ τῆς ἐκκλησίας, τῇ ἐκκλησίᾳ καλῶς ἔχει φυλάττεσθαι δεῖν, μετὰ πάσης ἐπιμελείας καὶ ἀγαθῆς συνειδήσεως καὶ πίστεως τῆς εἰς τὸν πάντων ἔφορον καὶ κριτὴν θεόν. ἃ καὶ διοικεῖσθαι προσήκει μετὰ κρίσεως καὶ ἐξουσίας τοῦ ἐπισκόπου τοῦ * πεπιστευμένου πάντα τὸν λαὸν, καὶ τὰς * ἐμπεπιστευμένου ψυχὰς τῶν συναγομένων. φανερὰ δὲ εἶναι τὰ διαφέροντα τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ γνώσεως τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, ὥστε τούτους εἰδέναι καὶ μὴ ἀγνοεῖν, τίνα ποτέ ἐστι τῆς ἐκκλησίας, ὥστε μηδὲν αὐτοὺς λανθάνειν· ἵν' εἰ συμβαίη τὸν ἐπίσκοπον μεταλλάττειν τὸν βίον, φανερῶν ὄντων τῶν διαφερόντων τῇ ἐκκλησίᾳ πραγμάτων,

γμάτων, μήτε αὐτὰ διαπίπτειν καὶ ἀπόλλυσθαι, μήτε τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου ἐνοχλεῖσθαι, προφάσει τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων. δίκαιον γὰρ καὶ ἀρεστὸν παρά τε τῷ θεῷ καὶ ἀνθρώποις, τὰ ἴδια τοῦ ἐπισκόπου, οἷς ἂν αὐτὸς βούληται, καταλιμπάνεσθαι· τὰ μέντοι τῆς ἐκκλησίας, αὐτῇ φυλάττεσθαι· καὶ μήτε τὴν ἐκκλησίαν* ὑπομένειν ζημίαν, μήτε τὸν ἐπίσκοπον προφάσει τῆς ἐκκλησίας δημεύεσθαι, ἢ καὶ εἰς πράγματα ἐμπίπτειν τοὺς αὐτῷ διαφέροντας, μετὰ τοῦ καὶ αὐτὸν μετὰ θάνατον δυσφημίᾳ περιβάλλεσθαι.

* ὑπομεῖναι πιά

ρδ'. Ἐπίσκοπον ἔχειν τὴν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων ἐξουσίαν, ὥστε διοικεῖν εἰς πάντας τοὺς δεομένους, μετὰ πάσης εὐλαβείας καὶ φόβου θεοῦ· μεταλαμβάνειν δὲ καὶ αὐτὸν τῶν δεόντων, εἴγε δέοιτο, εἰς τὰς ἀναγκαίας αὐτοῦ χρείας, καὶ τῶν παρ' *αὐτῷ ἐπιξενουμένων ἀδελφῶν, ὡς κατὰ μηδένα τρόπον αὐτοὺς ὑστερεῖσθαι, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον λέγοντα· ἔχοντες διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα. Εἰ δὲ μὴ τούτοις ἀρκοῖτο, μεταβάλλοι δὲ τὰ πράγματα εἰς *οἰκείας αὐτοῦ χρείας, καὶ τοὺς πόρους τῆς ἐκκλησίας ἢ τοὺς τῶν ἀγρῶν καρποὺς μὴ μετὰ γνώμης τῶν πρεσβυτέρων ἢ τῶν διακόνων χειρίζοι, ἀλλ' οἰκείοις αὐτοῦ καὶ συγγενέσιν ἢ ἀδελφοῖς ἢ υἱοῖς παρέχοι τὴν ἐξουσίαν, εἰς τὸ, διὰ τῶν τοιούτων λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας, τοῦτον εὐθύνας παρέχειν τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δὲ καὶ ἄλλως διαβάλλοιτο ὁ ἐπίσκοπος, ἢ οἱ σὺν αὐτῷ πρεσβύτεροι, ὡς τὰ τῇ ἐκκλησίᾳ διαφέροντα, ἤτοι ἐξ ἀγρῶν ἢ καὶ ἐξ ἑτέρας προφάσεως ἐκκλησιαστικῆς εἰς ἑαυτοὺς ἀποφερόμενοι, ὡς θλίβεσθαι μὲν τοὺς πένητας, διαβολὴν δὲ καὶ δυσφημίαν προστρίβεσθαι τῷ τε λόγῳ, καὶ τοῖς οὕτω διοικοῦσι, καὶ τούτους διορθώσεως τυγχάνειν, τὸ πρέπον δοκιμαζούσης τῆς ἁγίας συνόδου.

* αὐτοῦ

* οἰκιακὰς

ΤΗΣ ΕΝ ΛΑΟΔΙΚΕΙΑι ΣΥΝΟΔΟΥ

Κανόνες νθ'.

ρε'. ΠΕρὶ τοῦ, δεῖν κατὰ τὸν ἐκκλησιαστικὸν κανόνα, τοὺς ἐλευθέρως καὶ νομίμως συναφθέντας δευτέροις γάμοις, μὴ λαθρογαμίαν ποιήσαντας, ὀλίγου χρόνου παρελθόντος, καὶ σχολασάντων ταῖς προσευχαῖς καὶ νηστείαις κατὰ συγγνώμην ἀπο-

nent, ea non intercidant, aut pereant: nec quæ sunt propria Episcopi, prætextu rerum Ecclesiasticarum turbentur. Est enim iustum & acceptum coram Deo & hominibus, vt ea quæ propria sunt Episcopi, quibus ipse velit, relinqui; quæ autem sunt Ecclesiæ, ipsi seruari: vt nec Ecclesia damnum aliquod patiatur, nec Episcopus Ecclesiæ prætextu proscribatur, vel qui ad eum attinent, in causas incidant, quo post mortem ipse maledictionibus oneretur.

CIV. Episcopus habeat rerum Ecclesiæ potestatem, ad dispensandum in omnes egentes, cum summâ reuerentiâ & timore Dei. Ipse autem eorum, quibus indiget, (si tamen indiget) sit particeps ad vsus necessarios, & fratrum qui apud eum hospitio excipiuntur, vt ipsi nullo modo priuentur, secundùm diuinum Apostolum dicentem: *habentes alimenta & quibus tegamur iis contenti simus*: quòd si contentus istis non fuerit, & in vsus suos res Ecclesiæ conuertat, & illius reditus, vel agrorum fructus, sine presbyterorum vel diaconorum sententia pertractet, sed domesticis & cognatis vel fratribus, vel filiis potestatem concedat; vt hoc modo rationes Ecclesiæ tacitè detrimentum capiant, ipse Synodo prouinciæ administrationis rationes reddat. Si autem & aliter insimuletur Episcopus, vel qui sunt cum eo presbyteri, ea quæ ad Ecclesiam pertinent, vel ex agris vel ex quacunque alia causa Ecclesiastica ad seipsos referre, vt pauperes opprimantur, & rationi Ecclesiæ, iisque qui sic administrant, criminatio & infamia inuratur. Hi etiam correctionem assequantur, sanctâ Synodo id quod decet, examinante.

XXV.

1. Tim. 6. 8.

CONCILII LAODICENI

An Chr. CCCLXIV.

CANONES LIX.

CV. QVòd oportet, secundùm Ecclesiasticum canonem, eos qui liberè & legitimè binis nuptiis iuncti sunt, neque clandestinum matrimonium inierunt, exiguo tempore elapso, postquam precibus & ieiuniis vacauerint, secundùm indul- 1.

gentium communionem ipsis reddi definimus.

II. CVI. Quòd oportet, eos qui diuersis delictis peccauerunt, & in oratione confessionis & pœnitentiæ perseuerant, perfectam à malis suis conuersionem demonstrantes, pro qualitate delicti tempore pœnitentiæ eis dato, propter misericordiam & bonitatem Dei, communionem concedi.

III. CVII. Quòd non oportet eos qui recèns sunt baptisati, in ordinem sacerdotalem promoueri.

IV. CVIII. Quòd non oportet sacerdotes fœnerari, & vsuras quæ centesimæ dicuntur, accipere.

V. CIX. Quòd non oportet electiones fieri in præsentia audientium.

VI. CX. Quòd non oportet hæreticis concedere, vt in domum Dei ingrediantur, si in hæresi permaneant.

VII. CXI. Quòd non oportet, eos qui ex hæresibus, hoc est à Nouatianis, aut Photinianis, aut Quartadecimanis, conuertuntur, siue qui apud illos fideles dicuntur, admitti: priusquàm omnem hæresim anathematisauerint, præcipuè verò eam in qua detinebantur: & tunc deinceps, qui apud eos fideles dicuntur, fidei symbola discentes, & vnctos sancto chrismate, sic sancto mysterio communicare.

VIII. CXII. Quòd oportet, eos qui ab eorum hæresi qui Phryges dicuntur, conuertuntur, licèt sint in clero qui apud eos esse creditur, siue maximi dicantur, huiusmodi cum omni diligentiâ catechisari & baptisari ab Ecclesiæ Episcopis & presbyteris.

IX. CXIII. Non concedendum esse in cœmeteria, vel in ea quæ dicuntur martyria quorumuis hæreticorum, eos qui sunt Ecclesiæ, accedere orationis vel curationis gratiâ. Sed huiusmodi si fideles fuerint, aliquantisper communione priuari: sin pœnitentes autem & confitentes se deliquisse, suscipi.

X. CXIV. Quòd non oportet, eos qui sunt Ecclesiæ, indifferenter filios suos hæreticis matrimonio coniungere.

XI. CXV. Quòd non oportet, eas quæ dicuntur viduæ seniores, vel præsidentes, in Ecclesia constitui.

XII. CXVI. Quòd oportet, Episcopos iu-

διδόσθαι αὐτοῖς τὴν κοινωνίαν ὡρίσαμεν.

ρϛʹ. Περὶ τοῦ, τοὺς ἐξαμαρτάνοντας ἐν διαφόροις πταίσμασι, καὶ προσκαρτεροῦντας τῇ προσευχῇ τῆς ἐξομολογήσεως καὶ μετανοίας, καὶ τὴν ἀποστροφὴν τῶν κακῶν τελείαν ποιουμένους, κατὰ τὴν ἀναλογίαν τοῦ πταίσματος, καιροῦ μετανοίας δοθέντος τοῖς τοιούτοις, διὰ τοὺς οἰκτιρμοὺς καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ θεοῦ προσάγεσθαι τῇ κοινωνίᾳ.

ρζʹ. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν * προσφάτως φωτισθέντας, προσάγεσθαι ἐν τάγματι ἱερατικῷ. * προσφάτους

ρηʹ. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἱερατικοὺς δανείζειν καὶ τόκους, καὶ τὰς λεγομένας ἡμιολίας λαμβάνειν.

ρθʹ. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι.

ριʹ. Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν τοῖς αἱρετικοῖς εἰσιέναι εἰς τὸν οἶκον τοῦ θεοῦ, ἐπιμένοντας τῇ αἱρέσει.

ριαʹ. Περὶ τοῦ, τοὺς ἐκ τῶν αἱρέσεων, τουτέστι, Νοουατιανῶν, ἤτοι Φωτεινιανῶν ἢ Τεσσαρεσκαιδεκατιτῶν ἐπιστρεφομένους, εἴτε πιστοὺς τοὺς παρ' ἐκείνοις, μὴ προσδέχεσθαι, πρὶν ἀναθεματίσωσι πᾶσαν αἵρεσιν, ἐξαιρέτως δὲ ἐν ᾗ κατείχοντο· καὶ τότε λοιπὸν τοὺς λεγομένους παρ' αὐτοῖς πιστούς, ἐκμανθάνοντας τὰ τῆς πίστεως σύμβολα, χρισθέντας τε τῷ ἁγίῳ χρίσματι, οὕτω κοινωνεῖν τῷ μυστηρίῳ τῷ ἁγίῳ.

ριβʹ. Περὶ τοῦ, * τοὺς ἀπὸ τῆς αἱρέσεως τῶν λεγομένων Φρυγῶν * ἐπιστρέφοντας, εἰ καὶ ἐν κλήρῳ νομιζομένῳ παρ' αὐτοῖς * τυγχάνοιεν, εἰ καὶ μέγιστοι λέγοιντο, τοὺς τοιούτους μετὰ πάσης ἐπιμελείας κατηχεῖσθαί τε καὶ βαπτίζεσθαι ὑπὸ τῶν τῆς ἐκκλησίας ἐπισκόπων τε καὶ πρεσβυτέρων. * οἱ μοντανισταὶ οἱ ἀπὸ * ὑποστρέφοντες, * τυγχάνωσι,

ριγʹ. Περὶ τοῦ, μὴ συγχωρεῖν εἰς τὰ κοιμητήρια ἢ εἰς τὰ λεγόμενα μαρτύρια πάντων τῶν αἱρετικῶν ἀπιέναι τοὺς τῆς ἐκκλησίας, εὐχῆς ἢ θεραπείας ἕνεκα· ἀλλὰ τοὺς τοιούτους, ἐὰν ὦσι πιστοί, ἀκοινωνήτους γίνεσθαι μέχρι τινός· μετανοοῦντας δὲ καὶ ἐξομολογουμένους ἐσφάλθαι, προσδέχεσθαι.

ριδʹ. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τοὺς τῆς ἐκκλησίας ἀδιαφόρως πρὸς γάμου κοινωνίαν συνάπτειν τὰ ἑαυτῶν παιδία αἱρετικοῖς.

ριεʹ. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν τὰς λεγομένας πρεσβύτιδας ἤτοι προκαθημένας, ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι.

ριϛʹ. Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους κρίσει

τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῶν πέριξ ἐπισκόπων καθίστασθαι εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, ὄντας ἐκ πολλοῦ δεδοκιμασμένους, ἔν τε τῷ λόγῳ τῆς πίστεως, καὶ τῇ τοῦ εὐθέος λόγου πολιτείᾳ.

ριζ'. Περὶ τοῦ, μὴ τοῖς ὄχλοις ἐπιτρέπειν τὰς ἐκλογὰς ποιεῖσθαι τῶν μελλόντων καθίστασθαι εἰς ἱερατεῖον.

ριη'. Περὶ τοῦ, μὴ τὰ ἅγια εἰς λόγον εὐλογιῶν κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, εἰς ἑτέρας παροικίας διαπέμπεσθαι.

ριθ'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν πλέον τῶν κανονικῶν ψαλτῶν τῶν ἐπὶ τὸν ἄμβωνα ἀναβαινόντων, καὶ ἀπὸ διφθέρας ψαλλόντων, ἑτέρους τινὰς ψάλλειν ἐν ἐκκλησίᾳ.

ρκ'. Περὶ τοῦ, ἐν σαββάτῳ εὐαγγέλια μετὰ ἑτέρων γραφῶν ἀναγινώσκεσθαι.

ρκα'. Περὶ τοῦ, μὴ δεῖν ἐπισυνάπτειν ἐν ταῖς συνάξεσι τοὺς ψαλμοὺς, ἀλλὰ διὰ μέσου καθ' ἕκαστον ψαλμὸν γίνεσθαι ἀνάγνωσιν.

ρκβ'. Περὶ τοῦ, τὴν αὐτὴν λειτουργίαν τῶν εὐχῶν πάντοτε καὶ ἐν ταῖς ἐνάταις καὶ ἐν ταῖς ἑσπέραις ὀφείλειν γίνεσθαι.

ρκγ'. Περὶ τοῦ, δεῖν ἰδίᾳ πρῶτον μετὰ τὰς ὁμιλίας τῶν ἐπισκόπων τῶν κατηχουμένων εὐχὴν ἐπιτελεῖσθαι, καὶ μετὰ τὸ ἐξελθεῖν τοὺς κατηχουμένους, τῶν ἐν μετανοίᾳ τὴν εὐχὴν γίνεσθαι, καὶ τούτων προσελθόντων ὑπὸ χεῖρα καὶ ὑποχωρησάντων, οὕτως τὰς εὐχὰς τῶν πιστῶν γίνεσθαι τρεῖς, μίαν μὲν τὴν πρώτην, διὰ σιωπῆς· τὴν δὲ δευτέραν καὶ τρίτην, διὰ προσφωνήσεως πληροῦσθαι· εἶθ' οὕτως τὴν εἰρήνην δίδοσθαι· καὶ μετὰ τὸ, πρεσβυτέρους δοῦναι τῷ ἐπισκόπῳ τὴν εἰρήνην, τότε τοὺς λαϊκοὺς τὴν εἰρήνην διδόναι· καὶ οὕτω τὴν ἁγίαν προσφορὰν ἐπιτελεῖσθαι· καὶ
* ἐξεῖναι μόνοις * ἐξὸν εἶναι τοῖς ἱερατικοῖς εἰσιέναι εἰς θυσιαστήριον, καὶ κοινωνεῖν.

ρκδ'. Ὅτι οὐ δεῖ διάκονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, ἀλλὰ μετὰ κελεύσεως τοῦ πρεσβυτέρου καθέζεσθαι. ὁμοίως δὲ ἔχειν τιμὴν καὶ τοὺς διακόνους ὑπὸ τῶν ὑπηρετῶν, καὶ πάντων τῶν κληρικῶν.

ρκε'. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἔχειν χώραν ἐν τῷ διακονικῷ, καὶ ἅπτεσθαι δεσποτικῶν σκευῶν.

ρκς'. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτην ὠράριον φορεῖν, οὐδὲ τὰς θύρας ἐγκαταλιμπάνειν.

ρκζ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἀναγνώστας ἢ ψαλ-

dicio metropolitanorum & finitimorum Episcoporum ad Ecclesiasticum magistratum constitui, plurimo tempore probatos & in verbo fidei & in recti verbi dispensatione.

CXVII. Quòd non sit permittendum turbis electiones eorum facere qui in sacerdotio constituendi sunt. XIII.

CXVIII. Quòd sancta, instar eulogiarum, in festo Paschæ in alias parœcias transmitti non debeant. XIV.

CXIX. Quòd non oportet præter canonicos cantores, qui ambonem ascendunt, & ex codice canunt, alios quoslibet canere in Ecclesia. XV.

CXX. Quòd oportet in sabbato Euangelia cum alijs scripturis legi. XVI.

CXXI. Quòd non oportet in conuentibus psalmos contexere, sed in vnoquoque psalmo intericcto spatio, lectionem fieri. XVII.

CXXII. Quòd idipsum ministerium orationum, & in nonis & vesperis fieri debeat. XVIII.

CXXIII. Quòd oportet, seorsum primùm, post sermones Episcoporum, catechumenorum orationem peragi, & postquam exierint catechumeni, pœnitentium orationem fieri; iisque accedentibus acceptâ manuum impositione, & abscedentibus, sic fidelium tres orationes fieri: vnam quidem, scilicet primam, silentio, secundam verò & tertiam pronuntiatione impleri, deinde sic pacem dari. Et posteaquam presbyteri Episcopo pacem dederint, tunc laici eam dare. Et sic sanctam oblationem celebrari. Et solis sacerdotibus licere ad altare accedere, & communicare. XIX.

CXXIV. Quòd non oportet diaconum ante presbyterum sedere, sed sedere cum iussu presbyteri. Similiter autem diaconis honorem haberi à ministris & omnibus clericis oportet. XX.

CXXV. Quòd non oportet ministros locum habere in secretario, & dominica vasa contingere. XXI.

CXXVI. Quòd non oportet ministrum orarium ferre, nec ostia relinquere. XXII.

CXXVII. Quòd non oportet le- XXIII.

ctores aut cantores orarium ferre, & ſic legere vel canere.

XXIV. CXXVIII. Quòd non oportet ſacerdotes à preſbyteris vſque ad diaconos, & deinceps quemlibet Eccleſiaſtici ordinis vſque ad miniſtros aut lectores aut cantores, aut exorciſtas, aut oſtiarios, aut ordinis monachorum, in cauponam ingredi.

XXV. CXXIX. Quòd non oportet miniſtros panem dare, vel calicem benedicere.

XXVI. CXXX. Quòd non oportet eos exorciſare, qui ab Epiſcopo promoti non ſunt, neque in Eccleſiis, neque in ædibus.

XXVII. CXXXI. Quòd non oportet ſacerdotes aut clericos, aut laicos ad agapen vocatos, partes tollere, eo quòd hinc Eccleſiaſtico ordini ignominia inuratur.

XXVIII. CXXXII. Quòd non oportet in dominicis, aut Eccleſiis agapen facere, & in domo Dei comedere vel accubitus ſternere.

XXIX. CXXXIII. Quòd non oportet Chriſtianos iudaïzare, & in ſabbato ociari: ſed ipſos eo die operari. Diem autem Dominicum præferentes, ociari, ſi modò poſſint, vt Chriſtiani. Quòd ſi inuenti fuerint iudaizare, anathema ſint à Chriſto.

XXX. CXXXIV. Quòd non oportet ſacerdotes aut clericos, aut monachos, in balneo cum mulieribus lauari, neque omnem penitus Chriſtianum, aut laicum. Hæc enim eſt prima reprehenſio apud gentes.

XXXI. CXXXV. Quòd non oportet cum quibuſcumque hæreticis matrimonia contrahere, nec filios vel filias dare: ſed potiùs accipere, ſi ſe Chriſtianos fieri promittant.

XXXII. CXXXVI. Quòd non oportet hæreticorum benedictiones accipere, quæ ſunt potiùs maledictiones quàm benedictiones.

XXXIII. CXXXVII. Quòd non oportet cum hæreticis aut ſchiſmaticis orare.

XXXIV. CXXXVIII. Quòd non oportet quemcumque Chriſtianum, Chriſti martyres relinquere, & ad falſos martyres, hoc eſt hæreticos abire, aut eos qui hæretici extiterunt. Hi enim ſunt à Deo alieni. Sint ergo

τας ὠράριον φορεῖν, καὶ οὕτως ἀναγινώσκειν ἢ ψάλλειν.

ρκη΄. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἀπὸ πρεσβυτέρων ἕως διακόνων, καὶ ἑξῆς τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως ἕως ὑπηρετῶν ἢ ἀναγνωστῶν ἢ ψαλτῶν ἢ * ἐπορκιστῶν ἢ θυρωρῶν, ἢ τοῦ τάγ- * ἐξορκιστῶν
ματος τῶν ἀσκητῶν, εἰς καπηλεῖον εἰσιέναι.

ρκθ΄. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας ἄρτον διδόναι, οὐδὲ ποτήριον εὐλογεῖν.

ρλ΄. Ὅτι οὐ δεῖ * ἐπορκίζειν τοὺς μὴ προα- * ἐξορκίζειν
χθέντας ὑπὸ ἐπισκόπων, μήτε ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, μήτε ἐν ταῖς οἰκίαις.

ρλα΄. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς ἢ λαϊκοὺς καλουμένους εἰς ἀγάπην μέρη αἴρειν, διὰ τὸ τὴν ὕβριν τῇ τάξει προστρίβεσθαι τῇ * ἐκκλησιαστικῇ. * ἱερατικῇ

ρλβ΄. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς κυριακοῖς ἢ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τὰς λεγομένας ἀγάπας ποιεῖν, καὶ ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ θεοῦ ἐσθίειν καὶ ἀκούβιτα στρωννύειν.

ρλγ΄. Ὅτι οὐ δεῖ χριστιανοὺς ἰουδαΐζειν καὶ ἐν τῷ σαββάτῳ σχολάζειν, ἀλλὰ ἐργάζεσθαι αὐτοὺς ἐν τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ· τὴν δὲ κυριακὴν προτιμῶντας εἴγε δύναιντο σχολάζειν ὡς χριστιανοί. Εἰ δὲ εὑρεθεῖεν Ἰουδαϊσταί, ἔστωσαν ἀνάθεμα παρὰ * Χριστῷ. * τῷ θεῷ.

ρλδ΄. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς ἢ ἀσκητάς, ἐν βαλανείῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι, μηδὲ πάντα χριστιανόν, ἢ λαϊκόν. αὕτη γὰρ πρώτη κατάγνωσις παρὰ τοῖς ἔθνεσιν.

ρλε΄. Ὅτι οὐ δεῖ πρὸς πάντας αἱρετικοὺς ἐπιγαμίας ποιεῖν, ἢ διδόναι υἱοὺς ἢ θυγατέρας· ἀλλὰ μᾶλλον λαμβάνειν, εἴγε * ἐπαγγέλλοιντο χριστιανοὶ γίνεσθαι. * ἐπαγγέλλονται

ρλϛ΄. Ὅτι οὐ δεῖ αἱρετικῶν εὐλογίας λαμβάνειν· αἵ τινές εἰσιν ἀλογίαι μᾶλλον, ἢ εὐλογίαι.

ρλζ΄. Ὅτι οὐ δεῖ αἱρετικοῖς, ἢ σχισματικοῖς συνεύχεσθαι.

ρλη΄. Ὅτι οὐ δεῖ πάντα χριστιανὸν ἐγκαταλείπειν μάρτυρας Χριστοῦ, καὶ ἀπιέναι πρὸς τοὺς ψευδομάρτυρας, τοῦτ᾽ ἔστιν αἱρετικούς, ἢ αὐτοὺς * πρὸς τοὺς προει- * εἰς
ρημένους αἱρετικοὺς γενομένους· οὗτοι γὰρ ἀλλότριοι τοῦ θεοῦ τυγχάνουσιν. ἔστωσαν οὖν

ἀνάθεμα, οἱ ἀπερχόμενοι πρὸς αὐτούς.

ρλθʹ. Ὅτι οὐ δεῖ χριστιανοὺς ἐγκαταλείπειν τὴν ἐκκλησίαν τοῦ θεοῦ, καὶ ἀπιέναι, καὶ ἀγγέλους ὀνομάζειν καὶ συνάξεις ποιεῖν, ἅπερ ἀπηγόρευται. Εἴ τις οὖν εὑρεθῇ ταύτῃ τῇ κεκρυμμένῃ εἰδωλολατρείᾳ σχολάζων, ἔστω ἀνάθεμα, ὅτι ἐγκατέλιπεν τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν, τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, καὶ εἰδωλολατρείᾳ προσῆλθεν.

ρμʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς, μάγους ἢ ἐπαοιδοὺς εἶναι, ἢ μαθηματικοὺς ἢ ἀστρολόγους, ἢ ποιεῖν τὰ λεγόμενα φυλακτήρια, ἅ τινά ἐστι δεσμωτήρια τῶν ψυχῶν αὐτῶν· τοὺς δὲ φοροῦντας ῥίπτεσθαι ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκελεύσαμεν.

ρμαʹ. Ὅτι οὐ δεῖ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἢ αἱρετικῶν τὰ πεμπόμενα ἑορταστικὰ λαμβάνειν, μηδὲ συνεορτάζειν αὐτοῖς.

ρμβʹ. Ὅτι οὐ δεῖ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἄζυμα λαμβάνειν, ἢ κοινωνεῖν ταῖς ἀσεβείαις αὐτῶν.

ρμγʹ. Ὅτι οὐ δεῖ τοῖς ἔθνεσι συνεορτάζειν, καὶ κοινωνεῖν τῇ ἀθεότητι αὐτῶν.

ρμδʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἐπισκόπους καλουμένους εἰς σύνοδον, καταφρονεῖν, ἀλλ' ἀπιέναι καὶ διδάσκειν ἢ διδάσκεσθαι, εἰς κατόρθωσιν τῆς ἐκκλησίας καὶ τῶν λοιπῶν. Εἰ δὲ καταφρονήσειεν ὁ τοιοῦτος, ἑαυτὸν αἰτιάσεται· παρεκτὸς, εἰ μὴ δι' ἀνωμαλίαν ἀπολιμπάνοιτο.

ρμεʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κανονικῶν γραμμάτων ὁδεύειν.

ρμϛʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικὸν ἢ κληρικὸν ἄνευ κελεύσεως ἐπισκόπου ὁδεύειν.

ρμζʹ. Ὅτι οὐ δεῖ ὑπηρέτας, κἂν πρὸς βραχὺ, τὰς θύρας ἐγκαταλείπειν, ἀλλὰ τῇ εὐχῇ σχολάζειν.

ρμηʹ. Ὅτι οὐ δεῖ γυναῖκας ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ εἰσέρχεσθαι.

ρμθʹ. Ὅτι οὐ δεῖ μετὰ δύο ἑβδομάδας τῆς τεσσαρακοστῆς δέχεσθαι εἰς τὸ φώτισμα.

ρνʹ. Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους, τὴν πίστιν ἐκμανθάνειν, καὶ τῇ πέμπτῃ τῆς ἑβδομάδος ἀπαγγέλλειν τῷ ἐπισκόπῳ ἢ τοῖς πρεσβυτέροις.

ρναʹ. Ὅτι δεῖ τοὺς ἐν νόσῳ παραλαμβάνοντας τὸ φώτισμα, καὶ εἶτα ἀνα-

anathema qui ad eos abeunt.

CXXXIX. Quòd non oportet Christianos Ecclesiam Dei relinquere, & abire, & Angelos nominare, & congregationes facere, quod est prohibitum. Si quis igitur inuentus fuerit, huic occultæ idololatriæ seruiens, sit anathema, quia reliquit Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei, & ad idololatriam accessit. XXXV.

CXL. Quòd non oportet sacerdotes aut clericos, magos aut incantatores esse, vel mathematicos, vel astrologos, aut facere quæ dicuntur phylacteria, quæ quidem sunt animarum ipsarum vincula. Eos autem qui ferunt, eiici ab Ecclesia præcipimus. XXXVI.

CXLI. Quòd non oportet, quæ à Iudæis vel hæreticis festiua mittuntur, accipere, nec cum eis dies festos agere. XXXVII.

CXLII. Quòd non oportet à Iudæis azyma accipere, aut eorum impietatibus communicare. XXXVIII.

CXLIII. Quòd non oportet cum gentibus festum agere, & eorum impietati communicare. XXXIX.

CXLIV. Quòd non oportet Episcopos ad Synodum vocatos, contemnere, sed abire, & docere vel doceri, ad correctionem Ecclesiæ & reliquorum. Si quis autem contempserit, seipsum accusabit, præter quàm si propter infirmitatem ire non possit. XL.

CXLV. Quòd non oportet sacerdotem aut clericum sine canonicis literis proficisci. XLI.

CXLVI. Quòd non oportet sacerdotem aut clericum sine iussu Episcopi proficisci. XLII.

CXLVII. Quòd non oportet ministros, vel paululum fores relinquere, sed orationi vacare. XLIII.

CXLVIII. Quòd non oportet mulieres ad altare ingredi. XLIV.

CXLIX. Quòd non oportet, post duas hebdomadas quadragesimæ, ad baptismum admitti. XLV.

CL. Quòd oportet eos qui baptisandi sunt fidem ediscere, & quintâ feriâ septimanæ Episcopo aut presbyteris renunciare. XLVI.

CLI. Quòd oportet eos qui in morbo baptisma accipiunt, & posteà XLVII.

conualuerunt, fidem edifcere, & noffe quòd diuino beneficio digni habiti funt.

XLVIII. CLII. Quòd oportet eos qui baptizantur, poft baptifma inungi fupercælefti chrifmate, & regni Chrifti participes effe.

XLIX. CLIII. Quòd non oportet in quadragefima panem offerre, nifi fabbato & dominica tantùm.

L. CLIV. Quòd non oportet in quadragefima, in vltimæ feptimanæ quintâ feriâ, ieiunium foluere, & totam quadragefimam non venerari: fed oportet totam quadragefimam ieiunare aridis vefcentes.

LI. CLV. Quòd non oportet in quadragefimâ martyrum natalitia celebrare, fed fanctorum martyrum commemorationem facere in fabbatis & dominicis.

LII. CLVI. Quòd non oportet in quadragefima nuptias vel natalitia celebrare.

LIII. CLVII. Quòd non oportet Chriftianos ad nuptias venientes, tripudiare vel faltare: fed caftè cœnare vel prandere, ficut decet Chriftianos.

LIV. CLVIII. Quòd non oportet facerdotes aut clericos fpectacula aliqua contemplari in nuptiis vel conuiuiis, fed antequam thymelici ingrediantur, eos furgere & difcedere.

LV. CLIX. Quòd non oportet facerdotes aut clericos, fed neque laicos, ex fymbolis conuiuia celebrare.

LVI. CLX. Quòd non oportet presbyteros ante ingreffum Epifcopi, ingredi & federe in facrario, fed cum Epifcopo ingredi, nifi fortè infirmitate detineatur vel peregrè profectus fit Epifcopus.

LVII. CLXI. Quòd non oportet in vicis & regionibus Epifcopos conftitui, fed curatores, eos autem qui antehac conftituti fuerunt, nihil agere fine confenfu Epifcopi ciuitatis: fimiliter autem & presbyteros, nihil agere fine confenfu Epifcopi.

LVIII. CLXII. Quòd non oportet in domibus fieri oblationes ab Epifcopis aut presbyteris.

LIX. CLXIII. Quòd non oportet priuatos pfalmos in Ecclefia legere, aut libros non canonicos, fed fo-

σάντας, ἐκμανθάνειν τὴν πίστιν, καὶ γινώσκειν ὅτι θείας δωρεᾶς κατηξιώθησαν.

ρνβ'. Ὅτι δεῖ τοὺς φωτιζομένους μετὰ τὸ βάπτισμα χρίεσθαι χρίσματι ἐπουρανίῳ, καὶ μετόχους εἶναι τῆς βασιλείας * τοῦ Χριστοῦ. *τοῦ θεοῦ

ρνγ'. Ὅτι οὐ δεῖ τῇ τεσσαρακοστῇ ἄρτον προσφέρειν, εἰ μὴ ἐν σαββάτῳ καὶ κυριακῇ μόνον.

ρνδ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τεσσαρακοστῇ τῇ ὑστέρᾳ ἑβδομάδι τὴν πέμπτην λύειν, καὶ ὅλην τὴν τεσσαρακοστὴν ἀτιμάζειν· ἀλλὰ δεῖ πᾶσαν τὴν * τεσσαρακοστὴν νηστεύειν ξηροφαγοῦντας. *αὐτὴν

ρνε'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τεσσαρακοστῇ μαρτύρων γενέθλια ἐπιτελεῖν, ἀλλὰ τῶν ἁγίων μαρτύρων * μνείαν ποιεῖν ἐν τοῖς σαββάτοις καὶ ἐν ταῖς κυριακαῖς. *μνήμας

ρνς'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τεσσαρακοστῇ γάμους ἢ γενέθλια ἐπιτελεῖν.

ρνζ'. Ὅτι οὐ δεῖ χριστιανοὺς εἰς γάμους ἀπερχομένους, βαλλίζειν ἢ ὀρχεῖσθαι, ἀλλὰ σεμνῶς δειπνεῖν ἢ ἀριστᾶν, ὡς πρέπει χριστιανοῖς.

ρνη'. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικούς τινας θεωρίας θεωρεῖν ἐν γάμοις, ἢ δείπνοις, ἀλλὰ πρὸ τοῦ εἰσέρχεσθαι τοὺς θυμελικοὺς ἐγείρεσθαι αὐτοὺς καὶ ἀναχωρεῖν.

ρνθ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἱερατικοὺς ἢ κληρικοὺς ἐκ συμβολῆς συμπόσια ἐπιτελεῖν, ἀλλ' οὐδὲ λαϊκούς.

ρξ'. Ὅτι οὐ δεῖ πρεσβυτέρους πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ ἐπισκόπου εἰσιέναι καὶ καθέζεσθαι ἐν τῷ βήματι· ἀλλὰ μετὰ τοῦ ἐπισκόπου εἰσιέναι, πλὴν εἰ μὴ ἀρρωστοίη ἢ ἀποδημοῖ ὁ ἐπίσκοπος.

ρξα'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν ταῖς χώραις καθίστασθαι ἐπισκόπους, ἀλλὰ περιοδευτάς, τοὺς μέντοι ἤδη προκατασταθέντας, μηδὲν πράττειν ἄνευ γνώμης τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐν τῇ πόλει· ὡσαύτως δὲ καὶ τοὺς πρεσβυτέρους μηδὲν πράττειν ἄνευ τῆς γνώμης τοῦ ἐπισκόπου.

ρξβ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἐν τοῖς οἴκοις προσφορὰς γίνεσθαι παρὰ ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων.

ρξγ'. Ὅτι οὐ δεῖ ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς λέγεσθαι ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, οὐδὲ ἀκανόνιστα βιβλία, ἀλλὰ

μόνα τὰ κανονικὰ τῆς παλαιᾶς καὶ καινῆς διαθήκης.

Οσα δεῖ βιβλία ἀναγινώσκεσθαι τῆς παλαιᾶς διαθήκης. α'. γένεσις κόσμου. β'. ἔξοδος ἐξ Αἰγύπτου. γ'. λευιτικόν. δ'. ἀριθμοί. ε'. δευτερονόμιον. ϛ'. Ιησοῦ Ναυή. ζ'. κριταί. Ρούθ. η'. Εσθήρ. θ'. βασιλειῶν α'. καὶ β'. ι'. βασιλειῶν γ'. καὶ δ'. ια'. παραλειπόμενα α. καὶ β'. ιβ'. Εσδρας α'. καὶ β'. ιγ. βίβλος ψαλμῶν ρν'. ιδ'. παροιμίαι Σολομῶντος. ιε'. ἐκκλησιαστής. ιϛ'. ἆσμα ἀσμάτων. ιζ'. Ιώβ. ιη'. δώδεκα προφῆται. ιθ'. Ησαίας. κ'. Ιερεμίας καὶ Βαρούχ, θρῆνοι καὶ ἐπιστολαί. κα' Ιεζεκιήλ. κβ'. Δανιήλ. τὰ δὲ τῆς καινῆς διαθήκης ταῦτα. εὐαγγέλια τέσσαρα, κατὰ Ματθαῖον, κατὰ Μάρκον, κατὰ Λουκᾶν, κατὰ Ιωάννην. πράξεις ἀποστόλων. ἐπιστολαὶ καθολικαὶ ἑπτά, οὕτως, Ιακώβου μία, Πέτρου δύο, Ιωάννου τρεῖς, Ιούδα μία. ἐπιστολαὶ Παύλου δεκατέσσαρες. πρὸς Ρωμαίους μία, πρὸς Κορινθίους δύο, πρὸς Γαλάτας μία, πρὸς Εφεσίους μία, πρὸς Φιλιππησίους μία, πρὸς Κολοσσαεῖς μία, πρὸς Θεσσαλονικεῖς δύο, πρὸς Εβραίους μία, πρὸς Θιμόθεον δύο, πρὸς Τίτον μία, πρὸς Φιλήμονα μία.

los canonicos veteris & noui testamenti.

Hæc autem sunt quæ legi oportet veteris testamenti. I. Genesis. II. Exodus, id est, exitus ex Ægypto. III. Leuiticum. IV. Numeri. V. Deuteronomium. VI. Iesu Naue. VII. Iudices. Ruth. VIII. Hester. IX. Regnorum I. & II. X. Regnorum III. & IV. XI. Paralipomenon I. & II. XII. Esdræ I. & II. XIII. liber Psalmorum CL. XIV. Prouerbia Salomonis. XV. Ecclesiastes. XVI. Cantica canticorum. XVII. Iob. XVIII. duodecim Prophetæ. XIX. Esaias. XX. Ieremias & Baruch, lamentationes & epistolæ. XXI Ezechiel. XXII. Daniel. Noui autem testamenti hæc. Euangelia quatuor, secundùm Matthæum, secundùm Marcum, secundùm Lucam, secundùm Ioannem. Actus Apostolorum. Epistolæ Catholicæ septem, videlicet Iacobi I. Petri II. Ioannis III. Iudæ I. Epistolæ Pauli quatuordecim. Ad Romanos I. ad Corinthios II. ad Galatas I. ad Ephesios I. ad Philippenses I. ad Colossenses I. ad Thessalonicenses II. ad Hebræos I. ad Timotheum II. ad Titum I. ad Philemonem vna.

ΤΗΣ ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ
δευτέρας οἰκουμενικῆς συνόδου
Κανόνες ζ'.

ρξδ'. ΜΗ ἀθετεῖσθαι τὴν πίστιν τῶν πατέρων τῶν τριακοσίων δεκαὶ καὶ ὀκτὼ τῶν ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας συνελθόντων· ἀλλὰ μένειν ἐκείνην κυρίαν, καὶ ἀναθεματισθῆναι πᾶσαν αἵρεσιν, καὶ ἐιδικῶς τὴν τῶν Εὐνομιανῶν, εἴτουν Ανομοίων, καὶ τὴν τῶν Αρειανῶν, εἴτουν Εὐδοξιανῶν, καὶ τὴν τῶν Ημιαρειανῶν, εἴτουν Πνευματομάχων, καὶ τὴν τῶν Σαβελλιανῶν, καὶ τὴν τῶν Μαρκελλιανῶν, καὶ τὴν τῶν Φωτεινιανῶν, καὶ τὴν τῶν Απολλιναριστῶν.

ρξε'. Τοὺς ὑπὲρ διοίκησιν ἐπισκόπους, ταῖς ὑπερορίοις ἐκκλησίαις μὴ ἐπιέναι, μηδὲ συγχέειν τὰς ἐκκλησίας· ἀλλὰ κατὰ τοὺς κανόνας, τὸν μὲν Αλεξανδρείας ἐπίσκοπον, τὰ ἐν Αἰγύπτῳ μόνον οἰκονομεῖν· τοὺς δὲ τῆς ἀνατολῆς ἐπι-

CONCILII
CONSTANTINOPOLITANI œcumenici II. CANONES VII.

An. Ch. ccclxxxi.

CLXIV. NON violandam esse fidem Patrum trecentorum decem & octo, qui in Nicæa Bithyniæ conuenerunt. Sed manere eam firmam, & anathematisari omnem hæresim, & specialiter Eunomianorum, siue Anomœorum, & Arianorum, siue Eudoxianorum, & Semiarianorum, siue Pneumatomachorum, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinaristarum. I.

CLXV. Qui sunt super diœcesim Episcopi, ad Ecclesias extra suos terminos sitas ne accedant, neque confundant Ecclesias: sed secundùm canones, Alexandriæ quidem Episcopus, quæ sunt in Ægypto tantùm administret. Orientis autem Epi- II.

ſcopi, Orientem ſolum gubernent: ſeruatis priuilegiis, quæ Antiochenæ Eccleſiæ Nicænis canonibus tributa ſunt. Et Aſianæ diœceſeos Epiſcopi, Aſianam diœceſim tantùm gubernent. Nec non & Ponticæ diœceſeos ea tantùm quæ ad Ponticam diœceſim pertinent, & Thraciæ quæ ſunt in Thracia gubernent. Non vocati autem Epiſcopi ſuper diœceſim, non accedant propter ordinationem, vel alias diſpenſationes faciendas. Seruato autem ſuprà ſcripto de diœceſibus canone, manifeſtum eſt, quòd ea quæ ad vnamquamque prouinciam pertinent, Synodus prouinciæ adminiſtret, ſecundùm ea quæ in Nicæa definita ſunt. Eccleſias autem Dei quæ ſunt in barbaricis gentibus, gubernari oportet, ſecundùm eam quæ obtinuit Patrum conſuetudinem.

III. CLXVI. Conſtantinopolitanæ ciuitaris Epiſcopus habeat priuilegia honoris poſt Romanum Epiſcopum, eò quòd ſit ipſa noua Roma.

IV. CLXVII. De Maximo Cynico, & eius inordinatâ conſtitutione, quæ Conſtantinopoli facta eſt. Placuit Maximum neque Epiſcopum fuiſſe aut eſſe, nec qui ab eo ordinati ſunt in quocunque gradu cleri, omnibus iis quæ ab illo facta ſunt infirmatis.

V. CLXVIII. Quod ad tomum attinet Occidentalium, etiam eos ſuſcipimus qui Antiochiæ vnam confitentur Patris & Filij & Spiritus ſancti deitatem.

VI. CLXIX. Quoniam multi Eccleſiaſticum ordinem confundere & euertere volentes, odioſè & calumnioſè aduerſus Epiſcopos orthodoxos qui Eccleſias adminiſtrant, accuſationes quaſdam confingunt, nihil aliud conantes quàm vt ſacerdotum bonam exiſtimationem contaminent, & tumultus populorum in pace degentium excitent: Hac de cauſa placuit ſanctæ Synodo Epiſcoporum, qui Conſtantinopoli conuenerunt, abſque aliqua diſquiſitione accuſatores non admitti, nec omnibus permittere aduerſus eos qui Eccleſias adminiſtrant accuſationes inſtituere, neque tamen omnes excludere. Sed ſi quis propriam quere-

σκόπους, τὴν ἀνατολὴν μόνην διοικεῖν, φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ· καὶ τοὺς τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὰ κατὰ τὴν Ἀσιανὴν μόνον οἰκονομεῖν· καὶ τοὺς τῆς Ποντικῆς, τὰ τῆς Ποντικῆς μόνα· καὶ τοὺς τῆς Θρακικῆς, τὰ τῆς Θρακικῆς μόνον οἰκονομεῖν· ἀκλήτους δὲ ἐπισκόπους ὑπὲρ διοίκησιν, μὴ ἐπιβαίνειν ἐπὶ χειροτονίᾳ ἤ τισιν ἄλλαις οἰκονομίαις ἐκκλησιαστικαῖς. Φυλαττομένου δὲ τοῦ προγεγραμμένου περὶ τῶν διοικήσεων κανόνος, εὔδηλον ὡς τὰ καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἡ τῆς ἐπαρχίας σύνοδος διοικήσει κατὰ τὰ ἐν Νικαίᾳ ὡρισμένα. Τὰς δὲ ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἔθνεσι τοῦ θεοῦ ἐκκλησίας, οἰκονομεῖσθαι χρὴ κατὰ τὴν κρατήσασαν συνήθειαν τῶν πατέρων.

ρξϛʹ. Τὸν μέντοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ῥώμην.

ρξζʹ. Περὶ Μαξίμου τοῦ κυνικοῦ, καὶ τῆς κατ' αὐτὸν ἀταξίας τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει γενομένης· ὥστε μήτε Μάξιμον ἐπίσκοπον ἢ γενέσθαι ἢ εἶναι, μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ χειροτονηθέντας ἐν οἱῳδήποτε βαθμῷ κλήρου, πάντων καὶ τῶν περὶ αὐτὸν καὶ τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ἀκυρωθέντων.

ρξηʹ. Περὶ τοῦ τόμου τῶν δυτικῶν· καὶ τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀπεδεξάμεθα τοὺς μίαν ὁμολογοῦντας πατρὸς καὶ υἱοῦ καὶ ἁγίου πνεύματος θεότητα.

ρξθʹ. Ἐπειδὴ πολλοὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εὐταξίαν συγχέειν καὶ ἀνατρέπειν * βουλόμενοι, φιλέχθρως καὶ συκοφαντικῶς αἰτίας τινὰς κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας ὀρθοδόξων ἐπισκόπων συμπλάσσουσιν, οὐδὲν ἕτερον ἢ χραίνειν τὰς τῶν ἱερέων ὑπολήψεις, καὶ ταραχὰς τῶν εἰρηνευόντων λαῶν κατασκευάζειν ἐπιχειροῦντες· τούτου ἕνεκεν * ἤρεσεν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνδραμόντων ἐπισκόπων, μὴ ἀνεξετάστως προσίεσθαι τοὺς κατηγόρους, μηδὲ πᾶσιν * ἐπιτρέπειν τὰς κατηγορίας ποιεῖσθαι κατὰ τῶν οἰκονομούντων τὰς ἐκκλησίας, μηδὲ μὴν πάντας ἀποκλείειν· ἀλλ' εἰ μέν τις οἰκείαν τινὰ μέμψιν,

* πειρώμενοι.
* ὥρισε
* ἐπιτρέπεσθαι

τοῦτ'

τουτέστιν, ἰδιωτικὴν * ἐπαγάγοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς πλεονεκτηθεὶς, ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθὼς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ * κατηγόρου, μήτε τὴν θρησκείαν. χρὴ γὰρ πάντη τρόπῳ, τό, τε συνειδὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἵας ἂν ᾖ θρησκείας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. Εἰ δὲ ἐκκλησιαστικὸν εἴη τὸ ἐπιφερόμενον ἔγκλημα τῷ ἐπισκόπῳ, τότε δοκιμάζεσθαι χρὴ τῶν κατηγορούντων τὰ πρόσωπα· ἵνα πρῶτον μὲν αἱρετικοῖς μὴ ἐξῇ κατηγορίας κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι. αἱρετικοὺς δὲ λέγομεν, τούς τε πάλαι τῆς ἐκκλησίας ἀποκηρυχθέντας, καὶ τοὺς μετὰ ταῦτα ὑφ' ἡμῶν ἀναθεματισθέντας· πρὸς δὲ τούτοις, καὶ τοὺς τὴν πίστιν μὲν τὴν ὑγιῆ προσποιουμένους ὁμολογεῖν, * ἀποσχίσαντας δὲ καὶ * ἀντισυνάγοντας τοῖς κανονικοῖς ἡμῶν ἐπισκόποις. ἔπειτα δὲ καὶ εἴ τινες τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινώνητοι, εἴτε ἀπὸ κλήρου, εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος, μηδὲ τούτοις ἐξεῖναι κατηγορεῖν ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τὸ οἰκεῖον ἔγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. ὁμοίως δὲ καὶ τοὺς ὑπὸ κατηγορίαν προλαβοῦσαν ὄντας, μὴ πρότερον εἶναι δεκτοὺς εἰς ἐπισκόπου κατηγορίαν ἢ ἑτέρων κληρικῶν, πρὶν ἂν ἀθώους ἑαυτοὺς τῶν ἐπαχθέντων αὐτοῖς ἀποδείξωσιν ἐγκλημάτων. εἰ μέντοι τινὲς μήτε αἱρετικοὶ, μήτε ἀκοινώνητοι εἶεν, μήτε κατεγνωσμένοι ἢ προκατηγορημένοι ἐπί τισι πλημμελήμασι, λέγοιεν δὲ ἔχειν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίαν· τούτους κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων ἐπισκόπων ἐνίστασθαι τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίαις τισὶν ἐπισκόπου. εἰ δὲ συμβαίη ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς προσιέναι μείζονι συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων ἐκείνης, ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων, καὶ μὴ * πρότερον ἐνίστασθαι τὴν κατηγορίαν, πρὶν ἢ ἐγγράφως αὐτοὺς τὸν ἴσον αὐτοῖς * ὑποτιμήσασθαι κίνδυνον, εἴπερ ἐν τῇ τῶν πραγμάτων * τάξει συκοφαντοῦντες τὸν κατηγορούμενον ἐπίσκοπον ἐλεγχθεῖεν. εἰ δέ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμή-

* ἐγκλημα-τικὴν
* κατηγο-ρουμένου,
* ἀποχω-ροῦντας
* ἀντισυνα-γαγόντας
* πρότερον
* ὑπομέ-νειν
* ἐξετάσει

lam, id eſt, priuatam aduerſus Epiſcopum mouerit vtpote circumuentus defraudatúſve ab eo, aut iniuriâ aliquâ ab ipſo affectus. In eiuſmodi accuſationibus nec perſona accuſatoris, nec religio inquirenda eſt. Oportet enim omnibus modis Epiſcopi conſcientiam liberam eſſe, & eum qui ſe iniuriâ affectum dicet, cuiuſcunque religionis fuerit, ius ſuum conſequi. Si autem Eccleſiaſticum fuerit crimen quod Epiſcopo intenditur, tunc æſtimare oportet accuſatorum perſonas: vt primùm quidem hæreticis non liceat orthodoxos Epiſcopos de rebus Eccleſiaſticis accuſare. Hæreticos autem dicimus, eos qui olim ab Eccleſia abdicati ſunt, & qui poſtea à nobis anathematizati; præter hos autem, & qui ſe ſanam quidem fidem profiteri ſimulant, ſegregauerunt autem ſeſe, & aduerſus canonicos noſtros Epiſcopos congregationem faciunt. Deinde verò etiam ſi qui ab Eccleſia ob aliquas cauſas antè condemnati, & eiecti, vel excommunicati fuerint, ſiue clerici, ſiue laici ordinis ſint, ne his quidem liceat accuſare Epiſcopum, priuſquam de proprio crimine ſatisfecerint. Similiter autem & ij qui accuſati ſunt, ne priùs ad Epiſcopi aliorúmve clericorum accuſationem admittantur, quàm ſe obiectorum ſibi criminum inſontes oſtenderint. Si verò nonnulli nec hæretici nec excommunicati fuerint, nec priùs damnari vel aliquorum criminum accuſati, dicant autem ſe habere aliquam Eccleſiaſticam aduerſus Epiſcopum accuſationem: hos iubet ſancta Synodus primùm quidem apud omnes illius prouinciæ Epiſcopos inſtituere accuſationes & apud eos crimina reo Epiſcopo obiecta probare & arguere. Si verò acciderit prouinciales ad correctionem illorum criminum non ſufficere, tunc accedant ad maiorem Synodum Epiſcoporum illius diœceſeos, qui hac de cauſa conuocati fuerint, nec priùs accuſationem inſtituant, quàm ſcriptò pari periculo ſe ſubiiciant, ſiquidem actorum ſerie in accuſatione Epiſcopi calumnioſè egiſſe inuenientur. Si quis autem ſpretis his, quæ, vt priùs declaratum eſt, ſtatuta ſunt, auſus

H

fuerit vel Imperatoris aures obtundere, vel sæcularium magistratuum tribunalia, vel Synodum œcumenicam perturbare, contemptis omnibus diœceseos Episcopis, hic omnino ad accusationem non est admittendus, vtpote qui canonibus iniuriam infert, & ordinem Ecclesiasticum euertit.

VII. CLXX. Eos qui ex hæreticis rectæ fidei & parti eorum qui saluantur, adhærere cupiunt, admittimus secundùm subiectum ordinem & consuetudinem. Arianos quidem & Macedonianos, & Sabbatianos, & Nouatianos qui se puros & sinistros vocant, & Quartodecimanos siue Quaternarios, & Apollinaristas recipimus, dantes quidem libellos & omnem hæresim execrantes, quæ non conueniat cum sancta Dei catholica & apostolica Ecclesia. Et signatos siue vnctos primùm sacro vnguento, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures: & eos signantes, dicimus, Signaculum doni Spiritus sancti. Eunomianos autem, qui vna immersione baptizantur: Item Montanistas qui hic appellantur Phryges, & Sabellianos qui eundem esse Patrem & Filium opinantur, & alia quædam indigna faciunt: aliásque omnes hæreses (quoniam hîc multi sunt hæretici, & maximè qui ex Galatarum regione veniunt) quicunque ex his rectæ fidei adscribi volunt, velut Græcos admittimus: ac primo quidem die eos Christianos designamus, altero catechumenos, deinde tertio die adiuramus eos, ter simul in faciem eorum & aures insufflando. Et sic instituimus & erudimus eos, damúsque operam, vt longo tempore in Ecclesia versentur, & audiant scripturas: & tunc eos baptisamus.

στεῖν ἢ *βασιλικὰς ἐνοχλεῖν *ἀκοὰς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταράσσειν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους, τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτὸν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν. *βασιλικῶν *ἀκοαῖς.

ρο'. Τοὺς προστιθεμένους τῇ ὀρθοδοξίᾳ καὶ τῇ μερίδι τῶν σωζομένων ἀπὸ αἱρετικῶν, δεχόμεθα κατὰ τὴν ὑποτεταγμένην ἀκολουθίαν καὶ συνήθειαν. Ἀρειανοὺς μὲν καὶ Μακεδονιανοὺς καὶ Σαββατιανοὺς καὶ Ναυατιανοὺς τοὺς λέγοντας ἑαυτοὺς καθαροὺς καὶ *ἀριστερούς, καὶ τοὺς Τεσσαρεσκαιδεκατίτας *εἴτουν Τετραδίτας, καὶ Ἀπολλιναριστὰς δεχόμεθα διδόντας λιβέλλους καὶ ἀναθεματίζοντας πᾶσαν αἵρεσιν, μὴ φρονοῦσαν ὡς φρονεῖ ἡ ἁγία τοῦ θεοῦ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία· καὶ σφραγιζομένους ἤτοι χριομένους πρῶτον τῷ ἁγίῳ μύρῳ, τό, τε μέτωπον καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὰς ῥῖνας καὶ τὸ στόμα καὶ τὰ ὦτα· καὶ σφραγίζοντες αὐτοὺς, λέγομεν, σφραγὶς δωρεᾶς πνεύματος ἁγίου. Εὐνομιανοὺς μέντοι τοὺς εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζομένους, καὶ Μοντανιστὰς τοὺς ἐνταῦθα λεγομένους Φρύγας, καὶ Σαβελλιανοὺς τοὺς υἱοπατορίαν *διδάσκοντας, καὶ ἕτερά τινα χαλεπὰ ποιοῦντας· καὶ *τὰς ἄλλας πάσας αἱρέσεις (ἐπεὶ πολλοί εἰσιν ἐνταῦθα, μάλιστα οἱ ἀπὸ τῆς Γαλατῶν χώρας *ἐρχόμενοι) πάντας τοὺς ἀπ' αὐτῶν θέλοντας προστίθεσθαι τῇ ὀρθοδοξίᾳ, ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα, καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτοὺς χριστιανοὺς, τὴν δὲ δευτέραν κατηχουμένους. εἶτα τῇ τρίτῃ ἐξορκίζομεν αὐτοὺς μετὰ τοῦ ἐμφυσᾶν τρίτον εἰς τὸ πρόσωπον καὶ εἰς τὰ ὦτα· καὶ οὕτως κατηχοῦμεν αὐτοὺς, καὶ ποιοῦμεν χρονίζειν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ ἀκροᾶσθαι τῶν γραφῶν, καὶ τότε αὐτοὺς βαπτίζομεν. *ἀείσους, *ἤγουν *δοξάζοντας, *τὰς δυσσεβεῖς πάντας αἱρετικοὺς *ὁρμωμένοις

An. Chr. CCCCXXXI

CONCILII EPHESINI *œcumenici III.* CANONES VIII.

I. CLXXI. Si quis Metropolitanus prouinciæ à sancta & œcumenica Synodo desciscens, defectionis consessui adhæsit, vel postea adhæserit, vel cum Celestio sensit aut senserit: Is aduersus prouinciæ præsides

ΤΗΣ ΕΝ ΕΦΕΣΩι ΤΡΙΤΗΣ οἰκουμενικῆς συνόδου Κανόνες η'.

ροα'. Εἴ τις ὁ μητροπολίτης τῆς ἐπαρχίας ἀποστατήσας τῆς ἁγίας καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου, προσέθετο τῷ τῆς ἀποστασίας συνεδρίῳ, ἢ μετὰ τοῦτο προστεθείη, ἢ τὰ Κελεστίου ἐφρόνησεν ἢ φρονήσει· οὗτος κατὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας

ἀρχόντων καὶ ἐπισκόπων διαπράττεσθαί τι οὐδαμῶς δύναται, πάσης ἐκκλησιαστικῆς κοινωνίας ἐντεῦθεν ἤδη ὑπὸ τῆς συνόδου ἐκβεβλημένος καὶ ἀνενέργητος ὑπάρχων· ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόποις καὶ τοῖς πέριξ μητροπολίταις, τοῖς τὰ τῆς ὀρθοδοξίας φρονοῦσιν ὑποκείσεται εἰς τὸ πάντη, καὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς ἐπισκοπῆς ἐκβληθῆναι.

ροβ'. Εἰ δέ τινες ἐπαρχιῶται ἐπίσκοποι ἀπελείφθησαν τῆς ἁγίας συνόδου, καὶ τῇ ἀποστασίᾳ προσετέθησαν, ἢ προστεθῆναι πειραθεῖεν, ἢ καὶ * ὑπογράψαντες τῇ Νεστορίου καθαιρέσει ἐπαλινδρόμησαν πρὸς τὸ τῆς ἀποστασίας συνέδριον, τούτους πάντη κατὰ τὸ δόξαν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ἀλλοτρίους εἶναι τῆς ἱερωσύνης, καὶ τοῦ βαθμοῦ * ἐκπίπτοντας.

* ὑπογράψαντες

* ἀποπίπτοντας.

ρογ'. Εἰ δέ τινες καὶ τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἢ χώρᾳ κληρικῶν, ὑπὸ Νεστορίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ὄντων τῆς ἱερωσύνης ἐκωλύθησαν, διὰ τὸ ὀρθῶς φρονεῖν, ἐδικαιώσαμεν καὶ τούτους τὸν ἴδιον ἀπολαβεῖν βαθμόν· κοινῶς δὲ τοὺς τῇ ὀρθοδόξῳ καὶ τῇ οἰκουμενικῇ συνόδῳ συμφρονοῦντας κληρικοὺς, κελεύομεν τοῖς ἀποστατήσασιν ἢ ἀφισταμένοις ἐπισκόποις, μηδ' ὅλως ὑποκεῖσθαι κατὰ μηδένα τρόπον.

ροδ'. Εἰ δέ τινες ἀποστατήσαιεν τῶν κληρικῶν, καὶ τολμήσαιεν ἢ κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ τὰ Νεστορίου ἢ τὰ Κελεστίου φρονῆσαι, καὶ τούτους εἶναι καθῃρημένους, ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου δεδικαίωται.

ροε'. Ὅσοι δὲ ἐπὶ ἀτόποις πράξεσι κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς ἁγίας συνόδου ἢ ὑπὸ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, καὶ τούτοις ἀκανονίστως κατὰ τὴν ἐν ἅπασιν ἀδιαφορίαν αὐτοῦ ὁ Νεστόριος, καὶ οἱ τὰ αὐτοῦ φρονοῦντες, ἀποδοῦναι ἐπειράθησαν, ἢ πειραθεῖεν κοινωνίαν ἢ βαθμόν· ἀνωφελήτους μένειν καὶ τούτους, καὶ εἶναι οὐδὲν ἧττον καθῃρημένους ἐδικαιώσαμεν.

ρος'. Ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες βουληθεῖεν τὰ περὶ ἑκάστου πεπραγμένα ἐν τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ τῇ ἐν Ἐφέσῳ οἱῳδήποτε τρόπῳ παρασαλεύειν· ἡ ἁγία σύνοδος ὥρισεν, εἰ μὲν ἐπίσκοποι εἶεν ἢ κληρικοὶ, τοῦ οἰκείου παντελῶς ἀποπίπτειν βαθμοῦ, εἰ δὲ λαϊκοὶ, ἀκοινωνήτους * ὑπάρχειν.

* τυγχάνειν.

ροζ'. Ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, ἑτέραν πίστιν

& Episcopos nihil omnino agere poreſt, omni Eccleſiaſtica communione abhinc iam à Synodo ſeclusus, & ad nullum exercendum munus officiúmque idoneus exiſtens. Sed & ipſis prouinciæ Epiſcopis, & finitimis Metropolitanis orrhodoxam fidem profitentibus, omnino ſubiicietur, & de Epiſcopatus gradu deiicietur.

CLXXII. Si qui prouinciales Epi- II.
ſcopi ſanctæ Synodo non interfuerunt, & defectionis conſeſſui adhæſerunt, vel adhærere ſtuduerunt, vel poſtquam Neſtorij depoſitioni ſubſcripſerunt, ad defectionis conſeſſum relapſi ſunt, ij omnino, vt viſum eſt ſanctæ Synodo, ſint à ſacerdotio alieni, & gradu excidant.

CLXXIII. Si qui autem clerici in III.
quacunque ciuitate vel regione ſub Neſtorio & iis qui ſunt cum eo, ſacerdotio depulſi ſunt eo quòd rectè ſentiant, æquum cenſuimus, vt ij quoque ſuum gradum recipiant. Communiter autem omnibus, qui cum orthodoxa & vniuerſali Synodo conſentiunt clericis, iubemus, iis qui defecerunt vel deficiunt Epiſcopis nullo modo ſubiici.

CLXXIV. Si qui autem clerici de- IV.
ſciuerunt, & auſi ſunt vel priuatim, vel publicè cum Neſtorio vel Celeſtio ſentire, eos quoque à ſacra Synodo depoſitos eſſe æquum viſum eſt.

CLXXV. Quicunque autem pro- V.
pter improba facta, à ſancta Synodo vel à propriis Epiſcopis condemnati ſunt, & eos non canonicè Neſtorius, prout omnia indifferenter agit, & qui idem cum eo ſentiunt, communioni vel gradui reſtituerint, aut reſtituere tentauerint. Huiuſcemodi ex tali reſtitutione nihil profeciſſe, ſed depoſitos, nihilo ſecius permanere æquum iudicauimus.

CLXXVI. Similiter autem, ſi qui VI.
voluerint quæ de quacunque re in ſanctâ Synodo Epheſinâ acta ſunt, quouis modo labefactare. Sancta Synodus decreuit, ſi quidem ſint Epiſcopi aut clerici à ſuo gradu omnino excidere. Si autem laici, excommunicari.

CLXXVII. Decreuit ſancta Syno- VII.
dus, non licere cuiquam aliam fi-

dem afferre, vel ſcribere, vel componere, præter eam quæ ſanctis Patribus Nicææ congregatis in ſancto Spiritu, definita eſt. Qui verò aliam fidem audent componere, vel adducere, vel offerre iis qui ex paganiſmo vel Iudaiſmo, vel ex quacunque hæreſi ad veritatis cognitionem redire volunt: eos, ſiquidem ſint Epiſcopi, vel clerici, ab Epiſcopatu alienos eſſe Epiſcopos, & clericos à clero: ſi autem ſint laici, anathematizari. Eodem autem modo ſi qui deprehenſi fuerint ſiue Epiſcopi, ſiue clerici, ſiue laici vel ſentire vel docere ea quæ in expoſitione allata à Chariſio presbytero de incarnatione vnigeniti filij Dei, aut ſcelerata & peruerſa Neſtorij dogmata, quæ eidem inſerta ſunt, ſubiiciantur ſententiæ huius ſanctæ & vniuerſalis Synodi, vt Epiſcopus ſcilicet ab Epiſcopatu ſit alienus: clericus autem ſimiliter à clero excidat. Si ſit autem quis laicus, anathematizetur & ipſe, vt priùs dictum eſt.

VIII. CLXXVIII. Rem præter Eccleſiaſticas conſtitutiones & ſanctorum Patrum canones innouatam, & omnium libertatem attingentem renunciauit piiſſimus Coëpiſcopus noſter Reginus, & qui cum eo religioſiſſimi Epiſcopi prouinciæ Cypri Zenon & Euagrius. Vnde quoniam communes morbi maiore egent remedio, eò quòd maius damnum afferant, ſiquidem antiqua conſuetudo non obtinuit vt Epiſcopus Antiochenus in Cypro ordinationes faciat, ſicut libellis & propriis vocibus docuerunt religioſiſſimi viri qui ad ſanctam Synodum acceſſerunt: illud inuiolatum habeant ſanctarum Eccleſiarum Cypri Præſules, ſecundùm canones ſanctorum Patrum & antiquam conſuetudinem, per ſeipſos ordinationes religioſiſſimorum Epiſcoporum facientes. Iſtud autem & in aliis diœceſibus, & quæ ſunt vbique prouinciis, ſeruabitur: vt nullus religioſiſſimorum Epiſcoporum, prouinciam aliam, quæ iam inde ab initio ſub ſua, vel eorum qui illum præceſſerunt, manu non fuerit, inuadat. Sed & ſi quis inuaſerit, & per vim ſuam fecerit, eam reſtituat: vt ne ſanctorum Patrum canones

μηδενὶ ἐξεῖναι προφέρειν ἤγουν συγγράφειν ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων τῶν ἐν τῇ Νικαέων *συναχθέντων πόλει, σὺν ἁγίῳ πνεύματι. τοὺς δὲ τολμῶντας ἢ συντιθέναι πίστιν ἑτέραν ἤγουν προκομίζειν ἢ προφέρειν τοῖς *θέλουσιν ἐπιστρέφειν εἰς ἐπίγνωσιν τῆς ἀληθείας, ἢ ἐξ ἑλληνισμοῦ, ἢ ἐξ Ἰουδαϊσμοῦ, ἤγουν ἐξ αἱρέσεως οἱασδήποτε· τούτους, εἰ μὲν εἶεν ἐπίσκοποι ἢ κληρικοὶ, ἀλλοτρίους εἶναι τοὺς ἐπισκόπους τῆς ἐπισκοπῆς, καὶ τοὺς κληρικοὺς τοῦ κλήρου· εἰ δὲ λαϊκοὶ εἶεν, ἀναθεματίζεσθαι. κατὰ τὸν ἴσον δὲ τρόπον, εἰ φωραθεῖεν τινες εἴτε ἐπίσκοποι εἴτε κληρικοὶ, εἴτε λαϊκοὶ ἢ φρονοῦντες ἢ διδάσκοντες τὰ ἐν τῇ προκομισθείσῃ ἐκθέσει παρὰ Χαρισίου τοῦ πρεσβυτέρου, περὶ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ, ἤγουν τὰ *μιαρὰ καὶ διεστραμμένα τοῦ Νεστορίου δόγματα, ἃ καὶ ὑποτέτακται, ὑποκείσθωσαν τῇ ἀποφάσει τῆς ἁγίας ταύτης καὶ οἰκουμενικῆς συνόδου· ὥστε δηλονότι τὸν μὲν ἐπίσκοπον ἀπαλλοτριοῦσθαι τῆς ἐπισκοπῆς καὶ εἶναι καθῃρημένον, τὸν δὲ κληρικὸν ὁμοίως ἐκπίπτειν τοῦ κλήρου. εἰ δὲ λαϊκός τις εἴη, καὶ οὗτος ἀναθεματιζέσθω καθὼς εἴρηται.

*συνελθόντων
*ἐθέλουσιν
*μιαρὰ

ροή. Πρᾶγμα παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς καὶ τοὺς κανόνας τῶν ἁγίων πατέρων καινοτομούμενον, καὶ τῆς πάντων ἐλευθερίας ἁπτόμενον, προσήγγειλεν ὁ θεοφιλέστατος συνεπίσκοπος Ῥηγῖνος, καὶ οἱ σὺν αὐτῷ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι τῆς Κυπρίων ἐπαρχίας Ζήνων καὶ Εὐάγριος. ὅθεν ἐπειδὴ τὰ κοινὰ πάθη μείζονος δεῖται τῆς θεραπείας, ὡς καὶ μείζονα τὴν βλάβην φέροντα, εἰ μηδὲ ἔθος ἀρχαῖον παρηκολούθησεν, ὥστε τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ἀντιοχέων πόλεως τὰς ἐν Κύπρῳ ποιεῖσθαι χειροτονίας, καθὰ διὰ τῶν λιβέλλων καὶ τῶν οἰκείων φωνῶν ἐδίδαξαν οἱ εὐλαβέστατοι ἄνδρες, οἱ τὴν πρόσοδον τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ποιησάμενοι, ἕξουσι τὸ ἀνεπηρέαστον καὶ ἀβίαστον οἱ τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν κατὰ τὴν Κύπρον προεστῶτες κατὰ τοὺς κανόνας τῶν ὁσίων πατέρων καὶ τὴν ἀρχαίαν συνήθειαν, δι᾽ ἑαυτῶν τὰς χειροτονίας τῶν εὐλαβεστάτων ἐπισκόπων ποιούμενοι. τὸ δὲ αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται· ὥστε μηδένα τῶν θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων ἐπαρχίαν ἑτέραν οὐκ οὖσαν ἄνωθεν καὶ ἐξ ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ, ἤγουν τῶν πρὸ αὐτοῦ χεῖρα, καταλαμβάνειν· ἀλλ᾽ εἰ καί τις κατέλαβε, καὶ ὑφ᾽ ἑαυτῷ πεποίηται βιασάμενος, ταύτην ἀποδιδόναι, ἵνα μὴ τῶν πατέρων οἱ κανόνες

παραβαίνωνται, μηδὲ ἐν ἱερουργίας προσχήματι, ἐξουσίας κοσμικῆς τῦφος παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. Ἔδοξε τοίνυν τῇ ἁγίᾳ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ, σώζεσθαι ἑκάστῃ ἐπαρχίᾳ καθαρὰ καὶ ἀβίαστα τὰ αὐτῇ προσόντα δίκαια ἐξ ἀρχῆς ἄνωθεν, κατὰ τὸ πάλαι κρατῆσαν ἔθος, ἄδειαν ἔχοντος ἑκάστου μητροπολίτου τὰ ἴσα τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸ οἰκεῖον ἀσφαλὲς ἐκλαβεῖν. Εἰ δέ τις μαχόμενον τύπον τοῖς νῦν ὡρισμένοις προσκομίσοι, ἄκυρον τοῦτον εἶναι ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ πάσῃ καὶ οἰκουμενικῇ συνόδῳ.

prætereantur, neque sub specie administrationis rerum sacratum, potentiæ sæcularis typhus irrepat, sensimque imprudentes libertatem eam amittamus, quam nobis proprio sanguine Dominus noster Iesus Christus omnium hominum liberator, nobis largitus est. Placuit igitur sanctæ & vniuersali Synodo, seruari vnicuique prouinciæ pura & inuiolata iura quæ iam inde ab initio habet, secundùm antiquam consuetudinem; libertatem habente vnoquoque Metropolitano exemplaria actorum ad suam securitatem excipere. Si quis autem sanctionem aliquam, iis quæ nunc definita sunt, repugnantem attulerit, irritam esse placuit toti sanctæ & vniuersali Synodo.

ΤΗΣ ΕΝ ΚΑΛΧΗΔΟΝΙ
τετάρτης οἰκουμενικῆς συνόδου Κανόνες κθ'.

ροθ'. ΤΟὺς παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων καθ' ἑκάστην σύνοδον, ἄχρι τοῦ νῦν ἐκτεθέντας κανόνας κρατεῖν ἐδικαιώσαμεν.

ρπ'. Εἴ τις ἐπίσκοπος ἐπὶ χρήμασι χειροτονίαν ποιήσαιτο, καὶ εἰς πρᾶσιν καταγάγοι τὴν ἄπρατον χάριν, καὶ χειροτονήσοι ἐπὶ χρήμασιν ἐπίσκοπον, ἢ χωρεπίσκοπον, ἢ πρεσβυτέρους, ἢ διακόνους, ἢ ἕτερόν τινα τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατηριθμημένων· ἢ προβάλοιτο ἐπὶ χρήμασιν οἰκονόμον, ἢ ἔκδικον, ἢ παραμονάριον, ἢ ὅλως τινὰ τοῦ κανόνος, δι' αἰσχροκέρδειαν οἰκείαν. ὁ τοῦτο ἐπιχειρήσας ἐλεγχθεὶς, κινδυνευέτω περὶ τὸν οἰκεῖον βαθμόν. καὶ ὁ χειροτονούμενος, μηδὲν ἐκ τῆς κατ'* ἐκπορίαν ὠφελείσθω χειροτονίας ἢ προβολῆς· ἀλλ' ἔστω ἀλλότριος τῆς ἀξίας ἢ τοῦ φροντίσματος, οὗπερ ἐπὶ χρήμασιν ἔτυχεν. Εἰ δέ τις καὶ μεσιτεύων φανείη τοῖς οὕτως αἰσχροῖς καὶ ἀθεμίτοις λήμμασι, καὶ οὗτος, εἰ μὲν κληρικὸς εἴη, τοῦ οἰκείου ἐκπιπτέτω βαθμοῦ. εἰ δὲ λαϊκὸς ἢ μονάζων, ἀναθεματιζέσθω.

* ἐμπορίαν

ρπα'. Ἦλθεν εἰς τὴν ἁγίαν σύνοδον, ὅτι τῶν ἐν τῷ κλήρῳ κατειλεγμένων τινὲς, διὰ αἰσχροκέρ-

CONCILII CALCHEDONENSIS oecumenici IV. CAN. XXIX.

An. Chri cccclI.

CLXXIX. CANONES qui à sanctis Patribus in vnaquaque Synodo hucusque constituti sunt, obseruari æquum censuimus. I.

CLXXX. Si quis Episcopus propter pecunias ordinationem fecerit, & inæstimabilem gratiam sub pretio redegerit, & propter pecunias ordinauerit Episcopum, vel chorepiscopum, vel presbyteros, vel diaconos, vel aliquem eorum qui in clero annumerantur, vel propter pecunias promouerit œconomum, vel defensorem, vel mansionarium, vel omnino aliquem ex canone, sui turpis quæstus gratia. Qui hoc tentasse conuictus fuerit, sui gradus periculum subeat. Et qui est ordinatus, nihil ex ordinatione vel promotione per quæstum vel mercaturam facta iuuetur, sed sit alienus à dignitate & sollicitudine, quam pecuniis adeptus est. Si quis autem mediator tam turpibus & nefariis lucris apparuerit, hic quoque si sit quidem clericus, proprio gradu excidat. Sin autem laicus vel monachus, anathematizetur. II.

CLXXXI. Peruenit ad sanctam Synodum, quòd quidam eorum qui in clero cooptati sunt, propter tur- III.

pe lucrum, alienarum possessionum conductores fiunt, & sæcularia negotia exercent, Dei quidem ministerium negligentes, sæcularium verò domos discurrentes, & facultatum eorum per auaritiam curam suscipientes. Definiit ergo sancta & magna Synodus, neminem deinceps, nec Episcopum, nec clericum, nec monachum, vel possessiones conducere, vel sæcularibus negotiorum administrationibus seipsum miscere: nisi fortè ex lege ad inexcusabilem impuberum tutelam vocetur, vel ciuitatis Episcopus rerum Ecclesiasticarum solicitudinem habere permittat, vel orphanorum, & viduarum quæ indefensæ sunt, & personarum quæ Ecclesiastico maximè indigent auxilio, propter timorem Dei. Si quis autem quæ definita sunt deinceps transgressus fuerit, ipse Ecclesiasticis pœnis subiiciatur.

IV. CLXXXII. Qui verè & sincerè monasticam vitam sectantur conuenienti honore digni habeantur. Quoniam verò quidam monachico prætextu vtentes, & Ecclesias & ciuilia perturbant negotia, indifferenter ciuitates circumeuntes, necnon & monasteria sibi constituere studentes. Placuit, nullum quidem vsquam ædificare nec constituere monasterium, aut oratorium domum, præter consensum Episcopi ciuitatis. Eos verò monachos qui sunt in vnaquaque ciuitate & regione, subiectos esse Episcopo, & quietem amplecti, & ieiunio & orationi tantummodo vacare, in locis in quibus constituti sunt permanentes, nec Ecclesiasticis vel sæcularibus negotiis se ingerere vel communicare, sua relinquentes monasteria, nisi fortè propter necessariam causam ab Episcopo ciuitatis permissum fuerit. Nullum autem in monasteriis seruum recipi ad hoc vt sit monachus, præter consensum sui domini. Eum autem qui nostram definitionem transgreditur, excommunicatum esse definimus, ne nomen Dei blasphemetur. Ciuitatis autem Episcopum, eam quam par est monasteriorum curam gerere oportet.

V. CLXXXIII. De his qui transmi-

δέαν, ἀλλοτρίων κτημάτων γίνονται μισθωταί, καὶ πράγματα κοσμικὰ ἐργολαβοῦσι, τῆς μὲν τοῦ θεοῦ λειτουργίας καταῤῥαθυμοῦντες, τοὺς δὲ τῶν κοσμικῶν ὑποτρέχοντες οἴκους, καὶ οὐσιῶν χειρισμοὺς * ἀναδεχόμενοι διὰ φιλαργυρίαν. ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία καὶ μεγάλη σύνοδος, μηδένα τοῦ λοιποῦ, μὴ ἐπίσκοπον, μὴ κληρικὸν, μὴ μονάζοντα, ἢ μισθοῦσθαι κτήματα, ἢ * πραγμάτων ἐπεισάγειν ἑαυτὸν κοσμικαῖς διοικήσεσι· πλὴν εἰ μή που ἐκ νόμων καλοῖτο εἰς ἀφηλίκων ἀπαραίτητον ἐπιτροπὴν, ἢ ὁ τῆς πόλεως ἐπίσκοπος ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέψει φροντίζειν πραγμάτων, ἢ ὀρφανῶν καὶ χηρῶν ἀπρονοήτων, καὶ τῶν προσώπων τῶν μάλιστα τῆς ἐκκλησιαστικῆς δεομένων βοηθείας, διὰ τὸν φόβον τοῦ * θεοῦ. εἰ δέ τις παραβαίνειν τὰ ὡρισμένα τοῦ λοιποῦ ἐπιχειρήσοι, ὁ τοιοῦτος ἐκκλησιαστικοῖς ὑποκείσθω ἐπιτιμίοις.

* ἀναδεχόμενοι

* κτημάτων

* κυρίου

ρπβ'. Οἱ ἀληθῶς καὶ εἰλικρινῶς τὸν μονήρη μετιόντες βίον, τῆς προσηκούσης ἀξιούσθωσαν τιμῆς. ἐπειδὴ δέ τινες τῷ μοναχικῷ κεχρημένοι * προσχήματι, τάς τε ἐκκλησίας καὶ τὰ πολιτικὰ διαταράσσουσι πράγματα, περιιόντες ἀδιαφόρως ἐν ταῖς πόλεσιν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μοναστήρια ἑαυτοῖς συνιστᾷν ἐπιτηδεύοντες. ἔδοξεν μηδένα μὲν * μηδαμοῦ οἰκοδομεῖν, μηδὲ συνιστᾷν μοναστήριον ἢ εὐκτήριον οἶκον παρὰ γνώμην τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. τοὺς δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν καὶ χώραν μονάζοντας, ὑποτετάχθαι τῷ ἐπισκόπῳ, καὶ τὴν ἡσυχίαν ἀσπάζεσθαι, καὶ προσέχειν μόνῃ τῇ νηστείᾳ καὶ τῇ προσευχῇ ἐν οἷς τόποις ἀπετάξαντο προσκαρτεροῦντας, μήτε δὲ ἐκκλησιαστικοῖς μήτε βιωτικοῖς παρενοχλεῖν πράγμασιν ἢ * ἐπικοινωνεῖν καταλιμπάνοντας τὰ ἴδια μοναστήρια, εἰ μή ποτε ἄρα ἐπιτραπεῖεν διὰ χρείαν ἀναγκαίαν ὑπὸ τοῦ τῆς πόλεως ἐπισκόπου. μηδένα δὲ προσδέχεσθαι ἐν τοῖς μοναστηρίοις δοῦλον ἐπὶ τὸ μονάσαι παρὰ γνώμην τοῦ ἰδίου δεσπότου. τὸν δὲ παραβαίνοντα τοῦτον ἡμῶν τὸν ὅρον, ὡρίσαμεν ἀκοινώνητον εἶναι, ἵνα μὴ τὸ ὄνομα τοῦ θεοῦ βλασφημῆται. τὸν μέντοι ἐπίσκοπον τῆς πόλεως, χρὴ τὴν δέουσαν πρόνοιαν ποιεῖσθαι τῶν μοναστηρίων.

* χρήματι

* μηδαμῶς

* κοινωνεῖν

ρπγ'. Περὶ τῶν μεταβαινόντων ἀπὸ

πόλεως εἰς πόλιν ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν, ἔδοξε τοὺς περὶ τούτων τεθέντας κανόνας παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ἔχειν τὴν ἰσχύν.

ρπδ'. Μηδένα ἀπολελυμένως χειροτονεῖσθαι, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον, μήτε ὅλως τινὰ τῶν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ τάγματι, εἰ μὴ ἰδικῶς ἐν ἐκκλησίᾳ πόλεως ἢ κώμης, ἢ μαρτυρείῳ ἢ μοναστηρίῳ, ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττοιτο. τοὺς δὲ ἀπολύτως χειροτονουμένους ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἄκυρον ἔχειν τὴν τοιαύτην χειροθεσίαν, καὶ μηδαμοῦ δύνασθαι ἐνεργεῖν ἐφ' ὕβρει τοῦ χειροτονήσαντος.

ρπε'. Τοὺς ἅπαξ ἐν κλήρῳ τεταγμένους καὶ μοναστὰς, ὡρίσαμεν μήτε ἐπὶ στρατείαν μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι. ἢ τοῦτο τολμῶντας, καὶ μὴ μεταμελουμένους ὥστε ἐπιστρέψαι ἐπὶ τοῦτο ὃ διὰ θεὸν πρότερον εἵλοντο, ἀναθεματίζεσθαι.

ρπς'. Οἱ κληρικοὶ τῶν πτωχείων καὶ μοναστηρίων καὶ μαρτυρείων, ὑπὸ τὴν ἐξουσίαν τῶν * ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπισκόπων, κατὰ τὴν τῶν ἁγίων πατέρων παράδοσιν διαμενέτωσαν, καὶ μὴ κατ' αὐθάδειαν ἀφηνιάτωσαν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου. οἱ δὲ τολμῶντες ἀνατρέπειν τὴν τοιαύτην διατύπωσιν καθ' οἱονδήποτε τρόπον, καὶ μὴ ὑποταττόμενοι τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ· εἰ μὲν εἶεν κληρικοὶ, τοῖς τῶν κανόνων ὑποκείσθωσαν ἐπιτιμίοις· εἰ δὲ μονάζοντες ἢ λαϊκοὶ, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι.

* ἑκάστης πόλεως

ρπζ'. Εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχοι, μὴ ἐγκαταλιμπανέτω τὸν οἰκεῖον ἐπίσκοπον, καὶ ἐπὶ κοσμικὰ δικαστήρια κατατρεχέτω· ἀλλὰ πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἤγουν γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλωνται τὰ τῆς δίκης * συγκροτείσθω. εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιήσοι, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. εἰ δὲ καὶ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω.

* συγκροτείτω

ρπη'. Μὴ ἐξεῖναι κληρικὸν ἐν δύο πόλεων κατὰ ταυτὸν καταλέγεσθαι ἐκκλη-

grant de ciuitate in ciuitatem Episcopis aut clericis, placuit canones de iis à sanctis Patribus editos suam vim habere.

CLXXXIV. Neminem absolutè ordinari, nec presbyterum, nec diaconum, nec quemlibet omnino eorum qui sunt in ordine Ecclesiastico, nisi specialiter in Ecclesia ciuitatis, aut vici, aut martyrio vel monasterio is qui ordinandus est, prædicetur. Eos autem qui absolutè ordinantur, decreuit sancta Synodus irritam habere eiusmodi ordinationem: & nusquam posse operari ad iniuriam eius qui ordinauit. VI.

CLXXXV. Eos qui semel in clero cooptati sunt, & monasticam vitam expetiuerunt, statuimus neque ad militiam, neque ad sæcularem dignitatem venire. Aut hoc audentes nec pœnitentiam agentes vt ad id reuertantur, quod propter Deum priùs elegerant, anathematizari. VII.

CLXXXVI. Clerici ptochiorum, monasteriorum, & martyriorum, sub potestate Episcoporum, qui sunt in vnaquaque ciuitate, secundùm sanctorum Patrum traditionem, permaneant, nec per præsumptionem à suo Episcopo recedant. Qui verò audent eiusmodi constitutionem quocunque modo euertere, nec suo Episcopo subiiciuntur, si quidem clerici fuerint, canonicis pœnis subiiciantur: si autem monachi aut laici, communione priuentur. VIII.

CLXXXVII. Si quis clericus cum clerico litem habuerit, proprium Episcopum ne deserat, & ad sæcularia iudicia ne excurrat; sed priùs causam agat, apud proprium Episcopum: vel certè de Episcopi sententia apud eos quos vtraque pars elegerit iudicium agitetur. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis pœnis subiiciatur. Si autem clericus cum proprio vel etiam alio Episcopo litem habuerit, à prouinciæ Synodo iudicetur. Si autem cum ipsius prouinciæ Metropolitano, Episcopus vel clericus controuersiam habuerit, diœceseos Exarchum adeat, aut regiæ vrbis Constantinopoleos sedem, & apud ipsam iudicetur. IX.

CLXXXVIII. Non licere clericum in duarum simul ciuitatum Ecclesiis X.

conscribi, & in ea in qua ab initio ordinatus est, & in ea in quam, vt maiorem, confugit, propter inanis gloriæ cupiditatem. Eos autem qui hoc faciunt, suæ Ecclesiæ restitui in qua ab initio ordinati sunt, & illic tantummodo ministrare. Sed si iam quispiam ex alia in aliam Ecclesiam translatus est, nihil prioris Ecclesiæ, vel eorum quæ sub ea sunt martyriorum, vel ptochiorum, vel xenodochiorum rebus communicare. Eos autem qui ausi fuerint, post definitionem magnæ & vniuersalis Synodi, aliquid eorum quæ sunt prohibita facere, statuit sancta Synodus, eos proprio gradu excidere.

XI. CLXXXIX. Omnes pauperes, & auxilio indigentes, cum probatione, siue cum pacificis Ecclesiasticis literis solis iter facere definimus, non cum commendatitiis, quia commendatitias literas iis solis personis quæ in aliquam suspicionem venerunt præberi oportet.

XII. CXC. Peruenit ad nos, quòd quidam præter Ecclesiastica statuta, potestates affectantes, per pragmaticas vnam prouinciam in duas diuiserunt, vt ex eo duo essent Metropolitani in eadem prouincia. Statuit ergo sancta Synodus, ne deinceps tale quid Episcopus audeat: alioquin, qui hoc aggreditur, suo gradu excidere. Quæcunque autem ciuitates per literas imperiales metropolis nomine honoratæ sunt, solo honore perfruantur, & qui eius Ecclesiam administrat Episcopus, seruato scilicet veræ metropoli suo iure.

XIII. CXCI. Peregrinos clericos & ignotos in alia ciuitate sine proprij Episcopi commendatitiis literis nusquam vllo modo ministrare.

XIV. CXCII. Quoniam in quibusdam prouinciis concessum est lectoribus & psaltis vxores ducere: statuit sancta Synodus nulli eorum licere alterius sectæ vxorem accipere. Eos autem qui ex eiusmodi matrimonio liberos susceperunt, si quidem præuenti sunt, ex se genitos baptizari ab hæreticis, ad Ecclesiæ Catholicæ communionem eos adducere. Qui verò adhuc baptisari non sunt, non posse eos apud hæreticos baptisari. Sed neque hæretico, vel Iudæo, vel pagano, matrimonio coniungere: ni-

σίαις, ἔν ᾗ τε τὴν ἀρχὴν ἐχειροτονήθη, καὶ ἐν ᾗ προσέφυγεν, ὡς μείζονι δῆθεν, διὰ δόξης κενῆς ἐπιθυμίαν. τοὺς δέ γε τοῦτο ποιοῦντας, ἀποκαθίστασθαι τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, ἐν ᾗ ἐξ ἀρχῆς ἐχειροτονήθησαν, καὶ ἐκεῖ μόνον λειτουργεῖν. εἰ μέντοι ἤδη τις μετετέθη ἐξ ἄλλης εἰς ἄλλην ἐκκλησίαν, μηδὲν τοῖς τῆς προτέρας ἐκκλησίας, ἤτοι τῶν ὑπ᾽ αὐτὴν μαρτυρίων ἢ πτωχείων ἢ ξενοδοχείων ἐπικοινωνεῖν πράγμασι. τοὺς δέ γε τολμῶντας μετὰ τὸν ὅρον τῆς μεγάλης καὶ οἰκουμενικῆς ταύτης συνόδου, πράττειν τι τῶν νῦν ἀπηγορευμένων, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ.

ρπθ'. Πάντας τοὺς πένητας καὶ δεομένους ἐπικουρίας, μετὰ δοκιμασίας ἐπιστολίοις ἤγουν εἰρηνικοῖς ἐκκλησιαστικοῖς μόνοις ὁδεύειν ὡρίσαμεν, καὶ μὴ συστατικοῖς, διὰ τὸ τὰς συστατικὰς ἐπιστολὰς προσήκειν τοῖς οὖσιν ἐν ὑπολήψει μόνοις προσώποις παρέχεσθαι.

ρϟ'. Ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινὲς παρὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς θεσμοὺς προσδραμόντες δυναστείαις, διὰ πραγματικῶν τὴν μίαν ἐπαρχίαν εἰς δύο κατέτεμον, ὡς ἐκ τούτου δύο μητροπολίτας εἶναι ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοῦ λοιποῦ μηδὲν τοιοῦτο τολμᾶσθαι παρὰ ἐπισκόπου· ἐπεὶ τὸν τοιοῦτο ἐπιχειροῦντα ἐκπίπτειν τοῦ ἰδίου βαθμοῦ. ὅσαι δὲ ἤδη πόλεις διὰ γραμμάτων βασιλικῶν τῷ τῆς μητροπόλεως ἐτιμήθησαν ὀνόματι, μόνης ἀπολαυέτωσαν τῆς τιμῆς, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν αὐτῆς διοικῶν ἐπίσκοπος, σωζομένων δηλονότι τῇ κατὰ ἀλήθειαν μητροπόλει τῶν οἰκείων δικαίων.

ρϟα'. Ξένους κληρικοὺς καὶ ἀγνώστους ἐν ἑτέρᾳ πόλει δίχα συστατικῶν γραμμάτων τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, μηδὲ ὅλως μηδαμοῦ λειτουργεῖν.

ρϟβ'. Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐπαρχίαις συγκεχώρηται τοῖς ἀναγνώσταις καὶ ψάλταις γαμεῖν· ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, μὴ ἐξεῖναί τινι αὐτῶν ἑτερόδοξον γυναῖκα λαμβάνειν. τοὺς δὲ ἤδη ἐκ τοῦ τοιούτου γάμου παιδοποιήσαντας, εἰ μὲν ἔφθασαν βαπτίσαι τὰ ἐξ * αὐτῶν τεχθέντα παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, προσάγειν αὐτὰ τῇ κοινωνίᾳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας· μὴ βαπτισθέντα δέ, μὴ δύνασθαι ἔτι βαπτίζειν αὐτὰ * παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς, μήτε μὴν συνάπτειν πρὸς γάμον αἱρετικῷ ἢ Ἰουδαίῳ ἢ Ἕλληνι· εἰ μὴ

* ἑαυτῶν τέκνα
* ἐπὶ

ἄρα

ἄρα ἀπαγγέλλοιτο μετατίθεσθαι εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν τὸ συναπτόμενον πρόσωπον τῷ ὀρθοδόξῳ. Εἰ δέ τις τοῦτον τὸν ὅρον παραβαίη τῆς ἁγίας συνόδου, κανονικῷ ὑποκείσθω ἐπιτιμίῳ.

ρξγ'. Διάκονον μὴ χειροτονεῖσθαι γυναῖκα πρὸ ἐτῶν τεσσαράκοντα, καὶ ταύτην μετὰ ἀκριβοῦς δοκιμασίας. εἰ δέ γε δεξαμένη τὴν * χειροθεσίαν, καὶ χρόνον τινὰ παραμείνασα τῇ λειτουργίᾳ, ἑαυτὴν ἐπιδῷ γάμῳ, ὑβρίσασα τὴν τοῦ θεοῦ χάριν, ἡ τοιαύτη ἀναθεματιζέσθω μετὰ τοῦ αὐτῇ συναφθέντος.

* χειροτονίαν.

ρξδ'. Παρθένον ἀναθεῖσαν ἑαυτὴν τῷ δεσπότῃ θεῷ, ὡσαύτως δὲ καὶ μονάζοντας, μὴ ἐξεῖναι γάμῳ προσομιλεῖν. Εἰ δέ γε εὑρεθεῖεν τοῦτο ποιοῦντες, ἔστωσαν ἀκοινώνητοι. ὡρίσαμεν δὲ ἔχειν τὴν αὐθεντίαν τῆς ἐπ' αὐτοῖς φιλανθρωπίας τὸν κατὰ τόπον ἐπίσκοπον.

ρξε'. Τὰς καθ' ἑκάστην * ἐκκλησίαν ἀγροικικὰς παροικίας ἢ ἐγχωρίους, μένειν ἀπαρασαλεύτους παρὰ τοῖς κατέχουσιν αὐτὰς ἐπισκόποις, καὶ μάλιστα εἰ τριακονταετῆ χρόνον ταύτας ἀβιάστως διακατέχοντες ᾠκονόμησαν. Εἰ δὲ ἐντὸς τῶν τριάκοντα * ἐτῶν γεγένηταί τις, ἢ γένοιτο περὶ αὐτῶν ἀμφισβήτησις, ἐξεῖναι τοῖς λέγουσιν ἠδικῆσθαι, * περὶ τούτων κινεῖν ἀγῶνα παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας. Εἰ δέ τις ἀδικοῖτο παρὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἢ μητροπολίτου, παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως, ἢ τῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ δικαζέσθω, * καθὰ προείρηται. Εἰ δὲ καί τις ἐκ βασιλικῆς ἐξουσίας ἐκαινίσθη πόλις ἢ αὖθις καινισθείη, τοῖς πολιτικοῖς καὶ δημοσίοις τύποις καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν παροικιῶν ἡ τάξις ἀκολουθείτω.

* ἐπαρχίαν.
* ἐν ταυτῷ ἐγένετό τις ἢ γένηται
* περὶ
* καθὼς

ρξς'. Τὸ τῆς συνωμοσίας ἢ φρατρίας ἔγκλημα, καὶ παρὰ τῶν ἔξω νόμων πάντῃ κεκώλυται, πολλῷ δὴ μᾶλλον ἐν τῇ τοῦ θεοῦ ἐκκλησίᾳ τοῦτο γίνεσθαι ἀπαγορεύειν προσήκει. Εἴ τινες τοίνυν κληρικοὶ ἢ μονάζοντες εὑρεθεῖεν, ἢ συνομνύμενοι ἢ φρατριάζοντες, ἢ κατασκευὰς τυρεύοντες ἐπισκόποις ἢ συγκληρικοῖς, ἐκπιπτέτωσαν πάντῃ τοῦ οἰκείου βαθμοῦ.

ρξζ'. Ἦλθεν εἰς ἡμετέρας ἀκοὰς, ὡς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, αἱ κεκανονισμέναι σύνοδοι τῶν ἐπισκόπων οὐ γίνονται, καὶ ἐκ τούτου πολλὰ

si fortè persona quæ orthodoxæ coniungitur ad orthodoxam fidem conuerti promittat. Si quis autem hanc sanctæ Synodi definitionem transgressus fuerit, canonicæ correctioni subiiciatur.

CXCIII. Diaconissam mulierem XVI.
ante quadragesimum annum non ordinari, & eam cum accurata probatione. Si verò acceptâ manuum impositione aliquanto tempore in ministerio permanserit, & posteà seipsam nuptiis tradiderit, Dei gratiæ iniuriam faciens, illa anathematizetur, cum eo qui ei coniunctus est.

CXCIV. Virginem quæ se Deo XVI.
domino dedicauit, similiter & monachos, non licere matrimonio coniungi. Si verò hoc fecisse inuenti fuerint, excommunicentur. Statuimus verò, authoritatem habere loci Episcopum iis humanitatem largiri.

CXCV. Quæ sunt in vnaquaque XVII.
Ecclesia rurales parœcias aut regionales, manere inconcussas apud eos qui illas tenent Episcopos: & maximè si per triginta annos eas sine vi detinentes, administrauerint. Si autem intra triginta annos fuit aliqua vel fuerit de iis controuersia, licere eis qui se læsos dicunt, de iis litem mouere apud Synodum prouinciæ. Si quis autem à suo Episcopo vel Metropolitano iniuria afficiatur, apud Exarchum, seu Primatem diœceseos, vel Constantinopolitanam sedem litiget, sicut superiùs dictum est. Si qua verò ciuitas potestate Imperiali innouata est, vel deinceps innouata fuerit, ciuiles & publicas formas Ecclesiasticarum quoque parœciarum ordo consequatur.

CXCVI. Coniurationis vel sodali- XVIII.
tatis crimen externis etiam legibus omnino prohibitum est: multò magis in Ecclesia Dei hoc fieri prohibere oportet. Si qui ergo clerici vel monachi inuenti fuerint, vel coniurantes, vel sodalitates facientes, vel insidias struentes Episcopis, aut conclericis, proprio gradu omnino excidant.

CXCVII. Peruenit ad aures no- XIX.
stras, quòd in prouinciis, canonibus constitutæ Synodi Episcoporum minimè celebrentur, & ex eo multa

Ecclesiastica, quæ correctione indigent, negligantur. Statuit sancta Synodus, secundùm sanctorum Patrum canones, bis in anno in vnum conuenire vniuscuiusque prouinciæ Episcopos, vbi metropolitanus Episcopus probauerit, & singula quæ emerserint corrigere. Qui verò non aduenerint Episcopi, si in suis ciuitatibus resident, atque adeò in sanitate consistunt, & omni inexcusabili & necessaria occupatione liberi sunt, fraternè reprehendantur.

XX. CXCVIII. Clericos in Ecclesia ministerium obeuntes, sicut iam definiuimus, non licere in alterius ciuitatis Ecclesia constitui: sed illa esse contentos, in qua ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis, qui amissa sua patria ex necessitate ad aliam Ecclesiam transierunt. Si quis autem Episcopus, post hanc definitionem, clericum ad alium Episcopum pertinentem susceperit, placuit eum qui suscepit, & eum qui susceptus est, excommunicari, donec clericus qui migrauit, in suam Ecclesiam redeat.

XXI. CXCIX. Clericos siue laïcos, accusantes Episcopos vel clericos passim & sine probatione, ad accusationem non recipi, nisi priùs eorum discutiatur existimatio.

XXII. CC. Non licere clericis, post mortem sui Episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque canonibus prohibitum est. Eos autem qui hoc faciunt, in suo grado periclitari.

XXIII. CCI. Peruenit ad aures sanctæ Synodi, quòd quidam clerici & monachi, quibus nihil à suo Episcopo commissum est, aliquando etiam ab ipso communione segregati sunt, peruenientes ad regiam vrbem Constantinopolim, in ea diutius consistentes, turbas excitantes & Ecclesiasticum statum perturbantes, aliquorum domos subuertunt. Statuit itaque sancta Synodus, hos quidem primùm à sanctissimæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ defensore commoneri, vt regia vrbe excedant. Si autem iisdem negotiis impudenter insistant, eos etiam inuitos ipse defensor expellat, vt ad sua loca reuertantur.

παραμελεῖται τῶν διορθώσεως δεομένων ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων· ὥρισε τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος κατὰ τοὺς τῶν ἁγίων πατέρων κανόνας, δὶς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτὸ συντρέχειν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τοὺς ἐπισκόπους, ἔνθα ἂν ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος δοκιμάσῃ, καὶ διορθοῦν ἕκαστα τὰ ἀνακύπτοντα· τοὺς δὲ μὴ συνιόντας ἐπισκόπους ἐνδημοῦντας ταῖς ἑαυτῶν πόλεσι, καὶ ταῦτα ἐν ὑγείᾳ διάγοντας, καὶ πάσης ἀπαραιτήτου καὶ ἀναγκαίας ἀσχολίας ὄντας ἐλευθέρους, ἀδελφικῶς ἐπιπλήττεσθαι.

ρϟη'. Κληρικοὺς εἰς ἐκκλησίαν τελοῦντας, καθὼς ἤδη ὡρίσαμεν, μὴ ἐξεῖναι εἰς ἄλλης πόλεως τάττεσθαι ἐκκλησίαν· ἀλλὰ στέργειν ἐκείνην ἐν ᾗ λειτουργεῖν ἐξ ἀρχῆς ἠξιώθησαν, ἐκτὸς ἐκείνων, οἵτινες ἀπολέσαντες τὰς ἰδίας πατρίδας * ἀπὸ ἀνάγκης, εἰς * ὑπὸ
ἄλλην ἐκκλησίαν μετῆλθον. Εἰ δέ τις ἐπίσκοπος μετὰ τὸν ὅρον τοῦτον, ἄλλῳ ἐπισκόπῳ προσήκοντα δέξοιτο κληρικὸν, ἔδοξεν ἀκοινώνητον εἶναι καὶ τὸν δεχθέντα καὶ τὸν δεξάμενον, ἕως ἂν ὁ μεταστὰς κληρικὸς εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανέλθοι ἐκκλησίαν.

ρϟθ'. Κληρικοὺς ἢ λαϊκοὺς κατηγοροῦντας ἐπισκόπων ἢ κληρικῶν ἁπλῶς καὶ ἀδοκιμάστως, μὴ προσδέχεσθαι εἰς κατηγορίαν, εἰ μὴ πρότερον ἐξετασθείη αὐτῶν ἡ ὑπόληψις.

σ'. Μὴ ἐξεῖναι * κληρικοὺς μετὰ θάνατον * κληρικοῖς
τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου * διαρπάζειν τὰ διαφέροντα * ἁρπάζειν
αὐτῷ πράγματα, καθὼς καὶ τοῖς πάλαι κανόσιν ἀπηγόρευται. ἢ τοὺς τοῦτο ποιοῦντας κινδυνεύειν εἰς τοὺς * ἰδίους βαθμούς. * [illegible]

σα'. Ἦλθεν εἰς τὰς ἀκοὰς τῆς ἁγίας συνόδου, ὡς κληρικοί τινες καὶ μονάζοντες μηδὲν ἐγκεχειρισμένοι ὑπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἔστι δὲ ὅτε καὶ ἀκοινώνητοι γενόμενοι παρ' αὐτοῦ, καταλαμβάνοντες τὴν βασιλεύουσαν Κωνσταντινούπολιν, ἐπὶ πολὺ ἐν αὐτῇ διατρίβουσι, ταραχὰς ἐμποιοῦντες καὶ θορυβοῦντες τὴν ἐκκλησιαστικὴν κατάστασιν, ἀνατρέπουσί τε οἴκους τινῶν. ὥρισεν τοίνυν ἡ ἁγία σύνοδος, τοὺς τοιούτους ὑπομιμνήσκεσθαι μὲν πρότερον διὰ τοῦ ἐκδίκου τῆς * κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας * Κωνσταντι-
ἐπὶ τὸ ἐξελθεῖν τῆς βασιλευούσης πόλεως. εἰ δὲ τοῖς νουπόλεως
αὐτοῖς πράγμασιν ἐπιμένοιεν ἀναισχυντοῦντες, καὶ ἄκοντας αὐτοὺς διὰ τοῦ αὐτοῦ ἐκδίκου ἐκβάλλεσθαι, καὶ τοὺς ἰδίους καταλαμβάνειν τόπους.

σβʹ. Τὰ ἅπαξ καθιερωθέντα μοναστήρια κατὰ γνώμην ἐπισκόπου, μένειν εἰς τὸ διηνεκὲς μοναστήρια, καὶ τὰ ἀνήκοντα αὐτοῖς πράγματα φυλάττεσθαι τῷ μοναστηρίῳ, καὶ μηκέτι δύνασθαι γίνεσθαι ταῦτα κοσμικὰ καταγώγια· τοὺς δὲ συγχωροῦντας τοῦτο γίνεσθαι, ὑποκεῖσθαι τοῖς ἐκ τῶν κανόνων ἐπιτιμίοις.

σγʹ. Ἐπειδήπερ τινὲς τῶν μητροπολιτῶν, ὡς περιηχήθημεν, ἀμελοῦσι τῶν ἐγκεχειρισμένων αὐτοῖς ποιμνίων, καὶ ἀναβάλλονται τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων· ἔδοξε τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἐντὸς τριῶν μηνῶν γίνεσθαι τὰς χειροτονίας τῶν ἐπισκόπων, εἰ μή ποτε ἄρα ἀπαραίτητος ἀνάγκη παρασκευάσοι ἐπιταθῆναι τὸν τῆς ἀναβολῆς χρόνον· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν ἐκκλησιαστικῷ ἐπιτιμίῳ. τὴν μέντοι πρόσοδον τῆς χηρευούσης ἐκκλησίας σῴαν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας φυλάττεσθαι.

σδʹ. Ἐπειδὴ ἔν τισιν ἐκκλησίαις, ὡς περιηχήθημεν, δίχα οἰκονόμων οἱ ἐπίσκοποι τὰ ἐκκλησιαστικὰ χειρίζουσι πράγματα, ἔδοξε πᾶσαν ἐκκλησίαν ἐπίσκοπον ἔχουσαν καὶ οἰκονόμον ἔχειν ἐκ τοῦ ἰδίου κλήρου, οἰκονομοῦντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ κατὰ γνώμην τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου· ὥστε μὴ ἀμάρτυρον εἶναι τὴν οἰκονομίαν τῆς ἐκκλησίας, καὶ ἐκ τούτου σκορπίζεσθαι τὰ τῆς αὐτῆς ἐκκλησίας πράγματα, καὶ λοιδορίαν τῇ ἱερωσύνῃ προστρίβεσθαι· εἰ δὲ μὴ τοῦτο ποιήσῃ, ὑποκεῖσθαι αὐτὸν τοῖς θείοις κανόσιν.

σεʹ. Τοὺς ἁρπάζοντας γυναῖκας ἐπ' ὀνόματι συνοικεσίου, ἢ συμπράττοντας, ἢ συναιρομένους τοῖς ἁρπάζουσιν, ὥρισεν ἡ ἁγία σύνοδος, εἰ μὲν κληρικοὶ εἶεν, ἐκπίπτειν τοῦ* ἰδίου βαθμοῦ· εἰ δὲ λαϊκοί, ἀναθεματίζεσθαι.

* οἰκείου

σϛʹ. Πανταχοῦ τοῖς τῶν ἁγίων πατέρων ὅροις ἑπόμενοι, καὶ τὸν ἀρτίως ἀναγνωσθέντα κανόνα τῶν ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλεστάτων ἐπισκόπων τῶν συναχθέντων ἐπὶ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης μεγάλου Θεοδοσίου τοῦ γενομένου βασιλέως ἐν τῇ βασιλίδι Κωνσταντινουπόλει νέᾳ Ῥώμῃ, γνωρίζοντες, τὰ αὐτὰ καὶ ἡμεῖς ὁρίζομέν τε καὶ ψηφιζόμεθα περὶ τῶν πρεσβείων τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς Κωνσταντινουπόλεως νέας Ῥώμης. καὶ γὰρ τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες εἰκότως ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα· καὶ τῷ αὐτῷ σκοπῷ κινούμενοι οἱ

CCII. Quæ semel consecrata fuerint monasteria, cum sententia Episcopi, perpetuò manere monasteria, & res, quæ ad ea pertinent seruari, eáque non ampliùs posse fieri sæcularia habitacula. Eos autem, qui hoc fieri permittunt, canonicis pœnis subiici. XXIV.

CCIII. Quoniam quidam Metropolitani (sicut ad nos peruenit) greges sibi commissos negligunt, & Episcoporum ordinationes differunt, visum est sanctæ Synodo intra tres menses fieri ordinationes Episcoporum, nisi fortè inexcusabilis necessitas coëgerit tempus dilationis prorogari. Si autem hoc non fecerint, eos Ecclesiasticæ correctioni subiici. Viduæ verò Ecclesiæ reditum integrum apud eiusdem Ecclesiæ œconomum custodiri. XXV.

CCIV. Quoniam in quibusdam Ecclesiis (sicut ad nos peruenit) Episcopi sine œconomis res Ecclesiasticas tractant, placuit omnem Ecclesiam Episcopum habentem, habere etiam œconomum de clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas secundùm sententiam proprij Episcopi. Vt Ecclesiæ administratio sine testimonio non sit, & ex hoc res eiusdem Ecclesiæ dissipentur, & probrum ac dedecus sacerdotio inuratur. Si autem hoc non fecerit eum subiici diuinis canonibus. XXVI.

CCV. Eos qui rapiunt mulieres sub nomine coniugij, vel auxilium præstant, ac consentiunt iis qui rapiunt, definiit sancta Synodus, si quidem clerici fuerint, proprio gradu excidere: sin autem laici, anathematizari. XXVII.

CCVI. Vbique sanctorum Patrum definitiones sequentes, & canonem qui nuper lectus est centum & quinquaginta Deo amantissimorum Episcoporum, qui congregati sunt sub piæ memoriæ Imperatore Theodosio Magno, in regia ciuitate Constantinopoli noua Roma, agnoscentes, eadem quoque & nos definimus & statuimus de priuilegiis eiusdem sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ nouæ Romæ. Etenim sedi senioris Romæ, quòd vrbs illa imperaret, Patres iure priuilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti XXVIII.

centum quinquaginta Deo amantissimi Episcopi, æqua priuilegia tribuerunt sanctissimæ sedi nouæ Romæ, rectè iudicantes, vrbem quæ & imperio & Senatu honorata sit, & æqualibus priuilegiis cum seniore regia Roma fruatur, etiam in rebus Ecclesiasticis non secùs ac illa extolli ac magnificari, secundam post illam existentem. Vt & Ponticæ, & Asianæ, & Thracicæ diœceseos Metropolitani soli: præterea & qui sunt in barbarico, Episcopi prædictarum diœceseon ordinentur à prædicto sanctissimo throno sanctissimæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ. Nimirum vnoquoque Metropolita earum ipsarum diœceseon, vnà cum Episcopis prouinciæ ordinante prouinciæ Episcopos, vt diuinis canonibus promulgatum est. Metropolitas verò earum diœceseon, sicut dictum est, ordinari à Constantinopolitano Archiepiscopo, electionibus conuenientibus secundùm morem factis, & ad eum perlatis.

XXIX. CCVII. Ij, qui dicuntur ab Episcopali dignitate ad presbyteri ordinem descendisse, si iustis quidem de causis condemnantur, iure nec presbyteri quidem honore digni sunt. Sin autem sine aliqua probabili causa ad inferiorem gradum depressi sunt, iure, si quidem nulli sint culpæ obnoxij, Episcopatus dignitatem & sacerdotium recipient.

FINIS.

ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν, καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι, δευτέραν μετ' ἐκείνην ὑπάρχουσαν. καὶ ὥστε τοὺς τῆς Ποντικῆς καὶ τῆς Ἀσιανῆς καὶ τῆς Θρακικῆς διοικήσεως μητροπολίτας μόνους, ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς ἐπισκόπους τῶν προειρημένων διοικήσεων χειροτονεῖσθαι ὑπὸ τοῦ προειρημένου ἁγιωτάτου θρόνου τῆς κατὰ Κωνσταντινούπολιν ἁγιωτάτης ἐκκλησίας· δηλαδὴ ἑκάστου μητροπολίτου τῶν προειρημένων διοικήσεων μετὰ τῶν τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπων χειροτονοῦντος τοὺς τῆς ἐπαρχίας ἐπισκόπους, καθὼς τοῖς θείοις κανόσι διηγόρευται· χειροτονεῖσθαι δέ, καθὼς εἴρηται, τοὺς μητροπολίτας τῶν * προειρημένων διοικήσεων παρὰ τοῦ Κωνσταντινουπόλεως ἀρχιεπισκόπου, ψηφισμάτων συμφώνων κατὰ τὸ ἔθος γινομένων, καὶ ἐπ' αὐτὸν ἀναφερομένων. * εἰρημένων

σζ'. Οἱ λεγόμενοι ἀπὸ τῆς ἐπισκοπικῆς ἀξίας εἰς τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τάξιν καταληλυθέναι, εἰ μὲν ἀπὸ εὐλόγων τινῶν αἰτιῶν καταδικάζονται, εἰκότως οὐδὲ τῆς τοῦ πρεσβυτέρου ἐντὸς ἄξιοι τυγχάνουσι τιμῆς εἶναι. εἰ δὲ δίχα τινὸς αἰτίας εὐλόγου εἰς τὸν ἥττονα κατεβιβάσθησαν βαθμόν, δίκαιοι τυγχάνουσιν, εἴγε ἀνεύθυνοι φανεῖεν, τὴν τῆς ἐπισκοπῆς ἐπαναλαβεῖν ἀξίαν τε καὶ ἱερωσύνην.

ΤΕΛΟΣ.

CHRISTOPHORI IVSTELLI
AD CODICEM
CANONVM ECCLESIÆ VNIVERSÆ
NOTÆ.

Pag. 29. Can. α'.

EI τις ἐν νόσῳ] Hic canon, qui primus est Nicæni Concilij, eunuchos seu sponte abscissos à sacerdotio repellit. eo nomine Leontium presbyterio priuatum fuisse refert Socrates lib. 2. Hist. Eccles. cap. 21. Λεόντιος, inquit, ὅτε πρεσβύτερος ἦν, ἀφῃρέθη τῆς ἀξίας, ὅτι τὰ γεννητικὰ ἐξέτεμεν ἑαυτοῦ, *Leontius cùm presbyter esset, eo dignitatis gradu priuatus est, quòd genitalia sibi execuisset.* & Theodoretus lib. 2. cap. 24. de eodem Leontio loquens, qui postea ab Arianis Antiochiæ Episcopus creatus est: ἐν Ἀντιοχείᾳ δὲ, μετὰ Στέφανον Λεόντιος τὴν προεδρίαν ἐδέξατο, παρὰ τοὺς ἐν Νικαίᾳ γραφέντας ὅρους ταύτην λαβών. ἐκτομίας γὰρ ἦν αὐτουργὸς γεγονὼς τῶν μορίων, *Antiochiæ verò post Stephanum Ecclesiæ primatum suscepit Leontius, quem contra Nicæni Concilij decreta adeptus est: nam sua ipse sibi manu genitalia execuerat.* Origenes etiam illud Matthæi cap. 19. 12. *Sunt eunuchi qui seipsos castrarunt propter regnum cœlorum*, aliquanto simplicius interpretatus, seipsum sponte abscidit: eóque nomine illius ordinatio a Demetrio Alexandrino Episcopo damnata est, vt tradit Eusebius lib. 6. Hist. Eccl. cap. 8. & Epiphanius lib. 2. hæres. 64. contra Origenem. Fuerunt & hæretici Eunuchi dicti, qui Origenis fortè exemplo, pietatis zelo, seipsos exciderent, de quibus Augustinus hæresi 27. Epiphanius hæresi 58. Nicætas in thesauro orthodoxæ fidei lib. 4. hæresi 30. Excipit autem hic canon eos, qui non sponte nec voluntate, sed vi & necessitate à barbaris aut dominis, excisi sunt. Sic Tigrius quidam natione Barbarus, & eunuchus, sed non à natiuitate, libertatem consecutus, ad presbyterij dignitatem euectus est, vt scribit Sozomenus lib. 6. cap. 15. & lib. 8. cap. 24. καὶ Τιγρίος οὗτος βάρβαρος τὸ γένος, οὐκ ἐκ γενετῆς εὐνοῦχος, μετέχων ἐλευθερίας, εἰς πρεσβυτέρου ἀξίαν προῆλθεν. Idem dicendum est de iis qui eunuchi sunt natiuitate, οἵτινες ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐγεννήθησαν οὕτω, *qui ex vtero matris sic nati sunt*, quod est primum ex tribus eunuchorum generibus, de quibus Matthæi cap. 19. 12. cuiusmodi Dorotheum Antiochiæ Episcopum fuisse refert Eusebius lib. 7. cap. 32. Δωρόθεον πρεσβύτερον τῶν κατὰ Ἀντιόχειαν ἠξιωμένον ἔγνωμεν. ἦν δὲ τὴν φύσιν εὐνοῦχος, οὕτω πεφυκὼς ἐξ αὐτῆς γενέσεως, *Dorotheum primatu Antiochenæ Ecclesiæ insignitum cognouimus. erat autem natura eunuchus, ita ex ipsa natiuitate comparatus.* Nec tantùm sacris canonibus, sed ciuilibus etiam legibus εὐνουχισμὸς est prohibitus. Nam Hadriani edicto, medico qui excidisset capitale erat, item ipsi qui se sponte excidendum præbuisset l. 4. §. x. ff. ad leg. Cornel. de sicariis. Inde ille, apud Iustinum Martyrem in apologia ad Antoninum Pium, qui se castrare voluit priùs à Præfecto Ægypti veniam edicti petiit. βιβλίδιον ἀνέδωκεν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Φήλικι ἡγεμονεύοντι, ἀξιῶν ἐπιτρέψαι ἰατρῷ τοὺς διδύμους αὐτοῦ ἀφελεῖν. ἄνευ γὰρ τῆς τοῦ ἡγεμόνος ἐπιτροπῆς τοῦτο πράττειν ἀπειρῆσθαι οἱ ἐκεῖ ἰατροὶ ἔλεγον. *Libellum Felici Præfecto Alexandriæ obtulit, petens vt medicum sineret testes suos præcidere, hoc enim sine Præfecti permissu fieri nefas esse, medici qui illic erant, asseuerabant.* adde l. 1. C. de Eunuch. Nouel. Iustiniani 142. περὶ εὐνουχιζόντων. Euagrium lib. 4. cap. 22. Nouel. Leonis 60. & Zonaram in can. Apostol. 21.

Νεόφυτον] Suidas τὸν νεωστὶ φυτευθέντα interpretatur, hoc est qui nuper ex gentilismo Christianam religionem amplexus, per baptismum Ecclesiæ Dei insitus, inque doctrina nondum satis confirmatus sit, nec in vita sufficienter probatus. Hunc protinus Episcopum fieri prohibet hic canon, & Iustinianus Nouel. 123. cap. 1. ne fortè obiiciatur illud Gregorij Nazianzeni in orat. funebri Athanasij Alexandriæ Episcopi: ὁμοῦ τε μαθηταὶ καὶ διδάσκαλοι τῆς εὐσεβείας, χθὲς ἱερόσυλοι, καὶ σήμερον ἱερεῖς· χθὲς τῶν ἁγίων ἔξω, καὶ μυσταγωγοὶ σήμερον. *Simul discipuli & præceptores pietatis, heri sacrilegi, hodie sacerdotes: heri extra sacra, hodie præsules mysteriorum.* & illud Hieronymi, *Heri catechumenus, hodie Pontifex.* D. tamen Ambrosius, ne quidem neophytus, necdum baptismo initiatus, sed adhuc catechumenus, à profanâ præfecturâ ad Episcopatum, communi populi Mediolanensis suffragio electus est, ciúsque electio, quamuis resistente Nicæno canone, totius Ecclesiæ iudicio, & Valentiniani Imp. consensu approbata est, vt scribit Ruffinus lib. 2. Hist. Eccl. cap. 11. & Theodoretus lib. 4. cap. 6. Sed hæc Ambrosij electio diuinæ potiùs quàm humanæ iussioni tribuenda est, vt testatur Nicolaus I P. R. in epistolâ ad Photium CP. quæ inter Acta Concilij VIII. œcumenici extat: Ἀμβρόσιον, inquit, τὸν ἐκ κατηχουμένου διὰ θείας ἀποκαλύψεως πρὸς ἐπισκοπὴν ἀναχθέντα οὐ χρὴ παραφέρειν ὑμᾶς. ἀρκεῖ γὰρ ἐκεῖ ἡ θεία, καὶ οὐκ ἀνθρωπίνη κέλευσις. *Ambrosium ex catechumeno diuinâ reuelatione ad Episcopatum pro-*

Pag. 30. Can. β'.

motum, nihil est quod exempli causa proferas, etenim ibi sufficit diuina non humana iussio. Sic Valentinianus Imperator hanc electionem confirmans, apud Ruffinum loco citato, ait, *Dei esse, quòd discordantem populi fidem & animos dissidentes conuersio subita in vnum consensum, atque in vnam sententiam reuocaret*; aut, vt refert Theodoretus, πάσης κρεῖττον ἀποφαίνεσθαι νόμου τὴν ψῆφον, καὶ θεῖαν εἶναι τὴν ψῆφον ἐκ τῶν ἐναντία φρονούντων συμφωνίας, *ipsa suffragia omni canone certiora, diuinúmque esse suffragium ex dissidentium concordia.* Sic Synesius epist. 67. χάριτος θείας ἔστι τοὺς ἀνθρώπους ὁμονοεῖν, *gratia diuinæ est homines in eandem trahere sententiam.* atque illud ipsum est, quod ait canon 80. qui dicitur Apostolorum, τὸν ἐξ ἐθνικοῦ βίου προσελθόντα καὶ βαπτισθέντα, ἢ ἐκ φαύλης διαγωγῆς, οὐ δίκαιόν ἐστι παραυτίκα προχειρίζεσθαι ἐπίσκοπον. εἰ μή που κατὰ θείαν χάριν τοῦτο γίνοιτο. *Eum qui è vita gentili accesserit & baptisatus fuerit, protinus Episcopum fieri æquum non est. nisi fortè hoc diuina gratia fiat.*

Pag. 30. Can. β'. ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων.] D. Paulus 1. ad Timoth. cap. 5. 19. κατὰ πρεσβυτέρου κατηγορίαν μὴ παραδέχου, ἐκτὸς εἰ μὴ ἐπὶ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων. *Aduersus presbyterum accusationem ne admiseris, nisi sub duobus aut tribus testibus.*

Can. γ'. Συνείσακτον γυναῖκα.] Extraneam mulierem Latinè verti. sic Ruffinus Aquileiensis in canonibus Nicænis lib. Hist. Eccl. cap. . & vetus interpres Concilij Nicæni, quem sequitur Fulgentius Ferrandus cap. 121. & Isidorus Mercator. Synodus etiam Toletana IV. can. 42. *nam clericis extraneæ feminæ nullatenus habeant, id enim & constitutio antiquorum Patrum decreuit.* & can. 43. *Quidam clerici legitimum non habentes coniugium, extranearum mulierum interdicta consortia appetunt.* Sic etiam synodus Carthaginensis I. can. 3. Ilerdensis can. 15. Hispalensis I. can. 3. Bracharensis III. can. 5. & Impp. Honorius & Theodosius in l. 19. C. de Episcop. & cler. *Quicunque & cuiuscunque gradus sacerdotio fulciuntur, vel clericatus honore censentur: extranearum sibi mulierum interdicta consortia cognoscant.* Alij malunt συνείσακτον subintroductam interpretari. Sic Teilo & Tharistus, quorum versio Actis Concilij Carthaginensis VI. inserta est, & Dionysius Exiguus in Codice canonum Ecclesiæ Romanæ, quem sequitur Burchardus lib. 2. cap. 109. Iuo lib. 6. cap. 186. & Gratianus can. interdixit dist. 32. Nicolaus quoque, & Alexander P. R. can. 5. & 6. ead. dist. *Nullus missam audiat presbyteri, quem scit concubinam habere aut subintroductam mulierem.* Hanc verò Nicænæ synodi, de extraneis siue subintroductis mulieribus, definitionem Iustinianus etiam Imp. confirmat Nouel. constitut. 123. cap. 29. τοῖς δὲ πρεσβυτέροις, καὶ διακόνοις καὶ ὑποδιακόνοις, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν κλήρῳ τεταγμένοις, ἀπαγορεύομεν κατὰ τὴν τῶν ἁγίων κανόνων δύναμιν γυναῖκά τινα ἐν τῷ ἰδίῳ οἴκῳ ἐπείσακτον ἔχειν. *Presbyteris & diaconis & subdiaconis, & omnibus in clero conscriptis, interdicimus secundùm vim sanctorum canonum, mulierem aliquam in sua domo extraneam siue subintroductam habere.* & Nouel. 137. cap. 1. ipsum Nicæni Concilij canonem citat, vt & Basilius Cæsariensis Episcopus in epistola 17. ad Gregorium presbyterum, quæ etiam apud Balsamonem & Zonaram extat. *Lege canonem, inquit, à sanctis Patribus nostris in Nicæna synodo constitutum, qui manifestè interdixit, ne quis mulierem subintroductam habeat.* Sed & συνεισάκτων frequens mentio est apud scriptores Ecclesiasticos. Epistola synodica Concilij Antiocheni aduersus Paulum Samosatenum celebrati, apud Eusebium lib. 7. cap. 24. τὰς δὲ συνεισάκτους αὐτοῦ γυναῖκας, ὡς Ἀντιοχεῖς ὀνομάζουσι, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων, οἷς καὶ τοῦτο καὶ τὰ ἄλλα ἁμαρτήματα ἀνίατα ὄντα συγκρύπτει. *Quid autem de extraneis siue subintroductis eius mulieribus, vt Antiocheni nominant, & presbyterorum ac diaconorum quos secum habet, quibus & hoc & alia deprehensa peccata obtegit.* Hieracitas etiam eo nomine sugillari, quòd συνεισάκτους mulieres haberent, tradit Epiphanius hæresi 67. χλευάζονται δὲ δι' ἃς κέκτηνται ἕκαστος συνεισάκτους γυναῖκας, δι' ἃς ὑπόθεσιν φιλοτιμοῦνται ἔχειν εἰς ὑπηρεσίαν. *Subsannantur propter eas quas habent singuli subintroductas mulieres, de quibus gloriari solent se habere ipsas ad ministerium.* & hæresi 63. de Origenianis loquens, κατηγοροῦνται δὲ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τὰς ἀγαπητὰς λεγομένας συνεισάκτους γυναῖκας κεκτημένοις, ὡς καὶ αὐτοὶ τοῦτο ἐπιτελοῦντες κρυφῇ διὰ τὴν τῶν ἀνθρώπων αἰδῶ, ἵνα μὴ τῇ πονηρίᾳ συνθάπτωνται. τῷ δὲ προσχήματι, τῶν ἀνθρώπων ἕνεκα τὸ ὄνομα σεμνύνοντες. *Accusant eos qui in Ecclesia dilectas appellatas subintroductas mulieres habent, velut etiam ipsi hoc faciant occultè, propter hominum reuerentiam, quo cum improbitate quidem consepeliantur: prætextu autem, hominum gratiâ nomen iactent.* & paulò pòst, de quodam Palæstinæ Episcopo. ἔχοντες δὲ τινὰς τῶν γυναικῶν ξυνηρετούσας αὐτῷ, ἐπίσης δὲ συνεισάκτους. *Habuit autem eiusmodi mulieres inseruientes ipsi, subintroductas inquam.* & hæresi 78. ostendit vnde impurissimi homines ex scriptura συνεισάκτους & ἀγαπητὰς probare nitebantur. Quænam autem fuerint συνείσακτοι mulieres non satis constat. Ruffinus Eusebij interpres loco citato vocabulum Græcum reliquit. Suidas annotauit tantùm, non explicauit. Erant autem neque vxores, neque concubinæ, sed tertij cuiusdam generis mulieres, quas secum clerici, non sobolis nec libidinis gratia, sed pietatis studio, aut certè prætextu, fouebant, vt testatur Chrysostomus sermone πρὸς τοὺς ἔχοντας συνεισάκτους, cuius fragmentum citat Rhenanus scholio ad superiorem Eusebij locum: εἰσὶ γάρ τινες οἳ γάμου καὶ συνουσίας χωρὶς κόρας ἀπειρογάμους ἀγαγόμενοι κατοικίζουσιν εἴσω διηνεκῶς, καὶ εἰς ἐσχάτον γῆρας ἑαυτοῖς συγκατακλείουσιν, οὔτε ἐπὶ παιδοποιΐᾳ, οὐ γάρ φασιν αὐταῖς συγγίνεσθαι, οὔτε δι' ἀκολασίας, λέγουσι γὰρ αὐτὰς ἀφθόρους διατηρεῖν. *Sunt enim quidam qui puellas innuptas absque nuptiis & concubitu, ducentes domi perpetuò collocant, & ad supremam senectam vsque inclusas tenent, non procreandorum liberorum gratiâ, neque enim aiunt se cum illis rem habere: neque causa libidinis, siquidem illas se dicunt incorruptas inuiolatásque seruare.* Huc spectat quod Gregorius Nyssenus lib. de Virginitate cap. 23. de iis tradit: οἱ μέχρι ὀνόματος τὴν ἀγαμίαν ἐπιτηδεύοντες, οὐδὲν διαφέρουσι τοῦ κοινοῦ βίου οὐ μόνον τῷ γαστρὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν χαρίζεσθαι, ἀλλὰ γυναιξὶ κατὰ τὸ φανερὸν συνοικοῦντες, καὶ ἀδελφότητα τὴν τοιαύτην συμβίωσιν ὀνομάζοντες. ὡς δῆθεν τὴν πρὸς τὸ χεῖρον ὑπόνοιαν ὀνόματι σεμνοτέρῳ συγκαλύπτοντες.

Qui nomine tenus cælibatus studiosi nihil à communi vita differunt. qui non solùm ventri voluptates indulgent, sed palam cum mulieribus conniuunt, & eam consuetudinem fraternitatem vocant, sinistra suspicione splendido hoc nomine obnubenda. Non est omittendum quod olim summæ eruditionis vir G. Budæus annotauit, συνείσακτον dici socium sociámve cœlibatus, siue virgo contubernalem habeat virum, siue monachus feminam: atque hoc genus olim in vsu fuisse inter Christianos, sed improbatum propter suspicionem stupri. de quo Gregorius Nazianzenus:

Τοὺς δὲ συνεισάκτους εἰς ὃν φάσκουσι ἄκοιτις,
Οὐκ οἶδ' εἴτε γάμῳ δώσομεν, εἴτ' ἀγάμοις
Θήσομεν, εἴτε μέσον τι φυλαξόμεθα. οὐ γὰρ ἔγωγε
Καὶ μέλλοντι κακῶς * τὸ πρᾶγμ' ἐπαινέσομαι.

* fortè πρᾶγμα τόδ' αἰνέσομαι.

Subintroductos igitur, vt aiunt, omnes
Nescio, siue nuptiis dabimus, siue innuptos
Ponemus, siue medium quid seruabimus. non ego
Vel si mihi maledixeritis, rem laudauero.

Idem, ἄρσενα πάντ' ἀλέεινε, συνείσακτον δὲ μάλιστα.
Marem omnem fuge, subintroductum autem maximè.

Pag. 30. Can. δ'. ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ] Theodoretus lib. 5. Hist. Eccles. cap. 9. παλαιός τε θεσμὸς κεκράτηκε καὶ τῶν ἁγίων ἐν Νικαίᾳ πατέρων ὅρος, καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τοὺς τῆς ἐπαρχίας, καὶ εἴπερ ἐκεῖνοι βούλοιντο σὺν αὐτοῖς τοὺς ὁμόρους πρὸς τὸ συμφέρον ποιεῖσθαι τὰς χειροτονίας. *Vetus statutum obtinuit sanctorúmque Patrum in Nicæno Concilio definitio. vt in vnaquáque prouincia, illius prouinciæ Episcopi, vnà cum finitimis, si ipsis ita visum fuerit, ordinationes faciant.* & cap. 23. κανόνες, inquit, πάντας συγκαλεῖσθαι τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἐπισκόπους κελεύουσι· καὶ αὖ πάλιν δίχα τριῶν ἐπισκόπων ἐπισκόπου χειροτονίαν ἀπαγορεύουσι γίνεσθαι. *Canones cunctos prouinciæ iubent conuocari Episcopos, ordinarique vetant vllum, nisi tribus præsentibus Episcopis.* Synesius epist. 67. de Siderio quodam Palebiscæ Episcopo, οὐδὲ τοῦτο θεσμίως, ὡς θέμις μὲν οὔ, ἐπὶ γὰρ τῶν χειροτονιῶν ἠκούσαμεν, εἰ μήτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατέστη, μήτε παρὰ τριῶν ἐνταῦθα. *Nec vt fas est declaratus fuit, immo verò contra fas, quantum quidem à senibus audiuimus, si nec Alexandriæ constitutus est, nec à tribus Episcopis hic.*

διὰ γραμμάτων] Cyprianus lib. 4. epist. 8. *Placuit ad probandam ordinationem tuam, vt per omnes in ista prouincia positos literæ fierent.*

Can. ε'. τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας] Epistola synodica Concilij Africani ad Celestinum P. R. quæ in Codice canonum Ecclesiæ Romanæ extat, & in Græca collectione canonum Ecclesiæ Africanæ: ἱκετεύομεν, ἵνα τοῦ λοιποῦ, πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς, τοὺς ἐντεῦθεν παραγινομένους, εὐχερῶς μὴ προσδέχησθε· μηδὲ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποκοινωνήτους, εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι. ἐπειδὴ τοῦτο καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ ὁρισθὲν εὐχερῶς εὑρεῖ ἡ σὴ σεβασμιότης. *Deprecamur, ne deinceps ad vestras aures eos qui hinc veniunt facilè admittatis, nec qui à nobis excommunicati fuerint in communionem velitis deinceps excipere. nam hoc quoque in Nicæna synodo definitum facilè aduertet venerabilitas tua.*

Pag. 31. Can. ς'. ἐξουσίαν] Hæc ἐξουσία est potestas Metropolitani, quam Nicæni Patres decernunt deberi in tribus prouinciis hoc Canone denominatis, Ægypto, Libya, & Pentapoli, quæ totam Ægyptiacam diœcesim constituebant tam in ciuilibus quàm Ecclesiasticis.

κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι] Sic canon 565. huius Codicis: φυλαττομένων δηλαδὴ ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νικαίαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ. *Seruatis priuilegiis quæ Antiochenæ Ecclesiæ Nicænis Canonibus tributa sunt.* πρεσβεῖα quæ Antiochenæ Ecclesiæ seruari his Canonibus præcipiuntur, eò pertinent, vt Episcopus Antiochenus præferatur Metropolitanis omnibus in Orientali diœcesi. nihil iuris illi attributum in cæteros Metropolitanos, præter honorem ordinis, non autem vt Metropolitani omnes diœceseos Orientis ab eo iure singolari ordinarentur, vt Innocentis primi epistola ad Alexandrum Antiochenum asserere videtur, contra mentem synodi Nicænæ.

Can. ζ'. τὸν ἐν Αἰλίᾳ ἐπίσκοπον] Hierusalem à Tito & Vespasiano euersa, ab Ælio Hadriano rursus ædificata, Ælia est appellata. Eusebius lib. 4. Hist. Eccl. cap. 6. de illa loquens: ἡ μετέπειτα συστᾶσα Ῥωμαϊκὴ πόλις τὴν ἐπωνυμίαν ἀμείψασα, εἰς τὴν τοῦ κρατοῦντος Αἰλίου Ἀδριανοῦ τιμὴν, Αἰλία προσαγορεύεται. *Hierusalem cùm esset à Romanis occupata, nomen commutauit, & in honorem Ælij Hadriani Imperatoris Ælia appellata est.* Cedrenus de Hadriano, κτίζει νέαν Ἱερουσαλὴμ, ἣν δὴ καὶ Αἰλίαν προσηγόρευσεν. *nouam Hierusalem coædificauit, cui Æliæ nomen indidit.* Idem tradit Dio in Hadriano, Zonaras tom. 2. & Nicephorus Patriarcha CP. in chronograph. Hieronymus in Act. Apost. *Hierusalem*, inquit, *metropolim quondam totius Iudææ, quæ nunc ab Ælio Hadriano Cæsare, quòd eam à Tito destructam latiore situ instaurauerit, Ælia cognominata est.* Hinc Æliæ nomen pro Hierosolymis passim apud Eusebium lib. 2. cap. 12. lib. 6. cap. 21. & lib. 8. cap. 21. & apud Theodoretum lib. 1. c. 31. Basilium Seleuciensem serm. 38. contra Iudæos. & in l. 1. §. 6. ff. de censibus.

Can. η'. χειροθετουμένους] Olim in Ecclesia manus imponebantur hæreticis resipiscentibus, quibus post exomologesim pax dabatur. id etiam testatur Dionysius Alexandr. apud Eusebium lib. 7. cap. 2. παλαιοῦ γάρ τοι κεκρατηκότος ἔθους ἐπὶ τῶν τοιούτων μόνῃ χρῆσθαι τῇ διὰ χειρῶν ἐπιθέσεως εὐχῇ. & Aurelius Carthaginensis Episcopus in Græca collectione canonum Ecclesiæ Africanæ can. 57. cùm de Donatistis ageretur: ἀναθεματιζομένου τοῦ τῆς πλάνης ὀνόματος, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς εἰσδεχθῶσιν εἰς τὴν μίαν ἐκκλησίαν. *Anathematisato nomine erroris, recipiantur per manus impositionem in vnam Ecclesiam.* Adde Syricium decret. cap. 1. & Innocentium cap. 15.

μένειν οὕτως ἐν τῷ κλήρῳ] Hæretici, siue ab hæreticis ordinati, errorem suum agnoscentes, si ad Ecclesiam accederent, per manus impositionem recipiebantur, & in sacerdotium confirmabantur. sic Nicæna synodus de ordinatis à Meletio statuit: τοὺς δὲ ὑπ' αὐτοῦ κατασταθέντας, μυστικωτέρᾳ χειροτονίᾳ βεβαιωθέντας, ἔχειν μὲν αὐτοὺς τὴν τιμὴν καὶ λειτουργίαν, vt ex eiusdem Concilij synodica epistola refert Gelasius Cyzicenus lib. 2. act. Concil. Nicæn. & Theodoretus lib. 1. cap. 9. excipe tamen αἱρέσεων ἐξάρχους. Athanasius in apolog. 2. *A Meletio constitutos presbyteros Alexander in Ecclesiam recipiebat.* Idem in epist. ad Rufinianum: *Communi decreto placuit, vt quicunque la-*

psi fuissent proprio arbitrio & principes fuissent impietatis, si resipiscerent, ignoscendum quidem illis, verùm non restituendos in cleri numerum: qui verò non authores, sed necessitate & violentia compulsi fuissent, visum est illis quidem ignoscendum, & in cleri locum restituendos. Sic olim in Alexandrinâ synodo definitum refert Ruffinus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 28. *Vt tantum perfidiæ authoribus amputatis, reliquis sacerdotibus daretur optio, si fortè velint, abiurato errore perfidiæ, ad fidem patrum statutáque conuerti, nec negare aditum redeuntibus.* Synodica epistola Nicæni Concilij apud Theodoretum loco citato: ἐδόξεν οὖν Μελίτιον μένειν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχειν μήτε χειροτονεῖν, μήτε χειροθετεῖν· ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι. *Placuit synodo Meletium in sua ciuitate manere, potestatem autem nullam habere vel quemquam ordinandi vel cuiquam manus imponendi: solum verò honoris nomen retinere.* Fuit autem Meletius, αἱρεσιάρχης τῶν ἐξ αὐτοῦ Μελιτιανῶν καλουμένων, vt scribit Socrates lib. 1. cap. 3 & 6. adde Concilij Nicæni I. actionem 1. tom. 1. Concil.

Pag. 51. Can. 8. ὁμολογῆσαι αὐτοὺς ἐγγράφως] Can. 170. huius Codicis. Socrates lib. 4. cap. 11. tradit Liberium P. R. antequam Macedonianos pœnitentes in communionem reciperet, ab illis petuisse vt suæ fidei professionem scriptis mandarent, eósque libellum ei obtulisse: Λιβερίῳ ἐγγράφως τὴν ὁμολογίαν γνῶναι αὐτῶν. ἐν δὲ αὐτῷ βιβλίῳ ἔγραψαν. & cap. 12. τοῦτο δὲ τὸ βιβλίον παρὰ τῶν περὶ Εὐστάθιον ἀσφαλισάμενος ὁ Λιβέριος, εἰς κοινωνίαν τούτους ἐδέξατο. *Hoc autem libello tanquam sponsione illorum legatos obstringens Liberius, in communionem recepit.* Sic Valens & Vrsacius professionem suam scripto obtulerunt Iulio Episcopo Romano, his verbis, quæ à Sozomeno relata sunt lib. 3 cap. 22. ταῦτα δὲ τῇ χειρὶ αὐτῶν γράφοντες ὁμολογοῦμεν πάλιν ὅτι τὴν Ἀρειανικὴν αἵρεσιν, ὡς ἐν προοιμίῳ, καὶ τοὺς ταύτης αὐθέντας κατεκρίναμεν εἰς τὸν αἰῶνα. *Hæc verò scribentes manu nostra protestamur, nos Arianicam hæresim, eiúsque authores in æternum damnare.* Basilius epist. 72. ad Emissenos, *Si autem dicunt se resipuisse, doceant per scripturam suam resipiscentiam & execrationem fidei quam susceperunt.* Synodus VI. in Trullo can. 96. τοὺς δὲ Νεστοριανοὺς χρὴ ποιεῖν λιβέλλους, καὶ ἀναθεματίζειν τὴν αἵρεσιν. Synodus VIII. œcumenica act. 6. οἱ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐξ αἱρέσεως ἐπιστρέφοντες ἐπισκόπους, λίβελλον διδόντες, καὶ τὴν ἰδίαν ἀναθεματίζοντες αἵρεσιν δεχέσθωσαν μετὰ λιβέλλου. *Ecclesiasticæ leges Episcopos ab hæresi reductos per libellum hæresim suam eiurantes, sanciunt recipiendos.*

διγάμοις] Quinam sint Digami hoc canone & can. 39. 52. & 105. huius Codicis, vide in annot. ad ipsum canonem 105 infrà.

τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος] Sic Ephesini Patres Eustathium quendam, Episcopi nomen & honorem sine te ac potestate obtinere statuerunt, in epistolâ synodica ad synodum Pamphyliæ, quæ inter Acta Ephesini Concilij extat tom. 2. append. 1. cap. 1. & apud Zonaram & Balsamonem. ὁρίσαμεν ἔχειν αὐτὸν, τό τε τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα καὶ τὴν τιμὴν, οὕτω μέντοι ὥστε μὴ χειροτονεῖν αὐτόν. *Statuimus vt Episcopatus nomen & honorem habeat, ita tamen vt ipse non ordinet.* Idem de Meletio in Concilio Nicæno statutum testatur eiusdem Concilij synodica epistola apud Theodoretum lib. 1. cap. 9. cuius verba suprà retulimus, & Sozomenus lib. 1. Hist. Eccl cap. 33. de eodem loquens, κατεδίκασεν αὐτὸν ἢ οἰκεῖν ἐν τῇ Λυκῶ διατελεῖν, ψιλὸν ὄνομα ἐπισκοπῆς ἔχοντα· τοῦ δὲ λοιποῦ, μήτε ἐν πόλει, μήτε ἐν κώμῃ χειροτονεῖν. *Synodus contra eum pronunciauit sententiam, vt videlicet Lycum incoleret, noménque solum retineret Episcopi: atque de reliquo, neque in vrbe, neque in pago ordinaret.*

μὴ ἐν τῇ πόλει δύο ἐπίσκοποι ὦσι] Hinc Sozomenus lib. 4. cap. 15. à legibus Ecclesiasticis alienum esse ait, vnam Ecclesiam à duobus Episcopis gubernari. τὴν Πέτρου θρόνον, inquit, μὴ ἀνέξεσθαι ὑπὸ δύο ἀρχόμενον ἰθύνεσθαι, ὡς διχονοίας σύμβολον ὄν, καὶ ἐκκλησιαστικοῦ θεσμοῦ ἀλλότριον. Augustinus epist. 110. *Sedi cum patre & Episcopo meo sene Valerio, quod in Concilio Nicæno prohibitum nesciebam.* Pacianus epist. ad Sympronianum, *Nec ius, nec fas sacerdotij singularis patitur, vt vno eodémque tempore duo sint eiusdem Ecclesiæ Episcopi.* Ado Viennensis in Chronico an. 810. *Canonica authoritas est, in vna ciuitate duos Episcopos non esse.* Sic Cornelius Ecclesiæ Romanæ Episcopus Cypriano coæuus in epistola ad Fabium Antiochenæ Ecclesiæ præsidem de Nouato Catharorum hæresis authore, *Vindex ille Euangelij*, inquit, *ignorauit vnum esse debere Episcopum in Catholica Ecclesia.* Cornelius euidenter ait in vna ciuitate vnum Episcopum fuisse, aut esse debuisse. & Cyprianus de eodem schismatico, epist. 52. *Cùm post primum secundus* (Episcopus) *esse non possit, quisquis post vnum qui solus esse debeat, factus est, non iam secundus ille, sed nullus est.* Vid. Bilf. pag. 392.

ὅσοι προχειρισθῶσιν τῶν παραπεπτωκότων] Olim Episcopi & presbyteri lapsi, ad pœnitentiam quidem recipiebantur, sed ab ordinatione & sacerdotali honore prohibebantur. Cyprianus lib. 1. epist. 4. & epist. 7. Assuritanæ plebi suadet, ne Fortunianum, qui idolis sacrificauerat, ad Episcopatum admittant: & lib. 4. epist. 2. indicat Trophimum pœnitentiam agentem admissum esse, vt laicus communicaret, non vt locum sacerdotis vsurparet. adde canonem 21. huius Codicis. Pag. 52. Can. 9.

ἀποθέσθαι τὰς ζώνας] Ethnici Principes militiæ cingulum iis auferre consueuerant qui fidem negare recusabant. id testatur Eusebius lib. 7. cap. 15. de Marino quodam milite Christiano loquens, qui cùm sui gradus ordinem secutus, honorem cuiusdam muneris militaris adeptus esset, statim qui eum proximè sequebatur clamauit, non posse id illi iure tribui, quia Christianus esset, & Imperatoribus non sacrificasset, μὴ ἐξεῖναι αὐτῷ τῆς Ῥωμαίων μετέχειν ἀξίας κατὰ τοὺς παλαιοὺς νόμους, χριστιανῷ γε ὄντι καὶ τοῖς βασιλεῦσι μὴ θύοντι. & lib. 10. cap. 8. & lib. 1. de vita Constantini cap. 47. de Licinnio: τοὺς κατὰ πόλιν, inquit, στρατιώτας ἐκκρίνεσθαι καὶ ἀποβάλλεσθαι τοῦ τῆς τιμῆς ἀξιώματος, εἰ μὴ τοῖς δαίμοσι θύειν αἱροῖντο, προσέταττεν. *Milites in singulis ciuitatibus ex aliorum numero eximi & dignitatis gradu priuari iussit, nisi dæmonibus sacrificare vellent.* Ruffinus lib. 1. Hist. Eccl. cap. 32. de Iuliano, *militiæ cingulum non dari nisi immolantibus iubet.* Hinc ille Marcellus centurio, Can. 10.

cuius

cuius acta apud Baronium extant an. 298. *Si talis est conditio militantium, vt diis & Imperatoribus sacra facere compellantur: ecce proiicio vitem & cingulum, renuncio signis, & militare recuso.*

Pag. 32. καταζῶσαι τὸ ἀναχωρεῖσθαι.] Hic canon non de iis loquitur, qui persecutionis tempore, propter fidem, militiæ cingulum abiecerant, & postea fidem eiurantes, pecuniis ac donis priorem militiam receperant, rursúmque ad Ecclesiam redierant: sed de iis, qui gratia inspirante diuina, cingulo militiæ deposito, quò melius & perfectiùs vitæ institutum magisque Christianũ capesserent, postmodum illud resumerent, & denuo se militiæ sacramento obligarent, quibus meritò pœnitendi tempus definitum est. Nec enim existimandum est hoc canone militiam Christianis interdictam, nisi quatenus signum fuit idololatriæ, & quam nonnisi dispendio fidei Christianæ exercere possent, quod immolate diis milites cogerentur: alioquin Christianos sub Ethnicis Principibus militare consueuisse, planum est ex Dione in M. Antonino, Eusebio lib. 5. cap. 5. Tertulliano in Apologetico cap. 42. & lib. de corona militis cap. 1. vbi de milite Christiano loquitur, qui lauream militarem capiti suo imponere noluit, sed libero capite, coronamento in manu ocioso, inter fratres commilitones solus permansit. Sed & militaris iuramenti à Christianis militibus præstari soliti meminit Vegetius lib. 2. de re militari, eiúsque formulam refert his verbis: *Iurant per Deum, Christum, & sanctum Spiritum, & per maiestatem Imperatoris, quæ secundum Deum generi humano diligenda est & colenda.* & paulò pòst, *Iurant autem milites, omnia se strenuè facturos, quæ præceperit Imperator: nunquam deserturos militiam, nec mortem recusaturos pro Romana Republica.*

Vide Salmas. de fœn. trapez. p. 784.

Can. ιγ´. τελευταίου ἐφοδίου] Eucharistia in moribundis viaticum appellatur, quòd abeuntibus ex hac vita, & ad Deum cogitantibus, ac veluti iter instituentibus, ea detur veluti pro subsidio viæ. Sic in Concil. Carthag. IV. can. 78. & in epistola 3. Sixti P. R. tom. 3. Concil. *Bassus à synodo condemnatus est, ita tamen vt in vltima die viaticum ei non denegetur.* Synesius epist. 67. ad Theophilum Alexandriæ Episcopum de Lamponiano quodam excommunicato loquens, τὸ δὲ λῦσαι τὴν αὐθεντίαν εἰς τὴν ἱερατικὴν καθέδραν ἀνέπεμψα. τοσοῦτον ἂν ἐμαυτοῦ συνεχώρησα, εἰ συμβαίη θάνατος Λαμπονιανῷ τὸ χρέων. καὶ ὁ κίνδυνος παρεῖναι δοκεῖ, οὐκ ἐξεῖναι τοῖς τότε παρευρεθεῖσι πρεσβυτέροις, κοινωνίας αὐτῷ μεταδοῦναι· μηδεὶς γὰρ ἀπίτω δεδεμένος ἐμοί. ἀναῤῥωσθεὶς δὲ, πάλιν ὑπὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιτιμίοις ἔσω, καὶ παρὰ τῆς θεοσεβείας σοῦ καὶ φιλανθρωπίας ψῆφον προσμενέτω τῆς συγγνώμης τὸ αὐθαίρετον. *Remisi autem auctoritatem soluendi ad sacram sedem. tantum igitur mihi sumpsi, si accideret Lamponiano mori, & si certus dies mortis videretur adesse, quòd permiserim omnibus qui tum aderant presbyteris ei communionem impertire: nemo enim vinctus anathemate mihi moriatur. vbi autem conualuerit ex graui morbo, eadem conditione obnoxius pœnæ sit, & expectet à diuino tuo & humano animo veniæ signum.* adde can. 26. huius codicis.

Pag. 33. Can. ιδ´. ἀκροωμένους] Populus olim in Ecclesia tribus gradibus distinguebatur: erant enim κατηχούμενοι, πιστεύοντες, & μετανοοῦντες, catechumeni, fideles, & pœnitentes. Catechumenorum autem duo genera fuisse ex hoc canone constat, vnum eorum qui audiebant verbum Dei & fieri Christianos volebant, sed nondum petierant baptismum, & ij dicebantur audientes siue auditores. Alij qui iampridem accesserant, & in fide rectè instituti, baptismum petebant & dicebantur competentes. Audientium siue auditorum meminit Tertullianus lib. de pœnitentia: *Nemo sibi aduletur, quia inter auditorum tyrocinia deputatur, quasi eò etiam nunc sibi delinquere liceat, an alius intinctis est Christus, alius audientibus? item, Audientes optare intinctionem, non præsumere oportet.* & lib. de præscript. aduersus hæret cap. 41. *Quis catechumenus, quis fidelis, incertum est, pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant.* Cyprianus lib. 3. epist. 17. *Audientibus, si qui fuerint periculo præuenti, & si in exitu constituti, vigilantia vestra non desit, implorantibus diuinam gratiam, misericordia Domini non denegetur.* Competentium verò meminit Augustinus lib. de cura pro mort. hab. cap. 12. *Pascha appropinquante, dedit nomen inter alios competentes.* & homil. 49. *Quod dico competentibus & fidelibus, audiant pœnitentes.* meminit & Hieronymus epist. ad Pammachium. & Concilium Agathense can. 13. *Symbolum etiam placuit publicè in Ecclesia competentibus prædicari.* Leo I. P. R. decret. cap. 11. & 12. electos vocat. *In baptisandis in Ecclesia electis hæc duo tempora de quibus loquuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus.*

Can. ιε´. ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν ἐπίσκοπον] Hieronymus in epist. ad Oceanum: *In Nicæna synodo à Patribus decretum, ne de alia in aliam Ecclesiam Episcopus transferatur.*

Can. ιζ´. Hoc canone vsuræ centesimæ, & ἡμιολίας clericis interdicuntur; vt clericorum αἰσχροκερδίᾳ modum ponerent Nicæni patres.

αἰσχροκερδείας διώκοντες] D. Paulus 1. ad Timoth. cap. 3. 3. δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μὴ αἰσχροκερδῆ. ἀλλ᾽ ἀφιλάργυρον. *Oportet Episcopum esse irreprehensibilem, non turpis lucri cupidum: sed alienum ab auaritia.* & D. Petrus epist. 1. cap. 5. 2. ποιμάνατε τὸ ἐν ὑμῖν ποίμνιον τοῦ Θεοῦ, μὴ αἰσχροκερδῶς. *Pascite gregem Dei qui penes vos est, turpem quæstum non affectantes.* Hieronymus lib. 2. epist. 12. *Ignominia sacerdotis est propriis studere diuitiis.* Huc spectat quod refert Sozomenus lib. 4. cap. 23. & Nicephorus lib. 9. cap. 45. Sophronium quendam exauthoratum fuisse, quòd auaritiæ studio in Ecclesiæ pecunia quæstum fecerit.

ἡμιολίας] Conc. Laodicen. can. 4. περὶ τοῦ μὴ δεῖν ἱερατικοὺς δανείζειν, καὶ τόκους, καὶ τὰς λεγομένας ἡμιολίας λαμβάνειν. Vsuræ ἡμιολίαι sunt, cùm tertia pars sorti vsurarum nomine accedit. Suidas, ἡμιολία, τὸ ἥμισυ τοῦ κεφαλαίου: & rursum, ἡμιολιος ἐστιν ἀριθμὸς ὁ ἔχων ὅλον, καὶ τὸ ἥμισυ αὐτοῦ.

Ideóque ἡμιολιασμὸς apud Harpocrationem & Suidam Gellius lib. 18. cap. 14. *Est autem hemiolius, qui numerum totum in se habet, dimidiúmque eius: vt tres ad duo, quindecim ad decem, triginta ad viginti.* ἡμιόλιον, dimidia pars vniuscuiusque rei est. Et apud Suidam, διδόασι δὲ ἔξωθεν φορτίων αἰρουμένους παρ' αὐτῶν, ἡμιόλιον τοῦ νῦν δεδομένου. Vide infrà ad can. cviii. & adde locum Hieronymi. *Solent fœneratores argumentari ac dicere: dedi vnum modium, qui satus fecit decem modios; nonne iustum est vt medium modium de meo plus accipiam, cùm ille de mea liberalitate nouem & semis de meo habeat.* Constantinus l. 1. Cod. Th. de vsuris ἡμιολίας frugum tulit. Verùm huiusmodi frugum agricolis mutuò datarum vsuræ ad centesimum modum redactæ sunt à Iustiniano, l. eos qui 26. Cod. de vsuris. & nou. 32. 33. 34 cap. 1. vnde desumpta est authentica subdita d. l. cùm non frumentorum 16. Cod. de vsuris. Specierum vsuræ dicuntur Hieronymo, id est καρπῶν, vt rectè Græci lib. 23. Synopsis Basilic. tit. 3. de vsuris, cap. 66. vide Scholion. & l. frumenti 12. Cod de vsuris.

ἡμιολίας] Hemioliæ seu frugum vsuræ aliæ à centesimis pecuniæ. centesimam vsuram legitimam pecuniæ vsuram olim fuisse notissimum est. vide Brissonium 10 selectis, & l. 1. §. 2. Cod. Th. de vsuris, Dositheum lib. 3. Volusium Mæcianum, Chrysostomum homil. in Matth. 56. p. 362. Sidonium lib. 4. epist 24. Centesima autem vsura fuit, quæ in nummos alienos singulos nummos singulis mensibus præstaret; vsuræ quippe olim vt apud Græcos, ita & apud Romanos menstruæ: vnde, vt eleganter Basilius in Psalmum 14. pag. 159. μῆνες τόκων πατέρες fuere Si ad annos vt hodie computes, centesima est quæ duodecim nummos in annum præstat, quomodo & Plinius lib. 10. epist. 62. dicta hæc vsura Græcis τόκοι ἐπὶ δραχμῇ, quòd drachma esset centesima pars minæ. Constantinus d. l. 1. Cod. Theod. de vsuris, vsuram ad veterem centesimæ rationem reuocauit: frugum verò vsuris modum imposuit, quibus nullus satis certus positus hactenus fuerat. Vsuræ centesimæ ratio aucta sub Valentiniano Sen. sub quo & auri æstimatio aucta fuit, vide l. vnic. de oblat. votor. Cod. Th. & l 13. de susceptorib. & l. 2. C de veteris numismatis potest. Notandum d. legem primam vnico tantùm mense ante Concilium Nicænum latam fuisse, cuius can. xvii. vsuræ centesimæ, & ἡμιολίαι iuxtà clericis interdicuntur: vt clericorum αἰσχροκερδείᾳ modum imponerent Nicæni Patres. d. l. 1. de vsuris lata est anno 325. xv. Kal. Mai Paulino & Iuliano Coss. Firmicus lib. 2. cap. xii. *Numquam pecunia fœnus exerceas, vel alienis necessitatibus miserum tibi pecunia conferatur augmentum* Vide Chrysostomum homilia in Matthæum 6. pag 35. & 56. p. 362. Basilium homilia in Psal. 14. p. 158. Nou. Iustin. 32. 33. 34.

Pag. 34. Can. ιη'. μὴ καθῆσθαι ἐν μέσῳ τῶν πρεσβυτέρων] Sic can. 124. ὅτι οὐ δεῖ διάκονον ἔμπροσθεν πρεσβυτέρου καθέζεσθαι, *Non oportet diaconum ante presbyterum sedere.* Hieronymus epist. 85. *Audio quendam*, inquit, *ad tantam erupisse vecordiam, vt diaconos presbyteris, id est Episcopis anteferret: quid patitur mensarum & viduarum minister, vt supra eos tumidus se efferat, ad quorum preces Christi corpus & sanguis conficitur.*

ἀναβαπτίζεσθαι αὐτοὺς] Augustinus hæresi 44. Pag. 34. Can. ιθ'. *Paulianos baptisandos esse in Ecclesia Catholica Nicæno Concilio constitutum est. vnde credendum est eos regulam baptismatis non tenere, quam secum multi hæretici, cùm de Catholica discederent, abstulerunt, eámque custodiunt.* Sanè Paulianistas siue Paulianos non baptisasse in nomine Trinitatis constat, quia Christum purum esse hominem credebant, & Trinitatem apertè negabant, vnde & δεύτεροι Ἰουδαῖοι appellati sunt. Epiphanius hæresi 65. οὗτοι δὲ τὸν ἰουδαϊσμὸν παραφθείροντες, οὐδὲν πλέον ἔχοντες τῶν Ἰουδαίων κεκτημένοι, δεύτεροι Ἰουδαῖοι κληθήσονται, καὶ Σαμοσατῖται. *Hi verò Iudaismum corrumpentes, nihil amplius Iudæis habentes secundi Iudæi vocabantur, & Samosatitæ.* Nicetas in thesauro orthodoxæ fidei lib. 4. hæresi 32. *Zenobia Syriam Phœniciámque regenti, cùm Paulus obsequi vellet, vt quæ Iudaismum profiteretur, ipse quoque vnum esse Deum docuit, qui Pater & Filius, & Spiritus Sanctus vnus idémque diceretur. vnus enim, inquit, Deus est & Filius eius in eo, quemadmodum in homine sermo.* Idem tradit Epiphanius loco citato de eiusdem hæresi loquens, φάσκει δὲ οὗτος, θεὸν πατέρα, καὶ υἱὸν καὶ ἅγιον πνεῦμα ἕνα θεόν. ἐν θεῷ δὲ ἀεὶ ὄντα τὸν αὐτοῦ λόγον, καὶ τὸ πνεῦμα αὐτοῦ, ὥσπερ ἐν ἀνθρώπου καρδίᾳ ὁ ἴδιος λόγος. *Asseruit autem hic, Deum Patrem & Filium & Spiritum sanctum vnum Deum esse: in Deo autem semper esse ipsius verbum & spiritum ipsius, quemadmodum in hominis corde est proprium verbum.* Paulianistæ autem siue Paulliciani, & Samosatitæ appellati sunt à Paulo Samosateno Antiochiæ Episcopo, vt tradit Suidas in verbo Μάνης. Παῦλος δέ τις σύγχρονος αὐτῷ ἐπίσκοπος Ἀντιοχείας τῆς μεγάλης, ἐκ τούτου καὶ οἱ Παυλιανοί. Fuit & alius Paulus Samosatenus Manichæorum hæreseos instaurator, à quo Pauliciani, quos Balsamo perperam confundit cum Paulianistis. Cedrenus rectè, Παυλικιανοὶ οἱ καὶ Μανιχαῖοι. μετωνομάσθησαν δὲ ἀντὶ Μανιχαίων Παυλικιανοὶ ἀπὸ Παύλου υἱοῦ Σαμοσατίας τινὸς γυναικὸς Μανιχαίας Καλλινίκης τοὔνομα. Idem tradit Matthæus Blastares in synopsi, vbi apertè Paulianistas à Paulicianis distinguit. Historia miscella in Nicephoro lib. 24. *Manichæorum verò, qui nunc Pauliciani dicuntur, amicus erat.* Paulicianorum hæresim in Thracia propagatam fuisse sub Constantino Copronymo, Theophanes author est, eámque à Michaële Imperatore damnatam testatur eadem Historia miscella in eius vita: *Diuino sanè zelo Imperator piissimus motus contra Manichæos, qui nunc Pauliciani dicuntur, capitalem animaduersionem promulgauit.* sed & Montanistæ baptizari iubentur c. 112.

ἀμέμπτῳ καὶ ἀνεπιλήπτῳ χειροτονεῖσθαι] D. Paulus 1. ad Timoth. cap. 3. 2. δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι. Irenæus lib. 3. aduers. hæres cap. 3. Pag. 34. *Ab Apostolis instituti sunt Episcopi in Ecclesiis.* & post pauca, *Valdè perfectos & irreprehensibiles in omnibus eos volebant esse, quos & successores relinquebant suum ipsorum locum magisterij*

tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapsis autem summa calamitas. & Iustinianus l. 41. C. de Episcop. & clericis: ἀκολουθοῦντες δὲ καὶ τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἁγίων ἀποστόλων, περὶ τοῦ ἀνεπιλήπτους ἱερέας χειροτονεῖσθαι τοὺς ἱερέας. *Insistentes etiam doctrinæ sanctorum Apostolorum de creandis irreprehensibilibus sacerdotibus.* & Nouel. 6. cap. 1. θεσπίζομεν, τοῖς θείοις διὰ πάντων ἑπομένοι κανόσιν, ἡνίκα τις ἐπὶ χειροτονίαν ἐπισκόπου ἄγοιτο, σκοπεῖσθαι πρότερον αὐτοῦ τὸν βίον, κατὰ τὸν θεῖον ἀπόστολον, εἰ σεμνός τε καὶ ἄμεμπτος καὶ πανταχόθεν ἀνεπίληπτος εἴη. *Sancimus sacros per omnia sequentes canones, dum quispiam ad ordinationem Episcopatus adducitur, considerari priùs eius vitam, secundùm sanctum Apostolum, si honesta & inculpabilis & vndique irreprehensibilis sit.*

Pag. 34. διακονισσῶν] Diaconissarum frequens mentio apud rerum Ecclesiasticarum scriptores. D. Paulus epist. ad Rom. cap. 16. 1. Phœben commendat quæ erat diaconissa Ecclesiæ Cenchreensis, οὖσαν διάκονον τῆς ἐν Κεγχρεαῖς ἐκκλησίας. & Ignatius epist. ad Antiochenses salutat τὰς διακόνους. Plinius Iunior ad Traianum de Christianis scribens, ministras vocat, lib. 10. epist. 97. *Quo magis necessarium credidi, ex duabus ancillis quæ ministræ dicebantur, quid esset veri & per tormenta quærere.* Theodoretus lib. 3. cap. 14. γυνὴ γάρ τις ἐπίσημος ἐν εὐλαβείᾳ, καὶ τὸ τῆς διακονίας ἐξηρτημένη χάρισμα. *Mulier quædam illustris ob pietatem, & diaconissæ honore digna.* & Sozomenus lib. 4 cap. 24. scribit Elpidium Satabenum Episcopatu exauthoratum, quòd Nectariam quandam ob iusiurandum violatum communione interdictam, pœnitentia nondum peracta, ad diaconissæ dignitatem admisisset. Νικαρέτην δέ τινα, διὰ παράβασιν συνθηκῶν καὶ ὅρκων ἀκοινώνητον γενομένην διακονίας ἠξιώκατο. sic legendum διακονίας ex Nicephoro constat lib. 9. cap. 45. non διακόνου, vt perperam habet Græcus vulgatus codex. Epiphanius πρεσβυτίδας vocat hæresi 79 & Laodicenum Concilium can. 115. huius codicis. De diaconissarum autem ministerio vide annot. ad Canonem 193. huius codicis.

χειροθετεῖσθαι] χειροθεσία hîc accipitur pro ordinatione seu consecratione, non pro benedictione. Sic & Canone 193. huius codicis & passim. Duplex enim olim fuit χειροθεσία, ἐκλογῆς videlicet & χειροτονίας, vt ait Tharasius Patriarcha CP Act. 1. Concil. Nicæni II. tom. 3. Concil. nec χειροθεσία semper fuit consecrationis symbolum, sed & orationis super hominem, cui manus imponebantur. Impositionis manuum quæ ad ordinationem Episcoporum & presbyterorum pertinet, meminit D Paulus 1. Tim. 4. 14. & cap. 5. 22. & Optatus Mileuitanus lib. 1. *In Donatum sunt hæ sententiæ latæ: quòd confessus sit se rebaptisasse, & Episcopis lapsis manus imposuisse, quod ab Ecclesia alienum est.* Hîc enim impositio manuum pro ordinatione sumitur, quam iterari non debere veteres iudicarunt, adeò vt si Episcopis in hæresim lapsis, vel ab hæreticis ordinatis, posteàque pœnitentibus pax daretur impositione manuum, si in suo gradu manerent, non erant iterum ordinandi. vide quæ suprà annotauimus ad can. 8. Impositio verò manuum benedictionis adhiberi fuit solita, vt iam diximus, lapsis pœnitentibus, & redeuntibus ab hæreticis ad veram Ecclesiam. Cyprianus lib. 3. epist. 14. *Nam cùm in minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secundùm disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant, & per manus impositionem Episcopi & cleri ius communicationis accipiant.* Item baptisatis. Hieronymus contra Luciferianos: *An nescis*, inquit, *etiam Ecclesiarum hunc esse morem, vt baptisatis posteà manus imponantur, & ita inuocetur Spiritus sanctus.* & Cyprianus epist 73. ad Iubaianum: *Quod nunc quoque apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptisantur, per præpositos Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur.* Omnem denique electionem cuiusuis Ecclesiastici ministri per eiusmodi manuum impositionem olim fieri consueuisse dubium non est: nec enim diaconissa, hypodiaconi, lectores, cæteríque ministri ordinabantur, sed tantùm super eos fundebatur benedictio per orationem & impositionem manuum. vide annot. ad can. 115. infrà.

ἐν τῇ κυριακῇ γόνυ κλίνοντας, &c.] Verus mos Christianorum fuit, genibus flexis, seu de geniculis adorare, vt loquitur Tertullianus. Eusebius lib. 5 cap. 5. de Christianis agens qui in legionibus Romanis sub M. Aurelio stipendia merebant, ita scribit: ἐν τῇ παρατάξει τῶν πολεμίων παρατάξει γόνυ θέντας ἐπὶ τὴν γῆν, κατὰ τὸ οἰκεῖον ἡμῖν τῶν εὐχῶν ἔθος, ἐπὶ τὰς πρὸς τὸν θεὸν ἱκεσίας τραπέσθαι. *In procinctu in ipsáque acie, genu flexo in terram vsque, qui nostrarum precationum proprius mos est, ad supplicandum Deo esse conuersos.* Pag. 34. Can. κ΄.

Excipit autem hic canon diem Dominicum & medium interuallum inter Pascha & Pentecosten, in quibus prisci stantes adorabant in memoriam Dominicæ resurrectionis. Id testatur author quæstionum ad orthodoxos, quæ Iustino tribuuntur, quæst. 115. τὸ δὲ ἐν τῇ κυριακῇ μὴ κλίνειν γόνυ, σύμβολόν ἐστι τῆς ἀναστάσεως, δι᾽ ἧς τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι, τῶν τε ἁμαρτημάτων, καὶ τοῦ ὑπ᾽ αὐτοῦ τεθανατωμένου θανάτου ἠλευθερώθημεν. *Non flectere nostrum genu die Dominico, resurrectionis est symbolum, quâ Christi gratiâ & à peccatis, & à morte, quæ ab illo interfecta est, liberati sumus.* & de Pentecoste: ἐν ᾗ οὐ κλίνομεν γόνυ, ἐπειδὴ ἰσοδυναμεῖ τῇ ἡμέρᾳ τῇ κυριακῇ. *In qua genu non flectimus, quòd eodem loco habenda sit, quo dominicus dies.* Tertullianus de coron. mil. cap. 3. *Die Dominico ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare. eadem immunitate à die Paschæ in Pentecosten vsque gaudemus.* & Hieronymus aduersus Luciferianos: *Die Dominico & per omnem Pentecosten nec de geniculis adorare, & ieiunium soluere, multáque quæ scripta non sunt, rationabilis sibi obseruatio vindicauit.* Legimus tamen D. Paulum ipso tempore quod interlabitur à Pascha ad Pentecosten in Tyri litore positis genibus adorasse, Act. Apost. cap. 21. 5.

Pag. 35. Can. κϛ'. ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν] Diaconi olim panem & calicem ministrabant populo. Iustinus Martyr Apolog. 2. οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν διάκονοι, διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. *Qui apud nos diaconi dicuntur, dant vnicuique eorum qui adsunt percipiendum panem & vinum & aquam, quæ cum gratiarum actione consecrata sunt, & ad eos qui absunt perferunt.* Cyprianus serm. 5. de lapsis, *Vbi solennibus adimpletis calicem offerre diaconus præsentibus cœpit.*

κηρύσσειν] Socrates lib. 6. cap. 11. de Athanasio loquens : καὶ προστάξας διακόνῳ κηρύξαι εὐχὴν, *præcepit diacono vt orationem prædicaret.* hinc illæ frequentes diaconorum acclamationes in Græcorum liturgiis : δεήθητε οἱ κατηχούμενοι. οἱ πιστοὶ ὑπὲρ τῶν κατηχουμένων δεηθῶμεν. ὅσοι κατηχούμενοι προέλθετε. item τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Chrysostomus in epist. ad Hebr. cap. 9. hom. 17. ὁ διάκονος ὑψηλὸς ἑστὼς μεγάλῃ τῇ φωνῇ, φρικτῇ τῇ βοῇ κεχρημένος τις κῆρυξ τὴν χεῖρα αἴρων εἰς τὸ ὕψος, τοὺς μὲν καλεῖ, τοὺς δὲ ἀπείργει, τοὺς μὲν ἐκβάλλει, τοὺς δὲ εἰσάγει. *Diaconus in altiori loco stans magna voce, terribili clamore, veluti quidam præco, manus sustollens in altum, alios quidem vocat, alios autem prohibet, alios excludit, alios introducit.* Hinc planum est, verbum κηρύσσειν, quod sacerdotibus attributum ὑμνεῖν & εὐαγγελίζεσθαι significat, in diaconis illud ministerium declarare, quo, dato Orarij signo, actionum sacrarum ritus & ordinem moderabantur. Id testatur Matthæus Blastares in synopsi Græcorum Conciliorum nondum edita, his verbis : ὠράριον φοροῦντες διάκονοι τοῖς ἱερεῦσι παρεστάμενοι, καὶ τὰς τῆς ἱερᾶς τελετῆς ἐπιτηροῦντες εὐχὰς, καὶ τῷ ὠραρίῳ τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι σημαίνουσι διακόνοις τὸν καιρὸν ἢ ὀφείλουσι γίνεσθαι ἐκφωνήσεως τῶν τε κατηχουμένων καὶ τῶν πιστῶν. *Diaconi qui orarium gestant, sacerdotibus assistentes & sacri officij orationes obseruantes, per orarium eis qui sunt in ambone diaconis significans, quando oporteat vel ad catechumenos vel ad fideles orationem flectere.* Sic in Iudæorum synagogis, legem è pulpito recitanti aderat aliquis manu sudarium tenens, qui populo signum daret vt amen diceret, vt ex Rabbinis doctissimus Casaubonus in notis ad Vopiscum obseruauit. de Orario vide annotat. ad canonem 126. infrà.

Can. κγ'. βρῶμά τι πρὸς ἀνάγκην δεξάμενοι] Gregorius Thaumaturgus Episcopus Neocæsariensis in epist. canonica, quæ apud Zonaram & Balsamonem extat : οὐ τὰ βρώματα ἡμᾶς βαρεῖ, εἰ ἔφαγον αἰχμάλωτοι ταῦτα, ἅπερ παρετίθεσαν αὐτοῖς οἱ κρατοῦντες αὐτῶν. *Non cibi nos grauant, si captiui ea comederint, quæ qui in eos dominium obtinent, eis apposuerunt.*

Pag. 36. Can. κϛ'. ὑποπεσόντες] Olim in Ecclesia plures erant animaduersionis gradus, προσκλαύσεις videlicet, ἀκροάσεις, ὑποπτώσεις, & συστάσεις. Omnium istorum meminit Gregorius Thaumaturgus d. epist. can. 11. & Basilius in epistola canonica 3. ad Amphilochium can. 58. ὁ μοιχεύσας, πεντεκαίδεκα ἔτεσιν. τέσσαρσι μὲν ἔτη, προσκλαίων· πέντε δὲ, ἀκροώμενος. τέσσαρα, ὑποπίπτων· καὶ ἑνὶ, συνιστάς. *Qui adulterium commisit, annis quindecim : quatuor quidem annis, plorans ; quinque verò, audiens : quatuor, succumbens ; & vno, stans.* Est autem προσκλαυσις, cùm quis admisso peccato extra Ecclesiam stans, cum luctu & lacrymis eos qui ingrediuntur orat vt pro se misericordiam Dei elicerent. Græcus scholiastes Harmenopuli in epitome canonum sect. 5. tit. 3. προσκλαίων, ἤγουν ἔξω τῆς ἐκκλησίας ἱστάμενος, καὶ τῶν εἰσιόντων δεόμενος, ὑπὲρ αὐτοῦ εὔχεσθαι. *Plorans, hoc est, stans extra Ecclesiam, & ingredientes orans, vt pro se preces fundant.* Hinc eleganter Tertullianus dixit, *Fratribus legationes deprecationis suæ iniungere.* & Cyprianus lib. 4. epist. 2. *Pœnitentia deprecationis errorem pristinum confiteri.* προσκλαύσεως exemplum extat apud Eusebium lib. 5. cap. 28. vbi de Natali quodam agitur, μετὰ πολλῆς σπουδῆς καὶ δακρύων προσπεσὼν Ζεφυρίνῳ τῷ ἐπισκόπῳ, κυλιόμενος ὑπὸ τοῖς ποσὶν, οὐ μόνον τῶν ἐν τῷ κλήρῳ, ἀλλὰ καὶ τῶν λαϊκῶν. συγχέαι τε τοῖς δάκρυσι τὴν εὔσπλαγχνον ἐκκλησίαν τοῦ ἐλεήμονος Χριστοῦ. hoc est, interprete Ruffino, *Multis lacrymis, errorem suum deflens ante pedes Zephyrini Episcopi prosternit, & vestigiis omnium, non modò clericorum, sed etiam laicorum, multa cum lamentatione prouolutus, in lacrymas & miserationes omnem prouocauit Ecclesiam, vt indulgentiam sibi à Christo continuis & iugibus pro ipso precibus implorarent.* & Synesius epist. 67. ad Theophilum Alexandrinum Episcopum : Λαμπωνιανὸν, inquit, Ἰάσων εἷλεν ἀδικίας. ὁ δὲ φθάσας ὁμολογίᾳ τὸν ἔλεγχον, ἔσχε τὴν δίκην, ἐκκλησιαστικῶν συμβόλων εἰργόμενος· καίτοι καὶ δάκρυον ἐκ μετανοίας ἀφῆκε, καὶ δῆμος ἱκέτης αὐτὸν ἐξῃτήσατο. ἀλλ' ἐγὼ τοῖς δεδογμένοις ἐνεκαρτέρησα. τὴν δὲ λύσιν τὴν αὐθεντικὴν εἰς τὸν ἱερατικὸν καθ' ὃν ἐγὼ ἀνέπεμψα. *Lamponianum Iason reum fecit iniuriarum, iste autem præueniens confessione probationem, pœnam fert, prohibitus Ecclesiastica communione, quamquam emisit lacrymas ex pœnitentia, & populus supplex illius pœnam deprecatus sit. verùm ego mansi in his quæ decreta fuerant : soluendi autem auctoritatem ad sacram sedem remisi.* ἀκρόασις autem est, cùm quis extra Ecclesiam stans, diuinas scripturas audit vsque ad lectionem sancti Euangelij. Scholiastes Græcus loco citato, ὁ ἀκροώμενος ἐντὸς ἵσταται τῆς ἐκκλησίας, μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. Item, ἀκροώμενος, ἤγουν ἔξω ἱστάμενος ἐν τῷ νάρθηκι. *Audiens, hoc est stans foris in narthece,* hoc est, prodromo siue porticu templi. vide annot. ad can. 50. infrà. ὑπόπτωσις, cùm quis intra Ecclesiæ septa post suggestum stat, & cum catechumenis egreditur. Idem Scholiastes: ὑποπίπτων, ἤγουν ἐντὸς τῆς ἐκκλησίας ἱστάμενος, ὄπισθεν τοῦ ἄμβωνος, καὶ ἐξερχόμενος μετὰ τῶν κατηχουμένων. *Succumbens, hoc est stans intra Ecclesiam, post suggestum & cum catechumenis exiens.* συστάσεως meminit canon 45. huius codicis. est autem σύστασις, cùm quis cum fidelibus orat, necdum tamen ad sacramenta admittitur. συνιστὼν, ait idem Scholiastes, ἤγουν τοῖς πιστοῖς συνευχόμενος, οὐδὲ ἀχράντων μήπω ἀξιούμενος.

Χωρεπισκόπους μὴ ἐξεῖναι &c.] Id confirmat can. 98. huius codicis, & Damasus P. R. in epistola ad Episcopos Numidiæ tom. 1. Concil. *Chorepiscopis*, inquit, *non liceat sacerdotes con-* Pag. 37. Can. λγ'.

secrare nec diaconos. Leo I. P. R. epist. 88. ad Episcopos Galliæ & Germaniæ de Chorepiscopis loquens : *Nam quamuis*, inquit, *cum Episcopis plurima illis ministeriorum communis sit dispensatio , quædam tamen Ecclesiasticis regulis sibi prohibita nouerint , sicut presbyterorum & diaconorum consecratio.* Chorepiscopi autem dicuntur qui in regionibus, agris aut pagis præpositi, officio Episcopi fungerentur, veluti Vicarij Episcopi. Horum frequens mentio est apud scriptores Ecclesiasticos, & in subscriptionibus Conciliorum.

Pag. 37. Can. λς'. κυριακὸν] Dominicum pro templo seu Ecclesia hîc accipitur. Sic can. 50. 58. & 132. huius codicis. & in edicto Maximini pro Christianis, cuius exemplum extat apud Eusebium lib. 9. cap. 10. καὶ τὰ κυριακὰ δὲ τὰ οἰκεῖα ὅπως κατασκευάζοιεν, συγχωρεῖται. *Quin & Dominica sua extruere conceditur.* & in vita Constantini : *Templa*, inquit, *quæ erant Deo consecrata, Domini nomen obtinuerunt, quod nomen non ex hominibus, sed ex ipso omnium Domino illis fuit impositum, & propterea Dominica sunt appellata.* Sic apud Ruffinum lib. 1. Hist. Eccl. cap. 3. Eadem notione Cyprianus Dominicum dixit, serm. de eleemosyna : *Locuples & diues Dominicum celebrare te credis, quæ corbonam omnino non respicis, quæ in Dominicum sine sacrificio venis.*

Pag. 38. Can. λθ'. πρεσβυτέριον] Presbyterium hîc accipitur pro consessu presbyterorum, cui præerat Episcopus. sic in epist. 1. ad Timoth. cap. 4. 14. μὴ ἀμέλει τοῦ ἐν σοὶ χαρίσματος, ὃ ἐδόθη σοι διὰ προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου. *Ne negligito donum quod in te est, quod datum est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyterij.* Ignatius in epist. ad Antiochenses salutat τὸ ἅγιον πρεσβυτέριον, & ἱερὸν σύστημα. & in epist. ad Trallianos quid sit presbyterium indicat his verbis: τί δὲ πρεσβυτέριόν ἐστι· ἀλλ' ἢ σύστημα ἱερὸν συμβούλων καὶ συνεδρευτῶν τοῦ ἐπισκόπου. *Quid verò est presbyterium, nisi cœtus sacer, consiliarij & consessores Episcopi?* Cornelius vrbis Romæ Episcopus apud Cyprianum lib. 3. epist. 11. *Omni actu*, inquit, *ad me perlato placuit contrahi presbyterium.* Pius I. P. R. hoc nomen Latinè exprimens, Senatum dixit, in epist. ad Iustum Viennensem Episcopum tom. 1. Concil. *Salutat te*, inquit, *Senatus pauper Christi apud Romam constitutus.* & Hieronymus epist. ad Rusticum, *Ecclesia habet Senatum, cœtum presbyterorum.*

Can. λβ'. ὡς ἀδελφαί] Honorius & Theodosius Impp. l. 19. C. de Episc. & cler. *Eum qui probabilem seculo disciplinam agit, decolorari consortio sororiæ appellationis non decet.* Ita solebant quidam clerici propudia sua, sorores appellare, & sub hoc pietatis nomine vitia sua obtegere. vt non malè in eos iactaretur illud Martialis,

Quare non habeat Fabulla quæris
Vxorem, Themison, habet sorores.

Sic & ea notione fratrum appellatio. Interpres Lycophronis: τοὺς ξένους ἀδελφοὺς τοὺς ἐρωτικοὺς ποιοῦσιν· οἱ γὰρ ἐρῶντες φορτικοὶ, λέγουσιν ἀδελφός μου, ἢ συγγενής μού ἐστι. Et Martialis:

O quàm blandus es Amiane matri!
Quàm blanda est tibi mater Amiane!
Fratrem te vocat, & soror vocatur.
Cur vos nomina nequiora tangunt?
Lusum creditis hoc iocumque.

Iustinian. Imp. nou. 6. cap. 6. βουλόμεθα δὲ καὶ αὐτὰς τὰς ἐπὶ τὴν χειροτονίαν ἀγομένας διακόνους, εἴτε ἐκ χηρείας, εἴτε ἐκ παρθενίας, μή τινας συνόντας ἔχειν, ἐν τάξει δῆθεν ἀδελφῶν, ἢ συγγενῶν, ἢ τῶν καλουμένων ἀγαπητῶν (τοῖς γὰρ τοιούτοις ὀνόμασι χρώμεναι, πόνους πονηρᾶς ὑποψίας τὸν ἑαυτῶν πληροῦσι βίον) ἀλλ' ἢ καθ' ἑαυτὰς εἶναι, ἢ γονεῦσι μόνοις, καὶ παισὶν, ἢ τοῖς ἀληθείας ἀδελφοῖς ἢ θείοις συνεῖναι. *Volumus autem, & ipsas quæ ad ordinationem perducuntur diaconissas, siue ex viduitate, siue ex virginitate, non cum aliquo cohærentes aut cognatorum, aut eorum quos appellant dilectos (talibus enim nominibus vtentes maligna suspicione suam replent vitam) sed aut solæ habitant, aut cum parentibus solis & filiis, aut verò fratribus.* Huiusmodi erant συνείσακτοι & ἀγαπηταὶ, hoc est virgines, quæ, vt ait Hieronymus in epist. ad Ocean. à caritate nomen trahentes quasi spiritali amore coniunctæ, sic dicebantur ab illis penes quos habitabant Ecclesiasticis, quorum sine nuptiis sub alio nomine vxores erant, concubinæ, meretrices. vide annot. ad can. 3. suprà.

ἀναιροῦσι τὰ φυόμενα] Tertullianus in Apologet. *Nobis homicidio semel interdicto, etiam conceptum vtero, dum adhuc sanguis in hominem delibatur, dissoluere non licet. homicidij festinatio est, prohibere nasci : nec refert natam quis eripiat animam, an nascentium disturbet. homo est, & qui est futurus : & fructus hominis iam in semine est.* Can. μα'.

φθόρια] Abortionis medicamenta, seu abortum facientia. Minutius in Octauio : *Sunt quæ in ipsis visceribus, medicaminibus epotis originem futuri hominis extinguant, & parricidium faciant antequam pariant.* Athenagoras ἀμβλωθρίδια vocat, in Apologia pro Christianis, εἰ μὲν, inquit, τὰς ἀμβλωθριδίοις χρωμένας, ἀνδροφονεῖν φαμὲν, καὶ ποῖον ἀνδροφονοῦμεν λόγον; *Qui mulieres medicamentis abortionis vtentes, hominem occidere dicimus, qua ratione homines (iam natos & perfectos) nos iugulabimus?* & Synodus sexta in Trullo can. 91. τὰς δὲ τὰ ἀμβλωθρίδια διδούσας φάρμακα, καὶ τὰς δεχομένας τὰ ἐμβρυοκτόνα δηλητήρια, τῷ τοῦ φονέως ἐπιτιμίῳ καθυποβάλλομεν. *Eas quæ dant medicamenta partum abigentia, & quæ fœtus necantia venena accipiunt, homicidij pœna subiicimus.* Suidas ἀμβλωθρίδιον, φθόριον φάρμακον vocat.

συνεστῶτας] Vide annot. ad can. 25. suprà. Pag. 39. Can. με'.

ὑπὸ τῆς χάριτος ἐρρύσθη] Gratia seruatus, id est diuino beneficio potiùs quàm proposito, & animi destinatione. Id etiam profani scriptores de fato & vi numinum vsurparunt. Sic Plato lib. 9. de legibus, quo loco pœnam eius qui cùm hominem vellet occidere vulnerauerit tantùm, mitigandam hac ratione censet, quòd dæmonis beneficio potiùs habenda sit gratia, qui & illum mortis periculo, & hunc imminentis supplicij grauitate liberarit. sic IC. l. 32. ff. ad leg. Iul. de adult. *Licèt interempto adultero mulier superuixerit, post tam grauia vulnera, quæ ei pater inflixerat, magis fato quàm voluntate eius seruata est.* vide Fornerium lib. 6. rer. quot. cap. 9. Can. μθ'.

Pag. 39. Can. ε'. ἐὰν γόνυ κλίνων] Hunc canonem explicat Balsamo, & Græcus ſcholiaſtes Harmenopuli in epitome canonum ſect. 5. tit. 3. his verbis: Δύο τῶν κατηχουμένων, inquit, ἦσαν τάξεις. ἡ μὲν, τῶν γόνυ κλινόντων, ἡ τελεωτέρα· ἡ δὲ, τῶν ἀκροωμένων ἡ ἀτελεστέρα· λέγει γοῦν, εἰ τῶν γόνυ κλινόντων ἐστὶ, καὶ ἁμάρτῃ, παυσάμενος τοῦ ἁμαρτάνειν, γίνεται τῶν ἀκροωμένων· εἰ δὲ τῶν ἀκροωμένων, ἔξω ἔστω τῆς ἐκκλησίας. καὶ οἱ ἀκροώμενοι γὰρ, ἐκτὸς ἵσταντο τῆς ἐκκλησίας, μέχρι τῆς ἀναγνώσεως τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου. *Duo catechumenorum ordines erant. vnus eorum, qui genu flectebant, perfectior scilicet: alter imperfectior eorum qui audiebant. dicit ergo, si sit ex ordine flectentium genu, & peccet, quod peccare desinens, in ordinem audientium referri debeat. sin ex audientibus sit, consistat extra Ecclesiam. Nam & audientes, extra Ecclesiam stabant vsque ad lectionem sancti Euangelij.* vide annot. ad can. 14. & 25. suprà.

Pag. 40. Can. ιζ'. Concilium Eliberit. Tertullianus lib. 4. contra Marcionem *Quid facis apud te maritus, si vxor eius commisit adulterium; habebitne illam? nuptias nec separari vult Christus prohibendo repudium; nec enim macula haberi, tunc permittendo diuortium.* Chryſoſtomus. *Sicut crudelis & iniquus est, qui castam dimittit vxorem: sic fatuus impiusque est, qui retinet meretricem.* Innocent. III. cap. qui vit. de adulter.

Pag. 40. Can. ιε'. πρεσβύτερος πρὸ τῶν τριάκοντα ἐτῶν] Id confirmat Synodus VI. in Trullo, can. 14. & Agathenſis can. 17. *Presbyterum vel Episcopum ante trigesimum annum, id est antequam ad viri perfecti ætatem perueniat, nullus ordinare præsumat.* Iuſtinianus Nouel. 123. cap. 13. triginta quinque annos requirit. Apud Iudæos in ordinandis ſiue initiandis ſacerdotibus ætas triginta annorum definita eſt. 1. Num. cap. 4. 3. & 1. Chron. cap. 23. 3. *A nato triginta annos & deinceps vsque ad natum quinquaginta annos;* sic habet editio Hebraïca, & Chaldaïca paraphraſis. Græca verò editio LXX. quam ſequutus eſt Philo Helleniſta Alexandrinus, in libro cuius eſt titulus, de eo quod deterius potiori inſidiari ſoleat. & Theodoretus quæſt. 13. in Numer. ἀπὸ εἴκοσι καὶ πέντε ἐτῶν καὶ ἐπάνω, ἕως πεντήκοντα ἐτῶν. *A viginti quinque annis & suprà ad quinquaginta annos.* Sed temeratus eſt ille locus, atque omnino pro εἴκοσι πέντε, legendum eſt τριάκοντα, vt iam docti viri obſeruarunt. Hieronymus in epiſt. ad Theophilum Alexand. aduerſ. errorem Ioannis Hieroſolym. *Recordetur legis antiquæ, & post 25. annos à Leuitica tribu, eligi in sacerdotium peruidebit. aut si in hoc testimonio solo Hebraïcam sequitur veritatem, nouerit 30. annorum fieri sacerdotem.* Poſtea viginti annorum numerus à Dauide præſcriptus eſt. Quum enim animaduerteret filios Leui tam ſacerdotes quàm leuitas propter multitudinem ſacrificiorum quotidie augeſcentem, non poſſe functionibus templi supereſſe; ſi trigeſimus annus in illis expectandus eſſet, quòd plures eſſent infra ætatem illam, legem annalem ſacerdotum breuiori gyro contraxit, eamque vigeſimo anno definiuit, vt teſtatur 1. Chron. cap. 23. 27. *In actis Dauidis posterioribus numerus Leuitarum fuit, horum nempe à nato viginti annos, & deinceps.* & 1. Chron. cap. 31. 17. & Eſdræ cap. 3. 8. *Constituerunt Leuitas à nato viginti annos & deinceps, vt præessent operi domus Dei.* Sed nec vſque adeò de ætate ſolicitos fuiſſe Apoſtolos, ſi cætera conuenirent, vel inde colligere licet, quòd iuuenis fuerit Timotheus, nec voluerit Paulus Apoſtolus iuuenilem eius ætatem contemni, 1. ad Timoth. cap. 4. 12. μηδείς σου τῆς νεότητος καταφρονείτω. & Ignatius ad Magneſianos: καὶ ὑμῖν δὲ πρέπει μὴ καταφρονεῖν τῆς ἡλικίας τοῦ ἐπισκόπου. *Vos quoque decet non contemnere ætatem Episcopi.* ſic Eleutherius, propter inſignem virtutem & pietatem, vigeſimum tantùm annum agens, Illyrici Epiſcopus ordinatus eſt, vt refert Nicephorus lib. 3. Hiſt. Eccl. cap. 29.

Χριστὸς ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει] D. Lucas cap. 3. 23. de baptiſmo Chriſti loquens, καὶ αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος. *Ipse autem Iesus erat quasi triginta annorum incipiens.* Hæc autem dictio ὡσεὶ duplicis eſt notionis, eâque Græci vtuntur nunc affirmanter nunc dubitanter. Ac priori quidem omnino accipienda eſt d. cap. 3. & Ioan. cap. 1. 14. ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός. *Spectauimus gloriam eius, gloriam quasi vnigeniti à patre.* vbi μονογενῆ affirmanter vocat, vt de eo dubitari minimè debeat. Huic ſententiæ adſtipulatur Ignatius epiſtola ad Trallianos: καὶ τριῶν δεκάδας, inquit, ἐτῶν πολιτευσάμενος ἐβαπτίσθη ὑπὸ Ἰωάννου. *Et annos agens triginta baptisatus est à Ioanne.* Idem tradit Chryſoſtomus & Euthymius in Matth. cap. 3. Auctor ſermonis de ieiunio qui Cypriano tribuitur: *Anno trigesimo carnis assumpta baptisato Domino.* Hieronymus in epiſt. ad Theophilum Alexand. Epiſcop. aduerſus errorem Io. Hieroſolym. de ætate cuiuſque presbyteri loquens: *Cùm ad 30. annorum spatia iam perueneris, puto eam in hoc non esse reprehendendam, quæ iuxta mysterium assumpti hominis in Christo perfecta est.* & Bernardus ſerm. 4. de Epiph. *Iam triginta annorum ad baptismum ipse perrexit.* Diſcrepat Irenæus lib. 2. cap. 39. *Ad baptismum,* inquit, *venit qui nondum triginta annos suppleuerat, sed qui incipiebat esse tanquam triginta annorum.* & Epiphanius hæreſi 51. ἦν γὰρ τῷ μὲν ὄντι εἰκοσιεννέα ἐτῶν, καὶ μηνῶν δέκα, ὅτε ἐπὶ τὸ βάπτισμα ἦλθε, τριάκοντα μὲν ἐτῶν, ἀλλ' οὐ πλήρης. *Erat enim reuera annorum viginti nouem, & mensium decem, quando ad baptismum venit, triginta quidem annorum, sed non plenus.* Adde quæ de ea re illuſtriſſimus Scaliger olim obſeruauit lib. 6. de emendat. temp. Certè ætas triginta annorum ſolidæ ac perfectæ prudentiæ eſt, & maiore tam animi quàm corporis robore prædita: eámque rationem reddit Euthymius loco citato, quare poſt trigeſimum ann. Chriſtus ad baptiſmum venerit. Sic can. 17 Concilij Agathenſis, perfecti viri ætas dicitur. & perfecta ætas in legibus Wiſigothorum lib. 10. tit. 2. ætas legitima, Theophilo lib. 1. inſtit. tit. de libert. §. 4. ἔννομος, inquit, ἡλικία, ἡ ὑπὲρ τὸν λ' ἐνιαυτόν. *Legitima ætas est, quæ*

trigesimum annum excedit : quia scilicet eam ætatem in manumisso olim desideraret lex Ælia Sentia, quâ cautum refert Vlpianus in frag. tit. 1. *vt minorem* XXX. *annorum seruum manumittere non liceret.*

Can. ιζ. ἐὰν νοσῶν τις φωτισθῇ] Cornelius vrbis Romæ Episcopus in epistola ad Fabium Antiochenum, quæ apud Eusebium extat lib. 6. cap. 43. de Nouato loquens : καταλειπὼν γὰρ, inquit, τὴν ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ ἐν ᾗ πιστεύσας κατηξιώθη τοῦ πρεσβυτερείου κατὰ χάριν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ ἐπιθέντος αὐτῷ χεῖρας εἰς πρεσβυτερείου κλῆρον, ὃς διακωλυόμενος ὑπὸ παντὸς τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ λαϊκῶν πολλῶν, ἐπεὶ μὴ ἐξὸν ἦν τὸν ἐν κλίνῃ διὰ νόσον περιχυθέντα, ὥσπερ καὶ οὗτος, εἰς κλῆρόν τινα γενέσθαι, ἠξίωσε συγχωρηθῆναι αὐτῷ τοῦτον μόνον χειροτονῆσαι. *Ecclesiam Dei reliquit, in qua post fidem receptam presbyterij honore donatus fuit, fauore Episcopi qui manus illi ad sortem presbyterij imposuit. qui quidem Episcopus ab omni clero, sed etiam à multis laicis vetitus (quoniam minimè licebat quemquam in lecto propter morbum baptisatum, sicut huic contigerat, in clerum assumi) petiit vt hunc solum ordinare permitteretur.* De baptisatis in ægritudine meminit etiam can. 151. huius codicis & can. 48. collectionis Africanæ. Cyprianus lib. 4. epist. 7. qui & huiusmodi clinicos appellatos fuisse tradit. Erant autem clinicorum duo genera. Alij, qui fidem quidem Christianam amplexi, necdum tamen baptisati, si in morbos inciderent, in ipsa ægritudine, καὶ ἐν τῇ κλίνῃ, in lecto decombentes baptisabantur. Horum meminit Epiphanius hæresi 28. οἱ μελλόντες τελευτᾷν, inquit, ἐὰν ὦσι κατηχούμενοι, πρὸ τῆς τελευτῆς λουτροῦ καταξιοῦνται, *morti vicini, si fuerint catechumeni, ante mortem lauacro digni sunt.* Sic Prætorem Arinthæum in ipso vitæ exitu regenerationis lauacrum accepisse memorat Basilius epist. 5. Alij verò, qui professione Christiani, & pietatis doctrina instructi, ad extremum vsque ætatis, baptismum consultò protcodebant, simul & baptisari & mori volentes, ne post illum acceptum rursus peccarent : peruulgato quippe illis temporibus errore decepti, existimabant à peracto baptismo vitam immunem ab omni lapsu requiri, nec vllam delinquentibus expiationem aliam deinceps reliquam esse. cui opinioni causam dedit malè intellectus D. Pauli locus ad Hebræos cap. 6. 4. quo etiam Nouatiani abutentes lapsis omnino veniam denegabant. sic Constantinus Imp. extremo vitæ suæ tempore, ab Eusebio Nicomedieosi Episcopo baptizatus est, vt prætet Eusebium lib. 4. de eius vita cap. 62. alij etiam Ecclesiastici scriptores tradiderunt, Socrat. lib. 1. cap. 26. Theodor. lib. 1. cap. 32. Sozom. lib. 2. cap. 34. Hieronymus io Chronico. & Niceph. lib. 8. cap. 54. Constantius etiam moriens voluit baptisari ἀποθνήσκων ἠξίου βαπτισθῆναι, vt docet Athanasius de synodis Arimini & Seleuciæ. Idem de Theodosio Magno tradit Ambrosius in orat. de eius obitu, & Socrates lib. 5. cap. 6. Hunc verò clinicorum morem, & in suscipiendo baptismo dilationem, acriter reprehenderunt orthodoxi Patres. Tertullianus lib. de pœnit. *Omne præterea, inquit, cunctationis & tergiuersationis erga pœnitentiam vitium, præsumptio intinctionis importat. certi enim indubitatæ veniæ delictorum, medium tempus interim furantur, & commeatum sibi faciunt delinquendi.* Gregor. Nazianzenus orat. in sanctum baptisma, *Baptisemur hodie, ne cras vi aliqua maiore cogamur. ne beneficium tanquam iniuriam prorogemus, nec expectemus vt plura peccata congeramus, quo plura nobis condonentur : nec grauiori onere premamur quàm vires nostræ ferre queant, ne vnà cum naui aquis obruamur, ac baptismi gratiam naufragio amittamus, ne dum plura spe atque animo concipimus, omnia perdamus, &c.* De clinicis etiam quidam accipiunt illud D. Pauli 1. Corinth. cap. 15. 29. τί ποιήσουσιν οἱ βαπτιζόμενοι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, *quid facient ij qui baptisantur pro mortuis?* Hoc est, vt ipsi putant, qui tanquam mortui siue moribundi baptisantur. Ego verò, saluo meliore iudicio, illud intelligendum puto, de iis qui, peruerso quorundam hæreticorum more, vice mortuorum baptisabantur. Hunc morem indicat Epiphanius de Cerinthianis loquens hæresi 28. καὶ τι παράδοξον πρᾶγμα ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινῶν μὲν παρ' αὐτοῖς προφθασάντων τελευτῆσαι ἄνευ βαπτίσματος, ἄλλους δὲ ἀντ' αὐτῶν εἰς ὄνομα ἐκείνων βαπτίζεσθαι, ὑπὲρ τοῦ μὴ ἐν τῇ ἀναστάσει ἀναστάντας αὐτοὺς δίκην δοῦναι τιμωρίας, βάπτισμα μὴ εἰληφότας. *Ex traditione res quædam ad nos deuenit, quòd quidam apud ipsos de vita decesserunt, morte præoccupati citra baptisma, alij verò pro ipsis in nomen ipsorum baptisentur, ne vbi resurrexerint, illi in resurrectione pœnas dent, eo quòd non acceperint baptisma.* Id etiam Marcionitæ postea factitarunt, exemplum fortè à Cerinthianis mutuati : sic enim de iis Chrysostomus in epist. 1. ad Corinth. cap. 15. Homil. 40. ἐπειδὰν γάρ τις κατηχούμενος ἀπέλθῃ παρ' αὐτοῖς, τὸν ζῶντα ὑπὸ τὴν κλίνην τοῦ τελευτηκότος κρύψαντες, προσιόντες τῷ νεκρῷ, καὶ διαλέγονται, καὶ πυνθάνονται εἰ βούλοιτο λαβεῖν τὸ βάπτισμα, εἶτα ἐκείνου μηδὲν ἀποκρινομένου, ὁ κεκρυμμένος κάτωθεν ἀντ' ἐκείνου φησὶν, ὅτι δὴ βούλοιτο βαπτισθῆναι, καὶ οὕτω βαπτίζουσιν αὐτὸν ἀντὶ τοῦ ἀπελθόντος. *Postquam catechumenus quispiam apud eos excesserit, sub lecto mortui absconso aliquo qui viuit, accedunt ad mortuum, & alloquuntur & rogant velitne baptismum accipere? deinde illo nihil respondente, is qui est absconsus inferius, pro illo dicit se velle baptizari : & sic eum baptizant pro eo qui excessit.* Huiusmodi Marcionitarum baptisma, vicarium vocat Tertullianus lib. de resurrect. carnis. *Si autem & baptisantur quidam pro mortuis, videbis an ratione certa illa præsumptione hoc eos instituisse portendit, qua alij etiam carni vt vicarium baptisma profuturum existimarent ad spem resurrectionis. quæ nisi corporalis, non alias sic baptismate corporali obligaretur.* & lib. 5. aduers. Marcionem cap. 10. Ambrosius in 1. Corinth. cap. 15. Pauli locum explicans : *Exemplum, inquit, eorum subiicit qui tum securi erant de futura resurrectione, vt etiam pro mortuis baptisarentur, si quem fortè mors præuenisset, timentes ne aut malè, aut non resurgeret, qui baptisatus*

non fuerat, viuus nemine mortui tingebatur.

Can. ιδ'. διάκονοι ἑπτὰ] Act. Apost. cap. 6. 3. & cap. 20. 8. Synodus VI. in Trullo can. 16. & Sozomenus lib. 7. Hist Eccl cap. 19. διάκονοι δὲ παρὰ Ῥωμαίοις εἰσέτι νῦν οὐ πλείους ἑπτὰ, κατὰ μίμησιν τῶν ὑπὸ τῶν ἀποστόλων χειροτονηθέντων· παρὰ δὲ τοῖς ἄλλοις διάφορος ὁ τούτων ἀριθμός. *Diaconi apud Romanos hactenus non plures sunt quàm septem, ad similitudinem eorum qui ab Apostolis ordinati fuerunt, apud alios verò numerus eorum promiscuus est.*

Pag. 41. Can. ξα'. χωρὶς αἵματος καὶ εἰδωλοθύτου καὶ πνικτοῦ] Id ipsum statutum legimus in Apostolica synodo prima, Act. Apost. cap. 15. 28. & cap. 21. 25. atque in Ecclesia diu obseruatum fuisse testantur prisci rerum Ecclesiasticarum scriptores. Tertullianus in Apologetico cap. 9. *Erubescat error vester Christianis, qui ne animalium quidem sanguinem in epulis esculentis habemus, qui propterea quoque suffocatis & morticinis abstinemus, ne quo sanguine contaminemur, vel intra viscera sepulto.* Minutius in Octauio: *Nobis homicidium nec videre fas est, nec audire, tantumque ab humano sanguine cauemus, vt nec edulium pecorum in cibis sanguinem nouerimus.* Id ipsum est quod in mediis cruciatibus olim à Biblyde responsum testatur Eusebius lib. 5. Hist. Eccl. cap. 1. & Niceph. lib 4. cap. 17. Ea quippe, cùm ob Christi confessionem in tormentis vrgeretur, vt aliquid aduersus Christianos vi coacta proderet, quasi humanis carnibus vescerentur, πῶς ἂν παιδία φάγοιεν οἱ τοιοῦτοι, οἷς μηδὲ ἀλόγων ζώων αἷμα φαγεῖν ἐξόν; *quomodo infantes ederent illi, quibus ne irrationabilium quidem pecudum sanguine vesci licet?* Ad hoc Christianorum institutum alludere videtur Lucianus in Peregrino: παρανομήσας τι καὶ εἰς ἐκείνους, ὤφθη γάρ τι, ὡς οἶμαι, ἐσθίων, τῶν ἀπορρήτων αὐτοῖς. *Admisso nescio quo flagitio aduersus illos, siquidem visus erat, vt opinor, aliquid ex interdictis comedisse, &c.* Adde Clem Alexandr. lib. 3. pædag. cap. 3. & Leonem Imp. Nouel. 58. περὶ τοῦ μηδένα τὸ αἷμα βρῶμα ποιεῖσθαι. *Ne ex sanguine cibus conficiatur.*

Can. ξγ'. πρεσβυτέρου γεγαμηκότος] *Presbyteri coniugati.* Socrates lib 2. Hist. Eccles. cap. 33. de Eustathio in ipsa synodo Gangrensi damnato loquens, ἐν οἴκοις τε γεγαμηκότων εὐχὰς ἐκώλυε γίνεσθαι, καὶ πρεσβυτέρου γυναῖκα ἔχοντος, ἣν ἔτι λαϊκὸς ὢν ἠγάγετο, τὴν εὐλογίαν καὶ τὴν κοινωνίαν, ὡς μύσος ἐκκλίνειν ἐκέλευε. *In ædibus coniugatorum precationes fieri vetuit, & benedictionem & communionem presbyteri habentis vxorem, quam lege, cùm esset laïcus, duxisset, tanquam scelus declinandam præcepit.* & Balsamo ad hunc canonem: ὁ παρὼν κανὼν ἀναθεματίζει τοὺς μὴ ἀδιστάκτως μεταλαμβάνοντας ἀπὸ ἱερέων ἐχόντων γυναῖκας, hoc est interprete Gentiano Herueto, *Præsens Canon eos anathematisat, qui non indistinctè communicant sacris sacerdotum qui habent vxores.* Fulgentius Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ Diaconus, in Breuiatione Canonum cap. 89. ex cod MS. Corbeiensi à viro doctissimo Franc. Chiffletio nuper editus: *Vt de oblatione presbyteri coniugati nullus audeat non communicare, Concilio Gangrensi tit. 4.* vetus versio quâ Isidorus Mercator in sua collectione Canonum vsus est, sic habet, *De oblatione presbyteri coniugati. Si quis discernit presbyterum coniugatum, tanquam occasione nuptiarum, quòd offerre non debeat, & ab eius oblatione ideo se abstinet, anathema sit.* Sic etiam antiquus interpres in Cod. MS Bibl. Thuanæ, *presbyterum coniugatum* vertit perperam Dionysius Exiguus, *qui vxorem habuit*, quod cum voce γεγαμηκότος minimè conuenit, sed veriùs, *qui vxorem habet*, γυναῖκα ἔχοντος, vt Socrates & Balsamo rectè interpretati sunt.

οἶκον τοῦ θεοῦ] Hic & can 106. huius codicis, Can. ξε'. domus Dei pro Ecclesia accipitur. sic passim apud Ecclesiasticos scriptores. Zeno Veronensis serm. de Psalm. 126. *Conuentus quidem Ecclesiarum, quos ad secretam sacramentorum religionem ædificiorum septa concludunt, consuetudo nostra domum Dei solua est nuncupare.* vide animaduers. viri eruditissimi D. Heraldi ad Arnob. lib. 6.

ἀγάπας] Cœnæ Dominicæ tres olim erant Pag. 42. partes. ἄρτου κλάσις *fractio panis*, cuius meminit Can. ι'. D. Lucas Act. Apost. cap. 2. 42. & cap. 20. 7. vbi Syrus interpres ἄρτου κλάσιν Græco vocabulo אוכריסטיא Eucharistiam vertit: secunda pars ποτήριον τῆς εὐλογίας *poculum benedictionis*, cuius meminit D. Paulus 1. ad Corinth cap. 11. 16. tertia pars ἀγάπη, hoc est sobrium conuiuium, à Christianis post Eucharistiam in Ecclesia celebrari solitum, & inopum refocillandorum causâ potissimùm excogitatum, cuius etiam plura testimonia extant apud priscos rerum Ecclesiasticarum scriptores. Sed & in epist. Iudæ Apostoli cap. 1. 10. vbi quorundam impietatem perstringit his verbis, οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι ὑμῖν, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες. *Hi sunt in agapis*, siue vt habet vetus interpres, *epulis vestris macula, dum vobiscum epulantur, sine timore seipsos pascentes.* Oecumenius in hunc locum: *Erant*, inquit, *eo tempore mensæ quæ parabantur, de quibus & Paulus epistola ad Corinthios loquitur, quas etiam ἀγάπας appellabant.* Illud verò publicum Ecclesiæ conuiuium eleganter describit Tertullianus in Apologetico cap 39. *Cœna nostra*, inquit, *de nomine rationem suam ostendit. vocatur ἀγάπη, id quod dilectio penes Græcos est, quantiscunque sumptibus constet, lucrum est pietatis nomine facere sumptum. Siquidem inopes quosque refrigerio isto iuuamus. si honesta causa est conuiuij, reliquum ordinem disciplinæ de causa æstimate, qui sit de religionis officio, nihil scurrilitatis, nihil immodestiæ admittitur, non prius discumbitur quàm oratio ad Deum prægustetur, editur quantum esurientes cupiunt, bibitur quantum pudicis vtile, &c* & libro ad martyres Agapen fratrum vocat. Cyprianus lib. 3. contra Quirinum cap. 3. Agapen & dilectionem fratrum. Minutius in Octauio, *Conuiuia non tantum pudica colimus, sed & sobria: nec enim indulgemus epulis, aut conuiuium mero ducimus, sed grauitate hilaritatem temperamus.* De agape etiam sine dubio intelligendum est

quod

quod Plinius Iunior de Christianis ad Traianum scribens lib. 10. epist. 97. *Affirmabant*, inquit, *hanc fuisse summam vel culpa sua vel erroris, quòd essent soliti stato die ante lucem conuenire, carménque Christo quasi Deo dicere secum inuicem: séque sacramento non in scelus aliquod obstringere; sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, ne fidem fallerent, ne depositum appellati abnegarent. quibus peractis, morem sibi discedendi fuisse: rursúsque coëundi ad capiendum cibum, promiscuum tamen & innoxium.* Hunc quoque in Ecclesia conuiuandi morem Chrysostomi ætate obseruatum fuisse, planum est ex illius Homil. 27. in epist. ad Corinth. cap. 11. κοινὰς δὲ, inquit, ἐποιοῦντο τὰς τραπέζας ἐν ἡμέραις τεταγμέναις, ὡς εἰκός· καὶ τῆς συνάξεως ἀπαρτισθείσης, μετὰ τὴν τῶν μυστηρίων κοινωνίαν, ἐπὶ κοινὴν πάντες ᾔεσαν εὐωχίαν, τῶν μὲν πλουτούντων φερόντων τὰ ἐδέσματα, τῶν δὲ πενομένων, καὶ οὐδὲν ἐχόντων, ὑπ' αὐτῶν καλουμένων, καὶ κοινῇ πάντων ἑστιωμένων. *Statis diebus mensas faciebant communes. & peracta synaxi, post mysteriorum communionem, commune inibant conuiuium, diuitibus quidem cibos afferentibus. pauperibus autem, qui nihil habebant, etiam vocatis, & omnibus communiter vescentibus.* Illis conuiuiis omnes promiscuè accumbebant, nullo habito discrimine, omniúmque conuiuantium par fuit æqualitas, vt neque diues prior accumberet, neque pauper posterior. quod cùm non obseruarent Corinthij à D. Paulo reprehenduntur d. cap. 11. 21. De iis etiam Augustinus contra Faustum lib. 20. cap. 20. *Agapæ nostræ*, inquit, *pauperes pascunt siue frugibus, siue carnibus.* & paulò post: *Quoniam plerumque in Agapibus etiam carnes pauperibus erogantur, misericordiam Christianorum similem dicitis sacrificiis paganorum.* Hæc verò antiquissima in Ecclesia conuiuandi ratio cùm paulatim ambitione diuitum, partim etiam multitudinis insolentiâ in abusum veniret, ea conuiuia in Ecclesiis exerceri prohibitum legimus can. 132. huius codicis, & Concil. Carthag. III. can. 30. Remansit autem nomen in vsu Ecclesiastico, vt conuiuia quæ pauperibus & hospitibus reficiendis instruuntur, ἀγάπαι & charitates appellarentur, & à Dominica cœna separari cœperunt, quam in Ecclesia tantùm administrari fas erat. Priscæ autem consuetudinis vestigia hodieque Græci seruare dicuntur, qui die resurrectioni Dominicæ sacro post sacram mysteriorum communionem, allatis in Ecclesiam epulis communiter conuiuantur, carmen quoque solenne concinunt, quod his verbis constat: Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος. vt olim vir priscæ antiquitatis Ecclesiasticæ peritissimus G. Cassander in liturgicis annotauit. Porrò Agape Christianorum non multùm differt à sacris Romanorum conuiuiis, quæ Charistia dicebantur, in quibus querelæ affinium & amicorum componebantur. Horum meminit poëta lib. 2. Fast.

Proxima cognati dixêre Charistia chari.

& describuntur à Valerio Maximo lib. 2. cap. 17. his verbis: *Conuiuium solenne*, inquit, *maiores instituerunt, idque Charistia appellauerunt, cui præter cognatos affines nemo interponebatur: vt siqua inter necessarias personas querela esset orta, apud sacra mensa, & inter hilaritatem animorum, fautoribus concordiæ adhibitis tolleretur.* nmuto συσσίτια Cretensium, & φιδίτια Lacedæmoniorum. de quibus videsis N. Cragium lib. 1. de republ. Lacedæm. cap. 9.

περιβόλαιον] Suidas: περιβόλαιόν ἐστιν ἔνδυμα. *Pe-* Pag. 42.
ribolaum est indumentum, seu *vestimentum*. Can. ιά.
Pollux in Onomastico lib. 7 cap. 13. αἱ δὲ ἐφεστρίδες, καὶ ἀμφιεστρίδες, περιβόλαια ἂν εἶεν. *Exteriores vestes, & quæ superinduuntur, peribolæa sunt.* Balsamo & Zonaras hic περιβόλαιον vocant τὸ ἐπάνω τῶν ἄλλων ἐπίβλημα, *amiculum*, seu, *vestem quæ aliis superponitur.* Hac etiam voce vsi sunt LXX. Interpretes Psalm. 101. & 103. & D. Paulus in epist. ad Hebr. cap. 1. & 1. ad Corinth. cap. 11.

βῆρος] Zonaras hic βῆρον Beros, τὰ σηρικὰ ὑφάσματα vocat *vestes è serico contextas*, cæque honestiorum erant. Fuit & Burrus, siue Byrrus vestis genus aliquantum vilioris. vide P. Pithœum lib. 2. aduers. subseciu. cap. 16.

μεταβαλλέτω ἀμφίασμα] Promiscuus vestium Can. ιϐ.
vsus damnatur Deuteron. cap. 22. *Non induetur mulier veste virili, nec vir vtetur veste muliebri.* Huius legis meminit Philo Iudæus περὶ ἀνδρείας. Iosephus lib. 4. Antiq. cap. vlt. & Cyprianus epist. 37. ad Eucratium.

ἀποκειρέσθω τὰς κόμας] D. Paulus in 1. ad Co- Can. ιγ́.
rinth. cap. 11. 6. αἰσχρὸν γυναικὶ τὸ κείρασθαι ἢ ξυρᾶσθαι. *Turpe mulieri tonderi aut radi.* Refert Sozomenus lib. 7. Hist. Eccles. cap. 16. Theodosium Imp. edicto cauisse τὰς γυναῖκας κειρομένας τὰς κεφαλὰς, ἀπελαύνεσθαι τῶν ἐκκλησιῶν· τοὺς δὲ τούτους προσιεμένους ἐπισκόπους, ἀφαιρεῖσθαι τῆς ἐπισκοπῆς. *Mulieres quæ caput tonderent ab Ecclesiis esse expellendas, & Episcopos eas admittentes Episcopatibus priuandos.*

ὅρον δὲ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ περὶ ἑορτῆς τοῦ πάσχα] Pag. 43.
Epiphanius hæresi 69. de Patribus Nicænis lo- Can. ιέ.
quens, ἅμα δὲ καὶ ἐν τῷ αὐτῷ καιρῷ τινας ἐθέντο ἐν τῇ συνόδῳ ἐκκλησιαστικοὺς, ἅμα δὲ καὶ περὶ τοῦ πάσχα ὥρισαν μίαν ἕνωσιν καὶ ὁμόνοιαν τῆς ἁγίας τοῦ θεοῦ καὶ καθαρᾶς ἡμέρας γίνεσθαι. *Simul autem & in eadem synodo canones quosdam posuerunt Ecclesiasticos, simùlque de Paschate decreuerunt vnam vnitatem ac consensum fieri* & Sozomenus lib. 1. cap. 21. παυσαμένων δὲ τῆς ἐπὶ τῷ δόγματι ζητήσεως, ἔδοξε τῇ συνόδῳ καὶ τὴν τοῦ πάσχα ἑορτὴν ἅπαντας κατὰ τὸν αὐτὸν ἐπιτελεῖν καιρόν. *Controuersia de fide sublata, Concilio visum est, vt omnes diem festum Paschatis vno eodémque tempore celebrarent.*

κανονικὰς ἐπιστολὰς] κανονικὰ γράμματα can. 145. Pag. 45.
huius codicis. Antiquissimus in Ecclesia ca- Can. ιζ.
nonicarum siue Ecclesiasticarum epistolarum vsus. Has orthodoxi Episcopi tanquam fidei suæ tesseras inuicem mittebant, vt earum commercio societatem eiusdem religionis, &, vt loquitur Tertullianus de præscript. cap. 20. *communionem pacis & contesserationem hospitalitatis* ostenderent. id testatur Concilij Antiocheni

epistola synodica ad Dionysium Romanum, & Maximum Alexandrinum Episcopos, quæ apud Eusebium extat lib. 7. Hist. Eccl. cap. 30. vbi de depositione Pauli Samosateni, & Domni in eius locum substitutione agitur: ἐδηλώσαμεν δὲ ὑμῖν, ὅπως τούτῳ γράφητε, καὶ παρὰ τούτου τὰ κοινωνικὰ δέχησθε γράμματα. *Indicauimus autem vobis vt illi* Domno *scribatis, & ab eo literas communionis suscipiatis.* Ac proinde vnitatem Ecclesiæ probari solitam tradit Optatus Mileuitanus lib. 2. *Nobis*, inquit, *totus orbis commercio formatarum in vna communionis societate concordat.* & Augustinus epist. 162. *Vnde factum est, vt etiam ad nonnullos Donatistarum primarios scriberemus, non communicatorias literas, quas iam olim propter suam peruersitatem ab vnitate Catholica qua toto orbe diffusa est, non accipiunt: sed priuatas tantùm.* & epist. 163. de Eleusio & socijs eius loquens: *Hic primò asserere conatus est vbique terrarum esse communionem suam. quærebam vtrum epistolas communicatorias, quas formatas dicimus, posset, quò vellem dare, &c.* Porrò canonicarum siue formatarum epistolarum variæ erant ac distinctæ species & appellationes diuersæ, quas passim in Conciliorum Actis & in vniuersa historia Ecclesiastica obseruare licet. Generaliter autem κανονικῶν ἐπιστολῶν appellatione, εἰρηνικαὶ & συστατικαὶ, pacificæ & commendatitiæ significantur. Zonaras hic, κανονικὰς ἐπιστολὰς τὰς συστατικὰς καὶ εἰρηνικὰς ὀνομάζει. & in can. 22. Concilij Laodiceni, τὰς ἐπιστολὰς, inquit, τάς εἰρηνικάς τε καὶ συστατικὰς, κανονικὰ γράμματα ἐνταῦθα ὠνόμασεν, ὡς κατὰ κανόνα γινόμενα.

εἰρηνικῶν] εἰρηνικῶν etiam meminit can. 189. huius codicis. Harum duæ sunt species, aliæ enim sunt quæ & dimissoriæ dicuntur, quæ Episcopis à Metropolitanis, & Metropolitanis à Patriarchis dantur, quum ad Imperatorem vsu sic exigente proficiscuntur: aliæ verò quæ ab Episcopis dantur clericis qui proficisci aliam in vrbem volunt, atque in eius clerum recipi. Dicuntur autem pacificæ quasi pacis arbitræ. Zonaras in can. 11. Concilij Calchedonensis, εἰρηνικαὶ μὲν, inquit, ἐπιστολαί εἰσιν, αἱ λεγόμεναι ἀπολυτικαὶ, ὅσαι εἰσὶν αἱ διδόμεναι τοῖς ἐπισκόποις παρὰ τῶν μητροπολιτῶν ὡς ἀπιοῦσι, καὶ τοῖς μητροπολίταις παρὰ τῶν πατριαρχῶν ὑφ᾽ ὧν χειροτονοῦνται, ὅτε διά τινα χρείαν ἀναγκαίαν ἀπίασι πρὸς βασιλέα· καὶ ὅσαι εἰσὶν αἱ παρεχόμεναι κληρικοῖς παρὰ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, θέλουσιν εἰς ἑτέραν πόλιν ἀπελθεῖν, καὶ καταλεγῆναι τῇ ἐκεῖ ἐκκλησίᾳ. εἰρηνικαὶ δὲ λέγονται ὡς εἰρήνην βραβεύουσαι. Idem de εἰρηνικοῖς tradit Græcus Scholiastes Harmenopuli in synopsi canonum sect. 3. tit. 2.

Pag. 45. Can. νε'. χώρας τῆς ὑπὸ πόλιν] Ciuitatis nomine non tantùm vrbs mœnibus cincta significatur, sed & regio seu territorium ciuitati adscriptum. Sic Dio Chrysostomus orat. 34. inter cætera quæ Cæsarem Tarsensibus concessisse narrat, χώραν nominat. κέκτηνται ὑμῖν, inquit, παρέσχε χώραν, νόμους, τιμὴν, ἐξουσίαν, &c. *Ille verò vobis præstitit regionem, leges, honorem, potestatem* Xiphilinus de Bysantio à Seuero Imperatore diruto & in vici formam redacto loquens, τὴν πόλιν τε, inquit, καὶ τὴν χώραν αὐτῆς Περινθίοις ἐχαρίσατο, καὶ αὐτῇ ἐκεῖνοι ὡς κώμῃ χρώμενοι. *Vrbem, omnémque eius regionem Perinthiis concessit: illique Bysantio vsi sunt vt vico.* Iurisconsulti territorium ciuitatis vocant. Pomponius, *Territorium est vniuersitas agrorum intra fines cuiusque ciuitatis, intra quos, vt ait* Siculus Flaccus *iuris dicendi ius erat.* hinc Iudicis territorium l. fin. ff de Iurisd. Nec verò in republica tantùm, sed etiam in Ecclesia, ciuitates regiones ac territoria sua habuerunt, quæ passim in Concilijs & in historia Ecclesiastica παροικιῶν nomine significantur. Iustinianus l. 26. C. de Episcop. aud. ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει ἢ τῇ παροικίᾳ, *in ciuitate vel eius vicinia.* & l. 35. C. de Episcop. & cler. κἂν τολμήσῃ τις ἀφελέσθαι πόλιν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἢ τῆς παροικίας αὐτῆς, ἀτιμοῦται. *Si quis audeat ciuitatem aut suo Episcopo aut territorio priuare, infamis redditur.* sic *territorium Episcopi* in Concil. Aurel. I. can. 19. & Aurelianensi III. can. 18. Concil. Vasensi can. 3. Wormat. can. 60. & in actis Concilij Constantinopolitani sub Menna, *territorium Apamearum.*

ἐπορκιστὰς] ἐπορκιστῶν siue ἐξορκιστῶν meminit Can. ξζ'. etiam can. 128. & 130. huius codicis. Initio nascentis Ecclesiæ donum eiiciendi dæmones, laicis etiam qui Christi fidem susceperant commune fuisse videtur. Dæmoniorum enim eiectio inter signa quæ credentes dicuntur secutura, numeratur Marc. cap. 16. 17. σημεῖα δὲ τοῖς πιστεύσασι ταῦτα παρακολουθήσει, ἐν τῷ ὀνόματί μου δαιμόνια ἐκβαλοῦσι. *Signa autem eos qui crediderint, hæc consequentur: per nomen meum dæmonia eiicient.* Tertullianus lib. de corona militis cap. 11. testatur à militibus eiectos spiritus immundos. *Et quos*, inquit, *interdiu exorcismis fugauit, noctibus defensabit.* & lib. de Idololatr. cap. 11. docet, parentes solitos exorcizare proprios filios: *Qua constantia exorcizabit alumnos suos, quibus domum suam cellarium præstat? Ille quidem si excluserit dæmonem, non sibi placeat de fide: neque eius inimicum exclusit.* Postea peculiare ac distinctum munus in Ecclesia fuit. Scholiastes Græcus Harmenopuli in epitome canonum sect. 3. tit. 9. ἐφορκιστὰς ἢ κατηχητὰς interpretatur. sic Theodorus Balsamo in can. 26. Laodicenæ synodi ἐπορκίζειν, inquit, ἤγουν κατηχεῖν ἀπίστους. *Exorcizare, hoc est catechisare infideles.*

μείζονα ἐπισκόπων σύνοδον] Maiorem synodum Episcoporum, hoc est σύνοδον ἐπισκόπων τῆς διοικήσεως, *Synodum Episcoporum diœceseos*, vt in can. 169. huius codicis. Pag. 46. Can. ξϛ'.

καθιστᾶν ἕτερον διάδοχον] Olim Episcopo adhuc viuente licebat ordinare Episcopum successorem. Eusebius lib. 7. cap. 32. de Anatolio loquens, τούτῳ πρῶτος, inquit, ὁ τῆς Παλαιστινῶν Καισαρείας ἐπίσκοπος Θεότεκνος, χεῖρας εἰς ἐπισκοπὴν ἐπιτεθεικὼς, διάδοχον ἑαυτοῦ μετὰ τὴν τελευτὴν τῇ ἰδίᾳ παροικίᾳ προμνώμενος. *Hunc Theotecnus Cæsareæ Palæstinorum Episcopus, per manus impositionem primus Episcopum ordinauit: eumque successorem sibi post mortem ad parœciæ suæ procurationem deligendum prouidit.* Id postea prohibitum est, vt ex hoc canone constat. Pag. 48. Can. ξϛ'

Ado Viennensis in Chronico an. 810. *Bernardus Viennensis Episcopus erat, & Leidradus Lugdunensis, qui initio imperij Ludouici Imp. Suessionis monasterij locum petiit, & in loco eius Agobardus eiusdem Ecclesiæ Chorepiscopus, consentiente Imperatore & vniuersa Gallorum Episcoporum synodo, Episcopus substitutus est. quod quidam defendere volentes, dixerunt, eundem venerabilem Agobardum à tribus Episcopis in sede Lugdunensi iubente Leidrado fuisse ordinatum. Sed canonica authoritas est, in vna ciuitate duos Episcopos non esse, nec viuente Episcopo, successorem sibi debere eligere.*

Pag. 49. Can. ιδ'. εὐθύνας παρέχειν] Rationes administrationis reddere, Latinè verti. sic passim apud Græcos scriptores εὐθύνεσθαι & εὐθύνας διδόναι, pro, rationes administratæ reipublicæ reddere accipitur: siue, vt ait Cicero, exponere quod in magistratu quisque gesserit, quod olim apud censores fiebat. Hinc apud Demosthenem εὐθύνας τῆς πεπρεσβευμένων, item εὐθύνας τῆς πρεσβείας & εὐθύνας εἶν, censoræ quibus quis vitæ anteactæ rationem reddere cogitur. & apud Plutarchum in Pericle, αἰεὶ τὰς εὐθύνας ἀπαραίτητος, exigendis rationibus implacabilis. Sic apud Aristophanem ὑπεύθυνοι, qui reddendis rationibus obnoxij, seu qui rerum in magistratu gestarum rationem nondum retulerunt. Sunt & qui εὐθύνας διδόναι, repetundarum iudicio subiici, interpretantur: vt εὐθύνας ἑάλω vel ἑαλωκέναι damnati repetundarum. Vide Budæum in Annot. in Pand. Hæc est igitur huius canonis sententia, Episcopos quibus rerum Ecclesiasticarum potestas concessa est, si quid ex iis in vsus suos conuertant, aut cognatis suis præbeant, reddendis rationibus synodo Prouinciæ obnoxios esse, ac veluti quodam repetundarum iudicio subiici. Sic etiam explicat Alexius Patriarcha CP. in synodica quæ lib. 2. sentent. synod. extat, his verbis, καὶ ὁρίζομεν, inquit, ὁμοίως παρὰ τῶν μητροπολιτῶν δίδοσθαι, τοὺς ὀφείλοντας ἀπαιτεῖν τὴν φροντίδα τῶν ἐκκλησιῶν ποιεῖσθαι, ἅμα τοῖς αὐτῶν ἐπισκόποις, καὶ λόγους τὰ κατ' ἐνιαυτὸν εἰσπράττεσθαι δικαιοῦντας. ὅτι δὲ κανονικὴν ἔχοντας ἀκρίβειαν τὰ ὁρισθέντα, ἐξ αὐτῶν τῶν θείων κανόνων δείκνυται. καὶ γὰρ ὁ εἰ καὶ κ' τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ συνόδου κανών, τοῖς ἐπισκόποις τὴν ἐξουσίαν τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐπιτρέπων πραγμάτων, κωλύει μεταβάλλειν αὐτὰ εἰς ἰδίας χρείας, καὶ οἰκείοις αὐτῶν συγγενέσι παρέχειν, εἰς τὸ διὰ τούτου λεληθότως βλάπτεσθαι τοὺς λόγους τῆς ἐκκλησίας· διὸ καὶ ὑπευθύνους τῆς κατ' ἐπαρχίαν συνόδου ποιεῖ, τὸ περὶ τούτων αὐτοὺς δοκιμάζειν ἐπιτρέπει. *Curatores similiter à metropolitanis dentur, qui Ecclesiis omni adhibita solicitudine cum Episcopis earum prospiciant, & administrationis annua rationes exigant: quòd autem hæc à nobis ita definita, consentanea sint accuratæ canonum menti, ex ipsis sacris canonibus constat. nam XXV. canon Antiochenæ synodi, potestatem in res Ecclesiasticas Episcopis concedens, quo minus eas in vsus suos conuertant, cognatisque suis præbeant, vt hoc modo rationes Ecclesiarum tacitè detrimentum capiant, prohibet. Ideòque rationibus ad synodos prouinciales reddendis obnoxios faciens, decori explorandi curam iniungit.*

τοὺς νομίμως συναφθέντας δευτέροις γάμοις] διγάμων etiam mentio est in can. 8. 39. & 52. huius codicis, ex quibus planum est digamos olim ab Ecclesia damnatos, illisque certum pœnitentiæ tempus definitum fuisse. Quinam autem illi fuerint, vulgò ferè ignotum. vt verò illud manifestum fiat, obseruandum est tres reperiri digamiæ species; prima, cùm quis δύο ἔχει κατὰ ταυτὸν γυναῖκας, binas simul habet vxores. eiusmodi fuit digamia Barbarorum & Iudæorum, quibus vxorum multitudinem permissam fuisse nemo est qui nesciat. ac de Iudæis quidem testatur Iosephus lib. 17. Antiq. cap. 2. *Paternus mos erat*, inquit, *vt simul plures haberemus vxores.* & Iustinus Martyr ad Tryphonem: διδάσκαλοι ὑμῶν μέχρι νῦν καὶ τέσσαρας, καὶ πέντε ἔχειν ὑμᾶς γυναῖκας ἕκαστον συγχωροῦσι. *Magistri vestri ad hoc vsque tempus, quatuor & quinque vxores vnumquemque vestrûm habere permittunt.* Hæc verò paganorum & Iudæorum licentia Romanis legibus est prohibita, l. 2. C. de incest. nupt. l. 18. C. ad leg. Iul. de adulter. & l. 8. C. de Iudæis. & vt ait Theophilus de nupt. §. 6. & 7. κεφαλικὴ ὥρισται τιμωρία κατὰ τῶν δισσοὺς γάμους συνιστώντων. *Capitalis in eos pœna constituta est qui binas nuptias contrahunt.* Theodoretus in primam ad Timotheum: *Olim consueuerant & Græci, & Iudæi, cum duabus, & tribus, & pluribus etiam vxoribus simul iungi lege matrimonij. quinetiam nunc cum leges Imperatoriæ prohibeant duas simul vxores ducere, rem habent cum concubinis & meretricibus.* Altera digamiæ species, cùm quis morte prioris coniugis soluto matrimonio secundas nuptias contrahit. de ea quoque non ambigitur. De tertia igitur quæ vulgò ignota, paucis agendum est. Eius vestigia quædam extant in edicto Prætoris. *Qui bina sponsalia binasue nuptias eodem tempore constitutas habet, infamia notatur* l. 1. ff. de his qui not. inf. & l. 13. §. 2. ff. eod. *Quod ait Prætor, eodem tempore, non initia sponsaliorum eodem tempore factorum, accipiendum est, sed si in idem tempus concurrant.* Sanè legibus Romanis diuortio dirimebantur nuptiæ, ne tamen temere & sine iudicio id fieret, hæc renunciatio certis quibusdam ac solemnibus verbis fiebat, adhibitis septem testibus ciuibus Romanis puberibus, ex capite scilicet legis Iuliæ, quæ diuortiis modum imposuit, & præter formulam facta pro infectis haberi statuit. quod & Pomponius IC. notat l. 35. ff. de donat. int. vir. & vxor. *Si non secundùm legitimam obseruationem diuortium factum sit, non videtur solutum matrimonium.* & Caius l. 43. ff. de adult. *Si ex lege repudium missum non sit, mulier adhuc nupta videtur.* Matrimonia etiam nonnisi misso repudio, nec sine legitima causa dissolui statuerunt Impp. Constantinus & Theodosius l. 1. C. Th. de repud. & l. 8. C. eod. vbi causas designant, quibus maritus ab vxore, & vxor à marito repudiari potest. renunciatio enim huiusmodi fuit, vt aut vir vxori, aut vxor marito matrimonium remitteret. eòque iure qui quæve sine causa & absque Can. ιε'.

legitimo repudio alteram ducit, alterive nubit, binas nuptias eodem tempore constitutas habet. Eâdem ratione Ecclesiasticis scriptoribus digami dicuntur, qui priore coniuge absque legitimo repudio, hoc est præter causam adulterij, dimissa, alteram superinducunt. Planum quippe est, diuortiorum causas, excepto adulterio, legibus sæculi olim receptas & ab Imperatoribus excogitatas, nunquam ab Ecclesia admissas fuisse. Atque ideo qui legitimè, hoc est secundùm legis humanæ licentiam diuertebant, & ad alias nuptias transibant, iudicio Ecclesiæ binas nuptias eodem tempore constitutas habere censebantur, vnde & iis meritò canonica mulcta irrogabatur. Hanc digamiç speciem non obscurè indicat Chrysostomus in epist. 1. ad Timoth. cap. 3. homil. 10. ὅτι τοῖς Ἰουδαίοις ἐξῆν καὶ δευτέροις ὁμιλεῖν γάμοις, καὶ δύο ἔχειν κατὰ ταυτὸν γυναῖκας. *Iudæis licitum erat & binis nuptiis iungi, & duas iisdem habere simul vxores.* Iustinus Martyr in Apologia 2. καὶ οἱ νόμῳ ἀνθρωπίνῳ διγαμίας ποιούμενοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ τῷ ἡμετέρῳ διδασκάλῳ εἰσί. *Is qui lege humana binas nuptias contrahunt, peccatores sunt apud præceptorem nostrum.* Quibus verbis ad illud Christi alludit, Matth. cap. 19. 9. *Quicunque dimiserit vxorem suam, nisi propter adulterium, & aliam duxerit, mœchatur: & qui dimissam duxerit mœchatur.* Idem Iustinus, δεύτερος γάμος εὐπρεπὴς μοιχεία. Quos verò Iustinus νόμῳ ἀνθρωπίνῳ διγαμίας ποιουμένους, hic canon νομίμως δευτέροις γάμοις συναφθέντας vocat. Sic Græcus Scholiastes Harmenopuli in epitome canonum sect. 3. tit. 1. διγαμός ἐστιν, ὁ καὶ ἑτέραν μνηστευσάμενος, καὶ ἑτέραν κατὰ νόμους ἀγαγόμενος, καὶ ὁ τὴν ἑτέρῳ μνηστευθεῖσαν ἀγόμενος. *Digamus est & is qui aliam sibi despondit, & aliam secundum leges duxit, & qui alteri desponsam ducit.* & Io. Xiphilinus Patriarcha CP. in synodica de sponsalibus lib. 1. sent. synod. ὁ μνηστείαν συστησάμενος καὶ κατὰ νόμους διαλυσάμενος, εἶτα ἑτέραν ἀγαγόμενος, διγαμός ἐστι. *Is qui sponsalia contraxit & secundùm leges dissoluit, aliâ deinceps vxore ductâ, digamus est.* De huiusmodi igitur digamis accipienda sunt supradicti canones 8. 39. 52. & 105. huius codicis. His autem opponuntur ij qui D. Paulo μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες *vnius vxoris viri* dicuntur, 1. ad Timoth. cap. 3. 2. & 12. & 1. ad Titum cap. 1. 6. δεῖ τὸν ἐπίσκοπον ἀνεπίληπτον εἶναι, μιᾶς γυναικὸς ἄνδρα. & διάκονοι ἔστωσαν μιᾶς γυναικὸς ἄνδρες. Quibus verbis Apostolus, Christi vestigiis insistens, præcipit ne ad Episcopi aut diaconi munus assumatur, qui vxore temerè repudiatâ, alteram secundùm leges superinduxerit. Oecumenius in d. cap. 3. εἰ γίνεται ἀπὸ κοσμικῶν, μὴ ἔστω δευτερόγαμος. *Si fiat è mundanis, non sit saltem digamus.* & Chrysostomus in epist. ad Titum cap. 1. homil. 2. hæc verba D. Pauli explicans, μιᾶς γυναικὸς ἀνήρ. καὶ τοὺς ἀσελγεῖς κολάζων, καὶ οὐκ ἀφεὶς μετὰ δευτέρου γάμου τὴν ἀρχὴν ἐγχειρίζεσθαι ταύτην. ὁ γὰρ πρὸς τὴν ἀπελθοῦσαν μηδεμίαν φυλάξας εὔνοιαν, πῶς ἂν οὗτος γένοιτο προστάτης καλός; τίνα δὲ οὐκ ἂν ὑποσταίη κατηγορίαν; ἴστε γὰρ πάντες, ἴστε ὅτι εἰ μὴ κεκώλυται παρὰ τῶν νόμων τὸ δευτέροις ὁμιλεῖν γάμοις, ἀλλ' ὅμως πολλὰς ἔχει τὸ πρᾶγμα κατηγορίας· οὐδεμίαν οὖν περιέχειν καλῶν τοῖς ἀρχομένοις τὸν ἄρχοντα βούλεται. *Impudicos etiam coërcet, nec permittit vt quis cum binis nuptiis, ad Ecclesiæ regimen dignitatémque assumatur. qui enim erga eam quæ repudiata) discessit, nullam beneuolentiam seruauit, quomodo is bonus Ecclesiæ præses erit? Quam ille non sustinebit reprehensionem? Nostis enim omnes, quòd etsi per leges permissum sit secundis nuptiis iungi, rem tamen esse multa criminationi obnoxiam. nullam igitur subiectis criminandi occasionem præbere Ecclesiæ præsidem vult.* & Theophylactus ibidem: *Vt lascivos cohibeat: vnius,* inquit, *vxoris vir. qui enim nullam seruauit beneuolentiam erga eam quæ discessit, quomodo Ecclesiæ bene præerit? Oportet autem Episcopum irreprehensibilem esse. Digamus autem non est inculpatus, etsi hoc mundanis legibus placeat.* Theodoretus loco citato: *Si enim ipse priore expulsa vxore, fuisset alij coniunctus, dignus esset qui reprehenderetur, & iure esset accusationi obnoxius.* Eâdem phrasi ac notione D. Paulus 1. Tim. cap. 5. 9. dixit χήρα καταλεγέσθω γεγονυῖα ἑνὸς ἀνδρὸς γυνή, *vidua eligatur quæ fuerit vnius viri vxor.* Hoc enim digamiæ genus commune fuit tum viris tum mulieribus, quibus æquè apud Græcos & Romanos concessa diuertendi licentia. quin & nomina rei illius propria prodita erant, vt si vir discederet ab vxore, hoc diceretur ἀποπέμπειν, si mulier à viro ἀπολείπειν. Ac viris quidem diuertere, aliásque repudiatis vxoribus etiam superstitibus, superinducere, legibus concessum fuisse vulgò notum est. Vxori etiam à marito diuertere licuisse plura testimonia extant, apud profanos sacrósque scriptores. Solon apud Plutarchum statuit τὴν γυναῖκα τὰ τῆς ἀπολείψεως γράμματα παρὰ τῷ ἄρχοντι δοῦναι μὴ δι' ἑτέρου, ἀλλ' αὐτὴν παρεῖναι. Sic Alcibiadis vxor libellum repudij apud Archontem deposuit, vt in Alcibiade testatur Plutarchus. Andocides in orat. pro Nicostrato, *Dicat quæso, apud quem Archontem promissa vxor repudiauit?* Apud Romanos eiusmodi flagitium vsitatum fuisse indicat Martialis lib. 8.

—— *nondum tricesima lux est,*
Et nubit decimo iam Thelesina viro.

& lib. 12. —— *veterem Proculeia maritum*
Deseris, atque iubes res sibi habere suas.

& Iuuenalis—— *sic fiunt octo mariti*
Quinque per autumnos.

Cœlius apud Ciceronem lib. 8. fam. epist. 7. *Soror Triarij diuortium sine causa, quo die vir è prouincia venturus erat, fecit. nuptura est Decimo Bruto.* Seneca lib. 3. de benefic. cap. 16. *Nunquid iam vlla repudio erubescit, postquam illustres quædam ac nobiles fœminæ non Consulum numero, sed maritorum annos suos computant, & exeunt matrimonij causâ, nubunt repudij? Tandiu istud timebatur, quamdiu rarum erat. quia verò iam nulla sine diuortio acta sunt, quod sæpe audiebant, facere didicerunt.* & Tertullianus in Apolog. cap. 6. *Vbi est illa felicitas matrimoniorum, quæ per annos ferè sexcentos ab vrbe condita, nulla domus repudium scripsit? At nunc in fœminis repudium, iam & votum est, quasi fructus matrimonij.* Am-

brof. lib. de Abrah. *Nemo sibi blandiatur de legibus hominum, viro non licet quod vxori non licet, eadem à viro, quæ ab vxore debetur castimonia.* Testatur etiam Iustinus Martyr apud Eusebium lib. 4. Hist. Eccl. cap. 17. mulierem quandam Christianam dato repudij libello, à viro, propter luxoriosos eius mores, discessisse. τὸ λεγόμενον, inquit, πρὶν ἢ μὴν ῥεπούδιον δοῦσα, ἐχωρίσθη. Sic legimus Fabiolam à marito suo discessisse & alteri postea nupsisse, eóque nomine publicam ei pœnitentiam impositam fuisse tradit Hieronymus in Epitaphio Fabiolæ. Adde illud Christi, Marc. cap. 10. 12. *Si mulier dimiserit virum suum & nupserit alteri, mœchatur.* & Concil. Elibert. can. 8. *Feminæ, quæ nulla præcedente causa, reliquerunt viros suos & alteris se copulauerunt, nec in fine accipiant communionem.* & can. 72. *Si qua vidua fuerit mœchata, & eundem posteà habuerit maritum, post quinquennij tempus actâ legitimâ pœnitentiâ placuit eam communioni reconciliari: si alium duxerit relicto illo, nec in fine dandam esse communionem; vel si fuerit ille fidelis, quem acceperit, communionem non accipiat, nisi post decem annos actâ legitimâ pœnitentiâ.* Vide I. Leschasserium IC. in obseruatione Gallicè scriptâ, de Digamia.

Pag. 50. Can. ξ'. CENTESIMÆ] Interpretis error est, qui ἡμιολίας interpretatus est *centesimas.* Item Zonaræ & Balsamonis error est, qui can. 17. pro semissibus vsuris accepere, quasi τὸ ἥμισυ τοῦ ὅλου τόκου, quæ dimidiæ centesimæ dicuntur l. vlt. C. de fiscal. vsur. Et Cuiacij, qui recitatione ad l. 20. C. de vsur. ἡμιολίας vsuras besses intellexit, quæ & ipsæ clericis interdicuntur. nec melius Scaliger de re nummaria p. 95. & alij, cùm ἡμιολίας interpretantur vsuras sesquialteras; id est, cùm decem & octo in centum annua præstantur, ac proinde centesima & dimidia centesimæ. Neque enim vsuræ centesimæ respectu ἡμιολίας dictæ fuerunt; verùm respectu sortis, quod sanè est ὅλον, & κεφάλαιον seu ἀρχαῖον, & vt Tertullianus loquitur, *vniuersitas*, ac proinde cum vsura τὸ ὅλον seu τοῦ κεφαλαίου, id est sortis dimidiam partem constituit, ἡμιόλιος est: non vsura semissis, non bessalis, non centesima, non sesquicentesima. Eam rectè describit Hieronymus in Ezechiel. lib. 6. cap. 18. f. 206. *Solent in agris frumenti & milij, vini & olei, cæterarúmque specierum vsuræ exigi: verbi gratiâ, vt hiemis tempore demus decem modios, & in messe recipiamus quindecim, hoc est amplius partem mediam.* Constantinus modum vsuris præscribit l. 1. Cod. Th. de vsur. puta, vt frugum ἡμιολίας, pecuniæ centesimæ tantùm esse possint. quæcumque fruges, & vbi superfluum est, quod sortem excedit, seu sorti accedit, vsura. Sidonius lib. 4. epist. 24. superimpositam medietatem eleganter vocat, cùm sortem vsura æquat. vide suprà ad can. 17.

Can. ξβ'. χειροτονίας ἐπὶ παρουσίᾳ ἀκροωμένων] χειροτονία hîc accipitur pro electione, seu suffragij forma, quam in eligendis Episcopis ac presbyteris vetus obseruauit Ecclesia. Hæc autem vox ἀπὸ τῶν ἔξωθεν in Ecclesiam translata est. Apud Athenienses duplex erat ratio constituendi magistratus: quidam enim per κλήρου eligebantur, vnde & κληρωταὶ ἀρχαί, *magistratus sorte electi*; & locus in quo deligebantur κληρωτήριον dicebatur: quidam verò per χειροτονίαν, id est porrectionem manuum, quæ in sublime à populo dum aliquem probaret fieri solebat, & χειροτονηταὶ appellati sunt. Id docet Demosthenes contra Neæram, & Æschines contra Ctesiphontem his verbis: *Magistratus*, inquit, *esse dicens eos quos Thesmothetæ sortiuntur in æde Thesei, & eos quos populus solet* χειροτονίᾳ *porrectione manuum declarare.* Hunc etiam suffragij ferundi modum apud Romanos vsu receptum testatur Cicero in orat. pro Flacco. *Sic sunt expressa*, inquit, *ista præclara quæ recitantur psephismata, non sententiis neque authoritatibus declarata, nec iureiurando constricta, sed porrigenda manu, profundendóque clamore multitudinis concitata.* Hinc lapsu temporis ciuilis appellatio vertitur in sacram. legimus enim Paulum Apostolum & Barnabam, initio exorientis Ecclesiæ presbyteros per singulas ciuitates seu Ecclesias, χειροτονῆσαι, hoc est suffragio & consensu populi ordinasse. Id testatur D. Lucas Act. cap. 14. 23. χειροτονήσαντες πρεσβυτέρους κατ' ἐκκλησίαν. vnde & ipse Lucas dicitur χειροτονηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν, *suffragiis delectus ab Ecclesiis.* 2. Corinth. cap. 8. 19. Eâdem notione χειροτονία accipitur hoc canone, pro electione videlicet & suffragio populi, vt tradit Theodorus Balsamo, & Zonaras in can. 1. Apostol. cuius verba ex Codice MS. Bibliothecæ regiæ adscribam. νῦν μὲν, inquit, χειροτονία καλεῖται, ἡ τοῦ καθιερωμένου εἰς ἱερωσύνην λαχόντος, τελεσιουργία τῶν εὐχῶν, καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος ἐπίκλησις. ἀπὸ τοῦ τὸν ἀρχιερέα τείνειν τὴν χεῖρα εὐλογοῦντα τὸν χειροτονούμενον. πάλαι δὲ καὶ ἡ αὐτὴ ψῆφος χειροτονία ὠνόμαστο. ὅτε γὰρ τοῖς τῶν πόλεων πλήθεσιν ἐξῆν ἐκλέγεσθαι τοὺς ἀρχιερέας, συνῄεσαν τὰ πλήθη. καὶ οἱ μὲν, τόνδε ἐψηφίζοντο, οἱ δὲ τόνδε. ἵνα οὖν ἡ τῶν πλειόνων κρατοίη ψῆφος, λέγεται τείνειν τὰς χεῖρας, τοὺς τὴν ἐκλογὴν ποιουμένους, καὶ διὰ τούτου ἀριθμεῖσθαι τοὺς ἑκάτερον ψηφιζομένους, καὶ τὸν παρὰ τῶν πλειόνων αἱρούμενον, εἰς τὴν ἀρχιερωσύνην προάγεσθαι. κἀντεῦθεν ἐξελήφθη τὸ τῆς χειροτονίας τὸ ὄνομα. τούτῳ δὲ καὶ οἱ τῶν συνόδων πατέρες οὕτως ἐοίκασι χρησάμενοι, καὶ τὴν ψῆφον χειροτονίαν καλέσαντες. ἡ γὰρ ἐν Λαοδικείᾳ σύνοδος ἐν πέμπτῳ κανόνι φησί· μὴ δεῖν τὰς χειροτονίας παρουσίᾳ ἀκροωμένων γίνεσθαι. χειροτονίας δὲ τὰς ψήφους ὠνόμασεν. ἐν γὰρ τῇ τελεσιουργίᾳ τῆς ἀρχιερατείας, μᾶλλον ἔθος πολλοὺς συνέρχεσθαι. ἐν δὲ ταῖς ψήφοις, διὰ τὸ εἰκὸς λέγεσθαί τινα αἰτιάματα τῶν ψηφιζομένων ἀνδρῶν, ἀπηγόρευται τὸ παρεῖναί τινας, καὶ ἀκροᾶσθαι τούτων. *Nunc quidem* χειροτονία *vocatur perfectio precum, sanctique Spiritus inuocatio, dum sacerdotio quis initiatur, & consecrationem sortitur, ex eo dicta, quòd Pontifex extendat manum benedicendo homini ad sacra deligendo. olim verò ipsum etiam suffragium nominatum est* χειροτονία. *Nam quum populis ciuitatum liceba eligere sacrorum præfectos, conueniebat ipse populus, & alij quidem hunc, alij verò deligebant illum. quatenus autem plurium suffragium vinceret, eligentes ferunt solitos extendere manus, & per manus ita porrectas*

numerabantur qui vel hunc vel illum delegissent, plurium verò suffragiis electum summo sacerdotio præficere. χειροτονίας *nomen hinc sumptum, quo sic etiam synodorum Patres innaniuntur vsi, suffragium nominantes* χειροτονίαν. *Laodicensis nem-*
» *pe synodus in quinto canone dicit. Non oportere*
» χειροτονίας *in audientium præsentia fieri.* χειροτονίας *autem appellarunt suffragia. in plena quidem Pontificis approbatione seu consecratione magis obtinebat consuetudo vt plures vnà conuenirent: sed in suffragiis ferundis, eo quòd electorum virorum crimina quædam proponerentur, aliquot vetatur adesse & hec audire.* De Audientibus verò seu catechumenis vide annot. ad can. 14. 25. & 50. suprà.

Pag. 50. εἰς τὰ κοιμητήρια] Athenæus lib. 4. cap. 5. ex
Can. ξγ'. Dosiadis lib. 4. τῆς Κρητικῆς refert, apud Cretenses in singulis ciuitatibus ædes quasdam fuisse publicas, in quibus peregrini dormire solebant, vnde & κοιμητήρια appellabantur. εἰσὶ δὲ πανταχοῦ κατὰ τὴν Κρήτην οἶκοι δύο, ὧν τὸν μὲν καλοῦσιν ἀνδρεῖον, τὸν δὲ ἄλλον ἐν ᾧ τοὺς ξένους κοιμίζουσι, κοιμητήριον προσαγορεύουσι. Christiani hoc verbo vsi sunt, & quia fides doceret mortuos rursus excitandos, interea dormire dicebant: atque eorum sepulcra κοιμητήρια appellabant quasi dormitoria, seu loca ad quietem & somnum comparara. Solebant autem ad sepulcra suorum martyrum, quorum sacrosancta erat memoria, præcipuè conuenire, ibique sacra celebrare. Cassiodorus Hist. tripart. lib. 5. cap. 3. *Populus ieiunans est egressus ad cœmeterium orationis causâ* Hinc frequens κοιμητηρίων mentio apud priscos Historiæ Ecclesiasticæ scriptores. Æmilianus Ægypti præses, sic Christianorum Episcopos alloquitur apud Eusebium lib. 7. cap. 10. οὐδαμῶς ἐξέσται οὔτε ὑμῖν οὔτε ἄλλοις τισὶν ἢ συνόδους ποιεῖσθαι, ἢ εἰς τὰ καλούμενα κοιμητήρια εἰσιέναι. Idem Eusebius lib. 9. scribit, Maximinum aliquando conatum id Christianis adimere, cùm eos dissipare, atque pessundare vellet. προτοῦ, inquit, εἴργειν ἡμᾶς τὸ ἐν τοῖς κοιμητηρίοις συνάγεσθαι διὰ προφάσεως πειρᾶται. Pontius Paulinus in actis passionis Cypriani, de Valeriani edicto contra Christianos loquens: *Iussum est vt nulla conciliabula faciant, neque cœmeteria ingrediantur.* Itaque hæc cœmeteria erant iis quædam veluti templa. Sed & ipsa cœmeteria templis originem dedisse iam antè viri docti obseruarunt. Sic prisci Patres templorum originem apud gentiles ad sepulcra referunt, & celeberrima illorum templa, functorum corporum sepulturas ac monumenta mortuorum fuisse tradunt. Arnob. lib. 6. Cyril. lib. 1. contra Iulian. Clem. Alexand. in protrept. ad gent. Theodoret. serm. de Martyr.

Can. ξσ'. πρεσβύτιδας ἤτοι προκαθημένας] Constat in veteri Ecclesia matronas fuisse, quæ mulieres cæteras ad vitam honestè instituendam hortarentur, quas & πρεσβύτιδας appellarunt: & quia supra cæteras mulieres sedebant in Ecclesiis, προκαθημένας. Eas abrogat hic canon, qui x i. est synodi Laodicenæ. fortè de iis agit D. Paulus, vbi πρεσβύτιδας vult esse sanctas moribus, non calumniatrices, non vino deditas, rerum bonarum magistras, vt iuniores feminas. πρεσβύτιδας, viduas seniores verti. sic rectè vetus interpres, quem sequutus est Fulgentius Ferrandus in Breuiario Canonum cap. 221. Epiphanius hæresi 79. περὶ τούτων δὲ, ὅτι ἄχρι διακονισσῶν τὸ ἐκκλησιαστικὸν ἐπιδεῖται τάγμα, χήρας τε ὠνόμαζε, καὶ τούτων τὰς ὅτι γεραιτέρας πρεσβύτιδας. *Obseruandum est Diaconissis Ecclesiasticum ordinem indiguisse, quas etiam viduas nominauit, & ex his adhuc ætate prouectiores* πρεσβύτιδας, *viduas seniores.* προκαθημένας etiam vocat hic canon, quòd certam sedem haberent in Ecclesia. De eiusmodi viduarum seu diaconissarum ætate & ministerio vide annot. ad can. 193. huius codicis infrà: Grotium de imperio summarum potest. circa sacra p. 403 & 404. Chiffler. in notis in Breuiat. Can. Ferrand. p. 306. & 307.

ἐν ἐκκλησίᾳ καθίστασθαι] Viduas seniores siue diaconissas in Ecclesia ordinari vetat hic canon. sic vetus interpres illius mentem referens, *Vt mulieres quæ apud Græcos presbyteriſſæ appellantur, apud nos autem viduæ seniores, vniuiræ & matriculæ, in Ecclesiam tanquam ordinatas constitui non liceat.* Ideo & χειροθεσίαν, hoc est ordinationem non habere dicuntur, & inter laïcos deputantur can. 19. huius codicis. Concil. Epaunense can. 21. *Viduarum consecrationem quas diaconas vocant, ab omni regione nostra penitus abrogamus, solùm eis pœnitentiæ benedictionem imponendo.* Damnantur itaque Cataphrygæ, qui mulieres posse diaconas ordinari putarunt. eundem errorem Acephalis tribuit Marianus Scotus, & Sigebertus in Chronico an. 525. vel 526. Ambrosius in cap. 3. epist. 1. ad Timoth. *Cataphryga erroris occasionem captantes propter quod diaconas mulieres alloquitur,* (Paulus) *& ipsas diaconas ordinari debere vana præsumptione defendunt: sed vt hæretici animum suum verbis non sensu legis adstruere videantur, Apostoli verbis contra sensum nituntur Apostoli, vt cùm ille mulierem in Ecclesia in silentio esse debere præcipiat, illi è contra etiam authoritatem in Ecclesia vindicent ministerij.*

τὰ ἅγια εἰς ἑτέρας παροικίας διαπέμπεσθαι] Sancta, id est sacramenta corporis & sanguinis Christi. sic apud Curopalatam, lib. de Offic. Constantinop. ὁ δὲ ἔρχεται εἰς τὴν λεγομένην πρόθεσιν, ἔνθα κεῖνται τὰ ἅγια. *Hic autem venit in locum qui dicitur propositionis, vbi sita sunt sancta.* & post pauca, ἔρχονται οὖν διάκονοι, καὶ οἱ ἱερεῖς, οἱ μὲν δὲ ἄλλα τῶν ἱερῶν κρατοῦντες καὶ δὴ καὶ αὐτὰ τὰ ἅγια. *Veniunt diaconi & sacerdotes, cùm alia sacra instrumenta tenentes, tum verò sancta ipsa.* sic in Græca collectione Canonum Ecclesiæ Africanæ can. 37. ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος παρέδωκε, τοῦτ' ἔστιν ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου, hoc est vt habet Concil. Carthag. III. can. 24. *In sacramentis corporis & sanguinis Domini nihil amplius offeratur, quàm quod ipse Dominus tradidit, panis & vinum aqua mixtum.* & passim in Liturgiis Græcis τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις. Sancta igitur, hoc est sacramenta corporis & sanguinis in alias parœcias instar eulogiarum transmitti vetat hic canon. Id au- Pag. 51. Can. ξι.

tem explicat Theodorus Balſamo in codice MS. quem nobis commodauit V. C. doctiſſimúſque I. Caſaubonus his verbis, *ὅπερ σήμερον γίνεται παρὰ τῶν Λατίνων κατὰ τὴν ἑορτὴν τοῦ πάσχα, ἐπιμερίζουσι γὰρ τὰ ἄζυμα τοῖς κοσμικοῖς μετὰ τὸ ἁγιασθῆναι ὡς κοινά. τοῦτο καὶ παρὰ τῶν ἡμετέρων ὡς ἔοικεν ἐγίνετο τὸ παλαιὸν, εἰς τὰ ἅγια μυστήρια. κωλύει γοῦν τοῦτο ὁ κανὼν καὶ ὁρίζεται, μὴ τῇδε κἀκεῖσε μετακομίζεσθαι ὡς κοινὰ, καὶ τυχόντα τὰ ὑπερέχοντα.* *Quod fit hodie à Latinis in feſto Paſchæ. diſtribuunt enim laïcis azyma, poſtquam ſanctificata fuerint, perinde ac communia. Hoc etiam olim fiebat à noſtris, vt eſt veriſimile, in ſanctis myſteriis. Canon ergo hoc prohibet, & ſtatuit non eſſe huc & illuc transferenda ſancta, perinde ac communia & vulgaria.* & Zonaras eundem canonem explicans, in codice MS. Bibliothecæ regiæ: *τοῦτο παλαιὸν ἔθος ἦν. μετὰ γὰρ τὸ πάσχα ἐπέμποντο ἐκ παροικίας εἰς παροικίαν τὰ ἅγια, ἤγουν μερίδες τοῦ ἁγίου σώματος καὶ αἵματος τοῦ Χριστοῦ, χάριν εὐλογίας ὡς ἐστέλλοντο. ὅπερ ὁ κανὼν οὗτος ἀπόλυσε γίνεσθαι. τὸ γὰρ περιάγεσθαι ἐν μακραῖς ὁδοιπορείαις τὰ θεῖα μυστήρια, καὶ ὡς ἔτυχε τὰ τίμια φέρεσθαι, ἄπρεπες καὶ ἐκ τοῦ χείρονος ἐλογίσθη δικαίως καὶ ἀσεβές.* Innocentius P. R. epiſt. ad Decentium Engubinum Epiſcopum, quæ inter illius decreta extat in Codice Canonum Eccleſiæ Romanæ cap. 5. *De fermento verò*, inquit, *quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cùm omnes Eccleſiæ noſtra intra ciuitatem ſunt conſtitutæ, quarum preſbyteri quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum conuenire non poſſunt, idcirco fermentum à nobis confectum per acolythos accipiunt, vt ſe à noſtra communione maximè illa die non iudicent ſeparatos, quod per parœcias fieri debere non puto, quia non longè portanda ſunt ſacramenta, nec nos per cœmeteria diuerſa conſtitutis preſbyteris deſtinamus, & preſbyteri eorum conficiendorum ius habent, atque licentiam.*

Pag. 51. Can. ξγ'. *κατηχουμένων εὐχὴν*] Catechumenorum oratio hîc accipitur pro ſacro miniſterio lectionum, orarionum, & aliorum id genus, quod celebratur in Eccleſia ante dimiſſionem catechumenorum. Latini miſſam catechumenorum dixerunt, Concilium Valentinum can. 1. *Hoc eſſe cenſuimus obſeruandum, vt ſacroſancta Euangelia ante munerum illationem in miſſa catechumenorum in ordine lectionum pòſt legantur.* Iuo epiſt. 219. *Qui audiebat*, inquit, *miſſam catechumenorum, ſubterfugiebat miſſam ſacramentorum.*

ἐξελθεῖν κατηχουμένους] Olim, peractâ ſacrorum librorum lectione cùm celebrandum eſſet Euchariſtiæ ſacramentum, dimittebantur catechumeni, energumeni & pœnitentes. Id teſtatur Dionyſius in Hierarchia Eccleſiaſtica: *καὶ μετὰ ταῦτα*, inquit, *ἔξω γίγνονται τῆς ἱερᾶς περιοχῆς οἱ κατηχούμενοι, καὶ πρὸς αὐτοῖς οἱ ἐνεργούμενοι καὶ οἱ ἐν μετανοίᾳ ὄντες. μένουσι δὲ οἱ τῆς τῶν θείων ἐποψίας καὶ κοινωνίας ἄξιοι. Poſtea extra templi ambitum collocantur catechumeni, & vnà cum eis poſſeſſi, atque pœnitentes. manent autem ij qui diuinarum rerum aſpectu & communione digni ſunt.* & Maximus in Myſtagogia cap. 14. *μετὰ τὴν θείαν τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου ἀνάγνωσιν, καὶ ἡ τῶν κατηχουμένων καὶ ἡ τῶν λοιπῶν, τῶν ἀναξίων τῆς θέας τῶν δειχθησομένων μυστηρίων θεωρίας, ἀπόλυσίς τε καὶ ἐκβολὴ διὰ τῶν λειτουργῶν, γίγνεται. Poſt diuinam ſancti Euangelij lectionem & catechumenorum & reliquorum, qui diuinâ oſtendendorum ſacramentorum contemplatione indigni ſunt, fit per ſacros miniſtros dimiſſio & eiectio.* Hanc dimiſſionem Latini etiam miſſam dixerunt, vt remiſſam pro remiſſione. Hincmarus Rhemenſis in epiſt. nondum edita ad Hincmarum Laudunenſem Epiſcopum cap. 24. *Quidam iubentur vſque ad miſſam catechumenorum manere in Eccleſia. quidam autem ſolà intra Eccleſiam fidelium oratione iungi ſacra myſteriorum celebritati, à Dominica autem menſa conuiuio ſegregari.* Auguſtinus ſerm. 237. de tempore. *Ecce*, inquit, *poſt ſermonem fit miſſa catechumenis, manebunt fideles, venietur ad orationem.*

εὐχὰς πιστῶν τρεῖς] Hinc paſſim in Græcorum Liturgiis. *εὐχὴ πιστῶν πρώτη. εὐχὴ πιστῶν δευτέρα. εὐχὴ πιστῶν τρίτη.*

ὠράριον φορεῖν] Hic canon. miniſtris, hoc eſt hypodiaconis probibet orarium ferre, quod diaconorum proprium geſtamen fuiſſe tradit Balſamo ad hunc canonem: cius verba apponam ex Græco codice MS. *τὸ ὠράριον φορεῖν*, inquit, *μόνων ἐστὶ τῶν διακόνων. οὗτοι γὰρ τοῖς ἱερουργοῦσι παριστάμενοι καὶ ἐπιτηροῦντες τὰς τῶν ἁγίων εὐχῶν τελετὰς καὶ τὰς τῶν πρεσβυτέρων ἐκφωνήσεις διδόασιν εἴδησιν διὰ τοῦ ὠραρίου τοῖς ἐν τῷ ἄμβωνι διακόνοις, πότε ὀφείλουσι γίνεσθαι ἐκφωνήσεις, ἤγουν τὸ κηρύττειν τὰ αἰτήσεις τῶν κατηχουμένων, καὶ τῶν λοιπῶν. καὶ ἐκλήθη ὠράριον, ἐκ τοῦ ὡρῶ τὸ φυλάττω καὶ ἐπιτηρῶ. Orarium ferre, eſt ſolorum diaconorum. Hi enim eis qui celebrant adſiſtentes, & ſanctarum orationum myſteria, & presbyterorum prolationes obſeruantes, eis qui ſunt in ſuggeſtu diaconis per orarium ſignificant quando debeat fieri pronuntiatio ſeu prolatio petitionum catechumenorum & reliquorum. & appellatum eſt orarium ἀπὸ τοῦ ὡρῶ, quod eſt obſeruo.* Idem ferè tradit Matthæus Blaſtares in ſynopſi Græcorum Canonum, cuius verba ex Græco codice MS. illuſtriſſimi Præſidis Iacobi Auguſti Thuani ſuprà retulimus ad can. 22. Orarij etiam mentio eſt, apud Curopalatam lib. de official. Conſtantinopol. *ἀρχιδιάκονος φορῶν τὸ συνήθες αὐτῷ σταχάριον, φορῶν δὲ ἐπ' αὐτῷ καὶ φελώνιον, οὐ μὴν καὶ ἐπιτραχήλιον, ἀλλ' ὠράριον. Archidiaconus geſtans conſuetum ſuum manipulum, tum inſuper etiam penulam, non tamen & collarium, ſed orarium.* vbi Agmonius *ὠράριον* *ἐκτενὲς μέλος* *pſalmum oratorium* perperam exponit. Huius autem vocis origo omnino Romana eſt, ἀπὸ Ῥώμης in Eccleſiam tranſlata, falſáque Balſamonis notatio, vt ſcitè obſeruauit doctiſſimus Caſaubonus in notis ad Vopiſcum, vbi quid ſit orarium apud profanos, ſacróſque ſcriptores Latinos, Græcos ac Syros eruditiſſimè explicat. vide etiam quæ de orario Lipſius olim obſeruauit lib. 2. elect. cap. 10.

μέρη αἴρειν] Gentiles de ſuorum idolothytorum ferculis, cuique ſuam partem apponebant (*μερίδες* appellantur apud Athenæum) quas ſibi conuiuæ tollebant. Id ne fieret à Chriſtianis Pag. 52. Can. ρλα'.

in Agapis seu conuiuiis quæ in Ecclesia parabantur, prohibet hic canon. In iis enim omnes simul promiscuè, appositis cibis vesci debere, colligere facile est ex iis quæ suprà ad can. 70. annotauimus.

Pag. 52. Can. ρλζ. οὐ δεῖ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἀγάπας ποιεῖν] Agapas olim in Ecclesia post sacram synaxin fieri solitas testatur Chrysostomus serm. in dictum Pauli (1. Corinth. cap. 11.) *Oportet hæreses esse. Fideles omnes*, inquit, *in conuentibus suis postquam audissent doctrinas, post preces, post mysteriorum communionem, soluta concione non mox domum contendebant, sed diuites alimenta & edulia domibus suis afferentes, pauperes vocabant, communésque faciebant mensas, communia prandia, communia conuiuia in ipsa Ecclesia: atque ita à communione mensæ & pietate loci vndiquaque ad pietatem accendebantur.*

Can. ρλγ. ὅτι οὐ δεῖ χριστιανοὺς ἰουδαΐζειν] Huius canonis pars desideratur in vulgato codice Tilij. Hanc verò ex inedito textu Græco Bibliothecæ Regiæ, Theodori Balsamonis, & Io. Zonaræ commentariis inserto restituimus.

κυριακὴν εἴγε δύναιντο σχολάζειν.] Theodorus Balsamo in hunc canonem: οἱ πατέρες, inquit, τὸ μὴ ἐργάζεσθαι κατὰ τὴν κυριακὴν, οὐκ ἀναγκαστικῶς ἐπέτρεψαν, ἀλλὰ προσέθηκαν, εἴγε δύναιντο οἱ πιστοί. εἰ γὰρ ἐκ πενίας ἢ ἄλλης τινὸς ἀνάγκης καὶ κατὰ τὴν κυριακὴν ἐργάζεταί τις, οὐ προκριματισθήσεται. *Patres die Dominico non operari, non necessariò mandarunt, sed adiecerunt, si possint fideles. si enim propter inopiam, vel aliquam aliam necessitatem, etiam die Dominico fuerit aliquis operatus, præiudicium ei non afferetur.* Sic Constantinus l. 3. de feriis, vbi die solis omnes quiescere statuit, opera tamen rustica in quibus vel mora vel procrastinatio magnum haberet periculum, prudenter excipit. *Ruri positi*, inquit, *agrorum culturæ libenter licentérque inseruiant: quoniam frequenter euenit vt non aptiùs alio die frumenta sulcis, aut vineæ scrobibus mandentur.* Harmenopulus in Enchirid. ἐν τῇ κυριακῇ, καὶ ταῖς λοιπαῖς ἑορταῖς, καὶ οἱ δικασταὶ καὶ πάντες ἀργείτωσαν, πλὴν τῶν γεωργῶν. *Die Dominico cæterísque festis diebus tam iudices quàm reliqui quiescant, solis exemptis agricolis.* Leo tamen Imp. lege lata iussit σχολάζειν κατὰ τὴν κυριακὴν καὶ τοὺς γεωργούς.

Can. ρλδ. ἐν βαλανείῳ μετὰ γυναικῶν ἀπολούεσθαι] Hesiodus lib. 2. operum & dierum, præcipit ne viri in muliebri balneo corpus abluant, μηδὲ γυναικείῳ λουτρῷ χρόα φαιδρύνεσθαι. Sic lauacra ab Hadriano Imp. pro sexibus separatim extructa tradit Ælius Spartianus in eius vita. Clemens Alexandrinus lib. 3. pædag. cap. 5. earum mulierum intemperantiam arguit, quæ communi balneo cum viris vtuntur. Cyprianus tract. de habitu virginum, balnea promiscua adire virginibus prohibet. *Quid verò quæ promiscua balnea adeunt, quæ oculis ad libidinem curiosis pudori ac pudicitiæ corpora dicata prostituunt, quæ cùm viros atque à viris nuda vident turpiter, ac videntur, nonne ipsæ illecebram vitiis præstant?* Et Iustinianus Imp. inter iustas diuertendi causas hanc etiam recenset, ἀνδράσι συλλούεσθαι. *si commune lauacrum cum viris habere audeant.* Nouel. 22. cap. 16. & l. 11. C. de Repudiis.

ἀγγέλους ὀνομάζειν] Huiusmodi etiam superstitionis genus iam D. Pauli ætate Colossis, Phrygiæ vrbe sub Laodicea metropoli viguisse, ipse testatur epist. ad Coloss. cap. 2. 18. μηδεὶς, inquit, ὑμᾶς καταβραβευέτω θρησκείᾳ τῶν ἀγγέλων. *Nemo vos seducat in cultu Angelorum.* quem locum explicans Theodoretus, huius canonis mentem refert his verbis: *Qui legem*, inquit, *defendebant eos etiam ad Angelos colendos inducebant, dicentes legem per eos datam. mansit autem diu hoc vitium in Phrygia & Pisidia: quocirca synodus quoque quæ conuenit Laodiceæ, quæ est Phrygiæ metropolis, lege prohibuit ne precarentur Angelos, & ne relinquerent Dominum nostrum Iesum Christum.* Irenæus lib. 2. cap. 58. *Ecclesia*, inquit, *per vniuersum mundum diuersa beneficia à Deo accipiens, in nomine Christi perficit, non inuocationibus Angelicis faciens aliquid, sed mundè, purè & manifestè orationes dirigens ad Dominum qui omnia fecit, & nomen Domini nostri Iesu Christi.* Origenes contra Celsum lib. VIII. τούτους δὲ ἀγγέλους ἀπὸ τοῦ ἔργου αὐτῶν μεμαθηκότες καλεῖν, εὑρίσκομεν αὐτοὺς, διὰ τὸ θείους εἶναι, καὶ θεοὺς ἐν ταῖς ἱεραῖς ποτὲ ὀνομαζομένους γραφαῖς· ἀλλ᾽ οὐχ ὥστε προστάττεσθαι ἡμῖν τοὺς διακονοῦντας, καὶ φέροντας ἡμῖν τὰ τοῦ θεοῦ, σέβειν καὶ προσκυνεῖν ἀντὶ τοῦ θεοῦ. πᾶσαν μὲν γὰρ δέησιν, καὶ προσευχὴν, καὶ ἔντευξιν, καὶ εὐχαριστίαν, ἀναπεμπτέον τῷ ἐπὶ πᾶσι θεῷ διὰ τοῦ ἐπὶ πάντων ἀγγέλων ἀρχιερέως ἐμψύχου λόγου καὶ θεοῦ. *Angelos ex officio suo nominare docti, inuenimus propter diuinitatem quandam interdum deos vocari à sacra scriptura; sed non sic, vt iubeamur eos adorare, aut diuinis honoribus colere, quamuis dona Dei nobis afferant. omnia enim vota, omnes interpellationes, deprecationes, & gratiarum actiones destinandæ sunt ad Deum rerum omnium Dominum, per maiorem omnibus Angelis summum Pontificem viuum verbum & Deum.* August. hæresi 39. tradit veteres hæreticos fuisse, qui & Angelici dicebantur. *Angelici*, inquit, *in Angelorum cultu inclinati.* ἀγγελικῶν quoque meminit Epiphanius hæres. 60. Essenos etiam Iudæorum hæreticos, Angelis cultum adhibuisse testatur formula iusiurandi quod ab eis exigebatur, συντηρήσειν τὰ τῶν ἀγγέλων ὀνόματα, vt refert Iosephus lib. 2. de bello Iudaïco cap. 7. Pag. 53. Can. ρλε.

Can. ρμ. ἀστρολόγους] Sozomenus lib. 3. cap. 5. scribit Eusebium quendam Emissenum ideo accusatum fuisse, quòd eam partem astronomiæ quæ rerum euentus prædicit profiteretur. διεβάλλετο, inquit, ἀσκεῖσθαι τῆς ἀστρονομίας ὃ μέρος ἀποτελεσματικὸν καλοῦσι. eo nomine Aquila, è Iudæo Christianus, Ecclesia expulsus est, vt refert Epiphanius lib. de ponder. & mensuris. ὁ οὖν Ἀκύλας, inquit, τῷ χριστιανισμῷ ἐπίστευσε. ἀπὸ δὲ τῆς προτέρας αὐτοῦ ἕξεως μὴ μεταθέμενος, τῆς πρώην δηλονότι τῇ ματαίᾳ ἀστρονομίᾳ, λίαν ἀκριβῶς ἐπεπαίδευτο. ἀλλὰ κατὰ ἑκάστην ἡμέραν τὸ θέμα τῆς αὐτοῦ γενέσεως σκοπούμενος, ἐλεγχόμενός τε ὑπὸ τῶν διδασκάλων, καὶ ἐπιτιμώμενος ἕνεκα τούτου, μὴ διορθούμενος

νόμῳ ϐ, ἀλλὰ καὶ φιλονεικῶς μᾶλλον, ἀντιτιθέμενος ἐξώσθη πάλιν τῆς ἐκκλησίας ὡς ἄχρηστος πρὸς σωτηρίαν. *Aquila igitur Christianismo credit. quum autem à primo suo habitu non discederet, à credendo videlicet vana Astrologia, quam exactè edoctus erat, sed quotidie positionem natiuitatis sua spectaret: redargutúsque à Doctoribus & increpatus ea de causa, se non corrigeret, sed potiùs contentiosè opponeret, expulsus est rursum ab Ecclesia, velut inutilis ad salutem.*

φυλακτήρια φορῶντας] Hic canon ab Ecclesia eiici iubet eos qui phylacteria faciunt, & qui phylacteriis vtuntur. Nicolaus I. P. R. in resp. ad consf. Bulg. cap. 79. *Perhibentes quòd moris sit apud vos infirmis ligaturam quandam ob sanitatem recipiendam ferre pendentem sub gutture, requiritis si hoc agi de cætero iubeamus; quod non solùm agi non iubemus, verùm etiam ne fiat, modis omnibus inhibemus: huiusmodi quippe ligatura, phylacteria dæmonicis sunt inuenta versutiis, & animarum hominum esse vincula comprobantur, ac ideo his vtentes, anathemate Apostolica decreta perculsos ab Ecclesia pelli præcipiunt.* D. Basilius Homil. in Psal. 45. φυλακτήρια damnat characteribus insignita, & Chrysostomus Homil. 43. in Matth, cap. 23. in eos inuehitur qui sua ætate ex phylacteriis ad collum suspensis sanctiores videri volebant. *Sacerdotes*, inquit, *ex eo quod ab hominibus volunt videri iusti, phylacteria alligant circa collum, quidam verò partem aliquam Euangelij scriptam. Dic sacerdos insipiens, nonne quotidie Euangelium in Ecclesia legitur, & auditur ab hominibus? Cui ergo in auribus posita Euangelia nihil prosunt, quomodo eum poterunt circa collum suspensa saluare? Deinde vbi est virtus Euangelij in figuris literarum, aut in intellectu sensuum? Si in figuris, bene circa collum suspendis: si in intellectu, ergo melius in corde posita prosunt, quàm circa collum suspensa, &c.*

Pag. 53. Can. λϛ'. ἑαυτοὺς ἀπεστῆναι] Hac loquendi formula vsus est D. Paulus epist. ad Titum cap. 3. 11. *Hæreticum hominem, inquit, post vnam & alteram admonitionem reiice, sciens quòd peruersus sit qui eiusmodi est & peccat, ὢν αὐτοκατάκριτος à semetipso damnatus.* Hieronymus ad illum locum Apostoli: *Propterea, inquit, à semetipso damnatus dicitur, quia fornicator, adulter, homicida, & cætera vitia per sacerdotes de Ecclesia propelluntur: hæretici autem in semetipsos sententiam ferunt, suo arbitrio de Ecclesia recedentes, qua recessio propria conscientia videtur esse damnatio.* Eusebius Emissenus Homil. de pœnit. Niniuit. *Ipse sibi displicet qui placiturus est Deo, ipse sibi quodammodo sub priuata cognitionis sententia & testis, & accusator.* sic can. 29. Concil. Carthaginensis VI. *Si quis excommunicatus ante audientiam, communionem præsumpserit, ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.* adde quæ de ea re obseruauit vir multæ lectionis R. Fornerius lib. 6. rerum quotid. 21.

Pag. 54. Can. νθ'. ξηροφαγοῦντας] ξηροφαγίας etiam meminit Epiphanius in compendio doctrinæ Catholicæ: τὰς δὲ ἡμέρας τῶν πάσχα ἐν ξηροφαγίᾳ διατελοῦσι πάντες οἱ λαοὶ, φημὶ δὲ ἄρτῳ καὶ ἁλὶ καὶ ὕδατι, τότε χρώμενοι πρὸς ἑσπέραν. *Per sex autem dies Paschatis, omnes populi in siccorum esu perseuerant, pane, inquam, & sale & aqua tunc vtentes ad vesperam.* & post pauca, ἐξ ὧν τινες ἀπαλοὶ μένοντες ἐν τῇ αὐτῇ ξηροφαγίᾳ, *sic permanentibus ipsis in eodem siccorum esu.* Socrates lib. 5. cap. 22. vbi de varia diuersáque ieiuniorum obseruatione ac dissonantia agit, ποιοὶ δὲ ξηρὸν ἄρτον μόνον μεταλαμβάνουσι. *Quidam sicco pane solo vescuntur.* Tertullianus ad Scapulam. *Quando non geniculationibus & ieiunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsa?* & aduers. Psychicos c. 13. *Bene autem quod & Episcopi vniuersa plebi mandare ieiunia assolent: non dico de industria stipium conferendarum, vt vestra captura est, sed interdum & ex aliqua sollicitudinis Ecclesiastica causa. Itaque si & ex edicto hominis, & in vnum omnes ταπεινοφρονήσεως agitatis; quomodo in nobis ipsam quoque vnitatem ieiunationum & xerophagiarum & stationum denotatis?* Græcus Scholiastes Harmenopoli sect. 5. tit. 3. ὁ πόρνον ἢ πόρνην ἐπὶ διετίαν κατακρίνει, εἰ μόνον μέχρις ἑσπέρας καθ' ἑκάστην νηστεύει, καὶ ξηροφαγεῖ. *Scortatorem ieiunator ad biennium condemnat, si duntaxat vsque ad vesperam quotidie ieiunat, & siccis vescitur.*

Can. ξα] Hunc canonem qui in vulgato codice Tilij desideratur ex MSS. codicibus Balsamonis & Zonaræ restituimus. extat & in omnibus Latinis Concilij Laodiceni editionibus.

Can. ξδ'. θυμελικοῖς] Isidorus thymelicos, musicos scenicos interpretatur, qui organis & lyris & citharis præcinebant: sic dictos quòd olim in orchestra stantes cantabant super pulpitum quod θυμέλη vocabatur. Iulius Pollux onomast. lib. 4. καὶ σκηνὴ μὲν ὑποκριτῶν ἴδιον, ἡ δὲ ὀρχήστρα τοῦ χοροῦ, ἐν ᾗ καὶ ἡ θυμέλη, εἴτε βῆμά τι οὖσα εἴτε βωμός. *Scena propria est histrionum: orchestra verò chori, in qua est & thymele, quæ vel tribunal est vel ara*, id est locus editior vbi actores saltabant. Phrynicus in ἐκλογῇ Atticorum verborum θυμέλην ait dictum τοῦτο τὸ θέατρον, ἐφ' ᾧ αὐληταὶ καὶ κιθαρῳδοὶ, καὶ ἄλλοι τινὲς ἠγωνίζοντο. Vide Freherum lib. de infamia p. 507. Vitruuius lib. 5. cap. 8. *Apud Græcos, inquit, tragici & comici actores in scena peragunt: reliqui autem artifices suas per orchestram præstant actiones: itaque ex eo scenici & thymelici Græcè separatim nominant.* De thymelicis etiam fit mentio in l. 10. ff. de pollicit. l. 4. ff de his qui not. inf. l. pen. de spectaculis C. Th. Thymelicæ dicuntur l. 21. de pistor. & l. 5. de scenicis C. Th.

Can. ξζ'. ἀλλὰ περιοδευτάς] Sic ex MSS. codicibus Bibliothecæ Regiæ hunc locum emendauimus. malè vulgatus codex Tilij, ἢ περιοδευτάς. Hunc autem canonem explicat Balsamo his verbis: ἄλλοι μὲν κανόνες ἐν ταῖς κώμαις καὶ ἐν ταῖς χώραις χωρεπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καθίστασθαι διορίζονται. ὁ δὲ παρὼν κανὼν, περιοδευτὰς προχειρίζεσθαι γίνεσθαι καὶ μὴ ἐπισκόπους, ἵνα μὴ τὸ ἀξίωμα εὐκαταφρόνητον ἢ ἀχρειωθῇ. περιοδευταὶ δέ εἰσιν οἱ νομίμως περιερχόμενοι παρὰ τὴν ἐπισκόπου ἀρχήν, ὅτι τὸ περιοδεύειν καὶ ἐπισκέπτειν τὰ ψυχικὰ σφάλματα, καὶ καταρτίζειν τοὺς πιστούς. *Alij quidem canones in vicis & in pagis Chorepiscopos & presbyteros constituendos definiunt. Præsens autem canon iubet fieri periodeutas, & non Episcopos, ne dignitas Episcopi vilis & contempta euadat. Sunt autem periodeuta, qui*

M

hodie ab Episcopis promouentur Exarchi. Hi enim circumcursant, & delicta spiritualia obseruant, & fideles perficiunt. Zonaras: περιοδευταὶ δὲ λέγονται, διὰ τὸ περιέρχεσθαι καὶ καταρτίζειν τοὺς πιστοὺς μὴ ἔχοντας καθέδραν ἰδίαν. περιοδευτῶν periodeutarum post Calchedonensem synodum etiam meminit Iustinianus l. 42. Cod. de Episc. & cler. διατάξομεν κατὰ τοὺς θείους ὅρους μηδένα ἐπίσκοπον, μήτε χωρεπίσκοπον, μήτε περιοδευτὴν, μήτε πρεσβύτερον, μήτε ἄλλον οἱονδήποτε ἀξίωμα κληρικὸν, ὁπωσδήποτε χειροτονεῖσθαι. Horum & in Laodicena, aliisque veteribus synodis fit mentio. Hinc constat periodeutas à Chorepiscopis distingui debere, qui à quibusdam vulgò confunduntur. Sunt igitur περιοδευταὶ in Ecclesia, circuitores siue visitatores, qui veluti Episcoporum vicarij regiones ciuitatibus subiectas visitant ac circumeunt, nullámque propriam sedem habent, vt ait Zonaras. Sic medici περιοδευταὶ, circuitores, vt vertit vetus interpres l. 6. §. 1. ff de excusat. tut. qui circumeunt vrbem causâ sanitatis hominibus reddendæ, & medendi artem exercent. Visitatorum autem apud Latinos meminit Gregorius I. epist. 2. lib. 3. ad Maximianum Syracusanum Episcopum: *Visitatores Ecclesiarum*, inquit, *clericique eorum, qui cum ipsis per non suæ ciuitatis parœcias fatigantur, aliquod laboris sui capiant te disponente subsidium.* & Ioannes II. P. R. in epist. 3. ad Episcopos Galliæ, quæ tom. 2. Concil. extat.

Pag. 54. Can. ρξγ'. ὁ ἰδιωτικοὺς ψαλμοὺς λέγεσθαι] Priscos Christianos, præter diuina monumenta, psalmos quosdam & hymnos in Deum componere ac decantare solitos fuisse testatur Eusebius lib. 2. Hist. Eccles. cap. 17. ποιοῦσιν ᾄσματα, inquit, καὶ ὕμνους εἰς τὸν θεὸν, διὰ παντοίων μέτρων καὶ μελῶν ῥυθμοῖς σεμνοτέροις χαράττοντες. *Cantica & hymnos omni metrorum & rythmorum genere in Dei honorem conficiunt.* & lib. 5. cap. 28. ψαλμοὶ δὲ ὅσοι, καὶ ᾠδαὶ ἀδελφῶν ἀπ' ἀρχῆς ὑπὸ πιστῶν γραφεῖσαι, τὸν λόγον τοῦ θεοῦ τὸν Χριστὸν ὑμνοῦσι θεολογοῦντες. *Quot sunt psalmi & hymni à fratribus fidelibus antiquitus perscripti, qui Christum verbum Dei, verum Deum esse hymnis concelebrant.* Idem lib. 7. cap. 30. de Paulo Samosateno loquens, ψαλμοὺς δὲ, inquit, τοὺς μὲν εἰς τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν παύσας, ὡς δὴ νεωτέρους καὶ νεωτέρων ἀνδρῶν συγγράμματα. *Psalmos qui in Domini nostri Iesu Christi honorem dicebantur velut recentiores & recentiorum hominum sustulit.* Sed & Clementis P. R. epistolam ad Corinthios scriptam, olim in Ecclesia legi solitam refert lib. 3. cap. 16. & lib. 4. cap. 23. Semel autem scriptis alijs quàm sacris in Ecclesia receptis, multa simul lapsu temporis cùm ab imperitis vitiosa, tum ab hæreticis deprauata, & falsò conficta irrepsêre, vt norunt periti historiæ Ecclesiasticæ. Huiusmodi ergo scripta prohibet hic canon, statuitque ne qui in Ecclesia legantur nisi soli libri canonici veteris & noui Testamenti.

Pag. 55. πρὸς Φιλήμονα μία] Hæc verba, quæ in codice Tilij omissa sunt, ex codicibus MSS. Balsamonis & Zonaræ restituimus. neque aliter numerus epistolarum Pauli hoc canone comprehensus perfectus esset. extant etiam in veteri Latina editione Concilij Laodiceni tomo primo Conciliorum, & in collectione Isidori Mercatoris.

ἡ ἐν Κωνσταντινουπόλει σύνοδος ζ.] Hi vii. Concilij Constantinopolitani I canones extant in vulgato codice Tilij, & in codicibus MSS. Balsamonis & Zonaræ, & tomo primo Conciliorum œcumenicorum Græcè & Latinè, Pauli V. Papæ Rom. authoritate, Romæ editorum an. 1608.

Can. ρξε'. διοίκησιν] Diœceseos vox nihil aliud quàm administrationem sonat, quo nomine olim Græci quamuis ditionem seu prouinciam vocabant, in qua Præses vel Prætor ius dicere ac conuentus agere consueuerat. Id docet Strabo lib. 13. de Phrygia, aliisque Asiæ regionibus loquens, τὸ Ῥωμαίους, inquit, μὴ κατὰ φῦλα διελεῖν αὐτὰς, ἀλλὰ ἕτερον τρόπον διατάξαι τὰς διοικήσεις, ἐν αἷς τὰς ἀγοραίους ποιοῦνται, καὶ τὰς δικαιοδοσίας. *Non per gentes Romani loca ista diuiserunt, sed alio modo diœceses instituerunt, in quibus fora sunt & ius dicitur.* Eâdem notione Cibyraticam diœcesim inter maximas Asiæ diœceses haberi tradit, ἐν τῇ μεγίσταις ἐξετάζεται διοικήσεσι τῆς Ἀσίας, ἡ Κιβυρατική. Sic à Cicerone accipitur epistolâ ad Thermum: *Siquid*, inquit, *Genucilius habebit cum aliquo Hellespontio controuersia, peto vt in illam diœcesim reiicias.* Et de se Proconsule epistolâ ad P. Seruilium: *Ex prouincia mea Ciliciensi, cuius scis tres diœceses Asiaticas attributas fuisse.* Diuiso autem à Constantino Imperio latior fuit diœceseos appellatio. Sic enim vocabatur administratio multarum simul prouinciarum. Theodorus Balsamo in can. 9. Concil. Calched. διοίκησις δὲ ἐστιν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ, *Diœcesis multas sub se habet prouincias.* Eâ significatione diœceseon frequens mentio extat in Notitia Imperij, & constitutionibus Impp. vbi diœceses & prouinciæ passim repetiuntur distinctæ, idque perspicuè indicat Theodosius in l. 14. Cod. de fund. patrimonial. his verbis, *Iubemus omnes*, inquit, *qui in quacunque diœcesi, aut quacunque prouincia, vel ciuitate per quadraginta annos ex quocunque titulo vel sine titulo possederint, nullam actionem formidare.* Hæc verò orbis Romani diuisio πολιτικὴ è republicâ in Ecclesiam imitatione quâdam deriuata est. Hinc frequens diœceseon mentio apud rerum Ecclesiasticarum scriptores, & passim hoc codice, can. 169. 178. 187. 195. & 206. & in Actis Concilij Ephesini ἐπίσκοποι ἐκ διαφόρων διοικήσεων καὶ ἐπαρχιῶν συνηγμένοι, *Episcopi ex diuersis diœcesibus ac prouinciis congregati.* Sed de his plenius differemus in nostra Geographia sacro-politica, quam breui, Deo dante, publico dabimus.

Pag. 56. Can. ρξς'. Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς] Suprà can. 6. ἀκολουθεῖα τῆς τιμῆς. Iustinianus Imp. Nouel. constit. 131. cap. 2. διατάξομεν κατὰ τοὺς τῶν ἐκκλησιαστικῶν κανόνων ὅρους, τὸν ἁγιώτατον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης πάπαν πρῶτον εἶναι πάντων τῶν ἱερέων. τὸν δὲ μακαριώτατον ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως τῆς νέας Ῥώμης δευτέραν τάξιν ἐπέχειν, μετὰ τὸν ἁγιώτατον ἀποστολικὸν θρόνον τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τῶν δὲ ἄλλων πάντων προτιμᾶσθαι. *Sancimus, secundùm Ecclesiasticorum canonum definitiones, san-*

tissimum senioris Romæ Papam, primum esse omnium sacerdotum: beatissimum autem Archiepiscopum Constantinopoleos nouæ Romæ secundum habere locum post sanctam Apostolicam sedem senioris Romæ: aliis autem omnibus sedibus præponatur.

Pag. 56. Can. ξα'. τόμον τῶν δυτικῶν] Per tomum Occidentalium intelligit fidei expositionem in synodo Antiochena sub Meletio celebrata anno 378. ad Damasum vrbis Rom. Episcopum, cæterósque Occidentis Episcopos missam.

Pag. 57. Can. ξβ'. αἱρετικοῖς μὴ ἐξεῖναι κατηγορεῖν] Iustinianus legem edidit, ne aduersus orthodoxos, hæreticis testimonij dictio esset. l. 21. C. de hæret. *Sancimus, contra orthodoxos quidem litigantes nemini hæretico, vel his etiam qui Iudaicam superstitionem colunt, esse in testimonia communionem: siue vtraque pars orthodoxa sit, siue altera.* Athanasius Apolog. 2. *Meletiani scilicet sunt, qui sic se accusatores præbent, homines prorsus fide indigni, vt & schismatici, & hostes Ecclesiæ.*

Can. ξβ'. μείζονι συνόδῳ τῆς διοικήσεως ὑποκείσθω] can. 91. huius codicis μείζονα ὑποκείμενοι σύνοδον dixit, hoc est synodum diœceseos. sic in actis Concilij Ephesini, ἡ συναχθεῖσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, *Synodus ex diœcesi Ægypti Alexandriæ congregata.* Item, ἡ ἁγία σύνοδος τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, *Sancta synodus diœceseos Orientalis.* Synodi quoque diœceseos meminit l. 23. de Episc. & cler. C. Th. *Si qua sunt ex quibusdam dissensionibus, leuibúsque delictis ad religionis obseruantiam pertinentia, locis suis & à sua diœceseos synodis audiantur.* Eius generis fuisse Aquileiense Concilium, cui Ambrosius Mediolanensis præfuit, ex epistolâ Impp Theodosij & Valentiniani liquet, qua iubent Episcopos *ex diœcesi* (Italiæ) *in Aquileiensium ciuitatem ad Concilium conuenire.*

Pag. 58. τοὺς ἐν Ἐφέσῳ κανόνας η'] Hi viii. Concilij Ephesini canones extant in codice Tilij & in codicibus MSS. Balsamonis & Zonaræ, & in actis Concilij Ephesini tom. 1. Concil. œcumenicorum Romæ edit. an. 1608. sex scilicet priores p. 499. duo verò posteriores p. 442. & 497. Hi vero omninò desiderantur in Latino Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ. Itaque vt hæc lacuna expleretur, Io. Wendelstinus qui primus ipsum codicem Romanum Moguntiæ edi curauit an. 1525. se synodicam epistolam Ephesini Concilij, vnà cum xii. capitulis contra Nestorium, huic adiunxisse scribit, sed non animaduertit illam epistolam synodicam & xii. anathematismos illi subiectos, non esse Ephesini Concilij, sed Cyrilli duntaxat & synodi diœceseos Ægypti, vt testatur illius epistolæ inscriptio, quæ Græcè & Latinè extat inter acta Concilij Ephesini Romæ edita an. 1608. & in codice MS. V. C. Petri Stellæ, his verbis. τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύριλλος καὶ ἡ συναχθεῖσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως ἐν κυρίῳ χαίρειν. hoc est (vt habet vetus codex scriptus literis maiusculis Bibliothecæ V. C. Io. Bochardi Domini de Champigni, qui nunc apud Venetos pro Rege Christianissimo legationis munere fungitur) *Sancto fratri Nestorio Episcopo Cyrillus Episcopus, & quæ conuenit apud Alexandriam synodus ex Ægyptia diœcesi in Domino salutem.*

Pag. 60. Can. ϛοδ'. Ἐξουσίας κοσμικῆς τῦφον] Sic Africani Patres, cùm de transmarinis appellationibus ageretur, in epistola synodica ad Bonifacium P. R. *Credimus, adiuuante misericordia Domini Dei nostri, quòd ita sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsidente non simus iam istum typhum passuri.* & in epistola ad Celestinum P. R. quæ ibidem extat, *Executores etiam clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis & humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere.* Quæ quidem synodicæ epistolæ extant in Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ, & tom. 1. Concil. Eadem verba repetit Carolus Caluus Francorum Rex in rescripto apologetico ad Hadrianum II. P. R. cap. 10. (tomo 1. constitut. Imperial. à Melchiore Goldasto nuper edito) cùm de Hincmaro Laudunensi, hoc est de transalpinis appellationibus ageretur: *Scriptum est etiam*, inquit, *in præfatis literis nobis ex nomine vestro directis de Hincmaro, hoc modo: volumus & auctoritate Apostolica iu-* »
bemus, ipsum Hincmarum Laudunensem Episco- »
pum, vestra fretum potentia, ad limina Sanctorum, »
nostrámque venire clementiam, &c. quæ relegen- »
tes, licèt contra morem decessorum ac prædecessorum vestrorum hoc dictum inuenimus, id est vmbrosum sæculi typhum inducere in Ecclesiam suam, quæ lucem simplicitatis & humilitatis diem Domino videre desiderantibus præfert, tamen de voluntate non dubitauimus, quia humano animo facilè potest subripi, quod ex deliberatione conueniat. Typhi etiam vocabulo vsus est D. Augustinus lib. 2. de baptismo cap. 3. vbi priora Concilia posterioribus emendari scribit, *Cùm aliquo*, inquit, *experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine vllo typho sacrilegæ superbiæ, sine vlla inflata ceruice arrogantiæ, sine vlla contentione liuidæ inuidiæ, cum sancta humilitate, cum pace Catholica, cum caritate Christiana.*

ἐλευθερίαν] D. Paulus epist. ad Galatas cap. 5. 1. τῇ ἐλευθερίᾳ, ᾗ Χριστὸς ἡμᾶς ἠλευθέρωσε, στήκετε, καὶ μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. *In libertate qua Christus nos liberauit, state, & ne è contrario implicemini seruitutis iugo.*

Pag. 61. Can. ϛπ'. παραμονάριον] Mansionarium, sic rectè vertit Dionysius Exiguus in Codice Canonum Ecclesiæ Romanæ. Iustinianus l. 46. C. de Episc. & cler. inter eos qui res Ecclesiasticas administrant παραμοναρίους etiam recenset. Paramonarij autem sunt villici siue actores possessionum, vt scribit doctissimus Iurisconsultus Iacobus Cuiacius ad Tit. 5. C. de Episc. & cler. Villicus (authore Isidoro lib. 9. Etymolog. cap. 4.) propriè villæ gubernator est, vnde à villa villicus nomen accepit. interdum autem villicus non gubernatorem villæ, sed dispensatorem vniuersæ domus, Tullio interprete, significat, quod est vniuersarum possessionum & villarum dispensator. Villicus à Varrone lib. 1. de re rustica cap. 2. dicitur qui præest pago, & totius rei rusticæ curam habet. Paramonarij igitur siue mansionarij à mansione dicuntur. Mansio est μονή, καταμονή, παραμονή. Mansiones in iure

& apud Symmachum, Sidonium, Cassiodorum, Lampridium, sunt ἀλλαγαὶ & στασίματα, quæ diuersoria appellantur mansionatica, hoc est habitationes, ad quas viantes interuentu noctis se recipiunt. Gregorius Dialogus de vit. Sanct. lib. 3. ὁ δὲ ἀπόστολος φανεὶς αὐτῇ κατ' ὄναρ, εἶπε πρὸς αὐτήν. ἄπελθε εἰς τὸν προσμονάριον τῆς ἐκκλησίας, τὸν λεγόμενον σελωνίδιον, τὸν μανσιονάριον, καὶ αὐτὸς δώσει σοι τὴν ὑγείαν. Apuleius lib. 4. *Quòd in proximo nobis habenda esset mansio, & totius viæ finis quieta.* & separantur à ciuitatibus & oppidis. Vnde etiam in legibus & Historiis Francorum & Germanorum hæ voces, mansus, mansuarij, & massarij.

Pag. 61. Can. ϛπά. εἰς ἀφηλίκων ἐπιτροπὴν] Iustinianus Nouel. constit. 123. cap. 5. prohibet Episcopos & monachos ex quacunque lege tutores aut curatores cuiuscunque personæ fieri. At presbyteros, diaconos & hypodiaconos iure adgnationis vel cognationis admittit ad legitimam tutelam, & ad curam quam propria voluntate & sua sponte suscipere voluerint. Inuiti ergo nullam tutelam vel curam suscipiunt, ne abstrahantur à precibus & sacris. Cyprianus lib. 1. epist. 9. *Iam pridem in Concilio Episcoporum statutum (est) ne quis de clericis & Dei ministris tutorem vel curatorem testamento suo constituat, cùm singuli diuino sacerdotio honorati, & cuncti in clericali ministerio constituti, non nisi altari & sacrificiis deseruire, & precibus atque orationibus vacare debeant.* Leo Imp. Nouel. const. 68. τοῖς παλαιοῖς νομοθέταις ἔδοξεν ἀποφήνασθαι, μὴ μετέχειν τοῦ πράγματος μήτε μονάζοντας, μηδ' ὅσους ὁ ἱερὸς οἰκειοῦται κλῆρος. συνεῖδον γὰρ ὡς τοὺς ἀνακειμένους πρὸς θείαν λειτουργίαν δεῖ τῶν ἔξωθεν ὄχλων καὶ φροντισμῶν ἀπηλλάχθαι. ὅσον δὲ παιδοτροφίας καὶ ἄλλως οἰκονομίας εἰς τὸ περισπᾶν καὶ ἀφέλκειν τῆς ὁμολογουμένης τοῦ θεραπείας ἰσχὺν ἔχειν, ἠγνόησεν οὐδείς. ὅλον γὰρ ὡς τὰ πολλὰ βίον τῇ μερίμνῃ φροντίδι τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης οἱ λαχόντες συνδέδενται. *Veteribus legislatoribus edicere visum est, ne monachi aut quoscunque sacer ordo deuinctos habet, tutorum officio fungantur. Intellexerunt enim, qui diuino ministerio consecrati sunt, hos ab externarum rerum occupationibus & molestiis liberos esse oportere. Quantum autem alendorum & alioqui regendorum puerorum cura hominum animos distrahat, vt qua Deum debitè colere impediat, nemo ignorat. tota enim plerumque vita tutores laboriosis istis curis irretiti tenentur.* Quanquam autem Episcopi & monachi arceantur à muneribus tutelæ vel curæ, possunt tamen ex d. Nouel. 68. Leonis Sophi esse executores testamentorum, quos etiam ἐπιτρόπους vocari dicit, nempe tutores vltimarum voluntatum. Hi sunt dispensatores tantùm, at personarum vel bonorum nullo modo tutores aut curatores esse debent.

Pag. 63. Can. ϛπδ'. ὁ χειροτονούμενος ἐπικηρύττεσθαι] Qui ordinandus est in Ecclesia prædicetur. Id est, palàm & publicè prædicatus vel nominatus, vt ait canon 38. huius codicis, adscribatur ministerio huius vel illius Ecclesiæ quod posteriores dixerunt, neminem sine titulo ordinari debere. Eâdem notione sacerdotes prædicari dixit Lampridius in Alexandro Seuero. *Vbi aliquis,* inquit, *voluisset vel rectores prouinciis dare, vel præpositos facere, vel procuratores id est rationales ordinare, nomina eorum proponebat, hortans populum vt siquis quid haberet criminis, probaret manifestis rebus, si non probasset, subiret pœnam capitis. Dicebatque graue esse, quum id Christiani & Iudæi facerent in prædicandis sacerdotibus qui ordinandi sunt, non fieri in prouinciarum rectoribus, quibus & fortuna hominum committerentur & capita.* Is fuit vetus mos Ecclesiæ in Episcopis ordinandis, vt rogarentur suffragia non modò cleri, sed etiam populi. atque vt omnium, de eo qui ordinandus erat, iudicia sciscitarentur, illius nomen plebi publicè proponebatur, factâ omnibus potestate quidquid vellent eis obuciendi. & hoc est quod scribit Balsamo ad can. 5. Concilij Laodiceni, ἐν τοῖς ψήφοις λέγεται τινὰ πολλάκις καὶ ἀνάξια χάριν τοῦ ψηφιζομένου, & Zonaras ad can. 1. Apost. cuius verba suprà retulimus in annot. ad can. 109. Huius antiqui moris vestigia etiam extant apud Cyprianum lib. 1. epist. 4. postquam retulit quomodo Eleazarus Aaronis filius sacerdos fuisset creatus: *Coram omni synagoga,* inquit, *iubet Deus constitui sacerdotem, id est, instruit & ostendit ordinationes sacerdotales non nisi sub populi assistentis conscientia fieri oportere, vt plebe præsente vel detegantur malorum crimina, vel bonorum merita prædicentur, vt sit ordinatio iusta & legitima, quæ omnium suffragio & iudicio fuerit examinata.* & post pauca sic ait: *Episcopus deligatur plebe præsente quæ singulorum vitam plenissimè nouit, & vniuscuiusque actum de conuersatione perspexit.* Idem lib. 5. epist. 5. presbyteros, diaconos, & plebem vniuersam alloquitur his verbis: *In ordinandis clericis, fratres carissimi, solemus vos antè consulere, & mores ac merita singulorum communi consilio ponderare.* Vide Basilium epist. 181. Nec dissimilis apud veteres Romanos fuit lex Domitia de sacerdotiis, à Domitio Ænobarbo Tribuno plebis lata: *Vt neu sacerdotum collegia, quem vellent cooptarent, sed populi id beneficium esset.* & Licinia à Q. Licinio promulgata: *Vt sacerdotum cooptatio ab ipsorum collegio ad populum transferretur.*

τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως] Tres olim erant Episcoporum gradus, Episcopi scilicet ciuitatum, Metropolitani prouinciarum, Exarchi diœceseon, vt ex hoc canone constat, & can. 195. huius codicis infrà. Sic in Concilio Antiocheno II. inter acta Concilij Calchedonensis tom. 2. Concil. Domnus Antiochiæ Episcopus, *Exarchus diœceseos Orientalis*, dicitur. Exarchi autem diœceseon sunt Patriarchæ, quibus integræ diœceses erant attributæ. Id testatur Zonaras ad hunc canonem: ἐξάρχους δὲ τῶν διοικήσεων, τοὺς πατριάρχας εἶναι φησίν. Sed de his alius erit, vt spero, differendi locus. Porrò huius canonis definitionem de ordine iudiciorum confirmat Iustinianus l. 46. C. de Episc. & cler. & l. 30. C. de Episcop. aud. & Nouel. 123. cap. 22. Can. ϛπζ'.

Pag. 64. Can. ρπϛ'. πάντως ἐπιστολίοις εἰρηνικοῖς ὁδεύειν] εἰρηνικῶν etiam meminit can. 86. & 87. huius codicis suprà. Harum literarum frequentem vsum inter Christianos fuisse testatur Gregorius Nazianzenus lib. 1. contra Iulianum his verbis: ἐπεὶ δὲ καταγώγια πήξασθαι καὶ ξενῶνας, καὶ τὴν εἰς τοὺς δεομένους φιλανθρωπίαν. τήν τε ἄλλην ὅσην καὶ τὴν ἐν τοῖς ἐπιστολιμαίοις συνθήμασιν, ὡς ἡμεῖς ἐξ ἔθνους εἰς ἔθνος τοὺς χρήζοντας παραπέμπομεν. *Constituebat etiam diuersoria ædificare, ac domos excipiendis hospitibus dicatas, simúlque humanitatem erga pauperes adiungere, cùm aliam tum eam quæ in notis siue tesseris epistolaribus consistit, quibus eos qui inopia premuntur, ex gente ad gentem transmittimus.* & Sozomenus de eodem Iuliano loquens lib. 5. cap. 16. ἐγνωκὼς δὲ, inquit, ζηλῶσαι λέγεται τὰ συνθήματα τῶν ἐπισκοπικῶν γραμμάτων, οἷς ἔθος ἀμείβεσθαι τοὺς ξένους ἐπιδόντας ἀλλήλοις, καὶ παρ᾽ οὓς ἂν ἀφίκωνται, πάντως καταγεσθαι, καὶ θεραπείας ἀξιοῦσθαι, οἷα γνωρίμους καὶ φιλτάτους διὰ τὴν τοῦ συμβόλου μαρτυρίαν. *Præcipuè verò æmulatus esse dicitur notas siue tesseras literarum Episcopalium, quibus solent inuicem peregrini quocumque proficiscuntur, & à quibus veniant, hospitio excipi, & solatia promereri, tanquam noti & amici propter signi siue tesseræ testimonium.* ἐπιστολιμαῖα συνθήματα, & συνθήματα γραμμάτων, certa quædam erant signa ac symbola siue notæ ac tesseræ, quibus in Ecclesiasticis literis scribendis, ne fraus irreperet, Episcopi vtebantur. Sic apud Procopium συνθηματικῶς γράφειν *per notas scribere.* καὶ πρὸς τὸν Ἀχαιὸν, inquit, ἐπιστολὰς γεγραμμένας συνθηματικῶς, ἐξαπέστειλαν. Latini scriptores Ecclesiastici literas formatas vocant, eo quòd certa forma certísque notis erant conceptæ. Qui igitur peregrinabantur eiusmodi tesseras epistolares siue formatas epistolas deferentes, quocunque pergerent hospitio suscipiebantur, illísque pro viatico erant. Lucianus in Peregrino: ἐξῄει οὖν τὸ δεύτερον πλανησόμενος, ἱκανὰ ἐφόδια, τοὺς Χριστιανοὺς ἔχων, ὑφ᾽ ὧν δορυφορούμενος, ἐν ἅπασιν ἀφθόνοις ἦν, καὶ χρόνον μέν τινα οὕτως ἐβόσκετο. *Secunda peregrinatione suscepta egreditur vagaturus, satis sibi viatici in Christianis repositum esse existimans, à quibus quaquauersum incedebat stipatus, in omni agebat rerum abundantiâ, atque ad hunc modum aliquantum temporis alebatur.* Hinc Tertull. *hospitalitatis contesserationem* dixit, mutuato ἐκ [illegible] vocabolo. Antiqui enim apud Gentiles instituti fuit, vt hospitij necessitudo non modò inter priuatos, sed etiam inter populos ac ciuitates contraheretur. Quod genus amicitiæ προξενία & ἰδιοξενία Græcis, Latinis publicum & priuatum hospitium dicebatur; cuius nota ac pignus fuit tessera hospitalitatis, eóque fœdere apud eos mutuæ amicitiæ fouebantur, quæ etiam ad posteros manabant. Plautus in Pœnulo:

-----Si ita est, tesseram
Conferre si vis hospitalem, eccam attuli.
Agedum huc ostende. est par probè: nam habeo domi.
O mi hospes! salue multum, nam mihi tuus pater,
Pater tuus ergo mihi hospes Antidamas fuit,
Hæc mihi hospitalis tessera cum illo olim fuit.

Hospitibus tessera dabatur vt hospes agnosceretur. hinc qui ius hospitij violasset, tesseram confregisse dicebatur. Idem in Cistel.

Abi quærere vbi tuo iureiurando satis fiet subsidij
Hic apud nos iam Alcesimarche confregisti tesseram.

συστατικὰς ἐπιστολὰς] συστατικὰ γράμματα can. 191. huius codicis. Harum epistolarum meminit D. Paulus 2. ad Corinth. cap. 3. 1. μὴ χρῄζομεν, ὥς τινες, συστατικῶν ἐπιστολῶν πρὸς ὑμᾶς, ἢ ἐξ ὑμῶν συστατικῶν; *Num egemus, vt nonnulli, commendatitiis epistolis apud vos, aut à vobis commendatitiis?* συστατικαὶ autem, hoc est commendatitiæ epistolæ dicuntur, quæ dantur clericis, aut laïcis à communione separatis, aut ignotis in aliam ciuitatem abeuntibus, ipsos loci illius Episcopo commendantes, vt censuris solutos vel fideles existentes. Zonaras hîc & in can. 13. Apostol. συστατικαὶ δὲ ἐπιστολαὶ λέγονται, αἱ ἐγχειριζόμεναι κληρικοῖς ἢ λαϊκοῖς ἀφωρισμένοις ἢ ἀγνώστοις ἐν ἑτέρᾳ πόλει ἀπιοῦσι, καὶ συνιστῶσι τῷ ἐν τῇ πόλει ἐκείνῃ ἐπισκόπῳ τοὺς ἄνδρας ὡς λυθέντας τοῦ ἐπιτιμίου, ἢ πιστοὺς ὄντας. & Græcus Scholiastes Harmenopuli in epitome canonum sect. 2. tit. 3. & sect. 3. tit. 1. συστατικαὶ, inquit, ἐπιστολαί εἰσιν, αἱ διδόμεναι τοῖς ὑπὸ ἐπιτίμιον, εἰς ἀθῴωσιν, καὶ ἑτέρῳ αὐτοὺς ἐπισκόπῳ συνιστῶσαι πρὸς κοινωνίαν. *Commendatitiæ literæ sunt quæ censura alicui subiectis dantur ad eorum purgationem, & per quas alteri Episcopo commendantur ad communionem.* Adde quæ ex Matthæo Blastare vir eruditissimus C. Labbæus suis in synopsim Basilicωn obseruationibus inseruit. Porro obseruandum est, veteres Christianos in recipiendis commendatitiis literis, ne fraus irreperet, accuratam adhibuisse examinationem fidei illorum qui eas ferebant. qua de re extat canon 33. qui dicitur Apostolorum. Hunc morem indicat Lucianus in Peregrino de Christianis loquens: καταφρονοῦσιν οὖν ἁπάντων ἐξ ἴσου, καὶ κοινὰ ἡγοῦνται, ἄνευ τινὸς ἀκριβοῦς πίστεως τὰ τοιαῦτα παραδεξάμενοι. *Apud illos*, inquit, *omnia ex æquo habentur contemptui, existimantúrque esse communia, quæ citra fidem exactè exploratam in communem vsum à quocunque deferente suscipimus.* Id etiam statuit Concilium Eliberitanum can. 58. *Placuit vbique & maximè in eo loco, in quo primæ cathedra constitutus est Episcopus, vt interrogentur hi qui communicatorias literas tradunt, an omnia rectè habeant, & suo testimonio comprobent.*

Can. ϛγά. ἀγνῶστες] Hunc locum emendauimus ex codice MS. Zonaræ, Bibliothecæ Regiæ Hanc etiam emendationem confirmat Matthæus Blastares mentem huius canonis referens in codice MS. illustrissimi Præsidis I. Augusti Thuani: ὁ δὲ ἐν Ἀντιοχείᾳ ἕβδομος, ξένοις κληρικοῖς, καὶ ἀγνώστοις κωλύει μὴ λειτουργεῖν, συστατικῶν ἄνευ τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου. Malè vulgatus Codex Tilij & Cod. MS. Balsamonis, ἀγροίκοις.

Pag. 65. Can. ςϟζ'. διάκονον γυναῖκα ἐτῶν τεσσαράκοντα] D. Paulus 1. ad Timoth. 5. 9. viduarum seu diaconissarum ætatem definit, vt sint annorum sexaginta.

χήρα καταλεγέσθω μὴ ἔλαττον ἐτῶν ἑξήκοντα, *Vidua eligatur non minor sexaginta annis.* Iisdem vestigiis insistens Theodosius Imp. constituit, τὰς γυναῖκας ὑπὲρ ἑξήκοντα ἔτη γεγονότας, διακονίας μὴ ἐπιτρέπεσθαι κατὰ τὸ ἀποστόλου Παύλου ῥητὸν πρόσταγμα, *Non esse mulieribus ministerium committendum, nisi sexagesimum ætatis annum excesserint secundum Pauli Apostoli verbum.* & Valentinianus l. 27. C. Th. de Episc. & cler. *Nulla nisi emensis sexaginta annis, secundùm præceptum Apostoli, ad Diaconissarum consortium transferatur.* Tertullianus de velandis virg. de viduis loquens, *Ad quam sedem, præter annos sexaginta, tantùm uniuira, id est nuptæ aliquando eliguntur, sed & matres & quidam educatrices filiorum.* Hieronymus lib. 2. Comment. in Esaiam, *Non Ecclesiasticis sustentatur vidua alimentis, nisi quæ sexaginta annorum est, & maturitatem habet morum pariter & ætatis.* Postea indultum est, vt anno quinquagesimo eligi possent, Nouella 6. cap. 6. sed & quadragesimo, & hoc canone, & Nouel. 123. cap. 13.

Pag. 65. Can. ξγ´. Μένειν τὴν χειροθεσίαν] Hic χειροθεσία pro impositione manuum benedictionis accipitur, non ordinationis. vide annot. ad can. 19. & 115. suprà.

τῇ λειτουργίᾳ] De diaconissarum ministerio agit author Constit. Apost. lib. 3. cap. 15. *Elige diaconissam fidelem & sanctam, ad mulierum ministeria, nam accidit aliquando cùm in aliquorum domos diaconum ad mulieres mittere non potes propter infideles: mittes igitur mulierem diaconissam, propter improborum cogitationes. nam ad multos vsus muliere diaconissa indigemus: ac primùm cùm illuminantur mulieres.* & Epiphanius hæres. 79. contra Collyridianos, ὅτι μὲν διακονισσῶν τάγμα ἐστὶν εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἀλλ' οὐχ εἰς τὸ ἱερατεύειν, οὐδέ τι ἐπιχειρεῖν ἐπιτρέπεται. ἀλλὰ δὲ σεμνότητος τοῦ γυναικείου γένους, ἢ δι' ὥραν λουτροῦ, ἢ ἐπισκέψεως πάθους, ἢ πόνου, καὶ ὅτε γυμνωθείη σῶμα γυναικὸς ἵνα μὴ ὑπὸ ἀνδρῶν ἱερουργούντων θεαθείη, ἀλλ' ὑπὸ τῆς διακονούσης. *Diaconissarum quidem ordo est in Ecclesia, sed non vt sacrificent, nec tale quippiam aggredi permittantur, verùm reuerentiæ muliebris gratiâ, aut propter horam baptismi, aut affectionum laborúmque visitationem, & quando nudatum fuerit corpus mulieris, vt ne à viris sacrum facientibus aspiciatur, sed à ministrante muliere.* & in compendio totius operis, vbi sui temporis Ecclesiæ formam describit p. 465. καὶ διακόνισσαι δὲ καθίστανται εἰς ὑπηρεσίαν γυναικῶν μόνον διὰ τὴν σεμνότητα, ἄν χρεία κατεπείγει λουτροῦ ἕνεκα, ἢ ἐπισκέψεως σωμάτων. *Diaconissæ constituuntur ad solum mulierum ministerium, grauitatis & reuerentiæ seu pudoris, atque castitatis causâ, si opus fuerit, baptismi gratiâ, aut inspectionis corporum.* Hieronymus ad Nepotianum, *Multas*, inquit, *anus alit Ecclesia, quæ officium ægrotanti præstant, & beneficium accipiunt ministrando.* Adde Iustiniani Nouel. 6. cap. 6. vbi diaconissas baptismo ministrare tradit. Quale autem fuerit diaconissarum in baptismo ministerium, indicat synodus Carthaginensis IV. can. 12. *Viduæ*, inquit, *vel sanctimoniales quæ ad baptizandarum mulierum ministerium eliguntur, tam ad officium instructæ sint, vt possint apto, siue aperto & sano sermone docere imperitas & rusticas mulieres, quo tempore baptizandæ sunt, qualiter & baptisatori respondeant, & accepto baptismate viuant.* Pauperum etiam & carcere vinctorum curam habebant, & pleraque alia pietatis officia eis commendabantur. Illud autem diaconissarum officium hodie in Ecclesia sublatum est.

Ἐκδίκου] Olim ab Impp dabantur Ecclesiis id poscentibus ἔκδικοι, siue *defensores*, qui laïci erant; quorum officium erat vim omnem ac tumultum ab Ecclesia & pastoribus arcere, & operam dare ne quid in Ecclesia per vim aut sordes fieret: Nou. 56. Codex Canonum Ecclesiæ Africanæ can. 75. *Ab Impp. visum est postulandum, propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigantur Ecclesia, vt defensores eis aduersus potentias diuitum, cum Episcoporum prouisione delegentur.* Pag. 66. Can. ξϛ´.

Hic canon 106. & qui proximè sequitur 107. exstant in codice Tilij, & apud Balsamonem & Zonaram. Pag. 68. Can. ος´.

ἐν τοῖς βαρβαρικοῖς] In Barbarico, hoc est, solo Barbarorum sic accipitur in Codice canonum Ecclesiæ Africanæ can. 52. *De prouincia Mauritania nihil statuimus, quòd ea sita sit in finibus Africæ, & quòd Barbarico sit contermina.* & apud Ammianum Marcellinum lib. 18. *Visus est in Barbarico miles.* & l. 2. C. de Commerc. Eadem notione Barbariæ vox passim reperitur apud terum Romanarum scriptores. Lampridius in Alexandro Seuero de limitaneis ducibus loquens, *Addidit sanè his*, inquit, *& animalia & seruos, vt possent colere quod acceperant: ne per inopiam hominum, vel senectutem possidentium desererentur rura vicina Barbariæ.* Rufus Festus in Breuiario: *Traianus Daciam trans Danubium, in solo Barbariæ, prouinciam fecit.* Gellius lib. 9. cap. 11. *Homo Thracius ex vltima Barbaria.* Paulinus epist. 26. ad Victricium Rothomagensem Episcopum, *Vbi quondam deserta siluarum, ac litorum pariter in tota aduena Barbaria*, &c. Synesius τὴν βαρβαρίαν dixit epist. 101. vbi rectè Latinus interpres *Barbariam* vertit. Augustinus ep. 178. *Non enim in Africa, aut in cuncta Barbaria, sed in Syria vel Græcia*, &c. Romani igitur scriptores quidquid erat vltra limites orbis siue Imperij Romani, Barbaricum & Barbariam dixerunt: ipsum verò Orbem Romanum, Romaniam appellarunt, vt ex Epiphanio iam obseruauit doctissimus Casaubonus in notis ad Lampridium loco citato. Addam & alia quædam testimonia: Athanasius ad omnes solitariam vitam agentes, μαθόντες ἡ Ῥώμη ἡ Ῥωμανίας ἐστ. Epiphanius hæresi 66. ὅρμοι τῆς θαλάσσης διάφοροι, ὅτι ταῖς θύραις τῆς Ρωμανίας: *Portus maris rubri diuersi sunt, ad ostia Romaniæ discreti.* Item εἰς τὰς ἄλλας περιοχὰς διὰ θαλάσσης διερχόμενοι, οἱ ἀπὸ τῆς Ινδικῆς ἐπὶ τὴν Ρωμανίαν ἐμπορευόμενοι. *In alias regiones per mare penetrantes, hi qui ab India veniunt, ad Romaniam perueniunt.* Apud Constantinum Porphyrogennetam cap. 47. lib.

de administr. Imperio : τῶν ἐν Ῥωμανίᾳ οἰκούντων. *In Romania habitantes.* & cap. 46. Ea significatione Romaniæ vox accipitur apud Euagrium lib. 6. cap. 10. & Nicephorum lib. 18. cap. 21. adde Orosium lib. 7. cap. 43. qui de Ataulpho Gothorum Rege loquens, *Eum inprimis ardenter inhiasse*, inquit, *vt obliterato Romano nomine, Romanum omne solum, Gothorum Imperium & faceret & vocaret, essétque Gothia, quod Romania fuisset.* Hinc passim Romani Barbaris opponuntur. In edicto Theodorici Regis Italiæ cap. 43. *Nullus ad potentem Romanum aut Barbarum proprias quolibet titulo transferat actiones.* & cap. 44. *Nullus se potens Romanus, aut Barbarus, tanquam defensor aut suffragator negotio misceat.* Romani sunt veteres incolæ, Barbari aduenæ victores. sic in Legibus Wisigothorum lib. 1. tit. 1. *Vt tam Gotho Romanam, quàm Romano Gotham matrimonio liceat sociare.* & lib. 10. tit 2. *sortes Gothicæ & Romanæ.* & in confessione Episcoporum, presbyterorum & primorum gentis Gothicæ, quæ inter acta Concilij Toletani III. extat: *Quicunque libellum detestabilem, XII. annô Leobigildi Regis à nobis editum, in quo continetur Romanorum ad Arianorum hæresim traductio, pro vero habuerit, anathema sit.* & Concil. Tolet. IX. cap. 13. *Cunctis Ecclesiarum libertis interdicitur, iudicio generali, ne deinceps causâ connubij aut Romanis ingenuis copulentur, aut Gothis.* His enim locis *Romanorum* appellatione veteres incolæ Hispaniæ significantur, qui ante Gothorum in Hispaniam irruptionem Imperio Romano parebant. Sic apud Victorem Vticensem lib. 1. de persecutione Vandalica, veteres Africæ incolæ à Vandalis deuicti, *Romani* appellantur. Sic & Galli qui Romano Imperio parebant ante aduentum Francorum, Burgundionum, aliorúmque Barbarorum, quod in legibus Salicis obseruare licet, tit. 15. *Si Romanus homo Francum spoliauerit*, &c. & in præfatione Gondobaldi Regis ad leges Burgundionum, *Burgundiones & Romani Ciuitatum aut Pagorum Comites.* & Concil. Turon. II. cap. 9. *Ne quis Britannum aut Romanum in Armorico, sine Metropolitani, aut comprouincialium voluntate vel literis, Episcopum ordinare præsumat.*

FINIS.

INDEX AVTHORVM
QVI IN PRÆFATIONE ET NOTIS in Codicem Ecclesiæ vniuersæ, laudantur.

Acta Concilij Ephesini MSS. è Bibliotheca V.C. Petri Stellæ Græcè.
Acta Concilij Calchedonensis.
Ado Viennensis.
Æschines.
Agobardus.
Alexius Patriarcha CP.
Ammianus Marcellinus.
Ambrosius.
Andocides.
Antiquitates Eccl. Britannicæ.
Ansegisus.
Annalium Francor. scriptores à P. Pithœo editi.
Antonius Augustinus.
Arnobius.
Aristophanes.
Athenaus.
Athenagoras.
Athanasius.
Augustinus.
Baronius.
Basilius Cæsariensis.
Basilius Seleuciensis.
Beda.
Benedictus Leuita.
Bernardus.
Biblia Sacra.
Budæus.
Burchardus.
Canones qui dicuntur Apostolorum.
Capitularia Caroli Magni.
Carolus Caluus.
G. Cassander.
I. Casaubonus.
Cassiodorus.
Cedrenus.
Chaldaïca paraphrasis.
Chrysostomus.
Cicero.
Clemens Alexandrinus.
Clemens Romanus.
Concilia Galliæ.
Concilia Hispaniæ.
Concilia Græca Romæ edita an. 1608.
Conciliorum canones à Io. Tilio Græcè editi.
Concilium Constantinopol. sub Menna.
Concilium VIII. œcumenicum.
Concilium Aquileiense.
Concilium Vvormaciense.
Codex Conciliorum MS. è bibliotheca V.C. Io. Bochardi Domini de Champigni, Regis Christianissimi apud Venetos legati.
Codex Theodosianus.
Codex Iustinianeus.
Collectio Græca Canonum Ecclesiæ Africanæ.
Collectio Canonum Ecclesiasticorum Dionysij Exigui, è Bibliotheca V.C. Nicolai Fabri.
Collectio Canonum Isidori Mercatoris MS.
Crisconius.
N. Cragius.
I. Cuiacius.
Curopalates.
Cyprianus.
Cyrillus Alexandrinus.
Damasus P.R.
Demosthenes.
Dio Chrysostomus.
Dio Nicæus.
Dionysius Areopagita.
Epiphanius.
Euagrius.
Eusebius Cæsariensis.
Eusebius Emissenus.
Euthymius.
R. Fornerius.
Fulgentius Ferrandus.
Gelasius Cyzicenus.
Gellius.
Gregorius I. P.R.
Gregorius Thaumaturg.
Gregorius Turonensis.
Gregorius Nazianzenus.
Harmenopulus.
Hesiodus.
Hieronymus.
Hincmarus.
Historia Miscella.
Hormisda P.R.
Ignatius Antiochenus.
Innocentius P.R.
Ioannes I. P.R.
Iosephus.
Iosephus Scaliger.
Irenæus.
Isidorus Hispalensis.
Isidorus Mercator.
Iulius Pollux.
Iuo.
Iustinus Martyr.
Iuuenalis.
Lampridius.
C. Labbeus.
Leges Burgundionum.
Leges Salicæ.
Leges Vvisigothorum.
Leo I. P.R.
Leo IV. P.R.
I. Leschasserius.
Lxx. Interpretes.
Lipsius.
Liturgia Græca.
Lucianus.
Ludouicus Pius.
Marianus Scotus.
Martialis.
Martinus Bracharensis.
Melchior Goldastus.
Minutius Felix.
Matthæus Blastares MS. è Biblioth. illustrissimi Præsidis Iacobi Augusti Thuani Græcè.
Maximus Monachus.
Nicephorus Patriar. CP.
Nicephorus Calistus.
Nicetas.
Nicolaus I. P.R.
Notitia Imperij.
Nouellæ Iustiniani Imp.
Nouellæ Leonis Imp.
Oecumenius.
Optatus Mileuitanus.
Origenes.
Orosius.
Ouidius.
Pacianus.
Pandectæ.
Paulinus.
P. Pithœus.
Pius I. P.R.
Philo Iudæus.
Phrynicus.
Plato.
Plautus.
Plinius iunior.
Plutarchus.
Pomponius.
Pontius Paulinus.
Procopius.
B. Rhenanus.
Ruffinus.
Rufus Festus.
Salmasius.
Scholiastes Græcus Harmenopuli.
Seneca.
Siculus Flaccus.
Sidonius Apollinaris.
Sigebertus.
Sixtus Senensis.
Socrates.
Sozomenus.
Spartianus.
Strabo.
Suidas.
Symmachus.
Synesius.
Synodus VI. in Trullo.
Tertullianus.
Tharasius Patriarch. CP.
Theodoretus.
Theodorus Balsamo MS. Græcè.
Theophilus.
Theophanes.
Valerius Maximus.
Vegetius.
I. Vvendelstinus.
Victor Tunnunensis.
Victor Vticensis.
Vitruuius.
Vlpianus IC.
Xiphilinus Patriarc. CP.
Zeno Veronensis.
Zonaras MS. è Bibliotheca Regia, Græcè.

CODEX

CODEX
CANONVM
ECCLESIASTICORVM
DIONYSII EXIGVI.

SIVE

CODEX CANONVM
VETVS
ECCLESIÆ ROMANÆ,

AB HADRIANO PAPA I. CAROLO MAGNO
Romæ quondam oblatus.

Hac postrema editione à mendis expurgatus.

Cui accesserunt antiquiora Pontificum Romanorum decreta, ab eodem Dionysio collecta.

Ex vetustissimis exemplaribus MMSS. Bibliothecæ CHRISTOPH. IVSTELLI.

Ex Tomo II. Conciliorum Galliæ IACOBI SIRMONDI Societ. IESV Presbyteri. pag. 117.

De Codice Canonum, qui Carolo Magno Regi, cùm Romæ esset, ab Hadriano Papa oblatus est, anno Christi, vt coniectura est, DCCXCVII.

EDITA est superioribus annis primùm Ingolstadij tomo VI. Antiquæ lectionis, deinde Coloniæ tomo III. Conciliorum, Epitome Canonum Orientalium & Africanorum, cum titulo, qui hanc ab Hadriano Papa Carolo Magno Regi, cùm Romæ esset, ad vsum Occidentalium Ecclesiarum oblatam significat. Atqui Carolo constat oblatam fuisse non Epitomem, sed integram Collectionem, tum Canonum, ex quibus Epitome illa deinceps conflata est, tum Decretorum etiam Pontificum, à Siritio ad Gregorium Iuniorem. Denique illum ipsum Carolo datum esse librum, qui CODEX CANONVM à Nicolao Papa dicitur D. XIX. cap. *Si Romanorum.* quique Moguntiæ primùm excusus anno M. D. XXV. in editione postea Parisiensi inscriptus est, *Codex Canonum vetus Ecclesiæ Romanæ.* Hoc enim declarant plurima, quæ in Bibliothecis Galliæ visuntur, Collectionis huius exemplaria: quorum in fronte, velut oblati muneris dedicatio præfixa est, Hadriani ad Carolum epistola, quæ primis singulorum versuum litteris hunc titulum reddit, DOMINO EXCELL. FILIO CARVLO REGI HADRIANVS PAPA. Epistola autem ipsa sic habet, tum in aliis passim, vt dixi, tum in vetustissimo S Germani codice, Caroli ipsius Magni temporibus exarato, anno regni eius XXXVII. id est Christi DCCCV.

EPISTOLA HADRIANI PAPÆ AD CAROLVM MAGNVM REGEM,

quæ in antiquis exemplaribus eius Codici Canonum præponitur.

D DIVINA *fulgens doctrina sceptra præcellit regni,*
O *Origo regum felix, semper genitura beata,*
M *Molem perspicimus legis gratiam laudis habere.*
I *Iusto gignitur rege Ecclesiæ almæ defensor,*
N *Numquam enim vinci potest disciplina cælestis,*
O *Olim iam sumens paterni triumphans regni*
E *Exemplum, quo deuota fides victoria gaudet,*
X *Christo iuuante, ac beato clauigero Petro,*
C *Cunctas aduersas gentes regalibus subdit plantis.*
E *En radix beata instar contulit prole.*
L *Læta Deum colere, legem semper amare diuinam,*
L *Laudabilem seruare fidem, sanctámque defendere vitam,*
F *Fautorem prorsus habens ianitorem in triumphis cæli.*
I *Ipsius freta virtute victrice persistit semper.*
L *Lumen sequens doctrinæ fidei Apostolicæ Sedis,*
I *In hanc sanctam sedem magnus Rex Carulus splendet.*
O *Omnibus per eum ditata bonis triumphat vbique,*

C *Cæleste semper in his habere meruit regnum.*
A *Arma sumens diuina gentes calcauit superbas.*
R *Reddidit prisca dona Ecclesiæ matri suæ,*
V *Vrbésque magnas, fines simul & castra diuersa.*
L *Langobardam ac Eridam virtute diuina prostrauit gentem.*
O *Ouans amplectitur fidem, quam suscepit ab auis.*
M *Magna prosapia hæc in toto rutilat mundo:*
A *Altus, nobilis, nitens, regit diuersa regna.*
G *Gaudens celer ad limina venit Apostolorum sospes,*
N *Nimis laudibus hymnísque populo celebratur ab omni.*
O *Obnixè pro se summum orare Antistitem poscit,*
R *Redimi sibi noxas à iuuentute commissas.*
E *Exutus suffragiis almis spondebat lingua magistro*
G *Genium seruare sanctæ Ecclesiæ in æuo Romanæ,*
I *Iustitias almi Petri sui protectoris tueri*
H *Habilem vt super donans in eius Confessione libauit.*
A *Adhæc Hadrianus Præsul Christi prædixit triumphos,*
D *Dextera protegi diu diuina Petro comitante Paulóque.*
R *Romphæam victoriæ donantes, atque pro te dimicantes,*
I *Inlæsus cum tuis victor manebis, nempe per ipsos*
A *Aditum petunt vrbis Papiæ te ingredi victorem.*
N *Nesa perfidi regis calcabis Desiderij colla,*
V *Vires eius prosternens merges baratro profundi.*
S *Septus Langobardorum regno, munus reddes tuum*
P *Pollicita sacra dona claulgeri aulæ Petri,*
A *Ampliùs donans tibi victoriam, simúlque honorem*
P *Per sæcla regnare cum tuis hîc, in futuróque soboli.*
A *A lege nunquam discede, hæc obseruans statuta.*

Hactenus Hadriani Epistola, vt ex corruptis exemplaribus elici potuit. Quod verò ad tempus attinet, cùm Carolus ter in vrbem Hadriano superstite venerit, anno nimirum DCCLXXIV, cùm Papiam obsideret, anno iterum DCCXXCI, cùm eius filij Pippinus Italiæ, Ludouicus Aquitaniæ Reges ab Hadriano inuncti sunt, anno denique DCCXXCVII, cùm inde Capuam quoque, ac Beneuentum aduersus Grimoaldum Ducem profectus est: nos, tametsi res incerta est, Codicem Hadriani ad postremam potiùs profectionem referendum duximus, quàm quod aliis placuit ad primam, cui multa, quæ in eius Epistola leguntur, conuenire vix possint.

LECTORI.

LECTORI.

ODICEM seu Collectionem Canonum Ecclesiasticorum Dionysij Exigui, cuius index tantùm ex Cod. MS. eruditissimi viri Nic. Fabri an. CIↃ. IↃC IX. primùm editus est, integrum nunc tibi damus ex alio veteri Cod. MS. Bibliothecæ Cl. V. Christophori Iustelli, omnium, quæ Latinè extant, Iuris Canonici antiquissimum monumentum: quod quidem ab hoc fonte haustum esse nemini dubium est. Continet autem hæc Collectio eosdem ferè Conciliorum canones, quos Græcus Ecclesiæ vniuersæ Codex, ab eodem Iustello, anno CIↃ. IↃC X. editus: Canones præterea, qui dicuntur Apostolorum quinquaginta, Sardicensis etiam XXI. & Africanarum, siue Carthaginensium synodorum capitula CXXXVIII. complectitur. Huius non obscurè meminit Hincmarus Remensis Archiepiscopus in opusc. LV. Capitul. aduersus Hincmarum Laudunensem Episcopum cap. XLIII. his verbis: *Qui sunt illi*, inquit, *quos & Apostolica Sedes, & omnes Episcopi per vniuersum orbem, & omnis Ecclesia Catholica Canones appellant? quique à Nicæno Concilio, quod primum in nostris codicibus, quos ab Apostolica Sede maiores nostri acceperunt sequendos, per ordinem vsque ad Africanum Concilium, pro Canonibus recipiendis, venerandis & obseruandis, retinent.* Is verò est Dionysius Exiguus, qui, omissa profana annorum numeratione per Olympiades, vel Consules, vel Indictiones, primus ab Incarnatione Christi tempora prænotare cœpit, & cyclum Paschalem XCV. annorum descripsit, sub Consulatu, non Fl. Mauortij, vt scribit Marianus Scotus in Chronico ann. D. XXVII. sed Fl. Philoxeni & Anicij Probi iunioris Indictione III. hoc est anno Christi D. XXV. vt ipse Dionysius testatur in epistola Paschali prima ad Petronium Episcopum, nuperà doctissimo Petauio ex Cod. MS. primùm edita: in qua etiam ex sacris Canonibus, hoc est ex ipso veteri Codice Canonum quem nunc edimus, atque ex sua interpretatione, citat Canonem LXXIX. qui primus Antiocheni Concilij esse reperitur. Ex quibus confirmatur ordo & numerus Canonum in illo seruatus, atque ex iis colligi potest Canones hosce Ecclesiasticos, iam antè, ex Græcis exemplaribus Dionysiũ transtulisse. Quis autem fuerit Græcæ illius antiquæ collectionis Canonum auctor, quæ à Nicæno vsque ad Constantinopolitanum Concilium protenditur; cuius translationem suscepit ipse Dionysius, ignoratur. Illud tamen liquidò constat Concilio Chalcedonense antiquiorem fuisse, in cuius actione IV. XI. & XIII. ex ipsa antè iam facta collectione, communi maiorum authoritate probata, quinque Canones, IV. videlicet, XXCIII. XXCIV. XCV. & XCVI. qui IV. Nicæni, & IV. V. XVI. &

XVII. Antiocheni Concilij esse reperiuntur, lectos ac citatos fuisse compertum est. Qui quidem Canones, eodem ordine, atque continuata, nec interrupta numerorum serie (quam veteres consequentiam regularem vocant) extant in Codice Græco Canonum Ecclesiæ vniuersæ, & in hac Latina Dionysij Exigui collectione. Sed & ante Ephesinum Concilium, Græcam illam collectionem factam fuisse, ex epistola à Dionysio ipso huic Codici præfixa, planum est: quâ videlicet Canones à Nicæno cæterísque consequentibus Conciliis, quæ ante illud vel postmodum facta sunt, vsque ad Concilium Constantinopolitanum II. œcumenicum, sub ipso ordine numerorum, id est à primo capitulo vsque ad centesimum sexagesimum quintum enumerat. Quinam autem sint, illi CLXV. Canones, facile est ex Conciliorum ordine & Canonum consequentia, quibus constabat antiquus ille Codex, cuiuis dignoscere. Nam XX. Canones Concilij Nicæni, XXIV. Ancyrani, XIV. Neocæsariensis, XX. Gangrensis, XXV. Antiocheni, LIX. Laodiceni, III. Constantinopolitani: hi, inquam, collecti numeri, centum & sexaginta quinque efficiunt. Ex quibus etiam cognoscimus veteres in dinumerandis Conciliorum Canonibus non eadem ratione vsos fuisse. Nam ex verbis Concilij Chalcedonensis colligitur Canones suprà citatos I.IV.V.XVI. & XVII. Concilij Antiocheni, in veteri Græco Codice, XXC. XXCIII. XXCIV.XCV. & XCVI. fuisse, qui in Latino Dionysij Exigui LXXIX. XXCIV.XXCV. XCVI. & XCVII. esse reperiuntur. Sed hæc differentia ex eo nata videtur quòd Ancyranum Concilium in Græco Codice, viginti quinque Canonibus constat, & Neocæsariense quindecim: in Latina verò Dionysij collectione quatuordecim & viginti quatuor tantùm: Canonésque quartus & quintus Ancyrani Concilij, item tertius decimus & quartus decimus Neocæsariensis, pro vnico habentur, vt ex vtriusque Codicis collatione facile est obseruare. Subiunximus & ex Codice MS. perantiquo eiusdem Iustelli epistolam synodicam sancti Cyrilli & Concilij diœceseos Ægypti, Alexandriæ congregati anno CCCCXXX. cum duodecim anathematismis contra Nestorium, ex Latina Dionysij Exigui interpretatione, cui epistolam ad Petrum quendam Episcopum ipse præfixit. Quæ quidem epistola synodica ab Isidoro, & aliis qui eum sequuti sunt Latinis Conciliorum collectoribus, contra omnium Codd. veterum Græcorum & Latinorum fidem, tribuitur Ephesino Concilio III. œcumenico, quod anno demùm sequenti celebratum esse constat, Anicio Basso & Antiocho Coss. Hæc verò extat Græcè & Latinè, sed aliâ versione, inter acta Concilij Ephesini Act. I. & Concilij Constantinopolitani V. œcumenici collat. VI. edit. Rom. & Colon. cum hac epigraphe, Τῷ εὐλαβεστάτῳ, καὶ θεοφιλεστάτῳ συλλειτουργῷ Νεστορίῳ Κύριλλος, καὶ ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως ἐν κυρίῳ χαίρειν. Illius etiam meminit Liberatus Archidiaconus Carthaginensis in Breuiario lib. IV. *Cyrillus*, inquit, *Nestorio synodicam direxit epistolam, in qua & duodecim capitula contra eius dogma dictauit & inseruit, & est principium: Dicente Domino, qui amat patrem suum & matrem suam plusquàm me, non est me dignus.* Cùm hæc ad memoriam antiquitatis Canonicæ & Ecclesia-

ſticæ conſeruandam pertineant, operam noſtram, Lector, boni conſule, & beneficio noſtro fruere.

TESTIMONIA ALIQVOT de Dionyſio Exiguo, eiuſque Latina Canonum Eccleſiaſticorum interpretatione.

Caſſiodorus cap. XXIII. diuin. lect.

GENERAT *etiam hodiéque Catholica Eccleſia viros illuſtres probabilium dogmatum decore fulgentes: fuit enim noſtris temporibus &* DIONYSIVS *monachus, Scytha natione, ſed moribus omnino Romanus, in vtraque lingua valde doctiſſimus, reddens actionibus ſuis, quam in libris Domini legerat æquitatem; qui ſcripturas diuinas tanta curioſitate diſcuſſerat, atque intellexerat, vt vndecunque interrogatus fuiſſet paratum haberet competens ſine aliqua dilatione reſponſum. Fuit in illo cum ſapientia magna ſimplicitas, cum doctrina humilitas, cum facundia loquendi parcitas: vt in nullo ſe vel extremis famulis anteferret, cùm dignus eſſet Regum ſine dubitatione colloquiis. Qui petitus à Stephano Epiſcopo Salonitano, ex Græcis exemplaribus* CANONES ECCLESIASTICOS, *moribus ſuis, vt erat planus atque diſertus, magnæ eloquentiæ luce compoſuit, quos hodie vſu celeberrimo Eccleſia Romana complectitur. Hos etiam oportet vos aſſiduè legere, ne videamini tam ſalutares Eccleſiaſticas regulas culpabiliter ignorare. Alia quoque multa ex Græco tranſtulit in Latinum, quæ vtilitati poſſunt Eccleſiæ conuenire.*

Beda de tempor. rat. cap. XLV.

PRIMI *decennalis circuli curſu temporum ordo præfigitur: quem Græci calculatores à Diocletiani Principis annis obſeruauêre: ſed* DIONYSIVS *venerabilis Abbas Romanæ vrbis, & vtriuſque linguæ, Græcæ videlicet & Latinæ, non ignobili præditus ſcientiâ, Paſchales ſcribens circulos, noluit eis, ſicut ipſe teſtatur, memoriam impij perſecutoris innectere, ſed magis elegit ab Incarnatione Domini noſtri Ieſu Chriſti tempora prænotare; quatenus exordium ſpei noſtræ notius nobis exiſteret.*

Idem in Chronico ſeu lib. de ſex ætatibus. an. mundi 4480.

DIONYSIVS *Paſchales ſcribit circulos incipiens ab anno Dominicæ Incarnationis* DXXXII. *qui eſt annus Diocletiani* CCXLVIII. *poſt Conſulatum Lampadij & Oreſtis.*

DIONYSIVS *Abbas Romanus, cognomento Exiguus, vir ingenio & scientia magnus, atque clarissimus, in scripturis sanctis eruditus, & in disciplina secularium literarum nobiliter doctus, Græco & Latino eloquio clarus, computista & calculator temporum egregius, scripsit Latino sermone nonnulla opuscula. De quibus ego tantùm reperi subiecta: Annorum* DXXXII. *cyclum Paschalem magnum. transtulit de Græco in Latium vitam sancti Pacomij Abbatis, librum quoque Gregorij Emisseni de conditione hominis, & scripta Proterij Alexandrini Episcopi ad Leonem Papam, & quædam alia. Inchoauit autem cyclum suum anno Domini* DXXXI. *&c. claruit sub Iustiniano Magno anno* DXL.

Ex Annal. Ecclesiast. Cæsaris Baronij Cardinalis an. CCCXXV. num. CXXIII.

SI fidelitas atque peritia in transferendo, & sinceritas in edendo quàm maxima requiratur: nulla exquiri potest editio exactior atque fidelior, quàm quæ elaborata est à magno illo, sed cognomento Exiguo Dionysio, cuius eximiam in vtraque lingua peritiam, & morum egregiam probitatem Cassiodorus dignis laudibus mirificè prædicat.

Rob. Bellarminus Cardinalis de Script. Ecclesiast. an. DXXV.

DIONYSIVS EXIGVVS *natione Scytha, sed moribus Romanus, quemadmodum cognomento Exiguus, sed doctrina & sanctitate maximus, vixit tempore Theodorici Regis Italiæ, & successorum eius: nam anno* DXXVII. *scripsit cyclum Paschalem, & omissa profana numeratione annorum ab imperio Diocletiani impij persecutoris, numerare cœpit ab Incarnatione Domini Iesu Christi. Scripsit præterea* COLLECTIONEM SACRORVM CANONVM, *ex Conciliis Ecclesiæ Catholicæ: quem posteà imitati sunt Martinus Bracarensis, & Cresconius.*

CODEX CANONVM ECCLESIASTICORVM DIONYSII EXIGVI.

JNCIPIT PRÆFATIO.

Omino venerando mihi Patri Stephano Episcopo Dionysius Exiguus in Domino salutem. Quamuis charissimus frater noster Laurentius, assidua & familiari cohortatione, paruitatem nostram Regulas Ecclesiasticas de Græco transferre pepulerit; confusione credo priscæ translationis offensus: nihilominus tamen ingestum laborem tuæ beatitudinis consideratione suscepi, cui Christus omnipotens Deus, solita populis pietate prospiciens, summi sacerdotij contulit dignitatem. Vt inter plurima virtutis ornamenta, quibus Ecclesiam Domini morum sanctitate condecoras, etiam sacratissima iura, Pontificalibus per Dei gratiam digesta conuentibus, intemerata conseruans, perfecto regimine clerum plebémque modereris: nullatenus nostri sæculi more contentus, quo proniùs desideramus recta nosse, quàm facere: sed diuino iunctus auxilio, quæ fieri præcipis antè perficias, vt efficacissimo fidelibus prosis exemplo. Magna est siquidem iubentis authoritas, eadem primitus iussa complentis, quatenus inconuulsa Ecclesiastici ordinis disciplina inuiolabilis permanens ad capessendum perenne præmium Christianis omnibus præstat accessum: per quem sancti præsules paternis muniantur regulis, & obedientes populi spiritualibus imbuantur exemplis. In principio itaque, Canones, qui dicuntur Apostolorum, de Græco transtulimus: quibus quia plurimi consensum non præbuere facilem, hoc ipsum vestram noluimus ignorare sanctitatem: quamuis postea quædam constituta Pontificum ex ipsis Canonibus adsumpta esse videantur. Deinde regulas Nicænæ synodi, & deinceps omnium Conciliorum, siue quæ ante eam, siue quæ postmodum facta sunt, vsque ad synodum centum quinquaginta Pontificum, qui apud Constantinopolim conuenerunt, sub ordine numerorum, id est à primo capite vsque ad centesimum sexagesimum quintum, sicut habetur in Græca authoritate, digessimus. Tum sancti Calchedonensis Concilij decreta subdentes, in his Græcorum Canonum finem esse declaramus. Ne quid prætera notitiæ vestræ credar velle subtrahere, statuta quoque Sardicensis Concilij atque Africani, quæ Latinè sunt edita, suis à nobis numeris cernuntur esse distincta. Vniuersarum verò definitionum titulos post hanc præfationem strictiùs ordinantes, ea quæ in singulis sparsim sunt promulgata Conciliis, sub vno aspectu locauimus, vt ad inquisitionem cuiusque rei compendium aliquod attulisse videamur.

EXPLICIT PRÆFATIO.

Incipiunt Tituli Canonum Apostolorum.

Incipiunt tituli Canonum Nicani Concilij, numero XX.

Tituli Canonum Ancyrani Concilij, numero XXIV.

XXXVII. De his qui ad Episcopatum prouecti sunt, nec recepti.
XXXVIII. De his qui virginitatem professi sunt, & de his quæ sub sororis habitu cum aliquibus commoratæ sunt.
XXXIX. De his qui adulteras habuerint vxores, vel si ipsi adulteri comprobentur.
XL. De his quæ partus suos ex fornicatione diuersis modis interimunt.
XLI. De homicidus.
XLII. De his qui non sponte homicidium commiserint.
XLIII. De his qui diuinationes expetunt.
XLIV. De his qui virginum corruptionibus consentiunt.

Tituli Canonum Neocæsariensis Concilij, numero XIV.

XLV. DE presbyteris qui vxores acceperunt, vel fornicati sunt.
XLVI. De his quæ duobus fratribus nupserint, vel qui duas sorores vxores acceperint.
XLVII. De multinubis.
XLVIII. De his qui proponentes fornicari vetantur.
XLIX. De catechumenis peccantibus.
L. De catechumena prægnante.
LI. Quòd non oporteat in bigami nuptiis orare presbyteros.
LII. De his qui mulieribus adulteris iuncti sunt.
LIII. De his qui ad presbyterium promouentur, & ante ordinationem, peccatorum sibi sunt conscij.
LIV. De diaconis similiter.
LV. Quo tempore presbyterum conueniat ordinari.
LVI. De his qui in ægritudine baptismata consequuntur.
LVII. De presbyteris agrorum.
LVIII. De numero certo diaconorum.

Tituli Canonum Gangrensis Concilij, numero XX.

LIX. DE his qui nuptias execrantur.
LX. De his qui abominantur eos qui carnibus vescuntur.
LXI. De seruis, qui iugum famulatus abiiciunt Christianitatis obtentu.
LXII. De presbyteris, qui habuere coniugia.
LXIII. De his, qui Ecclesiæ conuentus spernendos existimant.
LXIV. De his, qui Ecclesiastica ministeria præter Ecclesiam faciunt.
LXV. De fructuum oblationibus, quæ ministris Ecclesiæ conferuntur.
LXVI. De his quæ in vsus pauperum conferuntur.
LXVII. De his qui in virginitate continentiáque persistunt.
LXVIII. De his qui pro virginitate superbiunt.
LXIX. De his qui agapas, id est, pastiones pauperum, risui deputant.
LXX. De his qui palliis vtuntur, & idcirco superbiunt.
LXXI. De mulieribus quæ vtuntur virilibus indumentis.
LXXII. De his qui, velut peccatum, copulam deserunt nuptiarum.
LXXIII. De his qui Christianitatis obtentu despiciunt filios.
LXXIV. De his qui parentes Christianitatis occasione contemnunt.
LXXV. De mulieribus quæ se attondent Christianitatis obtentu.
LXXVI. De his qui Dominico die ieiunant, tanquam nihil præ cæteris differente.
LXXVII. De his qui Ecclesiastica ieiunia absque necessitate dissoluunt.
LXXVIII. De his qui collectas quæ fiunt in martyrum commemorationibus execrantur.

Tituli Canonum Antiocheni Concilij, numero XXV.

LXXIX. DE his qui contraria gerunt his, quæ regulariter de Pascha statuta sunt in Nicæno Concilio.

XXC. De his qui se à perceptione sanctæ communionis auertunt, & qui excommunicatis per domos communicant.

XXCI. De his qui ab alia parœcia præter conscientiam Episcoporum suorum in aliis immorantur.

XXCII. De damnatis & ministrare tentantibus.

XXCIII. De his qui se à ministerio Ecclesiastico subtrahunt, & seorsum colligunt.

XXCIV. De clericis excommunicatis, & laïcis.

XXCV. De peregrinorum susceptione.

XXCVI. De pacificis peregrinorum, id est commendatitiis literis.

XXCVII. De Metropolitanis singularum prouinciarum.

XXCVIII. De his qui vocantur Chorepiscopi.

XXCIX. De Episcopis & clericis adeuntibus Imperatotem.

XC. De damnatis Episcopis, aut clericis adeuntibus Imperatorem.

XCI. De his, qui cùm sint ex alia prouincia, in aliis audent ordinationes efficere.

XCII. De dissensione, quæ super Episcoporum diiudicatione contingit, appellantium prouinciales antistites.

XCIII. De Episcopis ab eiusdem prouinciæ sacerdotibus consonanter exclusis.

XCIV. De vagantibus Episcopis.

XCV. De his qui cùm ad Episcopatum vocantur, euitant.

XCVI. De his qui promouentur ad Episcopatum, nec recipiuntur.

XCVII. De Episcopalibus in prouinciis ordinationibus.

XCVIII. De synodis quæ debent ab Episcopis suis temporibus in prouincia celebrari.

XCIX. Vt nullo modo de parœcia ad aliam parœciam Episcopus transeat.

C. Vt in altera parœcia clericos alterius parœciæ Episcopus nullatenus ordinet.

CI. Vt nullus ad Episcopatum pro se constituat promouendum.

CII. De rebus ad Ecclesiam pertinentibus, & de his quæ propria Episcopi esse noscuntur.

CIII. Vt Episcopus dispensandi res Ecclesiasticas habeat potestatem.

Tituli Canonum apud Laodiciam Phrygiæ congregati, numero LIX.

CIV. DE digamis.

CV. De his qui pro diuersis erratibus pœnitudinem feruentiùs exegerunt.

CVI. Quòd non oporteat ad clerum statim post baptisma promoueri.

CVII. De tempore ordinationum.

CVIII. Vt hi qui sacrario seruiunt, vsuras non exigant.

CIX. De hæreticis intrantibus in Ecclesias, vel basilicas martyrum.

CX. De his qui ad Ecclesias ab hæreticis veniunt.

CXI. De his qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum.

CXII. De his qui ad hæreticorum speluncas causa orationis accedunt.

CXIII. De his qui cum hæreticis nuptiarum copulam iungunt.

CXIV. Non congruere presbyteras in mulieribus ordinari.

CXV. De Episcopalibus ordinationibus.

CXVI. Iudicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

CXVII. Ad alias parœcias eulogias quæ oblatæ sunt, minimè destinandas.

Tituli Canonum Concilij apud Constantinopolim congregati, numero III.

CLXIII. VT ea quæ apud Nicæam constituta sunt immota permaneant, & de anathemate Arrianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorum & Apollinarianorum.

CLXIV. De ordine singularum diœceseon, & de priuilegiis quæ Ægyptiis, Antiochenis, Constantinopolitanísque debentur.

CLXV. De Maximi inlicita ordinatione.

Tituli Canonum Calchedonensis Concilij, numero XXVII.

I. DE Canonibus vniuscuiusque Concilij.

II. Quòd non oporteat Episcopos, aut quemlibet ex clero per pecunias ordinari.

III. Quòd non oporteat Episcopos, clericos & monachos prædia aliena conducere.

IV. De honore monachis competente, & vt nullus eorum tentet Ecclesiastica aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum seruum præter conscientiam domini eius suscipere.

V. Non transmigrandum de ciuitate in ciuitatem.

VI. Quòd non oporteat absolutè quoslibet ordinari.

VII. De clericis & monachis non manentibus in suo proposito.

VIII. De clericis qui sunt in ptochiis, monasteriis atque martyriis, quæ sub potestate Episcoporum vniuscuiusque ciuitatis existunt.

IX. Quòd non oporteat clericos habentes aduersus se inuicem negotia, proprium Episcopum relinquere, & ad sæcularia iudicia conuolare.

X. Quòd non licet clerico in duarum ciuitatum Ecclesiis ministrare.

XI. Quòd non oporteat egenis epistolia tribui, honestiores autem commendatitiis literis approbari.

XII. Vt nequaquam in duos Metropolitanos prouincia diuidatur.

XIII. Quòd non oporteat peregrinos clericos sine commendatitiis literis ministrare.

XIV. Quòd non liceat clerico vxorem sectæ alterius accipere.

XV. De diaconissis mulieribus.

XVI. De virginibus.

XVII. De parochiis.

XVIII. De coniuratione, vel conspiratione.

XIX. Quòd oporteat per prouincias bis in anno Concilia celebrari.

XX. Quòd minimè clericos transmigrari conueniat.

XXI. De Episcoporum aut clericorum accusatoribus.

XXII. Quòd non liceat clericis post mortem sui Episcopi res ad Deum pertinentes diripere.

XXIII. De clericis & monachis, qui præter voluntatem sui Episcopi, ad vrbem regiam Constantinopolim veniunt.

XXIV. Quòd non liceat monasteria quæ consecrata sunt, diuersoria sæcularia fieri.

XXV. Quòd non oporteat ordinationes Episcoporum diu differre.

XXVI. De dispensatoribus singularum Ecclesiarum.

XXVII. De his qui rapiunt puellas.

Tituli Canonum Concilij Sardicensis, *numero* XXI.

Tituli Canonum Concilij congregati apud Carthaginem, *numero* CXXXVIII.

XV. De diuersis ordinibus, Ecclesiæ seruientibus, vt si quis in causa criminis incurrerit, & abnuerit iudicium Ecclesiasticum, debeat periclitari: & vt filij sacerdotum spectacula sæcularia non adeant.

XVI. Vt nullus Episcopus, presbyter & diaconus conductor existat, & vt lectores vxores accipiant, & clerici abstineant ab vsuris, & quo tempore vel ipsi, vel virgines consecrentur.

XVII. Vnaquæque prouincia propter longinquitatem primatum habeat proprium.

XVIII. Si quis clericus ordinatur, moneri debet constituta seruare: & vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur, nec baptisma: & vt per singulos annos per omnes prouincias ad Concilium Metropolitani conueniatur.

XIX. Vt si quis Episcopus accusatur, ad Primatem ipsius prouinciæ causa deferatur.

XX. De presbyteris vel clericis accusatis.

XXI. Vt filij clericorum in matrimonio non iungantur hæreticis.

XXII. Vt Episcopi vel clerici in eos qui Catholici non sunt, nihil conferant.

XXIII. Vt Episcopi trans mare non proficiscantur.

XXIV. Vt præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur.

XXV. De Episcopis vel sequentibus ordinibus, qui sacro-sancta mysteria contrectant, placuit ab vxoribus contineri.

XXVI. Vt res Ecclesiæ nemo distrahat.

XXVII. Presbyteri & diaconi in grauiori culpa conuicti, manus impositionem tanquam laici nequaquam suscipiant.

XXVIII. Presbyteri aut diaconi vel clerici, qui causa sua ad transmarina putauerint appellandum, in communionem minimè suscipiantur.

XXIX. Si quis excommunicatus, ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.

XXX. De accusato vel de accusatore.

XXXI. Si qui clerici ab Episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant vnde recedere noluerunt.

XXXII. Si quis clericorum pauper promotus in ordine, postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subiaceat.

XXXIII. Vt presbyteri rem Ecclesiæ in qua sunt constituti non vendant, & nulli Episcopo liceat rem tituli matricis Ecclesiæ vsurpare.

Tituli Canonum diuersorum Conciliorum Africanæ prouinciæ.

XXXIV. QVOD nihil de Hipponensi Concilio sit emendandum.

XXXV. Vt Episcopi, vel clerici non facilè filios suos emancipent.

XXXVI. Vt Episcopi, vel clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos.

XXXVII. Quòd præter panem, & merum mixtum aqua, nihil in sacramentis offerri debeat.

XXXVIII. Vt clerici, vel continentes ad virgines viduásque non accedant.

XXXIX. Vt princeps sacerdotum non appelletur Episcopus.

XL. Vt clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.

XLI. Vt à ieiunis Deo sacrificia peragantur.

XLII. Vt in Ecclesiis conuiuia minimè celebrentur.

XLIII. De pœnitentibus.

XLIV. De virginibus.

XLV. De ægrotantibus qui pro se respondere non possunt.

XLVI. De passionibus martyrum.

XLVII. De paruulis qui apud Donatistas baptizati sunt.

XLVIII. De rebaptizationibus, reordinationibus, vel translationibus Episcoporum.

XLIX. Quot Episcopi ordinare Episcopum debeant.

L. Quot addi debeant Episcopi numero ordinatorum, si de ordinando Episcopo fuerit contradictum.

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INCIPIVNT REGVLÆ ECCLESIASTICÆ SANCTORVM APOSTOLORVM,

prolatæ per Clementem Ecclesiæ Romanæ Pontificem.

De ordinatione Episcopi.

I. EPISCOPVS à duobus, aut tribus Episcopis ordinetur.

De ordinatione presbyteri, & diaconi, & cæterorum.

II. PRESBYTER ab vno Episcopo ordinetur, & diaconus, & reliqui clerici.

Nihil aliud in sacrificio, præter quod Dominus statuit, offerendum.

III. SI quis Episcopus, aut presbyter, præter ordinationem Domini, alia quædam in sacrificio offerat super altare: id est aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, & confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina: contra constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Quæ species ad altare non ad sacrificium, sed ad benedictionem simplicem debeant exhiberi.

IV. OFFERRI non liceat aliquid ad altare præter nouas spicas, & vuas; & oleum ad luminaria, & thymiama, id est incensum: tempore quo sancta celebratur oblatio.

Quòd ea, quæ in Ecclesiis offerri non possunt, ad domus sacerdotum à fidelibus deferantur.

V. RELIQVA poma omnia ad domum primitiæ Episcopo & presbyteris dirigantur, nec offerantur in altari. Certum est autem quòd Episcopis, & presbyteris diuidant, & diaconis, & reliquis clericis.

Vt Episcopus, aut presbyter vxorem suam, quam debet castè regere, non relinquat.

VI. EPISCOPVS, aut presbyter vxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiciat: si verò reiecerit, excommunicetur, sed & si perseuerauerit, deiiciatur.

Vt sacerdotes, & ministri altaris sæcularibus curis abstineant.

EPISCOPVS, aut presbyter, aut diaconus nequaquam sæculares curas adsumant; finaliter deiiciantur. VII.

Quo tempore Pascha celebretur.

SI quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus sanctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, abiiciatur. VIII.

Quòd ministri altaris, oblatione celebrata, debeant communicare.

SI quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo, factâ oblatione, non communicauerit: aut causam dicat, vt, si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione priuetur, tanquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo, qui sacrificauit, quòd rectè non obtulerit. IX.

Quòd fideles laïci, ingredientes Ecclesiam, communicare debeant.

OMNES fideles, qui ingrediuntur Ecclesiam, & scripturas audientes, non autem perseuerant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, velut inquietudines Ecclesiæ commouentes, conuenit communione priuari. X.

Quòd cum excommunicatis non sit orandum.

SI quis cum excommunicato, saltem in domo simul orauerit, iste communione priuetur. XI.

Quòd cum damnatis clericis non sit orandum.

SI quis cum damnato clerico, veluti cum clerico, simul orauerit, iste damnetur. XII.

Vt nullus fidelium præter commendatitias suscipiatur epistolas.

XIII. Si quis clericus, aut laïcus à communione suspensus, seu communicans ad aliam propeter ciuitatem, & suscipiatur præter commendatitias literas, & qui susceperunt, & qui susceptus communione priuentur. Excommunicato verò protelctur ipsa correptio, tanquam qui mentitus sit, & Ecclesiam Dei seduxerit.

Vt ab Episcopis parochia minimè peruadatur.

XIV. Episcopo non licere alienam parochiam, propria relicta, peruadere, licèt cogatur à plurimis. Nisi fortè eum rationabilis causa compellat, tanquam qui possit ibidem constitutis plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectò prospicere. Et hoc non à semetipso pertentet, sed multorum Episcoporum iudicio, & maxima supplicatione perficiat.

Vt clerici proprias Ecclesias non relinquant.

XV. Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum, relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans, præter Episcopi sui conscientiam, hunc vlteriùs ministrare non patimur: præcipuè, si vocatus ab Episcopo, redire contempserit, in sua inquietudine perseuerans. Veruntamen tanquam laïcus ibi communicet.

Vt Episcopus, qui clericos alterius susceperit, communione priuetur.

XVI. Episcopvs verò, apud quem memoratos esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tanquam clericos fortè susceperit: velut magister inquietudinis, communione priuetur.

Quòd bigami non admittantur ad clerum.

XVII. Si quis post baptisma secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse Episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum, qui ministerio sacro deseruiunt.

Quòd is, qui viduam, vel eiectam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum.

Si quis viduam, & eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de his, quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eo numero, qui ministerio sacro deseruiunt. XVIII.

Qui duas sorores habuerit, non admittatur ad clerum.

Qvi duas in coniugium sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit. XIX.

Clericum fideiussorem esse non posse.

Clericvs fideiussionibus inseruiens abiiciatur. XX.

Quòd ij, qui non sponte eunuchizati sunt, suscipiantur ad clerum.

Evnvchvs, si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione eius sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus: efficiatur Episcopus. XXI.

Vt is, qui se eunuchizauit, clericus non fiat.

Si quis abscidit semetipsum, id est, si quis amputauit sibi virilia, non fiat clericus, quia suus homicida est, & Dei conditionis inimicus. XXII.

Vt clericus, qui se eunuchizauit, abiiciatur à clero.

Si quis, cùm clericus fuerit, absciderit semetipsum, omnino damnetur, quia suus est homicida. XXIII.

Vt laïcus, qui se eunuchizauit, tribus annis communione priuetur.

Laïcvs semetipsum abscindens, annis tribus communione priuetur, quia suæ vitæ insidiator extitit. XXIV.

Quòd Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, si pro criminibus damnati fuerint, minimè communione priuentur.

Episcopvs, aut presbyter, aut diaconus, qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur: non tamen communione priuetur. Dicit enim scriptura, non vindicabit Dominus bis in idipsum. XXV.

Similiter & reliqui ministri Ecclesiæ.

XXVI. SIMILITER & reliqui clerici huic conditioni subiaceant.

Qui clerici debeant coniugibus copulari.

XXVII. INNVPTIS autem, qui ad clerum prouecti sunt, præcipimus: vt si voluerint, vxores accipiant: sed lectores, cantorésque tantummodo.

Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus peccantes fideles verberare non debeant.

XXVIII. EPISCOPVM, aut presbyterum, aut diaconum, percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & per huiusmodi volentes timeri, deiici ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos hoc Dominus docuit. E contrario verò ipse, cùm percuteretur, non repercutiebat, cùm malediceretur, non remaledicebat: cùm pateretur, non comminabatur.

Quòd officium pristinum damnati pro criminibus vsurpare non debeant.

XXIX. SI quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iustè super certis criminibus, ausus fuerit attrectare ministerium dudum sibi commissum: hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

Quòd non debeant officia Ecclesiastica pecuniis obtineri.

XXX. SI quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias hanc obtinuerit dignitatem: deiiciatur & ipse, & ordinator eius, & à communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus à Petro.

Vt Ecclesia sæculari potentia minimè peruadatur.

XXXI. SI quis Episcopus sæculi potestatibus vsus Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur, & segregentur omnes, qui illi communicant.

De presbytero, qui contra Episcopum seorsum conuentus congregare tentauerit.

XXXII. SI quis presbyter, contemnens Episcopum suum, seorsum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens, quod reprehendat Episcopum in causa pietatis, & iustitiæ: deponatur, quasi principatus amator existens, est enim tyrannus; & cæteri clerici, quicunque tali consentiunt deponantur, laici verò segregentur. Hæc autem post vnam, & secundam, & tertiam Episcopi obtestationem fieri conueniet.

Quòd clerici damnati non debeant ab aliis recipi.

SI quis presbyter, aut diaconus ab Episcopo suo segregetur, hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso, qui eum sequestrauerat, nisi forsitan obierit Episcopus ipse, qui eum segregasse cognoscitur. XXXIII.

Vt nullus Episcopus, presbyter, aut diaconus sine commendatitiis suscipiatur epistolis.

NVLLVS Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis, & cùm scripta detulerint, discutiantur attentiùs, & ita suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint minus, nec quæ sunt necessaria subministrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia per subreptionem multa proueniunt. XXXIV.

De primatu Episcoporum.

EPISCOPOS gentium singularum scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, & nihil amplius præter eius conscientiam gerant, quàm illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, & villis, quæ sub ea sunt, competunt, sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid, sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Christum in Spiritu sancto. XXXV.

Quòd non liceat Episcopum in aliena prouincia clericos ordinare.

EPISCOPVM non audere extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus, & villis, quæ illi nullo iure subiectæ sunt: si verò conuictus fuerit hoc fecisse præter eorum conscientiam, qui ciuitates ipsas, & villas detinent: & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati. XXXVI.

De ordinatis Episcopis, nec receptis.

SI quis Episcopus non susceperit officium, & curam populi sibi commissam: hic communione priuetur, quoad vsque consentiat obedientiam commodans; similiter autem & presbyter, & diaconus. Si XXXVII.

verò perrexerit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi: ipse quidem maneat Episcopus; clerici verò ciuitatis communione priuentur, eo quòd eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Vt bis in anno Concilia celebrentur.

XXXVIII. Bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur; vt inter se inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Ecclesiasticas contentiones amoueant: semel quidem quarta septimana Pentecostes: secundò verò XII. die mensis Hyperberetæi, id est iuxta Romanos quarto idus Octobris.

Vt tantùm curam rerum Ecclesiasticarum Episcopus habeat.

XXXIX. Omnium negotiorum Ecclesiasticorum curam Episcopus habeat, & ea velut Deo contemplante dispenset, nec ei liceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei sunt, condonare. Quòd si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione Ecclesiæ negotia deprædentur.

De dignitate Pontificis, & quòd rerum suarum habeat potestatem.

XL. Presbyteri, & diaconi præter Episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Sint autem manifestæ res propriæ Episcopi, (si tamen habet proprias) & manifestæ Dominicæ, vt potestatem habeat, de propriis moriens Episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere. Nec sub occasione Ecclesiasticarum rerum, quæ Episcopi esse probantur, intercidant, fortassis enim aut vxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos. Et iustum est hoc apud Deum, & homines, vt nec Ecclesia detrimentum patiatur, ignoratione rerum Pontificis, nec Episcopus, vel eius propinqui sub obtentu Ecclesiæ proscribantur, & in causas incidant, qui ad eum pertinent, mórsque eius iniuriis & malæ famæ subiaceat.

Quòd Episcopus Ecclesiasticarum rerum, pro dispensatione pauperum habeat potestatem.

XLI. Præcipimus, vt in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multo magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita vt potestate eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, & diaconos, & cum timore, omníque sollicitudine ministrentur. Ex his autem quæ indiget (si tamen indiget) ad suas necessitates, & ad peregrinorum fratrum vsus ipse percipiat, vt nihil eis possit omnino deesse. Lex enim Dei præcipit, vt qui altari deseruiunt, de altari pascantur: quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit.

Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus, aleator, & ebriosus esse non debeat.

Episcopvs, aut presbyter, aut diaconus aleæ, atque ebrietati deseruiens, aut desinat, aut certè damnetur. XLII.

Similiter clerici, & laici si permanserint in alea, communione priuentur.

Svbdiaconvs, aut lector, aut cantor, similia faciens, aut desinat, aut communione priuetur; similiter etiam laici. XLIII.

Quòd Episcopus, presbyter, aut diaconus non debeant vsuras accipere.

Episcopvs, aut presbyter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens, aut desinat, aut certè damnetur. XLIV.

Quòd non debeat Episcopus, presbyter, aut diaconus cum hæreticis orare.

Episcopvs, presbyter & diaconus, qui cum hæreticis orauerit, tantummodo communione priuetur: si verò tanquam clericos hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur. XLV.

Quòd non debeant hæreticorum baptismata comprobari.

Episcopvm, aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma damnari præcipimus: quæ enim conuentio Christi ad Belial? aut quæ pars fideli cum infideli? XLVI.

Quòd Ecclesiæ baptismate baptizatus denuo baptizari non debeat, & non ita baptizatus debeat baptizari.

Episcopvs, aut presbyter, si eum, qui secundùm veritatem habuerit baptisma, denuo baptizauerit: aut pollutum ab impiis non baptizauerit, deponatur, tanquam deridens crucem & mortem Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus iure discernens. XLVII.

Laicum pellentem suam coniugem communione priuandum.

XLVIII. Si quis laïcus vxorem propriam pellens alteram, vel ab alio dimissam duxerit, communione priuetur.

Quòd in nomine Trinitatis debeat baptizari.

XLIX. Si quis Episcopus, aut presbyter iuxta præceptum Domini non baptizauerit, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti, sed in tribus sine initio principiis, aut in tribus Filiis, aut in tribus Paracletis, abijciatur.

Quòd non debeat vna mersio in baptismate, quasi in morte Domini, procurari.

Si quis Episcopus, aut presbyter non trinam mersionem vnius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur. Non enim dixit nobis Dominus, in morte mea baptizate, sed, euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. L.

INCIPIVNT CANONES
NICÆNI CONCILII XX.

De eunuchis, & qui seipsos absciderunt.

I. Si quis à medicis per languorem defectus est, aut à barbaris abscisus, hic in clero permaneat. Si quis autem se sanus abscidit, hunc, & in clero constitutum abstineri conueniet, & deinceps nullum debere talium promoueri. Sicut autem hoc claret, quòd de his, qui hanc rem affectant, vel audent, qua semetipsos abscidere dictum sit: sic eos, quos aut barbari, aut domini castrauerunt; inueniuntur autem aliàs dignissimi, tales ad clerum suscipit regula.

De his, qui ex gentilibus, post baptisma, ad clericatus ordinem promouentur.

II. Qvoniam plura, aut per necessitatem, aut alias cogentibus hominibus, aduersus Ecclesiasticam facta sunt regulam, vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & instructos breui tempore, mox ad lauacrum spiritale perducerent, simúlque vt baptizati sunt, etiam ad Episcopatum, vel ad presbyterium promouerent: optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri. Nam & tempore opus est ei, qui catechizatur, & post baptisma probatione quamplurima. Manifesta est enim apostolica scriptura, quæ dicit: non neophytum, ne in superbiam elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. Si verò processu temporis aliquod delictum animæ circa personam reperiatur huiusmodi, & à duobus vel tribus testibus arguatur: à clero talis abstineat. Si quis autem præter hæc fecerit, quasi contra magnum Concilium se efferens: ipse de clericatus honore periclitabitur.

De subintroductis mulieribus.

Interdixit per omnia magna Synodus, non Episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino, qui in clero est, licere subintroductam habere mulierem: nisi fortè matrem, aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas, quæ suspiciones effugiunt. III.

De his, qui ad Episcopatum in prouinciis prouehuntur.

Episcopvm conuenit maximè quidem ab omnibus, qui sunt in prouincia Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem: tribus tamen omnimodis in idipsum conuenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus, & per scripta consentientibus: tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur per vnamquamque prouinciam, metropolitano tribuatur Episcopo. IV.

De excommunicatis.

De his, qui communione priuantur, seu ex clero, seu ex laïco ordine, ab Episcopis per vnamquamque prouinciam, sententia regularis obtineat: vt hi, qui abiiciuntur ab aliis, ab aliis non recipian- V.

tur. Requiratur autem, ne pusillanimitate, aut contentione, vel alio quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione secclusus. Vt hoc ergo decentiùs inquiratur, bene placuit, annis singulis, per vnamquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari: vt communiter, omnibus simul Episcopis prouinciæ congregatis, discutiantur huiusmodi quæstiones. Et sic, qui suo peccauerunt euidenter Episcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æstimentur: vsquequo, vel in communi, vel eidem Episcopo placeat humaniorem pro talibus ferre sententiam. Concilia verò celebrentur, vnum quidem ante Quadragesimam Paschæ: vt omni dissensione sublatâ munus offeratur Deo purissimum: secundum verò, circa tempus autumni.

De priuilegiis, quæ quibusdam ciuitatibus competunt.

VI. ANTIQVA consuetudo seruetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ita vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem. Quia & vrbis Romæ Episcopo parilis mos est. Similiter autem & apud Antiochiam, cæterásque prouincias, suis priuilegia seruentur Ecclesiis. Illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitani fuerit factus Episcopus, hunc magna synodus definiuit Episcopum esse non oportere. Sin autem communi cunctorum decreto rationabili, & secundùm Ecclesiasticam regulam comprobato: duo aut tres, propter contentiones proprias, contradicunt: obtineat sententia plurimorum.

De Episcopo Æliæ, id est, Hierosolymorum.

VII. QVIA consuetudo obtinuit, & antiqua traditio, vt Æliæ Episcopus honoretur: habeat honoris consequentiam, saluâ Metropoli propriâ dignitate.

De his, qui dicuntur Cathari, id est mundi.

VIII. DE his, qui se cognominant Catharos, id est mundos, si aliquando venerint ad Ecclesiam Catholicam, placuit sancto, & magno Concilio vt impositionem manus accipientes, sic in clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos scriptis conuenit profiteri, quod Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant, & sequantur: id est, & bigamis se communicare, & his, qui in persecutione prolapsi sunt, erga quos & spatia constituta sunt, & tempora definita: vt ita Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ placita sequantur in omnibus. Vbicunque verò, siue in municipiis, seu in ciuitatibus ipsi soli reperti fuerint ordinati: qui inueniuntur in clero, in eodem habitu perseuerent: vbi autem Catholicæ Ecclesiæ Episcopo, vel presbytero constituto quidam ex illis aduenniunt: certum est, quòd Episcopus Ecclesiæ habebit Episcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos Episcopus, honorem presbyterij possidebit, nisi fortè placuerit Episcopo nominis eum honore censeri. Si verò hoc ei minimè placuerit, prouidebit ei aut chorepiscopatus, aut presbyterij locum, vt in clero prorsus esse videatur: ne in vna ciuitate duo Episcopi probentur existere.

De his, qui ad honorem presbyterij sine examine prouecti sunt.

SI qui presbyteri sine examine sunt IX. prouecti, vel, cùm discuterentur, peccata sua confessi sunt, & homines, contra Canones commoti, manus confessis imponere tentauerunt, tales regula non admittit, quia quòd inreprehensibile est, Catholica defendit Ecclesia.

De his, qui in persecutionibus negauerunt, & postmodum in clero promoti sunt.

QVICVNQVE de lapsis ad ordinem cle- X. ri promoti sunt per ignorantiam, vel per ordinantium dissimulationem: hoc Ecclesiasticæ non præiudicat regulæ, cogniti namque deponantur.

De laicis, qui negauerunt.

DE his, qui præter necessitatem præ- XI. uaricati sunt, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiusmodi, quod factum est sub tyrannide Licinij: placuit synodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari. Quicunque ergo veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur: & sex annis omni se contritione deiiciant, duobus autem annis sine oblatione populo in oratione communicent.

De his, qui abrenunciauerunt, & iterum ad sæculum sunt regressi.

QVICVMQVE vocati per gratiam, pri- XII.

mum quidem impetum monstrauerunt deponentes militiæ cingulum: postmodum verò ad proprium vomitum sunt relapsi, ita vt quidam & pecunias tribuerent, & beneficiis militiam repeterent, hi decem annis post triennij tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant. Sed in his omnibus propositum, & speciem pœnitentiæ conuenit explorare: quotquot enim metu, & lachrymis, atque pœnitentia, vel bonis operibus rebus ipsis conuersionem suam, non simulatione demonstrant: hi definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent, postmodum verò licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare. Quicunque verò indifferenter tulerunt, & aditum introeundi Ecclesiam sibi arbitrati sunt ad conuersionem posse sufficere, hi definitum modis omnibus tempus implebunt.

De his, qui communionem tempore mortis exposcunt.

XIII. De his, qui ad exitum veniunt, etiam nunc lex antiqua, regularisque seruabitur, ita, vt si quis egreditur è corpore, vltimo & necessario viatico minimè priuetur. Quòd si desperatus, & consecutus communionem, oblationisque particeps factus iterum conualuerit: sit inter eos, qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.

De catechumenis lapsis.

XIV. De catechumenis, sancto & magno Concilio placuit, vt tribus annis sint inter audientes tantummodo, post hæc autem cum catechumenis orent.

Quòd non oporteat demigrari.

XV. Propter multam perturbationem, & seditiones, quæ fiunt: placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ, præter regulam, in quibusdam partibus videtur admissa: ita vt de ciuitate ad ciuitatem, non Episcopus, non presbyter, non diaconus transferatur. Si quis autem, post definitionem sancti & magni Concilij, tale quid agere tentauerit, & se huiuscemodi negotio manciparit: hoc factum prorsus in irritum ducatur, & restituatur Ecclesiæ, cui fuit Episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

De his, qui in Ecclesiis, in quibus prouecti sunt, minimè perdurarunt.

Quicumque temerè, ac periculosè, XVI. neque timorem Dei præ oculis habentes, nec Ecclesiasticam regulam agnoscentes, discedunt ab Ecclesia presbyteri, aut diaconi, vel quicunque sub regula prorsus existunt: hi nequaquam debent in aliam Ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem conuenit illis imponi, vt ad suas parochias reuertantur; quod si non fecerint, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter inuadere, & in sua Ecclesia ordinare tentauerit, non consentiente Episcopo, à quo discessit is, qui regulæ mancipatur: ordinatio huiuscemodi irrita comprobetur.

De clericis vsuras accipientibus.

Quoniam multi, sub regula consti- XVII. tuti, auaritiam, & turpia lucra sectantur, oblitique diuinæ scripturæ, dicentis: qui pecuniam suam non dedit ad vsuram; mutuum dantes centesimas exigunt: iustè censuit sancta & magna synodus, vt si quis inuentus fuerit, post hanc definitionem, vsuras accipiens, aut ex adinuentione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiolia, id est sescupla, exigens; vel aliquid tale prorsus excogitans turpis lucri gratiâ· deuciatur à clero, & alienus existat à regula.

De priuilegiis presbyterorum.

Peruenit ad sanctum, magnúmque XVIII. Concilium, quòd in quibusdam locis, & ciuitatibus, presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi porrigant; quod nec regula, nec consuetudo tradidit, vt ab his, qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt, Christi corpus accipiant. Necnon & illud innotuit, quòd quidam diaconi ante Episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in sua diaconi mensura permaneant: scientes, quòd Episcoporum quidem ministri sint, inferiores autem presbyteris habeantur per ordinem. Ergo post presbyteros, gratiam sacræ communionis accipiant, aut Episcopo eis, aut presbytero porrigente. Sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat; quia si hoc fiat, præter regu-

lam; & ordinem probatur existere. Si quis autem etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

De his, qui à Paulo Samosateno ad Ecclesiam veniunt.

XIX. De Paulianistis ad Ecclesiam Catholicam confugientibus, definitio prolata est, vt baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore fuerint in clero, siquidem immaculati, & inreprehensibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ: quòd si discussio incongruos eos inuenerit, abiici tales conueniet. Similiter autem & de diaconissis, & omnino de his, qui sub regula versantur, hæc forma seruabitur. Meminimus autem de diaconissis, quæ in eodem habitu esse probantur, quòd non habeant aliquam manus impositionem, & ideo modis omnibus eas inter laicos deputari.

De flectendo genu.

Qvoniam sunt quidam in die Dominico genu flectentes, & in diebus Pentecostes: vt omnia in vniuersis locis consonanter obseruentur, placuit sancto Concilio stantes Domino vota persoluere. XX.

INCIPIVNT REGVLÆ ANCYRANI CONCILII.

Istæ regulæ priores quidem sunt Nicænis: sed ideo Nicænæ priùs scriptæ sunt, propter authoritatem eiusdem magni, sanctique Concilij congregati apud Nicæam.

De presbyteris, qui immolauerunt tempore persecutionis.

XXI. Presbyteros immolantes, & iterum luctamen adeuntes: si hoc non per illusionem aliquam, sed ex veritate fecerint, nec ante parentes, & affectantes atque suadentes, vt æstimentur quidem tormentis aptari, sed his visu tantùm & habitu subiici: hos placuit honorem quidem retinere propriæ sedis; offerre verò aut alloqui, aut omnino sacerdotalibus officiis fungi non licere.

De diaconis, qui immolauerunt.

XXII. Diaconi similiter, qui immolauerunt, honorem quidem habeant: cessent verò ab omni sacro ministerio, siue à pane, siue à calice offerendo, vel prædicando. Quòd si quidam Episcoporum conscij sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid amplius tribuere vel adimere, penes ipsos erit potestas.

De his, qui ex fuga comprehensi sunt, & per vim pagani ritus aliquid pertulerunt.

XXIII. Qvi fugientes comprehensi sunt, vel à domesticis traditi, vel ademptis facultatibus, sustinuere tormenta, aut in custodiam trusi, proclamauerunt se Christianos esse, & eò vsque astricti sunt, vt manus eorum comprehendentes violenter attraherent, & funestis sacrificiis admouerent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur, confitentes iugiter se Christianos esse, & luctum rei, quæ contigit, incessabiliter ostendentes omni deiectione, & habitu, & humilitate vitæ: hos, velut extra delictum constitutos, à communionis gratia non vetari. Si verò prohibiti sunt ab aliquibus, propter ampliorem cautelam, vel propter quorumdam ignorantiam: statum recipiantur. Hoc autem similiter & de clericis, & de cæteris laïcis obseruare conueniet. Perquisitum est autem & illud, si possunt etiam laïci, qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad clericatus ordinem promoueri. Placuit ergo & hos, tanquam qui nihil peccauerunt, si & præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium prouehi.

De his, qui diuersis causis, gentilitatis ritus aliquid peregerunt.

De his, qui sacrificare coacti sunt, XXIV. insuper & cœnauerunt in idolio, quicunque eorum, cùm ducerentur, lætiore habitu fuerunt, & vestimentis preciosioribus vsi sunt, & præparatæ cœnæ indifferenter participes extiterunt: placuit

eos inter audientes vno anno constitui, succumbere verò tribus annis, in oratione autem communicare biennio, & tunc ad perfectionis gratiam peruenire. Quotquot autem ascenderunt templa veste lugubri, & recumbentes per omne tempus fleuere discubitus, si compleuerunt pœnitentiam triennij temporis, sine oblatione suscipiantur. Si autem non manducauerunt, biennio subiecti pœnitentiæ, tertio anno sine oblatione communicent: vt perfectionem quadriennio consequantur. Penes autem Episcopos erit potestas, modum conuersionis eorum probantes, vel humaniùs erga eos agere, vel amplius tempus addicere. Ante omnia verò præcedens eorum vita & posterior inquiratur, & ita eis impertiatur humanitas.

De his, qui timore ritus gentilium peregerunt.

XXV. De his, qui minis tantùm cessere pœnarum, aut priuatione facultatum territi, aut demigratione, sacrificauerunt: & hactenus pœnitudinis negligentes, neque conuersi sunt, huius Concilij tempore semet obtulerunt, conuersionis suæ consilia capientes, placuit vsque ad magnum diem eos inter audientes suscipi, & post magnum diem triennio pœnitentiam agere, & postmodum duobus annis sine oblatione communicare: Et tunc demum, sex annis completis, ad perfectionis gratiam peruenire. Si verò quidam ante hanc synodum suscepti sunt ad pœnitentiam, ex illo tempore initium eis sexennij computetur. Si quod autem periculum, vel mortis expectatio, aut ex infirmitate, aut ex aliqua occasione contigerit: his sub definitione statuta communio non negetur.

De his, qui in locis idolorum manducauerunt.

XXVI. De his, qui festis diebus gentilium, in remotis eorum locis conuiuia celebrarunt, cibósque proprios deferentes ibidem comederunt, placuit post pœnitentiam biennij, eos suscipi, vtrum verò cum oblatione, singuli Episcoporum, probantes vitam eorum, & singulos actus, examinent.

De his, qui frequenter idolis immolauerunt.

XXVII. Hi, qui secundò & tertiò sacrificauerunt coacti, quatuor annis pœnitentiæ subiiciantur: duobus autem annis sine oblatione communicent, & septimo anno perfectè recipiantur.

De his, qui & aliis sacrificandi causas attulerunt.

Qvotqvot autem non solùm ipsi deuiauerunt, sed etiam insurrexerunt, & compulerunt fratres, & causas præbuerunt, vt cogerentur: hi per triennium quidem locum inter audientes accipiant, per aliud verò sexennium pœnitentiæ subiiciantur acriori, & alio anno communionem sine oblatione percipiant, vt perfectionem, expleto decennio, consequantur. Inter hæc autem & eorum vita pensanda est. XXVIII.

De diaconis, qui tempore ordinationis de nuptiis attestati sunt.

Diaconi, quicunque ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt, velle se coniugio copulari, quia sic manere non possunt: hi si postmodum vxores duxerint, in ministerio maneant, propterea quòd eis Episcopus licentiam dederit. Quicunque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem, professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debebunt. XXIX.

De desponsatis puellis, & ab aliis corruptis.

Desponsatas puellas, & pòst ab aliis raptas, placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsatæ, etiamsi eis à raptoribus vis illata constiterit. XXX.

De his, qui cùm essent catechumeni, idolis immolauerunt.

Eós, qui ante baptisma sacrificauerunt idolis, & postea baptisma consecuti sunt: placuit ad ordinem prouehi, quòd probentur abluti. XXXI.

Quòd non oporteat Chorepiscopos clericos ordinare, nisi in agris, & villulis.

Chorepiscopis non licere presbyteros, aut diaconos ordinare, sed nec presbyteris ciuitatis, sine præcepto Episcopi, vel literis, in vnaquaque parochia. XXXII.

De his, qui esum carnium in clero constituti diffugiunt.

Hi, qui in clero sunt presbyteri, & diaconi, & à carnibus abstinent: placuit eas quidem contingere, & ita si voluerint, continere. Quòd si in tantùm eas abomi- XXXIII.

abominantur, vt nec olera, quæ cum eis coquuntur, existiment comedenda, tanquam non consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.

De rebus Ecclesiasticis eo tempore distractis, quo ipsæ Ecclesiæ viduantur Episcopis.

XXXIV. De his, quæ pertinent ad Ecclesiam, quæcunque, cùm non esset Episcopus, presbyteri vendiderunt: placuit, rescisso contractu, ad iura Ecclesiastica reuocari. In iudicio autem erit Episcopi, si pretium debeat recipi, necne: quia plerumque rerum distractarum reditus ampliorem summam pro pretio dato reddiderit.

De his, qui fornicantur irrationabiliter, id est qui miscentur pecoribus, aut cum masculis polluuntur.

XXXV. De his, qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur, quotquot ante vicesimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentia, communionem mereantur orationum: deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant. Discutiatur autem & vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit, & ita misericordiam consequantur. Quòd si inexplebiliter his hæsere criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tempus insumant. Quotquot autem peracta XX. annorum ætate, & vxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, XXV. annis pœnitudinem gerentes in communionem suscipiantur orationum: in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quòd si qui & vxores habentes, & transcendentes quinquagesimum annum ætatis, ita deliquerint: ad exitum vitæ communionis gratiam consequantur.

De his, qui in pecudes, vel in masculos, aut olim polluti sunt, aut hactenus hoc vitio tabescunt.

XXXVI. Eos, qui irrationabiliter vixerunt, & leprâ iniusti criminis alios polluerunt, præcepit sancta Synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo.

De his, qui ad Episcopatum promoti sunt, nec recepti.

XXXVII. Si qui Episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerant denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim Præsulibus earum inferre, seditiones aduersus eos excitando: hos abiici placuit. Quòd si voluerint in presbyterij ordine, vbi priùs fuerant, vt presbyteri residere: non abiiciantur propria dignitate. Si autem seditiones commouent ibidem constitutis Episcopis, presbyterij quoque honor talibus auferatur, fiántque damnatione notabiles.

De his, qui virginitatem professi sunt, & de his, quæ sub sororis habitu cum aliquibus commorantur.

Qvotqvot virginitatem promittentes irritam faciunt sponsionem: inter bigamos censeantur. Virgines autem, quæ conueniunt cum aliquibus, tanquam sorores, habitare prohibemus. XXXVIII

De his qui adulteras habent vxores, vel si ipsi adulteri comprobantur.

Si cuius vxor adultera fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentia oportet eum perfectionem consequi, secundùm pristinos gradus. XXXIX.

De his, qui partus suos, ex fornicatione, diuersis modis interimunt.

De mulieribus, quæ fornicantur, & partus suos necant, vel quæ agunt secum, vt vtero conceptos excutiant: antiqua quidem definitio vsque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia remouet: humaniùs autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus, secundùm præfixos gradus pœnitentiæ largiamur. XL.

De homicidis.

Qvi voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem iugiter se submittant: perfectionem verò circa vitæ exitum consequantur. XLI.

De his, qui non sponte homicidium commiserunt.

De homicidiis non sponte commissis, prior quidem definitio post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcipit: secunda verò, quinquennij tempus explere. XLII.

De his, qui diuinationes expetunt.

Qvi diuinationes expetunt, & morem gentilium subsequuntur, aut in domos suas huiuscemodi homines introducunt, exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi causâ, sub regula quinquennij XLIII.

iaceant, secundùm gradus pœnitentiæ definitos.

De his, qui virginum corruptionibus conscij sunt.

XLIV. QVIDAM sponsam habens, sororem eius violauit, & grauidam reddidit: postmodum desponsatam sibi duxit vxorem, illa verò, quæ corrupta est, laqueo se peremit. Hi, qui fuerunt conscij, post decennem satisfactionem iussi sunt suscipi, secundùm gradus pœnitentiæ constitutos.

INCIPIVNT REGVLÆ PROLATÆ IN SYNODO NEOCÆSARIENSI. XIV.

ET hæ regulæ post eas quidem probantur esse, quæ apud Ancyram expositæ sunt: sed Nicænis anteriores reperiuntur.

De presbyteris, qui vxores acceperunt, vel fornicati sunt.

XLV. PRESBYTER, si vxorem acceperit, ab ordine deponatur: si verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrauerit, ampliùs pelli debet, & ad pœnitentiam redigi.

De his, quæ duobus fratribus nupserint, vel qui duas sorores vxores acceperint.

XLVI. MVLIER, si duobus fratribus nupserit, abiiciatur vsque ad mortem: veruntamen in exitu propter misericordiam, si promiserit, quòd facta incolumis, huius coniunctionis vincla dissoluat, fructum pœnitentiæ consequatur. Quòd si defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

De multinubis.

XLVII. DE his, qui in plurimas nuptias inciderunt, & tempus quidem præfinitum manifestum est, sed conuersatio eorum, & fides tempus adbreuiat.

De his, qui proponentes fornicari vetantur.

XLVIII. SI quis mulierem concupiscens, proposuerit cum ea concumbere, & cogitatio eius non perueniat ad effectum: apparet, quòd Dei gratia liberatus sit.

De catechumenis peccantibus.

XLIX. CATECHVMENVS si ingrediatur Ecclesiam, & in ordinem eorum, qui instruuntur, adsistat: hic autem deprehensus fuerit peccans; siquidem genu flectit, audiat, vt non delinquat vlteriùs: si verò & audiens peccauerit, expellatur.

De catechumena pregnante.

GRAVIDAM oportet baptizari, quan- L.
do voluerit, nihil enim in hoc quæ parit, nascenti communicat: propterea quòd vniuscuiusque suum propositum in confessione declaretur.

Quòd non oporteat in bigami nuptiis prandere presbyterum.

PRESBYTERVM in nuptiis bigami LI.
prandere non conuenit, quia cùm pœnitentia bigamus egeat, quis erit presbyter, qui propter conuiuium talibus nuptiis possit præbere consensum?

De his, qui mulieribus adulteris iuncti sunt.

MVLIER cuiusdam adulterata laici LII.
constituti, si euidenter arguatur, talis ad ministerium cleri venire non poterit. Si verò post ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam conuenit: quòd si eum illa conuixerit, ministerium sibi commissum obtinere non poterit.

De his, qui ad presbyterium promouentur, & ante ordinationem, peccatorum sibi sunt conscij.

PRESBYTER, si præoccupatus cor- LIII.
porali peccato prouehatur; & confessus fuerit de se, quòd ante ordinationem deliquerit, oblata non consecret; manens in reliquis officiis, propter studium bonum. Nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impositionem posse dimitti. Quòd si de se non fuerit ipse confessus, & argui manifestè nequiuerit, potestatis suæ iudicio relinquatur.

De diaconis similiter.

SIMILI modo etiam diaconus, si eo- LIV.
dem peccato succubuerit, ab ordine ministerij submouetur.

Quo tempore presbyterum conueniat ordinare.

LV. PRESBYTER ante tricesimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licèt valde sit dignus: sed hoc tempus obseruet. Nam Dominus noster tricesimo ætatis suæ anno baptizatus est, & sic cœpit docere.

De his, qui in ægritudine baptisma consequuntur.

LVI. SI quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterij non potest promoueri, quòd non ex proposito fidem eius, sed ex necessitate descendit: nisi fortè propter sequens studium eius, & fidem, atque hominum raritatem talis possit admitti.

De presbyteris agrorum.

PRESBYTERI ruris in Ecclesia ciuitatis, Episcopo præsente, vel presbyteris vrbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicémque porrigere. Si verò absentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt. Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem, & formam septuaginta videntur esse: vt comministri autem, propter studium quod erga pauperes exhibent, honorentur. LVII.

De numero certo diaconorum.

DIACONI septem debent esse, iuxta regulam, licèt & valde magna sit ciuitas. Idipsum autem & Actuum Apostolorum liber insinuat. LVIII.

INCIPIVNT REGVLÆ GANGRENSES,

QVÆ POST NICÆNVM CONCILIVM EXPOSITÆ SVNT. xx.

De his, qui nuptias execrantur.

LIX. SI quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem, ac religiosam detestatur: aut culpabiles æstimat, velut qui in regnum Dei introire non possint: anathema sit.

De his, qui abominantur eos, qui carnibus vescuntur.

LX. SI quis carnes edentem, præter sanguinem, & idolis immolatum, & suffocatum, cum religione, & fide, condemnat, velut spem, propter huiusmodi perceptionem, non habentem: anathema sit.

De seruis, qui iugum famulatus abiiciunt Christianitatis obtentu.

LXI. SI quis seruum, prætextu diuini cultus, doceat dominum contemnere proprium: vt discedat ab eius obsequio, nec ei cum beneuolentia, & omni honore deseruiat, anathema sit.

De presbyteris, qui habuere coniugia.

LXII. QVICVNQVE discernit à presbytero, qui vxorem habuit, quòd non oporteat, eo ministrante, de oblatione percipere: anathema sit.

De his, qui Ecclesiæ conuentus spernendos existimant.

SI quis docet domum Dei contemptibilem esse, & conuentus, qui in ea celebrantur, anathema sit. LXIII.

De his, qui Ecclesiastica ministeria præter Ecclesiam faciunt.

SI quis extra Ecclesiam seorsum conuentus celebrat, & despiciens Ecclesiam, ea quæ sunt Ecclesiæ voluerit vsurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum Episcopi, anathema sit. LXIV.

De fructuum oblationibus, quæ ministris Ecclesiæ conferuntur.

SI quis oblationes Ecclesiæ extra Ecclesiam accipere, vel dare voluerit, præter conscientiam Episcopi, vel eius, cui huiuscemodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio: anathema sit. LXV.

De his, quæ in vsus pauperum conferuntur.

SI quis dederit, vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eum, qui constitutus est ab eo, ad dispensandam misericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema sit. LXVI.

De his, qui in virginitate, continentiáque perſiſtunt.

LXVII. QVICVNQVE virginitatem cuſtodiens, aut continentiæ ſtudens, velut horreſcens nuptias remerat, nec propter hoc, quod bonum, & ſanctum eſt, nomen virginitatis adſumit: anathema ſit.

De his, qui pro virginitate ſuperbiunt.

LXVIII. SI quis ex his, qui virginitatem propter Dominum ſeruant, extollitur aduerſum coniugatos, anathema ſit.

De his, qui agapas, id eſt paſtiones pauperum, riſui deputant.

LXIX. SI quis deſpicit eos, qui fideliter agapas, id eſt conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Domini conuocant fratres, & noluerit communicare huiuſcemodi vocationibus, paruipendens quod geritur, anathema ſit.

De his, qui palliis vtuntur, & idcirco ſuperbiunt.

LXX. SI quis virorum propter continentiam, quæ putatur, amictu pallij vtitur, quaſi per hoc habere ſe iuſtitiam credens: & deſpicit eos, qui cum reuerentia birris, & aliis communibus, & ſolitis vtuntur, anathema ſit.

De mulieribus quæ vtuntur virilibus indumentis.

LXXI. SI qua mulier propter continentiam, quæ putatur, habitum mutat, & pro ſolito muliebri, amictum virilem ſumit, anathema ſit.

De his, qui velut peccatum, copulam deſerunt nuptiarum.

LXXII. SI qua mulier virum proprium relinquens, diſcedere voluerit, nuptias execrans, anathema ſit.

De his, qui Chriſtianitatis obtentu, deſpiciunt filios.

SI quis filios ſuos relinquens, non eos enutrit, & quod ad ſe pertinet, ad pietatem diuini cultus informat, ſed per occaſionem continentiæ negligit, anathema ſit. LXXIII.

De his, qui parentes, Chriſtianitatis occaſione, contemnunt.

QVICVNQVE filij à parentibus, ſub prætextu diuini cultus, abſcedunt, nec debitam reuerentiam dependunt illis, qui diuinum cultum ſibi proculdubio præferunt, anathema ſit. LXXIV.

De mulieribus, quæ ſe attondent Chriſtianitatis obtentu.

SI qua mulier, propter diuinum cultum, vt æſtimat, crines attondet, quos ei Deus ad ſubiectionis memoriam tribuit, tanquam præceptum diſſoluens obedientiæ, anathema ſit. LXXV.

De his, qui Dominico die ieiunant, tanquam nihil præ cæteris differente.

SI quis propter continentiam, quæ putatur, aut contumaciam, in die Dominico ieiunat, anathema ſit. LXXVI.

De his, qui Eccleſiaſtica ieiunia abſque neceſſitate diſſoluunt.

SI quis eorum, qui continentiæ ſtudent, abſque neceſſitate corporea, tradita in commune ieiunia, & ab Eccleſia cuſtodita, ſuperbiendo diſſoluit, ſtimulo ſuæ cogitationis impulſus, anathema ſit. LXXVII.

De his, qui collectas, quæ fiunt in martyrum commemorationibus, execrantur.

SI quis ſuperbiæ vſus affectu conuentus abominatur, qui ad confeſſiones martyrum celebrantur, & miniſteria, quæ in eis fiunt, ſimul cum eorum memoriis execratur, anathema ſit. LXXVIII.

INCIPIVNT REGVLÆ EXPOSITÆ APVD ANTIOCHIAM IN ENCÆNIIS xxv.

De his, qui contraria gerunt, his, quæ regulariter de Paſcha ſtatuta ſunt in Nicano Concilio.

LXXIX. MNES, qui auſi fuerint diſſoluere definitionem ſancti & magni Concilij, quod apud Nicæam congregatum eſt, ſub præſentia piſſimi, & venerandi Principis Conſtantini, de ſalutifera ſolemnitate ſacratiſſimæ Paſchæ: excommunicandos, & de Eccleſia pellendos eſſe cenſemus, ſi tamen contentioſiùs aduerſus ea, quæ bene ſunt decreta, perſtiterint: & hæc quidem de laïcis dicta ſint. Si quis autem eorum, qui præeſſe noſcuntur Eccleſiæ, aut Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus, poſt hanc definitionem tentauerit ad ſubuerſionem populorum, Eccleſiarúmque perturbationem, ſeorſum colligere, & cum Iudæis Paſcha celebrare: ſancta ſynodus hunc alienum iam hinc ab Eccleſia iudicauit, quòd non ſolùm ſibi, ſed & plurimis cauſa corruptionis, & perturbationis extiterit. Nec ſolùm tales à miniſterio remouet, ſed etiam illos, qui poſt damnationem huiuſmodi communicare tentauerint: damnatos autem omni quoque extrinſecus honore priuari, quem ſancta regula, & ſacerdotium Dei promeruit.

De his, qui ſe à perceptione ſanctæ communionis auertunt, & qui excommunicatis per domos communicant.

XXC. OMNES, qui ingrediuntur Eccleſiam Dei, & ſcripturas ſacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, ſed pro quadam intemperantia ſe à perceptione ſanctæ communionis auertunt: hi de Eccleſia remoueantur, quamdiu per confeſſionem pœnitentiæ fructus oſtendant, & precibus indulgentiam conſequantur. Cum excommunicatis autem non licere communicare; nec cum his, qui per domos conueniunt, deuitantes orationes Eccleſiæ, ſimul orandum eſt: ab alia quoque Eccleſia non ſuſcipiendum, qui in alia minimè congregatur. Si quis autem de Epiſcopis, aut presbyteris, vel diaconis, ſeu quilibet ex clero deprehenſus fuerit cum excommunicatis communicare, etiam iſte priuetur communione, tanquam qui regulam confundat Eccleſiæ.

De his, qui ab alia parochia præter conſcientiam Epiſcoporum ſuorum, in aliis immorantur.

SI quis presbyter, aut diaconus, & omnino quilibet ex clero, parochiam propriam deſerens, ad aliam properauerit: dein omnino demigrans, in alia parochia per multa tempora nititur immorari, vlteriùs ibidem non miniſtret: maximè, ſi vocanti ſuo Epiſcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti obedire contempſerit. Quòd ſi in hac indiſciplinatione perdurat, à miniſterio modis omnibus remoueatur: ita vt nequaquam locum reſtitutionis inueniat. Si verò pro hac cauſa damnatum alter Epiſcopus ſuſcipiat, hic etiam à communi coërceatur Synodo, velut qui Eccleſiaſtica conſtituta diſſoluat. XXCI.

De damnatis, & miniſtrare tentantibus.

SI quis Epiſcopus damnatus à Synodo, vel presbyter, aut diaconus à ſuo Epiſcopo auſi fuerint aliquid de miniſterio ſacro contingere: ſiue Epiſcopus, iuxta præcedentem conſuetudinem, ſiue presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia Synodo, reſtitutionis ſpem, aut locum habere ſatisfactionis: ſed & communicantes ei omnes abiici de Eccleſia, & maximè ſi poſteaquàm didicerint aduerſum memoratos prolatam fuiſſe ſententiam, eiſdem communicare tentauerint. XXCII.

De his, qui ſe à miniſterio Eccleſiaſtico ſubtrahunt, & ſeorſum colligunt.

SI quis presbyter, aut diaconus, Epiſcopum proprium contemnens, ſe ab Eccleſia ſequeſtrauit, & ſeorſum colligens altare conſtituit, & commonenti Epiſcopo non adquieuerit, nec conſentire, vel obedire voluerit ſemel. & ite- XXCIII.

rum conuocanti : hic damnetur omnimodo, nec vltrà remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem. Quòd si Ecclesiam conturbare, & sollicitare persistat, tanquam sediriosus, per potestates exteras opprimatur.

De clericis excommunicatis, & laicis.

XXCIV. SI quis à proprio Episcopo communione priuatus est, non antè suscipiatur ab aliis, quàm suo reconcilietur Episcopo, aut certè ad Synodum, quæ congregatur, occurrens pro se satisfaciat, & persuadens Concilio sententiam suscipiat alteram. Hæc autem definitio maneat circa laicos, & presbyteros, & diaconos, omnésque qui sub regula esse mo nstrantur.

De peregrinorum susceptione.

XXCV. NVLLVS peregrinorum sine pacificis, id est, commendatitiis suscipiatur epistolis.

De pacificis peregrinorum, id est, commendatitiis literis.

XXCVI. PRESBYTERI, qui sunt in agris, canonicas epistolas dare non possunt, ad solos tantùm vicinos Episcopos literas destinabunt. Chorepiscopi autem qui sunt inreprehensibiles, dare possunt pacificas, id est, generales epistolas.

De Metropolitanis singularum prouinciarum.

XXCVII. PER singulas regiones Episcopos conuenit nosse, Metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere: propter quod ad Metropolim omnes vndique qui negotia videntur habere, concurrunt. Vnde placuit eum & honore præcellere, & nihil ampliùs præter eum cæteros Episcopos agere, secundùm antiquam à patribus nostris regulam constitutam: nisi ea tantùm, quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionésque subiectas. Vnusquisque enim Episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam gerat omnis possessionis, quæ sub eius est ciuitate: ita vt presbyteros & diaconos ordinet, & singula suo iudicio comprehendat. Ampliùs autem nihil agere tentet, præter Antistitem metropolitanum, nec Metropolitanus sine cæterorum gerat consilio sacerdotum.

De his, qui vocantur Chorepiscopi.

QVI in vicis, vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sint: tamen sanctæ Synodo placuit, vt modum proprium recognoscant, vt gubernent subiectas sibi Ecclesias earúmque moderamine, curáque contenti sint. Ordinent etiam lectores & subdiaconos atque exorcistas; quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum verò, nec diaconum audeant ordinare, præter ciuitatis Episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus, quo vtebatur honore priuetur. Chorepiscopum verò ciuitatis Episcopus ordinet, cui ille subiectus est. XXCVIII.

De Episcopis, & clericis adeuntibus Imperatorem.

SI quis Episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus Ecclesiæ, præter consilium, & literas Episcoporum prouinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem: hunc reprobari, & abiici oportere, non solùm à communione, verùm & ab honore, cuius particeps videtur existere. Quia venerandi Principis auribus molestiam tentauit inferre, contra leges Ecclesiæ. Si igitur adire Principem necessaria causa deposcit, hoc agatur cum tractatu, & consilio Metropolitani, & cæterorum Episcoporum, qui in eadem prouincia commorantur: qui etiam proficiscentem suis prosequantur epistolis. XXCIX.

De damnatis Episcopis, aut clericis adeuntibus Imperatorem.

SI quis à proprio Episcopo presbyter aut diaconus, aut à synodo fuerit Episcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus molestus extiterit: oportet ad maius Episcoporum conuerti Concilium, & quæ putauerint habere iusta, plurimis Episcopis suggerant, eorúmque discussiones ac iudicia præstolentur. Si verò hæc paruipendentes molesti fuerint Imperatori, hos nulla venia dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus opperiri. XC.

De his, qui cùm sint ex alia prouincia, in aliis audent ordinationes efficere.

NVLLVS Episcopus ex alia prouin- XCI.

cia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in Ecclesiis ordinare, licèt consensum videantur præbere nonnulli: nisi litteris tam Metropolitani, quàm cæterorum, qui cum eo sunt, Episcoporum, rogatus aduenîat, & sic ad actionem ordinationis accedat. Si verò nullo vocante, inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus & Ecclesiasticis negotiis, ad eum non pertinentibus, componendis: inrita quidem, quæ ab eo geruntur, existant, ipse verò incompositi motus sui, & inrationabilis audaciæ subeat vltionem, ex hoc iam damnatus à sancto Concilio.

De dissensione, quæ super Episcoporum diiudicatione contingit, appellantium prouinciales Antistites.

XCII. Si quis Episcopus de certis criminibus iudicetur, & contingat de eo prouinciales Episcopos dissidere: cùm iudicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis: pro totius ambiguitatis absolutione sanctæ Synodo placuit, vt metropolitanus Episcopus à vicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant: vt per eos simul, & per prouinciales Episcopos, quod iustum visum fuerit, approbetur.

De Episcopis ab eiusdem prouinciæ sacerdotibus consonanter exclusis.

XCIII. Si quis Episcopus de certis criminibus accusatus condemnetur ab omnibus Episcopis eiusdem prouinciæ, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint: hunc apud alios nullomodo iudicari, sed firmam concordantium Episcoporum prouinciæ manere sententiam.

De vacantibus Episcopis.

XCIV. Si quis Episcopus vacans in Ecclesiam vacantem prosiliat, sedémque peruadat absque integro, perfectóque Concilio: hic abiiciatur necesse est, etsi cunctus populus, quem diripuit, eum habere delegerit. Perfectum verò Concilium illud est, vbi interfuerit metropolitanus Antistes.

De his, qui cùm ad Episcopatum vocantur, euitant.

XCV. Si quis Episcopus manus impositionem Episcopatus acceperit: & præesse populo constitutus, ministerium subire neglexerit, nec adquieuerit ire ad Ecclesiam sibi commissam: hunc oportet communione priuari, donec susceperit coactus officium, aut certè de eo aliquid integra decreuerit eiusdem prouinciæ Synodus sacerdotum.

De his, qui promouentur ad Episcopatum, nec recipiuntur.

Si quis Episcopus ordinatus ad parochiam minimè, cui est electus, accesserit, non suo vitio, sed quòd eum aut populus vitet, aut propter aliam causam, non tamen eius vitio perpetratam: hic & honoris sit, & ministerij particeps, dummodo nil molestus Ecclesiæ rebus existat, vbi ministrare cognoscitur. Quem etiam obseruare conueniet, quicquid Synodus perfecta prouinciæ, quod visum fuerit, iudicando decreuerit. XCVI.

De Episcopalibus in prouinciis ordinationibus.

Episcopus prætet Synodum, & præsentiam Metropolitani nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus coram posito melius quidem est, vt omnes simul adsint eiusdem prouinciæ sacerdotes: quos metropolitanus Episcopus aduocare debebit. Et siquidem omnes occurrerint, optimè; quòd si hoc difficile fuerit, saltem plures adesse omnimodo conuenit: aut certè scriptis eiusdem sententiæ comprobari, & ita sub plurimorum vel præsentia, vel decreto ordinatio celebretur. Quòd si secùs contra definita factum fuerit, nullas ordinatio vires habeat, si verò iuxta definitam regulam fiat, & nonnulli pro contentione propria contradicant, obtineat sententia plurimorum. XCVII.

De synodis, quæ debent ab Episcopis, suis temporibus in prouincia celebrari.

Propter vtilitates Ecclesiasticas, & absolutiones earum rerum, quæ dubitationem, controuersiámque recipiunt: optimè placuit, vt per singulas quásque prouincias bis in anno Episcoporum Concilia celebrentur. Semel quidem post tertiam septimanam festi Paschalis: ita vt quarta septimanâ Pentecostes conueniat Synodus, Metropolitano prouinciales Episcopos admonente. Secunda verò Synodus fiat idus Octobris, id est, quinto-decimo die mensis Octobris, XCVIII.

quem Hypetberetæon Græci cognominant. In ipsis autem Conciliis adsint presbyteri, & diaconi, & omnes, qui se læsos existimant: & Synodi experiantur examen. Nullis verò liceat apud se celebrare Concilia, prætet eos, quibus à Metropolitanis videntur esse iura commissa.

Vt nullo modo de parochia ad aliam parochiam Episcopus transeat.

XCIX. Episcopvs ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus à populis, nec ab Episcopo necessitate compulsus: maneat autem in Ecclesia, quam primitus à Deo sortitus est, nec inde transmigret, secundùm pristinum de hac te terminum constitutum.

Vt in altera parochia clericos alterius parochiæ Episcopus nullatenus ordinet.

C. Episcopvs alienam ciuitatem, quæ non est illi subiecta, non adeat: nec ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet super ordinatione cuiusquam, nec constituat presbyteros, aut diaconos alteri subiectos Episcopo: nisi fortè cum consilio, & voluntate regionis Episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coërceatur à Synodo, nam si ordinare non potuerit, nullatenus iudicabit.

Vt nullus ad Episcopatum pro se constituat promouendum.

CI. Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licèt ad exitum vitæ perueniat: quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum esse huiuscemodi constitutum. Seruetur autem ius Ecclesiasticum, id continens oportere non aliter fieri, nisi cum Synodo, & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent, eum, qui dignus extiterit, promouere.

De rebus ad Ecclesiam pertinentibus, & de his, quæ propria Episcopi esse noscuntur.

CII. Qvæ sunt Ecclesiæ, sub omni solicitudine, & conscientia bona, & fide, quæ in Deum est, qui cuncta considerat, iudicátque, seruentur, quæ etiam dispensanda sunt iudicio, & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ, quæ intra Ecclesiam congregantur. Manifesta verò sint, quæ pertinere videntur ad Ecclesiam, cum notitia presbyterorum, & diaconorum, qui circa ipsum sunt: ita vt agnoscant, nec ignotent, quæ sint Ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. Vt si contigerit Episcopum migrare de sæculo, certis existentibus rebus, quæ sunt Ecclesiæ, nec ipsæ conlapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi, sub occasione rerum peruadantur Ecclesiæ. Iustum namque, & acceptum est coram Deo, & hominibus, vt sua Episcopus quibus voluerit, derelinquat, & quæ Ecclesiæ sunt, eidem conseruentur Ecclesiæ, vt nec Ecclesia aliquod patiatur incommodum, nec Episcopus sub occasione proscribatur Ecclesiæ, & in causas incidant, qui ad eum pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingrauetur.

Vt Episcopus dispensandi res Ecclesiasticas habeat potestatem.

Episcopvs Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem, ad dispensandum erga omnes, qui indigent, cum summa reuerentia, & timore Dei. Participet autem & ipse quibus indiget: si tamen indiget: tam suis, quàm fratrum, qui ab eo suscipiuntur, necessariis vsibus profuturis, ita vt in nulla qualibet occasione fraudentur, iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus. Quòd si contentus istis minimè fuerit, conuertat autem res Ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius commoda vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia, diaconorúmque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus, filiísque committat: vt per huiusmodi personas occultè cæteræ lædantur Ecclesiæ, Synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut presbyteri, qui cum ipso sunt, quòd ea, quæ pertinent ad Ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet Ecclesiastica facultate sibimet vsurpent, ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes: criminationi verò, & blasphemiis tam sermo prædicationis, quàm hi, qui dispensant, taliter exponantur: & hos oportet corrigi, sancta Synodo, id quod condecet, approbante. CIII.

INCIPIVNT

INCIPIVNT REGVLÆ APVD LAODICIAM EXPOSITÆ NVM. LIX.

SANCTA Synodus, quæ apud Laodiceam Phrygiæ Pacatianæ conuenit ex diuersis regionibus Asiæ, definitiones exposuit Ecclesiasticas, quæ subter annexæ sunt.

De bigamis.

CIV. DE his, qui secundùm Ecclesiasticam regulam, liberè ac legitimè secundis nuptiis iuncti sunt, nec occultè nuptiarum copulam fecerunt: oportet, vt paruo tempore transacto, vacent orationibus, & ieiuniis, quibus etiam iuxta indulgentiam communionem reddi decreuimus.

De his, qui pro diuersis erratis pœnitudinem feruentius exegerunt.

CV. DE his, qui diuersis facinoribus peccauerunt, & perseuerantes in oratione confessionis & pœnitentiæ, conuersionem à malis habuere perfectam: pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impensum propter clementiam, & bonitatem Dei communio concedatur.

Quòd non oporteat ad clerum statim post baptismа promoueri.

CVI. DE his, qui nuper sunt inluminati baptismate, quòd eos in sacerdotali non conueniat ordine promoueri.

De tempore ordinationum.

CVII. QVOD non oporteat ordinationes sub conspectu audientium celebrari.

Vt hi, qui sacrario seruiunt vsuras non exigant.

CVIII. QVOD non oporteat sacerdotes, & clericos fœnerantes vsuras, vel quæ dicuntur sescupla, id est & summam capitis, & dimidium summæ percipere.

De hæreticis intrantibus in Ecclesias, vel basilicas martyrum.

CIX. QVOD hæretici non permittendi sint ingredi in domum Dei, in hæresi permanentes.

De his qui ad Ecclesias ab hæreticis veniunt.

DE his, qui ab hæreticis conuertuntur, id est Nouatianis, aut Photinianis, aut Tessarescædecatitis, siue baptizati sint illi, seu catechumeni; non antè suscipiantur, quàm omnes hæreses anathematizent, & præcipuè illam, qua detinebantur. Et tunc demum hi, qui apud eos dicebantur fideles, nostræ doceantur fidei symbolum, & vncti sancto chrismate, sic mysteriis communicent sacrosanctis. CX.

De his, qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum.

DE his, qui conuertuntur ab hæresi, quæ dicitur Cataphrygarum, etsi in clero, qui apud eos esse creditur, fuerint, etsi maximi nominentur, hos sub omni diligentia ab Episcopis Ecclesiæ, vel presbyteris instrui, & baptizari conueniet. CXI.

De his, qui ad hæreticorum speluncas, causa orationis accedunt.

QVOD non permittantur Ecclesiastici ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea, quæ ab eis appellantur martyria, orationis causâ, vel sanitatis accedere: sed huiusmodi, si fideles fuerint, certo tempore communione priuari: pœnitentes autem, & confitentes se deliquisse, conuenit suscipi. CXII.

De his, qui cum hæreticis nuptiarum copula iunguntur.

QVOD non oporteat, indifferenter Ecclesiasticos, fœdere nuptiarum, hæreticis suos filios, filiásque coniungere. CXIII.

Non congruere presbyteras in mulieribus ordinari.

QVOD non oporteat eas, quæ dicuntur presbyteræ, vel præsidentes, in Ecclesiis ordinari. CXIV.

De Episcopalibus ordinationibus.

VT Episcopi iudicio Metropolitanorum, & eorum Episcoporum, qui circumcirca sint, prouehantur ad Ecclesiasticam potestatem: hi videlicet, qui plurimo CXV.

tempore probantur tam verbo fidei, quàm rectæ conuersationis exemplo.

Iudicio multitudinis ordinationes fieri non debere.

CXVI. QVOD non sit permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotium prouehendi.

Ad alias parochias eulogias, quæ oblatæ sunt, minimè destinandas.

CXVII. QVOD sancta nullo modo, causa eulogiarum, tempore Paschalis festi, ad alias parochias debeant destinare.

De his, qui debeant in ambone, id est in pulpito, psallere.

CXVIII. QVOD non oporteat ampliùs, præter eos, qui regulariter cantores existunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in Ecclesia psallere.

De lectionibus, quæ debeant sabbatis recenseri.

CXIX. QVOD in sabbatis, Euangelia cum aliis scripturis legi conueniat.

Quòd interstitium psalmorum debeat in congregationibus fieri.

CXX. QVOD in conuentu fidelium nequaquam psalmos continuare conueniat: sed per interuallum, id est per psalmos singulos recenseri debeant lectiones.

De precibus nona, & vespera celebrandis.

CXXI. QVOD ipsum semper officium precum nona, & vespera semper debeat exhiberi.

De precibus post homilias, id est post sermones habitos ad populum, proferendis, & de his, quos intra sacrarium communicare conueniat.

CXXII. QVOD oporteat seorsum primùm, post alloquutiones Episcoporum, orationem super catechumenos celebrari: & postquam catechumeni egressi fuerint, super eos, qui sunt in pœnitentia, precem fieri. His etiam accedentibus ad manum sacerdotis, & discedentibus, tres orationes consummari fidelium: ita vt prima quidem sub silentio, secunda verò, & tertia per exclamationes solitas expleantur, & ita demum pacem' sibi inuicem dabunt. Et posteaquam dederit Episcopus presbyteris osculum pacis, tunc laici sibi tribuent. Et ita sancta celebrabitur oblatio. Solis autem ministerio sacro deditis ad altare ingredi, & communicare ibidem liceat.

De honore, quem presbyteris diaconi, qui sub ipsis sunt, debent exhibere.

QVOD non oporteat diaconum coram presbytero sedere, sed iussione presbyteri sedeat. Similiter autem & diaconis honor habeatur ab obsequentibus, id est subdiaconis, & omnibus clericis. CXXIII.

Quòd subdiaconi à diaconico, id est à secretario, sint remoti.

QVOD non oporteat subdiaconos habere locum in diaconico, & dominica vasa contingere. CXXIV.

Subdiaconos cum orariis adsistere non debere.

QVOD non oporteat subdiaconum vti orario, nec ostia derelinquere. CXXV.

Lectores, cantorésque cum orariis agere suum officium non debere.

QVOD non oporteat lectores, aut cantores orariis vti, & ita legere, vel psallere. CXXVI.

Quòd nullus Ecclesiasticorum in tabernis comedere debeat.

QVOD non oporteat sacro ministerio deditos, à presbyteris vsque ad diaconos, & reliquum Ecclesiasticum ordinem, id est vsque ad subdiaconos, lectores, cantores, exorcistas, & ostiarios, & ex numero continentium, & monachorum ingredi tabernas. CXXVII.

Quòd subdiaconi non debeant benedicere, vel benedictionem tribuere.

QVOD non oporteat subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere. CXXVIII.

De exorcistis, qui non sunt ab Episcopis ordinati.

QVOD hi, qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in Ecclesiis, quàm in domibus exorcizare non possint. CXXIX.

Quòd de conuiuiis, quæ ex agape fiunt, escarum partes accipi non debeant.

QVOD non oporteat sacro ministerio deditos clericos, aut laicos, ad agapen vocatos ciborum partes accipere: propterea quòd hinc Ecclesiastico ordini fiat iniuria. CXXX.

In Ecclesiis prandia fieri non debere.

QVOD non oporteat in domiciliis diuinis, id est in Ecclesiis conuiuia, quæ vo- CXXXI.

tantur agapæ, fieri: nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

De Christianis, qui sabbatizare, vel iuxta quendam modum iudaizare noscuntur.

CXXXII. QVOD non oporteat Christianos iudaizare, & otiari in sabbato, sed operari eos in eodem die. Præferentes autem in veneratione Dominicum diem, si vacare voluerint, vt Christiani hoc faciant. Quòd si reperti fuerint iudaizare, anathema sint à Christo.

De viris cum mulieribus lauacra celebrantibus.

CXXXIII QVOD non oporteat sacris officiis deditos aut clericos, aut continentes, vel omnem laïcum Christianum, lauacra cum mulieribus celebrare, quia hæc apud gentes reprehensio prima est.

De his, qui cum hæreticis iungunt fœdera nuptiarum.

CXXXIV. QVOD non oporteat cum hæreticis vniuersis nuptiarum fœdera celebrare, nec eis filios dare, vel filias, sed magis accipere: si tamen Christianos se fieri promittant.

Ab hæreticis eulogias accipere non debere.

CXXXV. QVOD non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quæ sunt maledictiones potiùs, quàm benedictiones.

De schismaticis.

CXXXVI. QVOD non oporteat cum hæreticis, aut schismaticis pariter orare.

De martyribus hæreticorum.

CXXXVII QVOD omnem Christianum non oporteat deserere martyres Christi, & ire ad pseudo-martyres, id est hæreticorum, & quos ipsos constet hæreticos extitisse, hi namque sunt alieni à Deo: sint igitur anathema, qui ad tales accesserint.

De his, qui Angelos colunt.

CXXXVIII QVOD non oporteat Christianos Ecclesiam Dei relinquere, & ire, atque Angelos nominare, & congregationes facere: quæ interdicta noscuntur. Si quis igitur inuentus fuerit huic occultæ idololatriæ seruiens, sit anathema, quia dereliquit Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei, & se idololatriæ tradidit.

De his, qui incantationibus, & phylacteriis vtuntur.

QVOD non oporteat sacris officiis deditos, vel clericos, magos aut incantatores existere, aut facere phylacteria: quæ animarum suarum vincula comprobantur. Eos autem, qui his vtuntur, ab Ecclesia pelli præcipimus. CXXXIX.

De his, qui ab hæreticis, vel Iudæis festiuitatis eorum dona suscipiunt.

QVOD non oporteat à Iudæis, vel hæreticis ea, quæ mittuntur munera festiua suscipere, nec cum eis festa celebrare. CXL.

De Christianis, qui Iudæorum azyma comedunt.

QVOD non oporteat azyma à Iudæis accipere, & communicare impietatibus eorum. CXLI.

De Christianis celebrantibus festa gentilium.

QVOD non oporteat cum gentilibus festa celebrare, & communicare prauitatibus eorum, qui sine Deo sunt. CXLII.

De Episcopis, qui eas quæ fiunt euocationes ad Synodum, vitant.

QVOD non oporteat Episcopos ad Synodum vocatos omnino contemnere, sed protinus ire, & docere, vel discere ea, quæ ad correctionem Ecclesiæ, vel reliquarum pertinent rerum. Seipsum verò, qui contempserit, accusabit: nisi fortè per ægritudinem ire non possit. CXLIII.

Quòd sine literis, sacro ministerio seruientes, proficisci non debeant.

QVOD non oporteat sacerdotem, vel clericum sine literis proficisci canonicis. CXLIV.

Quòd præter Episcopum clericus proficisci non debeat.

QVOD non oporteat sacerdotem, vel clericum, præter iussionem sui proficisci Pontificis. CXLV.

Vt subdiaconi ad ostia perseuerent.

QVOD non oporteat subdiaconos, saltem paululum ianuas deserere, & orationi vacare. CXLVI.

Vt ad sacrarium mulieres non introeant.

QVOD non oporteat ingredi mulieres ad altare. CXLVII.

De his, qui, circa mediam septimanam, ad baptisma veniunt.

CXLVIII. QVOD non oporteat ad baptisma quemquam post duas quadragesimæ hebdomadas admitti.

De redditione baptizandorum.

CXLIX. QVOD oporteat eos, qui ad baptisma veniunt, fidem discere, & quinta feria septimanæ maioris, Episcopo aut presbyteris reddere.

De his, qui in ægritudine baptizantur.

CL. QVOD oporteat eos, qui in ægritudine percipiunt baptisma, postquam conualuerint, fidem perdiscere, & scire cuius muneris participes facti sint.

Vt post baptisma chrisma detur.

CLI. QVOD oporteat eos, qui baptizantur, post lauacrum, chrisma cæleste percipere, & regni Christi participes inueniri.

Oblationes offerri in quadragesima non oportere.

CLII. QVOD non oporteat in quadragesima, panem benedictionis offerri in sabbato, & Dominico.

Non debere ieiunium solui in quinta feria maioris septimanæ.

CLIII. QVOD non oporteat in quadragesima, in vltima septimana quintæ feriæ ieiunium soluere, totámque quadragesimam sine veneratione transire, magísque conueniat omnem quadragesimam districto venerari ieiunio.

Non debere in diebus ieiuniorum commemorationes martyrum fieri.

CLIV. QVOD non oporteat in quadragesima martyrum natalitia celebrari: sed eorum sancta commemoratio in diebus sabbatorum, & dominicorum fieri conueniat.

Vt natalitia vel nuptiæ in quadragesima non fiant.

CLV. QVOD non oporteat in quadragesima, aut nuptias, aut natalitia celebrare.

Vt in Christianorum non saltetur nuptiis.

QVOD non oporteat Christianos, euntes ad nuptias plaudere, vel saltare: sed venerabiliter cœnare, vel prandere, sicut Christianos decet. CLVI.

Non licere clericis ludicris spectaculis interesse.

QVOD non oporteat sacerdotes, aut clericos quibuscunque spectaculis, in cœnis, aut in nuptiis interesse: sed antequam thymelici ingrediantur, exurgere eos conuenit, atque inde discedere. CLVII.

Non congruere penitus Christianis, comessationibus interesse.

QVOD non oporteat sacerdotes, aut clericos ex collatis, vel comessationibus conuiuia celebrare; hoc autem nec laïcis posse congruere. CLVIII.

Non licere presbyteris introire ad altare, priusquam ingrediatur Episcopus.

QVOD non oporteat presbyteros ante processionem Episcopi, introire sacrarium, & sedere: sed cum Episcopo debent ingredi, vel in subselliis sedere, nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur Episcopus. CLIX.

Qui in agris, vel possessionibus debeant ordinari.

QVOD non oporteat in villulis, aut in agris Episcopos constitui, sed visitatores. Veruntamen iampridem constituti nihil faciant præter conscientiam Episcopi ciuitatis; similiter & presbyteri, præter consilium Episcopi nihil agant. CLX.

Oblationes offerri in domibus non oportere.

QVOD non oporteat in domibus oblationes celebrari ab Episcopis, vel presbyteris. CLXI.

Quæ psallere, vel legere in Ecclesiis conueniat.

QVOD non oporteat plebeios psalmos in Ecclesia cantare, nec libros, præter canonem, legi: sed sola sacra volumina noui testamenti, vel veteris. CLXII.

INCIPIVNT REGVLÆ CONSTANTINOPOLITANÆ.

SVB Theodosio piissimo Imperatore apud Constantinopolim expositi sunt canones tres. Hæ definitiones expositæ sunt ab Episcopis CL. qui in idipsum apud Constantinopolim conuenerunt, quando beatus Nectarius Episcopus est ordinatus.

Vt ea, quæ apud Nicæam constituta sunt, immota permaneant, & de anathemate Arianorum, Eunomianorum, Macedonianorum, Sabellianorum, Photinianorum, Marcellianorum, & Apollinarianorum.

CLXIII. FIDEM non violandam Patrum CCC. XVIII. qui apud Nicæam Bithyniæ conuenerunt: sed manere eam firmam, & stabilem, & anathematizandam omnem hæresim, & specialiter Eunomianorum, vel Anomianorum, & Arianorum, vel Eudoxianorum, & Macedonianorum, vel Spiritui sancto resistentium, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinarianorum.

De ordine singularum diœceseon, & de priuilegiis, quæ Ægyptiis, Antiochenis, Constantinopolitanisque debentur.

CLXIV. QVI sunt super diœcesim Episcopi, nequaquam ad Ecclesias, quæ sunt extra præfixos sibi terminos, accedant, nec eas hac præsumptione confundant: sed iuxta canones, Alexandrinus Antistes, quæ sunt in Ægypto regat solummodò, & Orientis Episcopi Orientem tantùm gubernent, seruatis priuilegiis, quæ Nicænis Canonibus Ecclesiæ Antiochenæ tributa sunt. Asianæ quoque diœceseos Episcopi, ea solùm quæ sunt in Asiana diœcesi dispensent. Necnon & Ponti Episcopi ea tantùm quæ sunt in Ponto: & Thraciarum, quæ in Thraciis sunt, gubernent. Non vocati autem Episcopi, vltra suam diœcesim non accedant, propter ordinationes faciendas vel propter alias dispensationes Ecclesiasticas. Seruatâ verò, quæ scripta est de gubernationibus regulâ, manifestum est, quòd illa, quæ sunt per vnamquamque prouinciam, ipsius prouinciæ Synodus dispenset, sicut Nicæno constat decretum esse Concilio. Ecclesias autem Dei in barbaricis gentibus constitutas gubernari conuenit, iuxta consuetudinem, quæ est à Patribus obseruata. Veruntamen Constantinopolitanus Episcopus habeat honoris primatum post Romanum Episcopum: propterea quòd vrbs ipsa sit iunior Roma.

De Maximi inlicita ordinatione.

DE Maximo Cynico, & eius inordinata constitutione, quæ Constantinopoli facta est, placuit neque Maximum Episcopum esse, vel fuisse, nec eos, qui ab ipso, in quolibet gradu, clerici sunt ordinati: cùm omnia, quæ ab eodem perpetrata sunt, in irritum deducta esse videantur. CLXV.

INCIPIVNT REGVLÆ ECCLESIASTICÆ, PROMVLGATÆ A CALCHEDONENSI sancto Concilio. XXVII.

De Canonibus vniuscuiusque Concilij.

I. REGVLAS sanctorum Patrum, per singula nunc vsque Concilia constitutas, proprium robur obtinere decreuimus.

Quòd non oporteat Episcopos, aut quemlibet ex clero per pecunias ordinari.

SI quis Episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaueritque per pecunias Episcopum, aut II.

presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his, qui connumerantur in clero, aut promouerit per pecunias dispensatorem, aut defensorem, vel quemquam, qui subiectus est regulæ, pro suo turpissimi lucri commodo: is, cui hoc attentanti probatum fuerit, proprij gradus periculo subiacebit. Et qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione, quæ est per negociationem facta, proficiat: sed sit alienus à dignitate, vel solicitudine, quam pecuniis quæsiuit. Si quis verò mediator tam turpibus, & nefandis datis, vel acceptis extiterit: siquidem clericus fuerit, proprio gradu decidat, si verò laïcus, aut monachus, anathematizetur.

Quòd non oporteat Episcopos, clericos, & monachos prædia aliena conducere.

III. PERVENIT ad sanctam Synodum, quòd quidam, qui in clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, & sæcularia negotia sub cura sua suscipiant: Dei quidem ministerium paruipendentes, sæcularium verò discurrentes domos, & propter auaritiam patrimoniorum solicitudines adsumentes: decreuit itaque sanctum hoc magnúmque Concilium, nullum deinceps, non Episcopum, non clericum, vel monachum, aut possessiones conducere, aut negotiis sæcularibus se miscere: præter pupillorum, si fortè leges imponant, inexcusabilem curam, aut ciuitatis Episcopus Ecclesiasticarum rerum solicitudinem habere præcipiat, aut orphanorum, & viduarum, earúmque, quæ sine vlla prouisione sunt, personarum: quæ maximè Ecclesiastico indigent adiutorio; propter timorem Domini causa deposcat. Si quis autem transgredi de cætero statuta tentauerit, huiusmodi Ecclesiasticis increpationibus subiacebit.

De honore monachis competente, & vt nullus eorum tentet Ecclesiastica, aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum seruum præter conscientiam domini eius suscipere.

IV. QVI verè, & sincerè singularem sectantur vitam, competenter honorentur: quoniam verò quidam, vtentes habitu monachi, Ecclesiastica negotia, ciuiliáque conturbant, circumeuntes indifferenter vrbes, necnon & monasteria sibi instruere tentantes, placuit nullum quidem vsquam ædificare, aut constituere monasterium, vel orationis domum, præter conscientiam ciuitatis Episcopi. Monachos verò per vnamquamque ciuitatem, aut regionem, subiectos esse Episcopo, & quietem diligere, & intentos esse tantummodo ieiunio, & orationi, in locis quibus renuntiauerunt sæculo, permanentes. Nec Ecclesiasticis verò, nec sæcularibus negotiis communicent, vel in aliquo sint molesti propria monasteria deserentes: nisi fortè his præcipiatur propter opus necessarium ab Episcopo ciuitatis. Nullum verò recipere in monasteriis seruum obtentu monachi, præter sui domini conscientiam. Transgredientem verò hanc definitionem nostram, excommunicatum esse decreuimus: ne nomen Dei blasphemetur. Veruntamen Episcopum conuenit ciuitatis competentem monasteriorum prouidentiam gerere.

Non transmigrandum de ciuitate in ciuitatem.

DE his, qui transmigrant de ciuitate in ciuitatem, Episcopis, aut clericis, placuit, vt canones, qui de hac re à sanctis Patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem. V.

Quòd non oporteat absolutè quoslibet ordinari.

NVLLVM absolutè ordinari debere presbyterum, aut diaconum, nec quemlibet in gradu Ecclesiastico: nisi specialiter Ecclesiæ ciuitatis, aut possessionis, aut martyrij, aut monasterij qui ordinandus est, pronuncietur. Qui verò absolutè ordinantur, decreuit sancta Synodus, irritam haberi huiuscemodi manus impositionem, & nusquam posse ministrare ad ordinantis iniuriam. VI.

De clericis, & monachis non manentibus in suo proposito.

QVI semel in clero deputati sunt, aut monachorum vitam expetiuerunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quo minus redeant ad hoc, quod ptopter Deum primitus elegerunt, anathematizari. VII.

De clericis, qui sunt in ptochiis, monasteriis, atque martyriis, quæ sub potestate Episcoporum vniuscuiusque ciuitatis existunt.

VIII. CLERICI, qui præficiuntur ptochiis vel qui ordinantur in monasteriis, & basilicis martyrum, sub Episcoporum, qui in vnaquaque ciuitate sunt, secundum sanctorum Patrum traditiones, potestate permaneant, nec per contumaciam ab Episcopo suo dissiliant. Qui verò audent euertere huiuscemodi formam quocunque modo, nec proprio subiiciuntur Episcopo: siquidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt; si verò laici, vel monachi fuerint, communione priuentur.

Quòd non oporteat clericos, habentes aduersus inuicem negotia, proprium Episcopum relinquere, & ad sæcularia iudicia conuolare.

IX. SI quis clericus aduersus clericum habet negotium, non deserat Episcopum proprium, & ad sæcularia percurrat iudicia: sed priùs actio ventiletur apud Episcopum proprium, vel certè consilio eiusdem Episcopi, apud quos vtræque partes voluerint, iudicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacebit. Quòd si clericus habet causam aduersus Episcopum proprium, vel aduersus alterum, apud Synodum prouinciæ iudicetur. Quòd si aduersus eiusdem prouinciæ Metropolitanum Episcopus, vel clericus habet querelam, petat Primatem diœceseos, aut sedem regiæ vrbis Constantinopolitanæ, & apud ipsum iudicetur.

Quòd non liceat clericum in duarum ciuitatum Ecclesiis ministrare.

X. NON licere clericum in duarum ciuitatum conscribi simul Ecclesiis, & in qua initio ordinatus est, & ad quam confugit, quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes reuocari debere ad suam Ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Si verò iam quis translatus est ex alia in aliam Ecclesiam, prioris Ecclesiæ, vel martyriorum, quæ sub ea sunt, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò, qui ausi fuerint, post definitionem magnæ & vniuersalis huius Synodi, quicquam ex his, quæ sunt prohibita, perpetrare, decreuit sancta Synodus, à proprio huiusmodi gradu recedere.

Quòd non oporteat egenis epistolia tribui: honestiores autem commendatitiis literis approbari.

OMNES pauperes, & indigentes auxilio, cùm proficiscuntur sub probatione, epistoliis, vel Ecclesiasticis pacificis tantummodo commendari decreuimus, & non commendatitiis literis, propter quòd commendatitias literas honoratioribus tantummodo præstari personis conueniat. XI.

Vt nequaquam in duos Metropolitanos prouincia diuidatur.

PERVENIT ad nos, quòd quidam, præter Ecclesiastica statuta facientes, conuolarunt ad potestates, & per pragmaticam formam in duo vnam prouinciam diuiserunt: ita vt ex hoc facto duo Metropolitani esse videantur in vna prouincia: statuit ergo sancta Synodus de reliquo nihil ab Episcopis tale tentari, alioqui qui hoc adnisus fuerit, amissione gradus proprij subiacebit. Quæcunque verò ciuitates literis imperialibus Metropolitani nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodo perfruantur, & qui Ecclesiam eius gubernat Episcopus: saluis scilicet veræ metropolis priuilegiis suis. XII.

Quòd non oporteat peregrinos clericos sine commendatitiis literis ministrare.

PEREGRINOS clericos, & lectores, in alia ciuitate, præter commendatitias literas sui Episcopi, nusquam penitus ministrare debere. XIII.

Quòd non liceat clerico vxorem sectæ alterius accipere.

QVONIAM in quibusdam prouinciis conceßum est lectoribus, & psaltis vxores ducere, statuit sancta Synodus, non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius vxorem. Qui verò ex huiusmodi coniugio iam filios susceperunt, siquidem præuenti sunt, vt ex se genitos apud hæreticos baptizarent, offerre eos Ecclesiæ Catholicæ communioni conueniet, non baptizatos autem non posse vlteriùs apud hæreticos baptizari. Sed neque copulari debet nuptura hæretico Iudæo, vel pagano: nisi fortè promittat, ad XIV.

orthodoxam fidem se personam orthodoxè copulandam transferre. Si quis autem hanc definitionem sanctæ Synodi transgressus fuerit, correptioni canonicæ subiacebit.

De diaconissis mulieribus.

XV. DIACONISSAM non ordinandam ante annum quadragesimum, & hanc cum summo libramine: si verò suscipiens manus impositionem, & aliquantum temporis in ministerio permanens, semetipsam tradat nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur huiusmodi cum eo, qui eidem copulatur.

De virginibus.

XVI. VIRGINEM, quæ se Deo Domino consecrauit, similiter & monachum, non licere nuptialia iura contrahere: quòd si hoc inuenti fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem decreuimus vt habeat authoritatem eiusdem loci Episcopus misericordiam, humanitatémque largiri.

De parochiis.

XVII. SINGVLARVM Ecclesiarum rusticas parochias, vel possessiones manere inconcussas illis Episcopis, qui eas retinere noscuntur, & maximè, si per trecennium, eas absque vi obtinentes, sub dispensatione rexerunt: quòd si intra tricennium facta fuerit de his, vel fiat altercatio, licere eis, qui se læsos asserunt, apud sanctam Synodum prouinciæ de his mouere certamen. Quòd si quis à Metropolitano læditur, apud Primatem diœceseos, aut apud Constantinopolitanam sedem iudicetur, sicut superiùs dictum est. Si qua verò ciuitas potestate imperiali nouata est, aut si protinus innouetur, ciuiles dispositiones & publicas, Ecclesiasticarum quoque parochiarum ordines subsequantur.

De coniuratione, vel conspiratione.

XVIII. CONIVRATIONIS, vel conspirationis crimen, & ab exteris legibus est omnino prohibitum: multo magis hoc in Dei Ecclesia ne fiat, admonere conuenit. Si qui ergo clerici, aut monachi reperti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes Episcopis aut clericis, gradu proprio penitus abiciantur.

Quòd oporteat per prouincias bis in anno Concilia celebrari.

PERVENIT ad aures nostras, quòd in prouinciis statuta Episcoporum Concilia minimè celebrentur: & ex hoc plurima negligantur Ecclesiasticarum causarum, quæ correctione indigeant. Decreuit itaque sancta Synodus, secundùm canones Patrum bis in anno Episcopos in idipsum, in vnaquaque prouincia conuenire: quo Metropolitanus Antistes probauerit, & corrigere singula, si qua fortassis emerserint. Quicunque verò non aduenerint Episcopi, resident autem in suis ciuitatibus, & hoc, dum in sua incolumitate consistunt, omnique inexcusabili, & necessaria occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu. XIX.

Quòd minimè clericos transmigrari conueniat.

CLERICOS in Ecclesia ministrantes, sicut iam constituimus, in alterius ciuitatis Ecclesia statutos fieri non oportet: sed contentos esse in quibus ab initio ministrare meruerunt: exceptis illis, qui proprias amittentes prouincias, ex necessitate ad aliam Ecclesiam transierunt. Si quis autem Episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium Episcopum pertinentem: placuit & susceptum & suscipientem communione priuari, donec is, qui migrauerat clericus, ad propriam fuerit regressus Ecclesiam. XX.

De Episcoporum, aut clericorum accusatoribus.

CLERICOS, aut laïcos accusantes Episcopos, aut clericos passim, & sine probatione, ad accusationem recipi non debere: nisi priùs eorum discutiatur existimationis opinio. XXI.

Quòd non liceat clericis post mortem sui Episcopi res ad eum pertinentes diripere.

NON licere clericis, post obitum sui Episcopi, res ad eum pertinentes diripere, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum. Quòd si hoc facere tentauerint, graduum suorum periculo subiacebunt. XXII.

De

De clericis, & monachis, qui præter voluntatem sui Episcopi, ad vrbem regiam Constantinopolim veniunt.

XXIII. PERVENIT ad aures sancti Concilij, quòd quidam clerici, & monachi, quibus nil ab Episcopo suo commissum est: est autem quando & communione ab eo priuantur, peruenientes ad vrbem regiam Constantinopolitanam, in ea diutiùs immorentur, excitantes turbas, & statum Ecclesiasticum commouentes, subuertentes etiam quorumdam domos: decreuit sancta Synodus huiusmodi primò quidem per defensorem Constantinopolitanæ sanctæ Ecclesiæ commoneri, vt egrediantur ab vrbe regia: quòd si iisdem negotiis impudenter insistant, etiam nolentes idem defensor expellat, vt ad propria loca perueniant.

Quòd non liceat monasteria, quæ consecrata sunt, diuersoria sæcularia fieri.

XXIV. QVÆ semel dedicata sunt monasteria, consilio Episcoporum, maneant perpetuò monasteria, & res, quæ ad ea pertinent, monasteriis reseruari, nec posse ea vltrà fieri sæcularia habitacula: qui verò hoc fieri permiserint, canonum sententiis subiacebunt.

Quòd non oporteat ordinationes Episcoporum diu differre.

XXV. QVONIAM quidam Metropolitanorum, quantum comperimus, negligunt commissos sibi greges, & ordinationes Episcoporum facere differunt: placuit Synodo, intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari: nisi fortè necessitas inexcusabilis præparet tempus dilationis extendi: quòd si hoc minimè fecerit, correptioni Ecclesiasticæ subiacebit: veruntamen redditus Ecclesiæ viduatæ, penes œconomum eiusdem Ecclesiæ integri reseruentur.

De dispensatoribus singularum Ecclesiarum.

QVONIAM in quibusdam Ecclesiis, XXVI. vt rumore comperimus, præter œconomos, Episcopi facultates Ecclesiasticas tractant: placuit omnem Ecclesiam habentem Episcopum, habere œconomum de clero proprio, qui dispenset res Ecclesiasticas, secundùm sententiam Episcopi proprij: ita vt Ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, & ex hoc dispergantur Ecclesiasticæ facultates, & sacerdotio maledictionis derogatio procuretur: quòd si hoc minimè fecerit, diuinis constitutionibus subiacebit.

De his, qui rapiunt puellas.

EOS, qui rapiunt mulieres, sub no- XXVII. mine simul habitandi, cooperantes, aut conniuentes raptoribus: decreuit sancta Synodus, vt siquidem clerici sunt, decidant gradu proprio, si verò laïci, anathematizentur.

EXPLICIVNT CANONES CONCILII CALCHEDONENSIS.

INCIPIVNT CANONES SYNODI SARDICENSIS xxi.

De Episcopis, etiam laïca communione priuandis, qui ciuitates mutauerunt.

I. OSIVS Episcopus dixit: Non minùs mala consuetudo, quàm perniciosa corruptela, funditus eradicanda est: ne cui liceat Episcopo, de ciuitate sua ad aliam transire ciuitatem, manifesta est enim causa, qua hoc facere tentat: cùm nullus in hac re inuentus sit Episcopus, qui de maiore ciuitate ad minorem transiret. Vnde apparet, auaritiæ ardore eos inflammari, & ambitioni seruire, & vt dominationem agant. Si omnibus placet, huiusmodi pernicies sæuiùs, & austeriùs vindicetur, vt nec laïcam communionem habeat, qui talis est: responderunt vniuersi, placet.

Item de iisdem Episcopis, vt si per ambitionem sedem mutauerint, nec in exitu communionem, saltem laïcam, consequantur.

OSIVS Episcopus dixit: Etiam si talis II. aliquis extiterit temerarius, vt fortassis

excusationem affectens adsueuerit, quòd populi literas acceperit, cùm manifestum sit potuisse plures præmio, & mercede corrumpi eos, qui sinceram fidem non habent: vt clamarent in Ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum. Omnino has fraudes damnandas esse arbitror: ita vt nec laïcam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet, statuite. Synodus respondit, placet.

Vt inter discordes Episcopos, comprouinciales Antistites audiant, quòd si damnatus appellauerit Romanum Pontificem, id obseruandum, quod ipse censuerit.

III. Osivs Episcopus dixit: Illud quoque necessariò adiiciendum est, vt Episcopi de sua prouincia ad aliam prouinciam, in qua sunt Episcopi, non transeant: nisi fortè à fratribus suis inuitati, ne videantur ianuam claudere charitatis. Quòd si in aliqua prouincia aliquis Episcopus contra fratrem suum Episcopum litem habuerit: vnus de duobus ex alia prouincia aduocet Episcopum cognitorem. Quòd si aliquis Episcopus iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere: vt iterum concilium renouetur, si vobis placet, sancti Petri Apostoli memoriam honoremus, vt scribatur ab his, qui causam examinarunt, Iulio Romano Episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices: si autem probauerit talem causam esse, vt non refricentur ea, quæ acta sunt, quæ decreuerit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet. Synodus respondit, placet.

Vt nullus accusati sedem vsurpet Episcopi.

IV. Gavdentivs Episcopus dixit: Addendum, si placet, huic sententiæ, quam plenam sanctitate protulisti: vt cùm aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma: alter Episcopus in eius cathedra post appellationem eius qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur: nisi causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.

Quando quis debeat à vicinis prouinciæ Episcopis ordinari.

V. Osivs Episcopus dixit: Si contigerit in vna prouincia, in qua plurimi fuerint Episcopi, vnum fortè remanere Episcopum, ille verò per negligentiam noluerit ordinare Episcopum, & populi conuenerint, Episcopos vicinæ prouinciæ debere illum prius conuenire Episcopum, qui in ea prouincia moratur, & ostendere, quòd populi petant sibi rectorem, & hoc iustum esse, vt & ipsi veniant, & cum ipso ordinent Episcopum. Quòd si conuentus literis tacuerit, & dissimulauerit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis, vt veniant ex vicina prouincia Episcopi, & ordinent Episcopum.

De non ordinandis Episcopis per vicos, & modicas ciuitates.

Licentia verò danda non est ordinandi Episcopum aut in vico aliquo, aut in modica ciuitate, cui sufficit vnus presbyter, quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi & authoritas. Non debent illic ex alia prouincia inuitati facere Episcopum: nisi aut in his ciuitatibus, quæ Episcopos habuerunt, aut si qua talis, aut tam populosa ciuitas, quæ mereretur habere Episcopum. Si hoc omnibus placet: Synodus respondit, placet. VI.

De prouinciali Synodo retractanda per vicarios Episcopi vrbis Romæ, si ipse decreuerit.

Osivs Episcopus dixit: Placuit autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint: si appellauerit, qui deiectus est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri: si iustum putauerit, vt renouetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima, & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant: quòd si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi, quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse, qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes eius authoritatem, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio: si verò crediderit Episcopos sufficere, vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudicauerit. VII.

Quando, & in quibus causis Episcopi ad comitatum ire debeant.

VIII. OSIVS Episcopus dixit: Importunitates & nimia frequentia, & iniustæ petitiones fecerunt, nos non tantam habere vel gratiam, vel fiduciam: dum quidam non cessant ad comitatum ire Episcopi, & maximè Afri, qui, sicut cognouimus, sanctissimi fratris, & Coëpiscopi nostri Grati salutaria consilia spernunt, atque contemnunt, vt non solùm ad comitatum multas, & diuersas, Ecclesiæ non profuturas perferant causas, neque vt fieri solet, aut oportet, vt pauperibus, aut viduis, aut pupillis subueniatur: sed & dignitates sæculares, & administrationes, quibusdam postulent. Hæc itaque prauitas olim non solùm murmurationes, sed & scandala excitat. Honestum est autem, vt Episcopi intercessionem his præstent, qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligatur, aut pupillus expolietur: si tamen isthæc nomina iustam habeant causam aut petitionem. Si vobis ergo fratres charissimi, placet, decernite: ne Episcopi ad comitatum accedant, nisi fortè hi, qui religiosi Imperatoris literis vel inuitati, vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpe contingit, vt ad misericordiam Ecclesiæ confugiant, qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio, vel insulis damnantur, aut certè quamcumque sententiam suscipiunt, subueniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia: hoc ergo decernite, si vobis placet. Vniuersi dixerunt, placet & constituatur.

De diaconis ad comitatum dirigendis.

IX. OSIVS Episcopus dixit: Hoc quoque prouidentia vestra tractare debet, qui decreuistis, ne Episcoporum improbitas nitatur, vt ad comitatum pergant. Quicunque ergo, quales superiùs memorauimus, preces habuerint, vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri inuidiosa non est, & quæ impetrauerit, celeriùs poterit referre, & hoc consequens esse videtur, vt de qualibet prouincia Episcopi ad eum fratrem, & Coëpiscopum nostrum preces mittant, qui in metropoli consistit: vt ille & diaconum eius, & supplicationes destinet, tribuens commendatitias epistolas pari ratione ad fratres, & Coëpiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus, & vrbibus morantur, in quibus felix, & beatus Augustus rempublicam gubernat. Si verò habet Episcopus amicos in palatio, qui cupit aliquid, quod tamen honestum est impetrare, non prohibetur per diaconum suum rogare, ac significare his, quos scit benignam intercessionem absenti posse præstare, si tamen opportunum fuerit.

Quòd ad comitatum pro pupillis & viduis, ac necessitatem patientibus sit eundum.

X. QVI verò Romam venerint, sicut dictum est, sanctissimo fratri, & Coëpiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces, quas habent, tradant: vt & ipse priùs examinet, si honestæ, & iustæ sunt: & præstet diligentiam, atque solicitudinem, vt ad comitatum perferantur. Vniuersi dixerunt placere sibi, & honestum esse consilium. Alypius Episcopus dixit: Si propter pupillos, & viduas, vel laborantes, qui causas iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda: habebunt aliquid rationis, nunc verò cùm ea postulent præcipuè, quæ sine inuidia hominum, & sine reprehensione esse non possint, non necesse est ipsum ire ad comitatum.

Vt qui in canali sunt Episcopi, euntes ad comitatum solicitè discutiant.

XI. GAVDENTIVS Episcopus dixit: Ea, quæ salubriter prouidistis conuenientia, & æstimatione omnium & Deo placitura, tenere hanc firmitatem possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim, & ipsi sæpissime propter paucorum impudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus voluerit ambitioni magis placere, quàm Deo: is debet scire, causis redditis, honorem, dignitatémque se amissurum: quod ita demum compleri poterit, si vnusquisque nostrûm, qui in canali constitutus est, cùm progredientem Episcopum viderit, inquirat transitum eius, causas videat, quò rendat agnoscat, & siquidem eum inuenerit ire ad comitatum, requirat & illud, quod superiùs comprehensum est: ne fortè inuitatus est; vt ei facultas eundi permittatur. Si verò, vt superiùs memorauit sanctitas vestra, propter desideria, & ambitiones ad comitatum pergat, nec in literis eius subscribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium sententiâ confirmari debet. Vniuersi dixerunt honestum esse, & placere sibi hanc constitutionem.

De his, qui ignorant, quid sit in Synodo constitutum.

XII. OSIVS Episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est, dilectissimi fratres, ne subitò adhuc aliqui nescientes quid decretum sit in Synodo, veniant ad ciuitates eas, quæ in canali sunt. Debet ergo Episcopus ciuitatis ipsius admonere eum, & instruere, & ex eo loco diaconum suum mittat, admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

De laïcis non temerè faciendis Episcopis.

XIII. OSIVS Episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror, vt diligentissimè tractetis: si fortè aut diues, aut scholasticus de foro, aut ex administratione Episcopus fuerit postulatus: vt non priùs ordinetur, nisi & lectoris munere, & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus: vt per singulos gradus, si dignus fuerit, ascendat ad culmen Episcopatus. Potest enim per has promotiones, quæ habebunt vtique prolixum tempus, probari, quâ fide sit, quâ modestiâ, quâ grauitate, & verecundiâ. Et si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio inlustretur, quia conueniens non est, nec ratio, vel disciplina patitur, vt temerè, & leuiter ordinetur aut Episcopus, aut presbyter, aut diaconus. Maximè cùm & magister gentium Apostolus, ne hoc fieret denunciasse, & prohibuisse videatur. Sed hi, quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata.

Quamdiu Episcopus in aliena ciuitate moretur.

XIV. OSIVS Episcopus dixit: Et hoc quoque statuere debetis, vt ex alia ciuitate cùm venerit ad aliam ciuitatem, vel ex prouincia sua ad aliam prouinciam, & ambitioni magis quàm deuotioni seruiens voluerit in aliena ciuitate multo tempore residere. Fortè enim euenit Episcopum loci non esse tam instructum, neque tam doctum. Is verò, qui aduenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere sermonem, vt dehonestet, & infirmet illius personam: ita vt ex hac occasione non dubitet relinquere adsignatam sibi Ecclesiam, & transeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia & non recipi Episcopum inhumanum est, & si diutius resideat, perniciosum est: hoc ergo ne fiat, prouidendum est. Memini autem superiore Concilio fratres nostros constituisse: vt si quis laïcus in ea, in qua commoratur ciuitate, tres Dominicos dies, id est per tres septimanas, non celebrasset conuentum, communione priuaretur. Si hæc circa laïcos constituta sunt, multo magis Episcopo nec licet, nec decet: si nulla sit tam grauis necessitas, quæ detineat: vt ampliùs à supra scripto tempore absens sit ab Ecclesia sua. Vniuersi dixerunt placere sibi.

Ne liceat Episcopo à sua Ecclesia plus tribus hebdomadibus abesse.

OSIVS Episcopus dixit: Quia nihil XV. prætermitti oportet, sunt quidam fratres, & Coëpiscopi nostri, qui non in ea ciuitate, in qua videntur Episcopi esse constituti, vel certè paruam rem illic habeant, alibi autem idonea prædia habere cognoscuntur, vel affectionem proximorum, quibus indulgeant: hactenus permitti eis oportet, vt accedant ad possessiones suas, & disponant, vel ordinent fructum laboris sui: vt post tres Dominicos, id est post tres hebdomadas, si morari necesse est, in suis potiùs fundis morentur. Aut si est proxima ciuitas, in qua est presbyter, ne sine Ecclesia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat: vt neque res domesticæ per absentiam eius detrimentum sustineant, & non frequenter veniendo ad ciuitatem, in qua Episcopus moratur, suspicionem iactantiæ, & ambitionis euadat. Vniuersi dixerunt placere sibi.

De clericis à communione summotis, ab alio non recipiendis Episcopo.

OSIVS Episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, vt siue diaconus, siue presbyter, siue quis clericorum ab Episcopo suo communione fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit Episcopum, & scierit ad quem confugit, eum ab Episcopo suo fuisse abiectum, non oportet, vt ei communionem indulgeat: quod si fecerit, sciat se conuocatis Episcopis causas esse dicturum. Vniuersi dixerunt, hoc statutum & pacem seruabit, & concordiam custodiet. XVI.

De excommunicatis apud vicinos Episcopos audiendis.

OSIVS Episcopus dixit: Quod me XVII. adhuc mouet, reticere non debeo, si Episcopus, qui fortè iracundus (quod esse non debet) citò, & asperè commouetur

aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: & ideo habeat potestatem is, qui abiectus est, vt Episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiatur, ac diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negare audientiam roganti; & ille Episcopus, qui iustè, aut iniustè eum abiecit, patienter accipiat, vt negotium discutiatur: vt vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur. Tamen priusquam omnia diligenter, & fideliter examinentur, eum, qui fuerit à communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere vt eum communione societ. Hi verò, qui conueniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse studium, & superbiam, quia non decet, vt Episcopus iniuriam, vel contumeliam patiatur, seuerioribus eos verbis castigent, vt obediant honesta præcipienti Episcopo, qui sicut ille clericis sincerum exhibere debet amorem charitatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.

De non solicitandis clericis alienis.

XVIII. IANVARIVS Episcopus dixit: Illud quoque statuat sanctitas vestra, vt nulli Episcopo liceat, alterius Episcopi ciuitatis ministrum Ecclesiasticum solicitare, & in suis parochiis ordinare. Vniuersi dixerunt, placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia, & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

De non ordinandis clericis alienis, sine sui consensu Episcopi.

XIX. OSIVS Episcopus dixit: Et hoc vniuersi constituimus, vt quicunque ex alia parochia voluerit alienum ministrum sine consensu Episcopi ipsius, & voluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius. Quicunque autem hoc vsurpauerit, à fratribus, & Coëpiscopis nostris & admoneri debet, & corrigi.

De presbyteris, & diaconis, qui Thessalonicam veniunt, quantum temporis ibi resideant.

AETIVS Episcopus dixit: Non ignoratis quanta & qualis sit Thessalonicensium ciuitas; sæpe ad eam veniunt ex aliis regionibus presbyteri, & diaconi, & non sunt contenti breui tempore morari, sed aut resident ibi, aut certè vix post longa spatia, ad sua redire coguntur. Vniuersi dixerunt, ea tempora, quæ constituta sunt circa Episcopos, & circa has personas obseruari debent. XX.

De suscipiendis his, qui persecutionem patiuntur.

OSIVS Episcopus dixit: Suggerente fratre & Coëpiscopo nostro Olympio, etiam hoc placuit: vt si aliquis vim perpessus est, & iniquè expulsus, pro disciplina, & Catholica confessione, vel defensione veritatis, effugiens pericula, innocens, & deuotus ad aliam venerit ciuitatem, non prohibeatur immorari, quamdiu, aut redire possit, aut iniuria eius remedium acceperit: quia durum est eum, qui persequutionem patitur, non recipi, etiam & larga beneuolentia, & humanitas ei est exhibenda. XXI.

Expliciunt canones siue decreta Concilij Sardicensis. Subscripserunt autem omnes Episcopi, sic, ego ille Episcopus illius ciuitatis & prouinciæ illius, ita credo sicut scriptum est suprà.

INCIPIT SYNODVS APVD CARTHAGINEM AFRICANORVM, quæ constituit canones, numero CXXXVIII.

POST Consulatum gloriosissimorum Imperatorum, Honorij XII. & Theodosij VIII. Augustorum. VIII. Kal. Iunias, Carthagine, in secretario basilicæ Fausti, cùm Aurelius Papa, vnà cum Valentino primæ sedis prouinciæ Numidiæ, Faustino Ecclesiæ Potentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legato Ecclesiæ Romanæ: sed & legatis diuersarum prouinciarum Africanarum, id est Numidiarum duarum, Byzacenæ, Mauritaniæ, Cæsariensis, sed & Tripolitanæ, & Vincentio Colositã-

no, Fortunatiano, & cæteris Episcopis prouinciæ Proconsularis residentibus CCXVII. necnon Philippo, & Asello presbyteris atque legatis Romanæ Ecclesiæ, consedissent, astantibus diaconis, Aurelius Episcopus dixit: Post diem præstitutam Concilij, vt recordamini fratres beatissimi, multa flagitata sunt, expectantes fratres nostros, qui nunc ad præsentem Synodum legati aduenerunt, quæ gestis necesse est socientur: qua de re Domino Deo nostro de tantæ congregationis cœtu gratias referimus. Superest, vt tam exemplaria Nicæni Concilij, quæ nunc habemus, & à patribus constituta sunt, quàm etiam hic à decessoribus nostris eandem Synodum firmantes, vel quæ secundùm formam per omnes clericorum gradus à summo vsque ad vltimum salubriter ordinata sunt, in medium proferantur. Ab vniuerso Concilio dictum est, proferantur.

Daniel notarius recitauit. Nicæni Concilij fidei professio, vel statuta ita se habent, & cùm diceret, Faustinus Episcopus plebis Potentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legatus Rom. Ecclesiæ dixit: Iniuncta nobis sunt à Sede Apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra beatitudine tractanda, sicut in gestis superioribus meminimus, hoc est de Nicænis canonibus: vt conseruentur, & constituta eorum, & consuetudo, quia & aliqua ordine, & canone teneantur, aliqua consuetudine firmata sunt. De his ergo primitus, si placet beatitudini vestræ, tractemus, & postea cætera, quæ acta, vel inchoata sunt, inserta firmabuntur, vt & ad sedem venerandam rescriptis vestris intimare possitis, ad quæ nos ammonuisse apud venerabilem Papam euidenter clareat, licèt & capitula actionum iam inserta sint gestis. De ipsis ergò, vt superiùs dixi, quid vestræ beatitudini placeat, agere debemus. Veniat ergo commonitorium in medium, vt scire possit vestra beatitudo, quid in eo contineatur, vt ad singula respondeatur.

Aurelius Episcopus dixit: Proferatur commonitorium, quod fratres, & consacerdotes nostri in actis nuper allegauerunt, & cætera, quæ acta sunt, vel agenda sunt subsequentur.

Daniel notarius recitauit. Commonitorium Fratri Faustino, & filiis Philippo, & Asello presbyteris, Zosimus Episcopus. Vobis commissa negotia non latent vos, ita ac si nostra, immo quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta peragite, maximè cùm & hoc nostrum possitis habere mandatum, & verba canonum, quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inseruimus. Ita enim dixerunt fratres in Nicæno Concilio, cùm de Episcoporum appellatione decernerent.

Placuit autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit, vt renouetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt: vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quod si quis rogat causam suam iterum audiri, & deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt de latere suo presbyterum mittat: erit in potestate Episcopi quid velit, & quid existimet. Et si decreuerit mittendos esse qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes authoritatem eius, à quo destinati sunt, erit in eius arbitrio. Si verò crediderit sufficere Episcopos, vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo iudicauerit.

Et cùm recitaret, Alypius Episcopus Ecclesiæ Tagastensis, legatus prouinciæ Numidiæ, dixit: De hoc iam superioribus etiam literis Concilij nostri rescripsimus, & id nos seruaturos profitemur, quod in Nicæno Concilio constitutum est; adhuc tamen me mouet, quomodo cùm inspiceremus Græca exemplaria huius Synodi Nicænæ, ista ibi, nescio quâ ratione, minimè inuenimus, vnde petimus venerationem tuam, sancte Papa Aureli, vt quia hoc authenticum Concilium Nicænum in vrbe dicitur esse Constantinopolitana, aliquos cum scriptis tuæ sanctitatis mittere digneris, & non solùm ad ipsum sanctum fratrem nostrum Constantinopolitanum Episcopum, sed etiam ad Alexandrinum, & Antiochenum venerabiles sacerdotes: qui hoc nobis Concilium sub adstipulatione literarum suarum dirigant, vt omnis postmodum ambiguitas auferatur: quia nos ita, vt frater Faustinus attulit, minimè inuenimus ista, nos tamen pau-

lisper seruaturos, vt antea dixi, donec integra exemplaria veniant, profitemur. Petendus est autem literis nostris etiam venerabilis Ecclesiæ Romanæ Episcopus Bonifacius, vt ipse quoque dignetur ad memoratas Ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria debeant secundùm eius scripta perferre: nunc autem memorati Nicæni Concilij qualia exemplaria habemus, his gestis sociamus.

Faustinus Episcopus, legatus Ecclesiæ Romanæ, dixit: Nec vestra sanctitas præiudicat Ecclesiæ Romanæ, siue de hoc capitulo, siue de aliis, quia dicere dignatus est frater noster, & Coëpiscopus Alypius, dubios esse canones: sed hæc ipsa ad sanctum & beatissimum Papam nostrum scribere dignemini, vt & ipse integros canones inquirens cum vestra sanctitate de omnibus constitutis tractare possit. Sufficit autem vt ipse beatissimus Episcopus vrbis Romæ, sicut & vestra sanctitas apud se tractat, ita & ipse inquirat, ne contentio inter Ecclesias nasci videatur: sed magis charitate fraterna deliberate possitis, ipso rescribente, quod meliùs obseruari debeat.

Aurelius Episcopus dixit: Præter ista, quæ depromsimus actis, necesse est vt etiam nostræ paruitatis literis sancto fratri & consacerdoti nostro Bonifacio singula, quæ tractamus, plenissimè intimemus. Ergo si omnibus placet prosequutio nostra, ore omnium condiscamus. Vniuersum Concilium dixit, placet.

Nouatus Episcopus, legatus Mauritaniæ Sitifensis dixit: Nunc meminimus hoc commonitorio etiam de presbyteris, vel diaconibus contineri: qualiter audiri ab Episcopis suis, vel à finitimis debeant, quod in Nicæno Concilio minimè legimus, vnde hoc ipsum iubeat sanctitas vestra recitari.

Aurelius Episcopus dixit: Recitetur ad locum etiam hoc, quod deposcitur; Daniel notarius recitauit. De appellationibus autem clericorum, id est minoris loci, est ipsius Synodi certa responsio, de qua re quid acturi sitis, credimus inserendum, quod taliter dictum est.

Osius Episcopus dixit: Quid me adhuc mouet, reticere non debeo. Si Episcopus quis fortè iracundus (quod esse non debet) citò, aut asperè commoueatur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat potestatem eiectus, vt finitimos interpellet, vt causa eius audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet negare ei audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui aut iustè aut iniustè eum reiecit, patienter accipiat, vt negotium discutiatur, vt aut probetur eius, aut emendetur sententia, &c.

Cúmque recitarentur, Augustinus Episcopus Ecclesiæ Hipponensis prouinciæ Numidiæ dixit: Et hoc nos seruaturos profitemur, salua diligentiore inquisitione Concilij Nicæni. Aurelius Episcopus dixit: Si hoc etiam omnium vestræ charitati placet, responsione firmate. Vniuersum Concilium dixit: Omnia quæ in Nicæno Concilio statuta sunt nobis omnibus placent. Iocundus Episcopus Ecclesiæ Sufficulæ, legatus prouinciæ Byzacenæ dixit: Quod statutum est in NicænoConcilio, violari à quoquam nullatenus potest.

Faustinus Episcopus, legatus Ecclesiæ Romanæ dixit: Adhuc secundùm professionem sanctitatis vestræ, tam sancti Alypij, quàm etiam fratris nostri Iocundi, aliqua infirmari credo, aliqua firmari, quod non debeat, cùm iam in dubium ipsi canones venerint. Ergo, vt placet & nobis, & beatitudini vestræ, ad sanctum & venerabilem Ecclesiæ Romanæ Episcopum vestra sanctitas referre dignetur, vt & ipse, quod sanctus Augustinus statuere dignatus est, deliberare possit: vtrumnam & hoc concedendum sit, an reticendum, hoc est, de appellatione inferioris gradus. Si ergo adhuc in dubium venit, & de hoc capitulo iustum est, vt beatissimæ sedis Episcopus informari debeat, si tamen approbatis canonibus hoc inueniri possit. Aurelius Episcopus dixit: Etiam quæ dudum vestræ charitati intimauimus, nunc patimini exemplaria statutorum Nicæni Concilij, sed & quæ hîc salubriter à nostris decessoribus, secundùm eiusdem Concilij formam, vel quæ nunc à nobis ordinata sunt, recitari, & gestis inseri. Omne Concilium dixit: Exemplaria fidei, & statuta Nicænæ Synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis olim prædecessorem tuæ sanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum Episcopum adlata sunt, sed & quæ Patres ea exempla sequentes hic constituerunt, vel nunc communi tractatu statuimus, his gestis Ecclesiasticis

insecta manebunt, ita vt quemadmodum superiùs dictum est, venerabilibus viris Antiochenæ, & Alexandrinæ, sed & Constantinopolitanæ Ecclesiarum Episcopis scribere vestra beatitudo dignetur, vt exemplaria verissima Concilij Nicæni, sub adstipulatione literarum suarum dirigant, quò declarata veritate, ea capitula, quæ in commonitorio præsens frater & Coëpiscopus noster Faustinus, sed & compresbyteri Philippus, & Asellus secum attulerunt: aut ibidem reperta, à nobis firmabuntur, aut si non inueniantur, collecta Synodo de hoc in sequenti tractabimus. Daniel notarius Nicæni Concilij professionem fidei vel eius statuta recitauit in Concilio Africano.

Professio fidei Nicæni Concilij.

CREDIMVS in vnum Deum, patrem omnipotentem, visibilium & inuisibilium factorem, & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, natum de patre vnigenitum, hoc est de substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum non factum, vnius substantiæ cum patre, quod Græci dicunt omousion: per quem omnia facta sunt, siue quæ in cælo, siue quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, ascendit in cælos, sedet ad dexteram patris, vnde venturus est iudicare viuos, & mortuos, & in Spiritum sanctum. Eos autem, qui dicunt, erat quando non erat, & priusquam nasceretur non erat, & quia ex nullis extantibus factus est, vel ex alia substantia, dicentes mutabilem, & conuertibilem filium Dei: hos anathematizat Catholica, & Apostolica Ecclesia.

Statuta quoque Nicæni Concilij in viginti capitulis similiter recitata sunt, sicut in superioribus inueniuntur adscripta. Deinde quæ in Concilijs Africanis promulgata sunt, actis præsentibus inserta noscuntur.

Vt quæ in Nicano Concilio statuta sunt, omnimodo conseruentur.

I. AVRELIVS Episcopus dixit: Hæc ita apud nos habentur exemplaria statutorum, quæ tunc patres nostri de Concilio Nicæno secum detulerunt, cuius formam seruantes, hæc, quæ sequentur constituta, firmata à nobis custodientur.

De Trinitate prædicanda.

VNIVERSVM Concilium dixit: Deo propitio, pari professione, fides Ecclesiastica, quæ per nos traditur in hoc cœtu glorioso, primitus confitenda est, tunc demum ordo Ecclesiasticus singulorum, & consensu omnium adseruandus. Ad corroborandas autem fratrum & Coëpiscoporum nostrorum, nuper promotorum mentes: ea proponenda sunt, quæ à patribus certa dispositione accepimus, vt Trinitatis, quam nostris sensibus consecratam retinemus, Patris, & Filij, & Spiritus sancti vnitatem, quæ nullam noscitur habere differentiam: sicuti dicimus, ita Dei populos instruamus. Item ab vniuersis Episcopis nuper promotis dictum est, planè sic accepimus, sic tenemus, sic docemus fidem Euangelicam cum vestra doctrina sequentes. II.

De continentia.

AVRELIVS Episcopus dixit: Cùm in præterito Concilio de continentia, & castitatis moderamine tractaretur: gradus isti tres, qui constrictione quadam castitatis per consecrationes adnexi sunt, Episcopos, inquam, presbyteros, & diaconos, ita placuit, vt condecet sacros Antistites, ac Dei sacerdotes, nec non & leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt continentes esse in omnibus, quò possint simpliciter, quod à Domino postulant, impetrare, vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. III.

De diuersis ordinibus ab vxoribus abstinendis.

FAVSTINVS Episcopus Ecclesiæ Potentinæ, prouinciæ Piceni, legatus Romanæ Ecclesiæ, dixit: Placet vt Episcopus, presbyter, & diaconus, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes ab vxoribus se abstineant. Ab vniuersis Episcopis dictum est, placet, vt in omnibus pudicitia custodiatur, qui altari inseruiunt. IV.

De auaritia.

AVRELIVS Episcopus dixit: Auaritiæ cupiditas, quam rerum omnium malarum matrem esse, nemo qui dubitet: proinde inhibenda est, ne quis alienos fines vsurpet, aut per præmium terminos patrum statutos transcendat, nec omnino V.

cui-

cuiquam clericorum liceat de qualibet res fœnus accipere. Quamquam nouellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ à nobis, formam accipient, cæterum de quibus apertissimè diuina scriptura sanxit, non est ferenda sententia, sed potiùs exequenda. Proinde quod in laicis reprehenditur, id multò magis debet in clericis prædamnari. Vniuersum Concilium dixit: Nemo contra Prophetas, nemo contra Euangelia facit sine periculo.

Vt chrisma à presbyteris non fiat.

VI. FORTVNATVS Episcopus dixit: In præteritis Conciliis statutum meminimus esse, vt chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, necnon & puellarum consecratio à presbyteris non fiant: si quis autem emerserit hoc faciens, quid de eo statuendum sit? Aurelius Episcopus dixit: Audiuit dignatio vestra suggestionem fratris & Coëpiscopi nostri Fortunati, quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Chrismæ confectio, & puellarum consecratio à presbyteris non fiat; vel reconciliare quemquam in publica missa presbytero non licere, hoc omnibus placet.

De his, qui in periculo positi reconciliantur.

VII. AVRELIVS Episcopus dixit: Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliare diuinis altaribus petierit: si Episcopus absens fuerit, debet vtique presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare; quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet, quod sanctitas vestra necessario nos instruere dignata est.

De his, qui in accusationem maioris natu veniunt; & vt Episcopum nulli criminoso liceat accusare.

VIII. NVMIDIVS Episcopus Maxulitanus dixit: Præterea sunt quamplurimi non bonæ conuersationis, qui existimant maiores natu, vel Episcopos passim, vagéque in accusationem pulsandos; debent tam facilè admitti, necne? Aurelius Episcopus dixit: Placet igitur charitati vestræ, vt is, qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem aduersus maiorem natu non habeat accusandi. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Si criminosus est, non admittatur, placet.

De his, qui merito facinorum suorum ab Ecclesiæ congregatione pelluntur.

AVGVSTINVS Episcopus, legatus prouinciæ Numidiæ, dixit: Hoc statuere dignemini, vt si qui fortè merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsi sunt, & sine ab aliquo Episcopo, vel presbytero fuerint in communione suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugientes sui Episcopi regulare iudicium. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet. IX.

De presbyteris, qui à propriis corripiuntur Episcopis.

ALYPIVS Episcopus, legatus prouinciæ Numidiæ dixit: Nec illud prætermittendum est, vt si quis fortè presbyter ab Episcopo suo correptus, tumore, vel superbia inflatus putauerit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare, contra Ecclesiasticam fidem, vel disciplinam, crediderit: non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiæ, dixit: Necessariò disciplinæ Ecclesiasticæ, & fidei congrua sunt, quæ frater noster Alypius prosecutus est; proinde quid videatur vestræ dilectioni, edicite. X.

Si quis presbyter contra Episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit.

AB vniuersis Episcopis dictum est: Si quis presbyter à præposito suo correptus fuerit, debet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari: quod nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim, cum aliquibus schisma faciens, sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat: ac si querimoniam iustam aduersus Episcopum non habuerit, inquirendum erit. XI.

Si quis Episcopus absque tempore synodi in crimine detentus fuerit, à XII. Episcopis audiatur.

FELIX Episcopus dixit: Suggero, secundùm statuta veterum Conciliorum, vt si quis Episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas non posse plurimos congregare: ne in crimine remaneat, à XII. Episcopis audiatur, & presbyter à sex XII.

Episcopis cum proprio suo Episcopo audiatur, & diaconus à tribus.

Vt non liceat Episcopum, nisi à plurimis ordinari: sed si necessitas fuerit, vel à tribus ordinetur Episcopis.

XIII. AVRELIVS Episcopus dixit: Quid ad hæc dicit sanctitas vestra? Ab vniuersis Episcopis dictum est: A nobis veterum statuta debere seruari, sicuti & inconsulto Primate cuiuslibet prouinciæ, tam facilè non præsumant multi congregati Episcopi Episcopum ordinare: nisi necessitas fuerit, tres Episcopi, in quocunque loco sint, eius præcepto ordinare debebunt Episcopum: & si quis contra suam professionem, vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit.

Vt de Tripoli vnus Episcopus in legationem veniat, & vt presbyter ibidem à quinque Episcopis audiatur.

XIV. ITEM placuit de Tripoli, propter inopiam prouinciæ vnus Episcopus in legationem veniat, & vt ibi presbyter à quinque audiatur Episcopis, & diaconus à tribus, vt superiùs memoratum est, proprio Episcopo residente.

De diuersis ordinibus Ecclesiæ seruientibus: vt si quis causam criminis incurrerit, & abiecerit iudicium Ecclesiasticum, debeat periclitari: & vt filij sacerdotum spectacula sæcularia non adeant.

XV. ITEM placuit, vt quisquis Episcoporum, presbyterorum, & diaconorum, seu clericorum, cùm in Ecclesia ei fuerit crimen institutum, vel ciuilis causa fuerit commota: si relicto Ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali; in ciuili verò perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit, vt à quibuscumque iudicibus Ecclesiasticis ad alios iudices Ecclesiasticos, vbi est maior authoritas, fuerit prouocatum: non eis obsit, quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicasse, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauari. Sanè si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciori numero, quàm constitutum est, non liceat prouocari. Et vt filij sacerdotum spectacula sæcularia non exhibeant, sed nec spectent, licèt hoc semper Christianis omnibus indictum sit, & vbi blasphemiæ sunt, non accedant.

Vt nullus Episcopus, presbyter, & diaconus conductor existat, & vt lectores vxores accipiant, & clerici abstineant ab vsuris, & quo tempore vel ipsi, vel virgines consecrentur.

ITEM placuit, vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, non sint conductores, aut procuratores, neque vllo turpi negotio, & inhonesto victum quærant, quia respicere debent scriptum esse, nullus militans Deo implicat se negotiis sæcularibus. Item placuit, vt lectores, cùm ad annos pubertatis peruenerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri. Item placuit, vt clericus, si commodauerit pecuniam, pecuniam accipiat: si speciem, eandem speciem, quantam dederit, accipiat: & vt ante viginti quinque annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur: & vt lectores populum non salutent. XVI.

Vt vnaquaque prouincia, propter longinquitatem, Primatem habeat proprium.

PLACVIT, vt Mauritania Sitifensis, vt postulauit, Primatem prouinciæ Numidiæ, ex cuius cœtu separatur: vt suum habeat Primatem: quem consentientibus omnibus Primatibus prouinciarum Africanarum, vel omnibus Episcopis, propter longinquitatem habere permissa est. XVII.

Si quis clericus ordinatur, moneri debet constituta seruare: & vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur, nec baptisma: & vt per singulos annos per omnes prouincias ad Concilium Metropolitani conueniatur.

ITEM placuit, vt ordinatis Episcopis, vel clericis priùs ab ordinatoribus suis placita Conciliorum auribus eorum inculcentur: ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteant. Item placuit, vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur: scriptum est enim, accipite, & edite: cadauera autem nec accipere possunt, nec edere: & ne iam mortuos homines baptizari faciat presbyterorum ignauia: pro quare confirmandum est in hac sancta Synodo, vt secundùm Nicæna statuta, propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium sæpe veterascunt, singulis quibusque an- XVIII.

nis Concilium conuocetur, ad quod omnes prouinciæ, quæ primas sedes habent, de Conciliis suis binos, aut quantos delegerint, Episcopos legatos mittant: vt congregato conuentu plena possit esse authoritas.

Vt si quis Episcopus accusatur, ad Primatem ipsius prouinciæ causa deferatur.

XIX. AVRELIVS Episcopus dixit: Quisquis Episcoporum accusatur, ad Primates prouinciæ ipsius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur: nisi ad causam suam dicendam electorum iudicum, die statuta, literis euocatus, minimè occurrerit: hoc est infra spatium mensis, ex ea die, qua eum literas accepisse constiterit: quòd si aliquas veras necessitatis causas probauerit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ dicendæ intra alterum mensem integram habeat facultatem: verùm tam diu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad Concilium vniuersale anniuersarium occurrere noluerit, vt vel ibi causa eius terminetur: ipse in se damnationis sententiam dixisse iudicetur, tempore sanè, quo non communicat, nec in sua Ecclesia, vel parochia communicet. Accusator autem eius, si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit, à communione non remoueatur; si verò aliquando defuerit, subtrahens se, restituto in communione Episcopo, ipse remoueatur à communione accusator: ita tamen, vt nec ipsi adimatur facultas causæ peragendæ, si se ad diem occurrere non voluisse, sed non potuisse probauerit. Illud verò, vt cùm agero cœperit in Episcoporum iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum non admittatur, nisi proprias causas, non tamen Ecclesiasticas, asserere voluerit.

De presbyteris, vel clericis accusatis.

XX. SI autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vicinis locis cum proprio Episcopo legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint: id est vnà secum in presbyteri nomine sex; in diaconi tres, ipsorum causam discutiant, eadem dierum, & dilationum, & à communione remotionum, & discussione personarum inter accusatores, & eos, qui accusantur, forma seruata. Reliquorum autem clericorum causas, etiam solus Episcopus loci agnoscat, & finiat.

Vt filij clericorum in matrimonio non iungantur hæreticis.

ITERVM placuit vt filij clericorum gentilibus, vel hæreticis, matrimonio non iungantur. XXI.

Vt Episcopi, vel clerici in eos, qui non sunt Catholici, nihil conferant.

ET vt in eos, qui Catholici Christiani non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, per donationes rerum suarum, Episcopi, vel clerici nihil conferant. XXII.

Vt Episcopi trans mare non proficiscantur.

ITEM, vt Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cuiusque prouinciæ: vt ab eo præcipuè possint sumere formatam, vel commendationem. XXIII.

Vt præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur.

ITEM vt præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt autem canonicæ scripturæ, id est Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Regum libri IV. Paralipomenon libri II. Iob, Psalterium, Salomonis libri V. libri XII. Prophetarum, Hesaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Thobias, Iudith, Ester, Esdræ libri II. Machabæorum libri II. Noui Testamenti, Euangeliorum libri IV. Actuum Apostolorum liber vnus. Epistolæ Pauli XIV. Petri Apostoli II. Ioannis Apostoli III. Iacobi Apostoli vna. Iudæ Apostoli vna. Apocalypsis Ioannis liber vnus. Hoc etiam fratri & consacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium Episcopis pro confirmando isto canone innotescat, quia à patribus ista accepimus in Ecclesia legenda. XXIV.

De Episcopis, vel sequentibus ordinibus, qui sacro-sancta mysteria contrectant, placuit ab vxoribus contineri.

AVRELIVS Episcopus dixit: Addimus fratres charissimi præterea, cùm de quorundam clericorum, quamuis lectorum, erga vxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod & in diuersis Conciliis firmatum est, vt subdiaconi, qui sacra XXV.

mysteria contrectant, & diaconi, presbyteri, sed & Episcopi, secundùm propria statuta, etiam ab vxoribus se contineanr, vt tanquam non habentes videantur esse: quod nisi fecerinr, ab Ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, nisi maturiori ætate. Ab vniuerso Concilio dictum est, quæ vestra sanctitas est iustè moderata, & sancta, & Deo placita sunt, confirmamus.

Vt res Ecclesiæ nemo distrahat.

XXVI. ITEM placuit, vt rem Ecclesiæ nemo vendat: quòd si redditus non habet, & aliqua nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse Primati prouinciæ ipsius, vt cum statuto numero Episcoporum vtrum faciendum sit arbitretur. Quòd si tanta vrget necessitas Ecclesiæ, vt non possit antè consulere, saltem vicinos testes conuocet Episcopos, curans ad Concilium omnes referre suæ Ecclesiæ necessitates: quod si non fecerit, reus Deo, & Concilio venditor, honore amisso, teneatur.

Presbyteri, & diaconi in grauiore culpa conuicti manus impositionem, tanquam laici, nequaquam suscipiant.

XXVII. ITEM confirmatum est, vt si quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à ministerio necesse sit remoueri: non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis, imponatur: neque permittendum, vt rebaptizati ad clericatus gradum promoueantur.

Presbyteri, diaconi, vel clerici, qui causa sua ad transmarina putauerint appellandum, in communionem minimè suscipiantur.

XXVIII. ITEM placuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos definiant adhibiti ab eis Episcopi: quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent ad transmarina iudicia, sed ad Primates suarum prouinciarum: sicut & de Episcopis sæpe constitutum est. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam ad communionem suscipiatur.

Si quis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.

ITEM placuit vniuerso Concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, siue Episcopus, siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ, ante audientiam, communionem præsumpserit: ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam. XXIX.

De accusato, vel accusatore.

ITEM placuit, vt accusatus vel accusator in eo loco, vnde est ille, qui accusatur, si meruit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quò non sit difficile testes perducere, vbi causa finiatur. XXX.

Si qui clerici ab Episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant, vnde recedere noluerunt.

ITEM placuit, vt quicunque clerici, vel diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperauerint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promouere: nec illic ministrent in gradu suo, vnde recedere noluerunt. XXXI.

Si quis clericorum pauper promotus in ordine, postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subiaceat.

ITEM placuit, vt Episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui agros, vel quæcunque prædia nomine suo comparant, tamquam rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti in Ecclesiam eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis obuenerit, faciant inde, quod eorum proposito congruit: quòd si à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore Ecclesiastico indigni, tanquam reprobi, iudicentur. XXXII.

Vt presbyteri rem Ecclesiæ, in qua sunt constituti, non vendant, & nulli Episcopo liceat rem tituli matricis Ecclesiæ vsurpare.

ITEM placuit, vt presbyteri non vendant rem Ecclesiæ, vbi sunt constituti, nescientibus Episcopis suis, quomodo & XXXIII.

Episcopis non licet vendere prædia Ecclesiæ, ignorante Concilio, vel presbyteris suis. Non habente ergo necessitatem, nec Episcopo liceat matricis Ecclesiæ, nec presbytero rem tituli sui vsurpare.

Recitata sunt etiam in ista Synodo diuersa Concilia vniuersæ prouinciæ Africæ, transactis temporibus Aurelij Carthaginensis Episcopi celebrata.

De Concilio quod Hippone Regio factum est.

GLORIOSISSIMO Imperatore Theodosio Augusto III. & Abundantio V. C. VIII. Idus Octobris, Hippone Regio, in secretario Basilicæ pacis, & cætera. Gesta huius Concilij ideo descripta non sunt, quia ea, quæ ibi statuta sunt, in superioribus probantur inserta.

De Concilio Carthaginensi, vbi legati Episcopi proconsulares ad Concilium Adrumetinum destinantur.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus, Arcadio III. & Honorio II. Augg. Conss. VI. Kal. Iulias, Carthagine. In hoc Concilio legati delecti sunt Episcopi proconsulares ad Concilium Adrumetinum.

De Concilio Carthaginensi, vbi multa sunt constituta.

CÆSARIO, & Attico vv. cc. Conss. quinto Kal. Septembris, Carthagine in secretario Basilicæ restitutæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis consedisset: adstantibus etiam diaconibus, aduenientibus quoque Victore sene Puppianense, Tuto Migirpense, Euangelo Assuritano.

Allocutio ad Episcopos Aurelij Carthaginensis Episcopi.

AVRELIVS Episcopus dixit: Post diem præstitutam Concilij consedimus, vt recordamini, fratres beatissimi, & arbitrabamur omnium prouinciarum per Africam legationes conuenisse ad diem, vt dixi, præstitutam nostri tractatus: sed cùm sacerdotum nostrorum epistola Byzacenorum fuisset recitata, vel quid mecum iidem, qui tempus, & diem Concilij præuenerant, tractassent, vestræ charitati legeretur, lecta est etiam à fratribus Honorato & Vrbano, qui nobiscum hodie concilium participantur, legatio Sitifensis prouinciæ destinata. Frater etiam Reginus Ecclesiæ Vegei Selitanæ literas ad paruitatem meam datas Crescentiani primæ sedis, vt ipse insinuat, Numidiarum, & Aurelij Coëpiscoporum nostrorum: in quibus scriptis vestra mecum charitas recognoscit promisisse eosdem, quòd aut ipsi dignarentur venire, aut ad hoc Concilium fuissent ex more destinaturi legatos: sed hoc quia minimè factum videtur, diu se detineri de longinquo venientes legati Mauritaniæ Sitifensis non posse testantur: & ideo fratres, si vestræ charitati videtur, literæ fratrum nostrorum Byzacenorum, sed & breuiarium, quod eidem epistolæ adiunxerunt, ad hunc cœtum conrogatum legantur, vt si qua fortè illic mouere charitatis vestræ animum possunt, in eodem breuiario quæ diligentiùs fuerint animaduersa, in melius reformentur. Hoc enim frater & Coëpiscopus noster primæ sedis, vir perspectus merito suæ grauitatis, atque prudentiæ, Mizonius scribens ad meam paruitatem postulauit. Si ergo placet, quæ tractata sunt, legantur, & singula à vestra charitate considerentur.

Quòd nihil de Hipponensi Concilio sit emendandum.

EPIGONIVS Episcopus dixit: In hoc XXXIV.
breuiario, quod decerptum est de Concilio Hipponensi, nihil arbitramur esse emendandum, vel assuendum, nisi vt dies sanctæ Paschæ tempore Concilij innotescat.

Vt Episcopi, vel clerici non facilè filios suos emancipent.

VT Episcopi, vel clerici filios suos à XXXV.
sua potestate per emancipationem exire non sinant: nisi de moribus eorum fuerint, & de ætate securi, vt possint ad eos iam propria pertinere peccata.

Vt Episcopi, vel clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos.

VT Episcopi, & presbyteri, & diaconi XXXVI.
non ordinentur, priusquam omnes, qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.

Quòd præter panem, & merum mixtum aqua, nihil in sacramentis offerri debeat.

VT in sacramentis corporis, & san- XXXVII.
guinis Domini nihil ampliùs offeratur,

quàm quod ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aqua mixtum: primitiæ verò, seu mel, & lac, quod vno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri: quamuis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, vt à sacramento Dominico corporis, & sanguinis distinguantur, nec ampliùs in primitiis offeratur, quàm de vuis, & frumentis.

Vt clerici, vel continentes, ad virgines, vel viduas, non accedant.

XXXVIII. CLERICI, vel continentes, ad viduas, vel virgines, nisi ex iussu vel permissu Episcoporum, aut presbyterorum non accedant: & hoc non soli faciant, sed cum clericis, vel cum his cum quibus Episcopus aut presbyter iusserit, nec ipsi Episcopi, & presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas: sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui Christiani.

Vt princeps sacerdotum non appelletur Episcopus.

XXXIX. VT primæ sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi: sed tantùm primæ sedis Episcopus.

Vt clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.

XL. VT clerici edendi, vel bibendi causa tabernas non ingrediantur: nisi peregrinationis necessitate compulsi.

Vt à ieiunis Deo sacrificia celebrentur.

XLI. VT sacramenta altaris, non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur, nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, siue Episcoporum, siue cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat: si illi, qui faciunt iam pransi inueniuntur.

Vt in Ecclesiis conuiuia minimè celebrentur.

XLII. VT nulli Episcopi, vel clerici in Ecclesia conueniantur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiant, populi etiam ab huiusmodi conuiuiis, quantum fieri potest, prohibeantur.

De pœnitentibus.

XLIII. VT pœnitentibus, secundùm differentiam peccatorum, Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur, & vt presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem: nisi absentiæ Episcopi necessitate cogente. Cuiuscunque autem pœnitentis publicum, & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam Ecclesiam commouerit, ante absidem manus ei imponatur.

De virginibus.

VT virgines sacræ, cum parentibus, XLIV. à quibus custodiebantur, priuatæ fuerint, Episcopi vel presbyteri, vbi Episcopus absens est, prouidentia, grauioribus feminis commendentur, aut simul habitantes inuicem se custodiant: ne passim vagando Ecclesiæ lædant existimationem.

De ægrotantibus, qui pro se respondere non possunt.

VT ægrotantes, qui pro se responde- XLV. re non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium, sui periculo proprio dixerint, baptizentur. Vt scenicis, atque histrionibus, cæterisque huiusmodi personis vel apostaticis conuersis vel reuersis ad Deum gratia vel reconciliatio non negetur.

De passionibus martyrum.

LICEAT etiam legi passiones marty- XLVI. rum, cùm anniuersarij dies eorum celebrantur.

De paruulis, qui apud Donatistas baptizati sunt.

DE Donatistis placuit, vt consulamus fratres & consacerdotes nostros Siri- XLVII. cium, & Simplicianum de solis infantibus, qui baptizantur penes eosdem: ne quod suo non fecerunt iudicio, cùm ad Ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, ne promoueantur sacri altaris ministri.

Quibus insertis, Honoratus & Vrbanus Episcopi, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, dixerunt: Iam dudum, cùm apud sanctitatem vestram allegaremus scripta, dilati sumus ea contemplatione, quousque fratres nostri aduenire possent de Numidia legati, sed quia non parui dies sunt, quibus expectati minimè venerunt: vltrà prætermittere, quæ nobis mandata sunt à nostris Coëpiscopis, non oportet, atque ideo fratres suggestionem nostram libenter admittite. De fide enim Nicæni tractatus audiuimus,

verum est de sacrificiis inhibendis post prandium, vt à ieiunis, sicut dignum est, offerantur, & tunc, & nunc firmatum est.

De rebaptizationibus, & reordinationibus, vel translationibus Episcoporum.

XLVIII. ILLVD autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuensi plenaria Synodo videtur statutum: vt non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel translationes Episcoporum. Nam Crescõnius Villa-Rhegensis Episcopus, plebe sua derelicta, Tubuniensem inuasit Ecclesiam, & vsque hodie commonitus, secundùm quod statutum fuerat, relinquere eandem, quam inuaserat, plebem, contempsit. Aduersus istum quæ pronunciata fuerant confirmata quidem audiuimus: sed petimus, secundùm quod nobis mandatum est, vt dignemini dare fiduciam, quòd iam necessitate ipsa cogente liberum nobis sit rectorem prouinciæ, secundùm statuta gloriosissimorum Principum, aduersus illum adire: vt qui miti admonitione sanctitatis vestræ adquiescere noluit, & emendare inlicitum, authoritate iudiciaria protinus excludatur. Aurelius Episcopus dixit: Seruata forma disciplinæ non æstimabitur appetitus, si à vestra charitate modestè conuentus recedere detractauerit: cùm fuerit suo contemptu, & contumacia, faciente etiam authoritate iudiciaria, conuentus. Honoratus, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Hoc ergo omnibus placet. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Iustum est, placet.

Quot Episcopi ordinare Episcopum debeant.

XLIX. HONORATVS, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum est, vt quia proximè fratres nostri Numidiæ duo Episcopi ordinare præsumpserunt Pontificem: non nisi à XII. censeatis celebrari Episcoporum ordinationes. Aurelius Episcopus dixit: Forma antiqua seruabitur, vt non minùs quàm tres sufficiant, qui fuerint destinati ad Episcopum ordinandum. Propterea, quia in Tripoli fortè, & in Arzuge interiacere videntur barbaræ gentes; nam in Tripoli, vt asseritur, Episcopi sunt quinque tantummodo, & possunt fortè de ipso numero vel duo necessitate aliqua occupari, difficile est enim vt de quolibet numero omnes possint occurrere, nunquid debet hoc ipsum impedimento esse Ecclesiasticæ vtilitati? Nam & in hac Ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas conuenire, crebrò, ac penè per diem dominicam ordinandos habemus: nunquidnam frequenter duodecim potero, vel decem, vel non multo minùs aduocare Episcopos? sed facile est mihi duos adiungere meæ paruitati vicinos. Quapropter cernit mecum charitas vestra hoc ipsum obseruari non posse.

Quot addi debeant Episcopi numero ordinatorum, si de ordinando Episcopo fuerit contradictum.

SED illud est statuendum, vt quando L. ad eligendum Episcopum conuenerimus, si qua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata sunt apud nos, non præsumant ad purgandum eum, qui ordinandus est, tres iam: sed postuletur ad numerum supradictorum, vnus vel duo, & in eadem plebe, cui ordinandus est, discutiantur primò personæ contradicentium. Postremò etiam illa, quæ obiiciuntur, pertractentur, & cùm purgatus fuerit in conspectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Satis placet.

Vt de Ecclesia Carthaginis dies Paschæ nuncietur.

HONORATVS, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Quoniam de commonitorio nostro omnia tractata noscuntur, addimus etiam de die Paschæ nobis esse mandatum, vt de Ecclesia semper Carthaginensi, sicuti adsolet, instruamur, & non sub angusto temporis spatio. Aurelius Episcopus dixit: Si sanctitati vestræ videtur, quoniam nos spopondisse iam dudum meminimus, vt singulis quibusque annis ad tractandum conueniamus, & cùm venerimus in vnum, tunc diuulgabitur sanctus Paschæ dies per legatos, qui adfuerint Concilio. Honoratus, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Nunc de præsenti cœtu petimus, vt literis prouinciam nostram de hac die informare dignemini. Aurelius Episcopus dixit: Ita fiat necesse est. LI.

De visitandis prouinciis.

HONORATVS, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Et illud nobis verbo manda- LII.

tum est, vt quia constitutum est in Concilio Hipponensi, singulas debere prouincias tempore Concilij visitandas esse, dignemini etiam, quod hoc anno secundùm ordinem distulistis, vel alio anno Mauritaniam prouinciam visitare. Aurelius Episcopus dixit: Tunc de prouincia Mauritania, propterea quòd in finibus Africæ posita sit, nihil statuimus, siquidem vicinæ sunt barbarico; sed præstet Deus, vt ex abundanti non pollicentes venire possimus ad vestram prouinciam. Cogitare enim debetis, fratres, quia hoc sibi, & Tripolitani, & Arzugitani fratres poterant exigere, si ratio pareretur.

Vt diœceses, nisi ex consensu Episcopi proprij, Episcopum non accipiant.

LIII. EPIGONIVS Episcopus dixit: Multis Conciliis hoc statutum à cœtu sacerdotali est, vt plebes, quæ in diœcesibus ab Episcopis retinentur, quæ Episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate eius Episcopi, à quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est, Episcopos. At verò quia nonnulli, dominatu quodam adepto, communionem fratrum abhorrent, vel certè, cùm deprauati fuerint, quasi in quadam arce tyrannica sibi dominatum vendicant: quod plerique tumidi, atque stolidi, aduersum Episcopum suas ceruices erigunt presbyteri, vel conuiuiis sibi concinnantes plebem, vel certè persuasu maligno, vt illicito fauore eosdem velint sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mentis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpe oppressisti, non curando tales petitores. Sed propter eorum malos cogitatus, & prauè concinnata consilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in diœcesi semper subiacuit, nec vnquam proprium Episcopum habuit. Quapropter si vniuerso sanctissimo cœtui placet hoc, quod prosequutus sum, confirmetur. Aurelius Episcopus dixit: Fratris & consacerdotis nostri prosequutioni non obsisto: sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sanè, qui fuerint concordes, non solùm circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium. Sunt enim plerique conspirantes cùm plebibus propriis, quas decipiunt, vt dictum est, earum scalpentes aures, blandi ad seducendum, vitiosæ vitæ homines, vel certè inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conuenti ad Concilium venire detrectant, sua fortè ne prodantur flagitia metuentes. Dico, si placet, circa hos non tantùm diœceses non esse seruandas, verùm & de propria Ecclesia, quæ illis malè fauerit, omnimodo adnitendum, vt etiam authoritate publica reiiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris remoueantur. Oportet enim, vt qui vniuersis fratribus, ac toto Concilio inhæserit, non solùm suam integro iure, sed & diœceses possideat. At verò, qui sibimet putant plebes sufficere, fraterna dilectione contempta, non tantùm diœceses amittant, sed, vt dixi, etiam propriis publica careant authoritate, vt rebelles. Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Summa prouisio sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorum, & puto, omnium responsione ea quæ prosequi dignatus es, roboranda. Vniuersi Episcopi dixerunt: Placet, placet.

Vt alienus clericus minimè suscipiatur ab alio.

EPIGONIVS Episcopus dixit: In multis Conciliis hoc statutum est, etiam nunc hoc confirmatum est à vestra prudentia, beatissimi fratres, vt clericum alienum nullus sibi prætipiat Episcopus præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus. Dico autem Iulianum, qui ingratus est Dei beneficiis per meam paruitatem in se conlatis, ita temerarium, & audacem extitisse, vt eum, qui à me baptizatus est, cùm esset puer egentissimus, mihi ab eodem commendatus, cùmque multis annis à me aleretur, atque increſceret, hunc, vt dixi, baptizatum esse in Ecclesia mea, per manum paruitatis meæ constat: idem in diœcesi Mappaliensi lector esse cœperat, immo annis ferme duobus legerat, nescio quo contemptu humilitatis meæ, idem Iulianus eum arripuit, quem dicit quasi proprium ciuem sui loci Vazaritani, me inconsulto vsurpare, nam & diaconum illum ordinauit: hoc si liceat, pateat hæc licentia nobis beatissimi fratres; si minùs, tam impudens cohibeatur, ne se misceat communioni cuiusquam. Numidius Episcopus dixit: Si non postulata, neque consulta tua dignatione id videtur fecisse Iulianus, LIV.

lianus; iudicamus omnes iniquè factum, atque indignè. Quapropter nisi idem Iulianus correxerit errorem suum, & cum satisfactione eundem clericum, quem fuerat ausus ordinare, reuocauerit tuæ plebi, contra statuta Concilij faciens, contumaciæ suæ separatus à nobis, excipiet iudicium. Epigonius Episcopus dixit: Ætate pater, & ipsa promotione antiquissimus, vir laudabilis, frater & collega noster Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Vt Carthaginensi Episcopo, vnde voluerit, clericum liceat ordinare.

LV. Avrelivs Episcopus dixit: Sermonem meum admittite fratres. Contingit nonnunquam, vt postulentur ab Ecclesiis, quæ præpositis egent, vel presbyteris, vel Episcopis: & tamen memor statutorum id sequor, vt conueniam Episcopum eius, atque ei inculcem, quòd eius clericus à qualibet Ecclesia postuletur: sed fortè in hodierno non reluctati sunt, & nequando contingat, vt reluctentur, cùm fuerint à me in hac causa postulati, quem scitis multarum Ecclesiarum, & ordinandorum curam sustinere. Iustum est ergo, vt quemlibet consacerdotum conueniam cum duobus è consortio nostro, vel tribus testibus. Sin verò indeuotus extiterit, quid censet charitas vestra faciendum? ego enim cunctarum Ecclesiarum, dignatione Dei, vt scitis fratres, solicitudinem sustineo. Numidius Episcopus dixit: Fuit semper hæc licentia huic sedi, vt vnde vellet, & de cuius nomine fuisset conuentus, pro desiderio cuiusque Ecclesiæ ordinare Episcopum. Epigonius Episcopus dixit: Bonitas sequestrat possibilitatem, minùs enim præsumis, frater, cùm te bonum, & clementem omnibus præbes: habes enim hoc in arbitrio, sed longè est, vt satisfiat personæ vniuscuiusque Episcopi in prima tantummodo conuentione. Si autem quod licet huic sedi vendicandum sibi fuerit arbitratus, necesse habes tu omnes Ecclesias fulcire, vnde tibi non potestatem damus, sed tuæ adsignamus: vt liceat voluntati tuæ, & semper tenere quem voles, vt præpositos plebibus, vel Ecclesiis non constituas, qui postulati fuerint, & vnde volueris. Posthumianus Episcopus dixit: Deinde, qui vnum habuerit, nunquid debet illi vnus presbyter auferri? Aurelius Episcopus dixit: Sed Episcopus vnus esse potest, per quem dignatione diuina presbyteri multi constitui possint, vnus autem Episcopus difficilè inuenitur constituendus. Quapropter si necessarium Episcopatui quis habuerit presbyterum, & vnum, vt dixisti frater, habuerit: etiam ipsum ad promotionem dare debebit. Posthumianus Episcopus dixit: Ergo si habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs subuenire. Aurelius Episcopus dixit: Sanè quando tu Ecclesiæ alteri subueneris, persuadebitur illi, qui plures habet clericos, vt vnum tibi ordinandum largiatur.

Vt Episcopi, qui in diœcesibus fuerint ordinati, diœcesim sibi nullam vendicent.

Honoratvs, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Audiuimus constitutum, vt diœceses non mereantur Episcopos accipere; nisi consensu eius, sub quo fuerant constitutæ: sed in prouincia nostra cùm aliqui fortè in diœcesi, concedente eo Episcopo, in cuius potestate fuerant constituti, ordinati sunt Episcopi, etiam diœceses sibi vendicant, hoc & corrigi charitatis vestræ iudicio, & inhiberi de cætero debet. Epigonius Episcopus dixit: Singulis Episcopis seruatum est, quod decebat: vt ex massa diœcesium nulla carperetur, vt proprium Episcopum habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim, si concesserit, vt eadem diœcesis permissa, proprium tantùm Episcopum habeat: cæteras sibi non vindicent diœceses, quia exempta de fasce multarum sola meruit honorem Episcopatus suscipere. Aurelius Episcopus dixit: Non dubito charitati vestræ omnium placere eum, qui in diœcesi concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuerat ordinatus: quoniam igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro conuenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi Episcopi dixerunt: Omnibus nobis hæc placuerunt, & hæc nostra subscriptione firmauimus, & subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi: similiter & cæteri Episcopi subscripserunt. LVI.

In hoc Concilio statutum est, vt Episcopi sine formata non nauigent.

Cæsario & Attico v v. c c. Conss.

sexto Kal. Iulias Carthagine, placuit vt nullus Episcoporum nauiget sine formata Primatis. Gesta in authenticis, qui quæret, inueniet.

De Concilio isto legati ad Imperatorem, infrascripti diriguntur Episcopi.

Post consulatum gloriosissimi Imperatoris Honorij Augusti IV. & Eutychiani V. C. quinto Kal. Maias, Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ. In hoc Concilio legationem susceperunt Epigonius, & Vincentius Episcopi: vt pro confugientibus ad Ecclesiam, quocunque reatu inuolutis legem de gloriosissimis Principibus mereantur, ne quis eos audeat abstrahere.

In hoc Concilio legatio destinatur ad Romanum & Mediolanensem Episcopos, de paruulis, qui apud hæreticos baptisati sunt, & ad Imperatorem de idolorum reliquiis auferendis, & de aliis rebus quamplurimis.

Post Consulatum Fl. Stiliconis V. C. XIV. Kal. Iulias, Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ. Cùm Aurelius Episcopus vnà cum Coëpiscopis suis consedisset, adstantibus diaconis, Aurelius Episcopus dixit: Ecclesiarum Dei per Africam constitutarum necessitates mecum optimè nouit charitas vestra, sanctissimi fratres, & quoniam præstitit Dominus, vt ex aliqua parte sancti cœtus vestri esset congregata præsentia: videtur mihi, vt has easdem necessitates, quas pro solicitudine nostra indagare potuimus, in medium proferamus, quas cùm approbauerit vestra sinceritas, sit consequens, eligendum esse vnum à nostro numero consacerdotem, qui auxiliante Domino, & orationibus vestris, & has ipsas necessitates suscipere possit, & gnauiter peragendas implere, perrecturus ad transmarinas Italiæ partes, vt tam sanctis fratribus, & consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri Anastasio, Sedis Apostolicæ Episcopo, quàm etiam sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis Ecclesiæ, necessitatem ipsam, ac dolorem atque inopiam nostram valeat intimare. Ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum, quod nouerim, communi periculo prouidendum: maximè quia tanta indigentia clericorum est, multæque Ecclesiæ ità desertæ sunt, vt ne vnum quidem diaconum vel inliteratum habere reperiantur. Nam de cæteris superioribus gradibus, & officiis tacendum arbitror, quia, vt dixi, si ministerium diaconi facilè non inuenitur, multo magis superiorum honorum inueniri non posse certissimum est. Et quotidianos planctus diuersatum penè emortuarum plebium iam non sustinemus: quibus nisi fuerit aliquando subuentum, grauis nobis, & inexcusabilis innumerabilium animarum pereuntium causâ apud Deum mansura est.

Vt paruuli apud Donatistas baptisati, in Catholica Ecclesia clerici ordinentur.

LVII. Vnde quoniam superiori Concilio statutum esse mecum recognoscit vnanimitas vestra, vt hi, qui apud Donatistas paruuli baptisati sunt, nondum scire valentes erroris eorum interitum: & posteaquam ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnita veritate falsitatem eorum abhorrentes ad Ecclesiam Dei Catholicam per vniuersum mundum diffusam ordine antiquo, per manus impositionem recepti sunt, debere talibus suscipiendum munus clericatus non impedire nomen erroris: cùm veram Ecclesiam illorum putauerint ad fidem accedendo, & ibi Christo crediderint, & Trinitatis sacramenta perceperint, quæ omnia vera, & sancta, atque diuina esse certissimum est, & in his omnem animæ spem constitutam. Quanquam & hæreticorum præsumpta audacia, veritatis nomine palliata, hæc tradere audeat, quæ quoniam simplicia sunt, vt præmonet beatus Apostolus dicendo, vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, & iterari non liceat, quod semel dare oportet, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impositionem in vnam Ecclesiam, columbam, vt dictum est, & vnam matrem omnium Christianorum, vbi omnia illa sacramenta salubriter, & æterna, & vitaliter accipiuntur: quæ perseuerantibus in hæresi magnam damnationis pœnam conquirunt, vt quod eis in veritate ad æternam vitam consequendam esset luminosius, hoc in errore sit tenebrosius atque damnosius. Quod fugientes nonnulli, & matris Ecclesiæ Catholicæ vbera cognoscentes, qui illa omnia sancta mysteria amore veritatis crediderunt, atque perceperunt, quibus sacramentorum rebus cùm vitæ bonæ probitas accesserit, sine

dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, & maximè in tanta rerum necessitate, nullus est, qui non concedat. Quanquam nonnulli eiusdem sectæ clerici cum plebibus, atque honoribus suis ad nos transire desiderent: qui amore honoris aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc maiori fratrum supradictorum considerationi dimittendum censeo: vt prudentiori suo consilio nostræ suggestionis sermonem cùm perpenderint, quid de hac te eis placeat, nos informare dignentur. Tantùm de his, qui infantes baptizati sunt, satagimus, vt nostræ, si placet, in iisdem ordinandis consentiant voluntati: omnia ergo, quæ superiùs comprehendimus, apud sanctos Episcopos agenda esse mecum honorabilis fraternitas vestra perpendat.

De reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis.

LVIII. INSTANT etiam aliæ necessitates à religiosis Imperatoribus postulandæ: vt reliquias idolorum per omnem Africam iubeant penitus amputari: nam plerisque in locis maritimis, atque possessionibus diuersis, adhuc erroris istius iniquitas viget: vt præcipiantur & ipsa deleri, & templa eorum, quæ in agris, vel in locis abditis constituta, nullo ornamento sunt, iubeantur omni modo destrui.

Vt clerici de iudicij sui cognitione, non cogantur in publico dicere testimonium.

LIX. PETENDVM etiam, vt statuere dignentur: vt si fortè in Ecclesia quamlibet causam iure Apostolico Ecclesiis imposito agere voluerint, & fortasse decisio clericorum vni parti displicuerit: non liceat clericum in iudicium ad testimonium deuocari eum, qui cognitor, vel præsens fuit: vt nulla ad testimonium dicendum Ecclesiastici cuiuslibet persona pulsetur.

De paganorum conuiuiis auferendis.

LX. ILLVD etiam petendum, vt quæ contra præcepta diuina conuiuia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta sunt, ita vt nunc à paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur: ex qua re temporibus Christianorum Imperatorum persecutio altera fieri occultè videatur: vetari talia iubeant, & de ciuitatibus, & de possessionibus impositam pœnam prohiberi: maximè cùm etiam in natalibus martyrum per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exerceant: vt matronalis honor, & innumerabilium feminarum pudor, deuotè venientium ad sacratissimum diem, iniuriis lasciuientibus appetatur: vt etiam ipsius sanctæ religionis penè fugiatur accessus.

De spectaculis, vt die Dominico, vel cæteris sanctorum festiuitatibus minimè celebrentur.

NECNON & illud petendum, vt spectacula theatrorum cæterorúmque ludorum die Dominica, vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoueantur, maximè quia sancti Paschæ octauarum die populi ad circum magis, quàm ad Ecclesiam conueniunt, deberi transferri deuotionis eorum dies si quando occurrerint, nec oportere etiã quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula: maximè, quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas à quoquam adhibenda est: sed, vti oportet, homo libera voluntate subsistat sibi diuinitus concessa. Corporatorum enim maximè periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei, magno terrore coguntur ad spectacula conuenire. LXI.

De clericis damnatis.

ET illud petendum, vt statuere dignentur: vt si quis cuiuslibet honoris clericus iudicio Episcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum siue ab Ecclesiis, quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni, pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant. LXII.

De histrionibus Christianis factis.

ET de his etiam petendum: vt si quis ex qualibet ludicra arte ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere: non eum liceat à quoquam iterum ad eadem exercenda reduci, vel cogi. LXIII.

De manumissionibus in Ecclesia celebrandis, ab Imperatore poscendum.

DE manumissionibus sanè in Ecclesia LXIV.

dicendis: si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam erit fiduciæ istotum ordinem consequi: data planè licentia, misso legato, vt quæcunque digna fide pro statu Ecclesiæ, & salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu Domini acceptutos. Quæ omnia, si sanctitati vestræ placent, edicite: vt & meam suggestionem ratam esse vobis aduertant, & nostram omnium consensionem sinceritas eorum libenter accipiat. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placent hæc, quæ iniuncta sunt peragenda, & prudenter à tua sanctitate enarrata.

De Equitio damnato Episcopo.

LXV. AVRELIVS Episcopus dixit: Equitij etiam, olim merito suo Episcopali sententia damnati, non arbitror prætereundam esse legationis causam: vt si fortè eum in illis partibus repererit, sit eidem fratri nostro curæ pro Ecclesiæ statu quod oportuerit, vel vbi licuerit, aduersus eum peragere. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Multum placet & ista prosecutio: maximè cùm olim damnatus sit Equitius, & eius impudens inquietudo pro statu, & salute Ecclesiæ magis magísque vbique repellenda. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi: similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

In hoc Concilio literæ leguntur Anastasij Romani Pontificis, de Donatistis Catholicos Episcopos admonentis.

VINCENTIO, & Frauito vv. cc. Conss. Idus Septembris, Carthagine in secretario basilicæ restitutæ, cùm in Concilio congregati in Ecclesia Carthaginensi consedissemus ex Africanis omnibus prouinciis Episcopi, id est Aurelius eiusdem sedis Episcopus cum collegis suis, quos eorum subscriptio manifestat: recitatis epistolis beatissimi fratris & consacerdotis nostri Anastasij, Ecclesiæ Romanæ Episcopi, quibus nos paternæ, & fraternæ charitatis solicitudine, ac sinceritate adhortatus est: vt de hæreticorum, & schismaticorum Donatistarum insidiis, & improbitatibus, quibus Africanam Ecclesiam Catholicam grauiter vexant, nullo modo dissimulemus. Gratias agimus Domino nostro, quòd illi optimo, ac sancto Antistiti suo tam piam curam pro membris Christi, quamuis in diuersitate terrarum, sed in vna compage corporis constitutis, inspirare dignatus est.

Vt cum Donatistis leniùs agatur.

DEINDE pertractatis, & considera- LXVI. tis omnibus, quæ vtilitati Ecclesiæ conuenire videbantur, annuente, atque admonente spiritu Dei eligimus cum memoratis hominibus, quamuis de Dominici corporis vnitate inquieta dissensione præcisis, leniter, & pacificè agere: vt quantum in nobis est omnibus, qui eorum communione, & societate irretiti sunt, per vniuersas prouincias Africanas penitus innotescat, quàm miserabili errore deuincti sunt: ne fortè, sicut dicit Apostolus, nobis in mansuetudine corripientibus diuersa sentientes, det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant de diaboli laqueis, captiuati ab ipso in ipsius voluntatem.

De literis mittendis iudicibus, vt ea, quæ inter Donatistas, & Maximianistas acta sunt, innotescant.

ITAQVE placuit, vt ex Concilio no- LXVII. stro literæ darentur ad iudices Africanos, à quibus hoc peti congruum videretur, vt in hoc adiuuent communem matrem Ecclesiam Catholicam, in quo Episcopalis authoritas communiri in ciuitatibus potest, id est vt iudiciaria potestate atque diligentia ex fide Christiana, quid gestum sit in omnibus locis, in quibus Maximianistæ basilicas obtinuerunt, qui ab eis schisma fecerunt inquirant, & gestis publicis, propter firmam notitiam omnibus necessariam, faciant inhærere.

Vt clerici Donatistarum in Ecclesia Catholica suscipiantur in clero.

DEINDE placuit, vt literæ mittan- LXVIII. tur ad fratres & Coëpiscopos nostros, & maximè ad Sedem Apostolicam, in qua præsidet memoratus venerabilis frater & collega noster Anastasius, quo nouerit habere Africam magnam necessitatem, propter Ecclesiæ pacem, & vtilitatem: vt ex ipsis Donatistis quicunque clerici correcto consilio ad Catholicam vnitatem transire voluerint, secundùm vniuscuiusque Episcopi Catholici voluntatem, atque consilium, qui in eodem loco gubernat Ecclesiam, si hoc paci Christianæ prodesse visum fue-

rit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestum est. Quod multarum, & penè omnium Africanarum Ecclesiarum, quibus talis error exortus est, exempla testantur: non vt Concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur: sed vt illud maneat circa eos, qui sic transire ad Catholicam volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur. Per quos autem vel omni modo perfici, vel adiuuari manifestis fraternarum animarum lucris Catholica vnitas in locis, in quibus degunt, visa fuerit: non eis obsit, quod contra honores eorum, quamuis salus nulli interclusa sit, in transmarino Concilio statutum est; id est vt ordinati in parte Donati, si ad Catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundùm transmarinum Concilium: sed exceptis his, per quos Catholicæ vnitati consulitur.

Vt legatio ad Donatistas componendæ pacis gratia dirigatur.

LXIX. DEINDE placuit, vt his peractis legati etiam prædicandæ pacis atque vnitatis, sine qua salus Christiana non potest obtineri, è numero nostro ad ipsorum Donatistarum, siue quos habent Episcopos, siue ad plebes mittantur, per quos omnibus in notitiam perferatur, quàm nihil habeant quod aduersus Ecclesiam Catholicam iustè possint dicere: maximè, vt manifestum fiat omnibus, per gesta etiam municipalia, propter documentorum firmitatem, quid ipsi de Maximianistis schismaticis suis egerint: vbi eis diuinitus demonstratur, si attendere velint, tam iniquè tunc illos ab Ecclesiæ vnitate præcisos, quàm iniquè nunc clamant à se Maximianistas schisma fecisse, ex quorum tamen numero quos iam plenarij concilij sui authoritate damnauerant, in suis honoribus denuo receperunt, baptismum, quem damnati, & exclusi dederant, acceptauerunt: vt videant, quàm stulto corde resistant paci Ecclesiæ toto orbe diffusæ: cùm ista faciant pro parte Donati, neque se istorum, quos ita receperunt, communione, propter intuitum pacis, contaminari dicant, & nos condemnent, id est Ecclesiam Catholicam, etiam in extremis terrarum partibus constitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accusantes conuincere nequiuerunt.

Qui clerici ab vxoribus debeant abstinere.

PRÆTEREA, cùm de quorundam clericorum, quamuis erga vxores proprias, incontinentia referretur: placuit, Episcopos, & presbyteros, & diaconos secundùm priora statuta etiam ab vxoribus continere; quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundùm vniuscuiusque Ecclesiæ consuetudinem obseruari debere. LXX.

De his, qui plebes proprias derelinquunt.

RVRSVM placuit, vt nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria diutiùs, quàm oportet, constitutum, curam, vel frequentationem propriæ cathedræ negligere. LXXI.

De infantibus baptizandis, quoties dubitatur vtrum fuerint baptizati.

ITEM placuit de infantibus, quoties non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque vllo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. Hinc enim legati Maurorum, fratres nostri, consuluerunt: quia multos tales à barbaris redimunt. LXXII.

Diem Paschæ, diem Concilij nunciandum.

ITEM placuit, vt dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur: dies verò Concilij idem seruetur, qui in Hipponensi Concilio constitutus est, id est x. Kal. Septembris. Et scribendum ad singularum quarumque prouinciarum Primates, vt quando apud se Concilium congregant, istum diem non impediant. LXXIII.

Ne interuentor Episcopus cathedram, vbi interuentor est, sedeat.

ITEM constitutum est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt intra annum eisdem Episcopum prouideat: quod si neglexe- LXXIV.

rit: anno exempto interuentor alius tribuatur.

De defensoribus Ecclesiarum ab Imperatore poscendis.

LXXV. AB Imperatoribus, vniuersis visum est, postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, vt defensores eis aduersus potentias diuitum cum Episcoporum prouisione delegentur.

De Episcopis, qui ad Concilia non occurrunt.

LXXVI. ITEM placuit, vt quotiescunque Concilium congregandum est, Episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliqua grauiori necessitate impediuntur, competenter occurrant, & Primatibus suarum quarumque prouinciarum intimetur, vt de vniuersis Episcopis vel duæ, vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem Concilij instantissimè occurrant. Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractatoria conscribant, vel si post aduentum tractatoriæ aliquæ necessitates repentè fortisan ortæ fuerint: nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communione debere esse contentos.

De Cresconio.

LXXVII. DE Cresconio Villa-Regensi hoc omnibus visum est, vt hinc quoque Primati Numidiæ intimetur, quo cognoscat memoratum Cresconium scriptis suis conueniendum esse, vt proximo vniuersali Africano Concilio suam præsentiam non differat exhibere: quòd si venire contempserit, in se cognoscat sententiam promulgandam.

De Ecclesia Hipponensium Diaretorum.

LXXVIII. RVRSVM placuit, vt quoniam Hipponensium Diaretorum Ecclesiæ destitutio non est diutius negligenda, & Ecclesiæ ibi ab his retineantur, qui Equitij facinorosam communionem declinauerunt, missis ex præsenti Concilio Episcopis, Regino, Alypio, Augustino, Materno, Theasio, Euodio, Placiano, Vrbano, Valerio, Ambiuio, Fortunato, Quod-vult-Deo, Honorato, Ianuario, Apto, Honorato, Ampelio, Victoriano, Euangelo, & Rogatiano, conuentis & correctis his, qui culpabili pertinacia fugam eiusdem Equitij expectandam putabant, cum omnium voto eis Episcopus ordinetur. Si autem illi pacem considerare noluerint, non impediant in eligendo ad ordinandum præposito vtilitatem tanto tempore Ecclesiæ destitutæ.

De clericis, qui intra annum causam suam agere non procurauerint.

RVRSVS constitutum est, vt quoties clericis conuictis, & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si fortè causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant: si verò intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur. LXXIX.

Vt de alieno monasterio susceptos, nec præpositos monasterij, nec clericos liceat ordinare.

ITEM placuit, vt si quis de alterius monasterio repertum vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem monasterij constituerit: Episcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione seiunctus suæ tantùm plebis communione contentus sit, & ille neque clericus, neque præpositus perseueret. XXC.

De Episcopis, qui hæreticos, vel paganos hæredes instituunt.

ITEM constitutum est, vt si quis Episcopus hæredes extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur. Nec excusari possit, si intestatus decesserit, quia vtique debuit factus Episcopus rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre. XXCI.

De manumissionibus.

ITEM placuit, vt de manumissionibus in Ecclesia celebrandis ab Imperatore petatur. XXCII.

De falsis memoriis martyrum.

ITEM placuit, vt altaria, quæ passim per agros, & per vias, tanquam memoriæ XXCIII.

martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, euertantur: si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequentent, vt qui rectè sapiunt, nullâ ibi superstitione deuincti teneantur: & omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi vbi corpus, aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbicunque constituuntur altaria, omni modo reprobentur.

De idolorum reliquiis extirpandis.

XXCIV. ITEM placuit ab Imperatoribus gloriosissimis peti, vt reliquiæ idololatriæ non solùm in simulacris, sed in quibuscunque locis, vel lucis, vel arboribus omni modo deleantur.

Vt ab Episcopo Carthaginensi, cùm opus fuerit, omnium Episcoporum nomine dictentur, & subscribantur epistolæ.

XXCV. AB vniuersis etiam Episcopis dictum est, vt si quæ literæ dictandæ in Concilio placuerint, venerandus Episcopus, qui huic sedi præsidet, omnium nomine dictare, & subscribere dignetur, in quibus etiam ad Episcopos legatos, qui per prouincias Africanas in causa Donatistarum mittendi sunt, placuit literas dati tenorem mandati continentes, quem nòn egrediantur. Et subscripserunt: Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi, similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

In hoc Concilio præterita decreta firmantur.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Arcadio, & Honorio Augustis v. Conss. sexto Kal. Septembris, in ciuitate Mileuitana, in secretario basilicæ, cùm Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis in Concilio vniuersali consedisset, adstantibus diaconis, Aurelius Episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ sanctæ vnum est corpus, omniúmque membrorum caput est vnum, factum est, volente Deo, & nostram infirmitatem iuuante, vt ad hanc Ecclesiam veniremus, dilectionis & fraternitatis gratia inuitati, vnde quæso charitatem vestram, quia ita credendum est, quia noster accessus ad vos nec superfluus, nec insuauis est cunctis, vt consensus omnium vestrûm manifestetur concordare complacitis decretorum, quæ iamdudum vel in Hipponensi Synodo firmata sunt, vel postmodum meliore Concilio apud Carthaginem definita, nunc quoque nobis ex ordine recitentur. Tunc demum fraternitatis vestræ concordia luce clarior apparebit, si hæc, quæ à nobis superioribus Conciliis legaliter definita noscuntur, non solùm consensu vestro his actis, verùm & subscriptionibus manifestetis. Xantippus Episcopus primæ sedis Numidiæ dixit: Credo quod omni fraternitati placuit & statuta sua manu confirmauerunt, subscribendo etiam nobis placere posse, & nostra subscriptione firmamus. Nicetius Episcopus primæ sedis Mauritaniæ Sitifensis dixit: Quæ recitata sunt decreta, quoniam ratione non carent, & sunt approbata cunctis, etiam & meæ paruitati hæc placent, quæ quidem propria subscriptione firmabo.

De Episcoporum ordine, vt qui posteriùs ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre.

VALENTINVS Episcopus dixit: Si XXCVI. permittit bonum patientiæ vestræ, prosequor ea, quæ præterito tempore in Ecclesia Carthaginensi gesta sunt, & subscriptionibus fratrum firmata claruerunt, etiam nos hoc seruaturos esse profiteor: sed illud scimus, inuiolatè semper mansisse Ecclesiasticam disciplinam, ita vt nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet anteponere, sed officus charitatis id semper exhibitum est prioribus, quod in sequentibus gratanter semper acciperetur. Hunc ordinem iubeat sanctitas vestra meliùs vestris interlocutionibus roborari. Aurelius Episcopus dixit: Non deceret quidem, vt hæc repeteremus, nisi fortè existerent inconsideratæ mentes quorumdam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent sensus, sed communis hæc causa est, quam insinuauit frater, & consacerdos noster, vt vnusquisque nostrûm ordinem sibi decretum à Deo cognoscat, & posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re dico, prout captus animi mei retinet, eos, qui puta-

uerint spretis maioribus aliquid præsumendum, competenter esse ab omni Concilio coërcendos. Xantippus Episcopus primæ sedis Numidiæ dixit: Audiuit omnium fratrum præsentia prosecutionem fratris & consacerdotis nostri Aurelij, quid ad hæc respondent? Datianus Episcopus dixit: Quæ maiorum decreuit sententia, nostro assensui mancipabuntur, vt quæ præteritorum Conciliorum gestis tenentur Carthaginensis Ecclesiæ, nostra assensione plenè apud omnes firmata teneantur. Vniuersi Episcopi dixerunt: Hic ordo & à patribus, & à maioribus seruatus est, & à nobis Deo propitio seruabitur, saluo etiam iure Primatus Numidiæ, & Mauritaniæ.

De Archiuo, & matricula Numidiæ.

DEINDE placuit omnibus Episcopis, qui in hoc Concilio subscripserunt, vt matricula, & archiuus Numidiæ, & apud primam sedem sit, & in metropoli, id est Constantina.

De Quodvultdeo Episcopo.

XXCVII. DE Quodvultdeo etiam Centuriensi, quoniam aduersarius ipsius, cùm se petisset introduci ad Concilium nostrum, interrogatus, vtrum cum eo vellet apud Episcopos experiri, primò promiserat, & alia die respondit hoc sibi non placere, atque discessit: placuit omnibus Episcopis, vt nullus idem Quodvultdeo communicet, donec causa eius, qualem potuerit, terminum sumat. Nam adimi ei Episcopatum, antequam causæ eius exitus appareret, nulli Christiano videri iure potuisset.

De Maximiano Episcopo.

XXCVIII DE Maximiano autem Bagaiensi, & ad eum, & ad ipsam plebem placuit de Concilio literas dari, vt & ipse ab Episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.

Vt Episcopi, qui ordinantur, ab ordinatoribus suis epistolas accipiant, quæ diem, & consulem præferant.

XXCIX. DEINDE placuit, vt quicunque deinceps ab Episcopis ordinantur per prouincias Africanas, literas accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, continentes consulem & diem: vt nulla altercatio de posterioribus, vel anterioribus oriatur.

De his, qui vel semel in Ecclesia legerint, ab aliis non posse promoueri.

ITEM placuit, vt quicunque in Ecclesia vel semel legerit, ab alia Ecclesia ad clericatum non teneatur. Et subscripserunt: Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi: similiter & cæteri Episcopi subscripserunt. XC.

In hoc Concilio quid egerint Episcopi, qui ad transmarina legati directi sunt, intimatur.

GLORIOSISSIMO Imperatore Theodosio Augusto, & Rumorido v. c. Consſ. IX. Kal. Septembris Carthagine, in basilica regionis secundæ, cùm Aurelius Episcopus in vniuersali Concilio consedisset, adstantibus diaconis, Aurelius Episcopus dixit: Exigente ratione fraternitas vestra à mea tenuitate ad hoc Concilium congregata est, iamdudum enim, sicut vestra sanctitas recordatur, habito Concilio destinauimus fratres nostros ad transmarina legatos, quos oportuit in cœtu sanctitatis vestræ perfunctæ legationis cursum narrare, & licèt hesterno die de hac re confidentibus nobis præter gesta Ecclesiastica diligentiùs quæ gesserint, tractaremus, hodie tamen oportet tractatum hesterni diei actis Ecclesiasticis confirmari.

De Episcopis prouinciarum Africæ, qui non adfuerunt præsenti Concilio.

ORDO itaque rerum deposcit, vt primitus de fratribus nostris & consacerdotibus, qui ad hoc Concilium vel de Byzatio, vel certè de Mauritania conuenerunt, quæramus, quemadmodum huic Concilio decreuerint interesse, & offerentibus Philologio, Gesta, Venustiano, & Feliciano Episcopis prouinciæ Byzacenæ, legationis literas, & recitatis, offerentibus etiam Luciano, & Syluano legatis prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis legationis literas, & recitatis, Aurelius Episcopus dixit: Horum scriptorum textus sociabitur gestis.

De Episcopis Byzacenis.

NVMIDIVS Episcopus dixit: Animaduertimus fratres & Coëpiscopos nostros Byzacenæ prouinciæ, & Mauritaniæ Sitifensis ad Concilium destinasse legatos: nunc quæramus, vtrum legati

gati Numidiæ aduenerint, vel certè prouinciæ Tripolitanæ, vel Mauritaniæ Cæsariensis.

De Episcopis Mauritaniæ Sitifensis.

LVCIANVS, & Syluanus Episcopi, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis dixerunt: Serò ad Cæsarienses fratres nostros tractoria venit, nam iam & illi venirent, tamen necesse est veniant, & confidimus de animis illorum, quia si quid in hoc Concilio gestum fuerit, & ipsi sine dubio suos consensus adhibebunt.

De Episcopis Numidiæ.

ALYPIVS Episcopus Ecclesiæ Tagastensis dixit: Nos quidem de Numidia venimus, ego, & sancti fratres Augustinus, & Posidius, sed de Numidia legatio mitti non potuit, quòd adhuc tumultu tironum, Episcopi propriis necessitatibus in ciuitatibus suis aut impediti, aut occupati sunt. Nam etiam tractoriam sanctitatis tuæ cùm ad sanctum senem Xantippum deferrem, in præsenti tractatu hoc visum fuerat, vt Concilium indiceretur, quòd instructa legatio posset ad hoc Concilium destinari, sed cùm eum posterioribus literis ammonerem de impedimento tironum, vt superiùs dixi, rescriptis propriis excusauit. Aurelius Episcopus dixit: Non dubium est, quòd prædicti fratres & Coëpiscopi nostri Numidiæ, cùm gesta Concilij acceperint, & suos adhibebunt consensus, & in effectum deducere maturabunt, quæcunque in placitum venerint: cura ergo istius sedis hoc ipsum vt eis intimetur necesse est prouideri.

De Episcopis Tripolitanis.

DE Tripolitanis verò fratribus nostris hoc potui condiscere, quòd Dulcicium fratrem nostrum destinauerint legatum: sed quia non potuit occurrere, hoc asseuerauerunt quidam filij nostri venientes de supradicta prouincia, quòd memoratus nauis se commiserit, & credendum est accidisse nonnullam de tempestatibus moram, quæ retardaret eius aduentum: tamen etiam circa ipsos, si charitati vestræ placet, hæc forma seruabitur, vt placita ad eosdem Concilij transmittantur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Hæc, quæ statuit sanctitas tua, omnibus placent.

De conueniendis Donatistis.

AVRELIVS Episcopus dixit, quòd in tractatum venit charitatis vestræ, puto hoc Ecclesiasticis gestis esse firmandum. Professio enim vestra omnium hoc depromsit, debere vnumquemque nostrûm in ciuitate sua per se conuenire Donatistarum præpositos, aut adiungere sibi vicinum collegam: vt pariter eos in singulis quibusque ciuitatibus, vel locis per magistratus, vel seniores locorum conueniant. Hoc si omnibus placet, edicatur: Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet, & omnes hac subscriptione nostra firmauimus. Petimus etiam, vt epistolis ad iudices de Concilio mittendis, pro omnibus subscribat sanctitas tua. Aurelius Episcopus dixit: Si videtur charitati vestræ, forma conuentionis eorum recitetur: vt hunc tenorem prosecutionis omnes, si placuerit, teneamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Recitetur. Lætus notarius recitauit. XCI.

Forma conuentionis Donatistarum.

ILLE Episcopus Ecclesiæ illius dixit: Quid de authoritate illius amplissimæ sedis impetrauerimus, petimus grauitatem vestram recitare, & gestis innecti, atque vt in effectum deduci iubeatis. Recitata autem iussione, atque actis innexa, ille Episcopus Ecclesiæ illius dixit: Quid ergo nobis de Concilio Ecclesiæ Catholicæ mandatum sit ad Donatistas per vestram grauitatem perferendum, audire, & actis inserere, & ad eos perferre dignemini, eorúmque responsionem rursus apud acta vestra nobis insinuare. Conuenimus vos ex Concilij nostri Catholica authoritate missi; de vestra correptione gaudere cupientes, considerantes Domini charitatem, qui dixit, Beati pacifici, quia ipsi filij Dei vocabuntur, & admonuit per Prophetam etiam in his, qui dicunt se fratres nostros non esse, dicere nos debere, fratres nostri estis. Hanc ergo pacificam ex charitate venientem commonitionem nostram contemnere non debetis: vt si quid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis adserere, id est, vt congregato vestro Concilio deligatis ex vobis, quibus causam assertionis vestræ committatis: vt & nos possimus hoc facere, vt etiam de nostro Concilio deligantur, qui cum eis, quos delegeritis, constituto loco, & tempore quicquid quæstionis est, XCII.

quod vestram à nobis separat communionem, cum pace discutiant, & tandem aliquando adiuuante Domino Deo nostro, finem veternosus error accipiat, ne propter animositatem hominum infirmæ animæ, & ignari populi sacrilega dissensione dispereant. Si enim hoc fraternè acceperitis, veritas facilè dilucescet, si autem hoc facere nolueritis, diffidentia vestra facilè innotescet. Cúmque recitata esset, ab vniuersis Episcopis dictum est: Satis placet, hoc fiat. & subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi,& prælecto subscripsi. similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

Hac Synodus aduersus Donatistas legationem ad Principes dirigit.

GLORIOSISSIMO Imperatore Honorio Augusto VI. Conss. XII. Kal. Iulias Carthagine, in basilica regionis secundæ. In hoc Concilio legationem susceperunt Theasius, & Euodius contra Donatistas, in quo Concilio insertum est commonitorium, quod ita se continet.

Quale commonitorium acceperunt legati contra Donatistas.

XCIII. COMMONITORIVM fratribus Theasio, & Euodio, legatis ex Carthaginensi Concilio ad gloriosissimos, religiosissimósque Principes missis, cùm Domini auxilio piissimos Imperatores adierint, vt eis insinuent.

Quemadmodum plena fiducia secundùm superioris anni Concilium Donatistarum præpositi actis municipalibus sunt conuenti:vt si confiderint de assertionibus suis, electis ex suo numero aliquibus idoneis, nobiscum pacificè conferrent, & mansuetudine Christiana, si quid veritatis tenerent, non ambigerent demonstrare, quò ita sinceritas Catholica, quæ iam pridem superioribus temporibus claruit, nunc quoque per imperitiam, vel pertinaciam resistentibus innotesceret: sed quia diffidentia premebantur, nihil penè ausi sunt respondere. Vnde quia impletum est erga eos Episcopale, ac pacificum officium, & illi qui veritati respondere nequiuerunt, ad immanes violentias sunt conuersi; ita, vt multos Episcopos, multósque clericos (vt de laicis taceamus) insidiis oppresserint, Ecclesias etiam aliquas inuaserint, aliquas inuadere pertentauerint: ipsorum iam clementiæ est consulere, vt Ecclesia Catholica, quæ eos religioso vtero, in Christo genuit, & fidei firmitate nutriuit, eorum etiam prospectione muniatur, ne temerarij homines, religiosis temporibus, infirmos populos terrendo præualeant: quoniam seducendo deprauare non possunt. Nota est enim,& sæpe legibus conclamata Circuncellionum qua furunt, detestabilis manus: quæ etiam ipsorum religiosissimorum suprà Principum frequentibus sanctionibus condemnata est, aduersus quorum furorem possimus non insolita, nec à scripturis sanctis aliena impetrare præsidia, quando Apostolus Paulus, sicut in Apostolorum actibus fidelibus notum est, factiosorum conspirationem militari etiam submouit auxilio. Sed nos illud poscimus, vt Catholicis Ecclesiis ordinum per ciuitates singulas, & vicinorum quorumque possessorum per diuersa loca sine vlla dissimulatione tuitio præbeatur. Simul etiam petendum, vt illam legem, quæ à religiosæ memoriæ eorum patre Theodosio de auri libris decem in ordinatores, vel ordinatos hæreticos, seu etiam in possessores, vbi eorum congregatio deprehenditur, promulgata est, ita deinceps confirmari præcipiant: vt in eos valeat, contra quos propter eorum insidias Catholici prouocati contestationem deposuerint, vt hoc saltem terrore à schismatica, vel hæretica prauitate desistant, qui consideratione æterni supplicij emendari corrigíque dissimulant. Petendum etiam, vt lex, quæ hæreticis vel ex donationibus, vel ex testamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, vt eis relinquendi, vel sumendi ius adimat, qui pertinaciæ furore cæcati, in Donatistarum errore perseuerare voluerint. Cæterum illis, qui consideratione vnitatis, & pacis se corrigere voluerint, absque interdicto huius legis capiendæ hæreditatis aditus pateat, etiam si adhuc in errore hæretico constitutis aliquid antè donationis, vel hæreditatis obuenit: his sanè exceptis, qui lite pulsati putauerint ad Catholicam transeundum, quia de talibus credibile est, non metu cælestis iudicij potiùs, quàm terreni commodi auiditate veritatem Catholicam præoptasse. Ad hæc autem omnia præsidio opus est potestatum suarum quarumque prouincia-

tum, sanè pro vtilitatibus Ecclesiæ, quicquid intellexerint prodesse, agendi & imperandi liberam decernimus legationem. Illud præterea cunctis nobis placuit, vt literæ de cœtu nostro ad gloriosissimos Imperatores, & eminentissimas potestates dirigantur: quibus instruantur omnium consensu ad beatissimum comitatum legatos à nobis esse directos. Sed quia iisdem literis ab omnibus subscribi tardissimum est, nisi singulorum subscriptionibus eædem epistolæ onerentur, petimus, frater Aureli, vt iisdem tua charitas nostro omnium nomine subscribere dignetur, & subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & subscripsi: similiter & cæteri Episcopi subscripserunt. Literæ etiam ad iudices mittendæ sunt, vt donec Dominus legatos ad nos redire permittat, tuitionem per ordines ciuitatum, & possessores prædiorum Ecclesiæ Catholicæ impertiant Adiungendum etiam de Equirio, vt improbitas eius, qua sibi ius sacerdotum improbissimè vendicat, ab Hipponensi Diaretorum diœcesi secundùm statuta Imperatoria repellatur. Literæ etiam ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ commendatione legatorum mittendæ sunt: vel ad alios, vbi fuerit Imperator, & subscripserunt. Item Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

In hac Synodo quæ statuta sunt, breuis declarat adnexus.

Stilicone iterum, & Arthemio vv.cc.Conss.x.Kal. Septembris Carthagine in basilica regionis secundæ. Huius Concilij gesta ideo non ex integro descripsi: quoniam magis ea, quæ in tempore necessaria fuerunt, quàm aliqua generalia, constituta sunt, sed ad instructionem studiosorum eiusdem Concilij breuem digessi.

Breuis causarum.

XCIV. Vt libera legatio ab omnibus prouinciis ad Concilium dirigatur. ad Mizonium legati, & literæ, propter liberam dirigendam legationem destinare præceptæ sunt: vt quia apud Carthaginem tantùm vnitas facta est, dentur etiam literæ ad iudices: vt & aliis prouinciis, & ciuitatibus operam impendi iubeant vnitati, & gratiarum actiones de Carthaginensi Ecclesia pro vniuersa Africa de exclusione Donatistarum cum Episcoporum literis ad comitatum mittantur. Recitatæ literæ Papæ Innocentij, vt Episcopi ad transmarina pergere facilè non debeant, quod hoc ipsum Episcoporum sententiis confirmatur: vt propter gratiarum actionem, & exclusionem Donatistarum duo clerici Ecclesiæ Carthaginensis ad comitatum mittantur.

In hoc Concilio quædam de constitutis superioribus corriguntur.

Gloriosissimis Imperatoribus Honorio VII. & Theodosio II. iterum Augustis Conss. Idus Iunias Carthagine, in basilica regionis secundæ. Cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis suis consedisset, adstantibus diaconis, quoniam constitutum fuerat in Concilio Hipponensi, vt singulis annis contraheretur Concilium Africæ plenarium: non tantùm hic apud Carthaginem, verùm etiam per diuersas prouincias suo ordine, & hoc reseruatum est, vt indiceremus aliquando in Numidia, aliquando in Byzatio, atque hoc laboriosum omnibus fratribus visum est.

Concilium vniuersale, non nisi necessitate faciendum.

Placvit, vt non sit vltrà fatigandis XCV. fratribus anniuersaria necessitas, sed quoties exegerit causa communis, id est totius Africæ: vndecunque ad hanc sedem de hac re datæ literæ fuerint, congregandam esse Synodum, in ea prouincia, vbi opportunitas persuaserit: causæ autem quæ communes non sunt, in suis prouinciis iudicentur.

Vt ab electis iudicibus prouocare non liceat.

Si autem fuerit prouocatum, eligat XCVI. qui prouocauerit, iudices, & cum eo & ille, contra quem prouocauerit: vt ab ipsis deinceps nulli liceat prouocare.

De legationibus diuersarum prouinciarum.

Cvm vniuersæ legationes diuersarum prouinciarum allegarentur, gratissimè acceptæ sunt, id est Numidarum, Byzacenorum, Maurorum Sitifensium, itémque Cæsariensium, sed & Tripolitanorum.

De executoribus Ecclesiæ.

PLACVIT præterea vt executores in omnibus desideriis quæ habet Ecclesia quinque postulentur, qui in diuersis prouinciis impertiantur.

Vt ab Imperatoribus postuletur aduocatorum defensio pro causis Ecclesiæ.

XCVII. PLACVIT etiam, vt petant ex nomine prouinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius, & Fortunatianus à gloriosissimis Imperatoribus: vt dent facultatem defensores constituendi scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, vt more sacerdotum prouinciæ, iidem ipsi qui defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitauerit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicum secretaria.

Vt sit legatio libera.

PLACVIT vt legationem liberam habeant ad comitatum missi delecti legati.

Protestatio Maurorum Pontificum de Primoso.

PROTESTATOS esse præterea Mauros Cæsarienses constat, Primosum per principales ciuitatis Thiganensis conuentum literis eorum fuisse, vt secundùm principalia scita, plenario Concilio sui præsentiam faeeret, & vt oportuit, requisitus Primosus repertus non est, sicuti diaconi renunciauerunt: sed quia poposcerunt iidem Mauri, de plenario Concilio oportere literas destinari ad venerabilem fratrem senem Innocentium, has placuit mitti, vt agnoscat requisitum Primosum in Concilio, & minimè fuisse repertum.

De plebibus, quæ nunquam Episcopos habuerunt.

XCVIII. PLACVIT & illud, vt plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario vniuscuiusque prouinciæ, & Primatis, atque consensu eius ad cuius diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minimè accipiant.

De plebibus, vel diœcesibus ex Donatistis conuersis.

SANE vt illæ plebes, quæ conuersæ sunt à Donatistis, & habuerunt Episcopos sine dubio, inconsulto Concilio habere mereantur: quæ autem plebes habuerunt Episcopum, & eo defuncto voluerint non Episcopum proprium habere, sed ad alicuius Episcopi diœcesim pertinere, non eis esse denegandum. Nec non & illud suggestum est, quòd plebes ante legem Imperatoris de vnitate latam quicunque conuerterentur Episcopi ad Catholicam, ipsi eas obtinere debeant: verùm à lege vnitatis, & deinceps, oporteat vniuersas Ecclesias vendicare sibi Episcopos Catholicos eorum locorum, ad quæ loca sub hæreticis pertinebant vel conuersorum ad Catholicam vel non conuersorum hæreticorum, & diœceses, & si qua fortè sunt instrumenta Ecclesiæ, vel ad eius ius pertinentia. Qui verò aliqua vsurpauerunt, post legem vsurpata conuenti restituant. XCIX.

De suggestione Maurentij Episcopi.

AD suggestionem vel postulationem Episcopi Maurentij, cùm lecta fuisset scheda, quam obtulit Episcopus Placentinus, qui personam legati Numidiarum gestat, sententia eiusdem Placentini recitata est in conspectu Episcoporum, & cùm quærerentur hi, quos adesse voluit à diaconis pro foribus, id est, seniores à noua Germania, ac minimè inuenirentur, secundò vel tertiò requisiti: propterea censuit sanctum Concilium, vt literæ ad eundem senem Xantippum prærogentur, quò nouerit voluntati plebis memoratæ nullo modo iniuriam Episcopi succumbendum. Maurentius Episcopus dixit: Quoniam requisiti sunt seniores à noua Germania secundò, ac tertiò, & non sunt inuenti, quibus præceptum erat à Primate, vt occurrerent ad venerabile Concilium, quod nunc agitur idibus Iuniis, suam absentiam procurarunt: idcirco decernat ex hac re aliquid sanctitas vestra, ne sub molestia calumniæ ipsorum innocens videar laborare: Concilium sanctum statuit, debuisse quidem secundùm censuram sacerdotalem ex hoc Concilio aduersus contumaces ferri sententiam: sed quia mansuetudo Ecclesiastica seruanda est in omnibus causis, promissæ sunt literæ ad senem Xantippum, C.

vt nouerint iudices de Concilio electos sine dilatione considerare debere in ciuitate Thubursicensi, vt negotio congruum adhibeatur examen. Maurentius Episcopus dixit: Iudices peto sanctum senem Xantippum, sanctum Augustinum, Florentium, Theasium, Sansucium, Secundum, & Posidium, hos decerni mihi iubeatis. Sanctum Concilium concessit iudices postulatos, reliquos autem iudices ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus à noua Germania senex Xantippus curauit decernere.

De pacificandis Ecclesiis Romana, & Alexandrina.

CI. PLACVIT etiam, vt de dissensione Romanæ, atque Alexandrinæ Ecclesiæ, ad sanctum Papam Innocentium scribatur, quò vtraque Ecclesia intra se pacem, quam præcepit Dominus, teneat.

De his qui vxores, aut quæ viros dimittunt, vt sic maneant.

CII. PLACVIT, vt secundùm Euangelicam, & Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab vxore, neque dimissa à marito, alteri coniungatur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur: quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur, in qua causa legem Imperialem petendam promulgari.

De precibus ad altare dicendis.

CIII. PLACVIT etiam hoc, vt preces, quæ probatæ fuerint in Concilio, siue præfationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino contra fidem praeferantur, sed quæcunque à prudentioribus fuerint collectæ, dicantur.

De his, qui publicorum iudiciorum cognitionem ab Imperatore poposcerint.

CIV. PLACVIT, vt quicunque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur: si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postularit, nihil ei obsit.

De his, qui cùm in Africa non communicant, voluerint trans mare subrepere.

CV. QVICVNQVE autem non communicans in Africa, si in transmarinis ad communicandum obrepserit, iacturam clericatus excipiat.

Vt pergentes ad comitatum causam suam, vel Carthaginensi vel Romano Pontifici insinuare procurent.

CVI. PLACVIT, vt quicunque ad comitatum ire voluerit, in formata, qua ad vrbis Romæ Ecclesiam mittitur, intimetur: vt inde etiam ad comitatum formatam accipiat. Quòd si accipiens ad Romam tantummodo formatam, & tacens necessitatem, quæ ad comitatum illi pergendum est, voluerit etiam ad comitatum pergere, à communione remoueatur. Quòd si ibi Romæ ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Episcopum vrbis Romæ ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem Romani Episcopi perferat. Formatæ autem, quæ à Primatibus, vel à quibuscunque Episcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ: quòd si adhuc eiusdem anni Paschæ dies incertus est, ille præcedens adiungatur, quomodo solet post Consulatum in publicis gestis adscribi. Placuit & illud, vt aduersus Donatistas, & paganos, vel eorum superstitiones, legati missi de hoc glorioso Concilio, quicquid vtile peruiderint, de gloriosissimis Principibus impetrent. Placuit etiam petitu omnium Episcoporum, vt epistolis omnibus de Concilio dandis sanctitas tua sola subscribat. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

Concilium contra paganos, & hæreticos.

BASSO, & Philippo vv.cc. Conss. XVI. Kal. Iulias Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ. In hoc Concilio legationem iterum suscepit Fortunatianus Episcopus contra paganos, & hæreticos.

Item Concilium contra paganos, & hæreticos.

BASSO, & Philippo vv. cc. Conss. III. Idus Octobris Carthagine in secretario basilicæ restitutæ. In hoc Concilio susceperunt legationem Restitutus, & Florentius Episcopi, contra paganos & hæreticos eo tempore, quo Seuerus, & Macarius occisi sunt, & propter eorum causam Euodius, Theasius, & Victor Episcopi cæsi sunt.

Concilium de cognitione Episcopi.

CVII. GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio VII. & Theodosio III. Aug. Conss. XVII. Kal. Iulias Carthagine in basilica regionis secundæ. In hoc Concilio placuit, vt non sibi vnus Episcopus vendicet cognitionem. Gesta huius Concilij ideo non descripsi, quoniam prouinciale, non vniuersale celebratum est.

Concilium contra Donatistas.

POST Consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij VIII. & Theodosij III. Augg. XVIII. Kal. Iulias Carthagine in basilica regionis secundæ. In hoc Concilio legationem susceperunt contra Donatistas, Florentius, Possidius, Præsidius, & Benenatus Episcopi, eo tempore, quo lex data est, vt liberâ voluntate quis cultum Christianitatis exciperet.

Concilium contra hæresim Pelagij, & Cælestij.

CVIII. GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio XII. & Theodosio IX. Augg. Conss. Kal. Maias Carthagine in secretario basilicæ Fausti. Cùm Aurelius Episcopus vniuersali Concilio consedisset, adstantibus diaconis, placuit omnibus Episcopis, quorum nomina, & subscriptiones inditæ sunt, in sancta Synodo Carthaginensis Ecclesiæ constitutis.

Quòd Adam non sit factus à Deo mortalis.

CIX. VT quicunque dicit Adam primum hominem mortalem factum, ita vt siue peccaret siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

Quòd paruuli in peccatorum remissionem baptizentur.

CX. ITEM placuit, vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit in remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, vnde sit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit. Quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus: Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt: nisi quemadmodum Ecclesia Catholica vbique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei etiam paruuli, qui nihil peccatorum in seipsos adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

Quòd gratia Dei non solùm remissionem tribuat peccatorum, sed etiam præstat adiutorium, ne peccetur.

ITEM placuit, vt quicunque dixerit gratiam Dei, quâ iustificatur homo per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit. CXI.

Quòd gratia Christi non solùm scientiam tribuat quid agamus, sed etiam dilectionem nobis inspirat, vt quod scimus, implere valeamus.

ITEM quisquis dixerit, eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum propter hoc tantùm nos adiuuare ad non peccandum; quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere, quid vitare debeamus: non autem per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognouerimus etiam facere diligamus atque valeamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apostolus, scientia inflat, charitas verò ædificat, valde impium est, vt credamus ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Christi: ad eam, quæ ædificat, non habere: cùm sit vtrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus, vt ædificante charitate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est, qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est, charitas ex Deo est. CXII.

Quòd sine Dei gratia nihil boni possimus implere.

ITEM placuit, vt quicunque dixerit ideo nobis gratiam iustificationis dari, vt quid facere libero iubemur arbitrio, faciliùs possimus implere per gratiam, tanquam & si gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam si- CXIII.

ne illa implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait, sine me difficiliùs potestis facere: sed ait, sine me nihil potestis facere.

Quòd non solùm humilis, sed verax sanctorum vox ista est, si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.

CXIV. ITEM placuit, quod ait sanctus Ioannes Apostolus: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est. Quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat, propter humilitatem opórtere dici, nos non habere peccatum, non quia verè ita est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est, & iustus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet, hoc non tantùm humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere: Si dixerimus, non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est: sed cùm ait, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est, satis ostendit, eum, qui dixerit se non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

Quòd in oratione Dominica, sancti pro se dicant, dimitte nobis debita nostra.

CXV. ITEM placuit, vt quicunque dixerit in oratione Dominica ideo dicere sanctos, dimitte nobis debita nostra, vt non pro se ipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores, & ideo non dicere vnumquemque sanctorum, dimitte mihi debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, vt hoc pro aliis potiùs, quàm pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim, & iustus erat Apostolus Iacobus, cùm dicebat: in multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est, omnes, nisi vt ista sententia conueniret & psalmo, vbi legitur: Ne intres in iudicio cum seruo tuo, quoniam non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens: & in oratione sapientissimi Salomonis: non est homo, qui non peccauit: & in libro sancti Iob: in manu omnis hominis signat, vt sciat omnis homo infirmitatem suam. Vnde etiam Daniel sanctus, & iustus cùm in oratione pluraliter diceret: peccauimus, iniquitatem fecimus, & cætera, quæ ibi veraciter, & humiliter confitetur: ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hoc non de suis, sed de populi sui potiùs dixisse peccatis, postea dixit: cùm orarem, & confiterer peccata mea, & peccata populi mei Domino Deo meo, noluit dicere peccata nostra, sed peccata populi sui dixit, & sua: quoniam futuros istos, qui tam malè intelligerent, tanquam Propheta, præuidit.

Quòd veraciter à sanctis dicatur, dimitte nobis debita nostra.

ITEM placuit, vt quicunque ipsa verba Dominicæ orationis, vbi dicimus, dimitte nobis debita nostra, ita volunt à sanctis dici, vt humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, debita non habere? CXVI.

De plebibus conuersis à Donatistis.

ITEM placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Ecclesia plenario Concilio constitutum est, vt quæcunque Ecclesiæ in diœcesi constitutæ, ante leges de Donatistis latas, Catholicæ factæ sunt, ad eas cathedras pertineant, per quarum Episcopos factum est, vt Catholicæ vnitati communicarent: post leges autem, quæcunque communicauerunt, illuc pertineant, quò pertinebant, cùm essent in parte Donati. Sed quia multæ controuersiæ postea inter Episcopos de diœcesibus ortæ sunt, & oriuntur, quibus tunc minùs videtur esse prospectum, nunc isto Concilio sancto placuit: vt vbicunque & Catholica fuit, & pars Donati, & ad diuersas cathedras pertinebant, quocunque tempore illic vnitas facta est, vel facta fuerit, siue ante leges, siue post leges, ad eam cathedram pertineant, ad quam Catholica, quæ iam ibi fuerat, pertinebat. CXVII.

De diœcesibus: qualiter eas diuidant inter se Episcopi tam Catholici, quàm qui ex Donati parte conuersi sunt.

ITA sanè, vt si Episcopus ex Donatistis ad Catholicam vnitatem conuersus est, æqualiter inter se diuidant eas, quæ sic fuerint inuentæ, vbi ambæ partes fuerunt, id est, vt alia loca ad illum, alia ad CXVIII.

illum pertineant, ita vt ille diuidat, qui amplius temporis in Episcopatu habet, & minor eligat. Quòd si fortè vnus fuerit locus, ad eum pertineat cui vicinior inuenitur. Quòd si ambabus cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Quòd si fortè antiqui Catholici suum Episcopum voluerint, & illi suum, qui ex Donati parte conuersi sunt: plurium voluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, maioris temporis Episcopo deputetur. Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt: vt non possint æqualiter diuidi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quod superiùs dictum est, cùm de vno tractatur loco.

Vt si quam diœcesim Episcopus ab hæresi liberans triennio possederit, nullus eam repetat.

CXIX. ITEM placuit, vt etiam si quisquam, post leges, aliquem locum ad Catholicam vnitatem conuerterit: si eum per triennium nemine repetente retinuit, vlteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui posset repetere, & tacuit, præiudicium patietur: si autem non fuit, non præiudicetur matrici, sed liceat, cùm locus acceperit Episcopum, qui non habebat, ex ipso die intra triennium repetere. Itémque si fuerit Episcopus ad Catholicam ex Donati parte conuersus, non ei præiudicet præfinitum tempus: sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quæ ad ipsam pertinebant cathedram.

De his, qui in plebes, quas ad se putant pertinere, inconuentis his, à quibus tenentur, inruerint.

CXX. ITEM placuit, vt quicunque Episcopi, plebes, quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ita repetunt, vt causas suas Episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente inruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicunque iam hoc fecerunt, si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt: ille inde discedat, quem constiterit prætermissis iudiciis Ecclesiasticis inruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si à Primate, vt retineat, literas impetrarit, sed siue habeat literas, siue non habeat, conueniat eum, qui tenet, & eius literas accipiat, vt eum appareat pacificè tenuisse Ecclesiam ad se pertinentem. Si autem aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos iudices causa finiatur: siue quos eis Primates dederint: siue quos ipsi vicinos ex consensu elegerint.

De his, qui plebes ad se pertinentes negligunt.

ITEM placuit, vt quicunque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia, in Catholicam vnitatem lucrari, conueniantur à diligentibus vicinis Episcopis, vt id agere non morentur. Quòd si intra sex menses à die conuentionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipsum pertineant. Ita sanè, vt si ille, ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab hæreticis, vt impune ibi sint, & suam diligentiam fuisse præuentam: vt eo modo eius cura solicitior vetaretur: cùm hoc iudices Episcopi cognouerint, suæ cathedræ loca restituant. Sanè si Episcopi, inter quos causa versatur, diuersarum sunt prouinciarum, ille Primas det iudices, in cuius prouincia est locus, de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut vnus eligatur, aut tres: vt si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum. CXXI.

Quòd electorum iudicum sententia sperni non debeat.

A iudicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare. Et quisquis prouocatus reperius fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cùm hoc primæ sedis Episcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei communicet Episcoporum, donec obtemperet. CXXII.

Vt si Episcopus negligat suam diœcesim, communione priuetur.

SI in matricibus cathedris Episcopus negligens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur à vicinis Episcopis diligentibus, & ei sua negligentia demonstretur, vt se excusare non possit. Quòd si ex die, quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad vni- CXXIII

vnitatem Catholicam conuertendos curauerit: non ei communicetur, donec adimpleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adscribatur Episcopo.

De Episcopis, qui Donatistas communicasse mentiti fuerint.

CXXIV. Si autem probatum fuerit, eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam Episcopatum amittat.

De presbyteris, & clericis, vt non appellent nisi ad Africana Concilia.

CXXV. Item placuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint: vicini Episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finiant adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates prouinciarum suarum: ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communionem suscipiatur.

De virginibus etiam minoribus velandis.

CXXVI. Item placuit, vt quicunque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur, vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velauerit virginem, seu velauit intra viginti & quinque annos ætatis: non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

Ne diutius Episcopi teneantur in Concilio, ternos ex se singularum prouinciarum iudices eligant.

CXXVII. Item placuit, ne diutius vniuersi Episcopi, qui ad Concilium congregati sunt, tenerentur, ab vniuerso Concilio iudices ternos de singulis prouinciis eligi, & electi sunt de prouincia Carthaginensi, Vincentius, Fortunatianus, & Clarus: de prouincia Numidia Alypius, Augustinus, & Restitutus: de prouincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano Primate Cresconius, Iocundus, & Æmilianus: de Mauritania Sitifensi Seuerianus, Asiaticus, & Donatus: de prouincia Tripolitana Plautius, qui ex more legatus vnus est missus, qui omnes cum sancto sene Aurelio vniuersa cognoscant: à quo petiit vniuersum Concilium, vt cunctis siue gestis, quæ confecta iam sunt, seu epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. similiter & cæteri subscripserunt.

Item huic Concilio interfuit Ecclesiæ Romanæ legatio.

Post Consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij XII. & Theodosij VIII. Augg. III. Kal. Iunias, Carthagine in secretario basilicæ restitutæ. Cùm Aurelius Episcopus, vnà cum Faustino Ecclesiæ Potentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legato Romanæ Ecclesiæ, Vincentio Culositano, Fortunatiano Neapolitano, Mariano Vzipparensi, Adeodato Simidico, Pentadio Carpitano, Rufiniano Muzubensi, Prætextato Sicilibensi, Quodvultdeo Verensi, Candido Abbiritano, Galloniano Vtiensi legatis prouinciæ Proconsularis, Alypio Thagastensi, Augustino Hipponensium Regiorum, & Posidonio Calamensi legatis prouinciæ Numidiæ, Maximiano Aquensi, Iocundo Suffetulensi, & Hilariano Horreocellorum legatis prouinciæ Byzacenæ, Nouato Sitifensi, & Leone Moctensi, legatis prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, Ninello Rusurrensi, Laurentio Icositano, & Numeriano Rusguniensi legatis prouinciæ Mauritaniæ Cæsariensis, ab vniuersali Concilio iudicibus delectis, adstantibus diaconis, consedisset, & quibusdam peractis, multi Episcopi cæterorum peragendorum memorasse conquererentur sustinere non posse, & ad proprias Ecclesias festinarent, placuit vniuerso Concilio, vt ab omnibus eligerentur de singulis quibusque prouinciis, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, vt hi adessent, quorum subscriptiones eos affuisse testantur.

Quòd excommunicati ad accusationem admitti non debeant.

Placvitqve omnibus, quoniam superioribus Conciliorum decretis de personis, quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum iam constitutum est, & quæ personæ non admitterentur, CXXVIII

non expressum est, idcirco definimus cum rite ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laieus, accusare voluerit.

Quòd serui, & liberti, omnésque infames personæ non debeant accusare.

CXXIX. ITEM placuit, vt omnes serui, vel proprij liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt. Omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est, histriones, ac turpitudinibus subiectæ personæ, hæretici etiam, siue pagani, seu Iudæi: sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in caussis propriis accusandi licentia non neganda.

Vt qui vnum crimen non probauerit, ad alterum admitti non debeat.

CXXX. ITEM placuit, quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex ipsis, de quo priùs egerint, probare non valuerint, ad cætera iam non admittantur.

Qui ad testimonium admittendi sunt.

CXXXI. TESTES autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem intra annos XIV. ætatis suæ non admittantur.

De Episcopo, qui excommunicat eum, qui sibi soli crimen dicit esse confessum.

CXXXII. ITEM placuit, vt si quando Episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget: non putet ad iniuriam suam Episcopus pertinere, quòd illi soli non creditur, etsi scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare.

Vt non temere quemquam communione priuet Episcopus.

CXXXIII QVAMDIV excommunicato non communicauerit suus Episcopus, eidem Episcopo ab aliis non communicetur Episcopis: vt magis caueat Episcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis conuincere non poterit.

Aurelius Episcopus dixit: Iuxta statuta totius Concilij congregati, & meæ mediocritatis sententiam, placet facere rerum omnium conclusionem: vniuersi tituli designati, & digesti huius diei tractatu, Ecclesiastica gesta suscipiant; quæ verò adhuc expressa non sunt, die sequenti per fratres nostros Faustinum Episcopum, Philippum, & Asellum presbyteros venerabili fratri & Coëpiscopo nostro Bonifacio rescribemus, & subscripserunt.

Aurelius Episcopus his gestis statutorum apud nos habitis, subscripsi.

Valentinus primæ sedis Episcopus prouinciæ Numidiæ his gestis subscripsi.

Faustinus Episcopus Ecclesiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi.

Augustinus Episcopus Hipponiensis, legatus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Possidius Episcopus Calamensis, legatus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

Vincentius Culusitanus, his gestis subscripsi.

Fortunatianus Neapolitanus, his gestis subscripsi.

Pentadius Carpentanus, his gestis subscripsi.

Rufianus Maxensis, his gestis subscripsi.

Prætextatus Sicilibensis, his gestis subscripsi.

Quodvultdeus Verensis, his gestis subscripsi.

Candidus Germaniæ, his gestis subscripsi.

Maximianus Aquensis, his gestis subscripsi.

Iucundus Suffetulensis, legatus prouinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi.

Maximinus, legatus prouinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi.

Hilarianus Horreocellensis, legatus prouinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi.

Nouatus Sitifensis, legatus prouinciæ eiusdem, his gestis subscripsi.

Ninellus Rusurrianensis, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Laurentius Icositanus, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Numerianus Rusgurensis, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Leo Moctensis, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Alius Leo, legatus prouinciæ Sitifensis, his gestis subscripsi.

Et cæteri Episcopi CCXVII. similiter subscripserunt.

Philippus presbyter, legatus Ecclesiæ

Romanæ, his gestis à nobis recollectis subscripsi.

Asellus presbyter, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi, quæ per nos directa sunt.

Incipit epistola ab omni Concilio Africano ad Bonifacium urbis Romæ Episcopum, per Faustinum Episcopum, Philippum, & Asellum presbyteros, legatos Ecclesiæ Romanæ, directa.

CXXXIV. DOMINO beatissimo, & honorabili fratri Bonifacio Aurelius, Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiæ, & cæteri, qui præsentes adfuimus, numero CC. XVII. ex omni Concilio Africæ. Quoniam Domino placuit, vt de his, quæ nobiscum egerunt sancti fratres nostri, Coëpiscopus Faustinus, & compresbyteri Philippus, & Asellus, non beatæ memoriæ Episcopo Zosimo, à quo ad nos mandata, & literas attulerunt, sed tuæ venerationi, qui in eius locum es diuinitus constitutus, humilitas nostra rescriberet, ea breuiter insinuare debemus, quæ vtrorumque concordia terminata sunt, nec ea, quæ prolixis gestorum voluminibus continentur, in quibus, salua quidem charitate, non tamen sine paruo altercationis labore demorati sumus, eà gestis deliberantes, quæ nunc ad causam pertinent. Quanquam & ille, si adhuc esset in corpore, hoc acciperet gratiùs, quòd videret pacatius terminatum domine frater. Apiarius presbyter, de cuius & ordinatione, & excommunicatione, & prouocatione fuerat exortum non solùm Siccensi, verumetiam totius Africanæ Ecclesiæ non leue scandalum, de omnibus erratis suis veniam petens communioni est restitutus. Prior autem Coëpiscopus noster Siccensis Vrbanus, quod in eo corrigendum visum est, sine vlla dubitatione correxit. Quia verò paci, & quieti Ecclesiæ non tantùm ad præsens, sed etiam in posterum prospiciendum fuit: quoniam talia multa præcesserant, vt vel similia, vel etiam grauiora deinceps præcaueri oporteret: placuit nobis, vt de Siccensi Ecclesiá, retento scilicet honore gradus sui, presbyter remoueretur Apiarius, & accepto epistolio, vbicunque alibi vellet, & posset, presbyterij munere fungeretur. Quod eidem ipsi per literas proprias postulanti sine difficultate concessimus. Sanè priusquam hæc causa isto termino clauderetur, inter alia, quæ diuturnis disceptationibus versabamus, quia ratio ipsa poscebat, vt apud acta Ecclesiastica, à fratribus nostris Faustino Coëpiscopo, & Philippo, & Asello compresbyteris quæreremus, vt promerent quicquid eis nobiscum agendum fuisset iniunctum. Nonnulla quidem sine vllo scripto prosecuti sunt verbis, sed cùm id potiùs flagitaremus, quòd in literis ferrent, commonitorium protulerunt. Quod recitatum nobis, etiam gestis, quæ secum ad vos deferunt, est allegatum. In quo eis quatuor quædam nobiscum agenda mandata sunt, vnum de appellationibus Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem: alterum, ne ad comitatum Episcopi importunè nauigent: tertium de tractandis presbyterorum, & diaconorum causis apud finitimos Episcopos, si à suis excommunicati perperam fuerint: quartum de Vrbano Episcopo excommunicando, vel etiam Romam vocando, nisi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium de primo, & tertio, id est, vt Romam liceat Episcopis prouocare, & vt clericorum causæ apud suarum prouinciarum Episcopos finiantur: iam priore anno etiam literis nostris ad eundem venerabilis memoriæ Zosimum Episcopum datis, insinuare curauimus, vt ea seruare sine vlla eius iniuria paulisper sineremus, vsque ad inquisitionem statutorum Concilij Nicæni. Et nunc de tua poscimus sanctitate, vt quemadmodum ea apud Nicæam à Patribus acta vel constituta sunt, sic ea à nobis facta custodiri, & ibi apud vos ista quæ in commonitorio attulerunt, facias exerceri: id est, si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit, vt renouetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is, qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate, quod velit, & quod æstimet. Et si decreuerit, mittendos esse qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes authoritatem eius à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit sufficere Episcopos, vt negotio termi-

num imponant: faciet quod sapientissimo suo consilio iudicauerit. Item de presbyteris, & diaconis. Si Episcopus quis iracundus (quod esse non debet) citò, aut asperè commoueatur aduersus presbyterum siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat potestatem eiectus, vt finitimos interpellet, & causa eius audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negari audientia roganti; & ille Episcopus, qui aut iustè, aut iniustè reiecit, patienter accipiat, vt negotium discutiatur, vt aut probetur eius, aut emendetur sententia. Hæc vtique vsque ad aduentum verissimorum exemplariorum Nicæni Concilij inserta gestis sunt, quæ sibi, quemadmodum ipso, quod apud nos fratres, ex Apostolicæ Sede directi, allegauerunt, commonitorio continentur. Eóque ordine, vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia, qualia commemorata iam nolumus, vel tolerare cogemur: sed credimus adiuuante misericordia Domini Dei nostri, quòd tua sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsidente, non sumus iam istum typhum passuri. Et seruabuntur erga nos, quæ nobis etiam non differentibus custodiri debeant. Cum fraterna charitate, quæ secundùm sapientiam atque iustitiam, quam tibi donauit Altissimus, etiam ipse perspicis esse seruanda, si fortè aliter se habent canones Concilij Nicæni. Quamuis plurimos codices legeremus, sed nusquam in Nicæno Concilio, in Latinis codicibus legimus, quemadmodum in supradicto commonitorio, inde directa sunt. Tum quia hic in nullo codice Græco ea potuimus inuenire, ex Orientalibus Ecclesiis, vbi perhibentur eadem decreta posse etiam authentica reperiri, magis nobis desideramus afferri. Pro qua re tuam quoque venerationem obsecramus, vt scribere etiam ipse digneris ad illarum partium sacerdotes, hoc est Ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, & Constantinopolitanæ. Et si alius etiam tuæ placuerit sanctitati, vt inde ad nos iidem canones apud Nicæam ciuitatem à Patribus constituti veniant, te potissimùm hoc beneficium cunctis Occidentalibus Ecclesiis in Domini adiutorio conferente. Quis enim dubitet exemplaria esse verissima Concilij Nicæni in Græcia congregati, quæ de tam diuersis locis, & de nobilibus Græcis Ecclesiis allata, & comparata concordant? Quod donec fiat, hæc quæ in commonitorio supradicto nobis allegata sunt, de appellationibus Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem, & de clericorum causis apud suarum prouinciarum Episcopos terminandis, nos vsque ad probationem seruaturos esse profitemur, & beatitudinem tuam ad hoc nos adiuturam, in Dei voluntate confidimus. Cætera verò, quæ in nostra Synodo gesta, vel firmata sunt, quoniam supradicti fratres nostri, Faustinus Coëpiscopus, Philippus, & Asellus presbyteri secum ferunt, si dignatus fueris, tuæ nota facient sanctitati. Et alia manu: Dominus noster te nobis annis plurimis custodiat, beatissime frater. Subscripserunt quoque Alypius, Augustinus, Possidius, Marinus, & cæteri Episcopi.

Incipiunt rescripta ad Concilium Africanum Cyrilli Alexandrini Episcopi, vbi authentica Concilij Nicæni, translata de Græco per Innocentium presbyterum transmiserunt: quæ etiam epistolæ cum eodem Concilio Nicæno per memoratum presbyterum Innocentium, & Marcellum subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis sancto Bonifacio Episcopo Ecclesiæ Romanæ, sub die VI. Kal. Decembris sunt directa.

DOMINIS honorabilibus, sanctis fratribus Coëpiscopis, Aurelio, Valentino, sed & omni sanctæ congregationi in Carthaginensi Synodo congregatæ, Cyrillus salutans in Deo charitatem vestram. Scripta venerationis vestræ multam habentia querimoniam cum omni lætitia per filium nostrum Innocentium presbyterum suscepi, quibus à nobis speratis, vt de scrinio nostræ Ecclesiæ verissima exemplaria ex authentica Synodo apud Nicæam ciuitatem, Metropolim Bithyniæ, à sanctis Patribus constituta, atque firmata, sub nostræ fidei professione vestræ dilectioni porrigamus. Vnde domini honorabiles fratres, salute præeunte Domino, necesse habui per harum latorem filium nostrum Innocentium presbyterum, fidelissima exemplaria ex authentica Synodo, in Nicæna ciuitate Bithyniæ habita, vestræ charitati dirigere. Quod & in Ecclesiastica historia requirentes, inuenietis. De Pascha verò, vt scripsistis, nunciamus vobis XVII. Kal. Maias, nos futura indictione celebrare, CXXXV.

Et alia manu: Deus, & Dominus noster sanctam vestram congregationem custodiat, quod optamus, charissimi fratres.

Incipit epistola Attici Episcopi Constantinopolitani ad eosdem.

CXXXVI. DOMINIS sanctis, meritò beatissimis fratribus Coepiscopis, Aurelio, Valentino, vel caeteris charissimis in Synodo apud Carthaginem habita, constitutis, Atticus Episcopus. Per filium nostrum Marcellum subdiaconum vestrum, scripta vestrae dilectionis cum omni gratiarum actione suscepi, Domino gratias agens, quòd merui tantorum fratrum benedictione perfrui. Domini beatissimi fratres, scripsistis sanè, vt verissimos canones apud Nicaeam ciuitatem, Metropolim Bithyniae, à Patribus constitutos sub fidei adstipulatione dirigam. Et quis est, qui communem fidem, vel statuta à Patribus firmata suis fratribus deneget? Qua de re per eundem filium meum Marcellum, subdiaconum vestrum, nimium festinantem, sicut statuti sunt in Nicaea ciuitate à Patribus canones, in integro vt iussistis, direxi: petens vt pro me plurimùm vestra sancta congregatio orare iubeat. Et alia manu: Deus noster sanctitatem vestram custodiat, quod optamus, sancti fratres.

Incipiunt exemplaria Concilij Nicaeni, directa sub die v. I. Kal. Decembris, post Consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij XII. & Theodosij VIII. Augg. Bonifacio vrbis Romae Episcopo.

CXXXVII CREDIMVS in vnum Deum, patrem omnipotentem, visibilium, necnon & inuisibilium creatorem. Et in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei, natum ex patre vnigenitum, hoc est ex substantia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non creatum, eiusdem cum patre substantiae, per quem omnia facta sunt, caelestia & terrena. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus passus est. Et resurrexit tertia die, ascendit in caelum, venturus inde iudicare viuos, & mortuos: & in Spiritum sanctum. Eos verò, qui dicunt, erat tempus quando non erat, & qui ex nihilo factum, vel ex alia substantia, vel essentia esse, aut mutabilem, aut conuertibilem filium Dei dicunt, anathematizat Catholica, & Apostolica Ecclesia.

Huic symbolo fidei etiam exemplaria statutorum eiusdem Concilij Nicaeni à memoratis Pontificibus annexa sunt, sicut superiùs per omnia continentur: quae nos hic iterum conscribi necessarium non esse credidimus.

Incipit epistola Concilij Africani ad Papam Caelestinum vrbis Romae Episcopum.

DOMINO dilectissimo, & honorabili fratri Caelestino Aurelius, Palatinus, Antonius, Tutus, Seruus Dei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Ianuarius, Optatus, Cetecius, Donatus, Theasius, Vincentius, Fortunatianus, & caeteri, qui vniuersali Africano Concilio Carthaginis affuimus. Optaremus, si quemadmodum sanctitas tua de aduentu Apiarij laetatos vos fuisse, missis per compresbyterum nostrum Leonem literis intimauit: ita nos quoque de eius purgatione haec scripta cum laetitia mitteremus. Esset profectò & nostra, & vestra modò alacritas certior, nec praepropera videretur, quae adhuc de audiendo, quàm de audito praecesserat. Adueniente sanè ad nos sancto fratre & Coepiscopo nostro Faustino, Concilium congregauimus, & credidimus ideo cum illo missum: quoniam sicut per eius operam presbyterio ante redditus fuerat, ita nunc posset de tantis criminibus à Thabracenis obiectis eo laborante purgari. Cuius tanta, ac tam immania flagitia decursum nostri Concilij examen inuenit, vt & memorati patrocinium potiùs, quàm iudicium, ac defensoris magis operam, quàm disceptatoris iustitiam superarent. Nam primùm, quantum obstiterit, omni congregationi diuersas iniurias ingerendo, quasi Ecclesiae Romanae asserens priuilegia, & volens eum à nobis in communionem suscipi: quem tua sanctitas credens appellasse, quod probare non potuit, communioni reddiderat: quod minimè tamen licuit, quod etiam gestorum meliùs lectione cognosces. Triduano tamen laboriosissimo agitato iudicio, cùm diuersa eidem obiecta afflictissimi quaereremus, vel moras Coepiscopi nostri Faustini, vel tergiuersationes ipsius Apiarij, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, Deus iudex iustus, fortis, & longanimis magno compendio resecauit. Tetriore quippe, ac putidiore obstinatione compressa, qua tantum liuidum coenum impudentia negationis volebat obruere, Deo nostro eius CXXXVIII

conscientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum iam damnabat, etiam hominibus publicante, repentè in confessionem cunctorum obiectorum flagitiorum dolosus negator erupit. Et tandem de omnibus incredibilibus opprobriis vltroneus se ipse conuicit, atque ipsam quoque nostram spem, qua eum & credebamus, & optabamus de tam pudendis maculis posse purgari, conuertit in gemitus, nisi quoniam istam nostram mœstitiam vno tantùm solatio mitigauit, quod & nos labore diuturnioris quæstionis absoluit, & suis vulneribus qualemcunque medelam, etsi inuita, ac suæ conscientiæ reluctante confessione prouidit, domine frater. Præfato itaque debitæ salutationis officio, impendio deprecamur, vt deinceps ad vestras aures hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem vltrà velitis excipere: quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facilè aduertet venerabilitas tua. Nam & si de inferioribus clericis, vel laïcis videtur ibi præcaueri, quanto magis hoc de Episcopis voluit obseruari: ne in sua prouincia à communione suspensi à tua sanctitate præproperè, vel indebitè videantur communioni restitui. Presbyterorum quoque & sequentium clericorum improba refugia, sicut te dignum est, repellat sanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Ecclesiæ derogatum est Africanæ: & decreta Nicæna, siue inferioris gradus clericos, siue ipsos Episcopos suis Metropolitanis apertissimè commiserunt: prudentissimè enim iustissiméque * viderunt, quæcunque negotia, in suis locis, vbi orta sunt, finienda. Nec vnicuique* prouidentiæ gratiam S. Spiritus defuturam, qua æquitas à Christi sacerdotibus, & prudenter videatur, & constantissimè teneatur: maximè, quia vnicuique concessum est, si iudicio offensus fuerit cognitorum, ad Concilia suæ prouinciæ, vel etiam vniuersale prouocare. Nisi fortè quisquam est, qui credat, vnicuilibet posse examinis inspirare iustitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? Nam vt aliqui tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus Patrum Synodo constitutum. Quia illud, quod pridem per eundem Coëpiscopum nostrum Faustinum, tanquàm ex parte Nicæni Concilij, exinde transmisistis, in Conciliis verioribus, quæ accipiuntur Nicæni, à sancto Cyrillo Coëpiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & à venerabili Attico Constantinopolitano Antistite, ex authentico missis: quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum, & Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa sunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Episcopo decessori vestro à nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem, Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere: nàm de fratre nostro Faustino, (amoto iam pro suis nefandis nequitiis, de Christi Ecclesia, dolendo Apiario) securi sumus, quod eum probitate, ac moderatione tuæ sanctitatis, salua fraterna charitate, vlteriùs Africa minimè patiatur. Et alia manu. Dominus noster sanctitatem vestram æuo longiore orantem pro nobis custodiat, domine frater.

f. prouiderunt

f. prouinciæ

EXPLICIVNT CANONES ECCLESIASTICI.

EPISTOLA SYNODICA S. CYRILLI ET CONCILII ALEXANDRINI CONTRA NESTORIVM.

Ante annos MC. à Dionysio Exiguo in Latinum sermonem translata.

INCIPIT PRÆFATIO EPISTOLÆ S. Cyrilli Alexandrini Episcopi.

DOMINO beatissimo Patri PETRO Episcopo DIONYSIVS EXIGVVS in Domino salutem. Beneficiorum vestrorum memor, venerabilis Pater, & Antistitum Christi decus egregium, sempérque ante oculos mentis adponens sancta nutrimentorum vestrorum studia à paruulo mihi depensa, quæ nulla spatia locorum poterunt obliterare, vel temporum: quæro vicem referre gratiæ, quam me scio reperire non posse. Sed quia plerumque perficitur voto quod deesse videtur officio, desiderium quod erga vestram paternitatem iugirer gero, quo possum studio pandere non desisto, atque ideo vobis epistolam synodicam sancti Cyrilli Alexandrini Pontificis Nestorio quondam Constantinopolitanæ vrbis Episcopo destinatam, cui duodecim sunt admixta capitula blasphemiæ eiusdem Nestorij sub anathematis obsecratione damnantia: quam nuper de Græco in Latinum eloquium transtuli, per veneratorem vestrum fratrem Sanctulum destinaui: opportunum prorsus hoc tempore existimans, quo tanti Doctoris Apostolica fides Græcis iamdudum bene comperta, sed ignorata Latinis hactenus innotescat: vt Nestoriana labes euidenter agnoscatur ab hominibus, & pro sua malignitate meritò respuatur, quæ sub prætextu fidei perfidiam insinuare non desinit, & furore Iudaïco pariter & errore tranquillitatem Catholicæ Ecclesiæ toto terrarum orbe diffusæ turbare contendit. Et licèt optimè nouerim quòd præcepta salubria nequissimi homines hostiliter audeant, suáque dependere consilia parua persistant; tamen omittenda non est quantalibet instructio, propter eos qui non contentionis amore, sed quadam simplicitate falluntur, quia sæpe contigit vt adspirante Deo veritati commodent studium qui mendacio præbuere consensum. Memorati ergo beati Cyrilli scripta præsentia eundem Nestorium commonent, vt vnigenitum Dei filium de patre natum ante omnia sæcula, eiusdémque cuius est pater essentiæ, qui propter nostram salutem descendit, & incarnatus est de Spiritu sancto, ex Maria Virgine, non audeat in duos diuidere, nec solita calliditate coniunctionem quandam, & societatem Dei & hominis adseuerare nitatur: quæ vocabula nulla vtriusque naturæ inseparabilem vnitatem, nec singularitatem personæ, vel certè subsistentiæ filij Dei ab eo prolata significant, sed duo quædam vel plura potiùs sub hac istorum hominum occasione demonstrant, sceleratámque diuisionem tam nefarij dogmatis conditor, qua eius impiissimi sectatores dignitate quadam & auctoritate, necnon & relatione sic vt ipsi desipiunt connectere moliuntur. Sed iam meliùs ista sæpe dicti Patris adsertione pandantur, beatitudinis vestræ Catholicæ pacem redintegrare propitius, nósque in membris eius vestris precibus custodire dignetur.

EXPLICIT.

INCIPIT EPISTOLA SANCTI CYRILLI Alexandrini Episcopi, directa Nestorio quondam Constantinopolitanæ vrbis Episcopo, duodecim continens anathematismi capitula.

OMINO sancto fratri NESTORIO Episcopo CYRILLVS Episcopus, & quæ conuenit apud Alexandriam Synodus ex Ægyptia diœcesi in Domino salutem. Cùm Saluator noster apertè pronuntiet dicens, Qui diligit patrem, aut matrem super me, non est me dignus: & qui diligit filium, aut filiam super me non est me dignus: quid nos patiemur qui deposcimus à tua religione vt te super Christum Saluatorem omnium diligamus? Quis enim nobis in die iudicij subuenire poterit, aut quam satisfactionem reperire poterimus, ita diuturnum silentium de prolatis à te contra eum blasphemiis continentes? etiam siquidem te tantummodo læderes, docens ista vel sentiens, solicitudo nobis minor existeret: cùm verò totam scandalizaueris Ecclesiam, & fermentum insolitæ prauitatis & nouæ hæresis miscueris in populis, non tantùm ibidem positis, sed vbique consistentibus. Nam tuarum expositionum libri per cuncta vulgati sunt quæ super nostro silentio vltrà vel excusationis sermo sufficiat, aut quomodo non necesse sit meminisse Christi Domini sic dicentis: Non putetis quòd venerim pacem mittere in terram, sed gladium; veni enim separare hominem aduersus patrem suum, & filiam aduersus matrem suam. Nam cùm læditur fides, parentum reuerentia velut inutilis & periculosa despicitur, & amor erga filios, fratrésque vitatur: ad postremum super ipsam vitam mors potiùs à piis viris eligitur, vt meliorem resurrectionem, sicut scriptum est, consequantur. Ecce itaque te simul cùm sancta Synodus, quæ apud amplam vrbem Romam congregata est, præsidente sanctissimo fratre & consacerdote nostro Cælestino Episcopo, his scriptis iam tertiò conuenimus, consilium dantes vt te à tam prauis abstineas distortisque dogmatibus, quæ & sentire cognosceris, & docere. Recipias verò fidem rectam Ecclesiis per beatissimos Apostolos, & Euangelistas ab initio traditam, qui & oculis inspexerunt, & ministri verbi fuisse monstrantur. Quòd si hoc religio tua facere distulerit, iuxta dilationem literis præfinitam sanctissimi & venerandissimi consacerdotis nostri Romanæ præsulis Ecclesiæ Cælestini: scias te nullam sortem habere nobiscum, nec locum aut conloquium meum de sacerdotibus & Episcopis obtinere: non enim fas est contemnere nos Ecclesias ita turbatas, & scandalizatos populos, fidémque rectissimam violatam, dissipatum quinetiam gregem quem custodire debueras, & iuxta nos amatores recti dogmatis extitisses, & sanctorum Patrum vestigia pia consectans. Omnes itaque quos, propter fidem, tua religio à communione remouit, aut à suo ordine deposuit, laïcos & clericos, in nostra communione recepimus, non iustum est eos tuis decretis opprimi, qui nouerunt recta sentire, qui etiam bene facientes tibi prudentissimè restiterunt: hoc idem namque in epistola quam misisti ad Præsulem amplæ Romæ sanctum & Coëpiscopum nostrum Cælestinum significare curasti: non autem sufficit tuæ religioni solummodo fidei symbolum confiteri, quod expositum est per idem tempus, sancti Spiritus largitate, à venerando & magno Concilio apud Nicæam congregato; hoc enim nec intellexisti, nec rectè interpretatus es, quinimo peruersæ licèt sono vocis eadem verba proculeris, sed consequens est & iureiurando fateri te quòd anathematizes fidem tuam pollutam, & profana documenta qua sentis & doceas quæ nos vniuersi siue per Orientem, seu per Occidentem Episcopi & magistri Præsulésque populorum, credimus & docemus. Epistolis autem ab Alexandria tuæ religioni directis, Ecclesiæ consensum præbuit, tam ea quæ apud vrbem Romam conuenit sancta Synodus, quam etiam nos omnes velut rectè interpretabiliterque conscriptis. Subdidimus autem his nostris literis quæ te sentire oportet & docere, & à quibus abstinere conueniat. Hæc est enim fides Catholicæ & Apostolicæ Ecclesiæ, cui cuncti consentiunt orthodoxi per Orientem, Occidentémque Pontifices. Credimus in vnum Deum patrem omnipotentem,

tem, & cætera. Sequentes itaque per omnia sanctorum martyrum confessiones, quas, loquente in eis sancto Spiritu, protulerunt, & intentioni quæ est in eorum intellectibus, æquis vestigiis inhærentes, atque iter ambulantes regium, profitemur quòd ipsum vnigenitum Dei Verbum, Dominum natum ex ipsa patris essentia, de Deo vero Deus verus, lumen de lumine, per quem omnia facta sunt, siue in cælis, siue in terra, salutis nostræ causa descendens ad exinanitionem esse dignatus est inclinare: incarnatus autem & homo factus, id est carnem de Virgine sancta suscipiens, eámque propriam faciens, natiuitatem nostram ex vulua sustinuit, homo de muliere procedens, nec quod erat abiiciens. Nam licèt factus sit in adsumptione carnis & sanguinis, tamen etiam sic quod erat Deus, natura scilicet & veritate persistens. Nec carnem itaque dicimus in naturam deitatis esse conuersam, nec in substantiam commutatam: inconuertibilis etenim est & incommutabilis, idémque ipse iuxta scripturas iugiter permanens. Visus est autem & paruulus, sed positus adhuc in cunabulis & in sinibus genitricis Virginis constitutus, vniuersam creaturam replebat, vt Deus genitori suo indiuisus existens, quod diuinum est enim sine quantitate, & sine mole cognoscitur, nec vllis terminis continetur. Vnitum ergo carne Verbum Dei, secundùm substantiam confitentes, vnum adoramus filium & Dominum Iesum Christum, non seorsum ponentes & determinantes hominem & Deum velut inuicem sibi dignitatis, & auctoritatis vnitate coniunctos: hoc enim nouitas vocis est, & aliud nihil. Nec item Christum specialiter nominantes Deum Verbum, quod ex Deo, &c. nec alterum similiter Christum specialiter qui de muliere natus, &c. sed vnum solummodo Christum Dei patris Verbum cum propria carne cognoscimus: tunc enim etiam iuxta nos vnctus est, quamuis spiritum dignis ipse contulerit, & non ad mensuram, sicut beatus Euangelista Ioannes adseruit. Sed nec illud dicimus quòd Dei Verbum velut in homine communi, qui de sancta Virgine natus est, habitarit, ne Deum homo Christus habitatorem possidere credatur. Quamuis enim Verbum habitauerit in nobis, & dictum sit in Christum habitare omnem plenitudinem deitatis corporaliter, attamen intelligimus eum, quòd caro factus, non sicut in sanctis habitare dicatur, nec talem in ipso habitationem factam definire tentauimus: sed vnitus iuxta naturam, nec in carnem penitus commutatus talem sibi fecit habitationem qualem & anima hominis habere creditur ad proprium corpus. Vnus igitur est Christus filius Dominus noster non velut coniunctione qualibet, vt in vnitate dignitatis & auctoritatis hominis habentis ad Deum: non enim potest vnire naturas sola dignitatis æqualitas. Denique Petrus & Ioannes æqualis sunt alteruter dignitatis, propter quod & Apostoli & sancti discipuli esse monstrantur: veruntamen, vterque non vnus est, nec iuxta conlationem, vel connexionem, modum coniunctionis aduertimus: hoc enim ad vnitatem non sufficit naturalem, nec secundùm participationis affectum, sicut nos etiam adhærentes Domino, vnus cum eo spiritus sumus, immo potiùs coniunctionis nomen euitamus, tanquam non existens idoneum quod significet vnitatis arcanum: sed neque Deum aut Dominum Christi Verbum Dei patris adserimus, ne iterum manifestius in duo diuidamus vnum Christum filium & Dominum, & in crimen sacrilegij recidamus, Deum illi seipsum facientes & Dominum. Vnitus quippe sicut superiùs diximus Deus Verbum carni secundùm subsistentiam, Deus quidem est omnium & dominatur vniuersitati. Veruntamen nec seruus & sibi ipse, nec dominus, quia ineptum est vel potiùs impium hoc sentire vel dicere. Quamuis enim Deum suum patrem dixerit, cùm Deus sit etiam ipse natura, & de illius essentia, tamen nullatenus ignoramus quòd manens Deus, homo quoque factus sit, qui sub Deo iuxta debitam legem natura humanitatis existeret, ipse verò sibi vel Deus poterat esse vel Dominus: ergo sicut homo quanto decenter exinanitionis mensuræ congruit, sub Deo se nobiscum esse disseruit; hoc etiam modo sub lege factus est, quamuis ipse promulgauerit legem, & legislator vt Deus extiterit. Cauemus autem de Christo dicere, propter adsumentem veneror adsumptum, & propter inuisibilem adoro visibilem. Horrendum verò super hoc etiam illud adiicere, is qui susceptus est cum eo qui suscepit quod nuncupatur Deus: qui enim hæc dicit diuidit iterum in duos Christos, eum qui vnus est, hominem

seorsum in partem, & Deum similiter in parte constituens. Euidenter enim diuidet vnitatem, quam non alter cum altero coadoratur, aut quod nuncupatur Deus, sed vnus intelligitur Christus Iesus Dei filius, vnigenitus, vna seruitute cum propria carne venerandus. Confitemur etiam quòd idem ipse qui ex Deo patre natus est filius vnigenitus Deus, licèt iuxta naturam suam expers passionis extiterit, pro nobis tamen secundùm scripturas perpessus sit, & erat in cruce fixo corpore propriæ carnis impassibiliter ad se referens passiones: gratia verò Dei, pro omnibus gustauit mortem, tradens ei proprium corpus, quamuis naturaliter ipse vita sit & resurrectio mortuorum. Nam vt mortem ineffabili potentia proculcaret, ac primus in sua carne primogenitus ex mortuis fieret, & primitiæ dormientium, viámque faceret humanæ naturæ ad corruptionis recursum, gratia Dei, sicut suprà dictum est, pro omnibus gustauit mortem, & tertio die resurgens spoliauit infernum. Idcirco quamuis dicatur quòd per hominem facta sit resurrectio mortuorum; tamen intelligimus hominem factum Verbum quod ex Deo est, & per ipsum mortis imperium fuisse destructum: veniet autem temporibus præfinitis, sicut vnus est filius & dominus, in gloria patris, vt iudicet orbem terrarum in æquitate, sicut scriptura testatur. Necessariò igitur & hoc adiicimus, adnunciantes enim secundùm carnem mortem vnigeniti filij Dei, id est Iesu Christi, & resurrectionem eius, & in cælis ascensionem pariter confitentes, incruentam celebramus in Ecclesiis sacrificij seruitutem, sic etiam ad mysticas benedictiones accedimus, & sanctificamur, participes sancti corporis & pretiosi sanguinis Christi omnium nostrûm redemptoris effecti, sicut communem carnem percipientes, quod absit: nec vt viri sanctificati & Verbo coniuncti secundùm dignitatis vnitatem, aut sicut diuinam possidentis habitationem, sed vt verè viuificatricem, & ipsius Verbi propriam factam, vita enim naturaliter vt Deus existens, quia propriæ carni vnitus est, viuificatricem eam esse professus est. Et ideo quamuis dicat ad nos, Amen amen dico vobis, nisi manducaueritis carnem filij hominis, & biberitis eius sanguinem, non tamen eam vt hominis vnius ex nobis existimare debemus, quomodo nihil iuxta naturam suam viuificatrix esse caro hominis poterit: sed vt verè propriam eius factam, qui propter nos filius hominis & factus est & vocatus. Eas autem voces quas Saluator noster in Euangelio protulit, non in duabus subsistentiis aut personis omnino partimur. Non enim duplex est vnus Christus & solus, quamuis ex duabus, diuersisque rebus ad vnitatem cognoscatur indiuiduam conuenisse: sicut homo quoque ex anima constans & corpore non duplex potiùs, sed vnus est ex vtroque. Humanas ergo & diuinas insuper voces ab vno Christo dictas animaduertentes rectè sentimus. Cum enim Deo dignissimè loquitur de seipso: qui me vidit, vidit & patrem: & ego & pater vnum sumus, diuinam eius intelligimus, ineffabilémque naturam, secundùm quam vnum est cum patre suo, propter vnam eandémque substantiam, imago & character, splendórque gloriæ eius existens. Cùm verò humanæ naturæ mensuram nullatenus inhonorans Iudæos alloquitur, nunc me quæritis occidere hominem qui veritatem vobis locutus sum. Item non minùs eum, qui in similitudine & æqualitate patris est, Deum Verbum etiam in mensuris humanitatis eius agnoscimus. Si autem necessariò creditur quòd natura Deus existens factus sit caro, immo potiùs homo animatus anima rationali, quæ causa est vt in eius quilibet vocibus erubescat, si eas homine dignas effatus est? quòd si sermones homini congruentes abiicit iuxta nos hominem fieri quis coëgit? cùm verò se propter nos ad exinanitionem spontaneam misericorditer inclinaret; quam ob causam dignos exinanitione sermones effugerit? Vni igitur personæ cunctas eius in Euangelio voces adscribimus, vni subsistentiæ, Verbi scilicet & incarnati, quia vnus est Dominus Iesus Christus, vt scriptum est. Appellatum verò Apostolum & Pontificem confessionis nostræ tanquam sacrificante Deo & patri fidei nostræ confessionem, quam à nobis ipsi & per ipsum Deo & patri incessanter offertur. Iterum cùm dicimus, qui ex Deo existens secundùm naturam filius vnigenitus, nec homini præter eum alteri sacerdotij nomen & officium deputamus. Factus est enim mediator Dei & hominum, & reconciliator ad pacem, semetipsum Deo & patri pro nobis offerens in odorem suauitatis: ideóque sacrificium &

oblationem noluisti, holocausta pro peccato non tibi placuerunt, corpus autem perfecisti mihi, tunc dixi, ecce venio. In capite libri scriptum est de me, vt faciam voluntatem tuam. Obtulit enim primùm corpus non pro se, sed pro nobis in odorem suauitatis. Nam qua pro se oblatione vel sacrificiis indigeret ab omni peccato liber vt Deus existens? Quòd si omnes peccauerunt, & egent gloria Dei secundùm hoc quod sumus ad mutabilitatis excessum promptiores effecti, & peccatis ægrotauit humana natura, ipse verò non ita: ideóque nos gloria eius euincimur cur erit vltra iam dubium quod agnus verus propter nos & pro nobis sit immolatus? qui dicit autem quia semetipsum tam pro se quàm pro nobis obtulerit, nullatenus impietatis crimen effugiet: cùm nihil prorsus iste deliquerit, nec vllum fecerit omnino peccatum: qua igitur egeret oblatione nullo suo excitante facinore, pro quo si esset satis admodum conuenienter offerret? De spiritu quoque cùm dicit, ille me glorificauit, hoc rectissimè sentientes quam Christum & filium, non velut alterius egentem gloria, confitemur à Spiritu sancto gloriam consecutum, quia spiritus eius nec melior nec superior illo est: sed quia mira opera faciens ad demonstrationem suæ deitatis virtute proprij spiritus vtebatur, ab ipsa glorificari dicitur. Quemadmodum si quis de hominibus asseueret quòd virtus sua seu disciplina quemlibet vnumquemque clarificet, quamuis enim in sua sit subsistentia spiritus & eius intelligatur in persona proprietas iuxta id quod spiritus est & non filius, attamen alienus non est, ab illo enim spiritus appellatus est veritatis, & veritas Christus est, vnde & ab isto similiter sicut ex Deo patre procedit. Denique hic ipse spiritus etiam per sanctorum manus Apostolorum miracula gloriosa perficiens Dominum glorificauit Iesum Christum postquam ascendit in cælum. Nam creditus est Christus natura Deus existens, per suum spiritum virtutes efficiens, ideóque dicebat, de meo accipiet & adnuntiabit vobis. Nequaquam verò participatione alterius idem spiritus sapiens aut potens dicitur, quia per omnia perfectus est, & nullo prorsus indigens bono. Nam paternæ virtutis & sapientiæ, id est filij spiritus creditur, & ideo ipsa re & subsistentia virtus & sapientia comprobatur. Igitur quia Deum carni vnitum iuxta subsistentiam sancta Virgo corporaliter peperit, idcirco eam Dei genitricem esse profitemur, non quòd Verbi natura existendi principium de carne sortita sit; erat enim in principio Verbum, & Deus erat Verbum, & Verbum erat apud Deum, & ipse est conditor sæculorum, patri coæternus, & vniuersitatis creator. Sed quod superiùs diximus iuxta subsistentiam sibimet vniens humanam naturam, natiuitatem sustinuerit ex ipsa vulua corporea, non quòd eguerit necessariò aut propter suam naturam, natiuitate ista, quæ est in extremis sæculi facta temporibus: sed vt ipsas benediceret substantiæ nostræ primitias. Et dum eum carni vnitum mulier edidisset, illa quæ aduersus omne genus humanum maledictio fuerat prolata desineret, nec iam morti nostra corpora destinaret. Illud quoque quod dictum est, in tristitia paries filios, ipse dissoluens, verum esse monstraret quod Prophetæ voce prædixerat: Absorpta est mors in victoria: & iterum, abstulit Deus omnem lachrymam ab omni facie, propter hanc etenim causam dicimus eum dispensatoriè & ipsis benedixisse tunc nuptiis, cùm in Canan Galilææ cum sanctis vocatus Apostolis adesse dignatus est. Hæc sapere sumus edocti à sanctis Apostolis & Euangelistis, & ab omni scriptura diuinitus inspirata, necnon & à beatis Patrum confessionibus veritate subnixis. His omnibus etiam tuam religionem concordare, & præter aliquem dolum vel fictionem consentire conuenit, quæ verò religio tua anathematizare necesse est, huic epistolæ nostræ subiecta sunt: quòd si minimè, eisdem subiectis sententiam consequeris.

Si quis non confitetur Deum esse veraciter Emmanuel, & propter hoc ipsum Dei genitricem sanctam Virginem, peperit enim carnaliter Verbum, quod ex Deo est, secundùm quod scriptum est, & Verbum caro factum est: anathema sit. I.

Si quis non confitetur carne substantialiter vnum esse Verbum patris, vnum quoque esse Christum cum propria carne, & eundem ipsum sine dubio Deum simul & hominem, anathema sit. II.

Si quis in vno Christo diuidit substantias post vnitionem sola eas societate coniungens ea quæ secundùm dignita- III.

tem est, vel etiam authoritatem, aut potestatem, & non magis conuentu ad vnitatem naturalem, anathema sit.

IV. Si quis duabus personis vel subsistentiis decernat eas voces quæ tam in euangelicis, quàm Apostolicis literis continentur, vel etiam eas quæ de Christo à sanctis dicuntur, vel ab ipso Christo de se ipso, & aliquas quidem ex his tanquam homini præter Dei Verbum specialiter intelligat, adplicandas crediderit, aliquas verò tanquam Deo dignas soli Verbo Dei patris deputauerit, anathema sit.

V. Si quis audet dicere Christum hominem ἄνθρωπον θεοφόρον, id est hominem Deo vtentem se asportantem, & non Deum esse veraciter dixerit, tanquam vnicum filium per naturam, secundùm quod Verbum caro factum est, participauerit nobis similiter carne & sanguine, anathema sit.

VI. Si quis dicit Deum vel Dominum esse Christi Dei patris Verbum, & non magis eundem ipsum confitetur Deum & hominem simul, propter quod Verbum caro factum est, secundùm scripturas, anathema sit.

VII. Si quis dicit tanquam in hominem Iesum Deum Verbum fuisse operatum, & vnigeniti dignitatem ‚' tanquam alteri præter ipsum existenti,' tribuit, anathema sit.

VIII. Si quis audet dicere adsumptum hominem coadorari cum Deo Verbo oportere, & connuncupari Deum, tanquam alterum cum altero, adiectio enim vnius syllabæ hoc cogit intelligi, & non magis vna reuerentia veneratur Emmanuel, vnámque ei glorificationem dependit, iuxta quod Verbum caro factum est, anathema sit.

Si quis vnum Dominum Iesum Christum glorificatum dicit à Spiritu sancto, tanquam ab aliena virtute, qua per eum vteretur, & ab eo acceperit efficaciam contra immundos spiritus, & per eum implesse diuina signa, & non magis eius proprium esse spiritum dicat sicut & patris, per quem signa operatus est, anathema sit. IX.

Pontificem & Apostolum confessionis nostræ factum esse Christum diuina scriptura commemorat. Obtulit enim semetipsum pro nobis Deo patri in odorem suauitatis: si quis ergo Pontificem & Apostolum nostrum alium dixerit esse factum, præterquàm ipsum Deum Dei Verbum, quando factum est caro, & secundùm nos homo, sed quasi alterum præter ipsum specialiter hominem ex muliere; & si quis dicit, quia pro se obtulit seipsum oblationem, & non magis pro nobis solis, non enim indiguit oblatione qui peccatum nesciuit, anathema sit. X.

Si quis non confitetur carnem Domini viuificatricem esse tanquam propriam ipsius Dei Verbi, sed quasi alterius cuiuspiam præter ipsum, coniuncti quidem secundùm dignitatem, aut secundùm quod solam diuinam inhabitationem habuerit: & non potiùs vt diximus viuificatricem esse, quia facta est propria Verbi Dei, cui omnia viuificare possibile est, anathema sit. XI.

Si quis non confitetur Deum Verbum carne passum esse, & carne crucifixum, & mortem carne gustasse, factúmque primogenitum ex mortuis, secundùm quod est & vita, & viuificator vt Deus, anathema sit. XII.

EXPLICIT EPISTOLA S. CYRILLI.

COLLECTIO
DECRETORVM
PONTIFICVM ROMANORVM.

Authore DIONYSIO EXIGVO.

LECTORI.

Hæc Præfatio fuit præfixa à C. Iustello collectioni Decretorum Pontificum Romanor. authore Dionysio Exiguo, editæ anno 1643.

VIC nona editioni Collectionis Canonum Ecclesiasticorum Dionysij Exigui, ne quid veteri iurisprudentia Canonica deesse videatur, subiunximus epistolam eiusdem Dionysij Exigui ad Iulianum presbyterum tituli sancta Anastasia, prafationis loco, sua collectioni Decretorum Romanorum Pontificum prafixam, quam nunc primùm suo authori restitutam, ex veteri cod. MS. summa eruditionis viri Iacobi Sirmundi Societatis Iesu presbyteri, cui acceptam refer, tibi damus cum indice tantùm capitulorum, omißis Decretorum integris capitibus, qua ex veteri codice Canonum Ecclesia Romana, qui Moguntia primùm excusus est, anno M. DXXV. *& posteà Parisiis an.* M. DCIX. *facile cuiuis fuerit repetere. Is verò est Iulianus presbyter, qui subscripsit Synodis Roma celebratis, sub Felice Papa, Dinamio & Siphidio Coß. hoc est anno Christi* CCCCLXXXVIII. *& sub Symmacho, post Consulatum Paulini, hoc est anno* CCCCXCIX. *Quod hanc Dionysianam collectionem, circa hac tempora, post Canonum Gracorum interpretationem, factam fuisse arguit. Continet autem Decretales epistolas Siricij, Innocentij, Zosimi, Bonifacij, Calestini, Leonis, Gelasij, & Anastasij, ab anno videlicet* CCCLXXXV. *ad annum* CCCCXCVI. *quas etiam recenset Cresconius in Breuiario Canonico, & Leo IV. Papa, apud Gratianum can. de libellis dist.* XX. *& Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus, aduersus Hincmarum Laudunensem Episcopum, cap.* XLIII. *Et verò illa est collectio, quam Zacharias Papa, in epistola ad Pipinum Maiorem Domus, & vniuersis Episcopis in regno Francia constitutis,* LIBRVM DECRETORVM *vocat, atque ex eo citat quadam capitula Siricij, Innocentij, Leonis, & Gelasij. Qua de re cùm ampliorem tractationem paramus, illud hîc de prima Decretalium Pontificum Romanorum collectione breuiter admonuisse duximus.*

CATALOGVS PONTIFICVM ROMANORVM, quorum Decreta in hac collectione Dionysij Exigui recensentur.

	AN. CHR.		AN. CHR.
SIRICIVS	385.	CÆLESTINVS	429.
INNOCENTIVS	404.	LEO I.	444.
ZOSIMVS	417.	GELASIVS	492.
BONIFACIVS	419.	ANASTASIVS	498.

DIONYSII EXIGVI PRÆFATIO.

OMINO venerabili mihi IVLIANO presbytero tituli sanctæ Anastasiæ, DIONYSIVS EXIGVVS. Sanctitatis vestræ piis excitatus studiis, quibus nihil prorsus eorum quæ ad Ecclesiasticam disciplinam pertinent, omittit inquirere, præteritorum Sedis Apostolicæ Præsulum constituta, quá valui curá diligentiáque collegi, & in quendam redigens ordinem titulis distinxi compositis; ita dumtaxat vt singulorum Pontificum, quotquot à me præcepta reperta sunt, sub vna numerorum serie terminarem, omnésque titulos huic præfationi subnecterem, eo modo quo dudum, de Græco sermone Patrum transferens Canones ordinaram, quod vobis nimium placuisse cognoueram. Qui verò sincerissimo affectu Deum diligitis, & idcirco famulos eius laudanda solicitudine continetis. Quis enim peregrinantium seruiens Christo, vestro non fouetur hospitio? Iustum credidi vobis in hac parte famulari quatenus industriam vestram, quam cælestibus impenditis regulis, & præsens imitetur ætas, & posteritas admiretur. Nam præ virtutis amore cuncta quæ sunt vtilia desideratis agnoscere, licèt omnes venerandi iuris obseruantiam motibus impleatis. Quantique sit apud Deum meriti beatus Papa Gelasius, & nos qui cum præsentia corporali non vidimus, per vos alumnos eius faciliùs æstimamus. Cuius eruditione formati gradum presbyteri sanctâ conuersatione decoratis, vt in vestrorum morum perspicuo munere eius videatur quodammodo actio prælucere. Quem sicuti vestrâ relatione comperimus, in tantum bonæ voluntatis extitisse gratulamur, vt annuente Domino, principatum in Ecclesia pro multorum salute suscipiens, eum seruiendo, potiùs quàm dominando, sustolleret, vitæque castimoniam doctrinæ meritis ampliaret. Denique omne opus eius aut oratio fuisse memoratur, aut lectio. Interdum quoque scribendi curam sumebat, prout causa vel ratio poposcisset, seruorúmque Dei maximi consortio atque societate gaudebat. Quorum spiritali collatione tanto diuini amoris studio, tanta verbi Dei meditatione fouebatur, vt huic etiam illud quod Psalmista cecinit, aptaretur: Beatus homo quem tu erudieris, Domine, & de lege tua docueris eum, vt mitiges eum à diebus malis. Huius enim sæculi malos dies ita Domino mitigante atque gubernante transegit, vt vniuersas tentationes mirâ prudentiâ & longanimitate sufferret, delicias ieiuniis sperneret, superbiam humilitate calcaret, tanta misericordia animi alacritate claresceret, vt omnes fere pauperes satiati inops ipse mereretur. Profectò beatus hac inopia per quam diuinis semper laudibus inhærebat, sicut Propheta dicit ad Dominum, Pauper & inops laudabunt nomen tuum. Fuit enim vir ingenio luculentus, vita præcipuus, auctoritate reuerendus. Et ideo tot virtutum ornatus insignibus, ad tam celsum officium non accessit indignus, honorem summæ dignitatis graue nimis onus existimans, paruámque negligentiam Pontificis ingens animarum discrimen esse contendens. Idcirco nullo se desidioso otio tradidit, nec luxurioso conuiuio effusóque seruiuit. Ex quibus rebus & animarum morbi nascantur & corporum. Hic itaque pastor summi atque boni pastoris imitator existens egregius præsul Sedis Apostolicæ fuit, qui diuina præcepta fecit & docuit: Vnde eum magnum inter Sanctos esse confidimus, iuxta promissionem Christi Domini dicentis, Qui fecerit & docuerit, maximus vocabitur in regno cælorum.

EXPLICIT PRÆFATIO.

INCIPIVNT TITVLI DECRETORVM Papæ Siricij, num. XV.

Incipiunt Tituli Decretorum Papæ Innocentij, num. LVII.

aliis iunxerint, adulteri esse monstrentur.

XXVII. Qui libri in canone recipiantur.

XXVIII. Si quis volens, partem sibi corporis amputarit, clericus esse non potest: nolens autem potest.

XXIX. Quòd digami ad clerum admitti non possint.

XXX. Qui de laicis ad clerum admitti non possint.

XXXI. Qui de laïcis possint clerici fieri, hîc apertè concubina prohibetur.

XXXII. De temporibus in cleri ordinibus immorandis.

XXXIII. Quòd hi, qui in presbyterio filios genuerint, remoueri ab officio debeant.

XXXIV. Quòd post pœnitentiam nullus ad clerum possit admitti.

XXXV. De Bubalio, & Tauriano damnatis à prouincialibus Episcopis, quorum sententiam Sedes Apostolica retractare curauit.

XXXVI. De terminis minimè transferendis.

XXXVII. Si cuius vxor in captiuitatem fuerit abducta, & alteram maritus acceperit, reuertente prima, secunda mulier debet excludi.

XXXVIII. Ad Aurelium Carthaginensem, & Augustinum Hipponensem Episcopos scripta.

XXXIX. Scripta ad Iulianum nobilem exhortatoria.

XL. Item ad Aurelium Episcopum de Pascha.

XLI. De Antiochena Ecclesia.

XLII. Ad Alexandrum Antiochenum Episcopum de pace.

XLIII. De Attico Constantinopolitano Episcopo.

XLIV. Item ad Alexandrum Episcopum de pace.

XLV. Item Alexandro Episcopo, quòd prima sedes beati Petri apud Antiochiam esse memoretur.

XLVI. Quòd non oporteat, secundùm constituta Imperatorum, duos esse Metropolitanos.

XLVII. Quòd Arianorum clerici non sint suscipiendi in suis officiis, quamuis baptisma, quod per eos datur, confirmet Ecclesia.

XLVIII. Acatio BerϾæ Episcopo, de sancto Ioanne Constantinopolitano Pontifice.

XLIX. De Bonosiacis, quòd Iudæis sint comparandi.

L. De suscipiendis clericis, quos Bonosus, antequam damnaretur, ordinasse cognoscitur.

LI. Vt si sacerdos, vel quilibet ex clero viduam vxorem duxerit, vel abiectam, suum perdat officium.

LII. Vt si quis catechumenus habuerit vxorem, & defunctâ eâ, post baptismum, sortitus fuerit alteram, clericus esse non possit.

LIII. Quòd non suscipiantur in clero ab hæreticis ordinati.

LIV. Quòd in ordinationibus crimina non bene credantur auferri.

LV. Quòd hi qui ordinati sunt à Bonoso hæretico, propterea sint recepti, ne scandalum remaneret Ecclesiæ.

LVI. Quòd in Ecclesia peccatum populi inultum soleat præteriri.

LVII. Quòd subreptum fuerit Apostolicæ Sedi, & suam in melius sententiam commutauerit.

Incipiunt Tituli Decretorum Papa Zosimi, num. IV.

I. QVOD monachi, vel laïci, nisi per gradus Ecclesiasticos, non debeant ad summum sacerdotium peruenire.

II. Quòd si quis interdicta despexerit, gradus sui periculo subiacebit.

III. Quæ in singulis cleri gradibus tempora sint præfixa.

IV. Ad presbyteros Rauennatium.

Incipiunt Tituli Decretorum Papæ Bonifacij I. num. IV.

Incipiunt Tituli Decretorum Papæ Cælestini, num. XXII.

Incipiunt Tituli Decretorum Papæ Leonis, num. XLIX.

V. Vt si quis sacerdotum contra interdicta fecerit, à suo submoneatur officio.
VI. Quòd plurimi Manichæi vigilantiâ Papæ Leonis in vrbe detecti sunt.
VII. Quòd in die Epiphaniorum prohibeatur baptismus celebrari.
VIII. Quòd omnia nobis rerum ordine per incarnationem Domini nostri salutis sacramenta digesta sunt.
IX. Quòd in baptismo mors proueniat interfectione peccati, & sepulturam imitetur trina demersio, & ab aquis eleuatio sit velut resurrectio de sepulchro.
X. Quòd beatus Petrus in die Pentecostes virorum tria millia baptizauit.
XI. Quòd duo tantùm tempora, id est Pascha, & Pentecoste, ad baptizandum à Romanis Pontificibus præfixa sint.
XII. Quòd omni tempore, hi, qui necessitate mortis vrgentur, debeant baptizari.
XIII. Quòd de Sicilia, terni annis singulis Episcopi Romani sociandi Synodo indissimulanter occurrant.
XIV. Quòd omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui se hæreticæ communioni miscuerit, regressus ad Ecclesiam in eo gradu quo erat, sine promotione permaneat.
XV. Quòd non habeantur Episcopi, quos nec clerus elegit, nec populus exquisiuit: si qui tamen clerici ab his pseudo-Episcopis ordinantur, rata potest ordinatio talis existere.
XVI. Quòd presbyteri, aut diaconi, si in aliquo crimine detecti fuerint, non possint per manus impositionem, pœnitentiam gerere.
XVII. Quòd diaconi, sicut Episcopus, & presbyter, cessare debeant ab opere coniugali, nec tamen repudiare coniugia.
XVIII. Quòd aliud sit vxor, aliud concubina, nec erret, quisquis filiam suam in matrimonium tradiderit ei, qui habuit concubinam.
XIX. Quòd non sit coniugij duplicatio, quando ancillâ reiectâ, vxor adsumitur.
XX. De his qui communione priuantur, & ita moriuntur.
XXI. De his, qui pœnitentiam agere differunt.
XXII. Quòd oporteat eum, qui pro inlicitis veniam poscit, etiam à licitis abstinere.
XXIII. Quòd pœnitenti nulla negotiationis lucra exercere conueniat.
XXIV. Quòd ad militiam sæcularem, post pœnitentiam, rediri non debeat.
XXV. Quòd adolescens, si vrgente quocunque periculo, pœnitentiam gessit, & se non continet, possit vxoris remedio sustineri.
XXVI. Quòd si quis propositum monachi deseruerit, publica sit satisfactione purgandus.
XXVII. Quòd puellæ, quæ non coactæ virginitatis propositum susceperunt, peccant si nupserint, licèt nondum fuerint consecratæ.
XXVIII. De his, qui dubitant vtrum baptizati sint, eos necesse est baptizari.
XXIX. Quòd eos, qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua professione nesciunt, per manus impositionem suscipi conueniat.
XXX. De his, qui conuiuio gentilium, & escis immolatitiis vsi sunt.
XXXI. Quòd semper Thessalonicensis Antistes vices Apostolicæ Sedis impleuerit.
XXXII. Vt Metropolitanis sua iura seruentur.
XXXIII. Vt à Metropolitanis non laici, non bigami, non viduarum mariti, sed irreprehensibiles ordinentur.
XXXIV. Quòd subdiaconis carnale connubium denegetur.
XXXV. Vt nullus inuitus ordinetur Episcopus.
XXXVI. Vt Metropolitanus Epiri de electo, quem est ordinaturus Episcopum, ad Thessalonicensem Pontificem referat.
XXXVII. Vt bina per annos singulos Episcoporum concilia celebrentur: & si res difficilis emerserit quæ non possit Thessalonicensis Episcopi iudicio terminari, ad Romanum referatur Antistitem.
XXXVIII. Vt si quis Episcopus suam deserens ciuitatem, maiorem ambitus causa, petierit: non solùm eam obtinere non poterit, sed & sua carere debebit.
XXXIX. Vt nullus alienum clericum ordinare audeat, suo Episcopo non præbente consensum.

XL. Vt in euocandis prouincialibus Episcopis à Thessalonicensi Pontifice moderatio conseruetur.

XLI. Vt non amplius ab statuto Concilij tempore, quàm dies XV. remorentur Episcopi, & si inter eos fuerit oborta contentio, cuncta Romano Pontifici, sub gestorum insinuatione, pandantur.

XLII. Quòd debeant feminæ, quæ, captis viris suis aliis nupserunt, regressis prioribus copulari, vt suum vnusquisque recipiat.

XLIII. Quòd non videatur esse culpabilis, qui vxorem capti sortitus est.

XLIV. Vt si viri de captiuitate regressi, vxorum incontinentia offensi non fuerint, & voluerint eas recipere, habeant liberam facultatem.

XLV. Vt si mulieres ad priores maritos redire noluerint, veluti iniquæ, communione sancta priuandæ sint.

XLVI. Captiuis terrore vel fame compulsis cibos immolatitios edere, pœnitentia concedenda.

XLVII. Quòd hi qui ad iterationem baptismi vel vi, vel metu coacti sunt, pœnitentiæ sint subleuandi remedio: ita vt senilis ætatis, cæterarúmque necessitatum habeatur solicita consideratione respectus.

XLVIII. Vt hi, qui ab hæreticis baptizati sunt, sola Sancti Spiritus inuocatione firmentur.

XLIX. Leo Episcopis Mauris de conseruatione & disciplina Canonum, ne indebitè & inordinatè ad clericatum aliquis præsumat accedere.

Incipiunt Tituli Decretorum Gelasij Papæ, num. XXVIII.

I. DE constitutis Ecclesiasticis, pro temporis qualitate moderandis.

II. Vt vbi nulla perurget necessitas, constituta Patrum inuiolata seruentur: vel cùm defuerint clerici, de monachis eligantur.

III. Vt si qui de laïcis eliguntur ad clerum, multo solicitiùs in his, ea quæ de monachis dicta sunt, inquirantur.

IV. Vt ab Episcopis, præceptione Papæ, nouæ basilicæ dedicentur.

V. Vt nulla pretia de baptizandis consignandisque fidelibus exigantur. Quòd si qui hoc perpetrauerint, honoris sui periculo subiacebunt.

VI. Vt presbyteri modum debitum seruent, non chrisma conficiant, non consignent: nec præsente quolibet Episcopo, nisi iubeantur ab ipso, vel orare vel sedere præsumant, nec acolytum, vel subdiaconum faciant.

VII. Similiter, vt diaconi mensuram propriam, iuxta Patrum decreta, custodiant.

VIII. Quòd diaconi in presbyterio residere non possint, nec sacri corporis prærogationem, præsentibus debent vsurpare presbyteris.

IX. Quòd Apostolica Sedes paternos Canones pio studio, deuotóque custodiat.

X. Vt præter Paschale tempus, & Pentecosten nemo baptizare præsumat, nisi eos tantùm, quos ægritudo extrema compulerit.

XI. Presbyterorum, & diaconorum ordinationes certis celebrari posse temporibus.

XII. Vt præfixis diebus virgines sacræ velentur.

XIII. Vt viduæ non velentur.

XIV. Vt nullus Præsul vel Ecclesiæ, vel monasterij, seruum, aut originarium, nolentibus dominis, sub nomine religioso defendat: honoris & communionis periculum subiturus quisquis hoc perpetrare tentauerit.

XV. Vt clerici nullas negoriationes inhonestas, nec turpia lucra sectentur.

XVI. Vt nemo literas nesciens, vel aliqua parte corporis imminutus, prouehatur ad clerum.

XVII. De his, qui seipsos abscindunt.

XVIII. Quòd ad clerum criminosi nequeant promoueri, & in clero positi, si in aliquibus fuerint inuenti criminibus, à suis officiis arceantur.

XIX. Quòd dæmoniis, aliísque passionibus inretitis ministeria sacra tráctare non liceat.

XX. Quòd hi, qui se sacris virginibus sociant, & fœdera incesta commiscent, communicare non possint, nisi fortè publicam pœnitentiam gesserint.

XXI. Quòd viduæ, vt suprà dictum est, non velentur. Et si professam continentiam proposito mutato calcauerint, ipsæ pro se rationem sint Domino reddituræ.

XXII. Quòd secunda coniugia sæcularibus non negentur, quibus tamen ad clerum minimè venire conceditur.

XXIII. Vt si quis susceperit Ecclesiæ propriæ desertorem, & in aliquam prouexerit dignitatem, vtrique sententiæ subiaceant, quam Canones præfixerunt.

XXIV. Quòd si qui ex monachis, aut laïcis eliguntur ad clerum, cùm nulla cogit necessitas, antiqua in eis debent statuta seruari. Quòd si probentur sacram mercari esse pretio dignitatem, ab officio deponantur, nam dantem & accipientem, Simonis Magi crimen inuoluit.

XXV. De sacris locis nouiter institutis quamuis superiùs dictum sit, hoc nunc tamen adiicitur, vt nulla basilica, sub defunctorum constructa nomine, dedicetur.

XXVI. Quòd nefas sit feminas sacris altaribus ministrare, vel aliquid ex his, quæ virorum sunt officiis deputata, præsumere.

XXVII. Quòd in vnaquaque Ecclesia, cui Episcopus præest, tam de reditibus, quàm de fidelium oblationibus, quatuor debeant fieri portiones, vt vna sit Episcopi, alia clericorum, tertia pauperum, quarta Ecclesiæ fabricis applicetur.

XXVIII. Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus à quocumque clerico veraciter fuerit accusatus, quòd aduersus hæc constituta fecerit, potest sine dubitatione percelli, sui etiam honoris periculum Episcopus subiturus, si hæc omnia Ecclesiæ noscenda tacuerit.

Incipiunt Tituli Decretorum Papæ Anastasij, num. VIII.

I. QVOD pro Christo fungatur legatione, dum pro pace precatur Ecclesia.

II. Quod non sit temerè iudicandum de his qui iam ad Dominum migrauerunt.

III. Vt specialiter in Ecclesia nomen taceatur Acatij.

IV. Quòd magnopere contentio sit cauenda.

V. Vt Alexandrinos Imperator admoneat, ad fidem sinceram, & pacem redire Catholicam.

VI. Admonetur Imperator, vt constitutis Apostolicæ Sedis obtemperet.

VII. Quòd eos, quos post damnationem suam vel baptisauit, vel ordinauit Acatius, nulla portio læsionis attingat.

VIII. Quòd mali, bona ministrando, sibi tantummodo noceant, nec Ecclesiæ sacramenta commaculent.

EXPLICIVNT TITVLI DECRETORVM.

INCIPIT EPISTOLA DECRETALIS PAPÆ SIRICII.

Iricius Himerio Episcopo Tarraconensi salutem. Directa ad decessorem nostrum sanctæ recordationis Damasum fraternitatis tuæ relatio, me iam in sedem ipsius constitutum, quia sic Dominus ordinauit, inuenit: quam cùm in conuentu fratrum solicitiùs legeremus, tanta inuenimus, quæ reprehensione, & correctione sint digna: quanta optaremus laudanda cognoscere. Et quia necesse erat nos in eius labores, curásque succedere, cui per Dei gratiam successimus in honorem: facto, vt oportebat, primitus meæ prouectionis indicio, ad singula, prout Dominus adspirare dignatus est, consultationi tuæ responsum competens non negamus. Quia pro officij nostri consideratione non est nobis dissimulare, non est tacere libertas: quibus maior cunctis Christianæ religionis zelus incumbit, portamus onera omnium, qui grauantur. Quinimo hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, qui nos in omnibus, vt confidimus, administrationis suæ protegit, & tuetur hæredes.

De Arianis non rebaptizandis.

I. PRIMA itaque paginæ tuæ fronte signasti baptizatos ab impiis Arianis plurimos ad fidem Catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris eosdem denuo baptizare velle, quod non licet, cùm hoc fieri & Apostolus vetet, & *Eph. 4.* Canones contradicant, & post cassatum Ariminense Concilium missa ad prouincias, à venerandæ memoriæ prædecessore meo Liberio, generalia decreta prohibeant, quos nos cum Nouatianis, aliísque hæreticis, sicut est in Synodo consti- *In Concil. Nicaeno c. 8.* tutum, per inuocationem solam septiformis Spiritus Episcopalis manus impositione, Catholicorum conuentui sociamus, quod etiam totus Oriens, Occidénsque custodit, à quo tramite vos quoque posthac minimè conuenit deuiare: si non vultis à nostro collegio synodali sententia separari.

Vt præter Pascha, & Pentecosten baptismum non celebretur.

SEQVITVR de diuersis baptizandorum temporibus, prout vnicuique libitum fuerit, improbabilis, & emendanda confusio: quæ à nostris consacerdotibus (quod commoti dicimus) non ratione authoritatis alicuius, sed solâ temeritate præsumitur, vt passim, ac liberè natalitiis Christi, seu apparitionis, necnon & Apostolorum, seu Martyrum festiuitatibus innumeræ, vt asseris, plebes baptismi mysterium consequantur, cùm hoc sibi priuilegium & apud nos, & apud omnes Ecclesias dominicum specialiter cum Pentecoste sua Pascha defendat, quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi conuenit sacramenta. His dumtaxat electis, qui ante quadraginta, vel eo ampliùs dies nomen dederint, & exorcismis, quotidianísque orationibus, atque ieiuniis fuerint expiati, quatinus Apostolica illa impleatur præceptio, vt expurgato fermento veteri, noua incipiat esse conspersio. Sicut ergo Paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minuendam, ita infantibus, qui necdum loqui poterunt per ætatem, vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit sacri vnda baptismatis, omni volumus celeritate succurri: ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari exiens vnusquisque de sæculo & regnum perdat, & vitam. Quicunque etiam discrimen naufragij, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cuiuslibet corporalis ægritudinis desperationem inciderint, & sibi vnico credulitatis auxilio poposcerint subueniri i eodem, quo poscunt, momento temporis expetitæ regenerationis præmia consequantur. Hactenus erratum in hac parte sufficiat, nunc præfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ Petræ, super quam Christus vniuersalem construxit Ecclesiam, soliditate diuelli.

II. *De consecr. Dist. 4. c. Non ratione.* *1. Cor. 5.* *Matth. 16.*

De apostatis.

III. ADiectvm est etiam, quosdam Christianos ad apostasiam (quod dici nefas est) transeuntes, & idolorum cultu, ac sacrificiorum contaminatione profanatos, quos à Christi corpore & sanguine, quo dudum redempti fuerant renascendo, iubemus abscindi. Et si resipiscentes fortè aliquando fuerint ad lamenta conuersi, his, quamdiu viuunt, agenda pœnitentia est, & in vltimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda, quia docente Domino, nolumus mortem peccatoris, sed tantùm vt conuertatur, & viuat. Ezech. 18.

Quòd non liceat alterius sponsam ad matrimonij iura sortiri.

IV. 27. q. 2. De coniugali. DE coniugalium autem violatione requisisti, si desponsatam alij puellam alter in matrimonium possit accipere? hoc ne fiat, modis omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nupturæ sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegij instar est, si vlla transgressione violetur.

De his, qui pœnitentiam minimè seruauerunt.

V. 33 q. 2. c. De his vero. 2. Pet. 2. DE his verò non incongruè dilectio tua Apostolicam sedem credidit consulendam: qui acta pœnitentia, tanquam canes, a c sues ad vomitus pristinos, & volutabra redeuntes & militiæ cingulum, & ludicras voluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuò appetiuere concubitus, quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filij prodiderunt. De quibus, quia iam suffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum: vt sola intra Ecclesiam fidelibus oratione iungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamuis non mereantur, intersint: à Dominicæ autem mensæ conuiuio segregentur, vt hac saltem destructione correpti, & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplum tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen, quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cùm ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus subueniri. Quam formam & circa mulieres, quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus deuinxerunt, seruandam esse censemus.

De monachis, & virginibus propositum non seruantibus.

PRæterea monachorum, quosdam atque monacharum abiecto proposito sanctitatis, in tantam porestatis demersos esse lasciuiam: vt priùs clanculo, velut sub monasteriorum prætexru, inlicita, ac sacrilega se contagione miscuerint, postea verò in abruptum conscientiæ desperatione perducti de inlicitis complexibus liberè filios procrearint: quod & publicæ leges, & Ecclesiastica iura condemnant. Has igitur impudicas, detestabilésque personas à monasteriorum cœtu, Ecclesiarúmque conuentibus eliminandas esse mandamus. Quatenus retrusæ in suis ergastulis tantum facinus continua lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere, vt eis vel ad mortem saltem, solius misericordiæ intuitu per communionis gratiam possit indulgentia subuenire. VI.

De clericis incontinentibus.

VEniamvs nunc ad sacratissimos ordines clericorum, quos in venerandæ religionis iniuriam ita per vestras prouincias calcatos, atque confusos charitate tua insinuante reperimus: vt Hieremiæ nobis voce dicendum sit: *Quis dabit capiti meo aquam, & oculis meis fontem lacrymarum, & flebo populum hunc die, ac nocte.* Si ergo beatus Propheta ad lugenda populi peccata non sibi ait lacrymas posse sufficere, quanto nos possumus dolore percelli, cùm eorum, qui in nostro sunt corpore, compellimur facinora deplorare, quibus præcipuè secundùm beatum Paulum instantia quotidiana, & solicitudo omnium Ecclesiarum indesinenter incumbit? Quis enim infirmatur, & non infirmor? Quis scandalizatur, & ego non vror. Plurimos enim sacerdotes Christi, atque leuitas post longa consecrationis suæ tempora tam de coniugibus propriis, quàm etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse: & crimen suum hac præscriptione defendere, qua in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat mihi nunc, quisquis ille est sectator libidinum, præceptórque vitiorum: si æstimat, quia in lege Mosis passim sacris ordinibus à Domino nostro laxata sunt frena luxuriæ: cur eos, quibus commit- VII. Hier. 9. 1. Cor. 11. Dist. 82. c. Plurimos.

tebantur sancta sanctorum, præmonet dicens, Sancti estote: quia & ego sanctus sum, Dominus Deus vester? Cur etiam procul à suis domibus anno vicis suæ in templo habitare iussi sunt sacerdotes? hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus possint carnale exercere commercium, vt conscientiæ integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerrent. Quibus expleto deseruitionis suæ tempore, vxorius vsus solius successionis causâ fuerat relaxatus: quia non ex alia, nisi ex tribu Leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti. Vnde & Dominus Iesus cùm nos suo illustrasset aduentu, in Euangelio protestatur, quia legem venerit implere, non soluere. Et ideo Ecclesiam, cuius sponsus est speciosus forma, castitatis voluit splendore radiare: vt in die iudicij, cùm rursus aduenerit, sine macula, & ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire. Quarum sanctionum omnes sacerdotes, atque leuitæ insolubili lege constringimur, vt à die ordinationis nostræ sobrietati, ac pudicitiæ & corda nostra mancipemus, & corpora: dummodo per omnia Deo nostro in his, quæ quotidie offerimus, sacrificiis placeamus. Qui autem in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt: vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis, & vbi poterit nisi in corporibus, sicut legimus, sanctis Dei spiritus habitare? Et quia aliquanti, de quibus loquimur (vt tua sanctitas retulit) ignoratione lapsos esse se deflent: his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, vt sine vllo honoris augmento in hoc, quo detecti sunt, quamdiu vixerint, officio perseuerent, si tamen post hæc continentes se studuerint exhibere. Hi verò, qui inliciti priuilegij excusatione nituntur, & sibi asserunt vereri hoc lege concessum: nouerint se ab omni Ecclesiastico honore, quo indignè vsi sunt, Apostolicæ Sedis authoritate deiectos, nec vnquam posse veneranda attrectari mysteria, à quibus se ipsi, dum obscœnis cupiditatibus inhiant, priuauerunt. Et quia exempla præsentia cauere nos præmonent in futurum, quilibet Episcopus, presbyter, atque diaconus (quod non optamus) si deinceps fuerit talis inuentus, iam nunc sibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obseratum, quia ferro necesse

Leuit. 20. Luc. 1. Num. 18. Matth. 5. Ephes. 5. Rom. 8. 1. Corinth. 6. Sap. 1. Dist. 82. c. Quia aliquanti.

est excidantur vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

De clericis: quales debeant promoueri.

VIII. DIDICIMUS etiam licenter, ac liberè inexploratæ vitæ homines, quibus etiam fuerint numerosa coniugia, ad præfatas dignitates prout cuicunque libuerit, aspirare, quod non tantùm illis, qui ad hæc immoderata ambitione perueniunt, quantum metropolitanis specialiter Pontificibus imputamus: qui dum inhibitis ausibus conniuent, Dei nostri quantum in se est præcepta contemnunt. Et vt taceamus, quod altius suspicamur, vbi illud est, quod Deus noster data per Mosen lege constituit, dicens, *Sacerdotes mei semel nubant?* & alio loco, *Sacerdos vxorem virginem accipiat, non viduam, non repudiatam, non meretricem.* Quod secutus Apostolus ex persecutore prædicator, vnius vxoris virum tam sacerdotem, quàm diaconum fieri debere mandauit. Quæ omnia ita à vestrarum regionum despiciuntur Episcopis: quasi in contrarium magis fuerint constituta. Et quia non est nobis de huiusmodi vsurpationibus negligendum, ne nos indignantis Domini vox iusta corripiat, quæ dicit: *Videbas furem, & currebas cum eo, & ponebas tuam cum adulteris portionem*, quid ab vniuersis post hæc Ecclesiis sequendum sit, quid vitandum, generali pronunciatione decernimus.

Leuit. 21. Ezech. 44. 1. Timoth. 3. Psalm. 49.

De clericorum conuersatione.

IX. QVICVNQVE itaque se Ecclesiæ vouit obsequiis, à sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari, qui ab accessu adolescentiæ vsque ad tricesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, vna tantùm, & ea, quam virginem communi per sacerdotem benedictione perceperit, vxore contentus, acolythus, & subdiaconus esse debebit, post quæ ad diaconij gradum, si se ipse, primitus continentiâ præeunte, dignum probarit, accedat. Vbi si vltra quinque annos laudabiliter ministrauerit, congruè presbyterium consequetur, & exinde post decennium Episcopalem cathedram poterit adipisci: si tamen per hæc tempora integritas vitæ, ac fidei eius fuerit approbata.

Dist. 77. Quicunque. Vide Zosimum c. 1.

De grandæuis.

X. QVI verò iam ætate grandæuus melioris propositi conuersatione prouocatus

uocatus ex laico ad facram militiam peruenire feftinat: defiderij fui fructum non aliter obtinebit, nifi eo, quo baptizatur, tempore, ftatim lectorum aut exorciftarum numero focietur: fi tamen eum vnam habuiffe, vel habere, & hanc virginem accepiffe, conftet vxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud acolythus, & fubdiaconus fiat, & fic ad diaconatum, fi per hæc tempora dignus iudicatus fuerit, prouehatur. Exinde iam acceffu temporum presbyterium, vel Epifcopatum, fi eum cleri ac plebis euocarit electio, non immeritò fortietur.

Quòd clericus, qui fecundam vxorem duxerit, deponatur.

XI. *Dift. 84. c. Quifquis.* QVISQVIS fanè clericus aut viduam, aut certè fecundam coniugem duxerit, omni Ecclefiafticæ dignitatis priuilegio mox nudetur, laica tantùm fibi communione conceffa, quam ita demum poterit poffidere, fi nihil poftea, propter quod hanc perdat, admittat.

Quæ feminæ cum clericis habitent.

XII. *Dift 81. c. Feminas. Nican. c. 3.* FEMINAS verò non alias effe patimur in domibus clericorum, nifi eas tantùm, quas propter folas neceffitudinum caufas habitare cum eifdem Synodus Nicæna permifit.

De monachorum promotione.

XIII. *16. q. 1. c. Monachos quoque.* MONACHOS quoque, quos tamen morum grauitas, & vitæ, ac fidei inftitutio fancta commendat, clericorum officiis aggregari & optamus, & volumus: ita vt qui intra tricefimum ætatis annum funt, in minoribus per gradus fingulos crefcente tempore promoueantur ordinibus, & fic ad diaconatus, vel presbyterij infignia maturæ ætatis confecratione perueniant, nec ftatim faltu ad Epifcopatus culmen afcendant, nifi in his eadem, quæ fingulis dignitatibus fuperiùs præfiximus, tempora fuerint cuftodita.

Quòd pœnitens non fiat clericus.

XIV. *Dift. 50. c. Illud quoque.* ILLVD quoque nos par fuit prouidere, vt ficut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum: ita & poft pœnitudinem, ac reconciliationem nulli vnquam laico liceat honorem clericatus adipifci, quia quamuis fint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum facramentorum inftrumenta fufcipere, qui dudum fuerint vafa vitiorum.

Vt fi per ignorantiam vel pœnitens, vel digamus, aut viduæ maritus clerici facti fuerint, non promoueantur.

ET quia his omnibus, quæ in reprehenfionem veniunt, fola excufatio ignorationis obtenditur, cui nos interim folius pietatis intuitu neceffe eft clementer ignofcere: quicumque pœnitens, quicumque digamus, quicumque viduæ maritus ad facram militiam indebitè, & incompetenter irrepfit, hac fibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam: vt in magno debeat computare beneficio, fi adempta fibi omni fpe promotionis, in hoc quo inuenietur ordine, perpetua ftabilitate permaneat: fcituri pofthac prouinciarum omnium fummi Antiftites, quòd fi vltra ad facros ordines quenquam de talibus crediderint adfumendum, & de fuo, & de eorum ftatu, quos contra canones, & interdicta noftra prouexerint, congruam ab Apoftolica Sede promendam effe fententiam. XV. *Dift. 50. Quicumque pœnitens.* Explicuimus, vt arbitror, frater chariffime, vniuerfa, quæ digefta funt in querelam, & ad fingulas caufas, de quibus per filium noftrum Baffianum presbyterum ad Romanam Ecclefiam, vtpote ad caput tui corporis, retulifti, fufficientia, quantum opinor, refponfa reddidimus: nunc fraternitatis tuæ animum ad feruandos canones, & tenenda decretalia conftituta magis, ac magis incitamus. Vt hæc quæ ad tua confulta refcripfimus, in omnium Coëpifcoporum noftrorum perferri facias notionem, & non folùm eorum, qui in tua funt diœcefi conftituti, fed etiam ad vniuerfos Carthaginienfes, ac Beticos, Lufitanos, atque Gallicos, vel eos, qui vicinis tibi conlimitant hinc inde prouinciis, hæc, quæ à nobis funt falubri ordinatione difpofita, fub literarum tuarum profecutione mittantur. Et quanquam ftatuta Sedis Apoftolicæ, vel Canonum venerabilia definita nulli facerdotum Domini ignorare fit liberum: vtilius tamen & pro antiquitate facerdotij tui dilectioni tuæ effe admodum poterit gloriofum, fi ea, quæ ad te fpeciali nomine generaliter fcripta funt, per vnanimitatis tuæ folicitudinem in vniuerforum fratrum noftrorum notitiam perferantur, quatenus & quæ à nobis non inconfultè, fed prouidè fub nimia cautela, & deliberatione funt & falu-

briter constituta, intemerata permaneant, & omnibus in posterum excusationibus aditus, qui iam nulli apud nos patere poterit, obstruatur. Data III. Idus Februarij. Arcadio & Bauto vv. cc. Conss.* An. Christi 385.

INCIPIVNT DECRETA INNOCENTII PAPÆ.

INNOCENTIVS DECENTIO Episcopo Eugubino salutem. Si instituta Ecclesiastica, vt sunt à beatis Apostolis tradita, integra vellent seruare Domini sacerdotes: nulla diuersitas, nulla varietas in ipsis ordinibus, ac consecrationibus haberetur. Sed dum vnusquisque, non quod traditum est, sed quod sibi visum fuerit, hoc existimat esse tenendum, inde diuersa in diuersis locis, vel Ecclesiis aut teneri, aut celebrari videntur, ac fit scandalum populis, qui dum nesciunt traditiones antiquas humana præsumptione corruptas, putant sibi, aut Ecclesiis non conuenire, aut ab Apostolis, vel Apostolicis viris contrarietatem inductam. Quis enim nesciat, aut non aduertat, id, quod à principe Apostolorum Petro, Romanæ Ecclesiæ traditum est, ac nunc vsque custoditur, ab omnibus debere seruari, nec superduci, aut introduci aliquid, quod authoritatem non habeat, aut aliunde accipere videatur exemplum? Præsertim cùm sit manifestum in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulásque interiacentes nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos venerabilis Apostolus Petrus, aut eius successores constituerint sacerdotes, aut legant, si in iis prouinciis alius Apostolorum inuenitur, aut legitur docuisse. Qui si non legunt, quia nusquam inueniunt, oportet eos hoc sequi, quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse non dubium est, ne dum peregrinis assertionibus studeant, caput institutionum videantur omittere. Sæpe dilectionem tuam ad vrbem venisse, ac nobiscum in Ecclesia conuenisse non dubium est, & quem morem vel in consecrandis mysteriis, vel in cæteris agendis arcanis teneat, cognouisse, quod sufficere arbitrarer ad informationem Ecclesiæ tuæ, vel reformationem, si prædecessores tui minus aliquid, aut aliter tenuerint, satis certum haberem, nisi de aliquibus consulendos nos esse duxisses. Quibus iccirco respondemus, non quo te aliqua ignorare credamus, sed vt maiori authoritate vel tuos instituas, vel si qui à Romanæ Ecclesiæ institutionibus errant, vt commoneas, aut indicare non differas, vt scire valeamus, qui sint, qui aut nouitates inducunt, aut alterius Ecclesiæ, quàm Romanæ, existimant consuetudinem esse seruandam.

Dist. 11. c. f. Quis nesciat.

De pace post confecta mysteria danda.

PACEM igitur asseris ante confecta mysteria quosdam populis imperare, vel sibi inter sacerdotes tradere, cùm post omnia, quæ aperire non debeo, pax sit necessariò indicenda. Per quam constet populum ad omnia, quæ in mysteriis aguntur, atque in Ecclesia celebrantur, præbuisse consensum, ac finita esse pacis concludentis signaculo demonstrentur. I.

De consec. d. 2. Pacem igitur.

De nominibus ante precem sacerdotis non recitandis.

DE nominibus verò recitandis, antequam precem sacerdos faciat, atque eorum oblationes, quorum nomina recitanda sunt, sua oratione commendet, quàm superfluum sit, & ipse pro tua prudentia recognoscis: vt cuius hostiam necdum Deo offeras, eius antè nomen insinues: quamuis illi incognitum nihil sit. Priùs ergo oblationes sunt commendandæ, ac tunc eorum nomina, quorum sunt, edicenda: vt inter sacra mysteria nominentur, non inter alia, quæ antè præmittimus, vt ipsis mysteriis viam futuris precibus aperiamus. II.

De consec. dist. 5. c. f.

Quòd non debeant baptizati nisi ab Episcopis consignari.

DE consignandis verò infantibus manifestum est non ab alio, quàm ab Episcopo fieri licere. Nam presbyteri, licèt sint sacerdotes, Pontificatus tamen apicem non habent. Hoc autem Pontificibus III.

ſolis deberi vt vel conſignent, vel paracletum Spiritum tradant: non ſolùm conſuetudo Eccleſiaſtica demonſtrat, verùm & illa lectio Actuum Apoſtolorum, quæ aſſerit Petrum, & Ioannem eſſe directos, qui iam baptizatis tradant Spiritum ſanctum. Nam presbyteris, ſeu extra Epiſcopum, ſeu præſente Epiſcopo cùm baptizant, chriſmate baptizatos vngere licet, ſed quod ab Epiſcopo fuerit conſecratum, non tamen frontem ex eodem oleo ſignare, quod ſolis debetur Epiſcopis, cùm tradunt Spiritum paracletum. Verba verò dicere non poſſum, ne magis prodere videar, quàm ad conſultationem reſpondere.

De conſ. diſt. 4 c. presbyt.

Quòd rite omni ſabbato ieiunetur.

IV. SABBATO verò ieiunandum eſſe ratio euidentiſſima demonſtrat. Nam ſi diem Dominicum ob venerabilem reſurrectionem Domini noſtri Ieſu Chriſti non ſolùm in Paſcha celebramus, verùm etiam per ſingulos circulos hebdomadarum ipſius diei imaginem frequentamus, ac ſi ſexta feria propter paſſionem Domini ieiunamus, ſabbatum prætermittere non debemus, quod inter triſtitiam atque lætitiam temporis illius videtur incluſum. Nam vtique conſtat Apoſtolos biduo iſto in triſtitia, & in mœrore fuiſſe, & propter metum Iudæorum ſe occuluiſſe. Quod vtique non dubium eſt in tantum eos ieiunaſſe biduo memorato, vt traditio Eccleſiæ habeat, iſto biduo ſacramenta penitus non celebrari. Quæ forma vtique per ſingulas tenenda eſt hebdomadas, propter id, quod commemoratio diei illius ſemper eſt celebranda. Quòd ſi putant ſemel, atque vno ſabbato ieiunandum, ergo & Dominicum, & ſexta feria ſemel in Paſcha erit vtique celebranda. Si autem Dominici diei, ac ſextæ feriæ per ſingulas hebdomadas reparanda imago eſt, dementis eſt, bidui agere conſuetudinem ſabbato prætermiſſo, cùm non diſparem habeat cauſam, à ſexta videlicet feria, in qua Dominus paſſus eſt, quando & ad inferos fuit, vt tertia die reſurgens redderet lætitiam poſt biduanam triſtitiam præcedentem. Non ergo nos negamus ſexta feria ieiunandum, ſed dicimus & ſabbato hoc agendum, quia ambo dies triſtitiam Apoſtolis, vel his, qui Chriſtum ſecuti ſunt, induxerunt, qui die Dominico hilarati non ſolùm ipſum feſtiuiſſimum eſſe voluerunt, verumetiam per omnes hebdomadas frequentandum eſſe duxerunt.

De conſ. diſt. 3. Sabbato.

De fermento ciuitatis presbyteris dirigendo.

DE fermento verò, quod die Dominica per titulos mittimus, ſuperfluè nos conſulere voluiſti, cùm omnes Eccleſiæ noſtræ intra ciuitatem ſint conſtitutæ, quarum presbyteri, quia die ipſa propter plebem ſibi creditam nobiſcum conuenire non poſſunt, iccirco fermentum à nobis confectum per Acolythos accipiunt, vt ſe à noſtra communione maximè illa die non iudicent ſeparatos, quod per parochias fieri debere non puto, quia non longè portanda ſunt ſacramenta, nec nos per cœmeteria diuerſa conſtitutis presbyteris deſtinamus, & presbyteri eorum conficiendorum ius habeant, atque licentiam. V.

De Energumenis baptizatis.

DE his verò baptizatis, qui poſtea dæmonio, aut vitio aliquo, aut peccato interueniente, arripiuntur, quæſiuit dilectio tua, ſi à presbytero, vel diacono poſſint, aut debeant conſignari: quod hoc, niſi Epiſcopus præceperit, non licet: nam ei manus imponenda omnino non eſt, niſi Epiſcopus authoritatem dederit id efficiendi. Vt autem fiat, Epiſcopi eſt imperare: vt manus ei vel à presbytero, vel à cæteris clericis imponatur. Nam quomodo id fieri ſine magno labore poterit, vt longè conſtitutus Energumenus ad Epiſcopum deducatur? cùm ſi talis caſus ei in itinere acciderit, nec perferri ad Epiſcopum, nec referri ad ſua facilè poſſit. VI.

De pœnitentibus.

DE pœnitentibus autem, qui ſiue ex grauioribus commiſſis, ſiue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, ſi nulla interueniat ægritudo, quinta feria ante Paſcha eis remittendum, Romanæ Eccleſiæ conſuetudo demonſtrat. Cæterum de pondere æſtimando delictorum ſacerdotis eſt iudicare: vt attendat ad confeſſionem pœnitentis, & ad fletus, atque lacrymas corrigentis, ac tum iubere dimitti, cùm viderit congruam ſatisfactionem. Sanè ſi quis in ægritudinem inciderit, atque vſque ad deſperationem deuenerit, ei eſt ante tempus Paſchæ relaxandum, ne de ſæculo abſque communione diſcedat. VII.

De conſ. diſt. 3. c. De pœnitentibus.

De epiſtola ſancti Iacobi Apoſtoli, in qua pro infirmis orare præcipitur.

SANE quoniam de hoc, ſicuti de cæteris cõſulere voluit dilectio tua, adiecit VIII.

etiam filius meus Cælestinus diaconus in epistola sua esse à tua dilectione positum illud, quod in beati Apostoli Iacobi epistola conscriptum est: *Si infirmus aliquis in vobis est, inducat presbyteros, & orent super eum, vngentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & suscitabit illum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere: qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quod ab Episcopo confectum non solùm sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet, in sua, aut in suorum necessitate

Dist. 95 c. Illud super-fluum. vngendum. Cæterum illud superfluum videmus adiectum: vt de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est. Nam idcirco presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, & benedicere, & tangere chrismate, sine cunctatione potest: cuius est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo vnum genus putatur posse concedi? His igitur, frater charissime, omnibus, quæ tua dilectio voluit à nobis exponi, prout potuimus, respondere curauimus: vt Ecclesia tua Romanam consuetudinem, à qua originem ducit, seruare valeat, atque custodire: reliqua verò, quæ scribi fas non erat, cùm adfueris, interrogati poterimus edicere. Erit autem potentiæ Domini etiam id procurare: vt & tuam Ecclesiam, & clericos nostros, qui sub tuo Pontificio diuinis famulantur officiis, bene instituas, & aliis formam tribuas, quam

An. Christi 416. debeant imitari. Data XIV. Kal. April. Theodosio Aug. VII. & Palladio v.c. Conss.

INNOCENTIUS VICTRICIO Episcopo Rhotomagensi salutem. Etsi tibi, frater charissime, pro merito, & honore sacerdotij, quo plurimùm polles, viuendi, & docendi secundùm Ecclesiasticas regulas nota sunt omnia, neque est aliquid, quod de sacris lectionibus tibi minùs collectum esse videatur: tamen quia Romanæ Ecclesiæ normam, atque authoritatem magnopere postulasti, voluntati tuæ morem admodum gerens digestas vitæ, & morum probabilium disciplinas adnexas literis meis misi, per quas aduertant Ecclesiarum regionis vestræ populi, quibus rebus, & regulis Christianorum vita in sua cuiuscunque professione debeat contineri, qualísque seruetur in vrbis Romæ Ecclesiis disciplina. Erit dilectionis tuæ per plebes finitimas, & consacerdotes nostros, qui in illis regionibus propriis Ecclesiis præsident, regularum hunc librum, quasi didascalicum, atque monitorem sedulò insinuare: vt & nostros cognoscere, & ad fidem confluentium mores valeant docendi sedulitate formare. Aut enim propositum suum ex hac nostra congruenti lectione cognoscent, aut siquid adhuc desideratur, facilè poterunt ex bona imitatione supplere. Incipiamus igitur, adiuuante sancto Apostolo Petro, per quem & Apostolatus, & Episcopatus in Christo cepit exordium: vt quoniam plures sæpe emerserunt causæ, quæ in aliquantis non erant causæ sed crimina, vt de cætero solicitudo sit vnicuique sacerdoti in sua Ecclesia curam huiusmodi habere, sicut Apostolus prædicat Paulus, talem Ecclesiam *Eph. 5.* Deo exhibendam non habentem maculam, aut rugam, ne alicuius morbidæ ouis adflatu conscientia nostra contaminata violetur. Propter eos igitur, qui vel ignorantia, vel desidia non tenent Ecclesiasticam disciplinam, & multa non præsumenda præsumunt, rectè postulasti, vt in illis partibus istiusmodi, quam tenet Ecclesia Romana, forma seruetur. Non quòd noua præcepta aliqua imperentur, sed ea, quæ per desidiam aliquorum neglecta sunt, ab omnibus obseruari cupiamus: quæ tamen Apostolica, & Patrum traditione sunt constituta. Scriptum est namque ad Thessalonicenses *2. Thess. 2. 14.* Paulo monente: *State, & tenete traditiones nostras, siue per verbum, siue per epistolam.* Illud certè tuam debet mentem vehementius excitare, vt ab omni labe sæculi istius immunis ante Dei conspectum secutus inueniaris, cui multum enim creditur, plus ab eo exigitur vsura pœnarum. Ergo quoniam non pro nobis tantùm, sed pro populo Christi cogimur præstare rationem, disciplina * deifica populum erudire debemus. *Cod. MS. sanctifica* Extiterunt enim nonnulli, qui statuta maiorum non tenentes, castitatem Ecclesiæ sua præsumptione violarent, populi fauorem sequentes, & Dei iudicium non timentes. Ergo ne si-

lentio nostro existimemur his præbere consensum, dicente Domino, *Videbas furem, & currebas cum eo*, hæc sunt quæ deinceps intuitu diuini iudicij omnem Catholicum Episcopum expedit custodire.

Psal. 49. 18.

Quòd extra conscientiam Metropolitani non ordinetur Episcopus.

IX. PRIMVM, vt extra conscientiam metropolitani Episcopi nullus audeat ordinare, integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententiis confirmatur, nec vnus Episcopus ordinare præsumat, ne furtiuum beneficium præstitum videatur. Hoc enim à Synodo Nicæna constitutum est, atque definitum.

Dist. 64. c. Extra conscientiam. Conc. Nic. c. 4.

Qui ad clerum suscipi non possint, & vt clericorum causæ à propriis terminentur Episcopis.

X. ITEM si quis post remissionem peccatorum cingulum militiæ sæcularis habuerit, ad clericatum admitti omnino non debeat. Si quæ autem causæ, vel contentiones inter clericos tam superioris ordinis, quàm etiam inferioris fuerint exortæ: vt secundùm Synodum Nicænam congregatis eiusdem prouinciæ Episcopis iurgium terminetur, nec alicui liceat, sine præiudicio tamen Romanæ Ecclesiæ, relictis his sacerdotibus, qui in eadem prouincia Dei Ecclesiam nutu diuino gubernant, ad alias conuolare prouincias. Quod si quis fortè præsumpserit, & ab officio cleri submotus, & iniuriarum reus ab omnibus iudicetur. Si autem maiores causæ in medio fuerint deuolutæ, ad Sedem Apostolicam, sicut synodus statuit, post iudicium Episcopale referantur.

Dist 50 c. Si quis post. 11. q. 1. c. Si qua causa. Con. Nic. c. 5. 3. q. 6. c. Non liceat. In 7. c. mul. Ni. Con. hoc habetur. Et in Sardicen. Conc. c. 7. & 17.

Vt viduam clericus non ducat vxorem.

XI. VT viduam clericus non ducat vxorem, quia scriptum est: *Sacerdos vxorem virginem accipiat, non viduam, non eiectam.* Vtique qui ad sacerdotium labore suo, & vitæ probitate contendit, cauere debet ne hoc præiudicio impeditus peruenire non possit.

Leu it. 21. 13.

Vt si laicus viduam duxerit, clericus non fiat.

XII. VT is, qui viduam, licèt laïcus, duxit vxorem, siue ante baptismum, siue post baptismum, non admittatur ad clerum, quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris consortium relaxatur.

Dist. 34. Si quis vidu.

Vt qui secundam vxorem habuerit, clericus non sit.

NE is, qui secundam duxerit vxorem clericus fiat, quia scriptum est, XIII.
Vnius vxoris virum. & iterum, *Sacerdotes mei semel nubant.* & alibi, *Sacerdotes mei non nubant amplius.* Et si ab aliquibus existimatur, ante baptismum si fortè quis accepit vxorem, & ea de sæculo recedente, alteram duxerit, in baptismo esse dimissum, satis errat à regula, quia in baptismo peccata remittuntur, non acceptarum vxorum numerus aboletur, cùm vtique vxor ex legis præcepto ducatur, in tantum, vt & in paradiso, cùm parentes humani generis coniungerentur, ab ipso sint Domino benedicti, & Salomon dicat, à Deo præparabitur viro vxor, quam formam etiam sacerdotes omnes seruare, vsus ipse demonstrat Ecclesiæ. Satis enim absurdum est aliquem credere, vxorem ante baptismum acceptam post baptismum non computari, cùm benedictio, quæ per sacerdotem super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis à Deo antiquitus institutæ doceatur. Quòd si non putatur vxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est, ergo nec filij, qui ante baptismum geniti sunt, pro filiis habentur.

1. Timot. 3. Leuit. 21. Ezech. 44. Gen. 1. Prouer. 19.

Vt alterius clericos ordinare nullus vsurpet Episcopus.

VT de aliena Ecclesia clericum ordinare nullus vsurpet, nisi eius Episcopus precibus exoratus concedere voluerit. Hoc etiam Synodus statuit Nicæna, vt abiectum ab altero clericum altera Ecclesia non recipiat. XIV.

Dist. 71. c. De aliena. Ni. Con. c. 5. Conc. Nic. can. 16. & 17.

Vt non rebaptizentur, qui ad Ecclesiam à Nouatianis, vel Montensibus veniunt.

VT venientes à Nouatianis, vel Montensibus per manus tantùm impositionem suscipiantur, quia quamuis ab hæreticis, tamen in Christi nomine baptizati sunt: præter eos, qui si fortè à nobis ad illos transeuntes rebaptizati sunt, hi si resipiscentes, & ruinam suam cogitantes, redire maluerint, sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt. XV.

Quòd sacerdotes, & leuitæ cum mulieribus coire non debeant.

XVI. *Dist.31.c.10. Leuit. 20. Luca 1.* PRAETEREA, quod dignum, & pudicum, & honestum est, tenere Ecclesia omni modo debet: vt sacerdotes, & leuitæ cum vxoribus suis non coëant, quia ministerij quotidiani necessitatibus occupantur: scriptum est enim, Sancti estote: quoniam & ego sanctus sum Dominus Deus vester. Nam si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suæ non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus vtique propter sobolis successionem vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & præterquam ex semine Aaron ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere; quanto magis hi sacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debeant, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies, qua vel à sacrificiis diuinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si Paulus ad Corinthios scribit dicens, Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi, & hoc vtique laicis præcepit; multò magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere, qui si contaminati fuetint carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare forsitan vsurpabunt? aut qua cõnscientia, quóve merito exaudiri se credunt? cùm dictum sit, Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil mundum. Sed fortasse licere hoc credit, quia scriptum est: Vnius vxoris virum, non permanentem in concupiscentia generandi dixit, sed propter conscientiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait, Vellem autem omnes sic esse, sicut & ego. Et apertiùs declarat dicens, Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt, vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu.

Leuit.21. Num.18. — 1. Cor. 7. — Ad Tit. 1. — 1.Tim. 3. — 1. Cor. 7. — Rom 8.

Quòd monachus, si clericus factus fuerit, propositum suum seruare debeat.

XVII. *16.q.1.c. De monachis.* DE monachis, qui diu morantes in monasteriis postea ad clericatus ordinem peruenerint, non debere eos à priore proposito deuiare. Aut enim sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit, in meliori gradu positus amittere non debet. Aut si corruptus postea baptizatus in monasterio sedens, & ad clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum sponsa potest iam antè corruptus. Quæ forma seruatur in clericis maximè, cùm vetus regula hoc habeat, vt quisque corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se vxorem omnino non ducere.

Vt ex curialibus clericus non fiat, propter voluptates, quas à diabolo inuentas exhibere compellitur.

PRAETEREA frequenter quidam ex fratribus nostris curiales, vel quoslibet publicis functionibus occupatos, clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia, cùm de reuocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia nascitur de adscitis. Constat enim eos in ipsis muniis voluptates etiam exhibere, quas à diabolo inuentas esse non dubium est, & ludorum aut munerum apparatibus aut præesse aut forsitan interesse. Sit certè in exemplum solicitudo & tristitia fratrum, quam sæpe pertulimus Imperatore præsente, cùm pro his sæpius rogaremus, quam ipse nobiscum positus cognouisti, quibus non solùm inferiores clerici ex curialibus, verumetiam iam in sacerdotio constituti, ingens molestia vt tedderentur instabat. XVIII. *Dist. 51. c. Praeterea.*

De virginibus velatis, si deuiauerint.

ITEM quæ Christo spiritaliter nupserunt, & à sacerdote velantur, si postea vel publicè nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se iunxerant, de mundo recesserit. Si enim de hominibus hæc ratio custoditur, vt quæcunque viuente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi vnus ex his fuerit defunctus; quantò magis de illa tenenda est, quæ antè immortali se sponso coniunxerat, & postea ad humanas nuptias transmigrauit? XIX. *27 q.1. Quæ Christo.*

De virginibus non velatis, si deuiauerint.

HÆ verò, quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere, licèt velatæ non fuerint, si fot- XX. *27.q.1. Hæ verò.*

tè nupserint: his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei contractus nulla ratione dissolui; quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solui sine vindicta non poterit? Nam si Apostolus Paulus quæ à proposito viduitatis discesserant, dixerit eas habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt; quanto potiùs virgines, quæ prioris promissionis fidem frangere sunt conatæ? *1. Tim. 5.*

Hæc itaque regula, frater charissime, si plena vigilantia fuerit ab omnibus Dei sacerdotibus obseruata, cessabit ambitio, dissensio conquiescet, hæreses & schismata non emergent, locum non accipiet diabolus sæuiendi, manebit vnanimitas, iniquitas superata calcabitur, veritas spiritali feruore flagrabit, pax prædicata labiis cum voluntate animæ concordabit, implebitur dictum Apostoli, vt vnanimes vnum sentientes permaneamus in Christo, nihil per contentionem nobis, neque per inanem gloriam vendicantes, non hominibus, sed Deo nostro saluatori placentes: cui est honor, & gloria in sæcula sæculorum, Amen. Data xv. Kal. Martij Honorio Augusto v i. & Aristonero v. c, Conss. *Philip. 2.* *An. Christi 404.*

INNOCENTIVS EXVPERIO Episcopo Tholosano salutem. Consulenti tibi, frater charissime, quid de proposita specie vnaquaque sentirem: pro captu intelligentiæ meæ quæ sunt visa respondi, quid sequendum, vel docilis ratio persuaderet, vel authoritas lectionis ostenderet, vel custodita series temporum demonstraret. Equidem dilectio tua institutum sequuta prudentium ad Sedem Apostolicam referre maluit, quid deberet de rebus dubiis custodire potiùs, quàm vsurpatione præsumpta quæ sibi viderentur, de singulis obtinere. Cur enim magis pudendum putemus discere aliquid, quàm omnino nescire? mihi quoque ipsi de conlatione docilitas accedit, vt perscrutaris rationibus ad proposita respondere compellar: eóque fit, vt aliquid semper addiscat, qui postulatur vt doceat. Proponam igitur singula, subiiciámque responsum.

De incontinentia sacerdotum, vel leuitarum.

XXI. PROPOSVISTI quid de his obseruari debeat, quos in diaconij ministerio, aut in officio presbyterij positos incontinentes esse, aut fuisse, generari filij prodiderunt. De his & diuinarum legum manifesta est disciplina, & beatæ recordationis viri Siricij Episcopi monita euidentia commearunt: vt incontinentes in officiis talibus positi omni honore Ecclesiastico priuarentur, nec admittantur ad tale ministerium, quod sola continentia oporter impleri. Est enim vetus admodum sacræ legis authoritas, iam inde ab initio custodita, quod in templo anno vicis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes: vt seruientes sacris oblationibus, puros & ab omni labe purgatos sibi vindicent diuina mysteria, neque eos ad sacrificia fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale consortium, quia scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester. Quibus vtique propter sobolis successionem propterea vxorius vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere: quanto magis hi sacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est: nec præterit dies, qua vel à sacrificiis diuinis, vel à baptismatis officio vacent. Nam si Paulus ad Corinthios scribit dicens: Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi, & hoc vtique laicis præcepit; multo magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere: qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit? aut qua conscientia, quove merito exauditi se credit: cùm dictum sit, Omnia munda mundis, coinquinatis autem, & infidelibus nihil mundum? Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est, Vnius vxoris virum, non permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait, Vellem autem omnes sic esse, sicut & ego, & apertiùs declarat, dicens, Qui autem in carne sunt, Deo placere non possunt, vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu. Et habentem filios, non generantem, dixit. Sed ea planè dispar, & diuisa sententia est, nam si ad aliquos forma illa Ecclesiasticæ vitæ pariter, & disciplinæ, quæ ab Episcopo Siricio ad prouincias commeauit, non pro- *Dist. 82. c. Proposuisti.* *Siricius c. 7.* *1. Paral. 25. Luc. 1.* *Di. 31. c. Nos ad sacrificia* *Leu. 9. 20. & 21.* *Ezech. 44.* *Sup. c. 16.* *1. Corint. 7.* *Ad Tit. 1.* *1. Timoth. 3.* *1 Cor. 7.* *Rom. 8.* *1. Tim 3.*

babitur peruenisse: his ignorationis venia remittetur, ita vt de cætero penitus incipiant abstinere, & ita gradus suos, in quibus inuenti fuerint, sic retenent, vt eis non liceat ad potiora conscendere: quibus in beneficio esse debet, quòd hunc ipsum locum, quem retinent, non amittant. Si qui autem scisse formam viuendi missam à Siricio deteguntur, neque statim cupiditates libidinis abiecisse, illi sunt modis omnibus submouendi, qui post admonitionem cognitam præponendam arbitrati sunt voluptatem.

De vltima pœnitentia.

XXII. ET hoc quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti in extremo fine vitæ suæ pœnitentiam simul, & reconciliationem communionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior, posterior interueniente misericordia inclinatior est, nam consuetudo prior tenuit, vt concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur. Nam cùm illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu, meritò negata communio est, concessa pœnitentia: ne totum penitus negaretur, & duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, iam terrore depulso communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis, ne Nouatiani hæretici, negantis veniam, asperitatem, & duritiam subsequi videamur. Tribuetur ergo cum pœnitentia extrema communio, vt homines huiusmodi vel in supremis suis, permittente saluatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur.

De administrationibus.

XXIII. QVÆSITVM etiam est super his, qui post baptismum administrauerunt, & aut tormenta sola exercuerunt, aut etiam capitalem protulerunt sententiam, de his nihil legimus à maioribus definitum. Meminerant enim à Deo potestates has fuisse concessas, & propter vindictam noxiorum gladium fuisse permissum, & Dei ministrum esse datum in huiusmodi vindicem. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod authore Deo viderent esse concessum? De his ergo ita vt hactenus seruatum est, sic habemus, ne aut disciplinam euertere, aut contra authoritatem Domini venire videamur. Ipsis autem in ratione reddenda, gesta sua omnia seruabuntur.

23. q. 4. c. *Quæsitum est etiam.*

Rom 13.

Quòd viri cum adulteris vxoribus non conueniant.

ET illud desideratum est sciri, cur communicantes viri cum adulteris vxoribus non conueniant: cùm contrà vxores in consortio adulterorum virorum manere videantur? Super hoc Christiana religio adulterium in vtroque sexu pari ratione condemnat, sed viros suos mulieres non facilè de adulterio accusant, & non habent latentia peccata vindictam; viri autem liberiùs vxores adulteras apud sacerdotes deferre consueuerunt, & ideo mulieribus, prodito earum crimine, communio denegatur, virorum autem latente commisso non facilè quisquam ex suspicionibus abstinetur, qui vtique submouebitur, si eius flagitium detegatur. Cùm ergo par causa sit, interdum probatione cessante vindictæ ratio conquiescit. XXIV.

Quòd qui preces, vel criminales dictant, habeantur immunes.

ILLVD etiam sciscitari voluisti, an preces dictantibus liberum concedatur vtique post baptismi regenerationem à Principibus poscere mortem alicuius, vel sanguinem de reatu? quam rem Principes nunquam sine cognitione concedunt, sed ad iudices commissa ipsa, vel crimina semper remittunt, vt causa cognita vindicentur: quæ cùm quæsitori fuerint delegata, aut absolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur, & dum legum in improbos exercetur authoritas, erit dictator immunis. XXV.

23. q. 4. c. Illud etiam.

Quòd hi, qui intercedente repudio diuortium pertulerunt, alijsque se vinxerunt nuptiis, adulteri esse monstrentur.

DE his etiam requisiuit dilectio tua, qui interueniente repudio alij se matrimonio copularunt: quos in vtraque parte adulteros esse manifestum est. Qui verò vel vxore viuente, quamuis dissociatum videatur esse coniugium, ad aliam copulam festinarunt, neque possunt adulteri non videri, in tantum, vt etiam hæ personæ, quibus tales conjun- XXV

cti

cti sunt, etiam ipsæ adulterium commisisse videantur, secundùm illud, quod legimus in Euangelio, *Qui dimiserit uxorem suam, & duxerit aliam, mœchatur, similiter & qui dimissam duxerit, mœchatur*, & ideo omnes à communione fidelium abstinendos. De parentibus autem aut propinquis eorum, nihil tale statui potest, nisi si incentores illiciti consortij fuisse detegantur. *Matth. 19.*

Qui libri in canone recipiantur.

XXVII. QVI verò libri recipiantur in canone scripturarum breuis adnexus ostendit. Hæc sunt ergo, quæ desiderata moneri voce voluisti: Mosis libri quinque, id est Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, necnon & Iesu Naue vnus, & Iudicum vnus, & Regnorum libri IV. simul & Ruth. Prophetarum libri XVI. Salomonis libri V. Psalterium. Item historiarum Iob liber vnus, Tobiæ vnus, Esther vnus, Iudith vnus, Machabæorum duo, Esdræ duo, Paralipomenon duo. Item noui Testamenti Euangeliorum lib. IV. Apostoli Pauli epistolæ XIV. Epistolæ Ioannis III. Epistolæ Petri II. Epistola Iudæ, Epistola Iacobi, Actus Apostolorum, Apocalypsis Ioannis. Cætera autem, quæ vel sub nomine Matthiæ, siue Iacobi Minoris, vel sub nomine Petri, & Ioannis, quæ à quodam Leucio scripta sunt, vel sub nomine Andreæ, quæ à Nexocharide, & Leonide Philosophis, vel sub nomine Thomæ scripta sunt, & si qua sunt alia, non solùm repudianda, verumetiam noueris esse damnanda. Data X. Kal. Martiarum. Stilicone II. & Anthemio Conss. *An. Christi 405.*

INNOCENTIUS FELICI Episcopo Nuceriano salutem. Mirari non possumus dilectionem tuam sequi instituta maiorum, omnia quæque possunt aliquam recipere dubitationem, ad nos, quasi ad caput, atque ad apicem Episcopatus referre: vt consulta videlicet sedes Apostolica ex ipsis rebus dubiis certum aliquid, faciendúmque pronunciet, quod nos & libenter accipimus, & dilectionem tuam memorem canonum comprobamus. Scripsisti igitur, quòd feruore fidei, quo polles, & amore sanctæ plebis vel reparaueris Ecclesias Dei, vel nouas quasque construxeris: sed in his clericos, quos constituas, non habere, aliquos verò mutilos, aliquos digamos esse, ad quod stupuimus prudentem virum de his voluisse consulere, quæ omnibus sunt certâ ratione comperta. Ergo non quasi ignoranti dicimus, sed in aliis forsitan occupatos istud oblitos esse vos dicimus.

Si quis volens partem sibi corporis amputauerit, clericus esse non potest: nolens autem potest.

QVI igitur partem cuiuslibet digiti sibi ipse volens abscidit, hunc ad clerum canones non admittunt: cui verò casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit: hos canones præcipiunt & clericos fieri, & si in clero fuerint reperti, non abiici. In illis enim voluntas est iudicata, quæ sibi ausa fuit ferrum iniicere, quòd scilicet & alij id facere dubitare non possit: in istus verò casus veniam meruit. XXVIII. *Dist. 55. c. Quipartem Nic. Con. c. 1.*

Quòd digami ad clerum admitti non possint.

DE digamis autem nec consuli debuit: cùm manifesta sit lectio Apostoli, vnius vxoris virum ad sacerdotium, siue ad clericatum admitti debere. Et hanc ipsam tamen si virginem accepit, nam ea, quæ habuerit antè virum, licèt defunctus sit, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus, qui eam acceperit, esse non poterit, quia in lege cautum est, *Non viduam, non abiectam habere posse coniugem sacerdotem.* XXIX. *1. Timot. 3.*

Qui de laicis ad clerum non debeant promoueri.

DE laïcis verò religio tua consuluit, quòd canones ordinare prohibeant. Certum est quidem hoc regulas Ecclesiasticas continere: sed non ita diffinitum est, vt de omnibus sit laïcis constitutum. Neque enim clerici nasci, & non fieri possunt, sed designata sunt genera, de quibus ad clericatum peruenire nón possunt, id est, si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam, etsi inueniantur huiusmodi viri, qui debeant clerici fieri, tamen sæpius ad curiam repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem, quæ sæpe de his Ecclesiæ prouenit. XXX. *Dist. 51. c. Designata.*

Qui de laïcis possunt fieri clerici, hic apertè concuba prohibetur.

XXXI. LAICI verò, qui habentes vxores baptizati sunt, ac sic se instituerint, vt opinio eorum in nullo vacillet, vt aut clericis iuncti sint aut monasteriis, ex quo baptizati sunt, hæserint, si non concubinam, non pellicem nouerint, si in omnibus bonis operibus vigilauerint, non prohibentur huiusmodi ad clericatus sortem adsumi.

Dist. 51. c. Laici.

De temporibus immorandis in clero.

XXXII. ITA sanè, vt in eos tempora à maioribus constituta seruentur: nec citò quilibet lector, citò acolythus, citò diaconus, citò sacerdos fiat. Quia in minoribus officiis si diu perdurent, & vita eorum pariter, & obsequia comprobantur: vt ad sacerdotium postea emersis stipendiorum meritis veniant, nec præripiant, quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum est, qui debeant admitti, qui verò reprobari: ex his omnibus, quos videt dignatio tua non posse reprobari, eligere debebis, quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus, aut beneficium præstare velimus, tales inuenire possumus: de quorum adsumptione nec incurrere, nec erubescere valeamus.

INNOCENTIVS MAXIMO, & SEVERO Episcopis per Brutios. Ecclesiasticorum canonum norma nulli esse debet incognita sacerdoti, quia nesciri hæc à Pontifice satis erit indecorum: maximè cùm à laïcis religiosis viris & sciatur, & custodienda esse ducatur. Nuper Maximilianus filius noster agens in rebus cuiusmodi querelam detulerit, libelli eius series adnexa declarat.

Dist. 81. c. Maximianus.

Quòd hi, qui in presbyterio filios genuerint, remoueri ab officio debeant.

XXXIII. QVI zelo fidei, ac disciplinæ ductus non patitur Ecclesiam pollui ab indignis presbyteris, quos in presbyterio filios asserit procreasse, quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres charissimi, libelli, qui subiectus est, tenore perspecto eos, qui talia perpetrasse dicuntur, iubebitis in medio collocari, discussisque obiectionibus, quæ ipsis presbyteris impinguntur, si conuinci potuerint, à sacerdotali remoueantur officio. Quia qui sancti non sunt, sancta tractare non possunt, atque alieni efficiantur à ministerio, quod viuendo inlicitè polluerunt. Miramur autem hæc eorum dissimulare Episcopos, vt aut cohibere, aut nescire esse inlicita iudicentur.

Quòd post pœnitentiam nullus possit ad clerum admitti.

INNOCENTIVS AGAPITO, MACEDONIO, & MARIANO Episcopis Apulis. Multa in prouincia vestra contra canones Ecclesiasticos decretáque maiorum vsurpari à plurimis & relationes diuersorum, & suggestiones fidissimæ retulerunt, quæ quidem possent facilè resecari, si Episcopi in his non inuenirentur auctores. Qui dum aut amicis, aut obsequentibus gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinésque corrumpunt, ac sic euenit, vt indigni quique honores suscipiant Ecclesiasticos, & admittantur ad clerum, qui nec inter laicos quidem dignum locum habere mererentur, sicuti nunc dato nobis libello monstratum est, Modestum quendam multis criminibus inuolutum, propter quæ etiam pœnitentiam egisse dicitur, non solùm clericum effectum, quod non licet, verùm etiam ad Episcopatus apicem tendere: cùm canones apud Nicæam constituti pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludant. Et ideo, fratres charissimi, perspecto tenore libelli eum iubebitis præsentari, ac si verè constiterit talem, qualem libellus adfirmat, non solùm ab ambitione Episcopatus, sed etiam à clericatus remoueatur officio. XXXIV.

Dist. 50. c. Canones. Nic. Con. c. 10.

De Bubalio, & Tauriano damnatis à Prouincialibus Episcopis, quorum sententiam Sedes Apostolica retractare curauit.

INNOCENTIVS RVFO, GERONTIO, SOPHRONIO, FLAVIANO, MACEDONIO, PROSDOTIO, & ARISTEÆ Episc. per Macedoniam constitutis. Mora Coëpiscoporum nostrorum Maximiani, & Eumeni, vel potiùs importunitas temporum fecit, vt vos iteraretis de Bubalio, & Tauriano querimoniam, & nos iterum in homines perditissimos insurgeremus, sed vt possum paucioribus verbis malorum XXXV.

tantorum imitabor compendium, & strictim quæ in volumine literarum vestrarum conspexerim retractabo. Graue non potuit videri piissimis mentibus vestris cuiuscunque retractari iudicium: quia veritas exagitata sæpius magis splendescit in luce, & pernicies reuocata in iudicium grauius & sine pœnitentia condemnatur, nam fructus diuinus est iustitiam sæpius recenseri, fratres charissimi. Verùm illud video mouisse animos vestros, quòd in multis Bubalius sæpe fallaciis deprehensus obiecerit exemplaria fictarum, quasi à nobis literarum: cùm pro consuetudine hominis nihil, quod proferret iam fide dignissimum videretur. Sed sileatur omne iam de tali negotio murmur, & conuicti diaboli ipsi anhelitus comprimantur. Subiunximus autem his priores literas, quas per memoratos Episcopos miseram: quibus ita plenaria sententia nostrorum sensuum designata est, vt dum relegeritis, nihil ambiguum, nihil requirendum in hac causa de cætero repetatis. Hanc autem paginulam nostram solicitiùs credentibus Episcopis relegendam mittite, vt sciant plenissimè, quid sit de Bubalio, & Tauriano, cæterisque prouinciarum, vt seruent, qui digni admonitione sunt, cauere à talibus, ne talia sortiantur.

35. q. 9. c. Graue non oportet.

De terminis minimè transferendis.

XXXVI. INNOCENTIVS FLORENTIO Episcopo Tiburtinensi. Non semel, sed aliquoties clamat scriptura diuina transferri non oportere terminos à patribus constitutos: quia nefas est si quod alter semper possederit, alter inuadat, quod tuam bonitatem frater & Coëpiscopus noster Vrsus adserit perpetrasse. Nam Nomentanam siue Feliciensem parochiam ad suam diœcesim à maioribus pertinentem inuasisse te, atque illic diuina celebrasse mysteria inconsulto eodem, ac nesciente, non sine dolore conquestus est. Quod si verum est, non leuiter te incurrisse cognoscas, vnde si declinare cupis tantæ vsurpationis inuidiam nostris literis admonitum te conuenit abstinere: certè si aliquid tibi credis iustitiæ suffragari integris omnibus, & in pristino statu manentibus, post dies venerabilis Paschæ adesse debebis, vt memoratis possis intentionibus respondere, partibúsque in medio collocatis, quid antiquitas, aut veritas habeat inquiramus.

Deut. 19. & 27. Prouer. 22.

Si cuius vxor fuerit abducta in captiuitatem, & alteram maritus acceperit, reuertente prima, secunda mulier debet excludi.

INNOCENTIVS PROBO. Conturbatio procellæ barbaricæ facultati legum intulit casum, nam bene constituto matrimonio inter Fortunium & Vrsam captiuitatis incursus fecerat næuum: nisi sancta religionis statuta prouiderent. Cùm enim in captiuitate prædicta Vrsa mulier teneretur, aliud coniugium cum Restituta Fortunius memoratus inisse cognoscitur. Sed fauore Domini reuersa Vrsa nos adiit, & nullo diffitente vxorem se memorati esse perdocuit. Quare, domine fili merito inlustris, statuimus fide Catholica suffragante illud esse coniugium, quod erat primitus gratiâ diuinâ fundatum, conuentúmque secundæ mulieris, priore superstite, nec diuortio eiecta, nullo pacto posse esse legitimum. XXXVII.

34. q. 1. c. Cùm in captiuitate.

Ad Aurelium Carthaginiensem, & Augustinum Hipponensem Episcopos scripta salutatoria plena charitate.

INNOCENTIVS AVRELIO, & AVGVSTINO Episcopis. Acceptissimi mihi Germani compresbyteri ille recursus vacuus officio nostro esse non debuit, per charos enim salutare charissimos naturale quodammodo nobis videtur, & consequens. Gaudete igitur in Domino vestrâ germanitatem amantissimi cupimus, & pro nobis paria ad Deum vota rependere precamur, quia, vt bene nostis, communibus & alternis plus agimus orationibus, quàm singularibus, aut priuatis. XXXVIII.

Ad Iulianam nobilem eiusdem Papæ scripta exhortatoria.

SINGVLARE membrum Ecclesiæ tuæ religionis amplitudinem existere, & à nobis reuerentissimè coli satis est omnibus manifestum. In ipso apice enim nobilitatis multo nobiliorem Ecclesiæ deuotionem impendis, & magis læta Christi agnitione præceptis eius obtemperas, & in fide potiùs exultas, quàm tanti generis flore iactaris. Summæ virtutis est vicisse gloriam carnis: & magnæ est Christi gratiæ, nobilitatem moribus superasse, domina filia merito inlustris. Certa igitur existens dilectissima vitæ huius quæcunque sunt spatia æternis, diuinísque officiis inlustrare contende: XXXIX.

vt qui insignem te præstitit, reddat sibi per sæcula clariorem.

Ad Aurelium Episcopum Carthaginis de Pascha.

XL. INNOCENTIVS AVRELIO. Charitatis nostræ officium nullo interuallo dirimitur, etiamsi charta nullos apices ferat. Viuit enim spiritalis gratia alternis in cordibus, & amorem nostrum confouet sacerdotalis ipsa societas. Cùm ergo indignum est vnitatem Ecclesiæ non custodiri, idémque omnes pariter & sentiamus, & pronunciemus, frater charissime, has ego literas de ratione Paschali alterius, dico futuri anni, perscripsi. Nam cùm ante diem XI. Kal. Aprilium penè Luna XVI. colligatur: nam quippiam minus est: itémque in ante diem IV. Kal. earundem veniat XXIII. existimaui XI. Kal. memoratarum die festa Paschalia celebranda: quoniam in XXIII. Luna nullum Pascha vnquam ante hoc Pascha factum esse cognoscimus. Sententiæ meæ exposui, atque edixi tenorem, iam prudentiæ erit tuæ, consors mihi frater, cum vnanimis, & consacerdoribus nostris hanc ipsam rem in Synodo religiosissima retractare, vt si nihil dispositioni nostræ resultat, nobis plenissimè, apertéque rescribas: quo deliberatam Paschalem diem iam literis antè vt moris est, seruandam suo tempore præscribamus. Compresbyterum autem Archidamum, quamuis nouerim quòd libentissimè, ac more suscipias consueto: tamen ex abundantibus postulo, vt eum inter tuos habere digneris.

De Antiochena Ecclesia.

XLI. INNOCENTIVS BONIFACIO presbytero. Ecclesia Antiochena, quam priusquam ad vrbem perueniret Romam beatus Apostolus Petrus, sua præsentia inlustrauit: velut germana Ecclesiæ Romanæ, diu se ab eadem alienam esse non passa est, nam missis legatis ita pacem postulauit, & meruit, vt & Euagrianos suis ordinibus, ac locis intemerata ordinatione, quam acceperant, à memorato susciperent, & Ioannis sanctæ memoriæ vel clericos, vel laicos in vnum colligeret, atque congregaret. Promittens ipsius ciuitatis Episcopus, frater meus Alexander, etiam si quis fortè, vel à nobis, vel aliunde posterioris ordinationis ad eosdem aduenerit, se sine controuersia recepturum, ac nomen Episcopi memorati inter quiescentes Episcopos recitaturum: cui rei nos nouerit tradidisse manus, frater charissime, & eos in nostra viscera recepisse, ne diu membra, quæ requisiuerant sanitatem, ab vnitate corporis haberentur aliena. Omnia verò, quæ per ordinem gesta sunt, filius meus diaconus Paulus, harum scilicet portitor literarum, tuæ dilectioni poterit enarrare: vt & gaudium commune nobiscum habeas, & eos informes, qui pro Attici partibus interuenire consueuerunt.

Ad Alexandrum Antiochenum Episcopum de pace.

INNOCENTIVS ALEXANDRO Episcopo. Quàm grata mihi, quàm pia, quàm necessaria legatio à tua sanctitate, frater charissime, ad nos directa fuerit, gestorum ipsorum replicatione cognosces. Voluit enim compresbyter noster Cassianus hanc amicitiarum nostrarum paginulam per compresbyterum nostrum Paulum, Nicolaum diaconum, & Petrum subdiaconum, filios nostros, quasi primitias pacis nostræ conscribi. Saluto itaque & tuam mihi in Christo germanitatem, & omnem illam, quæ tecum tam bene sentit, Ecclesiam, nósque, vt facitis, & alloquamini peto crebriùs literis, & frequentiùs de vestra salute lætificetis. Dabit enim (vt confido) Dominus totius nos præteriti temporis dispendia amantissimo literarum colloquio repensare. XLII.

De Attico Constantinopolitano Episcopo.

INNOCENTIVS MAXIMIANO Episcopo. Miramur prudentiam tuam scripta ad Atticum Episcopum Constantinopolitanæ vrbis à nobis & prosecutione propria, & dato libello, qui subter adnexus est, postulare: à quo nec missas vllas saltem epistolas ad nos, vel ad vestram synodum vtique pertulisti, idque non petenti æstimes tribuendum: quod debeas deprecationibus discussa ratione concessum, communionem suspensa restituitur demonstranti causas, quibus id cederat iam esse detersas, & profirenti conditiones pacis impletas. Quod neque apud vos, neque apud nos vt prædixi, Atticus missis aliquibus suorum vel dicere voluit, vel demonstrare completum. Quemadmodum Antiochenæ Ecclesiæ XLIII.

frater, & Coëpiscopus noster Alexander digna legatione & prosequutus est, & probauit, quibus omnibus vtique interesse dignatus cognouisti, quemadmodum singillatim omnia scriptorum nostrorum antè hac de causa beatissimi Ioannis, quondam Coëpiscopi nostri, discusserim, vtque illi in omnibus satis euidenter monstrauerint vniuersa, quæ apud Antiochiam fieri debuerint, fuisse completa. Quorum amplexati pacem vtique fidem fecimus, & magnum tramitem omnibus eandem postulaturis ostendimus: si modò, quæ discussa sunt, atque completa, etiam ipsi se pro suo loco fecisse, vel complesse aliquando monstrauerint, communionémque, vt isti legatione solenniter destinata sibi rogauerint redhiberi. Expectamus ergo & professionem memorati de completis omnibus conditionibus, quas diuersis temporibus prædiximus, & petitionem communionis: vt rectè & petenti, & probanti se eandem mereri reddamus, frater charissime. Nam de omnibus plenissimas ad sanctam fratrum nostrorum synodum dudum literas percepisti.

Item Alexandro Episcopo Antiocheno de pace.

XLIV. APOSTOLICI fauoris gratia magno pacis vsque ad nos decore resplenduit, tantúmque lucis gaudiorum, quæ infulsit fidelibus: vt dicentes Deo maximas laudes maiores nos debere fateamur, plúsque à Deo iocundati sumus, quod discussis omnibus lateribus actionum tuæ fraternitatis, ita totum pietate, ac patientia gestum cognouimus, vt in omnibus Dominum laudaremus, successúmque ipsum ideo præstitum tuis laboribus videamus, quòd tota virtute pacis amator existens eam requisitam inueneris, & repertam summa charitate seruaueris, cùm erga omnes, tum præcipuè circa illos, qui quondam Paulini, atque Euagrij Episcoporum censiti fuerant nomine. Habeo summam votorum meorum, cùm antiqui næui purgatio tuis temporibus, tuisque meritis protogatur. Quorum etiam illos eiusdem nominis, qui in Italia merita clericatus acceperant, censui bono quietis gratiam retinere susceptam. Et quia noster compresbyter Cassianus gratum dixit tuæ fore dignationi, si meo consilio in ciuitate vestra clericatus ordinem ducere censerentur: statui propter beneuolentiam tuam, promissáque memorati, vt inter cæteros sacerdotes, ministrósque qui in ciuitate sunt, adnumerentur, frater charissime. Libenter præterea de Episcopis Elpidio, atque Pappo cognoui, quòd sine quæstione suas Ecclesias recuperauerint, & multum in gestis, vt subiecta testantur, solicitus inquisiui, vtrum omnibus esset conditionibus satisfactum in causa beati, & verè Deo digni sacerdotis Ioannis. Et cùm per singula adsertio legatorum ex voto completa esse fateretur, gratias agens Domino communionem Ecclesiæ vestræ ita recepi, vt præ me feram Apostolicæ Sedis condiscipulos primos dedisse cæteris viam pacis: in qua firmatos vos, nósque Domini Christi ita benignitas amplexabitur, vtque communio, atque vt nullo de cætero titillamento, vel leui cuiusquam contentionis pudore pulsetur. Scripta autem Acatij Episcopi, quoniam cum vestris sunt porrecta, suscepimus: ne per vestram iniuriam ille, qui olim à nobis suspensus fuerat, repudiaretur, & tamen satis abunde in actis statuimus, sicuti dignanter relegere procurabis, quid in eius persona debeat custodiri, vt si per omnia vestris consiliis, actibúsque tam sanctis se rogauerit esse communem, præstetur seni fauore vestro, nostróque iudicio communionis, ac literarum à nobis gratia prorogata. Subscripserunt XX. Episcopi Italiæ.

Item ALEXANDRO *Episcopo Antiocheno.*

Quòd prima sedes beati Petri apud Antiochiam esse memoretur.

ET onus, & honor nobis à tua fraternitate impositus necessarij tractatus causas induxit: quo literis, vel commonitorio vestro, vt dat sancti Spiritus gratia, respondere possimus. Reuoluentes itaque authoritatem Nicænæ Synodi, quæ vnam omnium per orbem terrarum mentem explicat sacerdotum, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus esse necessarium custodire, qua super diœcesim suam prædictam Ecclesiam non super aliquam prouinciam recognoscimus constitutum. Vnde aduertimus non tam pro ciuitatis magnificentia hoc eidem attributum, quàm quòd prima primi Apostoli sedes esse monstretur, vbi & nomen XLV. Ni. Con. c. 6. Act. 11. Gala. 2.

accepit religio Christiana, & quæ conuentum Apostolorum apud se fieri celeberrimum meruit, quæque vrbis Romæ sedi non cederet, nisi quòd illa in transitu meruit, ista susceptum apud se, consummatúmque gaudet. Itaque arbitramur, frater charissime, vt sicut Metropolitanos authoritate ordinas singulari: sic & cæteros non sine permissu, conscientiáque tua sinas Episcopos procreari, in quibus hunc modum rectè seruabis, vt longè positos literis datis ordinari censeas ab his, qui nunc eos suo tantùm ordinant arbitratu. Vicinos autem, si æstimas ad manus impositionem tuæ gratiæ statuas peruenire: quorum enim te maxima expectat cura, præcipuè tuum debent mereri iudicium.

Quòd non oporteat secundùm constituta Imperatorum duos esse metropolitanos Episcopos.

XLVI. NAM quod sciscitaris, vtrum diuisis imperiali iudicio prouinciis, vt duæ Metropoles fiant: sic duo metropolitani Episcopi debeant nominari. Non ergo visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari, honorésque aut diuisiones perpeti: quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator: ergo secundùm pristinum prouinciarum morem metropolitanos Episcopos conuenir numerari. Cyprios sanè adseris, olim Arianæ impietatis potentia fatigatos, non tenuisse Nicænos canones in ordinandis sibi Episcopis: & vsque adhuc habere præsumptum, vt suo arbitratu ordinent, neminem consulentes: quocirca persuademus eis, vt curent iuxta canonum fidem Catholicam sapere, atque vnum cum cæteris sentire prouinciis, vt appareat Spiritus sancti gratia ipsos quoque, vt omnes Ecclesias gubernari.

Nic. Con. c. 4. & 6.

Quòd Arianorum clerici non sint suscipiendi in suis officiis: quamuis eorum baptisma, quod Catholicum constat, confirmet Ecclesia.

XLVII. ARIANOS præterea, cæterásque eiusdem modi pestes, quia eorum laïcos conuersos ad Dominum sub imagine pœnitentiæ, ac sancti Spiritus sanctificatione per manus impositionem suscipimus: non videtur clericos eorum, cum sacerdotij, aut ministerij cuiuspiam suscipere dignitate: quoniam quibus solum baptisma ratum esse permittimus, quod vtique in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti perficitur: nec sanctum Spiritum eos habere ex illo baptismate, illisque mysteriis arbitramur, quoniam cùm à Catholica fide eorum authores descisscerent, perfectionem Spiritus, quam acceperant, amiserunt, nec dare eius plenitudinem possunt, quæ maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potiùs quàm fidem dixerim, perdiderunt. Quomodo fieri potest, vt eorum profanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur: quorum laïcos imperfectos, vt dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam cum pœnitentiæ imagine recipiamus? Grauitas itaque tua hæc ad notitiam Coëpiscoporum vel per synodum, si potest, vel per harum recitationem faciat peruenire, vt quæ ipse tam necessariò percunctatus es, & nos elimatè respondimus, communi omnium consensu, studióque seruentur.

1. q. 1. c. Arianos.

Ibidem c. Qui perfectionem.

De sancto Ioanne Constantinopolitano Episcopo.

INNOCENTIVS ACACTO Berœæ Episcopo. Adgaudere literis fraternitatem tuam de receptis Paulini, vel Euagrij Episcoporum clericis, populisque, & de restitutis Elpidio, atque Pappo Coëpiscopis percensuimus, & vel serò receptæ pacis gratiam te fouere postposita omni contentione peruidimus. Vnde has ad præstantissimum fratrem & Coëpiscopum nostrum Alexandrum reddendas tuæ transmisimus vnanimitati, videlicet, vt si omnes inimicitiæ, omnis æmulatio tam de nomine sancti Ioannis mirandi Episcopi, quàm de omnibus eiusdem communionis participibus à tua animositate discessit: has nostræ societatis recipias literas, frater charissime, modò, vt omnia, quæ hîc actis firmata sunt, apud mediatorem nostrum amabilem Alexandrum ore proprio, vt communicantem conuenit, fatearis. Vt enim hæc nobis vnanimitatis, charitatisque causa venerabilis est, sic inhæret solicita, nequid obliquum, aut subscicuum in quoquam residere noscatur. XLVIII.

De Bonosiacis, quòd Iudais sint comparandi.

INNOCENTIVS LAVRENTIO Episcopo Seniensi. Diu mirari sumus dilectionis tuæ literis lectis hæreticos XLIX.

Photini venena sectantes in territorio dilectionis tuæ non solùm esse, sed & publicè sibi conuenticula in aliquorum possessionibus præparare: cùm de toto penè orbe nusquam tam multi, quàm ad vos delegerint habitare. Quorum doctrinæ nefariæ author Marcus dudum de vrbe pulsus temeritatis tantæ est ductus audacia: vt primum sibi inter eos vendicet locum, sed ne vlteriùs debacchandi habeant facultatem, & animas simplicium, ac rusticanorum secum in gehennam, cui destinati sunt, trahant: actum est aduersus eos à defensoribus Ecclesiæ nostræ, quòd eos possint expellere, vt qui Christum Deum ex patris substantia ante sæcula negant genitum, hi cum Iudæis, qui cùm deitatem negauerunt, & nunc vsque negant, participium habeant damnationis. Tuum est, frater charissime, quæ præcepta sunt non segniùs agere, ne plebem tibi creditam dissimulatione deperdas, & incipias Deo de perditis reddere rationem.

Idem Papa de suscipiendis clericis, quos Bonosus, antequam damnaretur, ordinasse cognoscitur.

I. INNOCENTIVS MARTIANO Episcopo Naissitano. Superiori tempore, si tamen rectè recordor, memini me, tam ad dilectionem tuam, quàm ad fratres & Coëpiscopos nostros, Rufum, Eusebium, & cæteros, huiusmodi literas de clericis Naissensibus transmisisse. His videlicet, qui se ante damnationem Bonosi adsererent ab eodem tam presbyteros, quàm diaconos ordinatos: vt si relicto, atque damnato eius errore vellent Ecclesiæ copulari, libenter reciperentur. Ne fortè, qui essent digni recuperandæ salutis, in eodem deperirent. Verùm nunc in Rauennati vrbe mihi constituto propter Ro. populi necessitates creberrimas Germanio, qui se asserit esse presbyterum, atque Lupentius, qui se diaconum dicit, multorum talium, quasi legatione suscepta prece fusa dolores proprios exprimere gestiuerunt, adserentes se quidem Ecclesias in dilectionis tuæ constitutas parochiis retinere, sed tuam communionem non potuisse mereri: ea videlicet ratione, quà Rustitius quidam nomine iterata ordinatione presbyterium suscepisset. Et non leui impedimento fit, dum aut illi dolent huiusmodi hominem in Ecclesia retineri, aut ille sic peccare debere in alios arbitretur, qui in se agnoscit esse peccatum. Et quamuis de eadem re plenius literæ meæ contineant, quas superiùs memoraui, tamen etiam nunc admonendam duximus fraternitatem tuam, vt si verè constat aliquos ante damnationem Bonosi ab eodem ordinatos postea voluisse, vel nunc velle reuerti, eos recipiendos esse censemus: maximè cùm memorati adserant se in tantum anteriori tempore ordinatos, vt sanctæ recordationis virum Cornelium Episcopum Sirmiensis vrbis, necnon & fratrem nostrum Nicetam, aliósque nonnullos fuisse præsentes, cùm honoribus, quos se habere memorant, augerentur. Vnde, frater charissime, si eorum assertio fidem recipit veri, suscipiendos esse ambigere non debes, quos tam diu Ecclesias sibi creditas passus es retinere.

INNOCENTIVS RVFO, & EVSEBIO, & cæteris Episcopis Macedonibus, & diaconibus in Domino salutem. Magna me gratulatio habuit, cùm post tot discrimina totius (vt ita dixerim) mundi Vitalis Archidiaconus vestrarũ portitor literarum ex illis partibus ad nos vsque directus aduenit, quem cùm vidissemus illico, vt oportebat, percunctati de vestro statu sumus. Verùm vbi reperimus vos ex sententia degere, Domino Deo nostro vberes gratias retulimus, quòd vos famulos suos, suísque altaribus seruientes & in aduersis tueatur, & in prosperis gubernare dignatur. Qui cùm tradidisset epistolas eas, præcepi illico recenseri, in quibus multa posita esse peruidi, quæ stuporem mentibus nostris iniicerent, facerént que nos non modicum dubitare, vtrum aliter putaremus, an ita illa essent posita, quemadmodum personabant. Quæ cùm sæpius repeti fecissem, aduerti, Sedi Apostolicæ, ad quam relatio, quasi ad caput Ecclesiarum missa currebat, aliquam fieri iniuriam, cuius adhuc in ambiguum sententia duceretur. Vnde de quibus iam dudum scripsisse memini, nunc iterare formam argumentis euidentioribus relationis vestræ geminata percontatio compellit.

Vt si sacerdos, vel quilibet ex clero viduam vxorem duxerit, vel abiectam, suum perdat officium.

EOs, qui viduas accepisse suggeruntur vxores, non solùm clericos effe- II.

ctos agnoui, verùm etiam ad infulas summi sacerdotij peruenisse, quod contra legis esse præcepta nullus ignorat. Nam cùm Moyses legislator clamitet, Sacerdos uxorem virginem accipiat, ac ne in hoc præcepto aliquid putaretur ambiguum addidit: non viduam, neque eiectam. Contra quod præceptum diuina authoritate subnixum nulla defensio mandati alterius opponitur: nisi consuetudo vestra, quæ (vt ipsi fatemini) ex ignorantia, & vt verecundius dicam, non ex Apostolica traditione, & ratione integra constituta est. Nos autem, omnésque per Orientem, Occidentémque Ecclesias, nouerit vestra dilectio hæc penitus non admittere, nec ad vltimum Ecclesiastici ordinis locum tales adsumere: & si reperti fuerint, submouere.

Leuit. 21.

Vt si quis catechumenus habuerit vxorem, & defuncta ea iam post baptismum acceperit alteram, clericus esse non possit.

LII. Dist. 26. c. Deinde. DEINDE ponitur. Non dici oportere digamum eum, qui catechumenus habuerit, atque amiserit vxorem: si post baptismum fuerit aliam sortitus, eámque primam videri, quæ nouo homini copulata sit, quia illud coniugium per baptismi sacramentum cum cæteris criminibus sit ablatum, quod cùm de vna vtique dicitur, certè si tres habuerit in veteri positus homine vxores: erit ei, quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima, virginis æquè nomen accipiet, quæ quarto ducta est loco. Quis oro istud non videat contra Apostoli esse præceptum? Qui ait, Vnius vxoris virum oportere fieri sacerdotem. Sed obiicitur, quòd in baptismo totum quicquid in veteri homine gestum est, sit solutum. Dicite mihi (cum pace vestra loquor) crimina tantùm dimittuntur in baptismo, an & illa, quæ secundùm Domini præcepta, ac Dei instituta complentur? Vxorem ducere crimen est, aut non est crimen? si crimen est, ergo, præfata venia dixerim, erit author in culpa: qui vt crimina committerentur in paradiso, cùm ipse eos iungeret, benedixit. Si verò non est crimen, quia quod Deus iunxit, nefas sit crimen appellari: & Salomon addidit: Etenim à Deo præparatur viro vxor: quomodo creditur inter crimina esse dimissum, quod Deo authore legitur consummatum? Quid de talium filiis

1. Timoth. 3.

Gen. 2.

Matth. 19.

Prouer. 19.

percensetur? Nunquid non erunt admittendi in hæreditatis consortio, qui ex ea suscepti sunt, quæ ante baptismum fuit vxor, eruntque appellandi vel naturales, vel spurij, quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (vt vobis videtur) quod post baptismum adsumitur? Ipse Dominus, cùm interrogaretur à Iudæis, si liceret dimittere vxorem, atque exponeret fieri non debere: addidit, Quod ergo Deus iunxit, homo non separet. ac ne de his copulis locutus esse credatur, quæ post baptismum sortiuntur, meminerint hoc & à Iudæis interrogatum, & Iudæis esse responsum. Quæro, & solicitus quæro, si vna, eadémque sit vxor eius, qui antè catechumenus, postea sit fidelis, filiósque ex ea cùm esset catechumenus susceperit, ac postea alios, cùm fidelis: vtrum sint fratres appellandi an non? Habeant postea defuncto patre herciscundæ hæreditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritalis creditur abstulisse? Quod cùm ita sentire, atque iudicare absurdum est: quæ (malum) ratio est hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliqua authoritate roborari? cùm non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus iungit. Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro si hæc, cùm factus fuerit fidelis, amittit: quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat, putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus atque eleemosynis vacantem, per reuelationem angelum, Petrúmque ipsum, vidisse, nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptismum videtur esse concessum? Si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur, quia quicquid bene gestum fuerit, & secundùm legis præcepta custoditum non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum, & quod peccatum non est, solui inter peccata credi omnino non debet: eritque integrum æstimare aboleri non posse prioris nomen vxoris, cùm non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei fit voluntate completum.

28. q. 1. Nunquid non erunt.

Matth. 19.

Act. 10.

Quòd

Quòd non admittantur clerici ab hæreticis ordinati.

LIII. VENTVM est ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationem, cùm nos dicamus ab hæreticis ordinatos vulneratum per illam manus impositionem habere caput. Vbi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, vt possit recipere sanitatem: quæ sanitas post vulnus secuta sine cicatrice esse non poterit, atque vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honorem locum habere non posse. Nam si, vt legitur, quod tetigerit immundus, immundum erit: quomodo id ei tribuetur, quod munditia, ac puritas consueuit accipere? sed contrà asseritur eum, qui honorem amisit, honorem dare non posse: nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere, adquiescimus, & verum est certè, quia quod non habuit, dare non potuit. Damnationem vtique, quam habuit per prauam manus impositionem, dedit, & qui particeps factus est damnato, quomodo debeat honorem accipere, inuenire non possum. Sed dicitur vera, ac iusta legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod à vitioso fuerat iniectum.

1. q. 1. c. Ventum est.

Leuit. 5. Num. 19.

Quòd in ordinationibus crimina, vel vitia non bene credantur auferri.

LIV. ERGO, si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia per benedictionem ordinationis crimina, vel vitia putantur auferri. Nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio, quod longa satisfactio præstare consueuit. Nostræ verò lex est Ecclesiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem, laïcam tantùm tribuere communionem, nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.

1. q. 1. c. Hominus §. fi.

Quòd hi, qui à Bonoso hæretico ordinati sunt, propterea sint recepti, ne scandalum remaneret Ecclesiæ.

LV. AT verò, qui à Catholica ad hæresim transierunt, quos non aliter oportet, nisi per pœnitentiam suscipi, apud vos non solùm pœnitentiam non agunt, verùm etiam honore cumulantur, sed Anisij fratris quondam nostri, aliorúmque consacerdotum summa deliberatio hæc fuit: vt quos Bonosus ordinauerat, ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, si ordinati reciperentur, vicimus, vt opinor, ambigua. Iam ergo quod pro remedio, ac necessitate temporis statutum est, constat primitus non fuisse, ac fuisse regulas veteres, quas ab Apostolis, aut Apostolicis viris traditas Ecclesia Romana custodit, custodiendásque mandat his, qui eam audire consueuerunt, sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro remedio reperit, cessante necessitate debet vtique cessare pariter, quod vrgebat, quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit. Sed canones apud Nicæam constituti de Nouatianis fieri permiserunt, priùs ille canon à Patribus institutus ponendus est, vt possimus aduertere vel quid, vel qualiter ab eisdem sensum sit, vel præceptum. De his, inquit, qui nominant seipsos catharos, id est mundos, & aliquando veniunt ad Catholicam Ecclesiam, placuit sanctæ, & magnæ synodo, vt accepta manus impositione sic maneant in clero.

1. q. 7. c. Quod pro remedio.

1. q. 1. c. Quod pro necessitate.

Nic. Conc. c. 8.

Possumus verò dicere de solis hoc Nouatianis esse præceptum, nec ad aliarum hæresum clericos pertinere, nam si vtique de omnibus ita definirent, addidissent à Nouatianis, aliisque hæreticis reuertentes debere in suum ordinem recipi: quod si ita esset etiam illud maximè, quod de Paulianistis dictum est, poterit confirmare: à quibus venientes etiam baptizari præcipiunt. Nunquidnam cùm de Paulianistis iubent, omnes, qui ab hæreticis reuertuntur, erunt hoc exemplo baptizandi? quod cùm nullus audeat facere, de ipsis tantùm esse præceptum ratio ipsa demonstrat. Denique baptizatos rite ab Euangelista Philippo Petrus & Ioannes sola manus impositione consummant: illos verò, quos Apostolus Paulus Ioannis baptismate baptizatos reperit, interrogauitque an Spiritum sanctum suscepissent, fatentibúsque se illud ne quidem nomen audisse, iussit eos baptizari. Videtis ergo rite baptizatos, illo dono iterari non posse: & aliter sola aqua lotos baptizari in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti necessarium peruideri. Ita & de Nouatianis tantùm iussum esse lucida manifestatione perlegitur, quod idcirco distinctum esse ipsis duabus hæresibus

Nic. Conc. c. 19.

Act. 8.

Act. 19.

1. q. 1. Pau-lianistæ. ratio manifesta declarat, quia Paulianistæ in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti minimè baptizant. Et Nouatiani iisdem nominibus tremendis, venerandisque baptizant, nec apud istos de vnitate potestatis diuinæ, hoc est Patris, & Filij, & Spiritus sancti, quæstio aliquando commota est, & ideo de omnibus segregatis hæc sola electa est, cui istud crederent concedendum, quia nihil in Patris, & Filij, & Spiritus S. sacramento peccarent.

Siricius 3. Si quis verò de Catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ad apostasiam reuertens resipiscens redire voluerit, nunquid eadem ratione poterit ad clerum permitti? Quorum commissum non nisi longa pœnitentia poterit aboleri, nec post pœnitentiam clericum fieri ipsi canones sua Nic. Con. c. 10. authoritate permittunt. Vnde constat, qui de Catholica ad Bonosum transierunt damnatum, atque se passi sunt, vel cupierunt ab eodem ordinari, non oportuisse ordinationis Ecclesiasticæ suscipere dignitatem, qui commune omnium Ecclesiarum iudicium deserentes suam peculiariter in Bonoso vanitatem sequendam esse duxerunt, sed multos constat vim pas- 1. q. 1. c. Constat. sos, atque inuitos attractos, repugnantésque ab eodem ordinatos. Dicat mihi, volo, quisquis hoc credit, si non post ordinationem Bonosi interfuit, cùm conficeret sacramenta, si communioni eius participatus non est, si statim discedentibus de eius pessimo conciliabulo ad Ecclesiam rediit, & iste talis potest habere colorem aliquem excusationis. Cæterum alij qui vel post annum, aut mensem ad Ecclesiam redierunt intelligitur eos, qui in Catholica nouerunt se propter vitia sua non posse suscipere ordinationem, idcircò ad illum perrexisse, qui passim, & sine vlla discussione ordinationes inlicitas faciebat. Credentes se posse per istam institutionem locum in Ecclesia Catholica reperire, de quo antea desperauerant.

Nunc illud, quod superest interrogo, qui post mensem, aut ampliùs rediit, cùm se presbyterum à Bonoso confideret ordinatum, si non sacramenta confecit, si non populis distribuit, si non missas secundùm consuetudinem compleuit: quid de his censeatis quæso promatis apertiùs? Ad summam certè, qui nihil à Bonoso acceperunt, rei sunt vsurpatæ dignitatis: qui conficiendorum sacramentorum sibi vendicauerunt aut non vendicauerunt authoritatem, atque id se putauerunt esse, quod his nulla fuerat regulari ratione concessum.

Quòd in Ecclesia peccatum populi inultum soleat præteriri.

PERVIDEAT ergo dilectio vestra LVI. hactenus talia transisse, & aduertite, 1. q. 7. c. quod, vt dicitis, necessitas imperauit in Quotiens. pace iam Ecclesias constitutas non posse præsumere: sed, vt sæpe accidit, quoties à populis, aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum soleat transire: priora ergo dimittenda dico Dei iudicio: de reliquo maxima solicitudine præcauendum.

Quòd subreptum fuerit Apostolicæ Sedi, & suam in melius sententiam commutarit: quando damnationem Photini rescindit.

VENIAM nunc ad maximum quasi 35. q. 9. Veniam. quoddam thema Photinum, & quod mihi anxium est, ac difficillimum, maiorum meorum reuoluam sententias. Fuerat de illo quoquo pacto, vt etiam ipsi commeministis, aliquid vtrique grauius constitutum, verùm quoniam id per rumorem falsum, vt adseritis, subreptum huic sedi, & elicitum per insidias demonstratis, quia res ad salutem rediit, veniam nos hanc in tantum vobis adnitentibus post condemnationem more Apostolico subrogamus, tantísque vestris adsertionibus vobísque tam bonis, tam charis non dare consensum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro vestra ergo arbitratione, fratres charissimi, sententia, ac postulatione, Episcopum Photinum habetote licitum ita constituere, vt deprecamini, & nostram in melius conuersam sententiam labore, vel testimonio vestro compotes voti suscipite. Æquè Eustathium à me sæpissimè comprobatum nolite expectare, vt diaconij gratia expolietur: solicitos enim vos pro salute libenter audio, contra caput etiam, si faciendum est, non libenter admitto, cui manum porrigitis, vobiscum porrigo, cui porrigo, mecum porrigite. Hæc enim ad Corinthios Apo- 1. Corint. 2. stolica est declarata benignitas, vt in vno spiritu ductam, ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur. Nam fateor, hæc me primùm res bene habet erga Eustathium diaconum, quòd nec contra fidem vnquam quicquam loquu-

tus sit, nec loquentem admiserit, nec ad mortem crimen aliquod commisisse, vel iactatum vnquam, vel fictum de eo recognouerim. Et qui in his saluus est, si quo pacto conuersationes amabiles non habet, habendus est, vt minùs pro tempore dilectus, non vt inimicus æstimatus, diabolo in perpetuum mancipandus. Cognosco illum inter illas simultates, ac turbines contra multorum studia, non dico qualia, diuersa sensisse, & cùm hinc res, calamitatésque ipsæ emendatæ sint, adhuc Dizomani, & Cyriaci subdiaconorum non potuisse apud vos emendationem reuiuiscere. Compescite quæso ab illo, prædictísque, quorumcunque videtis animos, ac non iustas æmulationes, vt ipse apud nos integer, apud vos cum suis reparatus mereatur pacem, non fictam peruidens charitatem. Omnibus igitur vobis, ac singillatim occurrat charitas, & vinculis quæ nullis modis à Christo soluuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa, lætetur in Domino.

INCIPIVNT DECRETA ZOSIMI PAPÆ.

Quòd monachi vel laici, nisi per gradus Ecclesiæ, non debeant ad summum sacerdotium peruenire.

1. OSIMVS Episcopus vrbis Romæ HESYCHIO Episcopo Salonitano. Exegit dilectio tua præceptum Apostolicæ Sedis, in quo Patrum decreta consentiunt, & significas nonnullos ex monachorum cœtu, quorum solitudo quauis frequentia maior est, sed & laicos ad sacerdotium festinare. Hoc autem specialiter, & sub prædecessoribus nostris, & nuper à nobis interdictum constat, literis ad Gallias, Hispaniásque transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista præsumptio: quamuis nec Africa super hac ammonitione nostra habeatur aliena, nequis penitus contra Patrum præcepta, qui Ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non fuisset, & temporis approbatione diuinis stipendiis eruditus, nequaquam ad summum Ecclesiæ sacerdotium adspirare præsumeret, & non solùm in eo ambitio inefficax haberetur, verumetiam in ordinatores eius, vt carerent eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum. Vnde miramur ad dilectionem tuam statuta Apostolicæ Sedis non fuisse perlata. Laudamus igitur propositum constantiæ tuæ, frater charissime, nec aliud de Pontificij censura veteris authoritatis genus expectandum fuit, quàm vt talibus ambitionibus pro præceptis Patrum in procinctu fidei constitutus occurreres. Igitur siquid authoritati tuæ, quod nos non opinamur, æstimas defuisse supplemus. Obsistite talibus ordinationibus, obsistite superbiæ, & arrogantiæ venienti. Tecum faciunt præcepta Patrum, tecum Apostolicæ Sedis authoritas. Si enim officia sæcularia principem locum, non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis, temporibus deferunt: quis ille tam arrogans, tam impudens inuenitur, vt in cælesti militia, quæ propensiùs ponderanda est, & sicut aurum reperiris ignibus explorandum, statim dux esse desideret? Cùm tiro antè non fuerit, & priùs velit dicere, quàm discere? Adsuescat in Domini castris, in lectorum primitus gradu diuini rudimenta seruitij, nec illi vile sit, exorcistam, acolythum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri, nec hoc saltu, sed statutis maiorum ordinatione temporibus. Iam verò ad presbyterij fastigium talis accedat, vt & nomen ætas impleat, & meritum probitatis stipendia antè acta testentur. Iure inde summi Pontificis locum sperare debebit, facit hoc nimia temissio consacerdotum nostrorum, qui pompam multitudinis quærunt, & putant ex hac turba aliquid sibi dignitatis acquiri. Hinc passim numerosa popularitas etiam his locis, vbi solitudo est, talium repetitur: dum parochias extendi cupiunt, aut quibus aliud præstare non possunt, diuinos ordines largiuntur. Quod oportet districti semper esse iudicij, rarum est enim omne, quod magnum est.

Dist. 36. Qui Ecclesiasticis. Et repetitur dist. 59.

Quòd si quis interdicta despexerit, gradus sui periculo subiacebit.

II. PROINDE nos, ne quid meritis dilectionis tuæ derogemus, ad te potissimum scripta direximus, quæ in omnium fratrum, & Coëpiscoporum nostrorum facies ire notitiam, non tantùm eorum, qui in ea prouincia sunt, sed etiam qui vicinis dilectionis tuæ prouinciis adiunguntur. Sciet, quisquis hoc, postposita Patrum & Apostolicæ Sedis authoritate, neglexerit, à nobis districtiùs vindicandum, vt loci sui minimè dubitet sibi non constare rationem, si hoc putat post tot prohibitiones impunè posse tentari; contumeliæ enim studio fit, quicquid interdictum toties vsurpatur.

Quæ in singulis cleri gradibus tempora sint præfixa.

III. *Dist. 77. c. In singulis.* HÆC autem singulis gradibus obseruanda sunt tempora: Si ab infantia Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, inter lectores vsque ad vicesimum ætatis annum, continuata obseruatione perduret. Si maior iam, & grandæuus accesserit, ita tamen, vt post baptismum statim se diuinæ militiæ desideret mancipari, siue inter lectores, siue inter exorcistas quinquennio teneatur, exinde acolythus, vel subdiaconus quatuor annis, & sic ad benedictionem diaconatus, si meretur, accedat, in quo ordine quinque annis, si inculpatè se gesserit, hærere debebit. Exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis propriæ fidei documentis, presbyterij sacerdotium poterit promereri. De quo loco si eum exactior ad bonos mores vita produxerit, summum Pontificatum sperare debebit. Hac tamen lege seruata, vt neque digamus, neque pœnitens ad hos gradus possit admitti. Sanè, vt etiam defensores Ecclesiæ, qui ex laicis fiunt, supradicta obseruatione teneantur, si meruerint esse in ordine clericatus. Data IX. Kal. Mart. Dominis nostris Honorio XII. & Theodosio VIII. Augg. Conss.

Ad presbyteros Rauennatium.

ZOSIMI Episcopi commonitorium presbyteris & diaconibus, qui Rauennæ sunt. Ex relatione fratris nostri Archidami presbyteri qualiter suscepti sitis, vel quid egeritis, agnouimus: vel qualiter illi suscepti sunt, qui contra canones aduersum nos ad comitatum, nescio qua audentes temeritate, ire voluerunt. Ad quos hæc, quæ nunc misimus, olim scripta feceramus; eorum, quas iniutiosè miserant, respondentes epistolis. Sed quoniam non potuerunt tei in sua, hoc est in nostra Ecclesia Romana, cùm nostris compresbyteris commorari: has ad vos illis tradendas literas destinauimus, in quibus decreto nostro sanximus, memoratos perturbatores omnium ab Apostolicæ nostræ Sedis communione alienos fuisse, atque nostra subscriptione, prolatam sententiam suscepisse. Illos etiam, qui effrenato huius facto, consilióque assensum commodare voluerunt: vestræ charitatis est æstimare qualiter habeantur. Quibus hoc obiicere vos debetis; quòd iuxta canonum præcepta fortiter incurrere, & qualiter presbyteros non decebat, rebelles existere tentauerunt. Vos tamen monemus, in speculis esse debere: ne qua eorum prorumpat audacia, quos anathematizatos scit sancta, & Apostolica Ecclesia. De his verò, qui eorum se societati iunxerunt, quid de his agere debeamus; cùm reuersi fuerint, consilio meliori tractabimus. Et alia manu. Datum v. Nonas Octob. Honorio XII. & Theodosio VIII. Augg. Conss.

IV. *Sardicen. Conc. c. 8. 9. 10. 11.*

An. Christi 418.

INCIPIVNT DECRETA BONIFACII PAPÆ.

Supplicatio Papæ Bonifacij, vt constituatur à Principe, quatinus in vrbe Roma numquam per ambitum ordinentur Antistes.

I. BONIFACIVS Episcopus HONORIO Augusto. Ecclesiæ meæ, cui Deus noster meum sacerdotium, vobis res humanas regentibus, deputauit, cura constringit, ne caussis eius, quamuis adhuc corporis incommoditate detinear, propter conuentus, qui à sacerdotibus vniuersis, & clericis, & Christianæ plebis perturbationibus agitantur, apud aures Christianissimi Principis desim. Siquidem secus, quàm oportet, eueniat, non vos id facere, qui cuncta æqua moderatione componitis: sed nos per nostram tacentes desidiam videbimur, quod ciuitatis quietem, Ecclesiæ pacem peruertere valeat, amisisse. Cùm enim humanis rebus diuinæ cultor religionis, Domino fauente, præsideas: nostra culpa erit, si non id sub vestra gloria (quam certum est diuinis semper rebus animo promptiore fauisse) firmo & stabili iure custodiatur, quod per tot annorum seriem, & sub illis etiam Principibus obtinuit, quos nulla nostræ religionis cura constrinxit, id est vt seruentur licita, & sub vestræ imperio clementiæ, minimè, quæ sunt illicita, formidentur. Ipsa enim Ecclesia deuotionem tuam, Christianissime Imperator, meo quidem sermone, sed suo venerabili appellat affectu, quam Christus Deus noster, vestri fidus rector, & gubernator imperij vni desponsatam sibi, & intactam virginem seruat: nec in ea aliquos patiamini insidiantium procellarum fluctus inlidi, & quietam faciem tempestatis insolitæ tumore turbari, gloriosissime & tranquillissime Imperator Auguste: ipsa verò, quæ vni desponsata, vestra tamen mater est: Ecclesia, hac pietatem vestram legatione, quam suis sacerdotibus commisit, appellat, præterita, præsentiáque repetit. Vobis (inquit) religiosè imperantibus modò tutus est populus, tam fidus Deo, quàm tibi, qui es Princeps Christianus. Ecce enim inter ipsa mysteria, inter preces suas, quas pro vestri felicitate dependit imperij, teste, apud quem, & de cuius sede agitur, sancto Petro, sollicitus pro religionis obseruantia vocibus clamat, cum solicita petitione miscetur oratio: ne nos in varias res semel euulsa distrahat à cultu solito, temptatore solicitante, discordia. Agerent pluribus, Princeps Christianissime, nisi apud te suarum esset secura causarum, & nisi in oppressionibus idolorum, in hæreticorum correctionibus, fide tua, diuino cultu pariter cum imperio semper florente, vicisset. Habet refugium, pium tuæ mansuetudinis animum, eum suæ religionis veneratione coniunctum. Cùm quicquid huic proficiat, vos agaris, conferatis fratribus, & consacerdotibus meis, probatissimis viris, à me, & ab omnibus, qui Ecclesiam faciunt. istiusmodi, legatis, quibus precamur, sacræ causam religionis prosequentibus, in vrbe vestræ mansuetudinis, hoc animo, quo postulatis adnuitis, in perpetuum statui vniuersalis Ecclesiæ consulatis. Datum Kal. Iulius.

Dist. 97. Ecclesia.

Rescriptum Honorij Augusti, ad Bonifacium Papam Romanum: in quo statuit, vt si denuò Romæ Episcopi ordinati fuerint duo, ambo de ciuitate pellantur.

II. VICTOR HONORIVS, inclytus triumphator, semper Augustus, sancto ac venerabili BONIFACIO, Papæ vrbis æternæ. Scripta beatitudinis tuæ debita reuerentiæ gratulatione suscepimus: quibus recensitis, egimus omnipotenti Deo maximas gratias, quòd sanctimoniam tuam post longum incommodum optatæ redditam didicimus sanitati. Et ideo reuertentibus venerabilibus viris gaudium nostrum sacrorum apicum attestatione signamus, ac petimus, vti quotidianis orationibus Apostolatus tuus studium, ac votum suum circa salutem, atque imperium nostrum dignetur impendere. Illud autem pietati nostræ satis placitum esse cognosce, quod sanctimonia tua de Ecclesiarum, aut populi per-

Ea dist. Victor.

turbatione sollicita est. Quæ vt ne aliqua ratione possit euenire, satis clementia nostra credidit esse prouisum. Denique beatitudine tua prædicante, id ad cunctorum clericorum notitiam volumus peruenire, vt si quid fortè religioni tuæ (quod non optamus) humana sorte contigerit, sciant omnes ab ambitionibus esse cessandum. At si duo contra fas temeritate certantes, fuerint ordinati, nullum ex his futurum penitus sacerdotem, sed illum solum in Sede Apostolica permansurum, quem ex numero clericorum noua ordinatione diuinum iudicium & vniuersitatis consensus elegerit. Vnde id obseruandum est, vt omnes tranquillam mentem, & pacificos animos ex serenitatis nostræ admonitione custodiant, nec aliquid seditiosis conspirationibus tentare conentur: cùm certum sit, nulli partium sua studia profutura.

Dist. 79. Si duo forte.

Epistola Bonifacij Episcopi vrbis Romæ ad Episcopos Galliæ, de Maximo Episcopo, diuersis criminibus accusato.

III. BONIFACIVS Episcopus, PATROCLO, REMIGIO, MAXIMO, HILARIO, SEVERO, VALERIO, IVLIANO, CASTORIO, LEONTIO, CONSTANTINO, IOANNI, MONTANO, MARINO, MAVRITIO, & cæteris Episcopis per Gallias, & septem prouincias constitutis. Valentinæ nos clerici ciuitatis adierunt proponentes per libellum crimina, quæ Maximum, teste tota prouincia, asserunt commisisse: delegata toties cognitione illum constituta semper subterfugisse iudicia, nec confisum conscientia festinasse, vt si esset innocens, examinatis omnibus purgaretur, quæ toties decreta, ex nostrarum quoque chartarum instructione cognouimus. Qui econtrario probauit de se illa, quæ dicta sunt, quia ad ea confutanda, cùm essent innumera, à decessoribus meis prouincialis est delegata cognitio. Conuentus etiam dicitur euitasse, & adesse minimè voluisse, & nullus dubitat, quòd ita iudicium nocens subterfugit, quemadmodum vt absoluatur, qui est innocens, quærit. Sed astuta cauillatio eorum, qui versutis agendum credunt esse consiliis, numquam innocentiæ nomen accipiet. Confitetur enim de omnibus, quisquis se subterfugere iudicium dilationibus putat. Veniet aliquando tamen ille, qui talis perhibetur, in medium, nec prodest illi toties latuisse, toties subterfugisse, quem sui actus, & commissa quocunque fugerit, ea quæ obiiciuntur illi, si vera sunt, crimina persequuntur. Debueram quidem iam nunc dignam pro eius accusatis in nostro iudicio actibus, qui cognitionem, & decretum iudicum sæpe declinando credidit inludendum, ferre sententiam, at ne aliquis præcocem forsitan iudicaret, & sibi, qui absens est, licèt sit quæsitus à nobis, reseruatum esse nihil diceret: maluimus, intercapedine temporis data, differri: cùm hoc etiam eius accusatores assererent. De cuius intentionibus, & moribus sit securum, Maximum tantò magis damnanda committere, quantò tardiùs se constituto iudicio præsentaret. Quem Manichæorum inuolutum caligine arguunt, turpi secta olim, ita ne eum possit abluere animum sordida se improbatione obiectæ rei, gesta Synodalia proferentes, & commissis inuolutum vndique flagitiis, nullum enim sanitatis habuisse respectum, quem furore suo, & insana temeritate ad sæcularium quoque iudicum tribunalia subditum quæstioni, quod in vili quoque persona turpissimum est, obiicerent peruenisse & homicidij damnatum asserunt gestis prolatis in medium. Et hunc talem, post tanta, taliáque commissa Episcopatus adhuc sibi nomen in suis latibulis vindicare, in propriæ ciuitatis infamiam, nimiis doloribus conqueruntur, & sanctum nomen vendicando sibi velle polluere. Ideóque fratres charissimi, quia audiendus hic præsentare se noluit, ne conuictus forsitan ab accusantibus se clericis posset digna tandem, aliquando præsentatus, Episcopali iudicio pronunciationis congruæ feriri sententia. Quamquam illi, cùm hæc edocta fuerint, quæ potest huius nominis esse iactura, qui pudorem nunquam habuisse sacerdotij perhibetur, & locum suum ne modico quidem tempore custodisse: dilationem dedimus, & decreuimus vestrum debere intra prouinciam esse iudicium, & congregari Synodum ante diem Calendarum Nouembrium: vt si adesse voluerit, præsens, si confidit, ad obiecta respondeat: si adesse neglexerit, dilationem sententiæ de absentia non lucretur, nam manifestum est confiteri eum de crimine, qui indulto, & toties delegato iudicio, purgandi se occasione non vtitur. Nihil enim interest, vtrum

3. q. 9. c. Decreuimus.

in præsenti examine omnia, quæ dicta sunt, comprobentur, cùm ipsa quoque confessione procurata toties constet absentia. Nos autem per omnes prouincias literas dirigemus, ne excusationem sibi ignorationis obtendat: vt ad prouinciam venire cogatur, & illic se constituto præsentare iudicio: Quicquid autem vestra charitas de hac causa duxerit decernendum, cùm ad nos relatum fuerit, nostra, vt condecet, necesse est authoritate firmetur. Datum sub die idus Iunij Monaxio v. c. Conf. An. Christi 419.

Vt in vnaquaque prouincia nemo, contempto Metropolitano, Episcopus ordinetur.

IV. BONIFACIVS Episcopus vrbis Romæ, HILARIO Episcopo Narbonensi. Difficilem quidem fidem querimoniis commodamus, quarum sacerdotes Domini pulsat intentio: maximè, cùm eos loquuntur quippiam contra Patrum statuta tentasse, sed frequenter has asserit, sicut nunc, multitudo causantium. Ecce enim, vt charitas tua recognoscit ex subditis, Lutubensis Ecclesiæ clerí ordo, vel plebis preces suas, vel lachrymas ad nos, quantum datur intelligi, magno cum dolore miserunt, dicentes, Coëpiscopum nostrum Patroclum sua petitione cessante, in locum decedentis Episcopi, nescio quem, in aliena pronincia, prætermisso Metropolitano, contra Patrum regulas ordinasse; quod nequaquam possumus ferre patienter, quia conuenit nos paternarum sanctionum diligentes esse custodes. Nulli etenim videtur incognita synodi constitutio Nicænæ: quæ ita præcipit, vt eadem propriè verba ponamus, per vnamquamque prouinciam ius Metropolitanos singulos habere debere, nec cuiquam duas esse subiectas, quod illi quia aliter credendum non est, seruandum, sancto Spiritu suggerente, sibimet censuerunt. Vnde, frater charissime, si ita res sunt, & Ecclesiam supradictam prouinciæ tuæ limes includat, nostra authoritate communitus, quod quidem facere sponte deberes, desideriis supplicantium & voluntate respecta ad eundem locum, in quo ordinatio talis celebrata dicitur, Metropolitani iure munitus, & præceptionibus nostris fretus accede, intelligens arbitrio tuo, secundùm regulas Patrum, quæcunque facienda sunt, à nobis esse concessa, ita vt peractis omnibus Apostolicæ Sedi, quicquid statueris, te referente clarescat, cui totius prouinciæ ordinationem liquet esse mandatam. Nemo ergo eorum terminos audax temerator excedat, nec aliquid in illorum contumeliam partibus suis, quæ sibi non videntur concessa, defendat. Cesset huiusmodi pressa nostra authoritate præsumptio eorum, qui vltra licitum suæ limitem dignitatis extendunt. Quòd idcirco dicimus, vt aduertat charitas tua adeò nos canonum præcepta seruare, vt ita constitutio quoque nostra definiar: quatenus Metropolitani sui vnaquæque prouincia in omnibus rebus ordinationem semper expectet. Datum v. Id. Febr. Dominis nostris Honorio XIII. & Theodosio x. Augustis, Consulibus. An. Christi 422.

Nic. Con. c. 6.

INCIPIVNT DECRETA
CÆLESTINI PAPÆ.

De Prospero & Hilario, qui quosdam Galliæ presbyteros accusant Pelagij sectatores.

I. CÆLESTINVS Episcopus, dilectissimis fratribus, VENERIO, MARINO, LEONTIO, AVXONIO, ARCADIO, FILTANIO, & cæteris Galliarum Episcopis. Apostolici verba præcepti sunt apud Iudæos, atque gentiles sine offensione nos esse debere. Hoc quisquis Christianus est, tota animi virtute custodit. Quod cùm ita sit, non parùm periculi illum manere poterit ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos, qui neminem perire volumus, ista contristent, quæ authoribus Christianis percellunt animos Christianos, Dominicus in Euangelio sermo testatur. Ait enim ipse Saluator, quòd expediat scandalizanti vnum de pusillis, in maris profunda demergi, & ideo quæ sit eius

1. Pet. 2. Rom. 14. 1. Cor. 8. Matth. 18.

iam pœna quæramus cui tale supplicium legimus expedire. Filii nostri præsentes Prosper,& Hilarius,quorum circa Deum nostrum solicitudo laudanda est, tantùm, nescio quibus, presbyteris illic licere, qui dissensioni Ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosecuti, vt indisciplinatas quæstiones vocantes in medium pertinaciter eos dicant prædicare aduersantia veritati, sed vestræ dilectioni iustiùs imputamus, quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus, *supra magistrum non esse discipulum*, hoc est, non sibi debere quenquam ad iniuriam doctorum vindicare doctrinam. Nam & hos ipsos à Deo nostro positos nouimus ad docendum, cùm sit dicente Apostolo, eis tertius locus intra Ecclesiam deputandus. Quid illic spei est, vbi magistris tacentibus hi loquuntur, qui, si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne conniuere sit hoc tacere, timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Meritò namque causa nos respicit, si silentio faueamus errori. Ergo corripiantur huiusmodi, non sit his liberum habere pro voluntate sermonem, desinat, si ita res sunt, incessere nouitas vetustatem, desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur sæpe naufragio mergere, quos intra portum stantes statio facit fida securos. Fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non mouentur. Recurrerunt ad Apostolicam prædicti Sedem hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio, conquerentes. Habetote, fratres charissimi, pro Catholicæ plebis pace tractatum, sciant se (si tamen censentur presbyterij dignitate) vobis esse subiectos, sciant, quòd sibi omnes, qui malè docent, discere magis, ac magis competat, quàm docere. Nam quid in Ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? nisi fortè illud obsistat, quod non authoritate, non adhuc ratione colligitur, vt aliqui è fratrum numero nuper de laïcorum consortio, in collegium nostrum fortassis admissi, nesciant quid sibi debeant vindicare. Super his multa iam dicta sunt eo tempore, quo ad fratris Tuenti dedimus scripta responsum. Nunc tamen repetentes sæpius admonemus, vt vitentur huiusmodi, qui laborant per terras aliud, quàm ille nosteriussit agricola, seminare. Nec tamen mirari possumus, si hæc erga viuentes hi nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

Matth. 10.

1. Cor. 12.

De sancto Episcopo Augustino mira laudis assertio.

AVGVSTINVM sanctæ recordationis virum pro vita sua, atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec vnquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit, quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, vt inter magistros optimos etiam à meis semper decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, vtpote, qui vbique cunctis & amori fuerit, & honori. Vnde resistatur talibus, quos malè crescere videmus, nefas est, hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos quoque conuenit macerari, quamuis maneat hos beatitudo promissa, quicunque probantur persecutionem propter iustitiam sustinere. Quibus quid promittat Dominus in futurum, sequens sermo declarat. Non est agentium causa solorum, vniuersalis Ecclesia quacunque nouitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si imposito improbis silentio, de tali re in posterum querela cessauerit. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi. II.

Matth. 5.

Incipiunt praeteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum authoritates de gratia Dei.

QVIA nonnulli, qui Catholico nomine gloriantur, in damnatis hæreticorum sensibus seu prauitate, siue imperitia demorantes piissimis disputatoribus obuiare præsumunt, & cùm Pelagium, atque Celestium anathematizare non dubitent, magistris tamen nostris, tanquam necessarium modum excesserint, obloquuntur, eáque tantummodo sequi, & probare profitentur, quæ sacratissima beati Apostoli Sedes Petri contra inimicos gratiæ Dei per ministerium præsulum suorum sanxit, & docuit. Necessarium fuit diligenter inquirere quid rectores Romanæ Ecclesiæ de hæresi, quæ eorum temporibus exorta fuerat, iudi- III.

iudicarint, & contra nocentissimos liberi arbitrij defensores, quid de gratia Dei sentiendum esse censuerint, ita vt etiam Africanorum Conciliorum quasdam sententias iungeremus, quas vtique suas fecerunt Apostolici Antistites, cùm probarunt. Vt ergo pleniùs, qui in aliquo dubitant, instruantur, constitutiones Sanctorum Patrum compendioso manifestamus indiculo, quo si quis non nimiùm est contentiosus, agnoscat omnium disputationum connexionem ex hac subditarum authoritatum breuitate pendere: nullámque sibi contradictionis superesse rationem, si cum Catholicis credat, & dicat.

Quòd Adam omnes homines læserit, nec quenquam nisi Christi gratiâ posse saluari.

IV. IN præuaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse, & neminem de profundo illius ruinæ per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserantis erexerit, pronunciante beatæ memoriæ Papa Innocentio, atque dicente in epistola ad Carthaginense Concilium: Liberum enim arbitrium ille perpessus, dum suis inconsultiùs vtitur bonis, cadens in præuaricationis profunda demersus est, & nihil quemadmodum exinde surgere posset, inuenit: suáque in æternum libertate deceptus huius ruinæ latuisset oppressu, nisi eum post Christi pro sua gratia releuasset aduentus, qui per nouæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium sui baptismatis lauacro purgauit.

Quòd nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione eius, qui solus bonus est.

V. NEMINEM esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus, quod in eisdem scriptis eiusdem Pontificis sententia protestatur, dicens: Nunquid nos de eorum post hæc rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant deberi, quòd boni sunt, nec illum considerant, cuius quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se adsequi posse confidunt.

Matth. 19.

Quòd nisi gratiâ Dei continuò iuuemur, insidias diaboli superare non possumus.

VI. NEMINEM etiam baptismatis gratia renouatum, idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad euincendas carnis concupiscentias: nisi per quotidianum adiutorium Dei perseuerantiam bonę conuersationis acceperit: quod eiusdem Antistitis in iisdem paginis doctrina confirmat; dicens: Nam quamuis hominem redimeret à præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum & post ista corrigere, multa seruauit. Quotidiana præstat ille remedia; quibus nisi freti, confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores. Necesse est enim vt quo auxiliante vincimus, eo iterum non adiuuante vincamur.

Quòd per Christum libero bene vtamur arbitrio.

QVOD nemo nisi per Christum, libero bene vtatur arbitrio, idem magister in epistola ad Mileuitanum Concilium data prædicat, dicens: Aduerte tandem ô prauissimarum mentium peruersa doctrina, quòd primum hominem ita libertas ipsa decepit, vt dum indulgentiùs frænis eius vtitur, in præuaricationem præsumptione concideret, nec ex hac potuit erui, nisi ei prouidentia regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset aduentus. VII.

Quòd omnia Sanctorum merita dona sunt Dei.

QVOD omnia studia, & omnia opera, ac merita Sanctorum ad Dei gloriam, laudémque referenda sint, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donauerit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis authoritas, cùm scribens ad totius orbis Episcopos ait: Nos autem instinctu Dei, omnia enim bona ad authorem suum referenda sunt, vnde nascuntur, ad fratrum & Coëpiscoporum nostrorum conscientiam vniuersa retulimus. Hunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, vt ita ad eundem virum scriberent: Illud verò, quod in literis, quas in vniuersas prouincias curasti esse mittendas, posuisti dicens, Nos tamen instinctu Dei, &c. sic accepimus dictum, vt illos, qui contra Dei adiutorium extollunt humani arbitrij libertatem, districto gladio veritatis, velut cursim transiens, amputares. Quid enim tam libero fecistis arbitrio, quàm quod vniuersa in nostra VIII.

humilitatis conscientiam retulistis? Et tamen instinctu Dei factum esse fideliter, sapientérque vidistis, veraciter, fidentérque dixistis. Ideo vtique, quia præparatur voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum
Prou. 21. ipse tangat corda filiorum. Quotquot
Rom. 8. enim spiritu Dei aguntur, hi filij Dei sunt, vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.

Quòd omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo sit.

IX. QVOD ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, vt sancta cogitatio, pium consilium, omnísque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad
Ioan. 15. hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui cùm ad totius orbis Episcopos de diuinæ gratiæ opitulatione loqueretur: Quod ergo, ait, tempus interuenit, quo eius non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causísque, cogitationibus, motibus, adiutor, & protector orandus est. Superbum est enim, vt quicquam sibi humana natura præsumat,
Ephes. 6. clamante Apostolo, Non est nobis colluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed contra principes & potestates aëris huius, contra spiritalia nequitiæ in cæ-
Rom. 7. lestibus. Et sicut ipse iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. Et ite-
1. Cor. 15. rum: Gratiâ Dei sum id, quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed plus illis omnibus laboraui: non ego autem, sed gratia Dei mecum.

Quòd gratia Dei non solùm peccata dimittat, sed etiam adiuuet, ne committantur, & præstat, vt lex impleatur, non sicut ait Pelagius facilè, quasi sine gratia Dei difficiliùs possit impleri.

X. ILLVD etiam, quod intra Carthaginensis Synodi decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ Sedis amplectimur, quod scilicet tertio capitulo definitum est, Vt quicunque dixerit gratiam Dei, qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit. Et iterum quarto capitulo, Vt quisquis dixerit, gratiam Dei per Iesum Christum propter hoc tantùm nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipsum nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus, quid appetere, & quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognouimus, etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apostolus: Scientia inflat, chari- 1. Cor. 8.
tas verò ædificat, valde impium est, vt credamus, ad eam, quæ inflat, nos habere gratiam Christi, & ad eam, quæ ædificat, non habere, cùm sit vtrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus, vt ædificante charitate scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est, Qui docet ho- Psal. 93.
minem scientiam, ita etiam scriptum est, 1. Ioan. 4.
Charitas ex Deo est. Item quinto capitulo, Vt quisquis dixerit ideo nobis gratiam iustificationis dari, vt quod facere per liberum iubeamur arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam, tanquam & si gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait, Sine me difficilius potestis facere: sed ait, Sine me nihil potestis facere.

Quòd præter statuta Sedis Apostolicæ omnes orationes Christi gratiam resonant, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.

PRÆTEREA beatissimæ & Apostolicæ XI.
Sedis inuiolabiles sanctiones, quibus nos piissimi Patres, pestiferæ nouitatis elatione deiecta, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis vsque in finem perseuerantiam ad Christi gratiam referre docuerunt. Obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia vniformiter celebrantur, vt legem credendi lex statuat supplicandi. Cùm enim sanctarum plebium Præsules mandata sibimet legatione fungantur apud diuinam clementiam humani generis agunt causam, & tota secum Ecclesia congemiscente postulant, & precantur, vt infidelibus donetur fides,

vt idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, vt Iudæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, vt hæretici Catholicæ fidei perceptione resipiscant, vt schismatici spiritum rediuiuæ charitatis accipiant, vt lapsis pœnitentiæ remedia conferantur, vt denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis cælestis misericordiæ aula reseretur. Hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Domino peti rerum ipsarum monstrat effectus, quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur attrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filij charitatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordiæ, quod adeò totum diuini operis esse sentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarum semper actio, laudisque confessio pro illuminatione talium, vel correctione referatur. Coloss. 1. Rom. 9.

Quòd gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cùm exorcismis, & exsufflationibus spiritus ab eis abiguntur immundi.

XII. ILLVD etiam, quod circa baptizandos in vniuerso mundo sancta Ecclesia vniformiter agit, non ocioso contemplamur intuitu. Cùm siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non priùs fontem vitæ adeunt, quàm exorcismis, & exsufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur, vt tunc verè appareat, quomodo princeps mundi huius mittatur foras, & quomodo priùs alligetur fortis, & deinceps vasa eius diripiantur in possessionem translata victoris, qui captiuam ducit captiuitatem, & dat dona hominibus. His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex diuina sumptis authoritate documentis ita adiuuante Domino conformati sumus, vt omnium bonorum affectuum, atque operum & omnium studiorum, omniúmque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur authorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præueniri, per quem fit, vt aliquid boni & velle incipiamus, & facere. Quo vtique auxilio, & munere Dei non aufertur liberum arbitrium, sed liberatur, vt de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanum, de imprudente fit prouidum. Tanta enim est erga omnes homines bonitas Dei, vt nostra velit esse merita, quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit quippe in nobis, vt quod vult, & velimus, & agamus, nec ociosa esse in nobis patitur, quæ exercenda, non negligenda donauit, vt & nos cooperatores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis ex nostra viderimus remissione languescere, ad illum solicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu vitam nostram, & cui quotidie dicimus, Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à malo.

Ioan. 12. Matth. 12. Marc. 3. Ephes. 4. Psalm. 67. 1. Corint. 3. Psal. 102. Matth. 6.

Quòd profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitus adserendæ.

XIII. PROFVNDIORES verò, difficilioresque partes incurrentium quæstionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere. Quia ad confitendam gratiam Dei, cuius operi, ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus, quicquid secundùm prædictas regulas Apostolicæ Sedis nos scripta docuerunt, vt prorsus non opinemur Catholicum, quod apparuerit præfixis sententiis esse contrarium.

Expliciunt authoritates præteritorum Sedis Apostolicæ Episcoporum de gratia Dei, & libero voluntatis arbitrio.

CÆLESTINVS vniuersis Episcopis per Viennensem, & Narbonensem prouincias constitutis in Domino salutem. Cuperemus quidem de vestrarum Ecclesiarum ita ordinatione gaudere, vt congratularemur potiùs de profectu, quàm aliquid admissum contra disciplinam Ecclesiasticam doleremus. Ad nostram enim lætitiam & benefacta peruenniunt, & mœroris aculeis nos quæ fuerint malefacta, compungunt. Nec silere possumus, cùm ad hoc, vt ab inlicitis reuocemus aliquos, officij nostri prouocemur instinctu, in speculis à Deo constituti, vt vigilantiæ nostræ diligentiam comprobantes, & quæ coërcenda sunt, resecemus, & quæ obseruanda sunt, sanciamus. Et quamuis circa longinqua spiritalis cura non deficit, sed per omnia, qua nomen Dei prædicatur, extendit: nec notitiam nostram subterfugiunt, quæ in euersionem regularum nouellæ præsumptionis authoritate tentantur. Esai. 21. Ezech. 33.

Quòd non debeant sacerdotes, aut clerici amicti palliis, & praecincti lumbis in Ecclesia ministrare.

XIV. DIDICIMUS enim quosdam Domini sacerdotes superstitioso potiùs cultui inseruire quàm mentis, vel fidei puritati. Sed non mirum, si contra Ecclesiasticum morem faciunt, qui in Ecclesia non creuerunt, sed alio venientes itinere secum hæc in Ecclesiam, quæ in alia conuersatione habuerant, intulerunt, amicti pallio, & lumbos præcincti credunt se sanctæ scripturæ fidem, non per spiritum, sed per literam completuros. Nam si ad hoc ista præcepta sunt, vt *Luc. 12.* taliter seruarentur: cur non fiunt pariter quæ sequuntur, vt lucernæ in manibus ardentes vnà cum baculo teneantur. Habent suum ista mysterium, & intelligentibus ita clara sunt, vt ea magis, qua decet, significatione seruentur. Nam in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis (de quo dicitur, opera vestra luceant) indicatur. Habent tamen istum forsitan cultum morem potiùs quàm rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt, vnde hic habitus in Ecclesiis Gallicanis, vt tot annorum, tantorúmque Pontificum in alterum habitum consuetudo vertatur? Discernendi à plebe, vel cæteris sumus doctrinâ, non veste, conuersatione, non habitu, mentis puritate, non cultu. Nam si studere incipiamus nouitati, traditum nobis à Patribus ordinem calcabimus: vt locum superuacuis superstitionibus faciamus. Rudes ergo fidelium mentes ad talia non debemus inducere. Docendi enim sunt potiùs, quàm ludendi, nec imponendum eorum est oculis: sed mentibus infundenda præcepta sunt. Erant quidem multa, quæ pro disciplina Ecclesiastica, vel ipsius rei dicere ratione possemus, sed ab his ad alia deuoeamur.

Quòd nulli sit vltima pœnitentia deneganda.

XV. *26. q. 6. c. Agnouimus.* AGNOUIMUS enim pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis abnui, qui obitus sui tempore hoc animæ suæ cupiunt remedio subueniri. Horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate desperet: quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem perdere, quo se ille expediri desiderat, & liberari: Quid hoc rogo, aliud est, quàm morienti mortem addere, eiúsque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere, cùm Deus ad subueniendum paratissimus, inuitans ad pœnitentiam, sic promittat peccatori, inquiens: Quacunque die conuersus fuerit, peccata eius non reputabuntur ei. *Ezech. 18. Ibidem.* Et iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantùm conuertatur, & viuat. Salutem ergo homini adimit, quisquis mortis tempore pœnitentiam denegarit, & desperat de clementia Dei, qui eum ad subueniendum morienti sufficere vel momento posse non credit. Perdidisset latro in cruce præmium, ad Christi dexteram pendens, si illum vnius horæ pœnitentia non iuuisset, cùm esset in pœna, *Luc. 23.* pœnituit, & per vnius sermonis promissionem, habitaculum paradisi, Deo promittente, promeruit. Vera ergo ad Deum conuersio in vltimis positorum mente potiùs est æstimanda, quàm tempore, Propheta hoc taliter asserente, Cùm conuersus ingemueris, tunc saluus eris. *Ezech. 3. & 33.* Cùm ergo Dominus sit cordis inspector, quouis tempore non est deneganda pœnitentia postulanti: cùm illi se obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari. *1. Reg. 16. Hier. 17.*

Quòd per gradus Ecclesiasticos ad Episcopatus debeat officium perueniri.

XVI. *Dist. 59 c. si. Ordinatos.* ORDINATOS verò quosdam, fratres charissimi, Episcopos, qui nullis Ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta, huius vsurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse, didicimus, cùm ad Episcopatum his gradibus, quibus frequentissimè cautum est, debeat perueniri, vt minoribus initiati officiis ad maiora firmentur. Debet enim antè esse discipulus, quisquis doctor esse desiderat, vt possit docere, quod didicit. Omnis vitæ institutio hac ad id, quò tendit se ratione confirmat. Qui minimè literis operam dederit, præceptor esse non potest literarum. Qui non per singula stipendia creuerit, ad emeritum stipendij ordinem non potest peruenire: solum sacerdotium inter ista rogo vilius est, quod faciliùs tribuitur, cùm difficiliùs impleatur? Sed iam non satis est laicos ordinare, quos

nullus fieri ordo permittit, sed etiam quorum crimina longè latéque per omnes penè sunt nota prouincias, ordinantur. Daniel enim nuper missa relatione ex Orientalibus ad nos partibus, ab omni, quod tenuerat, virginum monasterio nefariis est obiectionibus accusatus, multa de multis obiecta flagitia. In quanam lateret terrarum parte quæsitus est, vt si suæ innocentiæ confideret, contra se iudicium postulatum minimè declinaret, missæ ad Arelatensem Episcopum per Fortunatum subdiaconum nostrum, præceptiones, vt ad iudicium destinaretur Episcopale. *Dist. 61. c. Tantis.* Tantis grauatus testimoniis, tanta facinorum accusatione pulsatus, sacrarum (vt dicitur) virginum pollutus incestu Episcopus adseritur ordinatus. In nostris libelli scriniis continentur, quorum ad vos quoque exemplaria direximus. In Pontificij dignitatem hoc tempore, quo ad causam dicendam missis à nobis literis vocabatur, obrepsit. Sacro nomini absit iniuria, facilius est vt hanc dignitatem tali dando ipse amiserit ordinator, quàm eam obtineat ordinatus, cui conuicto sociabitur, qui eum sibi credidit largiendo Pontificium sociandum, qualis enim ipse sit, quisquis tales ordinarit, ostendit. His ergo in medium nunc deductis, cùm pleríque vestrûm sint, qui Apostolicæ Sedis statuta cognouerint nobiscum tempore aliquanto versati, ad disciplinæ normam, nostris conuentu adhortationibus, omnia fraternitas vestra euocare festinet.

Quòd vnaquæque prouincia suo Metropolitano debeat esse contenta.

XVII. *Bonif. c. 4. supra.* PRIMVM, vt iuxta decreta canonum vnaquæque prouincia suo Metropolitano contenta sit, vt decessoris nostri data ad Narbonensem Episcopum continent constituta, nec vsurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur iniuriam. Sit concessis sibi contentus vnusquisque limitibus. *Dist. 61. c. Ne emeritis.* Alter in alterius prouincia nihil præsumat, nec emeritis in suis Ecclesiis clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati sunt, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum ciuium merentur testimonio, præponantur, ne nouum quoddam, de quo Episcopi fiant, institutum videatur esse collegium.

Quòd nolentibus clericis vel populis nemo debeat Episcopus ordinari.

NVLLVS inuitis detur Episcopus, XVIII. *Ex dist. c. sequen.* cleri, plebis, & ordinis consensus, & desiderium requiratur. Tunc alter de altera eligatur Ecclesia, si de ciuitatis ipsius clericis, cui est Episcopus ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus) potuerit inueniri, primùm enim illi reprobandi sunt, vt aliqui de alienis Ecclesiis merito præferantur. Habeat vnusquisque suæ fructum militiæ in Ecclesia, in qua sua per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minimè alter obrepat, nec alij debitam alter sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægrauari, & quos sibi ingeri ex transuerso cognouerint, non timeant refutare. Qui si non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos recturus est, debent habere iudicium.

Quòd ab inlicitis sit ordinationibus abstinendum.

ABSTINEATVR etiam ab inlicitis XIX. ordinationibus, nullus ex laïcis, nullus digamus, nullus qui sit viduæ maritus, *1. Tim. 3. Leui. 21.* aut fuerit, ordinetur, sed irreprehensibilis, & qualem elegit Apostolus, fiat. *1. Tim. 3.* Per Moysen Dominus præcepit, *virginem accipiat sacerdos vxorem*, subsequitur, & supplet Apostolus eodem locutus spiritu, vnius vxoris virum debere Episcopum consecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam sacerdotes, & si quæ factæ sunt ordinationes inlicitæ, remoueantur, quoniam stare non possunt, nec discussionem nostram subterfugere poterunt: quamuis latere se æstiment, qualiter peruenerunt, vt nulla religionis reuerentia obscuritate fuscetur. Non sit vana gloriatio palliatis, Episcopalem morem, qui Episcopi sunt, sequantur. Daniel, vt diximus, qui accusationem Pontificali honore subterfugere se posse credidit, & ad fastigium tantum accusatores suos latendo peruenit, à sanctitatis vestræ cœtu interim se nouerit segregatum, qui se nostro iudicio debet abducere, si conscientiæ suæ noluit confidentiam se obtinere. Massiliensis verò Ecclesiæ sacerdotem, qui dicitur (quod dictu nefas est) in necem fratris sui taliter gratulatus: vt huic, qui eius sanguine cruentatus aduenerat, portionem cum eodem habiturus, occurre-

ret: ex vestro eum audiendum collegio delegamus. Datum VII. Kal. Aug. Felice & Tauro Conss.

Quòd nulli sacerdoti canones liceat ignorare.

XX. CÆLESTINVS vniuersis Episcopis per Apuleiam, & Calabriam constitutis. Nulli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur?

Dist. 38. c. Nulli sacerdotum.

Quòd non conueniat, contemptis clericis Ecclesiarum, de laicis Episcopos ordinare.

XXI. AVDIVIMVS quasdam propriis destitutas rectoribus ciuitates, Episcopos sibi petere velle de laïcis, tantúmque fastigium tam vile credere, vt hoc his, qui non Deo, sed sæculo militauerunt, æstiment nos posse conferre: non solùm malè de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, iudicantes, sed de nobis pessimè, quos credunt hoc posse facere, sentientes. Quod nunquam auderent, si non quorundam illic his consentiens sententia conniueret. Ita nihil, quæ frequentiùs sunt decreta, proficiunt: vt hoc, quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur, quid proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in dominicis castris ætatem: si qui his præfuturi sunt ex laïcis requiruntur, qui vacantes sæculo, & omnem Ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero in alienum honorem ambiunt immoderata cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus calcata reuerentia Ecclesiasticæ disciplinæ transire? Talibus itaque, fratres charissimi, qui iuris nostri, id est canonum gubernacula custodimus, necesse est obuiemus; hísque fraternitatem vestram epistolis commonemus, ne quis laïcum ad ordinem Episcopatus admittat, & sinat fieri, vnde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat.

Dist. 61. Quid proderit.

Quòd docendus sit populus, non sequendus.

DOCENDVS est populus, non sequendus, nósque, si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat commonere, non iis consensum præbere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Sedis Apostolicæ minimè defuturam. Quæ enim sola admonitionis authoritate non corrigimus, necesse est per seueritatem congruentem regulis vindicemus. Per totas hoc ergo, quæ propriis rectoribus carent, Ecclesias volumus innotescat: vt nullus sibi spe aliqua forsitan blanditus illudat. Datum XII. Kal. Augusti Florentio & Dionysio Conss. XXII.

Dist. 62. c. Docendus.

An. Christi 429.

INCIPIVNT DECRETA LEONIS PAPÆ.

LEO Episcopus vrbis Romæ, vniuersis Episcopis per Campaniam, Picenum, Tusciam, & per vniuersas constitutis in Domino salutem. Vt nobis gratulationem facit Ecclesiarum status salubri dispositione compositus, ita non leui nos mœrore contristat quoties aliqua contra constituta canonum, & Ecclesiasticam disciplinam præsumpta, vel commissa cognoscimus, quæ si non, qua debemus, vigilantia resecemus, illi, qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus, permittentes sincerum corpus Ecclesiæ, quod ab omni purum macula custodire debemus, ambientum improba contagione fœdari: cùm ipsa sibi membrorum per dissimulationem compago non congruat.

Ezech. 3. & 33.

Vt nullus Episcoporum seruum alterius ad clericatus officium promouere præsumat.

ADMITTVNTVR passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur, & qui à dominis suis libertatem consequi minimè potuerunt, ad fastigium sacerdotij, tanquam seruilis vilitas hunc honorem capiat, prouehuntur, & probari Deo posse creditur, qui domino suo necdum pro- I.

Dist. 54. c. Admittuntur.

bare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quòd & sacrum ministerium talis consortij vilitate polluitur, & dominorum, quantum ad inlicitæ vsurpationis temeritatem pertinet, iura soluuntur. Ab his itaque, fratres charissimi, omnes vestræ prouinciæ abstineant sacerdotes, & non tantùm ab his, sed ab aliis etiam, qui originali, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari: nisi fortè eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vendicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis, qui diuinæ militiæ fuerit aggregandus: vt à castris dominicis, quibus nomen eius ascribitur nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

Ea dist. c. 1. Nullus Episcoporum.

Vt quicunque ad sacerdotium vel viduarum mariti, vel habentes numerosa coniugia promoti fuerint: ab omnibus Ecclesiasticis officiis arceantur.

II. 1. Timot. 3. Leuit. 21.

QVALIS verò vnicuique constiterit natalium honestas, & morum esse debeat sacri altaris ministerio sociandus, & Apostolo nos docente, & diuina præceptione didicimus, & canonum regulis, à quibus plerosque fratrum declinasse, & penitus deuiasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium peruenisse viduarum maritos, quosdam etiam quibus fuerint numerosa coniugia, & ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permissos, contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat, dicens, Vnius vxoris virum. & contra illud antiquæ legis præceptum, quo dicitur, & cauetur, Sacerdos virginem vxorem accipiat, non viduam, non repudiatam. Hos ergo, quicunque tales admissi sunt, ab Ecclesiasticis officiis, & sacerdotali nomine, Apostolicæ Sedis authoritate, iubemus arceri. Nec hoc enim sibi poterunt vindicare, cuius capaces per hoc quod illis obsisterat, non fuerunt. Huius discussionis curam nobis specialiter vindicantes, vt si qua forsitan de his commissa sunt, corrigantur: nec liceat vltrà committi. Et nequa excusatio de ignoratione nascatur: quanquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem quid canonum regulis fuerit definitum. Hæc ergo ad prouincias vestras per Innocentium, Legitimum, & Segetium fratres & Coëpiscopos nostros scripta direximus: vt quæ malè pullulasse noscuntur, radicitus euellantur, & messem dominicam zizania nulla corrumpant. Ita enim fructum vberem, quæ sunt sinceta, præstabunt: si ea, quæ natam segetem enecare consueuerunt, diligentiùs amputentur.

Quòd vsuram non solùm clerici exigere non debent, sed nec laici Christiani.

NEc hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam, lucri turpis cupiditate captos, vsurariam exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere, quod non dicam in eos, qui sunt in clericali officio constituti, sed in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus, quod vindicari acriùs in eos, qui fuerint confutati, decernimus: vt omnis peccandi opportunitas adimatur. III. 24. q. 4. c. Nec hoc.

Vt clericus nec suo, nec alieno nomine fœnus exerceat.

ILLVD etiam duximus præmonendum, vt sicut non suo, ita non alieno nomine aliquis clericorum exercere fœnus attentet: indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc solum aspicere, & exercere debemus, vt quod hîc misericorditer tribuimus, ab eo Domino, qui multipliciter, & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus. IV. Dist. 46. c. Sicut non suo.

Vt siquis sacerdotum contra hæc interdicta fecerit, à suo sit officio submouendus.

HOc itaque admonitio nostra denuntiat, quòd siquis fratrum contra hæc constituta venire tentauerit, & prohibita fuerit ausus admittere: à suo se nouerit officio submouendum, nec communionis nostræ futurum esse consortem, qui socius esse noluit disciplinæ. Ne quid verò sit, quod prætermissum à nobis fortè credatur, omnia decretalia constituta tam beatæ recordationis Innocentij, quàm omnium decessorum nostrorum, quæ de Ecclesiasticis ordinibus, & canonum promulgata sunt disciplinis, ita à vestra dilectione custodiri debere mandamus, vt si quis in illa commiserit, veniam sibi deinceps nouerit denegari. Data VI. Id. Octobris Maximo iterum & Paterno Conss. V. Dist 19. c. Si Romanorum. §. Quibus. An. Christi 443.

LEo Episcopus vniuersis Episcopis per Italiæ prouincias constitutis in Domino salutem. In consortium vos nostræ solicitudinis aduocamus, vt

vigilantia pastorali, ne quid diabolicæ licere possit astutiæ, commissis vobis gregibus diligentiùs consulatis: ne is, qui Domini misericordia reuelante per nostram curam à nostris ouibus morbus abiicitur, necdum vobis præmonitis, & adhuc quid agatur ignaris, per vestræ sedis pergat Ecclesias, & suarum furtim cuniculos inueniat latebrarum, ne quod à nobis in vrbe extinguitur, tenebrosis apud vos radicibus seminetur.

Quòd plurimi Manichæi vigilantiâ Papæ Leonis in vrbe Roma detecti sint.

VI. PLVRIMOS impietatis Manichææ sequaces, & doctores in vrbe inuestigatio nostra repetit, vigilantia diuulgauit, authoritas, & censura coërcuit. Quos potuimus emendare correximus: & vt damnarent Manichæum cum prædicationibus, & disciplinis suis, publica in Ecclesia professione, & manus suæ subscriptione compulimus, & ita de voragine impietatis suæ confessos pœnitentiam concedendo leuauimus. Aliquanti verò, qui ita se demerserunt, vt nullum his auxiliantis posset remedium subuenire, subditi legibus secundùm Christianorum Principum constituta, ne sanctum gregem sua contagione pollurerent, per publicos iudices perpetuo sunt exilio relegati. Et omnia, quæ tam in scripturis, quàm in occultis traditionibus suis habent profana, vel turpia, vt nosset populus, quid refugeret, aut vitaret, oculis Christianæ plebis certa manifestatione probauimus, adeò, vt ipse, qui eorum dicebatur Episcopus, à nobis tentus proderet flagitiosa in suis mysticis, quæ teneret, sicut gestorum vos series poterit edocere: ad instructionem enim vestram etiam ipsa direximus, quibus lectis omnia, quæ à nobis deprehensa sunt, nosse poteritis. Et quia aliquantos de his, quos ne absoluerentur, arctior reatus inuoluerat, cognouimus aufugisse: hanc ad dilectionem vestram epistolam misimus, vt effecta certior sanctitas vestra soliciriùs agere dignetur, & cautiùs, necubi Manichææ peruersitatis homines plebes vestras facultate lædendi, & huius sacrilegij possint inuenire doctores. Aliter enim nobis commissos regere non possumus, nisi hos, qui sunt perditores, & perditi, zelo fidei dominicæ persequamur, & à sanis mentibus, ne pestis hæc latiùs diuulgetur, seueritate, qua possumus, abscindamus. Vnde hortor dilectionem vestram, & obtestor, & moneo: vt qua debetis, & potestis solicitudine vigiletis ad inuestigandos eos, necubi occultandi se repertant facultatem. Vt enim habebit à Deo dignæ remunerationis præmium, qui diligentiùs, quod ad salutem commissæ sibi plebis proficiat, fuerit exequutus: ita ante tribunal Domini de reatu negligentiæ se non poterit excusare, quicunque plebem suam contra sacrilegæ persuasionis authores noluerit custodire. Data III. Kal. Feb. Theodosio XVIII. & Albino VV. CC. Conss. An. Christi 444.

LEO Episcopus vniuersis Episcopis per Siciliam constitutis in Domino salutem. Diuinis præceptis, & Apostolicis monitis incitamur, vt pro omnium Ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, ac siquid vsquam reprehensioni inuenitur obnoxium, cleri solicitudine aut ab ignorantiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus. Ioan. 21. Manente enim dominicæ vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, & Christi oues, qui Christum diligit, pascat: ipsius sedis, cui per abundantiam diuinæ gratiæ præsumus, reuerentia coarctamur, vt periculum desidiæ, quantum possumus, declinemus, ne professio summi Apostoli, qua se amatorem Domini testatus est, non inueniatur in nobis, quia negligenter pascens toties commendatum gregem conuincitur summum non amare pastorem.

Quòd prohibeatur in die Epiphaniorum baptismum celebrari.

CVM ergo mihi de charitatis vestræ VII. actibus fraterna affectione solicito certis indiciis innotuerit, vos in eo, quod inter sacramenta Ecclesiæ principale est, ab Apostolicæ institutionis consuetudine discrepare, ita, vt baptismi sacramentum numerosiùs in die Epiphaniæ, quàm in Paschali tempore celebretur: miror vos, vel prædecessores vestros tam irrationabilem nouitatem vsurpare potuisse, vt confuso temporis vtriusque mysterio nullam esse differentiam crederetis inter diem, quo adoratus est Christus à Magis, & diem, quo resurrexit Christus à mortuis. Quam culpam nullo modo potuissetis incidere, si vnde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius obseruantiæ sume-

sumeretis, & beati Apostoli Petri sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset Ecclesiasticæ magistra rationis, à cuius vos regulis recessisse minore posset æquanimitate tolerari, si aliqua commonitionis nostræ increpatio præcessisset: nunc autem, quia non desperatur correctio, seruanda est consuetudo: vt licèt vix ferenda sit in sacerdotibus excusatio, quæ prætendat inscientiam, malumus tamen & censuram necessariam temperare, & ratione vos apertissimæ veritatis instruere.

Quòd cuncta nobis per ordinem rerum per incarnationem Domini nostri salutis sacramenta digesta sint.

VIII. SEMPER quidem in æterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter præordinata reparatio, sed ordo rerum per Iesum Christum Dominum nostrum temporaliter gerendarum in incarnatione Verbi sumpsit exordium, vnde aliud tempus est, quo adnunciante Angelo beata Virgo Maria fœcundandam se per Spiritum sanctum credidit, & concepit: aliud, quo salua integritate virginea puer editus exaltante gaudio cælestium ministrorum pastoribus indicatur: aliud quo infans circunciditur: aliud, quo hostia pro eo legalis offertur: aliud cùm tres Magi claritate noui sideris incitati in Bethleem ab Oriente perueniunt, & adorant paruulum, mystica munerum oblatione venerantur. Nec iidem sunt dies, quibus impio Herodi, ordinata diuinitus in Ægyptum translatione, subtractus est, vel quibus ab Ægypto in Galilæam, mortuo persecutore, reuocatus est. Inter has autem dispensationum varietates accedunt augmenta corporea, crescit Dominus, sicut Euangelista testatur, profectibus ætatis, & gratiæ, per dies Paschæ in templum Hierusalem cum parentibus venit, & cùm abesset à societate redeuntium, sedens cum senioribus, & inter admirantes magistros disputans inuenitur, rationémque mansionis suæ reddens: Quid est, inquit, quòd quærebatis me? nesciebatis, quòd in his, quæ patris mei sunt oportet me esse? significans eius se esse filium, cuius esset & templum. Iam verò, cùm in annis maioribus apertiùs declarandus baptismum præcursoris sui Ioannis expetiit, quid deitatis eius remansit ambiguum, quando baptizato Domino Iesu, Spiritus sanctus in columbæ specie super eum descendit, & mansit, audita de cælis patris voce dicentis: Tu es filius meus dilectus, in te bene complacui? Quæ omnia ideo, quanta potuimus, breuitate perstrinximus, vt notum sit dilectioni vestræ vniuersos Christi dies innumeris consecratos fuisse virtutibus, & in cunctis eius actionibus sacramentorum mysteria coruscasse; sed aliter quidquid signis denunciarit, aliter rebus impleri, nec quæcunque numerantur in operibus Saluatoris, ad tempus posse pertinere baptismatis. Nam si etiam illa, quæ post beati Ioannis lauacrum à Domino gesta cognouimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora continuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verùm quia spiritus sapientiæ, & intellectus ita Apostolos, & totius Ecclesiæ erudiuit magistros, vt in Christiana obseruantia nihil inordinatum, nihil pateretur esse confusum: discernendæ sunt causæ solennitatum, & in omnibus institutis Patrum, Principúmque nostrorum rationabilis seruanda distinctio, quia non aliter vnus grex, & vnus pastor sumus, nisi, quemadmodum Apostolus docet, idipsum dicamus omnes, Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sapientia.

Matth. 2. — Luc. 2. — Matth. 3. Luc. 3. — 1. Cor. 1.

Quòd in baptismo mors proueniat interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitetur trina demersio, & ab aquis eleuatio sit, velut resurrectio de sepulchro.

QVAMVIS ergo & illa quæ ad humilitatem, & illa quæ ad gloriam pertinent Christi, in vnum concurrant, eandémque personam, totúmque quod in illo & virtutis diuinæ est, & infirmitatis humanæ ad nostræ reparationis tendat effectum: propriè tamen in morte crucifixi, & in resurrectione mortui potentia baptismatis nouam creaturam condit ex veteri, vt in renascentibus & mors Christi operetur, & vita, dicente beato Apostolo Paulo, An ignoratis, quia quicunque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortem: vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectio- IX.

De consecr. Dist. 4. Proprie. — Rom. 6.

niserimus, & cætera, quæ latiùs magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputauit, vt appareret ex huius doctrinæ spiritu regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem, & illud tempus electum: in quo per similitudinem, formámque mysterij ea, quæ geruntur in membris his, quæ in ipso sunt capite, gesta cõgruerent, dum in baptismatis regula & mors interuenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis eleuatio resurgentis instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum eum esse, in quo orta est, & virtus muneris, & species actionis, ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Iesus Christus, postea quam resurrexit à mortuis, discipulis suis, in quibus omnes Ecclesiarum Præsules docebantur, & formam, & potestatem tradidit baptizandi, dicens: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. De quo vtique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi, regenerationis gratiam ex sua resurrectione cœpisse. Additur sanè huic obseruantiæ etiam Pentecostes ex aduentu sancti Spiritus sacrata solennitas, quæ de Paschalis festi pendet articulo. Et cùm ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem, qui resurrectione Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum ad eos, quos à die Paschæ aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigationis difficultas interclusit, inuitans, vt quibuslibet necessitatibus impediti desiderij sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim vnigenitus Dei, in fide credentium, & in virtute operum nullam inter se, & Spiritum sanctum voluit esse distantiam, quia nulla est diuersitas in natura, dicens: Rogabo ego patrem, & alium Paraclitum dabit vobis, vt vobiscum sit in æternum, spiritum veritatis. Et iterum, Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet pater meus in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vniuersa, quæcunque dixi vobis. Et iterum, Cùm venerit ille spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem. Cùm itaque veritas Christus sit, & Spiritus sanctus spiritus veritatis, noménque Paracleti vtrique sit proprium, non dissimile est festum, vbi vnum est sacramentum.

[Margin: *Matth. 28.* — *Ioan. 14.* — *Eod. c.* — *Ioan. 16.* — *Ioan. 14.*]

Quòd beatus Apostolus Petrus in die Pentecostes virorum tria millia baptizauerit.

HOc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex Apostolica authoritate seruare satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum Apostolum Petrum, qui in ipso die, quo omnem credentium numerum promissus Spiritus sancti repleuit aduentus, trium millium populum sua prædicatione conuersum lauacro baptismatis consecrauit, quod sancta scriptura, quæ Apostolorum actus continet, fideli historia docet dicens: His auditis, compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & reliquos Apostolos, Quid faciemus viri fratres? Petrus verò ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum sancti Spiritus. Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus, qui longè sunt, quoscunque aduocauerit Dominus Deus noster. Aliis etiam pluribus verbis testificatus est, & exhortabatur eos, dicens: Saluamini à generatione ista praua. Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt, & appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia. x.

[Margin: *Act. 2.*]

Quòd hæc duo tempora, id est Pascha, & Pentecoste, ad baptizandum à Rom. Pontifice legitima sunt præfixa.

VNDE quia manifestissimè patet baptizandis in Ecclesia electis hæc duo tempora, de quibus loquuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruantiæ misceatis. XI.

[Margin: *De consecr. Dist. 4. Duo tempora.*]

Quòd omni tempore hi, qui necessitate mortis vrgentur, id est ægritudinis, obsidionis, persecutionis, & naufragij, debeant baptizari.

QVIA si sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reuerentia debeatur, principalis tamen, & maximi sacramenti custodienda nobis est mystica, & rationabilis exemplatio: non interdicta licentia, qua in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subuenitur. Ita enim ad has duas festiuitates connexas sibimet, atque co- XII.

gnatas incolumium & in pacis securitate degentium libera vota differimus: vt in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persequutionis angustiis, in timore naufragij nullo tempore hoc veræ salutis singulare præsidium cuiquam denegemus. Si quis autem Epiphaniæ festiuitatem, quæ in suo ordine debito honore veneranda est, ab hoc æstimat priuilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant quòd in eadem die Dominus ad baptismum sancti Ioannis accesserit: sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per sanctum Spiritum renascuntur, de quibus dicitur, Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quærens remedium renascendi, sic voluit baptizari, quomodo & voluit circumcidi, hostiámque pro se emundationis offerri: vt qui factus fuerat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret & sub lege, quam non venerat soluere sed implere, & implendo finire. Et sicut beatus Apostolus prædicat dicens, Finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens se docuit esse principium, & tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, & aqua baptismatis. Sicut ergo vetus testamentum noui testificatio fuit, & lex per Moysen data est, gratia autem, & veritas per Iesum Christum facta est; sic diuersa sacrificia vnam hostiam reformarunt, & multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Sic & Ioannes, non Christus, sed Christi præcursor, non sponsus, sed sponsi amicus, fuit adeò fidelis, & non sua quærens, sed quæ Iesu Christi, vt se profiteretur ad soluenda calciamenta pedum eius indignum: quoniam ipse quidem baptizaret in aqua in pœnitentiam, ille autem baptizaturus esset in Spiritu sancto, & igni, qui duplici potestate, & vitam redderet, & peccata consumeret. His itaque, fratres charissimi, tot, a e tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submota euidenter agnoscitis in baptizandis electis, qui secundùm Apostolicam regulam, & exorcismis scrutandi, & ieiuniis sanctificandi, & frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantùm tempora, id est Pascha, & Pentecosten esse seruanda. Hoc vestræ indicimus charitati, vt ab Apostolicis institutis nullo vlteriùs recedatis excessu, quia inultum post hæc esse non poterit, si quisquam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

De consecra. Dist. 4. Si quis autem. — Ioan. 1. — Luc. 2. Gal. 4. Matth. 5. — Rom. 10. — Ioan. 19. Ioan. 1. — Exod. c. Ioan. 3. Matth. 3. Luc. 3.

Vt de Sicilia terni semper annis singulis de Episcopis ad diem tertium Kal. Octobris Romam sociandi synodo indissimulanter occurrant.

QVARVM illud primitus pro custodia concordissimæ vnitatis exigimus, vt quia saluberrimè à sanctis Patribus constitutum est binos in annis singulis debere esse conuentus: terni semper ex vobis ad diem tertium Kalendarum Octobrium Romam, fraterno Concilio sociandi indissimulanter concurrant, quoniam adiuuante gratiâ Dei faciliùs poterit prouideri, vt in Ecclesiis Christi nulla scandala, nulli nascantur errores, cùm coram beatissimo Petro Apostolo id semper in commune tractandum sit, vt omnia ipsius constituta, canonúmque decreta apud omnes Domini sacerdotes inuiolata permaneant. Hæc autem, quæ inspirante Domino vobis insinuanda credidimus, per fratres & Coëpiscopos nostros Vaceillum, & Paschasinum ad vestram volumus notitiam peruenire, quibus referentibus cognoscamus, quàm reuerenter à vobis Apostolicæ Sedis instituta seruentur. Data XII. Kal. Nouemb. Calopodio & Ardabure Coss. XIII. Nic. Conc. c. 5. An. Christi 447.

Quòd omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui Catholicam deserens hæretica se communioni miscuerit: si ad Ecclesiam reuersus fuerit, in eo gradu, in quo erat, sine promotione permaneat.

LEO Episcopus vrbis Romæ IANVARIO Episcopo Aquileiensi. Lectis fraternitatis tuæ literis vigorem fidei tuæ, quem olim noueramus, agnouimus: congratulantes tibi, quòd ad custodiam gregis Christi pastoralem curam vigilanter exequeris, ne lupi, qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sæuitia simplices quosque dilacerent, & non solùm ipsi nulla correctione proficiant, sed etiam ea, quæ sunt sana, corrumpant: quod ne viperea possit obtinere fallacia, di- XIV.

lectionem tuam duximus commonendam, insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his, qui à nobis in hæreticorum, atque schismaticorum sectam delapsis, & se vtcunque hæreticæ communionis contagione macularit, resipiscens in communione Catholica sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim, & spiritalis medicinæ vtilitate plenissimum est, vt siue presbyteri, siue diaconi, vel subdiaconi, aut cuiuslibet ordinis clerici, qui se correctos videri volunt, atque ad Catholicam fidem, quam iampridem amiserant, rursum reuerti ambiunt, priùs errores suos, & ipsos authores erroris damnari à se sine ambiguitate fateantur, vt sensibus prauis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, nec vllum membrorum talium possit societate violari, cùm per omnia illis professio propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri: vt in magno habeant beneficio, si adempta sibi omni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine, stabilitate perpetua maneant: si tamen iterata tinctione non fuerint maculati. Non leuem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promouendos ordines iudicarit, quòd si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multo magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cuius deuotione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus nostris, & det operam, vt circumspectè, ac velociter impleantur, quæ ad totius Ecclesiæ incolumitatem, & laudabiliter suggesta sunt, & salubriter ordinata. Non autem dubitet dilectio tua, nos, si (quod non arbitramur) neglecta fuerint, quæ pro custodia canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementiùs commouendos, quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides, negligentésque rectores: qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Data III. Kal. Ianuarij, Alypio, & Ardabure Consf.

1. q. 1. c. Si quis hæretica. & inc. Omnis cuiuslibet.

Item 1. q. 7. c. Saluberrimum.

Dist. 86. c. Inferiorum

LEO RVSTICO Episcopo Narbonensi. Subditis responsionibus, & ad eiusdem consulta rescriptis.

Epistolas fraternitatis tuæ, quas Hermes Archidiaconus detulit, libenter accepi. Diuersarum quidem causarum connexione multiplices, sed non ita patientiæ legentis onerosas, vt aliquid earum inter concurrentes vndique sollicitudines fuerit prætermissum. Vnde totius sermonis tui allegatione concepta, & gestis, quæ in Episcoporum, honoratorúmque examine confecta sunt, recensitis, Sabiniano, & Leoni presbyteris actionis tuæ intelleximus fiduciam defuisse, nec eis iustam superesse querimoniam, qui se ab inchoatis disceptationibus sponte subtraxerunt. Circa quos quam formam, quámve mensuram debeas tenere iustitiæ, tuo relinquo moderamini. Suadens tamen charitatis hortatu, vt sanandis ægris spiritalem debeas adhibere medicinam, & dicente scriptura: Noli esse nimiùm iustus, mitiùs agas cum eis, qui zelo pudicitiæ videntur modum excessisse vindictæ, ne diabolus qui decepit adulteros, de adulterij exultet vltoribus. Miror autem dilectionem tuam in tantum scandalorum quacunque occasione nascentium aduersitate turbare, vt vacationem Episcopatus laboribus præoptare te dicas, & malle in silentio, atque ocio vitam degere, quàm in his, quæ tibi commissa sunt, permanere, dicente verè Domino, Beatus, qui perseuerauerit vsque in finem, vnde erit beata perseuerantia, nisi de virtute patientiæ? Nam secundùm Apostolicam prædicationem, Omnes, qui volunt in Christo piè viuere, persecutionem patientur, quæ non in eo tantùm computanda est, quod contra Christianam pietatem aut ferro, aut ignibus agitur, aut quibuscunque supplicus: cùm persecutionum sæuitiam suppleant & dissimilitudines morum, & contumaciæ inobedientiũ, & malignarum tela linguarum. Quibus conflictationibus cùm omnia semper membra pulsentur, & nulla piorum portio à conflictatione sit libera: ita vt periculis nec ocia careant, nec labores. Quis inter fluctus maris nauem diriget, si gubernator abscedat? Quis ab insidiis luporum custodiet oues, si pastorum cura non vigilet? Quis denique latronibus obsister & furibus, si speculatorem in prospectu explorationis locatum ab intentione sollicitudinis amor quietis abducat? Permanendum ergo est in opere credito, & in labore suscepto. Constanter tenenda est iustitia, & benignè præstanda clementia. Odio habeantur peccata, non

Eccl. 8.

Matth. 10.

2. Tim. 3.

Ioan. 10.

Ezech. 3.

Dist 86. c. Odio.

homines. Corripiantur tumidi, tolerentur infirmi, & quod seueriùs castigari necesse est, non sæuientis plectatur animo, sed medentis. At si vehementior tribulatio incubuerit, non ita expauescamus, quasi illi aduersitati proprus viribus resistendo, cùm & consilium nostrum, & fortitudo sit Christus, ac sine quo nihil possumus, per ipsum cuncta possumus, qui confirmans prædicatores Euangelij, & sacramentorum ministros, Ecce ego (inquit) vobiscum sum omnibus diebus vsque ad consummationem sæculi. Et iterum, Hæc (inquit) locutus sum vobis, vt in me pacem habeatis: in hoc autem mundo tribulationem habebitis, sed confidite, quia ego vici mundum. Quæ pollicitationes quia sine dubio manifestæ sunt, nullis debemus scandalis infirmari, ne electioni Dei videamur ingrati, cuius tam patentia sunt adiutoria, quàm vera promissa. De consultationibus autem dilectionis tuæ, quas separatim conscriptas Archidiaconus tuus detulit, quid sentiendum sit inter præsentes opportuniùs quæreretur, si nobis conspectus tui copia prouenire, nam cùm quædam interrogationes modum videantur excedere, intelligo eas colloquiis aptiores esse, quàm scriptis. Quia sicut quædam sunt, quæ nulla possunt ratione compelli: ita multa sunt, quæ aut pro consideratione ætatum, aut pro necessitate rerum oporteat temperari: illa semper conditione seruata, vt in his, quæ vel dubia fuerint, aut obscura, id nouerimus sequendum, quod nec præceptis Euangelicis contrarium, nec decretis Sanctorum inueniatur aduersum.

Ioan. 15. *Matth. vlt.* *Ioan. 16.* *Dist. 14. c. si*

Incipiunt ad inquisitiones eiusdem Episcopi subiecta responsa.

Quòd non habeantur Episcopi, quos nec clerus elegit, nec populus exquisiuit, nec prouinciales Episcopi consecrarunt: siqui tamen clerici ab his pseudoepiscopis ordinantur, rata potest ordinatio talis existere.

XV. NVLLA ratio sinit vt inter Episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprouincialibus Episcopis cum Metropolitani iudicio consecrati. Vnde cùm sæpe quæstio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat, nequaquam ab istis esse tribuendum, quod non doceatur fuisse conlatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis Ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum consensu, & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi: ita vt in ipsis Ecclesiis perseuerent. Aliter autem vana habenda est consecratio, quæ nec loco fundata est, nec authoritate munita.

Dist. 61. c. Nulla ratio *1. q. 1. c. Si qui à pseudoepiscopis.*

Quòd presbyteri, aut diaconi, si in aliquo crimine prolapsi fuerint, non possint per manus impositionem pœnitentiæ remedium consequi.

XVI. ALIENVM est à consuetudine Ecclesiastica, vt qui in presbyterali honore, aut diaconij gradu fuerint consecrati, hi pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi: quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundùm quod scriptum est, *Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo?* Vnde huiusmodi lapsis ad ptomerendam misericordiam Dei priuata est expetenda secessio: vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Dist. 50. Alienum est. *1. Reg. 2.*

Quòd diaconi, sicut Episcopus, & presbyter cessare debent ab opere coniugali: non tamen repudiare coniugia.

XVII. LEx continentiæ eadem est altaris ministris, quæ Episcopis, atque presbyteris, qui cùm essent laici, siue lectores, licitò & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cùm ad prædictos peruenerint gradus, cœpit eis non licere quod licuit. Vnde vt de carnali fiat spiritale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant sic habere, quò & salua sit charitas connubiorum, & cesset operatio nuptiarum.

Dist. 31. c. Lex continentiæ.

Quòd aliud sit vxor, aliud concubina, nec erret quisquis filiam suam in matrimonium concubinam habenti tradiderit.

XVIII. NON omnis mulier viro iuncta vxor est viri: quia nec omnis filius hæres est patri. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales, & multo priùs hoc ipsum Domino constituente, quàm initium Romani iuris existeret. Itaque aliud est vxor, aliud concubina: sicut aliud ancilla, aliud libera. Propter quod etiam Apostolus ad manifestandum harum personarum discretionem, testimonium ponit ex Genesi, vbi dicitur Habraæ, Eiice ancillam, & filium eius, non enim hæres erit filius ancil-

32. q. 2. Non omnis mulier. *Gala. 4.* *Gen. 21.*

27.q.2.Cum societas. Ephes. 5.

læ cum filio meo Isaac. Vnde cùm societas nuptiarum ita ab initio constituta sit, vt prætét sexuum coniunctionem, quæ haberet in Christi, & Ecclesiæ sacramentum, dubium non est eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuisse mysterium. Igitur cuiuslibet loci clericus si filiam suam viro habenti concubinam in matrimonium dederit: non ita accipiendum est, quasi eam coniugato dederit, nisi fortè illa mulier & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptiis honestata videatur. Paterno arbitrio viris iunctæ carent culpa, si mulieres, quæ à viris habebantur, in matrimonio non fuerunt: quia aliud est nupta, aliud concubina.

Quòd non sit coniugij duplicatio, quando ancilla relicta vxor adsumitur.

31.q.2. Ancillam. De pœnitentia.

XIX. ANCILLAM à toto abiicere, & vxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, sed profectus est honestatis. Culpanda est sanè talium negligentia, sed non penitus deserenda: vt crebris cohortationibus incitati, quod necessariò expetiuerunt fideliter exequantur. Nemo enim desperandus est dum in hoc corpore constitutus est, quia nonnunquam quod diffidentia ætatis differtur, consilio maturiore perficitur.

Dist. 7. Nemo desperandus.

De communione priuatis, & ita defunctis.

24. q. 2. De communione.

XX. HORVM causa Dei iudicio reseruanda est, in cuius manu fuit, vt talium obitus vsque ad communionis remedium non differatur. Nos autem quibus viuentibus non communicauimus, mortuis communicare non possumus.

De his, qui pœnitentiam agere differunt.

De pœnitentia. Dist 1. Pœnitentia quæ dilata.

XXI. DISSIMVLATIO hæc potest non de contemptu esse remedij, sed de metu grauiùs delinquendi. Vnde pœnitentia, quæ dilata est, cùm studiosiùs petita fuerit, non negetur: vt quoquo modo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perueniat.

Quòd oporteat eum, qui pro inlicitis veniam poscit, etiam multis licitis abstinere.

Ead. c. Aliud est. 11. q. 1.

XXII. ALIVD quidem est debita iusta reposcere, aliud propria perfectionis amore contemnere, sed inlicitorum veniam postulantem oportet etiam à licitis abstinere, dicente Apostolo: Omnia licent, sed non omnia expediunt. Vnde si pœnitentes habent causam, quam negligere fortè non debeant, meliùs expetit quis Ecclesiasticum, quàm forense iudicium.

Aliud quidem est. 1. Corint. 6.

Quòd pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere conueniat.

QVALITAS lucri negotiantem aut excusat aut arguit, quia est honestus quæstus, & turpis. Verumtamen pœnitenti vtilius dispendia pati, quàm periculis negotiationis obstringi, quia difficile est inter ementis, vendentisque commercium non interuenire peccatum. XXIII.

De pœnitentia. Dist. 5. c. Qualitas.

Quid ad militiam secularem post pœnitentiam redire non debeat.

CONTRARIVM est omnino Ecclesiasticis regulis post pœnitentiæ actionem redire ad militiam sæcularem: cùm Apostolus dicat, Nemo militans Deo implicat se negotiis sæcularibus. Vnde non est liber à laqueis diaboli, qui se militia mundana voluerit implicare. XXIV.

Ibidem c. Contrarium. 2. Tim. 2.

Quòd adolescens, si vrgente quocunque periculo pœnitentiam gessit, & se non continet, vxoris potest remedio sustineri.

IN adolescentia constitutus si vrgente, aut metu mortis, aut captiuitatis periculo pœnitentiam gessit, & postea timens lapsum incontinentiæ, venialis copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur fecisse venialem: si præter coniugem nullam omnino cognouerit. In quo tamen non regulam constituimus, sed quid sit tolerabilius æstimamus: nam secundùm veram cognitionem nihil magis ei congruit, qui pœnitentiam gessit, quàm castitas perseuerans, & mentis & corporis. XXV.

Quòd si quis propositum monachi deseruerit, publica sit pœnitentia satisfactione purgandus.

PROPOSITVM monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum, deseri non potest absque peccato. Quod enim quis vouit Deo, debet & reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione ad militiam, vel ad nuptias deuolutus est; publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est, quia etsi innocens mili- XXVI.

20. q. 3. c. Propositum.

tia, & honestum potest esse coniugium, electionem meliorem deseruisse transgressio est.

Quòd puellæ, quæ non coactæ, sed voluntate propria virginitatis propositum susceperunt, delinquant, cùm nupserint, etsi nondum fuerant consecratæ.

XXVII. 30. q. 1. Puellæ. PVELLÆ, quæ non parentum coactæ imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum, atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt, præuaricantur, etiam si nondum eis gratia consecrationis accessit: cuius vtique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

De his quibus dubium est, vtrum baptismum perceperint, necesse est vt renascantur.

XXVIII. De consecr. Dist. 4. Si nulla. SI nulla extant indicia inter propinquos, aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi, de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur: agendum est, vt renascantur, ne manifestè pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non finit, vt videatur iteratum. Qui autem possunt meminisse, quòd ad Ecclesiam veniebant, cum parentibus suis, possunt recordari an quod eorum parentibus dabatur, acceperint: sed si hoc etiam ab ipsa memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod conlatum esse nescitur, quia non temeritas interuenit præsumptionis, vbi est diligentia pietatis.

Quòd eos, qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua fide nesciunt, per manus impositionem suscipi conueniat.

XXIX. Ibidem c. Hi de quibus. HI autem, de quibus scripsisti, qui se baptizatos sciunt, sed cuius fidei fuerint, qui eos baptizauerunt, se nescire profitentur: quoniam quolibet modo formam baptismatis acceperunt, baptizandi non sunt, sed per manus impositionem virtutem Spiritus sancti, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, Catholicis copulandi sunt.

De his, qui conuiuio gentilium, & escis immolatitiis vsi sunt.

XXX. SI conuiuio solo gentilium, & escis immolatitiis vsi sunt, possunt ieiuniis, & manus impositione purgari: vt deinceps ab idolothytis abstinentes sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem aut idola adorauerunt, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos nisi per pœnitentiam publicam non oportet admitti.

Quòd semper Thessalonicensis Antistes vices Apostolicæ Sedis impleuerit.

LEO Episcop. vrbis Romæ ANASTASIO Episc. Thessalonicensi. Quanta fraternitati tuæ à beatissimi Petri Apostoli authoritate commissa sint, & qualia etiam nostro tibi fauore sint credita, si vera ratione perspiceres, & iusto examine ponderares, multum possemus de iniunctæ tibi solicitudinis deuotione gaudere. Quoniam sicut prædecessores mei prædecessoribus tuis, ita etiam ego dilectioni tuæ, priorum sequutus exemplum, vices mei moderaminis delegaui: vt curam, quam vniuersis Ecclesiis principaliter ex diuina institutione debemus, imitator nostræ mansuetudinis adiuuares, & longinquis à nobis prouinciis præsentiam quodammodo nostræ visitationis impenderes, & continenti, opportunóque prospectu promptum tibi esset agnoscere, quid in quibusque rebus vel tuo studio componeres, vel nostro iudicio reseruares. Nam cùm maiora negotia, & difficiliores causarum exitus liberum tibi esset sub nostræ sententiæ expectatione suspendere, nec ratio tibi, nec necessitas fuit in id, quod mensuram tuam excederet, deuiandi. Abundant enim apud te monitorum scripta nostrorum, quibus te de omnium actionum temperantia frequenter instruximus: vt commendatas tibi Christi Ecclesias per exhortationem charitatis ad salubritatem audientiæ prouocares: quia etsi plerunque existunt inter negligentes, vel desides fratres, quæ oporteat maiore authoritate curari; sic tamen adhibenda est correptio, vt semper sit salua dilectio. Vnde & beatus Apostolus Paulus ad Ecclesiasticum regimen Timotheum imbuens dicit: Seniorem ne increpaueris, sed obsecra, vt patrem, iuuenes vt fratres, anus vt matres, iuuenculas vt sorores in omni castitate. Quæ moderatio, si quibuscunque inferioribus membris ex Apostolica institutione debetur, quantò magis fratribus & Coëpiscopis nostris sine offensione reddenda est, vt licèt nonnunquam accidant, quæ in sacerdotalibus sunt reprehendenda personis: plus tamen erga cor- XXXI. 1. Timot. 5.

rigendos agat beneuolentia, quàm seueritas, plus cohortatio, quàm commotio, plus charitas, quàm potestas. Sed ab his, qui quæ sua sunt quærunt, non quæ Christi Iesu, facilè ab hac lege disceditur, & dum dominari magis, quàm consulere subditis placet, honor inflat superbiam, & quod prouisum est ad concordiam, tendit ad noxam, quod, vt necesse habemus ita dicere, non de paruo animi dolore procedit. Meipsum enim quodammodo trahi in culpam sentio, cùm te à traditis tibi regulis immodicè discessisse cognosco, qui si tuæ æstimationis parùm diligens eras, meæ saltem famæ parcere debuisti: ne, quæ tuo tantùm facta sunt animo, nostro viderentur gesta iudicio. Relegat fraternitas tua paginas nostras, omniáque ad tuos emissa maiores Apostolicæ Sedis Præsulum scripta percurrat, & vel à me, vel à præcessoribus meis inueniet ordinatum, quod à te cognouimus esse præsumptum. Venit namque ad nos cum Episcopis prouinciæ suæ frater noster Atticus, veteris Epiri metropolitanus Antistes, & de indignissima afflictione, quam pertulit, lachrymabili actione conquestus est, coram adstantibus diaconibus tuis: qui querelis flebilibus nihil contrà referendo, ea, quæ nobis ingerebantur, fide non carere monstrabant. Legebatur quoque in literis tuis, quas iidem diaconi tui detulerunt, quòd frater Atticus Thessalonicam venisset, quódque consensum suum etiam scripturæ professione signasset, vt de illo non aliud à nobis posset intelligi, quàm proprij arbitrij, & spontaneæ deuotionis fuisse, quòd venerat, quódque chartulam de obedientiæ sponsione conscripserat: in cuius tamen chartulæ mentione signum prodebatur iniuriæ. Non enim necessarium fuerat, vt obligaretur scripto, qui obedientiam suam ipso iam voluntarij aduentus probabat officio, vnde deplorationibus supradicti hæc verba epistolæ tuæ testimonium præbuerunt, & per hoc, quod non est tacitum, nudatum est illud, quod silentio fuerat adopertum, aditam scilicet Illyrici præfecturam, & sublimissimam inter mundanos apices potestatem in exhibitionem insontis Antistitis incitatam, vt missa executione terribili, quæ omnia sibi officia publica ad effectum præceptionis adiungeret, à sacris Ecclesiæ adytis nullo vel falso insimulatus crimine extraheretur sacerdos: cui non ob molestiam ægritudinis, non ob sæuitiam hyemis darentur induciæ, sed iter asperum, & periculis plenum per inuias niues agere cogeretur. quod tanti laboris, tantique discriminis fuit, vt ex his, qui Episcopum comitati sunt, quidam defecisse dicantur. Multum stupeo, frater charissime, sed & plurimum doleo, quòd in eum, de quo nihil ampliùs indicaueras, quàm quòd euocatus adesse differret, & excusationem infirmitatis obtenderet, tam atrociter, & tam vehementer potueris commoueri: præsertim cùm, etiam si tale aliquid mereretur, expectandum tibi fuerat, quid ad tua consulta rescriberem. Sed vt video bene de meis moribus existimasti, & quàm ciuilia pro conseruanda sacerdotali concordia responsurus essem, verissimè præuidisti. Et ideo motus tuos exequi sine dissimulatione properasti: ne, cùm moderationis nostræ aliud disponentia scripta sumpsisses, faciendi id, quod factum est, licentiam non haberes. An fortè aliquod tibi facinus innotuerat, & metropolitanum Episcopum noui apud se criminis pondus vrgebat? At hoc quidem alienum ab illo esse etiam tu nihil ei obiiciendo confirmas, sed etiam siquid graue, intolerandúmque committeret, nostra erat expectanda censura: vt nil priùs ipse decerneres, quàm quod nobis placere cognosceres. Vices enim nostras ita tuæ credidimus charitati, vt in partem sis vocatus solicitudinis, non in plenitudinem potestatis: vnde sicut multùm nos ea, quæ à te piè sunt curata, lætificant; ita nimiùm ea, quæ sunt perperam gesta, contristant: & necesse est post multarum experimenta causarum soliciciùs prospici, & diligentiùs præcaueri, quatinus per spiritum charitatis, & pacis omnis materia scandalorum de Ecclesiis Domini, quas tibi commendauimus, auferatur, præeminente quidem in illis prouinciis Episcopatus tui fastigio, sed amputato totius vsurpationis excessu.

Philip. 2. | 1 q. c. Multum stupeo.

Vt Metropolitanis sua iura seruentur.

IGITVR secundùm sanctorum Patrum canones, spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis inte- XXXII. 25. q. 2. c. Igitur secundum.

intemeratum habere decernimus: ita vt à regulis præstitutis nulla aut negligentia, aut præsumptione discedant.

Vt à Metropolitanis non laici, non bigami, non viduarum mariti, sed inreprehensibiles ordinentur Episcopi.

XXXIII. IN ciuitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis Episcopis hæc forma seruetur, vt is, qui ordinandus est, etiamsi bonæ vitæ testimonio fulciatur, non laïcus, non neophytus, nec secundæ coniugis sit maritus, aut qui vnam quidem habeat, vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, vt hæc, quæ in alijs membris Ecclesiæ non vocantur ad culpam, in illis tamen habeantur illicita.

Dist. 51. c. Omnium sacerdotum.

Quòd subdiaconis carnale connubium denegetur.

XXXIV. NAM cùm extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, ne subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, vt & qui habent, sint tanquam non habentes, & qui non habent, permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus est à capite, dignum est custodiri, quantò magis in primo, vel secundo, tertióve seruandum est, ne aut leuitico, aut presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se à voluptate vxoris necdum frænasse detegitur?

1. Corint. 7.

Vt nullus inuitis ordinetur Antistes.

XXXV. CVM ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponitur, quem cleri, plebísque consensus concorditer postularint: ita vt si in aliam fortè personam partium se vota diuiserint, Metropolitani iudicio is alteri præponatur, qui maioribus & studiis iuuatur, & meritis, tantùm vt nullus inuitis, & non petentibus ordinetur, ne ciuitas Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minùs religiosa, quàm conuenit, cui non licuerit habere, quem voluit.

Dist. 63. c. f.

Vt Metropolitanus Epiri de electo, quem est ordinaturus Episcopum, ad Thessalonicensem Pontificem referat, & de Metropolitano electo similiter prouinciales Episcopi.

DE persona autem consecrandi Episcopi, & de cleri, plebísque consensu metropolitanus Episcopus ad fraternitatem tuam referat, quódque in prouincia bene placuit scire te faciat, vt ordinationem ritè celebrandam tua quoque firmet authoritas, quæ rectis dispositionibus nihil moræ, aut difficultatis debebit afferre, ne gregibus Domini diu desit cura pastorum. XXXVI.

Dist. 65. c. De persona.

Metropolitano verò defuncto, cùm in locum eius alius fuerit subrogandus, prouinciales Episcopi ad ciuitatem Metropolim conuenire debebunt, vt omnium clericorum, atque omnium ciuium voluntate discussa, ex presbyteris eiusdem Ecclesiæ, vel ex diaconis optimus eligatur. De cuius nomine ad tuam notitiam prouinciales referant sacerdotes, impleturi vota poscentium, cùm quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognouerint. Sicut enim iustas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.

Dist. 63. c. Metropolitano. Item dist. 77. c. 1.

Vt bina per annum prouincialia Episcoporum Concilia celebrentur, & si res difficilis emerserit, nec fuerit Thessalonicensis Episcopi iudicio terminata, ad Romanum referatur Antistitem.

DE Conciliis autem Episcopalibus non aliud indicimus, quàm sancti Patres salubriter ordinarunt, vt scilicet bini conuentus per annos singulos habeantur, in quibus de omnibus querelis quæ inter diuersos Ecclesiæ ordines nasci adsolent, iudicetur: ac si fortè inter ipsos, qui præsunt, de maioribus (quod absit) peccatis causa nascitur, quæ prouinciali nequeat examine diffiniri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate Metropolitanus curabit instruere, vt si coram positis partibus nec tuo fuerit res sopita iudicio, ad nostram cognitionem, quicquid illud est, transferatur. XXXVII.

Dist. 18. c. De Conciliis.

Vt si quis Episcopus suam deserens ciuitatem, maiorem sedem ambitus causa petierit, nec illam obtinere poterit, & sua carere debebit.

SI quis autem Episcopus, ciuitatis suæ mediocritate despecta, administra- XXXVIII.

7 q. 1. Si quis Episcopus. tionem loci celebrioris ambierit, & ad maiorem se plebem quacunque ratione transtulerit, à cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit & propria, vt nec illis præsideat; quos per auaritiam concupiuit, nec illis quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram iuris sui affecter augeri.

Vt nullus alienum clericum solicitare, vel tenere præsumat, suo Episcopo non præbente consensum.

XXXIX. ALIENVM clericum, inuito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo 19. q. 2. c. Alienum clericum. solicitet, nisi fortè ex placito charitatis id inter dantem, accipientémque conuenerit. Nam grauiùs iniuriæ reus est, qui de fratris Ecclesia id, quod est vtilius, aut preciosius audet vel abiicere, vel tenere. Itaque si intra prouinciam res agitur, transfugam clericum ad Ecclesiam suam Metropolitanus redire compellet. Si autem longiùs recessit, tui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

Vt in euocandis prouincialibus Episcopis à Thessalonicense Pontifice moderatio conseruetur, ne sub hoc colore sacerdotalis honor contumeliis addicatur, nec ampliùs quàm bini de prouinciis Episcopi, quos Metropolitani probauerint, dirigantur.

XL. IN euocandis autem à te Episcopis moderatissimum esse te volumus, ne per maioris diligentiæ speciem fraternis gloriari videaris iniuriis. Vnde si causa aliqua maior erit, ob quam rationabile, ac necessarium sit fraternum aduocare conuentum, binos de singulis prouinciis Episcopos, quos Metropolitani crediderint esse mittendos, ad fraternitatem tuam venire sufficiat.

Vt non ampliùs à statuto Concilij tempore, quàm dies XV. remorentur Episcopi, & si inter eos fuerit oborta contentio, cuncta Rom. Pontifici sub gestorum insinuatione pandantur: vt ab eo quod Deo placuerit, ordinetur.

XLI. ITA vt à præstituto tempore non vltra XV. dies, qui conuenerint, non retardentur. Si autem in eo, quod cum fratribus tractandum, definiendúmve credideris, diuersa eorum fuerit à tua voluntate sententia, ad nos omnia sub gestorum testificatione ferentur, vt remotis ambiguitatibus, quod Deo placeat, decernatur. Ad hunc enim finem omnem affectum nostrum curámque dirigimus, vt quod ad vnitatem concordiæ, & quod ad custodiam pertinet disciplinæ, nulla dissensione violetur, nulla desidia negligatur. Er te igitur, frater dilectissime, & eos fratres nostros, qui de tuis offenduntur excessibus, cùm tamen non similis sit omnibus materia querelarum, hortor, & moneo, vt quæ piè sunt ordinata, salubritérque disposita, nulla concertatione turbentur, nemo quod suum est, quærat, sed quod alterius. Et sicut ait Apostolus, 1. Cor. 10. vnusquisque vestrûm proximo suo placeat in bonum ad ædificationem. Non Rom. 15. enim poterit vnitatis nostræ firma esse compago, nisi nos ad inseparabilem soliditatem vinculum charitatis adstrinxerit: Rom. 12. 1. Cor. 12. quia sicut in vno corpore multa membra habemus, omnia autem membra non eundem actum habent; ita multi vnum corpus sumus in Christo, singuli autem alter alterius membra. Connexio totius corporis vnam sanitatem, vnam pulchritudinem facit. Et hæc quidem connexio totius corporis vnanimitatem requirit, sed præcipuè exigit concordiam sacerdotum, quibus etsi dignitas communis non est, tamen ordo generalis est. Quoniam & inter beatissimos Apostolos in similitudine honoris fuit quædam discretio potestatis, & cùm omnium par esset electio, vni tamen datum est, vt cæteris præemineret. De qua forma Episcoporum quoque est orta distinctio. Et magna ordinatione prouisum est, ne omnes sibi omnia vendicarent, sed essent in singulis prouinciis singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia, & rursum quidam in maioribus vrbibus constituti solicitudinem eius susciperent ampliorem, per quos ad vnam Petri sedem vniuersalis Ecclesiæ cura confluerer, & nihil vsquam à suo capite dissideret. Qui ergo scit se quibusdam præpositum, 2. q. 6. c. Qui scit. non molestè ferat aliquem sibi esse prælatum, sed obedientiam, quam exigit, Matth. 23. etiam ipse dependat, & sicut non vult grauis oneris sarcinam ferre, ita non audeat alij importabile pondus imponere. Discipuli enim sumus humilis, & mitis Matth. 11. magistri, dicentis: Discite à me, quia mitis sum, & humilis corde, & inuenietis requiem animabus vestris, iugum enim meū suaue est, & onus meum leue est. Quod quomodo experiemur, nisi & illud in

Matth. 20. Luc. 22. Luc. 14. obseruantiam veniat, quod idem Dominus ait: Qui maior est vestrûm, erit minister vester; qui autem se exaltauerit, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur?

LEo NICETÆ Episcopo Aquileiensi salutem. Regressus ad nos filius meus Adeodatus, sedis nostræ diaconus, dilectionem tuam poposcisse memorauit, vt de his authoritatem Apostolicæ Sedis acciperes, quæ quidem magnam difficultatem diiudicationis videntur afferre: sed pro inspectione temporalium necessitatum adhibenda curatio est, vt vulnera, quæ aduersitate hostilitatis inlata sunt, religionis maximè ratione sanentur.

Quòd debeant fœminæ, quæ captis viris nupserant aliis, regressis de captiuitate viris prioribus copulari, vt quod suum est vnusquisque recipiat.

XLII. 34. q. 1. c. Cùm per bellicam. CVM ergo per bellicam cladem, & per grauissimos hostilitatis incursus ita quædam dicatis diuisa esse coniugia, vt abductis in captiuitatem viris feminæ eorum remanserint destitutæ, quæ viros proprios aut interemptos putarent, aut nunquam à dominatione crederent liberandos, & in aliorum coniugium solitudine cogente transierint: cúmque nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora conuerso nonnulli eorum, qui putabantur periisse, remearint, meritò charitas tua videtur ambigere, quid de mulieribus, quæ aliis iunctæ sunt viris, à nobis debeat ordinari. Prou. 19. & 16. Mat. 19. Sed quia nouimus scriptum, quòd à Deo iungitur mulier viro, & iterum præceptum agnouimus, vt quod Deus iunxit, homo non separet, necesse est, vt legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis, quæ hostilitas intulit, vnicuique id, quod legitimè habuit, reformetur, omnique studio procurandum est, vt recipiat vnusquisque quod proprium est.

Quòd non probetur esse culpabilis, qui vxorem capti in matrimonio videtur esse sortitus.

XLIII. NEc tamen culpabilis iudicetur, & tanquam alieni iuris peruasor habeatur, qui personam eius mariti, qui iam non esse existimabatur, assumpsit. Sic enim multa, quæ ad eos, qui in captiuitatem ducti sunt pertinebant, in ius alienum transire potuerunt, & tamen plenum iustitiæ est, vt iisdem reuersis propria reformentur. Quòd si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus, ac possessionibus rite seruatur; quantò magis in coniugiorum redintegratione faciendum est, vt quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur?

Vt si viri de captiuitate regressi, intemperantia vxorum offensi non fuerint, & voluerint eas in coniugium recipere, liberam habeant facultatem.

ET ideo si viri post longam captiuitatem reuersi ita in dilectione suarum coniugum perseuerent, vt eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est, & inculpabile iudicandum, quod necessitas intulit, & restituendum est quod fides poscit. XLIV.

Vt si mulieres ad priores maritos redire noluerint, velut impiæ, Ecclesiastica communione priuandæ sint.

SI autem aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, vt malint his cohærere, quàm ad legitimum redire consortium, meritò sunt notandæ, ita vt etiam Ecclesiastica communione priuentur; quæ de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia placuisse, quod iusta remissio poterat expiare. Redeant ergo in suum statum voluntaria redintegratione coniugia, neque vllo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit: quia sicut hæ mulieres, quæ reuerti ad viros suos noluerint, impiæ sunt habendæ, ita illæ, quæ in affectum ex Deo initum redeunt, meritò sunt laudandæ. XLV.

Captiuis aut errore, aut fame, non veneratione cibos immolatitios edere compulsis pœnitentia concedenda.

DE his autem Christianis, qui inter eos, à quibus fuerant captiuati, immolatitiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credidimus, vt pœnitentiæ satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione pensanda est. Et siue hoc error extorserit, siue fames suaserit, non dubitetur abolendum, cùm hu- XLVI.

iusmodi cibus pro metu, aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus.

Quòd hi, qui ad iterationem baptismi vel vi, vel timore coacti animos inclinarunt, pœnitentiæ sint subleuandi remedio: ita vt senilis ætatis, paruulorum quoque, & ægritudinum, cæterarúmque necessitatum habeatur solicita consideratione respectus.

XLVII. HI verò, de quibus similiter dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum vel metu coacti, vel errore traducti sunt, & nunc se contra Catholicæ fidei sacramentum egisse cognoscunt, ea est custodienda moderatio, qua in societatem nostram non nisi per pœnitentiæ remedium, & per impositionem Episcopalis manus, communionis recipiant vnitatem. Tempora pœnitudinis, habita moderatione, tuo constituenda iudicio, prout conuersorum animos inspexeris esse deuotos, pariterque etiam habentes ætatis senilis intuitum, & periculorum quorumque, aut ægritudinum respicientes necessitates. In quibus si quis ita grauiter vrgeatur, vt dum adhuc pœnitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem solicitudinem communionis gratia subueniri.

26.q.7.c. Tempora.

Vt hi, qui ab hæreticis baptizati sunt, sola sancti Spiritus inuocatione firmentur.

XLVIII. NAm hi, qui baptismum ab hæreticis acceperunt, cùm baptizati antea non fuissent, sola sancti Spiritus inuocatione per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantùm baptismi sine sanctificationis virtute, sumpserunt. Et hanc regulam, vt scitis, seruandam in omnibus Ecclesiis prædicamus, vt lauacrum semel initum nulla iteratione violetur, dicente Apostolo: Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, cuius ablutio nulla iteratione temeranda est, sed, vt diximus, sola sanctificatio Spiritus sancti inuocanda est, vt quod ab hæreticis nemo accipit, à Catholicis sacerdotibus consequatur. Hanc autem epistolam nostram, quam ad consultationem tuæ fraternitatis emisimus, ad omnes fratres, & comprouinciales tuos Episcopos facias peruenire, vt omnium obseruantiæ data prosit authoritas. Data XII. Kal. Aprilium Conf. Maioriano Augusto.

1.q.1 c. Hi quibap.

Ibidem c. Hanc regulam.

Ephes.4.

In causa Lupicini Episcopi Leo vniuersis Episcopis per Cæsariensem Mauritaniam constitutis.

CVM de ordinationibus sacerdotum quædam apud vos inlicitè vsurpata crebrior ad nos commeantium sermo perferret, ratio pietatis exegit, vt pro solicitudine (quam vniuersæ Ecclesiæ ex diuina institutione dependimus) rerum fidem studeremus agnoscere, vicem curæ nostræ proficiscenti à nobis confratri & consacerdoti nostro Potentio delegantes, qui secundùm scripta, quæ per ipsum ad vos direximus, de Episcopis, quorum culpabilis ferebatur electio, quid veritas haberet, inquireret, nobísque omnia fideliter indicaret. Vnde quia idem plenissimè notitiæ nostræ cuncta reserauit, & sub quibus, qualibúsque rectoribus quædam Christi plebes in partibus prouinciæ Cæsariensis habeantur, sincera nobis relatione patefecit, necessarium fuit, vt dolorem cordis nostri, quo pro dominicorum gregum periculis æstuamus, datis nunc quoque ad dilectionem vestram literis prometemus, mirantes tantùm apud vos per occasionem temporis impacati aut ambientium præsumptionem, aut tumultum valuisse popularem, vt indignis quibusque, & longè extra sacerdotale meritum constitutis pastorale fastigium, & gubernatio Ecclesiæ deferetur. Non est hoc consulere populis, sed nocere, nec præstare regimen, sed augere discrimen. Integritas enim præsidentium salus est subditorum, & vbi est incolumitas obedientiæ, ibi sana est forma doctrinæ. Principatus autem, quem aut seditio contulit, aut ambitus occupauit, etiamsi moribus atque actibus non offendat, ipsius tamen initij sui est perniciosus exemplo, & difficile est, vt bono peragantur exitu, quæ malo sunt inchoata principio. Quòd si in quibuslibet Ecclesiæ gradibus prouidenter, scientérque curandum est, vt in Domini domo nihil sit inordinatum, nihílque præposterum, quanto magis elaborandum est, vt in electione eius, qui supra omnes gradus constituitur, non erretur? Nam totius familiæ Domini status, & ordo nutabit, si quod requiritur in corpore non inueniatur in capite. Vbi est illa beati Pauli XLIX.

Dist. 61. c. Miramur

1.q.1.c. Principatus

1. Tim. 3. Apostoli per spiritum Dei emissa præceptio: qua in persona Timothei omnium Christi sacerdotum numerus eruditur, & vnicuique nostrûm dicitur, Manus citò nemini imposueris, neque communices peccatis alienis? Quid est citò manus imponere, nisi ante ætatem maturitatis, ante tempus examinis, ante meritum obedientiæ, laboris, ante experientiam disciplinæ sacerdotalem honorem tribuere non probatis? Et quid est communicare peccatis alienis, nisi & talem effici ordinantem, qualis est ille, qui non meruit ordinari? Sicut enim boni operis sibi comparat fructum, qui rectum tenet in eligendo sacerdote iudicium: ita graui semetipsum afficit damno, qui in suum collegium adsumit indignum. Non ergo in cuiusquam persona prætermittendum est, quod in statutis generalibus continetur, nec putandus est honor ille legitimus, qui fuerit contra diuinæ legis præcepta conlatus. Dicente enim Apostolo, vt inter alias electionis regulas is Episcopus ordinetur, quem vnius vxoris virum fuisse, aut esse constiterit. Tam sacrata semper habita est ista præceptio, vt etiam de muliere sacerdotis eligendi eadem intelligeretur seruanda conditio: ne fortè illa, priusquam in matrimonium eius veniret, qui aliam non habuisset vxorem, alterius viri esset experta coniugium. Quis igitur tolerare audeat, quod in tanti sacramenti perpetratur iniuriam, cùm huic magno, venerandóque mysterio, nec diuinæ quidem legis statuta defuerint, quibus euidenter est definitum, vt virginem sacerdos accipiat vxorem, & alterius thorum nesciat coniugis, quæ vxor futura est sacerdotis? Iam tum enim in sacerdotibus figurabatur Christi, & Ecclesiæ spiritale coniugium, vt quoniam vir caput est mulieris, discat sponsa Verbi non alium virum nosse, quàm Christum. Qui meritò vnam elegit, vnam diligit, & aliam præter ipsam suo consortio non adiungit. Si ergo etiam in veteri testamento hæc sacerdotalium coniugiorum forma seruata est: quanto magis sub Euangelij gratia constituti Apostolicis debemus seruire præceptis? Vt quamlibet quis bonis moribus præditus, & sanctis operibus inueniatur ornatus, nequaquam tamen vel ad diaconi gradum, vel ad presbyterij honorem, vel ad Episcopatus culmen ascendat: si aut ipsum non vnius vxoris virum, aut vxorem eius non vnius viri fuisse claruerit? Monente verò Apostolo, atque dicente: Et hi autem probentur primùm, & sic ministrent, quid aliud intelligendum putamus, nisi vt in his prouectionibus non solùm matrimoniorum castimoniam, sed etiam laborum merita cogitemus, ne aut à baptismo nouellis, aut à sæculari actu repentè conuersis officium pastorale credatur? Cùm per omnes gradus militiæ Christianæ de incrementis profectuum debeant æstimari, an possint cuiquam maiora committi, meritò beatorum Patrum venerabiles sanctiones, cùm de sacerdotum electione loquerentur, eosdem vt idoneos sacris administrationibus censuerint, qui multo tempore per singulos officiorum gradus prouecti, experimentum sui probabile præbuissent, vt vnicuique testimonium vitæ suæ actuum suorum ratio perhiberet. Si enim ad honores mundi sine suffragio temporis, sine merito laboris indignum est peruenire, & notari ambitus solent, quos probitatis documenta non adiuuant, quàm diligens, & quàm prudens habenda est dispensatio diuinorum munerum, & cælestium dignitatum? Ne in aliquo Apostolica, & canonica decreta violentur, & his Ecclesia Domini regenda credatur, qui legitimarum institutionum nescij, & totius humilitatis ignari non ab infimis sumere incrementum, sed à summis volunt habere principium, cùm valde iniquum sit, & absurdum, vt imperiti magistris, noui antiquis, & rudes præferantur emeritis. In domo quidem magna, sicut Apostolus disserit, necesse est, vt vasa diuersa sint, quædam aurea, & argentea, quædam verò lignea, & fictilia, sed horum ministerium pro materiæ qualitate discernitur, nec est pretiosorum idem vsus, & vilium. Nam inordinata erunt omnia, si fictilia aureis, & lignea præferuntur argenteis. Sicut autem in ligneis, & fictilibus eorum hominum species figuratur, qui nullis adhuc virtutibus nitent, ita in aureis, & argenteis hi sine dubio declarantur, qui per longæ eruditionis ignem, & per fornacem diuturni laboris excocti aurum probatum, & argentum putum esse meruerunt. Quibus si merces pro deuotione non redditur, omnis Ecclesiastica disciplina resoluitur: omnis ordo turbatur, dum in Ecclesia, qui nullum subierunt ministerium, peruerso eligentium

Marginal notes: Dist. 78. Quid est. — 1. Tim. 3. — Leuit. 21. Ezech. 44. — Ephes. 5. 1. Cor. 11. — 1. Tim. 3.

iudicio indebitum obtinent principatum. Cùm ergo inter vos tantùm valuerint aut studia populorum, aut ambitus superborum: vt non solùm laicos, sed etiam secundarum vxorum viros, aut viduarum maritos ad officium cognoscamus pastorale prouectos: nonne apertissimæ exigunt causæ, vt Ecclesiæ in quibus ista commissa sunt, iudicio seuериore purgentur, & non solùm in tales Præsules, sed etiam in ordinatores eorum vltio competens proferatur? Sed circumstant nos hinc mansuetudo clementiæ, hinc censura iustitiæ: & quia vniuersæ Sedis Apostolicæ pietate compellimur ita nostram temperare sententiam, vt trutinato pondere delictorum, quorum vtique non vna mensura est, quædam credamus vtcunque toleranda, quædam verò penitus amputanda. Eos enim qui vel secundas nuptias inierunt, vel viduarum se coniugio sociarunt, nec Apostolica, nec legalis authoritas sacerdotium obtendere permittit. Et multò magis illum, si fuerit in vestro iudicio confutatus, qui, sicut ad nos relatum est, duarum simul est maritus vxorum, vel illum qui ab vxore dimissus, alteram duxisse perhibetur. Cæteros verò, quorum prouectio hoc tantùm reprehensionis incurrit, quòd ex laïcis ad officium Episcopale delecti sunt, neque ex hoc, quòd vxores habent, possunt esse culpabiles, susceptum sacerdotium tenere permittimus non præiudicantes Apostolicæ Sedis statutis, nec beatorum Patrum regulas resoluentes, quibus salubriter constitutum est, ne primum, aut secundum, aut tertium in Ecclesia gradum quisquam laicorum, quibuslibet suffragiis fultus ascendat, priusquam ad hoc meritum per legitima augmenta perueniat. Quod enim nunc vtcunque patimur esse veniale, inultum postmodum esse non poterit, si quisquam id, quod omnino interdicimus vsurparit. Quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi, neque quod potuit aliqua ratione concedi, fas erit ampliùs impunè committi. Cùm itaque de omnibus fere, quæ fratris nostri Potentij relatio continebat, plenissimè dilectionem vestram per Dauid fratrem & Coëpiscopum nostrum, qui & sacerdotij merito nobis est probatus, & moribus videatis instructum. Superest, fratres, vt concorditer & salubres suscipiatis hortatus, & nihil per contentionem agentes, sed ad omne studium deuotionis vnanimes diuinis, & Apostolicis constitutionibus pareatis, & in nullo patiamini prouidentissima canonum decreta violari. Quæ enim certarum remisimus consideratione causarum, antiquis deinceps custodienda sunt regulis, ne quod ad tempus pia lenitate concessimus, iusta postulatione plectamus, in eos specialiùs, & propensiùs commouendi, qui in Episcopis ordinandis sanctorum Patrum statuta neglexerunt, & quos refutare debuerint, consecrauerint. Vnde si qui Episcopi talem consecrauerint sacerdotem, qualem esse non liceat, etiamsi aliquo modo damnum proprij honoris euaserint, ordinationis tamen ius vlteriùs non habebunt, nec vnquam ei sacramento intererunt, quod neglecto diuino iudicio immeritò præstiterunt. Illud sanè, quod ad sacerdotalem pertinet dignitatem, inter omnia volumus canonum statuta seruari: vt non in quibuslibet locis, neque in quibuscunque castellis, & vbi antè non fuerunt Episcopi, consecrentur: cùm vbi minores sunt plebes, minorésque conuentus, presbyterorum cura sufficiat, Episcopalia autem gubernacula non nisi maioribus populis, & frequentioribus ciuitatibus oporteat præsidere, ne quod sanctorum Patrum diuinitus inspirata decreta vetuerunt, viculis, & possessionibus vel obscuris, & solitariis municipiis tribuatur sacerdotale fastigium, & honor, cui debent excellentiora committi, ipsa sui numerositate vilescat. Quod nunc in sua diœcesi Restitutus Episcopus factum esse causatus est, & rationabiliter postulauit, vt si Episcopi eorum locorum, in quibus non debuerant ordinari, humana conditione decesserint, loca ipsa ad ius eius Antistitis redeant, cuius fuerint antè priora: & inutile est, vt sacerdotalis dignitas inconsiderata ordinandis facilitate superflua multiplicatione minuatur.

De his autem, quæ in sacro virginitatis proposito constitutæ barbaricam pertulere violentiam, & integritatem pudoris non animo, sed corpore perdiderunt: ea nobis videtur seruanda moderatio, vt neque in viduarum deiiciantur gradu, nec in sacrarum, & perseuerantium virginum numero censeantur: quibus, si in omnibus virginalibus perseuerant, & castimoniæ soliditatem mente custodiunt, sacramentorum non est ne-

[Margin notes: 1. q. 7. c. Exigunt causæ. — Nic. Conc. c. 2. — 1. q. 1. Si qui Episcopi. Et 1. 25. q. 2. Si qui. — Dist. 80. Illud sanè. — In Sardicen. Con. c. 6. — Similis canon ponitur. 32. q. 5. Illæ autem famulæ Dei.]

ganda communio, quia iniustum est illas in eo vel argui, vel notari, quod non voluntas amittit, sed vis hostilis eripuit. Causam quoque Lupicini Episcopi illic iubemus audiri, cui multum, & sæpius postulanti communionem, ac rationem reddimus, quoniam cùm ad nostrum iudicium prouocasset, immerito eum pendente negotio, à communione videbamus fuisse suspensum. Adiectum etiam illud est, quòd huic temere superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari, antequam Lupicinus in præsenti positus, aut confutatus, aut certè confessus iustæ possit subiacere sententiæ, vt vacantem locum, quemadmodum disciplina Ecclesiastica exigit, is, qui consecrabatur, acciperet. Si quæ verò aliæ emerserint causæ, quæ ad statum Ecclesiarum, & ad concordiam pertineant sacerdotum, illic sub timore Domini volumus iudicio ventilentur, & de componendis, atque compositis omnibus ad nos relatio plena mittatur: vt ea, quæ iuxta Ecclesiasticum morem iustè, & rationabiliter fuerint definita, nostra quoque sententia roborentur. Data I v. Id. Augusti.

INCIPIVNT DECRETA GELASII PAPÆ.

De constitutis Ecclesiasticis pro temporis qualitate moderandis.

I. ELASIVS fratribus vniuersis Episcopis per Lucaniam & Brutios, & Siciliam constitutis. Necessaria rerum dispensatione constringimur, & Apostolicæ Sedis moderamine conuenimur, sic canonum paternorum decreta librare, & retro Præsulum, decessorúmque nostrorum præcepta metiri: vt quæ præsentium necessitas temporum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit, adhibita consideratione diligenti, quantum potest fieri, temperemus, quò nec in totum formam veterum videamur excedere regularum, & reparandis militiæ clericalis officiis, quæ per diuersas Italiæ partes ita belli, famísque consumpsit incursio, vt in multis Ecclesiis (sicut fratris & Coëpiscopi nostri Ioannis, Rauennatis Ecclesiæ sacerdotis, frequenti relatione comperimus) vsquequaque deficiente seruitio ministrorum, nisi remittendo paulisper Ecclesiasticis promotionibus antiquitus interualla præfixa, remaneant (sine quibus administrari nequeant) sacris ordinibus Ecclesiæ funditus destitutæ, atque in plurimis locis per inopiam competentis auxilij salutare subsidium redimendarum desit animarum, nósque magno reatu, si tanto coarctante periculo, non aliquatenus consulemus, inuecti.

1. q 7. Necessaria.

Vt vbi nulla perurget necessitas, constituta Patrum inuiolata seruentur, vel cùm defuerint clerici, de monachis eligantur.

PRISCIS igitur pro sui reuerentia manentibus constitutis, quæ vbi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter conuenit custodiri, eatenus Ecclesiis, quæ vel cunctis sunt priuatæ ministris, vel sufficientibus vsque adeò dispoliatæ seruitiis, vt plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non valeant, tam instituendi, quàm promouendi clericalis officij sic spatia dispensanda concedimus, vt si quis etiam de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedat, inprimis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur vel si nullo graui facinore probatur infectus, si secundam non habuit fortassis vxorem, nec à marito relictam sortitus ostenditur, si pœnitentiam publicam fortassis non gessit, nec vlla corporis parte vitiatus apparet, si seruili, aut originariæ non est conditioni obnoxius, si curiæ iam probatur nexibus absolutus, si assecutus est literas, sine quibus vix fortassis ostiarij possit implere ministerium, vt si his omnibus, quæ sunt prædicta, fulcitur, continuò lector, vel notarius, aut certè defensor effectus post tres menses exsistat acolythus, maximè si huic ætas etiam suffragatur, sexto mense subdiaconi nomen accipiat, ac si modestæ conuersationis, honestæque voluntatis exsistit, no-

II. Dist. 55. c. Priscis.

Dist. 77. Si quis de religioso. cum c. seq.

no mense sit diaconus, completóque anno sit presbyter, cui tamen quod annorum fuerant interstitia conlatura, sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse deuotio.

Vt si qui de laïcis eliguntur ad clerum, multo sollicitiùs in his, ea quæ de monachis dicta sunt, inquirantur.

III. *Dist. 77. c. fi. §. Si verò laicus.* SI verò de laïcis quispiam Ecclesiasticis est adgregandus officiis, tantò sollicitiùs in singulis, quæ superiùs comprehensa sunt, huiusmodi decet examinari personam, quantum inter mundanam, religiosámque vitam constat esse discriminis, quia vtique conuenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt non inconuenientibus meritis ingerendi. Tantóque magis, quod sacris aptum possit esse seruitiis, in eorum quærendum est institutis, quanrum de tempore, quo fuerant hæc adsequenda, decerpitur: vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit, ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis vitia potiùs diuinis cultibus intulisse iudicemur, non legitimæ familiæ consutemur procurasse compendia: quorum promotionibus super anni metas sex menses nihilominus subrogamus. Quoniam, sicut dictum est, distare conuenit inter personam diuino cultui deditam, & de laïcorum conuersatione venientem. Quæ tamen eatenus indulgenda credidimus, vt illis Ecclesiis, quibus infestatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, renouentur. Quatenus his Deo propitio restitutis in Ecclesiasticis gradibus subrogandis, canonum paternorum vetus forma seruetur, nec contra eos vlla ratione præualeat, quod pro accedentis defectus remedio prouidetur, non aduersus scita maiorum noua lege proponitur, cæteris Ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam faciendis ordinationibus conuenit tenere sententiam, quo magis hac opportunitate commoniti obseruantiam venerandorum canonum propensiùs delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in inlicitos prorumpere moliantur excessus. *Dist. 50. c. Non confidat.* Nec fas esse confidat quisque Pontificum bigamos, aut coniugia sortientes ab aliis derelicta, siue quoslibet post pœnitentiam, vel sine literis, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ, publicarúmque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis expectatione discussos diuinis seruiturus applicate mysteriis, neque pro suo libito iura studeant aliena peruadere absque Sedis Apostolicæ iusta dispositione mandante.

Vt ab Episcopis, præceptione Papæ, nouæ Basilicæ dedicentur.

BASILICAS nouiter institutas, non petitis ex more præceptionibus, dedicare non audeant, non ambiant sibimet vindicare clericos potestatis alienæ. IV. *De consecr. Dist. 1. Basilicas.*

Vt nulla pretia de baptizandis, consignandisque fidelibus exigantur. Quòd si qui hoc perpetrauerint, honoris sui periculo subiacebunt.

BAPTIZANDIS, consignandísque fidelibus pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam quod gratis accipimus, gratis dare mandamur. Et ideo nihil à prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente deterriti, vel indignatione reuocati redemptionis sui causas adire despiciant: certum habentes, quòd qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potiùs sua sponte correxerint, periculum subituri proprij sint honoris. V. *1. q. 1. c. Baptizandis.* *Matth. 10.*

Vt presbyteri modum debitum seruent, non chrisma conficiant, non consignent, nec præsente quolibet Episcopo, nisi iubeantur ab ipso, vel orare, vel sedere præsumant, nec acolythum, vel subdiaconum faciant.

NEC minùs etiam presbyteros, vltra suum modum tendere prohibemus, nec Episcopali fastigio debita, sibimet audacter adsumere: non conficiendi chrismatis, non consignationis Pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem: non præsente quolibet Antistite, nisi fortasse iubeantur, vel orationis, vel actionis sacræ suppetere sibi præsumant licentiam, neque sub eius aspectu, nisi iubeantur, aut sedere præsumant, aut venerabilia tractare mysteria, nec sibi meminerint vllâ ratione concedi, sine summo Pontifice, subdiaconum, vel acolythum ius habere faciendi; nec prorsus addubitent, si quicquam ad Episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu puta-

putauerint exequendum, continuò se presbyterij dignitate, & sacra communione priuari. Quod fieri necesse est, censeamus, si eorum Præsule deferente, huiusmodi fuerit præuaricatio comprobata, nec ipso eorum Episcopo à culpa conniuentiæ, & vltione vacaturo, si immoderata facientes dissimulauerit vindicare.

Similiter vt diaconi mensuram propriam iuxta Patrum decreta custodiant.

VII. *Nic. Conc. c. 18.* DIACONOS quoque propriam constituimus seruare mensuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus, nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quæ primis ordinibus propriè decreuit antiquitas, absque Episcopo, vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis officiis longiùs constitutis necessitas extrema compellat, quod & laïcis Christianis facere plerumque conceditur.

Quòd diaconi in presbyterio residere non possint, nec cùm tractatus habetur Ecclesiasticus, nec sacri corporis prærogationem præsentibus debeant vsurpare presbyteris.

VIII. NON in presbyterio residere, cùm diuina celebrantur, vel Ecclesiasticus habetur quicunque tractatus, sacri corporis prærogationem sub conspectu Pontificis seu presbyteri, nisi his absentibus, ius non habeant exercendi. Cùm enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio etiam illa, quæ pro alicuius vtilitatis fortasse compendio videantur laxanda, credamus.

Quòd Apostolica Sedes paternos canones pio studio deuotóque custodiat.

IX. CVMQVE nobis contra salutarium reuerentiam regularum cupiamus temere nihil licere, & cùm Sedes Apostolica super his omnibus fauente Domino, quæ paternis canonibus sunt præfixa, pio, deuotóque studeat tenere proposito, satis indignum est quemquam vel Pontificum vel ordinum subsequentium hanc obseruantiam refutare, quam beati Petri sedem & sequi videat, & docere: satisque conueniens sit, vt totum corpus Ecclesiæ in hac sibimet obseruatione concordet, quam illic vigere conspiciat, vbi Dominus Ecclesiæ totius posuit principatum. Dicente autem scriptura, *Ordinate in me charitatem*, & item, *Omnia cum ordine fiant.* atque iterum Psalmista prædicante, *Circundate Sion, & complectimini eam, narrate in turribus eius, ponite corda vestra in virtute eius, & distribuite gradus eius, vt enarretis in progenie altera, quoniam hic est Deus, Deus noster in æternum, & ipse reget nos in sæcula.* *Cant. 2.* *1. Corint. 14.* *Psal. 47.* Hic procul dubio, qui in Ecclesiasticarum narratur altitudine dignitatum, & in cuius virtute bonis operibus corda ponenda sunt, gradibus vtique distributis cunctis Deus noster, & rector populis prædicandus est Christianis, vbi nemo sibimet aliquid æstimet imminutum: cùm & de vniuscuiusque gradus perfectione nil deperit, & conuenienter retinendo, quod cælesti dispensatione conlatum est, pariter nobis & cognoscibilem Deum fieri, & tribuit esse rectorem. Nam & si quid indulgetur de temporum quantitate moribus adgregata strenuitate pensatur: si vitæ iam proposito continetur, quod protelata fuerat ætate curandum, dummodo illa nullatenus dissimulata subripiant: quorum quodlibet in esse claruerit meritò clericalibus infulis reprobabilem conuincat esse personam. Etsi illa nonnunquam sinenda sunt, quæ si cæterorum constet integritas, sola nocere non valeant: *1. q. 7. c. Ecclesia.* illa tamen sunt magnopere præcauenda, quæ recipi sine manifesta decoloratione non possunt. Ac si ea ipsa, quæ nullo detrimento aliquoties indulgenda creduntur, vel rerum, temporúmque cogit intuitus, vel acceleratæ prouisionis respectus excusat: quantò magis illa nullatenus mutilanda sunt, quæ nec vlla necessitas, nec Ecclesiastica prorsus extorquet vtilitas?

Vt præter Paschale tempus, vel Pentecosten nemo baptizare præsumat, nisi omnes tantùm, quos ægritudo extrema compulerit.

BAPTIZANDI sibi quispiam passim quocunque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter Paschale festum, & Pentecosten venerabile sacramentum, excepto duntaxat grauissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans exitio præuentus abscedat. X. *De consecr. Dist. 4. Baptizandi.*

Presbyterorum, & diaconorum ordinationes certis celebrari posse temporibus.

XI. *Dist. 75. c. Ordinationes.* ORDINATIONES etiam presbyterorum, diaconorúmq; nisi certis temporibus, & diebus exercere non debeant id est primi & quarti mensis ieiunio, septimi & decimi: sed etiam quadragesimalis initij, ac mediana quadragesimæ die, sabbati ieiunio circa vesperam nouerit celebrandas. Nec cuiuslibet vtilitatis causa seu presbyterum, seu diaconum his præferre, qui ante ipsos fuerint ordinati.

Vt præfixis diebus virgines sacræ velentur.

XII. *20. q. 1. Deuotis.* DEVOTIS quoque virginibus, nisi aut in Epiphaniorum, aut in albis Paschalibus, aut in Apostolorum natalibus sacrum minimè velamen imponant: nisi forsitan, sicut de baptismate dictum est, graui languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur.

Vt viduæ non velentur.

XIII. VIDVAS autem velare Pontificum nullus attentet: quod nec authoritas diuina delegat, nec canonum forma præstituit. Non est ergo penitus vsurpandum, eisque sic Ecclesiastica sunt inferenda præsidia, vt nihil committatur inlicitum.

Vt nullus Præsul vel Ecclesiæ, vel monasterij seruum, aut originarium nolentibus dominis sub nomine religioso defendat: honoris & communionis periculum subiturus quisquis hoc perpetrare tentauerit.

XIV. *Dist. 54. Generalis.* GENERALIS etiam querelæ vitanda præsumptio est, qua propemodum causantur vniuersi passim seruos, & originarios dominorum iura possessionémque fugientes sub religiosæ conuersationis obtentu vel ad monasteria sese conferre, vel ad Ecclesiasticum famulatum, cohibentibus quoque Præsulibus indifferenter admitti. Quæ modis omnibus est amouenda pernicies: ne per Christiani nominis institutum aut aliena peruadi, aut publica videatur disciplina subuerti. Præcipuè, cùm nec ipsam ministerij clericalis hac obligatione fuscari conueniat dignitatem, cogatúrque pro statu militantium sibi, conditionéque iurgari, aut videri (quod absit) obnoxia quibus solicita competenter interdictione prohibitis. Quisquis Episcopus, presbyter, diaconus, vel eorum, qui monasteriis præesse noscuntur, huiusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut deinceps vel Ecclesiasticæ seruituti, vel religiosis congregationibus putauerint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturæ testimonio primitus absolutas, aut legitima transactione concessas: periculum se honoris proprij non ambigant, communionísque subituros, si super hac re cuiusquam verax nos querela pulsauerit. Magnis quippe studiis secundùm beatum Apostolum *Rom. 14.* præcauendum est, ne fides, & disciplina *1. Tim. 6.* Domini blasphemetur.

Vt clerici nullas negotiationes inhonestas, & turpia lucra sectentur.

CONSEQVENS fuit, vt illa quoque, XV. quæ de Piceni partibus nuper ad nos *Dist 88.* missa relatio nunciauit, non prætereunda *Consequens.* putaremus, id est plurimos clericorum negotiationibus inhonestis, & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Euangelicam lectionem, quia ipse Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis asseritur expulisse. Nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: Nemo mili- *Matth. 21.* tans Deo implicat se negotiis sæcularibus. *Ioan. 2.* Psalmistam quoque Dauid surda dissimu- *2. Tim. 2.* lantes aure cantantem: Quoniam non *Psal. 70.* cognoui negotiationes, introibo in po- *14. q. 4.* tentias Domini. Proinde huiusmodi aut *Clerici ab* ab indignis posthac quæstibus nouerint *indignis.* abstinendum, & ab omnibus cuiuslibet negotiationis ingeniis, cupiditatéque cessandum, aut in quocunque gradu sint positi, mox à clericalibus officiis abstinere cogantur, quoniam domus Dei domus *Luc. 19.* orationis & esse debet, & dici: ne officina *Esai 56.* negotiationis, & spelunca potiùs sit latronum.

Vt nemo literas nesciens, vel aliqua parte corporis imminutus promoueatur ad clerum.

ILLITERATOS quoque, & nonnul- XVI. la parte corporis imminutos sine vllo *Dist. 36. c.* respectu ad Ecclesiasticum didicimus ve- *Illiteratos.* nire seruitium, quod simul antiqua traditio, & Apostolicæ Sedis vetus forma non recipit, quia nec literis carens sacris esse potest aptus officiis, & vitiosum nihil Deo prorsus offerri legalia præcepta *Leuit. 21.* sanxerunt. Itaque de cætero modis omnibus hæc vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum. Si qui verò vel temeritate propria, vel incuria præsiden-

1. q. 7. Si qui vel proprio. tium tales antè suscepti sunt, in his, quibus constituti sunt locis eatenus perseuerent: vt nihil vnquam promotionis arripiant, satisque habeant, hoc ipsum sibi pro nimia miseratione permissum.

De his, qui seipsos abscindunt.

XVII. Nic. Conc. c. 1. DE his autem, qui semetipsos abscideiint paterni canones euidenter sequenda posuerunt, quorum tenorem sufficiet indidisse. Dicunt enim talia perpetrantes, mox vt agniti fuerint, à munere clericali debere secludi, quod modis omnibus custodire nos conuenit, quia fas esse nulli suppeditat, præter illa quicquam, quæ memorabilis decreuit forma, censere.

Quòd ad clerum criminosi nequeant promoueri, & in clero positi, si in aliquibus fuerint inuenti criminibus, à suis officiis arceantur.

XVIII. COMPERIMVS etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione submota, non solùm de factis atrocibus necessariam pœnitudinem non habere, sed nec aliqua correptione penitus succedente ad diuinum ministerium, honorémque contendere. Nonnullos autem in ipsis ordinibus constitutos grauibus delinquentes facinoribus non repelli: cùm & Apostolus clamet, Nemini citò manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis: & maiorum veneranda constituta pronuncient, huiusmodi, etiamsi fortè subrepserint, tam qui antè peccauerint, detectos oportere depelli, quàm sacræ professionis oblitos, præuaricatorésque sancti propositi proculdubio submouendos.

1. Tim. 5.

Nic. Conc. c. 9. & 10.

Quòd dæmoniis, aliísque passionibus irretitis ministeria sacra tractare non liceat.

XIX. Dist. 55. c. Vsque adeo. VSQVE adeò sanè comperimus inlicita quæque prorumpere, vt dæmoniis, similibúsque passionibus irretitis ministeria sacrosancta tractare tribuatur, quibus si in hoc opere positis aliquid propriæ necessitatis occurrat, quis de sua fidelium salute confidat, vbi ministros ipsos curationis humanæ tanta perspexerit calamitate vexari? Atque ideo necessariò remouendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremò si corpore sauciatum fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex diuina permisit: quantò magis doni cælestis dispensatores esse non conuenit, quod est deterius, mente perculsos?

Rom. 14. 1. Corint. 8. Leuit. 22.

Quòd hi, qui se sacris virginibus sociant, & fœdera incesta committent, communicare non possint, nisi fortè publicam pœnitentiam gesserint.

VIRGINIBVS sacris temere se quosdam sociare cognouimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera, sacrilegáque miscere, quos protinus æquum est à sacra communione detrudi, & nisi per publicam, probatámque pœnitentiam omnino non recipi, aut his certè viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negetur. XX.

Quòd viduæ, vt suprà dictum est, non velentur, & si professam continentiam proposito mutato calcauerint, ipsæ pro se rationem Deo pro suis sint actibus reddituræ.

NAM de viduis sub nulla benedictione velandis, superiùs latè duximus differendum, quæ si propria voluntate professam pristini coniugij castitatem mutabili mente calcauerint, periculi earum intererit, quali Deum debeant satisfactione placare. Sicut enim, si se fortè sitan continere non poterant, secundùm Apostolum nullatenus nubere vetabantur: sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiæ fidem debuerunt custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus inicere, sed solas adhortationes præmij sempiterni, pœnásque proponere diuini iudicij: vt nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cauendum est quippe, quæ de earum moribus, actibúsque beatus Paulus testatur Apostolus, quod planiùs exponere prætermus, ne sexus instabilis non tam deterreri, quàm admoneri videatur.

XXI. 27. q. 1. c. De viduis. 1. Timot. 5. Ibidem.

Quòd secunda coniugia sæcularibus non negentur, quibus tamen ad clerum pro hoc facto minimè venire conceditur.

SECVNDAS nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale finitur venire collegium. XXII.

1. Cor. 7. Alia est enim humanæ fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita diuinarum rerum seruitio dedicata.

Vt si quis susceperit Ecclesiæ propriæ desertorem, & in aliqua prouexerit dignitate, vterque sententiæ subiaceant, quam canones præfixerunt.

XXIII. QVISQVIS propriæ desertor Ecclesiæ, nullis existentibus causis, ad aliam putauerit transeundum, temeréque susceptus fuerit, & promotus, reuerendorum canonum, vel ipse vel receptor eius, atque prouector, constituta non effugiet, quæ de huiuscemodi præsumptoribus præfixere seruanda. Nic. Conc. c. 15.

Quòd si qui ex monachis, & laïcis, de quibus suprà dictum est, eligantur ad clerum, cùm nulla cogit necessitas: antiqua de eis debent instituta seruari, quòd si probentur sacram mercati esse pretio dignitatem ab officio deponantur, nam dantem, & accipientem Simonis Magi crimen inuoluit.

XXIV. DE monachis, laïcísque in prima copiosiùs præceptionis huius parte digesta sunt, quæ vel quatenus pro rerum, temporúmque necessitate concessa sint, quemadmodum vbi nullius facti necessitas interesse probabitur, non nisi vetus institutio debeat custodiri. Quos verò constiterit indignos meritis sacram mercatos esse pretio dignitatem, conuictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale patrantes, quia dantem pariter, accipientémque damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, inuoluit. Suprà c. 2. & 3. 1. q. 1 c. Quos constiterit. Act. 8.

De sacris locis nouiter institutis quamuis superiùs dictum sit: hoc nunc tamen adiicitur, vt nulla basilica sub defunctorum constructa nomine dedicetur.

XXV. DE locorum consecratione sanctorum quamuis superiùs strictim fuerit comprehensum: nobis quoque patefactum est, quòd absque præcepto Sedis Apostolicæ nonnulli factas Ecclesias, vel oratoria sacrare præsumant. Hoc sumus tamen indicio detestabiliori permoti, quòd in quocunque nomine defunctorum, & quantum dicitur, nec omnino fidelium constructiones ædificatas sacris professionibus audacter instituere memorantur, quæ quoniam tam acerba, tam dura sunt, vt eadem vix noster ferre possit auditus: si reuera Christianitatis affectus in illis regionibus certus, & fixus est, & districtiùs ista quærantur, & à quibus fuerint gesta prodantur, quoniam sicut latentibus in hac atrocitate nominibus, non extat in quem sententia debita proferatur, ita cùm manifestis fuerit documentis expositus, quam sceleris tanti poscit immanitas, non effugiet vllatenus vltionem. De consecr. Dist. 1. De locorum.

Quòd nefas sit feminas sacris altaribus ministrare, vel aliquid ex his, quæ virorum sunt officiis deputata, præsumere.

NIHILOMINVS impatienter audiuimus tantum diuinarum rerum subisse despectum, vt feminæ sacris altaribus ministrare firmentur, cunctáque nonnisi virorum famulatui deputata sexum, cui non competit, exhibere. Nisi quòd omnium delictorum, quæ singillatim perstrinximus, noxiorum reatus omnis, & crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minimè publicando prauis excessibus se fauere significant: si tamen sacerdotum iam sint vocabulo nuncupandi, qui delegatum sibi religionis officium sic prosternere moliuntur, vt in peruersa quæque, profanáque decliues sine vllo respectu regulæ Christianæ præcipitia funesta sectentur. Cúmque scriptum sit: Minima qui spernit, paulatim decidit: quid est de talibus æstimandum, qui immensis, ac multiplicibus prauitatum molibus occupati ingentem ruinam multimodis impulsionibus ediderunt, quæ non solùm ipsos videatur obruere, sed Ecclesiis vniuersis mortiferam, si non sanentur, inferre perniciem. Nec ambigant, qui hæc exercere sunt ausi, sed etiam, qui hactenus cognita siluerunt, sub honoris proprij se iacere dispendio, si non tanta, qua possunt, celeritate festinent vt lethalia vulnera competenti medicatione curentur. Quo enim more teneant iura Pontificum, qui Pontificalibus excubiis eatenus iniuncta dissimulant, vt contraria domui Dei, cui præsident, potiùs operentur? Quantúmque apud Deum possent, si nonnisi conuenientia procurarent, tantùm quid mereantur aspiciant, cùm execrabili studio sectentur aduersa, & quasi magis hæc regula sit, qua Ecclesia debeat gubernari, sic quicquid est Ecclesiasticis inimicum XXVI. Eccl. 19.

regulis, perpetratur: cùm & si cognitos habuit canones vnusquisque Pontificum, intemerata debuerit tenere custodia, & si forsitan nesciebat, consulere fidenter oportuerit scientem. Quo magis excusatio nulla succurrit errantibus: quia nesciens proposuit seruare, quod nouerat, nec ignorans curauit nosse, quod gereret.

Quòd in vnaquaque Ecclesia, cui Episcopus praest, quatuor tam de redditu, quàm de oblatione fidelium fieri debeant portiones: vt vna sit Episcopi, altera clericorum, tertia pauperum, & quarta fabricis Ecclesiasticis applicetur.

XXVII. 12. q. 2. *Quatuor autem.* QVATVOR autem tam de redditu, quàm de oblatione fidelium, prout cuiuslibet Ecclesiæ facultas admittit (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones, quarum sit vna Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda. De quibus, sicut sacerdotis intererit integram ministris Ecclesiæ memoratam dependere quantitatem, sic clerus vltra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. Ea verò, quæ Ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prorogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, quia nefas est, si sacris ædibus destitutis in lucrum suum Præsul impendia his designata conuertat: ipsam nihilominus adscriptam pauperibus portionem, quamuis diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur, tamen iuxta quod scriptum est, *Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum, qui in cælis est*, oportet etiam præsenti testificationi prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri. *Matth. 5.*

Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus, à quocunque clerico veraciter fuerit accusatus, quia contra hæc constituta fecerit: potest sine dubitatione percelli, sui etiam honoris Episcopus periculum subiturus, si hæc omni Ecclesia noscenda tacuerit.

QVAPROPTER, ne clericorum quisquam se huius offensæ futurum confidat immunem, si in his, quæ salubriter sequenda deprompsimus, siue Episcopum, siue presbyterum, seu diaconum viderit excedentem, non protinus ad aures nostras deferre curauerit, probationibus duntaxat competenter exhibitis, vt transgressoris vltio fiat, & ceteris interdictio delinquendi. Sui verò modis omnibus erit vnusquisque Pontificum ordinis, & honoris elisor: si cuiquam clericorum, vel Ecclesiæ totius auditui hæc putauerit supprimenda. Datum v. Idus Martiarum, Asterio & Præsidio vv. cc. Conss. XXVIII. 2. q. 7. c. *Quapropter.* An. Christi 494.

INCIPIVNT DECRETA
ANASTASII PAPÆ.

GLORIOSISSIMO, & clementissimo filio ANASTASIO Augusto, ANASTASIVS Episcopus. Exordium Pontificatus mei primitus oblata populis pace pronuncio, consequenter pro fide Catholica humilis pietati tuæ precator occurro, in quorum primum mihi diuinum fauorem propinquasse confido, quod consonantia in me, & augustissimi nominis tui non dubium præstat auxilium, vt sicut præcelsum vocabulum pietatis tuæ per vniuersas gentes toto orbe præfulget, ita per ministerium meæ humilitatis sedes beatissimi Petri in vniuersali Ecclesia (sicut semper est) assignatum sibi à Domino Deo teneat principatum, nec propter vnum mortuum diutius tunica illa salutaris desuper contexta per totum, malæ sortis patiatur incertum: quæ sola in discissionem pro firmitate sui venire non potuit. Cui etiam in priuata vita tantum circa sinceræ religionis studium fuit: vt sicut fama certissima celebrauit, nemo magis vel inter præcipuos sacerdotes præfixas à sanctis Patribus regulas Ecclesiæ custodisse dicatur, quod sanctum studium cum maiestate Imperij creuisse confidimus. *Ioan. 19.*

Quod pro Christo fungatur legatione, dum pro pace precatur Ecclesiæ.

I. LEGATIONE itaque fungimur pro Christo, ne eos propter offensio-

nem, vel scandalum patiamini publicè nominari: quorum merita, vel actus illum iudicem latere non possunt, in cuius iam sunt iudicio constituti, nec illic se potest interserere in corpore mortali adhuc temeraria præsumptio, in quo non solùm confessio facit aperta merita singulorum: sed etiam silentij ipsius non potest latere secretum. Namque & prædecessor noster Papa Felix: sed etiam Acatius illic procul dubio sunt, vbi vnusquisque sub tanto iudice non potest perdere sui meriti qualitatem.

Quòd non sit temerè iudicandum de his, qui iam ad Deum migrauerunt.

II. ITAQVE monente nos beatissimo Paulo Apostolo, ne quod sit in hoc offendiculum in Ecclesia, dum quod facere non possumus, de his, qui iam transierunt iudicare conemur, obseruandum
Rom. 14. esse tranquillitas tua cognoscat. Ait enim de his, qui de rebus ad Deum solum pertinentibus iudicare præsumunt: Nemo enim nostrûm sibi viuit, & nemo sibi moritur: siue enim viuimus, Domino viuimus; siue morimur, Domino morimur: siue enim viuimus, siue morimur, Domini sumus. In hoc enim Christus resurrexit à mortuis, vt & viuorum, & mortuorum dominetur, tu autem quid iudicas fratrem tuum? Aut tu quare spernis fratrem tuum? Omnes enim stabimus ante tribunal Dei. Scriptum est enim:
Esai. 45. Viuo ego, dicit Dominus, quoniam mihi flectetur omne genu, & omnis lingua confitebitur Deo. Itaque vnusquisque nostrûm pro se rationem reddet Deo. Non ergo ampliùs inuicem iudicemus, sed hoc iudicate magis, ne ponatis offendiculum fratri, vel scandalum. Monet igitur beatus Apostolus, ne de his nobis præsumendo iudicium, de quibus nemo potest veriùs, vel meliùs iudicare, quàm Deus, in hoc sibi quispiam temerarios ausus vsurpet, & propter hoc pax, atque
1. Reg. 16. vnitas Ecclesiæ dissipetur. Nam & in Regnorum libro dicitur: Non quomodo videt homo, videt Deus, quia homo videt in facie, Deus autem videt in corde.
1. Para. 28. Item in Paralipomenon libro primo: Et nunc Salomon scito Deum patrum tuorum, & serui illi in corde perfecto, & animo volente, quoniam omnia corda scrutatur Dominus, & omnem cogita-
Ezech. 11. tionem nouit. Item in Ezechiele hæc dicit Dominus: Sic dixistis domus Israël, & cogitationes spiritus vestri noui ego. Vnde & de Domino iudice dicitur in Euangelio: Sciens autem Iesus cogitationes eorum dixit, quid cogitatis mala in cordibus vestris?

Vt specialiter in Ecclesia nomen taceatur Acatij.

PRECAMVR itaque clementiam III. vestram, vt specialiter nomen, quod multis ex causis scandalum, vel offendiculum Ecclesiæ concitauit, speciali appellatione taceatur, cùm, sicut diximus, in generalitate sacerdotum vniuscuiusque meritum illum iudicem latere non possit, quid cuique tribuendum sit pro æstimata dispensatione meritorum, cui soli cogitationes quoque manifestæ sunt. Quantos verò excessus, atque præsumptiones habuerit Acatius, ne elementiæ tuæ per singula suggerere fortasse videatur onerosum, Cresconio, vel etiam Germano, fratribus & Coëpiscopis meis, quos misimus ad serenitatem tuam, de causis singulis Acatij, qualis fuerit, instructionem plenissimam dedimus, clementiæ vestræ specialiùs recensendam, si hoc pietati tuæ placuerit curiosiùs indagare, ne in aliquo suggestionis nostræ veritas defuisse videatur, vt pro diuina sapientia vestra, perspicuè videre possitis, non superbia, vel elatione Sedis Apostolicæ in Acatium talem processisse sententiam, sed facinoribus certis (quantum nos extra illud iudicium, quod solum falli non potest, æstimamus) zelo magis diuinitatis exortam.

Quòd magnopere contentio sit cauenda.

NOS verò humiliter supplicantes, IV. controuersiam in Ecclesia remanere nolumus, cùm magis vitanda contentio sit, sicut dicitur in Prouerbiis: Odium Prouer. 10. suscitat contentio. Omnes enim qui non contendunt, protegit amicitia. Nam & Apostolus ad Corinthios ait: Cùm enim 1. Cor. 3. sint inter vos æmulationes, & contentiones, nónne carnales estis, & secundùm hominem ambulatis? Item ad Philip- Philip. 2. penses: Si qua ergo consolatio in Christo, si qua alloquutio charitatis, si qua societas spiritus, si qua viscera, & miserationes, implete gaudium meum, vt id ipsum dicatis omnes, eandem charitatem habentes, nihil per contentionem, neque per inanem gloriam, sed in humilitate mentis inuicem æstimantes sibi-

metipsos superiores, non sua singuli respicientes, sed aliorum.

Vt Alexandrinos Imperator admoneat ad fidem sinceram & pacem redire Catholicam.

V. HOc tamen præcipuè insinuo serenitati tuæ, gloriosissime, & clementissime fili Auguste, vt cùm causæ Alexandrinorum patuerint piissimis auribus vestris, ad sinceram, & Catholicam fidem eos authoritate, sapientiâ, diuinísque vestris monitis redire faciatis. Num quid tenendum sit in religione Catholica secundùm definita Patrum, & prædicationem omnium sacerdotum, qui in Ecclesia floruerunt, si hoc quoque præceperitis, scientibus in memoria transmittendo renouabimus, ignorantibus ad discendum pro officio nostræ instructionis offerimus, vt nulla extra hæc ingeniorum iactantia, vel prauitas audiatur.

Admonetur Imperator, vt constitutis Apostolicæ Sedis obtemperet.

VI. ILLVD verò peculiarius pro amore imperij vestri, & beatitudine, quæ consequi poterit regnum, pro Apostolico officio prædicamus, vt, sicut decet & Spiritus sanctus dictat, monitis nostris obedientia præbeatur, vt bona omnia vestra
Exod. 15. rempublicam consequantur, sicut in Exodo promittitur, Si audieris vocem Domini Dei tui, & quæ placent, feceris coram ipso, & obedieris præceptis eius, & custodieris omnem iustitiam eius, omnem infirmitatē, quam importaui Ægyptiis, non importabo in te: Ego enim sum Dominus, qui saluum facio te. Et illic iterum tuba potentissima canitur: Et nunc Israël quid Dominus Deus tuus postulat à te aliud, quàm vt timeas Dominum Deum
Deut. 10. tuum, & ambules in omnibus viis eius, & diligas eum, & seruias Domino Deo tuo ex toto corde tuo, & ex tota anima tua? Custodi præcepta Domini Dei tui, & iustitias eius, quas ego mando tibi. Hæc me suggerentem frequentiùs non spernat pietas tua, ante oculos habens
Luc. 10. Domini in Euangelio verba: *Qui audit vos, me audit, & qui vos spernit, me spernit, & qui me spernit, spernit eum, qui me misit.* Nam & Apostolus concinens Sal-
1. Thess. 4. uatori nostro ita loquitur: *Quapropter qui hæc spernit, non hominem spernit, sed Deum, qui dedit Spiritum sanctum in nobis.* Pectus clementiæ vestræ sacrarium est publicæ felicitatis, vt per instantiam vestram (quam velut Vicarium præsidere iussit in terris) Euangelicis, Apostolicísque præceptis, non dura superbia resistatur, sed per obedientiam, quæ sunt salutifera, compleantur.

Quòd eos, quos post damnationem suam vel baptizauit, vel ordinauit Acatius, nulla portio læsionis attingat.

VII. NAM secundùm Ecclesiæ Catholicæ consuetudinem sacratissimum Dist. 19. c. Secundum. serenitatis tuæ pectus agnoscat, quòd nullum de his, vel quos baptizauit Acatius, vel quos sacerdotes, siue leuitas, secundùm canones, ordinauit, vlla eos ex nomine Acatij portio læsionis attingat, quo forsitan per iniquum tradita sacramenti gratia minùs firma videatur. Nam & baptismum, quod procul sit ab Ecclesia, siue ab adultero, vel à fure fuerit datum, ad percipientem munus peruenit inlibatum, quia vox illa, quæ sonuit per columbam, omnem maculam humanæ pollutionis excludit. Quod declaratur cùm dicitur: Hic est, qui bapti- Ioan. 1. zat in spiritu, & igne. nam si visibilis solis istius radij, cùm per loca fœtidissima transeant, nulla contactus inquinatione maculantur; multo magis illius, qui istum visibilem fecit, virtus nulla ministerij indignitate constringitur. Nam & Iudas cùm fuerit sacrilegus, atque fur, quicquid egit inter Apostolos pro dignitate commissa, beneficia per indignum data nulla ex hoc detrimenta senserunt, declarante hoc ipsum Domino manifestissima voce: Scribæ (inquit) & Pharisæi Matth. 23. super cathedram Mosis sedent, quæ dicunt facite, quæ autem faciunt, nolite facere, dicunt enim, & non faciunt. Quicquid ergo ad hominum prouectum quilibet in Ecclesia minister pro officio suo videtur operari, hoc totum contineri implendo diuinitatis effectum, ita ille, per quem Christus loquitur, Paulus adfirmat, Ego plantaui, Apollo rigauit, 1. Cor. 3. sed Deus incrementum dedit. Itaque neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat. Deus à Deo autem non quæritur quis, vel qualis prædicet, sed quem prædicet, vt inuidos etiam bene Christum prædicare confirmet. Quo malo diabolus ipse deiectus est, & hoc ipso prædicare non Philip. 1. definit.

Quòd mali bona ministrando sibi tantummodo noceant, nec Ecclesia sacramenta commaculent.

VIII. IDeo ergo & hic, cuius nomen dicimus esse reticendum, malè bona ministrando sibi tantùm nocuit. Nam inuiolabile sacramentum, quod per illum datum est, aliis perfectionem suæ virtutis obtinuit. Quod cùm ita sit, aliquorum in tantum se extendit curiosa suspicio, vt imaginetur prolato à Papa Felice iudicio, postea inefficaciter in sacramentis, quæ Acatius vsurpauit, egisse: ac perinde eos metuere, qui vel in consecrationibus, vel in baptismate mysteria tradita susceperunt, ne irrita beneficia diuina videantur, meminerunt in hanc quoque partem similiter tractatum præualere superiorem, quia non sine vsurpatione sacerdotij adiudicatus hoc egit. In quo virtutem suam obtinentibus mysteriis, in hoc quoque aliis rea sibi persona non nocuit, nam ad illum pertinuit, quod tuba Dauid ita
Psal. 67. canitur, *Veruntamen Deus conquassauit capita inimicorum suorum, verticem capilli perambulantium in delictis suis.* Nam superbia semper sibi, non alij facit ruinam, Psal. 100.
quod vniuersa scripturarum cælestium testatur authoritas, sicut etiam per Spiritum sanctum dicitur in Propheta, *Non habitauit in medio domus meæ, qui facit superbiam.* Ezech. 18.
Vnde cùm sibi sacerdotis nomen vendicauerit, condemnatus in ipsius verticem superbiæ tumor inflictus est, quia non populus, qui in mysteriis donum ipsius sitiebat, exclusus est, sed anima sola illa, quæ peccauerat, iusto iudicio propriè erat obnoxia, quod vbique numerosa scripturarum testatur instructio. Vnde remotis hominum studiis, siue versutiis in hac adhuc præsenti fragilitate positorum, secundùm preces nostras, adnisu, & authoritate Imperiali offerente Deo nostro vnam Catholicam Ecclesiam, & Apostolicam, quia hoc solum est, in quo non solùm in terris, sed etiam in cælo triumphare sine fine possitis. Subscriptio. Omnipotens Deus regnum, & salutem tuam perpetua protectione custodiat, gloriosissime, & clementissime semper Auguste.

COLLE-

COLLECTIO II.

DECRETORVM PONTIFICVM ROMANORVM AB HILARO AD GREGORIVM II.

Collectioni I. Dionysij Exigui addita.

CATALOGVS PONTIFICVM ROMANORVM, quorum Decreta in hac Collectione recensentur.

	An. Chr.		An. Chr.
HILARVS	461.	SYMMACHVS	497.
SIMPLICIVS	467.	HORMISDA	514.
FELIX	483.	GREGORIVS IVNIOR	715.

INCIPIVNT REGVLÆ HILARI

FLAVIO BASILICO ET HERMINERICO VV. CC. CONSS.

SVB die XIII. Kalendarum Decembrium, residente viro venerabili Hilaro Papa in basilica sanctæ Mariæ, & Maximo Taurini ciuitatis prouinciæ Galliarum. Ingenuo Ebroduunensi prouinciæ SS. Mediolanensi prouinciæ SS. Saturnino Abinionensi prouinciæ SS.

Petro Portuensi.
Primo Atellano.
Gaudentio Abitiensi.
Paulino Aquæbiensi.
Palladio Salpinati.
Sorere Neapolitano.
Tiburtio Capuano.
Felice Lunensi.
Eusebio Senensi.
Iusto Faberino.
Concordio Barino.
Caprario Casitano.
Constantino Aquinati.
Prætextato Interamnano.
Claudio Pausalano.
Adeodato Veliterno.
Crispiano Subauguftano.
Seruo Dei Nomentano.
Hilario Amerino.
Paulo Fauranouano.
Apuleio Tarquiniensi.
Asterio Gabinati.
Asterio Foroiuliensi.
Gaudentio Vecconensi.
Gaudentio Scyllateno.
Eubodio Trifenensi.
Maioriano Astensi.
Felice Sipontino.
Vrano.

Ianuario Prænestino.
Adeodato Cumano.
Tiberio Curium Sabinorum.
Gerontio Camerino.
Lucifero Tifernis Metauris.
Romano Albanensi.
Florentio Talesino.
Candido Tiburtino.
Eusebio Sutrino.
Gaudentio Anteatino.
Proiectio Nepesino.
Philippo Numanati.
Restituto & Octauio Afris.

Residentibus etiam vniuersis presbyteris, adstantibus quoque diaconibus. HILARVS Episcopus Ecclesiæ Catholicæ, vrbis Romæ, synodo præsidens dixit. Quoniam religiosus, sancto Spiritu congregante, conuentus hortatur, vt quæcunque pro disciplina Ecclesiastica necessaria sunt, cura diligentiore tractemus: si placet, fratres, ea quæ ad ordinationum tenorem pertinent, iuxta diuinæ legis præcepta, & Nicænorum canonum constituta, ita adiuuante Domino in omne æuum mansura solidemus, vt nulli fas sit sine status sui periculo vel diuinas constitutiones, vel Apostolicæ Sedis decreta temerare, quia nos, qui potissimi sacerdotis administramus officia, talium transgressionum culpa respiciet, si in causis Dei desides fuerimus inuenti, quia meminimus, quod timere debemus, qualiter comminetur Dominus negligentiæ sacerdotum, siquidem reatu maiore delinquit, qui potiori honore perfruitur: & grauiora facit vitia peccatorum sublimitas dignitatum. Cauendum ergo inprimis est, ne ad sacratos gradus, sicut gestis prioribus antè præscriptum est, quisquam, qui vxorem non virginem duxit, aspiret. Repellendus est etiam quisque, qui in secundæ vxoris nuptias contra Apostolica præcepta conuenerit. Inscij quoque literarum, necnon & aliqua membrorum damna perpessi, & hi, qui ex pœnitentibus sunt, ad sacros ordines aspirare non audeant. Quisquis talium consecrator extiterit, factum suum ipse dissoluet, & quod commisit inlicitè, aut à decessoribus suis inuenit admissum, si proprium periculum vult vitare, damnabit: nos enim in nullo volumus seueritatem vltionis exercere. Sed qui in causis Dei contumacia, vel delectu deliquerit, aut ipse quod perperam fecit, abolere noluerit, in se quicquid in alium

25. q. 1. c. Nulli fas sit.

Ezech. 3. & 31. Dist. 34. Cauendum est.

Dist. 55. c. Pœnitentes vel inscij.

55. q. 9. c. Quod quis commisit.

non resecarit, inueniet. Quod vt deinceps possit tenaciùs custodiri, si placet, omnes causas, & subscriptiones proprias commodate: vt synodali iudicio aditus claudatur inlicitis.

Ab vniuersis Episcopis & presbyteris acclamatum est: Exaudi Christe, Hilaro vita, dictum est sexies. Hæc confirmamus, hæc docemus, dictum octies. Hæc tenenda sunt, hæc seruanda sunt, dictum quinquies. Doctrinæ vestræ gratias agimus, dictum decies. Ista vt in perpetuum seruentur, rogamus, dictum est quindecies. Per dominum Petrum, vt in perpetuum seruentur rogamus, dictum est octies. Hæc præsumptio nunquam fiat, dictum decies. Qui hæc violauerit, in se inueniet, dictum septies. Et facto silentio, Hilarus Episcopus dixit. Præterea, fratres, noua, & inaudita, sicut ad nos, missis de Hispaniis epistolis, sub certa relatione peruenit, in quibusdam locis peruersitatum semina subinde nascuntur. Denique nonnulli Episcopatum, qui nonnisi meritis præcedentibus datur, non diuinum munus, sed hæreditarium putant esse compendium, & credunt, sicut res caducas, atque mortales, ita sacerdotium, velut legali, aut testamentario iure posse dimitti. Nam plerique sacerdotes in mortis confinio constituti in locum suum feruntur alios designatis nominibus subrogari: vt scilicet non legitima expectetur electio, sed defuncti gratificatio pro populi habeatur assensu. Quod quàm graue sit æstimate: atque ideo, si placet, etiam hanc licentiam generaliter de Ecclesiis auferamus, ne quod turpe dictu est, huiusmodi se putet debere, quod Dei est. Vt autem quod ad nos perlatum est, ad vestram etiam possit peruenire notitiam, Hispanorum fratrum & Coëpiscoporum nostrorum scripta legantur. Paulus notarius recitauit.

8. q. 1. c. Plerique sacerdotes.

BEATISSIMO, & Apostolica reuerentia à nobis in Christo colendo Papæ HILARO ASCANIVS, & vniuersi Episcopi Tarraconensis prouinciæ. Quam curam Apostolatus vester de prouinciarum suarum sacerdotibus gerat, filio nostro inlustri Vincentio, duce prouinciæ nostræ, referente cognouimus, cuius impulsu votum nostrum in ausu scribendi prona deuotione surrexit. Ergo prouinciali literario sermone debita coronæ vestræ obsequia deferentes, his quæsumus,

vt dignatione, qua cæteros etiam humilitatem nostram in orationibus vestris in mente habere dignemini, beatissima, & Apostolica reuerentia in Christo à nobis colende pater, illud specialiùs deprecantes, vt factum nostrum, quod tam voto penè omnis prouinciæ, quàm exemplo vetustatis in notitiam vestram deferetur, perpensis affectionibus nostris roborare dignemini. Et cùm legeret, ab vniuersis Episcopis, & presbyteris adclamatum est. Exaudi Christe, Hilaro vita, dictum est decies. Hæc præsumptio nunquam fiat, dictum est sexies. Quæ Dei sunt, ab homine dari non possunt, dictum est sexies. Per domnum Petrum vt in perpetuum seruentur, dictum est sexies. Hæc vt reseruentur rogamus. Hilarus Episcopus dixit, lege. Paulus notarius recitauit. Episcopus Barcinonensium ciuitatis sanctus Nundinatius sortem expleuit conditionis humanæ, hic Episcopo venerabili fratri nostro Irenæo, quem ipse antea in diœcesi sua nobis volentibus constituerat, derelinquens ei, quod potuit habere paupertas supremæ voluntatis arbitrio, in locum suum vt substitueretur, optauit, sed defuncti iudicium in eius meritum non vacillat. Et cùm legeret, Probus Episcopus è consessu surgens dixit: Illud licuit, hoc non licuit. Successores Deus dat, authoritate vestra resistite huic rei per Apostolatum vestrum. Hilarus Episcopus dixit: Percurre quæ cœperas. Paulus notarius recitauit. Siquidem omnis clerus, & plebs eiusdem ciuitatis, & optimi, & plurimi prouinciales, vt idem eius locum obseruaret, à nobis spetauerunt dato consensu, nos cogitantes defuncti iudicium, & probantes eius vitam, & eorum nobilitatem, atque multitudinem, qui petebant, simul & vtilitatem, Ecclesiæ memoratæ, optimum duximus: vt tanto sacerdoti, qui ad diuina migrauerat, non minoris meriti substitueretur Antistes, præsertim cùm Ecclesia illius municipij, in qua antè fuerat ordinatus, semper huius ciuitatis Ecclesiæ fuisse diœcesis constet. Ergo supplicitet precamur Apostolatum vestrum, vt humilitatis nostræ quod iustè à nobis videtur factum, vestra authoritate firmetis. Iam dudum sanè questi fueramus literis nostris de præsumptione Syluani Episcopi, & miramur, quòd nulla Apostolatus vestri responsa suscepimus, nunc hæc eadem suggerentes petimus, vt quid super his rebus obseruandum sit, Apostolicis sermonibus nos dignemini informare: Et ne forsitan per negligentiam portitoris, aut per longinqui itineris difficultatem humilitatis nostræ ad vos scripta non potuerint ex hoc negotio peruenire, etiam suggestionem nostram maluimus iterare. Et subscriptio. Orantem pro nobis sanctum Apostolatum vestrum iugi æuo diuina conseruet æternitas nobis omnibus, & Ecclesiæ suæ, domine verè noster, & Apostolice Papa. Hilarus Episcopus dixit: Alia epistola recitetur. Paulus notarius recitauit. Domino beatissimo, & Apostolica reuerentia à nobis in Christo colendo Papæ Hilaro Ascanius, & vniuersi Episcopi Tarraconensis prouinciæ. Etsi nulla extaret necessitas Ecclesiasticæ disciplinæ, expetendum reuera nobis fuerat illud priuilegium sedis vestræ, quo susceptis regni clauibus, post resurrectionem saluatoris per totum orbem beatiss. Petri singularis prædicatio vniuersorum inluminationi prospexit, cuius Vicarij principatus, sicut eminet, ita metuendus est ab omnibus, & amandus. Proinde nos Deum in vobis primitus adorantes, cui sine querela seruitis, ad fidem recurrimus Apostolico ore laudatam, inde responsa quærentes, vnde nihil errore, nihil præsumptione: sed Pontificali totum deliberatione præcipitur. Cùm hæc ita se habeant, est tamen inter nos falsus frater, cuius præsumptione sicut diutius tacere non licuit, ita & loqui futuri iudicij necessitas imperauit. Syluanus quidem, Episcopus Calagurræ, in vltima parte nostræ prouinciæ constitutus, diuinationes sibi indebitas vsurpando humilitatem nostram ad hoc vsque perduxit, vt contra eius vanissimam superstitionem, sedis vestræ vnicum remedium flagitemus. Hic namque iam ante septem, aut octo ampliùs annos, postponens Patrum regulas, & vestra instituta despiciens nullis petentibus populis Episcopum ordinauit, cuius properum factum existimantes fraterna, & pacifica posse admonitione sanari, profecit in peius. Denique contra vetustatem canonum, contra synodi constituta alterius fratris nostri presbyteri, spiritu tantùm præsumptionis accensus, in eodem loco, qui illi fuerat destinatus, cui inuito, & repugnanti imposuerat manus, & qui nostro iam cœtui fuerat adgregatus, Epi-

Rom. 11

scopum fecit. Hinc factum est, vt de eius miserrima temeritate ad nos Cæsaraugustanæ vrbis Episcopus frater noster vniuersa referret, cuius diligentia, & solicitudo admodum prospexerat, si in aliquo profuisset. Siquidem cunctis in vicinia positis Episcopis, ne se schismatico adiungerent, frequentissimè contradixit, sed obstinatione damnabili totum, quod erat inlicitum, & quod nobis pudor est dicere, non erubuit solus ille committere. Proinde quia his præsumptionibus, quæ vnitatem diuidunt, quæ schisma faciunt, velociter debet occurri, quæsumus sedem vestram, vt quod super hac parte obseruare velitis, Apostolicis affatibus instruamur, quatinus fraternitate collecta prolatis in medium venerandæ synodi constitutis, contra rebellionis spiritum vestra authoritate subnixi quid oporteat, & de ordinatione, & de ordinato fieri, intelligere Deo iuuante possimus. Erit profectò vester triumphus, si Apostolatus vestri temporibus, quod sancti Petri cathedra obtinet, Catholica audiat Ecclesia, si nouella zizaniorum semina fuerint extirpata. Et subscriptio. Orantem pro nobis sanctum Apostolatum vestrum iugi æuo diuina conseruet æternitas. Ab vniuersis Episcopis, & presbyteris adclamatum est: Vt hæc emendentur rogamus, dictum est sexies. Vt hæc resecentur rogamus, dictum est septies. Vt disciplina seruetur rogamus, dictum octies. Vt antiquitas seruetur rogamus, dictum septies. Vt disciplina seruetur rogamus, dictum est quinquies. Vt canones custodiantur rogamus, dictum est septies. Vt in præsumptoribus vindicetur rogamus, dictum est septies. Ordinatio Apostolica inlibata seruetur, dictum est octies. Exaudi Christe, Hilaro vita dictum est quinquies. Dignus Papa, dignus doctor, dictum est octies.

Hilarus Episcopus dixit: Acceptis quæ recitata sunt de omnibus, nunc, fratres, speciales sententias, Deo vobis inspirante, depromite. Maximus Episcopus Ecclesiæ Tauritanæ dixit: In custodiendis omnibus, quæ ad sacras ordinationes pertinent, disciplinis, melius sententiæ meæ professione denuncio nihil à me vnquam eorum, quæ prohibita sunt, esse faciendum. De reliquis censeo vt quisquis talia fecerit, aut detecta in Ecclesiis resecare noluerit, nouerit se graues causas in Apostolicæ Sedis iudicio redditurum: in quo illi necesse erit subire sententiam. Ingenuus Episcopus Ebrodunensis dixit: Mihi quoque eadem de omnibus partibus sententia est, qua me ipse constringo, nequid à me vnquam de his, quæ sunt interdicta, renretur, quia noui statum, & professionem meam. De cæteris etiam censeo: vt quisquis statutorum transgressor extiterit, sciat se Ecclesiasticæ regulæ laqueis innodari, & reatum Apostolicæ Sedis incurrere. Paulus Episcopus Aquæuiuæ dixit: Ego quoque simili me lege constringo, & de cæteris, qui transgressores fuerint, pariter censeo, ne eis sine periculo sui quicquam tale tentare liceat, quod meritò debeat vindicari. Primus Episcopus Ecclesiæ Atellanæ dixit: Hoc & ego censeo esse obseruandum. Palladius Episcopus Ecclesiæ Salapinæ dixit: Nihil me contra disciplinam Ecclesiasticam, vel statuta sanctorum canonum facturum esse polliceor. Tiberius Episcopus Ecclesiæ Sabinensis dixit: Profiteor me statuta Sedis Apostolicæ in omnibus custodire, & si in Ecclesia mea clericorum aliquem contra præcepta sanctorum canonum deprehendero aut mulierem duxisse, aut duas habere vxores, ab Ecclesiastico officio separari. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Sententias fratrum omnes sequimur, omnes confirmamus, & obseruandas esse decernimus. Exaudi Christe, Hilaro vita, dictum est septies. Quæ malè admissa sunt, per te corrigantur, dictum est octies. Quod non licet, non fiat, dictum est octies.

Hilarus Episcopus Ecclesiæ vrbis Romæ synodo præsidens dixit: Quoniam præsentis definitionis formam, quæ secundùm Sanctorum est statuta sententiam, in omnium Ecclesiarum notitiam peruenire decernimus: ne cuiquam pro sui possit ignoratione licere, quod non licet, edere gesta notariorum solicitu do curabit.

HILARVS Episcopus ASCANIO, & vniuersis Episcopis Tarraconensis prouinciæ. Postquam literas vestræ dilectionis accepimus, quibus præsumptiones Syluani Episcopi Calagurensium Ecclesiæ retundi petistis, & rursum Barcinonensium quæritis nimis inlicita vota firmari, honoratorum, & possessorum Tyriassonensium, Ascantensium, Calaguritanorum, Varegensium, Tritinsium, Lewen-

sium, & Verouiscensium ciuitatis cum subscriptionibus diuersorum literas nobis constat ingestas: per quas id, quod de Syluano querela vestra deprompserat, excusabant. Sed reprehensio iustissima eorum pariter iusta allegatione non carebat, quia præter conscientiam Metropolitani, fratris & Coëpiscopi nostri Ascanij, nonnullis ciuitatibus ordinatos
1. q. 7. c. Quoniam quicquid. claruit sacerdotes. Vnde quoniam quicquid ab alterutra parte est indicatum, omni videamus peruersitate confusum, temporum necessitate perspecta, hac ratione decernimus ad veniam pertinere, quod gestum est, vt nihil deinceps contra præcepta beati Apostoli, nihil contra Nicænorum canonum constituta tentetur.

I. Hoc autem primum iuxta eorundem Patrum regulas volumus custodiri: vt nullus præter notitiam, atque consensum fratris Ascanij Metropolitani, aliquatenus consecretur Autistes, quia hoc & vetus ordo tenuit, hoc trecentorum decem & octo sanctorum Patrum definiuit authoritas, cui quisquis obuias tetenderit manus, eorum se consortio fatetur indignum, quorum præceptionibus refultarit.

II. In quorum contumeliam à superbo spiritu etiam pars illa contemnitur, qua cauetur, nequis relicta Ecclesia sua ad alteram
Sardicen. Conc. c. 1. & 2. transire præsumat. Quod nimis improbè conniuentibus, & vt doleatur grauiùs, vobis adserentibus, Irenæus Episcopus conatur admittere: qui nostra authoritate roborari cupitis, quos maximè de rebus illicitis magna indignatione probatis accendi. Lectis ergo in conuentu fratrum, quos natalis mei festiuitas congregarat, literis vestris, quæ de ordinandis Episcopis secundùm statuta canonum, vel prædecessorum meorum decreta sunt, prolata sententia gestorum, quæ pariter direximus, tenore discetis.

III. Vnde remoto ab Ecclesia Barcinonen-
7. q. 1. c. Remoto. si, atque ad sua remisso Irenæo Episcopo: sedatis per sacerdotalem modestiam voluptatibus, quæ per ignorantiam Ecclesiasticarum legum desiderant, quod non licet obtinere: talis protinus de clero proprio Barcinonensibus Episcopus ordinetur, qualem te præcipuè frater Ascani oporteat eligere, & deceat consecrare. Ne si similiter fortè factum fuerat, non sine obiurgatione tui maximè nominis retundat nostra præceptio, quod in iniuriam Dei, à quo specialiter sacerdotalium est gratia dignitatum, didicerimus admissum, nec Episcopalis honor hæreditarium ius putetur, quod nobis sola Dei nostri Christi benignitate confertur.

Ordinatos ergò nunc Episcopos, qui IV.
licèt dum te ignorante prouecti sunt, cum suis authoribus meruerint submoueri, hac ratione firmamus, si nec viduæ maritus fuerit, quisquam, & in vnius virginis nuptiis, ac vota conuenerit, sicut & lega- *Leuit. 21.*
lia constituta præcipiunt dicendo: Sacer- *Ezech. 44.*
dos virginem vxorem accipiat, non viduam, non repudiatam, secundùm quod etiam beatus Apostolus Paulus, magister *1. Timot. 3.*
gentium, de his, qui fieri desiderant sacerdotes, propria institutione non tacuit dicens: Vnius vxoris virum, cuius tenore sententiæ ita informati esse debetis: vt inter cætera, quæ cauenda sunt, hæc studeatis præcipuè custodire quæ cognoscitis ante vniuersa mandari.

In quibus etiam prospiciendum est, ne V.
duo sint in vna Ecclesia sacerdotes, nec literarum ignarus, aut carens aliqua parte membrorum, vel etiam ex pœnitentibus aliquis ad sacrum ministerium prorsus sinatur accedere. Nec tantùm putetis petitiones valere populorum, vt cùm his parere cupitis, voluntatem Domini nostri quæ nos peccare prohibet, deseratis, cuius indignatio ex hoc grauiùs commouetur, quia benignitas eius, dum fiunt inlicita per eos, qui sunt interpretes placationis, offenditur.

Vt autem omnia secundùm hæc, quæ VI.
scripsimus, corrigantur, præsentes literas Traiano subdiacono nostro veniente direximus. Quòd si Irenæus Episcopus ad Ecclesiam suam, deposito improbitatis ambitu, redire neglexerit, quod ei non iudicio, sed humanitate præstabitur, remouendum se ab Episcopali consortio esse cognoscat. Data III. Kal. Ianuarij, *An. Christi 465.*
Basilico & Herminerico vv. cc. Conss.

INCIPIVNT DECRETA SIMPLICII PAPÆ.

I. SIMPLICIVS Episcopus IOANNI Episcopo Rauennati. Siquis esset intuitus Ecclesiasticæ disciplinæ, vel siquid apud te sacerdotalis modestiæ teneretur: nunquam plectibiles perpetrarentur excessus, à quibus si nullo te paternarum regularum poteras continere præcepto, saltem sanctæ memoriæ prædecessoris tui fueras reuocandus exemplo, qui cum faciendo presbyterum minùs deliquisset inuitum, senserat tamen dignum pro tali vsurpatione iudicium. Vbi ista didicisti, quæ in fratrem & Coëpiscopum nostrum Gregorium, non electione, sed inuidia perpetrasti? quem inexcusabili violentia pertrahi ad te passus es, atque vexari, vt ei honorem tantum non per animi tranquillitatem, sed per amentiam, sicut dicendum est, inrogares. Neque enim talia potuissent fieri sanitate consilij, nolumus exaggerare, quod gestum est, ne cogamur iudicare, quod dignum est: nam priuilegium meretur amittere, qui permissa sibi abutitur potestate. Sed vna nos ratio facit esse sententiæ mollioris, quam maluimus te fratre & Coëpiscopo nostro Proiecto referente cognoscere, non nostris literis propter opprobrium publicare. Nam scandalum, cuius author agnosceris, ita moderatio nostra compescuit, vt frater & Coëpiscopus meus Gregorius, quem non prouectum constat esse, sed pulsum, nullam causam, sicut petiit, tecum habiturus, Mutinensem gubernet Ecclesiam, & contubernium spiritale, quod sortiri non oportebat inuitum, non recuset amplecti, cui siquid negotij forsitan emerserit, nostrum ab eo, vel contra eum petatur examen. Necessitatibus etiam, quas faciente te compellitur sustinere, hac definitione consulemus, vt refuso prædio, quod ante annum sibi datum esse commemorat, atque ad Ecclesiam Rauennatem reuerso, possessio in Bononiensi XXX. solidorum redditum liberorum sine dubitatione tradatur, in diem scilicet vitæ eius, saluo proprietatis iure Rauennatis Ecclesiæ, ad quam post prædicti obitum reuertetur. Quòd si non fuerit nostris paritum constitutis, quid post transgressionem maneat contumacem, ipse perpendis. Denunciamus autem, quòd si posthac quicquam tale præsumpseris, & aliquem seu Episcopum, seu presbyterum, seu diaconum inuitum facere fortè credideris, ordinationes tibi Rauennatis Ecclesiæ, vel Æmiliensis noueris auferendas. Data III. Kal. Iunij, Seuerino v. c. Conf. *15. q. 2. Denunciamus.* *An. Christi 481.*

SIMPLICIVS Episcopus FLORENTIO, EQVITIO, & SEVERO Episcopis. II. Relatio nos vestræ dilectionis instruxit, & gestorum series pleniùs intimauit Gaudentium Aufiniensis Ecclesiæ sacerdotem contra statuta canonum, ac nostra præcepta ordinationes inlicitas perpetrasse, quarum illi totam penitus auferri præcipimus potestatem. Scripsimus enim ad Seuerum fratrem & Coëpiscopum nostrum, & si necesse fuerit, ipse in suprà dicta Ecclesia consideratis Patrum regulis, hoc fungatur officio, quo ille abusus esse conuictus est: ita vt hi qui inlicitè ab eodem sunt prouecti, ab Ecclesiasticis ministeriis sint remoti. Simul etiam de redditibus Ecclesiæ, vel oblatione fidelium quid deceat nescienti nihil licere promittat, sed sola ei ex his quarta portio remittatur: duæ Ecclesiasticis fabricis, & erogationi peregrinorum, & pauperum profuturæ ab Onagro presbytero sub periculo sui ordinis ministrentur: vltima inter se clericis pro singulorum meritis diuidatur. At verò ministeria Ecclesiæ, quæ alienata comperimus, reparare præsumptor prædicti fratris compellatur instantia, cui etiam in hoc specialiter præcepimus immineri, vt tres illas portiones, quas per triennium dicitur sibi tantummodo vendicasse, restituat. Dat. XIII. Kal. Decemb. post Consulatum Leonis Augusti. *12. q. 2. De redditibus.* *An. Christi 475.*

INCIPIVNT DECRETA
FELICIS PAPÆ.

Synodus Romana. An. Christi 487.

LAVIO Boëtio v.c. Conf. Sub die III. Id. Martiarum, in basilica Constantiniana, residente venerabili viro Papa Felice, vnà cum
Candido Tiburtino.
Paschasio Centumcellæ.
Equitio Matellicati.
Epiphanio Spellati.
Herennio Portuensi.
Agnello Telesino.
Vrbano Fulginati.
Martiniano Phormiano.
Cresconio Tudertino.
Basilio Tollentinati.
Constantio Aquinati.
Philippo Numanati.
Bono Ostiensi.
Constantio Tribeati.
Constantino Capuano.
Seuero Cassinati.
Martiano Amerino.
Herculio Vtriculano.
Maximo Blerano.
Proiectitio Tarquinensi.
Maximino Ferentiensi.
Felice Antearino.
Felice Anagnino.
Andrea Gauinati.
Cypriano Numentano.
Vitale Fundano.
Constantio Sutrino.
Gaudentio Foroclodiensi.
Asterio Foronouano.
Victore ....
Rustico & Pardalio Afris.
Petro Subaugustano.
Basso Ferentinati.
Innocentio Mibanati.
Benigno Æquatuiensi.
Decio Trium tabern.
Athanasio Albanensi.
Petro Lorensi.
Felicissimo Sabiniensi.
Bonifacio Veliterno.
Romulo Prænestino.
Donato, Episcopis.

& presbyteris Rustico. Firmino.
Laurentio. Vincomalo.
Cassio.
Ianuario.
Lepido.
Asterio.
Alexandro.
Laurentio.
Seruo Dei.
Petro.
Petro.
Sorano.
Asterio.
Smaragdo.
Paschasio.
Fulgentio.
Valentino.
Andrea.
Romano.
Castino.
Laurentio.
Leone.
Gordiano.
Epiphanio.
Iustino.
Proiectitio.
Epiphanio.
Seruando.
Vrbico.
Petro.
Paschasio.
Bonifacio.
Sixto.
Petronio.
Romano.
Martiniano.
Opilione.
Agapeto.
Petro.
Martiano.
Maxentio.
Petro.
Redempto.
Iouino.
Petro.
Iuliano.
Valente.
Valentino.
Asello.
Bonifacio.
Felice.
Callisto.
Sebastiano.
Petro.
Domino.
Simplicio.
Canusio.
Eugenio.
Petro.
Epiphanio.
Felice.
Bonifacio.
Bono.
Marcellino.
Paulino.
Asterio.
Asterio.
Petro.
Petro.
Laurentio.
Ioanne.
Epiphanio.
Sebastiano.
& Abundantio.

Adstantibus quoque diaconibus. FELIX Episcopus Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ, præsidens synodo dixit: Communis dolor, & generalis est gemitus, quòd intra Africam rebaptizatos etiam Episcopos, presbyteros, diaconósque cognouimus; quæ res sine dubio ad vestræ quoque peruenit notitiam sanctitatis. De quo quid obseruari debeat, ordinare nos conuenit. Proinde vt manifesta sit super hoc nostra sententia, quæ nobis sunt visa, recitentur. Anastasius diaconus recitauit.

Dilectiss. in Christo Iesu fratribus, vniuersis Episc. per diuersas prouincias constitutis. Qualiter in Africanis regionibus astutia diaboli sæuierit in populum Christianum, atque in id multiplici deceptione proruperit, vt non modò vulgus Incautum, sed ipsos quoque in mortis profunda merserit sacerdotes, nullus non orbis ingemuit, nulla terra nesciuit. Vnde in grandi mœrore positi dissimulare non possumus pereuntium, atque à nobis exigendarum discrimen animarum: quapropter comperens adhibenda est talibus medela vulneribus, ne immatura curandi facilitas mortifera captis peste nil prosit, sed segniùs tractata pernicies reatu non legitimæ curationis inuoluat pariter saucios, & medentes. Inprimis itaque venientis ad vos, & remedium postulantis solicitè discutienda est professio, & persona decepti, vt medela possit congruens exhiberi. Et qui satisfacturus Deo per pœnitentiam, rebaptizatum se legitimè doluerit, vtrum ad hoc facinus cucurrerit, an impulsus accesserit, requiratur. Sciens, quòd se decipiat ipse, qui fallit, nihílque per nostram facilitatem tribunalis excelso iudicio derogari, cui illa sunt rata, quæ pia, quæ vera, quæ iusta sunt, & necessitas, aliter tractanda est ratio voluntatis. Deterior est autem causa illius, qui fortè pretio solicitatus est, vt periret. Nihil enim intentatum reliquit inimicus, cui ne de sua liceat gaudere captura, succurrendum est irretitis, & conterendus venantis est laqueus, vt in fugatim lamentantibus lapsum tam iustitiæ moderatione, quàm compunctione pietatis ad aulam, quam reliquerant, fit regressus, nec pudeat forsan, aut pigeat indictis ieiuniorum, gemituúmque temporibus obedire, aut aliis obseruantiæ salubrioris obtemperare præceptis, quia humilibus datur gratia, non superbis. Sit ergo ruinæ suæ dolore prostratus, quisquis in Christo fieri quærit erectus, & per dispensationis nostræ ministerium (quod vestram sequi conuenit charitatem, nec alicui fas est vel velle, vel posse transcendere) causas eius, qui contra Apostolicam doctrinam ad iterationem se nimis infausti baptismatis dedidit, vel eius, qui aliquibus argumentis excusandum callidè proprium putauerit esse consensum, sacerdotali vigore, & humanitate tractemus, vt in eis fides (quæ nisi est vna, iam nulla est) adiutorio Domini iudicis, ad salutem sine nostræ properationis offensione reparetur, quia cùm peccatoris à nobis satisfactio protrahitur, non præter nostram laudem, atq; lætitiam mens eius ad veniam purgatior inuenitur. Er ideo memineritis hanc super his nos habere sententiam, vt seruata discretione peccantium, non eadem cuncti, qui lapsi sunt, lance pensentur, quoniam maioris castigationis est exigendus vsura, cui domus Domini commissa fuerit disciplina.

Iacobi 4.

Vt ergo ab Ecclesiæ summitatibus inchoëmus, eos quos Episcopos, presbyteros, vel diaconos fuisse constiterit, & seu optantes forsitan, seu coactos lauacri illius vnici, salutarísque claruerit fecisse iacturam, & Christum, quem non solùm dono regenerationis, verùm etiam gratia percepti honoris induerant, exuisse, cùm constet neminem ad secundam tinctionem venire potuisse, nisi se palam Christianum negauerit, & professus fuerit, esse paganum. Quod cùm generaliter sit in omnibus execrandum, multo magis in Episcopis, presbyteris, & diaconibus auditu saltem, dictúque probatur horrendum. Sed quia idem Dominus, atque saluator clementissimus est, & neminem vult perire, vsque ad exitus sui diem in pœnitentiam, si resipiscunt, iacere conueniet, nec orationi non modò fidelium, sed nec catechumenorum quidem omnimodis interesse, quibus communio laïca in morte redhibenda est, quam rem diligentiùs explorare, vel facere probatissimi sacerdotis cura debebit.

De consec. dist. 4. Eos quos.

De clericis autem, & monachis, aut puellis Dei, aut sæcularibus, seruari præcipimus hunc tenorem, quem Nicæna synodus circa eos, qui lapsi sunt, vel fuerint, seruandum esse constituit, vt scilicet, qui nulla necessitate, nullius rei timore, atque periculo se vt rebaptizarentur, hæreticis impiè dediderunt, si tamen eos ex corde pœniteat, tribus annis inter audientes sint, septem verò annis subiaceant inter pœnitentes manibus sacerdotum, duobus etiam ad oblationes modis omnibus non sinantur, sed tantummodo popularibus in oratione socientur, nec confundatur Deo colla submittere, qui eum non timuit abnegare. Quòd si, vtpote mortales, intra metas præscripti temporis cœperit vitæ finis vrgere, subueniendum est imploranti, &

Nic. Conc. c. 11.

seu

seu ab Episcopo, qui pœnitentiam dederit, seu ab alio, qui tamen datam esse probauerit, aut similiter presbytero, viaticum abeunti de sæculo non negetur.

Pueris autem, quibus, quodadhuc inuestes sunt, à pubertate vocabulum est, seu clericis, seu laicis, aut etiam similibus puellis, quibus ignorantia suffragatur ætatis, aliquamdiu sub manus impositione detentis, reddenda communio est, nec eorum expectanda pœnitentia, quos excipit à coërtione censura, quod est à nobis prouidè constitutum, ne hi, quibus in terreni labe contagij plus, minusve restat ad vitam, dum adhuc in pœnitentia sunt, pœnitenda fortè committant. Quod si ante præfinitum pœnitentiæ tempus despectus à medicis, aut euidentibus mortis pressus indiciis, recepta quisquam communionis gratia conua- lescit, seruemus in eo, quod Nicæni canones ordinarunt, vt habeatur inter illos, qui in oratione sola communicant, donec impleatur spatium temporis, eidem præstitutum. *Nic. Conc. c. 13.*

Nec catechumenos nostros, qui sub tali professione baptizati sunt, præterimus, quia non est causa dissimilis (sicut iidem sancti canones ordinarunt) eius, qui quolibet modo Christum, quem semel confessus est, abiurarit, tribus annis inter audientes sint, & postea cum catechumenis permittantur orare, per manus impositionem communionis Catholicæ gratiam recepturi. Exceptis sanè tantummodo Episcopis, presbyteris, diaconibus, quibus solo mortis suæ tempore reconciliandum esse iam diximus, cæteros siue clericos, siue monachos vel monachas, seu laicos, sexus vtriusque personas, quos violentia, & periculis coactos iterationem baptismatis subiisse constiterit, vel qui aliquo commento huiusce facinoris piaculis dixerint non teneri, in pœnitentia per triennium durare decernimus, & per manus impositionem ad societatem recipi sacramenti. Illo per omnia custodito, ne ex his vnquam qui in qualibet ætate, alibi, quàm in Ecclesia Catholica aut inbaptizati, aut inrebaptizati sunt, ad Ecclesiasticam militiam prorsus permittantur accedere, quibus satis esse debet, quòd in Catholicorum numerum sunt recepti; quoniam de suo ordine, & communione videbitur ferre iudicium, quisquis hoc violauerit Antistitum, vel qui non remouerit eum, quem ex his ad ministerium clericale obrepsisse cognouerit. Curandum verò maximè, & omni cautela est prouidendum, nequis fratrum, Coëpiscoporúmque nostrorum, aut etiam presbyterorum in alterius ciuitate, vel diœcesi pœnitentem, vel sub manu positum sacerdotis, aut eum, qui reconciliatum esse se dixerit, sine Episcopi, vel presbyteri testimonio, & literis, aut in parochia presbyter, aut Episcopus in ciuitate suscipiat, quod aliqua dissimulatione neglectum culpam tangit etiam clericorum, qui locis, in quibus hoc minùs curatum fuerit; commorantur. His itaque rite dispositis, & ad Ecclesiarum vestrarum notitiam nostra deliberatione perlatis, patere vos conuenit, quibus licèt ad animarum reparationem nihil deesse videatur, tamen si cui aliquid noui, & quod præterire nos potuit, fuerit reuelatum, secundùm beatum Paulum Apostolum; tacente priore, fidenter insinuet, quia Spiritus sanctus vbi vult, inspirat, maximè, cùm sua causa tractatur, nec nos pigebit audire, & siqua sunt omissa, non arroganter abnuere, sed rationabiliter ordinare. Datum Idibus Martij, Dinamio & Siphidio v v. c c. Conss. *Nic. Conc. c. 14.* *1. Cor. 14. Ioan. 3.* *An. Christi 488.*

INCIPIVNT DECRETA SYMMACHI PAPÆ.

Synodus Romana. An. Christi 499.

Post Consulatum Paulini v. c. Kalend. Martij in Basilica beati Petri Apostoli, synodo præsidente beatissimo Papa Symmacho, Fulgentius archidiaconus dixit: Beatitudo 1. vestra, directis antehac per prouincias authoritatibus, frequenter Italiæ sacerdotum synodum conuocauit, quorum præsentia in vestris videtur oculis con-

ſtituta, nunc beatitudo veſtra, quæ ad Eccleſiaſticas indemnitates, vel ad pacem totius Eccleſiæ pertinent, ſiue concordiam dignetur tractabiliter ordinare. Acclamatum eſt ab omnibus Epiſcopis, & presbyteris, Exaudi Chriſte, Symmacho vita, dictum eſt decies. Cuius ſedem, & annos, dictum eſt octies. Vt facias rogamus, dictum eſt decies.

Symmachus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ vrbis Romæ dixit: Concilium dilectionis veſtræ, neglecta hyemis aſperitate, ſolicitudo noſtra pro Eccleſiaſtica indemnitate ſpecialiter congregauit, vt Epiſcopalem ambitum, & confuſionis incertum, vel popularem rumultum, quem per ſubreptionem conſtat exortum, communicato pariter tractatu, in futurum poſſimus robuſtè, ac viuaciter amputare, atque ideo caueamus in poſterum, ne ſubuerſio diſciplinæ, aut audacia præſumentum geſtiat tentare ſimilia, & pari donatione tractemus, expreſſis ſcilicet ſententiis ſancientes, quid circa Romani Epiſcopi ordinationem debeat cuſtodiri. Vniuerſi Epiſcopi, vel presbyteri dixerunt, vt fiat, rogamus, dictum eſt decies. Vt ſcandala amputentur rogamus, dictum eſt nouies. Vt ambitus extinguatur, rogamus, dictum eſt duodecies. Exaudi Chriſte, Symmacho vita, dictum eſt ſexies. Cuius ſedem, & annos, dictum eſt quinquies. Vt de præſentia fiat, dictum eſt decies.

Symmachus Epiſcopus dixit: Quoniam fraternitas veſtra curam prouiſionis noſtræ ſuis exhortationibus incitauit, & parilem circa Eccleſiæ tranquillitatem; Dei noſtri contemplatione, animum præſtat, ſicut præfati ſumus, deliberatione in præſenti habita, quid placeat ex omnibus veſtris informare ſententiis, quæ in hoc venerabili Concilio per Eccleſiaſtica recitentur officia. Cúmque ſurrexiſſent, & paulo pòſt iterum conſediſſent, Æmilianus notarius ſynodi decreta vulgauit.

I. Propter frequentes ambitus quorumdam, atque Eccleſiæ nuditatem, vel populi confuſionem, quæ moleſta incompetenter Epiſcopatum deſiderantium generauit auiditas, vt extinguatur futuris præſumptio tam perniciosa temporibus: conſtituit ſancta ſynodus, Vt ſiquis presbyter, aut diaconus, aut clericus, Papa incolumi, & eo inconſulto, aut ſubſcriptionem pro Romano Pontificatu commodare, aut pitacio promittere, aut ſacramentum præbere tentauerit, aut aliquod certè ſuffragium polliceri, vel de hac cauſa priuatis conuenticulis factis deliberare, atque decernere, loci ſui dignitate, vel communione priuetur. Vniuerſa ſynodus ſurgens adclamauit, Exaudi Chriſte, Symmacho vita, dictum decies. Hic pax cum Symmacho, dictum quindecies. Cuius ſedem & annos, dictum octies. Pari ſeueritate feriendo eum, qui hoc viuo (ſicuti dictum eſt) Pontifice, quolibet modo fuerit ambiſſe conuictus, aut certè tentaſſe, omnibus pariter huius culpæ reis anathematis pœna plectendis. Diſt. 79. c. Si quis Papa. §. Sequis presbyter.

Symmachus Epiſcopus dixit: Ergo vniuerſitati placet, & ab omnibus recognoſcitur, vel probatur iſta ſententia? Vniuerſa ſynodus dixit: Placet, & quod omnibus placet, fiat.

Si (quod abſit) tranſitus Papæ inopinatus euenerit, vt de ſui electione ſucceſſoris, vt ſuprà placuit, non poſſit antè decernere, ſiquidem in vnum totius inclinauerit Eccleſiaſtici ordinis electio, conſecretur electus Epiſcopus. Si enim, vt fieri ſolet, ſtudia cœperint eſſe diuerſa eorum, de quibus certamen emerſerit, vincat ſententia plurimorum, ſic tamen, vt ſacerdotio careat, qui captus promiſſione, non recto iudicio de electione decreuerit. Synodus dixit: Placet, dictum eſt decies. II. Ead diſt. c. Si tranſitus.

Propter occultas autem fraudes, & coniurationum ſecretas inſidias, quas huius ſententia diſtrictionis conſequitur, ſiquis ad Eccleſiaſticam pertulerit notitiam, conſilia eorum, qui contra hanc ſynodum de Pontificali egerint ambitu, & rationabili probatione conuicerit, particeps actionis huiuſmodi, non ſolùm purgatus ab omni culpa ſit, ſed etiam remuneratione, quæ non indigna ſit, ſubleuetur. Vniuerſa ſynodus ſurgens adclamauit: Placent omnia. & adiecit: Exaudi Chriſte Symmacho vita, dictum eſt tredecies. Vt ita ſeruentur, rogamus, dictum eſt decies. Vt nullus aliter ad Epiſcopatum Romanum deinceps veniat, precamur, dictum eſt decies. Vt decreta noſtra confirmes, rogamus, dictum eſt decies. III.

Symmachus Epiſcopus Eccleſiæ Catholicæ vrbis Romæ dixit: Acclamationes veſtras, ſynodique iudicium præſen-

tia gesta suscipient. Et adiecit, ea quæ ad sopiendos veternosæ præsumptionis errores, vel infensos rebus Ecclesiasticis ægritudinis morbos, quibus vniuersalis afficiebatur Ecclesiæ deliberatio religioni congrua, pacique constituit, firmitatem perpetim sortientur, vt præstante Deo quem custodem rerum constat bonarum, synodalis ordinatio vigeat. atque omnes, sine personæ alicuius distinctione venire præsumpserit, indita superiùs districtione plectetur. Et subscripserunt, Episcopi numero LXXIII.

Cælius Symmachus, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ, his constitutis synodalibus à me probatis, atque firmatis consentiens subscripsi.

Cælius Rusticus, Episcopus ciuitatis Minturnensis subscripsi, & consensi synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia.

Cælius Bonifacius, Episcopus Ecclesiæ Veliternensis subscripsi, & consensi synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia.

Missenus Cumanus.
Cresconius Tudertinus.
Basilius Tollentinatis.
Decius Triumtabernarum.
Valentinus Amiterninus.
Vitalis Fanestris.
Maximus Blenatus.
Benignus Aquæuiuensis.
Palladius Sulmontinus.
Constantius Otriculanus.
Germanus Pisaurensis.
Candidus Tiburtinus.
Vitalianus Narniensis.
Iustus Acherontinus.
Stephanus Nursinensis.
Fortunatus Anagninus.
Clarus Alifanus.
Rufinus Canusinus.
Vitalis Fundanus.
Innocentius Mibanatis.
Bassus Ferentininoui.
Vitalianus Rosellanus.
Constantinus Capuanus.
Fortunatus Suessanus.
Vindemius Antiatinus.
Ioannes Ariminensis.
Martyrius Terracinensis.
Laurentius Trebiensis.
Serenus Numentanus.
Adeodatus Cerrensis.
Dulcitius Sabinensis.
Paschasius Vulturnensis.

Fortunatus Episcopus Ecclesiæ Anagninæ, pro Sanctulo Episcopo ciuitatis Signinæ, quia subscribere non potuit, pro eodem subscripsi.

Valerius Calenotanus.
Felicissimus Forosempronienſis.

Valentinus Amiterninus, pro Romano Episcopo Ecclesiæ Pitinanatium subscripsit.

Colonius Foroclodiensis.
Ioannes Spoletinus.
Maximianus Perusinus.
Lucianus Tarquiniensis.
Florentius Pestanus.
Fortunatus Fulgentanus.
Gaudentius Tadinatis.
Felix Nepesinus.
Aucupius Puteolanus.
Rosarius Surrentinus.
Epiphanius Beneuentanus.
Constantius Venafranus.
Salustius Amerinus.
Malensis Centumcellensis.
Maximianus Subaugestanus.
Ioannes Viuonensis.
Mercurius Sutrinus.
Serenus Nolanus.
Timotheus Abellinatis.
Stephanus Neapolitanus.

Rosarius Episcopus, pro fratre meo Vrso Episcopo subscripsi.

Gaudentius Vulsinensis.

Item Gaudentius Episc. Vulsinensis pro Proiectitio Episcopo Foronouano.

Quintus Theanensis.
Bellator Ostiensis.
Lampadius vrbis Albensis.
Vrsus Stabianus.
Gaudentius Salernitanus.
Marius Tiferninus.
Adeodatus Forbiensis.
Saturninus Herdonitanus.

Subscripserunt presbyteri numero LXVII. Cælius Laurentius Archipresbyter tituli Praxedis hîc subscripsi, & consensi synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia.

Ianuarius presb. tituli Vestinæ.
Martianus presb. tit. sanctæ Cæciliæ.
Gordianus presb. tit. Pammachij.
Petrus presb. tit. sancti Clementis.
Vrbicus presb. tit. sancti Clementis.
Paulinus presb. tit. sancti Iulij.
Valens presbyter tit. sanctæ Sabinæ.
Petrus presb. tituli Chrysogoni.
Soranus presbyter tituli Vestinæ.
Asterius presbyter tituli Pudentis.

Iustinus presbyter tituli Pudentis.
Felix presbyter tituli Equitij.
Redemptus presbyter tit. Chrysogoni.
Proiectitius presb. tit. Damasi.
Iouinus presb. tit. Æmilianæ.
Bonus presb. tit. Crescentianæ.
Paschasius presb. tit. Eusebij.
Ioannes presb. tit. Pammachij.
Sebastianus presb. tit. Nicomedis.
Martinus presb. tit. Cyriaci.
Andreas presb. tit. sancti Matthæi.
Seruus Dei presb. tit. S. Clementis.
Opilio presb. tit. Vestinæ.
Petrus presb. tit. Chrysogoni.
Romanus presb. tit. Tigridæ.
Marcellinus presb. tit. Iulij.
Dominicus presb. tit. Crescentianæ.
Abundantius presb. tit. Sabinæ.
Marcellus presb. tit. Romani.
Asellus presb. tit. Vizantis.
Agatho presb. tit. Equitij.
Sebastianus presb. tit. Vizantis.
Valentinus presb. tit. Eusebij.
Anastasius presb. tit. Anastasiæ.
Genesius presb. tit. Nicomedis.
Dionysius presb. tit. Æmilianæ.
Epiphanius presb. tit. Apostolorum.
Acontius presb. tit. Fasciolæ.
Paulinus presb. tit. Fasciolæ.
Agapetus presb. tit. Apostolorum.
Adeodatus presb. tit. Equitij.
Benedictus presb. tit. Gaij.
Dominicus presb. tit. Priscæ.
Redemptus presb. tit. Trigridæ.
Seuerus presb. tit. Gaij.
Stephanus presb. tit. Marcelli.
Crescentius presb. tit. Apostolorum.
Iulianus presb. tit. Anastasiæ.
Septiminus presb. tit. Iulij.
Cyprianus presb. tit. Marci.
Epiphanius presb. tit. Fasciolæ.
Bonifacius presb. tit. Cæciliæ.
Petrus presb. tit. Praxedis.
Timotheus presb. tit. Marcelli.
Hilarius presb. tit. Lucinæ.
Victorius presb. tit. Sabinæ.
Laurentius presb. tit. sancti Laurentij.
Eutyches presb. tit. Æmilianæ.
Iulianus presb. tit. Anastasiæ.
Marcus presb. tit. Lucinæ.
Vincemalus presb. tit. Crescentiæ.
Abundantius presb. tit. Marci.
Venantius presb. tit. Marcelli.
Stephanus presb. tit. Eusebij.
Paulinus presb. tit. sancti Laurentij.

Subscriptio diaconorum.

Cyprianus diaconus sanctæ Ecclesiæ Romanæ, regionis VII. his subscripsi, & consensi synodalibus constitutis, atque in hac me profiteor manere sententia.

Anastasius, diaconus regionis primæ, subscripsi.

Citonatus, diaconus regionis quintæ, subscripsi.

Ioannes, diaconus regionis secundæ, subscripsi.

Tarrensis, diaconus regionis primæ, subscripsi.

Tertullus, diaconus regionis quartæ, subscripsi.

ITEM DECRETA EIVSDEM SYMMACHI PAPÆ.

FLAVIO Auieno v. c. iuniore Cos. sub die VIII. Iduum Nouembrium, in Basilica beati Petri Apostoli, præsidente venerabili viro Papa Symmacho, vnà cum venerabilibus viris Episcopis Synodus Romana. An. Christi 502.

Laurentio.	Maximo.
Æmiliano.	Tigridio.
Crescone.	Pacatiano.
Innocentio.	Ioanne.
Ioanne.	Sereno.
Fortunato.	Laurentio.
Mercurio.	Candido.
Asello.	Elpidio.
Pascasio.	Hilaro.
Hilaro.	Innocentio.
Colonico.	Vitale.
Iocundo.	Veneriosо.
Eutychio.	Siluno.
Seuerino.	Propinquo.
Sebastiano.	Romano.
Felice.	Bassiano.
Benigno.	Rufentio.
Maximo.	Stephano.
Eulalio.	Proculeiano.
Eustachio.	Martiano.
Fortunato.	Felice.
Aprile.	Innocentio.
Fortunato.	
Stepbano.	Gerontio.
Memore.	Seuerino.
Innocentio.	Casto.
Maximiliano.	Arestone.
Martyrio.	Valentino.
Vindemio.	Victore.
Dulcitio.	
Seruo Dei.	Adeodato.
Felice.	Eusebio.
Chrysogono.	Venantio.

Probo. Amado.
Mercurio.
Afterio. Martiniano.
Augufto. Proiectitio.
Ruftico. Salluftio.
Bafilio. & Florentio.
Vrfo. Petro. Laurentio. Afello. Concordio.

Refidentibus etiam presbyteris.

Proiectitio. Martino.
Seruo Dei. Epiphanio.
Abundantio. Vicomalo.
Marcello. Agathone.
Pafchafio. Iuliano.
Adeodato. Ioanne.
Hilaro. Adeodato.
Venantio. Petro.
Litorio & Chryfogono.
Fortunato.
Epiphanio. Sebaftiano.
Octauiano. Anaftafio.
Paulino. Iuliano.
Benedicto. Crefcentiano.
Seuero. Paulino.
Timotheo. Laurentio.
Marco. Stephano.
Petro. Chryfogono.
Tinulo vel Maximino. Fortunato.

Adftantibus quoque diaconibus, Anaftafio, Hormifda, Ioanne, & Agapeto. SYMMACHVS Epifcopus Eccle-
I. fiæ Catholicæ vrbis Romæ dixit: Bene quidem fraternitas veftra Ecclefiaftis legibus obfequuta fub diuini timore iudicij quæ erant ftatuenda, definiuit, & ad iuftitiæ cumulum peruenit, dum fufficienter vniuerfa complectitur, nec adiectione indiget plenitudo, maximè de clericis, quos amor dominationis inuafit, & iugum difciplinæ Ecclefiafticæ fecit refpuere, quos propterea fchifma fecifse apud vos conftitit, quibus mifericordiam tamen, quam Deus mandat vniuerfis impendi, ficut oportuit, non negaftis, fi duritia cordis eorum non fibi acquirat pœnam, dum contemnit oblata remedia quorum exceffus enarrare difficile eft. Vnum tamen, quod occurrit, venerando ordini veftro intimare nō differo. Dixerunt inter alia fcripturam quandam inluftris memoriæ Bafilium quafi pro Ecclefiafticæ amore fubftantiæ confcripfiffe, in qua nullus Romanæ Ecclefiæ nec interfuit, nec fubfcripfit Antiftes, per quem potuiffet fortiri legitimam firmitatem. Ne ergo inde difputem, vnde poteft veftrum iudicare Concilium, requiratur, & referatur in medium, vt lectione agnofcatis, cuiufmodi poffit habere fubftantiam. Sancta Synodus refpondit: Deferatur in medium, vt cuiufmodi fit, poffit agnofci, & dum diceret, Hormifda diaconus recitauit. Cùm in vnum apud beatum Pe- II.
trum Apoftolum refediffent, fublimis, & eminentiffimus vir, Præfectus Prætorio, atque Patritius, agens etiam vices præcellentiffimi regis Odoacris, Bafilius dixit: Quanquam ftudij noftri, & religionis interfit, vt in Epifcopatus electione concordia principaliter feruetur Ecclefiæ, ne per occafionem feditionis ftatus ciuitatis vocetur in dubium, tamen admonitionem beatiffimi viri Papæ noftri Simplicij, quam ante oculos femper habere debemus, hoc nobis meminiftis fub obteftatione fuiffe mandatum, vt propter illum ftrepitum, & venerabilis Ecclefiæ detrimentum, fi eum de hac luce tranfire contigerit, non fine noftra confultatione cuiuflibet celebretur electio. Et cùm legeret, Crefconius Epifcopus ciuitatis Tudertinæ Ecclefiæ, furgens è confeffu dixit: Hic perpendat fancta Synodus, vti prætermiffis perfonis religiofis, quibus maximè cura eft de tanto Pontifice, in fuam redigerent poteftatem. Quod contra canones effe manifeftum eft. Item Hormifda diaconus legit. Nequid confufionis, atque difpendii venerabilis Ecclefia fuftineret, miramur prætermiffis nobis quicquam fuiffe tentatum, cùm facerdote noftro fuperftite nihil debuiffet adfumere. Quare, fi amplitudini veftræ, vel fanctitati placet, incolumia omnia, quæ adfuturi Antiftitis electionem refpiciunt, religiofa oneratione feruemus, hanc legem fpecialiter præferentes, quam nobis, hæredibúfque noftris Chriftianæ mentis deuotione fancimus.

Ne vnquam prædium, feu rufticum, feu vrbanum, vel ornamenta, aut minifteria Ecclefiarum, quæ nunc funt, vel quæ ex quibuflibet titulis ad Ecclefiarum iura peruenerint, ab eo, qui nunc Antiftes fub electione communi fuerit ordinandus, & illis, qui futuris fæculis fequentur, quocunque titulo, atque commento alienare voluerit, inefficax atque irritum iudicetur, fitque facienti, vel confentienti, accipientíque anathema. Maximus Epifcopus Bledanæ Ecclefiæ dixit: Modò fancta Synodus dignetur edicere, licuit laico homini anathema

Dift.96 Bene quidem.

in ordinem Ecclesiasticum dictare? Aut si potuit laïcus sacerdoti anathema dicere, & contra canones (quod ei non competebat) constituere? Dicite, vobis quid videtur de me? Licuit laico legem dare? Sancta Synodus dixit: Non licuit, & adiecit: Lege sequentia. Hormisda diaconus legit. Et is, qui prædium rusticum, vel vrbanum iuris Ecclesiastici fuerit consequutus, nouerit se nulla lege, vel præscriptione munitum, sed siue is, qui alienauerit, siue qui eum sequentur, voluntate contraria prædium huiusmodi alienatum reuocare tentauerit, id cum fructibus restituat, qui illud fuerit consequutus. Et cùm legeret, Stephanus Episcopus Venusinæ Ecclesiæ, surgens è consessu, dixit, Perlegatur. Hormisda diaconus legit.

Quam etiam pœnam placuit accipientes hæredes, prohæredésque respicere. In qua re cuilibet clericorum contradicendi libera sit facultas. Iniquum est enim, & sacrilegij instar, vt quæ vel pro salute, vel requie animarum suarum vnusquisque venerabili Ecclesiæ pauperum causa contulerit, aut certè reliquerit, ab iis, quos hoc maximè seruare conuenerat, in altitudine transferatur. Planè quæcunque in gemmis, vel auro, atque argento, necnon & vestibus minùs apta vsibus, vel ornatui videbuntur Ecclesiæ, quæ seruari, ac diu manere non possunt, sub iusta æstimatione vendantur, & erogatio religiosè proficiat. Cúmque lecta fuisset, Laurentius Mediolanensis Ecclesiæ dixit: Ista scriptura nullum Romanæ ciuitatis potuit obligare Pontificem, quia non licuit laïco statuendi in Ecclesia, præter Papam Romanum habere aliquam potestatem, cui obsequendi manet necessitas, non authoritas imperandi, maximè, cùm nec Papa Romanus subscripserit, nec alicuius secundùm canones Metropolitani legatur assensus. Petrus Episcopus Rauennatis Ecclesiæ dixit: Scriptura quæ in nostra congregatione vulgata est, nullis eam viribus subsistere manifestum est, quia nec canonibus conuenit, & à laïca persona concepta videtur, maximè: quia in ea nullus Præsul Sedis Apostolicæ interfuisse, vel propria subscriptione firmasse monstratur. Eulalius Episcopus Syracusanæ Ecclesiæ dixit: Scriptura, quæ in sacerdotali Concilio recitata est, euidentissimis documentis constat inualida. Primùm, quod contra Patrum regulas à laïcis, quamuis religiosis, quibus nulla de Ecclesiasticis facultatibus aliquid disponendi legitur vnquam attributa facultas, facta videtur: deinde, quod nullius Præsulis Apostolicæ Sedis subscriptione firmata docetur. Quòd si cuiuslibet prouinciæ sacerdotes, intra suos terminos Concilio habito, quicquid sine metropolitani sui Antistitis authoritate tentauerint, irritum esse debere Patres SS. sanxerunt; quanto magis, quod in Apostolica Sede non existente Præsule, qui prærogatiuam beati meriti Apostoli Petri per vniuersum orbem primatum obtinens sacerdotij statutis synodalibus consueuit tribuere firmitatem, à laïcis, licèt consentientibus aliquantis Episcopis (qui tamen Pontifici, à quo consecrari probantur, præiudicium inferre non potuerunt) præsumptum fuisse cognoscitur, viribus carere non dubium est, nec posse inter Ecclesiastica vllo modo statuta censeri.

Sancta Synodus dixit: Licèt secundùm III. prosequutionem venerabilium fratrum nostrorum, Laurentij, Petri, Eulalij, Cresconij, Maximi, vel Stephani, nec apud nos incertum habetur hanc ipsam scripturam nullius esse momenti, quæ etiamsi aliqua posset subsistere ratione modis omnibus in Synodali conuentu, prouida beatitudinis vestræ sententia eneruari conueniebat, & in irritum deduci, ne in exemplum remaneret præsumendi quibuslibet laïcis, quamuis religiosis, vel potentibus, in quacunque ciuitate, quolibet modo aliquid decernere de Ecclesiasticis facultatibus. Quarum solis sacerdotibus disponendi indiscussè à Deo cura commissa docetur.

Symmachus Episcopus dixit: Modò, quia Deus præsentiam vestram votiuam mihi sub qualibet occasione concessit, volo, si placet, rem fieri firmam, quam credo Ecclesiasticis facultatibus conuenire, vt agnoscant omnes, quos in me vanus furor excitauit, nihil me magis studere, quàm vt saluum esse possit, quod mihi est à Deo sub dispensatione commissum, sed etiam quibuslibet successoribus, Deum timentibus, gratum esse debeat, & ad Ecclesiastici custodiam patrimonij pertinere. Sancta Synodus dixit: Scimus prouisionem vestram necessariis studere, & ideo in vestra est potestate sequenda disponere.

Symmachus Episcopus Ecclesiæ Catholicæ vrbis Romæ dixit: Magna quidem venerando & sacerdotali debetur cultura proposito, cui imminet de studio, quæ recta sunt, non de necessitate disponere. Sed quoniam in aliquibus aliena postulantibus, vitiorum mater auaritia, repudiatis honestatis repagulis, totum putat expedire quod licet, & ita, dum prædæ inhiat, patientia supernæ pietatis abutitur, expectantibus correctionem cælo moderante, iudiciis se existimant non teneri, & clarum fit, quòd apud certos in occasionem rapiendi procedat diuinæ mora sententiæ. Sed nobis, quos pastoralis cura, & Ecclesiasticæ adstringit pro dispensatione credita ratio reddenda substantiæ, opus est, vt sollicitudinem nostram non solùm ad præsentia, sed etiam ad secutura sæcula porrigamus, ne ad animæ nostræ detrimenta contingat, si hi, qui possunt, statutis debere innocentia præsumentis de libertate deliquerit, cum religiosa possint & nos, & successores nostri potestate fulciri, legibus Ecclesiasticis seruientes.

IV. His ergo perpensis, mansuro cum Dei nostri consideratione decreto sancimus, vt nulli Apostolicæ Sedis Præsuli à præsenti die, donec disponente Domino Catholicæ fidei manserit doctrina salutaris, liceat prædium rusticum, quantæcunque fuerit vel magnitudinis, vel exiguitatis, sub perpetua alienatione, vel commutatione ad cuiuslibet iura transferre, nec cuiusquam excusentur necessitatis obtentu. Quippe cùm non sit personale, quod loquimur, nec aliquis clericorum, vel laicorum sub hac occasione accepta tueatur, sed nec in vsufructum iura aliquibus dari liceat, nec data retineri, præter clericos, & captiuos, atque peregrinos, ne malæ tractationis ministretur occasio, cùm liberalitati illi alia itinera reseruentur. Sanè tantùm domus in quibuslibet vrbibus constitutæ, quarum statum necesse est expensa non modica sustentari, acceptis, si auferri contigerit, sub iusta existimatione redditibus, & diuini timore iudicij commutentur.

11. q. 2. Non liceat Papæ.

V. Pari etiam Ecclesiarum per omnes Romanæ ciuitatis titulos, qui sunt presbyteri, vel quicunque fuerint, adstringi volumus lege custodes, quia nefas dictu est obligatione, qua se per charitatem Christi connectit summus Pontifex, ea hominem secundi in Ecclesia ordinis non teneri. Quicunque tamen oblitus Dei, & decreti huius immemor, cuius Romanæ ciuitatis sacerdotes volumus religiosis nexibus deuinciri, in constituturum præsens committens, quicquam de iure titulorum, vel Ecclesiæ superiùs præfatæ quolibet modo, præter aurum, argentum, vel gemmas, vestes quoque, si sunt, vel si accesserunt, aliqua mobilia ad ornamenta diuina minimè pertinentia perpetuo iure, exceptis duntaxat sub præfata conditione domibus, alienare tentauerit, donator, alienator, ac venditor honoris sui amissione multetur.

17. q. 4. Quicunque.

VI. Præterea, qui petierit, aut acceperit, vel qui presbyterorum, aut diaconorum, seu defensorum danti subscripserit, quo iratus Deus animas percutit, anathemate feriatur, sitque accipienti, vel subscribenti de personis superiùs comprehensis, id est, quas anathemate feriri censuimus, in statuta pœna contubernium, seruata, quam præmisimus in alienatore, vindicta. Nisi fortè & alienator sibi, dum repetit, & qui acceperit, celeri restitutione prospexerit.

VII. Quòd si minore animæ suæ cura quisquam remedium oblatum fortè neglexerit, supra ea pœnarum genera, quæ superiùs tenentur adscripta, contra fas, si quod conceptum fuerit documentum, vniuersis viribus (quamuis ab initio nullas habuerit) effectetur. Sed etiam liceat quibuscunque Ecclesiasticis personis vocem contradictionis afferre, & Ecclesiastica authoritate fulciri, ita vt cum fructibus possit aliena reposcere, nec aliquo se ante tribunal Christi obstaculo muniat, quia religiosis animabus ad substantiam pauperum derelicta contra fas, sine aliqua pietatis consideratione, dispergit. Huius autem constitutionis legem in Apostolica tantùm volumus Sede seruari, vniuersis Ecclesiis per prouincias secundùm animarum considerationem, quem proposito religionis conuenire rectores earum viderint, more seruato. Et subscripserunt.

Cælius, Symmachus, Episcopus Ecclesiæ Romanæ, huic constituto, à nobis facto, subscripsi.

Cælius, Laurentius, Episcopus sanctæ Mediolanensis Ecclesiæ, huic constituto, à venerabili Papa Symmacho facto, subscripsi.

Petrus Episcopus Catholicæ Rauen-

natis Ecclesiæ, huic constituto, à venerabili Papa Symmacho facto, subscripsi.

Eulalius, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Syracusanæ, huic constituto, à venerabili Papa Symmacho facto, subscripsi.

Felix Interamnensis.
Æmilianus Vetellensis.
Tigridius Taurinatis.
Bassus Mutinensis.
Maximus Bleranus.
Rufentius Ignatinus.
Martinianus Ostiensis.
Fortunatus Vessanensis.
Eucarpus Messanensis.
Stephanus Venusinus.
Romulus Prænestinus.
Vindemius Antiatinus.
Fortunatus Fulgenatis.
Martianus Æcaniensis.
Chrysogonus Albanensis.
Laurentius Bouianensis.
Paschasius Vulturnensis.
Aprilis Nucerinus.
Innocentius Forosempronien.
Felix Nepesinus.
Amandus Potentianus.
Colonius Foroclodien.
Proiectus Forinoui.
Bonifacius Foroflaminien.
Rusticus Bursentinus.
Victor Dunensis.
Syluimus Veliterninus.
Areston Ostiensis.
Felix Nepesinus.
Asterius Aquinatis.
Eusebius Fanestris.
Cresconius Tudertinus.
Iocundus Augustanus.
Vitalis Fundanus.
Pacatianus Coaniliensis.
Martyrius Terracinensis.
Basilius Tullentinus.
Benignus Aquæuiuensis.
Seuerinus Tundarinen.
Ioannes Spoletinus.
Valentinus Amiterninus.
Probus Carmeianen.
Candidus Tiburtinus.
Proculeianus Sepinatis.
Maximianus Perusinus.
Eutychius Tranensis.
Fortunatus Anagninus.
Marcus Samninus.
Memor Canusinus.
Florentius Blestinen.
Concordius Mesenatis.
Asellus Populinien.
Elpidius Voliterninus.
Veneriosus Pellensis.
Sebastianus Syranus.
Venantius Senogallien.
Innocentius Tiphernantius.
Iustus Signiensis.
Augustus Liparitanus pro Vrso.
Propinquus Trebiatis.
Romanus Numentanus.

Synodus Romana. An. Christi 501.

RVFFO Magno, Fausto Auieno viris clarissimis, Consulibus, sub die x. Kalend. Nouembrium. Sancta synodus apud vrbem Romam ex præcepto gloriosissimi regis Theodorici ex diuersis regionibus congregata in Christi nomine dixit: Cùm ex diuersis prouinciis ad vrbem Romam conuenire sacerdotes regia præcepisset authoritas, vt de his, quæ de venerabili Papa Symmacho, Apostolicæ Sedis Præsule, ab aduersariis ipsius dicebantur impingi sanctum Concilium iudicaret, Liguriæ, Æmiliæ, vel Venetiarum Episcopis, quos ad præsentiam Principis ipse itineris ductus attraxit, consulendi Regem incubuit necessitas, quæ hos voluisset ætate fractos, debilitate corporis inualidos causa congregari. Respondit præfatus Rex piissimus bonæ conuersationis affectum, plura ad se de Papæ Symmachi actibus horrenda fuisse perlata, & in synodo oportere tractari, si vera esse inimicorum eius obiectio, iudicatione constaret. Memorati Pontifices, quibus allegandi immінebat occasio, suggesserunt ipsum, qui dicebatur impetitus, debuisse synodum conuocare, scientes, quia eius sedis primum Petri Apostoli meritum, vel principatus, deinde, sequuta iussione Domini, Conciliorum venerandorum authoritas, singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec antedictum sedis Antistitem minimorum subiacuisse iudicio, in propositione simili facilè forma aliqua testaretur. Sed potissimus Princeps ipsum quoque Papam in colligenda synodo voluntatem suam literis demonstrasse significauit. A mansuetudine eius paginæ postulatæ sunt, quas ab eo directas constabat, has dari sacerdotibus sine tarditate constituit, vel quicquid in eodem negotio actum, scriptis Romam ex diuersis terrarum, vel regionum partibus Dei prosequutione peruentum est. Et dum in venerabili collectione de incipiendo habe-

habetetut negotio, prout poscebat causa tractatus, sanctus Papa Symmachus basilicam Iulij, in qua Pontificum erat congregatio, prout habuit cura, celeriter ingressus est, & de euocatione synodali clementissimo regi gratias tetulit, & tem desidetij sui euenisse testatus est. Causa ergo de sacetdotum animis, quæ de Concilio nondum firmato tristitiam ministrabat, abscissa est, authoritatem otdini colligendo, sicut poscebant Ecclesiastica statuta, in omnium, qui ibidem conuenetant, Episcoporum præsentia, sedare professus est, spetans, vt visitatot, qui contra religionem, contra statuta veterum, vel contra regulas maiorum à parte cleri, vel aliquibus laïcis fuerat postulatus, ex otdinatione Antistitum, sicut decebat sanctum propositum, prima fronte cederet, & omnia, quæ per suggestiones inimicorum suorum amisetat, potestati eius ab honorabili Concilio teddetentur, & tanti loci præsul legalitet priùs statui pristino reddetetur, & tunc veniret ad causam, & si ita rectè videtetur, accusantium propositionibus tespondetet. Digna tes visa est maximo sacetdotum nnmero, atque vt meteretur, effectum. Decetnere tamen aliquid synodus sine tegia notitia non præsumpsit, sed suggestio iusta per legatorum negligentiam non meruit secundùm vota tesponsum. Iussus est tegis præceptionibus Papa Symmachus ante patrimonij vel Ecclesiarum, quas amisetat, teceptionem, cum impugnatotibus suis in disceptatione confligere, qui potestatis suæ priuilegia, & quæ pro conscientiæ (quantum iustè æstimamus) emendatione submiserat, nec hac voluit vice tesumere. Sed dum esset synodus in Hierusalem basilica sessotiani palatij constituta, aliquibus sacetdotibus visum est, vt libellus, quem accusatores parauerant, qui quotidie seditionibus appellabant, susciperetur à synodo, in quo suscepto duo etant, quæ vel veritati inimica essent, vel ipsi, quantum ostenditur conuentus Ecclesiastico proposito repugnare. Vnû, quia dicebant crimina memorati superiùs Symmachi Papæ apud regiam constitisse notitiam, quod falsum esse declarauit, non enim quasi nouam causam audientiæ commisisset, si eius conscientia connictum de errore solum se sciret expectare sententiam. Aliud, quod pet seruos de his quæ obiiciebant, se eum loquebatur posse conuincere, addentes, vt ipse mancipia tradetet, quibus quantum illi asserebant, posset in iudicatione superati. Quæ res canonibus, & ipsis publicis erat legibus inimica, cùm Patrum statuta sanxissent, vt quos ad accusationem leges sæculi nō admittunt, iis dicendi in cognitione, vel accusandi aliquid delegandam non esse licentiam. Et dum inter ista, quæ essent facienda, tractatur, præfatus Papa, vt causam dicetet, occurtebat, qui veniens ab irruentibus turbis æmulorum suorum ita tractatus est, vt multis presbyteris, qui cum ipso erant, per cædem ipsam mortis fuisset occasio, & recentium adhuc vestigia vulnerum inlustris vit comes Aligernus, & sublimes viti, Gudila, & Vedeulfus, maiores domus regiæ perspexissent, quòd se, vnde egressus fuerat, ad beati Petri Apostoli septa connexerit. His ita actis, & tebus varia confusione turbatis, iterum nos ad iustitiam contulimus principalem, scientes diuinitatem propriam regere Dominum, quæ ad Italiæ gubetnacula ipsa ptouidetet, cuius mansuetudini omnia pet relationis seriem, sicut tes poscebat, ingessimus. Intimantes etiam, sæpe nominatum Papam post cædem cui subiacuerat cum suis, si voluntatem tursus haberet exeundi ad iudicium, fuisse commonitum, sed allegasse eum per directos Episcopos, mandatis canonibus sibi concessisse affectu purgationis suæ culmen humiliat, quantis periculis pene fuisse oppressos. Domnum regē habere quod vellet faciendi, se interim iustitię renitentem statutis canonicis non posse compelli. Ad hæc serenissimus rex taliter, Deo aspirante, tespondit: In synodali esse arbitrio in tanto negotio sequenda præscribere, nec aliquid ad se præter reuerentiam de Ecclesiasticis negotiis pertinere, committens etiam potestati Pontificum, vt siue propositum vellent audire negotium, siue nollent, quod magis putarent vtile, deliberarent: dummodo venerandi prouisione Concilij pax esset in ciuitate Romana Christianis omnibus, quæ cùm iustè offertur, Dei mandata complentur. Italiæ suæ date rectorem agnoscentes, nullum nobis labotem alium temansisse, nisi vt dissidentes cum humilitate propositi nostri ad concordiam hortaremur, quia vnum tantæ tei testabat, vnde Deo paretemus, vt sanctæ principis voluntati, inuitamus senatum amplissimum, quali oportuit legatione destinata,

extra de re-st. spoliato-rum per totum.

3. q. 4. & 5. per totum.

Dist. 17. Concilia §. ad hæc

monentes & instruentes, causas Dei
Matth. 10. ipsius iudicio committendas, qui valet
Ezech. 9. corpus occidere, & animam mittere in
Rom. 12. gehennam: qui dicit, Mihi vindicta, & ego retribuam: apud quem conscientia nuda est, cui non absconduntur occulta, cogitare prudentes viros oportere, quanta inconuenienter, & praeiudicialiter in huius negotij principio contigissent, & nos viam, per hanc, quam ipsi vocabant remissionem, peccatis non aperire, sed claudere, qui quod dicebatur maiori iudicio seruamus, instruentes eos
Ioan. 10. quia per nos illis Christus innotuit, non esse ouium lupi insidias praeuidere, sed pastoris: maximè, quia in causa praefata multos, se dignabantur cognoscere, & Deo satisfacere error inuoluerat. Et quia non poterant plura sub hac occasione Ecclesiae membra dispergi, sed magis per mansuetudinem sustineri, sicut
2. Timot. 4. boni nos operis Paulus magister instruxerat, dicens sanandos esse plurimos per patientiam, & doctrinam. Et quicunque putantur rei, & grauibus peccatis inuoluti, quamuis nullus est qui delicto careat, sicut Ioannes testatur Apostolus,
1. Ioan. 1. Si dicam quia peccatum non habeo, mendax sum, hos tamen magis pressuris hominum sustentari, & perterreri has passiones, iudicia diuina suspendi: maximè, cùm illa, quae praemisimus, inter alia de authoritate sedis, obstarent, quia quod possessor eius quondam beatus Petrus meruit, in nobilitate possessionis accessit, & claritatem veterem vobis dat, der Christi dote rectoribus. clamantes, scriptum esse per Prophetam ex
Esai. 50. persona Dei, Nunquid non valet manus mea ad consumendum eos, qui errauerunt? Haec eadem saepissime, sicut oportuit, commonentes: vt habita intentione discederent, & factum nostrum, quod Deus inspirauerat, iuxta mandatum Principis non discuterent, sed sequerentur, sicut decebat Ecclesiae filios, nec sub hac intermissione contenderent, & crescerent Ecclesiae detrimenta. Quae res poscebat cum festinatione succurri, & nobis huius celeritatis, & illis obedientiae necessitas imminebat: maximè cùm omnem penè plebem cernamus eius communioni indissociabiliter adhaesisse, cuius nos non modica cura stimulabat, ne in aliquo laberetur errore. Quibus allegatis, cum Dei nostri obtestatione decernimus, harum necessitatum, vel religionum consideratione adstricti, & caelesti inspiratione perpensis omnibus, quae in causa erant, inspiratione secretis, vt Symmachus Papa Sedis Apostolicae Praesul, ab huiusmodi propositionibus impetitus, quantum ad homines respicit, quia totum causis obsistentibus superiùs designatis constat, arbitrio diuino fuisse dimissum, sit immunis, & liber, & Christianae plebi sine aliqua de obiectis oblatione, in omnibus Ecclesiis suis, ad ius sedis suae pertinentibus, & tradat diuina mysteria, quia eum ob impugnatorum suorum impetitionem propter superiùs designatas causas, obligari non potuisse cognouimus. Vnde secundùm principalia praecepta, quae nostrae hoc tribuunt potestati, ei quicquid Ecclesiastici intra sacram vrbem Romam, vel foris iuris est, reformamus, totam causam Dei iudicio reseruantes, vniuersos hortamur, vt sacram communionem, sicut res postulat, ab eo percipiant, & Dei, & animarum suarum meminerint, quia ipse & amator pacis est, & ipse pax est, qui monet, Pacem meam Ioan. 14.
do vobis, pacem meam relinquo vobis. Matth. 10. Ibidem 5.
Et in quacunque ciuitate pacem esse confirmandam adfirmans, beatos esse dicit pacificos. Haec quicunque ex instructione nostra (quod non aestimamus) vel non admittit, vel retractari posse crediderit, videat, quia in diuino iudicio contemptus sui rationem est, sicut de Deo confidimus redditurus. De clericis memorati Papae, qui ab Episcopo suo ante tempus aliquod contra regulas discesserunt, & schisma fecerunt, hoc fieri decreuimus, vt eos satisfacientes Episcopo suo misericordia subsequatur, & officiis Ecclesiasticis se gaudeant restitui, quia Dominus, & redemptor noster oues perditas ab errore laetatur inuentas, & super profugum filium paternam libertatem caelestis medicator accommodat. Quisquis verò clericorum post Luc. 15.
hanc formam à nobis probatam, quocunque sacrato Deo loco in Ecclesia Romana missas celebrare praesumpserit, praeter conscientiam Papae Symmachi, dum viuit statutis canonicis, velut schismaticus percellatur. Ista sufficiat cum Dei notitia sincerè protulisse. Et subscripserunt.

Laurentius Episcopus Ecclesiae Mediolanensis huic statuto nostro, in quo totam causam Dei iudicio commisimus, subscripsi.

Petrus Episcopus Ecclesiæ Rauennatis huic statuto nostro, in quo totam causam Dei iudicio commisimus, subscripsi.

Felix Interamnensis.
Maximus Bleranus.
Maximus Ticinensis.
Gerontius Fundensis.
Laurentius Boënsis.
Mercurius Sutrinus.
Hilarus Tempsanus.
Innocentius Ferentatis.
Vitalis Fundanus.
Aristus Ostiensis.
Victor Lunensis.
Chrysogonus Albanensis.
Romanus Numentanus.
Cresconius Tudertinus.
Ioannes Spolitinus.
Laurentius Vergomatis.
Rufentius Agnatinus.
Martianus Acanus.
Fortunatus Agninus.
Innocentius Forosempronien.
Hilarus Tempranen.
Seuerinus Tundaritanus.
Sebastianus Suranus.
Felix Atellanus.
Propinquus Tribensis.
Bonifacius Cameritanus.
Vindemius Antiatinus.
Valentinus Amiterninus.
Bonifacius Aquæuiuensis.
Æmilianus Suranus.
Cassianus Mutinensis.
Stephanus Venusinus.
Fortunatus Fulginensis.
Stephanus Neapolitanus.
Maximilianus Perusinus.
Concordius Mesinatis.
Castus Pratensis.
Martyrius Terracinensis.
Asterius Aquinatis.
Amantius Potentinus.
Vrsus Reatinus.
Innocentius Miuanatis.
Eustasius Cremonensis.
Eucarpus Meresape.
Serenus Nolanus.
Eutychius Tranensis.
Paschasius Vulturnensis.
Felix Nepesinus.
Innocentius Direntium Tiberinorum.
Syluanus Veliternus.
Mercurius Gabinatis.
Rusticus Buxentinus.
Adeodatus Formianus.
Iustus Signatinus.
Augustus Liparitanus.
Fortunatus Suessanus.
Iocundus Augustanus.
Viticanus Celeniensis.
Proculeianus Sepinatis.
Aprilis Lateranensis.
Memor Canusinus.
Elpidius Volaterranus.
Adeodatus Syluæ candidæ.
Rogatus Tauromenitanus.
Probus Carmeianen.
Tigridius Taurianus.
Ioannes Ariminensis.
Candidus Tiburtinus.
Asellus Popolienensis.
Collonicus Foroclodiensis.
Ioannes Turritanus.
Venerius Pallensis.
Seruus Dei Ferenensis.
Dulcitius Sancti Antimi.

INCIPIVNT DECRETA
HORMISDÆ PAPÆ.

IVSTINVS Augustus HORMISDÆ Papæ. Quo fuimus semper, & quo sumus studio pro conciliandis sententiis Catholicam fidem colentium, vt eodem animo cuncti venerentur lumen indiuiduum Trinitatis, palàm fecisse dinoscimur: nune legatum ad vestram beatitudinem vltrò ob hoc ipsum dirigẽtes Gratum virum spectabilem Magistrum scrinij, quò remedium tandem reperiatur discordiis varia certantium: nunc prono, libentique suscipientes affectu viros religiosissimos, quos interuentores vnitatis vestra Sedes Apostolica credidit destinandos. Profectò etenim tanquam ipsam pacem, & iocundis eos oculis aspeximus, & extensis manibus duximus amplectẽdos. Quinetiam omni intentione ordinabimus, vt venerabilis Ecclesia Constantinopolitana, necnon complures aliæ vota suscipiant ve-

stra, non solùm in exteris, sed in auferendis etiam nominibus, ex sacris Dypticis, quæ remouenda maximè postulastis. Verùm nonnullæ fuerunt vrbes, & Ecclesiæ tam Ponticæ, quàm Asiæ, ac præcipuè Orientales: quarum clerici, vel populi omnibus pertentati minis, atque persuasionibus, tamen nequaquam flexi sunt vt tollant Antistitum, & repellant nomina, quorum apud eos opinio floruit, sed morte vitam duriorem æstimant, si mortuos condemnauerint, quorum gloriabantur vita superstitum. Quid igitur faciamus huiusmodi pertinaciæ, quæ nec dicto audiens existit, & tormenta in tantum despicit, vt amplum sibi, ac festiuum iudicet, si corpore priùs, quàm religioso desistat consilio? Nobis quidem videtur opus esse molliùs agendi, & clementiùs, quæ si non in tua sanctitudine iam, nec in alio poterunt inueniri: nam neque sanguinis, & suppliciorum cupidi (quod dictu etiam graue est) libellum suscepimus, neque vt paruo discrimine remaneant imperfecta concordiæ desideria: sed ad prorogandam, quo possumus ordine, coniunctionem membrorum Ecclesiæ. Vtrum itaque præstantius erit minorum gratia in totum esse nobis aduersas tantas multitudines, an concessis exiguis, & remissis, maiora & omni ratione quærenda corrigi: vt quæ non licuit per omnia, saltem ex necessariis partibus allegantur? Veniam itaque nominum postulamus, non Acatij, non vtriusque Petri, non Dioscori vel Timothei, quorum vocabula ad nos datæ sanctitatis tuæ epistolæ continebant: sed quos in aliis celebrauit ciuitatibus Episcopalis reuerentia, & hoc exceptis vrbibus, vbi vestræ beatitudinis libellus iam in plenum admissus est, nisi hanc quoque partem beneuolentia statuerit vestra mitiùs corrigendam. Verùm nec iudicio res caret Sedis Apostolicæ, vt non magis venia dicenda sit, quàm deliberata iam, ac perspecta definitio. Anastasius siquidem religiosissimæ memoriæ vestræ culmen Ecclesiæ palàm, apertéque constituerat: cùm hoc idem scriberet negotium decessori nostro, satis esse pacem affectantibus, si nomen tantùm reticeatur Acatij. Ergo priora vestræ sedis constituta sequitur, qui non omnes memorias mortuorum iudicat contemnendas, vt indignum habeatur, & incongruum, si non placidior omnibus non solùm defunctis, sed etiam superstitibus vestra diuulgetur in omni fine terrarum lenitas: & hoc quidem non dubitauerimus, ita gratiosum vobis futurum, vt pacifico statim responso lætior mundus reddatur. Retineat autem vestra sanctitas, quod dudum scripsimus ex Oriente supplicationes nobis esse destinatas voluntatem ipsorum continentes, & arbitrium, in quo sese duraturos ostendunt firmiter, & à quo nulla ratione desistendum æstimant. Hanc itaque chartulam secundùm nostra promissa per Ioannem virum reuerendissimum Episcopum dirigendam vobis in præsenti merito credidimus: vt à vestra sede etiam tenor eius admissus ad colligendas proficiat, & adunandas vbique venerabiles Ecclesias, & Hierosolymitanam præcipuè: cui tantum omnes fauorem impendunt, quasi matri Christiani nominis, vt nemo audeat ab ea sese discernere. Consensum itaque proprium tuam sanctitudinem epistolari quoque pagina conuenit declarare: vt cognito omnibus, atque patefacto tenore eiusdem chartulæ à vobis etiam laudari, & tenaciter custodiri lætior mundus existat. Data v. Id. Sept. Calchedone. Rustitio Conf. accepta pridie Kal. Decemb. Conf. SS. An. Christi 520.

Exemplar precum.

DEO amabili, ac piissimo Imperatori, ex Deo Augusto, & Principi IVSTINO Christianissimo deprecatio, & supplicatio ab Hierosolymitanis, & Antiochenis, & secundæ Syriæ clericis, & Abbatibus, & possessoribus prouinciæ Syriæ. Haurite aquam cum lætitia ex fontibus salutis, vociferatur Esaias propheta & clamat, fontes salutis, Euangelicas veritates, & prædicationes manifestè ostendens, ex quibus beati Apostoli, & eorum, qui per ordinem fuerunt discipuli, & sapientes Ecclesiæ doctores, salutarem aquam fidei haurientes, omnem sanctam Dei Ecclesiam irrigauerunt, quæ in petra summi Apostolorum subnixa rectum, & inconflexibilem confessionem custodiens, fiducialiter cum eo ad vnigenitum filium Dei omni tempore exclamat dicens: Tu es Christus filius Dei viui. Hanc salutarem confessionem à sanctis quatuor Synodis, quæ Euangelicis præceptis sunt honoratæ, suscipientes nunquam per Christi gratiam à traditis nobis rectis dogmatibus deuiauimus, sicut rerum testatur probatio, & 11. Esai. 12. Matth. 16.

tempore necessitatis fidei constantia demonstrat. Si igitur, vt Christiani, rationi fidei sumus participes, Domine piissime, & ad communem pacem, & ad vnitatem festinamus, nostram fidem, quam ab initio suscepimus, per hanc satisfactionem nostram manifestam vestræ faciemus pietati: vt notum sit, quia & paci concurrimus, & à recta cum Dei iuuamine non diuertimus fide: sed omnem ex æquo hæresim execramus, non solùm Eutychianistas, & Acephalos, sed & Nestorianos, & hominem colentes toto animo odientes, anathematizamus. Nos autem, Domine Christianissime Imperator, sicut superiùs dictum est, in Patrem, & Filium, & Spiritum sanctum ab initio baptizati quoque, & credentes vnam essentiam Dei in tribus subsistentiis adoramus secundùm sanctorum Patrum mathema, & symbolum, credentes in vnum Deum Patrem omnipotentem, & in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, vnigenitum, Deum Verbum, similiter & in vnum Spiritum sanctum. Et secundùm hoc diuinum mathema, definitionem à sancta Chalcedonensi synodo promulgatam intelligimus quoque, & suscipimus confitentes, & credentes, quia vna substantia, vel persona, quod idem ipsa sancta Synodus in duabus naturis, id est in deïtate, & humanitate indiuisè, & inconfusè prædicauit, Deum Verbum, & Dominus noster Iesus Christus vnus est ex sancta, & vnius essentia Trinitatis. Si enim vnum Deum in tribus subsistentiis, sicut dictum est, accipimus, Pater autem non est incarnatus, nec Spiritus sanctus, Deus Verbum incarnatus est, & homo factus est, vnus est sancta, & vnius essentia Trinitatis secundùm filiationis proprietatem. Sic itaque secundùm prædictas sanctas quatuor Synodos credentes & secundùm Dei verbum natiuitatem secundùm carnem confiteri non renuimus. Vnde propriè Dei genitrix sancta Virgo esse creditur, tanquam natura, & veritate vnius essentiæ Patris Filium, Deum Verbum, per naturam immutabilem, ex ipsa factum hominem enixa est, & duas naturas in Christo per essentiam, vel substantiam vnitas confitentes, sicut in vnius persona, vel substantia, neque harum diuersitatem, vel proprietatem post vnitionem auferimus, nec eas diuidere in duabus personis, & substantiis per vnitionem sumus edocti. Eundémque scimus vnigenitum Filium Dei, & ante incarnationem eius, & post idem Deum simul, & hominem, passibilem carni, impassibilem deïtati, circunscriptum corpori, non circunscriptum spiritui, eundem terrenum & cælestem, quem mundus, vt hominem cepit, & vt Deum continere non potuit, mortalem & immortalem, nusquam naturarum diuersitate sublata, neque diuidentes per essentiam vnitionem. Hoc enim verè magnum pietatis mysterium, quia vnus ex sancta, & vnus essentia Trinitatis incarnatus, & homo factus Deus Verbum, in vtraque natura deïtatis, & humanitatis indiuisè, & inconfusè cognoscitur, & adoratur, non conuersionem, vel mutationem sustinens, sed proprietatem vtriusque naturæ in vna persona in semetipso conseruans. Ob hanc igitur fidem prædictas sanctas Synodos suscipientes, & custodientes anathematizamus omnes, qui aduersus eas quocunque tempore, vel modo aliquid conscripserunt, præcipuè Ioannem Egotam, qui aduersus memoratam sanctam Chalcedonensem Synodum multas, vt Nestorianus, blasphemias euomuit, similiter condemnantes & Timotheum Ælurum cognominatum, sicut Eutychianistam, aduersus eam cum suis latrantem sequacibus. Ita ergo cum Dei iuuamine semper sensimus, etiam nunc sentimus, quapropter hanc satisfactionem vestræ obtulimus pietati. Iubere enim dignata est nos proprium intellectum, & quemadmodum de sana fide sentimus, exponere, quia quidam hæretici, dum suam malam fidem occultare festinant, nostram in Christo libertatem, & tectam fidem detractare conantur. Supplicamus igitur clementiam vestram solicitudinem de perfecta Ecclesiarum vnitione sanctarum habere debere, vt vnitas, quæ cum Dei facta fuerit iuuamine, nec vllo deinceps rationabili, aut irrationabili occasionis fomite inquietari pax possit. Deus autem omnium vestrûm pium adimpleat desiderium in gloriam sui, & reipublicæ disciplinam.

Hormisda Iustino Augusto.

INTER ea, quæ ad vnitatem Ecclesiæ pertinent, propter quam Deus clementiæ vestræ elegit imperium, in literas contulistis, hoc quoque venerabilis III.

Imperator cura fidei, cui multipliciter vos studere declaratis, adiecit, vt aliquorum preces perferendæ ad humilitatis meæ notitiam iungerentur: quibus vel quid quæstionis oriretur agnoscerem, vel ad submouendum propositæ consultationis ambiguum, responsum à me religiosæ scientiæ conueniens redderetur. Legi omnia solicitudine, qua decebat, & licèt ad responsi plenitudinem sufficere potuisset, si illa tantùm, quæ à veteribus sunt definita, rescriberem: tamen vt religiosi propositi vestri remunerarer affectum, non subtrahendum credidi mei quoque sermonis obsequium, quod de emergentibus Nestorij, & Eutychetis venenis paterna omisit instructio, penè omnes impietates cum inuentoribus tam nefandorum dogmatum conuenientia in vnum synodica decreta præcesserunt. Nec vlteriùs locus vllus, tam diris perfidiæ seminibus amputatis, aut Christum Dominum nostrum credere sine carnis fuisse veritate, aut eundem, & hominem de materni vteri intemerata fœcunditate prodisse, cùm alter eorum dispensationem, qua saluati sumus, negando, quantum in se est, irritam faceret, alter opinione contraria, sed impietate consimili in eodem Domino nostro Iesu Christo potestatem diuinam à vera humilitate secluderet, neque ille recordatus, quia palpandam carnem suam Christo ostendit, neque ille Euangelij memor, Verbum carnem factum esse dicentis. Cui vox Domini indeficienter insonare debuerat, qua dixit, & docuit, Nemo ascendit in cælum, nisi qui de cælo descendit, filius hominis, qui est in cælo. Sæpe hæc & multis præcedentium sunt comprehensa sententiis, sed nec clementia vestra, licèt etiam dicta sint, fastidiosè poterit repetita agnoscere, nec nobis pudor est ea quæ sunt à prædecessoribus nostris prædicata, reuoluere. Neque enim possibile est, vt sit diuersitas prædicationis, vbi vna est forma veritatis, nec ab re iudicabitur alienum, si cum his, cum quibus conuenimus fide, congruamus & dogmate. Reuoluantur piis mansuetudinis vestræ auribus decreta synodica, & beati Papæ Leonis conuenientia sacræ fidei constituta, eadem inuenietis in illis, quæ recensetis in nostris. Quid ergo est post illum fontem fidelium statutorum, quod ampliùs, si tamen fidei terminos seruat, quamlibet curiosus scrutator inquirat? Non opus est aut adiectione plebis, aut institutione perfectis, nisi fortè vult quisquam dubitare, quàm credere, certare, quàm nosse, sequi dubia, quàm seruare decreta. Nam si Trinitas Deus, hoc est Pater, Filius, & Spiritus Sanctus, Deus autem vnus, specialiter legislatore dicente; Audi Israël, Dominus Deus tuus vnus est, qualiter habet necesse est, aut diuinitatem in multa diuidat, aut specialiter passionem ipsi essentiæ Trinitatis impingat. Et (quod absit à fidelium mentibus) hoc est aut plures Deos more profanæ gentilitatis inducere, aut sensibilem pœnam ad eam naturam, quæ aliena est ab omni passione, transferre. Vnum est sancta Trinitas, non multiplicatur numero, non crescit augmento, nec potest aut intelligentia comprehendi, aut hoc, quod Deus est, discretione seiungi. Quis ergo illi secreto æternæ, impenetrabilisque substantiæ, quod neque vlla vel inuisibilium creaturarum potuit inuestigare natura, profanam diuisionem tentet ingerere, & diuina, atque arcana mysteria reuocare ad calculum moris humani? Adoremus Patrem, & Filium, & Spiritum Sanctum, indistinctam distinctè, incomprehensibilem, & inenarrabilem substantiam Trinitatis, vbi si admittit numerum ratio personarum, vnitas tamen non admittit essentiæ singularitatem, ita tamen, vt seruemus diuinæ propria naturæ; seruemus propria vnicuique personæ, vt nec personis diuinitatis singularitas generetur, nec ad essentiam hoc, quod est proprium nominum, transferatur. Magnum est, & incomprehensibile sanctæ mysterium Trinitatis. Deus Pater, Deus Filius, Deus Spiritus sanctus, Trinitas indiuisa, & tamen notum est, quia proprium est patris, vt generaret filium, proprium filij Dei, vt ex patre patri nasceretur æqualis: notum etiam quid sit proprium Spiritus sancti, vt de patre & filio procederet sub vna substantia deitatis. Proprium autem filij Dei, vt iuxta id, quod scriptum est, in nouissimis temporibus Verbum caro fieret, & habitaret in nobis. Ita intra viscera sanctæ Mariæ Virginis genitricis Dei vnitus vtrisque sine aliqua confusione naturis, vt qui ante tempora erat filius Dei, fieret filius hominis, & nasceretur ex tempore hominis more matris vuluam natus apetiens, & virginitatem matris

Luc. 24. Ioan. 1. Ioan. 3. Deut. 6. 1 Pet. 1. Ioan. 1.

deitatis virtute non soluens. Dignum planè Deo nascente mysterium, vt seruaret partum sine corruptione, qui conceptum fecit esse sine semine, seruans quod ex patre erat, & repræsentans quod ex matre suscepit. Nam vnde iacens in præsepio videbatur in cælo, inuolutus pannis adorabatur à magis, inter animalia editus, ab Angelis nunciatus, vix egressus infantiam, adnuncians mysticas sine instituente doctrinas, inter rudimenta annorum puerilium edens cælestium signa virtutum? Idem enim Deus, & homo, non, vt ab infidelibus dicitur, sub quarta introductione personæ, sed ipse Dei filius Deus, & homo, idem virtus, & infirmitas, humilitas, & maiestas, redimens, & venditus, in cruce positus, & cæli regna largitus. Ita nostræ infirmitatis, vt possit interimi, ingenitate potentiæ, ne posset morte consumi, sepultus est, iuxta id quod homo voluit nasci, & iuxta id quod patri erat similis, resurrexit, patiens vulnerum, & saluator ægrorum, vnus defunctorum, & viuificator obeuntium. Ad inferna descendens, & à patris gremio non recedens. Vnde & animam, quam pro communi conditione posuit, pro singulari virtute, & admirabili potentia mox resumpsit. Hæc ita esse, nec vllam dubitationem oportere recipere, id est, ne Dominus noster Iesus Christus aut inter corporis passiones Deus non esse crederetur, aut ne Deus tantùm, non etiam homo inter opera mirabilium stupenda virtutum, proposito nos duorum Apostolorum informauit exemplo, Deum esse Christum Dominum nostrum Petri fide, hominem Thomæ dubitationem declarans. Quid enim intererat, vt quem se homines dicerent, discipulos suos vellet inquirere, nisi vt respondente Petro: Tu es Christus filius Dei viui, notum faceret, non hoc de carne, & sanguine proditum, sed patre Deo inspirante reuelatum, & per testimonium laudatæ responsionis fides patefacta fieret veritatis? Quid intererat, vt apparente post resurrectionem Domino Thomas tantùm aut abesset à cæteris, aut solus ambigeret, nisi vt mundus crederet, quod ambigens discipulus explorasset, vt dum vnius manibus se pateretur tangi, ab vniuersitate fidelium quid esset, possit agnosci? Non ergo ad improbandum discipulum interposita est dubitatio, sed quæsita posteritatis instructio. An ne aliud expectat, quod se idem Dominus Cleophæ cum alio discipulo, cùm ad Emmaum tendentes de se loquerentur inseruit? Et quanquam de resurrectione Domini per mulieres, quæ primæ ad monumentum conuenerant, agnouissent, tamen vt per eorum dubitationem daret credentibus futuris sæculis firmitatem, incipiens à Moyse, & omnibus Prophetis, quòd oportuisset pati Christum, & ita intrare in gloriam suam, interpretatus ostendit & per passionem humanam naturam, & diuinam in eo esse per gloriam. Multiplicibus hæc sanctarum scripturarum insinuantur exemplis, nec apud religiosam conscientiam tuam, venerabilis Imperator, tanquam ignota dicuntur; fides enim ipsa, quæ à te constanter adseritur, tibi reddit hoc muneris, vt sensibus tuis & affectum sui inserat, & scientiam, per quam diligentiùs adseratur, infundat. Et tamen interest dispensationis mihi creditæ, vt ego quoq; vel apud scientes nota non taceam, vt succedente sibi per vices temporum Catholicorum prędicatione, sensim quod indeficienter adseritur, sine fine credatur. Latiùs hæc, quæ ad deitatem, humanitatémque Domini nostri Iesu Christi pertinent, & in eo vnitas duas sine confusione naturas, potui secundùm veterum definita disserere, si esset aduersum eos, qui iis dissentiunt, disputandum, sed cùm in manibus omnium sint & synodica constituta, & beati Papæ Leonis dogmata, perstrinxisse potiùs pauca, quàm euoluere credidi conuenientius vniuersa. Nunc verò agnoscere satis est, & cauere, ita proprietatem, & essentiam cogitandam, vt sciatur quid personæ, quid nos oporteat deferre substantiæ. Quæ qui indecenter ignorant, aut callida impietate dissimulant, dum omittunt, quid sit proprium filij in trinitate, tendunt insidias vnitati. Sed si quæ prædicta sunt, validis teneantur fixa radicibus, nec à paterna traditione receditur, & constanter quæstionibus obuiatur. Data VIII. Kalend. April. Valerio Victorio Cons. *Luc. 24.* *An. Christi 521.*

Hormisda presbyteris, diaconibus & archimandritis secundæ Syriæ.

IV. LECTIS literis dilectionis vestræ, quibus inimicorum Dei patefacta vesania est, & infidelium pertinax furor dolenter expositus, qui dum rediuiuo spiritu oderunt Deum, membra illius

impiè persequuntur. Quantum ad constantiæ vestræ agnitionem benedixi Deum, fidem militum suorum inter aduersa seruantem, sed rursum Ecclesiarum concussionem, & seruorum Dei molestias, laboréſque considerans Propheta..............................

....

INCIPIVNT DECRETA GREGORII PAPÆ IVNIORIS.

IN nomine Domini Dei & saluatoris nostri Iesu Christi, imperante Domino nostro, piissimo Augusto Leone, à Deo coronato, Magno Imperatore, Anno sexto P.C. eius anno sexto, sed & Constantino, nouo Imp. eius filio, anno secundo. Mense Aprili, Indictione quarta.

Præsidente sanctissimo, ac ter beatissimo Gregorio Apostolico Papa, in basilica beati Petri Apostolorum principis, ante confessionem consedentibus etiam sanctissimis Episcopis.

Agnello Ferentinati.
Vitale Alatrino.
Martiano Gabiis.
Tiberio Sylua candida.
Georgio Nepæ.
Andrea Albanensi.
Tribunatio Falaris.
Ioanne Blerano.
Sergio Prænestino.
Synderedo Archiepiscopo Spaniæ.
Sedulio Episcopo Britaniæ.
Fergusto Episcopo Scotiæ.
Maiorino Polimarrij.
Ioanne Beliternensi.
Opportuno Maruranensi.
Georgio Portuensi.
Gregorio Anagnias.
Ioanne Signias.
Agnello Sutrino.
Anastasio Tiburtino.
Vuiliarir Narniensi.
Petro Amerino.

Et venerabilibus presbyteris.

Sisinnio.	Ioanne.
Ioanne.	Eustratio.
Marino.	Constantino.
Epiphanio.	Marino.
Sisinnio.	Ioanne.
Georgio.	Thalassio.
Gregorio.	Ioanne.
Ioanne.	

Adstantibus quoque diaconibus.

Petro Archidiacono.
Gregorio Macoseu.
Benedicto Diaconibus, vel cuncto clero.

GREGORIVS sanctissimus, ac beatissimus Papa dixit: Cùm simus dominicæ plebis superna miseratione rectores: studiosiùs nos conuenit Dei præsidio pro eorum sæpe cogitare salute, ne de creditis frustraris (quod absit) animabus, insidiis antiqui hostis ante omnium pastorem, nisi succedat præueniendo de offensis correctio, destrictam cogamur soluere rationem. Dúmque perpendo, vel ad animum reduco, quanta circunspectione nos oporteat in vigilando contra sui cuiusque sceleris nequitiam obuiare, & siquando insilierit ad perturbandas fidelium mentes adiutorio superno ictui eius resistere, valde concutior, atque nimis tabesco: ne serpentina calliditate (quod absit) leuiores quoque decipiat, Deo verè fauente, solicitudine nimia animæ æquiori mente diuino iuuamine freti pro salute omnium studere debemus, vt inconfuso vultu, non de fraude cuiusquam perculsi adsistere æterno iudici mereamur, & vocem audire inquientem, Euge serue bone, & fidelis, quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam, intra in gaudium Domini tui. Hinc namque est, quod ingemiscens dico, qui populi Christiani aliquos per prouinciam Italiam hanc commorantes audio tenere contra Catholicam fidem, & Patrum statuta, ita vt Deo sacratas feminas ducere præsumant mulieres, & propinquas in coniugio socient, quod opportunum est spiritali amputari mucrone, atque si vestræ placet sanctitati, radicitus euelli: ne seges boni agricolæ zizaniorum mista horrentibus fructibus sordescat.

Matth. 25. *Luc. 19.* *Matth. 13.*

Sanctissimi Episcopi, seu venerabiles presbyteri responderunt.

VERE cognoscimus gratia sancti Spiritus cor Apostolatus vestri succen-

censum, vt tantæ miseriæ squalores à fidelium mentibus detergantur, & quasi vulnus corpori infixum aditu talis miseriæ obserato salutari antidoto curetur, sicut bene præuisum est interdictione anathematis, ne denuo quispiam hoc Romanus, Longobardus, vel cuiuscunque sit gentis, sacrique baptismatis vnda lotus, attentet, vt non tanti piaculi mole oppressus præcipiti incidat, aut voragine mergatur iniquitatis, vitari debeat, atque radicitus euellatur.

Post hanc omnium consonam responsionem Gregorius Apostolicus Papa ante corpus memoratum venerabilis Christi Apostolorum principis, inferendo sententiam dixit.

I. Siquis presbyteram duxerit in coniugio, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

II. Siquis diaconam duxerit in coniugio, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

III. Siquis monacham, quam Dei ancillam appellant, in coniugio duxerit, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

IV. Siquis commatrem spiritalem duxerit in coniugio, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

V. Siquis fratris vxorem duxerit in coniugio, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

VI. Siquis neptem duxerit in coniugio, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

VII. Siquis nouercam, aut nurum suam duxerit in coniugio, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

VIII. Siquis consobrinam suam duxerit in coniugio, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

IX. Siquis de propria cognatione, vel quam cognatus habuit, duxerit in vxorem, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

X. Siquis viduam furatus fuerit in vxorem, vel consentientibus ei, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

XI. Siquis virginem, nisi desponsauerit, furatus fuerit in vxorem, vel consentientibus ei, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

XII. Siquis ariolis, aruspicibus, vel incantatoribus obseruauerit, aut phylacterio vsus fuerit, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit.

Siquis in quoquam partem, vel præcepta antè emissa Apostolicæ Ecclesiæ de oliuetis, & locis diuersis temerauerit, & non in omnibus obseruauerit, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit. XIII.

Hadriano filio Exhilarati, qui pòst præstito sacramento in Apostolica confessione Epiphaniam diaconam inlicito ausu in vxorem habet, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit. XIV.

Epiphania diacona, quæ pòst præstito sacramento cum Hadriano Exhilarati filio fuga lapsa est in vxorem, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit. XV.

Siquis eis in tam crudeli assensum præbuerit, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit. XVI.

Siquis ex clericis laxauerit comam, anathema sit, & responderunt omnes tertiò, anathema sit. XVII.

Gregorius, Episcopus sanctæ Catholicæ, atque Apostolicæ Romanæ Ecclesiæ huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Agnellus, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Ferentinensis, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Ioannes, humilis Episcopus sanctæ Ecclesiæ Beliternensis, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Ego Vitalis, Episcop. S. Eccl. Alatrinæ, huic constituto, à nobis promulgato, subs.

Opportunus, gratia Dei Episcopus sanctæ Ecclesiæ Maturianensis, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Martinianus, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Gabinatis, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Georgius, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Portuensis, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Tiberius, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Syluæ candidæ, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Ego Gregorius, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Anagninæ, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Georgius, Episcopus sanctæ Ecclesiæ Nepisinæ, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Ioannes, indignus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Signinæ, huic constituto, à nobis promulgato, subscripsi.

Andreas, Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Albanenſis, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Agnellus, peccator Epiſcopus S. Eccleſiæ Sutrinæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Tribunatius, indignus Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Falaritanæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Anaſtaſius, Epiſcopus S. Eccleſiæ Tiburtinæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Ioannes, Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Bleranæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Vuillari, Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Narnienſis, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Sergius, gratia Dei Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Præneſtinæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Petrus, humilis Epiſcopus ſanctæ Eccleſiæ Amerinæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Maiorinus, Epiſcopus S. Eccleſiæ Polimartij, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Syndcredus, Epiſcopus ex Spania, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Sedulius, Epiſcopus de genere Scotorum, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Ferguſtus, Epiſcopus Pictus, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Item ſubſcriptio presbyterorum.

Siſinnius, humilis presbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tituli ſancti Laurentij, qui appellatur Lucinæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Ioannes, preſbyter ſanctæ Rom. Eccleſiæ, tituli ſanctæ Cæciliæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Siſinnius, preſbyter ſanctæ Rom. Eccleſiæ, tituli ſancti Xiſti, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Ioannes, preſbyter, tituli ſancti Marcelli, huic conſtituto à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Ioannes, humilis preſbyter S. Rom. Eccl. tituli ſanctæ Suſannæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Euſtratius, humilis preſbyter S. Rom. Eccl. tituli ſanctæ Anaſtaſiæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Georgius, immeritus preſbyter ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, tituli SS. Ioannis & Pauli, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Thalaſſius, humilis preſbyter ſanctæ Rom. Eccl. tituli ſanctæ Dei genitricis, qui appellatur Caliſti trans Tiberim, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Marinus, humilis preſbyter S. Rom. Eccl. tituli ſanctæ Sabinæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Conſtantinus, preſbyter ſanctæ Rom. Eccl. tituli S. Cyriaci, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Gregorius, humilis preſbyter ſanctæ Rom. Eccleſiæ, tituli ſancti Clementis, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Epiphanius, humilis preſbyter ſanctæ Rom. Eccl. tituli ſancti Laurentij, qua Damaſi, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Marinus, indignus preſbyter S. Rom. Eccl. tituli Apoſtolorum, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Ioannes, humilis preſbyter S. Rom. Eccl. tituli ſanctæ Priſcæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Petrus, indignus Archidiaconus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Gregorius, indignus, & humilis diaconus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Muſchus, humilis diaconus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Benedictus, indignus diaconus ſanctæ Sedis Apoſtolicæ, huic conſtituto, à nobis promulgato, ſubſcripſi.

Die non. April. Imp. Domno piiſſimo Auguſto Leone, à Deo coronato magno Imp. anno ſexto pc. eius anno ſexto. Sed & Conſtantino nouo Imp. eius filio, anno ſecundo. Indictione quarta. An. Chriſti 721.

FINIS.

PRISCA
CANONVM
EDITIO LATINA
COMPLECTENS
CANONES CONCILIORVM
ANCYRANI, NEOCÆSARIENSIS, NICÆNI, SARDICENSIS, GANGRENSIS, ANTIOCHENI, LAODICENSIS, CONSTANTINOPOLITANI PRIMI, ET CHALCEDONENSIS.

Quæ nunc primùm in lucem prodit, ex antiquissimo Codice MS. Bibliothecæ CHRISTOPHORI IVSTELLI.

LECTORI.

VT nihil desiderares, ERVDITE LECTOR, quod ad antiquitatis Canonicæ & Ecclesiasticæ memoriam conseruandam posteris vsui esse posset, huic operi nostro priscam illam Canonum Editionem Latinam, à cæteris quæ hactenus editæ sunt aliam atque diuersam, quam multi iique grauissimi viri sæpe laudarunt, inserendam esse duximus. Hanc ex venerandæ antiquitatis Codice MS. literis maiusculis, & bene quadratis descripto Bibliothecæ Christophori Iustelli tibi repræsentamus. Continebat olim ille præstantissimus Codex Canones Conciliorum Ancyrani, Neocæsariensis, Nicæni, Sardicensis, Gangrensis, Antiocheni, Laodicensis, Constantinopolitani I. & Chalcedonensis: sed, quod maximè dolendum, Synodi Laodicenæ integri Canones, & maxima pars Sardicensium, cum postrema parte subscriptionum Concilij Nicæni iniuriâ temporum periere. Quæ tamen supersunt Concilij Sardicensis fragmenta, post Nicænam Synodum collocauimus. Authorem namque huiusce Editionis non dignitatem Conciliorum, sed ordinem temporis sequutum fuisse in sua Collectione vero simile est. Nec obstat quòd in eo Codice Chalcedonensis Synodus ordine præpostero ante Constantinopolitanam ponatur, & Canon XXVIII. Chalcedonensis inter Constantinopolitanos referatur: cùm id potius hallucinationi vel incogitantiæ amanuensis qui hunc Codicem exscripsit, quàm auctoris errori, vel imperitiæ tribuendum esse videatur. Et quamuis alia non pauca deprauata, corrupta, & confusa in eodem libro passim occurrant, quæ non abs re amanuensis errata iudicari possent, nobis tamen in tam eleganti & tantæ vetustatis cimelio aliquid emendare aut immutare religio fuit; satis esse rati, si ad marginem scriptoris σφάλματα annotaremus.

TESTIMONIA DE ANTIQVA Collectione Canonum Latina.

PETRVS DE MARCA Archiepiscopus Tholosanus libro III. de Concordia Sacerdotij & Imperij, pag. 414.

POST Synodum Chalcedone habitam Canones Græci latinitate donati sunt, & Occidentalibus communicati, interpretatione in eam rem elaboratâ, cuius meminit Dionysius Exiguus: eiúsque exemplar antiquißimum retinet adhuc Bibliotheca Vaticana à viris eruditis laudatum; & alterum veneranda antiquitatis Codicem MS. vir de antiquitate Canonica optimè meritus Christophorus Iustellus, in quo descripti sunt post cæteros Canones XXVII. *Concilij Chalcedonensis.*

CLAVDIVS SALMASIVS libro de Primatu Papæ pag. 105.

ANTIQVI moris est vt vrbis Romæ Episcopus habeat principatum, vt suburbicaria loca & omnem suam Prouinciam sua solicitudine gubernet, &c. Hic Canon sic Latinè versus, ac scriptus habetur in antiquißimo libro grandiori litera exarato, qui hodie est penes Cl. Iustellum, quem honoris causâ nomino.

l. incipiunt

*INCIPIT CONSTITVTA CANONVM ANCYRENSIVM.

l. Explicant

EXPLICIT CAPITVLA CANONVM ANCYRENSIVM.

l. incipiunt

*INCIPIT CONSTITVTA EIVSDEM CONCILII.

Isti Canones priores quidem sunt Nicænis Canonibus expositis: Sed tamen Nicæni primò accepti sunt, propter auctoritatem sancti & magni Concilij quod factum est in Niciam.

CANONES CONSTITVTI A SANCTIS PATRIBVS qui congregati sunt per sanctum Spiritum in ciuitate Ancyrense. Tit. XXIV.

De presbyteris qui immolauerunt in persecutione.

I. PRESBYTERI qui immolauerunt & iterum resipiscerunt, & neque reluctauerunt per remedium *aliquem: sed ex veritate, neque ante per compositum ea quæ egerunt firmantes, vt ostenderent se quasi suppliciis missos vt videantur & credantur per scemate offerri se is, de istis (l. aliquod)

ad. offerre / autem eos. / l. precari. placuit honorem quidem secundùm Cathedram eos * habere, aut * precare, aut agere, aut factò ministerio ministrare non liceat.

De Diaconis qui immolauerunt.

II. DIACONI similiter qui immolauerunt & postea resipiscerunt, dignitatem quidem suam habere & cessare eos à sacro ministerio panis & calicis, non portare neque ministrare. Si autem aliqui Episcoporum ipsorum scientes laborare eos, humilitatem mansuetudinis habere, voluerint plus aliquid dare eis vel minuere in eorum esse potestatem.

De his qui in fuga tenti per vim paganizauerunt.

III. QVI fugientes tenti sunt, aut à domesticis suis traditi sunt, aut substantias suas perdiderunt: passos autem supplicia, aut in carcerem missos clamantes Christianos se esse tentos adque in manibus ferro violenter mittentes, & escam cum paganis necessitate acceperunt, confitentes quia sũt Christiani, & luctum de hoc quod euenit semper ostendentes, cum omni humilitate & scemate bonitatis, & sæculi huius humilitate istos, quasi foris à peccato factos de communione non priuari. Sin autem priuati sunt ab aliquibus vt possent plus probari, & ab aliquot, mox suscipi. Hæc autem similiter aput clericos vel laicos discussum est, vt si possibile & laici tale necessitate subiecti ad prouectionem honoris possunt venire. Placuit ergo & istos, quasi nihil peccantes, aut antea inueniatur recta vita eorum, ad ordinationem venire cleri.

f. cum — *De his qui multifariè egerunt * paganis.*

IV. f. idola — QVI per vim immolauerunt qui & aput * idolis cenauerunt, quanti & scemate inlustrati ascenderunt & veste vsi sunt pretiosa, & acceperunt ex præparata cœna diuersi. Placuit eos tres annos, orationi simul communicare, eos biennio, & sic ad perfectum venire: quanticunque verò ascenderunt cum veste in luctu, & recumbentes comederunt cum tristitia & lacrymis, si compleuerunt subiectum triennium sine oblatione recipiantur. Si autem ederunt biennio subiecti sunt, & tertio anno communicent sine oblatione vt perfecti quarto anno accipiant. Episcopi autem habere potestatem, mores conuersionis eorum probantes, humaniter, aut ampliùs addere tempus: obiens autem & vita qui antecedet, & qui sequitur probatus. Et sic humanitas superadnumeretur.

(defunt quædam verba.)

De his qui timori paganizauerunt.

DE his qui per minas & timorem paganizauerunt per supplicia & substantiæ * perditionis, aut * transmigrationis immolauerunt, & vsque * ad præsente tempore non pœnituerunt, neque conuersi sunt, & nunc extra tempore synodi, supplicantes; placuit eos vsque ad maiorem diem ad audientiam suscipi, & post maiorem diem subiacere triennio, & postea communicare sine oblatione, & sic venire ad perfectum, vt tempus sex annorum compleant. Si autem aliqui ante synodum suscepti sunt ad pœnitentiam, ab illo tempore numerari eis principium annorum sex. Si autem aliqui periculum mortis, vel expectatio ab infirmitate, aut alterius occasione, oportet istos sub hora suscipi. V. perditionem. transmigrationem. præsens tempus.

De his qui in idolorum locis comedunt.

DE his qui in festiuitate locis abominandis gentilium simul edunt, & suam escam defendentes pollutam comederunt, placuit eos biennio subiacere, & sic suscipi quia oportet post oblationem vnumquemque Episcopum eos probare, & vitam singulorum agnoscere. VI.

De his qui sæpius immolauerunt.

QVI secundo & tertio immolauerunt per vim, quatuor annis subiaceant, & duo sine oblatione communicent, & septimo ad perfectum suscipiantur. VII.

De his qui & alios suadent idolis immolare.

QVANTI autem non solùm apostatarunt: sed & fratres sollicitauerunt, & rei fuerunt pro hoc quia sollicitati sunt, hi tribus annis locum audientiæ suscipiant: in aliis autem sex annis locum eo quo deciderunt vacent, alium autem annum communicent sine oblatione, vt decem annos complentes perfectum suscipiant locum: in hoc autem oportet eorum custodire vitam. VIII.

De diaconibus qui in ordinatione nubtias contestantur.

DIACONI qui sunt ordinandi, si contestati sunt ante ordinationem, IX.

& dixerunt oportere se nubere, non posse eos sic manere, hi post hoc nubentes, sint in ministerio pro eo quod præceptum eis est ab Episcopo. Si autem aliqui non contestati tacuerunt, & placuit eis in ordinatione perseuerare innupti, & postmodum venerunt ad nuptias, cessare eos omnino à ministerio diaconi.

De puellis quæ sponsatæ sunt, & ab aliis disstipulatæ sunt.

X. QVÆ sponsatæ sunt, & ab aliis sunt raptæ, placuit post hoc eas reddi, cui antè desponsatæ sunt, etiamsi ei vim ab eis aliquid perpessæ sint.

De his qui cùm catechumeni essent immolauerunt.

XI. QVI ante baptismum immolauerunt, postea autem baptizati, placuit eos ad officium venire, sicut & cæteri.

Vt non sine Episcopo liceat quemquam ordinare, ab iis qui dicuntur Corepiscopi.

XII. COREPISCOPIS non licere presbyteros aut diaconos ordinare, sed neque presbyteris ciuitatis sine iussione Episcopi, sed cum eisdem litteris eundi ad singulas parocias.

De his qui abstinent à carnibus.

XIII. QVI in clero sunt presbyteri vel diaconi abstinentes à carnibus, placuit vt tangerent. Et si non obaudierint Canonem, placuit cessare eos de ordine.

De his qui temerè res Ecclesiasticas distrahunt.

XIV. QVÆ adpertinent Dominico, si quando non esset aut nesciens Episcopus, presbyteri venundauerunt, reuocate, atque reddere compelluntur, & in arbitrio Episcopi esse, si oportuerit recipere pretium, siue reditus eorum quæ sunt venundata reddere in his ipsis pretium.

De his qui in animalibus coierunt.

XV. QVI animaliter in animalibus tale aliquid committunt, quia ampliùs quam viginti annorum fuerint, & hoc commiserint, quindecim annis subiaceant, & sic communionem mereantur orationum, & in hoc perdurantes annis quinque, tunc oblationis attingant. Requiratur autem eorum vita quæ sit adhuc subiacentibus, & sic mereantur humanitatem: si autem incessanter ad peccandum perseuerarint longam habeant pœnitentiam. quanti superfuerint * ætatem, & si vxores habentes peccauerint in hoc delicto, viginti quinque annis subiaceant, ita vt post quinquennium communionem orationis mereantur. Si autem & aliqui, & vxores habentes, & ampliùs quinquaginta annorum hoc peccantes, in exitum vitæ suæ mereantur viaticum accipere. *l. hanc*

De his qui in animalibus aut masculis, aut aliquando corrupti sunt, aut corrumpunt libidini.

PRO his qui in animalibus, vt animalia * fracisćunt, vel in masculis leprosi efficiuntur, de his præceptum est, vt cum eis qui tempestatem patiuntur, orare. XVI. *l. fracescunt*

De his qui in Episcopatu sunt probati, & non suscepti.

QVI in Episcopatum consecrati sunt, & non suscepti in parociis, in quibus sunt nominati. Et si in aliis voluerint ire parociis, & per vim obprimere ibidem constitutos, & lites contra eos mouere, ipsos pellere, & alienare. Si autem voluerint in presbyterium, in quo fuerunt primùm, sedere ordinem vt presbyteri, non eos pelli. Si enim voluerint resultare eis, qui ibidem sunt constituti Episcopi, expelli eos censemus de ordine presbyterorum & fieri exprædicatores. XVII.

De eis qui in virginitate se permanere promittunt, & quasi sororibus fingunt commanere.

QVANTI virginitati se promiserunt, & euacuantes promissum bigami constitutionem sectantur. * Cui verò conuenerint virgines aliquibus sicut sorores, vetamus. XVIII. *l. quæ*

De his qui adulteras habent, at ipsi adulterant.

SI alicuius vxor adulterata fuerit, aut adulterium vir suus commiserit, septem annis oportet eum subici, & postea perfectam communionem mereri, secundùm gradus qui procedunt. XIX.

De eis quæ gemunt ex fornicatione & interficiunt natos.

QVÆ interficiunt natos & festinant abortiuum facere primum consti- XX.

tutum, vsque ad exitum vetuit, & hoc definito humaniore aliquid consequentur, constituimus eas decennio tempore, secundùm gradus qui sunt constituti.

De homicidiis.

XXI. DE voluntariè homicidio admisso subiacent quidem omni tempore, & de perfecto ad finem vitæ mereantur viaticum.

De extra voluntatem homicidio.

XXII. EXTRA voluntatem admisso primum constitutum in septem annis præcepit perfecti dignum esse; & vt fiat secundùm gradus constitutos quinquennium censemus perficere.

De his qui quoquo modo diuinant.

XXIII. QVI consuetudines gentium sequentes, aut introducentes aliquos in domibus suis ad requisitionem diuinando, qualibet causa maleficiorum, aut incantantium, si de clero sunt, abiciantur. Si verò sæculares in canone iaceant quinquennij secundùm gradus definitos.

De his qui conscij sunt corruptionis virginum.

SI desponsatus aliquis puellam corrupit sororem eius, vt grauet eam, nuberit quam desponsauit; postmodum quæ corrupta est laqueo se suspendit: hi qui conscij sunt præcipiuntur vndecim annis suspendi constanter, secundùm gradus qui iam ordinati sunt. XXIV.

Et subscripserunt.

Vitalis Antiociæ.
Marcellus Ancyræ.
Agricolaus Cæsariæ.
Lupus Tarsiæ.
Basilius Amesays.
Philadelphus Iuliopolis.
Eustolus Nicomediæ.
Hercilius Zenoniæ.
Petrus Iacomensis.
Nunachius Laodiciæ.
Sergianus Anthiociæ Pisid.
Epidaurus Perges.
Narcissus Merodiades.

EXPLICIT CONSTITVTA CANONVM ANCYRENSIVM.

INCIPIT CAPITVLA CANONVM NEOCÆSARIENSIVM.

I. DE presbyteris lapsis.
II. De * nuptias duorum fratrum. *l. nuptiis*
III. De his qui plurimis mulieribus nubserint.
IV. De his qui constituti sunt * fornicariue & vetantur. *l. fornicari*
V. De Catechumenis lapsis.
VI. Mulieres prægnantes quæ sunt * catechuminas baptizandas. *l. catechuminæ*
VII. In nubtiis bigami, presbyteri orare non debent.
VIII. De his qui adulteris mulieribus sociantur.
IX. De his qui ante ordinem peccant, & postea confitentur.
X. De diaconis similiter.
XI. Qua ætate debeant clerici in ordine promoueri.
XII. De his qui in ægritudine baptizantur.
XIII. De presbyteris parociæ.
XIV. De numero diaconorum.

EXPLICIVNT CAPITVLA NEOCÆSARIENSIVM.

INCIPIT TEXTVS EIVSDEM CONCILII.

Isti Canones secundi sunt Ancyrensium, qui * Neocæsariam sunt expositi, & hi priores sunt Nicænis. *l. Neocæsariæ*

De

De presbyteris lapsis.

I. PResbyter si nubserit deponi eum de ordine, si autem fornicatus fuerit, aut in quolibet adulterauerit, pelli eum à communione etiam, & ad pœnitentiam adduci censemus.

*De nubtias * duorum fratrum.* *l. nubtiis*

II. MVlier si nubserit, & à duobus fratribus corrupta fuerit, expellatur vsque ad mortem, tamen in hora mortis sui * viaticum accipiat, si agnouerit * herrotem: & si iam corrupta vetauetit nubtias, & egerit pœnitentiam, perfectam mereatur communionem: si verò moriatur mulier in talibus nubtiis posita, aut vir talis corruptor difficilis eorum qui remanet, pœnitentiæ remittatur. *l. sua* *l. er*

De his qui multum nubserint.

III. HI qui plurioribus nubtiis inciderunt tempus quidem * agnitus qui institutum est, conuersatio autem & fides eorum perineidet tempus. *l. agnitum quod*

De his qui constituunt fornicari & vetantur.

IV. SI disponens aliquis & desiderans mulierem alienam, dormire cum ea, & constituerit, & non veniat ad dispositum suum, apparet quia gratia Dei liberatus est.

De catechumenis peccantibus.

V. CAtechvminvs si in Dominicum stat in ordinem, iste autem si pareat peccans, genua flectat, & hoc cùm audierit desinat peccare, consequatur gratiam: si autem audiens adhuc peccat, expellatur.

De pregnantibus mulieribus.

VI. MVlierem grauidam oportet baptizare quandoque voluerit, nihil enim hoc communicat qui nascitur, quoniam singuli propriam voluntatem ad confessionem ostendunt.

In nubtiis bigami presb. non orare.

VII. PResbytervm ad nubtias bigami non comedere, quia pœnitentiam petens bigamus, quis ausus est presbyter, vt propter conuiuium componat nubtias.

De his qui mulieribus adulteris sociantur.

MVlier cuiusque adulterata laico constitutò si doceatur, talis ad ministerium venire non potest. Si autem postquam ordinatus fuerit adulteretur, dimittere eam debet; si autem conuiuere cum ea voluerit, non potest attingere quod ei creditum est ministerium. VIII.

De his qui ante ordinem peccant.

PResbyter si antè peccauit corpore, probetur & confiteatur quia peccauit antequam ordinaretur, non offerat, permanens in reliquis; * pro reliqua festinantur migrare, quia reliqua peccata dixerunt multi per manus * impositionis posse dimitti. Si autem ipse non confiteatur, & argui palam non potuerit, insuper hoc facere potest. IX. *locus corruptus.* *l. impositionem*

De diaconis similiter.

SI in hoc ipso peccato diaconus inciderit, ministerij locum non habeat. X.

Qua ætate debeant ad ordines promoueri.

PResbyter ante triginta annos non ordinetur: etsi forsitan sit homo dignus, tamen hoc in eo obseruari debere, quia Dominus in tricesimo anno baptizatus docere cœpit. XI.

De his qui in ægritudine baptizantur.

SI quis ægrotus baptizatus fuerit, in ordine presbyteri venire non potest, quia non ex voluntate fides eius accessit: sed ex necessitate. * Si fortè enim postmodum feruentiam fidei, aut hospitalitatem hominum erogata probetur. XII. *locus deprauatus.*

De presbyteris Diœcensium.

DE aliquibus locis presbyteri in Dominico ciuitatis offerre non possunt, præsente Episcopo, aut presbyteris ciuitatis: neque panem dare in oratione, neque calicem. Si autem absentes sint, & in oratione vocatus fuerit qui de eo loco est Corepiscopus, solus dat: quia Corepiscopi sunt quidem forma de septuaginta, & sicut comministrantes propter curam pauperum offerent, honorantes eos. XIII.

De numero diaconorum.

DIaconi septem debent esse secundùm canonem. Et si * fortiter magna sit ciuitas: sed vt credas inquire à volumine Actuum Apostolorum. XIV. *l. fortè*

Et fubfcripferunt qui conuenerant in Synodo Neocæfariæ.

Vitalis.
Paulus.
Leontius.
Bafileus.
Gregorius.
Longinus.
Heraclius.
Amphition.
Sebius.
Erytrius.
Xantulus.
Valentinus.
Narciffus.
Dicafius.
Alphion.
Germanus.
Gerontius.
Stephanus.
Phalminon.
Leontius.

EXPLICIVNT CONSTITVTA CANONVM NEOCÆSARIÆ.

INCIPIVNT CONSTITVTA CANONVM SANCTORVM PATRVM qui apud Niceam funt congregati.

INCIPIVNT CAPITVLA NICÆNI CONCILII.

EXPLICIT CAPITVLA NICÆNI CONCILII.

INCIPIT PRÆFATIO NICÆNI CONCILII.

CONCILIVM factum venerandi culmina iuris condidit, & nobis congrua frena dedit, vt bene fundatus iufto moderamine poffit intemerata gerens clericus ordo regi: Pontifices fummi veterum præcepta fequentes planiùs hæc moniris expofuere fuis: hinc fidei noftræ fe pandit femita, & omnes errorum damnant dogmata fancta vias: quifque Dei famulus fuerit, Chriftique facerdos, hoc fale conditus dulcia mella fluet.

EXPLICIT PRÆFATIO.

Incipit fides Nicæni Concilij.

CVM conueniſſet ſanctum & magnum Concilium apud Niciam metropolim Bythiniæ ſtatuta ſunt, quæ infrà ſcripta ſunt. Et placuit vt hæc omnia mitterentur ad Epiſcopum vrbis Romæ Silueſtrum. Facta eſt autem Synodus conſulatu Conſtantini Aug. & Licinij XIII. Kal. Iul. qui eſt apud Græcos XVIII. dies menſis eorum ſecundus, anno ab Alexandro DCXXXVI.

Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt.

Confeſſio fidei.

CREDIMVS in vnum Deum patrem omnipotentem, omnium viſibilium & inuiſibilium factorem, & in vnum Dominum Ieſum Chriſtum natum ex patre vnigenitum, hoc eſt ex ſubſtantia Patris, Deum verum de Deo vero natum, non factum homouſion, hoc eſt eiuſdem *cum patris ſubſtantia, per quem omnia facta ſunt, quæ in cælo & quæ in terra, qui propter nos homines & propter noſtram ſalutem deſcendit, & incarnatus eſt, & homo factus, paſſus eſt, & reſurrexit tertia die, aſcendit in cælum, vnde venturus eſt iudicare viuos & mortuos; & in Spiritum ſanctum. Eos autem qui dicunt, erat tempus quando non erat, & priùs quàm naſceretur non erat, & quia ex nullis ſubſiſtentibus factus eſt, aut ex alia ſubſtantia, vel eſſentia dicunt eſſe τρέπτον, hoc eſt conuertibilem, aut mutabilem filium Dei, hos anathematizat Catholica & Apoſtolica Eccleſia.

I. cum Patre ſubſtantiæ

De his qui ſeipſos abſcidunt, vel eunucizant, in totum ad clerum admitti non debere.

I. SI quis per languorem à medicis ſectus eſt, aut barbaris abſciſſus, iſte remaneat in clero: ſi quis autem ſanus ſe abſcidit, & ſi in clero poſitum abici oportet, & cæteri nullum ex his debere promoueri. Sicut autem hoc manifeſtum eſt de his qui ſe audent abſcidere, ita eos, qui à barbaris aut à dominis caſtrati ſunt, inuenientur etiam aliàs tales digni, ad clerum adplicat canon.

De Neophytis qui poſt baptiſma ad clerum adplicantur.

II. PLVRIMA ſiue neceſſitate, aut aliter feſtinantibus hominibus facta ſunt extra canonem Eccleſiaſticum, vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & pauco tempore cathecizati ſtatim ſpiritale lauacrum accipiant, & cùm baptizati fuerint promoueantur ad Epiſcopatum aut presbyterium, bene haberi placuit: de cætero nihil tale fieri. Nam & tempore opus eſt qui cathecizatur, & poſt baptiſma adprobatio ampliùs manifeſta. Etenim eſt Apoſtolica ſcribtura quæ dicit non Neophytum, ne fortè ſtupore ductus in iudicium incidat & laqueum diaboli. Si autem procedente tempore animæ aliquid peccatum inueniatur circa aliquam perſonam & conuincatur, duobus vel tribus teſtibus, ceſſet iſte à clero: ſi quis autem præter hæc facit quaſi aduerſus ſanctum & magnum Concilium ſuperuiens, ipſe ſe periclitans priuabitur à clero.

De commanentibus.

DE mulieribus quæ cum Epiſcopis vel preſbyteris, vel diaconibus commorantur, ſiue viduæ vel virgines, interdixit omnimodo ſanctum & magnum Concilium, neque Epiſcopo, neque preſbyteto, neque diacono, neque ex his qui in clero ſunt licere ſecum commanere, præter fortè ſororem, aut Tiam, aut ſolas perſonas quæ refugiunt omnem ſuſpicionem. III.

De ordinandis Epiſcopis.

PLACVIT autem vt ab omnibus Epiſcopis qui ſunt in prouincia ordinari Epiſcopum. Si autem difficile erit hoc propter vrgentem neceſſitatem, aut longitudinem itineris, omnimodo tres in vnum conuenientes oportet conſtitui Epiſcopum, conſentientes fuerint per ſcribta ſua, tanquam ſi præſentes: confirmationem autem eorum, quæ fiunt, habentes auctoritatem vniuſcuiuſque prouinciæ Metropolitani. IV.

De his qui excommunicantur per ſingulas prouincias.

SIVE de clero ſit, ſiue de laïco agmine ab Epiſcopis per ſingulas prouincias obtineat ſententia ſecundùm Canonem: eos verò qui ab aliis abiciuntur, ab aliis non ſuſcipiendos aut admittendos: requirantur autem ne puſillanimitate aut pertinacia, aut aliquo alio Epiſcopi odio excommunicati ſint, vt autem hoc decentem adquiſitionem accipiat, bene haberi placuit, & ſingulis annis per ſingulas prouincias bis in anno Concilia fieri, vt omnes ſimul Epiſcopi in vnum cōgregati V.

tales quæstiones inquirant: & si qui incunctanter offenderint Episcopũ suum, & rationabiliter excommunicati apud omnes esse ptobatum, & omnium Concilio innotescat, quandiu Episeopo placeat humaniorem pro his ferre sententiam. Concilia autem fiant, vnum quidem ante Quadragesimam, vt omnium animositate amputata, munus mundum offeratur Deo: secundum verò fiat circa autumnum tempus.

De primatu Ecclesiæ Romanæ, vel aliarum ciuitatum Episcopis.

VI. ANTIQVI moris est vt vrbis Romæ Episcopus habeat principatum, vt suburbicaria loca, & omnem prouinciam sua sollicitudine gubernet, quæ verò apud Ægyptum sunt, Alexandriæ Episcopus omnium habeat sollicitudinem: similiter autem & circa Antiochiam, & in cæteris prouinciis priuilegia propria seruentur metropolitanis Ecclesiis: omnimodo autem manifestum est illud, vt si quis sine arbitrio eius qui est in metropolim constituerit Episcopum hunc, censuit sanctum & magnum Concilium non eum esse Episcopum. Si verò communi omnium rationabili, & secundùm Canonem Ecclesiasticum, duo aut tres propter propinquas inimicitias contradixerint, obtineat sententia plurimorum, quia consuetudo obtinuit, & traditio antiqua apud Hierosolyma.

De honore Hierosolymitani Episcopi.

VII. QVONIAM consuetudo obtinuit, & traditio antiqua, vt qui in Helia est Episcopus, id est, Hierosolymis, honoretur, & habeat secundùm suum ordinem honorem, Metropolitani manente dignitate.

De his qui nominantur Catharæ.

VIII. *l. seipsos* DE his qui * sepios Catharos, id est mundos vocant. Si quis ex his ad Ecclesiam Catholicam veniat, placuit sancto & magno Concilio huic vt per manus impositionem sacerdotum maneant in clero. Ante omnia autem hoc obseruandum sit vt profiteantur se quod sentiant, & sequantur Catholica & Apostolica dogmata, hoc est & cum bigamis communicare, & cum his qui in persecutione lapsi sunt, circa quos & tempus constitutum est, & dies definitus, vt sequantur in omnibus quæ placuerint Catholicæ Ecclesiæ vbicunque fuerint siue in castellis, siue in vicis, siue in ciuitatibus, veniam mereantur; ordinati verò in clero sint, & in eodem statu permaneant, * quodquod *l. quotquot* autem * Catholicæ Episcopi aut presbyteri *sup. Ecclesiæ* accesserint, manifestum quia Episcopus quidem Ecclesiæ habebit dignitatem Episcopatus: qui autem nominatur aput eos qui se mundos dicunt in Ecclesia Catholica presbyterij honotem habebit, nisi fortè placuerit Episcopo honoris sui eum frui: si verò non ei placuerit prouidendum est locum, vbi aut Corepiscopatus, aut presbyterij sit, vt in clero omnino esse videatur, vt non videantur in vna ciuitate duo Episcopi esse.

De ordinandis Episcopis & presbyteris.

SI qui inexaminati promoti sunt Episcopi vel presbyteri, & postea interrogati confessi sunt delicta sua, vel ab aliis conuincti, & præterea confitentibus citra ordinem & disciplinam moti homines manus eis temerè imposuerunt; tales enim canon non suscipit: quod autem inreprehensibile est defendit Catholica & Apostolica Ecclesia. IX.

De his qui negauerunt in persecutione.

QVICVNQVE ordinati sunt per ignorantiam de his qui lapsi sunt, aut dissimulantibus eis, qui eos ordinauerunt, hoc non præiudicat Canoni Ecclesiastico, cogniti enim deiciuntur. X.

De his qui prauaricati sunt prater necessitatem, aut prater ablationem facultatum, aut pericula, aut tale aliquid quod factum est sub tyran. Diocl.

PLACVIT sancto Concilio huic, licèt & indigni sint misericordia Dei, & tamen placuit misereri eis: * quodquod igitur dignam pœnitentiam egerint, triennio inter audientes sint, & septem annis prostrati iacebunt, biẽnio autem sine Eucharistia communicabunt plebis orationibus. Quia autem vocati sunt ad gratiam, & confessi primos impetus suos ostendunt proicientes baltea, postea verò reuersi sunt ad vomitum suum, quidam enim ei pecunias dederunt, & multa munera, vt rursus militiam reparent; hi decem annis prostrati iacebunt post triennij auditionis tempus. In omnibus autem his oportet discutere eorum voluntatem & pœnitentiã; * quodquod enim timore & lacrymis, & perseuerantia, & bonis operibus conuersationis opere, non simulatione, demonstrantes, isti adimplentes tempus constitutum auditionis, sine dubio communicabunt orationi: postea verò licebit Episcopo humanitatis auxilium eis impertiri, quia autem indiscretè tulerunt, vel XI. *l. quotquot* *l. quotquot*

neglegenter, & ingressu Ecclesiæ sibi sufficere arbitrari sunt ad conuersationem, omne compleant tempus.

De reconciliatione danda morientibus.

XII. VEtus & Catholica lex custodietur in eis, & nunc si qui mori speratur, nouissimo iubamine viatico non priuetur: si verò disperatus Eucharistia promerita, & oblatione percepta iterum ad superstes redeat, sit inter eos qui orationibus tantùm communicant. Omnino autem cuilibet morituro petenti sibi dari gratiam, Episcopus cum probatione ei oblationem tradat.

De catechumenis lapsis.

XIII. DE catechumenis lapsis, placuit sancto & magno Concilio, vt triennio audiant scribturas tantùm: postea verò communicent oratione cum catechuminis.

De clericis, ne de ciuitate ad aliam transeant.

XIV. PRopter frequentem tumultum, & seditiones quæ factæ sunt, placuit omnimodis auferri consuetudo quæ est contra Canonem, vt si inuenti fuerint in quibusdam partibus de ciuitate ad ciuitatem migrare, nec Episcopo, nec presbytero, nec diacono liceat. Si quis autem post sancti & magni Concilij definitionem, tale aliquid temptauerit, aut sese dederit negotio, infirmabitur omnimodo huiusmodi machinatio, & restituetur Ecclesiæ, cuius Episcopus, aut presbyter, aut diaconus fuerat ordinatus.

De non suscipiendis alterius Ecclesiæ clericis.

XV. SI qui facilè se periculo ingerentes, neque timorem Dei ante oculos habentes, neque Ecclesiasticum Canonem scientes discedunt ab * Ecclesias suas presbyteri, aut diaconi, aut quicunque in Canone sunt constituti, isti nullo modo suscipi debent in alia Ecclesia: sed omnem eis necessitatem imponi debere reuerti ad suas Ecclesias: si verò permanserint in obstinatione sua excommunicatos esse oportere.

l. Ecclesiis suis

De non ordinando quemquam, quia ad alium pertinet.

XVI. SI quis autem ausus fuerit per subreptionem, aut contumaciam hoc agere, vt qui ad alium pertinet sibi vindicando eum constituerit Episcopum vel presbyterum, inrita fiat eius ordinatio.

Vt nullus clericus fæneret.

QVONIAM plures in canone constituti auaritiam, & lucra turpia sectantes obliti sunt sanctæ scripturæ dicentis, qui pecuniam suam non dedit ad vsuram, & fænerantes centesimas exigunt, iustè statuit sanctum & magnum Concilium, vt si quis inuentus fuerit, post hanc definitionem vsuras accipiens ex hoc contractu, aut quouis modo tale negotium gerens, aut dimidiam exigens, aut aliud quid excogitans turpis lucri gratia, abiciatur à clero, & alienus à communione, & à Canone Ecclesiastico fiat. XVII.

De diaconis ne supra presbyteros sint.

PERVENIT ad sanctum, & magnum Concilium, quòd in quibusdam locis & ciuitatibus, Episcopis & presbyteris Eucharistiam diaconi porrigant, quod neque canon, neque consuetudo tradidit, vt qui potestatem non habent offerendi, * hij offerentibus corpus Christi porrigant: illud etiam cognitum est à nobis quòd quidam diaconi per vsurpationem & temeritatem corpus Christi priores contingant: omnia igitur hæc amputentur, & maneant diaconi in priori ordinatione, scientes quoniam quidem Episcoporum ministri sunt, presbyterorum autem inferiores sunt: accipiant autem secundùm ordinem post presbyteros, dante eis aut Episcopo aut presbytero, etiam nec sedere eis permittitur in medio presbyterorum, extra Canonem est enim extra ordinem quod fit. Si quis verò noluerit obedire, post hæc statuta, priuabitur de ordine diaconij. XVIII.

l. ij

De Paulianistis.

DE Paulianistis qui refugium ad Catholicam & Apostolicam Ecclesiam, decretum est hos omnino rebaptizari. Si quis autem eorum præterito tempore in clero fuerunt constituti, siquidem inlibati & inreprehensibiles fuerint inuenti, per manus impositionem Episcopi Ecclesiæ Catholicæ ordinandi erunt in ordine clericorum: si verò discussio eos minùs idoneos inuenerit, rebaptizari eos conuenit, & sint in ordine laïcorum: similiter autem, & de eorum diaconis, & de omnibus his qui in eodem canone versantur, eadem forma seruabitur. XIX.

De Diaconissis.

MEMINIMVS autem de diaconissis, quòd in scismare sint consti- XX.

tutæ, quoniam neque per manus impositionem sunt ordinatæ, omnino inter laïcas oportet dinumerari.

De flectendo genu.

XXI. QVONIAM quidam sunt, qui die Dominico flectant genu, & in Pentecostes diebus: placuit de hoc sancto & magno Synodo, cunctos in omnibus locis constanter & consentienter, stantes Dominum orare debere Dominicam diem, & diem Paschæ, vsque in Pentecosten.

ET SVBSCRIPSERVNT.

Osius Episcopus ciuitatis Corrubensis prouinciæ Spaniæ dixit, ita credo, sicut superiùs scriptum est.
Victor & Vincentius presbyteri vrbis Romæ. Alexander Alexandriæ mag.
Alphocration Alphocrantian.
Amantius Cinensis.
Arbitio de Pharbeto.
Philippus Panepynensis.
Potamion Etacliensis.
Secundus Ptolomaidæ.
Dorothens Pelusianus.
Gaius Decummæos.
Antiochus Memphensis.
Tiberius Tantitanus.
Plusianus Lynensis.
Agathos Schedrensis.

THEBAIDIS.

Atthas Schediensis.
Tyrannus Antinœnsis.
Volusianus de Lyco.

LIBYÆ SVPERIORIS.

Dattres Bercensis.
Zosirus Bartensis.
Serapyon Antypirensis.
Secundus Tauritanensis.

LIBYENSIS.

Titus de Paratonio.

PALÆSTINÆ.

Macharius Hierosolym.
Germanus Neapolitan.
Marinus Sebastenus.
Gaianus Sebastensis.
Eusebius Cæsariensis.
Sabinus Gadarensis.
Longinus Ascalonitanus.
Petrus Nicopolitanus.
Macrinius Iamniensis.
Maximus Eleutropolit.
Paulus Maximianopolit.
Ianuarius Hiericunctius.
Hæliodorus Diabolinites.
Ætius Lybdensis.
Siluanus Azoti.
Patrofilus Squitopolitanus.
Asclepius Gazensis.
Petrus Ailensis.
Anthiocus Capitoliensis.

PHENICES.

Zenon Tyrius.
Æneas Ptolomæus.
Magnus à Damasco.
Theodorus Sidonius.
Hellanicus Tripolitanus.
Marinus Palmyrensis.
Thadonius Talasiæ.
Filocalus Apaneadæ.
Gregorius Berastensis.
Anatholius Emisenus.

SYRIÆ COELES.

Eustatius Anthiocenus.
Senobius Seleuciæ.
Theodorns Laodicensis.
Alypius Appamenus.
Afienus Rephaneotanus.
Phylosenus Hierapolitanus.
Salamensis Germanensis.
Piperius Samosatenus.
Archelaus Dolænus.
Euphrantion Balanensis.
Pallidius Corepiscopus.
Zoillus Gabalitanus.
Bassus Zeumatenus.
Zerontius Carisienus.
Manicius Epiphaniæ.
Eustatius Artitusæ.
Paulus Neocæsariensis.
Syricius à Cyro.
Seleucius Corepiscopus.
Petrus Petrus.
Pegasius Pegasius.
Blassones Blassones.

ARABIÆ.

Nicomas Bostaritanus.
Cyrion Phyladelfiæ.
Gennadius Ybutensis.
Seuerus Sodomitanus.
Sopater Berthanensis.
Seuerus Adsodianensis.

MESOPOTAMIÆ.

Eutalius Edessenus.
Iacobus Nisibiensis.
Anthiocus Reymitanus.
Marcus Machedoniæ.

A PERSIDA.

Nepolitanus à Persida.
Ioannes Persa.

CILICIÆ.

Theodorus Tarcensis.
Amphion Ephisemensis.
Narcisus Nerodianus.
Moyses Cartabalitanus.
Niceta Flabioënsis.
Euremon Corepiscopus.
Paulinus Adauensis.
Macedonius Mopsuestensis.
Tarchodamantius Egestanus.
Eficins Alexandriæ Minoris.
Narcissus Hieropolitanus.

CAPPADOCIÆ.

Leontins Cæsariensis.
Eupsicins Thianeus.
Heritrius Chobontensis.
Timotheus Eubistensis.
Helpidius Commanensis.
Gorgonius Corepiscopus.
Andronius Corepiscopus.
Theophanius Corepiscopus.

ARMOENIÆ MINORIS.

Eulalius Sebastenus.
Euetius Satalitensis.

ARMOENIÆ MAIORIS.

Aristarces Threnius.
Aristes Armœni.

DIOSPONTI.

Euticius Amasiæ.
Helpidius Comanensis.
Eracleus Zolonensis.

PONTI POLAMONIACI.

Longinianus Nouacæsariensis.
Domnus Trapezuntensis.
Stratophylus Thytionita.

PAPLAGONIÆ.

Philadelphus Pompeiopolitan.
Petronius Ienopolitanus.
Euphsycius Amastrianensis.

GALATIÆ.

Marcellus Anquirensis.
Dicasius Tabiensis.
Erectius Gadauitanus.
Gorgonius Cynonensis.
Philadelphus Iuliopolitanus.

ASIÆ.

Theonas Cymrenus.
Nenofantus Ephesianus.
Orion Helemensis.
Euticius Zmyrnensis.
Mithres Popanensis.
Narinus Liolypontianus.
Paulus Andensis.

LYDIÆ.

Artemidorus Serdicensis.
Seras Tyrensis.
Ethemasius Philadelfensis.
Polyon Barensis.
Agogius Tripolitanus.
Florentius Ancyræ Ferreæ.
Anthiocus Aureliopolitanus.
Marcus Standitanus.

PHRYGIÆ.

Nuncius Laodiciæ.
Placcus Sanabensis.
Procopius Smnadensis.
Phistinus Aranensis.
Athenodorus Dosolectanus.
Paulus Appamenus.
Engenius Eucarpensis.
Flaccus Hieropolitanus.

PYSIDIÆ.

Enlalius Vsensis.
Thelamacus Scomensis.
Eficius Andrinopolitanus.

Eutices Neopolitanus.
Aramius Seleuciæ.
Tharſicina Lymenenſis.
Patricius Apamienſis.
Policarpus Ambladinitanus.
Academius Metropolitanus.
Aracleus Apatn.
Theodorus Bartenſis.
Adon Byciæ.

LYCIÆ.

Eudemius Pacaritanus.

PAMPHSLIÆ.

Gallites Pergenſis.
Eureſius Thermienſis.
Zeuxius Siarbitanus.
Domnus Aſpendeuitanus.
Quintianus Seleuciæ.
Patricius Maximianopolitanus.
Afrodiſius Magodenſis.

INSVLANI.

Eufroſinus Rhodius.
Melifroon à Cno.
Strategius à Lemno.
Apollodotus Corquitanus.

CARIÆ.

Euſebius Anthincenſis.
Ammonius Afrodiſitanus.
Eugenius Apolliniades.
Lætodorus Cibritanus.
Euſebius à Mileto.

ISAVRIÆ.

Stefanus Barthenſis.
Antheneus Cotpiſſitanus.
Etheſius Claudiopolitanus..
Agapius Seleuciæ.
Siluanus Iſauriæ Metropolitan.
Fauſtus Phanemuticenſis.
Antoninus Anthiocæ.
Neſtor Suedritanus.
Iſicius Corepiſcopus.

Quirillus Cumanadenſis.
Theodorus Vtalbitanus.
Anatholius Corepiſcopus.
Paulus Larandenſis.
Quintus Corepiſcopus.
Tiberius Aliſtrenſis.
Aquila Corepiſcopus.
Euſebius dioceſis Iſauriæ.

CYPRI.

Quirillus à Paſo.
Gelaſius Salamienſis.

BYTINSÆ.

Euſebius Nicomediæ.
Theogenius Nicænus.
Maris Calcedoniæ.
Quirillus à Cio.
Eſicius Pruſenſis.
Gorgonius ab Apolloniade.
Euetius Hadrianenſis.
Theophanes Corepiſcopus.

SARDICENSIS CONCILII FRAGMENTA.

Vt non liceat Epiſcopo pluribus hebdomadibus abeſſe.

XIV. 15. Dion. Exig. OSIVS Epiſcopus dixit: quia nihil prætermitti oportere, ſunt quidam fratres, & coepiſcopi noſtri, qui non in ea ciuitate, in qua ordinati ſunt, vel certè paruam rem illic habeant, alibi autem idonea prædia habere cognoſcuntur *

De clericis excommunicatis ab aliis minimè ſuſcipiendis.

XV. 16. in Cod. Dionyſ. Exigui. OSIVS Epiſcopus dixit: Hoc quoque omnibus placuit, vt ſiue presbyter, ſiue diaconus, ſiue quis clericorum ab Epiſcopo ſuo communione fuerit priuatus, ad alterum perrexit Epiſcopum, & ſcierit ille ad quem confugerit, eum ab Epiſcopo ſuo fuiſſe abiectum, non oportet vt ei communionem indulgeat: quod ſi quis fecerit, ſciat aput congregati Epiſcopi pro eo cauſam eſſe dicturum. Vniuerſi dixerunt: Hoc ſtatutum & pacem ſeruabit, & concordiam cuſtodiet.

De excommunicatis apud vicinos Epiſcopos audiendis.

XVI. 17. Dion. OSIVS Epiſcopus dixit: Quid me adhuc moueat reticere non debeo. Si Epiſcopus quis forte iracundus (quod eſſe non deber) citò aſperè moueatur aduerſus presbyterum, ſiue diaconum ſuum, & exterminare eum de Eccleſia voluerit, prouidendum eſt ne innocens damnetur, aut perdat communionem, habeat poteſtatem eiectus finitimos rogare Epiſcopos, vt eius cauſam audiant, & diligentiùs tractent, quia non oportet negari audientia roganti; & ille Epiſcopus, quia iuſtè aut iniuſtè reiecit patienter accipiat, & negotium diſcutiatur, vt aut probetur eius temeritas, aut emendetur ſententia: priùs tamen quàm omnia diligenter & fideliter fuerint examinata, communionem non debet præſumere, donec ipſe eum recipiat, & communioni ſociet. Qui conuenerint autem, ſi viderint clericorum eſſe faſtidium & ſuperbiam, quod non decet, vt Epiſcopus iniuriam, aut contumeliam patiatur ſeuerioribus eos verbis caſtigari debere, vt obediant honeſta recipientes. Et ſicut ille miniſtris ſincerum exibere debet amorem caritatis, ita quoque miniſtri infucata debent Epiſcopo ſuo exhibere obſequia.

De non ſollicitandis clericis alienis.

IANVARIVS Epiſcopus dixit: Illud XVII.
præterea ſtatuat ſanctitas veſtra, vt 18. Dion.
nulli Epiſcopo liceat, alterius ciuitatis clericum ſollicitare, & in ſuis parrociis ordinare. Vniuerſi dixerunt, quia ex his contentionibus ſolet diſcordia naſci, pro-

hibet omnium sententia, vt ne quis hoc facere audeat.

De non ordinandis clericis alienis sine consensu Episcopi sui.

XVIII. 19. Dist. OSIVS Episcopus dixit: Et hoc vniuersi constituimus, vt quicumque ex alia prouincia alienum ministrum, sine conscientia, vel voluntate sui Episcopi voluerit in ordine promouere, non sit rata eius ordinatio. Quicumque autem hoc vsurpare temptauerit, à fratribus, & coepiscopis nostris admoneri debet & corrigi.

De clericis qui Thessalonicam veniant. XIX. 20. Dist.

* *

INCIPIVNT CAPITVLA CANONVM GANGRENSIVM.

I. DE his qui abominantur nubtias.
II. De his qui abominantur * edens vel minimè. (*l. edentes*)
III. De seruis qui dominos contemnunt.
IV. De presbyteris nuptis.
V. De his qui Ecclesiæ congregationes humiliant.
VI. De his qui extra Ecclesiam congregant.
VII. De oblationibus Ecclesiæ nulli liceat commutare.
VIII. De * ea quæ in pauperibus conferuntur. (*l. iis*)
IX. De virginitate & abstinentia.
X. De elatis propter nomen virginitatis.
XI. De his qui Agapes inrident.
XII. De his qui in pallio gloriantur.
XIII. De * mulieres quæ virili veste vtuntur. (*l. mulieribus*)
XIV. De his quæ de nubtiis fugiunt.
XV. De his qui excusatione religionis filios relinquunt.
XVI. De his qui occasione religionis despiciunt parentes.
XVII. De mulieribus quæ se tondent.
XVIII. De his qui ieiunia Ecclesiastica contemnunt.
XIX. De his qui Dominico die ieiunant.
XX. De his qui abominantur martyrum congregationes.

Dominis honorabilibus in Armænia constitutis sanctis & comministris.

EVSEBIVS, Ellianus, Eugenius, Olympius, Bythimius, Gregorius, Feliculus, Papus, Eulalius, Hypatius, Proëresius, Basilius, Eugenius, Heraclius, qui conuenerunt in sanctam synodum in ciuitatem Gangrensem.

Quoniam congregata est sancta synodus Episcoporum apud Gangrensem * Ecclesiæ sanctæ propter aliqua quæ opus sunt, vel pro Ecclesiæ * necessitates discutientes, quæ secundùm Eusthatium inueniantur aliqua indisposita plurimum facta omnino * necessariæ disposita, vt auferantur omnia quæ ab eis malè fiunt, quia in eo quod vetant nubtias & dicunt, quia nullus qui nubtiarum coniugio sit fortitus spem posset ad Dominum habere, multæ mulieres maritatæ seductæ recesserunt à suis viris, & viri à suis mulieribus, ita vt postmodum cùm non possent sufferre adulteratæ sunt. Et propter hanc causam opprobriatæ sunt: inueniebantur enim & secedentes à domo Dei & ab Ecclesia, & contemnendo videbantur contra Ecclesiam proprias congregationes facientes, & conuocationes, & doctrinas alias contra Ecclesiasticam doctrinam, ita vt docerent peregrina * vestimenta vti ad ruinam * communionem pertinere, congregantes fructus Ecclesiæ, & oblationes quæ ab initio traditæ sunt Ecclesiæ, ac semetipsos tollentes, & suis rationibus & eorum qui cum ipsis sunt,

l. Ecclesiam sanctam — *l. necessitate* — *l. nefariè* — *l. veste* — *l. communionis*

sunt, sicut sanctis & rogata facientibus. Et serui à dominis secedentes in peregrinum vestimentum contemnentes suos dominos, & mulieres extra consuetudinem vestimentum * virilem induentes, & in hoc iudicantes se iustificari. Multæ autem tondentes se, occasionis venerabili natura capillorum mulierum, ieiunia autem in Dominico facientes, & libertatem sancti diei contemnentes. Et ieiunia quæ in Ecclesia sunt constituta contemnentes, & ex eis quidam accipere carnes timentes, & in domos cuius Domini nubserint orare nolentes, & vbi oratur Deus ipsi contemnent, & oblationes quæ fiunt in domos qui nubserunt non recipientes & requirentes, presbyteros qui nubserint reprobantes, & de sacrosancto quod ab eis ministratur non contingentes, & loca vbi martyres positi sunt, contemnentes & qui ibi conueniunt & agunt, reprehendunt & diuites qui ab omne substantia diuitiarum non recedunt, spem aput Dominum non habere dicunt. Et quanta alia quæ numerare nemo possit, singuli enim eorum qui à canone Ecclesiastico exiit, sicut leges proprias habuit. *l. virile*

Quia nec communicare tam voluntas eis fuit: sed vnusquisque quod voluit hoc addit, & hoc ei placuit. Et sicut non dominante habuit cogitatum ad incusationem Ecclesiæ, & suam læsionem.

Propter hoc sancta veniens in Gangra Synodus condemnare eos in * termines eis ponere, vt eos qui permanserint in suis sententiis foris eos esse Ecclesiæ, qui verò pœnitentur & anathemauerint singula, quæ malè senserunt, suscipi eos. Si autem aliquis non consenserit ad ea quæ sunt disposita, sicut hæreticum eum anathema esse feriendum, & esse excommunicatum, & separatum ab Ecclesia. Oportet etiam Episcopos aput omnes qui inuenti fuerint tales, hæc custodire. *l. terminos*

Hi Canones post sanctam Synodum Nicænam expositi sunt in Gangram * titulos XX. *l. titulis*

De his qui abominantur nubtias.

I. QVI de * nubtias queritur, & ea quæ cum marito suo dormierit cùm sit fidelis & venerabilis abominatur, aut queritur dicens eos ad regnum non posse venire, anathema sit. *l. nubtiis*

De his qui abominantur edere carnes.

II. EDENS absque sanguine & idololatria, & suffocato, cum veneratione & fide edens his qui eum condemnat, pro hoc quod accepit ei dixerit, eum spem minimè habere, anathema sit.

De seruis qui dominos contemnunt.

III. SI quis seruus excusationis causa venerandi Domini contemnere dicat dominium, & recedere ab eius ministerio, & non cum obedientia & * totius festinationis suæ Domino seruire, sit anathema. *deest aliquod verbum*

De nubtis presbyteris.

IV. SI quis dubiter à presbytero qui nubsit, quasi non oportere eum consecrare, noluerit oblationem accipere, sit anathema.

De his qui Ecclesiæ congregationes humiliant.

V. SI quis docet domum Dei contemni, & quæ in ea sunt congregationes, anathema sit.

De his qui extra Ecclesiam congregant.

SI quis prætet Ecclesiam * propriæ congregat contemnens Ecclesiam, voluerit extrà agere non consentiente Episcopo aut presbytero, sit anathema. VI. *l. propriam*

De oblationibus Ecclesiæ nulli liceat commutare.

SI quis ea quæ conferuntur Ecclesiæ voluerit foris Ecclesia accipere, aut dare, aut commutare sine consensu Ecclesiæ, aut Episcopi, cui ista iniuncta sunt, & non cum eorum conscientia voluerit aliquid agere, anathema sit. VII.

De iis quæ in pauperibus conferuntur.

SI quis dans aut accipiens de * hæc quæ offerentur, extra consensum Episcopi, aut eius qui ordinatus est ad gubernandam misericordiam pauperum, & qui dat & qui accipit, sit anathema. VIII. *l. de his*

De virginitate & abstinentia.

SI qui virginitate aut * abstinentiæ gloriantur, & quasi abominandis nubtiis recedunt, & non secundùm fidem hoc ipsum bonum, & sanctum virginitatis nomen custodiunt, anathema sit. IX. *f. abstinentia*

Oo

De his qui propter virginitatem elati sunt.

X. SI quis virginitatem custodiens exaltat se ab his qui nubunt, sit anathema.

De his qui pauperum agapes inrident.

XI. SI quis contemnit fidelium agapes facientes & propter honorem Domini conuocant fratres, & noluerint communicare cum eis inridentes, & adnihilent hoc quod fit, anathema sit.

De his qui in pallio elati gloriantur.

XII. SI quis virorum pro * extimatione & religionis vitæ venerabili pallio vtatur, & æstimet se ab eo posse iustificari, & reprobet eos qui venerabiliter vestem consuetam vtuntur, * & communia quæ in consuetudinis est vestis, anathema sit.

l. existimatione

l. & communem quæ in consuetudine est vestem

*De * mulieres quæ virilem vestem vtuntur.*

l. mulieribus

XIII. SI qua mulier arripuerit scemate vestem, pro consueta muliebre, virilem accipiat, anathema sit.

De his quæ de nubtiis recedunt.

XIV. SI qua mulier derelinquens virum suum recedere ab eo voluerit, quasi abominans nubtias, sit anathema.

De his qui excusatione religionis natos relinquunt.

XV. SI quis derelinquens filios suos, & non eos enutriat: sed quantum ad rem quasi pro Dei cultu deserat, quemliber occasione asceseos neglegat, anathema sit.

De his qui occasione Christi nominis despiciunt parentes.

XVI. SI * quis fidelium filij despiciant parentes occasione Dei venerationis ritu, & non debitum honorem parentibus reddant honorificantes eos, quia in hoc Dei veneratio est, sit anathema.

l. qui

De mulieribus quæ se tondent.

SI qua mulier existimet Dei veneratione * tondent caput suum, quod Dominus ad commemorationem præcepit ei, vt sit subdita viro, & soluerit præceptum, anathema sit. XVII.

l. tondens

De his qui Ecclesiastica ieiunia contemnunt.

QVICVMQVE religiosus sine corporis necessitate superuiens, & quæ traduntur ieiunia in commune, ab omnibus seruantur in Ecclesia contempserit, & suo sensu dicat non esse perfecta, sit anathema. XVIII.

De his qui Dominico die ieiunant.

SI quis ea quæ arbitratur ascesem per dissimulationem, & diem Dominicum ieiunat, sit anathema. XIX.

De his qui abominantur Martyrum congregationes.

SI quis superuiens dispositioni & abominauerit congregationes sanctorum Martyrum, & quæ in eis fiunt celebritates, & derogauerit memoriæ eorum, sit anathema. XX.

* * * * * * * * * * * * * * * * * * *

Ab his quæ sunt in Ecclesia secundùm scribturas custodire secundùm voluntatem Dei, eos verò qui accipient dispositionem ascesis, & qui superbiant contra eos qui simpliciter viuunt, & elatos contra scribturas & Ecclesiasticos canones, & nouitatem introducentes aliquam . . . . abicit Catholica & Apostolica Ecclesia. Nos autem virginitatem cum humilitate miramur, & abstinentiam cum pudicitia, & nubtias cum habitatione honorificauimus, & cum veneratione fienda suscipimus, & recedere à sæculi rebus cum humilitate suscipimus, & diuitias cum iustitia & misericordia non reprobamus, & paucitatem & multitudinem vestimentorum pro diligentiam corporis non curiosam laudamus, solutas autem & conteritas in vestibus processiones non suscipimus, & domum Domini nostri

honorificauimus, & quæ in eam fiunt orationes sacras, & sanandas accipimus non concludentes pietatem domibus: sed omnem locum in nomine Dei ædificatum honoramus, & quæ in eum congregationem communem Ecclesiam ad salutem nostram, & omnium * diuersitatem suscipimus, & plurimas misericordias fratrum, quæ secundùm traditionem per Ecclesias pauperibus fient, beatas dicimus, & omnia quæ secundum diuinas scripturas tradita sunt, & Apostolorum traditiones in sancta Ecclesia fieri exoramus. Amen.

l. vtilitatem

Ita subscripsimus feliciter.

Conuenit omnino hæc Synodus cum MS bibliothecæ Thuanæ num. 133.

INCIPIVNT CAPITVLA CANONVM ANTHIOCIENSIVM.

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INCIPIVNT CONSTITVTA CANONVM ANTHIOCIENSIVM IN DEDICATIONE.

SANCTA & pacissima synodus qui * à Deo congregata est Anthiociæ, his qui secundùm prouincias vnianimes sanctis & comministris in Domino salutem. Gratia & veritas Domini saluatoris nostri Iesu Christi, visitans sanctam * Anthiocensem Ecclesiam, & in vnum nos congregans communi & vno sensu in spiritu pacis * multa corrigenda: in omnibus autem & corrigit, ex præcepto sanctis Patribus bene haberi placuit, cum multo tractatu; & iudicio simul omnium nostrûm in hoc ipso congregatis Episcopis apud Anthiocenam ciuitatem ex diuer-

l. quæ

Cod. Th. Antiochiæ

Cod. Th. alia

sis prouinciis ad notitiam vestram suggerimus, credentes Domini nostri gratia & pacis in Spiritu sancto, qui ei ipsi consentientes per virtutem eius, sicut nobiscum præsentes, & operationibus cooperantes, magis autem confirmari, & sancto Spiritu coagentes hæc ipsa nobiscum consentientes & constituentes, & hæc ipsa quæ placuerunt adsignantes & firmantes per sanctum Spiritum consonanter. Sunt autem qui *instituta sunt canones Ecclesiastici, qui subiecti sunt sanctæ & pacissimæ * synodus quæ in Anthiocia congregata est.

l. instituti — *Cod Th. Synodo*

TITVLI XXV.

De his qui contraria temptant Nicanis canonibus, & de sancto Pascha.

I. OMNES qui temptant soluere terminos * sancti & magni synodus, quæ in Niciam constituta sunt sub præsentia piissimi Imperatoris Constantini de * sacratissimum festiuitatis sanctum Paschæ saluatoris Domini nostri, vt excommunicatos & expulsos esse à sancta Ecclesia, si permanserint in eo stantes & contendentes, contra ea quæ bene sunt constituta, & hoc siue de laicis, siue de his qui præsunt Ecclesiæ Episcopis, aut presbyteris vel diaconis post hoc constitutum præsumpserunt ad euertendum populum, & conturbationem Ecclesiarum, & singuli cum Iudæis, vel ante Iudæos celebrare Pascha voluerint. Hunc sancta synodus ab se & ab Ecclesia alienum esse censuit, quia non solùm sibi facit peccatum: sed & multis * præuaricationem & distructionem esse auctorum, & non solùm tales deici de ministerio: sed etiam & eos qui temptant communicare cum eis; etiam degradari omnino fraudari eos honores, quod sancti canones, & Dei sacerdotium accipit.

l. sanctæ & magnæ synodi — *l. sacratissimæ festiuitate sancti* — *l. præuaricationis & destructionis esse auctorem*

De his qui se auertunt ab Ecclesia, & in domibus communicant.

II. OMNES qui ingrediuntur domum Dei, & sacras scripturas audiunt, & non communicant ea caris etiam cum populo: sed auertent se à * sanctum munus præ nescio quam inquietudinem, & in suis domibus communicant, de his censuimus proici ab Ecclesia, quandiu confessi fructum ostendant conuersionis & supplicationis, & tunc possunt meteri indulgentiam. Nam non licere eis, cùm excommunicari fuerint, neque in domo communicare, vel conuenientes simul orare, quia Ecclesiæ sanctæ non condeprecantur, neque eos in alia Ecclesia suscipi, qui in Ecclesia vna non congregantur. Si autem visus fuerit aliquis Episcoporum, aut presbyterorum, aut diaconorum, aut quicunque de canone Ecclesiæ excommunicatis communicare, nunc & * ipse excommunicatum esse, pro eo quod nisus est confusionem facere Canoni Ecclesiæ.

l. sancto munere — *l. ipsum*

De his qui ad alias parrocias in aliis se immergunt.

SI quis presbyter, aut diaconus, vel aliquis ex * sacri ministerij derelinquens suam parrociam ad aliam vadat, etiam omnino post tarditatem in alienam parrociam temptat, multo tempore non ministrare. Si fortè euocatus à proprio Episcopo, vt reuertatur ad propriam, & correptus non audiat, & permanserit inquietudini, omnino degradari eum à ministerio, & nullam eum spem habere ad reuertendum. Si autem degradatum pro hac culpa susceptiat eum aliquis Episcopus, & ille culpatur cum eo, consensu * vniuerso synodo, eo quòd destruat dispositiones * Ecclesiasticos. III.

l. sacro ministerio — *l. vniuersæ synodi* — *l. Ecclesiasticas*

De his qui degradati præsumunt sacrosanctum agere.

SI quis Episcopus à Synodo depositus, aut presbyter, aut diaconus à proprio Episcopo excommunicatus præsumpserit aliquid ministerij agere, ipse in se damnationem firmauit. Si Episcopus fit similiter secundùm morem consuetudinis, nunquam eis licere in * alio synodo spem ad restituendos habere, neque satisfactionis locus eis datur: sed & qui eis communicaue- IV.

l. alia

rint omnes abicit sancta Ecclesia. Prætereà, si agnoscentes sententiam contra
l. datum memoratos * datum temerè voluerint eis communicare.

De his qui se ab Ecclesia retrahunt & occultè congregantur.

V. SI quis presbyter, aut diaconus contemnens suum Episcopum separauerit se ab Ecclesia & secretius con-
l. altare l. euocanti gregans *altarem statuat, & * euocante cum Episcopo non audierit, cùm & primò & secundò vocantem contempserit, nouerit se omnino degradari, & medicinam non mereri, neque suam dignitatem habere posse, si permanserit conturbans & resultans Ecclesiæ, qui à sua potestate foris sunt, in arbitrio est Episcopi sicut rebellem eum corrigere.

De his qui excommunicantur clerici vel laici.

VI. SI quis à proprio Episcopo excommunicatus fuerit, non eum debere ab alio suscipi in communione, si non primò eum reuocauerit proprius Episcopus, aut in Synodo occurrens satisfaciat & agnouerit Synodus, causa eius suscipiatur, aut si de eo secundam sententiam dixerint. Definitum est in constitutum, siue laïcus, vel presbyter, aut diaconus sit, & omnes qui sunt in canone ita iudicandos.

De dandis Epistulis.

VII. VT non liceat presbytero qui in locum est, canonicas epistulas dare, nisi solùm ad vicinos Episcopos epistulas dirigere. Inreprehensibiles autem Corepiscopos, dare pacificas.

De non suscipiendis peregrinis Clericis.

VIII. NVLLVM sine formata suscipere peregrinum.

De Metropolitanis vniuscuiusque prouincia.

IX. QVOS per vniuersam prouinciam debemus agnoscere Metropolitanos, & præesse Episcopos & sollicitudinem suscipere totius prouinciæ, pro eo quod in Metropolim vndique corruerunt omnes qui causas habent, vnde placuit vt honore præponantur, & nihil agere plus aliquid liceat ceteris Episcopis sine ipso secundùm *antiquam l. antiquitus à patribus nostris * manens canonem, l. manentem nisi solùm hoc quantum cuiusque pertinet parociam, & quæ sub ipso pertinent loca. * Singulus autem & vnum- l. singulorum quemque Episcopum potestatem habere gubernandam secundùm vniuscuiusque venerationem, & prouisionem facere totius loci, qui sunt sub eius ciuitate, vt ordinet, presbyteros, & diaconos, & cum iudicio singula perspicere, & nihil altiùs agere, aut præsumere sine metropolitano Episcopo, & nec ipsi liceat sine ceteris in Concilio.

De his qui vocantur Corepiscopi.

QVI in locis aut vicis sunt constituti Corepiscopi non audeant X.
manus imponere ordini cuique: sed placuit * sancto Synodo circa eos suam l. sanctæ
mensuram & gubernationem qui subiacent eis Ecclesias & eorum sufficere sollicitudini & iubamini. Constituere autem subdiaconos, & exorcistas, & lectores, & eorum sufficere prouectioni, & neque presbyterum aut diaconum ordinare præsumant sine ciuitatis Episcopo, cui subiacet ipse, & loca ipsa. Si verò temptauerit aliquis transgredi Patrum constituta, degradari eum ab honore quo fungitur & Excorepiscopum fieri, & à ciuitate in qua fuerat abici.

De his qui apud Imperatorem supplicant.

SI quis Episcopus, aut presbyter, XI.
aut qui de canone sine conscientia aut *. literas qui in prouincia sunt l. literis
Episcopi, & maximè Metropolitani, pergat ad Imperatorem; hunc diffamari & expelli non solùm à communione: sed etiam & dignitatem qua fungitur amittat, propter quòd molestus extitit piissimis Imperatoribus nostris extra dispositionem Ecclesiæ. Si autem necessariò euocatus ad Imperatorem

desunt hae verba facultatem habent eundi *,& hoc cum tractatu,& conscientia metropolitani prouinciæ Episcopi, aut eorum qui in ea sunt scribtis instrui debeat.

De his qui degradati Imperatori supplicant.

XII. SI quis à proprio Episcopo degradatus, presbyter, aut diaconus, aut si Episcopus à * cuncto Synodo, & molesti fuerint ad aures Imperatoris: oportet etiam vniuersos in vniuersali synodo conueniri eos, & quæ dicunt se iustitiam habere allegent apud plurimos Episcopos, & in eorum discussione, & iudicum spectare spem. Si autem in hoc anxiati, molesti fuerint Imperatori, censemus hos in nulla venia peruenire, neque locum satisfactionis habere, neque spem futuræ restitutionis spectare. *l. cuncta*

De Episcopis qui in aliena parocia ordinant.

XIII. PLACVIT, vt nullus Episcopus audeat in aliena parocia ingredi & ordinare in Ecclesiis aliquos ad prouectum sacri ministerij, neque si comitari secum fecerit socios, nisi rogatus abierit per literas Metropolitani, & qui cum eo sunt Episcoporum,& sic ad ordinandum transeat. Si autem nullo vocante comitetur inquietè ad ordinationem aliquorum, & dispositionem Ecclesiasticarum rerum non ad eum pertinentium, maniter quidem ab eo acta sunt, & ipsum non suscipi, propter inquietudinis suæ, & irrationabilis temeritatis suæ de qua oportet iudicium ferre, deinde & * depositum abiciatur à sancta Synodo. *l. depositus*

De Episcopis qui adpetuntur, & inter prouinciales iudices non consonant.

XIV. SI qui Episcopus in aliquibus criminibus accusatus & iudicatus postmodum eueniat, vt pro eo dissonare inter eos qui sunt in prouincia Episcopi aliquorum innocens qui iudicatur adferentes ....

De condemnatis Episcopis.

XV. SI quis Episcopus in aliquibus criminibus accusatus iudicetur, ab omnibus qui sunt in prouincia Episcopis, vt omnes vno consensu vnam contra eum proferant sententiam, hunc nullo modo ab alio iudicari: sed permanere firmam & consonantem, quæ à prouincialibus Episcopis data sententia est.

De Episcopis vacantibus.

SI quis Episcopus vacans, qui suam relinquens Ecclesiam, & adripuerit alienam sedem sine perfecta synodo, hunc esse omnino deiectum, etiamsi contigerit, vt omnis populus quem subrepsit desiderent eum; perfectam autem esse eam synodus censuit, maximè, vbi & Metropolitanus præest. XVI.

De his qui vocati ad Episcopatum contemnunt.

SI quis Episcopus ordinatus præesse noluerit, & ministeria non suscipiens, nec adsentiat pergere in commissam sibi Ecclesiam, hunc esse alienum à communione, quousque correptus suscipiat, aut postremò disponat de ipso perfecta synodus, qui sunt in prouincia, Episcoporum. XVII.

De ordinato Episcopo, & non suscepto.

SI quis Episcopus ordinatus, & in paprociam in qua ordinatus est non eat, non suo vitio, sed populo vetante, aut pro alia culpa non ab eo facta: hunc autem censemus habere dignitatem & ministerium solum, quòd causa non videatur habere in ipsius rebus Ecclesiæ, in qua est ordinatus: sed spectare eum oportere, quousque prouinciæ synodus de eo quæ eis videntur ordinet. XVIII.

De ordinandis Episcopis.

EPISCOPVM non ordinari, absque synodo vel præsentia Metropolitani prouinciæ, quia ipso præsente meliùs, & cum eodem omnes qui sunt intra prouinciam Episcopi, quos etiam oportet per epistulam Metropolitanum postulare. Et si omnes occurrerint meliùs, si autem minimè, hoc tantùm plures esse præsentes oportet, alij per literas suas consentientes, & sic cum consensu plurimorum, siue præsentia, siue electione fieri oportere ordinationem. Si autem aliter extra quæ ordinata sunt fiant, non valere ordinationem. Si autem secundùm ordinatum Canonem fiant, & aliqui contradicant per propriam intentionem, obtinere multorum electionem. * omnino non valeant. XIX. *hae verba redundant*

Vt secundò in anno synodus fiat.

PROPTER Ecclesiasticas necessitates, & * quærellam persinitiones, XX. *l. querelarum*

optimè haberi placuit sancta Synodus, vt per epistulas per singulas prouincias Episcoporum fieri Concilia secundò in anno: semel congregari tertiam ebdomadem festiuitatis Paschæ, vt in Pentecoste celebrari Synodus possit, & commemorare metropolitanos prouinciarum Episcopos.

Secundùm autem Synodum Idus Octobr. quæ est decima Ypirethei, & in ea Synodo presbyteri supplicare, & diaconi, & omnes qui sunt in canone, & à Synodo iudicatum mereri, & nunquam liceat aliquibus inter semetipsos Synodum facere absque * eos qui certas habent Metropolitanas ciuitates.

l. eis

*Vt nullus Episcoporum de * propriam migret Ecclesiam.*

l. propria migret Ecclesia

XXI. VT Episcopo non liceat à parocia in aliam parociam transire, neque per voluntatem suam, neque à populis vim passum, neque ab aliquibus Episcopis coactum, permanere autem eum in qua ordinatus est à Domino in principio Ecclesia, & non eum transire sicut iam dudum terminum prolatum est.

*De his qui ordinantur * ab aliorum parocijs Episcopis.*

l. ab aliarũ parociarum

XXII. EPISCOPVM non subintrare alienam ciuitatem, quæ non ei subiacet, neque in locis quæ ad eum non pertinent * in locis alienorum Episcopis nisi fortè postulatus cum consensu proprij Episcopi. Si quis autem hoc temptauerit infirma esse manus impositio ordinis eius, & ipse confusionem patiatur, quia quod vindicare non potest ordinare non debet.

Vt nullus Episcopus post se successorem eligat.

XXIII. NVLLI Episcoporum licere sibi constituere successorem in exitum vitæ suæ. Et si aliquid tale factum fuerit, infirma esse debet electio vel ordinatio eius. Illud autem obseruari dispositionem Ecclesiasticam instituentem non aliter fieri, nisi aut cum synodo & iudicio Episcoporum, & maximè electio Clericorum, vt post transitum quiescentis potestatem habent eligere & ordinare qui dignus est.

De substantia Ecclesiæ, & quæ sunt Episcopi.

QVÆ sunt Ecclesiastica & diligenter caueant custodiri sicut * portet cum bona conscientia & timore fidei, scientes quia apud eum sunt, qui omnia respicit Dominus, quæ & gubernare & * portet cum iudicio & potestate Episcopi, qui creditum habet populum & omnia, quæ intra Ecclesiam congregantur, probata autem & certam esse quæ sunt Ecclesiæ, cum notitia presbyterorum & diaconorum, & omnia eos scire & non ignorare quæ sunt propria, & nihil eos lateat, vt cùm venerit Episcopus exire de sæculo, scientes ea quæ sunt Ecclesiæ rerum per neglegentiam perire minimè patientur, vt neque propria Episcopi pulsentur occasioni Ecclesiasticarum rerum, iustum enim & beneplacitum est Deo & hominibus, vt & propria sua Episcopus quibus ipse voluerit derelinquat. Ita tamen, vt quæ Ecclesiæ sunt, ipse in vita sua custodire, & non patiatur aliquid Ecclesia detrimentum. Et neque Episcopus occasioni Ecclesiæ res præscribi, & in causas cadere qui ad eum pertinent heredes, vt & ipsi post mortem de eo blasphemiæ non detrahi. XXIV.

l. oportet

l. oportet

Et vt Episcopus potestatem habeat res Ecclesiæ gubernare.

EPISCOPVS habeat rerum Ecclesiæ gubernationem ad omnes qui expetunt cum omni veneratione & timore Dei accipere, & ea quæ opus sunt ad necessaria eius, & quæ apud eum suscipiuntur fratrum necessaria, vt in nullo impedimento occasionis fraudari aliquos secundùm Apostolum dicentem, habentes autem escas & tegumentum his contenti sumus. Si enim his non sufficit & conuertat res Ecclesiæ & possessionum fruges non cum notitia presbyterorum & diaconorum tractet, sed cum domesticis suis & adfinibus, aut fratribus, aut filiis præstet potestatem, vt per eos tales absconsè lædere certas res Ecclesiæ, hunc autem conuinctum subiacere Synodo prouinciæ. Si autem & aliter incusetur Episcopus ab his qui cum eo sunt presbyteri, eo quòd quæ pertinent ad Ecclesiam, siue de agris, siue ex aliqua substantia Ecclesiæ in semetipsos vsurpantes, & pauperes tribulentur, accu- XXV.

fationem autem & blasphemiam fieri rationibus. Qui sic autem gubernauerint hos per correctionem lucrare apud sanctam Synodum. Et subscripserunt.

Eusebius præsens omnibus subscripsi.

Theodorus omnibus constitutis in sancta Synodo præsens subscripsi.

Tharcudamantes. Machedonius.
Mauricius. Eutherius.
Alphion. Bassus. Paulus. Theodotus. Niceta. Anatholius. Narcissus. Archelaus.
Siricius. Hysichius. Manicius. Moses. Agapius. Theodotus. Mocimus. Eustatius.

Ordinauimus subscribentes, Amen.

Cod. Thu. Incipiunt tituli Canonum Chalcedonensium. Hi Canones omnino conueniunt cum Codice Thuano num. 533. & 129.

EXPLICIT CONCILIVM ANTHIOCENSIVM.

INCIPIVNT CAPITVLA CALCIDONENSIS.

I. De his qui præmio ordines adipiscuntur.

II. De * accusatores Episcoporum. (l. accusatoribus)

III. Vt cleriei conductores non sint.

IV. De his qui vitam solitariam sectantur, & quo honore funguntur.

V. Vt nullus clericus de Ecclesia sua in aliam transeat.

VI. Nulli absoluto liceat ordinare.

VII. De his qui profitentur se clerici esse, vel monaci.

VIII. De dispensatoribus Ecclesiæ.

IX. De causis clericorum.

X. Vt nulli clericorum liceat de Ecclesia sua discedere.

XI. Non temerè dandis Epistulis Synodicis.

XII. In vna prouincia vnum debere esse metropolitanum Episcopum.

XIII. Nulli clericorum liceat in alterius ciuitate ministrare.

XIV. Vt nullus clericus vxorem hæreticam vel paganam accipiat.

XV. * Quod annorum velari debeant ancillæ Dei. (quot)

XVI. De virginibus & monacis.

XVII. De * parrocias rusticas. (l. parrociis rusticis)

XVIII. De coniuratis.

XIX. Vt secundò in anno Concilia fiant.

XX. De non suscipiendis alterius Ecclesiæ clericis, & de susceptoribus eorum.

XXI. De * accusatores Episcoporum. (l. accusatoribus)

XXII. Vt nullus clericus aliena diripiat.

XXIII. De clericis & monacis excommunicatis.

XXIV. De * sacrata monasteria. (l. sacratis monasteriis)

XXV. De ordinandis Episcopis, & de * reditus Ecclesiarum. (l. reditibus)

XXVI. De * dispensatores Ecclesiarum. (l. dispensatoribus)

XXVII. De * corruptores mulierum. (l. corruptoribus)

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INCI-

INCIPIT CONCILIVM CALCIDONENSE.

Cod. Theo. constituta

VINGENTESIMO anno sub Imperatore piissimo Marciano * statuta quæ per singulas Synodus, à sanctis Patribus constituta sunt, hactenus habere firmitatem censuerunt dicentes.

De his qui præmio ordines adipiscuntur.

I. SI quis Episcopus ordinationem pro pecunia fecerit, & vendiderit rem quæ nisi per gratiam Dei non adquiritur, & sub pecunia ordinauerit Episcopum, aut presbyterum, vel diaconum, aut eorum quemquam qui in numero clericorum continentur, aut accepta pecunia fecerit œconomum, vel defensorem aut ostiarium, vel quemcunque huiuscemodi * pro turpitudinem lucri, qui hoc fecisse probatur sui gradus periculum sustinebit. Sed & is qui ordinatur nihil ex ordinatione, quæ per negotiationem processit vtilitatis acquirat: sed fiat dignitatis reus quæ ipsi pro pecunia commissa est alienus. Si quis autem in his tam turpibus, & nefariis lucris medius interfuisse videatur, & is quidem si clericus fuerit degradetur, si verò laïcus aut monacus, anathematizetur.

l. propter

De accusatoribus Episcoporum & clericorum.

II. CLERICI vel laïei volentes Episcopos, vel clerieos accusare, non indebitè * ne quodcunque accusandum suscipi debere, nisi priùs eorum opinio fuerit discussa.

l. nec
Hic Canon est XXI. in omnibus aditionibus Concil. Chalced.

Vt clerici conductores non sint.

III. PERVENIT ad sanctam Synodum, quoniam quidam clericorum, propter lucri turpitudinem alienatum possessionum conductores efficiantur, & causis sæcularibus tractantibus ministeria Dei neglegant, & sæcularium domus discurrentes, & patrimoniorum curas, propter auaritiam suscipientes. Igitur sancta & magna Synodus constituit nullum deinceps, neque Episcopum, neque clericum, neque monacum conductitij titulo possessiones habere liceat, nec causarum sæcularium posse ordinationibus commisceri, ni fortè vocetur aliquis secundùm leges ad minoris ætatis tutelam, quæ excusari non licet, aut ciuitatis Episcopus Ecclesiasticarum rerum curam clerico voluerit committere, aut orfanorum, aut viduarum, quæ propria prouidentia carent, vel personarum talium quæ auxilium Ecclesiasticum postulant, propter timorem Dei. Si quis autem ea quæ constituta sunt deinceps violare temptauerit, Ecclesiasticæ damnationi subiaceat.

Qui vitam solitariam sectantur, & quo honore fungantur.

QVONIAM verò quidam sub prætextu habitu monachali Ecclesias, & conuentus, & res communes disturbant, ciuitates indiscretè circumeuntes, & non monasteria sibi constituere studentes: placuit, vt nullum eorum vsquam ædificare liceat, neque monasterium constituere, neque oratorium absque ciuitatis Episcopi voluntate. IV.

Monaci verò qui sunt per singulas ciuitates, & per prouincias Episcopis subditos esse censemus, & quietem diligere, & ieiuniis esse contentos, & orationibus in illis locis obseruare *, sæculo renuntiasse videntur, nequaquam Ecclesiasticis vel sæcularibus rebus communicare, nec importunitatem inferre, desertis propriis monasteriis, nisi fortè quæsiti fuerint, propter causam necessariam ab Episcopo ciuitatis. * Sine placuit, vt nullum seruum suscipiant in suis monasteriis ad monacum faciendum, sine proprij domini voluntate. Qui verò hoc constitutum excesserit, à communione eum suspendi decernimus, ne nomen Dei blasphemetur: ciuitatis autem Episcopum oportet competentem prouidentiam cunctis monasteriis impendere.

* f. perseuerare

l. Item

De Episcopis vel clericis qui se de ciuitate in aliam transferunt.

V.
Hic Canon est primus in omnibus collectionibus.

* PLACVIT vt canones qui à sanctis Patribus constituti sunt de his ipsis, vt suam habeant firmitatem.

Nullum absolutè liceat ordinari.

VI. NEQVE presbyteros, neque diaconos, neque penitus quemquam de his qui sunt intra Ecclesiasticum ordinem declarari liceat, nisi specialiter Ecclesiæ ciuitatis vel vicus, vel martyrij, qui ordinandus est fuerit declaratus, horum autem ordinatio huiusmodi constitui sancta Synodus, inefficacem esse, & in nullo posse ad ordinandi iniuriam præualere.

De professis clericis vel monacis.

VII. QVI semel sunt in clero ordinati, aut monaci facti, constituimus neque ad militiam, neque ad dignitatem sæcularem venire. Si verò hoc adripientes, & non pœnitentes reuertantur ad quod antea elegerant, anathematizentur.

De dispensatoribus Ecclesiæ.

VIII. *deest qui* CLERICI * pauperum dispensationi, vel monasteriorum, vel martyriorum præsunt, vt sub potestate insularum, ciuitatium Episcoporum secundùm sanctorum Patrum traditionem perdurent, nec sua temeritate ab Episcopi sui moderatione declinent. Qui autem huiusmodi dispositione quolibet modo subuertere ausi fuerint, & Episcopo suo non dederint consueta, si quidem clerici fuerint, canonicæ damnationi subiaceant: si autem monaci aut laïci fuerint, à communione cessent.

Si clericus cum clerico causam habeat.

IX. PLACVIT vt Episcopum suum non deserant, & ad iudicia sæcularia currant: sed priùs, vt dictum est, aput Episcopum suum examinent causam, aut certè cum voluntate ipsius causa dicatur, apud quos partes vtraque voluerunt. Si quis autem contra hæc venire temptauerit, canonicis interdictis subiaceat. Si verò clericus quis habeat causam cum extraneo Episcopo, vel cum suo, apud Synodum prouinciæ causam dicat: Si autem Episcopus aut clericus discrepationem habeat cum metropolitano Episcopo, ad primam sedem recurrat, aut ad sedem Constantinopolitanam, & ibi causam definiant.

Vt nulli clericorum liceat de Ecclesia sua discedere.

CIVITATIVM Ecclesiis militare in qua primò ordinatus quis est, & non ad quam, quasi maiorem, per vanæ gloriæ desiderium confugit: eos verò qui hoc temptauerunt, Ecclesiæ propriæ restituendos esse, in qua primò ordinati sunt; & ibi tantùm ministrare: si qui tamen iam ex alia in aliam Ecclesiam translatus est, in nullis prioris Ecclesiæ, vel ad ipsam pertinentibus martyrij, vel xenodochij, vel pauperum rebus habeat facultatem tractandi: eos verò qui ausi fuerint post hoc constitutum magni & vniuersalis totius Synodi aliquid contrarium agere in his quæ nuper sancta Synodus interdixit, proprium amittant gradum. X.

De non temerè dandis epistulis Synodicis.

OMNES pauperes & reuera egentes solaciis, oportet pacificis Ecclesiasticis tantùm literis prosequi, & non synodicis, quoniam synodicas literas his tantùm dari conuenit, qui bonæ esse opinionis videntur. XI.

In vna prouincia vnum debere esse metropolitanum Episcopum.

PERVENIT ad nos quoniam quidam contra Ecclesiastica statuta se potestatibus conferentes per pragmaticum vnam prouinciam diuiserunt in duos, & per hoc duo in vna prouincia sunt metropolitani Episcopi. Igitur nunc constituit magna synodus, nihil tale deinceps temptari ab Episcopis, & qui aliquid huiusmodi adripuerint, proprium amittant gradum: quæcunque verò ciuitates per sacras literas nomine metropolitano funguntur, ipsæ solæ honorem consequantur, & is qui huic Ecclesiæ * præstet Episcopus, saluo vtique proprio iure, quod reuera conuenit metropolitanæ ciuitati. XII. *Ms. Bib. Tho præest Episcopus, vocetur Archiepiscopus*

Vt in aliena ciuitate clerici non ministrent.

PELEGRINVS clericus & lectores in aliena ciuitate, sine synodicis literis Episcopi sui penitus nusquam ministrare debere. XIII.

Vt nullus clericus hæreticam vel paganam ducat vxorem.

QVONIAM in quibusdam prouinciis lectores * salutem nubere per- XIV. *l. saluteм*

mittuntur, constituit sancta synodus non licere quemquam vlteriùs hæreticam mulierem accipere, eos verò qui iam ex tali matrimonio filios procrearunt.

Et si quidem filios suos apud hæreticos baptizarunt, postmodum posse eos in Catholica communione percipere. Si autem non sunt baptizati, iam non debere eos apud hæreticos baptizari, nec ad coniugium cum hæreticis coniungi, neque cum Iudæo, neque cum pagano, nisi fortè se transferre ad fidem orthodoxam promiserint personæ quæ coniungendæ sunt, cum orthodoxis. Si quis autem huius sanctæ synodi constitutum violare temptauerit, canonum damnationi subiaceat.

l. Quot * *Quòd annorum velari debeant ancillæ Dei.*

XV. PLACVIT non eas ordinari ante annum quadragesimum, & hoc cum diligenti probatione: si verò accepta velatione, & certo tempore ministerio obseruans, nubtiis se tradiderit ad iniuriam Dei gratiæ, huiusmodi mulier anathematizetur, cum eo qui illi coniungitur.

De virginibus & monachis.

XVI. NEc eam qui se Domino Deo virginem vouit eodem modo, nec monacis nubere licebit. Si verò hoc facere voluerint à communione suspendantur. Episcopus autem de hac re auctoritatem præuebit, si velit eos reconciliari.

De rusticis parroeciis.

XVII. RVSTICAS parrocias quæ sunt in singulis prouinciis, inconuulsas manere constituimus apud Episcopos, qui detinere eas videntur, maximè si eas annis triginta detinentes inuiolatè dispensauerunt: si verò intra triginta annis facta est, aut si fiat de illis quæstio, his licere quæstionem mouere apud synodum suæ prouinciæ, qui vim pertulisse se adserunt. Si quis autem à metropolitano suo Episcopo malè tractetur, apud primam sedem prouinciæ suæ, vel apud Constantinopolitanam causam dicat, sicut superiùs comprehensum est: si qua verò potestate Imperiali ciuitas noua constituta est, aut certè constituatur ciuilibus, & publicis furmulis, etiam Ecclesiasticarum parrociarum ordo celebretur.

De coniuratis.

CONIVRATIONIS vel conspirationis crimen aput extrinsecas leges amputari solere, multo magis in Ecclesia Dei hoc ne fiat prohiberi oportet. Igitur si clerici aut monaci inuenti fuerint coniurati, & per coniurationem calumniam facientes Episcopis, vel quibuslibet clericis, proprium amittant gradum. XVIII.

Vt secundò in anno Concilia fiant.

PERVENIT ad aures nostras, quoniam in quibusdam prouinciis non fiunt Episcoporum synodus secundùm Canonem constitutum, & hoc multa rerum Ecclesiasticarum quæ corripienda sunt, vel corrigenda neglegi. Sancta igitur synodus constituit, vt secundùm Canones Patrum, qui aput Niceam Bytiniæ constituti sunt, bis in anno idipsum Episcopos ex singulis prouinciis conuenire, vbi metropolitanus Episcopus constituerit; & omnia quæcunque emerserint corrigere. Episcopi verò qui non conuenerint, & in propriis positi ciuitatibus, & non profecti, sed absentes maximè subpeditante salute secesserint, inexcusabilibus occupationibus liberi, fraternitatis intuitu corripiantur. XIX.

De non suscipiendo alterius Ecclesiæ clerico, & de susceptoribus eorum.

CLERICOS in Ecclesia militantes, sicut iam constitutum est, non licere in alterius ciuitatis Ecclesiam militare: sed illa esse contentum in qua principio ministrare meruit, extra eos qui amissa patria ad aliam Ecclesiam præ necessitate venerunt. Qui verò Episcoporum post hoc constitutum alterius Ecclesiæ clericum susceperit, placuit à communione suspendi, & eum qui suscepit, & qui susceptus est, quousque clericum qui translatus est fecerit ad suam reuerti Ecclesiam. XX.

De accusatoribus Episcoporum.

CLERICI vel laici qui Episcopos accusarint, vel quoslibet clericos, omnino sine iudicio eos non suscipi, nisi priùs eorum æstimatio fuerit diligenter examinata. XXI.

Vt nullus clericus aliena diripiat.

CLERICIS non licere post mortem Episcopi sui diripere ea quæ XXII.

illi competere non possunt, sicut & anterioribus canonibus cautum est, alioquin eos de gradibus suis posse periclitari.

De clericis & monacis excommunicatis.

XXIII. PERVENIT ad aures sanctæ synodus, quoniam quidam clerici & monaci, quibus nec aliquid ab Episcopo suo commissum est, interdum etiam ab ipsius communione suspensi ad Constantinopolitanam ciuitatem pergunt, & ibidem diu remorantes Ecclesiasticam disciplinam disturbant, quorundam autem etiam domus subuertunt: ergo sancta constituit synodus prius quidem huiusmodi homines sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ defensorem eos ammonere vt à ciuitate discedant. Verum si inter negotia & impudentiam fuerint temorati, eos etiam inuitos per eundem defensorem iactari, & ad loca propria reuocari.

De sacratis monasteriis.

XXIV. QVÆ Deo semel sacrata sunt monasteria secundùm Episcoporum consensum oportet in perpetuum monasteria nuncupari, & eorum res monasteriis reseruari, & non debere vlteriùs cœnacula sæcularia fieri. Si quis verò hoc fieri permiserit, canonicis interdictis subiaceat.

De ordinandis Episcopis, & de reditibus Ecclesiarum.

XXV. *l. Metropolitanorum* QVONIAM * Metropolitanum quidam, sicut cognouimus commissas sibi neglegunt greges, & ordinationes Episcoporum fieri differunt: placuit sanctæ Synodo intra tres menses Episcoporum ordinationes fieri, & nisi fortè necessitas inexcusationis ordinationis tempus protrahi coëgerit, alioquin eos pœnæ Ecclesiasticæ subiacere. Ecclesiæ verò reditus viduatæ aput œconomum ipsius Ecclesiæ integros conseruari conuenit.

l. dispensatoribus *De * dispensatores Ecclesiarum.*

XXVI. QVONIAM in quibusdam Ecclesiis reperimus, quòd sine œconomis res Ecclesiasticas tractent Episcopi, placuit omnino vt omnis Ecclesia habens Episcopum etiam œconomum habere de proprio clero censemus, qui res Ecclesiasticas dispenser, cum consensu Episcopi sui, ne cùm dispensatio sine testimonio fuerit, res Ecclesiasticæ dispersæ sint ad contumeliam Pontificis intogandam. Si verò hoc non fecerint reos eos sanctis subiacere canonibus.

*De * corruptores mulierum.* *l. corruptoribus*

XXVII. EOs verò qui mulieres diripiunt hospitalis solacij nomine, & eos qui conhibere, aut consensum rapientibus præuere videntur: sancta constituit synodus, vt si quidem clerici fuerint proprium amittant gradum; si verò laïci, anathematizentur.

Et subscripserunt.

Phascasianus Episcopus, statui & subscripsi, Luculensis Episcopus statui & subscripsi, Bonifacius presbyter legatus sanctæ Ecclesiæ Romanæ, statui & subscripsi, & cæteri Episcopi infrà scripti.

Anatholius Constantinopolitanus.
Iulianus Legatus.
Thalasius Cæsarea Capp.
Eusebius Anquirensis.
Lucianus Byzæraci.
Diodenes Metrop. Cizic.
Calogerus Claudiopol.
Seleucus Metrop. Amasiæ.
Melrius Syriæ.
Florentius Sardensis.
Onesiforus Iconiæ.
Pergamius Anthi.
Anastasius Nicæuum.
Marianus Sinadensis.
Constantius Bostrenus.
Petronianus Afrodisiadæ.
Romanus Mirensium.
Eunomius Nicomediæ.
Francio Afrodienus.
Petrus Grangrensis.
Heleuterius Calcidoniæ.
Theodorus Lamasci.
Nunecius Laodiciæ.
Fotius Tyri.
Basilius Seleuci Metrop.
Ioannes Sebastiæ.
Cyrus Anazarbi.
Constantius Meleti insul.
Callinicus Pameneæ.
Pastricius Tiensis.
Stephanus Ieropolita.
Cecropius Sebastiopol.
Theochstus Posinunt.
Lucianus Bysæarcadip.
Trifon Dioensis.
Iulianus Thabiæ.
Amphilocius Sydensis.
Libas Ædissæ.
Acacius Ariathiæ.
Antiochus Synoënsis.

Frontofasilienus Lyciæ.
Philippus pro v. c. Balburen.
Patricius Acasitanalyciæ.
Gemellus Stratonicæ.
Stephanus Pœmaniensis.
Consensius Ierocæsariæ.
Eulalius Phyoniensis.
Hermias Abidæ Hellesp.
Cyriacus Trocnadensis.
Acyllas Eudoxiadæ.
Danihel Caldensis.
Fonteianus Sallagassiensis.
Helias Blandi.
Policarpus Alensis.
Leucius Irensis.
Amachis Seggensis.
Andreas Aualensis.
Eusebius Dorilensis.
Alchimedissi Landipus.
Dionysius Atthaliæ.
Andreas Achaiæ.
Olympius Sozupolitanus.
Paulus Flomeliensis.
Modestus Sebastenus.
Euandrus Diocliæ.
Iohannes Brauelensis.
Eulaliæ Fibliæ.
Helpidius Thermensis.
Theodorus Heracliæ.
Olympius Phaniados.
Thomas Phorfireonensis.
Mysterius Anoriensis.
Longinus Orcisti.
Manasses Theudopol.
Nicolaus Acarascon.
Romanus Bubbensis.
Musonius Nisiæ.
Acacius Ariaratiæ.
Atticus Zelonensis.
Menecrates Ciras.
Helias Blandi.
Eusthocius Docimiensis.
Eusthocius Docimi.
Mirus Eulandrensis.
Philippus Lygiadensis.
Cyriacus Eucarpiæ.
Abircius Ieropolitanus.
Messalinus Laodiciæ.
Gerontius Basilinopol.
Apragmonius Tri.
Danihel Cadonensis.
Matthias Thimenuntij.
Thoman Theodosiopol.
Dauid Hadrianiæ.
Zenodotus Thelmescon.
Meliphtongus Iuliopol.
Basilius Naconiæ.
Danittel Lampsaci.
Themistrius Amastridos.
Alfius Myli.
Renus Ionopolitanus.
Fontianus Salagassænæ.
Nicolaus Carasseon.
Eupitius Stratonicæ.
Iohannis Amozonis.
Theodoritus Alauandon.
Florentius Hadriapol.
Nephtolemus Cormonopol.
Paulus Deruensis.
Plutarcus Lystron.
Eugenius Canoniensis.
Rufinus Ydesienus.
Acholius Larandon.
Plonius Throados.
Ioannes Tripolitanus.
Rusticianus Corepiscopus.
Basilius Ocyrensis.
Iacobus Pipminensis.
Epiphanius Medalu.
Acilius Aurocen.
Gennudius Hacmonensis.
Acharius Ænnensis.
Cyrinus Potaron.
Marcianus Caralitanus.
Eugenius Cotonuensis.
Obrimus Coracesis.
Theodoritus Cirritanus.
Iohannes Germanitiæ.
Vranius Emissæ.
Damyanus Ildonis.
Ioseph Eliopolitanus.
Iulianus Rosuensis.
Olympius Paneades.
Theodorus Claudiopolit.
Tyrannus Germanicopolit.
Paulus Radiensis.
Rufinus Amorathion.
Sabinianus Pirrenus.
Patricius Neocæsari.
Philippus Adanæ.
Indimus Irepolitan.
Saba Palti.
Theodorus Pentapolit.
Noes Chefrænus.
Zebenneus Marthiopolit.
Maragentus Enzitinensis.
Valons Laodfœn.
Paternus Corepiscopus.
Elogius Philadelfiæ.
Proculus Adraonensis.
Theodosius Canotalenus.
Hormisda Philippopulitanus.
Ioannis Flauiados.
Euolcius Zeumatenus.

Abramius Circensis.
Romulus Alehidensis.
Timotheus Balensis.
Eusebius Eleucobilo.
Paulus Mariansis.
Euthycianus Ephyphaniensis.
Marcus Aretusæ.
Iohannes Carroniensis.
Bassianus Corepiscopus.

EXPLICIVNT CANON. CALCIDONENSIS.

INCIPIVNT TITVLI CANONVM CONSTANTINOPOLITANORVM.

* Cod. MS. bibl. Thu. num. 511. Hi Canones prolati sunt ab Episcopis CL congregati in vnum Constantinopolim, quos inclitæ recordationis Theodosius Imperator, pater Arcadii & Honorii principum cõuocauit, quando beatus Nectarius Constantinopolitanæ Ecclesiæ damnato Maximo sortitus est Pontificatus officium

I. VT permaneant quæ in Nicia sunt legitimè, & immobiliter constituta.

II. De anathemate Arrianorum, Eunomianorum, Machedonianorum, Sabellij, & Apollinaris.

III. De singulis parrociis ordinandis, & de primatu Episcopi metropolitani.

IV. De Maximi indisposita ordinatione.

De primatu Ecclesiæ Constantinopolitanorum.

EXPLICIVNT.

* Hi Canones expositi sunt ab Episcopis CL. congregati in vnum Constantinopolim, quando ordinatus est beatus Nectarius Episcopus, Consulatu piissimi, atque amatoris Christi Imperatoris nostri Fl. Marciani Aug. III. Kalend. Nouembres per gratiam Dei, & constitutione piissimorum, & fidelium Imperatorum vnà cum sancta synodu, in basilica sanctæ & victricis martyris Euphemiæ coniubante eos precibus suis sanctâ Synodus dixit:

Hi Canones Concily CP. octo conueniunt cum codice MS. bibl. Thuan. 533.

I. NON transgredi fidem in sanctorum Patrum CCCXVIII. qui in * Nicæa Bythiniæ conuenerunt: sed permanere eam firmam, & dominam censemus.

Anathema esse omnem hæresem.

* deest in Cod. Thua. * C. Thu. Macedonianorum * deest in Cod. Thua. * Cod. Thu. Fotinianorum

II. ID est Eunomianorum * insimilium Arrianorum *, Eudoxianorum * & Semiarrianorum Spiritui sancto aduersi, & Sabellij, & Marcellianorum *, & Apollianorum.

Quæ debeantur Ægypto, Antiociæ, & Constantinopoli.

III. VT extra terminos non ingerere alienos, neque confusionem facere Ecclesiis: sed secundùm Canones obseruare.

Vt Alexandrinum quidem Episcopum, quæ in Ægypto sunt gubernare, seruatis quæ in Nicænis * primatus Anthiocenæ Ecclesiæ: & Asiæ gubernationis Episcopi, quæ per Asiam sunt parrocias solùm gubernare: Qui verò sunt Ponto Ponticæ tantùm; qui sunt Traciæ Traciarum solùm.

* Cod. Thu. Canonibus

Non vocatos autem Episcopos super parrociam alienam non debere ingredi, ad ordinandum, aut pro aliquibus aliis gubernationibus Ecclesiasticis, seruato quod scriptum est de parrociis Canone & constitutum, & vt per singulas prouincias, prouinciæ synodus gubernet, secundùm ea quæ in Nicia constituta sunt.

Quæ autem in barbarieis gentibus sunt Ecclesiæ Dei, ita gubernari oportet, secundùm quod obtinuit à Patribus consuetudo.

Constantinopolitanum autem Episcopum habere primatum honoris post Romanum Episcopum, * pro quod eam esse censemus iuniorem Romam.

Cod. Thua. num. 531. propterea quòd vrbs ipsa sit iunior Roma

De Maximo Cynico, & aduersum eius iniquitates, & delubra eius quæ Constantinopolim facta sunt.

IV. IN omnibus placuit, vt neque Maximum Episcopum fuisse, aut esse, neque ipsos qui ab eo ordinati sunt, in quocunque gradu clericorum, vel quælibet facta sunt infirmata esse censemus.

De primatu Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

Hic Canon est XXVIII. Concilij Chalcedonensis, non Constantinopolitani

SANCTA synodus dixit, vbique sanctorum Patrum terminis subiacentes, & quem nunc legimus canonem CL. reuerentissimorum Episcoporum, qui congregati sunt in hanc regiam ciuitatem cognoscentes, hæc censuimus de * primatum sanctæ Ecclesiæ Constantinopolitanæ ciuitatis iunioris Romæ, quia sedis magnæ Romæ, pro eo quod regnaret, sancti Patres statuerunt ei primatum, ita nunc & nos in hoc constitutum firmantes venerabiles CL. primatum * reddimus iuniori Romæ, rationabiliter iudicantes, vt * quæ regno & senatu honorificatur ciuitas obtineat, & firmitatem primatus secundùm magnam Romam, & in Ecclesiasticis causis magnificam eam esse, sicut & Romam, & secundum post eam esse censemus.

* l. primatu

Codex Th. sed diximus

Cod. Thua. quod

Et vt Ponticam, & Asiam, & Traciam gubernationem * Metropolitani, etiam qui * barbaris sunt Episcopi à de supra scribta parroeias eis ordinentur. Et vt singulum Metropolitanum memoratas parrocias cum prouinciarum Episcopis ordinenr Episcopum, sicut diuini Canones censuerunt.

Cod. Thua. Metropolitani

Cod. Thua. in

Manus impositionem autem, sicut superiùs dictum est, à Metropolitanis Episcopis fieri debere, * electionem autem facere secundùm consuetudinem, ad eos referre oportet.

Cod. Thua. electione

Et subscripserunt.

Nectarius Constantinopolitanus Episcopus, statui & subscripsi.

Paschasinus Episcopus Legatus sanctæ Ecclesiæ Rom. statui & subscripsi.

Lucentinus presbyter Legatus Ecclesiæ Rom. subscripsi.

Bonifacius presbyter Legatus Ecclesiæ * SS. subscripsi, & cæteri subscripserunt.

Cod. Thua. Rom.

ÆGYPTI.

Timotheus Alexandrinus.
Dorotheus Oxyrinco.

PALÆSTINI.

Cyrillus Hierosolymitanus.
Gelasius Cæsariensis.
Macer Hieroeontis.
Dionysius Diospolitanus.
Priscianus Nicopolitanus.
Saturninus Sebastenus.
Eustratius Cannuensis.
Dasanes Deruis.
Eugenius Posadun.
Illirius Isaudun.
Seuerus Amablandun.

PISIDIÆ.

Optimus Anthiociæ.
Theumistius Hadrianopolit.
Attalus Prostadun.
Amantius Adadun.
Faustus Limenu.
Iohannes Salagessitanus.
Calenicus Thymadun.
Enstathius Metropolitanus.
Patricius Parlaxit.
Lucius Narpoleos.
Iollianus Sozopoltit.
Per Simplicium presbyterum.
Tyrannus presbyter Amuranus.
Oxanius presbyter Apamensis.
Helladius presbyter Cunamen.
Theosebius Philominas.
Per Bassum presbyterum.

LYCIÆ.

Tatianus Meronensis.
Pionius Comatis.
Eudimus Pataronensis.
Patricius Tromardun.
Lupicinus Lymerun.
Macedo Scindun.
Romanus Pasilidun.
Hermeus Bubuteun.
Thantianus Araxit.
Vitus Primisiæ.
Eusanius Eucarpiæ.

PHRYGIÆ PACATIANÆ.

Nectarius Appias.
Theodorus Eumeniæ.
Per Profuturum presbyterum.

CARIÆ.

Hædicius Nicomediæ.
Leontius Cimirun.

BYTHINIÆ.

Eufrasius Nicomediæ.
Dorotheus Niceæ.
Olympius Neocæsariæ.
Theodolus Calcidonensis.

Eustatius Prusenus.

PONTVS ASIÆ.

Pansopius Hiberonus.

MYSIÆ.

Martyrius Marciopolitanus.

SCYTHIÆ.

Terentius Tomeun.
Ætherius Cersonissi.
Sebastenus Anchialis.

SPANIÆ.

Agrius Ymimontu.
Atarbius per Cyrillum lectorem.

EXPLICIVNT CANONES CONCILII CONSTANTINOPOLITANORVM.

INCIPIT PRÆFATIO.

PLACITVM est in Concilio habito, in quo credimus posse placere omnibus Catholicis, vt à synodo accepto recedi omnino non debere, quod in conlarione apur omnes integrum recognouimus, nec à fide nos recessuros, quæ per Prophetas à Domino Deo Patre per Christum Dominum docente Spiritu sancto in Euangelio, & Apostolis omnibus suscepimns per traditionem Parrum, secundùm traditionem Apostolorum, quæ aput Niciam tractata sunt contra hæreses, quæ eo tempore surrexerunt præpositum est nunc vsque permanet, quibus à nobis omnibus nec addendum aliquid credimus, nec minuere posse manifestum est. Placuit ergo nihil fieri nouum substantia quod Græci dicunt vsiam, nomen quidem in multis sanctis scribturis insinuatum mentibus nostris obtinere sui debere *

CODEX

305

CODEX
CANONVM
ECCLESIÆ AFRICANÆ:

CHRISTOPHORVS IVSTELLVS
EX MSS. CODICIBVS EDIDIT,
Græcam verſionem adiunxit, & notis illuſtrauit.

EDITIO ALTERA.

NOBILISSIMO AMPLISSIMOQVE VIRO

IAC. AVGVSTO THVANO

IN SACRO CONSISTORIO REGIS CHRISTIANISSIMI CONSILIARIO.

CHRISTOPHORVS IVSTELLVS S. D.

VM superioribus annis, AMPLISSIME VIR, *restituendo veteri* CODICI CANONVM ECCLESIÆ VNIVERSÆ *operam darem, atque huius generis reliquias ex vetustissimis antiquitatis Ecclesiasticæ monumentis eruerem, omnibúsque vestigiis perscquerer, incidi fortè in* CODICEM CANONVM ECCLESIÆ AFRICANÆ, *quem neglectum iacere miratus sum; statimque illius memoriam è tenebris obliuionis reuocare & vindicare decreui: sed cùm animus esset, per otium & temporis angustias huc vsque non licuit. Nunc igitur in lucem mitto præclarum illud Ecclesiæ Africanæ monumentum, cui, post Ecclesiæ vniuersæ non satis laudatum Codicem, nihil par hodie, nihil secundum ex antiquitate Ecclesiastica superest: exhibet enim primitiuæ Ecclesiæ πολιτείαν, sacrámque priorum temporum disciplinam, nunc posterioris æui licentiâ, corruptionéque degeneris posteritatis propemodum euersam & collapsam, quam integram & puram diu seruauit Ecclesia Africana; atque indicat quibus ex fontibus Ius Canonicum haustum sit. Vtinam in eam ætatem & formam intuita posteritas fuisset, eóque mentem & oculos reflecterent quicunque de Ecclesia ritè restauranda soliciti sunt. Vtinam turbidos nouitatis riuulos ad puros hosce fontes reuocarent ij, qui, cùm se antiquitati multum tribuere simulant, optimis illis ac simplicissimis veteris Ecclesiæ regulis & legibus neglectis, alios nobis obtrudunt vel spurios, vel adulterinos, vel abortiuos aut degeneres Canones, noua & barbara decreta & hominum & temporum, quibus ambitiosè nomen Iuris Canonici ascribunt. Huius autem Africanæ collectionis editio debetur eximio viro, doctrinâ, prudentiâ, morúmque integritate maximo τῷ μακαρίτῃ* NICOLAO FABRO, *qui haud procul à morte, cùm meum de illo codice restituendo institutum audiuisses & probasset, exemplar MS. maximæ & venerandæ antiquitatis, suprema voluntate tibi relictum, meæ fidei commisit, vt post editionem ad te perueniret. Hoc igitur typis expressum, ex iure domino restituo & offero, cum Notis & obseruationibus à me additis ad antiquitatis Ecclesiasticæ, Africanæ præsertim, historiam, Iurísque Canonici veteris cognitionem, quas etiam tuo augusto nomini dicare & dedicare volui. Nec alteri potui, cùm*

illud & tua dignitas, & doctrina, singulárisque humanitas, quâ soles ausibus literarum ignoscere, studiosisque antiquitatis benignè admodum fauere & suffragari, suo quodam iure postulet, & officij mei ratio omnino requirat & efflagitet. Accipe itaque benigna fronte, VIR AMPLISSIME, *hoc animi in te mei pignus, singulárisque obseruantiæ quâ te colo, monumentum. In istis enim, quæ mea sunt, si quæ sint, vt esse libens agnosco, leuioris operæ, & minimè digna quæ tuum nomen præferant, poterit nihilominus oblatio exigua non videri, si magis mei in te animi quàm sui pretij æstimatione pendantur. Quid in hoc opere præstiterim, tuum erit iudicium: & si à te peritissimo rerum æstimatore studium meum probari sensero, bonis omnibus spero non improbatum iri, iis potissimum qui antiquæ iurisprudentiæ Canonicæ, veræque antiquitatis potiùs quàm inanis nouitatis studio tenentur. Nec erit quòd aliorum iudicia pertimescam. Vnicum hoc votum concipiam, vt beneuolentia tua non indignus existimer, Deúsque optimus maximus te diutissimè bono Reipublicæ sospitem seruet & foueat. Vale Lutetiæ Parisiorum Idib. Septemb.* CIↃ. IↃ. CXIV.

CHRISTOPH. IVSTELLI

IN CODICEM CANONVM ECCLESIÆ AFRICANÆ.

PRÆFATIO.

epist. 118. ERISSIMVM est quod Augustinus scripsit, *Conciliorum in Ecclesia saluberrimam esse authoritatem.* Nec immeritò ab omnibus fere Patribus veteris Ecclesiæ passim laudata est sacrorum comitiorum publica ac propè necessaria vtilitas, quorum formulam & exemplar primi ostenderunt Apostoli in illo Hierosolymitano Concilio, ex vniuersa quæ tum erat Ecclesia coacto: vbi grauis quæstio, de legalibus cæremoniis apud Antiochenos exorta, soluta est. (Act. cap. 15.) Hinc enim, velut è suo fonte, fluxit in Ecclesia frequens synodorum consuetudo. Mirum ergo videri potest Gregorium Nazianzenum, clarissimum Ecclesiæ lumen, de iis tam acerbè scripsisse, vt se alicuius Concilij bonum exitum vidisse neget. (epist. 42. ad Procopium.) Is enim ad quoddam Concilium vocatus, ait se hoc animo esse, vt omnem Episcoporum conuentum fugeret, πάντα σύλλογον φεύγειν ἐπισκόπων: cuius rei rationem reddit, quoniam nullius vnquam synodi bonum & felicem exitum vidisset, ὅτι μηδεμιᾶς συνόδου τέλος εἶδον χρηστόν. Addit præterea, non tam λύσιν κακῶν quàm προσθήκην habuisse, hoc est, malorum non tam remedia, quàm incrementa ex illis prouenisse. Nonnullas tamen synodos, etiam ante Nazianzeni tempora, atque illius ætate, ipse exitus longè optatissimus comprobauit, Nicænam nempe primam, & Constantinopolitanam primam; quarum prior Christi diuinitatem contra hæresim Arij vindica-

uit : altera , cui & ipſe Nazianzenus interfuit, Macedonium, qui Spiritui ſancto diuinitatis æqualitatem denegabat, quam Arius filio detraxerat, impietatis condemnauit. Nec minùs feliciter, poſt ipſius Gregorij ætatem, celebratæ ſunt œcumenicæ ſynodi, Epheſina contra Neſtorium, qui Chriſtum in duas perſonas diuidebat, & Chalcedonenſis contra Eutychem, qui vnam tantùm in Chriſto naturam aſſerere auſus eſt. Atque horum quatuor priorum Conciliorum tanta fuit apud omnes dignitas & authoritas, vt perinde ac ſacræ ſcripturæ ſuſciperentur, ſingularíſque honos, quoad fidei dogmata videlicet, tanquam eodem ex fonte ducta, haberetur. Id teſtatur Iuſtinianus Imp. nouel. CXXXI. τῶν ἁγίων τεσσάρων συνόδων τὰ δόγματα καθάπερ τὰς θείας γραφὰς δεχόμεθα, καὶ τοὺς κανόνας ὡς νόμους φυλάττομεν : *Sanctarum quatuor ſynodorum dogmata, perinde ac diuinas ſcripturas accipimus, & canones ſicut leges obſeruamus.* Eas quoque ſynodos ſacris Orientalium Eccleſiarum diptychis inſeri, & in Eccleſia publicâ voce recitari conſtituiſſe author eſt Euagrius : ὑποτέθεικε, inquit, καὶ τέσσαρας συνόδους ἐπὶ τῶν ἐκκλησιῶν κηρύττεσθαι. Id etiam tradit Victor Tununenſis in Chronico. Tamen dubium non eſt, poſt Nicænam ſynodum, Arij hæreſim auctam & corroboratam fuiſſe, vnde & maiora incommoda nata ſunt. De quibus Hilarius aduerſus Conſtantium Imp. ſcribens, *Conſcij nobis*, inquit; *ſumus inuicem, poſt Nicæni conuentus ſynodum, nihil aliud quàm fidem ſcribi : dum in verbis pugna eſt, dum de nouitatibus quæſtio eſt, dum de ambiguis occaſio eſt, dum de authoribus querela eſt, dum de ſtudiis certamen eſt, dum in conſenſu difficultas eſt, dum alter alteri anathema eſſe cœpit, propè iam nemo Chriſti eſt.* Et contra Arianos: *Miſerari licet noſtræ ætatis laborem, & præſentium temporum ſtultas opiniones congemiſcere, quibus patrocinari Deo humana creduntur, & ad tuendam Chriſti Eccleſiam ambitione ſeculari laboratur.* Id verò non Concilio tribuendum eſt, ſed hominum improborum φιλονεικίᾳ & φιλαρχίᾳ, nihilque aliud Nazianzenus, qui peſſimis hiſce ac turbulentiſſimis Eccleſiæ temporibus vixit, quàm de ſumma ſuæ ætatis nequitia queritur, ſynodóſque refugit, ne maiorum inde malorum occaſio naſceretur. αἱ γὰρ, inquit, φιλονεικίαι καὶ φιλαρχίαι, καὶ λόγου κρείττονος, καὶ θᾶττον ἄν τις ἐγκληθείη κακίαν ἑτέρων δικάζων, ἢ τὴν ἐκείνων λύσῃ. Διὰ τοῦτο εἰς ἐμαυτὸν συνεστάλην, καὶ μόνην ἀσφάλειαν ψυχῆς τὴν ἡσυχίαν ἐνόμισα. *Pertinaces enim contentiones & dominandi cupiditates ne vllis quidem verbis explicari queant, citiúſque aliquis improbitatis arceſſetur, dum aliis iudicem ſe præbet, quàm vt aliorum peruerſitatem comprimat. Propterea memet ipſe collegi, animæque ſecuritatem in ſola quiete ſolitudinéque mihi poſitam iudicaui.*

Cæterùm, vt ad Concilia reuertar, nihil antiquius apud priſcæ Eccleſiæ Patres fuiſſe videtur, quàm vt eorum acta perpetuæ memoriæ monimentis conſignarentur; atque ideo maiores habuiſſe quoſdam certum eſt, qui ipſa Conciliorum acta canonéſque colligerent. Id teſtatur Socrates de actis Nicæni Concilij loquens. ἐκυροῦτο τε, inquit, ἤδη καὶ ἐγγράφως δι' ὑποσημειώσεως ἑκάστου τὰ κοινῇ δεδογμένα. *Quæ in communi omnium ſententia decreta erant, cùm cuiuſque manu ſubſcripta eſſent, rata habebantur, & in commentarios referebantur.* & paulò pòſt : Σαβῖνος ὁ τῆς ἐν Ἡρακλείᾳ τῆς Θρᾴκης Μακεδονιανῶν ἐπίσκοπος, συναγωγὴν ὧν διάφοροι σύνοδοι ἐγ-

lib. 4. cap. 11.

lib. 1. Hiſt. Eccleſ. cap. 5.

γράφως ἐξέδωκεν, ποιησάμενος, &c. *Sabinus Macedonianorum, qui Heracleam ciuitatem Thraciæ incolunt, Episcopus, dum ea, quæ varia Episcoporum Concilia*
lib.2.cap.15. *lia scriptis ediderant, in vnum volumen colligit.* Item, Σαβῖνος τὰς παρὰ Ιουλίου ἐπιστολὰς ἐν τῇ συναγωγῇ τῶν συνόδων οὐκ ἔθηκεν. Synodicarum autem collectionum duo genera fuisse constat, quarum primum Conciliorum acta, quæ ad dogmata & fidei doctrinam spectant, continebat, &
lib.3 cap.21. συναγωγὴ τῶν συνόδων vel συνοδικῶν à Socrate vocatur. Alterum verò canones Conciliorum, qui ad disciplinam Ecclesiasticam sacrámque πολιτείαν pertinent, & βίβλιον κανόνων in Concilio Chalcedonensi nuncupatur.
act.4.11. & 13.edit.Rom. an.1608. Hinc frequens διατυπώσεων & κανόνων distinctio apud Græcos Ecclesiasticæ Historiæ scriptores. Ac Synodalium quidem gestorum monumenta pauca extant, permulta desiderantur, atque vtinam omnia integra ad nos peruenissent, iisque vetustissimis primitiuæ Ecclesiæ reliquiis ætas nostra frueretur, æquè ac veteri illo Codice Canonum, qui in synodo Chalcedonensi, Ecclesiæ vniuersæ authoritate probatus est, atque postea à Iustiniano Imp. confirmatus. Fuit enim in more positum veteri Ecclesiæ, vt cùm conuenisset Impp. mandato in Conciliis œcumenicis, quibus & illi per se, vel legatos gloriosissimos magistratus & iudices præerant, definitiones suas cum literis ad Principes mitteret, quibus Canonum suorum necessariam confirmationem solemni formulâ petebat; cuius exemplum extat in epistolâ synodicâ Concilij
tom.1.Concil. œcumenic. edit. Rom. an. 1608. Constantinopolitani primi ad Theodosium Imp. ἀποδιδόντες τῷ θεῷ τὴν ὀφειλομένην εὐχαριστίαν, ἀναγκαίως καὶ τὰ γενόμενα κατὰ τὴν ἁγίαν σύνοδον πρὸς τὴν σὴν εὐσέβειαν ἀναφέρομεν. καὶ ὅτι συνελθόντες εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν κατὰ τὸ γράμμα τῆς σῆς εὐσεβείας, πρῶτον μὲν ἀνενεωσάμεθα τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν. ἔπειτα δὲ καὶ τὴν τῶν πατέρων πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ κυρώσαντες. πρὸς δὲ τούτοις, καὶ ὑπὲρ τῆς εὐταξίας τῶν ἐκκλησιῶν ῥητοὺς κανόνας ὥρίσαμεν, ἅπερ ἅπαντα τῷδε ἡμῶν τῷ γράμματι ὑπετάξαμεν. δεόμεθα τοίνυν τῆς σῆς ἡμερότητος, γράμματι τῆς σῆς εὐσεβείας ἐπικυρωθῆναι τῆς συνόδου τὴν ψῆφον. ἵν᾽ ὥσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκας, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃς τὸ τέλος. *Agentes Deo debitas gratias, necessariò quoque ea quæ acta sunt in sancto Concilio, ad tuam referimus pietatem; nempe quòd ex quo tempore iuxta literas tuæ pietatis Constantinopoli conuenimus, primùm quidem mutuam inter nos concordiam renouauimus: deinde Patrum qui Nicææ congregati fuerunt, fidem confirmauimus. Præterea etiam ad rectè constituendum & ordinandum statum & disciplinam Ecclesiarum, certos canones statuimus: quæ omnia huic nostro scripto subiecimus. Rogamus igitur tuam clementiam, vt per literas quoque tuæ pietatis ratum habeatur Concilij decretum, vt sicuti literis, quibus nos conuocasti, Ecclesiam ho-*
lib. 5. Hist. Eccl. c. 8. *nore prosecutus es, ita etiam finem eorum quæ decreta sunt, obsignes.* Et Socrates postquam ea quæ in hâc synodo statuta sunt copiosè exposuit, addit tanquam rem necessariam, etiam Imperatoris sententiâ ipsa decreta esse firmata. τούτοις καὶ ὁ βασιλεὺς, inquit, ἐγένετο σύμψηφος. Constantinum
in vita Constant. lib.3. cap. 18. etiam Imperatorem Nicæni Concilij decreta confirmasse auctor est Eusebius. Sic & ipsi Impp. Theodosius & Valentinianus literis ad syno-
tom.1.Concil. œcum. edit.Rom. an. 1608. dum Ephesinam per Palladium missis, χρὴ γὰρ, inquiunt, πάντα κατὰ τὸ τῷ θεῷ μᾶλλον ἀρέσκειν, δίχα φιλονεικίας, καὶ μετ᾽ ἀληθείας ἐξετασθέντα, οὕτω παρὰ τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας βεβαιωθῆναι. *Oportet enim omnia iuxta Dei beneplacitum,*

contentione seclusa, veritatísque studio adhibito discuti, ac tum demum à nostra pietate confirmationem obtinere. & Martianus in edicto de confirmatione gestorum Chalcedonensis Concilij, ἱερῷ τῆς ἡμετέρας ἡμερότητος διατάγματι, τὴν ἁγίαν βεβαιώσαντες σύνοδον: *sacro nostræ serenitatis edicto sanctam synodum confirmantes.* Sed & post omnes Impp. Iustinianus de quatuor œcumenicis Conciliis, & iis quorum authoritas ab illis erat confirmata, sic statuit: Θεσπίζομεν τάξιν νόμων ἐπέχειν τοὺς ἁγίους ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας, τοὺς ὑπὸ τῶν ἁγίων πατέρων συνόδων ἐκτεθέντας ἢ βεβαιωθέντας: *Sancimus vicem legum obtinere sanctos Ecclesiasticos canones, qui à sanctis quatuor Conciliis expositi sunt & confirmati.* Quod ait βεβαιωθέντας, canones intelligit priorum Conciliorum, hoc est, Ancyrani, Neocæsariensis, Gangrensis, Antiocheni, & Laodicensis, quæ vnà cum ipsis quatuor œcumenicis veteri Codice canonum Ecclesiæ vniuersæ comprehenduntur, & quorum canones, singulari maiorum prouidentiâ, ne quid corruptum alienumve irreperet, certâ numerorum serie cum canonibus ipsorum quatuor Conciliorum œcumenicorum deuinciuntur, vt vnum & idem corpus canonum constituerent, secundùm quos, veluti iure communi, Ecclesia vniuersa in synodis œcumenicis iudicabat, & si quis nouum ius illi obtruderet illo codice non comprehensum, velut adulterinum ac supposititium nulliúsque authoritatis, reiiciebat. Quod olim factitarunt Gallicani Episcopi priscorum canonum acerrimi vindices, teste Nicolao primo P.R. qui in epistolâ quam ad illos scripsit, in codicem Gratiani relata, hæc illorum verba recenset: *Quanquam*, inquit, *quidam vestrûm scripserint haud illa decretalia priscorum Pontificum in toto corpore codicis canonum inueniri descripta.* Hispani etiam Episcopi quum suis synodis subscriberent, hâc formulâ vtebantur, *salua authoritate priscorum canonum.* Qua de re, nec non de authoritate & ordine Conciliorum, quæ veteri illo codice continebantur, & de canonum numero, cæterísque collectionibus Græcis & Latinis, aliàs copiosè disseruimus. Neque hoc idcirco dicimus, vt omnem authoritatem posterioribus Conciliis œcumenicis, & iis quæ quibusque sæculis in singulis Diœcesibus celebrata sunt, adimendam esse existimemus. Etsi enim non sint eiusdem fidei & dignitatis cum prioribus illis quatuor œcumenicis, nec illorum sanctiones æquali authoritate recipiendæ sint, proximum tamen ab istis locum sibi vindicant, & cùm primùm à Principe recepta sunt & confirmata, ipsa quoque seruanda sunt, sub hâc tamen necessariâ exceptione, quæ in epistolâ Innocentij III. P.R. ad Petrum Compostellanum Archiepiscopum, & apud Gratianum extat his verbis, *Quotiescunque in gestis Conciliorum discors sententia inuenitur, illius Concilij magis teneatur sententia, cuius aut antiquior aut potior extat authoritas.* Certum est enim priora Concilia derogare posterioribus, in rebus fidei & præcipuis canonibus disciplinæ Ecclesiasticæ, secùs ac in rebus ciuilibus fieri solet, in quibus iura posteriora prioribus derogant; non in cæteris leuioribus, quæ pro varietate locorum & temporum immutati possunt. De quibus accipiendum est quod scripsit Augustinus: *Concilia*, inquit, *posteriora prioribus apud posteros præponuntur.* Item, *Ipsa Concilia quæ per singulas regiones vel prouincias fiunt, plenariorum Conciliorum*

tom. 2. Concil. œcum. edit. Rom. an. 1609.

Nouel. 131.

epist. 42. & can. si Romanorum. dist. 19.

Concil. Tolet. II.

in præfat. ad codic. can. Eccl. vniuersæ.

tom. 2. Concil. & dist. 50. can. 28. & can. hoc ipsum 35. q. 2.

lib. 2. de baptismo cap. 3.

authoritati, quæ fiunt ex vniuerso orbe Christiano, sine vllis ambagibus cedunt, ipsáque plenaria sæpe priora à posterioribus emendantur, cùm aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat, sine vllo typho sacrilegæ superbiæ, sine vlla inflata ceruice arrogantiæ, sine vlla contentione liuidæ inuidiæ, cum sancta humilitate, cum pace Catholica, cum charitate Christiana. De Conciliis autem Diœceseωn dicendum est quod olim Agobardus Episcopus Lugdunensis de Gallicanis canonibus, hoc est, de canonibus Conciliorum Diœceseωs Galliarum, scripsit: *Illorum sanctiones non esse passim æquali authoritate recipiendas, vt Niceni, Chalcedonensis & cæterorum generalium ex totius mundi consensu congregatorum & receptorum, sed quia congrua veneratione pro causis necessariis, quarum definitiones in illis generalibus non inueniuntur, fides sit eis adhibenda religione debitâ.* In singulis enim Diœcesibus, præter Codicem canonum Ecclesiæ vniuersæ, quo veluti iure communi omnes Ecclesiæ cùm Orientis tum Occidentis vtebantur, certum est specialem quoque maiores habuisse collectionem ex Conciliis duntaxat vniuscuiusque Diœceseωs compositam, eodem ordine temporum, eadémque numerorum continuâ nec interruptâ serie, quæ in ipso codice Ecclesiæ vniuersæ seruata est. Cuius antiquitatis vestigia ferme neglecta, & perpaucis cognita in vetustissimis Ecclesiæ Africanæ monumentis etiamnum reperiuntur, ex quibus nobis repetenda est & instauranda Codicis canonum memoria, quo in diiudicandis suæ Diœceseωs controuersiis, vsa est ipsa Africana Ecclesia.

epist. ad Imp. de duello.

In indicandis autem Conciliis Africanis, quia vulgò etiam à doctissimis viris peccatur, breuem illorum historiam, quorum hodie aut memoria clarior, aut vestigia supersunt, addere, & paulò altiùs repetere operæpretium duximus, vt certa ab incertis, perspicua à dubiis, vera à falsis secerni possint, atque hæc Historiæ Ecclesiasticæ pars paulò negligentiùs exposita magis innotescat.

AN. DCC. XVII.

Prima igitur Africana synodus illa fuit, quam Cyprianus ad Quirinum narrat, sub Agrippino Carthaginensis Ecclesiæ Episcopo, ex Africâ & Numidiâ conuenisse, cùm quæreretur de baptismo hæreticorum. *Quod quidem*, inquit, *& Agrippinus bonæ memoriæ vir, cum cæteris Coëpiscopis suis qui illo tempore in prouincia Africa & Numidia Ecclesiam Dei gubernabant, statuit, & librato consilij communis examine firmauit: quorum sententiam & religiosam & legitimam & salutarem, fidei & Ecclesiæ Catholicæ congruentem nos etiam secuti sumus.* Et ad Iubaianum: *Apud nos autem non noua aut repentina res est, vt baptizandos censeamus eos, qui ab hæreticis ad Ecclesiam peruenerint, cùm multi iam anni sint, & longa ætas ex quo sub Agrippino bonæ memoriæ viro conuenientes in vnum, Episcopi plurimi hoc statuerunt.*

lib. 4. de baptismo cap. 6.

Augustinus tamen non multis, sed paucis annis ante Cyprianum hoc accidisse ait.

AN DCC. XLII. lib. 1. epist. 3.

Sequuta est synodus Labesitana aduersus Priuatum, cuius meminit Cyprianus ad Cornelium scribens his verbis: *Per Felicianum significaui tibi, frater, venisse Carthaginem Priuatum veterem hæreticum, in Labesitana colonia ante multos fere annos, ob multa & grauia delicta, XC. Episcoporum sententia condemnatum, antecessorum etiam nostrorum Fabiani & Donati literis seuerissimè notatum*, &c.

Sub

Sub Cypriano celebrata est synodus Carthaginensis, de pace lapsis A.D. ccliv.
pœnitentibus danda, aduersus Nouatum. Huius meminit author synodici cap. XXII. σύνοδος ἐν Καρθαγένῃ συναθροισθεῖσα ὑπὸ τοῦ Κυπριανοῦ ἡγουμένου αὐτῆς ἐπισκόπου, καὶ ἑτέρων ὀγδοήκοντα τεσσάρων ἐπισκόπων, ἀποκηρύξασα Ναύατον, ὡς τὴν μετάνοιαν τοῖς πταίουσι κλείοντα. *Synodus Carthagine collecta à Cypriano, qui eius erat Episcopus, aliísque octoginta quatuor Episcopis,* *quæ Nouatum, vtpote pœnitentiam lapsis negantem, abdicauit.* Et Cypria- lib. 4. epist. 2.
nus ipse ad Antonianum: *Secundùm quod*, inquit, *antè fuerat destinatum, persecutione sopita, cùm data esset facultas in vnum conueniendi, copiosus Episcoporum numerus, quos integros & incolumes fides sua & Domini tutela protexit, in vnum conuenimus, & scripturis diu ex vtraque parte prolatis, temperamentum salubri moderatione librauimus, vt nec in totum spes communicationis & pacis lapsis negaretur, ne plus desperatione deficerent, & eo quod sibi Ecclesia abdicaretur, secuti seculum gentiliter viuerent, nec tamen rursus censura euangelica solueretur, vt ad communicationem tamen prosilirent; sed traheretur diu pœnitentia, & rogaretur dolenter paterna clementia, & examinarentur causæ & voluntates, & necessitates singulorum.*

Anno sequenti alia synodus Carthaginensis XLII. Episcoporum, A.D. cclv.
Idibus Maiis celebrata est, in causa Felicissimi, & Nouatiani, quorum ille omnes omnino lapsos absque pœnitentia mox suscipi debere pertinaciter defendebat: Nouatianus verò neminem eorum qui lapsi essent in Ecclesiam recipiendum esse non minore pertinacia asserebat. Eius epistola synodica ad Cornelium apud Cyprianum extat, qui & lib. 1. epist. 2. & 3.
alibi adieundem scribens, eiusdem synodi meminit his verbis: *Priuatus hæreticus cùm causam suam apud nos in Concilio quod habuimus Idibus Maiis, agere velle se diceret, non admissus est*, &c.

Sub Cypriano quoque celebrata est Africana synodus LXVI. Epi- A.D. ccLVII.
scoporum, aduersus eos qui circuncisionis exemplo abutentes, nolebant infantes baptizari ante octauum diem, cuius epistola synodalis lib. 3. epist. 8.
ad Fidum presbyterum transmissa, apud eundem extat.

Testatur etiam Cyprianus Concilium in Africa habitum in cau- lib. 1.
sa Basilidis & Martialis, quo statutum est libellaticos, hoc est epist. 4. A.D. cc.
eos qui in persecutione priuatim fidem abnegantes, publicum ido- LVIII.
lorum cultum pecunia redemissent, ad pœnitentiam quidem agendam posse admitti, verùm ab honore sacerdotij & Episcopali dignitate prohiberi.

Eodem tempore varia Concilia Carthagine celebrata sunt de ba- A.D. cc
ptismo hæreticorum. Neque enim vnum de ea re Cypriani tempore LVIII.
Concilium Carthaginense fuit: imò tria fuisse eodem anno celebrata indicat Cyprianus ad Iubaianum. *Quoniam*, inquit, *super hac re quid sentiremus literis nostris expressimus, vt compendium facerem, exemplum earumdem literarum tibi misi, quid in Concilio cùm complures adessemus, decreuimus, quid deinde post ad quendam collegam nostrum de eadem re requirentem rescripserim. Et nunc quoque cùm in vnum conuenissemus tam prouinciæ Africæ, quàm Numidiæ Episcopi numero* LXXI. *hoc idem denuò nostra sententia firmauimus, statuentes vnum baptisma esse, quod sit in Ecclesia Catholica constitu-*

tum, ac per hoc non rebaptizari à nobis, sed baptizari. & paulò pòst, *Cùm in vnum Carthagine conuenissent Kal. Septemb. Episcopi plurimi ex prouincia Africa, Numidia & Mauritania, cum presbyteris & diaconis præsente etiam plebis maxima parte.* Ex iis verò celeberrimum illud fuit cui XXCVII. Episcopi interfuerunt & subscripserunt, & quorum omnium sententiæ, illius actis insertæ etiamnum apud Cyprianum & Augustinum extant.

August. lib. 6. de baptismo.

A.D.CCCIII

lib. 3. contra Cresc. conium cap. 26.

Postea Concilium Cirtæ in Numidia celebratum est, cuius acta ab Augustino recitantur. *De vestris maioribus*, inquit, *extat Secundi Tigisitani Concilium, cum paucissimis quidem factum apud Cirtam post persecutionem Codicum tradendorum, vt illic in locum defuncti ordinaretur Episcopus. Ibi quæ gesta sunt accipe, nam quæ necessaria fuerunt, infrà scribere curaui. Diocletiano VIII. & Maximiano VII. Coss. IV. Nonas Martij Cirtæ, cùm Secundus Episcopus Tigisitanus prima Cathedra consedisset, in domo Vrbani Donatique, idem dixit: probemus nos primò, & sic poterimus hìc ordinare Episcopum*, &c. Huius Concilij meminit etiam Optatus Mileuitanus: *Hi & cæteri*, inquit, *quos principes tuos fuisse paulò pòst docebimus, post persecutionem apud Cirtam ciuitatem (quia basilicæ necdum fuerunt restitutæ) in domum Vrbani Carisi consederunt die Iduum Maiarum.*

lib. 1. contra Parm.

A.D.CCCVI. Iidem verò qui Cirtæ conuenerant, in vrbe Carthaginensi Concilium habuerunt LXX. Episcoporum aduersus Cæcilianum, quem quasi traditionis reum vel à traditore ordinatum, inauditum & absentem, falsò damnarunt, atque abdicare iusserunt, & Maiorinum quendam, quem illi opponerent, ordinauerunt, vt ex Augustino & Optato planum est.

Aug. in breuiculo collat. die 3. cap. 14. Optatus lib. 1.

A.D. CCCVIII. Rursus Carthagine celebratum est Concilium Donatistarum Episcoporum CCLXX. *in quo per septuaginta & quinque dies sententiam esse decretam, vt traditoribus immensi criminis reis, etiamsi baptizari nollent, communicaretur*, tradit Augustinus.

Epist 48. Carthagine etiam ex diuersis prouinciis Africanis Concilium coactum legimus, circa annum CCCXLVIII. vel CCCXLIX. cui præfuit Gratus Carthaginensis Episcopus. Eius acta & canones XIV. extant tom. 1. Concil.

Nec prætermittenda sunt tria Concilia Donatistarum, Carthaginense, Cabarsussitanum, & Bagaiense, quorum meminit Augustinus contra Cresconium. *Maximianus*, inquit, *Primianum & vos omnes affirmat à parte Donati in qua ipse permansit schisma fecisse, & recitat decreta Conciliorum. Primum, quod apud Carthaginem à XLIII. factum est, quo prædamnatus est Primianus. Alterum quod Cabarsussi centum vel amplius vestri tunc Episcopi concluserunt, quo perfectè pleniùsque damnatus est. Cui talia documenta proferenti, quid respondebis, nisi maioris authoritatis esse Bagaiense Concilium, in quo CCCX. eundem Maximianum & eius socios damnauerunt, quando Primianus non apud eos tanquam purgandus dicebat causam, sed cum eis tanquam iudex innocentissimus considebat, proferebat sententiam contra Maximianum & XII. socios eius, quibus præsentibus ordinatus est.* Cabarsussitani Concilij epistola synodica cum solemni ipsa sententia aduersus Primianum lata, apud Augustinum extat enarratione in Psal. XXXVI. Quo autem anno & Consule celebratum sit minùs liquet. Sed vtcunque tamen coniicere licet, cùm

lib 4. cap. 6.

quidem paulò pòst ſecutum ſit Concilium Bagaienſe, ídque conueniſſe vno anno ante mortem Theodoſij, Auguſtinus ex actis eius ſignificet his verbis: [lib. 3. contra Creſconium cap. 56.] *In memorato Concilio Bagaienſi dies & Conſul adſcriptus eſt, non ſolùm quo decretum Concilij conditum eſt, verùm etiam ipſius dilationis. Ergo à die octauo Kalendarum Maiarum poſt Conſulatum Theodoſij Auguſti* III. [A.D. cccxciv.] *Conſulatu Auguſtorum Arcadij* III. *& Honorij iterum, qui dies eſt Concilij Bagaienſis, vſque ad octauum Kalendarum Ianuariarum, qui dies eſt dilationis, octo menſes ferme numerantur.* Formulam etiam ſententiæ Bagaienſis Concilij [lib. 3. contra Creſc. cap. 53.] recitat ipſe Auguſtinus his verbis: *Cùm omnipotentis Dei & Chriſti eius voluntate in Eccleſia ſancta Bagaienſi Concilium gereremus, Gamalius, Primianus, Pontius, Secundianus, Ianuarius, Saturninus, Felix, Pegaſius, Ruffinus, Fortunius, Criſpinus, Florentius, Optatus, Donatus, Donatianus, & cæteri numero* CCCX. *placuit Spiritui ſancto, qui in nobis eſt, pacem firmare perpetuam, & ſchiſmata reformare ſacrilega, &c.*

Neque omittenda eſt nobiliſſima illa collatio Carthaginenſis cum [A.D. ccccxi.] Donatiſtis, cuius hiſtoriam, ex veteri memoria Eccleſiæ Africanæ, Fr. Balduinus, vir antiquitatis ſtudioſus & Eccleſiaſticæ ἀρχαιολογίας peritiſſimus ſumma fide & eruditione olim expoſuit. Eius autem collationis acta à Papirio Maſſono anno CIↃ.IↃ. XXCIX. primùm edita extant, quorum etiam Auguſtinus compendium ſcripſit, ea de cauſa *Breuiculum collationis* ab ipſo nuncupatum.

Poſt ipſam verò collationem, Concilium habitum eſt Cirtæ in Numidia Honorio IX. Coſ. cuius epiſtola ſynodalis ad Donatiſtas extat [A.D. ccccxii.] apud Auguſtinum.

Sunt & alia diuerſa Concilia Africana ſub Aurelio Carthaginenſi [Epiſt. 152.] Epiſcopo celebrata, Hipponenſe videlicet, Mileuitanum, & Carthaginenſia XVI. ex quibus XVIII. Conciliis compoſitus eſt Codex canonum Eccleſiæ Africanæ, quem nunc reſtituimus, qui quidem in Concilio Carthaginenſi, poſt Conſulatum Honorij XII. & Theodoſij VIII. hoc eſt anno Domini CCCCXIX. celebrato, quod illorum poſtremum eſt, à CCXVII. Epiſcopis probatus & confirmatus, illius actis inſertus eſt, ſeruato temporum ordine & numerorum ſerie, quam lectori obſeruandam relinquimus.

Supereſt, vt obſeruemus, ipſius Aurelij temporibus, propter Celeſtium & Pelagium diuerſa quoque Concilia in Africa conueniſſe, quorum primum Carthagine celebratum eſt circa annum Chriſti CCCCXII. cuius acta periêre, ex quibus tantummodò fragmentum apud [de peccat. orig. contra Pelag. lib. 2. cap. 2. 3. 4.] Auguſtinum extat. Ad hunc autem annum illud referendum eſſe teſtatur epiſtola Concilij Carthaginenſis anno CCCCXVI. habiti, ad Innocentium P. R. inter Auguſtini epiſtolas relata, his verbis: *Factum eſt,* [epiſt. 90.] *vt recenſendum peteremus, quid ante ferme quinquennium ſuper Celeſtij nomine hîc apud Eccleſiam Carthaginenſem fuerit agitatum.*

Rurſus eadem ex cauſa, Theodoſio VII. & Palladio Coſſ. duæ ſynodi celebratæ ſunt, [A.D. ccccxvi.] Carthaginenſis in Africa, & Mileuitana in Numidia: quarum epiſtolæ ſynodales ad Innocentium P. R. inter epiſtolas Auguſtini relatæ ſunt. [epiſt. 90. & 92.] Falluntur ergo Conciliorum collectores, qui

dixerunt Mileuitanum Concilium contra Pelagium & Celestium celebratum esse Arcadio & Honorio AA. Coss. anno Christi CCCCII. Nam Mileuitanum illud Concilium, quod Africani Patres suo codici canonum inseruerunt, longè diuersum est ab isto, de quo hîc agitur, vt in notis obseruauimus.

Postremò eandem causam rursus agitatam & contra Pelagianam hæresim pronunciatum fuisse, in Concilio Carthaginensi Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. celebrato, ipsius Concilij acta & canones Codici canonum Ecclesiæ Africanæ inserti, testantur, & Augustinus epistola XLVII. *Quod Papa Zosimi de Africano Concilio scriptum est, eiúsque rescriptum ad vniuersos totius orbis Episcopos missum, & quod posteriori Concilio plenario totius Africæ contra errorem Pelagij breuiter constituimus*, &c.

A.D. ccccxVIII.

Sub iisdem Coss. celebratum habetur Concilium Teleptense prouinciæ Byzacenæ, cui Donatianus primæ sedis Episcopus præfuisse legitur. Cuius fragmentum extat tom. I. Conciliorum, quod hîc describendum non inutile fore putauimus. *Post Consulatum gloriosissimi Honorij XI. & Constantij II. VI. Kal. Martias, congregato in Ecclesia Apostolorum Concilio plebis Teleptensis*, (sic legendum, non vt vulgò mendosè *Telensis*) *beatus pater primæ sedis Episcopus Donatianus ciuitatis Teleptensis, cùm resedisset, considentibus secum Ianuario, Felice, Secundo, Fortunio, Maximo, Maximino, & cæteris Episcopis, necnon etiam Vincentio & Fortunatiano, legatis prouinciæ Proconsularis ad Byzacenum Concilium directis. Vincentius & Fortunatianus dixerunt: etiam quum essemus Tusdrum, sicut mecum recolit memorialis auditio vestra, & epistolas sanctæ memoriæ Siricij sedis Apostolicæ Episcopi dederamus recitandas, ex quibus cùm legeret vnam sanctimonium fratris nostri Episcopi Latoni, vtrasque nunc nos referre suggestio indicat, has recitari donate, Episcopi dixerunt: recitentur epistolæ venerabilis memoriæ Siricij, vt nouerimus quid earum textus contineat, quúmque traderentur, Priuatus notarius dixit: exemplum tractoriæ Episcopi vrbis Romæ.* Hæc autem Siricij P. R. tractoria ad Africanos, siue potiùs synodica Concilij XXC. Episcoporum Romæ habiti, cui præfuit Siricius, vt habet illius subscriptio, inter Siricij epistolas extat tom. I. Concil.

Atque hæc sunt Ecclesiæ Africanæ Concilia quæ intra CCCCXIX. annorum terminos leguntur habita. De quibus multa traduntur & falsò & præposterè, & confusè à Conciliorum collectoribus, qui imperitè & sine ordine miscent quæ discernenda sunt, neque quicquam distinguunt, & credulum lectorem sæpe fallunt. Qua de re viri docti iam olim questi sunt. Ac imprimis quidem falsum & fictum omnino est, quod narrant Concilium quoddam Carthaginense quod vocant secundum, conuenisse Valentiniano Augusto IV. & Theodosio Coss. Nusquam enim Valentinianus Augustus cum Theodosio, sed cum Neoterio A. D. CCCXC. Consulatum gessisse reperitur, neque quisquam veterum meminit alicuius Concilij Carthaginensis temporibus Theodosij Magni, nisi illius Bagaiensis, quod antè diximus fuisse Donatistarum. Et Alypius, qui in hac synodo Tagastensis Episcopus nominatur, Valentiniano Augusto IV. & Neoterio Coss. tantùm adhuc

Bald. hist. eol. Carthag.

presbyter existens, nonnisi quatuor annis post prædictorum Consulatum Episcopus ordinatus est, vt ex Augustino & Hieronymo scitè obseruauit Baronius. An.394. num. 44. Quod verò adiiciunt Cæsario & Attico Coss. Concilium Carthaginense aliquod fuisse quod tertium vocant, minùs repudio, quia Zonaras & Balsamo Græci Canonum collectores id testantur, ipsáque, quam nunc restituimus, Africana collectio indicat. Sed falluntur cùm illi Concilio ascribunt quinquaginta canones; quorum XXI. tantùm ad illud pertinere reperiuntur: reliqui verò fere omnes ascribendi sunt Concilio Carthaginensi, quod XXII. pòst annis A. D. CCCCXIX. tempore Bonifacij P. R. habitum fuisse verba canonis XLVII. euidenter arguunt, ipsáque acta synodalia testantur. Bonifacius enim Cæsario & Attico Coss. nondum erat Episcopus, quem sub Consulatu Honorij XII. & Theodosij VIII. A. D. CCCCXVIII. V. Kalend. Ianuarij ordinatum fuisse constat. Quòd fingunt de alio Concilio Carthaginensi, quod quartum vocant & Honorio IV. & Eutychiano Coss. conuenisse narrant, planè repudiandum est, nec fides adhibenda canonibus CIV. quos sine authoritate huic Concilio ascribunt. Concilium etiam, quod Carthaginense quintum vocant, collectum est ex duobus Conciliis, Carthaginensi videlicet post Consulatum Flauij Stiliconis A. D. CCCCI. XVI. Kalend. Iul. celebrato, & alio Carthaginensi, quod Vincentio & Flauito Coss. Idibus Septemb. eodem anno habitum est. Falsa itaque est illorum notatio, qui asserunt synodum Carthaginensem, quam quintam vocant, celebratam fuisse post Consulatum Cæsarij & Attici A. D. CCCXCVIII. Hanc enim synodum post Consulatum Flauij Stiliconis coactam fuisse ipsa acta synodalia indicant, quæ ita exordiuntur in collectione MS. Isidori Mercatoris, quam penes nos habemus, *Post Consulatum Flauij Stiliconis XVI. Kalend. Iulias*, &c. Idem dicendum est de Concilio Mileuitano II. quod contra Pelagium & Celestium sub Consulatu Arcadij & Honorij A. D. CCCCII. celebratum fuisse narrant. Hoc enim Concilium XIV. pòst annis sub Consulatu Theodosij VII. & Palladij A. D. CCCCXVI. habitum est, vt Innocentij epistola ad Mileuitanum Concilium Honorio II. & Constantio II. Coss. A. D. CCCCXVII. VI. Kalend. Februarij rescripta euidentissimè demonstrat: & canones XXVII. quos illi falsò ascribunt, ex diuersis Conciliis Africanis collecti sunt, Mileuitano videlicet primo, Arcadio & Honorio Coss. habito: Carthaginensi, Honorio VII. & Theodosio II. Coss. & alio Carthaginensi Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. celebratis, vt ex nostra Africana collectione planum est. Sed miror ab istis Conciliorum consarcinatoribus præteriri canones Concilij Carthaginensis A. D. CCCCXIX. celebrati, quod sextum vocant, ex quibus quinque ascribunt Concilio Carthaginensi, quod septimum vocant, cùm tamen vna sit & eadem synodus, in qua eodem anno & mense eosdem Episcopos CCXVII. diuersis diebus diuersas sessiones & conuentus habuisse, canonésque XXXIX. edidisse ipsa acta synodalia à nobis edita testantur.

Proximum est, vt quæramus, quo tempore hic codex Africano-

rum canonum compositus sit, atque in Ecclesia receptus. Id verò suggerunt acta Concilij Carthaginensis A. D. CCCCXIX. celebrati. In fine enim primæ sessionis, quæ VIII. Kal. Iun. habita est, & in ea editi canones XXXIII. scriptum ita est: *Recitata sunt etiam in ista synodo diuersa Concilia vniuersæ prouinciæ Africæ transactis temporibus Aurelij Carthaginensis Episcopi celebrata.* Quæ quidem Concilia XVII. numero ibi recensentur, ex quibus hic Codex compositus est. Deinde sequitur altera sessio eiusdem synodi Carthaginensis III. Kal. Iun. habita, & epistola synodica die sequenti ad Bonifacium P. R. scripta. Ex his planum est, ante prædictum Carthaginense Concilium, hunc Codicem in Africâ esse receptum, atque postea in illo Concilio probatum, & CCXVII. Episcoporum Diœceseως Africæ authoritate confirmatum, vt ipsa acta synodalia testantur.

[Chronicon Reicherspergense p. 52.]

[An. D. DXXVII.] Iustiniani verò Imperatoris temporibus Dionysius Exiguus ipsa Africana Concilia eodem ordine eâdemque numerorum serie distincta, suæ collectioni inseruit, illísque auctum Codicem canonum Ecclesiæ vniuersæ primus in Occidente euulgauit. Postea conuersa sunt in Græcum sermonem, incerto authore, & à Græcis sub Concilij Carthaginensis nomine Codici canonum Ecclesiæ Orientalis inserta, vt [An. D. DCXCII.] testatur Concilij Constantinopolitani VI. œcumenici can. II. vbi Concilia quæ tunc in Ecclesiâ Orientali recepta erant, inter quæ & Africana, recensentur, eodem ordine congesta quo etiamnum reperiuntur in Codice canonum Ecclesiæ Orientalis à Io. Tilio viro clarissimo Græcè edito anno M. D. XL. Falluntur ergo, qui existimant Africana Concilia Græcè potiùs quàm Latinè scripta primùm fuisse. Natiuus enim sermo Africanorum Conciliorum, vt & Sardicensis, quum in Occidente celebrata sint, Latinus est, non Græcus, vt tradit Dionysius Exiguus in Epistola, quam suæ collectioni præfixit: *Statuta*, inquit, *Sardicensis Concilij atque Africani, quæ Latinè sunt edita, suis à nobis* [lib. 6. hist. Eccles. cap. 35.] *numeris cernuntur esse distincta.* Et Dionysius Alexandrinus Episcopus apud Eusebium, de Nouato loquens & Conciliis contra illum in Occidente celebratis, synodicam epistolam Concilij Carthaginensis A. D. CCLIV. sub Cypriano habiti, cuius suprà meminimus, Latino sermone scriptam fuisse testatur his verbis. ἦλθον δ' οὖν εἰς ἡμᾶς ἐπιστολαὶ Κορνηλίου Ῥωμαίων ἐπισκόπου πρὸς τὸν τῆς Ἀντιοχέων ἐκκλησίας Φάβιον, δηλοῦσαι τὰ περὶ τῆς Ῥωμαίων συνόδου, καὶ τὰ δόξαντα πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν Ἰταλίαν καὶ Ἀφρικὴν, καὶ τὰς αὐτόθι χώρας. καὶ ἄλλαι πάλιν Ῥωμαίων φωνῇ συντεταγμέναι Κυπριανοῦ καὶ τῶν ἅμ' αὐτῷ κατὰ τὴν Ἀφρικήν. *Epistolæ quidem Cornelij Episcopi Romani scriptæ ad Fabium Episcopum Ecclesiæ Antiochenæ, ad nos peruenerunt, quæ tum acta Concilij Romæ habiti, tum quæ ab omnibus in Italia, in Africa, inque aliis locis de eo errore decreta erant, euidenter declarant. Aliæ item extant epistolæ Latino sermone à Cypriano & aliis, qui cum illo erant, in Africa compositæ.* Nec verisimile est Africanos Patres in suis Conciliis Græcè loquutos. Augustinus enim, qui omnibus fere interfuit, quæ sua ætate celebrata sunt, [lib. 1. Confess. cap. 13. & 14.] puer Græcas literas oderat, vt ipse fatetur his verbis: *Cur Græcam etiam grammaticam oderam? nam & Homerus peritus texere fabellas, & dulcissimè*

vanus est, mihi tamen amarus erat puero. Credo etiam Græcis pueris Virgilius ita sit, cùm eum sic discere coguntur, vt ego illum: videlicet difficultas omnino ediscendæ peregrinæ linguæ, quasi felle aspergebat omnes suauitates Græcas fabulosarum narrationum. Nulla enim verba illa noueram, & sæuis terroribus ac pœnis vt noscerem instabatur mihi vehementer. Ad has iam senex rediit, non magno tamen progressu, nec illarum tam peritus vt Græcè dicere vel scribere tam facilè posset. Hoc ipse de se fatetur in proœmio lib. III. de Trinitate: *Si ea quæ legimus de his rebus sufficienter edita in Latino sermone, aut non sunt, aut non inueniuntur, aut certè difficilè à nobis inueniri queunt, Græcæ autem linguæ non est nobis tantus habitus vt talium rerum libris legendis & intelligendis reperiamur idonei.* Et contra Petilianum, *Ego quidem Græcæ linguæ perparum assecutus sum, & propè nihil.* lib. 2. cap. 38 Possidonius, Valerium, qui ante Augustinum Episcopus Hipponensis fuerat, quòd homo Græcus esset, in vita Augustini cap. 5. & Latinè parum intelligeret, ad populum docendum, munúsque suum exequendum minimè aptum habilémque fuisse scribit. & Augustinus in epistolam Ioannis ait Donatistas duas solùm linguas probasse, tract. 2. *Latinam & Punicam id est Afram. Istæ duæ linguæ solæ sunt in parte Donati, plus non habent.* Et de ordinatione Antonij Fussalensis loquens, Quòd epist. 261. edit. Plant. *Fussala paucos Catholicos habebat, & cæteras plebes illic constitutas Donatistarum error obtinebat, Episcopum ibi ordinandum constituendúmque* curasse tradit, *qui & Punicâ linguâ esset instructus.* Latinam autem linguam vnà cum Republicâ à Romanis in Africâ prolatam, Punicâ ipsâ, Augustini ætate, notiorem fuisse constat. Augustinus enim ipse de se refert linguam Latinam didicisse *inter blandimenta nutricum, & ioca arridentium, & lætitias alludentium.* lib. 1. Confess. c. 14. Et de psalmo quodam, quem in plebis gratiam Latinè composuerat sic scribit: *Volens etiam causam Donatistarum ad ipsius humillimi vulgi, & omnino imperitorum atque idiotarum notitiam peruenire, & eorum quantum fieri posset, per nos inhærere memoriæ, psalmum qui eis cantaretur, per literas Latinas feci.* lib. 1. retract. cap. 20. Item, *Prouerbium notum est Punicum, quod quidem Latinè vobis dicam, quia Punicè non omnes nostis.* de verb. Apost. serm. 25. Hinc perspicuum est & manifestum Latinam linguam in Africâ vulgò notam fuisse, atque publica Ecclesiæ sacra Latino sermone tractata, quòd tota plebs Africana Latinè & intelligeret & loqueretur. Ex iis etiam liquidò patet ipsa Conciliorum Africanorum acta Latinè, non Græcè, primùm scripta fuisse, vt iam suprà asseruimus. Atque hæc quidem de Conciliorum Africanorum restitutione, illorúmque ordine ac serie historica, hactenus præmonere visum fuit: cætera quæ supersunt, in notis posteà obseruabimus.

INDEX CONCILIORVM
ET CANONVM AFRICANORVM
qui hoc Codice continentur.

ΒΙΒΛΟΣ

ΒΙΒΛΟΣ ΚΑΝΟΝΩΝ

ΤΗΣ ΕΝ ΑΦΡΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ.

CODEX CANONVM

ECCLESIÆ AFRICANÆ.

ΤΙΤΛΟΙ ΚΑΝΟΝΩΝ.

α'. ΩΣΤΕ τὰ ἐν τῇ Νικαέων συνόδῳ ὁρισθέντα, πάντη ἔμπεδα διαφυλαχθήσεται.

β'. Περὶ κηρυκτέας τῆς ἁγίας τριάδος.

γ'. Περὶ ἐγκρατείας.

δ'. Περὶ διαφόρων τάξεων ὀφειλουσῶν ἀπέχεσθαι.

ε'. Περὶ ἀπληστείας.

ς'. Ὥστε χρῖσμα ἀπὸ πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι.

ζ'. Περὶ τῆς τῶν ἐν κινδύνῳ καθεστώτων καταλλαγῆς.

η'. Περὶ τῶν τοὺς πατέρας αἰτιωμένων· καὶ ὥστε μηδενὶ διαβεβλημένων ἐξεῖναι ἐπισκόπου κατηγορεῖν.

θ'. Περὶ τῶν κατ' ἀξίαν τῶν οἰκείων ἁμαρτημάτων, ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συλλόγου ἐκβαλλομένων.

ι'. Περὶ πρεσβυτέρων τῶν ἀπὸ τῶν οἰκείων καταγινωσκομένων ἐπισκόπων.

ια'. Ἐάν τις πρεσβύτερος κατὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου φυσιωθεὶς σχίσμα ποιήσῃ, ἀνάθεμα ἔστω.

ιβ'. Ἐάν τις ἐπίσκοπος χωρὶς καιροῦ συνόδου ἐγκλήματι περιβληθῇ, ὁ τοιοῦτος ἀκουσθῇ ἀπὸ δώδεκα ἐπισκόπων.

ιγ'. Περὶ τοῦ, μὴ ἐξεῖναι ἐπίσκοπον, εἰ μὴ ἀπὸ

TITVLI CANONVM.

1. *VT quæ in Niceno Concilio statuta sunt, omnimodo conseruentur.*
2. *De Trinitate prædicanda.*
3. *De continentia.*
4. *De diuersis ordinibus ab vxoribus abstinendis.*
5. *De auaritia.*
6. *Vt chrisma à presbyteris non fiat.*
7. *De his qui in periculo positi reconciliantur.*
8. *De his qui in accusationem maioris natu veniunt: & vt Episcopum nulli criminoso liceat accusare.*
9. *De his qui merito facinorum suorum ab Ecclesiæ congregatione pelluntur.*
10. *De presbyteris, qui à propriis corripiuntur Episcopis.*
11. *Si quis presbyter, contra Episcopum suum inflatus, schisma feceris, anathema sit.*
12. *Si quis Episcopus, absque tempore synodi, in crimine detentus fuerit, à* XII. *Episcopis audiatur.*
13. *Vt non liceat Episcopum nisi à plu-*

rimis ordinari, sed si necessitas fuerit vel à tribus ordinetur Episcopis.

14. *Vt de Tripoli vnus Episcopus in legationem veniat, & vt presbyter ibidem à quinque Episcopis audiatur.*

15. *De diuersis ordinibus Ecclesiæ seruientibus: vt si quis in causa criminis incurrerit, & abnuerit iudicium Ecclesiasticum, debeat periclitari. & vt filij sacerdotum spectacula secularia non adeant.*

16. *Vt nullus Episcopus, presbyter, & diaconus conductor existat: & vt lectores vxores accipiant, & clerici abstineant ab vxoribus: & quo tempore vel ipsi, vel virgines consecrentur.*

17. *Vnaquaeque prouincia, propter longinquitatem, primatem habeat proprium.*

18. *Si quis clericus ordinatur, moneri debet constituta seruare. & vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur, nec Baptisma. & vt per singulos annos per omnes prouincias ad Concilium Metropolitani conueniatur.*

19. *Vt si quis Episcopus accusatur, ad primatem ipsius prouinciæ causa deferatur.*

20. *De presbyteris vel clericis accusatis.*

21. *Vt filij clericorum in matrimonio non iungantur hæreticis.*

22. *Vt Episcopi vel clerici, in eos qui Catholici non sunt, nihil conferant.*

23. *Vt Episcopi trans mare non proficiscantur.*

24. *Vt præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur.*

25. *De Episcopis vel sequentibus ordinibus, qui sacro-sancta mysteria contrectant, placuit ab vxoribus continere.*

26. *Vt res Ecclesiæ nemo distrahat.*

πολλῶν, χειροτονεῖσθαι· εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται, καὶ ἀπὸ τριῶν ὁ ἐπίσκοπος χειροτονηθείη.

ιδʹ. Ὥστε ἀπὸ Τριπόλεως ἕνα ἐπίσκοπον εἰς τοποτηρησίαν ἐλθεῖν· καὶ ὥστε τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖσε ἀπὸ πέντε ἀκούεσθαι ἐπισκόπων.

ιεʹ. Περὶ διαφόρων τάξεων τῇ ἐκκλησίᾳ δουλευουσῶν· ὥστε ἐάν τις εἰς ἐγκληματικὸν πρᾶγμα περιπέσῃ, καὶ παραιτήσηται τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, ὀφείλειν τὸν τοιοῦτον κινδυνεύειν. καὶ ὥστε τὰ τέκνα τῶν ἱερέων κοσμικοῖς θεωρίοις μὴ προσιέναι.

ιϛʹ. Ὥστε μηδένα ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἐκληψίν τινα λαμβάνειν· καὶ ὥστε τοὺς ἀναγνώστας γαμετὰς λαμβάνειν· καὶ ἵνα οἱ κληρικοὶ γυναικῶν ἀπέχωνται. καὶ ποίῳ δεῖ καιρῷ ἢ αὐτοὺς, ἢ τὰς παρθένους καθιεροῦσθαι.

ιζʹ. Ὥστε ἑκάστην ἐπαρχίαν διὰ τὸ μακροδιαπὲς πρωτεύοντα ἔχειν ἴδιον.

ιηʹ. Ἐάν τις κληρικὸς χειροτονῆται, ὀφείλει ὑπομιμνήσκεσθαι τοὺς ὅρους φυλάττειν· καὶ ἵνα τοῖς σώμασι τῶν ἀποθανόντων εὐχαριστία μὴ δίδωται, μηδὲ βάπτισμα· καὶ ἵνα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας πρὸς σύνοδοι μητροπολίτων ἔρχωνται.

ιθʹ. Ὥστε ἐπισκόπου κατηγορουμένου, πρὸς τὸν πρωτεύοντα τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας τὸ πρᾶγμα ἀνενεχθῆναι.

κʹ. Περὶ πρεσβυτέρων καὶ κληρικῶν κατηγορουμένων.

καʹ. Ὥστε τὰ τέκνα τῶν κληρικῶν ἐν συνοικεσίῳ μὴ συνάπτεσθαι αἱρετικοῖς.

κβʹ. Ὥστε τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κληρικοὺς μηδένα συνάγειν τοῖς μὴ ὀρθοδόξοις χριστιανοῖς, εἰ καὶ συγγενεῖς ἔτι μὴ ὦσιν.

κγʹ. Ὥστε τοὺς ἐπισκόπους πέραν θαλάσσης μὴ ἀποδημεῖν.

κδʹ. Ὥστε ἐκτὸς τῶν κανονικῶν γραφῶν, μηδὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκεσθαι.

κεʹ. Περὶ ἐπισκόπων καὶ τῶν ἑπομένων τάξεων τῶν τὰ ἅγια μυστήρια ψηλαφουσῶν, ἤρεσεν ἀπὸ γυναικῶν ἐγκρατεύεσθαι.

κϛʹ. Ὥστε μὴ ὑπό τινος διασπᾶσθαι τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα.

κζ'. Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἐπὶ βαρυτέρῳ ἁμαρτήματι ἐλεγχθέντες, χειροθεσίαν, ὡς λαϊκοὶ, μηδαμῶς ὑποδέξωνται.

κη'. Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ κληρικοὶ, οἱ ἐν τῷ ἰδίῳ πράγματι ἔκκλητον προέχοντες, ἐπὶ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης ἐκ κοινωνίας μηδαμῶς δεχθῶσιν.

κθ'. Εἴ τις ἀπὸ κοινωνίας ὢν, πρὸ τῆς ἀκουσθῆναι κοινωνῆσαι τολμήσοι, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τὴν καταδίκην προήγαγεν.

λ'. Περὶ κατηγορουμένου, ἢ κατηγορουμένου.

λα'. Ἐάν τινες κληρικοὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων προβιβαζόμενοι καταφρονῶσιν, μηδὲ ἐκεῖ μείνωσιν, ὅθεν ἀναχωρῆσαι οὐκ ἠθέλησαν.

λβ'. Ἐάν τις τῶν κληρικῶν πενιχρὸς, προκόψας εἰς τινα τάξιν κτήσηταί τι ποτε, ὑποκείσθω τῇ ἐξουσίᾳ τῶν ἐπισκόπων.

λγ'. Ὥστε πρεσβυτέρους πρᾶγμα τῆς ἐκκλησίας ἐν ᾗ καθιέρωνται, μὴ πιπράσκειν· καὶ ὥστε μηδενὶ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι πράγματα κατακεχρῆσθαι τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

λδ'. Ὅτι οὐδὲν ἐκ τῆς ἐν Ἱππῶνι συνόδου εἴη διορθωτέον.

λε'. Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κληρικοὺς μὴ εὐχερῶς τὰ τέκνα αὐτῶν ποιεῖν ἐμαγκήπατα.

λς'. Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς μὴ χειροτονεῖσθαι, εἰ μὴ πάντας τοὺς ἰδίους, χριστιανοὺς ποιήσωσιν.

λζ'. Περὶ τοῦ, μὴ ἐξεῖναι πλὴν ἑτέρου ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου, τί ποτε ἐν τοῖς ἁγίοις προσφέρειν.

λη'. Ὥστε κληρικοὺς ἢ ἐγκρατευομένους πρὸς παρθένους ἢ χήρας μὴ εἰσιέναι.

λθ'. Περὶ τοῦ, τὸν πρώτον ἐπίσκοπον μὴ προσαγορεύεσθαι ἔξαρχον τῶν ἱερέων.

μ'. Περὶ τοῦ, μὴ καπηλεύεσθαι τοὺς κληρικοὺς, εἰ μὴ ἐπιξενουμένους.

μα'. Περὶ τοῦ, ἀπὸ νηστικῶν τῷ θεῷ προσάγεσθαι θυσίας.

μβ'. Περὶ τοῦ, μηδαμῶς συμπόσια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιτελεῖσθαι.

μγ'. Περὶ τῶν μετανοούντων.

27. *Presbyteri & diaconi, in grauiori culpa conuicti, manus impositionem tanquam laïci nequaquam suscipiant.*

28. *Presbyteri & diaconi vel clerici, qui causa sua ad transmarina putauerint appellandum, in communionem minimè suscipiantur.*

29. *Si quis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.*

30. *De accusato, vel de accusatore.*

31. *Si qui clerici ab Episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant vnde recedere noluerunt.*

32. *Si quis clericorum pauper promotus in ordine postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subiiciat.*

33. *Vt presbyteri rem Ecclesiæ, in qua sunt constituti, non vendant: & nulli Episcopo liceat rem tituli matricis Ecclesiæ vsurpare.*

34. *Quòd nihil de Hipponensi Concilio sit emendandum.*

35. *Vt Episcopi, vel clerici, non facilè filios suos emancipent.*

36. *Vt Episcopi, vel clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos.*

37. *Quòd præter panem, & merum mixtum aqua, nihil in sacramentis offerri debeat.*

38. *Vt clerici, vel continentes, ad virgines viduásque non accedant.*

39. *Vt princeps sacerdotum non appelletur Episcopus.*

40. *Vt clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.*

41. *Vt à ieiunis Deo sacrificia celebrentur.*

42. *Vt in Ecclesiis conuiuia minimè celebrentur.*

43. *De pœnitentibus.*

44. *De virginibus.*

μδ΄. Περὶ παρθένων.

45. *De ægrotantibus, qui pro se respondere non possunt.*

με΄. Περὶ τῶν ἀσθενούντων, καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἀποκρίνεσθαι μὴ δυναμένων.

46. *De passionibus martyrum.*

μς΄. Περὶ τῶν παθῶν τῶν μαρτύρων.

47. *De paruulis, qui apud Donatistas baptizati sunt.*

μζ΄. Περὶ Δονατιστῶν καὶ παιδίων τῶν παρὰ τοῖς Δονατισταῖς βαπτιζομένων.

48. *De rebaptizationibus, reordinationibus, vel translationibus Episcoporum.*

μη΄. Περὶ ἀναβαπτισμάτων, καὶ ἀναχειροτονιῶν, ἢ μεταβάσεων ἐπισκόπων.

49. *Quot Episcopi ordinare Episcopum debeant.*

μθ΄. Πόσοι ἐπίσκοποι ἐπίσκοπον χειροτονεῖν ὀφείλουσιν.

50. *Quot addi debeant Episcopi numero ordinatorum, si de ordinando Episcopo fuerit contradictum.*

ν΄. Πόσοι ἐπίσκοποι προστεθῆναι ὀφείλουσιν τῷ ἀριθμῷ τῶν χειροτονούντων, ἐὰν περὶ τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι ἐπισκόπου ἀντιλογία γένηται.

51. *Vt de Ecclesia Carthaginis, dies Paschæ nuntietur.*

να΄. Ὥστε ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας Καρχηδόνος ἀγγέλλεσθαι τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα.

52. *De visitandis prouinciis.*

νβ΄. Περὶ τοῦ, τὰς ἐπαρχίας ἐπισκέπτεσθαι.

53. *Vt diœceses, nisi ex consensu Episcopi proprij, Episcopum non accipiant.*

νγ΄. Ὥστε τὰς διοικήσεις, εἰ μὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἐπίσκοπον ἕτερον μὴ δέχεσθαι.

54. *Vt alienus clericus minimè suscipiatur ab alio.*

νδ΄. Περὶ τοῦ, ἀλλοτρίους κληρικοὺς μηδαμῶς παρ᾽ ἑτέρων ὑποδέχεσθαι ἐπισκόπων.

55. *Vt Carthaginensi Episcopo, vnde voluerit, clericum liceat ordinare.*

νε΄. Περὶ τοῦ, ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ Καρχηδόνος, ὅθεν θέλει, κληρικὸν χειροτονεῖν.

56. *Vt Episcopi qui in diœcesibus fuerint ordinati, diœcesim sibi nullam vindicent.*

νς΄. Περὶ τοῦ ἐν ταῖς παροικίαις χειροτονουμένους ἐπισκόπους μή τινα ἑαυτοῖς ἐκδικεῖν διοίκησιν.

57. *Vt paruuli apud Donatistas baptizati, in Catholica clerici ordinentur.*

νζ΄. Ὥστε τοὺς μικροὺς παρὰ τοῖς Δονατισταῖς βαπτιζομένους ἐν τῇ καθολικῇ κληρικοὺς χειροτονεῖσθαι.

58. *De reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis.*

νη΄. Περὶ τῶν ἐγκαταλειμμάτων τῶν εἰδώλων καὶ ναῶν τῶν ὀφειλόντων ἐξαλειφθῆναι.

59. *Vt clerici, de iudicij sui cognitione, non cogantur in publico dicere testimonium.*

νθ΄. Περὶ τοῦ, κληρικοὺς χάριν διαγνώσεως τῆς οἰκείας αὐτῶν κρίσεως, μὴ ἀναγκάζεσθαι δημοσίως μαρτυρεῖν.

60. *De paganorum conuiuiis auferendis.*

ξ΄. Περὶ τοῦ, ἀφελέσθαι τὰ τῶν ἑλλήνων συμπόσια.

61. *De spectaculis, vt die Dominico, vel cæteris Sanctorum festiuitatibus minimè celebrentur.*

ξα΄. Περὶ θεωριῶν, ἵνα ἐν τῇ κυριακῇ καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν ἁγίων ἑορταῖς μηδαμῶς ἐπιτελῶνται.

62. *De clericis damnatis.*

ξβ΄. Περὶ τῶν καταδικαζομένων κληρικῶν.

63. *De histrionibus Christianis factis.*

ξγ΄. Περὶ τῶν μίμων τῶν γινομένων χριστιανῶν.

64. *De manumissionibus, vt in Ecclesia celebrentur, ab Imperatore poscendum.*

ξδ΄. Περὶ ἐλευθεριῶν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένων αἰτητέον ἀπὸ τοῦ βασιλέως.

65. *De Equitio Episcopo damnato.*

ξε΄. Περὶ Αἰκιτίου ἐπισκόπου τοῦ καταδικασθέντος.

ξϛʹ. Περὶ τοῦ, μετὰ τῶν Δονατιστῶν πρᾴως διαπράξασθαι.	66. *Vt cum Donatistis leniùs agatur.*
ξζʹ. Περὶ γραμμάτων ὀφειλόντων τοῖς ἄρχουσιν ἀποσταλῆναι, ὥστε κατάδηλα γενέσθαι τὰ μεταξὺ τῶν Δονατιστῶν καὶ Μαξιμιανιστῶν πραχθέντα.	67. *De literis mittendis iudicibus, vt ea quæ inter Donatistas, & Maximianistas acta sunt, innotescant.*
ξηʹ. Περὶ τοῦ, τοὺς κληρικοὺς τῶν Δονατιστῶν ἐν τῷ κλήρῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀναδέχεσθαι.	68. *Vt clerici Donatistarum, in Ecclesia Catholica suscipiantur in clero.*
ξθʹ. Περὶ τοῦ, πρεσβείαν πρὸς τοὺς Δονατιστὰς ἀποσταλῆναι χάριν τοῦ τὴν εἰρήνην συντεθεῖναι.	69. *Vt legatio ad Donatistas, componendæ pacis gratiâ dirigatur.*
οʹ. Περὶ τοῦ, ποῖοι ὀφείλουσι κληρικοὶ γαμετῶν ἀπέχεσθαι.	70. *Qui clerici ab vxoribus debeant abstinere.*
οαʹ. Περὶ τῶν τοὺς ἰδίους λαοὺς ἐγκαταλιμπανόντων.	71. *De his qui plebes proprias derelinquunt.*
οβʹ. Περὶ νηπίων ὀφειλόντων βαπτίζεσθαι, ὁσάκις ἀμφιβάλλεται περὶ αὐτῶν, εἰ ἄρα ἐβαπτίσθησαν.	72. *De infantibus baptizandis, quoties dubitatur, vtrum fuerint baptizati.*
ογʹ. Περὶ τοῦ, τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συνόδου ἀγγέλλεσθαι.	73. *Diem Paschæ, die Concilij nuntiandum.*
οδʹ. Περὶ τοῦ, μὴ ὀφείλειν ἐπίσκοπον ἐπιξενούμενον καθέζεσθαι ἐν ᾗ καθέδρᾳ ἐπιξενοῦται.	74. *Ne interuentor Episcopus, cathedram vbi interuentor est, sedeat.*
οεʹ. Περὶ ἐκδίκων τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὀφειλόντων ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἰτηθῆναι.	75. *De defensoribus Ecclesiarum ab Imperatore poscendis.*
οϛʹ. Περὶ τῶν μὴ ἀπαντώντων ἐν ταῖς συνόδοις ἐπισκόπων.	76. *De Episcopis qui ad Concilia non occurrunt.*
οζʹ. Περὶ Κρεσκωνίου.	77. *De Cresconio.*
οηʹ. Περὶ τῆς ἐν Ἱππῶνι Φερουλιστῶν ἐκκλησίας.	78. *De Ecclesia Hipponensium Diarretorum.*
οθʹ. Περὶ τῶν μὴ φροντιζόντων κληρικῶν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ πρᾶξαι τὸ ἴδιον πρᾶγμα.	79. *De clericis, qui intra annum causam suam agere non procurarint.*
πʹ. Ὥστε τοὺς ἀπὸ ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδεχθέντας, μηδὲ ἡγουμένους τοῦ μοναστηρίου, μηδὲ κληρικοὺς ἐξεῖναι χειροτονεῖν.	80. *Vt de alieno monasterio receptos, nec præpositos monasterij, nec clericos liceat ordinare.*
παʹ. Περὶ ἐπισκόπων τῶν αἱρετικοὺς ἢ ἕλληνας κληρονόμους καταλιμπανόντων.	81. *De Episcopis, qui hæreticos vel paganos hæredes instituunt.*
πβʹ. Περὶ ἐλευθεριῶν.	82. *De manumissionibus.*
πγʹ. Περὶ τῶν πλαστῶν μνημείων τῶν μαρτύρων.	83. *De falsis memoriis martyrum.*
πδʹ. Περὶ τοῦ, τὰ λείψανα τῶν εἰδώλων ἐκριζωθῆναι.	84. *De idolorum reliquiis extirpandis.*
πεʹ. Ὥστε γράφεσθαι καὶ ὑπογράφεσθαι, ὁσάκις γένηται χρεία, ἐκ τοῦ ἐν Καρχηδόνι ἐπισκόπου ἐπ᾽ ὀνόματι πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐπιστολάς.	85. *Vt ab Episcopo Carthaginensi, cùm opus fuerit, omnium Episcoporum nomine, dictentur & subscribantur epistolæ.*
πϛʹ. Περὶ τάξεως ἐπισκόπων, ὥστε τοὺς μεταγενεστέρως χειροτονηθέντας μὴ τολμᾷν ἑαυ-	86. *De Episcoporum ordine, vt qui posteriùs ordinati sunt, prioribus se non*

audeant anteferre.

87. *De Quodvultdeo Episcopo.*

88. *De Maximiano Episcopo.*

89. *Vt Episcopi qui ordinantur, ab ordinatoribus suis epistolas accipiant, qui diem & consulem præferant.*

90. *De his qui semel in Ecclesia legerint, ab aliis non posse promoueri.*

91. *De conueniendis Donatistis.*

92. *Forma conuentionis Donatistarum.*

93. *Quale commonitorium acceperunt legati contra Donatistas.*

94. *Breuis causarum.*

95. *Concilium vniuersale non nisi necessitate faciendum.*

96. *Vt ab electis iudicibus prouocare non liceat.*

97. *Vt ab Imperatoribus postuletur aduocatorum defensio pro causis Ecclesiæ.*

98. *De plebibus, quæ nunquam Episcopos habuerunt.*

99. *De plebibus, vel diœcesibus ex Donatistarum prauitate conuersis.*

100. *De suggestione Maurentij Episcopi.*

101. *De pacificandis Ecclesiis, Romana & Alexandrina.*

102. *De his, qui vxores, aut quæ viros dimittunt, vt sic maneant.*

103. *De precibus ad altare dicendis.*

104. *De his, qui publicorum iudiciorum cognitionem ab Imperatore poposcerint.*

105. *De his, qui cùm in Africa non communicant, voluerint trans mare subrepere.*

106. *Vt pergentes ad comitatum, causam suam vel Carthaginensi, vel Romano Pontifici insinuare procurent.*

107. *Concilium de cognitione Episcopi.*

108. *Concilium contra hæresim Pelagij & Calestij.*

τοὺς προτιμᾶν τῶν προτέρων.

πζ'. Περὶ Κουοδβουλτδέου ἐπισκόπου.

πη'. Περὶ Μαξιμιανοῦ ἐπισκόπου.

πθ'. Ὥστε τοὺς χειροτονουμένους ἐπισκόπους ἀπὸ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς ἐπιστολὰς λαμβάνειν, ἐν αἷς ἥτε ἡμέρα καὶ ὁ ὕπατος προφέρεται.

ϟ'. Περὶ τοῦ, τοὺς κἂν ἅπαξ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνόντας, μὴ δύνασθαι ὑπὸ ἄλλων προχειρίζεσθαι.

ϟα'. Περὶ τοῦ, τοῖς Δονατισταῖς συνελθεῖν.

ϟβ'. Ὁ τύπος τῆς πρὸς τοὺς Δονατιστὰς συνελεύσεως.

ϟγ'. Τὸ κομμονιτώριον, ὅπερ ἔλαβον οἱ κατὰ τῶν Δονατιστῶν πρεσβευταί.

ϟδ'. Τὸ βρέβιον τῶν κεφαλαίων.

ϟε'. Σύνοδον μὴ γίνεσθαι κοινὴν τε καὶ ὁλοτελῆ, εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης.

ϟϛ'. Ἵνα αἱρετοὺς δικαστὰς μὴ ἐξὸν εἴη ἐκκαλεῖσθαι.

ϟζ'. Ἵνα ἀπὸ τῶν βασιλέων αἰτηθῇ συνηγόρων ἀντίληψις ὑπὲρ τῶν κεφαλαίων τῆς ἐκκλησίας.

ϟη'. Περὶ τῶν λαῶν τῶν μηδέποτε ἐπισκόπους ἐσχηκότων.

ϟθ'. Περὶ λαῶν καὶ διοικήσεων τῶν ἀπὸ Δονατιστῶν ἐπιστρεφόντων.

ρ'. Περὶ τῆς ἀναφορᾶς Μαυρεντίου τοῦ ἐπισκόπου.

ρα'. Περὶ τοῦ εἰρηνοποιηθῆναι τὰς ἐκκλησίας Ῥώμης καὶ Ἀλεξανδρείας.

ρβ'. Περὶ τῶν τοὺς ἄνδρας ἢ τὰς γυναῖκας ἀπολυόντων, ἵνα οὕτως μείνωσιν.

ργ'. Περὶ τῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον ὀφειλουσῶν λέγεσθαι ἱκεσιῶν.

ρδ'. Περὶ τῶν τὴν διάγνωσιν τῶν δημοσίων δικαστηρίων ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἰτούντων.

ρε'. Περὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ μὴ κοινωνούντων, καὶ θελόντων πέραν τῆς θαλάσσης ὑποσυρῆναι.

ρϛ'. Ἵνα οἱ ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον πορευόμενοι, τὴν αἰτίαν ἑαυτῶν καὶ τῷ ἐν Καρχηδόνι, καὶ τῷ Ῥωμαϊκῷ ἱερεῖ σπουδάσωσιν ἐμφανίσαι.

ρζ'. Σύνοδος περὶ διαγνώσεως ἐπισκόπων.

ρη'. Σύνοδος κατὰ τῆς αἱρέσεως Πελαγίου καὶ Κελεστίου.

ρθʹ. Ὅτι Ἀδὰμ θνητὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐγένετο.

ριʹ. Ὅτι τὰ μικρὰ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίζονται.

ριαʹ. Ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ χάρις οὐ μόνον ἄφεσιν χαρίζεται ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ βοήθειαν παρέχει τοῦ μηκέτι ἁμαρτάνειν.

ριβʹ. Ὅτι ἡ χάρις τοῦ θεοῦ οὐ μόνον γνῶσιν παρέχει, ὡς δεῖ πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἀγάπην ἔτι μὴν ἐμπνέει ἡμῖν, ἵνα ὃ ἐὰν ἐπιγινώσκωμεν, καὶ πληρῶσαι ἰσχύσωμεν.

ριγʹ. Ὅτι ἄνευ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος, οὐδὲν δυνάμεθα πληροῦν.

ριδʹ. Ὅτι οὐ μόνον ταπεινὴ, ἀλλὰ καὶ ἀληθινὴ ἡ φωνὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν αὕτη, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν.

ριεʹ. Ὅτι ἐν τῇ δεσποτικῇ εὐχῇ οἱ ἅγιοι ὑπὲρ ἑαυτῶν λέγουσιν· ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν.

ριϛʹ. Ὅτι ἀληθῶς ἀπὸ τῶν ἁγίων λέγεται τὸ, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν.

ριζʹ. Περὶ τῶν λαῶν τῶν ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρεφόντων.

ριηʹ. Περὶ τοῦ, πῶς μεταξὺ ἀλλήλων μερίσονται τὰς διοικήσεις οἱ ἐπίσκοποι, τοῦτο μὲν οἱ καθολικοὶ, τοῦτο δὲ οἱ ἐκ τοῦ Δονάτου ἐπιστρέψαντες.

ριθʹ. Περὶ τοῦ, ἐάν τινα διοίκησιν ἐξ αἱρέσεως ἐλευθερώσῃ ἐπίσκοπος, καὶ περὶ τελείαν κατάσχῃ, μηδένα ταύτην ἀναζητεῖν.

ρκʹ. Περὶ τῶν τοῖς λαοῖς, οὓς νομίζουσιν αὐτοῖς ἀνήκειν, ἐπιβαινόντων παρὰ γνώμην τῶν αὐτοὺς κατεχόντων.

ρκαʹ. Περὶ τῶν ἀμελούντων τῶν αὐτοῖς ἀνηκόντων λαῶν.

ρκβʹ. Ὅτι οὐκ ὀφείλει τῶν ἐπιλεγομένων δικαστῶν ἡ γνώμη ἐξουθενεῖσθαι.

ρκγʹ. Ὥστε τὸν καταφρονοῦντα τῆς ἰδίας διοικήσεως ἐπίσκοπον στερεῖσθαι τῆς κοινωνίας.

ρκδʹ. Περὶ τῶν τοῖς Δονατισταῖς κοινωνῆσαι ψευδομένων ἐπισκόπων.

ρκεʹ. Περὶ πρεσβυτέρων καὶ κληρικῶν, ἵνα μὴ ἐκκαλῶνται, εἰ μὴ πρὸς τὰς τῆς Ἀφρικῆς συνόδους.

ρκϛʹ. Περὶ παρθένων μικρῶν, ἔτι μὴν καλυπτέων,

109. *Quòd Adam non sit factus à Deo mortalis.*

110. *Quòd paruuli in peccatorum remissionem baptizentur.*

111. *Quòd gratia Dei non solùm remissionem tribuit peccatorum, sed etiam præstat adiutorium ne peccetur.*

112. *Quòd gratia Christi non solùm scientiam tribuit, quid agamus, sed etiam dilectionem nobis inspirat, vt quod scimus implere valeamus.*

113. *Quòd, sine Dei gratia, nihil boni possimus implere.*

114. *Quòd non solùm humilis sed & verax sanctorum vox ista est, si dixerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.*

115. *Quòd in oratione Dominica, sancti pro se dicant, dimitte nobis debita nostra.*

116. *Quòd veraciter à sanctis dicatur, dimitte nobis debita nostra.*

117. *De plebibus conuersis à Donatistis.*

118. *De diœcesibus, qualiter eas diuidant inter se Episcopi, tam Catholici, quàm qui ex Donati parte conuersi sunt.*

119. *Vt si quam diœcesim Episcopus ab hæresi liberam, triennio possederit, nullus eam repetat.*

120. *De his qui in plebes, quas ad se putant pertinere, inconsentis his à quibus tenentur, inruerint.*

121. *De his qui plebes ad se pertinentes negligunt.*

122. *Quòd electorum iudicum sententia sperni non debeat.*

123. *Vt si Episcopus negligat suam diœcesim, communione priuetur.*

124. *De Episcopis, qui Donatistas communicasse sibi mentiti fuerint.*

125. *De presbyteris & clericis, vt non appellent nisi ad Africana Concilia.*

126. *De virginibus etiam minoribus velandis.*

127. *Ne diutius Episcopi teneantur in Concilio, ternos ex se singularum prouinciarum iudices eligant.*

ρκζʹ. Διὰ τὸ, μὴ τοὺς ἐπισκόπους ἐπιπολὺ ἐν τῇ συνόδῳ κατέχεσθαι, ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας ἀνὰ τρεῖς ἐπιλέξονται δικαστάς.

128. *Quòd excommunicati ad accusationem admitti non debeant.*

ρκηʹ. Ὅτι οἱ ἀπὸ κοινωνίας ὄντες, εἰς κατηγορίαν οὐκ ὀφείλουσιν προσδεχθῆναι.

129. *Quòd serui & liberti, omnésque infames personæ, non debent accusare.*

ρκθʹ. Ὅτι δοῦλοι καὶ ἀπελεύθεροι, καὶ πάντα τὰ ἠτιμωμένα πρόσωπα, κατηγορεῖν οὐκ ὀφείλουσιν.

130. *Vt qui vnum crimen non probauerit, ad alterum admitti non debeat.*

ρλʹ. Ἵνα ὁ περὶ ἑνὸς ἐγκλήματος ἀποδεῖξαι μὴ δυνάμενος, πρὸς ἕτερον μὴ εἰσδεχθῇ.

131. *Qui ad testimonium admittendi sunt.*

ρλαʹ. Τίνας δεῖ προσδέχεσθαι εἰς μαρτυρίαν.

132. *De Episcopo, qui excommunicat eum, qui sibi soli crimen dicit esse confessum.*

ρλβʹ. Περὶ ἐπισκόπου τοῦ ἀπὸ κοινωνίας ποιοῦντος τὸν αὐτῷ μόνῳ τὸ ἴδιον ἔγκλημα ὁμολογήσαντα.

133. *Vt non temerè quemquam communione priuet Episcopus.*

ρλγʹ. Ἵνα μὴ ὡς ἔτυχέν τινα στερήσῃ τῆς κοινωνίας ὁ ἐπίσκοπος.

134. *Epistola ab omni Concilio Africano, ad Bonifacium vrbis Romæ Episcopum, per Faustinum Episcopum, Philippum, & Asellum presbyteros legatos Ecclesiæ Romanæ, directa.*

ρλδʹ. Ἐπιστολὴ πάσης τῆς ἐν Ἀφρικῇ συνόδου πρὸς Βονιφάτιον τὸν τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, διὰ Φαυστίνου ἐπισκόπου, Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου πρεσβυτέρου, τῶν τοποτηρητῶν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, ἀποσταλεῖσα.

135. *Epistola Cyrilli Alexandrini Episcopi ad Concilium Africanæ prouinciæ.*

ρλεʹ. Ἐπιστολὴ τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου πρὸς τὴν ἐν Ἀφρικῇ σύνοδον.

136. *Epistola Attici Episcopi Constantinopolitani ad memoratum Concilium.*

ρλϛʹ. Ἐπιστολὴ Ἀττίκου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως πρὸς τοὺς αὐτούς.

137. *Symbolum fidei Nicani Concilij.*

ρλζʹ. Ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου.

138. *Epistola totius Concilij Africani ad Papam Celestinum vrbis Romæ Episcopum.*

ρληʹ. Ἐπιστολὴ τῆς ἐν Ἀφρικῇ συνόδου πρὸς Κελεστῖνον τὸν τῆς Ῥωμαίων πόλεως ἐπίσκοπον.

Concilium Carthaginense CCCCXIX.

POST Consulatum gloriosissimorum Imperatorum, Honorij XII. & Theodosij VIII. Augustorum, octauo Kalendas Iunias, Carthagine, in secretario Basilicæ Fausti, cùm Aurelius Papa, vnà cum Valentino primæ sedis prouinciæ Numidiæ, Faustino Ecclesiæ Potentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legato Ecclesiæ Romanæ: sed & legatis diuersarum prouinciarum Africanarum, id est Numidiarum duarum, Byzacenæ, Mauritaniæ

ΜΕΤΑ τὴν ὑπατείαν τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων Ὀνωρίου τὸ δωδέκατον, καὶ Θεοδοσίου τὸ ὄγδοον, τῶν αὐγούστων, τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν ἰουνίων, ἐν Καρχηδόνι εἰς τὸ σηκρῆτον τῆς ἐκκλησίας Φαύστου συνελθόντων Αὐρηλίου τοῦ πάπα, ἅμα Βαλεντίνῳ τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νυμιδικῆς χώρας, Φαυστίνῳ ἀπὸ Πικένου τῆς Ποτεντίνης ἐκκλησίας τῆς Ἰταλῶν χώρας τοποτηρητῇ τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης· ἀλλὰ καὶ διαφόροις τοποτηρηταῖς τῶν Ἀφρικανῶν ἐπαρχιῶν, τουτέστι, τῶν δύο Νυμιδιῶν, τῆς Βυζακίνης, Μαυριτα-

ρίας

νίας Σιτιφένσης, καὶ Μαυριτανίας τῆς Καισαριανῆς, καὶ Τριπόλεως· καὶ Βικεντίῳ Κολυσιτάνῳ, Φορτουνατιάνῳ Νεαπολίτῃ, καὶ τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις τῆς ἀνθυπατικῆς χώρας διακόσιοι δεκαεπτά· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Φιλίππῳ καὶ Ἀσέλλῳ τοῖς πρεσβυτέροις τοποτηρηταῖς τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης· ταῦτα ἅπερ καὶ αὐτοῖς ἤρεσεν, παρεστώτων τῶν διακόνων.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. μετὰ τὴν ὁρισθεῖσαν ἡμέραν τῆς συνόδου, ὡς μέμνησθε, ἀδελφοὶ μακαριώτατοι, πολλὰ ἐζητήσαμεν ἐν τῷ ἀναμένειν ἡμᾶς τοὺς ἀδελφοὺς ἡμῶν, τοὺς νῦν εἰς τὴν παροῦσαν σύνοδον τοποτηρητὰς συνελθόντας αὐτοῖς πεπραγμένοις, ἀνάγκη ἐστὶν ἐντεῦθεν δὲ τῷ δεσπότῃ ἡμῶν περὶ τῆς συνελεύσεως τοῦ τοσούτου ἀθροίσματος ἀπολέλειπται, χάριτας ἀναπέμψαι· ἵνα τοῦτο μὲν, τὰ ἴσα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, ἃ νῦν ἔχομεν καὶ ἀπὸ τῶν πατέρων κατέστησαν· τοῦτο δὲ, καὶ ἅπερ ἐνταῦθα ἀπὸ τῶν προηγησαμένων ἡμᾶς τὴν αὐτὴν σύνοδον βεβαιωσάντων, καὶ τὰ κατὰ τὸν αὐτὸν τύπον ἀνὰ πάντας τοὺς τῶν κληρικῶν βαθμοὺς ἀπὸ τοῦ ἄκρου ἕως τοῦ ἐσχάτου σωτηριωδῶς ταχθέντα, εἰς μέσον προενεχθῶσιν. Ἀπὸ πάσης τῆς συνόδου ἐλέχθη, προενεχθῶσιν.

ΔΑΝΙΗΛ νοτάριος ἀνέγνω. Τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως, ἤτοι τὰ ὁρισθέντα οὕτως ἔχει. καὶ ἐν τῷ λέγειν, Φαυστῖνος ἐπίσκοπος Πικένου, τοῦ λαοῦ τοῦ Ποτεντίνου τῆς Ἰταλῶν χώρας τοποτηρητὴς τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας εἶπεν. Ἐπετράπη ἡμῖν ἀπὸ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας, τινὰ ἐγγράφως, τινὰ δὲ καὶ ἀγράφως πρακτέα, ὡς αὐτῶν μεμνήμεθα ἐν τοῖς ἀνωτέρω πεπραγμένοις, τουτέστι περὶ τῶν ἐν Νικαίᾳ κανόνων, ἵνα φυλαχθῶσι καὶ ὁ ὁρισμὸς αὐτῶν καὶ ἡ συνήθεια· ἐπειδὴ τινὰ τάξει καὶ κανόνι κρατοῦνται, τινὰ συνηθείᾳ ἐτυπώθη· περὶ τούτων τοίνυν ἐν πρώτοις, ἐὰν ἀρέσκῃ τῇ μακαριότητι ὑμῶν, συζητήσωμεν, καὶ μετὰ ταῦτα, τὰ λοιπὰ πεπραγμένα, καὶ ἐναρχθέντα ἐντιθέμενα βεβαιωθῶσιν, ἵνα καὶ πρὸς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν ἀντιγράφοις ὑμετέροις ἐμφανίσαι δυνηθῆτε, καὶ τῷ αὐτῷ προσκυνητῷ πάπᾳ δηλώσητε, ὡς ἐπιμελῶς ἀνεμνήσθημεν εἰ καὶ ὅτι τὰ κεφάλαια τῶν πράξεων ἤδη τοῖς πεπραγμένοις ἐνεβλήθησαν· περὶ τούτων τοίνυν, ὡς προεῖπον, τί ἀρέσκει τῇ ὑμετέρᾳ μακαριότητι, πρᾶξαι ὀφείλομεν. ἐλ-

Sitifensis, & Mauritaniæ Cæsariensis, sed & Tripolis, & Vincentio Culusitano, Fortunatiano Neapolitano, & cæteris Episcopis prouinciæ Proconsularis residentibus CCXVII. nec non Philippo, & Asello presbyteris æquè legatis Romanæ Ecclesiæ consedissent, astantibus diaconis.

AVRELIVS Episcopus dixit. Post diem præstitutam Concilij, vt recordamini, fratres beatissimi, multa flagitata sunt, expectantes fratres nostros, qui nunc ad præsentem synodum legati aduenerunt, quæ gestis necesse est socientur: qua de re Domino Deo nostro de tantæ congregationis cœtu gratias referimus. Superest, vt tam exemplaria Nicæni Concilij, quæ nunc habemus, & à Patribus constituta sunt, quàm etiam hîc à decessoribus nostris eandem synodum firmantes, vel quæ secundùm eam formam, per omnes clericorum gradus, à summo vsque ad vltimum salubriter ordinata sunt, in medium proferantur. Ab vniuerso Concilio dictum est, proferantur.

DANIEL notarius recitauit. Nicæni Concilij fidei professio, vel statuta ita se habent, & cùm diceret. FAVSTINVS Episcopus plebis Potentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legatus Romanæ Ecclesiæ dixit. Iniuncta nobis sunt à Sede Apostolica aliqua per scripturam, aliqua etiam in mandatis, cum vestra beatitudine tractanda, sicuti & gestis superioribus meminimus, hoc est de Nicænis canonibus: vt conseruentur, & constituta eorum, & consuetudo, quia & aliqua ordine, & canone tenentur, aliqua consuetudine firmata sunt. De his ergo primitus, si placet beatitudini vestræ, tractemus, & postea cætera, quæ acta, vel inchoata sunt, inserta firmabuntur, vt & ad sedem venerandam rescriptis vestris intimare possitis, ad quæ nos admonuisse apud venerabilem Papam euidenter clareat, licèt & capitula actionum iam inserta sint gestis. De ipsis ergo, vt superiùs dixi, quid vestræ beatitudini placeat, agere debemus. Ve-

niat ergo commonitorium in medium, vt scire possit vestra beatitudo, quid in eo contineatur, vt ad singula respondeatur.

AVRELIVS Episcopus dixit. Proferatur commonitorium, quod fratres & consacerdotes nostri in actis nuper allegauerunt, & cætera, quæ acta sunt, vel agenda sunt subsequenter.

DANIEL notarius recitauit commonitorium. Fratri Faustino, & filiis Philippo, & Asello presbyteris, Zosimus Episcopus. Vobis commissa negotia non latent vos, ita ac si nostra, immò quia nostra ibi in vobis præsentia est, cuncta peragite, maximè cùm & hoc nostrum possitis habere mandatum, & verba canonum, quæ in pleniorem firmitatem huic commonitorio inseruimus. Ita enim dixerunt, fratres, in Nicæno Concilio: cùm de Episcoporum appellatione decernerent.

Placuit autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit, vt renouetur examen; scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt: vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si quis rogat causam suam iterum audiri, & deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt de latere suo presbyterum mittat: erit in potestate Episcopi quid velit, & quid existimet. Et si decreuerit mittendos esse qui præsentes cum Episcopis iudicent habentes authoritatem eius, à quo destinati sunt; erit in eius arbitrio. Si verò crediderit sufficere Episcopos, vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio suo iudicauerit. Et cùm recitaretur,

ALYPIVS Episcopus Ecclesiæ Tagastensis, legatus prouinciæ Numidiæ, dixit. De hoc iam superioribus etiam literis Concilij nostri rescripsimus; & id nos seruaturos profitemur, quod in Nicæno Concilio constitutum est, adhuc tamen me-

θέτω τοιγαροῦν εἰς μέσον τὸ κομμονιτώριον, ἵνα δυνηθῆτε γνῶναι, τί ἐν αὐτῷ περιέχεται, ὅπως πρὸς ἕκαστα ἀπόκρισις δοθῇ.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Προκομισθῇ τὸ κομμονιτώριον, ὅπερ οἱ ἀδελφοὶ καὶ συλλειτουργοὶ ἡμῶν τοῖς πεπραγμένοις ἔναγχος ἐνεφάνισαν, καὶ τὰ λοιπὰ ἀκολούθως, τά γε πεπραγμένα καὶ τὰ πρακτέα.

ΔΑΝΙΗΛ νοτάριος ἀνέγνω κομμονιτώριον· Τῷ ἀδελφῷ Φαυστίνῳ, καὶ τοῖς τέκνοις Φιλίππῳ καὶ Ἀσέλλῳ τοῖς πρεσβυτέροις, Ζώσιμος ἐπίσκοπος. Τὰ καταπιστευθέντα ἡμῖν πράγματα οὐ λανθάνουσιν ὑμᾶς· οὕτως ὡς ἵνα ἡ ἡμετέρα ἐκεῖσε, μᾶλλον δὲ ἡ ἡμετέρα ἐκεῖσε ἐν ὑμῖν παρουσία ἐστὶ, πάντα ἐκτελέσατε· μάλιστα καὶ τοῦτο ἡμῶν ἔχοντες τὸ ἔνταλμα καὶ τὰ ῥήματα τῶν κανόνων, ἅτινα πρὸς πλείονα βεβαίωσιν τῷ παρόντι κομμονιτωρίῳ ἐνετάξαμεν. οὕτως γὰρ εἶπον, ὦ ἀδελφοὶ, οἱ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, ὅτε περὶ τῆς τῶν ἐπισκόπων ἐκκλήτου ἐψηφίζοντο.

Ἤρεσεν δὲ, ὥστε ἐὰν ἐπίσκοπος κατηγορηθῇ, καὶ κρίνωσιν οἱ συνελθόντες ἐπίσκοποι τῆς ἰδίας αὐτοῦ ἐπαρχίας, καὶ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ καθέλωσιν αὐτὸν, καὶ δόξῃ ἐκκαλέσασθαι, καὶ καταφύγῃ πρὸς τὸν μακαριώτατον ἐπίσκοπον Ῥώμης· καὶ αὐτὸς θελήσῃ ἀκουσθῆναι, καὶ τὸ τοιοῦτον δίκαιον νομίσῃ, ὥστε ἀνανεωθῆναι τὴν ἐξέτασιν· γράψαι καταξιώσῃ πρὸς τοὺς ἐν τῇ ὁμορούσῃ ἐπαρχίᾳ ἐπισκόπους, ἵνα αὐτοὶ ἐπιμελῶς πάντα συζητήσωσιν, καὶ κατὰ τὸ ἀληθὲς ὁρίσωσι. εἰ δὲ ἐάν τις ἀξιοῖτο πρᾶγμα αὐτοῦ πάλιν ἀκουσθῆναι, καὶ οἰκείᾳ δεήσει κινήσοι τὸν ἐπίσκοπον Ῥώμης, ἵνα ἐκ τοῦ πλευροῦ αὐτοῦ πρεσβύτερον ἀποστείλῃ, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ αὐτοῦ εἴη, ὅπερ βούλεται, καὶ ὅπερ ὑπολαμβάνει. καὶ ἐὰν ψηφίσηται ὀφείλειν πεμφθῆναί τινας, ὥστε παρόντας αὐτοὺς μετὰ τῶν ἐπισκόπων κρῖναι, ἔχοντες τὴν αὐθεντείαν τοῦ ἀποστείλαντος αὐτοὺς, ἐν τῇ κρίσει αὐτοῦ ἔστιν. ἐὰν δὲ καὶ νομίσῃ ἀρκεῖν τοὺς ἐπισκόπους, ἵνα πέρας τῷ πράγματι ἐπιθῶσι, ποιήσει τὸ τῇ συνετωτάτῃ αὐτοῦ βουλῇ παριστάμενον. Καὶ ἀναγνωσθέντων.

ΑΛΥΠΙΟΣ ἐπίσκοπος τῆς Θαγαστέων ἐκκλησίας τοποτηρητὴς τῆς Νουμιδικῆς ἐπαρχίας, εἶπεν. Περὶ τούτου ἤδη καὶ τοῖς ἀνωτέροις γράμμασι τῆς συνόδου ἡμῶν ἀντεγράψαμεν· καὶ τοῦτο ὑμᾶς φυλάξειν ὁμολογοῦμεν, τὸ ὁρισθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου· ὅμως ἔτι ἡμᾶ

κινεῖ, ὅτι ἐν τῷ ἐπισκέπτεσθαι ἡμᾶς τοῖς γραικικοῖς ἴσοις ταύτης τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ταῦτα ἐκεῖ οὐκ οἶδα ποίῳ λόγῳ οὐδαμῶς εὕρομεν· ὅθεν αἰτοῦμεν τὴν τιμιότητα τὴν σὴν ἁγιώτατε πάπα Αὐρήλιε, ἐπειδὴ τὰ αὐθεντικὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐν Κωνσταντινουπόλει λέγεται εἶναι, τινὰς μετὰ γραμμάτων τῆς ἡμετέρας ἁγιωσύνης πέμψαι καταξιώσατε· καὶ μὴ μόνον πρὸς αὐτὸν τὸν ἁγιώτατον ἀδελφὸν ἡμῶν τὸν τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον, ἀλλὰ καὶ τὸν τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ Ἀντιοχείας τοὺς προσκυνητοὺς ἱερεῖς· οἵτινες τὴν αὐτὴν σύνοδον ἡμῖν μεθ' ὑποσημειώσεως τῶν οἰκείων γραμμάτων ἀποστείλωσιν, ὥστε πᾶσαν μετὰ ταῦτα ἀμφισβήτησιν ἀφαιρεθῆναι· ἐπειδὴ καὶ ἡμεῖς οὕτως, ὡς ὁ ἀδελφὸς Φαυστῖνος ἤγαγεν, οὐδαμῶς εὕρομεν ταῦτα· ὅμως ἡμᾶς πρὸς ὀλίγον φυλάξαντας, ὡς προεῖπεν, ἕως οὗ τὰ ἐντελῆ ἴσα ἔλθωσιν ὁμολογοῦμεν, ὀφείλομεν δὲ αἰτῆσαι γράμμασι ἡμετέροις καὶ τὸν σεβασμιώτατον τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης ἐπίσκοπον Βονιφάτιον, ἵνα καὶ αὐτὸς ὁμοίως καταξιώσῃ πρὸς τὰς μνημονευθείσας ἐκκλησίας στεῖλαί τινας, ὀφείλοντας τὰ αὐτὰ ἴσα κατὰ τὰ παρ' αὐτοῦ γραφέντα ἀγαγεῖν· νῦν δὲ τῆς μνημονευθείσης ἐν Νικαίᾳ συνόδου, ἅπερ ἔχομεν ἴσα τοῖς πεπραγμένοις τούτοις συζεύξωμεν.

ΦΑΥΣΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος τοποτηρητὴς τῆς Ῥώμης εἶπεν. οὐδὲ ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη πρόκριμα ποιεῖ τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥώμης, εἴτε περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου, εἴτε περὶ ἄλλων· ἐπειδὴ ἠξίωσεν ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Ἀλύπιος ἀμφιβόλους εἶναι τοὺς κανόνας. ἀλλὰ ταῦτα πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ μακαριώτατον πάπαν ἡμῶν γράψαι καταξιώσατε, ἵνα καὶ οὕτως ὁλοκλήρους τοὺς κανόνας συζητῶν μετὰ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, περὶ πάντων τῶν ὁρισθέντων πραγματεύσῃ. ἀρκεῖ γὰρ, ἵνα καθὼς ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη παρ' ἑαυτῇ πραγματεύσῃ, οὕτω καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν συζητήσῃ, μή πως φιλονεικία μεταξὺ τῶν ἐκκλησιῶν τις ἀναφυῇ· ἀλλὰ μᾶλλον ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, βουλεύσασθε ἀντιγράφοντος αὐτοῦ, τί ὀφείλει κρειττόνως φυλαχθῆναι.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. ἐκτὸς ὧν προστεθείκαμεν ἐν τοῖς πεπραγμένοις, ἀνάγκη ἐστὶ καὶ γράμματα τῆς ἡμετέρας βραχύτητος τῷ ἁγιωτάτῳ ἀδελφῷ καὶ συλλει-

mouet, quomodo cùm inspiceremus Græca exemplaria huius Synodi Nicænæ, ista ibi, nescio qua ratione, minimè inuenimus: vnde petimus venerationem tuam, sancte Papa Aureli, vt quia hoc authenticum Concilium Nicænum in vrbe dicitur esse Constantinopolitana, aliquos cum scriptis tuæ sanctitatis mittere digneris, & non solùm ad ipsum sanctum fratrem nostrum Constantinopolitanum Episcopum, sed etiam Alexandrinum, & Antiochenum venerabiles sacerdotes, qui hoc nobis Concilium sub adstipulatione literarum suarum dirigant, vt omnis postmodum ambiguitas auferatur, quia nos ita, vt frater Faustinus attulit, minimè inuenimus ista: nos tamen paulisper seruaturos, vt antè dixi, donec integra exemplaria veniant, profitemur. Petendus est autem literis nostris etiam venerabilis Ecclesiæ Romanæ Episcopus Bonifacius, vt ipse quoque dignetur ad memoratas Ecclesias aliquos mittere, qui eadem exemplaria debeant secundùm eius scripta perferre: nunc autem memorati Nicæni Concilij, qualia exemplaria habemus, his gestis sociamus.

FAVSTINVS Episcopus, legatus Ecclesiæ Romanæ, dixit. Nec vestra sanctitas præiudicat Ecclesiæ Romanæ, siue de hoc capitulo, siue de aliis, quia dicere dignatus est frater noster & Coëpiscopus Alypius, dubios esse canones: sed hæc ipsa ad sanctum, ac beatissimum Papam nostrum scribere dignemini, vt & ipse integros canones inquirens cum vestra sanctitate de omnibus constitutis tractare posit. Sufficit autem vt ipse beatissimus Episcopus vrbis Romæ, sicut & vestra sanctitas apud se tractat, ita & ipse inquirat, ne contentio inter Ecclesias nasci videatur: sed magis charitate fraterna deliberare possitis, ipso rescribente, quid melius obseruare debeat.

AVRELIVS Episcopus dixit. Præter ista, quæ promisimus actis, necesse est vt etiam nostræ paruitatis literis sancto fratri, & con-

sacerdoti nostro Bonifacio singula, quæ tractamus, plenissimè intimemus: ergo si omnibus placet prosequutio nostra, ore omnium condiscamus. Vniuersum Concilium dixit, placet.

NOVATVS Episcopus legatus Mauritaniæ Sitifensis dixit. Nunc meminimus hoc commonitorio etiam de presbyteris, vel diaconis contineri, qualiter audiri ab Episcopis suis, vel à finitimis debeant; quod in Nicæno Concilio minimè legimus: vnde nobis hoc ipsum iubeat sanctitas vestra recitari.

AVRELIVS Episcopus dixit. Recitetur ad locum etiam hoc, quod deposcitur. DANIEL notarius recitauit. De appellationibus autem clericorum, id est minoris loci, est ipsius synodi certa responsio. de qua re quid acturi sitis, credidimus inserendum, quod taliter dictum est.

OSIVS *Episcopus dixit. Quid me adhuc monet, reticere non debeo. Si Episcopus quis fortè iracundus (quod esse non debet) citò, aut asperè commoueatur aduersus presbyterum, siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat potestatem eiectus, vt finitimos interpellet, causa eius audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet negare ei audientiam roganti. Et ille Episcopus, qui aut iustè aut iniustè eum reiecit, patienter accipiat, vt negotium discutiatur, vt aut probetur eius, aut emendetur sententia,* &c. Cúmque recitarentur.

AVGVSTINVS Episcopus Ecclesiæ Hipponensis, prouinciæ Numidiæ dixit. Et hoc nos seruaturos profitemur, salua diligentiore inquisitione Concilij Nicæni.

AVRELIVS Episcopus dixit. Si hoc etiam omnium vestræ charitati placet, responsione firmate. Vniuersum Concilium dixit. Omnia quæ in Nicæno Concilio statuta sunt, nobis omnibus placent. IOCVNDVS Episcopus Ecclesiæ Suffetulæ, legatus prouinciæ By-

τουργῷ ἡμῶν Βονιφατίῳ, πάντα ὅσα ψηλαφῶμεν εἰς πλήρες ἐμφανίσαι· ἐὰν τοίνυν πᾶσιν ἀρέσκει ἡ ἡμετέρα ἐπακολούθησις, μάθωμεν στόματι πάντων. σύμπασα ἡ σύνοδος εἶπεν· ἀρέσκει.

ΝΑΥΑΤΟΣ ἐπίσκοπος τοποτηρητὴς Μαυριτανίας Σιτιφένσης εἶπεν· μεμνήμεθα νῦν τοῦτο τὸ κομμονιτώριον περὶ πρεσβυτέρων, ἔτι μὴν καὶ διακόνων περιέχειν, πῶς ὀφείλουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων ἢ ἐκ τῶν ὁμορούντων ἀκούεσθαι, ὅπερ ἐν τῇ Νικαέων συνόδῳ οὐδαμῶς ἀνέγνωμεν· διὸ τοῦτο αὐτὸ κελεύσει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη ἀναγνωσθῆναι.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· ἀναγνωσθῇ ἐπὶ τόπου. καὶ τοῦτο τὸ ζητούμενον. ΔΑΝΙΗΛ νοτάριος ἀνέγνω· Περὶ ἐγκλήτων δὲ κληρικῶν, τοῦτ᾽ ἔστι, τοῦ ἥττονος τόπου, τῆς συνόδου βεβαία ἐστὶν ἀπόκρισις. περὶ ἧς τι μέλλετε πράττειν, ἡγησάμεθα ὀφείλειν ἐντάξαι, ἐπειδὴ οὕτως λέλεκται.

ΟΣΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Τὸ ἔτι κινοῦν με, σιωπῆσαι οὐκ ὀφείλω· ἐὰν τις τυχὼν ἐπίσκοπος ὀργίλος, ὅπερ οὐκ ὀφείλει, ταχέως ἢ τραχέως κινηθεὶς κατὰ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἰδίου, ἀφορίσαι τοῦτον τῆς ἰδίας τελήσοι ἐκκλησίας, προνοητέον ἐστὶν, ἵνα μὴ ἀναιτίως καταχριθῇ, ἢ ἀπολέσῃ τὴν κοινωνίαν· ἐχέτω ἐξουσίαν ὁ ἐκβληθεὶς προσελθεῖν τοῖς ὁμόροις, ὥστε ἀκουσθῆναι τὴν αἰτίαν αὐτοῦ, καὶ ἐπιμελέστερον ψηλαφηθῆναι. οὐκ ὀφείλει γὰρ αὐτῷ παρακαλοῦντι ἀκοὴ ἀρνηθῆναι· κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος, ὁ εἴτε δικαίως εἴτε ἀδίκως ἐκβαλὼν αὐτὸν ἀνεξικάκως δέξεται, ὅπως τὸ πρᾶγμα σκοπηθῇ, καὶ ἢ κυρωθῇ ἢ διορθωθῇ ἡ ψῆφος αὐτοῦ· καὶ τὰ λοιπά. Καὶ τούτων ἀναγνωσθέντων.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Ιππώνης τῆς Νουμιδικῆς χώρας εἶπεν. Καὶ τοῦτο ἡμᾶς φυλάξοντας ὁμολογοῦμεν, σωζομένης τῆς ἐπιμελεστέρας ζητήσεως τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐὰν ἔτι μὴν καὶ τοῦτο ἀρέσκει τῇ ἀποκρίσει τῆς πάντων ὑμῶν ἀγάπης βεβαιώσατε. σύμπασα ἡ σύνοδος εἶπεν· Πάντα τὰ ἐν τῇ Νικαέων συνόδῳ ὁρισθέντα πᾶσιν ἡμῖν ἀρέσκουσιν. ΙΟΥΚΟΥΝΔΟΣ ἐπίσκοπος τῆς Εὐσπφελούλης ἐκκλησίας τοποτηρητὴς τῆς Βυ-

ζακηνῆς χώρας εἶπεν. Τὸ ὁρισθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου παραχαραχθῆναι ὑπό τινος οὐδαμῶς δύναται. ΦΑΥΣΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος τοποτηρητὴς τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης εἶπεν. Ἀκμὴν κατὰ τὴν ἐπαγγελίαν τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης, τοῦτο μὲν, τοῦ ἁγίου Ἀλυπίου· τοῦτο δὲ, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἰουκουνδου, τινὰ ἀκυροῦσθαι πιστεύω, τινὰ βεβαιοῦσθαι. ὅπερ οὐκ ὀφείλει ἀμφίβολον τὸ ἐχόμενον τῶν αὐτῶν κανόνων. τοιγαροῦν ὡς ἀρέσκει καὶ ἡμῖν καὶ ὑμῖν, πρὸς τὸν ἁγιώτατον καὶ σεβασμιώτατον ἐπίσκοπον τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης, ἀναγαγεῖν ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη καταξιώσῃ· ἵνα καὶ αὐτὸς, ὅπερ καὶ ὁ ἁγιώτατος Αὐγουστῖνος ὁρίσαι κατηξίωσεν, σκέψασθαι δυνηθῇ ἑκάτερον· καὶ γὰρ τοῦτο παραχωρητέον ἐστὶ καὶ σιωπητέον, τοῦτ' ἔστι περὶ τῶν ἐγκλήτων τοῦ κατωτέρου βαθμοῦ, ἐὰν ἀκμὴν εἰς ἀμφίβολόν ἐστιν· καὶ περὶ τούτου τοῦ κεφαλαίου δίκαιόν ἐστι τὸν ἐπίσκοπον τοῦ μακαρίου θρόνου ὀφείλειν τυπῶσαι, εἰ μέν τοι ἀποδέχεσθαι τοῦτο ἐν τοῖς κανόσιν εὑρεθῆναι δύναται. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· τὰ ἔκπαλαι τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ παρ' ἡμῶν ἐμφανισθέντα ἴσα τῶν ὁρισθέντων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, νῦν καταδέξασθε· ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκ τῶν ἡμετέρων κατηγητῶν, κατὰ τὸν τῆς αὐτῆς συνόδου τύπον σωτηριωδῶς· ἔτι μὴν καὶ τὰ νῦν παρ' ἡμῶν ταχθέντα ἀναγνωσθῆναι καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐκβληθῆναι. σύμπασα ἡ σύνοδος εἶπεν· τὰ ἴσα τῆς πίστεως καὶ τοὺς ὅρους τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὴν πάλαι πρὸς ἡμᾶς διὰ Κεκιλιανοῦ τοῦ προηγητοῦ τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης προσενεχθέντας· ἔτι μὴν καὶ ἅπερ τύποις ἑπόμενα τὰ μέρη ἐνταῦθα κατέστησαν, καὶ νῦν δὲ κοινῇ συζητήσει παρ' ἡμῶν ὡρίσθησαν τύποις τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πεπραγμένοις ἐμβληθέντα μείνωσι δηλονότι καθὼς προλέλεκται πρὸς τοὺς σεβασμίους ἐπισκόπους τῶν ἐκκλησιῶν Ἀντιοχείας, Ἀλεξανδρείας, καὶ Κωνσταντινουπόλεως, γράψαι καταξιούσης τῆς ὑμετέρας μακαριότητος, ἵνα τὰ ἀληθέστατα ἴσα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου μεθ' ὑποσημειώσεως οἰκείων γραμμάτων ἀποστείλωσιν, ὅπως φανερωθείσης τῆς ἀληθείας, τὰ κεφάλαια ταῦτα, ἅπερ ἐν τῷ κομμονιτωρίῳ ὁ ἀδελφὸς καὶ συνεπίσκοπος ἡμῶν Φαυστῖνος, καὶ οἱ συμπρεσβύτεροι Φίλιππος καὶ Ἄσελλος μεθ' ἑαυ-

zacenæ dixit. Quod ſtatutum eſt in Nicæno Concilio, violari à quoquam nullatenus poteſt. FAVSTINVS Epiſcopus, legatus Eccleſiæ Romanæ, dixit. Adhuc ſecundùm profeſſionem ſanctitatis veſtræ, tam ſancti Alypij, quàm etiam fratris noſtri Iocundi, aliqua infirmari credo, quod non debear, cùm iam in dubium ipſi canones venerint. Ergo, vt placet & nobis, & beatitudini veſtræ, ad ſanctum & venerabilem Eccleſiæ Romanæ Epiſcopum veſtra ſanctitas referre dignetur, vt & ipſe, quod ſanctus Auguſtinus ſtatuere dignatus eſt, deliberare poſſit: vtrumnam & hoc concedendum ſit, ac reticendum, hoc eſt, de appellationibus inferioris gradus. Si ergo adhuc in dubium venit, & de hoc capitulo iuſtum eſt, vt beatiſsimæ ſedis Epiſcopus informari debeat, ſi tamen approbatis canonibus hoc inueniri poſſit. AVRELIVS Epiſcopus dixit. Etiam quæ dudum veſtræ charitati intimauimus, nunc patimini exemplaria ſtatutorum Nicæni Concilij: ſed & quæ hîc ſalubriter à noſtris deceſſoribus, ſecundùm eiuſdem Concilij formam, vel quæ nunc à nobis ordinata ſunt, recitari, & geſtis inſeri, omne Concilium dixit. Exemplaria fidei, & ſtatuta Nicænæ ſynodi, quæ ad noſtrum Concilium per beatæ recordationis olim prædeceſſorem tuæ ſanctitatis, qui interfuit, Cæcilianum Epiſcopum adlata ſunt, ſed & quæ partes exemplaria ſequentes hîc conſtituerunt, vel nunc communi tractatu ſtatuimus, his geſtis Eccleſiaſticis inſerta manebunt, ita vt quemadmodum ſuperiùs dictum eſt, venerabilibus viris Antiochenæ, & Alexandrinæ, ſed & Conſtantinopolitanæ Eccleſiarum Epiſcopis ſcribere veſtra beatitudo dignetur, vt exemplaria veriſsima Concilij Nicæni, ſub adſtipulatione literarum ſuarum dirigat, quod declarata veritas, ea capitula, quæ in commonitorio præſens frater, & Coepiſcopus noſter Fauſtinus, ſed & compreſbyteri Philippus, & Aſellus ſecum

attulerunt : aut ibidem reperta, à nobis firmabuntur, aut si non inueniantur, collecta synodo de hoc in sequenti tractabimus. DANIEL notarius Nicæni Concilij professionem fidei, vel eius statuta recitauit in Concilio Africano.

Professio fidei Nicæni Concilij.

CREDIMVS *in vnum Deum, Patrem omnipotentem, visibilium & inuisibilium factorem : & in vnum Dominum Iesum Christum, filium Dei, natum de patre vnigenitum, hoc est de substantia patris, Deum de Deo, lumen de lumine, Deum verum de Deo vero, natum non factum, vnius substantia cum patre (quod Græci dicunt* ὁμοούσιον *) per quem omnia facta sunt, siue quæ in cælo, siue quæ in terra. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, homo factus, passus est, & resurrexit tertia die, ascendit in cælos, sedet ad dexteram Patris, vnde venturus est iudicare viuos, & mortuos : & in Spiritum sanctum. Eos autem, qui dicunt, erat quando non erat, & priusquam nasceretur non erat, & quia ex nullis extantibus factus est, vel ex alia substantia, dicentes mutabilem, & conuertibilem Filium Dei : hos anathematizat Catholica & Apostolica Ecclesia.*

Statuta quoque Nicæni Concilij in xx. capitulis similiter recitata sunt. Deinde quæ in Conciliis Africanis promulgata sunt, actis præsentibus inserta noscuntur.

Vt quæ in Nicæno Concilio statuta sunt, omnimodo conseruentur.

I. AVRELIVS Episcopus dixit. Hæc ita apud nos habentur exemplaria statutorum, quæ tunc patres nostri de Concilio Nicæno secum detulerunt, cuius formam seruantes, hæc, quæ sequuntur constituta, firmata à nobis custodientur.

De Trinitate prædicanda.

II. VNIVERSVM Concilium dixit. Deo propitio pari professione fides Ecclesiastica, quæ per

των ἤγαγον, ἢ ἐκεῖνα εὑρισκόμενα ἀφ' ἡμῶν κυρωθῶσιν· ἢ ἐὰν μὴ εὑρεθῶσι, συνηγμένης ἔτι τῆς συνόδου περὶ τούτων ἑξῆς συζητήσωμεν. ΔΑΝΙΗΛ νοτάριος ἀνέγνω τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως, καὶ τοὺς ὅρους αὐτῆς, ἐν τῇ τῶν Ἀφρῶν συνόδῳ.

Η ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εἰς ἕνα θεὸν, πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν· καὶ εἰς ἕνα κύριον Ἰησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτέστιν, ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς, θεὸν ἐκ θεοῦ, φῶς ἐκ φωτὸς, θεὸν ἀληθινὸν ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ· γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα, ὁμοούσιον τῷ πατρί· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν οὐρανῷ, τά τε ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπίσαντα· παθόντα, καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ καθεζόμενον ἐν δεξιᾷ τοῦ πατρὸς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς· καὶ εἰς τὸ πνεῦμα ἅγιον. τοὺς δὲ λέγοντας, ἦν ὅτε οὐκ ἦν, καὶ πρὶν τοῦ γεννηθῆναι, οὐκ ἦν, καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἄλλης οὐσίας λέγοντας ἀλλοιωτὸν ἢ τρεπτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ· τούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ Ἀποστολικὴ ἐκκλησία.

Ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ὅροι τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐν εἴκοσι κεφαλαίοις ἀνεγνώσθησαν· ἔπειτα τὰ ἐν ταῖς συνόδοις τῆς Ἀφρικῆς νομοθετηθέντα τοῖς προσοῦσι πεπραγμένοις ἐντεθέντα γινώσκονται.

Ὥστε τὰ ἐν τῇ Νικαέων συνόδῳ ὁρισθέντα, πάντῃ τρόπῳ διαφυλαχθήσεται.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ταῦτα α'. οὕτως παρ' ἡμῖν ἔχονται τὰ ἴσα τῶν ὁρισθέντων, ἅπερ τότε οἱ πατέρες ἡμῶν ἐκ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου μεθ' ἑαυτῶν κατήγαγον, ἧς τὸν τύπον φυλάττοντα τὰ ἑπόμενα καὶ ὁρισθέντα παρ' ἡμῶν, βεβαιωθέντα φυλαχθῶσιν.

Περὶ κηρυκτέας τῆς ἁγίας τριάδος.

ΣΥΜΠΑΣΑ ἡ σύνοδος εἶπεν. Θέ- β'. λοντος τοῦ θεοῦ ἡ σὴ ὁμολογία, ἡ ἐκκλησιαστικὴ πίστις, ἡ δι' ἡμῶν παραδιδομέ-

νη ἐν ταύτῃ τῇ ἐνδόξῳ συνηλύσει, πρωτοτύπως ὁμολογητέα ἐστίν. ἔπειτα ἡ ἐκκλησιαστικὴ τάξις μετὰ συναινέσεως ἑκάστου καὶ ὁμοῦ πάντων φυλακτέα ἐστίν. πρὸς βεβαιοτέρας δὲ τὰς τῶν ἀδελφῶν καὶ συνεπισκόπων ἡμῶν τῶν ἔναγχος χειροτονηθέντων διανοίας, ταῦτα δεῖ προσθεῖναι, ἃ παρὰ τῶν πατέρων βεβαίᾳ διατυπώσει παρελάβομεν· ὥστε τῆς τριάδος, τοῦτ᾽ ἔστι τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου πνεύματος τὴν ἑνότητα, τὴν μηδεμίαν ἔχειν διαφορὰν γινωσκομένην, ἣν ταῖς ἡμετέραις διανοίαις ἐγκαθιερωθεῖσαν κατέχομεν, καὶ καθὼς ἐμάθομεν, οὕτω τοὺς λαοὺς τοῦ θεοῦ διδάξωμεν. ὁμοίως ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων τῶν ἔναγχος προαχθέντων λέλεκται φανερῶς· Οὕτως δεχόμεθα, οὕτως κατέχομεν, οὕτως διδάσκομεν, τῇ πίστει τῇ εὐαγγελικῇ ἅμα τῇ ὑμετέρᾳ διδασκαλίᾳ ἑπόμενοι.

Περὶ ἐγκρατείας.

γ'. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐν τῇ προλαβούσῃ συνόδῳ ὡς περὶ ῥυθμοῦ ἐγκρατείας καὶ ἁγνείας ἐζητεῖτο, ἤρεσεν ὥστε τοὺς τρεῖς βαθμοὺς τούτους τοὺς συνδέσμῳ τινὶ τῆς ἁγνείας διὰ τῆς καθιερωσύνης συμπεπλεγμένους (φημὶ δὴ ἐπισκόπους, πρεσβυτέρους καὶ διακόνους) ὡς πρέπει ὁσίοις ἐπισκόποις καὶ ἱερεῦσι θεοῦ καὶ λευίταις καὶ ὑπουργοῦσι θείοις καθιερώμασιν, ἐγκρατεῖς εἶναι ἐν πᾶσιν· ὅπως δυνηθῶσιν, ὃ παρὰ τοῦ θεοῦ ἁπλῶς αἰτοῦσιν, ἐπιτυχεῖν· ἵνα καὶ ὃ διὰ τῶν ἀποστόλων παρεδόθη, καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος κρατηθέν, καὶ ἡμεῖς ὁμοίως φυλάξωμεν.

Περὶ διαφόρων τάξεων ὀφειλουσῶν ἀπέχεσθαι γυναικῶν.

δ'. ΦΑΥΣΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος Πικένου τῆς Ποτεντίνων χώρας, τοποτηρητὴς τῆς ἐκκλησίας Ῥώμης εἶπεν. Ἀρέσκει ἵνα ἐπίσκοπος καὶ πρεσβύτερος καὶ διάκονος καὶ πάντες οἱ τὰ ἱερὰ ψηλαφῶντες τῆς σωφροσύνης φύλακες γυναικῶν ἀπέχωνται. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· ἀρέσκει, ὥστε πάντας σωφροσύνην τηρεῖν τοὺς τῷ θυσιαστηρίῳ προσεδρεύοντας, ἤτοι δουλεύοντας.

Περὶ ἀπληστίας.

ε'. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· Τὴν τῆς ἀπληστίας ἐπιθυμίαν, ἣν πάν-

nos traditur in hoc cœtu glorioso, primitus confitenda est, tunc demum ordo Ecclesiasticus singulorum & consensu omnium adseruandus. Ad corroborandas autem fratrum & Coepiscoporum nostrorum, nuper promotorum mentes, ea proponenda sunt, quæ à patribus certa dispositione accepimus, vt Trinitatis, quam nostris in sensibus consecratam retinemus, Patris, & Filij, & Spiritus sancti vnitatem, quæ nullam noscitur habere differentiam, sicuti didicimus, ita Dei populos instruamus. Item ab vniuersis Episcopis nuper promotis dictum est: Planè sic accepimus, sic tenemus, sic docemus, fidem Euangelicam cum vestra doctrina sequentes.

De continentia.

AVRELIVS Episcopus dixit. Cùm præterito Concilio de continentia, & castitatis moderamine tractaretur, gradus isti tres, qui constrictione quadam castitatis per consecrationes adnexi sunt, (Episcopos, inquam, presbyteros, & diaconos) ita complacuit, vt condecet sacros antistites, ac Dei sacerdotes, nec non & leuitas, vel qui sacramentis diuinis inseruiunt, continentes esse in omnibus, quò possint simpliciter, quod à Domino postulant, impetrare: vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus. III.

De diuersis ordinibus ab vxoribus abstinendis.

FAVSTINVS Episcopus Ecclesiæ Potentinæ, prouinciæ Piceni, legatus Romanæ Ecclesiæ, dixit. Placet vt Episcopus, presbyter, & diaconus, vel qui sacramenta contrectant, pudicitiæ custodes ab vxoribus se abstineant. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet, vt in omnibus, pudicitia custodiatur, qui altari inseruiunt. IV.

De auaritia.

AVRELIVS Episcopus dixit. Auaritiæ cupiditas, quam V.

rerum omnium malarum matrem esse, nemo qui dubitet, proinde inhibenda est, ne quis alienos fines vsurpet, aut per præmium terminos patrum statutos transcendat, nec omnino cuiquam clericorum liceat de qualibet re fœnus accipere. Quamquam nouellæ suggestiones, quæ vel obscuræ sunt, vel sub genere latent, inspectæ à nobis, formam accipient. Cæterum de quibus apertissimè diuina scriptura sanxit, non est ferenda sententia, sed potiùs exequenda. Proinde quod in laïcis reprehenditur, id multò magis debet in clericis prædamnari. Vniuersum Concilium dixit. Nemo contra prophetas, nemo contra euangelia facit sine periculo.

Vt chrisma à presbyteris non fiat.

VI. FORTVNATVS Episcopus dixit. In præteritis Conciliis statutum meminimus esse, vt chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non & puellarum consecratio, à presbyteris non fiant: siquis autem emerserit hoc faciens, quid de eo statuendum sit? AVRELIVS Episcopus dixit: Audiuit dignatio vestra suggestionem fratris & coepiscopi nostri Fortunati, quid ad hæc dicitis? Ab vniuersis Episcopis dictum est: Chrismæ confectio, & puellarum consecratio à presbyteris non fiat, vel reconciliare quemquam in publica missa presbytero non licere, hoc omnibus placet.

De his, qui in periculo positi reconciliantur.

VII. AVRELIVS Episcopus dixit. Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliari diuinis altaribus petierit: si Episcopus absens fuerit, debet vtique presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare: quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet quod sanctitas vestra necessariò nos instruere dignata est.

τῶν τῶν κακῶν μητέρα εἶναι οὐδεὶς ἀμφιβάλλει, δέον ἐπέχειν· ἵνα μή τις τοῖς ἀλλοτρίοις ὅροις κατακέχρηται, μηδὲ ἵνα διὰ κέρδος τοὺς τῶν πατέρων ὅρους τις ὑπερβαίνῃ, μηδὲ ἵνα παντοίως τινὶ κληρικῷ ἐξὸν εἴη ἀπὸ οἱουδήποτε πράγματος τόκον λαβεῖν· καὶ τὰ μὲν νεωστὶ ἀνενεχθέντα ἀμαυρὰ ὄντα, καὶ καθόλου λανθάνοντα σκοπούμενα παρ' ἡμῶν τυπωθήσονται. περὶ δὲ ὧν φανερώτατα ἡ θεία γραφὴ ἐθέσπισεν, οὐ δεῖ ψηφίζεσθαι, ἀλλὰ μᾶλλον ἕπεσθαι. ἀκολούθως καὶ τὸ ἐν λαϊκοῖς ἐπιλήψιμον, πολλῷ μᾶλλον ἐν κληρικοῖς ὀφείλει καταδικάζεσθαι. Σύμπασα ἡ σύνοδος εἶπεν· οὐδεὶς κατὰ τῶν προφητῶν, οὐδεὶς κατὰ τῶν εὐαγγελίων, χωρὶς κινδύνου ἐποίησεν.

Ὥστε χρίσμα ἀπὸ πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι.

ΦΟΡΤΟΥΝΑΤΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· ἐν ταῖς παρελθούσαις συνόδοις μεμνήμεθα ὁρισθέντα, ὥστε χρίσμα ἢ καταλλαγὴν μετανοούντων ἢ κορῶν καθιέρωσιν ἀπὸ πρεσβυτέρων μὴ γίνεσθαι· ἐὰν δέ τις ἀναφυῇ τοῦτο πράττων, τί δεῖ περὶ τούτου ὁρίσαι; ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. τὸ ὑμέτερον ἀξίωμα ἤκουσεν τὸ ἀνενεχθὲν παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συλλειτουργοῦ ἡμῶν Φορτουνάτου· τί πρὸς ταῦτα λέγετε; ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· χρίσματος ποίησις, καὶ κορῶν καθιέρωσις, ἀπὸ πρεσβυτέρων μὴ γένηται· μήτε δὲ καταλλάξαι τινὰ εἰς δημοσίαν λειτουργίαν πρεσβυτέρῳ ἐξεῖναι, τοῦτο πᾶσι ἀρέσκει. ς'.

Περὶ τῆς τῶν ἐν κινδύνῳ καθεστώτων καταλλαγῆς.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. ἐάν ζ'. τις ἐν κινδύνῳ καθεστὼς αἰτήσῃ ἑαυτὸν καταλλαγῆναι τοῖς ἱεροῖς μυστηρίοις, τοῦ ἐπισκόπου ἀπόντος, ὀφείλει εἰκότως ὁ πρεσβύτερος ἐρωτῆσαι τὸν ἐπίσκοπον, καὶ οὕτως τὸν ἐν κινδύνῳ καταλλάξαι κατὰ τὴν ἐκείνου παραγγελίαν· τοῦτο δὲ τὸ πρᾶγμα ὀφείλομεν σωτηριώδει βουλῇ κυρῶσαι. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη, ἀρέσκει ὅπερ ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, ἀναγκαίως ἡμᾶς ὠφελῆσαι κατηξίωσεν.

Περὶ

Περὶ τῶν τοὺς πατέρας αἰτιωμένων· καὶ ὥστε μηδενὶ διαβεβλημένων ἐξεῖναι ἐπισκόπου κατηγορεῖν.

η'. ΝΟΥΑΔΙΟΣ ἐπίσκοπος Μαξουλιτάνος εἶπεν· Εἰσὶ πολλοὶ οὐκ ἀγαθῆς ἀναστροφῆς, οἵτινες ἡγοῦνται τοὺς πατέρας καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἔτυχεν, ὀφείλειν ἐνάγεσθαι· τοὺς τοιούτους δεῖ προσδέχεσθαι, ἢ μή; ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· Ἀρέσκει τοίνυν τῇ ἀγάπῃ ὑμῶν, τοὺς εἴς τινα μύσει ἐμπεπλεγμένους, κατὰ πατέρων φωνὴν κατηγορίας ἀποτίθεσθαι. Ἐκ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· ἐὰν διαβέβληται ὁ τοιοῦτος, μὴ προσδεχθῇ.

Περὶ τῶν κατ' ἀξίαν τῶν οἰκείων ἀτοπημάτων, ἐκ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ συλλόγου ἐκβαλλομένων.

θ'. ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος τοποτηρητὴς τῆς Νουμιδικῆς χώρας εἶπεν· Τοῦτο ὁρίσαι καταξιώσατε, ὥστε τοὺς ἀξίως τῶν οἰκείων ἐγκλημάτων ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας διωχθέντας, ἐάν τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος δέξηται εἰς κοινωνίαν, καὶ αὐτὸς ἐπὶ μιᾷ τῷ ἴσῳ ἐγκλήματι ὑπεύθυνος φανῇ ἅμα τοῖς τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου τὴν κανονικὴν ψῆφον ἀποφεύγουσιν. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· πᾶσιν ἀρέσκει.

Περὶ πρεσβυτέρων τῶν ἀπὸ τῶν οἰκείων καταγινωσκομένων ἐπισκόπων.

ι'. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος τοποτηρητὴς τῆς Νουμιδικῆς χώρας εἶπεν· Οὐκ ἐκεῖνο δεῖ παρεᾶσαι, ἵνα ἐάν τις τυχὸν πρεσβύτερος ἀπὸ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου καταγνωσθεὶς, φυσιότητί τινι καὶ ὑπερηφανίᾳ ἐπαρθεὶς, ἡγήσεται ὀφείλειν κεχωρισμένως ἅγια τῷ Θεῷ προσφέρειν, ἢ ἄλλο αἰορθοιῦ θυσιαστήριον οἰηθείη κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πίστεως καὶ καταστάσεως· ὁ τοιοῦτος ἀτιμώρητος μὴ ἐξέλθῃ. ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νουμιδικῆς χώρας εἶπεν· ἀναγκαίως τῇ ἐκκλησιαστικῇ πίστει καὶ τάξει, σύμφωνά εἰσι τὰ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Ἀλυπίου προενεχθέντα· λοιπὸν τί δοκεῖ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ εἴπατε.

De his, qui in accusationem maioris natu veniunt: & vt Episcopum nulli criminoso liceat accusare.

NVMIDIVS Episcopus Maxulitanus dixit. Præterea sunt quamplurimi non bonæ conuersationis: qui existimant maiores natu, vel Episcopos passim, vagéque in accusationem pulsandos, debent tam facilè admitti necne? AVRELIVS Episcopus dixit. Placet igitur caritati vestræ, vt is, qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem aduersus maiorem natu non habeat accusandi. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Si criminosus est, non admittatur, placet. VIII.

De his, qui merito facinorum suorum ab Ecclesia congregatione pelluntur.

AVGVSTINVS Episcopus, legatus prouinciæ Numidiæ, dixit. Hoc statuere dignamini, vt siqui forrè merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsi sunt, & siue ab aliquo Episcopo, vel presbytero fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugientes sui Episcopi regulare iudicium. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet. IX.

De presbyteris, qui à propriis corripiuntur Episcopis.

ALYPIVS Episcopus, legatus prouinciæ Numidiæ, dixit. Nec illud prætermittendum est, vt siquis fortè presbyter ab Episcopo suo correptus, tumore, vel superbia inflatus putauerit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare contra Ecclesiasticam fidem, disciplinámque crediderit; non exeat impunitus. VALENTINVS primæ sedis prouinciæ Numidiæ, dixit. Necessariò disciplinæ Ecclesiasticæ, & fidei congrua sunt, quæ frater noster Alypius prosecutus est, proinde quid videatur vestræ dilectioni, edicite. X.

Siquis presbyter contra Episcopum suum inflatus schisma fecerit, anathema sit.

XI. AB vniuersis Episcopis dictum est. Siquis presbyter à præposito suo correptus fuerit, debet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari: quòd nisi fecerit, sed superbia (quod absit) inflatus secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit, anathema habeatur, & locum amittat, ac si querimoniam iustam aduersus Episcopum non habuerit, inquirendum erit.

Siquis Episcopus absque tempore synodi in crimine detentus fuerit, à XII. Episcopis audiatur.

XII. FELIX Episcopus dixit. Suggero secundùm statuta veterum Conciliorum, vt siquis Episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas non posse plurimos congregare: ne in crimine remaneat, à XII. Episcopis, & presbyter à sex Episcopis cum proprio suo Episcopo audiatur, & diaconus à tribus.

Vt non liceat Episcopum, nisi à plurimis ordinari: sed si necessitas fuerit, vel à tribus ordinetur Episcopis.

XIII. AVRELIVS Episcopus dixit. Quid ad hæc dicit sanctitas vestra? Ab vniuersis Episcopis dictum est, à nobis veterum statuta debere seruari, sicuti & inconsulto Primate cuiuslibet prouinciæ, tam facilè non præsumant multi congregati Episcopi Episcopum ordinare: nisi si necessitas fuerit, tres Episcopi, in quocunque loco sint, eius præcepto ordinare debebunt Episcopum: & siquis contra suam professionem, vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit.

Ἐάν τις πρεσβύτερος κατὰ τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου φυσιωθεὶς σχίσμα ποιήσῃ, ἀνάθεμα ἔστω.

ΑΠΟ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· ἐάν τις πρεσβύτερος ἐν τῇ διαγωγῇ αὐτοῦ καταγνωσθῇ, ὀφείλει ὁ τοιοῦτος τοῖς γειτνιῶσιν ἐπισκόποις προσαγγεῖλαι· ἵνα αὐτοὶ τοῦ πράγματος ἀκροάσωνται, καὶ δι' αὐτῶν τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ καταλλαγῇ. τοῦτο δὲ ἐὰν μὴ ποιήσῃ, ἀλλ', ὅπερ ἀπείη, ὑπερηφανίᾳ φυσιούμενος ἐκ τῆς τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου κοινωνίας ἑαυτὸν χωρίσῃ, καὶ κατ' ἰδίαν μετά τινων σχίσμα ποιῶν, ἁγίασμα τῷ θεῷ προσενέγκῃ· ὁ τοιοῦτος ἀνάθεμα λογισθήτω, καὶ τὸν ἴδιον τόπον ἀπολεσάτω· σκοπουμένου, μή ποτε κατὰ τοῦ ἐπισκόπου μέμψιν ἔχοι δικαίαν. ια'.

Ἐάν τις ἐπίσκοπος χωρὶς καιροῦ συνόδου ἐγκλήματι περιβληθῇ, ὁ τοιοῦτος ἀκουσθῇ ἀπὸ δώδεκα ἐπισκόπων.

ΦΙΛΙΞ ἐπίσκοπος εἶπεν. ἀναφερέτω κατὰ τὰ ὁρισθέντα ἐκ τῶν παλαιῶν συνόδων· ἵνα ἐάν τις ἐπίσκοπος, ὅπερ ἀπείη, ἔν τινι ἐγκλήματι περιπέσῃ, καὶ γένηται πολλὴ ἀνάγκη τοῦ μὴ δύνασθαι πολλοὺς συναχθῆναι, διὰ τὸ μὴ ἀπομεῖναι αὐτὸν ἐν τῷ ἐγκλήματι, ἀπὸ δώδεκα ἐπισκόπων ἀκουσθῇ· καὶ ὁ πρεσβύτερος, ἀπὸ ἓξ ἐπισκόπων καὶ τοῦ ἰδίου· καὶ ὁ διάκονος, ἀπὸ τριῶν. ιβ'.

Περὶ τοῦ, μὴ ἐξεῖναι ἐπίσκοπον, εἰ μὴ ἀπὸ πολλῶν, χειροτονεῖσθαι· εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται, καὶ ἀπὸ τριῶν ὁ ἐπίσκοπος χειροτονηθείη.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· τί πρὸς ταῦτα λέγει ὑμῶν ἁγιωσύνη; Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· ὀφείλει παρ' ἡμῶν τὰ ὁρισθέντα ἐκ τῶν πρὸ ἡμῶν, φυλαχθῆναι· ὥστε τινὰς ὡς ἔτυχεν ἀβούλως, οἱ πρωτεύοντες τῆς οἱασδήποτε ἐπαρχίας οὐ καταπολμῶσιν· πολλοὶ οὖν ἐπίσκοποι συναχθέντες, ἐπίσκοπον χειροτονήσουσιν. εἰ δὲ ἀνάγκη γένηται, τρεῖς ἐπίσκοποι ἐν οἱῳδήποτε ἂν τόπῳ ὦσι τῷ τοῦ πρωτεύοντος παραγγέλματι χειροτονήσουσι τὸν ἐπίσκοπον· καὶ ἐάν τις ἔν τινι ἐναντιωθῇ τῇ ἰδίᾳ ὁμολογίᾳ ἢ τῇ ὑπογραφῇ, αὐτὸς ἑαυτὸν ἀποστερήσῃ τῆς τιμῆς. ιγ'.

Ὥστε ἀπὸ Τριπόλεως ἕνα ἐπίσκοπον εἰς τοποτηρησίαν ἐλθεῖν· καὶ ὥστε τὸν πρεσβύτερον ἐκεῖσε ἀπὸ πέντε ἀκούεσθαι ἐπισκόπων.

Vt de Tripoli vnus Episcopus in legationem veniat, & vt presbyter ibidem à quinque Episcopis audiatur.

ιδʹ. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν ἀπὸ Τριπόλεως διὰ τὴν τῆς χώρας ἔνδειαν, ἕνα ἐπίσκοπον εἰς τοποτηρησίαν ἐλθεῖν, καὶ ἵνα ὁ πρεσβύτερος ἐκεῖσε, ἀπὸ πέντε ἀκούηται ἐπισκόπων· καὶ ὁ διάκονος ἀπὸ τριῶν, ὡς ἀνωτέρω εἴρηται· τοῦ ἰδίου αὐτοῦ δηλονότι ἐπισκόπου προκαθημένου.

ITEM placuit de Tripoli, propter inopiam prouinciæ, vt vnus Epiſcopus in legationem veniat, & vt ibi presbyter à quinque audiatur Epiſcopis, & diaconus à tribus, vt ſuperius memoratum eſt, proprio Epiſcopo reſidente. XIV.

Περὶ διαφόρων τάξεων τῇ ἐκκλησίᾳ δουλευουσῶν· ὥστε, ἐάν τις εἰς ἐγκληματικὸν πρᾶγμα περιπέσῃ, καὶ παραιτήσηται τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, ὀφείλειν τὸν τοιοῦτον κινδυνεύειν· καὶ ὥστε τὰ τέκνα τῶν ἱερέων κοσμικοῖς θεωρίοις μὴ προσιέναι.

De diuerſis ordinibus Eccleſiæ ſeruientibus: vt ſi quis in cauſa criminis incurrerit, & abnuerit iudicium Eccleſiaſticum, debeat periclitari: & vt filij ſacerdotum ſpectacula ſecularia non adeant.

ιεʹ. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὅς τις δήποτε τῶν ἐπισκόπων ἢ πρεσβυτέρων ἢ διακόνων ἢ κληρικῶν, πράγματος αὐτῷ ἐγκληματικοῦ ἢ πολιτικοῦ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κινουμένου, ἐὰν παραιτούμενος τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον, δημοσίοις θελήσῃ καθαρθῆναι δικαστηρίοις, κἂν ὑπὲρ αὐτοῦ ἡ ψῆφος ἐκφωνηθῇ, ὅμως τὸν ἴδιον τόπον ἀπολέσῃ· καὶ τοῦτο μὲν ἐπὶ τοῦ ἐγκληματικοῦ· ἐπὶ δὲ τοῦ πολιτικοῦ, ἀπολέσῃ τὸ εἰς ὃ ἐνίκησεν, ἐὰν τὸν ἴδιον τόπον θελήσῃ κατέχειν. καὶ τοῦτό γε μὴν ἤρεσεν ὥστε ἐὰν ἀπὸ οἱωνδήποτε δικαστῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἐπὶ ἄλλους δικαστὰς ἐκκλησιαστικοὺς ἔχοντας μείζονα τὴν αὐθεντείαν ἔκκλητος γένηται, μηδὲν βλάπτειν τούτους ὧν ἡ ψῆφος λύεται· ἐὰν ἐλεγχθῆναι μὴ δυνηθῶσιν, ἢ κατὰ ἔχθραν ἢ κατὰ προσπάθειαν δεδικακέναι, ἢ τινι χάριτι ὑποφθαρῆναι. ἐὰν δὲ κατὰ συναίρεσιν τῶν μερῶν ἐπιλεγέντες ὦσι δικασταί, εἰ καὶ ὀλιγώτεροι ἔσονται τῶν ὁρισθέντων, μὴ ἐξεῖναι ἐκκαλεῖσθαι. καὶ ὥστε τὰ τέκνα τῶν ἱερέων θεώρια κοσμικὰ μὴ ἐκτελεῖν μηδὲ θεωρεῖν· τοῦτο δὲ πᾶσι τοῖς Χριστιανοῖς ἀεὶ κεκήρυκται. ὥστε ὅπου βλασφημίαι εἰσί, μὴ προσιέναι.

ITEM placuit, vt quiſquis Epiſcoporum, presbyterorum, & diaconorum, ſeu clericorum, cùm in Eccleſia ei fuerit crimen inſtitutum, vel ciuilis cauſa fuerit commota: ſi relicto Eccleſiaſtico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamſi pro ipſo fuerit prolata ſententia, locum ſuum amittat: & hoc in criminali actione: in ciuili verò perdat quod euicit, ſi locum ſuum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit, vt à quibuſcunque iudicibus Eccleſiaſticis ad alios iudices Eccleſiaſticos, vbi eſt maior auctoritas, fuerit prouocatum, non eis obſit quorum fuerit ſoluta ſententia, ſi conuinci non potuerint, vel inimico animo iudicaſſe, vel aliqua cupiditate, aut gratia deprauati. Sanè ſi ex conſenſu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciore numero, quàm conſtitutum eſt, non liceat prouocari. Et vt filij ſacerdotum ſpectacula ſæcularia non exhibeant, ſed nec ſpectent, licèt hoc ſemper chriſtianis omnibus indictum ſit: & vbi blaſphemiæ ſunt, non accedant. XV.

Ὥστε μηδένα ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον ἢ διάκονον, ἐκλήψεις τινὰ λαμβάνειν· καὶ ὥστε τοὺς ἀναγνώστας γαμετὰς λαμβάνειν· καὶ ἵνα οἱ κληρικοὶ γυναικῶν ἀπέχωνται· καὶ τόκω

Vt nullus Epiſcopus, presbyter, & diaconus conductor exiſtat: & vt lectores vxores accipiant, & clerici abſtineant ab vſuris: & quo

tempore vel ipsi, vel virgines consecrentur.

XVI. ITEM placuit, vt Episcopi, presbyteri, & diaconi, non sint conductores, aut procuratores, neque vllo turpi negotio & inhonesto victum quærant, quia respicere debent scriptum esse: Nullus mili-
1. Timoth. 2. tans Deo implicet se negotiis sæcularibus. Item placuit, vt lectores, cùm ad annos pubertatis peruenerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri. Item placuit, vt clericus, si commodauerit pecuniam, pecuniam accipiat: si speciem, quantum dederit, accipiat, & vt ante xxv. annos ætatis nec diaconi ordinentur, nec virgines consecrentur, & vt lectores populum non salutent.

Vt vnaquæque prouincia propter longinquitatem primatem habeat proprium.

XVII. PLACVIT vt Mauritania Sitifensis, vt postulauit, Primatem prouinciæ Numidiæ, ex cuius cœtu separatur: vt suum habeat Primatem: quem consentientibus omnibus Primatibus prouinciarum Africanarum, vel omnibus Episcopis, propter longinquitatem habere permissa est.

Siquis clericus ordinatur, moneri debet constituta seruare, & vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur, nec baptisma, & vt per singulos annos per omnes prouincias ad Concilium Metropolitani conueniatur.

XVIII. ITEM placuit, vt ordinatis Episcopis, vel clericis priùs ab ordinatoribus suis placita Conciliorum auribus eorum inculcentur: ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteant. Item placuit, vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur, scriptum est enim, accipite & edite: cadauera autem nec accipere possunt, nec edere, & ne iam mortuos homines baptizari faciat presbyterorum ignauia: pro qua te confir-

δεῖ καιρῷ ἢ αὐτοὺς, ἢ τὰς παρθένους καθιερῶσθαι.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν ἵνα ἐπίσκοποι καὶ πρεσ- ιϛ'. βύτεροι καὶ διάκονοι, ἐκλήπτορες μὴ γίνωνται, ἢ προκουράτορες, μηδὲ ἐκ τινος αἰσχροῦ ἢ ἀτίμου πράγματος τροφὴν πορίζωνται. ὀφείλουσι γὰρ ἀποβλέψαι εἰς τὸ γεγραμμένον· οὐδεὶς στρατευόμενος τῷ θεῷ, ἐμπλέκει ἑαυτὸν πράγμασι κοσμικοῖς. ἤρεσεν, ὥστε τοὺς ἀναγνώστας εἰς τὸν καιρὸν τῆς ἥβης ἐρχομένους, ἀναγκάζεσθαι, ἢ συμβίους ἀγαγέσθαι, ἢ ἐγκράτειαν ὁμολογεῖν. Ὁμοίως ἤρεσεν, ἵνα κληρικὸς, ἐὰν χρήματα δῷ ἐν χρήσει, τὰ χρήματα λάβῃ· ἐὰν εἶδος, ὅσον δέδωκε, λάβῃ. καὶ ἵνα πρὸ τῶν εἰκοσιπέντε ἐνιαυτῶν, μήτε διάκονοι χειροτονῶνται· ἀλλὰ οἱ ἀναγνῶσται, τὸν δῆμον μὴ προσκυρῶσιν.

Ὥστε ἑκάστην ἐπαρχίαν διὰ τὸ μακροδαπὲς πρωτεύοντα ἔχειν ἴδιον.

ΗΡΕΣΕΝ, ἵνα ἡ Μαυριτανία Σιτιφένσης, ιζ'. ὡς ᾔτησεν, τὸν πρωτεύοντα τῆς Νουμιδικῆς χώρας, ἧς τινος ἐκ τῆς συνόδου κεχώρισται, ἴδιον ἔχῃ πρωτεύοντα συναρέσει πάντων τῶν πρωτευόντων τῶν Ἀφρικανῶν ἐπαρχιῶν, καὶ πάντων ἐπισκόπων, διὰ τὸ μακροδαπὲς, ἔχειν ἐπετράπη.

Ἐάν τις κληρικὸς χειροτονῆται, ὀφείλει ὑπομιμνήσκεσθαι τοὺς ὅρους φυλάττειν· καὶ ἵνα τοῖς σώμασι τῶν ἀποθανόντων εὐχαριστία μὴ δίδωται, μηδὲ βάπτισμα· καὶ ἵνα καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν εἰς πάσας τὰς ἐπαρχίας πρὸς σύνοδον οἱ μητροπολῖται ἔρχωνται.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ὥστε χειροτονουμένου ιη'. ἐπισκόπου ἢ κληρικοῦ, πρότερον ἀπὸ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς τὰ δεδογμένα ταῖς συνόδοις εἰς τὰς ἀκοὰς αὐτῶν ἐντίθεσθαι· ἵνα μὴ ποιοῦντες κατὰ τῶν ὅρων τῆς συνόδου μεταμεληθῶσιν. Ὁμοίως ἤρεσεν, ἵνα τοῖς σώμασι τῶν τελευτώντων εὐχαριστία μὴ δοθῇ· γέγραπται γὰρ, λάβετε, φάγετε. τὰ δὲ τῶν νεκρῶν σώματα, οὐδὲ λαβεῖν δύναται, οὐδὲ φαγεῖν. καὶ, ἵνα μὴ τοὺς ἤδη τελευτῶντας βαπτισθῆναι ποιήσῃ ἡ τῶν πρεσβυτέρων ἄγνοια. διὸ βεβαιό-

τερόν ἐστιν ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ, ὥστε κατὰ τοὺς ἐν Νικαίᾳ ὅρους διὰ τὰς ἐκκλησιαστικὰς αἰτίας, αἵ τινες πολλάκις πρὸς ὄλεθρον τοῦ λαοῦ παλαιοῦνται, καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν σύνοδον συγκαλεῖσθαι, πρὸς ἣν πάντες οἱ τῶν ἐπαρχιῶν τὰς πρώτας καθέδρας ἐπέχοντες, ἐκ τῶν οἰκείων συνόδων, δύο ἢ καὶ ὅσους ἐπιλέξονται ἐπισκόπους τοποτηρητὰς ἀποστείλωσιν· ἵνα ἐν τῇ συναχθείσῃ συνελεύσει, πλήρης εἶναι δυνηθῇ ἡ αὐθεντία.

mandum est in hac sancta Synodo, vt secundùm Nicæna statuta, propter causas Ecclesiasticas, quæ ad perniciem plebium sæpe veterascunt, singulis quibusque annis Concilium conuocetur, ad quod omnes prouinciæ, quæ primas sedes habent, de Conciliis suis binos, aut quantos delegerint, Episcopos legatos mittant: vt congregato conuentu plena possit esse auctoritas.

Περὶ ἐπισκόπου κατηγορουμένου, πρὸς τὸν πρωτεύοντα τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας τὸ πρᾶγμα ἀνενεχθῆναι.

Vt si quis Episcopus accusatur, ad Primatem ipsius prouinciæ causa deferatur.

ιθ'. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐάν τις τῶν ἐπισκόπων κατηγορῆται, παρὰ τοῖς τῆς αὐτοῦ χώρας πρωτεύουσιν ὁ κατήγορος ἀναγάγῃ τὸ πρᾶγμα, καὶ μηδὲ ἀπὸ τῆς κοινωνίας κωλυθῇ ὁ κατηγορούμενος· εἰ μὴ δὴ πρὸς ἀπολογίαν ἐν τῷ δικαστηρίῳ τῶν ἐπιλεγέντων δικάζειν, γράμμασιν προσκληθεὶς, τῇ ὡρισμένῃ ἡμέρᾳ οὐδαμῶς ἀπαντήσοι, τουτέστιν, ἐντὸς προθεσμίας μηνὸς ἀφ' ἧς ἡμέρας φανείη τὰ γράμματα δεξάμενος· ἐὰν δὲ ἀληθεῖς τινας καὶ ἀναγκαστικὰς αἰτίας ἀποδείξῃ τὰς αὐτὸν κωλυσάσας ἀπαντῆσαι πρὸς ἀπολογίαν τῶν κατ' αὐτοῦ προστεθέντων, ἐντὸς ἑτέρου μηνὸς ἀκεραίαν ἐχέτω εὐχέρειαν· μετὰ δὲ τὸν δεύτερον μῆνα μὴ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ καθαρὸς ἀποδειχθείη. εἰ δὲ πρὸς σύμπασαν τὴν ἐτησίαν σύνοδον ἀπαντῆσαι μὴ βουληθείη, ἵνα κἂν ἐκεῖ τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ περαιωθῇ, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον ἐκπεφωνηκέναι κριθήσεται. ἐν δὲ τῷ καιρῷ ᾧ οὐ κοινωνεῖ, μηδὲ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐκκλησίᾳ, μηδὲ ἐν παροικίᾳ κοινωνήσῃ· ὁ δὲ τούτου κατήγορος, ἐὰν μηδαμοῦ ἀπολειφθείη ἐν αἷς ἡμέραις γυμνάζεται τὰ τοῦ πράγματος, μηδαμῶς κωλυθῇ ἀπὸ τῆς κοινωνίας· ἐὰν δέ ποτε ἐλλείψῃ ἑαυτὸν ὑποσύρας, ἀποκαθισταμένου τῇ κοινωνίᾳ τοῦ ἐπισκόπου, αὐτὸς ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἐκβληθῇ ὁ κατήγορος· οὕτως μέντοι, ὡς μὴ καὶ τὴν εὐχέρειαν αὐτῷ ἀφαιρεῖσθαι τῆς κατηγορίας τοῦ πράγματος, ἐὰν δυνηθῇ ἀποδεῖξαι κατὰ τὴν προθεσμίαν, οὐχὶ μὴ τεθεληκέναι, ἀλλὰ μὴ δεδυνῆσθαι ἀπαντῆσαι· ἐκείνου δήλου ὄντος, ὡς ἐν τῷ κινεῖσθαι τὰ τοῦ πράγματος ἐν τῷ τῶν ἐπισκόπων δικαστηρίῳ· ἐὰν διαβέβληται τὸ πρόσωπον τοῦ κατηγόρου, μὴ προσδεχθῇ εἰς

AVRELIVS Episcopus dixit. Quisquis Episcoporum accusatur, ad Primatem prouinciæ ipsius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur, cui crimen intenditur: nisi ad causam suam dicendam electorum iudicum die statuta literis euocatus minimè occurrerit, hoc est infra spatium mensis, ex ea die, qua eum literas accepisse constiterit: quòd si aliquas veras necessitatis causas probauerit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ dicendæ intra alterum mensem integram habeat facultatem: verùm tamdiu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad Concilium vniuersale anniuersarium occurrere noluerit, vt vel ibi causa eius terminetur: ipse in se damnationis sententiam dixisse iudicetur, tempore sanè, quo non communicat, nec in sua Ecclesia, vel parœcia communicet. Accusator autem eius, si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit, à communione non remoueatur: si verò aliquando defuerit subtrahens se, restituto in communione Episcopo, ipse remoueatur à communione accusator: ita tamen, vt nec ipsi adimatur facultas causæ peragendæ, si se ad diem occurrere non noluisse, sed non potuisse probauerit. Placuit illud verò, vt cùm agere cœperit in Episcoporum iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum non XIX.

admittatur, nisi proprias causas, non tamen Ecclesiasticas, asserere voluerit.

De presbyteris, vel clericis accusatis.

XX. SI autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vicinis locis cum proprio Episcopo legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint: id est vnà secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres: ipsorum causam discurianr, eadem dierum, & dilationum, & à communione remotionum, & discussione personarum inter accusatores, & eos, qui accusantur, forma seruata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus Episcopus loci agnoscat, & finiat.

Vt filij clericorum in matrimonio non iungantur hæreticis.

XXI. ITEM placuit vt filij clericorum gentilibus, vel hæreticis, matrimonio non iungantur.

Vt Episcopi vel clerici in eos, qui non sunt catholici, nihil conferant.

XXII. ET vt in eos, qui catholici christiani non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, per donationes rerum suarum Episcopi, vel clerici nihil conferant.

Vt Episcopi trans mare non proficiscantur.

XXIII. ITEM, vt Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cuiusque prouinciæ: vt ab eo præcipuè possint sumere formatam, vel commendationem.

Vt præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur.

XXIV. ITEM placuit vt præter scripturas canonicas nihil in Ecclesia legatur sub nomine diuinarum scripturarum. Sunt autem canonicæ scripturæ, id est Genesis, Exodus,

κατηγορίαν· εἰ μηδὲν ὑπὲρ ἰδίου πράγματος, μὴ μέντοι περὶ ἐκκλησιαστικοῦ, θελήσῃ ἐπιβαλέσθαι.

Περὶ πρεσβυτέρων καὶ κληρικῶν κατηγορουμένων.

ΕΑΝ δὲ πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι κατηγορηθῶσιν, προσζευγνυμένου τοῦ νομίμου ἀριθμοῦ τῶν ἐκ τῆς πλησιαζούσης τοποθεσίας αἱρετικῶν ἐπισκόπων, οὓς οἱ κατηγορούμενοι αἰτήσονται· τοῦτ' ἔστιν, ἐπ' ὀνόματι τοῦ πρεσβυτέρου ἕξ, καὶ τοῦ διακόνου τειῶν· σὺν τούτοις αὐτὸς ὁ ἴδιος τῶν κατηγορουμένων ἐπίσκοπος τὰς αἰτίας αὐτῶν ἐξετάσει· τῆς αὐτῆς τῶν ἡμερῶν καὶ ὑπερθέσεων καὶ ἐξετάσεων καὶ προσώπων μεταξὺ τῶν κατηγορούντων καὶ κατηγορουμένων τύπου φυλαττομένου. τῶν δὲ λοιπῶν κληρικῶν τὰς αἰτίας, καὶ μόνος ὁ ἐντόπιος ἐπίσκοπος διαγνῷ καὶ περατώσει. κ'.

Ὥστε τὰ τέκνα τῶν κληρικῶν ἐν συνοικεσίῳ μὴ συνάπτεσθαι αἱρετικοῖς.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ὥστε τέκνα τῶν κληρικῶν ἐθνικοῖς ἢ αἱρετικοῖς γαμικῶς μὴ συνάπτεσθαι. κα'.

Ὥστε τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κληρικοὺς μηδένα συνάγειν τοῖς μὴ ὀρθοδόξοις χρισιανοῖς, εἰ καὶ συγγενεῖς ἔτι μὴν ὦσιν.

ΜΗΔΕΝ διὰ δωρεᾶς τῶν οἰκείων πραγμάτων, ὡς εἴρηται, τοὺς ἐπισκόπους ἢ κληρικοὺς τούτοις συνεισάγειν. κβ'.

Ὥστε τοὺς ἐπισκόπους πέραν θαλάσσης μὴ ἀποδημεῖν.

ΟΜΟΙΩΣ ἐπίσκοποι πέραν θαλάσσης μὴ ἀποδημείτωσαν, εἰ μὴ μετὰ ψηφίσματος τοῦ πρώτης καθέδρας τοῦ ἰδίου ἑκάστης χώρας ἐπισκόπου· τοῦτ' ἔστιν, εἰ μὴ ἀπ' αὐτοῦ τοῦ πρωτεύοντος κατεξαίρετον λάβῃ, τὴν, ἥ τις λέγεται ἀπολυτική, τετυπωμένην ἤτοι παράθεσιν. κγ'.

Ὥστε ἐκτὸς τῶν κανονικῶν γραφῶν, μηδὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκεσθαι.

ΟΜΟΙΩΣ, ἵνα ἐκτὸς τῶν κανονικῶν γραφῶν, μηδὲν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγινώσκηται, ἐπ' ὀνόματι θείων γραφῶν. εἰσὶ δὲ αἱ κανονικαὶ γραφαὶ, τοῦτ' ἔστιν, γένεσις, ἔξοδος, κδ'.

Λευιτικὸν, Ἀριθμοὶ, Δευτερονόμιον, Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυῆ, Ῥοὺθ, Κριταὶ, τῶν βασιλειῶν βίβλοι τέσσαρες, τῶν παραλειπομένων βίβλοι δύο, Ἰώβ, ψαλτήριον, Σολομῶντος βίβλοι πέντε, τῶν προφητῶν βίβλοι δώδεκα, Ἡσαΐας, Ἱερεμίας, Ἰεζεκιὴλ, Δανιὴλ, Τωβίας, Ἰουδὶθ, Ἐσθὴρ, Ἔσδρα βίβλοι δύο. Τῆς νέας διαθήκης εὐαγγέλια τέσσαρα, πράξεων ἀποστόλων βίβλος μία. ἐπιστολαὶ Παύλου δεκατέσσαρες, Πέτρου ἀποστόλου δύο, Ἰωάννου ἀποστόλου τρεῖς, Ἰακώβου ἀποστόλου μία, Ἰούδα ἀποστόλου μία, ἀποκάλυψις Ἰωάννου βίβλος μία. τοῦτο δὲ τῷ ἀδελφῷ καὶ συλλειτουργῷ ἡμῶν Βονιφατίῳ, καὶ τοῖς ἄλλοις τῶν αὐτῶν μερῶν ἐπισκόποις, πρὸς βεβαίωσιν τοῦ προκειμένου κανόνος γνωρισθῇ, ἐπειδὴ παρὰ τῶν πατέρων ταῦτα ἐν ἐκκλησίᾳ ἀναγνωστέα παρελάβομεν.

Περὶ ἐπισκόπων καὶ τῶν ἑπομένων τάξεων τῶν τὰ ἅγια μυστήρια ψηλαφούντων, ἤρεσεν ἀπὸ γυναικῶν ἐγκρατεύεσθαι.

κε'. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Προστίθημι, ἀδελφοὶ τιμιώτατοι, πρὸς τούτοις, ἐν τῷ ἀναφέρεσθαι ἕνεκεν ἐγκρατείας τῆς περὶ τὰς ἰδίας γυναῖκάς τινων τῶν κληρικῶν ἐξαιρέτως ἀναγνωστῶν, τὸ καὶ ἐν διαφόροις συνόδοις βεβαιωθέν· ὥστε τοὺς ὑποδιακόνους τοὺς τὰ ἱερὰ μυστήρια ψηλαφῶντας, καὶ τοὺς διακόνους καὶ πρεσβυτέρους, ἀλλὰ καὶ ἐπισκόπους, κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους καὶ ἐκ τῶν συμβίων ἐγκρατεύεσθαι, ἵνα ὡς μὴ ἔχοντες ὦσιν· ὅπερ εἰ μὴ ποιήσωσιν, τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἀποκινηθῶσι καθήκοντος. τοὺς δὲ λοιποὺς κληρικοὺς, πρὸς τοῦτο μὴ ἀναγκάζεσθαι, εἰ μὴ ἐν προβεβηκυίᾳ κείρᾳ. Ἀπὸ πάσης ἐλέχθη συνόδου· ἅπερ ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη δικαίως ἐρρύθμισεν, ἱεροπρεπῆ ὄντα καὶ θεάρεστα βεβαιοῦμεν.

Ὥστε μὴ ὑπό τινος διασπᾶσθαι τὰ τῆς ἐκκλησίας πράγματα.

κς'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα πρᾶγμα ἐκκλησιαστικὸν μηδεὶς πιπράσκῃ· ὅπερ πρᾶγμα ἐὰν προσόδους μὴ ἔχῃ, καὶ πολλή τις ἐπείγῃ ἀνάγκη, τοῦτο ἐμφανίζεσθαι τῷ πρωτεύοντι τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας, καὶ μετὰ τοῦ ὡρισμένου ἀριθμοῦ τῶν ἐπισκόπων βουλεύεσθαι, τί δεῖ πρᾶξαι. Εἰ δὲ τοσαύτη ἐπείγει ἀνάγκη τῆς ἐκκλησίας,

Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Regum libri IV. Paralipomenon libri II. Iob, Psalterium, Salomonis libri V. Libri XII. Prophetarum, Hesaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Esther, Esdræ libri II. Machabæorum libri II. Noui Testamenti Euangeliorum libri IV. Actuum Apostolorum liber I. Epistolæ Pauli XIV. Petri Apostoli Epistolæ II. Ioannis Apostoli III. Iacobi Apostoli I. Iudæ Apostoli I. Apocalypsis Ioannis Apostoli liber I. Hoc etiam fratri, & consacerdoti nostro Bonifacio, vel aliis earum partium Episcopis pro confirmando isto canone innotescat, quia à patribus ista accepimus in Ecclesia legenda.

De Episcopis, vel sequentibus ordinibus, qui sacrosancta mysteria contrectant, placuit ab vxoribus contineri.

AVRELIVS Episcopus dixit. XXV. Addimus, fratres charissimi, præterea, cùm de quorundam clericorum, quamuis lectorum, erga vxores proprias incontinentia referretur, placuit, quod & in diuersis Conciliis firmatum est, vt subdiaconi, qui sacra mysteria contrectant, & diaconi, & presbyteri, sed & Episcopi secundùm priora statuta, etiam ab vxoribus se contineant, vt tanquam non habentes videantur esse: quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, nisi maturiori ætate. Ab vniuerso Concilio dictum est: quæ vestra sanctitas est iustè moderata, & sancta, & Deo placita sunt, confirmamus.

Vt res Ecclesiæ nemo distrahat.

ITEM placuit, vt rem Ecclesiæ XXVI. nemo vendat: quòd si reditus non habet, & aliqua nimia necessitas cogit, hoc insinuandum esse Primati prouinciæ ipsius: vt eum statuto numero Episcoporum, vtrum faciendum sit, arbitretur. Quòd si tanta vrget necessitas Ecclesiæ,

vt non possit antè consulere, saltem vicinos testes conuocet Episcopos, curans ad Concilium omnes referre suæ Ecclesiæ necessitates: quod si non fecerit, reus Deo & Concilio venditor, honore amisso, teneatur.

ὡς μὴ δύνασθαι περὶ τοῦ πωλεῖν βουλεύσασθαι, καὶ τοὺς γειτνιῶντας εἰς μαρτυρίαν καλέσῃ ὁ ἐπίσκοπος, φροντίδα ποιούμενος τοῦ ἀποδεῖξαι τῇ συνόδῳ πάσας τὰς συμβάσας τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτοῦ περιστάσεις· ὅπερ εἰ μὴ ποιήσῃ, ὑπεύθυνος τῷ θεῷ καὶ τῇ συνόδῳ φανῇ ἐπιπεράσκων, καὶ ἀλλότριος τῆς οἰκείας τιμῆς.

Presbyteri, & diaconi in grauiore culpa conuicti manus impositionem, tanquam laici, nequaquam suscipiant.

Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι ἐπὶ βαρυτέρῳ ἁμαρτήματι ἐλεγχθέντες, χειροθεσίαν, ὡς λαϊκοί, μηδαμῶς ὑποδέξωνται.

XXVII. ITEM confirmatum est, vt si quando presbyteri, vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint, qua eos à ministerio necesse sit remoueri: non eis manus, tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis, imponatur: neque permittendum, vt rebaptizati ad clericatus gradum promoueantur.

ΟΜΟΙΩΣ ἐβεβαιώθη, ὡς ἐάν ποτε πρεσβύτεροι ἢ διάκονοι, ἐπί τινι βαρυτέρᾳ ἁμαρτίᾳ ἐλεγχθῶσι τῇ ἀναγκαίως αὐτοὺς τῆς λειτουργίας ἀποκινούσῃ, μὴ ἐπιτίθεσθαι αὐτοῖς χεῖρας ὡς μετανοοῦσιν, ἢ ὡς πιστοῖς λαϊκοῖς· μηδὲ ἐπιτρέπεσθαι αὐτοῖς, ὥστε ἀναβαπτιζομένους πρὸς τὸν τοῦ κλήρου βαθμὸν προκόπτειν. κζ.

Presbyteri, diaconi, vel clerici, qui in causa sua ad transmarina putauerint appellandum, in communionem minimè suscipiantur.

Πρεσβύτεροι καὶ διάκονοι καὶ κληρικοί, οἱ ἐν τῷ ἰδίῳ πράγματι ἔκκλητον προέχοντες, ἐπὶ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης, ἐκ κοινωνίας μηδαμῶς δεχθῶσιν.

XXVIII. ITEM placuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos definiant adhibiti ab eis Episcopi: quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent ad transmarina iudicia, sed ad Primates suarum prouinciarum, (aut ad vniuersale Concilium) sicut & de Episcopis sæpe constitutum est. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam ad communionem suscipiatur.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα οἱ πρεσβύτεροι καὶ οἱ διάκονοι, καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι κληρικοί, ἐν αἷς ἔχουσιν αἰτίαις, ἐὰν τὰ δικαστήρια μέμφωνται τῶν ἰδίων ἐπισκόπων, οἱ γείτονες ἐπίσκοποι ἀκροάσωνται αὐτῶν, καὶ μετὰ συναιρέσεως τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, τὰ μεταξὺ αὐτῶν διαθῶσιν οἱ προσκαλούμενοι δι' αὐτῶν ἐπίσκοποι. διὸ εἰ καὶ περὶ αὐτῶν ἔκκλητον παρέχειν νομίσωσιν, μὴ ἐκκαλέσωνται εἰς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης δικαστήρια, ἀλλὰ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων ἐπαρχιῶν· ὡς καὶ περὶ τῶν ἐπισκόπων πολλάκις ὥρισται. οἱ δὲ πρὸς τὰ περαματικὰ δικαστήρια διεκκαλούμενοι, παρ' οὐδενὸς ἐν τῇ Ἀφρικῇ δεχθῶσιν εἰς κοινωνίαν. κη'.

Siquis excommunicatus ante audientiam communicare præsumpserit, ipse in se damnationem protulit.

Εἴ τις ἀπὸ κοινωνίας ὢν, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι κοινωνῆσαι τολμήσοι, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τὴν καταδίκην προήγαγεν.

XXIX. ITEM placuit vniuerso Concilio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, siue Episcopus, siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præ-

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν συμπάσῃ τῇ συνόδῳ, ἵνα ὁ διὰ ῥᾳθυμίαν αὐτοῦ ἀπὸ κοινωνίας γενόμενος, εἴτε ἐπίσκοπος, εἴτε οἱοσδήποτε κληρικός, ἐὰν ἐν τῷ καιρῷ τῆς ἀκοινωνησίας αὐτοῦ, πρὸ τοῦ ἀκουσθῆναι, εἰς κοινωνίαν τολμήσοι, κθ'.

μήσοι, αὐτὸς καθ' ἑαυτοῦ τῆς καταδίκης τὴν ψῆφον, ἐξενηνοχέναι κριθῇ.

Περὶ κατηγοροῦντος καὶ κατηγορουμένου.

λ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁ κατηγορούμενος ἢ ὁ κατηγορῶν ἐν τῷ τόπῳ, ὅθεν ἐστὶν ὁ κατηγορούμενος, ἐὰν φοβῆται ἀτιμίαν παρὰ τῆς πολυπληθίας, τόπον ἑαυτῷ ἐπιλέξηται ἔγγιστα, ἐν ᾧ οὐκ ἔστιν αὐτῷ δυσχερὲς μάρτυρας προσκομίσαι, ἔνθα τὸ πρᾶγμα περατοῦται.

Ἐάν τινες κληρικοὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἐπισκόπων προβιβαζόμενοι καταφρονῶσιν, μηδὲ ἐκεῖ μείνωσιν, ὅθεν ἀναχωρῆσαι οὐκ ἠθέλησαν.

λα'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα οἱοιδήποτε κληρικοὶ καὶ διάκονοι, ἐὰν μὴ πειθαρχῶσι τοῖς ἐπισκόποις αὐτῶν βουλομένοις διά τινας ἀναγκαστικὰς αἰτίας τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, τούτους πρὸς μείζονας ἀναβιβάζειν τιμὰς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ αὐτῶν μηδὲ ἐν ἐκείνῳ τῷ βαθμῷ διακονήσωσιν, ἐξ οὗ ἀναχωρῆσαι οὐκ ἠθέλησαν.

Ἐάν τις τῶν κληρικῶν πενιχρὸς, προσκόψας εἴς τινα τάξιν, κτήσηταί τι ποτε, ὑποκεῖσθαι τῇ ἐξουσίᾳ τῶν ἐπισκόπων.

λβ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ἐπίσκοποι, πρεσβύτεροι, διάκονοι, ἢ καὶ οἱοιδήποτε κληρικοὶ οἱ μηδὲν ἔχοντες, ἐὰν προσκόψαντες τῷ καιρῷ τῆς ἐπισκοπῆς ἢ τῆς κληρώσεως αὐτῶν ἀγροὺς ἢ οἱαδήποτε χωρία ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν ἀγοράσωσιν, ἵνα ὡς κατὰ δεσποτικῶν πραγμάτων ἔφοδον πεποιηκότες, ἐνέχωνται· εἰ μὴ ἄρα λοιπὸν ὑπομνησθέντες, τῇ ἐκκλησίᾳ ταῦτα εἰσκομίσωσιν. ἐὰν δὲ εἰς αὐτοὺς κυρίως φιλοτιμία τινὸς ἢ διαδοχὴ συγγενείας περιέλθῃ, ἐξ αὐτῶν ποιήσωσιν ὃ ἔχει ἡ πρόθεσις αὐτῶν· εἰ δὲ καὶ μετὰ τὸ προθέσθαι εἰς τοὐπίσω μετατραπῶσιν, τῆς ἐκκλησιαστικῆς τιμῆς ἀνάξιοι, ὡς ἀδόκιμοι, κριθῶσιν.

Ὥστε πρεσβυτέρους πρᾶγμα τῆς ἐκκλησίας ἐν ᾗ καθιέρωνται, μὴ πιπράσκειν· καὶ ὥστε μηδενὶ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι πράγματι κατακεχρῆσθαι τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

λγ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ὥστε τοὺς πρεσβυτέρους παρὰ γνώμην τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων πρᾶγμα μὴ πιπράσκειν τῆς ἐκκλησίας, ἐν ᾗ καθιέρωνται· ὃν τρόπον καὶ τοῖς ἐπισκόποις οὐκ ἔξεστι

sumpserit: ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.

De accusato, vel accusatore.

ITEM placuit, vt accusatus vel accusator in eo loco, vnde est ille, qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quo non sit difficile testes producere, vbi causa finiatur. XXX.

Siqui clerici ab Episcopis suis promoti contempserint, nec illic maneant, vnde recedere noluerunt.

ITEM placuit, vt quicunque clerici, vel diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperauerint Episcopis suis, volentibus eos ad honorem ampliorem in sua Ecclesia promouere: nec illic ministrent in gradu suo, vnde recedere noluerunt. XXXI.

Siquis clericorum pauper promotus in ordine, postea habuerit aliquid, Ecclesiæ potestati subiaceat.

ITEM placuit, vt Episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicunque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus, vel clericatus sui, agros, vel quæcunque prædia nomine suo comparant, tanquam rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti in Ecclesiam eadem ipsa contulerint. Si autem ipsis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis obuenerit, faciant inde, quod eorum proposito congruit: quòd si à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore Ecclesiastico indigni, tanquam reprobi, iudicentur. XXXII.

Vt presbyteri rem Ecclesiæ, in qua sunt constituti, non vendant: & nulli Episcopo liceat rem tituli matricis Ecclesiæ vsurpare.

ITEM placuit, vt presbyteri non vendant rem Ecclesiæ, vbi sunt constituti, nescientibus Episcopis suis, quomodo & Episcopis non li- XXXIII.

cet vendere prædia Ecclesiæ, ignorante Concilio, vel presbyteris suis. Non habente ergo necessitatem, nec Episcopo liceat matricis Ecclesiæ, nec presbytero rem tituli sui vsurpare.

πιπαρέσκειν χρεία τῆς ἐκκλησίας ἀγνοούσης τῆς συνόδου, ἢ τῶν ἰδίων πρεσβυτέρων. μὴ οὔσης τοίνυν ἀνάγκης, μηδὲ ἐπισκόπῳ ἐξεῖναι καταχρήσασθαι πράγματι ἐκ τοῦ τίτλου τῆς ἐκκλησιαστικῆς μάτρικος.

CANONES DIVERSORVM CONCILIORVM *Ecclesiæ Africanæ.*

RECITATA sunt etiam in ista synodo diuersa Concilia vniuersæ prouinciæ Africæ, transactis temporibus Aurelij Carthaginensis Episcopi celebrata.

De Concilio quod Hippone Regio factum est.

CONCILIUM HIPPONENSE. CCCXCIII. GLORIOSISSIMO Imperatore Theodosio Augusto III. & Abundantio V. C. Coss. VIII. Idus Octobris, Hippone Regio, in secretario Basilicæ pacis. Gesta huius Concilij ideo descripta non sunt, quia ea, quæ ibi statuta sunt, in superioribus probantur inserta.

De Concilio Carthaginensi, vbi legati Episcopi Proconsulares ad Concilium Adrumetinum destinantur.

CONCILIUM CARTHAGINENSE. CCCXCIV. GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Arcadio III. & Honorio II. Augg. Coss. VI. Kal. Iulias, Carthagine. In hoc Concilio legati directi sunt Episcopi Proconsulares ad Concilium Adrumetinum.

De Concilio Carthaginensi, vbi multa sunt constituta.

CONCILIUM CARTHAGINENSE. CCCCVII. CÆSARIO, & Attico V V. CC. Coss. V. Kal. Septembris, Carthagine in secretario Basilicæ restitutæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis consedisset: adstantibus etiam diaconis, aduenientibus quoque Victore sene Puppianense, Tuto Migirpense, Euangelo Assuritano, AVRELIVS Episcopus dixit.

Post diem præstitutam Concilij

ΚΑΝΟΝΕΣ ΔΙΑΦΟΡΩΝ τῆς ἐν Ἀφρικῇ ἐκκλησίας συνόδων.

ΑΝΕΓΝΩΣΘΗΣΑΝ ἔτι μὴν ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ διάφοροι σύνοδοι πάσης τῆς τῶν Ἀφρων χώρας, ἐπιτελεσθεῖσαι ἐν τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις Αὐρηλίου ἐπισκόπου Καρχηδόνος.

Ἐκ τῆς συνόδου τῆς ἐν Ἱππῶνι Ῥεγίῳ γενομένης.

ΕΠΙ τοῦ ἐνδοξοτάτου βασιλέως Θεοδοσίου Αὐγούστου τὸ τρίτον, καὶ ἐπὶ Ἀβουνδαντίου τοῦ λαμπροτάτου ὑπάτου ὀγδόῳ, ἰδοῖς ὀκτωβρίαις ἐν Ἱππῶνι Ῥεγίῳ εἰς τὸ σέκρητον τῆς ἐκκλησίας πάκης. Καὶ τὰ λοιπὰ πεπραγμένα ταύτης τῆς συνόδου διὰ τοῦτο οὐκ ἐγράφησαν, ἐπειδὴ τὰ ἐν αὐτῇ ὁρισθέντα, ἐν τοῖς ἀνωτέροις δείκνυται ἐγκείμενα.

Ἐκ τῆς συνόδου Καρχηδόνος, ἔνθα τοποτηρηταὶ ἐπίσκοποι τῆς ἀνθυπατικῆς πρὸς τὴν σύνοδον ἀποστέλλονται Ἀδρουμέτου.

ΕΠΙ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων Ἀρκαδίου τὸ τρίτον, καὶ Ὀνωρίου τὸ δεύτερον, τῶν αὐγούστων ὑπάτων, πρὸ δεκαὲξ καλανδῶν Ἰουλίων εἰς Καρχηδόνα. Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ τοποτηρηταὶ ἐπελέγησαν ἐπίσκοποι ἀνθυπατικανοὶ πρὸς τὴν Ἀδρουμεντηνὴν σύνοδον.

Ἐκ τῆς συνόδου Καρχηδόνος, ἔνθα πολλὰ ὡρίσθη.

ΕΠΙ Καισαρίου καὶ Ἀττικοῦ, τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων, τῇ πρὸ πέντε καλανδῶν σεπτεμβρίων, ἐν Καρχηδόνι εἰς τὸ σέκρητον τῆς ἐκκλησίας ῥεστιτούτης, ἐν τῷ προκαθέζεσθαι Αὐρήλιον ἐπίσκοπον, ἅμα ἐπισκόποις, παρεστώτων τῶν διακόνων, παραγενομένων ἔτι μὴν Βίκτορος τοῦ γέροντος τοῦ Πουππιανίτου, Τίτου τοῦ Μηγιρπιτανοῦ, Εὐαγγέλου Ἀσσουριτανοῦ, ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν.

Μετὰ τὴν προορισθεῖσαν ἡμέραν τῆς συνόδου

καθημένων ἡμῶν, ὡς μέμνησθε ἀδελφοὶ μακαριώτατοι, καὶ προσδοκώντων ἐκ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς τοποτηρητὰς παραγενέσθαι πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς ἡμετέρας συζητήσεως, τὴν ὡς εἶπον προορισθεῖσαν, ἀλλὰ καὶ ἀναγνωσθείσης ἐπιστολῆς τῶν ἀπὸ τοῦ Βυζακίου συλλειτουργῶν ἡμῶν· κἀκείνου δ' ἔτι μὲν παραναγινωσκομένου τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, εἴ τι ἅμα ἐμοὶ συνεζήτησαν οἱ τὸν καιρὸν καὶ τὴν ἡμέραν τῆς συνόδου προλαβόντες, ἔτι μὲν ἀνεγνώσθη καὶ ἀπὸ τῶν ἀδελφῶν Ὀνωράτου καὶ Οὐρβανοῦ τῶν ἅμα ἡμῖν σήμερον τῆς συνόδου μετεχόντων τοποτηρησία ἀποσταλεῖσα τῆς Σιτιφένσης χώρας. πάλιν δὲ καὶ ὁ ἀδελφὸς Ῥηγῖνος τῆς Βεγέισελιτάνης χώρας γράμματα τῇ ἐμῇ μετριότητι ἐνεφάνισεν, ἀπὸ Κρισκεντιάνου καὶ Αὐρηλίου τῶν συλλειτουργῶν ἡμῶν τῶν τῆς πρώτης καθέδρας τῶν δύο Νουμιδιῶν· ἐν οἷς γράμμασι τούτοις ἐπαγγείλασθαι μέμνηται ἅμα ἐμοὶ ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, ὅτι ἢ αὐτοὶ κατηξίουν ἥκειν πρὸς ταύτην τὴν σύνοδον, ἢ κατὰ τὸ ἔθος ἀποστεῖλαι εἶχον τοποτηρητάς. ἐπειδὴ δὲ τοῦτο οὐδαμῶς γέγονεν, διαμαρτύρονται ἀπὸ τοσούτου μήκους τῆς Μαυριτανίας Σιτιφένσης ἐλθόντες τοποτηρηταὶ, ἐπὶ πολὺ μὴ δύνασθαι ἐμβραδύνειν. διὰ οὖν τοῦτο ἀδελφοὶ, ἐὰν δοκῇ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, τὰ γράμματα τῶν ἀπὸ τοῦ Βυζακίου ἀδελφῶν ἡμῶν, καὶ τὸ βρέβιον, ὅπερ τῇ αὐτῇ ἐπιστολῇ προσετέθη, ἐν ταύτῃ τῇ παρακλήτῳ συνελθούσῃ ἀναγνωσθῶσιν, ἵνα ἐάν τινα τυχὸν ἐξ αὐτῶν ἐνεθῶσιν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ὅσα τῇ ἐπιμελείᾳ δυνηθῶσι διορθωθῆναι, εἰς κρεῖττον μετατυπωθῶσι· τοῦτο γὰρ ὁ ἀδελφὸς καὶ συνεπίσκοπος ἡμῶν Μιζώνιος, ὁ τῆς πρώτης καθέδρας περιφανέστατος ἀνὴρ, ἀξίως τοῦ ὄγκου καὶ τῆς συνέσεως αὐτοῦ γράφων πρὸς τὴν ἐμὴν εὐτέλειαν ᾔτησεν. ἐὰν οὖν ἀρέσκῃ τὰ συζητηθέντα, ἀναγνωσθῶσιν, καὶ ἕκαστα ἐκ τῆς ὑμετέρας καταθεωρηθῶσιν ἀγάπης.

Ὅτι οὐδὲν ἐκ τῆς ἐν Ἱππῶνι συνόδου εἴη διορθωτέον.

λδ'. ΕΠΙΓΟΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Εν τούτῳ τῷ βρεβίῳ τῷ ἀποδρεφθέντι ἐκ τῆς ἐν Ἱππῶνι συνόδου, οὐδὲν νομίζομεν εἶναι διορθωτέον ἢ προσθετέον· εἰ μὴ, ἵνα ἡ ἡμέρα τοῦ ἁγίου πάσχα ἐν τῷ καιρῷ τῆς συνόδου γνωρισθείη.

consedimus, vt recordamini fratres beatissimi, & arbitrabamur omnium prouinciarum per Africam legationes conuenisse ad diem, vt dixi, præstitutam nostri tractatus: sed cùm sacerdotum nostrorum epistola Byzacenorum fuisset recitata, vel quid mecum iidem, qui tempus, & diem Concilij præuenerant, tractassent, vestræ caritati legeretur, lecta est etiam à fratribus Honorato & Vrbano, qui nobiscum hodie Concilio participantur, legatio Sitifensis prouinciæ destinata. Frater etiam Reginus Ecclesiæ Vegei Selitanæ literas ad paruitatem meam datas Crescentiani primæ sedis, vt ipse insinuat, Numidiarum, & Aurelij coepiscoporum nostrorum: in quibus scriptis vestra mecum caritas recognoscit promisisse eosdem, quòd aut ipsi dignarentur venire, aut ad hoc Concilium fuissent ex more destinaturi legatos. Sed hoc, quia minimè factum videtur, diu se detineri de longinquo venientes legati Mauritaniæ Sitifensis non posse testantur: & ideo, fratres, si vestræ caritati videtur, literæ fratrum nostrorum Byzacenorum, sed & breuiarium, quod eidem epistolæ adiunxerunt, ad hunc cœtum congregatum legantur, vt siqua forte illic mouere caritatis vestræ animum possunt, in eodem breuiario, quæ diligentiùs fuerint animaduersa, in melius reformentur. Hoc enim frater, & coepiscopus noster primæ sedis, vir perspectus merito suæ grauitatis, atque prudentiæ, Mizonius scribens ad meam paruitatem postulauit. Si ergo placet, quæ tractata sunt, legantur, & singula à vestra caritate considerentur.

Quòd nihil de Hipponensi Concilio sit emendandum.

EPIGONIVS Episcopus dixit. In hoc Breuiario, quod decerptum est de Concilio Hipponensi, nihil arbitramur esse emendandum, vel assuendum, nisi vt dies sanctæ Paschæ, tempore Concilij, innotescat. XXXIV.

Vt Episcopi, vel clerici non facilè filios suos emancipent.

XXXV. VT Episcopi, vel clerici filios suos à sua potestate per emancipationem exire non sinant: nisi de moribus eorum fuerint, & de ætate securi, vt possint ad eos iam propria pertinere peccata.

Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κληρικοὺς μὴ εὐχερῶς τὰ τέκνα αὐτῶν ποιεῖν ἐμαγκήπατα.

ΩΣΤΕ τοὺς ἐπισκόπους καὶ τοὺς κληρικοὺς τὰ τέκνα αὐτῶν μὴ ἐᾷν αὐτεξουσίως ἀπιέναι διὰ ἐμαγκηπατίωνος· εἰ μὴ δὴ εἰς τοὺς τρόπους καὶ εἰς τὴν ἡλικίαν αὐτῶν πληροφορηθῶσιν, ὡς λοιπὸν τὰ ἁμαρτήματα αὐτῶν εἰς αὐτοὺς συντείνειν. λε'.

Vt Episcopi, vel clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos.

XXXVI. VT Episcopi, & presbyteri, & diaconi non ordinentur, priusquam omnes, qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.

Περὶ τοῦ, τοὺς ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς μὴ χειροτονεῖσθαι, εἰ μὴ πάντας τοὺς ἰδίους, χριστιανοὺς ποιήσωσιν.

ΩΣΤΕ ἐπισκόπους καὶ διακόνους καὶ πρεσβυτέρους μὴ χειροτονεῖσθαι πρὶν ἢ πάντας τοὺς ἐν τῷ οἴκῳ αὐτῶν χριστιανοὺς ὀρθοδόξους ποιήσωσιν. λϛ'.

Quòd præter panem, & merum mixtum aqua, nihil in sacramentis offerri debeat.

XXXVII. VT in sacramentis corporis, & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm quod ipse Dominus tradidit, hoc est panis, & vinum aqua mixtum. Primitiæ verò, seu mel, & lac, quod vno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri: quamuis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, vt à sacramento Dominici corporis, & sanguinis distinguantur: nec ampliùs in primitiis offeratur, quàm de vuis, & frumentis.

Περὶ τοῦ, μὴ ἐξεῖναι περαιτέρω ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου, τί ποτε ἐν τοῖς ἁγίοις προσφέρειν.

ΙΝΑ ἐν τοῖς ἁγίοις μηδὲν πλέον τοῦ σώματος καὶ τοῦ αἵματος τοῦ κυρίου προσενεχθείη, ὡς καὶ αὐτὸς ὁ κύριος παρέδωκεν· τοῦτ' ἔστι ἄρτου καὶ οἴνου ὕδατι μεμιγμένου. ἀπαρχὴ δὲ εἴτε μέλι εἴτε γάλα, ὡς εἴωθεν, προσφερέσθω ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐθίμῳ εἰς τὸ τῶν νηπίων μυστήριον· εἰ καὶ τὰ μάλιστα γάλα ἐν θυσιαστηρίῳ προσφέρεται, ὅμως ἰδίαν ἐχέτω κυρίως εὐλογίαν, ὡς ἐκ τοῦ ἁγιάσματος τοῦ κυριακοῦ σώματος καὶ αἵματος διΐστασθαι· μηδὲν καὶ πλέον ἐν ταῖς ἀπαρχαῖς προσφερέσθω, ἢ ἀπὸ σταφυλῶν καὶ σίτου. λζ'.

Vt clerici, vel continentes, ad virgines, vel viduas non accedant.

XXXVIII. CLERICI, vel continentes, ad viduas, vel virgines, nisi ex iussu, vel permissu Episcoporum, aut presbyterorum non accedant: & hoc non soli faciant, sed cum conclericis, vel cum his quibus Episcopus, aut presbyter iusserit: nec ipsi Episcopi, & presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas: sed vbi aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui Christiani.

Ὥστε κληρικοὺς ἢ ἐγκρατευομένους πρὸς παρθένους ἢ χήρας μὴ εἰσιέναι.

ΚΛΗΡΙΚΟΙ ἢ ἐγκρατευόμενοι, πρὸς χήρας ἢ παρθένους, εἰ μὴ κατ' ἐπιτροπὴν καὶ συναίρεσιν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου ἢ τῶν πρεσβυτέρων, μὴ εἰσίτωσαν· καὶ τοῦτο δὲ μὴ μόνοι ποιήτωσαν, ἀλλὰ μετὰ συγκληρικῶν, ἢ μετὰ τούτων μεθ' ὧν ὁ ἐπίσκοπος ἢ οἱ πρεσβύτεροι μόνοι ἔχουσι τὴν εἴσοδον πρὸς τὰς τοιουτοτρόπους γυναῖκας, ἢ ὅπου πάρεισι κληρικοὶ ἢ ἔντιμοί τινες χριστιανοί. λη'.

Περὶ τοῦ, τὸν πρῶτον ἐπίσκοπον μὴ προσαγορεύεσθαι ἔξαρχον τῶν ἱερέων.

κθ'. ΩΣΤΕ τὸν τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπον μὴ λέγεσθαι ἔξαρχον τῶν ἱερέων, ἢ ἄκρον ἱερέα, ἢ τοιουτότροπόν τι ποτε· ἀλλὰ μόνον ἐπίσκοπον τῆς πρώτης καθέδρας.

Vt princeps sacerdotum non appelletur Episcopus.

VT primæ sedis Episcopus, non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi: sed tantùm primæ sedis Episcopus. XXXIX.

Περὶ τοῦ, μὴ καπηλεύεσθαι τοὺς κληρικούς, εἰ μὴ ἐπιξενουμένους.

μ'. ΩΣΤΕ τοὺς κληρικοὺς χάριν τοῦ τρώγειν ἢ πίνειν μὴ εἰσιέναι εἰς καπηλεῖα, εἰ μηδὲν ξενίας ἀνάγκῃ συνωθουμένους.

Vt clerici tabernas, nisi in peregrinis, non ingrediantur.

VT clerici edendi, vel bibendi causâ tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitate compulsi. XL.

Περὶ τοῦ, ἀπὸ νηστικῶν τῷ θεῷ προσάγεσθαι θυσίας.

μα'. ΩΣΤΕ ἅγια θυσιαστηρίου, εἰ μὴ ἀπὸ νηστικῶν ἀνθρώπων, μὴ ἐπιτελεῖσθαι. ἐξῃρημένης μιᾶς ἐτησίας ἡμέρας, ἐν ᾗ τὸ κυριακὸν δεῖπνον ἐπιτελεῖται. ἐὰν δέ τινων κατὰ τὸν δειλινὸν καιρὸν τελευτησάντων εἴτε ἐπισκόπων εἴτε τῶν λοιπῶν παράθεσις γένηται, μόναις εὐχαῖς ἐκτελεσθῇ, ἐὰν οἱ ταύτην ποιοῦντες, ἀριστήσαντες εὑρεθῶσιν.

Vt à ieiunis Deo sacrificia celebrentur.

VT sacramenta altaris, non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Dominica celebratur: nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, siue Episcoporum, siue cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat: si illi, qui faciunt, iam pransi inueniuntur. XLI.

Περὶ τοῦ, μηδαμῶς συμπόσια ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐπιτελεῖσθαι.

μβ'. ΩΣΤΕ ἐπισκόπους ἢ κληρικοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ μὴ συμποσιάζεσθαι, εἰ μηδὲν τυχὸν ἀνάγκῃ ξενίας διαβαίνοντες ἐκεῖ καταλύσωσιν. καὶ οἱ λαοὶ δὲ ἀπὸ τῶν τοιουτοτρόπων συμποσίων, ὅσον δυνατόν ἐστιν, κωλυθῶσιν.

Vt in Ecclesiis conuiuia minimè celebrentur.

VT nulli Episcopi, vel clerici in Ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiant: populi etiam ab huiusmodi conuiuiis, quantum fieri potest, prohibeantur. XLII.

Περὶ τῶν μετανοούντων.

μγ'. ΩΣΤΕ τοῖς μετανοοῦσι κατὰ τὴν τῶν ἁμαρτημάτων διαφορὰν τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει τοὺς μετανοίας ἐν χρόνῳ ψηφίζεσθαι. πρεσβύτερος δὲ παρὰ γνώμην τοῦ ἐπισκόπου μὴ καταλλάσσει μετανοοῦντα· εἰ μηδὲν ἀνάγκης συνωθούσης ἐν τῇ ἀπουσίᾳ τοῦ ἐπισκόπου. οὗτινοσδήποτε δὲ μετανοοῦντος, εἰ πούβλικον καὶ τεθρυλλημένον ἐστὶ τὸ ἔγκλημα τὸ σύμπασαν τὴν ἐκκλησίαν κινοῦν, πρὸ τῆς ἀψίδος τούτῳ ἡ χεὶρ ἐπιτεθῇ.

De pœnitentibus.

VT pœnitentibus, secundùm differentiam peccatorum, Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur: & vt presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absentiæ Episcopi necessitate cogente. Cuiuscunque autem pœnitentis publicum, & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam Ecclesiam commouerit, ante absidem manus ei imponatur. XLIII.

De virginibus.

XLIV. VT virgines sacræ, cùm parentibus, à quibus custodiebantur, priuatæ fuerint, Episcopi, vel presbyteri, vbi Episcopus absens est, prouidentia grauioribus feminis commendentur, vt simul habitantes inuicem se custodiant: ne passim vagando Ecclesiæ lædant existimationem.

De ægrotantibus, qui pro se respondere non possunt.

XLV. VT ægrotantes, si pro se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizentur. Vt scenicis, atque histrionibus, cæterísque huiusmodi personis reconciliatio non negetur.

De passionibus martyrum.

XLVI. LICEAT etiam legi passiones martyrum, cùm anniuersarij dies eorum celebrantur.

De paruulis, qui apud Donatistas baptizati sunt.

XLVII. DE Donatistis placuit, vt consulamus fratres, & consacerdotes nostros Siricium, & Simplicianum de solis infantibus, qui baptizantur penes eosdem: ne quod suo non fecerunt iudicio, cùm ad Ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, ne promoueantur sacri altaris ministri. Quibus insertis, HONORATVS & VRBANVS Episcopi, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis, dixerunt. Iam dudum, cùm apud sanctitatem vestram allegaremus scripta, dilati sumus ea contemplatione, quousque fratres nostri aduenire possent de Numidia legati: sed quia non parui dies sunt, quibus expectati minimè venerunt, vltrà prætermittere, quæ nobis mandata sunt à nostris Coëpiscopis, non oportet: atque ideo fratres suggestionem nostram li-

Περὶ παρθένων.

ΩΣΤΕ τὰς ἱερὰς παρθένους, ὅτε τῶν πατέρων χωρίσωνται, ἐξ ὧν ἐφυλάττοντο, τῇ τοῦ ἐπισκόπου, ἢ αὐτοῦ ἀπόντος, τῇ τοῦ πρεσβυτέρου προνοίᾳ ταῖς τιμιωτέραις γυναιξὶ παραθέσθαι, ἢ ἅμα κατοικούσας ἀλλήλας φυλάττειν, ἵνα μὴ πανταχοῦ πλαζόμεναι, τὴν ὑπόληψιν βλάψωσι τῆς ἐκκλησίας. μδ'.

Περὶ τῶν ἀσθενούντων καὶ ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀποκρίνεσθαι μὴ δυναμένων.

ΩΣΤΕ τοὺς ἀσθενοῦντας, οἵτινες ὑπὲρ ἑαυτῶν ἀποκρίνεσθαι οὐ δύνανται, τότε βαπτίζεσθαι, ὅτε τῇ αὐτῶν προαιρέσει τὴν περὶ αὐτῶν μαρτυρίαν κινδύνῳ ἰδίῳ εἴπωσιν. Ὥστε τοῖς σκηνικοῖς καὶ μίμοις καὶ τοῖς λοιποῖς τοιουτοτρόποις προσώποις, ἢ ἀποστάταις, μετανοοῦσι καὶ ἐπιστρέφουσι πρὸς τὸν θεόν, χάριν ἢ καταλλαγὴν μὴ ἀρνεῖσθαι. με'.

Περὶ τῶν παθῶν τῶν μαρτύρων.

ΕΞΕΣΤΩ ἐπὶ μὲν ἀναγινώσκεσθαι τὰ πάθη τῶν μαρτύρων, ἡνίκα αἱ ἐτήσιαι αὐτῶν ἡμέραι ἐπιτελοῦνται. μς'.

Περὶ Δονατιστῶν καὶ παιδίων τῶν παρὰ τοῖς Δονατισταῖς βαπτιζομένων.

ΗΡΕΣΕΝ ἵνα ἐρωτήσωμεν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνιερεῖς ἡμῶν, Σιρίκιον καὶ Σιμπλικιανὸν περὶ μόνων τῶν νηπίων τῶν παρὰ τοῖς Δονατισταῖς βαπτιζομένων, μήπως τοῦτο ὑπὲρ οἰκείας προθέσεως οὐκ ἐποίησαμεν, τῇ τῶν γονέων πλάνῃ ἐμποδίσῃ αὐτοὺς πρὸς τὸ, μὴ προκόψειν εἰς ὑπουργίαν τοῦ ἁγίου θυσιαστηρίου, ὅταν πρὸς τὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν σωτηριώδει προθέσει ἐπιστρέψωσιν. Τούτων δὲ ἐναρχθέντων ΟΝΩΡΑΤΟΣ καὶ ΟΥΡΒΑΝΟΣ, οἱ ἐπίσκοποι τῆς Μαυριτανίας Σιτιφένσης χώρας εἶπον. Ἐκ πολλοῦ, ὅτε πρὸς τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ἀπεστελλόμεθα, τὰ γραφέντα ὑπερεθέμεθα ταύτῃ τῇ καταμονῇ, ὅτι προσεδοκῶμεν ἀδελφοὺς ἡμῶν παραγενέσθαι τοποτηρητὰς Νουμιδίας· ἀλλ᾽ ἐπειδὴ οὐκ ὀλίγαι ἡμέραι εἰσὶν, ἀφ᾽ οὗ οἱ προσδοκώμενοι οὐδαμῶς κατέλαβον, περαιτέρω παριδεῖν τὰ ἐνταλέντα ἡμῖν ἀπὸ τῶν συνεπισκόπων οὐ δεῖ· καὶ διὰ τοῦτο ἀδελφοὶ τὴν ἀναφορὰν ἡμῶν προ- μζ'.

θύμως εἰσδέξασθε· περὶ τῆς πίστεως γὰρ τοῦ ἐν Νικαίᾳ τρακτάτου ἠκούσαμεν. ἀληθές ἐστιν περὶ τῶν γινομένων μετὰ τὸ ἄριστον ἁγίων, ἵνα ἀπὸ νηστικῶν, ὡς ἐστὶν ἄξιον, προσφέρωνται, καὶ τότε ἐβεβαιώθη.

benter admittite. De fide enim Nicæni tractatus audiuimus. verum & de sacrificiis inhibendis post prandium, vt ab ieiunis, sicut dignum est offerantur, & tunc, & nunc firmatum est.

Περὶ ἀναβαπτισμάτων καὶ ἀναχειροτονιῶν, ἢ μεταβάσεως ἐπισκόπων.

De rebaptizationibus, & reordinationibus, vel translationibus Episcoporum.

μη'. ΕΚΕΙΝΟ δὲ ἀναφέρομεν ἐνταλὲν ἡμῖν τὸ καὶ ἐν τῇ συνόδῳ τῇ ἐν Καπούῃ ὁρισθὲν, ὥστε μὴ ἐξεῖναι γίνεσθαι ἀναβαπτίσεις ἢ ἀναχειροτονήσεις ἢ μετακινήσεις ἐπισκόπων. Κρεσκωνιανὸς οὖν τῆς Ρεχένσης ἀγροῦ ἐπίσκοπος καταφρονήσας τοῦ ἰδίου λαοῦ, τῇ Τουβηνένσῃ ἐπέβη ἐκκλησίᾳ, καὶ ἕως τῆς σήμερον πολλάκις ὑπομνησθεὶς κατὰ τὸ ὁρισθὲν καταλιπεῖν τὴν αὐτὴν ἐκκλησίαν, ἣν ἤδη ἐπῆλθεν, οὐχ ἤλετο. περὶ τούτου δὲ τὰ προσαγγελθέντα, βέβαια ἠκούσαμεν· καὶ αἰτοῦμεν κατὰ τὸ ἐνταλὲν ἡμῖν, ἵνα καταξιώσητε δοῦναι παρρησίαν ἐπαδείας ἡμῖν γενέσθαι· ὅτι αὕτη ἡ ἀνάγκη παρασκευάζει τῷ ἄρχοντι τῆς χώρας κατ᾽ ἐκείνου προσελθεῖν, κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, ἵνα ὁ τῇ πρᾴῳ ὑπομνήσει τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης πειθαρχῆσαι μὴ θελήσας, καὶ διορθώσασθαι τὸ ἀσυγχώρητον, αὐθεντίᾳ ἀρχοντικῇ παραχρῆμα κωλυθῇ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Φυλαχθέντος τοῦ τύπου τῆς καταστάσεως μὴ κριθῇ τῆς συνόδου ὑπάρχων· ἐὰν ἐπιεικῶς αἰτηθεὶς παρὰ τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, ἀποστῆναι παρῃτήσατο. ἐπειδὴ ἐκ τῆς οἰκείας καταφρονήσεως καὶ μονοτονίας περιῆλθεν εἰς ἀρχοντικὴν ἐξουσίαν. ΟΝΩΡΑΤΟΣ καὶ ΟΥΡΒΑΝΟΣ οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· τοῦτο οὖν πᾶσιν ἀρέσκει. Ἀπὸ πάντων ἐπισκόπων ἐλέχθη· δίκαιόν ἐστιν, ἀρέσκει.

ILLVD autem suggerimus mandatum nobis, quod etiam in Capuensi plenaria synodo videtur statutum, vt non liceat fieri rebaptizationes, reordinationes, vel translationes Episcoporum. Nam Cresconius Villa Rhegensis Episcopus, plebe sua derelicta; Tubiensem inuasit Ecclesiam, & vsque hodie commonitus, secundùm quod statutum fuerat, relinquere eandem, quam inuaserat, plebem contempsit. Aduersus istum quæ pronunciata fuerant, confirmata quidem audiuimus: sed petimus, secundùm quod nobis mandatum est, vt dignemini dare fiduciam, quò iam necessitate ipsa cogente liberum nobis sit rectorem prouinciæ secundùm statuta gloriosissimorum Principum aduersus illum adire: vt qui miti admonitione sanctitatis vestræ adquiescere noluit, & emendare inlicitum, authoritate iudiciaria protinus excludatur. AVRELIVS Episcopus dixit: Seruata forma disciplinæ non æstimabitur appetitus, si à vestra caritate modestè conuentus recedere detrectauerit: cùm fuerit, suo contemptu & contumacia faciente, etiam authoritate iudiciaria conuentus. HONORATVS & VRBANVS Episcopi dixerunt: Hoc ergo omnibus placet. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Placet, & iustum est. XLVIII.

Πόσοι ἐπίσκοποι ἐπίσκοπον χειροτονεῖν ὀφείλουσιν.

Quot Episcopi ordinare Episcopum debeant.

μθ'. ΟΝΩΡΑΤΟΣ καὶ ΟΥΡΒΑΝΟΣ ἐπίσκοποι εἶπον. Κἀκεῖνο ἡμῖν ἐνετάλη, ἐπειδὴ ἐκ τοῦ πλησίον ἀδελφοὶ ἡμῶν δύο ἐπίσκοποι τῆς Νουμιδίας χειροτονῆσαι ἐτόλ-

HONORATVS & VRBANVS Episcopi dixerunt. Et illud nobis mandatum est, vt quia proximi fratres nostri Numidiæ duo Episcopi ordinare præsum- XLIX.

pſerunt Pontificem: non niſi à XII. cenſeatis celebrari Epiſcoporum ordinationes.

AVRELIVS Epiſcopus dixit. Forma antiqua ſeruabitur, vt non minùs quàm tres ſufficiant, qui fuerint deſtinati ad Epiſcopum ordinandum. propterea quia in Tripoli fortè, & in Arzuge interiacere videntur barbaræ gentes: nam in Tripoli, vt aſſeritur, Epiſcopi ſunt quinque tantummodo, & poſſunt fortè de ipſo numero vel duo neceſſitate aliqua occupari, difficile eſt enim vt de quolibet numero omnes poſſint occurrere, nunquid debet hoc ipſum impedimento eſſe Eccleſiaſticæ vtilitati? Nam & in hac Eccleſia, ad quam dignata eſt veſtra ſanctitas conuenire, crebrò, ac pene per diem dominicam ordinandos habemus: nunquidnam frequenter duodecim potero, vel decem, vel non multò minùs aduocare Epiſcopos? ſed facile eſt mihi duos adiungere meæ paruitati vicinos. Quapropter cernit mecum caritas veſtra hoc ipſum obſeruari non poſſe.

μηνσὴν ἱερέα, κρίνατε μὴ γενέσθαι χειροτονίας ἐπισκόπων, εἰ μὴ ἀπὸ δώδεκα.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ὁ ἀρχαῖος τύπος φυλαχθήσεται, ἵνα μὴ ἥττονες τριῶν τῶν ὁρισθέντων, εἰς χειροτονίαν ἐπισκόπων ἀρκέσωσιν. διότι ἐν Τριπόλει τυχὸν καὶ ἐν Ἀρζουγὴ δῆλον παρέγκεινται βάρβαρα ἔθνη. ἐν Τριπόλει γὰρ πέντε καὶ μόνοι εἰσὶν, ὡς γινώσκετε, ἐπίσκοποι· καὶ δυνατὸν ἐξ αὐτοῦ πολλάκις τοῦ ἀριθμοῦ τοὺς δύο ἀνάγκῃ τινὶ κατέχεσθαι. δυσχερὲς γάρ ἐστιν ἐξ οἱουδήποτε ἀριθμοῦ, πάντας δύνασθαι ἀπαντῆσαι. μὴ ὀφείλει τοῦτο αὐτὸ παρεμπόδιον εἶναι τοῦ χρησίμου τῆς ἐκκλησίας. καὶ γὰρ εἰς ταύτην τὴν ἐκκλησίαν, ἣν κατηξίωσεν ἡ ὑμετέρα συνελθεῖν ἁγιωσύνη, συχνῶς καὶ σχεδὸν κατὰ κυριακὴν χειροτονουμένους ἔχομεν· μὴ ἄρα δύναμαι συνεχῶς δώδεκα ἢ δέκα, ἢ οὐχὶ πολὺ ἐλάττους συγκαλεῖν ἐπισκόπους; δύο δὲ γείτονας προσζεῦξαι εὐχερές ἐστι τῇ ἐμῇ βραχύτητι. διὸ ὁρᾷ σὺν ἐμοὶ ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, τοῦτο αὐτὸ μὴ δύνασθαι παραφυλαχθῆναι.

Quot addi debeant Epiſcopi numero ordinatorum, ſi de ordinando Epiſcopo fuerit contradictum.

Πόσοι ἐπίσκοποι προστεθῆναι ὀφείλουσι τῷ ἀριθμῷ τῶν χειροτονούντων, ἐὰν περὶ τοῦ μέλλοντος χειροτονεῖσθαι ἐπισκόπου ἀντιλογία γένηται.

L. SED & illud eſt ſtatuendum, vt quando ad eligendum Epiſcopum conuenerimus, ſiqua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata ſunt apud nos, non præſumant ad purgandum eum, qui ordinandus eſt, tres Epiſcopi iam: ſed poſtuletur ad numerum ſupradictorum, vnus vel duo, & in eadem plebe, cui ordinandus eſt, diſcutiantur primò perſonæ contradicentium. Poſtremò etiam illa, quæ obiiciuntur, pertractentur, & cùm purgatus fuerit in conſpectu publico, ita demum ordinetur. Si hoc cum veſtræ ſanctitatis animo concordat, roboretur veſtræ dignationis reſponſione.

Ab vniuerſis Epiſcopis dictum eſt: Satis placet.

ΕΚΕΙΝΟ δὲ ὁρίσαι δεῖ, ὥστε ἐάν ποτε ἱερεὺς ἐπιλογὴν ἐπισκόπου προσέλθωμεν, καὶ ἀναφυῇ τις ἀντιλογία, ἐπειδὴ τὰ τοιαῦτα παρ' ἡμῖν ἐπραγματεύθησαν, τολμηρὸν εἶναι λοιπὸν, τρεῖς μόνους πρὸς τὸ καθᾶραι τὸν χειροτονηθησόμενον εὑρεθῆναι. ἀλλὰ τῷ προλεχθέντι ἀριθμῷ προστεθῆ εἷς καὶ δύο. καὶ ἐπὶ αὐτοῦ τοῦ λαοῦ οὗ μέλλει χειροτονεῖσθαι, ἐξετασθῶσι πρῶτον τὰ πρόσωπα τῶν ἀντιλεγόντων. εἰς ὕστερον γὰρ καὶ τὰ προστεθημένα συζητηθῶσι. καὶ ὅτε καθαρὸς φανείη ἐπιδημοσίας προσώπως, εἶθ' οὕτως χειροτονηθείη· ἐὰν τοῦτο καταδέχηται ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, τῇ ὁμονοητικῇ ἀποκρίσει τοῦ ὑμετέρου ἀξιώματος βεβαιωθείη.

Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· πάνυ ἀρέσκει.

Ὡςε

Ὥστε ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας Καρχηδόνος ἀγγέλλεσθαι τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα.

να'. ΟΝΩΡΑΤΟΣ καὶ ΟΥΡΒΑΝΟΣ οἱ ἐπίσκοποι εἶπον. Ἐπειδὴ τὰ ἐν τῷ κομμονιτορίῳ ἡμῶν πάντα δεῖ συζητῆσαι, προσέθεμεν ἔτι μίαν ἐνταλὲν ἡμῖν περὶ τῆς ἡμέρας τοῦ πάσχα· ἵνα κατὰ τὸ εἰωθὸς ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας Καρχηδόνος ἀεὶ παρασκευαζώμεθα, καὶ μὴ ἐν στενῷ τοῦ χρόνου διαστήματι. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐὰν δοκῇ τῇ ἁγιωσύνῃ ὑμῶν, ἐπειδὴ μεμνήμεθα ἤδη ἐκ πολλοῦ ἡμᾶς ἐπαγγειλαμένους, ὥστε ἐν ἑκάστοις ἐνιαυτοῖς συνέρχεσθαι πρὸς τὸ συζητεῖν, ὅταν εἰς ἓν συνέλθωμεν, τότε διαδοθήσεται τοῦ ἁγίου πάσχα ἡ ἡμέρα διὰ τῶν εὑρεθησομένων ἐν τῇ συνόδῳ τοποτηρητῶν. ΟΝΩΡΑΤΟΣ καὶ ΟΥΡΒΑΝΟΣ ἐπίσκοποι εἶπον. Νῦν διὰ τῆς παρούσης συνελεύσεως αἰτοῦμεν, ἵνα γράμμασι τυπῶσαι τὰς ἡμετέρας ἐπαρχίας καταξιώσητε. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· ἀναγκαῖόν ἐστιν οὕτως γίνεσθαι.

Vt de Ecclesia Carthaginis dies Pascha nuncietur.

HONORATVS & VRBANVS Episcopi dixerunt. Quoniam de commonitorio nostro omnia tractata noscuntur, addimus etiam de die Paschæ nobis esse mandatum, vt de Ecclesia semper Carthaginensi, sicuti adsolet, instruamur, & non sub angusto temporis spatio. AVRELIVS Episcopus dixit. Si sanctitati vestræ videtur, quoniam nos spopondisse iam dudum meminimus, vt singulis quibusque annis ad tractandum conueniamus, & cùm conuenerimus in vnum, tum euulgabitur sanctus Paschæ dies per legatos, qui adfuerint Concilio. HONORATVS & VRBANVS Episcopi dixerunt. Nunc de præsenti cœtu petimus, vt literis prouinciam nostram de hac die informare dignemini. AVRELIVS Episcopus dixit: ita fiat necesse est. LI.

Περὶ τοῦ, τὰς ἐπαρχίας ἐπισκέπτεσθαι.

νβ'. ΚΑΙ ΕΚΕΙΝΟ ἡμῖν διὰ λόγου ἐντέταλται, ὥστε καὶ ἡμᾶς καταξιῶσαι τὸ ὁρισθὲν ἀπὸ τῆς ἐν Ἱππῶνι συνόδου ὀφείλομεν ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐν τῷ καιρῷ τῆς συνόδου ἐπισκέπτεσθαι, καὶ ὅτι ἐν τούτῳ καὶ τῷ ἄλλῳ ἐνιαυτῷ ὑπερέθεσθε κατὰ τάξιν ἐπισκέψασθαι τὴν Μαυριτανίαν. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Τότε περὶ τῆς τῶν Μαυριτανῶν χώρας οὐδὲν ὡρίσαμεν, διὰ τὸ εἰς τὰ τέλη τῆς Ἀφρικῆς κεῖσθαι αὐτὴν, καὶ ὅτι τῷ βαρβαρικῷ παράκειται· ὁ δὲ θεὸς παράσχοι ἐκ περιουσίας δύνασθαι ἡμᾶς καὶ μὴ ἐπαγγελλομένους τοῦτο ποιεῖν, καὶ παραγίνεσθαι εἰς τὴν χώραν ὑμῶν. ὀφείλετε γὰρ ἐννοεῖν, ἀδελφοὶ, ὅτι ἐὰν λογισμὸς ἀπαιτῇ τοῦτο περὶ ἑαυτὸν διεξελθεῖν, ἠδύναντο καὶ οἱ Τριπολιτανοὶ καὶ οἱ Ἀρζουΐτανοὶ ἀδελφοί.

De visitandis prouinciis.

HONORATVS & VRBANVS Episcopi dixerunt. Et illud nobis verbo mandatum est, vt quia constitutum est in Concilio Hipponensi, singulas debere prouincias tempore Concilij visitandas esse, dignemini etiam, quod hoc anno secundùm ordinem distulistis, vel alio anno Mauritaniam prouinciam visitare. AVRELIVS Episcopus dixit: Tunc de prouincia Mauritania, propterea quòd in finibus Africæ posita sit, nihil statuimus, siquidem vicinæ sunt barbarico: sed præstet Deus, vt ex abundanti non pollicentes venire possimus ad vestram prouinciam. Cogitare enim debetis, fratres, quia hoc sibi, & Tripolitani, & Arzugitani fratres potuerunt exigere, si ratio pateretur. LII.

Ὥστε τὰς διοικήσεις, εἰ μὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ ἰδίου ἐπισκόπου, ἐπίσκοπον ἕτερον μὴ δέχεσθαι.

νγ'. ΕΠΙΓΟΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐν πολλαῖς συνόδοις ὥρισται συνεδρίῳ ἱερατικῷ, ἵνα τὰ

Vt diœceses, nisi ex consensu Episcopi proprij, Episcopum non accipiant.

EPIGONVS Episcopus dixit. Multis Conciliis hoc statutum à cœtu sacerdotali est, vt plebes, LIII.

quæ in diœcesibus ab Episcopis retinentur quæ Episcopos nunquam habuerunt, non nisi cum voluntate eius Episcopi à quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est Episcopos. At verò quia nonnulli dominatu quodam adepto communionem fratrum abhorrent, vel certè, cùm deprauati fuerint, quasi in quadam arce tyrannica sibi dominatum vendicant, quod plerique tumidi, atque stolidi aduersus Episcopum suas ceruices erigunt presbyteri, vel conuiuiis sibi concinnantes plebem, vel certè persuasu maligno, vt illicito fauore eosdem velint sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mentis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpe oppressisti, non curando tales petitores. Sed propter eorum malos cogitatus, & prauè continuata consilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in diœcesi semper subiacuit, nec vnquam proprium Episcopum habuit. Quapropter si vniuerso sanctissimo cœtui placet hoc, quod prosequutus sum, confirmetur. AVRELIVS Episcopus dixit. Fratris, & consacerdotis nostri prosequutioni non obsisto: sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sanè, qui fuerint concordes, non solùm circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt, vt dictum est, earum scalpentes aures, blandi ad seducendum, vitiosæ vitæ homines, vel certè inflati, & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conuenti ad Concilium venire detrectant: sua fortè ne prodantur flagitia metuentes. Dico, si placet, circa hos, non tantùm diœceses non esse seruandas, verùm & de propria Ecclesia, quæ illis malè fauerit, omnimodo adnitendum vt etiam authoritate publica reiiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris remoueantur. Oportet enim, vt qui vniuersis fratribus, ac toto Concilio inhæserit, non so-

πλήθη τὰ ἐν ταῖς παροικίαις ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων κατεχόμενα τὰ ἴδιον ἐπίσκοπον μηδέποτε ἐσχηκότα, εἰ μὴ κατὰ συναίρεσιν τοῦ ἐπισκόπου, παρ' οὗ ἐξ ἀρχῆς κατέχονται, μὴ λαμβάνοιεν ἰθυντὰς ἰδίους, τουτέστιν ἐπισκόπους. ἐπειδὴ τινες δηλαδὴ τυραννίδος τινὸς ἐπιτετυχηκότες, τὴν τῶν ἀδελφῶν κοινωνίαν ἀποστρέφονται· καὶ ὅταν ἢ ἀποφαυλισθῶσιν, ὡς ἂν εἴ τινι παλαιᾷ τυραννίδι δεσποτείας ἑαυτοῖς ἐκδικοῦσιν· πολλοὶ δὲ καὶ ἐκ τῶν πρεσβυτέρων φυσιούμενοι καὶ μωροὶ, τοὺς αὐχένας ἐπανιστῶσι κατὰ τῶν οἰκείων ἐπισκόπων, ὃ πλῆθος συμποσίοις καὶ κακοηθέσι συμβουλίαις διεγείροντες, ὡς ἀτάκτῳ εὐνοίᾳ τούτους ἑαυτοῖς ἰθυντὰς καθιστάνειν· τοῦτο δὲ ἐπισήμως εὐκταῖον παρὰ τῆς ὑμετέρας κατέχομεν διανοίας, πιστότατε ἀδελφὲ Αὐρήλιε, ὅτι πολλάκις τὰς τοιαύτας ὁρμὰς μὴ προσδεχόμενος ἐκώλυσας. διὰ δὲ τὰς τῶν τοιούτων κακοθελεῖς ἐννοίας, καὶ τὰ φαύλως συμφρονούμενα βουλεύματα, τοῦτο λέγω, μὴ ὀφείλειν καθηγητὴν ἴδιον δέξασθαι τὸ πλῆθος τὸ ἐν τῇ λεγομένῃ παροικίᾳ ὑποκείμενον ἀρχαίῳ ἐπισκόπῳ, καὶ μηδέποτε ἴδιον ἐπίσκοπον ἐσχηκός. διὸ ἐὰν συμπάσῃ τῇ ἁγιωτάτῃ συνόδῳ ἀρέσκῃ ὃ παρ' ἐμοῦ, βεβαιωθῇ. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου ἡμῶν τῇ ἐξακολουθήσει οὐκ ἀνθίσταμαι, ἀλλὰ τοῦτο ἐμὲ καὶ πεποιηκότα καὶ ποιήσοντα ὁμολογῶ δηλαδὴ περὶ τοὺς ὁμονοοῦντας, οὐ μόνον τῇ ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ καὶ πάσῃ τῇ ἱερατικῇ συγκληρώσει. Εἰσὶ γὰρ πλεῖστοι συμπνέοντες τοῖς οἰκείοις πλήθεσιν, ἅ τινα ὡς λέλεκται ἀπατῶσι κνήθοντες τὰς ἀκοὰς αὐτῶν, καὶ κολακεύοντες πρὸς ἑαυτοὺς ἀνθρώπους κατεγνωσμένου βίου· μᾶλλον δὲ φυσιούμενοι καὶ ἐκ τῆς συγκληρώσεως ταύτης ἑαυτοὺς χωρίζοντες· οἵ τινες τῷ ἰδίῳ πλήθει ἐπερειδόμενοι, πολλάκις συγκληθέντες ἐλθεῖν εἰς σύνοδον παραιτοῦνται, ὡς φοβούμενοι μή πως τὰ τούτων ἀτοπήματα φανερωθῶσιν. λέγω οὖν, ἐὰν δοκῇ, ὀφείλομεν παντὶ τρόπῳ ἀγωνίσασθαι, τούτοις μὴ μόνον τὰς τοιαύτας διοικήσεις, ἀλλὰ μηδὲ τὰς ἰδίας ἐκκλησίας τὰς κακῶς εἰς αὐτοὺς περιελθούσας, καὶ ἵνα αὐθεντικῶς δημοσίᾳ ἐκβάλλωνται, καὶ αὐτῇ τῇ τῶν πρωτευόντων καθέδρᾳ ἀποκινῶνται. χρὴ γὰρ τοὺς σύμπασι τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ ὅλῃ τῇ συνόδῳ προσκολλωμένους, μὴ μό-

νον τὴν οἰκείαν κατέχειν δικαίως καθέδραν, ἀλλ' ἐπὶ μὴν τὰς τοιαύτας διοικήσεις κεκτῆσθαι. τοὺς δὲ δοκοῦντας τοῖς ἰδίοις ὄχλοις ἀρκεῖσθαι, καὶ τῆς ἀδελφικῆς ἀγάπης καταφρονοῦντας, μὴ μόνον τὰς διοικήσεις ἀπολύειν, ἀλλ' ἐπὶ μὴν, ὡς εἶπον, καὶ τὴν ἰδίων τόπων ἀρχοντικῇ στερῆσαι ὡς ἀντάρτας δυναστείᾳ. ΟΝΩΡΑΤΟΣ καὶ ΟΥΡΒΑΝΟΣ ἐπίσκοποι εἶπον. Η μεγίστη πρόνοια τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης ταῖς πάντων διανοίαις ἐνεκαθέσθη, καὶ λογιζόμεθα ὀφείλειν τῇ πάντων ἀποκρίσει βεβαιωθῆναι τὴν ὑμετέραν ἐξακολούθησιν. Σύμπαντες οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· ἀρέσκει, ἀρέσκει.

Περὶ τοῦ, ἀλλοτρίους κληρικοὺς μηδαμῶς παρ' ἑτέρων ὑποδέχεσθαι ἐπισκόπων.

νδ'. ΕΠΙΓΟΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐν πολλαῖς συνόδοις τοῦτο ὁρισθὲν, καὶ νῦν ἐπὶ μὴν ἐκ τῆς ὑμετέρας ἐβεβαιώθη συνέσεως, μακαριώτατοι ἀδελφοὶ, ὥστε μηδένα ἐπίσκοπον ἰδιοποιεῖσθαι ἀλλότριον κληρικὸν, παρὰ τὴν κρίσιν τοῦ προτέρου αὐτοῦ ἐπισκόπου. ἀναφέρω δὲ Ἰουλιανὸν ἀχαρίστως ἐνεχθέντα περὶ τὰς διὰ τῆς ἐμῆς βραχύτητος εἰς αὐτὸν σωρευθείσας τοσαύτας τοῦ θεοῦ εὐεργεσίας, καὶ οὕτως προπετῶς καὶ τολμηρῶς διαγενόμενον, ὥστε τὸν ἀπὸ νηπίας ἡλικίας ὑπ' ἐμοῦ βαπτισθέντα, τὸν καὶ διὰ πολλὴν ἔνδειαν ἐξ αὐτοῦ παραδοθέντα μοι, καὶ ἐπὶ πολλὰ ἔτη ἐξ ἐμοῦ τραφέντα καὶ αὐξηθέντα· τὸν, ὡς εἶπον, ἐν τῇ ἐμῇ ἐκκλησίᾳ τῇ χειρὶ τῆς ἐμῆς μετριότητος βαπτισθέντα, καὶ δεικνύμενον ἐν τῇ τῶν Μαππαλιτῶν παροικίᾳ ἀναγνώστην γενόμενον, καὶ ἐπὶ δύο ἔτη ἐκεῖσε ἀναγινώσκοντα. τοῦτον οὐκ οἶδα ποίᾳ καταφρονήσει τῆς ἐμῆς μετριότητος ἁρπάσαι τὸν αὐτὸν Ἰουλιανὸν, καὶ λέγειν πολίτην τοῦ διαφέροντος αὐτῷ Βαζαριτανοῦ τόπου, καὶ παρὰ τὴν ἐμὴν γνώμην τούτῳ καταχρῆσθαι· καὶ γὰρ καὶ διάκονον τοῦτον ἐχειροτόνησεν. τοῦτο εἰ ἔξεστιν, γνωσθῇ ὑμῖν ἡ τοιαύτη ἄδεια, μακαριώτατοι ἀδελφοί· εἰ δὲ μήγε, τὸ οὕτως ἀναιδὲς κωλυθῇ, ἵνα μὴ ὁ λεχθεὶς Ἰουλιανὸς ἐπικοινωνῇ ἀλλοτρίοις. ΝΟΥΜΗΔΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐὰν μὴ ἐρωτηθείσης μηδὲ αἰτηθείσης τῆς σῆς ἀξίας φανείη τοῦτο πράξας Ἰουλιανὸς, κρίνωμεν πάντες ἀδίκως γενόμενον καὶ μὴ ἀξίως· διὸ εἰ μὴ ὁ αὐτὸς Ἰουλιανὸς διορθώσηται τὴν οἰκείαν πλάνην, καὶ μετὰ ἀποθεραπεύσεως τῷ ὑμετέρῳ λαῷ τὸν αὐτὸν ἀποκαταστήσῃ κληρικὸν, ὃν ἐτόλμησεν χειροτονῆσαι, κατὰ τὴν

lùm ſuam iure integro, ſed & diœceſes poſſideat. At verò, qui ſibimet putant plebes ſuas ſufficere, fraterna dilectione contempta, non tantùm diœceſes amittant, ſed, vt dixi, etiam propriis publica careant authoritate, vt rebelles. HONORATVS & VRBANVS Epiſcopi dixerunt. Summa prouiſio ſanctitatis tuæ cohæſit mentibus ſingulorum, & puto, omnium reſponſione ea quæ proſequi dignatus es, roboranda. Vniuerſi Epiſcopi dixerunt: placet, placet.

Vt alienus clericus minimè ſuſcipiatur ab alio.

EPIGONVS Epiſcopus dixit. In multis Conciliis hoc ſtatutum eſt, etiam nunc hoc confirmandum eſt à veſtra prudentia, beatiſſimi fratres, vt clericum alienum nullus ſibi præripiat Epiſcopus præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus. Dico autem Iulianum, qui ingratus eſt Dei beneficiis per meam paruitatem in ſe conlatis, ita temerarium, & audacem extitiſſe, vt eum, qui à me baptizatus eſt, cùm eſſet puer egentiſſimus, mihi ab eodem commendatus, cúmque multis annis à me aleretur, atque increſceret, hunc, vt dixi, baptizatum eſſe in Eccleſia mea per manum paruitatis meæ conſtat. Idem in diœceſi Mappalienſi lector eſſe cœperat, immo annis ferme duobus legerat. Neſcio quo contemptu humilitatis meæ, idem Iulianus eum arripuit, quem dicit quaſi proprium ciuem ſui loci Vazaritani, me inconſulto vſurpare: nam & diaconum illum ordinauit. Hoc ſi licet, pateat hæc licentia à vobis, beatiſſimi fratres, ſi minùs, tam impudens cohibeatur, ne ſe miſceat communioni cuiuſquam. NVMIDIVS Epiſcopus dixit. Si non poſtulata, neque conſulta tua dignatione id videtur feciſſe Iulianus, iudicamus omnes iniquè factum, atque indignè. Quapropter niſi idem Iulianus correxerit errorem ſuum, & cum ſatisfactione eundem clericum, quem fuerat auſus ordinare, reuocauerit tuæ plebi, contra ſta- LIV.

tuta Concilij faciens, contumaciæ ſuæ ſeparatus à nobis, excipiet iudicium. EPIGONIVS Epiſcopus dixit. Ætate patet, & ipſa promotione antiquiſſimus, vir laudabilis, frater & collega noſter Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Vt Carthaginenſi Epiſcopo, vnde voluerit, clericum liceat ordinare.

LV. AVRELIVS Epiſcopus dixit. Sermonem meum admittite fratres. Contingit nonnunquam, vt poſtulentur ab Eccleſiis, quæ præpoſitis egent, vel preſbyteris, vel Epiſcopis: & tamen memor ſtatutorum id ſequor, vt conueniam Epiſcopum eius, atque ei inculcem, quòd eius clericus à qualibet Eccleſia poſtuletur. Sed fortè in hodierno non reluctati ſunt & nequando contingat, vt reluctentur, cùm fuerint à me in hac cauſa poſtulati: quem ſcitis multarum Eccleſiarum, & ordinandorum curam ſuſtinere. Iuſtum eſt ergo, vt quemlibet conſacerdotum conueniam cùm duobus è conſortio noſtro, vel tribus teſtibus: ſin verò indeuotus extiterit, quid cenſet caritas veſtra faciendum? Ego enim cunctarum Eccleſiarum, dignatione Dei, vt ſcitis fratres, ſolicitudinem ſuſtineo. NVMIDIVS Epiſcopus dixit. Fuit ſemper hæc licentia huic ſedi, vt vnde vellet, & de cuius nomine fuiſſet conuentus, pro deſiderio cuiuſque Eccleſiæ ordinaret Epiſcopum. EPIGONIVS Epiſcopus dixit. Bonitas ſequeſtrat poſſibilitatem, minùs enim præſumis, frater, cùm te bonum, & clementem omnibus reddis, habes enim hoc in arbitrio, ſatis eſt, vt ſatisfiat perſonæ vniuſcuiuſque Epiſcopi in prima tantummodo conuentione. Si autem quod libet huic ſedi vendicandum ſibi fuerit arbitratus, neceſſe habes tu omnes Eccleſias ſuffulcire, vnde tibi non poteſtatem damus, ſed tua adſignamus, vt liceat voluntati tuæ & ſemper tenere quem voles, vt præpoſitos plebibus, vel Eccleſiis conſtituas,

ὁρισθέντων τῇ συνόδῳ πράττων· καὶ χωρισθεὶς ἀφ' ἡμῶν τῆς οἰκείας μονοζωνίας ἀπενέγκει τὴν κρίσιν. ΕΠΙΓΟΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ὁ κατὰ τὴν χεῖραν πατὴρ, καὶ αὐτῇ τῇ προκοπῇ ἀρχαιότατος καὶ ἐπαινετὸς ἀνὴρ ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Βίκτωρ, τὴν αἴτησιν ταύτην γενικὴν βούλεται ἐπὶ πᾶσιν ἐκτελεσθῆναι.

Περὶ τοῦ, ἐξεῖναι τῷ ἐπισκόπῳ Καρχηδόνος, ὅθεν θέλει, κληρικὸν χειροτονεῖν.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Τοὺς λόγους μου προσδέξασθε ἀδελφοί. συνέβη πολλάκις αἰτηθῆναί με ἀπὸ ἐκκλησιαστικῶν ἐνδεομένων διακόνων ἢ πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων. καὶ ὅμως μεμνημένος τῶν ὁρισθέντων, τούτοις ἔπεμψα, ὥστε συνελθεῖν με τῷ ἐπισκόπῳ αὐτοῦ τοῦ ζητουμένου κληρικοῦ· καὶ ταῦτα αὐτὰ ἐμφανίσαι, ὅτι κληρικὸν αὐτοῦ αἰτοῦνται οἱ τῆς οἱασδήποτε ἐκκλησίας. Ἰδοὺ οὖν ἐπὶ τοῦ παρόντος οὐκ ἀντιλέγουσιν· διὰ δὲ τὸ μὴ μετὰ ταῦτα συμβῆναι, τοῦτ' ἔστιν ἐναντιωθῆναί μοι τοὺς ἐν τούτῳ τῷ πράγματι παρ' ἐμοῦ αἰτουμένους. ἐπειδὴ οἴδατε πολλῶν ἐκκλησιῶν καὶ χειροτονιῶν φροντίδα με βαστάζειν, ᾡτινιδήποτε τῶν συνιερέων συνελθῶ μετὰ δύο ἢ τριῶν μαρτύρων τῆς ὑμετέρας συγκληρώσεως, ἐὰν ἀκαθοσίωτος εὑρεθείη, δίκαιόν ἐστι κρῖναι τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, τί δεῖ ποιῆσαι. ἐγὼ γάρ, ὡς ἴστε ἀδελφοί, κατὰ συγχώρησιν θεοῦ πολλῶν ἐκκλησιῶν φροντίδας ἀντέχομαι. ΝΟΥΜΗΔΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἀεὶ ὑπῆρξεν ἡ αὐθεντεία αὕτη τῷ θρόνῳ τούτῳ, ἵνα ὅθεν θέλει, καὶ περὶ οὑδήποτε προσεβάλη ὀνόματος κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν ἑκάστης ἐκκλησίας ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπον. ΕΠΙΓΟΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἡ ἀγαθοτελεία μεσάζει τὴν ἐξουσίαν· ἧττον γὰρ τολμᾷς, ἤπερ δύνῃ, ἀδελφέ, ἐν τῷ πᾶσιν ἑαυτὸν ἀποδεικνύειν ἀγαθὸν καὶ φιλάνθρωπον· ἔχει γὰρ τοῦτο ἐν τῇ κρίσει σου, τό, ἀποθεραπεῦσαι ἑνὸς ἑκάστου ἐπισκόπου τὸ πρόσωπον· ἐν πρώτῃ δὲ καὶ μόνον συνηθείᾳ, εἰ συνείδησις ἐστιν ἐξουσίας ταύτῃ τῇ καθέδρᾳ εἶναι ἐκδικητέον. ἐπειδὴ ἀνάγκην ἔχεις αὐτὸς πάσας τὰς ἐκκλησίας ὑποστηρίζειν. ὅθεν ἐξουσίαν σοι ἡμεῖς οὐ δίδομεν, ἀλλ' ἐπισφραγίζομεν ταύτην τῇ σῇ προαιρέσει, ὥστε ἐξεῖναι ἀεὶ κρατεῖν ὃν ἂν θέλῃς, καὶ προχειρίζεσθαι προεστῶτας ταῖς ἐκκλησίαις, καὶ ταῖς λοιπαῖς

τοῖς ζητουμένοις καὶ ὅθεν συνίδοις. ΠΟΣΤΟΥΜΕΤΙΑΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Εἶτα, ἐάν τις ἕνα καὶ μόνον ἔχῃ πρεσβύτερον, μὴ ὀφείλει καὶ αὐτὸς ὁ εἷς ἐξ αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι; ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Κατὰ συγχώρησιν θεοῦ δύναται ὁ εἷς ἐπίσκοπος πολλοὺς χειροτονεῖν πρεσβυτέρους· πρεσβύτερος δὲ πρὸς ἐπισκοπὴν ἐπιτήδειος δυσχερῶς εὑρίσκεται. διὸ ἐάν τις εὑρεθῇ ἔχων ἕνα μόνον πρεσβύτερον, καὶ αὐτὸν ἐπιτήδειον τῇ ἐπισκοπῇ, καὶ αὐτὸν τὸν ἕνα ὀφείλει δοῦναι πρὸς χειροτονίαν. ΠΟΣΤΟΥΜΕΤΙΑΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Οὐκοῦν ἐὰν ἄλλος ἐπίσκοπος ἔχῃ πλῆθος κληρικῶν, ὀφείλει μοι τὸ ἕτερον πλῆθος συνελθεῖν. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. δηλαδὴ ὃν τρόπον σὺ τῇ ἑτέρᾳ ἐκκλησίᾳ συνῆλθες, συνωθήσεται καὶ ὁ τοὺς πλείονας ἔχων κληρικούς, ἕνα ἐξ αὐτῶν εἰς χειροτονίαν σοι δαψιλεύσασθαι.

Περὶ τοῦ τοὺς ἐν ταῖς παροικίαις χειροτονουμένους ἐπισκόπους μή τινα ἑαυτοῖς ἐκδικεῖν διοίκησιν.

νϛʹ. ΟΝΩΡΑΤΟΣ καὶ ΟΥΡΒΑΝΟΣ οἱ ἐπίσκοποι εἶπον. Ἠκούσαμεν ὁρισθὲν, ἵνα αἱ παροικίαι μὴ ἀξιοῦνται λαμβάνειν ἐπισκόπους, εἰ μὴ κατὰ συναίνεσιν τούτου, ὑφ' ὃν καθίσταντο· ἐν δὲ τῇ χώρᾳ ἡμῶν κατὰ συγχώρησιν τοῦ ἐξ ἀρχῆς κατέχοντος τὰς διοικήσεις ἐπισκόπου, τινὲς εἰς τὰς αὐτὰς παροικίας χειροτονηθέντες ἐπίσκοποι ἑαυτοῖς ἔτι μὴν ἑτέρας διεκδικοῦσιν· τοῦτο καὶ κωλυθῆναι τῇ ἀγάπῃ τῆς ὑμετέρας κρίσεως, καὶ ἀπαρτισθῆναι τοῦ λοιποῦ ὀφείλει. ΕΠΙΓΟΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἑκάστῳ ἐπισκόπῳ τὸ πρέπον ἐφυλάχθη, ἵνα ἐκ τῆς συγκτησίας τῶν παροικιῶν μηδὲν ἀποδρεφθείη πρὸς τὸ ἴδιον κτήσασθαι ἐπίσκοπον, εἰ μὴ κατὰ συναίνεσιν τοῦ τὴν ἐξουσίαν ἔχοντος. ἐὰν δὲ αὐτὸς παραχωρήσῃ ὥστε τὴν αὐτὴν διοίκησιν ἐπιτραπεῖσαν ἴδιον κτήσασθαι ἐπίσκοπον, εἰς τὰς λοιπὰς τὸν προχειρισθέντα μὴ ἐπιβαλλέσθαι διοικήσεις, διότι μία ἐκ τοῦ σώματος τῶν πολλῶν ἀφαιρεθεῖσα αὐτὴ καὶ μόνη ἠξιώθη τιμὴν ἰδίας ἐπισκοπῆς ἀναδέξασθαι. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Οὐκ ἀμφιβάλλω τῇ πάντων ὑμῶν ἀγάπῃ ἀρέσκειν, ὥστε τὸν κατὰ τὴν συγχώρησιν τοῦ προτέρου ἐπισκόπου ἐν τῇ διοικήσει προχειρισθέντα ἐπίσκοπον μόνον αὐτὸν

qui postulati fuerint, & vnde volueris. POSTHVMIANVS Episcopus dixit. Deinde, qui vnum habuerit, nunquid debet illi vnus presbyter auferri? AVRELIVS Episcopus dixit. Sed Episcopus vnus esse potest, per quem dignatione diuina presbyteri multi constitui possint, vnus autem Episcopus difficilè inuenitur constituendus. Quapropter si necessarium Episcopatui quis habuerit presbyterum, & vnum, vt dixisti frater, habuerit: etiam ipsum ad promotionem dare debebit. POSTHVMIANVS Episcopus dixit. Ergo si habet alius abundantes clericos, debet mihi alia plebs subuenire. AVRELIVS Episcopus dixit. Sanè quando tu Ecclesiæ alteri subueneris, persuadebitur illi, qui plures habet clericos, vt vnum tibi ordinandum largiatur.

Vt Episcopi, qui in diœcesibus fuerint ordinati, diœcesim sibi nullam vindicent.

HONORATVS & VRBANVS Episcopi dixerunt. Audiuimus constitutum, vt diœceses non mereantur Episcopos accipere, nisi consensu eius, sub quo fuerant constitutæ: sed in prouincia nostra cùm aliqui fortè in diœcesi, concedente eo Episcopo, in cuius potestate fuerant constitutæ, ordinati sunt Episcopi, etiam diœceses sibi vindicant, hoc & corrigi caritatis vestræ iudicio, & inhiberi de cætero debet. EPIGONIVS Episcopus dixit. Singulis Episcopis seruatum est, quod decebat: vt ex massa diœcesium nulla carperetur, vt proprium Episcopum habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim si concesserit, vt eadem diœcesis permissa proprium tantùm Episcopum habeat, cæteras sibi non vindicet diœceses, quia exempta de fasce multarum sola meruit honorem Episcopatus suscipere. AVRELIVS Episcopus dixit. Non dubito caritati vestræ omnium placere, eum, qui in diœcesi concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem LVI.

retinere plebem, in qua fuerat ordinatus. Quoniam igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro conuenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi Episcopi dixerunt. Omnia nobis hæc placuerunt, & hæc nostra subscriptione firmauimus, & subscripserunt. AVRELIVS Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi, similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

κατέχειν τὸν λαὸν εἰς ὃν ἐχειροτονήθη. ἐπειδὴ οὖν πάντα νομίζω εἶναι πεπραγματευμένα, ἐὰν πάντα συγχωρεῖ τῷ λογισμῷ ὑμῶν, πάντα βεβαιώσατε τῇ ὑμετέρᾳ ἐκφωνήσει. ΠΑΝΤΕΣ οἱ ἐπίσκοποι εἶπον. πᾶσιν ἡμῖν ταῦτα ἤρεσεν· καὶ τῇ ἡμετέρᾳ ὑπογραφῇ ταῦτα βεβαιοῦμεν. Καὶ ὑπέγραψαν. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας Καρχηδόνος τῷ παρόντι δεκρέτῳ συναίνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν.

In hoc Concilio statutum est, vt Episcopi sine formata non nauigent.

Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ ὡρίσθη, ἵνα ἐπίσκοπος χωρὶς ἀπολυτικῆς μὴ πλεύσῃ.

CONCILIVM CARTHAGINENSE. CCCCVII.

CÆSARIO, & Attico VV. CC. Conss. sexto Kal. Iulias Carthagine, placuit, vt nullus Episcoporum nauiget sine formata Primatis. Gesta in authenticis, qui quæret, inueniet.

ΕΠΙ Καισαρίου καὶ Ἀττικοῦ, τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων, τῇ πρὸ ἓξ καλανδῶν Ἰουλίων, ἤρεσε μηδένα τῶν ἐπισκόπων πλεῖν χωρὶς ἀπολυτικῆς τοῦ πρωτεύοντος. Τὰ πεπραγμένα ὁ ζητῶν, ἐν τοῖς αὐθεντικοῖς εὑρήσει.

De Concilio isto legati ad Imperatores infra scripti diriguntur Episcopi.

Ἐκ τῆς συνόδου ταύτης τοποτηρηταὶ πρὸς βασιλέας ὑπογεγραμμένοι ἐπίσκοποι ἀποστέλλονται.

CONCILIVM CARTHAGINENSE. CCCCXIX.

POST Consulatum gloriosissimi Imperatoris Honorij Augusti IV. & Eutychiani V. C. quinto Kal. Maias. Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ. In hoc Concilio legationem susceperunt Epigonius, & Vincentius Episcopi: vt pro confugientibus ad Ecclesiam, quocunque reatu inuolutis legem de gloriosissimis Principibus mereantur, nequis eos audeat abstrahere.

ΜΕΤΑ τὴν ὑπατείαν τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, Ὀνωρίου αὐγούστου τὸ τέταρτον καὶ Εὐτυχιανοῦ τοῦ λαμπροτάτου, τῇ πρὸ πέντε καλανδῶν Μαΐων, ἐν Καρχηδόνι εἰς τὸ σήκρητον τῆς ῥεστιτούτης ἐκκλησίας. Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ τοποτηρησίαν ἀνεδέξαντο Ἐπιγόνιος καὶ Βικέντιος οἱ ἐπίσκοποι· ἵνα νόμον ἀξιωθῶσιν παρὰ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων περὶ τῶν καταφευγόντων εἰς τὴν ἐκκλησίαν, καὶ οἱαισδήποτε ἐγκεκλεισμένων εὐθύναις, ὥστε μηδένα τολμᾶν ἀποσπᾶν.

In hoc Concilio legatio destinatur ad Romanum, & Mediolanensem Episcopos, de paruulis, qui apud hæreticos baptizati sunt: & ad Imperatorem de idolorum reliquiis auferendis, & de aliis rebus quamplurimis.

Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ πρεσβεία ἀποστέλλεται πρὸς τοὺς Ῥώμης καὶ Μεδιολάνου ἐπισκόπους περὶ τῶν νηπίων τῶν παρὰ τοῖς αἱρετικοῖς βαπτισθέντων· καὶ παρὰ τῷ βασιλεῖ δὲ, περὶ τοῦ τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν εἰδώλων ἀφαιρεθῆναι, καὶ περὶ ἄλλων δὲ πλείστων πραγμάτων.

CONCILIVM CARTHAGINENSE. CCCCI.

POST Consulatum Fl. Stiliconis V. C. XVI. Kal. Iulias. Carthagine, in secretario basilicæ Restitutæ. Cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis suis consedisset adstantibus diaconis. AVRELIVS Episcopus dixit. Ecclesiarum Dei per Africam constitutarum neces-

ΜΕΤΑ τὴν ὑπατείαν Φλαβίου Στελίχωνος τοῦ λαμπροτάτου, τῇ πρὸ δεκαὲξ καλανδῶν Ἰουλίων, ἐν Καρχηδόνι εἰς τὸ σήκρητον τῆς ῥεστιτούτης ἐκκλησίας, προκαθίσας ἅμα τοῖς συνεπισκόποις αὐτοῦ, παρεστώτων τῶν διακόνων. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. τῶν ἐκκλησιῶν τοῦ θεοῦ τῶν ἀνὰ πᾶσαν τὴν τῶν Ἄφρων χώραν καθιδρυμένων

τὰς ἀνάγκας ἀκριβῶς ἅμα ἐμοὶ ἐπίσαται ἡ ὑμετέρα ἀγάπη, ἁγιώτατοι ἀδελφοί· καὶ ἐπειδὴ τοῦ κυρίου παρέχοντος κἂν ἐν μέρει συνήχθη ἡ παρουσία τῆς ὁσίας ὑμῶν συνελεύσεως, δοκεῖ μοι εἰς μέσον προσκομίσαι ταύτας, ὡς εἴρηται, ἀνάγκας, ἅσπερ οἰκείᾳ φροντίδι ἠδυνήθην ἀνιχνεῦσαι ἅς τινας ἡνίκα ἐπικυρώσῃ ἡ ὑμετέρα εἰλικρινότης, ἀκόλουθον ἔσαι ἀποδέξασθαι ἕνα συνιερέα ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἀριθμοῦ, τὸν ὀφείλοντα τῇ τοῦ κυρίου βοηθείᾳ διὰ τῶν εὐχῶν ὑμῶν, ταύτας αὐτὰς τὰς ἀνάγκας ἀναδέξασθαι, καὶ ἀνδρείως ἐξανυσέας ἀποκομίσαι πρὸς τὰ περαματικὰ τῆς Ἰταλίας μέρη, ὅσις δυνηθῇ αὐτήν τε τὴν ἀνάγκην καὶ τὸν πόνον καὶ τὴν ἔνδειαν ἡμῶν παραστῆσαι τοῖς ἁγιωτάτοις ἀδελφοῖς καὶ συλλειτουργοῖς ἡμῶν· τοῦτο μὲν, Ἀναστασίῳ τῷ προσκυνητῷ ἁγίῳ τῆς ἀποσολικῆς καθέδρας ἐπισκόπῳ· τοῦτο δὲ ἐπὶ μὴν, τῷ ἁγιωτάτῳ ἀδελφῷ Βενερίῳ τῷ ἱερεῖ τῆς ἐν Μεδιολάνῳ ἐκκλησίας. ἐκ τούτων γὰρ τῶν θρόνων ἐκωλύθη, ὅπερ ἐπηγνοῖεν κοινῷ κινδύνῳ μεγάλως ὀφείλειν προνοηθῆναι· ὅτι τοσαύτη ἐστὶ κληρικῶν ἔνδεια, καὶ πολλαὶ ἐκκλησίαι οὕτως ὑπάρχουσιν ἔρημοι, ὡς μηδένα διάκονον κἂν ἀγράμματον ἔχειν εὑρίσκεσθαι. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀνωτέρων βαθμῶν καὶ τάξεων, σιωπητέον ὑπολαμβάνω· ἐπειδὴ, ὡς εἶπον, ἐὰν ἡ τοῦ διακόνου ὑπουργία οὐκ εὐχερῶς εὑρίσκηται, πολλῷ πλέον περὶ τῶν ἀνωτέρων τιμῶν καταδῆλον ὑπάρχει. καὶ τοὺς καθημερινοὺς θρήνους τῶν διαφόρων καὶ σχεδὸν ἀποθνησκόντων λαῶν τοῦ λοιποῦ οὐχ ὑποφέρομεν οἷς εἰ μὴ δέ ποτε θελήσωμεν βοηθῆσαι, βαρυτάτη καὶ ἀναπολόγητος αἰτία τῶν ἀπολλυμένων ψυχῶν ἐκδέχεται ἡμᾶς παρὰ τῷ θεῷ.

Ὥστε τοὺς μικροὺς παρὰ τοῖς Δονατισταῖς βαπτιζομένους ἐν τῇ καθολικῇ κληρικοὺς χειροτονεῖσθαι.

νζ. ΔΙΟ ἐπειδὴ ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ συνόδῳ ὁρισθὲν μέμνηται ἅμα ἐμοὶ ἡ ὑμετέρα ὁμοψυχία, ὥστε τοὺς παρὰ τοῖς Δονατισταῖς μικροὺς βαπτιζομένους, μηδέπω δυναμένους γινώσκειν τῆς πλάνης αὐτῶν τὸν ὄλεθρον, μετὰ τὸ εἰς χεῖραν λογισμοῦ δεχθ-

sitates mecum optimè nouit caritas vestra, sanctissimi fratres: & quoniam præstitit Dominus vt ex aliqua parte sancti cœtus vestri esset congregata præsentia, videtur mihi, vt has easdem necessitates, quas pro solicitudine nostra indagare potuimus, in medium proferamus, quas cùm approbauerit vestra sinceritas, sit consequens, eligendum esse vnum à nostro numero consacerdotem, qui auxiliante Domino, orationibus vestris, & has ipsas necessitates suscipere possit, & gnauiter peragendas implere, perrecturus ad transmarinas Italiæ partes, vt tam sanctis fratribus, & consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri Anastasio, Sedis Apostolicæ Episcopo, quàm etiam sancto fratri Venerio sacerdoti Mediolanensis Ecclesiæ, necessitatem ipsam, ac dolorem, atque inopiam nostram valeat intimare. Ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum, quod nouerint communi periculo prouidendum, maximè, quia tanta indigentia clericorum est, multæque Ecclesiæ ita desertæ sunt, vt ne vnum quidem diaconum vel inliteratum habere reperiantur. Nam de cæteris superioribus gradibus, & officiis tacendum arbitror: quia, vt dixi, si ministerium diaconi facilè non inuenitur, multò magis superiorum honorum inuenire non posse certissimum est. & quotidie nos planctus diuersarum penè emortuarum plebium iam non sustinemus: quibus nisi fuerit aliquando subuentum, grauis nobis, & inexcusabilis innumerabilium animarum pereuntium causa apud Deum mansura est.

Vt paruuli apud Donatistas baptizati, in Catholica Ecclesia clerici ordinentur.

VNDE quoniam superiori Concilio statutum esse mecum recognoscit vnanimitas vestra, vt hi, qui apud Donatistas paruuli baptizati sunt, nondum scire valentes erroris eorum interitum: & posteaquam ad ætatem rationis ca- LVII.

pacem peruenerunt, agnita veritate falsitatem eorum abhorrentes ad Ecclesiam Dei Catholicam per vniuersum mundum diffusam, ordine antiquo, per manus impositionem recepti sunt, debere talibus suscipiendum munus clericatus non impedire nomen erroris, cùm veram Ecclesiam illorum putauerint ad fidem accedendo, & ibi Christo crediderint, & Trinitatis sacramenta perceperint, quæ omnia vera, & sancta, atque diuina esse certissimum est, & in his omnem animæ spem constitutam. Quanquam & hæreticorum præsumpta audacia, veritatis nomine palliata, hæc tradere audeat, quæ quoniam simplicia sunt, vt præmonet beatus Apostolus dicendo, vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, & iterari non liceat, quod semel dari oportet, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impositionem in vnam Ecclesiam, columbam, vt dictum est & vnam matrem omnium Christianorum, vbi omnia illa sacramenta salubriter, & æterna, & vitaliter accipiuntur: quæ perseuerantibus in hæresi magnam damnationis pœnam conquirunt, vt quod eis in veritate ad æternam vitam consequendam esset luminosius, hoc in errore sit tenebrosius atque damnosius. Quod fugientes nonnulli, & matris Ecclesiæ vbera cognoscentes, qui illa omnia sancta mysteria amore veritatis crediderunt, atque perceperunt, quibus sacramentorum rebus cùm vitæ bonæ probitas accesserit, sine dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, & maximè in tanta rerum necessitate, nullus est, qui non concedat. Quanquam nonnulli eiusdem sectæ clerici cum plebibus, atque honoribus suis ad nos transire desiderent: qui amore honoris aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc maiori fratrum supradictorum considerationi dimittendum censeo: vt prudentiori suo consilio nostræ suggestionis sermonem cùm perpenderint, quid de hac re eis placeat, nos informare dignentur.

τὴν παραγενέσθαι, ἐπιγνωσθείσης τῆς ἀληθείας τὴν φαυλότητα ἐκείνων βδελυττομένους πρὸς τὴν καθολικὴν τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαν τὴν ἀνὰ πάντα τὸν κόσμον διακεχυμένην, τάξει ἀρχαίᾳ διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἀναδεχθῆναι τοὺς τοιούτους ἐκ τοῦ τῆς πλάνης ὀνόματος μὴ ὀφείλειν ἐμποδίζεσθαι εἰς τάξιν κληρώσεως, ὁπότε τὴν ἀληθινὴν ἐκκλησίαν ἰδίαν ἑαυτῶν ἐλογίσαντο τῇ πίστει προσερχόμενοι· καὶ ἐν αὐτῇ τῷ Χριστῷ πιστεύσαντες, τῆς τριάδος τὰ ἁγιάσματα ὑπεδέξαντο. ἅτινα πάντα ἀληθῆ καὶ ἅγια καὶ θεῖα εἶναι δῆλόν ἐστιν, καὶ ἐν τούτοις πᾶσαν τὴν τῆς ψυχῆς ἐλπίδα ὑπάρχειν· κἂν εἰ τὰ μάλιστα οὕτω καὶ ἡ τῶν αἱρετικῶν προληφθεῖσα τόλμα, τῷ ὀνόματι τῆς ἀληθείας ἐναντιούμενα ταῦτα παραδιδόναι προσεπιτεύεται· ταῦτα ἐπειδὴ ἁπλᾶ εἰσιν, ὡς διδάσκει ὁ ἅγιος ἀπόστολος λέγων, εἷς θεός, μία πίστις, ἓν βάπτισμα· καὶ τὸ ὀφεῖλον πρὸς ἅπαξ δίδοσθαι ἐπαναληφθῆναι οὐκ ἔξεστιν· ἀναθεματιζομένου τοῦ τῆς πλάνης ὀνόματος, διὰ τῆς ἐπιθέσεως τῆς χειρὸς ἀναδεχθῶσιν εἰς τὴν μίαν ἐκκλησίαν, τὴν ὡς εἴρηται περιστερὰν καὶ μόνην μητέρα τῶν χριστιανῶν· ἐν ᾗ πάντα τὰ ἁγιάσματα σωτηριωδῶς αἰώνια καὶ ζωτικὰ παραλαμβάνονται· ἅτινα τοῖς ἐπιμένουσιν ἐν τῇ αἱρέσει μεγάλην τῆς καταδίκης τὴν τιμωρίαν προξενοῦσιν, ἵνα ὅπερ ἦν αὐτοῖς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πρὸς τὴν αἰωνίαν ζωὴν ἀκολουθητέον φωτεινοτέρως, τοῦτο γένηται αὐτοῖς ἐν τῇ πλάνῃ σκοτεινότερον καὶ πλέον καταδεδικασμένον. ὅπερ τινὲς ἔφυγον, καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς καθολικῆς μητρὸς τὰ οὔθατα ἐπιγνόντες, πάντα ἐκεῖνα τὰ ἅγια μυστήρια φίλτρῳ τῆς ἀληθείας ἐπίστευσαν καὶ ὑπεδέξαντο· τοὺς τοιούτους, ὅταν δοκιμὴ χρηστοῦ βίου προσέλθοι, ἀναμφιβόλως εἰς κλῆρος πρὸς ὑπουργίαν τῶν ἁγίων προσκυρωθήσεται· καὶ μάλιστα ἐν τῇ τοσαύτῃ τῶν πραγμάτων ἀνάγκῃ, οὐδείς ἐστιν ὁ μὴ τοῦτο παραχωρῶν. Εἰ δέ τινες τοῦ αὐτοῦ δόγματος κληρικοὶ μετὰ τοῦ πλήθους καὶ τῶν τιμῶν αὐτῶν πρὸς ἡμᾶς μετελθεῖν ποθήσουσιν, οἵτινες τῷ ἔρωτι τῆς τιμῆς συμβουλεύουσι πρὸς ζωὴν καὶ κατέχουσι πρὸς σωτηρίαν· ἀλλὰ τοῦτο καταλειπτέον κρίνω τῇ μείζονι κατανοήσει ψηφιζομένων τῶν προλεχθέντων ἀδελφῶν, ἵνα τῇ συνετωτέρᾳ αὐτῶν βουλῇ τῆς ἡμετέρας ἀναφορᾶς τὸν λόγον διαγνῶσι, καὶ ἡμᾶς βεβαιῶσαι καταξιώσωσιν εἰς τὸ ὀφεῖλον περὶ τούτου τοῦ πράγματος παρ' ἡμῶν τυπωθῆναι

μόνον

μόνον δὲ περὶ τῶν ἐν νηπιότητι βαπτισθέντων ἐφροντίσαμεν, ἵνα εἰ ἀρέσκει αὐτοῖς, τῇ ἡμετέρᾳ συναινέσωσι προαιρέσει περὶ τοῦ χειροτονεῖσθαι τούτους. πάντα τοίνυν, ἃ ἀνωτέρω συνηγάγομεν παρὰ τοῖς ἁγιωτάτοις ἐπισκόποις, πρακτέα εἶναι δικαιοῖ, ἅμα ἐμοὶ ἡ ἔντιμος ὑμῶν ἀδελφότης.

Περὶ τῶν ἐγκαταλειμμάτων τῶν εἰδώλων καὶ ναῶν τῶν ὀφειλόντων ἐξαλειφθῆναι.

νη'. ΩΝ χάριν αἰτῆσαι δεῖ τοὺς θρησκευτικωτάτους βασιλεῖς· ὥστε τὰ ἐγκαταλείμματα τῶν εἰδώλων τὰ κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀφρικὴν κελεῦσαι παντελῶς ἀνακοπῆναι· καὶ γὰρ ἐν πολλοῖς τόποις παραθαλασσίοις καὶ διαφόροις κτήσεσιν ἀκμάσει ἔτι τῆς πλάνης ταύτης ἡ ἀδικία, ἵνα παραγγελθῶσι καὶ αὐτὰ ἀπαλειφθῆναι. καὶ οἱ ναοὶ αὐτῶν οἱ ἐν τοῖς ἀγροῖς καὶ ἐν ἀποκεκρυμμένοις τόποις χωρὶς τινος εὐκοσμίας καθεστῶτες, παντὶ τρόπῳ κελευσθῶσι καταστραφῆναι.

Περὶ τοῦ, κληρικοὺς χάριν διαγνώσεως τῆς οἰκείας αὐτῶν κρίσεως, μὴ ἀναγκάζεσθαι δημοσίως μαρτυρεῖν.

νθ'. ΔΕΙ αἰτῆσαι ἔτι μὴν, ἵνα ὁρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε ἐάν τινες ἐν ἐκκλησίᾳ οἱανδήποτε αἰτίαν ἀποστολικῷ δικαίῳ τῷ ταῖς ἐκκλησίαις ἐπικειμένῳ γυμνάσαι θελήσωσι, καὶ ἴσως ἡ τομὴ τῶν κληρικῶν τῷ ἑνὶ μέρει ἀπαρέσοι, μὴ ἐξεῖναι πρὸς δικαστήριον εἰς μαρτυρίαν προσκαλεῖσθαι τὸν κληρικὸν ἐκεῖνον τὸν πρότερον τὸ αὐτὸ πρᾶγμα σκοπήσαντα, ἢ καὶ σκοπουμένῳ παρατυχόντα. καὶ ἵνα μηδὲ προσώπῳ τις ἐκκλησιαστικῷ προσῆκον ἐναχθείη περὶ τοῦ ὀφείλειν μαρτυρεῖν.

Περὶ τοῦ, ἀφελέσθαι τὰ τῶν Ἑλλήνων συμπόσια.

ξ'. ΚΑΙ ΕΚΕΙΝΟ ἔτι μὴν δεῖ αἰτῆσαι παρὰ τῶν χριστιανῶν βασιλέων, ἐπειδὴ παρὰ τὰ θεῖα παραγγέλματα ἐν πολλοῖς τόποις συμπόσια οὕτως ἐπιτελοῦνται ἐκ τῆς ἐθνικῆς πλάνης προσενεχθέντα, ὡς καὶ χριστιανοὺς τοῖς ἕλλησι λάθρα προσαναγκάζεσθαι ἐπὶ τῇ τούτων τελετῇ· ἵνα κελεύσωσι τὰ τοιαῦτα κωλυθῆναι, καὶ ἐκ τῶν πόλεων καὶ ἐκ τῶν κτήσεων· μάλιστα, ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς γενεσίοις τῶν μακα-

Tantùm de his, qui infantes baptizati sunt satagimus, vt nostræ, si placet, in iisdem ordinandis consentiant voluntari: omnia ergo, quæ superiùs comprehendimus, apud sanctos Episcopos agenda esse mecum honorabilis fraternitas vestra perpendat.

De reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis.

INSTANT etiam aliæ necessitates à religiosis Imperatoribus postulandæ: vt reliquias idolorum per omnem Africam iubeant penitus amputari, nam plerisque in locis maritimis, atque possessionibus diuersis adhuc erroris istius iniquitas viget, vt præcipiantur & ipsa deleri, & templa eorum, quæ in agris, vel in locis abditis constituta nullo ornamento sunt, iubeantur omni modo destrui. LVIII.

Vt clerici de iudicij sui cognitione non cogantur in publico dicere testimonium.

PETENDVM etiam, vt statuere dignentur, vt si qui fortè in Ecclesia quamlibet causam iure Apostolico Ecclesiis imposito agere voluerint, & fortasse decisio clericorum vni parti displicuerit, non liceat clericum in iudicium ad testimonium deuocari eum, quia cognitor, vel præsens fuerit: vt nulla ad testimonium dicendum Ecclesiastici cuiuslibet persona pulsetur. LIX.

De paganorum conuiuiis.

ILLVD etiam petendum, vt quoniam contra præcepta diuina conuiuia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta sunt, ita vt nunc à paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Christianorum Imperatorum persecutio altera fieri occultè videatur: vetari talia iubeant, & de ciuitatibus, & de possessionibus imposita pœna prohibere: maximè, cùm etiam in natalibus beatissi- LX.

morum martyrum per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exerceant: vt matronalis honor, & innumerabilium feminarum pudor, deuotè venientium ad sacratissimum diem, iniuriis lasciuientibus appetatur: vt etiam ipsius sanctæ religionis penè fugiatur accessus.

De spectaculis, vt die Dominico, vel cæteris Sanctorum festiuitatibus minimè celebrentur.

LXI. NECNON & illud petendum, vt spectacula theatrorum cæterorúmque ludorum, die Dominica, vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoueantur: maximè quia sancti Paschæ octauarum die populi ad circum magis, quàm ad Ecclesiam conueniunt, debere transferri deuotionis eorum dies si quando occurrerint, nec oportere etiam quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula: maximè, quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas à quoquam adhibenda est: sed, vti oportet, homo in libera voluntate subsistat sibi diuinitus concessa. Corporatorum enim maximè periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad spectacula conuenire.

De clericis damnatis.

LXII. ET illud petendum, vt statuere dignentur: vt si quis cuiuslibet honoris clericus, iudicio Episcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum siue ab Ecclesiis, quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni, pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

De histrionibus Christianis factis.

LXIII. ET de his etiam petendum: vt siquis ex qualibet ludiera arte

ρίων μαρτύρων ἀνὰ τινὰς πόλεις καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς ἱεροὺς τόπους τὰ τοιαῦτα πλημμελήματα οὐχ ὑφορῶνται· ἐν αἷς ἡμέραις, ὅπερ καὶ λέγειν αἰσχύνη ἐστὶν, ὀρχήσεις μυσαρὰς εἰς τοὺς ἀγροὺς καὶ εἰς τὰς πλατείας ἐκτελοῦσιν, ὥστε τῇ τῶν οἰκοδεσποινῶν τιμῇ, καὶ ἄλλων ἀναριθμήτων γυναικῶν τῇ αἰδοῖ τῶν εὐλαβῶν εἰς τὴν ἁγίαν ἡμέραν παραγινομένων, λάγνοις ὕβρεσιν ἐφορμᾷν· ὡς καὶ αὐτῆς τῆς ἁγίας πίστεως σχεδὸν φεύγεσθαι τὴν προσέλευσιν.

Περὶ θεωριῶν, ἵνα ἐν τῇ κυριακῇ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς τῶν ἁγίων ἑορταῖς μηδαμῶς ἐπιτελῶνται.

ΚΑΚΕΙΝΟ ἔτι μὴν δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα τὰ θεώρια τῶν θεατρικῶν παιγνίων ἐν τῇ κυριακῇ, καὶ ἐν ταῖς λοιπαῖς φαιδραῖς ἡμέραις τῆς τῶν χριστιανῶν πίστεως κωλύωνται· μάλιστα, ὅτι ἐν τῇ ὀγδοάδι τοῦ ἁγίου πάσχα οἱ ὄχλοι μᾶλλον εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, ἤπερ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνέρχονται· ὀφείλειν μετενεχθῆναι τὰς ὡρισμένας αὐτῶν ἡμέρας ὅτε ἀπαντήσῃ, καὶ μὴ ὀφείλειν τινὰ τῶν χριστιανῶν πρὸς τὰ θεώρια ταῦτα ἀναγκάζεσθαι. ξα'.

* * *
* * *

* *
*

* * *
* * *

Περὶ τῶν καταδικαζομένων κληρικῶν.

ΚΑΚΕΙΝΟ δεῖ αἰτῆσαι, ἵνα ὁρίσαι καταξιώσωσιν, ὥστε κληρικὸν οἱασδήποτε τιμῆς τυγχάνοντα, ἐπὶ οἱῳδήποτε ἐγκλήματι, τῇ τῶν ἐπισκόπων κρίσει καταδικασθέντα, μὴ ἐξεῖναι τοῦτον, εἴτε παρὰ τῆς ἐκκλησίας ἧς προϋπῆρχεν, εἴτε ἐπὶ οἱουδήποτε ἀνθρώπου ἐκδικῆσαι, ποινῆς ἐπὶ τοῦτο παρεντεθείσης ζημίας χρημάτων τε καὶ τιμῆς, ὅπως μηδὲ ἡλικίαν μηδὲ φύσιν ἀπολογητέαν εἶναι κελεύσωσιν. ξβ'.

Περὶ τῶν μίμων τῶν γινομένων χριστιανῶν.

ΠΕΡΙ τούτων ἔτι μὴν αἰτῆσαι δεῖ, ἵνα ἐάν τις ἐξ οἱουδήποτε παιγνιώδους ἐπιτηδεύματος, ξγ'.

πρὸς τὴν τοῦ χριστιανισμοῦ χάριν ἐλθεῖν θελήσοι, καὶ ἐλεύθερος ἀπ᾽ ἐκείνων τῶν ἀπλάδων διαμεῖναι, μὴ ἐξὸν εἴη τινὶ τὸν τοιοῦτον πρὸς τὰ αὐτὰ γυμνάσματα πάλιν προτρέπεσθαι ἢ καταναγκάζειν.

Περὶ ἐλευθεριῶν τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένων αἰτητέον ἀπὸ τοῦ βασιλέως.

ξδ΄. ΠΕΡΙ ἐλευθεριῶν δηλαδὴ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κηρυκτέων, ἐὰν τοῦτο οἱ ἡμέτεροι συνιερεῖς φαίνωνται ποιοῦντες ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, καὶ ἡ ὑμετέρα δῆλον πεποίθησις τῇ τούτων τάξει ἕπηται, ἐνδοθείσης φανερῶς ἀδείας πεμπομένου τοποτηρητοῦ, ἵνα οἱαδήποτε ἀξία πίστεως ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, καὶ τῆς τῶν ψυχῶν σωτηρίας ἐκτελέσαι δυνηθείη· καὶ ἡμεῖς ἐπαινετῶς ἐνώπιον τοῦ κυρίου ὑποδεξώμεθα. ταῦτα πάντα ἐὰν τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιωσύνῃ ἀρέσκῃ, ἐξείπατε, ἵνα καὶ τὴν ἐμὴν ἀναφορὰν βεβαίαν οὖσαν ὑμῖν ἐπιδείξω· καὶ τὰ παρὰ τῆς πάντων ἡμῶν συναινέσεως; ἡ αὐτῶν εἰλικρινότης ἡδέως προσδέξηται. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· πᾶσιν ἀρέσκει, τὰ προτεθέντα καὶ συνετῶς ἀπὸ τῆς σῆς ἁγιωσύνης ἐξηγηθέντα ὀφείλειν ἐκτελεσθῆναι.

Περὶ Αἰκουτίου ἐπισκόπου τοῦ καταδικασθέντος.

ξε΄. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν· τοῦ Αἰκουτίου ἔτι μὴν τοῦ ἔκπαλαι κατὰ τὴν ἰδίαν ἀξίαν τῇ τῶν ἐπισκόπων γνώμῃ καταδικασθέντος, τὸ πρᾶγμα οὐκ οἶμαι παρεατέον τῇ πρεσβείᾳ· ἵνα, ἐὰν τυχὸν τοῦτον εὕροι ἐν ἐκείνοις τοῖς μέρεσιν, ἔστω πρὸς φροντίδος τῷ αὐτῷ ἀδελφῷ ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ὡς χρὴ καὶ ὅπου ἐξὸν εἴη, κατ᾽ ἐκείνου διαπράξασθαι. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη. πολὺ ἀρέσκει καὶ αὕτη ἡ ἐξακολούθησις· μάλιστα, ὅτι ἔκπαλαι καταδεδίκασται ὁ αὐτὸς Αἰκούτιος καὶ ἡ τούτου ἀναίσχυντος ἀνησυχία, ὑπὲρ τῆς καταστάσεως καὶ σωτηρίας τῆς ἐκκλησίας, μᾶλλον καὶ μᾶλλον πανταχοῦ καταμαχητέα ἐστίν. Καὶ ὑπέγραψαν. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, τῷ παρόντι ψηφίσματι συνῄνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν.

ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere: non eum liceat à quoquam iterum ad eadem exercenda reducei, vel cogi.

De manumissionibus in Ecclesia celebrandis, ab Imperatore poscendum.

DE manumissionibus sanè in Ecclesia dicendis, si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam e- LXIV.
tit fiduciæ istorum ordinem sequi: data planè licentia, misso legaro, vt quæcunque digna fide pro statu Ecclesiæ, & salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu Domini accepturos. Quæ omnia, si sanctitati vestræ placent, edicite: vt & meam suggestionem ratam esse vobis aduertam, & nostram omnium consensionem sinceritas eorum libenter accipiat. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placenr hæc, quæ iniuncta sunt peragenda, & prudentet à tua sanctitate enarrata.

De Equitio damnato Episcopo.

AVRELIVS Episcopus dixit. LXV.
Equitij etiam, olim merito suo, Episcopali sententia damnati, non arbitror prætereundam esse legationis causam, vt si fortè eum in illis partibus repererit, sit eidem fratri nostro curæ pro Ecclesiæ statu quod oportuerit, vel vbi licuerit, aduersus eum peragere. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Multùm placet, & ista persecutio: maximè cùm olim damnatus sit Equitius, & eius impudens inquietudo pro statu, & salute Ecclesiæ magis magisque vbique repellenda. Et subscripserunt. AVRELIVS Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & prælecto subscripsi: similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

In hoc Concilio literæ leguntur Anastasij Romani Pontificis, de Donatistis Catholicos Episcopos admonentis.

CONCILIVM CARTHAGINENSE. CCCCI.

.V.

VINCENTIO, & Flauito VV. CC. Coss. Idibus Septembris Carthagine, in secretario basilicæ restitutæ, cùm in Concilio congregati in Ecclesia Carthaginensi consedissemus, ex Africanis omnibus prouinciis Episcopi, id est Aurelius eiusdem sedis Episcopus cum collegis suis, quos eorum subscriptio manifestat, recitatis epistolis beatissimi fratris & consacerdotis nostri Anastasij, Ecclesiæ Romanæ Episcopi, quibus nos paternæ, & fraternæ caritatis solicitudine, ac sinceritate adhortatus est: vt de hæreticorum, & schismaticorum Donatistarum insidiis, & improbitatibus, quibus Africanam Ecclesiam Catholicam grauiter vexant, nullo modo dissimulemus: gratias agimus Domino nostro, quòd illi optimo, ac sancto antistiti suo tam piam curam pro membris Christi, quamnis in diuersitate terrarum, sed in vna compage corporis constitutis, inspirare dignatus est.

Vt cum Donatistis leniùs agatur.

LXVI. DEINDE pertractatis, & consideratis omnibus, quæ vtilitati Ecclesiæ conuenire videbantur, annuente atque admonente Spiritu Dei, eligimus cum memoratis hominibus, quamuis de dominici corporis vnitate inquieta dissensione præcisis, leniter & pacificè agere: vt quantum in nobis est omnibus, qui eorum communione & societate irretiti sunt, per vniuersas prouincias Africanas penitus innotescat, quàm miserabili errore deuincti sunt, ne fortè, sicut dicit Apostolus, nobis in mansuetudine corripientibus diuersa sentientes, det illis Deus pœnitentiam ad cognoscendam veritatem, & resipiscant de diaboli laqueis, captiuati ab ipso in ipsius voluntate.

2. Tim. cap. 2.

Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ γράμματα ἀναγινώσκονται Ἀναστασίου τοῦ ἱερέως Ῥώμης, περὶ τῶν Δονατιστῶν ὑπομιμνήσκοντα τοὺς καθολικοὺς ἐπισκόπους.

ΕΠΙ Βικεντίου καὶ Φλαβίου τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων, ἰδοῖς σεπτεμβρίαις ἐν Καρχηδόνι εἰς τὸ σήκρητον τῆς ῥεστιτούτης ἐκκλησίας πρὸς σύνοδον συναχθέντες καὶ προκαθίσαντες οἱ ἐκ πασῶν τῶν ἐν Ἀφρικῇ ἐπαρχιῶν ἐπίσκοποι, τουτέστιν Αὐρήλιος ὁ τοῦ αὐτοῦ θρόνου ἐπίσκοπος μετὰ τῶν ἑτέρων αὐτοῦ, οὓς δηλοῖ ἡ οἰκεία ὑπογραφή, εἶπεν. Ἀναγνωσθέντων γραμμάτων τοῦ μακαριωτάτου ἀδελφοῦ καὶ συνιερέως ἡμῶν Ἀναστασίου τοῦ τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐπισκόπου, δι' ὧν ἀδελφικῆς, μᾶλλον δὲ πατρικῆς ἀγάπης μεμνημένος καὶ εἰλικρινότητι ἡμᾶς προετρέψατο, ἵνα περὶ τῆς τῶν αἱρετικῶν καὶ σχισματικῶν Δονατιστῶν ἐπιβουλῆς καὶ ἀναισχυντίας τῆς τὴν κατὰ πᾶσαν τῶν Ἄφρων χώραν καθολικὴν ἐκκλησίαν βαρέως ταραττούσης, μηδαμῶς παραπροσποιησώμεθα, χάριτας ὁμολογοῦμεν τῷ δεσπότῃ ἡμῶν θεῷ, ὅτι τοιαύτην εὐσεβῆ φροντίδα ἐμπνεῦσαι κατηξίωσεν τῷ οὕτως καλλίστῳ καὶ ἁγιωτάτῳ αὐτοῦ ἱερεῖ ὑπὲρ τῶν μελῶν τοῦ Χριστοῦ, τῶν κἂν ἐν διαφόροις τῆς γῆς μέρεσιν, ἀλλ' ἐν μιᾷ σώματος ἁρμονίᾳ καθισταμένων.

Περὶ τοῦ, μετὰ τῶν Δονατιστῶν πράως διαπράξασθαι.

ΜΕΤΑ ταῦτα ψηλαφηθέντων καὶ καταμονηθέντων πάντων τῶν τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρησιμότητι συντελεῖν δοκούντων, ἐπινεύσαντος καὶ ἐνηχήσαντος τοῦ πνεύματος τοῦ θεοῦ, ἐπελεξάμεθα ἠπίως καὶ εἰρηνικῶς διαπράξασθαι, μετὰ τῶν μνημονευθέντων ἀνθρώπων, κἂν εἰ τὰ μάλιστα ἐκ τῆς τοῦ κυριακοῦ σώματος ἑνώσεως ἀνησυχάστῳ διχονοίᾳ ἀποσχίζωσιν, ἵνα ὅσον τὸ ἐν ἡμῖν πᾶσι καθόλου γνωσθῇ τοῖς τῇ ἐκείνων κοινωνίᾳ καὶ ἑταιρείᾳ σαγηνευθεῖσιν ἀνὰ πάσας τὰς τῆς Ἀφρικῆς ἐπαρχίας πῶς ἐλεεινῇ πλάνῃ κατεδέθησαν, ἴσως καθὼς λέγει ὁ ἀπόστολος ἡμῶν ἐν ἡμερότητι συναγόντων τοὺς τὰ διάφορα φρονοῦντας, δώσῃ αὐτοῖς ὁ θεὸς μετάνοιαν πρὸς τὸ ἐπιγνῶναι τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἵνα ἀνανήψωσιν οἱ ἐκ τῶν τοῦ διαβόλου βρόχων αἰχμαλωτισθέντες αὐτῷ εἰς τὸ αὐτοῦ θέλημα. ξϛ'.

Περὶ γραμμάτων ὀφειλόντων τοῖς ἄρχουσιν ἀποσταλῆναι, ὥστε κατάδηλα γενέσθαι τὰ μεταξὺ τῶν Δονατιστῶν καὶ Μαξιμιανιστῶν πραχθέντα.

De literis mittendis iudicibus, vt ea, quæ inter Donatistas, & Maximianistas acta sunt, innotescant.

ξζ'. ΗΡΕΣΕΝ τοίνυν, ἵνα ἐκ τῆς ἡμετέρας συνόδου γράμματα πρὸς τοὺς τῆς Ἀφρικῆς ἄρχοντας δοθῶσιν, ἀφ' ὧν αἰτῆσαι ἁρμόδιον ἔδοξεν, περὶ τοῦ βοηθῆσαι τῇ κοινῇ μητρὶ τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἐν οἷς ἡ τῶν ἐπισκόπων αὐθεντεία ἐν ταῖς πόλεσι καταφρονεῖται· τοῦτ' ἔστιν, ἵνα ἀρχοντικῇ δυναστείᾳ καὶ ἐπιμελείᾳ, καὶ χριστιανικῇ πίστει ἀναζητήσωσι τὰ γινόμενα ἐν ὅλοις τοῖς τόποις, ἐν οἷς οἱ Μαξιμιανισταὶ τὰς ἐκκλησίας κατέχον. ἔτι δὲ καὶ τοὺς ἀπ' αὐτῶν ἀποσχίσαντας, καὶ δημοσίοις πεπραγμένοις τῆς περὶ τούτων γνῶσιν βεβαίαν πᾶσιν ἀναγκαίως ποιήσωσι ἐντεθῆναι.

LXVII. ITAQVE placuit, vt ex Concilio nostro literæ darentur ad iudices Africanos, à quibus hoc peti congruum videretur, vt in hoc adiuuent communem matrem Ecclesiam Catholicam, in quo Episcopalis authoritas contemni in ciuitatibus potest: id est vt iudiciaria potestate atque diligentia ex fide Christiana quid gestum sit in omnibus locis, in quibus Maximianistæ basilicas obtinuerunt, qui ab eis schisma fecerunt, inquirant, & gestis publicis propter firmam notitiam, omnibus necessariam, faciant inhærere.

Περὶ τοῦ, τοὺς κληρικοὺς τῶν Δονατιστῶν ἐν τῷ κλήρῳ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἀναδέχεσθαι.

Vt clerici Donatistarum in Ecclesia Catholica suscipiantur in clero.

ξη'. ΕΙΣ ὕστερον ἤρεσεν, ἵνα γράμματα πεμφθῶσι πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνεπισκόπους ἡμῶν, καὶ μάλιστα πρὸς τὴν ἀποστολικὴν καθέδραν, ἐν ᾗ προκάθηται ὁ μνημονευθεὶς προσκυνητὸς ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν Ἀναστάσιος. ἐπειδὴ γινώσκει τὴν Ἀφρικὴν μεγάλην ἔχειν ἀνάγκην, ὥστε διὰ τὴν τῆς ἐκκλησίας εἰρήνην καὶ χρησιμότητα, καὶ δι' αὐτῶν τῶν Δονατιστῶν, οἵτινες δήποτε κληρικοὶ διορθουμένης τῆς βουλῆς πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα μετελθεῖν θελήσοιεν κατὰ τὴν ἑνὸς ἑκάστου καθολικοῦ ἐπισκόπου προαίρεσιν, καὶ βουλὴν τοῦ ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ κυβερνῶντος τὴν ἐκκλησίαν, ἐὰν τοῦτο συμβάλλεσθαι τῇ τῶν χριστιανῶν εἰρήνῃ φανείη, ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς αὐτοὺς ἀναδεχθῆναι· καθὼς καὶ ἐν τοῖς παρελθοῦσι χρόνοις περὶ τῆς αὐτῆς διαστάσεως γενέσθαι φανερόν ἐστιν. ὅπερ πολλῶν καὶ σχεδὸν πασῶν τῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ ἐκκλησιῶν, ἐν αἷς ἡ τοιαύτη πλάνη ἀνεφύη, τὰ παραδείγματα μαρτύρονται· οὐχ ἵνα ἡ σύνοδος ἡ ἐν τοῖς περαματικοῖς μέρεσι περὶ τούτου τοῦ πράγματος γενομένη διαλυθῇ, ἀλλ' ἵνα ἐκεῖνο μείνῃ περὶ τοὺς οὕτως μετελθεῖν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν βουλομένους, ὥστε μηδεμίαν ἐπὶ τούτων τῆς ἑνότητος συντομίαν προεργάζεσθαι. δι' ὧν δὲ παντὶ τρόπῳ ἐκτελεσθῆναι καὶ προσβοη-

LXVIII. DEINDE placuit, vt literæ mittantur ad fratres & Coëpiscopos nostros, & maximè ad Sedem Apostolicam, in qua præsidet memoratus venerabilis frater & collega noster Anastasius, quò nouerit habere Africam magnam necessitatem, propter Ecclesiæ pacem, & vtilitatem: vt & ipsis Donatistis, quicunque clerici correcto consilio ad Catholicam vnitatem transire voluerint, secundùm vniuscuiusque Episcopi Catholici voluntatem atque consilium, qui in eodem loco gubernat Ecclesiam: si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestum est. Quod multarum, & penè omnium Africanarum Ecclesiarum, in quibus talis error exortus est, exempla testantur: non vt Concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est, dissoluatur, sed vt illud maneat circa eos, qui sic transire ad Catholicam volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur. Per quos autem vel omni modo perfici, vel adiu-

uari manifestis fraternarum animarum lucris Catholica vnitas in locis, in quibus degunt, visa fuerit: non eis obsit, quod contra honores eorum quamuis salus nulli interclusa sit, in transmarino Concilio statutum est, id est vt ordinati in parte Donati si ad Catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundum transmarinum Concilium: sed exceptis his, per quos Catholicæ vnitati consulitur.

Vt legatio ad Donatistas componendæ pacis gratiâ dirigatur.

LXIX. DEINDE placuit, vt his peractis, legati etiam prædicandæ pacis atque vnitatis, sine qua salus Christiana non potest obtineri, è numero nostro ad ipsorum Donatistarum, siue quos habent Episcopos, siue ad plebes mittantur, per quos omnibus in notitiam perferatur, quàm nihil habeant quod aduersus Ecclesiam Catholicam iustè possint dicere: maximè, vt manifestum fiat omnibus per gesta etiam municipalia, propter documentorum firmitatem, quid ipsi de Maximianistis schismaticis suis egerint: vbi eis diuinitùs demonstratur, si attendere velint, tam iniquè tunc illos ab Ecclesiæ vnitate præcisos, quàm iniquè nunc clamant à se Maximianistas schisma fecisse, ex quorum tamen numero quos iam plenarij consilij sui authoritate damnauerant, in suis honoribus denuò receperunt, baptismum, quem damnati, & exclusi dederant, acceptauerunt: vt videant, quàm stulto corde resistant paci Ecclesiæ toto orbe diffusæ: cùm ista faciant pro parte Donati, neque se istorum, quos ita receperunt, communione, propter intuitum pacis contaminari dicant, & nos contemnant, id est Ecclesiam Catholicam, etiam in extremis terrarum partibus constitutam, per eorum communionem inquinatam, quos tunc accusantes conuincere nequiuerunt.

θῆναι ἡ καθολικὴ ἑνότης φανερῷ κέρδει τῶν ἀδελφικῶν ψυχῶν φανείη ἐν τοῖς τόποις οἷς διάγουσι, μὴ ἐμποδίσῃ τούτοις τὸ ὁρισθὲν κατὰ τὰς τιμὰς αὐτῶν ἐν τῇ περαματικῇ συνόδῳ, ὁπόταν τὸ σωθῆναι οὐδενὶ προσώπῳ ἀποκεκλεῖσθαι. τουτέστιν, ἵνα οἱ χειροτονηθέντες ἐν τῷ Δονατιστῶν μέρει, ἐὰν πρὸς τὴν καθολικὴν πίστιν διορθωθέντες μετελθεῖν θελήσοιεν, μὴ κατὰ τὴν περαματικὴν σύνοδον μὴ δεχθῶσιν ἐν ταῖς οἰκείαις τιμαῖς· ἀλλὰ μᾶλλον οὗτοι προσδεχθῶσι, δι' ὧν τῇ καθολικῇ ἑνότητι γίνεται πρόνοια.

Περὶ τοῦ, πρεσβείαν πρὸς τοὺς Δονατιστὰς ἀποσταλῆναι χάριν τοῦ τὴν εἰρήνην συσταθῆναι.

ΗΡΕΣΕΝ ἔπειτα, ὥστε τούτων πραχθέντων τοποτηρητὰς περὶ τοῦ κηρύξαι εἰρήνην καὶ ἑνότητα, ἧς τινος χωρὶς ἡ τῶν χριστιανῶν σωτηρία καθίστασθαι οὐ δύναται, πεμφθῆναι ἐκ τοῦ ἡμετέρου ἀριθμοῦ πρὸς τοὺς τῶν αὐτῶν Δονατιστῶν, εἴτε τινὰς ἔχουσιν ἐπισκόπους, εἴτε λαούς· δι' ὧν τοποτηρητῶν πᾶσιν ἐν γνώσει γένηται, πῶς οὐδὲν ἔχουσιν εὔλογον κατὰ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας μάλιστα ἵνα φανερὸν πᾶσι γένηται διὰ τῶν πολιτικῶν πεπραγμένων πρὸς πίστωσιν τῆς ἀποδείξεως. ἅπερ αὐτοὶ περὶ τῶν Μαξιμιανιστῶν τῶν ἰδίων σχισματικῶν ἔπραξαν. ἔνθα αὐτοῖς θεόθεν ἀποδείκνυται, ἐὰν ἐπισκέψασθαι θελήσοιεν, οὕτως ἀδίκως τότε αὐτοὺς ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἑνώσεως ἀποσχίσαντας, ὥσπερ κράζουσιν ἀδίκως ἀπ' αὐτῶν τοὺς Μαξιμιανιστὰς νῦν ἀποσχίσαι. ἐκ δὲ τοῦ ἀριθμοῦ τούτων, οὕς τινας φανερᾷ τῆς οἰκείας βουλῆς αὐθεντείᾳ κατεδίκασαν, μετὰ ταῦτα ἐν ταῖς ἰδίαις τιμαῖς ἀνεδέξαντο· καὶ τὸ βάπτισμα, ὃ οἱ παρ' αὐτοῖς καταδεδικασμένοι καὶ ἐκβεβλημένοι δεδώκασι, προσεδέξαντο, πρὸς τὸ δειχθῆναι, πῶς μωρᾷ καρδίᾳ ἀντιπράσσονται τῇ εἰρήνῃ ἐκκλησίας τῆς ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ διακεχυμένης, ταῦτα ποιοῦντες ὑπὲρ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου, καὶ μὴ λέγοντες ἑαυτοὺς μολύνεσθαι τῇ κοινωνίᾳ τῶν παρ' αὐτοῖς οὕτως διὰ τὸ ἀκούσιον τῆς εἰρήνης ἀναδεχθέντων· ἡμῖν δὲ φιλονεικοῦντες, τουτέστι τῇ καθολικῇ ἐκκλησίᾳ, ἔτι μὴν καὶ τῇ ἐν τοῖς ἐσχάτοις μέρεσι τῆς γῆς καθεστώσῃ, διὰ τῆς μεμιασμένης μετὰ τούτων κοινωνίας, ὧν τινων πρότερον κατηγοροῦντες πάντες ἐλέγξαι αὐτοὺς οὐκ ἠδυνήθησαν. ξθ'.

Περὶ τοῦ, ποῖοι ὀφείλουσι κληρικοὶ γαμετῶν ἀπέχεσθαι.

ο'. ΠΡΟΣ ἐπὶ τούτοις ἐν τῷ περὶ ἐγκρατείας τῆς περὶ τὰς οἰκείας γαμετὰς τινῶν μνημονεύεσθαι κληρικῶν, ἤρεσεν, ὥστε τοὺς ἐπισκόπους καὶ πρεσβυτέρους καὶ διακόνους κατὰ τοὺς ἰδίους ὅρους, καὶ ἐκ τῶν ἰδίων ἔτι μὴν ἀπέχεσθαι γαμετῶν· ὅπερ εἰ μὴ ποιήσαιεν, ἀπὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀποκινηθῶσι τάξεως. τοὺς δὲ λοιποὺς κληρικοὺς πρὸς τοῦτο μὴ ἀναγκάζεσθαι, ἀλλ' ὀφείλειν κατὰ τὴν ἑκάστης ἐκκλησίας συνήθειαν παραφυλάττεσθαι.

Περὶ τῶν τοὺς ἰδίους λαοὺς ἐγκαταλιμπανόντων.

οα'. ΠΑΛΙΝ ἤρεσεν, ὥστε μηδενὶ ἐξεῖναι ἐπισκόπῳ καταλειφθείσης τῆς αὐθεντικῆς αὐτοῦ καθέδρας, πρός τινα ἐκκλησίαν ἐν διοικήσει καθεστῶσαν, ἑαυτὸν ἀποφέρειν· ἢ ἐν οἰκείῳ πράγματι, ὑπὲρ ὃ χρὴ ἐπιπολὺ ἀπασχολουμένῳ ἀμελεῖν τῆς φροντίδος καὶ τῆς συνεχείας τοῦ ἰδίου θρόνου.

Περὶ νηπίων ὀφειλόντων βαπτίζεσθαι ὁσάκις ἀμφιβάλλεται περὶ αὐτῶν, εἰ ἄρα ἐβαπτίσθησαν.

οβ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν περὶ τῶν νηπίων, ὁσάκις μὴ εὑρίσκονται βέβαιοι μάρτυρες, οἱ ταῦτα ἀναμφιβόλως βαπτισθέντα εἶναι λέγοντες· καὶ οὐδὲ αὐτὰ διὰ τὴν χείραν περὶ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς μυσταγωγίας ἀποκρίνεσθαι ἐπιτηδείως ἔχωσι, χωρὶς τινὸς προσκόμματος ὀφείλειν ταῦτα βαπτίζεσθαι· μή ποτε ὁ τοιοῦτος δισταγμὸς ἀποστερήσῃ αὐτὰ τῆς τοιαύτης τοῦ ἁγιασμοῦ καθάρσεως. ἐκ τούτου γὰρ οἱ ὑποτηρηταὶ τῶν Μαύρων ἀδελφοὶ ἡμῶν τοῦτο ἐβουλεύσαντο, ὅτι πολλοὺς τοιούτους ἀπὸ τῶν βαρβάρων ἐξαγοράζονται.

Περὶ τοῦ, τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς συνόδου ἀγγέλλεσθαι.

ογ'. ΟΜΟΙΩΣ καὶ τοῦτο ἤρεσεν, ὥστε τὴν ἡμέραν τοῦ προσκυνητοῦ πάσχα διὰ τῆς τῶν τετυπωμένων ὑπογραφῆς, πᾶσιν ἐμφανίζεσθαι· ἡ δὲ τῆς συνόδου ἡμέρα, ἡ αὐτὴ φυλαχθῇ, ἥτις ὡρίσθη ἐν τῇ ἐν Ἱππῶνι συνόδῳ· τοῦτ' ἔστιν, ἡ πρὸ δέκα καλανδῶν σεπτεμβρίων. ὀφείλει γὰρ καὶ γραφῆναι πρὸς τοὺς προ-

Qui clerici ab uxoribus debeant abstinere.

PRÆTEREA, cùm de quorundam clericorum, quamuis erga vxores proprias, incontinentia referretur: placuit, Episcopos, & presbyteros, & diaconos secundùm priora statuta etiam ab vxoribus continere: quod nisi fecerint, ab Ecclesiastico remoueantur officio. Cæteros autem clericos ad hoc non cogi, sed secundùm vniuscuiusque Ecclesiæ consuetudinem obseruari debere. LXX.

De his, qui plebes proprias derelinquunt.

RVRSVM placuit, vt nemini sit facultas, relicta principali cathedra, ad aliquam Ecclesiam in diœcesi constitutam se conferre, vel in re propria diutiùs, quàm oportet, constitutum, curam vel frequentationem propriæ cathedræ negligere. LXXI.

De infantibus baptizandis, quoties dubitatur vtrum fuerint baptizati.

ITEM placuit de infantibus, quoties non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere, absque vllo scrupulo eos esse baptizandos, ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari. Hinc enim legati Maurorum, fratres nostri, consuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt. LXXII.

Diem Paschæ, & diem Concilij nunciandum.

ITEM placuit, vt dies venerabilis Paschæ formatarum subscriptione omnibus intimetur; dies verò Concilij idem seruetur, qui in Hipponensi Concilio constitutus est, id est, x. Kal. Septembris. Et scribendum ad singularum qua- LXXIII.

rumque prouinciarum Primates, vt quando apud se Concilium congregant, istum diem non impediant.

Ne interuentor Episcopus cathedram, vbi interuentor est, teneat.

LXXIV. ITEM constitutum est, vt nulli intercessori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere, sed dare operam, vt intra annum eisdem Episcopum prouideat: quod si neglexerit, anno exempto interuentor alius tribuatur.

De defensoribus Ecclesiarum ab Imperatore poscendis.

LXXV. AB Imperatoribus, vniuersis visum est, postulandum propter afflictionem pauperum, quorum molestiis sine intermissione fatigatur Ecclesia, vt defensores eis aduersus potentias diuitum cum Episcoporum prouisione delegentur.

De Episcopis, qui ad Concilia non occurrunt.

LXXVI. ITEM placuit, vt quotiescunque Concilium congregandum est, Episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliqua grauiori necessitate impediuntur competenter occurrant, & Primatibus suarum quarumque prouinciarum intimetur, vt de vniuersis Episcopis vel duæ, vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem Concilij instantissimè occurrant. Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria conscribant, vel si post aduentum tractoriæ aliquæ necessitates repentè forsitan ortæ fuerint: nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communione debere esse contentos.

De Cresconio.

LXXVII. DE Cresconio Villa-Regensi, hoc omnibus visum est, vt

πεύοντας πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἵνα ὅτε παρ' ἑαυτοῖς σύνοδον προσκαλοῦνται, ταύτην τὴν ἡμέραν φυλάττωσιν.

Περὶ τοῦ, μὴ ὀφείλειν ἐπίσκοπον ἐπιξενούμενον καθέζεσθαι ἐν ᾗ καθέδρᾳ ἐπιξενοῦται.

ΟΜΟΙΩΣ ὡρίσθη, ὥστε μηδενὶ ἐξεῖναι μεσίτῃ τὴν καθέδραν κατέχειν, ᾗ τινι μεσίτης δέδοται διὰ οἱασδήποτε τῶν λαῶν σπουδὰς ἢ διχοστασίας, ἀλλὰ σπουδάζειν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τοῖς αὐτοῖς προνοεῖσθαι ἐπίσκοπον. Εἰ δὲ περὶ τοῦτο ἀμελήσοι, μετὰ τὴν περαίωσιν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἕτερος ψηφισθῇ μεσίτης. οδ'.

Περὶ ἐκδίκων τῶν ἐκκλησιῶν τῶν ὀφειλόντων ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἰτηθῆναι.

ΣΥΜΠΑΣΙΝ ἔδοξεν αἰτῆσαι ἀπὸ τῶν βασιλέων διὰ τὴν τῶν πενήτων κάκωσιν, ὧν ταῖς ἐπηρείαις ἀπαύστως ἡ ἐκκλησία παρενοχλεῖται, ὥστε ἐκδίκους τούτοις μετὰ τῆς τῶν ἐπισκόπων προνοίας ἐπιλεγῆναι κατὰ τῆς τῶν πλουσίων τυραννίδος. οε'.

Περὶ τῶν μὴ ἀπαντώντων ἐν ταῖς συνόδοις ἐπισκόπων.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁσάκις δήποτε σύνοδον δεῖ συνελθεῖν, οἱ ἐπίσκοποι, οἵτινες οὔτε κείρᾳ οὔτε ἀσθενείᾳ, οὔτε τινὶ βαρυτέρᾳ ἀνάγκῃ ἐμποδίζονται, ἁρμοδίως ἀπαντῶσιν, καὶ τοῖς πρωτεύουσιν ἑκάστης ἰδίας αὐτῶν ἐπαρχίας ἐμφανισθείη περὶ πάντων τῶν ἐπισκόπων, εἴτε δύο εἴτε τρεῖς συναθροίσεις γίνωνται, καὶ ἀπὸ ἑκάστου δὲ ἀθροισμοῦ εἰς ἀμοιβὴν ὁσοιδήποτε ἐπιλεγῶσι πρὸς τὴν ἡμέραν τῆς συνόδου ἐνσταλικῶς ἀπαντήσωσιν· ἐὰν δὲ μὴ δυνηθῶσιν ἀπαντῆσαι, ἀθρόων τινῶν ἀναγκῶν ὡς εἰκὸς ἀναφυομένων, εἰ μὴ τὸν λόγον τοῦ οἰκείου ἐμποδισμοῦ παρὰ τῷ οἰκείῳ πρωτεύοντι ἀποδώσωσιν, ὀφείλειν τοὺς τοιούτους τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἰδίας αὐτῶν ἀρκεῖσθαι ἐκκλησίας. ος'.

Περὶ Κρεσκωνίου.

ΠΕΡΙ Κρεσκωνίου τοῦ Βιλλαρεχεντίου τοῦτο πᾶσιν ἔδοξεν, ἵνα ἐντεῦθεν οζ'.

ὁμοίως

ὁμοίως ἐμφανείη τῷ πρωτεύοντι τῆς Νουμηδίας, πρὸς τὸ εἰδέναι ὀφείλειν αὐτὸν γράμμασιν οἰκείοις πρὸς συνέλευσιν προτρέψασθαι τὸν μνημονευθέντα Κρεσκώνιον· ὥστε μὴ ὑπερθέσθαι τὴν παρουσίαν αὐτοῦ τῇ πλησιαζούσῃ συμπάσῃ Αφρικανῇ συνόδῳ παρασχεῖν. ἐὰν δὲ τοῦ ἐλθεῖν καταφρονήσῃ, ἔσται εἰδὼς κατ' αὐτοῦ ψῆφον νομοθετηθησομένην.

hinc quoque Primati Numidiæ intimetur, quòd cognoſcat memoratum Creſconium ſcriptis ſuis conueniendum eſſe, vt proximo vniuerſali Africano Concilio ſuam præſentiam non differat exhibere, quòd ſi venire contempſerit, in ſe cognoſcat ſententiam promulgandam.

Περὶ τῶν ἐν Ἱππῶνι Φρεντισῶν τῆς ἐκκλησίας.

οη'. ΠΑΛΙΝ ἤρεσεν, ἵνα ἐπειδὴ τῆς ἐκκλησίας τῶν ἐν Ἱππῶνι Φρεντισῶν ἡ ἐκκατάληψις οὐκ ὀφείλει ἐπὶ πολὺ ἀμεληθῆναι, καὶ ἐπειδὴ αἱ ἐκεῖ ἐκκλησίαι καταδέχονται παρὰ τὴν τοῦ ἀτόπου τοῦ Αἰκιτίου κοινωνίαν παραιτησαμένων, πεμφθέντων ἐκ τῆς παρούσης συνόδου ἐπισκόπων, Ρηγίνου, Αλυπίου, Αὐγουστίνου, Ματέρνου, Θεασίου, Εὐοδίου, Πλακιανοῦ, Οὐρβανοῦ, Βαλερίου, Αμβιβίου, Φουρτουνάτου, Κυοδβουλτδέου, Ονωράτου, Ιαννουαρίου, Απτου, Ονωράτου, Αμπελίου, Βικτωριανοῦ, Εὐαγγέλλου, καὶ Ρογατιανοῦ· καὶ συναχθέντων καὶ διορθωθέντων τῶν ἐπὶ ψόγῳ μονοτονίᾳ τὴν φυγὴν τοῦ αὐτοῦ Αἰκιτίου προσδοκητέαν λογισαμένων, μετὰ τῆς πάντων εὐχῆς ἐπίσκοπος τούτοις χειροτονηθῇ. ἐὰν δὲ μὴ θελήσωσιν ἐκεῖνοι τὴν εἰρήνην κατανοῆσαι, μὴ ἐμποδίσωσι τῇ ἐπιλογῇ τοῦ προέδρου πρὸς τὸ χειροτονηθῆναι εἰς χρησιμότητα τῆς ἐπὶ τοσοῦτον χρόνον ἐγκαταλειφθείσης ἐκκλησίας.

De Eccleſia Hipponenſium Diaretorum.

RVRSVM placuit, vt quoniam Hipponenſium Diaretorum Eccleſiæ deſtitutio non eſt diutiùs negligenda, & Eccleſiæ ibi ab his retinentur, qui Equitij facinoroſam communionem declinauerunt, miſſis ex præſenti Concilio Epiſcopis, Regino, Alypio, Auguſtino, Materno, Theaſio, Euodio, Placiano, Vrbano, Valerio, Ambiuio, Fortunato, Quodvultdeo, Honorio, Ianuario, Apto, Honorato, Ampelio, Victoriano, Euangelo, & Rogatiano, conuentis & correctis his, qui culpabili pertinacia fugam eiuſdem Equitij expectandam putabant, cum omnium voto eis Epiſcopus ordinetur. Si autem illi pacem conſiderare noluerint, non impediant in eligendo ad ordinandum præpoſito vtilitatem tanto tempore Eccleſiæ deſtitutæ. LXXVIII.

Περὶ τῶν μὴ φροντιζόντων κληρικῶν ἐντὸς ἐνιαυτοῦ πρᾶξαι τὸ ἴδιον πρᾶγμα.

οθ'. ΠΑΛΙΝ ὡρίσθη, ἵνα ὁσάκις κληρικῶν ἐλεγχθέντων καὶ καταθεμένων τινὰ ἐγκλήματα, εἴτε διὰ τὸ τῆς ἐκκλησίας ὄνειδος, εἴτε διὰ τὴν αἰδεσιμότητα, ὧν χάριν τούτοις φειδὼ γίνεται, εἴτε διὰ τὴν ἀλαζόνα τῶν αἱρετικῶν καὶ ἐθνικῶν ἐπηρείασιν, ἐὰν ὡς εἰκὸς ἐπαγωνίσασθαι τῷ ἰδίῳ πράγματι, καὶ τῆς ἰδίας ἀβλαβείας φροντίσαι θελήσωσιν, ἐντὸς ἀκοινωνησίας ἐνιαυτοῦ τοῦτο ποιήσωσιν· ἐὰν δὲ ἐντὸς ἐνιαυτοῦ τὸ πρᾶγμα αὐτῶν καθᾶραι καταφρονήσωσιν, μηδεμία τούτων τοῦ λοιποῦ φωνὴ παντελῶς προσδεχθείη.

De clericis, qui intra annum cauſam ſuam agere non procurarint.

RVRSVS conſtitutum eſt, vt quoties clericis conuictis & confeſſis in aliquo crimine, vel propter eorum, quorum verecundiæ parcitur, vel propter Eccleſiæ opprobrium, aut inſolentem inſultationem hæreticorum, atque gentilium, ſi fortè cauſæ ſuæ adeſſe voluerint, & innocentiam ſuam aſſerere, intra annum excommunicationis hoc faciant: ſi verò intra annum cauſam ſuam purgare contempſerint, nulla eorum vox poſtea penitus audiatur. LXXIX.

Vt de alieno monasterio susceptos nec præpositos monasterij, nec clericos liceat ordinare.

XXC. ITEM placuit, vt si quis de alterius monasterio repertum vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem monasterij constituerit: Episcopus, qui hoc fecerit, à cæterorum communione seiunctus suæ tantùm plebis communione contentus sit, & ille neque clericus, neque præpositus perseueret.

De Episcopis, qui hæreticos, vel paganos hæredes instituunt.

XXCI. ITEM constitutum est, vt si quis Episcopus hærèdes extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos etiam consanguineos, aut paganos, Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur. Nec excusari possit, si intestatus decesserit, quia vtique debuit, factus Episcopus, rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre.

De manumissionibus.

XXCII. ITEM placuit, vt de manumissionibus in Ecclesia celebrandis ab Imperatore petatur.

De falsis memoriis martyrum.

XXCIII. ITEM placuit, vt altaria, quæ passim per agros, & per vias, tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ martyrum conditæ probantur, ab Episcopis, qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, euertantur: si autem hoc per tumultus populares non sinitur, plebes tamen admoneantur, ne illa loca frequententur, vt qui rectè sapiunt, nulla ibi superstitione deuincti teneantur, & omnino nulla memoria martyrum probabiliter acceptetur, nisi vbi corpus, aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicuius habitationis, vel possessio-

Ὡς τοὺς ἀπὸ ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδεχθέντας, μηδὲ ἡγουμένους τοῦ μοναστηρίου, μηδὲ κληρικοὺς ἐξεῖναι χειροτονεῖν.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ἐάν τις ἀπὸ ἀλλοτρίου μοναστηρίου ὑποδέξηταί τινα, καὶ πρὸς κλῆρον προσαγαγεῖν ἐθελήσοι, ἢ τοῦ ἰδίου μοναστηρίου ἡγούμενον καταστήσοι, ὁ τοῦτο ποιῶν ἐπίσκοπος, ἀπὸ τῆς τῶν λοιπῶν κοινωνίας χωριζόμενος, τῇ τοῦ ἰδίου λαοῦ κοινωνίᾳ ἀρκεσθῇ μόνῃ. ἐκεῖνος δὲ, μηδὲ κληρικὸς μηδὲ ἡγούμενος ἐπιμείνῃ. π΄.

Περὶ ἐπισκόπων τῶν αἱρετικοὺς ἢ ἕλληνας κληρονόμους καταλιμπανόντων.

ΟΜΟΙΩΣ ὡρίσθη, ἵνα ἐάν τις ἐπίσκοπος τοὺς κληρονόμους συγγενεῖς ἢ ἐκτὸς τῆς ἰδίας συγγενείας, αἱρετικοὺς ἢ ἕλληνας προτιμήσῃ τῆς ἐκκλησίας, καὶ μετὰ θάνατον ἀνάθεμα τῷ τοιούτῳ λεχθείη, καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ μηδαμῶς παρὰ τοῖς τοῦ θεοῦ ἱερεῦσιν ἀνενεχθῇ, μηδὲ δυνηθῇ ἀπολογηθῆναι, ἐὰν ἀδιάθετος ἀπογένηται. ἐπειδὴ γενόμενος ἐπίσκοπος, εἰκότως ὀφείλει τῶν πραγμάτων αὐτοῦ τὴν διατύπωσιν ἁρμοδίαν τῷ ἑαυτοῦ ἐπαγγέλματι ποιήσασθαι. πα΄.

Περὶ ἐλευθεριῶν.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα περὶ τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ γινομένων ἐλευθεριῶν, ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἴτησις γένηται. πβ΄.

Περὶ τῶν πλαστῶν μνημείων τῶν μαρτύρων.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα πανταχοῦ ἀνὰ τοὺς ἀγροὺς καὶ τοὺς ἀμπελῶνας θυσιαστήρια, ὡσανεὶ εἰς μνήμην μαρτύρων καθιστάμενα, ἐν οἷς οὐδὲ ἓν σῶμα ἢ λείψανον μαρτύρων, ἀποκείμενα δείκνυνται ἀπὸ τῶν ἐντοπίων ἐπισκόπων, εἰ ἔστι δυνατὸν, καταστρέφωνται· εἰ δὲ τοῦτο θορύβοις δημοτικοῖς οὐ συγχωρεῖται, ὅμως τὰ πλήθη νουθετηθῶσιν, μὴ ὀχλαγωγεῖν τοὺς τόπους ἐκείνους· καὶ ἵνα οἱ τὰ ὀρθὰ φρονοῦντες, μηδεμιᾷ δεισιδαιμονίᾳ τῶν τοιούτων τόπων καταδεσμῶνται, καὶ παντελῶς μηδὲ μνήμη μαρτύρων ἐπιτελεσθῇ, εἰ μή που ἢ σῶμα ἢ τινα λείψανα ὦσιν ἢ ἀρχαιογονία τινὸς .... πγ΄.

..........ἢ ἀρχαιότητι παραδιδῶνται. ὅσα καὶ δι' ἐνυπνίων καὶ ματαίων ἀποκαλύψεων αἰθρώπων τινῶν ὁπουδήποτε καθίσανται θυσιαστήρια, πάντι τρόπῳ τὰ τοιαῦτα ἀποδοκιμασθῶσιν.

Περὶ τοῦ, τὰ λείψανα τῶν εἰδώλων ἐκριζωθῆναι.

ϟδ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν αἰτηθῆναι ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, ἵνα τὰ λείψανα τῆς εἰδωλολατρείας, μὴ μόνον τὰ ἐν ξοάνοις, ἀλλὰ καὶ ἐν οἱοισδήποτε τόποις ἢ ἄλσεσιν ἢ δένδροις, πάντι τρόπῳ ἐξαλειφθῶσιν.

Ὥστε γράφεσθαι καὶ ὑπογράφεσθαι, ὁσάκις γένηται χρεία ἐκ τοῦ ἐν Καρχηδόνι ἐπισκόπου ἐπ' ὀνόματι πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐπιστολάς.

ϟε'. ΑΠΟ συμπάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη, ἵνα ἐὰν ἤρεσεν τινα γράμματα ὀφείλειν ὑπαγορευθῆναι ἐν τῇ συνόδῳ, ὁ προεστηκὼς ἐπίσκοπος ὁ ἐν τῷ θρόνῳ τούτῳ προκαθήμενος, καταξιοῖ ἐπ' ὀνόματι πάντων ὑπαγορεύειν καὶ ὑπογράφειν. ἐν οἷς ἤρεσεν ἐπὶ μὲν τοῖς τοποτηρηταῖς ἐπισκόποις τοῖς ὀφείλουσιν ἀποσταλῆναι εἰς τὰ τῆς Ἀφρικῆς ἐπαρχίας ἕνεκεν τῶν Δοναλιστῶν, γράμματα δοθῆναι, δύναμιν ἐντολικοῦ περιέχοντα, ἣν δύναμιν μὴ παρεξέλθωσιν. Καὶ ὑπέγραψαν. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος τῆς Καρχηδονέων ἐκκλησίας, τῷ παρόντι ψηφίσματι συναίνεσα καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν.

Εν ταύτῃ τῇ συνόδῳ τὰ προλαβόντα ψηφίσματα κυροῦνται.

ΕΠΙ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων Ἀρκαδίου καὶ Ὀνωρίου τῶν αὐγούστων ὑπάτων. τῇ πρὸ ἓξ καλανδῶν σεπτεμβρίων. ἐν τῇ Μιλευιτανῇ πόλει εἰς τὸ σήκρετον τῆς ἐκκλησίας· ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος τῆς Καρχηδονέων ἐκκλησίας προκαθίσας ἐν πάσῃ τῇ συνόδῳ παρεστώτων τῶν διακόνων εἶπεν. ἐπειδὴ τῆς ἁγιωτάτης ἐκκλησίας ἓν σῶμα ὑπάρχει, καὶ πάντων τῶν μελῶν μία ἐστὶ κεφαλή, συνέβη θέλοντος τοῦ θεοῦ, καὶ τὴν ἡμετέραν ἀσθένειαν ἐνδυναμοῦντος, ὥστε πρὸς ταύτην τὴν ἐκκλησίαν ἐλθεῖν ἡμᾶς, ἀγάπης καὶ ἀδελφότητος χάριτι προτραπέντας. διὸ παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἐπειδὴ οὕτως ἐστὶν πιστευτέον, ὅτι ἡ ἡμετέρα παρ' ὑμῖν προσέλευσις,

nis, vel passionis fidelissima origine traditur. Nam quæ per somnia, & per inanes quasi reuelationes quorumlibet hominum vbicumque constituuntur altaria, omnimodo improbentur.

De idolorum reliquiis extirpandis.

ITEM placuit ab Imperatoribus XCIV. gloriosissimis peti, vt reliquiæ idololatriæ non solùm in simulacris, sed & in quibuscunque locis, vel lucis, vel arboribus omni modo deleantur.

Vt ab Episcopo Carthaginensi, cùm opus fuerit, omnium Episcoporum nomine dictentur, & subscribantur epistolæ.

VT si quæ literæ dictandæ in XCV. Concilio placuerint, venerandus Episcopus, qui huic sedi præsidet, omnium nomine dictare, & subscribere dignetur, in quibus etiam ad Episcopos legatos, qui per prouincias Africanas in causa Donatistarum mittendi sunt, placuit literas dari tenorem mandati continentes, quem non egrediantur. Et subscripserunt. AVRELIVS Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi, similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

In hoc Concilio præterita decreta firmantur.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus CONCI-
Arcadio, & Honorio Augustis LIVM
v. Coss. sexto Kal. Septembris, in CARTHAGINENSE.
ciuitate Mileuitana, in secretario CCCCII.
basilicæ, cùm Aurelius Episcopus Carthaginensis in Concilio vniuersali consedisset, adstantibus diaconis, AVRELIVS Episcopus dixit: Quoniam Ecclesiæ sanctæ vnum est corpus, omniúmque membrorum caput est vnum, factum est, volente Deo, & nostram infirmitatem iuuante, vt ad hanc Ecclesiam veniremus, dilectionis, & fraternitatis gratia inuitati. Vnde quæso caritatem vestram, quia ita credendum est, quòd noster accessus ad

vos nec superfluus, nec insuauis est cunctis, vt consensus omnium vestrûm manifestetur concordare complacitis decretorum, quæ iamdudum vel in Hipponensi synodo firmata sunt, vel postmodum meliore Concilio apud Carthaginem definita, nunc quoque nobis ex ordine recitentur. Tunc demum fraternitatis vestræ concordia luce clarior apparebit, si hæc, quæ à nobis superioribus Conciliis legaliter definita noscuntur, non solùm consensu vestro his actis, verùm & subscriptionibus manifestetis. XANTIPPVS Episcopus primæ sedis Numidiæ dixit: Credo quòd omni fraternitati placuit, & statuta sua manu confirmauerunt, subscribendo etiam nobis placere posse, & nostra subscriptione firmamus. NICETIVS Episcopus primæ sedis Mauritaniæ Sitifensis dixit: Quæ recitata sunt decreta, quoniam ratione non carent, & sunt approbata cunctis, etiam & meæ paruitati hæc placent, quæ quidem propria subscriptione firmabo.

οὔτε περιττή, οὔτε ἡδυτάτη πᾶσίν ἐστιν, ἵνα ἡ συναίνεσις πάντων ἡμῶν φανερωθῇ ὁμονοεῖν τοῖς συνδόξασι τῶν ψηφισμάτων τῶν πάλαι, εἴτε κατὰ τὴν ἐν Ἱππῶνι σύνοδον βεβαιωθέντων, εἴτε μετὰ ταῦτα τῇ ἐν Καρχηδόνι κρείττονι συνόδῳ ὁρισθέντων· ὁμοίως δὲ καὶ νῦν κατὰ τάξιν ἡμῖν ἀναγινωσκομένων. τότε γὰρ τῆς ὑμετέρας ἀδελφότητος ἡ ὁμόνοια λαμπροτέρα τοῦ φωτὸς ἀναδειχθήσεται, ἐὰν τὰ παρ' ἡμῶν ἐν ταῖς ἀνωτέραις συνόδοις νομίμως ὁρισθέντα, μὴ μόνον τῇ ἐν τοῖς πράξεσι πεπραγμένοις συναινέσει ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ ὑπογραφαῖς ἔτι μᾶλλον φανερώσηται. ΣΑΓΚΤΙΓΓΟΣ ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νουμιδίας εἶπεν. πιστεύω, ὅτι οὐ πάσῃ τῇ ἀδελφότητι ἤρεσεν· ὑπογράφοντες δὲ ἡμεῖς τῇ ἰδίᾳ ὑποσημειώσει βεβαιοῦμεν ἀρέσαι. καὶ τὰ ὁρισθέντα ἰδιοχείρως ἐβεβαιώσαμεν. ΝΙΚΥΤΙΟΣ ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Μαυριτανίας Σιτιφένσης εἶπεν· τὰ ἀναγνωσθέντα ψηφίσματα, ἐπειδὴ λογισμοῦ οὐκ ἐστέρηνται, καὶ ἀπὸ πάντων ἐκυρώθησαν, ἔτι μᾶλλον καὶ τῇ ἐμῇ βραχύτητι ταῦτα ἀρέσκουσιν, ἅπερ τῇ οἰκείᾳ γραφῇ βεβαιώσω.

De Episcoporum ordine, vt qui posteriùs ordinati sunt, prioribus se non audeant anteferre.

Περὶ τάξεως ἐπισκόπων, ὥστε τοὺς μεταγενεστέρως χειροτονηθέντας μὴ τολμᾷν ἑαυτοὺς προτιμᾷν τῶν προτέρων.

XXCVI. VALENTINVS Episcopus dixit. Si permittit bonum patientiæ vestræ, prosequor ea, quæ prærerito tempore in Ecclesia Carthaginensi gesta sunt, & subscriptionibus fratrum firmata claruerunt, etiam nos hoc seruaturos esse profiteor: sed illud scimus, inuiolatè semper mansisse Ecclesiasticam disciplinam: ita vt nullus fratrum prioribus suis se aliquando auderet anteponere, sed officiis caritatis id semper exhibitum est prioribus, quod ab insequentibus gratanter semper acciperetur. Hunc ordinem iubeat sanctitas vestra meliùs vestris interlocutionibus roborari. AVRELIVS Episcopus dixit. Non deeuerat quidem, vt hæc repeteremus, nisi fortè existerent inconsideratæ mentes quorumdam, quæ ad hæc statuenda nostros acuerent

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. τὸ πρὸς ἀγαθὸν τῆς ὑμετέρας ἀνεξικακίας ἐὰν ἐπιτρέπῃ, ἀκολούθως ἐξηγήσομαι τὰ ἐν τῷ παρελθόντι χρόνῳ εἰς τὴν Καρχηδονέων ἐκκλησίαν πραχθέντα, καὶ ταῖς τῶν ἀδελφῶν ὑπογραφαῖς φανερῶς κυρωθέντα, καὶ ἡμᾶς ἔτι μᾶλλον φυλάξοντας ὁμολογήσω. ἐκεῖνο τοίνυν ἐπιστάμεθα, ἀμίαντον ἀεὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν φυλάττεσθαι κατάστασιν. οὕτως, ὡς μηδένα τῶν ἀδελφῶν τολμᾷν ἑαυτὸν προτιμᾷν προπετῶς τῶν πρὸ αὐτοῦ· ἀλλὰ ταῖς τῆς ἀγάπης τάξεσιν ἀεὶ παρέχεσθαι τοῖς προτέροις, ὅπερ οἱ ἐπακολουθοῦντες [illegible] κατεδέξαντο. ταύτην οὖν τὴν πρᾶξιν κελεύσει ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη κρειττόνως ταῖς ὑμετέραις διαλαλιαῖς βεβαιῶσαι. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. οὐκ ἐχρῆν μὲν ταῦτα ἡμᾶς ἐπαναλαμβάνειν, εἰ μὴ ἐὰν τυχὸν ἀκατάσχετοι διάνοιαί τινων ἀνεφύησαν, αἱ πρὸς τοὺς ὅρους τούτους τὰς ἡμετέρας αἰσθήσεις

ἐξωμόσαι· ἀλλ' ἐπειδὴ αὕτη κοινή ἐστιν αἰτία, ἣν νῦν ἐνεφάνισεν ὁ ἀδελφὸς καὶ συλλειτουργὸς ἡμῶν, ὥστε ἕκαστον ἡμῶν ἐπιγινώσκειν τὴν παρὰ τοῦ θεοῦ ψηφισθεῖσαν αὐτῷ τάξιν, καὶ ἵνα οἱ μεταγενέστεροι τοῖς προτέροις ἀναφέρωσι, καὶ μὴ τολμήσωσι παρὰ γνώμην τούτων τί ποτε πράττειν. διὰ τοῦτο λέγω καθὼς τὸ ἐμὸν ὑποτρέχει λογισμὸν τοὺς καταφρονοῦντας τῶν πρὸ αὐτῶν, καί τινα ἀποτολμῶντας, κωλυτέους ἁρμοδίως εἶναι ἀπὸ πάσης τῆς συνόδου. ΣΑΓΚΤΙΠΠΟΣ ἐπίσκοπος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νουμιδίας εἶπεν. ἤκουσεν ἡ πάντων τῶν ἀδελφῶν παρουσία τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ ἀδελφοῦ καὶ συνιερέως ἡμῶν Αὐρηλίου, τί πρὸς ταῦτα ἀποκρίνεται.

ΔΙΑΤΙΜΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. τὰ παρὰ τῇ ψήφῳ τῶν ἀρχαίων ὁρισθέντα, τῇ ἡμετέρᾳ συναινέσει ἐκδοθήσονται, ἵνα τὰ προειρημένα τοῖς πεπραγμένοις τῶν προτέρων συνόδων ἐν τῇ ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίᾳ κατὰ τὴν ἡμετέραν συναίνεσιν πεπληρωμένως βέβαια παρὰ πᾶσι φυλαχθῶσιν. σύμπαντες οἱ ἐπίσκοποι εἶπον· ἡ τάξις αὕτη καὶ ἀπὸ τῶν πατέρων καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαίων ἐφυλάχθη, καὶ ἀφ' ἡμῶν κατὰ συγχώρησιν θεοῦ φυλαχθήσεται· σωζομένου ἔτι μὴν τοῦ δικαίου τῶν πρωτευόντων τῆς Νουμιδίας καὶ Μαυριτανίας.

Περὶ τοῦ χαρτοθεσίου καὶ ματρικίου τῆς Νουμιδίας.

ΕΠΕΙΤΑ ἤρεσεν πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις τοῖς ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ ὑπογράψασιν, ἵνα τὸ ματρίκιον καὶ ἀρχέτυπον τῆς Νουμιδίας, καὶ εἰς τὴν πρώτην καθέδραν ᾖ, καὶ εἰς τὴν μητρόπολιν Κωνσταντίνην.

Περὶ Κουοδβουλτδέου ἐπισκόπου.

πζ. ΠΕΡΙ Κουοδβουλτδέου ἔτι μὴν τοῦ κεντυριάτου, ἐπειδὴ τοῦ ἐναντίου αὐτοῦ αἰτήσαντος παρὰ τῇ ἡμετέρᾳ εἰσενεχθῆναι συνόδῳ, ἐρωτηθεὶς εἰ ἄρα βούλεται μετ' αὐτοῦ παρὰ τοῖς ἐπισκόποις ἀποπειραθῆναι, πρῶτον μὲν ὑπέσχετο, τῇ δὲ ἄλλῃ ἡμέρᾳ τοῦτο μὴ ἀρέσκειν αὐτῷ ἀπεκρίνατο, καὶ ἀνεχώρησεν· ἤρεσεν πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις, ἵνα μηδεὶς τῷ αὐτῷ Κυοδβυλτδέῳ κοινωνήσῃ, ἕως οὗ τὸ κατ' αὐτὸν πρᾶγμα περατωθῇ· τὴν γὰρ ἐπισκοπὴν ἀπ' αὐτοῦ ἀφαιρεθῆναι πρὸ τῆς ἐκβάσεως τοῦ κατ' αὐτὸν πρά-

sensus: sed communis hæc causa est, quam insinuauit frater & consacerdos noster, vt vnusquisque nostrum ordinem sibi decretum à Deo cognoscat, & posteriores anterioribus deferant, nec eis inconsultis aliquid agere præsumant. Qua de re dico, prout captus animi mei retinet, eos, qui putauerint spretis maioribus aliquid præsumendum, competenter ab omni Concilio coërcendos. XANTIPPVS Episcopus primæ sedis Numidiæ dixit. Audiuit omnium fratrum præsentia prosecutionem fratris & consacerdotis nostri Aurelij, quid ad hæc respondent.

DATIANVS Episcopus dixit. Quæ maiorum decreuit sententia, nostro assensui mancipabuntur, vt quæ præteritorum Conciliorum gestis tenentur Carthaginensis Ecclesiæ, nostra assensione plenè apud omnes firmata teneantur. Vniuersi Episcopi dixerunt. Hic ordo & à patribus, & à maioribus seruatus est, & à nobis Deo propitio seruabitur, saluo etiam iure Primatus Numidiæ, & Mauritaniæ.

De archiuo & matricula Numidiæ.

DEINDE placuit omnibus Episcopis, qui in hoc Concilio subscripserunt, vt matricula, & archiuus Numidiæ, & apud primam sedem sit, & in metropoli, id est Constantina.

De Quodvultdeo Episcopo.

DE Quodvuultdeo etiam cen- XXCVII.
turiensi, quomodo aduersarius ipsius, cùm se petisset introduci ad Concilium nostrum, interrogatus, vtrum cum eo vellet apud Episcopos experiri, primò promiserat, & alio die respondit hoc sibi non placere, atque discessit: placuit omnibus Episcopis, vt nullus eidem Quoduultdeo communicet, donec causa eius, qualem potuerit, terminum sumat. Nam adimi ei Episcopatum, antequam causæ eius exitus appa-

reret, nulli Christiano videri iure potuisset.

γματος, οὐδενὶ χριστιανῷ δύναται δοκεῖν.

De Maximiano Episcopo.

XXCVIII DE Maximiano autem Bagaiensi, & ad eum, & ad ipsam plebem placuit de Concilio literas dari, vt & ipse ab Episcopatu discedat, & illi sibi alium requirant.

Περὶ Μαξιμιανοῦ ἐπισκόπου.

ΠΕΡΙ Μαξιμιανοῦ δὲ τοῦ Βαγαϊσίου, ἤρεσεν ἐκ τῆς συνόδου γράμματα δοθῆναι, καὶ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς τὸν λαὸν, ἵνα κἀκεῖνος ἐκ τῆς ἐπισκοπῆς ἀναχωρήσῃ· κἀκεῖνοι ἑαυτοῖς ἄλλον ἀναζητήσωσιν. πη'.

Vt Episcopi, qui ordinantur, ab ordinatoribus suis epistolas accipiant, qua diem & consulem praeferant.

Ὥστε τοὺς χειροτονουμένους ἐπισκόπους ἀπὸ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς ἐπιστολὰς λαμβάνειν, ἐν αἷς ἥτε ἡμέρα καὶ ὁ ὕπατος προσφέρεται.

XXCIX. DEINDE placuit, vt quicunque deinceps ab Episcopis ordinantur per prouincias Africanas, literas accipiant ab ordinatoribus suis, manu eorum conscriptas, continentes Consulem & diem: vt nulla altercatio de posterioribus, vel anterioribus oriatur.

ΕΠΕΙΤΑ ἤρεσεν, ἵνα οἵτινες δήποτε μετὰ ταῦτα χειροτονῶνται ἀνὰ τὰς τῆς Ἀφρικῆς ἐπαρχίας, γράμματα λάβωσι παρὰ τῶν χειροτονούντων αὐτοὺς, τῇ χειρὶ αὐτῶν ὑπογεγραμμένα, περιέχοντα τὸν ὕπατον καὶ τὴν ἡμέραν· ὥστε μηδεμίαν ἀμφισβήτησιν περὶ ὑστέρων ἢ προτέρων ἀναφυῆναι. πθ'.

De his, qui vel semel in Ecclesia legerint, ab aliis non posse promoueri.

Περὶ τοῦ, τοὺς κἂν ἅπαξ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναγνόντας, μὴ δύνασθαι ἀπὸ ἄλλων προχειρίζεσθαι.

XC. ITEM placuit, vt quicunque in Ecclesia vel semel legerit, ab Ecclesia ad clericatum non teneatur. Et subscripserunt. AVRELIVS Episcopus Ecclesiae Carthaginensis huic decreto consensi, & praelecto subscripsi, similiter & caeteri Episcopi subscripserunt.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὅστις δήποτε ἐν ἐκκλησίᾳ, κἂν ἅπαξ ἀνέγνω, ἀπ' ἄλλης ἐκκλησίας πρὸς κλήρωσιν μὴ καταδέχηται. Καὶ ὑπέγραψαν. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας τῷ παρόντι ψηφίσματι συνήνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν. ϙ'.

In hoc Concilio quid egerint Episcopi, qui ad transmarina legati directi sunt, intimatur.

Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ ἐμφανίζονται τὰ πραχθέντα ὑπὸ τῶν πέραν τῆς θαλάσσης ἀποσταλέντων τοποτηρητῶν ἐπισκόπων.

CONCILIVM CARTHAGINENSE. CCCCIII. GLORIOSISSIMO Imperatore Theodosio Augusto, & Rumorido V.C. Conss. VIII. Kal. Septembris Carthagine, in basilica regionis secundae, cùm Aurelius Episcopus in vniuersali Concilio consedisset, adstantibus diaconis, AVRELIVS Episcopus dixit. Exigente ratione, fraternitas vestra à mea tenuitate ad hoc Concilium congregata est: iamdudum enim, sicut vestra sanctitas recordatur, habito Concilio destinauimus fratres nostros ad transmarina legatos, quos oportuit in coe-

ΕΠΙ τοῦ ἐνδοξοτάτου βασιλέως Θεοδοσίου τοῦ αὐγούστου, καὶ Ρουμορίδου τοῦ λαμπροτάτου ὑπάτου· τῇ πρὸ ὀκτὼ καλανδῶν σεπτεμβρίων ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν Σεκουνδου. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος συμπάσῃ τῇ συνόδῳ προκαθίσας παρεστώτων τῶν διακόνων εἶπεν. λόγου ἀπαιτήσαντος ἡ ὑμετέρα ἀδελφότης παρὰ τῆς ἐμῆς μετριότητος εἰς ταύτην τὴν σύνοδον προσεκλήθη· ἔκπαλαι γὰρ, ὡς μέμνηται ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη, συνόδου γενομένης ἀπεστείλαμεν ἀδελφοὺς ἡμῶν πρὸς τὰ πέραν τῆς θαλάσσης τοποτηρητὰς, οὓς ἔχρην ἐν τῇ συνε-

λοῖσαι τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης τὴν κίνησιν διηγήσασθαι τῆς ἐξανυσθείσης πρεσβείας· καὶ κἂν εἰ τῇ χθεσινῇ ἡμέρᾳ περὶ τοῦ αὐτοῦ πράγματος καθεσθέντων ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐπιμελῶς, ἃ ἔπραξαν, ἐψηλαφήσαμεν· ὅμως πρέπει σήμερον τὴν ἀναζήτησιν τῆς χθεσινῆς ἡμέρας τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πεπραγμένοις ἐκβεβαιῶσαι.

Περὶ τῶν ἐπισκόπων τῶν ἐπαρχιῶν τῆς Ἀφρικῆς, τῶν μὴ παραγενομένων ἐν τῇ παρούσῃ συνόδῳ.

Ἡ τάξις οὖν ἀπαιτεῖ τῶν πραγμάτων, ἵνα ἐν πρώτοις περὶ τῶν ἀδελφῶν καὶ συνιερέων ἡμῶν τῶν πρὸς ταύτην τὴν σύνοδον εἴτε ἐκ τοῦ Βυζακίου, εἴτε ἀπὸ Μαυριτανίας παραγενομένων ζητήσωμεν, πῶς συμφέρειν ψηφίζονται τῇ παρούσῃ συνόδῳ, καὶ προσενεγκόντων Φιλολογίου, Γετα, Βενουστιανοῦ, Φιλικιανοῦ, τῶν ἐπισκόπων τῆς Βυζακινῆς χώρας τὰ γράμματα τῆς τοποτηρησίας, ταῦτά τε ἀναγνωσθέντα, ἔτι δὲ προσενεγκόντων Λουκιανοῦ καὶ Σιλβανοῦ, τῶν τοποτηρητῶν τῆς Μαυριτανίας χώρας τῆς Σιτιφένσης τὰ γράμματα τῆς τοποτηρησίας. Καὶ τούτων ἀναγνωσθέντων, Αὐρήλιος ἐπίσκοπος εἶπεν. τούτων τῶν ἐγγράφων ἡ ὑφὴ τοῖς πεπραγμένοις συζευχθείη.

Περὶ τῶν τοῦ Βυζακίου ἐπισκόπων.

ΝΟΥΜΗΔΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Προσέχομεν τοὺς ἀδελφοὺς καὶ συνεπισκόπους ἡμῶν, τοὺς τῆς Βυζακινῶν χώρας καὶ Μαυριτανίας Σιτιφένσης εἰς τὴν σύνοδον τοποτηρητὰς ἀποστεῖλαι. νῦν ζητήσωμεν; ἐὰν τοποτηρηταὶ τῆς Νουμιδίας παρεγένοντο, ἢ δηλαδὴ τῆς Τριπολιτανῆς χώρας, ἢ τῆς Καισαρειανῆς Μαυριτανίας.

Περὶ τῶν τῆς Μαυριτανίας Σιτιφένσης ἐπισκόπων.

ΛΟΥΚΙΑΝΟΣ καὶ ΣΙΛΒΑΝΟΣ ἐπίσκοποι τοποτηρηταὶ τῆς Μαυριτανίας Σιτιφένσης χώρας εἶπον. βραδέως πρὸς τοὺς τῆς Καισαρειανῆς ἀδελφοὺς ἡμῶν ἡ συνοδικὴ ἦλθεν, ἐπεὶ κἀκεῖνοι λοιπὸν εἶχον φθᾶσαι, ὅμως πάντες ἐλεύσονται, καὶ θαρροῦμεν περὶ τῶν ψυχῶν αὐτῶν ὅτι εἴ τι δήποτε ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ πραχθήσεται, καὶ αὐτοὶ ἀναμφιβόλως τὰς ἰδίας συναινέσεις παρέξοιεν.

tu ſanctitatis veſtræ perfunctæ legationis curſum narrare, & licèt heſterno die de hac re confidentibus nobis, præter geſta Eccleſiaſtica diligentiùs quæ geſſerint, tractaremus, hodie tamen oporter tractatum heſterni diei actis Eccleſiaſticis confirmari.

De Epiſcopis prouinciarum Africæ, qui non adfuerunt præſenti Concilio.

ORDO itaque rerum depoſcit, vt primitus de fratribus noſtris & conſacerdotibus, qui ad hoc Concilium vel de Byzacio, vel certè de Mauritania conuenerunt, quæramus, quemadmodum huic Concilio decreuerint intereſſe, & offerentibus Philologio, Geta, Venuſtiano, & Feliciano, Epiſcopis prouinciæ Byzacenæ legationis literas, & recitatis, offerentibus etiam Luciano, & Syluano legatis prouinciæ Mauritaniæ Sitifenſis legationis literas, & recitatis, AVRELIVS Epiſcopus dixit: Horum ſcriptorum textus ſociabitur geſtis.

De Epiſcopis Byzacenis.

NVMIDIVS Epiſcopus dixit: Animaduertimus fratres & Coëpiſcopos noſtros Byzacenæ prouinciæ, & Mauritaniæ Sitifenſis ad Concilium deſtinaſſe legatos, nunc quæramus, vtrum legati Numidiæ aduenerint: vel certè prouinciæ Tripolitanæ, vel Mauritaniæ Cæſarienſis.

De Epiſcopis Mauritaniæ Sitifenſis.

LVCIANVS, & SYLVANVS Epiſcopi, legati prouinciæ Mauritaniæ Sitifenſis dixerunt. Serò ad Cæſarienſes fratres noſtros tractoria venit, nam iam & illi venirent, tamen neceſſe eſt veniant & confidimus de animis illorum, quia ſiquid in hoc Concilio geſtum fuerit, & ipſi ſine dubio ſuos conſenſus adhibebunt.

De Episcopis Numidiæ.

ALYPIVS Episcopus Ecclesiæ Thagastensis dixit. Nos quidem de Numidia venimus, ego, & sancti fratres Augustinus & Posidius: sed de Numidia legatio mitti non potuit, quòd adhuc tumultu tironum, Episcopi propriis necessitatibus in ciuitatibus suis aut impediti, aut occupati sunt. Nam etiam tractoriam sanctitatis tuæ cùm ad sanctum senem Xantippum deferrem, in præsenti tractatu hoc visum fuerat, vt Concilium indiceretur, quo instructa legatio posset ad hoc Concilium destinari, sed cùm eum posterioribus literis admonerem de impedimento tironum, vt superiùs dixi, rescripris propriis excusauit. AVRELIVS Episcopus dixit: Non dubium est, quòd prædicti fratres & Coëpiscopi nostri Numidiæ, cùm gesta Concilij acceperint, & suos adhibebunt consensus, & in effectum deducete maturabunt quæcumque in placitum venerint: cura ergo istius sedis hoc ipsum, vt eis intimetur necesse est prouideri.

Περὶ τῶν τῆς Νουμηδίας ἐπισκόπων.

ΑΛΥΠΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. ἡμεῖς μὲν ἀπὸ τῆς Νουμηδίας ἤλθομεν, ἐγώ τε καὶ οἱ ἁγιώτατοι ἀδελφοὶ Αὐγουστῖνος καὶ Ποσείδιος· ἀλλ' ἀπὸ τῆς αὐτῆς Νουμηδίας τοποτηρηταὶ πεμφθῆναι οὐκ ἠδυνήσαντο, ὅτι ἀκμὴν τοῦ θορύβου τῶν τιρώνων οἱ ἐπίσκοποι ἰδίαις ἀνάγκαις ἐν ταῖς πόλεσιν αὐτῶν ἀπασχολούμενοι ἐμποδιζόμενοι· ἐπεὶ καὶ τὴν συνοδικὴν τῆς ὑμετέρας ἁγιωσύνης τῷ ἁγιωτάτῳ γέροντι Ξαντίππῳ, ὡς διήγαγον, συνεῖδεν περὶ τῆς παρούσης ζητήσεως σύνοδον καταμηνυθῆναι· ὅπως καταρτισθεῖσα τοποτηρησία, πρὸς ταύτην ἀποσταλῇ τὴν σύνοδον. ἀλλὰ δευτέροις γράμμασιν ἐμοῦ τοῦτον ἀναμνήσαντος, ἀπελογήσατο δι' οἰκείων γραμμάτων περὶ τοῦ ἀπὸ τῶν τιρώνων ἐμποδισμοῦ, ὡς ἀνωτέρω εἶπον. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Οὐκ ἔστιν ἀμφίβολον, ὅτι οἱ προλεχθέντες ἀδελφοὶ καὶ συνεπίσκοποι ἡμῶν οἱ ἐκ τῆς Νουμηδίας, ὅτε τὰ πεπραγμένα τῆς συνόδου λάβωσιν, εὐθέως καὶ τὰς ἰδίας παρέξουσιν συναινέσεις καὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν σπουδάσουσιν, ὅσα δήποτε ἀρέσουσιν· ἀνάγκη τοίνυν ἐστὶ τῇ φροντίδι τῆς καθέδρας ταύτης προνοηθῆναι, τοῦτο αὐτὸ τοῖς προλεχθεῖσιν ἐμφανὲς καταστῆναι.

De Episcopis Tripolitanis.

DE Tripolitanis verò fratribus nostris, hoc potui condiscere, quòd Dulcicium fratrem nostrum destinauerint legatum, sed quia non potuit occurrere, hoc asseuerauerunt quidam filij nostri venientes de supradicta prouincia, quòd memoratus naui se commiserat, & credendum est accidisse nonnullam de tempestatibus moram, quæ retardaret eius aduentum, tamen etiam circa ipsos, si caritati vestræ placet, hæc forma seruabitur, vt placita ad eosdem Concilij transmittantur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Hæc, quæ statuit sanctitas tua, omnibus placent.

Περὶ τῶν Τριπολιτανῶν ἐπισκόπων.

ΠΕΡΙ τῶν ἀπὸ Τριπόλεως ἀδελφῶν ἡμῶν, τοῦτο ἠδυνήθην γνῶναι, ὅτι Δουλκίτιον ἀδελφὸν ἡμῶν ἀπέστειλαν τοποτηρητήν. ἀλλ' ἐπειδὴ ἀπαντῆσαι οὐκ ἠδυνήθη, τοῦτο τινες τῶν τέκνων ἡμῶν διεβεβαιώσαντο, ἐλθόντες ἐκ τῆς προλεχθείσης χώρας, ὅτι ὁ μνημονευθεὶς Δουλκίτιος εἰς πλοῖον εἰσῆλθεν. καὶ δεῖ πιστεῦσαί τινα προλκὴν ἐκ τοῦ χειμῶνος αὐτῷ συμβῆναι, τὴν αὐτὸν ἀναγκάσασαν βραδῦναι· ὅμως καὶ περὶ τούτου, ἐὰν ἀρέσκῃ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ὁ αὐτὸς τύπος φυλαχθείη, ἵνα τὰ ἀρεσθέντα τῇ συνόδῳ πρὸς αὐτοὺς ἀποσταλῶσιν. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· τὰ ὁρισθέντα ὑπὸ τῆς σῆς ἁγιωσύνης, πᾶσιν ἀρέσκει.

De conueniendis Donatistis.

XCI. AVRELIVS Episcopus dixit. Quod in tractatum venit caritatis vestræ, puto hoc Ecclesia-

Περὶ τοῦ, τοῖς Δονατισταῖς συνελθεῖν.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Τὸ κα'. Εἰς ψηλάφησιν ἐλθὸν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, λογίζομαι ὀφείλειν τοῖς ἐκκλησια-

σιακοῖς πεπραγμένοις βεβαιωθῆναι. ἡ γὰρ ὑπόσχεσις πάντων ὑμῶν, τοῦτο προεβάλετο, ὀφείλειν ἕνα ἕκαστον ἡμῶν ἐν τῇ ἰδίᾳ πόλει καθ' ἑαυτὸν συνελθεῖν τοῖς ἀρχηγοῖς τῶν Δονατιστῶν, ἢ προσζεῦξαι ἑαυτὸν γείτονα ἕτερον, ἵνα ὁμοίως τοῖς τοιούτοις ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ τόπῳ διὰ τῶν ἀρχόντων ἢ τῶν πρῶτα φερόντων ἐν τοῖς αὐτοῖς τόποις συνέλθωσιν. τοῦτο ἐὰν ἀρέσκῃ πᾶσι, παραγγελθείη. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· Πᾶσιν ἀρέσκει, καὶ πάντες τοῦτο τῇ ἡμετέρᾳ ὑπογραφῇ ἐκυρώσαμεν. αἰτοῦμεν ἔτι μὴν, ἵνα ταῖς ἐπιστολαῖς, ταῖς ὀφειλούσαις ἐκ τῆς συνόδου πρὸς τοὺς ἄρχοντας ἀποπεμφθῆναι, ὑπὲρ πάντων ἡ σὴ ὑπογράψῃ ἁγιωσύνη. ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Ἐὰν δοκῇ τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ, ὁ τύπος τῆς πρὸς ἐκείνους συνελεύσεως ἀναγνωσθείη, ὅπως τοῦτον τὸν τόνον τῆς ἐπακολουθήσεως πάντες, ἐὰν ἀρέσκῃ, κρατήσωμεν. Ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· ἀναγνωσθείη. Λαῖτος νοτάριος ἀνέγνω.

Ο τύπος τῆς πρὸς τοὺς Δονατιστὰς συνελεύσεως.

ϟβʹ. ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἶπεν. Ὃ παρὰ τῆς αὐθεντείας ἐκείνης τῆς μεγίστης καθέδρας ἡμῖν ἐπέτραπεν, αἰτοῦμεν τὴν ὑμετέραν τιμιότητα ἀναγνωσθῆναι, καὶ εἰς τὰ ἄκτα ἐντεθῆναι κελεῦσαι. Ἀναγνωσθείσης δὲ τῆς κελεύσεως καὶ τοῖς πεπραγμένοις ἐντεθείσης, ἐπίσκοπος τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας εἶπεν. Τὰ διὰ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος πρὸς τοὺς Δονατιστὰς ὀφείλοντα ἀπενεχθῆναι ἐντολικὸν ἀκοῦσαι, καὶ πεπραγμένοις ἐμβαλεῖν, καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀποκομίσαι καταξιώσατε, καὶ τὴν τούτων ἀπόκρισιν πάλιν διὰ τῶν ὑμετέρων πεπραγμένων ἡμῖν ἐμφανίσαι. συνερχόμεθα ὑμῖν αὐθεντικῶς ἀποσταλέντες ἐκ τῆς ἡμετέρας καθολικῆς συνόδου, ἐπιθυμοῦντες χαρῆναι περὶ τῆς ὑμετέρας διορθώσεως. ἐπιστάμεθα γὰρ τὴν ἀγάπην τοῦ κυρίου εἰπόντος, μακάριοι οἱ εἰρηνοποιοὶ, ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ θεοῦ κληθήσονται. ὑπέμνησεν δὲ καὶ διὰ τοῦ προφήτου, ὥστε ἔτι μὴν καὶ τοῖς μὴ βουλομένοις λέγεσθαι ἀδελφοῖς ἡμῶν λέγειν ἡμᾶς, ἀδελφοὶ ἡμῶν ἐστέ. Ταύτην τοίνυν τὴν ἐξ ἀγάπης εἰρηνικὴν ἐρχομένην ἡμετέραν ἀνάμνησιν ἐξουθενῆσαι οὐκ ὀφείλετε, ἵνα ἐὰν τίποτε ἀληθείας ἔχειν ἡμᾶς οἴεσθαι, ἀντιλαβέσθαι τούτου μὴ ἀμφιβάλλητε· τοῦτ' ἔστιν, ἵνα συναχθείσης συνόδου ὑμῶν ἐπιλέξησθε ἐξ ὑμῶν αὐτοὺς ὀφεί-

sticis gestis esse firmandum. Professio vestra omnium hoc deprompsit, debere vnumquemque nostrûm in ciuitate sua per se conuenire Donatistarum præpositos, aut adiungere sibi vicinum collegam: vt pariter eos in singulis quibusque ciuitatibus, vel locis per magistratus, vel seniores locorum conueniant: hoc si omnibus placet, edicatur. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet, & omnes hac subscriptione nostra firmabimus. Petimus etiam, vt epistolis ad iudices de Concilio mittendis pro omnibus subscribat sanctitas tua. AVRELIVS Episcopus dixit: Si videtur caritati vestræ, forma conuentionis eorum recitetur: vt hunc tenorem prosecutionis, omnes, si placuerit, teneamus. Ab vniuersis Episcopis dictum est: recitetur. Lætus notarius recitauit.

Forma conuentionis Donatistarum.

ILLE Episcopus Ecclesiæ illius XCII. dixit. Quid de authoritate illius amplissimæ sedis impetrauerimus, petimus grauitatem vestram recitari, & gestis innecti, atque in effectum deduci iubeatis. Recitata autem iussione, atque actis innexa, dicat ille Episcopus Ecclesiæ catholicæ: mandatum ad Donatistas per vestram grauitatem perferendum, audire, & actis inserere, & ad eos perferre dignemini, eorúmque responsionem rursus apud acta vestra nobis insinuare. Conuenimus vos è Concilij nostri Catholici authoritate missi, de vestra correctione gaudere cupientes, considerantes Domini caritatem, qui dixit, Beati pacifici, quia ipsi filij Dei vocabuntur, & admonuit per prophetam etiam his, qui dicunt se fratres nostros non esse, dicere nos debere, fratres nostri estis. Hanc ergo pacificam ex caritate venientem commonitionem nostram contemnere non debetis: vt si quid veritatis habere vos arbitramini, non dubitetis adserere, id est, vt congregato vestro concilio deligatis ex vobis, quibus cau- *Matth. 5.* *Psalm. 119.*

sam assertionis vestræ committatis: vt & nos possimus hoc facere, vt etiam de nostro Concilio deligantur, qui cum eis, quos delegeritis, constituto loco, & tempore quicquid quæstionis est, quod vestram à nobis separat communionem, cum pace discutiant, & tandem aliquando adiuuante Domino Deo nostro, finem veternosus error accipiat, ne propter animositatem hominum infirmæ animæ & ignari populi sacrilega dissensione dispereant. Si enim hoc fraternè acceperitis, veritas facilè dilucescet, si autem hoc facere nolueritis, diffidentia vestra facilè innotescet. Cúmque recitata esset, ab vniuersis Episcopis dictum est: Satis placet, hoc fiat. & subscripserunt. AVRELIVS Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi: similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

λοντας τὸ πρᾶγμα ἐμπιστευθῆναι τῆς τοιαύτης ἡμῶν διχονολογίας· ὅπως καὶ ἡμεῖς δυνηθῶμεν τὸ αὐτὸ ποιῆσαι· τοῦτ᾽ ἔστιν, ἵνα ἐκ τῆς ἡμετέρας συνόδου ἐπιλεγῶσιν οἱ ὀφείλοντες μετὰ τῶν ἐξ ὑμῶν ἐπιλεχθέντων ἐν ὡρισμένῳ τόπῳ καὶ καιρῷ, πᾶν τὸ τῆς ζητήσεως ἐχόμενον, τὸ τὴν ὑμετέραν ἀφ᾽ ἡμῶν κοινωνίαν χωρίζον, εἰρηνικῶς ἐξετάσαι· καὶ κἂν ὀψέποτε τῇ βοηθείᾳ τοῦ κυρίου ἡμῶν καὶ θεοῦ, τέλος ἡ παλαιὰ δέξηται πλάνη, μή ποτε διὰ πεῖσμα ἀνθρώπων ἀσθενεῖς ψυχαὶ καὶ ἄπειροι λαοὶ ἱεροσύλῳ τινὶ χωρισμῷ ἀπόλωνται. ἐὰν γὰρ τοῦτο ἀδελφικῶς καταδέξησθε, εὐχερῶς ἡ ἀλήθεια διαφανήσεται· εἰ δὲ τοῦτο ποιῆσαι μὴ θελήσητε, ἡ ἀπιστία ὑμῶν εὐθέως γνωρισθήσεται. Καὶ ἀναγνωσθέντος τοῦ τοιούτου τύπου, ἀπὸ πάντων τῶν ἐπισκόπων ἐλέχθη· πάνυ ἀρέσκει· τοῦτο γενήσεται. Καὶ ὑπέγραψαν. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, τῷ παρόντι ψηφίσματι συνῄνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν.

Hac synodus aduersus Donatistas legationem ad Principes dirigit.

Αὕτη ἡ σύνοδος κατὰ τῶν Δονατιστῶν πρεσβευτὰς πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας ἀποστέλλει.

CONCILIVM CARTHAGINENSE. CCCCIV. GLORIOSISSIMO Imperatore Honorio Augusto VI. Cos. VI. Kal. Iulias Carthagine, in basilica regionis secundæ. In hoc Concilio legationem susceperunt Theasius & Euodius, contra Donatistas. In quo Concilio insertum est commonitorium, quod ita se continet.

ΤΩι ἐνδοξοτάτῳ βασιλεῖ Ὀνωρίῳ αὐγούστῳ τὸ ἕκτον ὑπάτῳ, τῇ πρὸ ιϛʹ. καλανδῶν Ἰουλίων ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῆς βασιλικῆς Σεκούνδου. Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ τοποτηρησίαν ἀνεδέξαντο Θεάσιος καὶ Εὐόδιος κατὰ τῶν Δονατιστῶν. Ἐν ᾗ συνόδῳ συνετάχθη κομμονιτώριον περιέχον οὕτως.

Quale commonitorium acceperunt legati contra Donatistas.

Τὸ κομμονιτώριον, ὅπερ ἔλαβον οἱ κατὰ τῶν Δονατιστῶν πρεσβευταί.

XCIII. COMMONITORIVM fratribus Theasio & Euodio, legatis ex Carthaginensi Concilio, ad gloriosissimos, religiosissimósque Principes missis. Cùm Domini auxilio piissimos Imperatores adierint, vt eis insinuent, quemadmodum plena fiducia secundùm superioris anni Concilium, Donatistarum præpositi actis municipalibus sunt conuenti: vt si confiderint de assertionibus suis, electis ex suo numero aliquibus idoneis, nobiscum pacificè conferrent, & mansuetudine christiana, si quid

ΚΟΜΜΟΝΙΤΟΡΙΟΝ τοῖς ἀδελφοῖς ϟγʹ. Θεασίῳ καὶ Εὐοδίῳ, τοῖς πεμφθεῖσι πρεσβευταῖς ἐκ τῆς ἐν Καρχηδόνι συνόδου, πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους καὶ θρησκευτικωτάτους αὐτοκράτορας. ἡνίκα τῇ τοῦ κυρίου βοηθείᾳ τοῖς εὐσεβεστάτοις προσέλθωσι βασιλεῦσι, τούτοις ἐμφανίσουσιν, ποίῳ τρόπῳ τελεία ἡ παρρησία κατὰ τὴν τοῦ ἀνωτέρου ἐνιαυτοῦ σύνοδον οἱ προεστεύοντες τῶν Δονατιστῶν τοῖς πολιτικοῖς πεπραγμένοις συνελθεῖν προσεπάπησαν· ἵνα εἰ ἐθάῤῥουν τοῦ οἰκείου δόγματος ἀντιλαβέσθαι, ἐπιλεχθέντων τινῶν ἱκανῶν ἐκ τοῦ αὐτῶν ἀριθμοῦ, μεθ᾽ ἡμῶν εἰρηνικῶς ἀμφέβαλον, καὶ ἡμερότητι χριστιανικῇ ἀναμφιβόλως εἶχον ἐπιδεῖξαι, εἴτε τι

ἀληθείας κατεῖχον, ὅπως ἐκ τούτου ἡ καθολικὴ εἰλικρινότης, ἡ ἔκπαλαι τοῖς ἀνωτέρω διαλάμψασα χρόνοις, καὶ νῦν ὁμοίως διὰ τῆς ἀπειρίας καὶ μονοτονίας τῶν ἀντιλεγόντων ἐγνωρίζετο. ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ μὴ θαρρεῖν συνείχοντο σχεδὸν, οὐδὲν ἐτόλμησαν ἀποκρίνασθαι· διὸ, ἐπεὶ ἐπισκοπικὴ καὶ εἰρηνικὴ τάξις περὶ τοὺς τοιούτους πεπλήρωται, κἀκεῖνοι τῇ ἀληθείᾳ μὴ δυνηθέντες ἀποκριθῆναι, εἰς ἀτόπους βίας μετετράπησαν, ὡς πολλοὺς ἐπισκόπους καὶ πολλοὺς κληρικοὺς, ἵνα τὸ περὶ τῶν λαϊκῶν σιωπήσωμεν, ἐπιβουλαῖς συσχεῖν. καί τισι δὲ ἔτι μὴν ἐκκλησίαις ἐπέβησαν, καὶ ἄλλαις ἐπελθεῖν ὁμοίως ἐπειράθησαν· τῆς αὐτῶν φιλανθρωπίας λοιπόν ἐστι προνοήσασθαι, ἵνα ἡ καθολικὴ ἐκκλησία ἡ τοὺς θρησκευτικοὺς ἐν Χριστῷ γεννήσασα γαστρὶ, καὶ τῇ βεβαιώσει τῆς πίστεως ἐκθρέψασα, τῇ αὐτῶν ἔτι μὴν προνοίᾳ ὀχυρωθῇ· μή ποτε προπετεῖς ἄνθρωποι ἐπὶ τῶν εὐσεβῶν αὐτῶν χρόνων φόβῳ τινὶ τῶν ἀσθενῶν λαῶν καταδυναστεύσωσιν· ἐπειδὴ ὑποπείθοντες τούτους, ἀποφαυλίσαι οὐ δύνανται. ἔγνωσται γὰρ καὶ πολλάκις τοῖς νόμοις ἐκβοᾶται τῶν περισυναγόντων ἡ βδελυκτὴ πληθὺς, ποῖα διαπεράττεται, ἅτινα καὶ πολλάκις τοῖς θεσπίσμασιν αὐτῶν τῶν προλεχθέντων εὐσεβεστάτων αὐτοκρατόρων κατεδικάσθησαν. κατὰ οὖν τῆς ἐκείνων μανίας δυνάμεθα συμμαχίας θείας τυχεῖν, οὐκ ἀήθους γὰρ οὐδὲ ἀλλοτρίας ἀπὸ τῶν ἁγίων γραφῶν, ὁπότε Παῦλος ὁ ἀπόστολος, ὡς ταῖς ἀληθιναῖς πράξεσι τῶν ἀποστόλων δεδήλωται, τὴν σύμπνοιαν τῶν ἀτάκτων στρατιωτικῇ ἀπεκίνησε βοηθείᾳ· ἡμεῖς τοίνυν τοῦτο αἰτοῦμεν, ἵνα ταῖς καθολικαῖς τάξεσι τῶν ἐκκλησιῶν, ἀνὰ ἑκάστην πόλιν ἑκάστων κτήσεων ἀνυπερθέτως παραφυλακὴ παρασχεθῇ· ἅμα δὲ καὶ τοῦτο δεῖ αἰτῆσαι, ὥστε τὸν νόμον τὸν ἐκτεθέντα παρὰ τοῦ τῆς εὐσεβοῦς μνήμης πατρὸς αὐτῶν Θεοδοσίου, τὸν περὶ τῶν δέκα τοῦ χρυσίου λιτρῶν, τὸν κατὰ τῶν χειροτονούντων καὶ χειροτονουμένων αἱρετικῶν φυλάξωσιν, ἔτι μὴν καὶ κατὰ τῶν κτητόρων τῶν παρ' οἷς ἡ ἐκείνων αἱρετικὴ συναγωγή. εἶθ' οὕτως βεβαιωθῆναι τὸν τοιοῦτον νόμον κελεύσωσιν, ὡς ἰσχύειν κατὰ τούτων ὧν διὰ τὰς ἐπιβουλὰς οἱ τῆς καθολικῆς προτραπέντες διὰ μαρτυρίαν

veritatis tenerent, non ambigerent demonstrare, quò ita sinceritas catholica, quæ iampridem superioribus temporibus claruit, nunc quoque per imperitiam, vel pertinaciam resistentibus innotesceret, sed quia diffidentia premebantur, nihil penè ausi sunt respondere. Vnde quia impletum est erga eos Episcopale, ac pacificum officium, & illi, qui veritati respondere nequiuerunt, ad immanes violentias sunt conuersi: ita vt multos Episcopos multósque clericos (vt de laicis taceamus) insidiis oppresserint, Ecclesias etiam aliquas inuaserint, aliquas inuadere pertentauerint: ipsorum iam clementiæ est consulere, vt Ecclesia Catholica, quæ eos religioso vtero in Christo genuit, & fidei firmitate nutriuit, eorum etiam prospectione muniatur, ne temerarij homines religiosis temporibus infirmos populos terrendo præualeant: quoniam seducendo deprauare non possunt. Nota est enim, & sæpe legibus conclamata circumcellionum, qua furiunt, detestabilis manus, quæ etiam ipsorum religiosissimorum suprà Principum frequentibus sanctionibus condemnata est, aduersus quorum furorem possimus non insolita, nec à scripturis sanctis aliena impetrare præsidia, quando Apostolus Paulus, sicut in Apostolorum actibus fidelibus notum est, factiosorum conspirationem militari etiam submouit auxilio. *Act. 23.* Sed nos illud poscimus, vt catholicis Ecclesiis ordinum per ciuitates singulas, & vicinorum quorumque possessorum per diuersa loca sine vlla dissimulatione tuitio præbeatur. Simul etiam petendum, vt illam legem, quæ à religiosæ memoriæ eorum patre Theodosio de auri libris decem in ordinatores, vel ordinatos hæreticos, seu etiam in possessores, vbi eorum congregatio deprehenditur, promulgata est, ita deinceps confirmari præcipiant: vt in eos valeat, contra quos propter eorum insidias Catholici prouocati contestationem

deposuerint, vt hoc saltem terrore à schismatica, vel hæretica prauitate desciscant, qui consideratione æterni supplicij emendari corrigique dissimulant. Petendum etiam, vt lex, quæ hæreticis vel ex donationibus, vel ex testamentis aliquid capiendi, vel relinquendi denegat facultatem, ab eorum quoque pietate hactenus repetatur, vt eis relinquendi, vel sumendi ius adimat, qui pertinaciæ furore excæcati, in Donatistarum errore perseuerare voluerint. Cæterum illis, qui consideratione vnitatis, & pacis se corrigere voluerint, absque interdicto huius legis capiendæ hæreditatis aditus pateat, si adhuc in errore hæretico constitutis aliquid antè donationis, vel hæreditatis obuenit, his sanè exceptis, qui lite pulsati putauerint ad Catholicam transeundum, quia de talibus credibile est, non metu cęlestis iudicij potiùs, quàm terreni commodi auiditate vnitatem Catholicam præoptasse. Ad hæc autem omnia, præsidio opus est potestatum suarum quarumcunque prouinciarum. sanè pro vtilitatibus Ecclesiæ, quicquid intellexerint prodesse, agendi & imperandi liberam decernimus legationem. Illud præterea cunctis nobis placuit: vt literæ de cœtu nostro ad gloriosissimos Imperatores, & eminentissimas potestates dirigantur: quibus instruantur nostro omnium consensu ad beatissimum comitatum legatos à nobis esse directos. Sed quia iisdem literis ab omnibus subscribi tardissimum est, ne singulorum subscriptionibus eædem epistolæ onerentur, petimus frater Aureli, vt iisdem tua caritas nostro omnium nomine subscribere dignetur: & subscripserunt. AVRELIVS Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis, huic decreto consensi, & subscripsi; similiter & cæteri Episcopi subscripserunt. Literæ etiam ad iudices mittendæ sunt, vt donec Dominus legatos ad nos redire permittat, tuitiones per ordines ciuitatum; & possessores prædiorum, Ecclesiæ Catholicæ impertiant. Adiungendum

ἀπέθεντο· ἵνα κἂν τούτῳ τῷ φόβῳ ἐκ τοῦ ποιεῖν σχίσματα καὶ ἀπὸ τῆς τῶν αἱρετικῶν φαυλότητος παύσωνται, οἱ τῇ κατανοήσει τῆς αἰωνίας κολάσεως καθαρθῆναι καὶ διορθωθῆναι ὑποκρινόμενοι. Κἀκεῖνο ἔτι μὴν αἰτῆσαι δεῖ, ἵνα τῇ αὐτῶν εὐσεβείᾳ ὁ μέχρι τοῦ παρόντος νόμος ἐπαναληφθείη, ὁ τὴν εὐχέρειαν τῶν αἱρετικῶν ἀφαιρούμενος, τοῦ εἴτε ἀπὸ χειροτονιῶν εἴτε ἀπὸ διαθηκῶν τούτοις δύνασθαι λαμβάνειν τί ποτε ἢ καταλιμπάνειν, καὶ ἁπλῶς εἰπεῖν, τοῦ εἴτε καταλιμπάνειν τι ἰδίου πείσματος τυφλωθέντων, καὶ ἐν τῇ τῶν Δονατιστῶν πλάνῃ ἐπιμένειν βουλομένων. τοῖς δὲ τῇ κατανοήσει τῆς ἑνότητος καὶ εἰρήνης ἑαυτοὺς διορθώσασθαι βουλομένοις, παρακειμένου τοῦ τοιούτου νόμου ἀνοιχθείη ἡ ἀκρόασις τοῦ λαμβάνειν κληρονομίαν· εἰ καὶ ἔτι τούτοις αὐτοῖς ἐν τῇ τῶν αἱρετικῶν πλάνῃ καθεστῶσι προσαρμόζει τί ποτε ἀπὸ δωρεᾶς ἢ κληρονομίας, ἐξῃρημένων ἐκείνων δηλαδὴ, οἵτινες μετὰ τὸ εἰς δίκην ἀναχθῆναι ἐλογίσαντο ὀφείλειν πρὸς τὴν καθολικὴν μετελθεῖν· περὶ γὰρ τῶν τοιούτων πιστευτέον ἐστὶν, μὴ τῷ φόβῳ τῆς οὐρανίας κρίσεως, ἀλλὰ τῇ ἀπληστίᾳ τῆς γηΐνης λυσιτελείας, τὴν καθολικὴν ἑνότητα ἐπιποθῆσαι. πρὸς τούτοις δὲ πᾶσι, τῆς βοηθείας χρεία ἐστὶ τῶν δυναστειῶν ἑκάστης ἐπαρχίας ἰδίας· καὶ ἄλλο δὲ, εἴτι δήποτε κατανοήσουσι τῇ ἐκκλησιαστικῇ χρησιμότητι λυσιτελοῦν, τοῦτο διαπράττεσθαι καὶ ἐξανύειν, αὐτεξούσιον ψηφιζόμεθα ἐπιτηρησίαν. Κἀκεῖνο δὲ πρὸς τούτοις ἤρεσεν, ἵνα γράμματα ἐκ τῆς ἡμετέρας συνελεύσεως πρὸς τοὺς ἐνδοξοτάτους βασιλέας καὶ τὰς ὑπερεχούσας ἀξίας ἀποσταλῶσι, δι' ὧν πληροφορῶνται ὡς τῇ συναινέσει πάντων ἡμῶν ἐπὶ τὸ εὐτυχέστατον κομιτάτον τοὺς τοποτηρητὰς παρ' ἡμῶν εἶναι ἀποσταλέντας. ἐπειδὴ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς γράμμασι πάντας ἡμᾶς ὑπογράψαι βραδύτατόν ἐστιν, ἵνα μὴ ταῖς ἑκάστου ἡμῶν ὑπογραφαῖς τὰ αὐτὰ γράμματα φορτωθῶσιν, αἰτοῦμεν ἀδελφὲ Αὐρήλιε, ἵνα ἐν τούτοις ἡ σὴ ἀγάπη ὑπογράψαι ἐπ' ὀνόματι πάντων ἡμῶν καταξιώσῃ. καὶ ὑπέγραψαν. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, τῷ παρόντι ψηφίσματι συνῄνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ὑπέγραψαν. Γράμματα ἔτι μὴν πρὸς τοὺς ἄρχοντας πέμψαι δεῖ, ἵνα ἕως οὗ ὁ κύριος τοὺς τοποτηρητὰς ὑποστρέψαι πρὸς ἡμᾶς ἀξιώσῃ, παρέχειν φυλακὴν ἀνὰ τὰς τῶν πόλεων τάξεις καὶ κτήτορας τῶν χωρίων τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας ἐπιμερίσωσιν. Ἔτι μὴν

δεῖ προσζεῦξαι καὶ περὶ τοῦ Αἰκουτίου, ἵνα μὴ ἀναιδείᾳ αὐτοῦ ἐξωθηθῇ ἀπὸ τῶν διοικήσεων, ἃς ἐκ τῶν φροντιστῶν τῆς ἐν Ἱππῶνι ἐκκλησίας ἱερατικῶν δικαίων πρὸς ἑαυτὸν ἐκδικεῖ· καὶ γράμματα δὲ πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας περὶ τοῦ παραθέσθαι τοὺς τοποτηρητὰς, πεμφθῆναι ὀφείλουσιν· καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δὲ, ὅπου ἐστὶν ὁ βασιλεύς. Καὶ ὑπέγραψαν ὁμοίως. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, τῷ παρόντι ψηφίσματι συνῄνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα· ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν.

etiam de Equitio, vt improbitas eius, qua sibi ius sacerdotum improbissimè vindicat, ab Hipponensi Diœcesi Diacrerorum diœcesi secundùm statuta Imperatorum repellatur. Literæ etiam ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ commendatione legatorum mittendæ sunt, vel ad alios, vbi fuerit Imperator: & subscripserunt. Item Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi: similiter & cæteri Episcopi subscripserunt.

Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ τὰ ὁρισθέντα ἡ βραχεία σαφηνίζει πρόθεσις.

In hac synodo quæ statuta sunt, breuis declarat adnexus.

ΕΠΙ Στελίχωνος πάλιν καὶ Ἀνθεμίου, τῶν λαμπροτάτων, τῇ πρὸ δεκάτῃ καλανδῶν σεπτεμβρίων ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δευτέρου κλήματος. Τὰ πεπραγμένα τῆς παρούσης συνόδου διὰ τοῦτο ἐξολοκλήρου οὐκ ἐγράφησαν, ἐπειδὴ μᾶλλον τὰ κατὰ τὸν καιρὸν ἀναγκαῖα ἤπερ τινὰ γενικὰ ὡρίσθησαν, δι' ὧν βραχεία σύνεσις τῶν σπουδασμάτων τῆς αὐτῆς συνόδου διετυπώθη.

STILICONE II. & Anthemio VV. CC. Coss. x. Kal. Septembris Carthagine in Basilica regionis secundæ. Huius Concilij gesta ideo non ex integro descripsi, quoniam magis ea, quæ in tempore necessaria fuerunt, quàm aliqua generalia, constituta sunt, sed ad instructionem studiosorum eiusdem Concilij breuem digessi. CONCILIUM CARTHAGINENSE. CCCCV.

Τὸ βρέβιον τῶν κεφαλαίων.

Breuis causarum.

ϟδ'. ΙΝΑ ἐλευθέρα τοποτηρησία ἐκ πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν σύνοδον ἀποσταλῇ πρὸς Μιζώνιον. Τοποτηρηταὶ καὶ γράμματα ἀποσταλῆναι παρηγγέλθησαν, διὰ τὸ ὀφείλειν ἐλευθέραν ἐκπέμψαι τοποτηρησίαν· ἵνα ἐπειδὴ ἐν Καρχηδόνι μόνον ἕνωσις ἐγένετο, πεμφθῶσι γράμματα πρὸς τοὺς ἄρχοντας, ὅπως καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις καὶ πόλεσιν οἱ αὐτοὶ ἄρχοντες σπουδαίως ἐπιχορηγηθῆναι κελεύσωσι τῇ ἑνότητι, ἵνα ἐν Καρχηδόνι εὐχαριστίαι ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ὑπὲρ πάσης τῆς Ἀφρικῆς περὶ τοῦ ἀπελαθῆναι τοὺς Δονατιστὰς, μετὰ γραμμάτων τῶν ἐπισκόπων ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον πεμφθῶσιν. Γράμματα ἀνεγνώσθησαν Ἰννοκεντίου πάπα· ἵνα οἱ ἐπίσκοποι ὡς ἔτυχεν πρὸς τὰ περαματικὰ ἀπιέναι μὴ δύνωνται. ὅπερ τοῦτο αὐτὸ ταῖς γνώμαις τῶν ἐπισκόπων βεβαιοῦται· ἵνα διὰ τὴν εὐχαριστίαν τὴν περὶ τοῦ διωχθῆναι τοὺς Δονατιστὰς δύο κληρικοὶ τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον πεμφθῶσιν.

VT libera legatio ab omnibus prouinciis ad Concilium dirigatur. Ad Mizonium legati, & literæ, propter liberam dirigendam legationem destinari præceptæ sunt: vt quia apud Carthaginem tantùm vnitas facta est, dentur etiam literæ ad iudices, vt & aliis prouinciis, & ciuitatibus operam impendi iubeant vnitati: vt gratiarum actiones de Carthaginensi Ecclesia pro vniuersa Africa de exclusione Donatistarum cum Episcoporum literis ad comitatum mittantur. Recitatæ sunt literæ Papæ Innocentij: vt Episcopi ad transmarina pergere facilè non debeant, quod hoc ipsum Episcoporum sententiis confirmatur: vt propter gratiarum actionem, & exclusionem Donatistarum, duo clerici Ecclesiæ Carthaginensis ad comitatum mittantur. XCIV.

In hoc Concilio quædam de constitutis superioribus corriguntur.

CONCILIVM CARTHAGINENSE. CCCCVII.

GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio VII. & Theodosio II. Augustis Conss. Idus Iunij Carthagine in basilica regionis secundæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Episcopis suis consedisset, adstantibus diaconis, ait: Quoniam constitutum fuerat in Concilio Hipponensi, vt singulis annis contraheretur Concilium Africæ plenarium, non tantùm hîc apud Carthaginem, verùm etiam per diuersas prouincias suo ordine: & hoc reseruatum est, vt indiceremus aliquando in Numidia, aliquando in Byzacio, at quia hoc laboriosum omnibus fratribus visum est.

Concilium vniuersale non nisi necessitate faciendum.

XCV. PLACVIT vt non sit vltrà fatigandis fratribus anniuersaria necessitas: sed quoties exegerit causa communis, id est totius Africæ, vndecunque ad hanc sedem de hac re datæ literæ fuerint, congregandam esse synodum, in ea prouincia, vbi opportunitas persuaserit: causæ autem quæ communes non sunt, in suis prouinciis iudicentur.

Vt ab electis iudicibus prouocare non liceat.

XCVI. SI autem fuerit prouocatum, eligat, qui prouocauerit, iudices, & cum eo & ille, contra quem prouocauerit: vt ab ipsis deinceps nulli liceat prouocare.

De legationibus diuersarum prouinciarum.

CVM vniuersæ legationes diuersarum prouinciarum adlegarentur, gratissimè acceptæ sunt, id est Numidarum, Byzacenorum, Maurorum Sitifensium, itémque Cæsariensium & Tripolitanorum.

Ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ τινὰ ἐκ τῶν ἀνωτέρω ὁρισθέντων διορθοῦνται.

ΕΠΙ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων Ὀνωρίου τὸ ἕβδομον, καὶ Θεοδοσίου τὸ δεύτερον, αὐγούστων ὑπάτων. πάλιν ἰδοῖς Ἰουλίαις ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ δευτέρου κλήματος, Αὐρηλίου ἐπισκόπου ἅμα τοῖς συνεπισκόποις αὐτοῦ προσκαθίσαντος, παρεστώτων τῶν διακόνων· ἐπεὶ πάλαι ὡρίσθη εἰς τὴν ἐν Ἱππῶνι σύνοδον, ὥστε καθ' ἕκαστον ἐνιαυτὸν πλήρη συνάγεσθαι σύνοδον τῆς Ἀφρικῆς, μὴ μόνον ἐνταῦθα ἐν Καρχηδόνι, ἀλλὰ καὶ ἀνὰ τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν τάξει· καὶ τοῦτο δὲ ἐφυλάχθη, ὥστε μηνύειν ἡμᾶς εἰς τὴν Νουμηδίαν, ποτὲ δὲ εἰς τὸ Βυζάκιον. καὶ τοῦτο ἐπίκοπον πᾶσι τοῖς ἀδελφοῖς ἔδοξε.

Σύνοδον μὴ γίνεσθαι κοινήν τε καὶ ὁλοτελῆ, εἰ μὴ ἐξ ἀνάγκης.

ΗΡΕΣΕΝ, ὥστε μὴ εἶναι περαιτέρω ἐνιαυσίαν ἀνάγκην τοῦ συντρίβεσθαι τοὺς ἀδελφούς. ἀλλ' ὁσάκις ἂν κοινὴ χρεία καλέσοι, τουτ' ἔστι πάσης τῆς Ἀφρικῆς γραμμάτων διδομένων ὅθεν δήποτε πρὸς ταύτην τὴν καθέδραν, σύνοδον ὀφείλειν συνάγεσθαι ἐν ταύτῃ τῇ ἐπαρχίᾳ, ἔνθα ἡ χρεία καὶ ἐπιτηδειότης συνωθήσει· αἱ δὲ αἰτίαι μὴ οὖσαι κοιναὶ, ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπαρχίαις κριθῶσιν. ϟε'.

Ἵνα αἱρετοὺς δικαστὰς μὴ ἐξὸν εἴη ἐκκαλεῖσθαι.

ΕΑΝ δὲ γένηται ἔκκλητος, καὶ ἐπιλέξηται ὁ ἐκκαλεσάμενος δικαστὰς, καὶ μετ' αὐτοῦ κἀκεῖνος καθ' οὗ ἐξεκαλέσατο, τοῦ λοιποῦ ἀπὸ τούτων μηδενὶ ἐξέστω ἐκκαλεῖσθαι. ϟϛ'.

Περὶ τοποτηρητῶν διαφόρων ἐπαρχιῶν.

ΥΦ' ἓν τοποτηρησίαι διαφόρων ἐπαρχιῶν ἐμφανισθεῖσαι, χαριέντως προσεδέχθησαν. τοῦτ' ἔστι τῶν Νουμηδίων, τῶν Βυζακηνῶν, τῶν Μαύρων Σιτιφενσίων, ὁμοίως δὲ καὶ Καισαρηνῶν, ἀλλὰ καὶ τῶν ἀπὸ Τριπόλεως.

Περὶ ἐκβιβαστῶν τῆς ἐκκλησίας.

ΗΡΕΣΕΝ πρὸς τούτοις ὥστε ἐκβιβαστὰς ἐν πᾶσι τοῖς τῆς ἐκκλησίας χρείωδεσι πέντε ἐπιλεγῆναι αἰτηθῆναι, οἵτινες ἐν ταῖς διαφόροις ἐπιμεληθήσονται ἐπαρχίαις.

Ἵνα ἀπὸ τῶν βασιλέων αἰτηθῇ συνηγόρων ἀντίληψις ὑπὲρ τῶν κεφαλαίων τῆς ἐκκλησίας.

ϟζ'. ΗΡΕΣΕΝ ἔτι μὴν, ἵνα ἐξ ὀνόματος πασῶν τῶν ἐπαρχιῶν οἱ πορευθησόμενοι πρεσβευταί, Βικέντιος καὶ Φουρτουνατιανὸς αἰτήσωσιν ἀπὸ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, ὥστε δοθῆναι ἄδειαν, τοῦ καταστῆσαι ἐκδίκους σχολαστικούς, οἵτινες αὐτὸ τοῦτο τὸ λειτούργημα τοῦ ἐκδικεῖν τὰ πράγματα, ἐπιτήδευμα ἔχουσι· καὶ ἵνα ὡς ἱερεῖς τοῖς τῆς ἐπαρχίας οἱ αὐτοὶ οἱ τὴν ἐκδίκησιν τῶν ἐκκλησιῶν ἀναδεξάμενοι, ἄδειαν ἔχωσιν δυνηθῶσιν ὑπὲρ τῶν τῆς ἐκκλησίας πραγμάτων, ὁσάκις ἀνάγκη ἀπαιτήσοι, πρὸς τὸ ἀντιστῆναι τοῖς ἀνακύπτουσι, καὶ ἀναφέρειν τὰ ἀναγκαῖα, καὶ εἰς τὰ σήκρητα τῶν δικαστηρίων εἰσιέναι.

Περὶ τοῦ, εἶναι ἐλευθέραν τὴν τοποτηρησίαν.

ΗΡΕΣΕΝ, ὥστε αὐτεξούσιον τὴν τοποτηρησίαν ἔχειν τοὺς ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον πεμφθέντας ἐπιλέκτους τοποτηρητάς.

Διαμαρτυρία τῶν Μαυριτανῶν ἱερέων περὶ Πριμόσου.

ΠΡΟΣ ἐπὶ τούτοις δῆλον, ὅτι διαμαρτυρηθέντες εἰσὶ γράμμασιν ἰδίοις τοὺς Μαυριτανοὺς καὶ Καισαρεανούς, Πρίμοσον διὰ τῶν ἐξεχόντων τῆς Θιγαβενσίας πόλεως περὶ τοῦ συνελθεῖν, ἵνα κατὰ τὰς βασιλικὰς διατυπώσεις ἐντελῶς παράσχοι τὴν ἑαυτοῦ παρουσίαν· καὶ ὡς ἔχρην ἀναζητηθεὶς ὁ αὐτὸς Πρίμοσος, οὐχ εὑρέθη, ὡς οἱ διάκονοι ἀπήγγειλαν· ἀλλ' ἐπειδὴ ᾔτησαν οἱ αὐτοὶ Μαῦροι ἐκ πάσης τῆς συνόδου ὀφείλειν γράμματα ἀποσταλῆναι τῷ προσκυνητῷ ἀδελφῷ γέροντι Ἰννοκεντίῳ, ἤρεσεν πεμφθῆναι, ἵνα γνῷ ζητηθέντα τὸν Πρίμοσον ἐν τῇ συνόδῳ, καὶ μηδαμῶς εὑρεθέντα.

De executoribus Ecclesiæ.

PLACVIT præterea vt executores, in omnibus desideriis quæ habet Ecclesia, quinque postulentur qui in diuersis prouinciis impertiantur.

Vt ab Imperatoribus postuletur aduocatorum defensio pro causis Ecclesiæ.

PLACVIT etiam, vt petant ex nomine prouinciarum omnium legati perrecturi, Vincentius, & Fortunianus, à gloriosissimis Imperatoribus: vt dent facultatem defensores constituendi scholasticos, qui in actu sunt, vel in munere defensionis causarum, vt more sacerdotum prouinciæ iidem ipsi qui defensionem Ecclesiarum susceperint, habeant facultatem pro negotiis Ecclesiarum, quoties necessitas flagitauerit, vel ad obsistendum obrepentibus, vel ad necessaria suggerenda, ingredi iudicum secretaria. XCVII.

Vt sit legatio libera.

PLACVIT vt legationem liberam habeant ad comitatum missi delecti legati.

Protestatio Maurorum Pontificum de Primoso.

PROTESTATOS esse præterea Mauros Cæsarienses constat, Primosum per principales ciuitatis Thiganensis conuentum literis eorum fuisse, vt secundùm principalia scita, plenario Concilio sui præsentiam faceret, & vt oportuit, requisitus Primosus repertus non est, sicuti diaconi renunciauerunt: sed quia poposcerunt iidem Mauri, de plenario Concilio oportere literas destinari ad venerabilem fratrem senem Innocentium, has placuit mitti, vt agnoscat requisitum Primosum in Concilio, & minimè fuisse repertum.

De plebibus, quæ nunquam Episcopos habuerunt.

XCVIII. PLACVIT & illud: vt plebes, quæ nunquam habuerunt proprios Episcopos, nisi ex Concilio plenario vniuscuiusque prouinciæ, & Primatis, atque consensu eius, ad cuius diœcesim eadem Ecclesia pertinebat, decretum fuerit, minimè accipiant.

De plebibus, vel diœcesibus ex Donatistis conuersis.

XCIX. SANE vt illæ plebes, quæ conuersæ sunt à Donatistis, & habuerunt Episcopos, sine dubio, inconsulto Concilio habere mereantur: quæ autem plebes habuerunt Episcopum, & eo defuncto voluerint non Episcopum proprium habere, sed ad alicuius Episcopi diœcesim pertinere, non eis esse denegandum. Nec non & illud suggestum est, quòd plebes, ante legem Imperatorum de vnitate latam, quicunque conuerterunt Episcopi ad Catholicam, ipsi eas obtinere debeant: verùm à lege vnitatis, & deinceps oporteat vniuersas Ecclesias vindicare sibi Episcopos Catholicos eorum locorum, ad quos loca sub hæreticis pertinebant vel conuersorum ad Catholicam, vel non conuersorum hæreticorum, & diœceses, & si qua fortè sunt instrumenta Ecclesiæ, vel ad eius ius pertinentia. Qui verò aliqua vsurpauerunt, post legem vsurpata conuenti restituant.

De suggestione Maurentij Episcopi.

C. AD suggestionem vel postulationem Episcopi Maurentij, cùm lecta fuisset scheda, quam obtulit Episcopus Placentinus, qui personam legati Numidarum gestabat, sententia eiusdem Placentini recitata est in conspectu Episcoporum, & cùm quærerentur hi, quos adesse voluit à diaconis pro foribus, id est, seniores à noua Germania, ac minimè inuenirentur,

Περὶ τῶν λαῶν τῶν μηδέποτε ἐπισκόπους ἐσχηκότων.

ΗΡΕΣΕΝ κἀκεῖνο, ἵνα οἱ ὄχλοι, οἱ μηδέποτε ἰδίους ἐσχηκότες ἐπισκόπους, εἰ μὴ ἐκ πάσης τῆς συνόδου ἑκάστης ἐπαρχίας, καὶ τοῦ πρωτεύοντος ψήφισμα γένηται, καὶ κατὰ συναίνεσιν ἐκείνου, οὗτινος ὑπὸ τὴν διοίκησιν καθίστατο ἡ αὐτὴ ἐκκλησία, μηδαμῶς δέξονται. ϟη'.

Περὶ λαῶν καὶ διοικήσεων τῶν ἀπὸ Δονατιστῶν ἐπιστρεφόντων.

ΙΝΑ δηλαδὴ ἐκεῖνοι οἱ λαοὶ οἱ ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρέφοντες καὶ ἐπισκόπους ἐσχηκότες παρὰ γνώμην τῆς συνόδου, τούτους ἀναμφιβόλως ἔχειν ἀξιωθῶσιν· οἵτινες δὲ λαοὶ ἐσχήκασιν ἐπίσκοπον, καὶ τούτου τελευτήσαντος οὐκ ἠθέλησαν ἴδιον ἐπίσκοπον ἔχειν, ἀλλὰ πρὸς ἄλλου τινὸς ἐπισκόπου διοίκησιν ἀναδραμεῖν ἀνήκειν· τοῦτο μὴ ὀφείλειν τούτοις ἀρνηθῆναι· οὐ μὴν ἀλλὰ κἀκεῖνο ἀνηνέχθη, ὅτι οἱ ἐπίσκοποι οἱ πρὸ τοῦ βασιλικοῦ νόμου, τοῦ περὶ ἑνότητος προσκομιζομένου, οἵτινες δήποτε πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψωσι τοὺς λαούς, οὓς εἶχον αὐτοί, τούτους κατέχειν ὀφείλουσιν· μετὰ δὲ τὸν νόμον τῆς ἑνότητος καὶ ἐπέκεινα χρὴ πάσας τὰς ἐκκλησίας καὶ τὰς διοικήσεις αὐτῶν, καὶ ἐάν τινα τυχὸν ὦσι δικαιώματα τοῖς δικαίοις ἀνήκοντα τῶν αὐτῶν ἐκκλησιῶν, διεκδικεῖσθαι ὑπὸ τῶν καθολικῶν ἐπισκόπων τῶν ἐν τοῖς τόποις ἐκείνοις, ἐν οἷς κατείχοντο παρὰ τῶν αἱρετικῶν, εἴτε ἐπιστρεφόντων λοιπὸν πρὸς τὴν καθολικήν, εἴτε μὴ ἐπιστρεφόντων· καὶ ἐὰν τὴν αἴσθησιν ἐκ τούτων κατεχρήσαντο μετὰ τὸν βασιλικὸν νόμον, ὀφείλειν ταῦτα ἀποκαθίστασθαι. ϟθ'.

Περὶ τῆς ἀναφορᾶς Μαυρεντίου τοῦ ἐπισκόπου.

ΚΑΤΑ τὴν ἀναφορὰν καὶ αἴτησιν τοῦ ἐπισκόπου Μαυρεντίου, ἀναγνωσθέντος τοῦ σχεδαρίου, ὅπερ προσήνεγκε Πλακέντιος ὁ ἐπίσκοπος ὁ τὸ πρόσωπον τοῦ τοποτηρητοῦ τῶν Νουμιδῶν ἀναπληρῶν, ὅπερ κατὰ τὴν γνώμην τοῦ αὐτοῦ Πλακεντίου ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τῶν ἐπισκόπων· καὶ ζητηθέντων πρὸ τῶν θυρῶν τῶν λεγομένων παρεστάναι διακόνων, τουτέστι τῶν γερόντων τῶν ἀπὸ τῆς νέας Γερμανοῦ, καὶ μηδαμῶς εὑρεθέντων. ρ'.

θέντων, καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ζητηθέντων. ἔκρινε διὰ τοῦτο ἡ ἁγία σύνοδος, ὥστε γράμματα πρὸς τὸν αἰδέσιμον γέροντα Σάνθιππον ἐκπεμφθῆναι, διὰ τὸ γνῶναι, ὅτι οὐ παρῃρέσει τοῦ μνημονευθέντος λαοῦ ὕβρει ὑποπέπτωκεν ὁ ἐπίσκοπος. ΜΑΥΡΕΝΤΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. ἐπειδὴ παρ' ἐζητήθησαν οἱ γέροντες οἱ ἀπὸ νέας Γερμανοῦ δεύτερον καὶ τρίτον καὶ οὐχ εὑρέθησαν οἷς ἦν παραγγελθὲν ἀπὸ τοῦ πρωτεύοντος πρὸς τὴν νῦν ἐν τῇ ἰδίᾳ ἡμερομηνίᾳ παρασκευαστὴν σύνοδον ἀπαντῆσαι, τῆς νηστείας ἑαυτῶν ἀπόντες ἐφρόντισαν· καὶ διὰ τοῦτο κρίνῃ ἡ ὑμετέρα ἁγιωσύνη περὶ τούτου τοῦ πράγματος, ἀναιτίως μὴ συντελεσθῶσί με τῇ ἐπιμονῇ τῆς ἐκείνων συκοφαντίας. Η ἁγία σύνοδος ὥρισεν. ὀφείλει μὲν κατὰ τὴν ἱερατικὴν κρίσιν ἐκ τῆς συνόδου ταύτης κατὰ τῶν μονοτονούντων ψῆφον ἐκφέρεσθαι. ἀλλ' ἐπεὶ ἡμερότητα ἐκκλησιαστικὴν δεῖ φυλάττειν ἐν ὅλοις τοῖς πράγμασιν, ὑπεσχέθησαν γράμματα πρὸς τὸν γέροντα Σάνθιππον, ὅπως γνῷ κριτὰς ἐπιλεχθέντας ἀπὸ τῆς συνόδου, τοὺς ὀφείλοντας ἀνυπερθέτως σκοπῆσαι ἐν Θουβουρσικένσῃ τῇ πόλει, πρὸς τὸ, ἁρμοδίαν τῶν πραγμάτων παραχεθῆναι διάγνωσιν. ΜΑΥΡΕΝΤΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. Κριτὰς αἰτῶ τὸν ἁγιώτατον Σάνθιππον, Αὐγουστῖνον τὸν ἁγιώτατον, Φλορέντινον, Θεάσιον, Σαμψύχιον, Σεκουνδὸν καὶ Ποσσίδιον· τοῦτο ψηφισθῆναι μοι κελεύσατε. Η ἁγία σύνοδος ἐπένευσεν τοὺς αἰτηθέντας κριτάς. τοὺς λοιποὺς δὲ ἀναγκαίους δικαστὰς πρὸς ἀναπλήρωσιν τοῦ ἀριθμοῦ αὐτὸς τοῖς ἀπὸ τῆς νέας Γερμανοῦ γέρουσιν ἐπιλέξασθαι ψηφίσεται ὁ γέρων Σάνθιππος.

rentur, secundò vel tertiò requisiti: propterea censuit sanctum Concilium, vt literæ ad eundem senem Xantippum prærogentur, quo nouerit voluntati plebis memoratæ nullo modo iniuriam Episcopi succumbendum. MAVRENTIVS Episcopus dixit. Quoniam requisiti sunt seniores à noua Germania secundò, ac tertiò, & non sunt inuenti, quibus præceptum erat à Primate, vt occurrerent ad venerabile Concilium, quod nunc agitur Idibus Iuniis, sui absentiam procurarunt, iccirco decernat ex hac re aliquid sanctitas vestra, ne sub molestia calumniæ ipsorum, innocens videar laborare. Concilium sanctum statuit, debuisse quidem secundùm censuram sacerdoralem ex hoc Concilio aduersus contumaces ferri sententiam: sed quia mansuetudo Ecclesiastica seruanda est in omnibus causis, promissæ sunt literæ ad senem Xantippum, vt nouerit iudices de Concilio electos sine dilatione considerare debere in ciuitate Thubursicensi, vt negotio congruum adhibeatur examen. MAVRENTIVS Episcopus dixit. Iudices peto sanctum senem Xantippum, sanctum Augustinum, Florentium, Theasium, Sansutium, Secundum, & Possidium, hos decerni mihi iubeatis. Sanctum Concilium concessit iudices postulatos, reliquos autem iudices ad complendum numerum necessarios, eligentibus ipsis senioribus à noua Germania senex Xantippus curauit decernere.

Περὶ τοῦ εἰρηνοποιηθῆναι τὰς ἐκκλησίας Ῥώμης καὶ Ἀλεξανδρείας.

ρα'. ΗΡΕΣΕΝ ἔτι μὴν, ὥστε περὶ τῆς διχονοίας τῆς Ῥωμαϊκῆς καὶ Ἀλεξανδρινῆς ἐκκλησίας πρὸς τὸν ἁγιώτατον πάπαν Ιννοκέντιον γραφῆναι· ὅπως ἑκατέρα ἐκκλησία πρὸς ἀλλήλας εἰρήνην φυλάξωσιν, ἣν ὁ κύριος παρήγγειλε.

De pacificandis Ecclesiis Romana, & Alexandrina.

PLACVIT etiam, vt de dissensione Romanæ, atque Alexandrinæ Ecclesiæ ad sanctum Papam Innocentium scribatur, quo vtraque Ecclesia intra se pacem, quam præcepit Dominus, teneat. CI.

Περὶ τῶν τοὺς ἄνδρας ἢ τὰς γυναῖκας ἀπολυόντων, ἵνα οὕτως μένωσιν.

ρβ'. ΗΡΕΣΕΝ, ὥστε κατὰ τὴν εὐαγγελικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐπιστήμην,

De his qui vxores, aut quæ viros dimittunt, vt sic maneant.

PLACVIT, vt secundùm Euangelicam, & Apostolicam disci- CII.

Matth. 5. 1. Cor. 7. plinam, neque dimissus ab vxore, neque dimissa à marito, alteri coniungatur, sed ita maneant, aut sibimet reconcilientur: quod si contempserint, ad pœnitentiam redigantur, in qua causa legem imperialem petendam promulgari.

μήτε ὁ ἀπὸ γυναικὸς ἐαθεὶς, μήτε ἡ ἀπὸ ἀνδρὸς καταλειφθεῖσα, ἑτέρῳ συζευχθῇ, ἀλλ' ἢ οὕτως μείνωσιν, ἢ ἑαυτοῖς καταλλαγῶσιν, οὓς εἰ ἐὰν καταφρονήσωσιν, πρὸς μετάνοιαν καταναγκασθῶσιν. ἐν ᾧ πράγματι νόμον βασιλικὸν ἐκπεμφθῆναι χρεὸν αἰτῆσαι.

De precibus ad altare dicendis.

Περὶ τῶν πρὸς τὸ θυσιαστήριον ὀφειλουσῶν λέγεσθαι ἱκεσιῶν.

CIII. PLACVIT etiam hoc, vt preces, quæ probaræ fuerint in Concilio, siue præfationes, siue commendationes, seu manus impositiones, ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino contra fidem præferantur, sed quæcunque à prudentioribus fuerint collectæ, dicantur.

ΗΡΕΣΕΝ καὶ τοῦτο, ὥστε τὰς κεκυρωμένας ἐν τῇ συνόδῳ ἱκεσίας, εἴτε προοίμια, εἴτε παραθέσεις, εἴτε τὰς τῆς χειρὸς ἐπιθέσεις ἀπὸ πάντων ἐπιτελεῖσθαι, καὶ παντελῶς ἄλλας κατὰ τῆς πίστεως μηδέποτε προσενεχθῆναι· ἀλλ' αἵ τινες δήποτε ἀπὸ τῶν συνετωτέρων συνήχθησαν, λεχθήσονται. ργ'.

De his, qui publicorum iudiciorum cognitionem ab Imperatore poposcerint.

Περὶ τῶν τὴν διάγνωσιν τῶν δημοσίων δικαστηρίων ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἰτουμένων.

CIV. PLACVIT, vt quicunque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petierit, honore proprio priuetur: si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postularit, nihil ei obsit.

ΗΡΕΣΕΝ, ἵνα ὅστισδήποτε ἀπὸ τοῦ βασιλέως διάγνωσιν δημοσίων δικαστηρίων αἰτήσοι, τῆς ἰδίας τιμῆς στερηθείη· ἐὰν δὲ κρίσιν ἐπισκοπικὴν ἀπὸ τοῦ βασιλέως αἰτήσοι, μηδὲν αὐτῷ ἐμποδίσοι. ρδ'.

De his, qui cùm in Africa non communicant, voluerint trans mare subrepere.

Περὶ τῶν ἐν Ἀφρικῇ μὴ κοινωνούντων, καὶ θελόντων πέραν τῆς θαλάσσης ὑποσυρῆναι.

CV. QVICVNQVE autem non communicans in Africa, in transmarinis ad communicandum obrepserit, iacturam clericatus excipiat.

ΟΣΤΙΣΔΗΠΟΤΕ μὴ κοινωνῶν ἐν τῇ Ἀφρικῇ, εἰς τὰ πέραν πρὸς τὸ κοινωνεῖν ὑφαρπάσει, τὴν ζημίαν τῆς κληρώσεως ἀναδέξεται. ρε'.

Vt pergentes ad comitatum causam suam, vel Carthaginensi, vel Romano Pontifici insinuare procurent.

Ἵνα οἱ ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον πορευόμενοι, τὴν αἰτίαν ἑαυτῶν καὶ τῷ ἐν Καρχηδόνι, καὶ τῷ Ῥωμαϊκῷ ἱερεῖ σπουδάσωσιν ἐμφανίσαι.

CVI. PLACVIT, vt quicunque ad comitatum ire voluerit, in formata, quæ ad vrbis Romæ Ecclesiam mittitur, intimetur: vt inde etiam ad comitatum formatam accipiat. Quòd si accipiens ad Romanam tantummodo formatam, & tacens necessitatem, qua ad comitatum illi pergendum est, voluerit etiam ad comitatum pergere, à communione remoueatur.

ΗΡΕΣΕΝ, ἵνα ὅστισδήποτε πρὸς τὸ κομιτᾶτον πορευθῆναι θελήσοι, ἐν τῇ ἀπολυτικῇ τῇ ἐπὶ τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥώμης πεμπομένῃ κατάδηλος γένηται, καὶ ἵνα ἐκεῖθεν ἔτι μίαν ἀπολυτικὴν λάβῃ ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον. εἰ δὲ ἐὰν ὁ λαβὼν ἀπολυτικὴν πρὸς τὴν Ῥώμην μόνον, σιωπήσας τὴν ἀνάγκην, δι' ἣν εἰς τὸ κομιτᾶτον αὐτὸν χρὴ πορευθῆναι, θελήσῃ εὐθέως εἰς τὸ κομιτᾶτον βαδίσαι, ἀποκινηθῇ τῆς κοινωνίας. ρς'.

ἐὰν δὲ ἐκεῖσε ἐν τῇ Ῥώμῃ αἰφνιδία ἀνάγκη ἀναφυῇ τοῦ ἀπελθεῖν εἰς τὸ κομιτάτον, ἐμφανίσῃ αὐτὴν τὴν ἀνάγκην τῷ ἐπισκόπῳ Ῥώμης, καὶ παρακομίσῃ ἀντίγραφον τοῦ αὐτοῦ τοῦ Ῥώμης ἐπισκόπου. αἱ ἀπολυτικαὶ δὲ αἱ ἀπὸ τῶν πρωτευόντων, ἢ τῶν οἱωνδήποτε ἐπισκόπων, τοῖς ἰδίοις κληρικοῖς δίδονται, ἔχωσι τὴν ἡμέραν τοῦ πάσχα· ἐὰν δὲ ἀκμὴν ἡμέρα τοῦ πάσχα τοῦ αὐτοῦ ἐνιαυτοῦ κατάδηλος οὐκ ἔστιν, ἡ τοῦ προηγησαμένου προστεθῆναι· ὃν τρόπον εἴωθε μετὰ τὴν ὑπατείαν γράφεσθαι ἐν τοῖς δημοσίοις πεπραγμένοις. Ηρεσεν κἀκεῖνο, ὥστε κατὰ τῶν Δονατιστῶν, καὶ τῶν ἐλλήνων, καὶ τῶν θρησκειῶν αὐτῶν, τοὺς πεμφθέντας τοποτηρητὰς ἐκ τῆς ἁγίας ταύτης συνόδου πᾶν ὁτιοῦν χρήσιμον συνίδωσιν, ἐκ τῶν ἐνδοξοτάτων αἰτήσασθαι βασιλέων. Ηρεσεν ἔτι μὴν τῇ αἰτήσει πάντων τῶν ἐπισκόπων, ἵνα πάσαις ταῖς ὀφειλούσαις δοθῆναι ἐκ τῆς συνόδου ἐπιστολαῖς, ἡ σὴ ἁγιωσύνη μόνη ὑπογράφῃ. Καὶ ὑπέγραψαν. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, τῷ παρόντι ψηφίσματι συνῄνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα.

Quòd ſi ibi Romæ ei repentina neceſſitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Epiſcopum vrbis Romæ ipſam neceſſitatem, & de hoc reſcripta eiuſdem Romani Epiſcopi perferat. Formatæ autem, quæ à Primatibus, vel à quibuſcunque Epiſcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paſchæ, quòd ſi adhuc eiuſdem anni Paſchæ dies incertus eſt, ille præcedens adiungatur, quomodo ſolet poſt Conſulatum in publicis geſtis adſcribi. Placuit & illud: vt aduerſus Donatiſtas, & paganos, vel eorum ſuperſtitiones legati miſſi de hoc glorioſo Concilio quicquid vtile peruiderint, deglorioſiſſimis Principibus impetrent. Placuit etiam petitu omnium Epiſcoporum, vt epiſtolis omnibus de Concilio dandis ſanctitas tua ſola ſubſcribat. Et ſubſcripſerunt. Aurelius Epiſcopus Carthaginenſis huic decreto conſenſi, & prælecto ſubſcripſi: ſimiliter & cæteri Epiſcopi ſubſcripſerunt.

Σύνοδος κατὰ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν αἱρετικῶν.

Concilium contra paganos, & hæreticos.

ΕΠΙ Βάσσου καὶ Φιλίππου, τῶν λαμπροτάτων ὑπάτων, τῇ πρὸ ἓξ καὶ δεκάτῃ καλανδῶν ἰουλίων, ἐν Καρχηδόνι εἰς τὸ σήκρητον τῆς ῥεστιτούτης ἐκκλησίας.

BAsso, & Philippo VV.CC. Coſſ. XVI. Kal. Iulias Carthagine, in ſecretario baſilicæ reſtitutæ, in hoc Concilio legationem iterum ſuſcepit Fortunatianus Epiſcopus contra paganos, & hæreticos. CONCILIUM CARTHAGINENSE. CCCCVIII.

* * * * *

* * * *

* * * * *

Εν ταύτῃ τῇ συνόδῳ πρεσβείαν ἀνεδέξαντο Ῥεστιτοῦτος καὶ Φλωρέντιος οἱ ἐπίσκοποι, κατὰ τῶν ἑλλήνων καὶ τῶν αἱρετικῶν ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ, καθ' ὃν Σεβῆρος καὶ Μακάριος ἀνῃρέθησαν· καὶ διὰ τὴν τούτων αἰτίαν Εὐόδιος, Θεάσιος, καὶ Βίκτωρ, οἱ ἐπίσκοποι ἐσφραγίσθησαν.

Item Concilium contra paganos, & hæreticos.

BAsso, & Philippo VV.CC. Coſſ. III. Idus Octobris Carthagine, in ſecretario baſilicæ reſtitutæ. In hoc Concilio ſuſceperunt legationem Reſtitutus, & Florentius Epiſcopi, contra paganos & hæreticos eo tempore, quo Seuerus & Macarius occiſi ſunt, & propter eorum cauſam Euodius, Theaſius, & Victor Epiſcopi cæſi ſunt. CONCILIUM CARTHAGINENSE. CCCCVIII.

Concilium de cognitione Episcopi.

Concilium Carthaginense. ccccix. GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio VII. & Theodosio III. AA. Coss. XVII. Kal. Iulias Carthagine in basilica regionis secundæ. In hoc Concilio placuit, vt non sibi vnus Episcopus vindicet cognitionem. Gesta huius Concilij ideo non descripsi, quoniam prouinciale, non vniuersale celebratum est.

Concilium contra Donatistas.

Concilium Carthaginense. ccccx. POST Consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij VIII. & Theodosij IV. AA. XVIII. Kal. Iulias Carthagine in basilica regionis secundæ. In hoc Concilio legationem susceperunt contra Donatistas Florentius, Possidius, Præsidius, & Benenatus Episcopi eo tempore, quo lex data est, vt libera voluntate quis cultum Christianitatis exciperet.

Concilium contra hæresim Pelagij & Celestij.

CVIII. Concilium Carthaginense. ccccxviii. GLORIOSISSIMIS Imperatoribus Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. Kalend. Maias Carthagine in secretario basilicæ Fausti, cùm Aurelius Episcopus in Vniuersali Concilio consedisset, adstantibus diaconis: placuit omnibus Episcopis, quorum nomina, & subscriptiones inditæ sunt, in sancta synodo Carthaginensis Ecclesiæ constitutis.

Quòd Adam non sit factus à Deo mortalis.

CIX. VT quicunque dixerit, Adam primum hominem mortalem factum ita, vt siue peccaret, siue non peccaret, moreretur in corpore, hoc est, de corpore exiret, non peccati merito, sed necessitate naturæ, anathema sit.

Quòd paruuli in peccatorum remissionem baptizentur.

CX. ITEM placuit, vt quicunque paruulos recentes ab vteris matrum baptizandos negat, aut dicit in

Σύνοδος περὶ διαγνώσεως ἐπισκόπου.

ΕΠΙ τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων Ὁνωρίου τὸ ἕβδομον, καὶ Θεοδοσίου τὸ τρίτον, τῶν αὐγούστων ὑπάτων, τῇ πρὸ ἑπτακαιδεκάτῃ καλανδῶν ἰουλίων, εἰς Καρχηδόνα ἐν τῇ Σεκούνδου ἐκκλησίᾳ. Εἰς ταύτην τὴν σύνοδον ἤρεσεν, ὥστε ἕνα ἐπίσκοπον μὴ ἐκδικεῖν ἑαυτοῦ διάγνωσιν. Τὰ πεπραγμένα τῆς παρούσης συνόδου διὰ τοῦτο οὐκ ἐγράφη, ἐπειδὴ ἐπιχωρείως καὶ οὐ κατὰ κοινοῦ ἐπετελέσθη.

Σύνοδος κατὰ τῶν Δονατιστῶν.

ΜΕΤΑ τὴν ὑπατείαν τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων Ὁνωρίου τὸ ὄγδοον, καὶ Θεοδοσίου τὸ τέταρτον, τῶν αὐγούστων, πρὸ ὀκτωκαιδεκάτῃ καλανδῶν ἰουλίων, ἐν Καρχηδόνι εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ κλήματος Σεκουνδῆς. Εν ταύτῃ τῇ συνόδῳ τοποτηρησίαν ἐδέξαντο κατὰ τῶν Δονατιστῶν, Φλωρέντιος, Ποσσίδιος, Πραισίδιος, καὶ Βενάτιος, οἱ ἐπίσκοποι. Εν τούτῳ τῷ καιρῷ νόμος ἐδόθη, ἵνα ἐλευθέρᾳ προαιρέσει ἕκαστος τῆς χριστιανότητος τὴν αὔξησιν ἀναδέξηται.

Σύνοδος κατὰ τῆς αἱρέσεως Πελαγίου καὶ Κελεστίου.

ΕΠΙ τῶν ἐνδοξοτάτων ὑπάτων Ὁνωρίου ρη'.
τὸ δωδέκατον, καὶ Θεοδοσίου τὸ ὄγδοον τῶν αὐγούστων, καλάνδαις μαΐαις, εἰς Καρχηδόνα ἐν τῷ σηκρήτῳ τῆς Φαύστου ἐκκλησίας, Αὐρηλίου τοῦ ἐπισκόπου συμπάσῃ τῇ συνόδῳ προκαθίσαντος, παρεστώτων τῶν διακόνων, ἤρεσεν πᾶσι τοῖς ἐπισκόποις τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, ἁγίᾳ συνόδῳ καθεστῶσιν, ὧν τὰ ὀνόματα καὶ αἱ ὑπογραφαὶ ἐνετέθησαν.

Ὅτι Ἀδὰμ θνητὸς ἀπὸ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐγένετο.

ΙΝΑ ὅστις λέγῃ τὸν Ἀδὰμ τὸν πρωτόπλαστον ρθ'.
ἄνθρωπον, θνητὸν γενόμενον οὕτως, ὡς εἴτε ἁμαρτήσει, εἴτε μὴ ἁμαρτήσει, τεθνηξόμενον ἐν τῷ σώματι, τουτέστιν ἐξελθεῖν ἐκ τοῦ σώματος μὴ τῇ ἀξίᾳ τῆς ἁμαρτίας, ἀλλὰ τῇ ἀνάγκῃ τῆς φύσεως, ἀνάθεμα ἔστω.

Ὅτι τὰ μικρὰ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίζονται.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁστισδήποτε τὰ ρι'.
μικρὰ καὶ νεογέννητα ἐκ τῶν γαστέρων τῶν μητέρων βαπτιζόμενα ἀρνεῖται, ἢ λέγει εἰς

ἄφεσιν ἁμαρτιῶν αὐτὰ βαπτίζεσθαι, μηδὲν δὲ ἐκ τῆς τοῦ Ἀδὰμ ἕλκειν προγονικῆς ἁμαρτίας τὸ ὀφεῖλον καθαρθῆναι τῷ λουτρῷ τῆς παλιγγενεσίας (ὅθεν γίνεται ἀκόλουθον, ὅτι ἐν τούτοις ὁ τύπος τοῦ εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν βαπτίσματος οὐκ ἀληθὴς, ἀλλὰ πλαστὸν νοεῖται) ἀνάθεμα εἴη· ἐπειδὴ οὐκ ἄλλως δεῖ νοῆσαι τὸ εἰρημένον τοῦ ἀποστόλου· δι' ἑνὸς ἀνθρώπου ἡ ἁμαρτία εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον, καὶ διὰ τῆς ἁμαρτίας ὁ θάνατος· καὶ οὕτως εἰς πάντας ἀνθρώπους διῆλθεν, ἐφ' ᾧ πάντες ἥμαρτον· εἰ μὴ ὃν τρόπον ἡ καθολικὴ ἐκκλησία, ἡ πανταχοῦ διακεχυμένη τε καὶ ἡπλωμένη ἀεὶ ἐνόησεν. διὰ γὰρ τὸν κανόνα τοῦτον τῆς πίστεως, καὶ οἱ μικροὶ ἔτι μὴν οἱ μηδὲν ἁμαρτημάτων εἰς ἑαυτοὺς ἔτι μὴν πλημμελεῖν δυνάμενοι, εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἀληθινῶς βαπτίζονται, ἵνα καθαρθῇ ἐν αὐτοῖς διὰ τῆς παλιγγενεσίας, ὅπερ εἱλκύσαμεν ἐκ τῆς ἀρχαιογονίας.

remissionem quidem peccatorum eos baptizari, sed nihil ex Adam trahere originalis peccati, quod lauacro regenerationis expietur, vnde fit consequens, vt in eis forma baptismatis in remissionem peccatorum non vera, sed falsa intelligatur, anathema sit: quoniam non aliter intelligendum est, quod ait Apostolus, Per vnum hominem peccatum intrauit in mundum, & per peccatum mors, & ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccauerunt: nisi quemadmodum Ecclesia Catholica vbique diffusa semper intellexit. Propter hanc enim regulam fidei, etiam paruuli qui nihil peccatorum in seipsis adhuc committere potuerunt, ideo in peccatorum remissionem veraciter baptizantur, vt in eis regeneratione mundetur, quod generatione traxerunt.

Ὅτι ἡ τοῦ θεοῦ χάρις οὐ μόνον ἄφεσιν χαρίζεται ἁμαρτιῶν, ἀλλὰ καὶ βοήθειαν παρέχει τοῦ μηκέτι ἁμαρτάνειν.

Quòd gratia Dei non solùm remissionem tribuit peccatorum, sed etiam præstat adiutorium, ne peccetur.

ρια΄. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁστισδήποτε εἴποι τὴν χάριν τοῦ θεοῦ, ᾗτινι δικαιοῦται διὰ Ἰησοῦ τοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, πρὸς μόνην ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἰσχύειν τῶν ἤδη πεπλημμελημένων, καὶ μὴ παρέχειν ἔτι μὴν βοήθειαν πρὸς τὸ μὴ ἕτερα πλημμελεῖσθαι, ἀνάθεμα εἴη.

ITEM placuit, vt quicunque dixerit gratiam Dei, qua iustificatur homo per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit. CXI.

Ὅτι ἡ χάρις τοῦ θεοῦ οὐ μόνον γνῶσιν παρέχει, ὡς δεῖ πράττειν, ἀλλὰ καὶ ἀγάπην ἔτι μὴν ἐμπνέει ἡμῖν, ἵνα ὃ ἐπιγινώσκωμεν, καὶ πληρῶσαι ἰσχύσωμεν.

Quòd gratia Christi non solùm scientiam tribuit quid agamus, sed etiam dilectionem nobis inspirat, vt quod scimus, implere valeamus.

ριβ΄. ΟΜΟΙΩΣ ὁστισδήποτε εἴποι τὴν αὐτὴν χάριν τοῦ θεοῦ τὴν διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν εἰς τοῦτο μόνον ἡμῖν βοηθεῖν, πρὸς τὸ μὴ ἁμαρτάνειν, ὅτι δι' αὐτῆς ἡμῖν ἀποκαλύπτεται καὶ φανεροῦται ἡ γνῶσις τῶν ἁμαρτημάτων, ὥστε γινώσκειν ἃ δεῖ ἐπιζητεῖν, καὶ ἃ δεῖ ἐκκλίνειν, οὐ μὴν δι' αὐτῆς ἡμῖν παρέχεται, ἵνα ὅπερ γνῶμεν ποιητέον, καὶ ποιῆσαι ἔτι μὴν ἀγαπήσωμεν καὶ ἰσχύσωμεν, ἀνάθεμα εἴη. τοῦ γὰρ ἀποστόλου λέ-
» γοντος, ὅτι ἡ γνῶσις φυσιοῖ, ἡ δὲ ἀγάπη οἰκοδο-
» μεῖ, ἀσεβὲς πάνυ ἐστὶ πιστεύειν, πρὸς μὲν τὸ

ITEM quisquis dixerit, eandem gratiam Dei per Iesum Christum Dominum nostrum, propter hoc tantùm nos adiuuare ad non peccandum: quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere, quid vitare debemus, etiam facere diligamus, non autem per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognouerimus, agere valeamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apostolus: Scientia inflat, charitas verò ædificat: valde impium est, vt credamus ad eam, quæ in- CXII. 1. Cor. 8.

stat, nos habere gratiam Christi, & ad eam, quæ ædificat, non habere, cùm sit vtrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus, vt ædificante caritate scientia nos non possit inflare. Sicut autem de Deo *Psal. 93.10.* scriptum est, qui docet hominem scientiam, ita etiam scriptum est, *1. Ioan. 4.* caritas ex Deo est.

φυσιοῦν ἡμᾶς ἔχειν τὴν χάριν τοῦ Χριστοῦ, πρὸς δὲ οἰκοδομεῖν μὴ ἔχειν· ὁπότερον ἑκάτερον δῶρόν ἐστι τοῦ θεοῦ, καὶ τὸ εἰδέναι τί ποιεῖν δεῖ, καὶ τὸ ἀγαπᾶν ὃ δεῖ ποιεῖν· ἵνα τῆς ἀγάπης οἰκοδομούσης, ἡ γνῶσις φυσιοῦν μὴ δυνηθῇ. ὥσπερ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ γέγραπται, ὁ διδάσκων ἄνθρωπον γνῶσιν, οὕτως ἔτι μὴν γέγραπται· ἡ ἀγάπη ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστιν.

Quòd sine Dei gratia nihil boni possimus implere.

Ὅτι ἄνευ τῆς τοῦ θεοῦ χάριτος, οὐδὲν ἀγαθὸν δυνάμεθα πληροῦν.

CXIII. ITEM placuit, vt quicunque dixerit ideo nobis gratiam iustificationis dari, vt quod facere per liberum iubemur arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam, tanquam & si gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait: Sine me difficiliùs potestis facere: sed ait: Sine me nihil potestis facere.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁστισδήποτε εἴποι, διὰ τοῦτο τὴν χάριν ἡμῖν τῆς δικαιοσύνης δίδοσθαι, ἵνα ὅπερ ποιεῖν διὰ τοῦ αὐτεξουσίου δυνάμεθα, εὐχερεστέρως πληρῶμεν διὰ τῆς χάριτος. ὡσανεὶ καὶ ἡ χάρις εἰ μὴ ἐδίδοτο, οὐκ εὐχερῶς μὲν, ἀλλ' ὅμως ἠδυνάμεθα καὶ δίχα ἐκείνης ἔτι μὴν πληρῶσαι τὰς θείας ἐντολάς· ἀνάθεμα εἴη. περὶ γὰρ τῶν καρπῶν τῶν ἐντολῶν ὁ κύριος ἐλάλει, ὅπου οὐκ εἶπεν· χωρὶς ἐμοῦ δυσχερῶς δύνασθε ποιεῖν· ἀλλ' εἶπεν, χωρὶς ἐμοῦ οὐδὲν δύνασθε ποιεῖν. ριγ'.

Quòd non solùm humilis, sed & verax sanctorum vox ista est: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus.

Ὅτι οὐ μόνον ταπεινὴ, ἀλλὰ καὶ ἀληθινὴ ἡ φωνὴ τῶν ἁγίων ἐστὶν αὕτη, ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς πλανῶμεν.

CXIV. *1. Ioan. 1.* ITEM placuit, quod ait sanctus Ioannes Apostolus: Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, & veritas in nobis non est. Quisquis sic accipiendum putauerit, vt dicat, propter humilitatem oportere dici, nos habere peccatum, non quia verè ita est, anathema sit. Sequitur enim Apostolus, & adiungit: Si autem confessi fuerimus peccata nostra, fidelis est & iustus, qui remittat nobis peccata, & mundet nos ab omni iniquitate. Vbi satis apparet, hoc non tantùm humiliter, sed etiam veraciter dici. Poterat enim Apostolus dicere; si dixerimus, non habemus peccatum, nos ipsos extollimus, & humilitas in nobis non est: sed cùm ait, nos ipsos decipimus, & veritas in nobis non est, satis ostendit, eum, qui dixerit se non habere peccatum, non verum loqui, sed falsum.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὅπερ εἶπεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης ὁ ἀπόστολος· ἐὰν εἴπωμεν, ὅτι ἁμαρτίαν οὐκ ἔχομεν, ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν· ὁστισδήποτε οὕτως παραληπτέον νομίσει, ὡς εἰπεῖν διὰ ταπεινοφροσύνην μὴ ὀφείλειν λέγεσθαι ἡμᾶς μὴ ἔχειν ἁμαρτίαν, οὐχ ὅτι ἀληθῶς οὕτως ἐστιν, ἀνάθεμα εἴη. ἐπακολουθεῖ γὰρ ὁ ἀπόστολος, καὶ προσεξευγνύει οὕτως· ἐὰν δὲ ὁμολογήσωμεν » τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, πιστός ἐστι καὶ δίκαιος, ὅστις » ἀφήσει ἡμῖν τὰς ἁμαρτίας, καὶ καθαρίσει ἡμᾶς » ἀπὸ πάσης ἀδικίας. ἔνθα πάνυ δεδήλωται τοῦτο μὴ μόνον ταπεινοφρόνως, ἀλλ' ἔτι μὴν ἀληθῶς λέγεσθαι. ἠδύνατο γὰρ ὁ ἀπόστολος εἰπεῖν, ἐὰν εἴπωμεν, οὐκ ἔχομεν ἁμαρτίαν, ἑαυτοὺς ἐξυψοῦμεν, καὶ ταπεινοφροσύνη ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστιν· ἀλλ' εἰπὼν, ὅτι ἑαυτοὺς ἀπατῶμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν οὐκ ἔστι, πάνυ ἀπέδειξεν τὸν λέγοντα ἑαυτὸν μὴ ἔχειν ἁμαρτίαν, μὴ ἀληθεύειν, ἀλλὰ ψεύδεσθαι. ριδ'.

Ὅτι ἐν τῇ δεσποτικῇ εὐχῇ οἱ ἅγιοι ὑπὲρ ἑαυτῶν λέγουσιν· ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν.

ριέ. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁστισδήποτε εἴποι, ἐν τῇ δεσποτικῇ εὐχῇ διὰ τοῦτο λέγειν τοὺς ἁγίους, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, οὐχ ὅτι ὑπὲρ ἑαυτῶν τοῦτο λέγουσιν, ἐπειδὴ αὐτοῖς λοιπὸν οὐκ ἔστιν ἀναγκαία αὕτη ἡ αἴτησις, ἀλλ' ὅτι ὑπὲρ ἄλλων τῶν ὄντων ἐν τῷ λαῷ αὐτῶν ἁμαρτωλῶν· καὶ μὴ λέγειν ἕνα ἕκαστον τῶν ἁγίων, ἄφες μοι τὰ ὀφειλήματά μου, ἀλλ' ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς ὑπὲρ ἄλλων τοῦτο μᾶλλον ἢ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸν δίκαιον αἰτοῦντα νοεῖσθαι· ἀνάθεμα εἴη. ἅγιος γὰρ καὶ δίκαιος ἦν Ἰάκωβος ὁ ἀπόστολος, ὅτε ἔλεγεν· ἐν πολλοῖς γὰρ ἁμαρτάνομεν πάντες. ἐπεὶ διὰ τί προσετέθηται τὸ πάντες, εἰ μὴ ἵνα ἡ ἔννοια αὕτη ἁρμοσθῇ καὶ τῷ ψαλμῷ ὅπου ἀναγινώσκεται, μὴ εἰσέλθῃς εἰς κρίσιν μετὰ τοῦ δούλου σου, ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν, καὶ ἐν τῇ εὐχῇ τοῦ σοφωτάτου Σολομῶντος· οὐκ ἔστιν ἄνθρωπος, ὃς οὐχ ἥμαρτεν· καὶ ἐν τῇ βίβλῳ τοῦ ἁγίου Ἰὼβ, τὸ ἐν χειρὶ παντὸς ἀνθρώπου σημαίνει, ὥστε εἰδέναι πάντα ἄνθρωπον τὴν ἀσθένειαν αὐτοῦ. ὅθεν ἔτι μὴν ὁ ἅγιος καὶ δίκαιος Δανιὴλ ὁ προφήτης, πληθυντικῶς λέγων, τὸ ἡμάρτομεν, ἠνομήσαμεν, καὶ τὰ λοιπὰ ἃ ἐκεῖ ταπεινοφρόνως καὶ ἀληθινῶς ὁμολογεῖ· ἵνα μὴ νομισθείη, ὡς τινες νοοῦσι, τοῦτο μὴ περὶ τῶν ἰδίων, ἀλλὰ περὶ τῶν τοῦ λαοῦ αὐτοῦ μᾶλλον λέγειν ἁμαρτιῶν, μετὰ ταῦτα εἶπεν ὅτι εὐχόμενος καὶ ἐξομολογούμενος τὰς ἁμαρτίας μου καὶ τὰς ἁμαρτίας τοῦ λαοῦ μου κυρίῳ τῷ θεῷ μου· οὐκ ἠθέλησεν εἰπεῖν τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν, ἀλλὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ εἶπεν, καὶ ἑαυτοῦ· ἐπειδὴ μέλλοντας τούτους οὕτω κακῶς νοεῖν ὡσανεὶ προεῖδεν ὁ προφήτης.

Ὅτι ἀληθῶς ἀπὸ τῶν ἁγίων λέγεται, τὸ, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν.

ρις'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα οἵτινες δήποτε αὐτὰ τὰ ῥήματα τῆς δεσποτικῆς εὐχῆς, ὅπου λέγομεν, ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, οὕτως βούλονται ἀπὸ τῶν ἁγίων λέγεσθαι, ὡς ταπεινοφρόνως καὶ οὐκ ἀληθῶς ταῦτα λέγεσθαι, ἀνάθεμα εἴη. τίς γὰρ

Quòd in oratione Dominica sancti pro se dicant, dimitte nobis debita nostra.

ITEM placuit, vt quicunque dixerit in oratione Dominica ideo dicere Sanctos, dimitte nobis debita nostra, vt non pro se ipsis hoc dicant, quia non est eis iam necessaria ista petitio, sed pro aliis, qui sunt in suo populo peccatores: & ideo non dicere vnumquemque Sanctorum, dimitte debita mea, sed dimitte nobis debita nostra, vt hoc pro aliis potiùs, quàm pro se iustus petere intelligatur, anathema sit. Sanctus enim, & iustus erat Apostolus Iacobus, cùm dicebat, In multis enim offendimus omnes. Nam quare additum est, omnes, nisi vt ista sententia conueniret, & psalmo, vbi legitur, Ne intres in iudicio cum seruo tuo, quoniam non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens: & in oratione sapientissimi Salomonis: Non est homo, qui non peccauit: & in libro sancti Iob, In manu omnis hominis signat, vt sciat omnis homo infirmitatem suam. Vnde etiam Daniel sanctus, & iustus cùm in oratione pluraliter diceret, peccauimus, iniquitatem fecimus, & cætera, quæ ibi veraciter, & humiliter confitetur: ne putaretur, quemadmodum quidam sentiunt, hoc non de suis, sed de populi sui potiùs dixisse peccatis, postea dixit, cùm orarem, & confiterer peccata meá, & peccata populi mei Domino Deo meo, noluit dicere peccata nostra, sed peccata populi sui dixit, & sua: quoniam futuros istos, qui tam malè intelligerent, tanquam propheta, præuidit. CXV.

Quòd veraciter à Sanctis dicatur, dimitte nobis debita nostra.

ITEM placuit, vt quicunque ipsa verba Dominicæ orationis, vbi dicimus, dimitte nobis debita nostra, ita volunt à Sanctis dici, vt humiliter, non veraciter hoc dicatur, anathema sit. Quis enim CXVI.

ferat orantem, & non hominibus, sed ipsi Domino mentientem, qui labiis sibi dicit dimitti velle, & corde dicit, quæ sibi dimittantur, debita non habere?

De plebibus conuersis à Donatistis.

CXVII. ITEM placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in Ecclesia plenario Concilio constitutum est, vt quæcunque Ecclesiæ in diœcesi constitutæ ante leges de Donatistis latas Catholicæ factæ sunt, ad eas cathedras pertineant, per quarum Episcopos factum est, vt Catholicæ vnitati communicarent, post leges autem, quæcunque communicauerint, illuc pertineant, quò pertinebant, cùm essent in parte Donati. Sed quia multæ controuersiæ postea inter Episcopos de diœcesibus ortæ sunt, & oriuntur, quibus tunc minùs videtur esse prospectum: nunc isto Concilio sancto placuit, vt vbicunque Catholica fuit, & pars Donati, & ad diuersas cathedras pertinebant, quocunque tempore illic vnitas facta est, vel facta fuerit, siue ante leges, siue post leges, ad eam cathedram pertineant, ad quam Catholica, quæ iam ibi fuerat, pertinebat.

De diœcesibus, qualiter eas diuidant inter se Episcopi tam Catholici, quàm qui ex Donati parte conuersi sunt.

CXVIII. ITA sanè, vt si Episcopus ex Donatistis ad Catholicam vnitatem conuersus est, æqualiter inter se diuidant eas, quæ sic fuerint inuentæ, vbi ambæ partes fuerunt, id est, vt alia loca ad illum, alia ad illum pertineant, ita vt ille diuidat, qui ampliùs temporis in Episcopatu habet, & minor eligat. Quòd si fortè vnus fuerit locus, ad eum pertineat cui vicinior inuenitur. Quòd si ambabus cathedris æqualiter vicinus est, ad eum pertineat, quem plebs elegerit. Quòd si fortè antiqui Catholici suum Episcopum voluerint, & illi suum, qui ex Donati

ὑπενέγκοι τὸ εὐχόμενον μὴ ἀνθρώποις, ἀλλ᾽ αὐτῷ τῷ κυρίῳ ψευδόμενον, τὸ τοῖς χείλεσιν αὐτοῦ λέγοντα, θέλειν ἀφεθῆναι· τῇ δὲ καρδίᾳ λέγοντα, τὰς ὀφειλούσας ἀφεθῆναι ἁμαρτίας αὐτοῦ, μὴ ἔχειν;

Περὶ τῶν λαῶν τῶν ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν ἐπιστρεφόντων.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἐπειδὴ πρὸ τινων ἐνιαυτῶν ἐν ταύτῃ τῇ ἐκκλησίᾳ πεπληρωμένῃ τῇ συνόδῳ ὡρίσθη, ἵνα οἱαιδήποτε ἐκκλησίαι, ἐν διοικήσει καθεστῶσαι, πρὸ τῶν νόμων τῶν περὶ τῶν Δονατιστῶν ἐντεθέντων καθολικαὶ γένωνται, ἐκείνοις τοῖς θρόνοις ἀνήκωσιν, ὧντινων διὰ τῶν ἐπισκόπων προετράπησαν τῇ καθολικῇ ἑνότητι ἐκοινώνησαν· μετὰ δὲ τοὺς νόμους οἱαιδήποτε ἐκοινώνησαν, ἐκείνοις ἀνήκωσιν, οἷς καὶ ὅτε ἦσαν εἰς τὸ μέρος τοῦ Δονάτου. καὶ ἐπειδὴ πολλαὶ φιλονεικίαι ὕστερον μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων περὶ τῶν διοικήσεων ἀνεφύησαν καὶ ἀναφύονται, οἷς τότε οὐ τελεία δοκεῖ γενέσθαι πρόνοια, νῦν ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ συνόδῳ ἤρεσεν, ἵνα ὁπουδήποτε καθολικὴ ἐγένετο, καὶ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου καὶ διαφόροις θρόνοις ἀνήκουσαι ἦσαν, ἐν οἱῳδήποτε καιρῷ ἕνωσις ἐκεῖ ἐγένετο ἢ ἔσται, εἴτε πρὸ τῶν νόμων, εἴτε μετὰ τοὺς νόμους, ἐκείνῳ τῷ θρόνῳ ἀνήκωσιν, ᾧτινι ἡ ἔκπαλαι ἐκεῖ ὑπάρξασα καθολικὴ ἀνῆκεν. ριζ´.

Περὶ τοῦ, πῶς μεταξὺ ἀλλήλων μερίσονται τὰς διοικήσεις οἱ ἐπίσκοποι, τοῦτο μὲν οἱ καθολικοί, τοῦτο δὲ οἱ ἐκ τοῦ Δονάτου ἐπιστρέψαντες.

ΟΥΤΩ δηλαδή, ἵνα εἴπερ ἐπίσκοποι ἀπὸ τῶν Δονατιστῶν πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα ἐπέστρεψαν, ἐξ ἴσου πρὸς ἀλλήλους διέλωσι τὰς οὕτως εὑρισκομένας διοικήσεις, ἔνθα ἦσαν ἀμφότερα τὰ μέρη· τουτέστιν, ἵνα ἄλλοι τόποι πρὸς ἐκεῖνον, καὶ ἄλλοι πρὸς ἐκεῖνον ἀνήκωσιν οὕτως, ἵνα ὁ παλαιότερος ἐν τῇ ἐπισκοπῇ μερίζῃ, καὶ ὁ ἥττων ἐπιλέγηται. εἰ δὲ τυχὸν εἷς ἔσται τόπος, προσχωρήσῃ ᾧτινι μᾶλλον γειτνιάζειν εὑρίσκεται· ἐὰν δὲ ἀμφοτέροις τοῖς θρόνοις ἴσως γειτνιάζῃ, ἐκείνῳ παραχωρηθῇ, ὃν τὸ πλῆθος ἐπιλέξηται. εἰ δὲ τυχὸν οἱ ἀρχαῖοι καθολικοὶ τὸν ἴδιον θελήσωσι, καὶ οἱ ἐκ τοῦ μέρους τοῦ Δονάτου ριη´.

μετα-

μεταστρέψαντες τὸ ἴδιον, τῶν πλειόνων ἡ γνώμη προκριθείη τῶν ὀλιγωτέρων. Εἰ δὲ τὰ μέρη εἰσὶν ἴσα, τῷ παλαιοτέρῳ ἐπισκόπῳ καταλογισθείη. ἐὰν δὲ οὕτως πλεῖστοι οἱ τόποι εὑρεθῶσιν, ἐν οἷς ἀμφότερα τὰ μέρη εἰσὶν, ὡς μὴ δύνασθαι ἐξ ἴσου μερισθῆναι, τοῦ ἀριθμοῦ τῶν αὐτῶν τόπων ἀνίσου ὑπάρχοντος, πρότερον μερισθῶσιν οἱ ἴσοι ἀριθμοὶ, καὶ τῷ ἀπομείναντι τόπῳ τοῦτο φυλαχθείη, ὅπερ ἀνωτέρω λέλεκται, ὅτε περὶ τοῦ ἑνὸς ἐζητεῖτο τόπου.

parte conuersi sunt: plurimorum voluntas paucioribus præferatur. Si autem partes æquales sunt, maioris temporis Episcopo deputetur. Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt: vt non possint æqualiter diuidi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicunque locus remanserit, hoc in eo seruetur, quod superiùs dictum est, cùm de vno tractaretur loco.

Περὶ τοῦ, ἐὰν τινα διοίκησιν ἐξ αἱρέσεως ἐλευθερώσῃ ἐπίσκοπος, καὶ περὶ τριετίαν κατάσχῃ, μηδένα ταύτην ἀναζητεῖν.

ριθ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ἐὰν τις μετὰ τοὺς νόμους τόπον τινὰ πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα μεταστρέψῃ, καὶ τοῦτον ἐπὶ τριετίαν μηδενὸς ἀναζητοῦντος κατάσχοι, τὸ λοιπὸν παρ' αὐτοῦ μὴ ἀναζητηθῇ. ἐὰν μέντοι ἐντὸς τῆς αὐτῆς τριετίας ὑπῆρχεν ἐπίσκοπος ὁ ὀφείλων ἀναζητῆσαι, καὶ ἡσύχασεν. Εἰ δὲ μὴ ἦν, μὴ προκριματισθῇ ἐν τῇ ματρικὶ, ἀλλ' ὅτε ὁ χηρεύων τόπος λάβῃ ἐπίσκοπον, ἐξὸν εἴη αὐτῷ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἡμέρας ἐντὸς τριετίας ἀναζητῆσαι. Ὁμοίως δὲ καὶ ἐὰν ἐπίσκοπος ἐκ τῶν τοῦ Δονάτου μερῶν πρὸς τὴν καθολικὴν ἐπιστρέψῃ, μὴ προκριματισθείη περὶ τοῦ ὁρισθέντος χρόνου, ἀλλ' ἐξ ἧς ἡμέρας ἐπέστρεψεν, ἐχέτω ἐξουσίαν ἀναζητεῖν ἐντὸς τριετίας τοὺς τόπους τῇ αὐτοῦ ἀνήκοντας καθέδρᾳ.

Vt si quam diœcesim Episcopus, ab hæresi liberans, triennio possederit, nullus eam repetat.

ITEM placuit, vt etiam, si quisquam post leges aliquem locum ad Catholicam vnitatem conuerterit: si eum per triennium nemine repetente retinuit, vlteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui posset repetere, & tacuit, præiudicium patietur. Si autem non fuit, non præiudicetur matrici, sed liceat, cùm locus acceperit Episcopum, quem non habebat, ex ipso die intra triennium repetere. Icémque si fuerit Episcopus ad Catholicam ex Donati parte conuersus, non ei præiudicet præfinitum tempus, sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quæ ad ipsam pertinebant cathedram. CXIX.

Περὶ τοῦ τοῖς λαοῖς, οὓς νομίζουσιν αὐτοῖς ἀνήκειν, ἐπιβαινόντων παρὰ γνώμην τῶν αὐτοὺς κατεχόντων.

ρκ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα οἱοιδήποτε ἐπίσκοποι τὰ πλήθη, ἃ νομίζουσι τῷ θρόνῳ αὐτῶν ἀνήκειν, μὴ οὕτως ἀναζητῶσιν, ὥστε δικῶν ἐπισκόπων κρινόντων τοῦτο πρᾶξαι· ἀλλ' ὑπὸ ἑτέρου κατεχομένοις ἐπέλθωσι τοῖς λαοῖς, εἴτε θέλουσιν, εἴτε μὴ θέλουσι, τοῦ ἰδίου πράγματος τὴν ζημίαν ὑπομείνωσιν. καὶ οἵτινες δήποτε τοῦτο ἐποίησαν, εἰ μὴ ἡ μεταξὺ τῶν ἐπισκόπων συνέλυσις ἐπερωτηθῇ, ἀλλ' ἀκμὴν περὶ τοῦ αὐτοῦ φιλονεικοῦσιν, ἐκεῖνος ἀποστῇ ἐκεῖθεν, περὶ οὗ δηλωθείη, ὅτι παρεάσας τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς δικαστὰς ἔφοδον ἐποίησεν, καὶ μὴ ἑαυτόν τις κολακεύσῃ, εἰ ἐκ τοῦ πρωτεύοντος γράμματα περὶ τοῦ

De his, qui in plebes, quas ad se putant pertinere, inconuentis his, à quibus tenentur, inruerint.

ITEM placuit, vt quicunque Episcopi plebes, quas ad suam cathedram existiment pertinere, non ita repetunt, vt causas suas Episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente inruerint; siue volentibus, siue nolentibus plebibus causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicunque iam hoc fecerunt, si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc inde contendunt: ille inde discedat, quem constiterit prætermissis iudiciis Ecclesiasticis inruisse, nec sibi quisque blandiatur, si à Primate, vt CXX.

retineat, literas impetrarit, ſed ſiue habeat literas, ſiue non habeat, conueniat eum, qui tenet, & eius literas accipiat, vt eum appareat pacificè tenuiſſe Eccleſiam ad ſe pertinentem. Si autem ille aliquam quæſtionem retulerit, per Epiſcopos iudices cauſa finiatur: ſiue quos eis Primates dederint: ſiue quos ipſi vicinos ex conſenſu delegerint.

κατέχειν ἔλαβεν· ἀλλ' εἴτε γράμματα ἔχει, εἴτε οὐκ ἔχει, συνέλθοι τῷ κατέχοντι, καὶ παρ' αὐτοῦ γράμματα λάβοι· ὥστε φανῆναι τοῦτον εἰρηνικῶς τὴν αὐτῷ ἀνήκουσαν κατασχεῖν ἐκκλησίαν. ἐὰν δὲ κἀκεῖνός τινα ζήτησιν ἀντεναγάγῃ, καὶ αὐτὴ περατωθῇ μεταξὺ ἐπισκόπων κρινόντων, εἴτε οὓς ὁ πρωτεύων αὐτοῖς δῷ, εἴτε οὓς γειτνιῶντες κατὰ συναίρεσιν ἐπιλέξωνται.

De his, qui plebes ad ſe pertinentes negligunt.

CXXI. ITEM placuit, vt quicunque negligunt loca ad ſuam cathedram pertinentia, in Catholicam vnitatem luctari, conueniantur à diligentibus vicinis Epiſcopis, vt id agere non moretur. Quòd ſi intra ſex menſes à die conuentionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari, ad ipſum pertineant. Ita ſanè, vt ſi ille, ad quem pertinuiſſe videbantur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab hæreticis, vt impunè ibi ſint, & ſuam diligentiam fuiſſe præuentam: vt eo modo eius cura ſolicitior vitaretur: cùm hoc iudices Epiſcopi cognouerint, ſuæ cathedræ loca reſtituant. Sanè ſi Epiſcopi, inter quos cauſa verſatur, diuerſarum prouinciarum ſunt, ille Primas det iudices, in cuius prouincia eſt locus, de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut vnus eligatur, aut tres: vt ſi tres elegerint, omnium ſententiam ſequantur, aut duorum.

Περὶ τῶν ἀμελούντων τῶν αὐτοῖς ἀνηκόντων λαῶν.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα οἵτινεσδήποτε ἀμελοῦσι τῶν τόπων τῶν ἀνηκόντων τῇ αὐτῶν καθέδρᾳ, πρὸς τοῦτο κερδῆναι πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα, ἐγκληθῶσιν ἀπὸ τῶν γειτνιώντων αὐτοῖς ἐπιμελῶν ἐπισκόπων, περὶ τοῦ, μὴ ἀναβάλλεσθαι τοῦτο πρᾶξαι. διὸ ἐὰν ἐντὸς προθεσμίας μηνῶν ἓξ ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς περὶ τούτου συνελεύσεως μηδὲν ἀνύσωσι, τῷ δυναμένῳ λοιπὸν τούτους κερδῆναι προσκυρωθῶσιν· οὕτως μέντοι, ἵνα ἐὰν ἐκεῖνος πρὸς ὃν δείκνυνται, ἀνήκειν, οἱ τοιοῦτοι ἐξ ἐπιτηδὲς διά τινα οἰκονομίαν ἔδοξεν ἀμελεῖν· τοῦτο τῶν αἱρετικῶν ἐπιλεξαμένων, ὥστε ἀθορύβως αὐτοὺς παραδέξασθαι· καὶ ἐν τοσούτῳ ἡ αὐτοῦ ἐπιμέλεια ἀπὸ ἑτέρου προελήφθη, ἤ τινι, εἰ κατεχρήσαντο, τοὺς αὐτοὺς αἱρετικοὺς πλέον ἐκάκιζεν· τούτου μεταξὺ ἐπισκόπων κρινόντων διαγινωσκομένου, οἱ τόποι τῇ αὐτοῦ καθέδρᾳ ἀποκατασταθῶσιν· τῶν δὲ κρινόντων ἐπισκόπων, ἐκ διαφόρων ὄντων ἐπαρχιῶν, ἐκεῖνος ὁ πρωτεύων τοὺς δικαστὰς δώσει, οὗτινος ἐν τῇ χώρᾳ ὁ αὐτὸς ὑπάρχει τόπος, περὶ οὗ φιλονεικεῖται. ἐὰν δὲ κατὰ κοινὴν συναίρεσιν γείτονας ἐπιλέξωνται κριτάς, ἢ εἷς ἐπιλεγῇ, ἢ τρεῖς· καὶ ἐὰν τρεῖς ἐπιλέξωνται καὶ ἀρέσωσι, ἢ τῇ τῶν ὅλων ψήφῳ ἐξακολουθήσωσιν, ἢ τῇ τῶν δύο. ρκα΄.

Quod electorum iudicum ſententia ſperni non debeat.

CXXII. A iudicibus autem, quos communis conſenſus elegerit, non liceat prouocare. Et quiſquis prouocatis repertus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus, cùm hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit probatum, det literas: vt nullus ei communicet Epiſcopo, donec obtemperet.

Ὅτι οὐκ ὀφείλει τῶν ἐπιλεγομένων δικαστῶν ἡ γνώμη ἐξουθενεῖσθαι.

ΑΠΟ δὲ τῶν δικαστῶν τῶν κατὰ κοινὴν συναίρεσιν ἐπιλεχθέντων, μὴ ἐξεῖναι ἐκκαλεῖσθαι. ὅστις δὲ δήποτε ἀποδειχθείη διὰ μονοτροπίαν μὴ θέλειν τοῖς δικασταῖς πειθαρχῆσαι, καὶ τοῦτο γινώσκων ὁ τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπος δώσει γράμματα, ὥστε μηδένα τῶν ἐπισκόπων αὐτῷ κοινωνῆσαι, ἕως οὗ πειθαρχήσῃ. ρκβ΄.

Ὥστε τὸν καταφρονοῦντα τῆς ἰδίας διοικήσεως ἐπίσκοπον στερεῖσθαι τῆς κοινωνίας.

ρκγ'. ΕΑΝ ἐν τοῖς ματζικίοις, ἤγουν ἐν ταῖς καθέδραις ἐπίσκοπος ἀμελὴς γένηται κατὰ τῶν αἱρετικῶν, ὑπομνησθείη ἀπὸ τῶν γειτνιώντων ἐπισκόπων ἐπιμελῶν, καὶ ὑποδειχθείη αὐτῷ ἡ ἰδία περιφρόνησις πρὸς τὸ μὴ ἔχειν ἀπολογίαν. ἐὰν δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ὑπομνησθῇ, ἐντὸς μηνῶν ἓξ ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ διάγων, μὴ τῶν ὀφειλόντων πρὸς τὴν καθολικὴν ἑνότητα ἐπιστραφῆναι τὴν φροντίδα ποιήσηται· τῷ τοιούτῳ μὴ συγκοινωνηθῇ, ἕως οὗ τοῦτο πληρώσῃ. εἰ δὲ ὁ ἐπεξεργαστὴς εἰς τοὺς αὐτοὺς τόπους μὴ παραγένηται, τῷ ἐπισκόπῳ μὴ ἐπιγραφῇ.

Vt si Episcopus negligat suam diœcesim, communione priuetur.

SI in matricibus cathedris Episcopus negligens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur à vicinis Episcopis diligentibus, & ei sua negligentia demonstretur, vt se excusare non possit. Quòd si ex die, quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad vnitatem Catholicam conuertendos curauerit: non ei communicetur, donec adimpleat. Si autem executor ad loca non venerit, non adscribatur Episcopo. CXXIII.

Περὶ τῶν τοῖς Δονατισταῖς κοινωνῆσαι ψευδομένων ἐπισκόπων.

ρκδ'. ΕΑΝ δὲ ἀποδειχθῇ τὸν τοιοῦτον ψευσάμενον περὶ τῆς ἐκείνων κοινωνίας, ἐν τῷ λέγειν, αὐτοὺς κεκοινωνηκέναι, οὓς δείκνυται, συνειδήσει αὐτοῦ μὴ κοινωνῆσαι, καὶ τὴν ἐπισκοπὴν ἔτι μὴν ἀπολέσει.

De Episcopis, qui Donatistas communicasse mentiti fuerint.

SI autem probatum fuerit, cum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam Episcopatum amittat. CXXIV.

Περὶ πρεσβυτέρων καὶ κληρικῶν, ἵνα μὴ ἐκκαλῶνται, εἰ μὴ πρὸς τὰς τῆς Ἀφρικῆς συνόδους.

ρκε'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα πρεσβύτεροι, διάκονοι, καὶ οἱ λοιποὶ κατώτεροι κληρικοί, ἐν αἷς ἔχωσιν αἰτίαις, ἐὰν περὶ τῆς ψήφου τοὺς ἰδίους ἐπισκόπους μέμφωνται, οἱ γειτνιῶντες ἐπίσκοποι τούτων ἀκροάσονται, καὶ τὰ μεταξὺ τούτων περατώσωσιν οἱ παρ' αὐτῶν κατὰ συναίνεσιν τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπισκόπων προσλαμβανόμενοι. ἐὰν δὲ καὶ ἀπ' αὐτῶν ἐκκαλέσασθαι θελήσωσι, μὴ ἐκκαλέσωνται, εἰ μὴ πρὸς τὰς τῆς Ἀφρικῆς συνόδους, ἢ πρὸς τοὺς πρωτεύοντας τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν· πρὸς δὲ τὰ πέραν τῆς θαλάσσης ὁ βουλόμενος ἐκκαλεῖσθαι, ἀπὸ μηδενὸς ἐν Ἀφρικῇ δεχθείη εἰς κοινωνίαν.

De presbyteris, & clericis, vt non appellent, nisi ad Africana Concilia.

ITEM placuit, vt presbyteri, diaconi, vel cæteri inferiores clerici, in causis, quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos quicquid est, finianr adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocenr nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates prouinciarum suarum: ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communionem suscipiatur. CXXV.

Περὶ παρθένων μικρῶν, ἔτι μὴν καλυπτέων.

ρκϛ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁστισδήποτε τῶν ἐπισκόπων δι' ἀνάγκην τῆς παρθενικῆς σωφροσύνης κινδυνευούσης, ὅτε ἢ ἐραστὴς δυνατὸς, ἢ ἅρπαξ τὶς ἐστὶν ἐν ὑποψίᾳ, ἢ ἔτι μὴν ὑπό τινος θανατηφόρου κινδύνου αὐτὴ ἔσηται

De virginibus etiam minoribus velandis.

ITEM placuit, vt quicunque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur: vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo com- CXXVI.

puncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his, ad quorum curam pertinet, velauerit virginem, seu velauit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

παρθεῖσα, παρακαλούντων ἢ τῶν γονέων αὐτῆς, ἢ ὧν τῇ φροντίδι ἀνάκειται, διὰ τὸ μὴ χωρὶς τοῦ χρήματος τελειωθῆναι, καλύψῃ παρθένον, ἢ ἐκάλυψεν ἐντὸς καίρου ἐνιαυτῶν εἰκοσιπέντε, μηδὲν τὸ τοιοῦτον βλάψῃ περὶ τούτου τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐνιαυτῶν κατασταθεῖσα σύνοδος.

Ne diutiùs Episcopi teneantur in Concilio, ternos ex se singularum prouinciarum iudices eligant.

Διὰ τὸ, μὴ τοὺς ἐπισκόπους ἐπιπολὺ ἐν τῇ συνόδῳ κατέχεσθαι, ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας ἀνὰ τρεῖς ἐπιλέξωνται δικαστάς.

CXXVII. ITEM placuit, ne diutiùs vniuersi Episcopi, qui ad Concilium congregati sunt, tenerentur, ab vniuerso Concilio iudices ternos de singulis prouinciis eligi: & electi sunt de prouincia Carthaginensi Vincentius, Fortunatianus, & Clarus: de prouincia Numidia, Alypius, Augustinus, & Restitutus: de
.V. prouincia Byzacena, cum sancto sene Donatiano Primate, Cresconius, Iocundus, & Æmilianus: de Mauritania Sitifensi, Seuerianus, Asiaticus, & Donatus: de prouincia Tripolitana, Plautius, qui ex more legatus vnus est missus: qui omnes cum sancto sene Aurelio vniuersa cognoscant, à quo petiit vniuersum Concilium, vt cunctis siue gestis, quæ confecta iam sunt, seu epistolis ipse subscribat. Et subscripserunt. Aurelius Episcopus Ecclesiæ Carthaginensis huic decreto consensi, & prælecto subscripsi. similiter & cæteri subscripserunt.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν πάσῃ τῇ συνόδῳ, διὰ τὸ μὴ ἐπιπολὺ τοὺς πρὸς τὴν σύνοδον συναχθέντας ἐπισκόπους σύμπαντας κατέχεσθαι, ἐξ ἑκάστης ἐπαρχίας ἀνὰ τρεῖς ἐπιλεγῆναι δικαστάς. Καὶ ἐπελέγησαν, ἐκ τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, Βικέντιος, Φουρτουνατιανὸς, καὶ Κλάρος· ἐκ τῆς Νουμηδικῆς ἐπαρχίας, Ἀλύπιος, Αὐγουστῖνος, καὶ Ρεστιτοῦτος· ἐκ τῆς Βυζακινῆς ἐπαρχίας, μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου γέροντος Δονατιανοῦ τοῦ πρωτεύοντος, Κρεσκώνιος, Ἰουκοῦνδος, καὶ Αἰμιλιανός· ἐκ τῆς Μαυριτανίας Σιτιφένσης, Σεβηριανὸς, Ἀσιατικὸς, καὶ Δονᾶτος· ἐκ τῆς Τριπολιτάνης ἐπαρχίας, Πλαύτιος, ὁ κατὰ τὸ ἔθος εἰς τοποτηρησίαν πεμφθείς· οἵτινες πάντες μετὰ τοῦ ἁγιωτάτου γέροντος Αὐρηλίου σύμπαντα σκοπήσουσιν· ἀφ' οὗ ᾔτησεν σύμπασα ἡ σύνοδος, ἵνα πᾶσιν εἴτε πεπραγμένοις τοῖς ἤδη ἐκτελεσθεῖσιν, εἴτε ἐπιστολαῖς, αὐτὸς ὑπογράψῃ. Καὶ ὑπέγραψαν. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας τῷ παρόντι ψηφίσματι συνῄνεσα, καὶ ἀναγνωσθέντι ὑπέγραψα. ὁμοίως καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν. ρκζ.

Item huic Concilio interfuit Ecclesiæ Romanæ legatio.

Πάλιν ἐν ταύτῃ τῇ συνόδῳ παρῆν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἡ τοποτηρησία.

Concilium Carthaginense. ccccxix. POST Consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij XII. & Theodosij VIII. AA. III. Kal. Iunias Carthagine in secretario basilicæ restitutæ, cùm Aurelius Episcopus vnà cum Faustino Ecclesiæ Potentinæ, prouinciæ Italiæ Piceni, legato Romanæ Ecclesiæ, Vincentio Culusitano, Fortu-
.IV. natiano Neapolitano, Mariano Vzipparensi, Adeodato Simidico, Pentadio Carpitano, Rufiniano Muzucensi, Prætextato Sicilibensi, Quodvultdeo Verensi, Candido Abbiritano, Galloniano Vticensi,

ΜΕΤΑ τὴν ὑπατείαν τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων, Ονωρίου τὸ δωδέκατον, καὶ Θεοδοσίου τὸ ὄγδοον, τῶν αὐγούστων, τῇ πρὸ τριῶν καλανδῶν Ιουνίων ἐν Καρχηδόνι εἰς τὸ σήκρητον τῆς ρεστιτούτης ἐκκλησίας, Αὐρηλίου τοῦ ἐπισκόπου ἅμα Φαυστίνῳ Πικένου τῆς Ποτεντινῆς ἐκκλησίας τῆς Ιταλῶν χώρας, τοποτηρητῇ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, Βικεντίῳ Κουλουσιτάνῳ, Φουρτουνατιανῷ Νεαπολίτῃ, Μαυριανῷ Οὐζιππαρενσιώτῃ, Ἀδεοδάτῳ Σιμιδικίτῃ, Γενναδίῳ καρπιτανῷ, Ρουφινιανῷ μουζουκενσιανῷ, Πραιτεξτάτῳ Σικκηλιβενσιώτῃ, Κοδβουλτδέῳ Οὐηρενσιανῷ, Κανδίδῳ Ἀββιριτανῷ, Γαλλωνίῳ Οὐτικενσιώτῃ,

τοῖς τοποτηρηταῖς τῆς ἀνθυπατιανῆς χώρας· Ἀλυπίῳ Θαγαβενσινῷ, Αὐγουστίνῳ Ἱππωνηρεγιανῷ, Ποσειδίῳ Καλαμηνσινῷ, τοῖς τοποτηρηταῖς τῆς Νουμιδικῆς χώρας· Μαξιμιανῷ Ἀκυρενσιώτῃ, Ἰουκούνδῳ Σουφφετουλενσιανῷ, Μαξιμιανῷ ἐκ τοῦ αὐτοῦ, καὶ Ἱλαριανῷ τῷ ἀπὸ Ὀρρεοκελλίων, τοῖς τοποτηρηταῖς τῆς Βυζακινῆς χώρας· Νοβάτῳ Σιτιφενσιώτῃ, καὶ Λέοντι Ὀπλενσιανῷ, τοῖς τοποτηρηταῖς τῆς Μαυριτανῶν χώρας τῆς Σιτιφένσης· Νικέλλῳ Ῥουσουρπενσιανῷ, Λαυρεντίῳ Ἰκοσιτανῷ, καὶ Νουμεριανῷ Ῥουσουγουνιώτῃ, τοῖς τοποτηρηταῖς τῆς Καισαρειανῆς Μαυριτανῶν χώρας, ἐκ πάσης τῆς συνόδου κριταῖς ἐπιλεγεῖσι, παρεστώτων τῶν διακόνων, προσκαθίσαντος· καὶ τινῶν ἐξανυσθέντων, πολλῶν δὲ ἐπισκόπων ἐπὶ τοῖς λοιποῖς ἐξανυσθησομένοις προσέλκειν ὀδυρομένων καὶ ὑποφέρειν μὴ δυναμένων, διὰ τὸ πρὸς τὰς ἰδίας ἐπείγεσθαι ἐκκλησίας, ἤρεσεν συμπάσῃ τῇ συνόδῳ, ὥστε ἀπὸ πάντων ἐπιλεγῆναι ἐκ μιᾶς ἑκάστης ἐπαρχίας τοὺς ὀφείλοντας ἀποκαθίσαι χάριν τοῦ τὰ λοιπὰ πρατῶσαι. καὶ ἐγένετο, ὥστε παρεῖναι, ὧν ὑπογραφαὶ τὴν αὐτῶν παρουσίαν μαρτύρονται.

legatis prouinciæ Proconsularis; Alypio Thagastensi, Augustino Hipponensium Reg. & Possidio Calamensi, legatis prouinciæ Numidiæ: Maximiano Aquensi, Iocundo Suffetulensi, & Hilariano Horreocellorum, legatis prouinciæ Byzacenæ: Nouato Sitifensi, & Leone Moctensi, legatis prouinciæ Mauritaniæ Sitifensis: Nicello Rusurrensi, Laurentio Icositano, & Numeriano Rusguniensi legatis prouinciæ Mauritaniæ Cæsariensis: ab vniuersali Concilio iudicibus delectis, adstantibus diaconis, consedisset: & quibusdam peractis, multi Episcopi cæterorum peragendorum memorasse conquererentur sustinere non posse, & ad proprias Ecclesias festinarent, placuit vniuerso Concilio, vt ab omnibus eligerentur de singulis quibusque prouinciis, qui propter alia peragenda residerent. Et factum est, vt hi adessent, quorum subscriptiones eos affuisse testantur.

Ὅτι οἱ ἀπὸ κοινωνίας ὄντες, εἰς κατηγορίαν οὐκ ὀφείλουσι προσδεχθῆναι.

ρκη'. ΗΡΕΣΕΝ τοίνυν πᾶσιν, ἐπειδὴ τοῖς ἀνωτέροις τῶν συνόδων ψηφίσμασι περὶ προσώπων κληρικῶν, τῶν ὀφειλόντων εἰς κατηγορίαν προσδεχθῆναι, ὡρίσθη, καὶ οὐκ ἐξειργάσθη, ποῖα πρόσωπα μὴ προσδεχθῶσιν, διὰ τοῦτο ὁρίζομεν τοῦτον ὀρθῶς πρὸς κατηγορίαν μὴ εἰσδέχεσθαι, ὅστις μετὰ τὸ ἀπὸ κοινωνίας γενέσθαι, ἐν αὐτῷ ἔτι τῷ ἀφορισμῷ ὑπάρχει, εἴτε κληρικὸς εἴη, εἴτε λαϊκός, ὁ κατηγορῆσαι βουλόμενος.

Quòd excommunicati ad accusationem admitti non debeant.

PLACVIT QVE omnibus, quoniam superioribus Conciliorum decretis de personis, quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum iam constitutum est, & quæ personæ non admitterentur, non expressum est, idcirco definimus eum rite ad accusationem non admitti, qui posteaquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laïcus, accusare voluerit. CXXVIII

Ὅτι δοῦλοι, καὶ ἀπελεύθεροι, καὶ πάντα τὰ ἠτιμωμένα πρόσωπα, κατηγορεῖν οὐκ ὀφείλουσιν.

ρκθ'. ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα πάντες οἱ δοῦλοι καὶ οἱ ἴδιοι ἀπελεύθεροι, εἰς κατηγορίαν μὴ δεχθῶσιν· καὶ πάντες, οὓς πρὸς κατηγορητέα ἐγκλήματα οἱ δημόσιοι νόμοι οὐ προσδέχονται, πάντες ἔτι μὴν οἱ τοῖς τῆς ἀτιμίας σπίλοις ἐρραντισμένοι, τοῦτ' ἔστιν μῖμοι, καὶ ὅσα ταῖς αἰσχρότησιν ὑποβέβληνται πρόσωπα, αἱρε-

Quòd serui, & liberti, omnésque infames personæ non debeant accusare.

ITEM placuit, vt omnes serui, vel proprij liberti ad accusationem non admittantur; vel omnes, quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt; omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est histriones, ac turpitudinibus subiectæ personæ, hæ- CXXIX.

retici etiam, siue pagani, seu Iudæi: sed tamen omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non neganda.

Vt qui vnum crimen non probauerit, ad alterum admitti non debeat.

CXXX. ITEM placuit, quotiescunque clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex ipsis, de quo priùs egerit, probare non valuerit: ad cætera iam non admittantur.

Qui ad testimonium admittendi sint.

CXXXI. TESTES autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti, præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem intra annos XIV. ætatis suæ non admittantur.

De Episcopo, qui excommunicat eum, qui sibi soli crimen dicit esse confessum.

CXXXII. ITEM placuit, vt siquando Episcopus dicit aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, & pœnitere noluerit: non putet ad iniuriam suam Episcopus pertinere, quòd illi soli non creditur, etsi scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare.

Vt non temere quemquam communione priuet Episcopus.

CXXXIII QVAMDIV excommunicato non communicauerit suus Episcopus, eidem Episcopo ab aliis non communicetur Episcopis: vt magis caueat Episcopus, ne dicat in quemquam, quod aliis documentis conuincere non potest.

AVRELIVS Episcopus dixit. Iuxta statuta totius Concilij congregati, & meæ mediocritatis sententiam placet facere rerum om-

τικοὶ ἔτι μὴν εἴτε ἕλληνες, εἴτε Ἰουδαῖοι· πλὴν ὅμως πᾶσιν οἷς ἡ τοιαύτη κατηγορία ἀρνεῖται, ἐν ταῖς ἰδίαις αἰτίαις τὴν τοῦ κατηγορεῖν ἄδειαν μὴ ὀφείλειν ἀρνεῖσθαι.

Ἵνα ὁ περὶ ἑνὸς ἐγκλήματος ἀποδεῖξαι μὴ δυνάμενος, πρὸς ἕτερον μὴ εἰσδεχθῇ.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ὁσάκις δήποτε κληρικοῖς ἀπὸ κατηγόρων πολλὰ ἐγκλήματα ἐπιβάλλωνται, καὶ ἐὰν ἐξ αὐτῶν περὶ οὗ πρώτου ἐπεζητήθη, ἀποδειχθῆναι οὐκ ἠδυνήθη, πρὸς τὰ λοιπὰ μετὰ ταῦτα μὴ προσδεχθῶσιν. ρλ΄.

Τίνας δεῖ προσδέχεσθαι εἰς μαρτυρίαν.

ΜΑΡΤΥΡΑΣ δὲ εἰς μαρτυρίαν μὴ εἰσδέχεσθαι, τοὺς μηδὲ πρὸς κατηγορίαν εἰσδεχθῆναι παραγγελθέντας, ἢ ἔτι μὴν οὓς αὐτὸς ὁ κατήγορος ἐκ τοῦ ἰδίου οἴκου προσκομίσει· μαρτυρία δὲ ἐντὸς χείρας ἐνιαυτῶν δεκατεσσάρων μὴ προσδεχθείη. ρλα΄.

Περὶ ἐπισκόπου τοῦ ἀπὸ κοινωνίας ποιοῦντος τὸν αὐτῷ μόνῳ τὸ ἴδιον ἔγκλημα ὁμολογήσαντα.

ΟΜΟΙΩΣ ἤρεσεν, ἵνα ἐάν ποτε ἐπίσκοπος λέγῃ τινὰ αὐτῷ μόνῳ τὸ ἴδιον ἔγκλημα ὁμολογῆσαι, καὶ ἐκεῖνος ἀρνεῖται, μὴ λογίσηται ὁ ἐπίσκοπος εἰς ἰδίαν ὕβριν συντείνειν, ὅτι αὐτὸς μόνος οὐ πιστεύεται· εἰ καὶ τῷ σκινδαλμῷ τῆς ἰδίας συνειδήσεως λέγει μὴ θέλειν ἑαυτὸν κοινωνεῖν τῷ ἀρνουμένῳ. ρλβ΄.

Ἵνα μὴ ὡς ἔτυχέν τινα στερήσῃ τῆς κοινωνίας ὁ ἐπίσκοπος.

ΑΦ' ὅσον τῷ ἀφωρισμένῳ μὴ κοινωνεῖ ὁ ἴδιος ἐπίσκοπος, τῷ αὐτῷ ἐπισκόπῳ ἄλλοι μὴ συγκοινωνήσωσιν ἐπίσκοποι· ὥστε μᾶλλον παραφυλάττεσθαι τὸν ἐπίσκοπον μὴ λέγειν κατά τινος, ὅπερ ἀποδείξεσιν ἐλέγξαι παρ' ἑτέροις οὐ δύναται. ρλγ΄.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος εἶπεν. κατὰ τὰ ὁρισθέντα τῇ γνώμῃ πάσης τῆς συναθροισθείσης συνόδου, καὶ τῆς ἐμῆς μετριότητος ἀρέσκει, πάντων τῶν πραγμάτων τῶν

προδηλωθέντος ὁλοτελῶς τέλος ποιῆσαι τὸ συμπέρασμα, καὶ τὴν συζήτησιν τῆς διατυπώσεως, τῆς παρούσης ἡμέρας τὰ ἐκκλησιαστικὰ πεπραγμένα ἀναδέξονται· ἅτινα δὲ ἀκμὴν οὐκ ἐπεξειργάσθησαν, τῇ ἑξῆς ἡμέρᾳ διὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Φαυστίνου τοῦ ἐπισκόπου, Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου τῶν πρεσβυτέρων, τῷ προσκυνητῷ ἀδελφῷ καὶ συνεπισκόπῳ ἡμῶν Βονιφατίῳ ἀντιγράψωμεν. Καὶ ὑπέγραψαν.

ΑΥΡΗΛΙΟΣ ἐπίσκοπος τοῖς παρόδοσι τῶν ὅρων πεπραγμένοις τοῖς παρ' ἡμῖν ἐχομένοις ὑπέγραψα.

ΒΑΛΕΝΤΙΝΟΣ τῆς πρώτης καθέδρας ἐπίσκοπος τῆς Νουμηδικῆς χώρας, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΦΑΥΣΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος τῆς Ποτεντινῆς ἐκκλησίας, ἐπαρχίας Πικένου, τοποτηρητὴς τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΑΛΥΠΙΟΣ ἐπίσκοπος Θυγατίνσης, τοποτηρητὴς τῆς Νουμηδικῆς χώρας, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ ἐπίσκοπος Ἱππώνης, τοποτηρητὴς τῆς Νουμηδικῆς ἐπαρχίας, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΠΟΣΣΕΙΔΙΟΣ ἐπίσκοπος Καλαμήσης, τοποτηρητὴς τῆς Νουμηδικῆς ἐπαρχίας, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΒΙΚΕΝΤΙΟΣ Κουλουσίτανος, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΦΟΥΡΤΟΥΝΑΤΙΑΝΟΣ Νεαπολίτης, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΠΕΝΤΑΔΙΟΣ Καρπιτανός, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΡΟΥΦΙΑΝΟΣ Μαξουενσιανός, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΠΡΑΙΤΕΞΤΑΤΟΣ Σικηλιβένσης, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΚΟΥΟΔΒΟΥΛΤΔΕΟΣ Βερένσης, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΚΑΝΔΙΔΟΣ Γερμανίας, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΓΑΛΛΩΝΙΟΣ Οὐτικένσης, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ Ἀκουενσιανός, τοῖς παρόδοσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΙΟΥΚΟΥΝΔΟΣ Συφφετουλένσης, τε-

nium conclusionem. Vniuersi tituli designati, & digesti huius diei tractatum, Ecclesiæ gesta suscipiant: quæ verò adhuc expressa non sunt, die sequenti per fratres nostros Faustinum Episcopum, Philippum, & Asellum presbyteros venerabili fratri & Coëpiscopo nostro Bonifacio rescribemus, & subscripserunt.

AVRELIVS Episcopus his gestis statutorum apud nos habitis, subscripsi.

VALENTINVS primæ sedis Episcopus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

FAVSTINVS Episcopus Ecclesiæ Potentinæ prouinciæ Piceni, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi.

ALYPIVS Episcopus Thagastensis legatus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

AVGVSTINVS Episcopus Hipponensis, legatus prouinciæ Numidiæ, his gestis subscripsi.

POSSIDIVS Episcopus Calamensis, legatus prouinciæ Numidiæ; his gestis subscripsi.

VINCENTIVS Culusitanus, his gestis subscripsi.

FORTVNATIANVS Neapolitanus, his gestis subscripsi.

PENTADIVS Carpetanus, his gestis subscripsi.

RVFIANVS Maxensis, his gestis subscripsi.

PRÆTEXTATVS Sicilibensis, his gestis subscripsi.

QVODVVLTDEVS Verensis, his gestis subscripsi.

CANDIDVS Germaniæ, his gestis subscripsi.

CALLONIVS Vticensis, his gestis subscripsi.

MAXIMIANVS Aquensis, his gestis subscripsi.

IOCVNDVS Suffetulensis, le-

gatus prouinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi.

MAXIMVS, legatus prouinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi.

HILARIANVS Horreocellensis, legatus prouinciæ Byzacenæ, his gestis subscripsi.

NOVATVS Sitifensis, legatus prouinciæ eiusdem, his gestis subscripsi.

NINELLVS Rusurrianensis, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

LAVRENTIVS Icositanus, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

NVMERIANVS Rusgurienfis, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

LEO Moctensis, legatus prouinciæ Cæsariensis, his gestis subscripsi.

Alius LEO, legatus prouinciæ Sitifensis, his gestis subscripsi.

Et cæteri Episcopi ccxvii. subscripserunt.

PHILIPPVS presbyter, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis à nobis recollectis subscripsi.

ASELLVS presbyter, legatus Ecclesiæ Romanæ, his gestis subscripsi, quæ per nos directa sunt.

Incipit epistola ab omni Concilio Africano ad Bonifacium, urbis Romæ Episcopum, per Faustinum Episcopum, Philippum, & Asellum presbyteros, legatos Ecclesiæ Romanæ, directa.

CXXXIV. DOMINO beatissimo & honorabili fratri Bonifacio, Aurelius, Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiæ, & cæteri, qui præsentes adfuimus, numero CCXVII. ex omni Concilio Africæ.

ποτηρητὴς τῆς Βυζακινῆς ἐπαρχίας, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΜΑΞΙΜΙΑΝΟΣ τοποτηρητὴς τῆς Βυζακινῆς ἐπαρχίας, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΙΛΑΡΙΑΝΟΣ Ὀῤῥεοκέλλης, τοποτηρητὴς τῆς Βυζακινῆς χώρας, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΝΟΒΑΤΟΣ Σιτιφενσιώτης, τοποτηρητὴς τῆς Βυζακινῆς ἐπαρχίας, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΝΙΝΕΛΛΟΣ Ρουσουῤῥηανίτης, τῆς Καισαρειανῆς χώρας τοποτηρητὴς, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΛΑΥΡΕΝΤΙΟΣ Ἰκοσιτανὸς, τῆς Καισαρειανῆς χώρας τοποτηρητὴς, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΝΟΥΜΕΡΙΑΝΟΣ Ρουσουγουριώτης, τῆς Καισαρειανῆς χώρας τοποτηρητὴς, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

ΛΕΩΝ ἀπὸ Μόκτης, τῆς Καισαρειανῆς χώρας τοποτηρητὴς, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

Ἄλλος ΛΕΩΝ, τῆς Σιτιφένσης ἐπαρχίας τοποτηρητὴς, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα.

Καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι διακοσιοιδεκαεπτὰ, ὁμοίως ὑπέγραψαν.

ΦΙΛΙΠΠΟΣ πρεσβύτερος, τοποτηρητὴς τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ἀφ' ἡμῶν ἀναγνωσθεῖσιν ὑπέγραψα.

ΑΣΕΛΛΟΣ πρεσβύτερος, τοποτηρητὴς τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, τοῖς παροῦσι πεπραγμένοις ὑπέγραψα, τοῖς δι' ἡμῶν ἀποσταλεῖσιν.

Ἡ ἀπὸ πάσης τῆς ἐν Ἀφρικῇ συνόδου πρὸς Βονιφάτιον τὸν τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον, διὰ Φαυστίνου ἐπισκόπου, Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου πρεσβυτέρων, τῶν τοποτηρητῶν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἀποσταλεῖσα ἐπιστολή.

ΔΕΣΠΟΤῌ μακαριωτάτῳ καὶ τιμιωτάτῳ ἀδελφῷ Βονιφατίῳ, ὁ Αὐρήλιος, Βαλεντῖνος τῆς πρώτης καθέδρας τῆς Νουμηδικῆς ἐπαρχίας, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ παραγενόμενοι τὸν ἀριθμὸν διακοσιοιδεκαεπτὰ, ἐκ πάσης τῆς ἐν Ἀφρικῇ συνόδου. ρλδʹ.

Ἐπειδὴ

Ἐπειδὴ τῷ κυρίῳ ἤρεσεν, ἵνα περὶ ὧν ἅμα ἡμῖν διεπράξαντο οἱ ἁγιώτατοι ἀδελφοὶ ἡμῶν Φαυστῖνος ὁ συνεπίσκοπος, καὶ οἱ συμπρεσβύτεροι Φίλιππος καὶ Ἄσελλος, μὴ τῷ τῆς μακαρίας μνήμης Ζωσίμῳ τῷ ἐπισκόπῳ, ἀφ᾿ οὗ πρὸς ἡμᾶς γράμματα καὶ ἐντολὰς ἤγαγον, ἀλλὰ τῇ ὑμετέρᾳ τιμιότητι εἰς τὸν ἐκείνου τόπον θεόθεν καταστα θείσῃ ἡ ἡμετέρα βραχύτης ἀντιγράψῃ, τὰ τῇ ἑκατέρων ἡμῶν ὁμονοίᾳ περατωθέντα ὀφείλομεν διὰ βραχέων ἐμφανῆ καταστῆσαι, οὐ μὴν τὰ τοῖς ἐκτεταμένοις τῶν πεπραγμένων κυλίσμασι κατεχόμενα· ἐν οἷς σωζομένης μὲν τῆς ἀγάπης, οὐ χωρὶς δὲ μικροῦ τῆς ἀμφισβητήσεως καμάτου παρελκύσαμεν; σκεπτόμενοι τὰ εἰς τὸ πρᾶγμα συντείνοντα, τοῖς πεπραγμένοις ἐνθεῖναι. κἀκεῖνος γὰρ, εἰ ἔτι ἦν ἐν τῷ σώματι τούτῳ, χαριεστέρως ἐδέχετο, ὅταν ἔβλεπεν εἰρηνικωτέρως περατωθὲν κύριε ἀδελφέ. Ἀπιάριος ὁ πρεσβύτερος, οὗ τινος καὶ περὶ τῆς χειροτονίας καὶ τῆς ἀκοινωνησίας καὶ προσκλήσεως ἀνεφύη, οὐ μόνον τῇ ἐν Σίκῃ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἐν πάσῃ τῇ Ἀφρικῇ ἐκκλησίᾳ, οὐ μικρὸν σκάνδαλον περὶ πάντων, ὧν ἐπλανήθη, συγγνώμην αἰτήσας, τῇ κοινωνίᾳ ἀποκατέστη. πρῶτος γὰρ ὁ συνεπίσκοπος ἡμῶν Οὐρβανὸς ὁ τῆς Σίκης, ὅσον ἦν ἐν αὐτῷ διορθωτέον, ἀναμφιβόλως διωρθώσατο. ἐπεὶ δὲ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, καὶ ἡσυχίας οὐ μόνον πρὸς τὸ παρὸν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸ ἑξῆς ἔδει πρόνοιαν ποιήσασθαι, ὅτι πολλὰ τοιαῦτα προηγήσατο, ὅπως ἀπὸ τῶν ὁμοίων ἢ καὶ βαρυτέρων τῶν μετὰ ταῦτα προδιαφυλαξώμεθα· ἤρεσεν ἡμῖν ἵνα ἐκ τῆς ἐν Σίκῃ ἐκκλησίας ἀποκινηθῇ ὁ πρεσβύτερος Ἀπιάριος, φυλαττομένης αὐτῷ δηλονότι τῆς τιμῆς τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ· καὶ λαμβάνων ἐπιστολὴν ὁπουδήποτε ἀλλαχοῦ βουληθείη καὶ δυνηθείη τῷ καθήκοντι τῆς πρεσβυτερείου λειτουργήσῃ, ὅπερ τῷ αὐτῷ Ἀπιαρίῳ δι᾿ οἰκείων γραμμάτων αἰτήσαντι χωρὶς τινος δυσχερείας συνεχωρήσαμεν. πρὸ τοῦ γὰρ ἡ αἰτία αὕτη τῷ τοιούτῳ πέρατι παραδοθῇ, μεταξὺ τῶν ἄλλων, ἅτινα διηνεκέσιν διαγνώσεσιν ἀναστρέφομεν αὐτοῦ τοῦ λόγου ἀπαιτήσαντος, ὥστε τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς πεπραγμένοις ζητῆσαι ἡμᾶς παρὰ τῶν ἀδελφῶν ἡμῶν Φαυστίνου τοῦ συνεπισκόπου, καὶ Φιλίππου καὶ Ἀσέλλου τῶν συμπρεσβυτέρων, ἵνα προσενέγκωσιν εἴ τι δήποτε ἦν αὖθις ἅμα ἡμῖν πρακτέον ἐπιτραπὲν, τινὰ μὲν

Quoniam Domino placuit, vt de his, quæ nobiſcum egerunt ſancti fratres noſtri, Coëpiſcopus Fauſtinus, & compreſbyter Philippus, & Aſellus, non beatæ memoriæ Epiſcopo Zoſimo, à quo ad nos mandata & literas attulerunt, ſed tuæ venerationi, qui in eius locum es diuinitùs conſtitutus, humilitas noſtra reſcriberet, ea breuiter inſinuare debemus, quæ vtrorumque concordia terminata ſunt, non ea, quæ prolixis geſtorum voluminibus continentur, in quibus, ſalua quidem caritate, non tamen ſine paruo altercationis labore demorati ſumus, ea geſtis deliberantes, quæ nunc ad cauſam pertinent. Quanquam & ille, ſi adhuc eſſet in corpore, hoc acciperet gratiùs, quod videret pacatiùs terminatum, domine frater. Apiarius presbyter, de cuius & ordinatione, & excommunicatione fuerat exortum non ſolùm Siccenſi, verumetiam toti Africanæ Eccleſiæ non leue ſcandalum, de omnibus erratis ſuis veniam petens communioni eſt reſtitutus. Prior autem Coëpiſcopus noſter Siccenſis Vrbanus, quod in eo corrigendum viſum eſt, ſine vlla dubitatione correxit: quia verò paci, & quieti Eccleſiæ non tantùm ad præſens, ſed etiam in poſterum proſpiciendum fuit: quoniam talia multa præceſſerant, vt vel ſimilia, vel etiam grauiora deinceps præcaueri oporteret: placuit nobis, vt de Siccenſi Eccleſia rerento ſcilicet honore gradus ſui, preſbyter remoueretur Apiarius, & accepto epiſtolio, vbicunque alibi vellet & poſſet, presbyterij munere fungeretur. Quod eidem ipſi per literas proprias poſtulanti ſine difficultate conceſſimus. Sanè priuſquam hæc cauſa iſto termino clauderetur, inter alia, quæ diuturnis diſceptationibus verſabamus, quia ratio ipſa poſcebat, vt apud acta Eccleſiaſtica, à fratribus noſtris Fauſtino Coëpiſcopo, & Philippo, & Aſello compreſbyteris quæreremus, vt promerent quicquid eis nobiſcum agendum fuiſſet iniunctum. Nonnulla qui-

dem sine vllo scripto prosecuti sunt verbis, sed cùm id potiùs flagitaremus, quod in literis ferrent, commonitorium protulerunt, quod recitatum nobis etiam gestis, quæ secum ad vos deferunt, est allegatum. In quo eis quatuor quædam nobiscum gerenda mandata sunt; vnum de appellationibus Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem; alterum, ne ad comitatum Episcopi importunè nauigent; tertium, de tractandis presbyterorum, & diaconorum causis apud finitimos Episcopos, si à suis excommunicati perperam fuerint; quartum, de Vrbano Episcopo excommunicando, vel etiam Romæ vocando, nisi ea, quæ videbantur corrigenda, corrigeret. Quorum omnium, de primo, & tertio, id est, vt Romam liceat Episcopis prouocare, & vt clericorum causæ apud suarum prouinciarum Episcopos finiantur, iam priore anno etiam literis nostris ad eundem venerabilis memoriæ Zosimum Episcopum datis, insinuare curauimus, vt ea seruare sine vlla eius iniuria paulisper sineremus, vsque ad inquisitionem statutorum Concilij Nicæni. Et nunc de tua poscimus sanctitate, vt quemadmodum ea apud Nicæam à Patribus acta vel constituta sunt, sic ea à nobis facias custodiri, & ibi apud vos ista quæ in commonitorio artulerunt, facias exerceri: id est,

" Si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregati Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo deiecerint eum, & appellasse videatur, & confugerit ad beatissimum Ecclesiæ Romanæ Episcopum, & voluerit audiri, & iustum putauerit vt renouetur examen, scribere his Episcopis dignetur, qui in finitima & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnia requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit, mittendos esse

ἀγράφως διὰ λόγων ἐπεξεργάσασθαι. ἡμῶν δὲ ἀπαιτησάντων ὅπερ ἐπεφέροντο ἔγγραφον κομμονιτώριον, τοῦτο προήγαγον· ὅπερ ἀναγνωσθὲν παρ' ἡμῶν, τοῖς πεπραγμένοις ἔτι μὴν συνετάγη τοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς δι' αὐτῶν ἐπὶ τοῦ παρόντος φερομένοις. ἐν ᾧ τέσσαρα αὐτοῖς τινὰ ἅμα ἡμῖν πρακτέα ἐνετάλησαν· ἓν, περὶ ἐγκλήτων ἐπισκόπων πρὸς τὸν τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἱερέα· δεύτερον, ἵνα ἐπὶ τὸ κομιτᾶτον ἐπίσκοποι ὡς ἔτυχεν μὴ πλεύσωσιν· τρίτον, περὶ τοῦ, τὰς αἰτίας τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων ζητεῖσθαι παρὰ τοῖς ὁμόροις ἐπισκόποις, ἐὰν ἐκ τῶν ἰδίων ἀπὸ κοινωνίας προπετῶς γένωνται)· τέταρτον, περὶ Οὐρβανοῦ τοῦ ἐπισκόπου ἀποκοινωνητέου, ἢ ἔτι μὴν ἐν Ρώμῃ κλητέου, εἰ μὴ τὰ ὀφείλοντα διορθωθῆναι, διορθώσῃ)· ἐξ ὧν πάντων περὶ τοῦ πρώτου καὶ τρίτου, τοῦτ' ἔστιν, ἵνα ἔξεστιν εἰς Ρώμην τοῖς ἐπισκόποις ἐκκαλεῖσθαι, καὶ ὅτι τῶν κληρικῶν αἱ αἰτίαι παρὰ τοῖς τῶν ἐπαρχιῶν αὐτοῖς ἐπισκόποις περατῶνται, ἤδη ἐν τῷ παρελθόντι ἐνιαυτῷ γράμμασιν ἔτι μὴν ἡμετέροις πεμφθεῖσιν τῷ αὐτῷ τῆς προσκυνητῆς μνήμης Ζωσίμῳ τῷ ἐπισκόπῳ ἐσπουδάσαμεν ἐμφανίσαι, ἵνα ταῦτα χωρὶς τινὸς ὕβρεως αὐτοῦ πρὸς ὀλίγον φυλάξωμεν, ἕως οὗ ζήτησις γένηται τῶν ὅρων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου. καὶ νῦν δὲ ἀπὸ τῆς σῆς αἰτούμεθα ἁγιωσύνης, ἵνα ὃν τρόπον ταῦτα τὰ ἐν Νικαίᾳ ἀπὸ τῶν πατέρων ἐπράχθησαν καὶ ὡρίσθησαν, οὕτως αὐτὰ παρ' ἡμῶν φυλαχθῆναι ποιήσῃς· καὶ αὐτόθι παρ' ὑμῖν τὰ ἐν τῷ αὐτῷ κείμενα κομμονιτορίῳ γυμνασθῆναι ποιήσῃς· τοῦτ' ἔστιν, ἐὰν ἐπίσκοπος κατηγορηθῇ, καὶ οἱ συνελθόντες ἐπίσκοποι τῆς αὐτοῦ ἐπαρχίας κρίνωσιν, καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ αὐτοῦ καθέλωσιν αὐτόν, ὅταν δόξῃ ἐκκαλεῖσθαι, καὶ πρὸς τὸν μακαριώτατον τῆς Ρωμαίων ἐκκλησίας ἐπίσκοπον καταφύγῃ· ἐὰν συνίδῃ αὐτὸν ἀκουσθῆναι, καὶ δίκαιον λογίσηται, ὥστε ἀνανεωθῆναι τὴν κρίσιν, γράψαι καταξιώσῃ τοῖς ἐν τῇ ὁμόρῳ καὶ ἐγγιζούσῃ ἐπαρχίᾳ καθεστῶσιν ἐπισκόποις, ἵνα αὐτοὶ πάντα ἐπιμελῶς ἀναζητήσωσιν, καὶ κατὰ τὴν πίστιν τῆς ἀληθείας περατώσωσιν. ἐὰν δὲ καὶ ὁ παρακαλῶν τὴν αἰτίαν αὐτοῦ ἄνωθεν ἀκουσθῆναι ἰδίᾳ ἱκεσίᾳ κινήσῃ τὸν Ρωμαϊκὸν ἐπίσκοπον, ἵνα ἐκ τοῦ ἰδικοῦ αὐτοῦ πλευροῦ πρεσβύτερον ἀποστείλῃ, ἐν τῇ ἐξουσίᾳ τοῦτ' ἔσται τοῦ ἐπισκόπου, τί βούληται καὶ τί κρίνῃ. καὶ ἐὰν ψηφίσηται τοὺς ὀφείλοντας

μετὰ τῶν ἐπισκόπων παρόντας κρῖναι, ἔχοντας τὴν αὐθεντείαν αὐτοῦ ἐξ οὗ ἀπεστάλησαν, ἔσται ἐν τῇ κρίσει αὐτοῦ. ἐὰν δὲ καὶ πιστεύσῃ ἀρκεῖν τοὺς ἐπισκόπους πρὸς τὸ περατῶσαι τὰ τοῦ πράγματος, ποιήσῃ ὅπερ τῇ σοφωτάτῃ αὐτοῦ συνειδήσει βούληται. Ὁμοίως περὶ πρεσβυτέρων καὶ διακόνων. ἐὰν τις ἐπίσκοπος ὀργίλος, ὅπερ εἶναι οὐκ ὀφείλει, ταχέως ἢ τραχέως κινηθῇ κατὰ πρεσβυτέρου ἢ διακόνου ἰδίου, καὶ θελήσοι τοῦτον ἐκ τῆς ἰδίας ἐξορίσαι ἐκκλησίας· προνοητέον ἐστίν, ἵνα μὴ ἀδίκως καταδικασθῇ ἢ ἀπολέσῃ τὴν κοινωνίαν. ἐχέτω ὁ ἐκβληθεὶς ἐξουσίαν προσελθεῖν τοῖς ὁμοροῦσιν, καὶ ἡ αἰτία αὐτοῦ ἀκουσθῇ, καὶ ἐπιμελέστερον ζητηθῇ· ὅτι οὐκ ὀφείλει παρακαλοῦντι αὐτῷ ἡ ἀκρόασις ἀρνηθῆναι· κἀκεῖνος δὲ ὁ ἐπίσκοπος ὁ ἢ δικαίως ἢ ἀδίκως ἐκβαλὼν, ἀνεξικάκως καταδέξηται τὰ τοῦ πράγματος ἐξετασθῆναι, ἵνα ἢ κυρωθῇ ἢ διορθωθῇ ἡ γνώμη αὐτοῦ. Ταῦτα δηλονότι, ἕως τῆς παρουσίας τῶν ἀληθεστάτων ἐξέμπλων τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, τοῖς πεπραγμένοις ἐνεβλήθησαν· ἅτινα, ἐὰν ἐκεῖ ὃν τρόπον ἐν αὐτῷ τῷ κομμονιτορίῳ περιέχονται τῷ ἡμῖν διὰ τῶν ἀποσταλέντων ἀδελφῶν ἐκ τῆς ἀποστολικῆς καθέδρας ἐμφανισθέντι, καὶ παρ' ὑμῖν τῇ αὐτῇ τάξει ἐν Ἰταλίᾳ φυλάττονται, οὐδαμῶς καὶ ἡμεῖς τῶν τοιούτων μεμνῆσθαι βουλόμεθα· ἢ οὐχ ὑποφέρειν ἐπειγόμεθα, ἀλλὰ πιστεύομεν, ὅτι βοηθοῦντος τοῦ ἐλέους κυρίου τοῦ θεοῦ ἡμῶν τῆς σῆς ἁγιωσύνης προεστώσης τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκκλησίας, οὐκέτι λοιπὸν ὑπομένομεν τὸν τῦφον τοῦτον· φυλαχθῶσι δὲ περὶ ἡμᾶς ἅτινα καὶ μὴ λαλούντων ἡμῶν ὀφείλουσι φυλαχθῆναι ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἅπερ κατὰ τὴν σοφίαν καὶ δικαιοσύνην, ἥν σοι ὁ ὕψιστος ἐδωρήσατο, καὶ αὐτὸς ἔτι μὲν συνορᾷς ὀφείλειν φυλαχθῆναι, ἐὰν τυχὸν ἀλλοίως ἔχωσιν οἱ κανόνες τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου· ἡμεῖς γὰρ πλείστοις ἐντυγχάνοντες βιβλίοις, οὐδαμοῦ ἀνέγνωμεν εἰς τὴν ἐν Νικαίᾳ σύνοδον ἐν Ῥωμαϊκοῖς βιβλίοις, ὃν τρόπον ἐν τῷ προλεχθέντι κομμονιτορίῳ αὐτόθεν ἀπεστάλησαν· ὅμως, ἐπειδὴ ἐνταῦθα εἰς οὐδὲν βιβλίον γραικὸν ταῦτα εὑρεῖν ἠδυνήθημεν ἐκ τῶν ἀνατολικῶν ἐκκλησιῶν, ἔνθα λέγονται τὰ αὐτὰ ψηφί-

qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes authoritatem eius, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio. Si verò crediderit, sufficere Episcopos, vt negotio terminum imponant; faciet quod sapientissimo suo consilio iudicauerit. Item de presbyteris & diaconis. Si Episcopus quis iracundus (quod esse non debet) citò, aut asperè commoueatur aduersus presbyterum siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est, ne innocens damnetur, aut perdat communionem: habeat potestatem eiectus, vt finitimos interpellet, & causa eius audiatur, & diligentiùs tractetur, quia non oportet ei negari audientia roganti; & ille Episcopus, qui aut iustè, aut iniustè eum reiecit, patienter accipiat, vt negotium discutiatur; vt aut probetur eius, aut emendetur sententia. Hæc vtique vsque ad euentum verissimorum exemplariorum Nicæni Concilij inserta gestis sunt, quæ sibi, quemadmodum ipso quod apud nos fratres, ex Apostolica Sede directi, commonitorio allegauerunt, continentur: eóque ordine, vel apud vos in Italia custodirentur, nullo modo nos talia, qualia commemorata iam nolumus, vel tolerare cogemur, sed credimus adiuuante misericordia Domini Dei nostri, quòd tua sanctitate Romanæ Ecclesiæ præsidente non sumus iam istum typhum passuri. Et seruabuntur erga nos, quæ nobis etiam non differentibus, custodiri debeant cum fraterna caritate, quæ secundùm sapientiam atque iustitiam, quam tibi donauit altissimus, etiam ipse perspicis esse seruanda, si fortè aliter se habent canones Concilij Nicæni. Quamuis enim plurimos codices legeremus, sed nusquam in Nicæno Concilio, in Latinis Codicibus legimus, quemadmodum in supradicto commonitorio, inde directa sunt. Tamen quia hic in nullo Codice Græco ea potuimus inuenire, ex Orientalibus Ecclesiis, vbi perhibentur eadem decre-

ta posse etiam authentica reperiri: magis nobis desideramus afferri. Pro qua re, tuam quoque venerationem obsecramus, vt scribere etiam ipse digneris ad illarum partium sacerdotes, hoc est Ecclesiæ Antiochenæ, Alexandrinæ, & Constantinopolitanæ. Et si alis etiam tuæ placuerit sanctitati, vt inde ad nos iidem canones apud Nicæam ciuitatem à Patribus constituti veniant; te potissimum hoc beneficium cunctis, Occidentalibus Ecclesiis in Domini adiutorio conferente. Quis enim dubitet exemplaria esse verissima Concilij Nicæni in Græcia congregati: quæ de tam diuersis locis, & de nobilibus Græcis Ecclesiis adlata, & comparata concordant? Quod donec fiat, hæc quæ in commonitorio supradicto nobis allegata sunt, de appellationibus Episcoporum ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem, & de clericorum causis apud suarum prouinciarum Episcopos terminandis, nos vsque ad probationem seruaturos esse profitemur, & beatitudinem tuam ad hoc nos adiuturam, in Dei voluntate confidimus. Cætera verò, quæ in nostra synodo gesta, vel confirmata sunt, quoniam supradicti fratres nostri, Faustinus Coëpiscopus, Philippus, & Asellus presbyteri secum ferunt, si dignatus fueris, tuæ nota facient sanctitati. & alia manu. Dominus noster te nobis annis plurimis custodiat, beatissime frater. Subscripserunt quoque Alypius, Augustinus, Posidius, Marinus, & cæteri Episcopi.

An. cccc-xix. *Incipiunt rescripta ad Concilium Africanum Cyrilli Alexandrini Episcopi, vbi authentica Concilij Nicani translata de Græco per Innocentium presbyterum transmiserunt: quæ etiam epistolæ cum eodem Concilio Nicano per memoratum presbyterum Innocentium, & Marcellum subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis sancto Bonifacio Episcopo Ecclesiæ Romanæ sub die VI. Kal. Decembris sunt directa.*

σματα, δυνάσθαι τὰ αὐθεντικὰ ἔτι μὴν εὑρεθῆναι, ἡμῖν προσενεχθῆναι μᾶλλον ποθοῦμεν· διὸ καὶ τὴν σὴν σεβασμιότητα δυσωποῦμεν, ἵνα γράψαι καὶ αὐτὸς ἔτι μὴν καταξιώσῃς πρὸς τοὺς ἐκείνων τῶν μερῶν ἱερεῖς, τοῦτ' ἔστιν τῆς ἐν Αντιοχείᾳ ἐκκλησίας, καὶ τῆς Αλεξανδρέων, καὶ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ἄλλοις δὲ, ἐὰν παρέσῃ τῇ σῇ ἁγιωσύνῃ, ὅπως ἐκεῖθεν πρὸς ἡμᾶς οἱ ἐν Νικαίᾳ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ὁρισθέντες ἔλθωσιν κανόνες, σοῦ κατεξαίρετον τὴν εὐεργεσίαν ταύτην πάσαις ταῖς δυτικαῖς ἐκκλησίαις, τῇ τοῦ κυρίου βοηθείᾳ συνεφαπτομένου. τίς γὰρ ἀμφιβάλλει τὰ ἴσα ἀληθέστατα εἶναι ἐν γραικοῖς τῆς ἐν Νικαίᾳ συναθροισθείσης συνόδου, ἅτινα ἀπὸ οὕτως διαφόρων τόπων καὶ ἐπισήμων γραικῶν ἐκκλησιῶν προσενεχθέντα καὶ συγκριθέντα ὁμονοοῦσιν; ὅπερ ἕως οὗ γένηται τὰ ἐν τῷ προλεχθέντι κομμονιτορίῳ ἡμῖν προσενεχθέντα περὶ τῶν πρὸς τὸν τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἱερέα ἐκκλήτων τῶν ἐπισκόπων, καὶ περὶ τῶν αἰτιῶν τῶν κληρικῶν τῶν ὀφειλουσῶν περατοῦσθαι παρὰ τοῖς τῶν ἰδίων αὐτῶν ἐπαρχιῶν ἐπισκόποις, ἡμεῖς ὁμολογοῦμεν καὶ φυλάξοντας ἕως τῆς ἐπικυρώσεως, καὶ τὴν ὑμετέραν μακαριότητα, θέλοντος τοῦ θεοῦ πρὸς τοῦτο ἡμῖν βοηθήσουσαν θαῤῥοῦμεν. τὰ δὲ λοιπὰ τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ συνόδῳ πραχθέντα καὶ βεβαιωθέντα, ἐπεὶ οἱ προλεχθέντες ἀδελφοὶ ἡμῶν Φαυστῖνος ὁ συνεπίσκοπος, Φίλιππος καὶ Ασελλος οἱ πρεσβύτεροι μεθ' ἑαυτῶν ἐπιφέρονται, ἐὰν καταξιώσητε, γνωστὰ ποιήσουσιν τῇ ὑμετέρᾳ ἁγιωσύνῃ. Καὶ ὑπέγραψεν. Ο κύριος ἡμῶν φυλάξει σε ἡμῖν ἐπὶ πλείστους χρόνους, μακαριώτατε ἀδελφέ. Υπέγραψαν ὁμοίως, Αλύπιος, Αὐγουστῖνος, Ποσσείδιος, Μαρῖνος, καὶ οἱ λοιποὶ ἐπίσκοποι.

Αρχεται τὰ πρὸς τὴν ἐν Αφρικῇ σύνοδον ἀντίγραφα Κυρίλλου τοῦ Αλεξανδρέων ἐπισκόπου, ἐν οἷς τὰ αὐθεντικὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀπὸ γραικοῦ μεταβληθέντα διὰ Ιννοκεντίου πρεσβυτέρου ἀπέστειλεν. αἵτινες ἐπιστολαὶ μετὰ τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου διὰ τοῦ μνημονευθέντος Ιννοκεντίου πρεσβυτέρου, καὶ Μαρκέλλου ὑποδιακόνου τῆς ἐν Καρχηδόνι ἐκκλησίας, τῷ ἁγιωτάτῳ Βονιφατίῳ ἐπισκόπῳ τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας, τῇ πρὸ ἓξ καλανδῶν Δεκεμβρίων ἀπεστάλησαν.

ρλέ. ΚΥΡΙΟΙΣ τιμιωτάτοις καὶ ἁγιωτάτοις ἀδελφοῖς καὶ συνεπισκόποις, Αὐρηλίῳ, Βαλεντίνῳ, καὶ πάσῃ τῇ ἐν Καρχηδόνι συναθροισθείσῃ ἁγιωτάτῃ συνόδῳ, Κύριλλος ἀσπαζόμενος ἐν κυρίῳ τὴν ὑμετέραν ἀγάπην. Τὰ γραφέντα παρὰ τῆς ὑμετέρας τιμιότητος πολλὴν ἔχοντα θρησκείαν, μετὰ πάσης χαρᾶς διὰ τοῦ τέκνου ἡμῶν Ιννοκεντίου τοῦ πρεσβυτέρου ἐδεξάμην· τούτων δὲ παρ' ὑμῶν ἐλπισθέντων, ὥστε ἐκ τοῦ τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας σκρινίου τὰ ἀληθέστατα ἴσα τῆς ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει τῆς Βιθυνίας αὐθεντικῆς συνόδου, τὰ παρὰ τῶν ἁγίων πατέρων ὁρισθέντα καὶ βεβαιωθέντα ὑποκάτω τῆς ὁμολογίας τῆς ἡμετέρας πίστεως, τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ ἡμᾶς ἀποστεῖλαι. ἀναγκαῖον ἡγησάμην, κύριοι τιμιώτατοι ἀδελφοί, ἀσπασμοῦ προηγουμένου διὰ τοῦ αὐτοῦ τέκνου ἡμῶν Ιννοκεντίου τοῦ πρεσβυτέρου, τὰ πιστότατα ἴσα τὰ τῆς αὐθεντικῆς συνόδου τῆς ἐν τῇ Νικαέων πόλει τῆς Βιθυνίας ἐχόμενα, τῇ ὑμετέρᾳ ἀποστεῖλαι ἀγάπῃ· ὅπερ καὶ ἐν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἱστορίᾳ ζητοῦντες εὑρήσετε. περὶ δὲ τοῦ πάσχα, ὡς ἐγράψατε, ἀγγέλλομεν ὑμῖν, τῇ πρὸ δεκαεπτὰ καλανδῶν Μαΐων ἡμᾶς ἐπιτελέσοντας τῇ ὑπεισερχομένῃ ἰνδικτιόνι. Η ὑπογραφή. Ο θεὸς καὶ ὁ κύριος ἡμῶν, τὴν ἁγίαν ὑμῶν σύνοδον φυλάξει, ὅπερ εὐχόμεθα τιμιώτατοι ἀδελφοί.

DOMINIS honorabilibus, sanctis fratribus Coëpiscopis, Aurelio, Valentino, sed & omni sanctæ congregationi in Carthaginensi synodo congregatæ, Cyrillus salutans in Deo caritatem vestram. Scripta venerationis vestræ, multam habentia querimoniam, cum omni lætitia per filium nostrum Innocentium presbyterum suscepi; quibus à nobis speratis, vt de scrinio nostræ Ecclesiæ verissima exemplaria ex authentica synodo apud Nicæam ciuitatem, metropolim Bithyniæ, à sanctis Patribus constituta, atque firmata, sub nostræ fidei professione vestræ dilectioni porrigamus. Vnde enim honorabiles fratres, salute præeunte Domino necesse habui per harum latorem filium nostrum Innocentium presbyterum, fidelissima exemplaria ex authentica synodo, in Nicæna ciuitate Bithyniæ habita, vestræ caritati dirigere. Quod & in Ecclesiastica historia requirentes, inuenietis. De Paschate verò, vt scripsistis, nunciamus vobis, XVII. Kal. Maias nos futura indictione celebrare. & alia manu. Deus, & Dominus noster sanctam vestram congregationem custodiat, quod optamus, carissimi fratres. CXXXV.

Ἄρχεται ἡ ἐπιστολὴ Ἀττικοῦ τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, πρὸς τοὺς αὐτούς.

Incipit epistola Attici Episcopi Constantinopolitani ad eosdem.

ρλς'. ΤΟΙΣ κυρίοις τιμιωτάτοις καὶ μακαριωτάτοις ἀδελφοῖς καὶ συνεπισκόποις, Αὐρηλίῳ, Βαλεντίνῳ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς ἐν τῇ Ἀφρικῇ συνελθούσῃ συνόδῳ, Ἀττικὸς ἐπίσκοπος. Διὰ τοῦ τέκνου ἡμῶν Μαρκέλλου τοῦ ὑποδιακόνου ὑμῶν, γράμματα τῆς ὑμετέρας ἀγάπης μετὰ πάσης εὐχαριστίας ἐδεξάμην, τῷ κυρίῳ εὐχαριστῶν, ὅτι ἠξιώθην τοσούτων ἀδελφῶν εὐλογίας ἀπολαῦσαι. Κύριοι μακαριώτατοι ἀδελφοί, ἐγράψατε, δηλαδὴ ἵνα τοὺς ἀληθεστάτους κανόνας τοὺς ἐν τῇ Νικαέων μητροπόλει τῆς Βιθυνίας παρὰ τῶν πατέρων ὁρισθέντας μετὰ τὴν τῆς πίστεως ἔκθεσιν ἀποστείλω. καὶ τίς ἐστιν ὁ τὴν κοινὴν πίστιν καὶ τοὺς ὅρους τοὺς ἀπὸ τῶν πατέρων βεβαιωθέντας τοῖς ἰδίοις ἀδελφοῖς

DOMINIS sanctis, meritò beatissimis fratribus, Coëpiscopis, Aurelio, Valentino, vel cæteris carissimis in synodo apud Carthaginem habita, constitutis, Atticus Episcopus. Per filium nostrum Marcellum subdiaconum vestrum scripta vestræ dilectionis cum omni gratiarum actione suscepi, Domino gratias agens, quòd merui tantorum fratrum benedictione perfrui. Domini beatissimi fratres, scripsistis sanè, vt verissimos canones apud Nicæam ciuitatem, metropolim Bithyniæ, à Patribus constitutos sub fidei adstipulatione dirigam. Et quis est, qui communem fidem, vel statuta à Patribus firmata suis fratribus CXXXVI.

deneget? Qua de re per eundem filium meum Marcellum, subdiaconum vestrum, nimium festinantem, sicut statuti sunt in Nicæa ciuitate à Patribus, canones, in integro, vt iussistis, direxi; petens vt pro me plurimùm vestra sancta congregatio orare iubeat. & alia manu. Deus noster sanctitatem vestram custodiat, quod optamus sancti fratres.

An. cccc-xix. *Incipiunt exemplaria Concilij Nicæni directa sub die* VI. *Kal. Decembris, post Consulatum gloriosissimorum Imperatorum Honorij* XII. *& Theodosij* VIII. *Augg. Bonifacio urbis Romæ Episcopo.*

CXXXVII CREDIMVS in vnum Deum, patrem omnipotentem, visibilium, necnon & inuisibilium creatorem. Et in vnum Dominum nostrum Iesum Christum, filium Dei, natum ex patre vnigenitum, hoc est ex substantia patris, Deum ex Deo, lumen ex lumine, Deum verum ex Deo vero, natum non creatum, eiusdem cum patre substantiæ, per quem omnia facta sunt, cælestia & terrena. Qui propter nos homines, & propter nostram salutem descendit, & incarnatus est, & homo factus passus est. Et resurrexit tertia die, ascendit in cælum, venturus inde iudicare viuos, & mortuos. Et in Spiritum sanctum. Eos verò, qui dicunt, erat tempus quando non erat, & qui ex nihilo factum, vel ex alia substantia, vel essentia esse, aut mutabilem, aut conuertibilem filium Dei, anathematizat Catholica, & Apostolica Ecclesia.

Huic symbolo fidei etiam exemplaria statutorum eiusdem Concilij Nicæni à memoratis Pontificibus annexa sunt, sicut superiùs per omnia continentur, quæ nos hîc iterum conscribi necessarium non esse credidimus.

Incipit epistola Concilij Africani ad Papam Celestinum urbis Episcopum.

CXXXVIII DOMINO dilectissimo, & honorabili fratri Celestino, Aure-

ἀρνούμενος; ὅθεν διὰ τοῦ αὐτοῦ τέκνου ἡμῶν Μαρκέλλου τοῦ ὑποδιακόνου ὑμῶν πάνυ σπεύδοντος, καθὼς οἱ ἐν Νικαίᾳ ἀπὸ τῶν πατέρων ὁρίσθησαν κανόνες, ἐν ὁλοκλήρῳ, ὡς ἐκελεύσατε, ἀπέστειλα, αἰτῶν τὴν ὑμετέραν ἁγίαν σύνοδον ὑπὲρ ἐμοῦ πλείστας εὔξασθαι καταξιῶσαι. Η ὑπογραφή. Ο κύριος ἡμῶν φυλάξει τὴν ὑμετέραν ἁγιωσύνην ὅπερ εὐχόμεθα ἁγιώτατοι ἀδελφοί.

Αρχεται τὰ ἴσα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἀποσταλέντα τῇ πρὸ ἓξ καλανδῶν Δεκεμβρίων, μετὰ τὴν ὑπατείαν τῶν ἐνδοξοτάτων βασιλέων Ονωρίου τὸ δωδέκατον, καὶ Θεοδοσίου τὸ ἔνατον, τῶν αὐγούστων, Βονιφατίῳ τῷ ἐπισκόπῳ Ρώμης.

ΠΙΣΤΕΥΟΜΕΝ εἰς ἕνα θεὸν πατέρα παντοκράτορα, ὁρατῶν τε καὶ ἀοράτων ποιητήν. καὶ εἰς ἕνα κύριον ἡμῶν Ιησοῦν Χριστὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ, τὸν γεννηθέντα ἐκ τοῦ πατρὸς μονογενῆ, τουτ' ἔστιν ἐκ τῆς οὐσίας τοῦ πατρὸς θεὸν ἐκ θεοῦ· φῶς ἐκ φωτός. θεὸν ἀληθινὸν, ἐκ θεοῦ ἀληθινοῦ. γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα· ὁμοούσιον τῷ πατρί· δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο, τά τε ἐν οὐρανῷ καὶ τὰ ἐν τῇ γῇ· τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους, καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν κατελθόντα καὶ σαρκωθέντα καὶ ἐνανθρωπήσαντα· παθόντα, καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἀναστάντα, καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ πάλιν ἐρχόμενον κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς. καὶ εἰς τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον. τοὺς δὲ λέγοντας, ἦν ποτε ὅτε οὐκ ἦν. καὶ ὅτι ἐξ οὐκ ὄντων ἐγένετο, ἢ ἐξ ἑτέρας ὑποστάσεως ἢ οὐσίας, ἢ τρεπτὸν ἢ ἀλλοιωτὸν τὸν υἱὸν τοῦ θεοῦ. τοὺς τοιούτους ἀναθεματίζει ἡ καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ ἐκκλησία. ρλζ'.

Τῷ παρόντι συμβόλῳ τῆς πίστεως, καὶ τὰ ἴσα τῶν ὅρων τῆς αὐτῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου ἐκ τῶν μνημονευθέντων ἱερέων προσεζεύχθησαν, ὡς ἀνωτέρω ἐν πᾶσι περιέχονται· ἅπερ ἡμεῖς ἐνταῦθα πάλιν τὰ αὐτὰ γράψαι ἀναγκαῖον οὐχ ἡγησάμεθα.

Αρχεται ἡ ἐπιστολὴ τῆς ἐν Αφρικῇ συνόδου πρὸς Κελεστῖνον τὸν πάπαν, τῆς Ρωμαίων πόλεως ἐπίσκοπον.

ΔΕΣΠΟΤΗι ἀγαπητῷ καὶ τιμιωτάτῳ ἀδελφῷ Κελεστίνῳ, Αὐρήλιος, ρλη'.

Γαλάτινος, Αντώνιος, Τότος, Σερβοδεΐ, Τερέντιος, Φουρτουνάτος, Μαρτίνος, Ιαννουάριος, Οπτάτος, Κελτίκιος, Δονάτος, Θεάσιος, Βικέντιος, Φουρτουνατιανὸς, καὶ οἱ λοιποὶ οἱ ἐν πάσῃ τῇ συνόδῳ τῆς Καρχηδόνος εὑρεθέντες. Ηὐχόμεθα ἵνα ὃν τρόπον ἡ σὴ ἁγιωσύνη περὶ τῆς παρουσίας τοῦ Απιαρίου χαρέντας ὑμᾶς ἐδήλωσεν γραμμάτων πεμφθέντων διὰ τοῦ συμπρεσβυτέρου ἡμῶν Λέοντος, οὕτως καὶ ἡμεῖς ὁμοίως περὶ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ αὐτοῦ τὰ παρόντα γράμματα μετὰ χαρᾶς ἀπεστείλαμεν. ἦν γὰρ δηλαδὴ καὶ ἡ ἡμετέρα καὶ ἡ ὑμετέρα προθυμία ἀσφαλεστέρα, καὶ οὐδὲ προπετικὴ ἐδόκει ἡ ἐπὶ τοῦ ἀκμὴν ἀκουστέου, ἤπερ ὡς περὶ ἀκουσθέντος προηγησαμένη. παραγενομένου τοίνυν πρὸς ἡμᾶς τοῦ ἁγιωτάτου ἀδελφοῦ καὶ συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστίνου, συνήξαμεν σύνοδον, καὶ ἐπιστεύσαμεν διὰ τοῦτο αὐτὸν μετ' ἐκείνου πεμφθέντα, ἵνα ὥσπερ ὁ τούτου τῇ αὐτοῦ σπουδῇ τῷ πρεσβυτερείῳ ἀπεδόθη, οὕτως καὶ νῦν δυνηθῇ ὁ αὐτὸς κόπῳ ἐκ τῶν ἀπὸ τῶν ἐν Θαβρακηνοῖς προσβληθέντων τοσούτων ἐγκλημάτων καθαρθῆναι· οὗ τινος τὰ τοσαῦτα καὶ οὕτως παμμεγέθη ἀτοπήματα, ἡ πληθὺς καταδραμοῦσα τῆς ἡμετέρας συνόδου εὗρεν, ὅτι καὶ τοῦ μνημονευθέντος τὴν πατρωνείαν μᾶλλον ἤπερ κρίσιν, καὶ τὴν ὡς ἐκδίκου σπουδὴν μᾶλλον ἤπερ διαγνώσου δικαιοσύνην ὑπερενικήσθαι· πρῶτον μὲν γὰρ ἀντέστη μεγάλως πάσῃ τῇ συνόδῳ διαφόρους ὕβρεις ἐπιφέρων, ὡσανεὶ τὰ πριβιλέγια τῆς Ρωμαϊκῆς ἐκκλησίας ἐκδικῶν· καὶ θέλων αὐτὸν παρ' ἡμῶν εἰς κοινωνίαν δεχθῆναι, ὃν ἡ σὴ ἁγιωσύνη πιστεύσασα ἐκκαλεῖσθαι, ὅπερ ἀποδεῖξαι οὐκ ἠδυνήθη, τῇ κοινωνίᾳ ἀποδέδωκεν. ὅμως ἧττον αὐτῷ τοῦτο ἐξεγένετο, ὅπερ ἔτι μὴν τῇ ἀναγνώσει τῶν πεπραγμένων κρειττόνως γνοίης. τριημέρου μέν τοι δίκης ἐπὶ μόχθου κινηθείσης. ἐν ὅσῳ τὰ διάφορα τῷ αὐτῷ προσβληθέντα συντριβόμενοι ἐζητοῦμεν, ὁ θεὸς ὁ δίκαιος κριτὴς, ὁ ἰσχυρὸς καὶ μακρόθυμος τάς τε παρολκὰς τοῦ συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστίνου, καὶ τὰς τελεψηγίας τοῦ αὐτοῦ Απιαρίου, οἷς τὰς ἀθεμίτους αὐτοῦ αἰσχρότητας συγκαλύψαι ἐπηρείδετο, μεγάλῃ συντομίᾳ ἔτεμεν, τῆς σκαιότητος δηλαδὴ καὶ δυσωδεστέρας ἐπιμονῆς καταργηθείσης καὶ τῆς ἀναισχυντίας τῆς ἀρνήσεως δι' ἧς τὸν τοσούτων ἡδονῶν τὸν βόρβορον ἐβούλετο καταβυθίσαι. τοῦ γὰρ θεοῦ ἡμῶν τὴν συνείδησιν

lius, Palatinus, Antonius, Totus, Seruus Dei, Terentius, Fortunatus, Martinus, Ianuarius, Optatus, Celtitius, Donatus, Theasius, Vincentius, Fortunatianus, & cæteri, qui in vniuersali Africano Concilio Carthaginis affuimus. Optaremus, si quemadmodum sanctitas tua de aduentu Apiarij lætatos vos fuisse, missis per compresbyterum nostrum Leonem literis, intimauit: ita nos quoque de eius purgatione hæc scripta cum lætitia mitteremus. Esset profectò & nostra, & vestra modò alacritas certior, nec præpropera videretur, quæ adhuc de audiendo, quàm de audito præcesserat. Adueniente sanè ad nos sancto fratre, & Coëpiscopo nostro Faustino, Concilium congregauimus, & credidimus ideo cum illo missum, quoniam sicut per eius operam presbyterio antea redditus fuerat, ita nunc posset de tantis criminibus à Tabracenis obiectis eo laborante purgari, cuius tanta, ac tam immania flagitia decursum nostri Concilij examen inuenit, vt & memorati patrocinium potiùs, quàm iudicium, ac defensoris magis operam, quàm disceptatoris iustitiam superarent. Nam primùm, quantum obstiterit omni congregationi diuersas iniurias ingerendo, quasi Ecclesiæ Romanæ asserens priuilegia, & volens eum à nobis in communionem suscipi, quem tua sanctitas credens appellasse, quod probare non potuit, communioni reddiderat: quod minimè tamen licuit, quod etiam gestorum meliùs lectione cognosces. Triduano tamen laboriosissimo agitato iudicio, cùm diuersa eidem obiecta afflictissimi quæreremus, vel moras Coëpiscopi nostri Faustini, vel tergiuersationes ipsius Apiarij, quibus nefandas turpitudines occulere conabatur, Deus iudex iustus, fortis & longanimis magno compendio resecauit. Tetriore quippe, ac putidiore obstinatione compressa, quâ tantum libidinum cœnum impudentiâ negationis volebat obruere, Deo nostro eius

conſcientiam coarctante, & occulta, quæ in illius corde tanquam in volutabro criminum iam damnabat, etiam hominibus publicante, repentè in confeſſionem cunctorum obiectorum flagitiorum doloſus negator erupit: & tandem de omnibus incredibilibus opprobriis vltroneus ſe ipſe conuicit, atque ipſam quoque noſtram ſpem, qua eum & credebamus, & optabamus de tam pudendis maculis poſſe purgari, conuertit in gemitus, niſi quoniam iſtam noſtram mœſtitiam vno tantùm ſolatio mitigauit, quod & nos labore diuturnioris quæſtionis abſoluit, & ſuis vulneribus qualemcunque medelam, etſi inuita ac ſuæ conſcientiæ reluctante confeſſione prouidit, domine frater. Præfato itaque debitæ ſalutationis officio, impendio deprecamur, vt deinceps ad veſtras aures hinc venientes non faciliùs admittatis, nec à nobis excommunicatos in communionem vlträ velitis excipere, quia hoc etiam Nicæno Concilio definitum facilè aduertet venerabilitas tua. Nam & ſi de inferioribus clericis, vel de laïcis videtur ibi præcaueri, quantò magis hoc de Epiſcopis voluit obſeruari, ne in ſua prouincia à communione ſuſpenſi à tua ſanctitate præproperè, vel indebitè videantur communioni reſtitui. Preſbyterorum quoque & ſequentium clericorum improba refugia, ſicut te dignum eſt, repellat ſanctitas tua, quia & nulla Patrum definitione hoc Eccleſiæ derogatum eſt Africanæ, & decreta Nicæna, ſiue inferioris gradus clericos, ſiue ipſos Epiſcopos ſuis metropolitanis apertiſſimè commiſerunt. Prudentiſſimè enim iuſtiſſiméque viderunt, quæcunque negotia, in ſuis locis, vbi orta ſunt, finienda: nec vnicuique prouidentiæ gratiam ſancti Spiritus defuturam: quæ æquitas à Chriſti ſacerdotibus, & prudenter videatur, & conſtantiſſimè teneatur: maximè, quia vnicuique conceſſum eſt, ſi iudicio offenſus fuerit cognitorum, ad Con-

αὐτοῦ στενοχωρήσαντος, καὶ τὰ ἐν τῇ καρδίᾳ κρυπτά, ὡς ἐν ἰλυῒ τῶν ἐγκλημάτων ἤδη καταδεδικασμένα, πᾶσιν ἔτι μὲν τοῖς ἀνθρώποις δημοσιεύσαντος, αἰφνιδίως εἰς ὁμολογίαν πάντων τῶν ἐπιβληθέντων αὐτῷ ἐγκλημάτων ὁ δόλιος ἀρνητὴς ἐξέρρηξεν· καὶ μόλις ποτὲ περὶ πάντων τῶν ἀπιθάνων ὀνειδῶν ἔχοντι αὐτὸς ἑαυτὸν ἤλεγξεν. καὶ αὐτὴν ὁμοίως τὴν ἡμετέραν ἐλπίδα, ᾗ τινι καὶ ἐπιστεύσαμεν αὐτόν, καὶ ηὐχόμεθα ἐκ τῶν οὕτως ἐπαισχυντῶν σπίλων δύνασθαι καθαρθῆναι, μετέστρεψεν εἰς στεναγμούς, εἰ μὴ ὅτι ταύτην ἡμῶν τὴν λύπην, μιᾷ καὶ μόνῃ παραμυθίᾳ κατεπράϋνεν, ὅτι καὶ ἡμᾶς τοῦ ὀδυρμοῦ τοῦ διηνεκοῦς καμάτου ἀπελύτωσεν, καὶ τοῖς ἰδίοις τραύμασιν οἱεδήποτε ἴασιν, εἰ καὶ ἀκουσίως καὶ τῆς ἰδίας συνειδήσεως ἀντιμαχομένης ὁμολογήσας προσενοήσατο, κύριε ἀδελφέ. ἐν προσφάτῳ τοίνυν τοῦ καθήκοντος τῆς ὀφειλομένης προσκυνήσεως ἐκπληρουμένου, ἱκετεύομεν, ἵνα τοῦ λοιποῦ πρὸς τὰς ὑμετέρας ἀκοάς, τοὺς ἐντεῦθεν παραγινομένους, εὐχερῶς μὴ προσδέχησθε· μηδὲ τοὺς παρ' ἡμῶν ἀποκοινωνητέους, εἰς κοινωνίαν τοῦ λοιποῦ θελήσητε δέξασθαι· ἐπειδὴ τοῦτο καὶ τῇ ἐν Νικαίᾳ συνόδῳ ὁρισθὲν εὐχερῶς εὕροι ἡ σὴ σεβασμιότης. εἰ γὰρ καὶ περὶ κατωτέρων κληρικῶν καὶ περὶ λαϊκῶν φαίνεται ἐκεῖ παραφυλάττεσθαι, πόσῳ μᾶλλον τοῦτο περὶ ἐπισκόπων βούλεται παραφυλαχθῆναι, μὴ οὕτως οἱ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἐπαρχίᾳ ἀπὸ τῆς κοινωνίας ἀπαρτηθέντες παρὰ τῆς σῆς ἁγιωσύνης, σπουδαίως καὶ καθὼς μὴ χρὴ φανῶσιν ἀποκαθιστάμενοι τῇ κοινωνίᾳ. καὶ τῶν πρεσβυτέρων δὲ ὁμοίως καὶ τῶν ἑπομένων κληρικῶν, τὰς ἀναιδεῖς ἀποφυγάς, ὡς ἔστιν σου ἄξιον, ἀποδιώξει ἡ ἁγιωσύνη ἡ σή· ἐπειδὴ καὶ οὐ διά τινος ὅρου τῶν πατέρων τοῦτο ἀπηγόρευται τῇ ἐν Ἀφρικῇ ἐκκλησίᾳ, καὶ τὰ ψηφίσματα τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου, εἴτε κληρικοὺς τοῦ κατωτέρου βαθμοῦ, εἴτε αὐτοὺς τοὺς ἐπισκόπους τοῖς ἰδίοις μητροπολίταις φανερώτατα κατέπεμψεν· συνετῶς γὰρ καὶ δικαίως συνεῖδεν, ἅτινα δή ποτε πράγματα ἀναφυῶσιν, ταῦτα ἐν τοῖς ἰδίοις ὀφείλειν περατοῦσθαι τόποις· οὔτε γὰρ μιᾷ καὶ ἑκάστῃ προνοίᾳ ἐλογίσαντο ἐλλείπειν τὴν χάριν τοῦ ἁγίου πνεύματος, δι' ἧς ἡ δικαιοσύνη ἀπὸ τῶν τοῦ Χριστοῦ ἱερέων καὶ ὁρᾶται φρονίμως καὶ κατέχεται σταθερῶς. μάλιστα, ὅτι ἑνὶ καὶ ἑκάστῳ συγκεχώρηται, ἐὰν περὶ τῆς δίκης τῶν διαγνωστῶν προσίσταται αὐτῷ πρὸς τὰς συνό-

συνόδους τῆς ἰδίας ἐπαρχίας, ἢ ἔτι μὴν εἰς οἰκουμενικὴν σύνοδον ἐκκαλέσασθαι. Εἰ μὴ ἄρα τίς ἐστιν, ὅστις πιστεύσει, ἑνὶ ᾡτινιδήποτε δύνασθαι τὸν θεὸν ἡμῶν τῆς κρίσεως ἐμπνεῦσαι τὴν δικαιοσύνην, τοῖς δὲ ἀναριθμήτοις εἰς σύνοδον συναθροισμένοις ἱερεῦσιν ἀρνεῖσθαι. πῶς δὲ αὕτη ἡ περαματικὴ κρίσις βεβαία ἔσται, πρὸς ἣν τῶν μαρτύρων τὰ ἀναγκαῖα πρόσωπα, ἢ διὰ τὴν τῆς φύσεως, ἢ διὰ τὴν τοῦ γήρως ἀσθένειαν, ἢ πολλοῖς ἄλλοις ἐμποδισμοῖς ἐναχθῆναι οὐ δύνανται; περὶ γὰρ τοῦ, τινὰς ὡσανεὶ ἐκ τοῦ πλευροῦ τῆς σῆς ἁγιωσύνης πέμπεσθαι, οὐδεμιᾷ τῶν πατέρων συνόδῳ ὁρισθὲν εὑρίσκομεν. ἐπειδὴ ὅπερ πάλαι διὰ τοῦ αὐτοῦ συνεπισκόπου ἡμῶν Φαυστίνου, ὡσανεὶ ἐκ μέρους τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου αὐτόθεν ἀπέσταλτο ἐν ταῖς ἀληθεστέραις ἀπογραφαῖς τῆς ἐν Νικαίᾳ, ἅσπερ ἐδεξάμεθα ἀπὸ τοῦ ἁγιωτάτου Κυρίλλου, τοῦ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας συνεπισκόπου ἡμῶν, καὶ παρὰ τοῦ προσκυνητοῦ Ἀττικοῦ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐπισκόπου, πεμφθείσας ἐκ τῶν αὐθεντικῶν· αἵτινες ἤτι μὴν πρὸ τούτου διὰ Ιννοκεντίου τοῦ πρεσβυτέρου, καὶ Μαρκέλλου τοῦ ὑποδιακόνου, δι' ὧν πρὸς ἡμᾶς παρ' ἐκείνων ἀπεστάλησαν, τῷ τῆς προσκυνητῆς μνήμης Βονιφατίῳ τῷ ἐπισκόπῳ τῷ προηγησαμένῳ ὑμᾶς παρ' ἡμῶν ἐξεπέμφθησαν. τοιοῦτο τί ποτε οὐκ ἠδυνήθημεν εὑρεῖν. ἐκβιβαστὰς τοίνυν κληρικοὺς ὑμῶν τινῶν αἰτούντων μὴ θέλετε ἀποστέλλειν, μήτε παραχωρεῖν, ἵνα τὸν καπνώδη τῦφον τοῦ κόσμου δόξωμεν εἰσάγειν τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίᾳ, ἥτις τὸ φῶς τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς ταπεινοφροσύνης τὴν ἡμέραν τοῖς τὸν θεὸν ἰδεῖν ἐπιθυμοῦσι προσφέρει. τοῦ γὰρ κλαυσίμου Ἀπιαρίου, ἤδη ἀπὸ τοῦ ἀδελφοῦ ἡμῶν Φαυστίνου κατὰ τὰς ἰδίας ἀθεμίτους ἀχρειοσύνας ἐκ τῆς τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας ἀποκινηθέντος ἀμέριμνοί ἐσμεν, ὅτι τούτου τῇ δοκιμῇ καὶ ῥυθμίσει τῆς σῆς ἁγιωσύνης ἐν τῷ σώζεσθαι τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην περαιτέρω ἡ Ἀφρικὴ οὐδαμῶς ὑπομείνῃ. Ἡ ὑπογραφή. Ὁ θεὸς ἡμῶν τὴν ἁγιωσύνην ὑμῶν ἐπὶ μήκιστον χρόνον φυλάξει ὑπὲρ ἡμῶν εὐχομένην, κύριε ἀδελφέ.

ΤΕΛΟΣ.

cilia suæ prouinciæ, vel etiam vniuersale prouocare. Nisi fortè quisquam est, qui credat, vnicuilibet posse Deum nostrum examinis inspirare iustitiam, & innumerabilibus congregatis in Concilium sacerdotibus denegare. Aut quomodo ipsum transmarinum iudicium ratum erit, ad quod testium necessariæ personæ vel propter sexus, vel propter senectutis infirmitatem, vel multis aliis impedimentis adduci non poterunt? Nam vt aliqui, tanquam à tuæ sanctitatis latere mittantur, nulla inuenimus Patrum synodo constitutum. Quia illud, quod pridem per eundem Coëpiscopum nostrum Faustinum, tanquam ex parte Nicæni Concilij exinde transmisistis, in Conciliis verioribus, quæ accipiuntur Nicæni, à sancto Cyrillo Coëpiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & à venerabili Attico Constantinopolitano antistite, ex authentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum, & Marcellum subdiaconum, per quos ad nos ab eis directa sunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Episcopo decessori vestro à nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire. Executores etiam clericos vestros quibusque petentibus nolite mittere, nolite concedere, ne fumosum typhum sæculi in Ecclesiam Christi, quæ lucem simplicitatis, & humilitatis diem Deum videre cupientibus præfert, videamur inducere. Nam de fratre nostro Faustino (amoto iam, pro suis nefandis nequitiis, de Christi Ecclesia dolendo Apiario) securi sumus, quòd eum probitate ac moderatione tuæ sanctitatis, salua fraterna caritate vlterius Africa minimè patiatur. Et alia manu. Deus noster sanctitatem vestram æuo longiore orantem pro nobis custodiat Domine frater.

FINIS.

VARIÆ LECTIONES.

Pag. 328. POST Consulatum, &c. Cod. MS. Th. *Incipiunt constituta quæ apud Carthaginem acta sunt post Consulatum*, &c. In Cod. B. hæc verba [*post consulatum*] desunt.

Faustino c. T. *Faustino Episcopo.*
Culusitano *Culsitano.*
Fortunatiano *Fortunatiano Neapolitano.*
Residentibus] deest.
CCXVII. CCXIX.

329. Presbyteris æquè legatis Rom. Eccl. consed. *probabilibus legatis Romanæ Ecclesiæ æquè cùm consedissent.*
in medium *in medio.*
& eùm diceret. c. T. *& cùm recitarent.* C. B. *recitaret.*
de Nicænis] deest.
constituta *constitutio.*
primitus] deest.
licet *liceat.*
debemus *debeamus.*

330. commonitorium *communitorium.*
in medium *in medio.*
subsequenter *subsequentur.*
Faustino *Faustino Episcopo.*
& filiis] deest.
non latent *non latet etiam.*
peragite *peragere.*
in eius arbitrio *in suo arbitrio.*
Alypius. c. T. *Alepius.* B. *Alipius.*
Thagastensis *Agastenensis.*
Concilij nostri] deest.

331. Concilium Nicænum *Concilij Niceni.*
Alexandrinum & Antiochenum *Alexandrina & Antiochena.*
qui eadem exemplaria debeant secundùm eius scripta perferre *prædicti Niceni Concilij qui secum possent scripta perferre.*
quia dicere *quia vt dicere.*
Hæc ipsa *ex ipsa.*
Ipso rescribente *Ipso scribente.*
obseruare *obseruari.*
promisimus *deprompsimus.*
nostræ paruitatis *nostra paruitas.*

332. plenissime] deest in c. B.

Pag. 332. ote omnium] deest.
placet *placeat.*
hoc commonitorio *in præsenti commonitorio lectum.*
contineri *continere.*
recitari *recitare.*
eredidimus *credimus.*
inserendum *inserenda.*
quod taliter dictum *quod vbi taliter dictum.*
mouet *moueat.*
interpellet, causa *interpellet vt causa.*
negare ei audientiam *negari ei audientia.*
Hipponensis *Ipponensis.* B. *Ipponensis.*
Iocundus *Iucundus.*

333. infirmari *infirmare.*
referre *scribere.*
vtrumnam & hoc concedendum *vtrum & hoc consentiendum sit.*
informari *informare.*
inueniri *inuenire.*
à nostris decessoribus *à nostris decessoribus constituta.*
inferi *inferri.* [*pla.*
patres exemplaria *patres ea exemstatuimus* *constituemus.*
quemadmodum] deest.
dirigat *dirigant.*
præsens frater Coëpiscopus noster Faustinus *præsente fratre Coëpiscopo nostro Faustino.*

334. inueniantur *inuenta fuerint silebunt.*
firmata] deest.
custodientur *custodiuntur.*
Deo propitio *Domino propitio.*

335. corroborandas *comprobandas.*
accepimus *accipimus.*
sensibus *senibus.*
instruamus. T. *instruimus.* B. *instruemus.*
de continentia *de continentia.*
Episcopos inquam, presbyteros & diaconos *Episcopi inquam, presbyteri & diaconi.*
complacuit *placuit.*
vel qui *vel si qui.*

Pag. rerum malarum *malorum.*
inhibenda est *inhibendum est.*
nec omnino cuiquam clericorum liceat de qualiber re fœnus accipere *vt nullus clericus fœneret.*
336. sub genere *sub diuerso genere.*
exequenda *sequenda.*
vniuersum Concilium dixit *vniuersi dixerunt.*
sine periculo *sine suo periculo.*
de his qui in periculo positi reconciliantur *de reconciliandis infirmis.*
vt Episcopum nulli criminoso liceat accusare *in accusatione Episcoporum criminosum non debere admitti.*
Numidius Maxulitanus *Numidius Maxilitanus.*
admitti *admitti contra Apostolicam regulam.*
maiorem natu *maiores natu.*
de his qui merito facinorum, &c. *de excommunicatis.*
regulare iudicium *regulare iudicium reddi debere.*
337. de presbyteris qui à propriis corripiuntur Episcopis *de his qui excommunicati audent erigere altare & sacrificare.*
Alypius Episcopus *Alypius Episcopus Ecclesiæ Thagastensis.*
tumore *timore.*
sacrificia Deo offerenda *se sacrificium Deo offerre.*
quid videatur *quid exinde videtur.*
dilectioni edicite. c. T. *dilectioni proferte.* c. B. *proferre edicite.*
conqueri. c. T. *conuenire.* c. B. *conueniri.*
superbia *superbia magis.*
habeatur *habeatur nihilominus.*
non habuerit *habuerit.*
si quis Episcopus absque tempore synodi, &c. *qualiter Episcopi, presbyteri, & diaconi audiantur.*
338. necessitas non posse plurimos congregare *necessitas vt possint plurimi congregari.*
à sex Episcopis *à sex vel à septem Episcopis.*
vt non liceat Episcopum, &c. *de ordinandis Episcopis.*
nisi si necessitas *si verò necessitas.*
ipse se ab honore priuabit. *Ipse se*

338. *ab hoc cœtu separauit.*
Pag. item placuit *sanè placuit.*
proprio Episcop. residente] deest.
causa fuerit *causa ei fuerit.*
purgari c. T. *purgare.*
partium electi *partium qui electi.*
non liceat prouocari *non liceat prouocare.*
339. non exhibeant *non tantùm non exhibeant.*
sed nec spectent. c. B. *sed nec spectare eis liceat.*
indictum sit *interdictum sit.*
& vbi blasphemiæ. c. B. *sic vt vbi blasphemiæ.*
peruenerint *venerint.*
vt clericus, si commodauerit pecuniam, c. T. & B. *clericus si commodauerit pecuniam recipiat eandem speciem, quantum ei debetur accipiat.*
340. si quis clericus ordinatur, &c. *de ordinandis Episcopis & clericis.*
ne se aliquid *vt si aliquid.*
fecisse. c. B. *fecerint.*
item placuit vt *& vt.*
scriptum est *dictum est.*
& ne iam mortuos. c. B. *& ne etiam mortuos.*
ignauia: pro qua re *ignauia. Vt bis in anno Concilia fiant.*
Concilium conuocetur *Concilia fiant.*
delegerint *elegerint.*
legatos mittant: vt congregato conuentu, &c. *legatos mittant congregatos vt conuentu integro.*
vt si quis Episcopus accusatur *de accusatis Episcopis.*
quisquis Episcoporum *quisquis verò Episcoporum.*
341. ad Primatem prouinciæ *ad Primates prouinciæ.*
iudicum *iudicium.*
infra spatium mensis *intra spatium mensis vnius.*
constiterit *constiterat.*
si autem ad Concilium *si autem nec ad Concilium.*
vel parœcia *nec in parochia.*
non noluisse *noluisse.*
potuisse *fuisse.*
accusatoris persona *accusator ille.*
342. id est vna secum in presbyteri nomine sex, &c. *id est in presbyteri numero quinque diaconi, duo Episcopi.*

Pag. agnoscat *cognoscat.*
hæreticis *hæreticis aut schismaticis.*
vt Episcopi vel clerici in eos, &c. *de hæredibus clericorum.*
342. vt præter scripturas canonicas *de scripturis canonicis.*
sub nomine *nomine.*
id est Genesis *id est veteris Testamenti : Genesis.*
Exodus *Exodum.*
Leuiticus *Leuiticum.*
Regum *Regnorum.*
Pauli *Pauli Apostoli numero.*
Bonifacio *Bonifacio vrbis Romæ Episcopo.*
ista *ita.*
legenda *legendum.*
343. mysteria *ministeria.*
maturiori ætate *maturiore ætate vt superius dictum est annorum* xxx.
est iustè moderata *sanxit iustè moderatur.*
confirmamus *confirmentur in omnibus.*
presbyteri & diaconi in grauiori culpa conuicti, &c. *de presbyteris lapsis.*
grauiori culpa *graui culpa.*
manus, tanquam pœnitentibus *manus vel tanquam pœnitentibus.*
presbyteri, diaconi vel clerici, qui causa sua, &c. *de clericis audiendis, & appellationibus.*
de iudiciis *de iudicio.*
definiant adhibiti ab eis Episcopi *quicquid causæ fuerint finiant consentientes eorum Episcopi.*
344. nôn prouocent ad transmarina iudicia, sed ad Primares suarum prouinciarum *non eis permittatur nisi ad Primates suarum prouinciarum aut ad vniuersale Concilium.*
intra Africam ad communionem *intra eandem prouinciam in communionem.*
si quis excommunicatus *de excommunicatis clericis.*
producere *perducere.*
vbi causa finiatur *qualiter causa eius finiatur.*
si qui clerici ab Episcopis *de his qui ordines contemnunt.*
nec illic ministrent *nec ministrent.*
345. si quis clericorum pauper promotus in ordine, &c. *Ne quis*

Pag. *res Ecclesiasticas sibi mancipet.*
vt presbyteri rem Ecclesiæ, &c. *vt non liceat presbyteris res tituli venundare.*
345. irem placuit *ita etiam.*
ignorante Concilio *inconsulto Concilio.*
vel presbyteris suis *vel cuncto presbyterio.*
346. non habente ergo necessitatem *sine vlla necessitate.*
matricis Ecclesiæ. c. T. *matrici Ecclesiæ.*
rem tituli sui *rem tituli presbyteri sui.*
tractatum Ecclesiæ gesta *tractata Ecclesiastica.*
quæ verò *ex verò quæ.*
non sunt *non sunt, cùm cognouerimus.*
Augustinus Episcopus Hipponensis *Episcopus Ecclesiæ Hipponæ regiæ.*
legatus prouinciæ Numidiæ *legatus Concilij Numidiæ.*
his gestis subscripsi *huic cartulæ pro me & eodem Concilio subscripsi.*
Vincentius Culusitanus *Vincentius Episcopus Culsitanæ Ecclesiæ.*
399. Fortunatianus Neapolitanus *Fortunatus Neapolitanæ Ecclesiæ.*
Pentadius Carpetanus. c. B. *Pendatius Episcopus Carpidanæ Ecclesiæ.* c. T. *Carpedanæ.*
Rufianus Maxensis. c. B. *Ruffinianus Episcopus Ecclesiæ Maxensis.* c. T. *Magensis.*
Sicilibensis *Sicilibensis Ecclesiæ.*
Candidus Germaniæ *Candidus Episcopus Abitinensis Germanicianorum Ecclesiæ.*
Callonius Vticensis *Gallonianus Episcopus Vtiuensis Ecclesiæ.*
Maximianus Aquensis *Maximianus Aquensis regiorum legatus prouinciæ Byzacenæ.*
Maximus *Maximianus Episcopus Suffetanus.*
Hilarianus Horreocellensis *Hilarianus Episc. Horreicaliensis.*
Nouatus Sitifensis legatus prouinciæ eiusdem *Nouatus Sitifensis.*
400. Rusurrianensis. c. T. *Episcopus Surramensis.* c. B. *Susurranensis.*

Pag. prouinciæ Cæsariensis *prouinciæ Cæsariensis Mauritaniæ.*
Rusgurienfis *Rausgurtenfis.*
legatus prouinciæ Cæsariensis *legatus prouinciæ eiusdem.*
400. Episcopi CCXVII. C. T. *Episcopi* CCXLI. C. B. CCXIV.
his gestis à nobis recollectis *his gestis.*
quæ per nos directa sunt *& gesta recollegimus per nos directa.*
Bonifacio *Bonifacio Episcopo.*
adfuimus, numero CCXVII. C. B. *adsumus Episcopi numero* CCXLII. C. T. CCXIV.
ex omni Concilio Africæ *ex vniuerso Concilio Africano salutem.*
compresbyter *fratres presbyteri.*
Episcopo Zosimo *Papa Zosimo.*
sed tuæ venerationi *sed etiam tua venerationi.*
401. rescriberet *rescribere &.*
Faustino Coëpiscopo *Faustino Episcopo.*
prometerent *promouerent.*
sed cùm id *sed cùm hæc.*
tertium de tractandis presbyterorum & diaconorum caussis *tertium de tractandis Episcoporum, presbyterorum & diaconorum caussis.*
402. etiam literis *etiam nos literis.*
ea à nobis C. T. *ea à nobis omnibus.*
erit in potestate *erit in potestate Episcopi.*
diligentiùs tractetur *diligenter tractetur.*
Hæc vtique *Hæc itaque.*
vsque ad euentum *vsque ad aduentum.*
quemadmodum *quemadmodum constituta sunt & quemadmodum.*
quod apud nos *quod ad nos.*
talia qualia commemorare *talia commemorare.*
cogemur. Sed credimus *cogemur vt intolerabilia patiemur. Nam & credimus.*
403. non sumus *non erimus.*
Et seruabuntur *Sed seruabuntur.*
nobis etiam non differentibus custodiri debeant *nobis etiam differentibus custodiri in omnibus debeant.*

Pag. si fortè aliter se habent *nisi fortè aliter se habeant.*
403. legeremus *legerimus.*
nusquam *nunquam.*
commonitorio, inde directa sunt *commonitorio, qua inde à vobis directa sunt.*
vbi perhibentur eadem decreta *vbi perhibentur verissima eadem decreta.*
Ecclef. Antioch. Alex. & Constant. *Constantinopolitanæ, Antioch. & Alexand.*
& si aliis etiam *& aliis etiam si.*
404. in Domini *cum Domini,*
conferente *conferantur.*
de appellationibus Episcoporum *de appellatione Episcoporum.*
vel infirmata sunt, quoniam *vel firmata.*
Totus *Tutus.*
Cæticius. C. B. *Calticus.* C. T. *Calesticus.*
assuimus *adsumus, salutem.*
407. quam de audito *quanquam de audito.*
credens appellasse *crediderit appellasse.*
publicante *publicaret.*
confessione prouidit. C. B. *confessione prodidit.*
408. vbi orta sunt *vbi orta fuerint.*
à Christi sacerdotibus *à Christianis sacerdotibus.*
ratum erit *ratum erat.*
testium *testimonium.*
aliis impedimentis *aliis incurrentibus impedimentis.*
nulla inuenimus *in nulla inuenimus.*
409. Alexandrinæ Ecclesiæ *Alexandrina Ecclesia Antistite.*
à venerabili Attico *à venerabili consacerdote Attico.*
transmissa sunt, in quibus tale *transmissa sunt, tale.*
clericos vestros quibusque *clericos vestros quibuscunque.*

ΓΡΑΦΑΙ ΔΙΑΦΕΡΟΥΣΑΙ.

Pag. lin.

329. 10. Ἐζητήσαμεν Cod. Palat. ἐζητήθη Cod. Reg. ἐζητήθησαν.
22. παχθέντα C. R. πεχθέντα.
31. τίνα ἐγγεάφως C. P. τίνα ἐγγεάφως, τίνα ἢ καὶ ἀγγάφως.
32. ἐν C. R. ὡς.
36. τούτων C. R. τούτου.
43. ἀνεμνήσθημεν C. P. ἀνεμνήσαμεν.
46. μακαριότητι C. R. ἀγάπῃ.
330. 7. ἐστεφανώσαμεν C. P. ἐστεφανώσαμεν.
8. τὰ πεπραγμένα C. P. τὰ πεπραγμένα καὶ ἄπρακτα.
12. ἡμῖν C. P. ὑμῖν.
14. μᾶλλον ἢ C. P. μᾶλλον ἢ ἐπειδή.
21. ὥστε ἐὰν C. R. ἵνα εἴ τις.
23. καὶ τοῦ βαθμοῦ C. R. καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ.
36. τὴν αὐθεντείαν C. P. αὐθεντεία.
41. Αλύπιος C. R. Αὐγουστῖνος.
43. καὶ τοῖς C. P. καὶ ἐν τοῖς.
45. ὑμᾶς C. P. ἡμᾶς.
331. 2. ἴσως C. R. ἴσοις.
8. ἡμετέρας C. P. ὑμετέρας.
35. οὕτως C. R. οὗτος.
41. βουλεύσασθαι C. P. βουλεύσασθε.
332. 22. τυχὼν C. P. τυχόν.
25. τελήσοι C. P. θελήσοι. C. R. τελήσῃ.
33. ἀνεξηκάκως C. P. ἀνεξικάκως.
38. φυλάξοντας C. R. φυλάξαι.
46. Εἰυπφετούλης C. R. Συφετούλης.
333. 1. Βυζακινῆς C. P. Βυζακηνῆς.
22. ἡμετέρα C. P. ὑμετέρα.
24. καταδέξασθαι C. P. καταδέξασθε.
31. Κεκιλιανοῦ C. P. Καικιλιανοῦ.
334. 38. φυλαχθῶσι C. R. φυλαχθήσεται.
41. ἡ σὴ C. P. ἴση.
42. ἡμῶν C. R. ἡμᾶς.
335. 4. βεβαιωτέρας ἢ τῆς C. R. βεβαίωσιν ἢ τῆς.
12. κατέχομεν C. R. γινώσκομεν.
23. καθιερωσιώνης C. R. καθιερώσεως.
27. ἐγκρατεῖς C. R. ἀκρατεῖς.
28. ὃ C. R. οὗ.
6. ἀρέσκῃ C. R. ἀρέσκοι.
336. 2. ἵνα μηδεὶς C. R. ἵνα μηδέ.
7. ἀμφιβολεῖ C. R. & P. ἀμφιβολεῖ.
8. τυπωθήσονται C. R. τυπωθήσεται.
20. ὁρισθέντα C. R. ὁρισθέντος.
ibid. χρίσμα C. R. χρίσματα.
28. ἀπὸ C. R. ὑπό.
36. μυστηρίοις C. R. θυσιαστηρίοις.
42. ἀπὸ πάντων ἐπισκόπων ἠρέχθη, ἀρκεῖ, C. R. ἡ σύνοδος εἶπεν ἀρκεῖ.
337. 30. οὐκ C. R. οὐδέ.
338. 12. προσενέγκῃ C. R. προσενεγκεῖν.
14. κατὰ τοῦ C. R. κατὰ τοῦ ἰδίου.
339. 8. τοῦ ἰδίου αὐτοῦ δῆλον, ὅτι C. R. τοῦ αὐτοῦ ἰδίου ἐπισκόπου δηλονότι.
32. συναίρεσιν C. R. συναίρεσιν.
340. 13. δέδωκε C. R. δέδωκα.
16. προσκυρῶσιν C. R. προσκυνῶσιν.
341. 1. βεβαιώτερον C. R. βεβαιωτέον.
40. διωχθῇ C. P. διωχθείη.
45. προσδεχθῇ C. R. δεχθῇ.
342. 14. τόπου C. R. τύπου.
343. 22. ἐγκρατείας C. R. ἀκρατείας.
29. ποιήσωσιν C. R. ποιήσουσι.
41. τοῦτο ἐμφανίζεσθαι C. R. τούτῳ ἐμφανίζοντι.
42. τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας C. R. τῆς ἐκκλησίας.
44. ἐπείγει C. R. ἐπέχει.
344. 2. καὶ C. P. κἄν.

14. ἀποκινούσῃ C. R. ἀποκινοῦντι.
26. συναιρέσεως C. P. συναιρέσεως.
345. 6. ἀτιμίας C. R. τινὰ βίαν.
27. αὐτῶν C. R. ἰδίῳ.
32. προσθήσεις C. R. προαίρεσις.
346. 3. ἐξεῖναι C. R. εἶ(ναι).
16. ἴδδις C. R. εὔδδις.
37. Τίτου C. P. τούτου.
38. Εὐαγγέλου C. R. Εὐαγγέλου.
347. 4. ἡμέραν C. R. ἡμετέραν.
14. χώρας C. P. ἐκκλησίας.
15. Κεντκενλαίν C. P. Κρεσκενλιάνου.
19. ἡμετέρα C. P. ἡ ὑμετέρα.
30. ὅσα τῇ C. P. ὅσα δι'.
348. 22. γάλα C. P. γάρ.
25. ὅμως C. R. ὁμοίως.
34. συναίρεσιν C. P. συναίρεσιν.
37. τούτων C. P. τοῦτο.
349. 16. ἐτησίας C. P. αἰτίας.
350. 7. πλαζόμεθα C. P. πελαζόμεθα.
8. βλέψωσιν C. P. βλαβῶσι.
35. ἀπειλλόμεθα C. R. ἀπειλούμεθα.
41. ἐνταλέντα C. R. ἐνταλθέντα.
351. 12. Ρεκένσης C. R. Ρυκένσης.
13. Τυβηκένη C. R. τῆς Βηκένης.
29. αἰτηθεὶς C. R. αἰτιαθείς.
352. 7. προέγκειται C. R. προέγκειται.
10. τοὺς C. R. τάς.
11. κατέχεσθαι C. R. καταδέχεσθαι.
15. ἑῷ C. R. πρὸς ἑῷ.
17. δύναμιν C. P. δύναται.
18. συνεχῶς C. R. συχνῶς.
353. 18. τὰς ἡμετέρας ἐπαρχίας C. R. τὰς ἡμέρας τοῦ Πάπα τῆς ἡμετέρας ἐπαρχίας.
21. περὶ τοῦ τὰς ἐπαρχίας ἐπισκέπτεσθαι C. P. περὶ τοῦ τὰς ἐπαρχίας ἐπισκέπτεσθαι, Ονωρᾶτος καὶ Οὐρβανὸς ἐπίσκοποι εἶπον.
24. ὀφείλομεν C. P. ὀφείλει.
36. ἑαυτὸν C. R. ἑαυτῶν.
354. 24. βεβαιωθῇ C. R. βεβαιωθήτω.
355. 5. ἀπολύει C. P. ἀπολλύει.
6. στερῆσαι C. P. & R. στερεῖσθαι.
17. συνέσεως C. R. συναιρέσεως.
35. γνωσθῇ C. R. γνωσθείη ἐάν.
356. 16. τοῦ ζητουμένου C. P. συζητουμένου.
33. ἐχειροτονήθη C. P. & R. ἐχειροτόνει.
ibid. Ἐπίγονος C. P. Ἀντίγονος.
34. μεσάζει C. R. μεσάζει.
37. ἔχει C. P. & R. ἔχεις.
357. 31. Ἐπίγονος C. P. Ἐπιγόνιος.
358. 3. στοιχῇ C. P. & R. στοιχῇ.
ibid. πάντα C. P. ταῦτα R. ταῦτα ἅπαντες.
12. ἀπολυτικῆς C. P. ἀπολυτικῆς τοῦ πρεσβεύοντος.
15. Ιουλίων C. P. Ιουλίων Χαρχηδόνι.
26. ἀνεδέξαντο C. R. ἀνεδέξαντο.
29. ἐγκελευσμένων C. P. ἐγκεκυλισμένων.
359. 8. ἀποδέξασθαι C. R. ἀπολέξασθαι.
21. ἐκωλύθη C. R. ἐκωλύθην.
361. 31. ἐπιγνῶντες C. R. ἐπιγνόντες.
38. ἐθνικῆς C. R. ἡγεμονικῆς.
362. 2. πλημμεληθήματα C. P. πλημμελεῖν. R. πλημμέματα.
6. οἰκοδεσποινῶν C. R. οἰκοδεσποτῶν.
11. τῇ κυριακῇ C. R. ταῖς κυριακαῖς.
363. 2. ἀπολαύδων C. R. ἀπίλων.
11. ὑμετέρα C. P. ἡμετέρα.
364. 3. ὑπομιμνήσκοντα C. P. ὑπομιμνήσκοντα.
1. ἑτέρων C. P. ἑταίρων.
36. ἀνησυχάστῳ διχονοίᾳ C. R. ἀνησύχῳ διχονοίᾳ.
40. κατεδέθησαν C. P. κατεδικάσθησαν.
365. 1. τοῖς ἄρχουσιν C. R. τοῖς ἄρχουσιν τῆς Ἀφρικῆς.
41. περὶ C. R. παρά.
366. 25. χρηματικῶν C. P. χρηματικῶν R. ἀπαιτήσεων.
36. τῆς ἐκκλησίας C. R. τῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως.
40. ἀναδεχθέντων C. R. ἀναχθέντων.
368. 24. συνεχθῆναι C. P. συναχθῆναι.

31. ἐπιλέγωσι C. R. ἐκλέγωσι.
39. Βιλλαρεχεντίου C. R. Βιλλαρεχεντίου.
369. 1. ἐμφανείη C. P. & R. ἐμφανισθείη.
13. καταδέχονται C. P. κατέχονται.
ibid. ἄτοπον C. R. ἄτυπον.
28. ἐκκλησίας C. R. ἐν Ἱππῶνι ἐκκλησίας.
38. ἀβλαβείας C. R. διαβλαβείας.
370. 21. ἐπὶ τῶν γινόμενος C. R. ἐπεὶ ὁ μετ' αὐτὸν γινόμενος.
371. 1. παραδιδῶνται C. P. παραδίδωνται. R. παραδέδονται.
ibid. γὰρ C. P. καὶ.
10. τρόπω C. R. τόπω.
33. σήκρετον C. P. σηκρῆτον.
372. 23. γραφῆ C. P. ὑπογραφῆ.
39. πρᾶξιν C. P. τάξιν.
373. 15. Διατίμιος C. P. Δατίμιος.
26. περὶ τοῦ C. P. ἐκ τοῦ.
33. Κυοδβυλτδίου C. P. & R. Κυοδβυλτδαίου.
374. 3. Βαλυσίου C. R. Μαλυσίου.
18. ἀναγνῶντας C. P. ἀναγνώσας.
23. καταδέχηται C. P. κατέχηται.
26. ἀναγνωσθέντι C. P. παραγνωσθέντι.
34. Σεκουώδου C. P. Σεκουώδης.
40. χελείσης C. R. λεχθείσης.
375. 7. ἐκβεβαιῶσθαι C. P. & R. ἐμβεβαιῶσαι.
23. τούτων ὧν C. R. ὄντων τῶν.
39. πάντες C. R. πάντως.
376. 2. ἐπίσκοπος C. P. ἐπίσκοπος τῆς ἐκκλησίας.
7. Τιρωνάτου C. R. Τηρωνάτου.
12. καταρτηθεῖσα C. R. καταρτισθεῖσα.
20. τῆς συνόδου C. R. συνόδῳ.
27. Δουλκίτιον C. P. Δουλκιτίαν.
33. συμβῆναι C. R. γενέσθαι.
377. 3. ἕνα C. R. ἵνα.
5. ἑαυτὸν C. R. ἑαυτῷ.
21. ἐπίσκοπος C. R. Αὐρήλιος ἐπίσκοπος.
27. εἶπεν C. P. εἰπάτω.
43. ἀληθείας C. R. ἀληθές.
44. ἀμφιβάλλητε C. R. ἀμφιβάλληται.
378. 10. ἄπειροι C. R. ἄποροι.
24. ἕκτῳ ὑπάτῳ C. P. ἕκτῃ ὑπατίᾳ.
26. Σεκουώδου C. P. Σεκουώδης.
379. 35. ἀνὰ ἑκάστην πόλιν C. P. & R. ἀνὰ ἑκάστην πόλιν καὶ ἀνὰ διαφόρους τόπους τῶν γειτονευουσῶν.
380. 10. τί C. P. & R. τί, εἴτε καὶ λαμβάνειν τὰ δίκαια ἀφέληται τῶν τῇ μανίᾳ.
19. πρὸς τὴν καθολικὴν C. R. πρὸς τὰ καθολικά.
38. καὶ ὑπέγραψαν C. R. καὶ ὑπέγραψαν οὕτως.
44. ὑποστρέψαι C. R. ἐπιστρέψαι.
381. 1. μὴ C. P. ἡ.
2. ἐξωθηθῇ C. R. ἐξωθῇ.
21. συνέσεις C. P. συνθέσεις.
382. 32. καθ' οὗ C. R. καθ' ὅν.
383. 15. ἱερεῖς C. P. & R. ἱερεῖς.
18. ἀπαιτήσει C. P. ἀπατήσῃ.
28. ὅτι προμαρτυρουμένοις C. R. ἐπὶ προμαρτυρούμενος.
384. 11. ἐκείνων C. P. & R. κἀκεῖνοι.
31. τὴν αἴσθησιν C. P. τίνα εἰσίν. R. τίνες εἰσίν.
37. Γλακέντιος C. P. Γλακιτῖνος.
38. Νυμηδιῶν C. R. Νυμηδιανῶν.
40. Γλακεντίου C. P. Γλακεντίνου.
385. 19. πράγμασι C. R. γράμμασι.
386. 11. εἴτε παραθέσεις C. R. εἴτε ὑποθέσεις εἴτε παραθέσεις.
26. πρακτικὰ πρὸ C. R. πραγματικὰ πρός.
31. ἱερεῖς C. P. ἱερεῖς.
38. εἰς C. P. ἐπί.
387. 23. ὑπέγραψα C. P. ὑπέγραψα· ὁμοίως καὶ οἱ ἄλλοι ἐπίσκοποι ὑπέγραψαν.
26. πρὸ ἓξ καὶ δεκάτῃ C. P. πρὸ δεκαέξ.
388. 20. αὔξησιν C. R. ἄσκησιν.
23. δωδέκατον C. P. δεκάτῳ.
389. 6. ἀληθὴς C. R. ἀληθῶς.

ibid.

ibid. πλασὸν C. P. & R. πλασῶν.
12. πλασσομένη C.P.& R. πλωμένη.
28. θεοῦ C. P. Χριστοῦ.
38. προσέχεται C. P. & R. προσέχεσθαι.
390. 13. αὐτεξίου C. R. αὐτεξουσίου.
14. πληρούμεν C. P. πληρωμένα.
392. 26. Δανιὴλ ὁ προφήτης C. P. & R. Δανιὴλ ἐν τῇ προσευχῇ αὐτοῦ.
393. 5. δυνάσθαι C. R. δέξασθαι.
10. ἐζητεῖτο τόπου C. R. ἐζήτει τὸ τόπου.
25. ὁρισθέντος C. P. & R. προορισθέντος.
39. ἐπερωτηθῇ C. P. ἐπερατώθη.
40. φιλονεικοῦσι C. R. φιλονεικησάντων.
394. 5. ἀντεναγάγῃ C. R. ἀντεπαγάγῃ.
7. ἀγωνιῶντες C. R. ἀγωνιῶντας.
13. πρὸς C. R. πρὸς τό.
ibid. πρὸς τὴν C. P. & R. εἰς τήν.
18. τῷ δυναμένῳ C. P. τῶν δυναμένων.
20. ὃν δείκνυται C. P. & R. ἐνδείκνυται.
396. 1. ἔσονται νοηθεῖσα C. R. ἀγαθῦνται.
397. 28. εἰς κατηγορίαν C R. εἰς κατηγορίαν κληρικῶν.
33. εἴτε λαϊκὸς C. R. εἴτε λαϊκός, εἴτε κατηγορηθεὶς ᾖ.
398. 2. ὅμως C. R. ὁμοίως.
9. ἐὰν C. R. ἐν.
31. ἀφ' C. P. ἐφ'.
399. 4. ἐξεργάσθησαν C. P. & R. ἐξηργάσθησαν.
34. Μουζουνσιανὸς C. P. Μαξέντιος.
402. 17. εἰς Ῥώμην C. R. ἐν Ῥώμῃ.
18. ὅτι C. R. ἵνα.
406. 2. τὸ ἔννατον C. R. τὸ ὄγδοον.
407. 10 καθαρισμοῦ C. R. καθαρσίου.
14. προηγησαμένη C. R. προηγησαμένης.
18. ὁ C. R. πρό.
409. 3. πιστεύσῃ C. P. πιστεύει.
10. δύναται C. R. δύνανται.
25. ὑμᾶς C. R. ὑμῶν.

CHRISTOPHORI IVSTELLI
IN CODICEM CANONVM
Ecclesiæ Africanæ
OBSERVATIONES ET NOTÆ.

N hac editione illud potissimum nobis propositum fuit, vt inter plura variáque nec contemnendæ vetustatis exemplaria, vnius scripturam curaremus exprimi. Itaque textum ipsum ex vetustissimo codice MS. Nicolai Fabri viri clarissimi nuper cum dolore literarum defuncti, qui melioris notæ & scripturæ purioris erat, bonâ fide edidimus, ne mutatis quidem quæ facilè emendari poterant. Vsi etiam sumus duobus aliis venerandæ antiquitatis codicibus MSS. qui planè inter se conueniebant, altero Bibliothecæ illustrissimi viri Iacobi Augusti Thuani: altero, eóque literis maiusculis scripto, amplissimi viri Ioannis Bochardi sacri Consistorij Consiliarij, & Regis Christianissimi Errici Magni ad Rempublicam Venetam exlegati. Qui quidem duo codices acta tantùm & Canones Concilij Carthaginensis A. D. CCCCXIX. celebrati continebant, in quibus nonnulla deprehendimus quæ in Codice Fabri deerant, & in notationes quoque retulimus. Græci etiam interpretis translationem adiunximus ex Codice Canon. Ecclesiæ Orientalis, quem V. C. Io. Tilius anno M. D. XL. Græcè primùm euulgauit. Simul & *χαραὶ διαφέρει* subiunximus, ex duobus codd. MSS. à nobis exceptas: altero Bibliothecæ Regis Christianissimi, quem nobis magnus Casaubonus pro veteri amicitiæ nostræ iure, & singulari humanitate qua præditus est, aliquando communicauit: altero Bibliothecæ serenissimi Principis Electoris Palatini, cuius vsum amplissimi viri Caroli Pauli Consiliarij Archi-Palatini beneficio acceptum referre par est. Notas denique & obseruationes quasdam visum est adiicere, quæ potissimum ad Africanæ Ecclesiæ historiam & antiquitatis Canonicæ memoriam pertinent, plura equidem notaturus, si per temporis & otij angustias licuisset. Supersunt multa quibus illustrandis feliciora ingenia non deerunt.

Pag. 328. PROVINCIARVM AFRICANARVM, ID EST, NVMIDIARVM DVARVM] Diœceseos Africæ sex tantùm prouincias primùm fuisse testatur Rufus Festus in breuiario: *Per omnem Africam sex prouinciæ factæ, ipsa vbi Carthago est, Proconsularis, Numidia, Byzacium, Tripolis, & duæ Mauritaniæ, hoc est Sitifensis & Cæsariensis.* Easdem recenset Notitia Imperij, & Collatio Carthaginensis cognit. 1. cap. 1. *Præstò sunt vniuersi de omnibus scilicet prouinciis Africanis, id est de prouincia Proconsulari, de prouincia Burcensi,* (legendum *Byzacensi*) *de Numidia, de Mauritaniis Sitifensi & Cæsariensi, sed & de Tripolitana prouincia.* Sex illæ etiam prouinciæ numerantur can. 127. huius codicis. Epistola synodica Concilij Cabarsussensis apud Augustinum enarrat. in Psal. 36. non nisi quinque enumerat: *Sanctissimis fratribus atque collegis per vniuersam Africam, hoc est per prouinciam Proconsularem, Numidiam, Mauritaniam, Byzacenam & Tripolim constitutis, Victorinus, Fortunatus, & cæteri qui in Concilio apud Cauernam fusis fuimus,* &c. vbi pro *Cauernam fusis* legendum puto *Cabarsussim,* vt apud Augustinum ipsum lib. 4. contra Cresconium cap. 6. cuius verba superiùs in præfatione retulimus. Eámque lectionem confirmat hæc subscriptio Collationis Carthag. cognit. 1. cap. 207. *Marcianus Episcopus Cebarsussensis.* Postea Numidia in duas prouincias diuisa est. Hinc *duarum Numidiarum* mentio hîc & in Concilio Carthaginensi, Cæsario & Attico Coss. celebrato, *Crescentiani primæ sedis Numidiarum:* Græcus interpres habet τῶν δύο Νουμιδιῶν. In gestis purgationis Cæciliani & Felicis: *Ad Mauritaniam saniam non nisi per Numidias peruenitur.* & in epistola Constantini Imp. ad Ablauium, *Sed & de Byzacena, Tripolitana, Numidiarum, & Mauritaniarum & prouinciis singulis,* &c. Gelasius Cyzicenus lib. 2. cap. 27. τῆς Νουμιδίας dixit, & Matthæus Blastares in syntagmate Iuris Canonici Græcorum nondum edito, Νουμιδίαι εἰσὶ δύο παλαιά τε καὶ νέα.

EPISCOPIS PROVINCIÆ PROCONSVLARIS] Sic in synodo Carthaginensi, 329. Arcadio III. & Honorio II. Coss. habita, *Episcopi Proconsulares.* & in Chronico Victoris Tunnunensis, *Proconsularis Concilij prouinciæ Africanæ sacerdotes.* Et statim, *Concilij Numidiæ Episcopi ad instar Proconsularium sacerdotum collecti.* & in subscriptionibus Concilij Constantinopolitani œcumenici V. collat. 8. *Sextilianus Ecclesiæ Tuniensis agens vices Primosi Archiepiscopi Carthaginensis, totiúsque Concilij prouinciæ Proconsularis.* Sic l. vlt. de tyronibus Cod. Theod. *Sacerdotales prouinciæ Proconsularis.* Victor Vticensis lib. 1. de persecut. Vandal. *Factum est vt post obitum Episcopi Carthaginensis Zeugitana & Proconsulari prouincia Episcopos interdiceret ordinandos.* Proconsularis autem prouinciæ nomine, Africanam seu Car-

thaginensem prouinciam significari planum est, atque ita sæpe nominatur in Impp. constitutionibus. l. 1. §. 2. C. de offic. Præf. præt. Afr. & l. 11. de erogat. milit. ann. l. 13. de indulg. debit. l. 186. de decurionibus Cod. Th. & in Collatione Carthaginensi cognit. 1. cap. 18. *Nostrorum Episcoporum & clericorum atque laïcorum longè maior numerus est, & maxime in Proconsulari prouincia.* Sola enim in Occidente Africa Proconsularis nominatur in Notitia Imperij, quod etiam Saluianus scripsit lib. 7. de prouidentia cùm de Carthagine loquitur: *Illic honor Proconsularis, illuc quotidianus iudex & rector, quantum ad nomen quidem Proconsul, sed quantum ad potentiam Consul.* Africanæ Proconsularis prouinciæ meminit Tiberius Imp. in pragmat. de fil. colon. Hæc simpliciter Africana & Carthaginensis sæpe nominatur in subscript. Concilij Arelatensis I. *Ex prouincia Africa, ciuitate Carthagine, Cæcilianus presbyter. Sperantius diaconus.* Constantinopol. V. œcumen. col. 1. *Restitutus Episcopus Mileon Africana prouincia.* Nicæn. I. *Prouincia Carthaginensis Cæcilianus Carthaginensis.* & can. 127. huius codicis, *Electi sunt de prouincia Carthaginensi Vincentius Fortunatianus, &c.* Sic in epistola synodica Concilij Mileuitani ad Innocentium P. R. quæ inter Augustini Epistolas extat 92. *Hæc ad sanctitatem tuam de Concilio Numidiæ scripta direximus, imitantes Carthaginensem Ecclesiam & Carthaginensis prouinciæ Coëpiscopos.* Suidas Καρχηδών, ἡ Ἀφρική.

Pag. 329. Τίνα ἰσχύεως] Cod. MS. Bibl. Palat. addit τίνα δὲ καὶ ἀρχαίως.

Τρακτεύσια] Scholium ad hunc locum in cod. Pal. τρακτεύσια, σκοπεῖα, ζήτησια, δοκιμασία. Glossæ Basilic. à Carolo Labbæo clarissimo viro editæ, τρακτεῦσαι, σκοπῆσαι, ζητῆσαι, τρακτευτὴν γὰρ οἱ λατῖνοι τὸν σκόπον, τὸ βλέμμα καὶ τὸ ζήτημα λέγουσι. Menander de legationibus ἐτρακτεύοντο τὰ ἀμφὶ τῶν πεντήκοντα ἐνιαυτῶν. vide eruditissimi Meursij glossarium Græco-barbarum verbo τρακτεύειν.

Pag. 330. COMMONITORIVM] Suidas Κομμονιτώριον. ἐντολὴ πρεσβευτικὴ ἀποστελλομένη εἰς χώραν. Glos. Basilic. Κομμονιτώριον, ἐντολὴ ἀποστελλομένη κατὰ πρεσβείας. Ita hoc verbum accipiendum est can. 93. huius codicis, & apud Augustinum epist. 129. & 158. Eodem verbo ea notione vtitur Theodorus Romanæ Ecclesiæ diaconus apud Palladium in Dialog. de vita Chrysostomi. *Acceptis Imp. Honorij, & Papæ Innocentij & Italiæ Episcoporum Chromatij Aquileiensis & Venerij Mediolanensis, ac reliquorum Episcoporum epistolis, vnà cum commonitorio Concilij totius Occidentis, conditionibus publicis Constantinopolim concessêre.* Sic l. 10. C. Th. de curiosis, *Commonitoriis competentibus atque mandatis instructi.* Ammianus Marcellinus lib. 28. *Commonitorium repertum est, manu inscriptum Hymetij.* Item, *Commonitorium cum Augusti literis tradidit.* Symmachus epist. 20. lib. 5. *Commonitorium quo summatim muneri præparanda rescripsi.* & epist. 21. *Quia longum visum est literarum serie agenda complecti, non graueris commonitoria strictim signata percurrere.* & epist. 24. *Multa Oceano & literis & commonitoriis implenda mandauimus.* Commonitorij formulam vide apud Cassiodorum lib. 7. variarum 22.

Ὅσα ἴσασιν ὅτι κοινῶς ὡρίσθη] Scholium ad hunc locum in C.P. οὐκ ἔστι τῆς ἐν Νικαίᾳ συνόδου κανών, ἀλλὰ τῆς ἐν Σαρδικῇ· ὅθεν καὶ οἱ τῆς συνόδου οὐδὲ ὅλως ἔφησαν αὐτὸν εὑρεῖν καθὰ δηλοῦσιν αἱ περὶ τούτου αὐτῶν ἀποφάνσεις. *Non est hic canon synodi Nicænæ sed Sardicensis, vnde & qui synodo Carthaginensi interfuerunt Episcopi dixerunt se illum ignorare, vt declarans illorum de eo sententia.* Pag. 330.

VT DE LATERE SVO PRESBYTERVM MITTAT] Possidonius in vita Augustini cap. 13. de vnitate & pace Ecclesiæ Africanæ loquens, *Et id maximè factum est*, inquit, *post collationem quæ ab vniuersis Episcopis facta est, adiuuante gloriosissimo Imp. Honorio, propter quod perficiendum etiam à suo latere Tribunum & Notarium Marcellinum ad Africam iudicem miserat.* Gregorius Turonensis lib. 4. cap. 13. *Misit Rex Imnachariam & Scaptarium primos de latere suo.* Marculphus lib. 1. formul. cap. 40. *Præsente misso nostro, inlustri viro illo quem ex nostro latere illuc pro hoc direximus.* Leo I. P. R. epist. 14. ad Faustum & Martianum, *Cùm propter causam fidei, quam Eutyches perturbare tentauit, de latere meo miserim, qui defensioni veritatis assisterent.* & in Concilio Matisconensi II. can. 14. *Hi qui lateri Regis adhærent.* Pag. 330.

DE HOC IAM SVPERIORIBVS ETIAM LITERIS CONCILII NOSTRI RESCRIPSIMVS] Concilium Carthaginense intelligit, Honorio XII. & Theodosio VIII. Coss. hoc est anno 418 celebratum. Id confirmat epistola ad Bonifacium scripta his verbis. *Iam priore anno etiam literis nostris ad eundem venerabilis memoriæ Zosimum Episcopum datis, insinuare curauimus.* Hæ autem literæ ad Zosimum scriptæ non extant. Pag. 330.

Ευπροτουλης] Sic etiam mendosè habet cod. Pal. legendum Σουφετουλης, vt infrà in subscriptionibus huius Concilij, Ἰουκοῦνδος Σουφετουλήνσης τοποτηρητὴς τῆς Βυζακηνῆς ἐπαρχίας. & Collat. Carthag. cap. 125. *Iocundus Episcopus plebis Sufetulensis.* Apud Cyprianum quoque *Suficula* vel *Hyphetania*, pro *Suffetula* legitur. Pag. 332.

STATVTA NICÆNÆ SYNODI AD NOSTRVM CONCILIVM PER CÆCILIANVM, QVI INTERFVIT ADLATA] Hinc planum est Cæcilianum Ecclesiæ Carthaginensis Episcopum, Aurelij prædecessorem, Concilio Nicæno interfuisse. Id etiam testantur subscriptiones Concilij Nicæni tom. 1 Concil. *Prouincia Africa, Cæcilianus Carthaginensis.* & Gelasius Cyzicenus lib. 2. cap. 27. vbi Episcopos enumerat, per quos decreta Nicæna omnibus Ecclesiis transmissa sunt ὁ Καικιλιανὸς Καρχηδόνος τῆς πάσης τῆς ἐπαρχίας τῆς Ἀφρικῆς, καὶ τῆς Νουμιδίας, καὶ Μαυριτανίας ἀμφοτέρας ἁγίαις τοῦ θεοῦ ἐκκλησίαις. *Cæcilianus Carthaginensis sanctis Dei Ecclesiis in prouinciis Africæ, Numidiæ atque Mauritaniæ vtriusque.* Concilium Constantinopolitanum V. œcumenicum collat. 5. *Cæcilianus Episcopus Carthaginensis, solus ex tota Africa peruenit ad Nicænum Concilium.* Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus, in opere non edito contra Hinc- Pag. 333.

marum Laudunensem c. 21. *Nam quia Cæcilianus Nicenæ synodo interfuerit & subscriptio illius testatur, & historia ac chronica Ecclesiastica adstruunt.*

Pag. 335. Ἐπόθησα τὰ μέρη] Hic Græcus interpres perperam pro *patres* legit *partes*. Ita ergo vertisse debuerat, ἐπόθησα τοὺς πατέρας.

Pag. 334. PROFESSIO FIDEI NICÆNI CONCILII] Hoc symbolum inter cæteros Christianæ fidei articulos non ponit Christi descensum ad inferos. Neque occurrit apud Ecclesiasticos Africanæ Ecclesiæ scriptores, Tertullianum lib de præscript. cap. 13 lib. 2. contra Praxeam, & lib. de veland. virg. vbi explicat regulam fidei ab Apostolis traditam; Optatum Mileuitanum lib. 1. Nec apud Augustinum lib. 5. de Trinit. cap. 6. lib. de fide & symbolo, & serm. de temp. 123. & 125.

Pag. 334. STATVTA QVOQVE NICÆNI CONCILII IN XX. CAPITVLIS SIMILITER RECITATA SVNT] In epitome canonum quam Hadrianus P. R. ad dispositionem Ecclesiarum Occidentalium, Carolo Magno Regi Francorum & Longobardorum, ac Patritio Romanorum dedit anno DCCLXXIII. ita legitur, *Deinde etiam* XX. *capitulis Nicæni Concilij recitatis communi decreto statuerunt capita* XXXVII. (legendum XXXIX.) *quæ subsequuntur.* Theodoretus lib. 1. Hist. Eccl. cap. 8. de Nicæno Concilio loquens: αὖθις δὲ συνελθόντες εἰς τὸ συνέδριον, ὅρους τῆς ἐκκλησιαστικῆς πολιτείας νόμους ἔγραψαν εἴκοσι. *Rursus in Concilium conuenientes, de administratione Ecclesiastica leges viginti conscripsere.* Gelasius Cyzicenus Act. Concil. Nicæni lib. 2. Ἐξέθεντο δὲ καὶ ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας εἴκοσιν ἐν αὐτῇ τῇ ἐν Νικαίᾳ. *Ediderunt & Ecclesiasticos canones viginti in Nicæna synodo.* Hincmarus Rhemensis Archiepiscopus in opere nondum edito aduersus Hincmarum Laudunensem Episcopum cap. 21. *Quòd nonnisi* XX. *capitula quæ habemus in Nicæno Concilio fuerint constituta. Dicam, inquit, ex verbis veterum quæ didicimus de capitulis Nicænæ synodi. Historia siquidem tripertita Athanasium dixisse scribit ita: In Nicænum Concilium venientes Episcopi viginti conscripserunt de conuersatione Ecclesiastica sanctiones. Et decimus Historiæ Ecclesiasticæ liber Rufini, qui in catalogo Apostolicæ Sedis inter recipiendos libros describitur, apertè ostendit post confessionem fidei viginti duo tantùm capitula canonum in eodem Concilio & de Paschali solemnitate fuisse decreta. Duo autem, quæ super viginti sunt illic constituta, in viginti aliis capitulis apud nos habentur conclusa. Vnde & in eodem libro ita scriptum habetur: De singulis quibusque Ecclesiasticis obseruationibus certa statuta figentibus, Concilium diremptum est. Et post capitula ex ordine & numero constituta: Igitur cùm de his, inquit, prout diuinarum legum reuerentia poposcerat, decreuissent, sed & de obseruatione Paschæ antiquum canonem, per quem nulla deinceps varietas oriretur Ecclesiis, tradidissent, omnibus ritè dispositis, Ecclesiarum pax & fides in Orientis atque Occidentis partibus vna atque eadem seruabatur; cuius Historiographi dictis & Carthaginense astipulatur Concilium, quod dicit; Exemplaria fidei, & statuta Nicænæ synodi, quæ ad nostrum Concilium per beatæ recordationis Cæcilianum Carthaginensem Episcopum, qui interfuit, allata sunt: sed & quæ patres exemplaria sequentes hic constituerant, vel nunc communi tractatu statuimus, his gestis Ecclesiasticis inserta manebunt. Sed & epistola Cyrilli Alexandrini Episcopi, cuius prædecessor Alexander cum legatis Apostolicæ Sedis, Osio videlicet Cordubensi Episcopo, & Vincentio ac Victore Romanis presbyteris, mediante Constantino Imperatore præsedit, cum integritate ipsius Concilij per Innocentium presbyterum missa. Itémque epistola Attici Constantinopolitani Episcopi cum integritate nihilominus ipsius Concilij per Marcellum subdiaconum Carthaginensi synode directa, & verba Faustini Episcopi ac legati Sedis Apostolicæ prolata in synodo Carthaginensi. Epistola quoque ipsius Concilij ad Cælestinum Papam honorabiliter, vt par est, destinata. Sed & actio III. Calchedonensis Concilij, in qua scriptum habetur: Regula nonagesima quinta, de vacante Episcopo; & paulo post, Leontius ex eodem codice legit regulam nonagesimam sextam de his qui ad Episcopatum vocati euitant. Quas regulas connumeratis à capite* XX. *capitulis Niceni Concilij, siquis per singula consequentia Concilia ex ordine numerauerit, in Antiocheno Concilio loca præfatorum numerorum tenere inueniet. Vnde manifestum est, nonnisi tantùm viginti quæ habemus capitula fuisse in Nicæno Concilio constituta.*

PRÆTERITO CONCILIO] Carthaginensi videlicet, quod Vincentio & Flauito Coss. hoc est A D. CCCCI. celebratum est. vide can. 55. & 70. huius codicis. Pag. 335. Can. 3.

MAIORES NATV VEL EPISCOPOS] Iulius I. P R. in epistola ad Episcopos Orientales pro Athanasio scripta cap. 30. *Criminationes maiorum natu per alios ne fiant nisi per ipsos, qui crimina intendunt, si tamen ipsi digni & irreprehensibiles apparuerint, & actis publicis docuerint, omni se carere suspicione atque inimicitia, & irreprehensibilem fidem atque conuersationem ducere.* Concilium Carthaginense sub Grato celebratum anno CCCXLVIII. vel CCCXLIX. can. 11. *Si quis tumidus vel contumeliosus extiterit in maiorem natu, vel aliquam causam habuerit, à tribus vicinis Episcopis, si diaconus est, arguatur: presbyter à sex: si Episcopus à duodecim consacerdotibus audiatur.* Hic autem maiorum natu appellatione presbyteri significantur, vt apud Cyprianum ad Quirinum cap. 76. *Maiorem natu non temerè accusandum: Ad Timoth. 1. Aduersus maiorem natu accusationem ne receperis.* Erant & maiores natu extra Ecclesiam, Gregorius Turonensis lib 4. Histor. sect. 38. de Vigilio quodam Archidiacono loquens: *Pro quo, inquit, nunquam obtinere potuerunt, nec Episcopus, nec ciues, nec vllus maior natu, nec ipsa vox totius populi adclamantis,* &c. & lib. 5. sect. 32. *Erant autem maiores natu & primi apud Chilpericum Regem.* & lib. 7. sect. 32. *Aiunt ipsum quoque Regem ab omnibus maioribus natu Childeberti Regis expetitum esse.* & libro 8. sect. 30. *Postea verò quatuor conuocatis Episcopis, nec non & maioribus natu laicorum.* Maiores simpliciter vocantur lib. 6. sect. 24. *Epistolam manu* Pag. 337. Can. 8.

Chronicon Reichersspergense p. 36.

maiorum Childeberti Regis subscriptam protulit. & meliores natu lib. 7. sect. 19. *Secuti sunt ea omnes meliores natu regni Chilperici Regis.* Sic in literis presbyterorum Romanorum ad Honorium Imp. pro Bonifacio apud Baronium an. 419. num. 7. *Venerabilem virum Bonifacium veterem presbyterum, bonis moribus comprobatum, & (quod eum magis ornabat) inuitum, acclamatione totius populi ac consensu meliorum ciuitatis asseruimus, diuinæ institutionis ordine consecratum.* In relatione Symmachi ad Constantium de rebus per Eulalium Romæ gestis, *Maiores regionum.* Et in relatione eiusdem ad Honorium: *Admonui, & corporatos officij quoque interminatus sum, ac maiores deterrui regionis, ne quis quietem vrbis vestræ turbare temtaret. Primates, & priores regionum* in rescripto Honorij ad Symmachum, cuius exemplum extat apud Baronium an. 418. & 419. *Monemus sanè, vt regionum primatibus euocatis disciplinæ publicæ quietique prospicias.* & paulò pòst, *Ne quis vllum tumultum, neque seditionem audeat commouere, quam si quis insana persuasione conquiret, non in eos tantùm qui in perturbatione fuerint deprehensi, sed in regionum quoque priores nouerit vindicandum.* Priores etiam dixit Gregorius Turonensis lib. 7. sect. 33. *Nonnulli de prioribus Regis Childeberti.*

Pag. 337. Can. 10. TVMORE VEL SVPERBIA INFLATVS] Arnobio lib. 2. *Arrogantiæ supercilio tumidus, & typho & arrogantia sublenatus.* Iulio Firmico lib. 3. Mathes. cap. 3. *Inflatus ac superbiæ spiritu subleuatus.*

Pag. 338. Can. 12. PRESBYTER A SEX EPISCOPIS CVM PROPRIO EPISCOPO AVDIATVR] vide can. 14. & 20. huius Codicis, & Augustinum epist. 236. *Sex Episcopos*, inquit, *causam presbyteri terminare à Concilio statutum est.* vide can. 11. Concil. Carthag. sub Grato celebrati, cuius verba suprà relata sunt.

Can. 13. INCONSVLTO PRIMATE CVIVSLIBET PROVINCIÆ NON PRÆSVMANT EPISCOPI EPISCOPVM ORDINARE] Nicæna synodus can. 4. ἐπίσκοπον προσήκει μάλιστα μὲν ὑπὸ πάντων τῶν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ καθίστασθαι. εἰ δὲ δυσχερὲς τὸ τοιοῦτο, ἢ διὰ κατεπείγουσαν ἀνάγκην, ἢ διὰ μῆκος ὁδοῦ, ἐξ ἅπαντος τρεῖς ἐπὶ τὸ αὐτὸ συναγομένους, συμψήφων γινομένων καὶ τῶν ἀπόντων, καὶ συντιθεμένων διὰ γραμμάτων, τότε τὴν χειροτονίαν ποιεῖσθαι, τὸ δὲ κῦρος τῶν γινομένων δίδοσθαι καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν τῷ μητροπολίτῃ, hoc est, interprete Dionysio Exiguo, *Episcopum conuenit maximè quidem ab omnibus, qui sunt in prouincia Episcopis ordinari. Si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, tribus tamen omnimodis in idipsum conuenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus & per scripta consentientibus, tunc ordinatio celebretur; firmitas autem eorum quæ geruntur per vnamquamque prouinciam Metropolitano tribuatur Episcopo.* & can. 6. εἴ τις χωρὶς γνώμης τοῦ μητροπολίτου γένοιτο ἐπίσκοπος, τὸν τοιοῦτον ἡ μεγάλη σύνοδος ὥρισε μὴ δεῖν εἶναι ἐπίσκοπον. *Si quis præter sententiam Metropolitani fuerit factus Episcopus, hunc magna synodus definiuit Episcopum esse non oportere.* Theodoretus lib. 5. Hist. Eccl. cap. 23. κελεύοντες πάντας συγκαλεῖσθαι τῆς ἐπαρχίας τοὺς ἐπισκόπους καλοῦσι. καὶ αὖ πάλιν δίχα τριῶν ἐπισκόπων ἐπισκόπου χειροτονίαν ἀπαγορεύουσι γίνεσθαι. *Canones cunctos prouinciæ iubent conuocari Episcopos, ordinarique vetant vllum, nisi tribus præsentibus Episcopis.* Epistola synodica Concilij prouinciæ Cretæ ad Leonem Imp. tom. 2. Concil. *Timotheus vero si viduata sanctissima Ecclesia Episcopus ordinatus est, decreto ciuium vniuersorum & religiosissimorum Episcoporum vniuersæ prouinciæ, aut omnium aut plurimorum conuenientium vnà, & reliquis aut propter senectutem, aut propter agritudinem, aut quamcumque necessariam causam absentibus, à tribus tamen vt parum Episcopis inculpabilibus & communicatoribus, regulariter ordinatus atque constitutus est, firmitatem eum sedis habere decernimus.* vid. can. 18. Concil. Antioch. & can. 28. Concil. Calchedon.

ITEM PLACVIT VT QVISQVIS EPISCOPORVM, &c.] Hic canon extat in Concilio Carthaginensi, quod Conciliorum collectores tertium vocant, & apud Gratianum 11. q. 1. can. placuit. vbi post verba, *Si locum suum obtinere maluerit*, hæc reperiuntur à collectore fortè ad marginem adscripta, & deinceps à librariis contextui inserta. *Cui enim ad eligendos iudices vndique patet authoritas, ipse se indignum fraterno consortio iudicat, qui de vniuersa Ecclesiâ malè sentiendo, de iudicio sæculari poscit auxilium, cum priuatorum Christianorum causas Apostolus ad Ecclesiam deferri atque ibi determinari præcipiat.* Quæ quidem verba in omnibus Latinis Græcisque codd. editis & MSS. quibus in hac editione vsi sumus, non habentur, nec in collectione Dionysij Exigui Moguntiæ edita an. 1525. Hic autem canon clericorum leuitatem & procacitatem coërcet, qui post causam in Ecclesia tractari cœptam, spretis & relictis iudicibus Ecclesiasticis, sæculari se arbitrio iudicióque committunt. Refert Sozomenus lib. 4. Hist. Eccl. cap. 24. Sophronium Pompeiopolis Episcopum exauthoratum fuisse, quòd exteros iudices τῶν ἔξωθεν δικαστὰς elegisset. Pag. 339. Can. 15.

VT A QVIBVSCVNQVE IVDICIBVS ECCLES. AD ALIOS IVDICES ECCLES. VBI EST MAIOR AVTHORITAS FVERIT PROVOCATVM] Planum est, res controuersas à minore conuentu ad ampliorem referri solitas, & à synodo prouinciæ ad maiorem synodum prouocari, hoc est ad vniuersale seu plenarium Concilium vniuscuiusque Diœceseos. vide infrà ad can. 18. 19. & 28. Ibid.

SI EX CONSENSV PARTIVM ELECTI FVERINT IVDICES NON LICEAT PROVOCARI] can. 96. 121. & 122. huius Codicis. Synodus Calchedonensis in Cod. Can. Eccl. Vniu. can. 187. εἴ τις κληρικὸς πρὸς κληρικὸν πρᾶγμα ἔχει, πρότερον τὴν ὑπόθεσιν γυμναζέτω παρὰ τῷ ἰδίῳ ἐπισκόπῳ, ἢ γοῦν γνώμῃ αὐτοῦ τοῦ ἐπισκόπου παρ' οἷς ἂν τὰ ἀμφότερα μέρη βούλωνται τὰ τῆς δίκης συγκροτείσθω. εἰ δέ τις παρὰ ταῦτα ποιήσει, κανονικοῖς ἐπιτιμίοις ὑποκείσθω. *Si quis clericus aduersus clericum habet negotium, prius actio ventiletur apud Episcopum proprium,* Pag. 339. Can. 15.

vel certè consilio eiusdem Episcopi, apud eos quos vtraque pars voluerit, iudicium agitetur. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacebit. Sic in legibus ab arbitri sententia prouocare non licet. Vlpianus l. 27. §. 2. D. de recept. arb. *Stari autem debet sententia arbitri, quam de re dixerit, siue æqua, siue iniqua sit: & sibi imputet qui compromisit. Nam & D. Pij rescripto adiicitur: vel minùs probabilem sententiam æquo animo ferre debet.* Antoninus Imp. l. 1. cod. eod. *Ex sententia arbitri & compromisso iure perfecto aditi, appellari non posse, sæpe rescriptum est.*

Pag. 340. Can. 16. Πρoσμονεύτορες] Verbum iuris quod passim occurrit apud Græcos Iurisconsultos. Glos. Basil. προσμονεύτορες εἰσὶν οἱ φροντισταὶ ἢ ἐντολεῖς ὁ πρᾶγμα ἑτέρου κατ' ἐντολὴν αὐτοῦ διοικῶν. Sic passim in hac translatione Græcâ, pleraque verba nouissimæ antiquitatis, barbarè scripta & μιξοβάρβαρα reperiuntur.

Pag. 340. Can. 16. Nvllvs militans Deo implicat se negotiis sæcvlaribvs] Epist. 2. ad Timoth. cap. 2. οὐδεὶς στρατευόμενος ἐμπλέκεται ταῖς τοῦ βίου πραγματείαις. Appositè τὰς τοῦ βίου πραγματείας dixit Apostolus (sic in Euangelio Ioannis cap. 17. βασιλεία ἐκ τοῦ κόσμου τούτου, & epist. 1. ad Corinth. cap. 6. βιωτικὰ κριτήρια.) Synodus Calchedonensis in Codice Canonum Ecclesiæ Vniuersæ can. 181. τὰ κοσμικὰ πράγματα, *secularia negotia* vocat, atque Episcopos & clericos vetat πράγμασιν ἐπιπλέκεσθαι κοσμικαῖς διοικήσεσι, *negotiis sæcularibus se miscere*, & can. 185. eiusdem codicis, statuit eos qui semel in clero cooptati sunt μήτε ἐπὶ στρατείαν, μήτε ἐπὶ ἀξίαν κοσμικὴν ἔρχεσθαι, *Neque ad militiam neque ad dignitatem aliquam venire sæcularem.* & can. 190. coërcet Episcopos προσδραμόντας δυναστείαις, *Potestates affectantes.* Synodus quoque Sardicensis can. 8. damnat quosdam Episcopos, maximè Afros, qui *dignitates sæculares & administrationes* quibusdam postulabant. Id etiam prohibent vetusti canones qui dicuntur Apostolorum, can. 6. ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος κοσμικὰς φροντίδας μὴ ἀναλαμβανέτω. εἰ δὲ μὴ, καθαιρείσθω: *Episcopus aut presbyter aut diaconus sæculares curas non adsumat: alioqui deponatur.* & can. 81. οὐ χρὴ ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον καθιέναι ἑαυτὸν εἰς δημοσίας διοικήσεις, *Non oportet Episcopum vel presbyterum deiicere se in publicas administrationes.* & can. 83. ἐπίσκοπος, ἢ πρεσβύτερος, ἢ διάκονος στρατείᾳ σχολάζων, καὶ βουλόμενος ἀμφότερα κατέχειν, Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν, καὶ ἱερατικὴν διοίκησιν, καθαιρείσθω. τὰ γὰρ Καίσαρος, Καίσαρι, καὶ τὰ τοῦ θεοῦ, τῷ θεῷ. *Episcopus aut presbyter aut diaconus operam dans militiæ, & simul vtrumque retinere valens, Romanam præfecturam & sacram functionem, deponatur. Quæ sunt enim Cæsaris Cæsari, & quæ Dei, Deo.* Hic autem canon, & synodus Calchedonensis στρατείαν vocant non militiam armatam aut militum præfecturam, sed ciuilem militiam, hoc est magistratum, vel dignitatem ἀρχὴν, ἀξίαν. Militare enim etiam dicuntur qui munus aliquod, officiumve, in palatio, aut comitatu Principis gerunt, & aliqua dignitate aut administratione funguntur l. 1. C. de tabul. l. 1. 7. 9. & 12. C. de prox. scrin. Ambrosius serm. 7. *Non enim tantùm de iis militantibus scriptura loquitur, qui armata militia detinentur, sed quisquis militiæ cingulo vtitur, dignitatis suæ miles adscribitur.* Cicero pro Murena, *Nec solos nostro imperio militare credimus illos qui gladiis, clypeis & thoracibus nituntur: militant causarum patroni, qui gloriosæ vocis confisi munimine laborantium spem, vitam & posteros defendunt.* Lucanus in Panegyrico Pisonis *-- tamen etsi bella quiescant, Non periit virtus, licet exercere togatæ Munera militiæ.* Manilius lib. 2. Astronomic. *Hoc quoque militiæ genus est ciuilibus actis Compositum.*

Placvit vt Mavritania Sitifensis] Pag. 340. Can. 17.
In Codd. MSS. T. & B. hic canon paulò aliter sic legitur. *De Primatu Mauritaniæ Sitifensis. Primatem verò proprium cùm Mauritaniæ Sitifensis Episcopi postularent, omne Concilium Episcoporum Numidiæ, consentientibus omnibus Primatibus vel vniuersis Episcopis prouinciarum Africanarum, propter longi itineris nimietatem habere permissa est. cum consilio Carthaginensis Ecclesiæ factum est.* Mendosus sanè locus, sed cuius ope Africana Geographia lucem quandam accipere potest. Hinc enim apparet Mauritaniam Sitifensem cum Numidia primùm coniunctam ab illâ postea separatam, à proprio Primate & synodo prouinciæ administratam fuisse. Sitifensis autem prouincia à Sitifi eius Metropoli nominata est, cuius meminit Antoninus in itinerario, & Author historiæ miscellæ in Iustiniano lib. 16. *Mauritaniam*, inquit, *& Sitiphim metropolim sub tributo Romanis effecit. Alterius enim Mauritaniæ Cæsarea prima Metropolis est.* Procopius de bello Vandalico lib. 2. *Maurusij postquam è Numidia superati, refugientes Zeben regionem petierunt, quæ supra montem Aurasium est, ad Mauritaniam pertinens, Sitiphim Metropolim habens Romanorum Imperio tributariam, Mauritania verò alterius Cæsarea caput est.* Matthæus Blastares in synopsi Iuris Canonici Græcorum nondum edita, tres Mauritanias facit, Cæsariensem, Sitifensem, & Tigitanam: Μαυριτανίαι εἰσὶ γ'. ἡ μὲν ἡ Καισαρείας καλουμένη, ἀπὸ τῆς μητροπόλεως αὐτῆς Καισαρείας. Σιτιφινσία, ἧς ἡ μητρόπολις Σιτιφαῖνα, καὶ Τιγγιτανὴ ἡ μητρόπολιν ἔχουσα Τίγγιν.

Item placvit vt ordinatis] Hic canon paulo aliter in Cod. MS. T. sic legitur: *Item* Pag. 340. Can. 18.
placuit vt in ordinatione Episcoporum vel clericorum priùs placita Concilij insinuentur eorum auribus à suis ordinatoribus, vt si aliquid contra statuta Concilij fecerint, pœniteant. Hunc canonem ex suggestione Augustini editum fuisse testatur Possidonius in eius vita cap. 8. vbi loquitur de illius ordinatione contra morem Ecclesiæ & statuta Conciliorum factâ. *Quod in se ipso postea fieri non debuisse, vt viuo suo Episcopo ordinaretur, & dixit, & scripsit, propter Concilij vniuersalis* Nicæni I. *vetitum, quod iam ordinatus didicit: nec quod sibi factum esse doluit, aliis fieri voluit. Vnde etiam sategit, vt Conciliis constitueretur Episcoporum, ab ordinatoribus deberi*

ordinandis vel ordinatis omnium statuta sacerdotum in notitiam esse deferenda. Iustinianus Imp. Nouel. 6. cap. 1 §. 8. statuit, vt Episcopi ordinandi in medijs ordinationis solemnibus publicè promitterent se canones Conciliorum seruaturos. Cælestinus I. P. R. epistola ad Episcopos per Apuliam & Calabriam constitutos, quæ in Codicem Canonum Ecclesiæ Romanæ relata est, & apud Gratianum can. nulli sacerdotum dist. 38. *Nulli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere quod Patrum possit regulis obuiare.* Refert Sozomenus lib. 4. cap. 23. Neonem Seleuciæ vrbis Isauriæ Episcopum abdicatum fuisse, ὡς ἐπιτρέψειε τινὰς ἱερῶν χαθῶν (?) ἢ δογμάτων ἐκκλησιαστικῶν ἐπισκόπους χειροτονῆσαι, *Quòd nonnullos sacrarum literarum legúmque Ecclesiæ ignaros Episcopos constituisset.*

Pag. 341. Can. 18. SINGVLIS QVIBVSQVE ANNIS CONCILIVM CONVOCETVR, AD QVOD OMNES PROVINCIÆ DE CONCILIIS SVIS LEGATOS MITTANT] Quatuor sunt genera Conciliorum; vnum Episcopi cum plerisque alijs finitimis seu vicinis suæ parochiæ Episcopis, cuius vestigia extant non obscura can. 11. 12. 14. 20. 26. 28. & 125. huius codicis, & can. 17. Concilij Sardicensis: *Habeat potestatem is qui abiectus est, vt Episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiatur.* Alterum Metropolitæ, seu Primatis, aut Episcopi primæ sedis, cum omnibus prouinciæ Episcopis, quod idcirco *plenarium Concilium vniuscuiusque prouinciæ & Primatis* dicitur can. 98. huius codicis. Antiochena synodus perfectam synodum vocat in Codice Canonum Eccles. Vniuersæ can. 95. & 96. τελείαν σύνοδον τῶν κατὰ τὴν ἐπαρχίαν ἐπισκόπων εἰς ἣν συμπάρεστι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως. *Perfectam synodum Episcoporum prouinciæ, cui & interest Metropolitanus.* Tertium Exarchi seu Patriarchæ cum Metropolitanis & Episcopis totius Diœceseos. μείζονα σύνοδον ἐπισκόπων *maiorem synodum Episcoporum* vocat eadem Antiochena synodus can. 91. eiusdem codicis, & Constantinopolitana I. can. 169. μείζονα σύνοδον τῶν τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων ἐκείνης, *maiorem synodum Episcoporum vniuscuiusque Diœceseos.* Synodi Diœceseωs fit mentio l. 23. de Episcop. & cler. C Th. *Si qua sunt ex quibusdam dissensionibus, leuibúsque delictis ad religionis obseruantiam pertinentia, locis suis & à suæ Diœceseωs synodis audiantur.* & in actis Concilij Ephesini, ἡ ἁγία σύνοδος τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως, *sancta Synodus Diœceseωs Orientalis:* & ἡ συνελθοῦσα σύνοδος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ἐκ τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, *Synodus ex Diœcesi Ægyptiaca Alexandriæ congregata.* Hoc genus Concilij vniuersale vel plenarium totius Diœceseos aut Patriarchiæ vocatur, cuius videlicet plena erat authoritas & αὐθεντία, vt ait hic canon 18. adeò vt ab illo ne quidem Episcopis prouocare liceret. Huius generis plurima reperiuntur Concilia in tomis Concil. Antiochensia videlicet ex Diœcesi Orientis, Romana ex Diœcesi vrbis Romæ, Aquileiense ex Diœcesi Italiæ, Gallicana ex Diœcesi Galliarum, Toletana ex Diœcesi Hispaniarum, Africana seu Carthaginensia ex Diœcesi Africæ, quæ passim hoc codice vniuersalia & plenaria Africæ vocantur can. 19. 20. 77 95. 107. 109 & in epistola ad Cælestinum P. R. Sic Possidonio in vita Augustini cap. 8. Hipponense *plenarium totius Africæ* dicitur. & Iustinianus Nouel. de Afric. Eccles. ad A. Salomonem P. P. Africæ. *Reparatus sanctissimus sacerdos Carthaginis Iustinianæ qui venerando Concilio totius Africæ sanctissimis Ecclesijs præesse dignoscitur.* Ea notione Concilium vniuersale pro synodo Diœceseωs Galliarum accipitur can. 20. Concil. Matisconensis II. sub Patriarcha Lugdunensi celebrati. Simili locutione Concilia Toletana vniuersalia & generalia vocantur Concil. Tolet. III. can. 18. *Præcipit hæc sancta & vniuersalis synodus.* Tolet. IV. in exordio, *Quoniam Concilium generale agimus.* & can. 3. *Si fidei causa est, aut qualibet alia Ecclesiæ communis, generalis totius Hispaniæ & Galliciæ synodus conuocetur. Si verò nec de fide, nec de communi Ecclesiæ vtilitate tractabitur, speciale erit Concilium vniuscuiusque prouinciæ, vbi Metropolitanus elegerit peragendum.* & Tolet. V. can. 2. 3. & 6. Concilium Toletanum quartum *vniuersalis synodus* nominatur, & can. 7. *Vt in omni Concilio Episcoporum Hispaniæ vniuersalis Concilij decretum, quod propter principum nostrorum salutem est constitutum, in synodo publica voce debeat pronunciari.* Leo I. P. R. epist. 93. ad Turibium Episcopum Asturicensem cap. 17. *Habeatur ergo apud vos Episcopale Concilium, & ad eum locum qui omnibus opportunus sit, vicinarum prouinciarum conueniant sacerdotes.* & paulò pòst, *Dedimus literas ad fratres & Coëpiscopos nostros Tarraconenses, Carthaginenses, Lusitanos, atque Gallæcos, eisque Concilium synodi generalis indiximus. Si autem aliquid obstiterit, quo minus possit celebrari generale Concilium Gallæciæ, saltem in vnum conueniant sacerdotes, quò eiùs vel prouinciali conuentu remedium tantis vulneribus afferatur.* Quartum Conciliorum genus est totius orbis, ex omnibus videlicet prouinciis & Diœcesibus Imperij tam Orientis quàm Occidentis, quod idcirco Græco vocabulo οἰκουμενικὸν vocatur. οἰκουμένη enim vniuersum terrarum orbem significat, quo etiam nomine Romanum Imperium apud Græcos Latinósque scriptores significari planum est. Sic B. Lucas cap. 2. de descriptione Imperij Romani ab Augusto imperatâ loquens, ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην, *Prodiit edictum à Cæsare Augusto, vt describeretur vniuersus orbis.* & Cassiodorus lib. 3. var. cap. 52. *Augusti temporibus,* inquit, *orbis Romanus agris diuisus, censúque descriptus est.* Æthicus in Cosmographia: *Omnis orbis terræ intra annos triginta duos à dimensoribus peragratus est.* Eadem notione κόσμος dicitur Gelasio Cyziceno in exordio lib. 1. Act. Concil. Nicæn. vbi ait synodum Nicænam coactam fuisse ἐκ πασῶν τῶν τῆς Ῥωμαίων κόσμου ἐπαρχιῶν, *Ex omnibus mundi Romani prouinciis.* Oecumenicæ autem synodi non nisi in grauissimis hæresibus, quæ orbis maximam partem peruasissent, ab Impp. conuocabantur, vt in tot sæculis

Christiani nominis plura non extent in Oriente, quàm octo œcumenica Concilia.

Pag. 341. QVISQVIS EPISCOPORVM ACCVSATVR, AD PRIMATEM PROVINCIÆ IPSIVS CAVSAM DEFERAT ACCVSATOR] Concilium Constantinopol. I. œcumenicum II. in Cod Can. Ecclesiæ vniuersæ can. 169. *εἰ μέντοι τινὲς λέγοιεν ἔχειν τινὰ ἐκκλησιαστικὴν κατὰ τοῦ ἐπισκόπου κατηγορίαν, τούτους κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος πρῶτον μὲν ἐπὶ τῶν τῆς ἐπαρχίας πάντων ἐπισκόπων ἱστᾶν τὰς κατηγορίας, καὶ ἐπ' αὐτῶν ἐλέγχειν τὰ ἐγκλήματα τοῦ ἐν αἰτίαις τινὶ ἐπισκόπου. Si nonnulli dicant se habere aliquam aduersus Episcopum criminationem, eos iubet sancta synodus primùm quidem apud omnes prouinciæ Episcopos accusationes instituere, & apud eos probare crimina reo Episcopo obiecta.* & can. 187. eiusdem cod. *εἰ δὲ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. Si clericus cum suo vel etiam alieno Episcopo litem habuerit, à prouincia synodo iudicetur.* Iustinianus Imp. Nouel. 123. cap. 22. *εἰ δὲ καὶ παρὰ κληρικοῦ ἢ οἱουδήποτε προσέλευσις κατὰ ἐπισκόπου γένηται, διὰ οἱανδήποτε αἰτίαν, πρῶτον ὁ ὁσιώτατος αὐτοῦ μητροπολίτης κατὰ τοὺς ἁγίους κανόνας καὶ τοὺς ἡμετέρους νόμους τὸ πρᾶγμα διακρινέτω.* hoc est, interprete Iuliano antecessore cap. 463. *Si clericus vel quiuis alius contra Episcopum propter qualemcumque causam audiri maluerit: priùs Metropolitanus eorum secundùm sanctas regulas & nostras leges negotium discernat.* Stephanus I. P. R. epist. 2. *Accusationes Episcoporum ad Primates debent ab accusatoribus deferri.*

Pag. 341. AD CONCILIVM VNIVERSALE, VT IBI CAVSA TERMINETVR] Hinc apparet Ecclesiam Africanam in diiudicandis inferiorum clericorum, diaconorum, presbyterorum, Episcoporum, & Primatum seu Metropolitanorum controuersiis Ecclesiasticis eo iure vsam esse, vt appellationum extra Diœcesim Africæ vsus omnino ignoraretur. Hæc enim erat appellationum ratio in veteri Ecclesia Catholica, vt à presbyterio vnius Ecclesiæ seu parochiæ ad plurium Episcoporum consessum, hoc est, ad synodum finitimorum seu vicinorum Episcoporum, prouocaretur: inde ad synodum omnium Episcopor. prouinciæ, & ab illa ad Concilium totius Diœceseos, à quo ne quidem ad synodum œcumenicam vlla prouocatio erat. Id statuit synodus Constantinopolitana I. œcumenica II. in Cod. Can. Eccl. vo. can. 169. *εἰ δὲ συμβαίη ἀδυνατῆσαι τοὺς ἐπαρχιώτας πρὸς διόρθωσιν τῶν ἐπιφερομένων ἐγκλημάτων τῷ ἐπισκόπῳ, τότε αὐτοὺς κελεύει ἡ ἁγία σύνοδος προσιέναι μείζονι συνόδῳ τῶν τῆς διοικήσεως ἐπισκόπων ἐκείνης ὑπὲρ τῆς αἰτίας ταύτης συγκαλουμένων. εἰ δέ τις καταφρονήσας τῶν κατὰ τὰ προδηλωθέντα δεδογμένων, τολμήσειεν, ἢ βασιλικὰς ἐνοχλεῖν ἀκοάς, ἢ κοσμικῶν ἀρχόντων δικαστήρια, ἢ οἰκουμενικὴν σύνοδον ταράσσειν, πάντας ἀτιμάσας τοὺς τῆς διοικήσεως ἐπισκόπους· τὸν τοιοῦτον τὸ παράπαν εἰς κατηγορίαν μὴ εἶναι δεκτόν, ὡς καθυβρίσαντα τοὺς κανόνας, καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν λυμηνάμενον εὐταξίαν. Si euenerit, vt prouinciales Episcopi crimina, quæ Episcopo intentata sunt, corrigere non possint, tunc ipsos iubet sancta synodus accedere ad maiorem synodum Episcoporum illius Diœceseos, pro hac causa conuocatorum. Siquis autem illa quæ, vt priùs declaratum est, decreta fuerunt, contempsit, ausus fuerit vel Imperatoris aures molestia afficere, vel sæcularium Principum iudicia, vel vniuersalem synodum perturbare, neglectis Diœceseos Episcopis; eum nullo modo esse ad accusationem admittendam, vt qui canonibus iniuriam fecerit, & Ecclesiasticum ordinem euerterit.* Synodus Calchedonensis can. 187. & 195. eiusdem Cod Eccl. Vn. *εἰ δὲ καὶ κληρικὸς πρᾶγμα ἔχοι πρὸς τὸν ἴδιον ἢ καὶ πρὸς ἕτερον ἐπίσκοπον, παρὰ τῇ συνόδῳ τῆς ἐπαρχίας δικαζέσθω. εἰ δὲ πρὸς τὸν τῆς αὐτῆς ἐπαρχίας μητροπολίτην, ἐπίσκοπος ἢ κληρικὸς ἀμφισβητοίη, καταλαμβανέτω ἢ τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, ἢ τὸν τῆς βασιλευούσης Κωνσταντινουπόλεως θρόνον, καὶ ἐπ' αὐτῷ δικαζέσθω. Si clericus cum proprio vel etiam alio Episcopo litem habuerit, à prouinciæ synodo iudicetur. Si autem cum ipsius prouinciæ Metropolitano Episcopus vel clericus controuersiam habuerit, Diœceseos Exarchum adeat, aut regiæ vrbis Constantinopoleos sedem, & apud ipsum iudicetur.* Hunc etiam Calchedonensis Concilij canonem confirmat Iustinianus Imperator, illiúsque mentem exprimit Nouel. constit. 123. cap. 22. cuius verba in capitulare legum Imperialium à Gregorio primo P. R. Ioanni cuidam defensori pro immunitate clericorum, dato, relata sunt, lib. 11. epist. 56. *Si à clerico aut laïco quocunque aditio contra Episcopum fiat, propter quamlibet causam, apud sanctissimum eius Metropolitam secundùm sanctas regulas & nostras leges causa iudicetur. Et si quis iudicatis contradixerit, ad beatissimum Archiepiscopum & Patriarcham Diœceseos illius referatur causa, & ille secundùm canones & leges huic præbeat finem.* Addit Græcus textus: *οὐδετέρου μέρους κατὰ τῆς ψήφου αὐτοῦ ἀντιλέγειν δυναμένου. Ita vt neutra pars sententiæ Patriarchæ possit contradicere.* & l. θεσπίζομεν 29. C. de Episcop. aud. *καὶ τοῖς παρ' αὐτοῦ κρινομένοις πάντως ἐμμένειν. κατὰ γὰρ δὲ τῶν τοιούτων ἐπισκόπων ἀποφάσεων οὐκ ἔστι χώραν ἐκκλήτῳ τοῖς πρὸ ἡμῶν τεθεσπίσθαι. Atque iis quæ ipse* Patriarcha *iudicauerit, omnino pareat. Nam contra horum Episcoporum sententias non esse locum appellationi à maioribus nostris constitutum est.* Impp. Leo & Constantinus in Eclog. legum tit. 10. cap. 6. *τὸ τοῦ πατριάρχου κριτήριον ἐκκλήτῳ οὐχ ὑπόκειται, οὐδὲ ἀναψηλαφᾶται ὑφ' ἑτέρου, ὡς ἀρχὴ καὶ αὐτὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν κριτηρίων. Patriarchæ sententia appellationi non subiacet, neque retractatur ab alio, vtpote Ecclesiastici iudicij princeps.* Photius in Nomocanone lib. 9. cap. 5. *ὅτι οὐκ ἐκκαλοῦνται αἱ τῶν πατριαρχῶν ψῆφοι, à Patriarcharum sententia non appellatur.*

IN SE DAMNATIONIS SENTENTIAM DIXISSE] Sic infrà can. 29. huius codicis cautum est vt communione motus, si antequam audiatur ausus sit ad communionem accedere, *Ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.* Loquendi formula non tantùm ab Africanis scriptoribus, sed à iuris authoribus & plerisque etiam aliis frequenter vsurpata, *De se sententiam ferre*, &, *sua sententia damnari.* Tertullianus in Apologetico aduersus gentes: *Nonne*, inquit, *& ipsas Lycurgi leges à Lacedæmoniis emen-* Pag. 341.

emendata tantùm auctori suo doloris incusserunt, vt in secessu inedia de semetipso iudicaris. Apuleius lib. 8. metam. de adultero excæcato sibi vim afferre cogitante: *Inedia*, inquit, *statuit elidere sua sententia damnatum spiritum.* vide Forner. lib. 6. rer. quot. cap. 21.

Pag. 341. Can. 19. PERSONA CVLPABILIS AD ARGVENDVM NON ADMITTATVR NISI PROPRIAS CAVSAS ASSERERE VOLVERIT] Sic can. 129. huius Codicis: *Omnibus, quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non neganda.* Synodus Constantinopol. in Cod. Can. Eccl. Vniu. can. 169. εἰ μέν τις οἰκείαν τινὰ μέμψιν, τουτέστιν, ἰδιωτικὴν ἐπαγάγοι τῷ ἐπισκόπῳ, ὡς πλεονεκτηθεὶς, ἢ ἄλλο τι παρὰ τὸ δίκαιον παρ' αὐτοῦ πεπονθὼς, ἐπὶ τῶν τοιούτων κατηγοριῶν μὴ ἐξετάζεσθαι, μήτε πρόσωπον τοῦ κατηγόρου, μήτε τὴν θρησκείαν. χρὴ γὰρ παντὶ τρόπῳ τό τε συνειδὸς τοῦ ἐπισκόπου ἐλεύθερον εἶναι, καὶ τὸν ἀδικεῖσθαι λέγοντα, οἵας ἂν ᾖ θρησκείας, τῶν δικαίων τυγχάνειν. *Si quis propriam quidem querelam, id est priuatam intendat Episcopo, vt detrimento aliquo, vel iniuria aliqua ab ipso affectus, in eiusmodi accusationibus nec accusatoris personam nec religionem examinari. Oportet enim Episcopi conscientiam esse omnibus modis liberam, & eum, qui sibi iniuriam factam esse dicit, cuiuscunque sit religionis, ius suum consequi.*

Pag. 342. Can. 22. IN EOS QVI CATHOLICI CHRISTIANI NON SVNT] vide can. 81. huius Codicis infrà.

Pag. 342. Can. 23. VT EPISCOPI TRANS MARE NON PROFICISCANTVR] Sic can. 94. & 105. huius Codicis, *In transmarinis obrepere*, & *ad transmarina pergere*; hoc est, ad transmarinas Italiæ partes seu regiones. Et passim apud Africanos scriptores, transmarini Episcopi, transmarinæ Ecclesiæ, transmarina Concilia, & transmarina iudicia. vide infrà ad can. 28.

Ibid. FORMATAM VEL COMMENDATIONEM] Cod. MS. B. *Formatam vel commendatitias epistolas.* Græcus interpres, vim verbi secutus, formatam τυπωμένην vertit, sed ἀπολυτικὴν perperam exponit. Nec enim hic sermo de dimissoriis, sed de puris commendatitiis, quæ Græcis συστατικαὶ dicuntur, vt scitè obseruauit I. Sirmondus in notis ad Sidonium Apollinarem.

Pag. 343. Can. 24. MACHABÆORVM LIBRI II.] Hic canon Carthaginensis Concilij extat in collectione canonum Cresconij Africani Episcopi nondum edita, sed ibi Machabæorum libri non recensentur, nec in omnibus Græcis Codd. editis & MSS.

Pag. 343. Can. 25. DIACONI, PRESBYTERI, SED ET EPISCOPI AB VXORIBVS SE CONTINEANT] vide can. 3. 4. 16. & 70. huius Codicis, & can. 46. Cod. Eccl. Vniu.

VT REM ECCLES. NEMO VENDAT] vide can. 33. huius Cod. infrà.

Pag. 344. Can. 27. MANVS TANQVAM POENITENTIBVS, VEL TANQVAM FIDELIBVS LAICIS IMPONATVR] Hic & can. 57. huius Codicis, manuum impositio sumitur pro benedictione, non pro ordinatione, & apud Cyprianum lib. 3. epist. 14. *In minoribus peccatis agant peccatores pœnitentiam iusto tempore, & secundùm disciplinæ ordinem ad exomologesim veniant, & per manus impositionem Episcopi & cleri ius communicationis accipiant.* & epist. 73. ad Iubaianum. *Quod nunc quoque apud nos geritur, vt qui in Ecclesia baptizantur, per præpositos Ecclesiæ offerantur, & per nostram orationem ac manus impositionem Spiritum sanctum consequantur.* vide quæ de duplici χειροθεσίᾳ diximus in Cod. Can. Eccl. Vniu. & infrà ad can. 48 huius Cod.

VT REBAPTIZATI AD CLERICATVS GRADVM NON PROMOVEANTVR] Felix III. P. R. in synodo Romana Fl. Boëtio Cos. hoc est, A. D. 487. celebrata, cuius acta extant in Cod. Can. Eccl. Rom. & tom. II. Concil. *Communis dolor*, inquit, *& generalis est gemitus, quòd intra Africam rebaptizatos etiam Episcopos, presbyteros, diaconósque cognouimus.* & in epistolâ synodicâ ad vniuersos Episcopos: *Ne ex his vnquam, qui in qualibet ætate alibi quàm in Ecclesia Catholica aut baptizati aut rebaptizati sunt, ad Ecclesiasticam militiam prorsus permittantur accedere.* Ibid.

NON PROVOCENT AD TRANSMARINA IVDICIA] Sic *Ad transmarina legati*, infrà in Concilio Carthag. Theodosio A. & Rumorido Coss. celebrato, id est, ad Ecclesiam Romanam, seu, vt habet epistola synodica ad Bonifacium P. R. *ad Romanæ Ecclesiæ sacerdotem.* Balsamo hîc, *Transmarina omnino iudicia appellantur Romana.* & ad can. 108. huius Cod. *Eos qui ab Ecclesiis in Africa clanculùm defecerunt, & in transmarinis Ecclesiis, seu Romæ, sacrificant, deponi iubet canon.* Eo sensu Augustino *Transmarinum iudicium* dicitur, & *Transmarina Ecclesia* pro Romana, epist. 162. *Episcopum alium plebi Carthaginensi ordinabimus, cùm à tota Ecclesia isti fuerint separati: ne fortè cùm alius modò fuerit ordinatus, non ei communicetur ab Ecclesia transmarina.* Ibidem transmarinæ Ecclesiæ, & transmarini Episcopi, pro Italiæ, atque etiam Occidentis Ecclesiis & Episcopis. *An fortè*, inquit, *non debuit Romana Ecclesiæ Melchiades Episcopus cum collegis transmarinis Episcopis, illud sibi vsurpare iudicium, quod ab Afris LXX. vbi Primas Tigisitanus præsedit, fuerat terminatum.* Item, *Pergant, Donatistæ, ad fratres & collegas nostros transmarinarum Ecclesiarum Episcopos, & ibi priùs de istorum factis & contumacia conquerantur, quòd ad iudicium collegarum Afrorum malè sibi conscij venire noluerunt.* & epist. 64. *Cùm verò & per Italiam maximam partem, & in aliis omnibus aut propè omnibus transmarinis Ecclesiis.* Sic apud Possidonium in vita Augustini cap. 8. & in Col. Carthag. cognit. 1. cap. 160. & 163. & apud Optatum lib. 2. *Etenim cùm Africanos populos, & Orientales & cæteros transmarinos pax vna coniungeret.* Augustinus d. epist. 162. de Donatistis loquens: *Experti sunt cum Cæciliano permanere communionem orbis terrarum, & ad eum à transmarinis Ecclesiis communicatorias literas mitti.* Eâdem notione *transmarinum Concilium*, & *transmarina Italia partes* dicuntur can. 35. huius Codicis, & *transma-* Pag. 344. Can. 28.

rina regiones. Nouel. Theodosij tit. 21. & apud Augustinum d. epist. 162. *Erat Ecclesia* (Carthaginensis) *etiam transmarinis vicina regionibus.*

Pag. 344. AVT AD VNIVERSALE CONCILIVM] Hæc verba, quæ in cod. F. deerant ex codd. MSS. T. & B. restituimus. Hanc restitutionis rationem confirmat epistola synodica ad Cælestinum P. R. *Vnicuique concessum est si iudicio offensus fuerit cognitorum ad Concilia sua prouincia vel etiam vniuersale prouocare.* & Concilium Carthaginense A. D. CCCCXVIII. celebratum can. 120. huius Cod. *Si prouocandum putauerint, non prouocent nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates prouinciarum suarum.* Africanorum enim Conciliorum nomine, Concilia vniuersalia totius Diœceseos Africæ ibi significari dubium non est.

Ibid. SICVT ET DE EPISCOPIS SÆPE CONSTITVTVM EST] Vt videlicet à Primate & synodo prouinciæ, ad vniuersale Concilium Diœceseos prouocarent. Qua de re cùm suprà satis superque dictum sit, nunc nihil repetam. Adiiciam modò hoc canone 28. & can. 125. huius Cod. non tantùm agi de prouocationibus presbyterorum & diaconorum, vel cæterorum inferiorum clericorum, sed & de Episcoporum appellationibus, quarum etiam ex veteri iure Ecclesiæ vniuersæ, nullum extra Diœcesim vsum fuisse, præter Conciliorum œcumenicorum acta & canones, scriptores Ecclesiastici passim testantur. Refert Sozomenus lib. 3. cap. 7 Episcopos Orientales Iulio I. P. R. scripsisse, fas ei non esse quod ab ipsis actum fuerat, irritum facere. ὡς ἐγκλήματα δὲ, inquit, προσφέροντες Ἰουλίῳ τὸ κοινωνῆσαι τοῖς ἀμφὶ τὸν Ἀθανάσιον, ἐχαλέπαινον, ὡς ὑβρισμένης αὐτῶν τῆς συνόδου, καὶ τῆς ἀποφάσεως ἀναιρεθείσης. καὶ τὸ γενόμενον ὡς ἄδικον καὶ ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ἀπᾷδον, διέβαλλον. *Iulium accusabant, quòd eos qui cum Athanasio erant, ad communionem admisisses, molestéque ferebant quòd synodum ipsorum contumelia affecisset, & sententiam illius abrogasset. Quod factum quasi iniquum & ab Ecclesiastica lege dissonum arguebant.*

Pag. 345. Can. 32. ITEM PLACVIT VT EPISCOPI, &c.] Concil. Agathense can. 48. *Episcopi de rebus propriis, vel acquisitis, vel quicquid de proprio habent, haredibus suis, si voluerint relinquant. Quicquid verò de prouisione sua Ecclesiæ fuerit, siue de agris, siue de fructibus, siue de oblationibus, omnia in iure Ecclesia seruari censuimus.* Gregorius I. P. R. lib. 9. epist. 14. *Sacris canonum legibus esse noscitur definitum, vt in his qua Antistes Episcopatus tempore acquisiuerit, non alius, nisi sola succedat Ecclesia.* Capitul. Caroli Magni lib. 1. cap. 156. *Vt vnusquisque presbyteros, quas post diem consecrationis adquisierit, proprias Ecclesia relinquat.* vide can. 40. Apost. & 103. Cod. Can. Eccl. Vo. Nouel. Iustiniani Imp. 131. cap. 13. & tit. de bonis clericor. Cod. Th.

Pag. 345. Can. 33. VT PRESBYTERI NON VENDANT REM ECCLESIÆ] Can. 26. huius Codicis suprà.

Pag. 346. IGNORANTE CONCILIO VEL PRESBYTERIS SVIS] Codd. MSS. T. & B. *Inconsulto Concilio, vel cuncto presbyterio.*

Ibid. MATRICIS ECCLESIÆ] Fulgent. Ferrandus in Breuiario Canonum tit. 11. ex Concil. Septimunicensi & Macrianensi, *Vt ad eligendum Episcopum sufficiat matricis arbitrium.* & tit. 38. *Vt Episcopus matricis non vsurpet quicquid fuerit donatum Ecclesiis qua in Diœcesi constituta sunt.* Concil. Hippon. tit. 9. vid. can. 56. *Episcopus qui matricem tenuit.* & can. 123. *matrices cathedra.* Græcus interpres τὰς ἐκκλησιαστικὰς μάτρικας vertit. Sic can. 119. *Non praiudicetur matrici*, id est, vt ex Zonara interpretatur magnus Cuiacius ad tit. de præscript. lib. 2. decret. matriculæ, siue apographæ & descriptioni numeróve locorum, quæ illi Diœcesi respondent. Scholium ad hunc can. in cod. Pal. μάτρικος, ἤτοι ἀπογραφῆς. τίτλος δὲ ἡ ἀπογραφὴ λέγεται καὶ ἡ αἰτία. Tzetzes Chiliad. 12. ἐν ματρικίοις ἔγγραφον. Sic can. 86. huius Cod. *Matricula & archiuus Numidia*, Græco interpreti ματρίκιον dicitur καὶ ἀρχέτυπον & χαρτοθέσιον, vbi scilicet chartæ deponuntur, *chartarium* Hieron.

Pag. 346. CÆSARIO ET ATTICO COSS.] Cæsarij & Attici Consulatus anno III. Impp. Arcadij & Honorij adscribitur, hoc est. A. D. CCCXCVI. Quo tempore celebrata est hæc synodus, quæ Conciliorum collectoribus Carthaginensis tertia dicitur. Eius meminit author Synodici cap. 78. Θεοδοσίου καὶ Νεκταρίου μεταναστάντων πρὸς τὰ οὐράνια, τὴν μὲν τῆς βασιλείας ὁ υἱὸς Ἀρκάδιος διαδέχεται, Γρατιανοῦ δὲ ὁ ἀδελφὸς Ἀρκαδίου Ὀνώριος. ἐν οἷς χρόνοις ἐν Καρθαγένῃ συναθροίζεται, πατέρων ὀκτὼ τὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ συνόδους φέρουσα κατὰ εἰδώλων, Δονατιστῶν, καὶ ἄλλης οἱασοῦν αἱρέσεως, καὶ τῶν ἐν τόποις ἐκείνοις ἀτόπων σφαλμάτων, τὰς διορθώσεις ποιούμενα. ἧς ἡγεῖτο Αὐρήλιος ὁ Καρθαγένης ἐπίσκοπος, καὶ κανόνας ἱεροὺς ἐκθεμένη καὶ θείους, ἕως καιρῶν τοῦ μικροῦ Θεοδοσίου διήρκεσεν. *Theodosio igitur & Nectario ad cælestia translatis, in illius quidem imperium filius Arcadius successit, vt in Gratiani Honorius, Arcadij frater. Quo tempore Carthagine synodus congregata fuit Patrum CXXVII. conuentum præ se ferens, qua contra idololatras, Donatistas, & aliam quamcumque heresim, & alia illorum locorum errata, acta instituit: cui profuit Aurelius Carthaginensis Episcopus. Canones sacri & diuini, quos illa edidit ad Theodosij vsque minoris tempora obtinuerunt.*

Pag. 347. LITERÆ FRATRVM NOSTRORVM BYZACENORVM, SED ET BREVIARIVM, QVOD EIDEM EPISTOLÆ ADIVNXERVNT] Hæc Concilij Byzaceni synodica epistola extat tom. 1. Concil. cuius exemplar ad pleniorem elucidationem hîc describendum putauimus. *Dilectissimis fratribus & Coëpiscopis diuersarum prouinciarum, Numidia, Mauritania vtriusque, Tripolis, & prouincia Proconsularis, Aurelius, Muzonius & cateri Episcopi. Ecclesiastica vtilitatis causa, dum in Carthaginense vrbe conueniremus in vnum à plerisque suggestum est, ea qua in Concilio Hipponensi iamdudum maturata sunt, & legitimè ad corrigendam disciplinam salubriter gesta & statuta noscuntur, effrenata temeritate quosdam minimè custodire. Ad huiusmodi verò excusandos excessus, illud ab aliquibus pretendi, quòd ea, qua iamdudum legibus statuta sunt ignorantes pretermiserint. Ob quam rem hac communi Concilio per vniuersam prouinciam Byzacenam, in notitiam cunctis deducenda censuimus,*

vt in his, quisquis de catero temerator extiterit, sciat se status sui operatum fuisse iacturam. Breuem verò statutorum (in quo omnia videntur esse complexa, & quadam diligentiùs custodita) huic epistola subdi fecimus, vt compendio, qua decreta sunt, recensentes, solicitiùs obseruare curemus. Optamus vos fratres, in Deo semper bene valere, & nostri memores esse. & manu senis Muzonij: Optamus vos fratres, beatos semper in Deo gaudere, & nostri memores. Huic epistolæ subiungitur Breuiarium Concilij Hipponensis, quod superfluum esset hîc describere.

Pag. 347. Can. 34. VT DIES SANCTÆ PASCHÆ TEMPORE CONCILII INNOTESCAT] Can. 51. & 73. huius Codicis infrà.

Pag. 348. Can. 35. FILIOS A SVA POTESTATE PER EMANCIPATIONEM EXIRE] Iustinianus Imp. lib. 1. Instit. tit. 12. quib. mod. ius patr. pot. solu. *Emancipatione desinunt liberi in potestate parentum esse.* De cuius antiquis solemnibus vide Gaium Instit. tit. 6. quib. mod filij exeunt de potest. pat. Vlpianum lib. singul. regul. tit. qui in potest. mancipiove sunt, & Theophilum Græcum paraphrastem lib. 1. Instit.

Ibid. ἐμαγκιπατίων] Glos. Basilic. ἐμμαγκιπατίων. ἐξάδιξωσις.

Pag. 348. Can. 37. PANIS ET VINVM AQVA MIXTVM] Iustinus Martyr Apolog. 2. pro Christianis ad Anton. Imp. προσφέρεται τῷ προεστῶτι τῶν ἀδελφῶν ἄρτος, καὶ ποτήριον ὕδατος καὶ κράματος. *Ei qui prapositus est fratribus, panis offertur, & poculum aqua & vino temperatum.* & paulò pòst, εὐχαριστήσαντος δὲ τοῦ προεστῶτος, καὶ ἐπευφημήσαντος παντὸς τοῦ λαοῦ, οἱ καλούμενοι παρ' ἡμῖν διάκονοι, διδόασιν ἑκάστῳ τῶν παρόντων μεταλαβεῖν ἀπὸ τοῦ εὐχαριστηθέντος ἄρτου καὶ οἴνου, καὶ ὕδατος, καὶ τοῖς οὐ παροῦσιν ἀποφέρουσι. καὶ ἡ τροφὴ αὕτη καλεῖται παρ' ἡμῖν εὐχαριστία. *Posteaquam is qui praest, gratias egit, & populus omnis benedixit, y qui apud nos diaconi dicuntur, dant vnicuique eorum qui adsunt, percipiendum panem, vinum & aquam qua cum gratiarum actione consecrata sunt, & ad eos qui absunt, perferunt; atque cibus hic apud nos Eucharistia nominatur.*

Pag. 349. Can. 39. VT PRINCEPS SACERDOTVM NON APPELLETVR EPISCOPVS] In Breuiario Conc. Hippon. c. 27. & apud Fulgentium Ferrandum cap. 82. sic legitur, *Vt prima sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum.* Græcus interpres vertit περὶ τοῦ τὸν πρώτης ἐπίσκοπον μὴ προσαγορεύεσθαι ἔξαρχον τῶν ἱερέων. Olim Episcopi in Africa, principes sacerdotum & summi sacerdotes vocabantur. Optatus Mileuitanus lib. 1. contra Parmen. *Quid commemorem laïcos qui tunc in Ecclesia nulla fuerant dignitate suffulti? Quid ministros plurimos? Quid diaconos in tertio? Quid presbyteros in secundo sacerdotio constitutos? Ipsi apices & principes omnium Episcopi,* &c. Tertullianus lib. de baptismo: *Dandi quidem baptismi ius habet summus sacerdos, qui est Episcopus.* Augustinus lib. quæst. ex vtroque testam. mix. q. 100. *Quid est Episcopus, nisi primus presbyter, hoc est summus sacerdos.* Quia verò ad fouendam suam ambitionem eas appellationes quidam trahebant, & superbum aliquid ac πομπῶδες ex voces significabant, ab Africanis damnatæ sunt, illáque principis sacerdotum & summi sacerdotis appellatio, antea communis omnibus Episcopis & Metropolitanis, immutata est & omnino sublata, atque in eius locum primæ sedis Episcopi seu Primatis appellatio substituta, quo nomine passim in Conciliis Africanis Metropolitani significantur. Ἔξαρχον autem vox in actis Conciliorum sæpius & vulgò vsurpata est. Concil. Antioch. II. inter acta Concilij Calchedonensis act. 14. πάλιν ὑπὸ τοῦ τῆς ἐξάρχου τῆς ἀνατολικῆς διοικήσεως κληθεὶς, καὶ τῆς ἀθροισθείσης ἁγίας συνόδου. *Rursus ab Exarcho Orientalis Diœceseos euocatus, & à congregato sancto Concilio.* Et ipsa synodus Calchedonensis in Cod. Can. Eccl. Vniu. can. 187. καταλαμβανέτω τὸν ἔξαρχον τῆς διοικήσεως, *Petat Exarchum Diœceseos.* & can. 195. παρὰ τῷ ἐξάρχῳ τῆς διοικήσεως δικαζέσθω. *Apud Exarchum Diœceseos iudicetur.* Zonaras ad hunc canonem, τινὲς μὲν, inquit, τοὺς ἐξάρχους τῶν διοικήσεων τοὺς πατριάρχας εἶναί φασιν, ἄλλοι δὲ τοὺς μητροπολίτας. *Quidam dicunt Exarchos diœceseon esse Patriarchas. alij verò Metropolitanos.* Et Balsamo, *Exarchus est, vt mihi videtur, non vniuscuiusque prouinciæ Metropolitanus, sed Metropolitanus Diœceseos.* Iustinianus Imp. mentem Concilij Calchedonensis exprimit l. διατάξει 19. C. de Episc. aud. & Nouel. 6. 7. & 123. vbi quos ipsa synodus ἐξάρχους vocat, πατριάρχας διοικήσεων exponit. Et Socrates lib. 5. Hist. Eccl. cap. 8. Diœceses πατριαρχίας nominat, iisque πατριάρχας constitutos fuisse tradit. Hoc etiam verbo, quod Patriarchis Diœceseon proprium erat, nonnumquam Metropolitani designantur, vt in Concilio Sardicensi can. 6. ἐπίσκοπον ὑπομιμνήσκεσθαι διὰ γραμμάτων τοῦ ἐξάρχου τῆς ἐπαρχίας, λέγω δὲ τοῦ ἐπισκόπου τῆς μητροπόλεως. *Episcopum admoneri per literas Exarchi prouinciæ, nempe Episcopi Metropolitani.* & apud Euagrium Histor. Eccles. lib. 4. cap. 11. ὑποτίθεται, inquit, τοὺς ἑκάστης διοικήσεως πατριάρχας ἀλλήλοις συμβαίνειν, τοὺς δὲ τῶν πόλεων ἐπισκόπους τοῖς ἰδίοις ἐξάρχοις ἕπεσθαι. *Statuit vt Patriarcha cuiusque Diœceseos vna mente consentirent: singularum verò ciuitatum Episcopi suis parerent Exarchis*, id est, Metropolitanis. & in actis Concilij Constantinopolitani, œcumenici VIII. Tyri Metropolitanus ἔξαρχος appellatur act. 1. ὅρος Θωμᾶ μητροπολίτου Τύρου πρωτοθρόνου καὶ ἐξάρχου. *Definitio Thomæ Metropolitæ Tyri Primatis & Exarchi.* Id verò more antiquo receptum erat, vt quandiu Diœcesis Orientis suo Patriarcha Antiocheno carebat, tandiu Tyrensis Metropolitanus πρωτόθρονος appellaretur, vt ex Wielhmo Tyrio obseruauit Ph. Bertetius antiquitatis Ecclesiasticæ peritissimus Pithanῶν Diatriba 2. Atque tunc diem suum obiisse Antiochenum Patriarcham synodi illius actio 2. testatur. ὁ Τύρου Θωμᾶς, ὁ τὸν τόπον ἐπέχων τοῦ θρόνου Ἀντιοχείας διὰ τὸ χηρεύειν τὴν αὐτήν. ἀνεγνώσθη. *Thomas Metropolita locum tenens sedis Antiochenæ, eo quòd illa sedes tunc vacaret.* Codinus in Notitia Metropoleon quæ Patriarchæ Constantinopolitano, sub Andronico Palæologo parebant, duos Metropolitanorum ordines facit, quorum prior honoratior

erat, & ἔξαρχοι καὶ ὑπέρτιμοι dicebantur: alter non ita, & ὑπέρτιμοι tantùm. περὶ τάξεως τῶν θρόνων τῶν μητροπολιτῶν, τίνες αὐτῶν λέγονται ἔξαρχοι καὶ ὑπέρτιμοι, τίνες ὑπέρτιμοι μόνον. *De ordine sedium Metropolitanorum, quinam dicantur Exarchi & honoratissimi, quinam solùm honoratissimi.* Et post subinoctam illorum enumerationem, μέχρι τούτων οἱ ἔχοντες τὰς ἐξαρχίας· οἱ δὲ λοιποὶ πάντες μητροπολῖται ὑπέρτιμοι μόνον γράφονται, καὶ οὐκ ἔξαρχοι. *Hactenus qui Exarchias habent: reliqui verò omnes Metropolitani honoratissimi tantùm inscribuntur, & non Exarchi.* In eadem notitia Metropolitanus Cæsareæ Cappadociæ, quæ Metropolis erat Diœceseωs Ponti, dicitur ὑπέρτιμος τῶν ὑπερτίμων καὶ ἔξαρχος πάσης Πόντου (sic scribo, non vt in vulgatis ἀνατολῆς.) & Metropolitanus Ephesi Diœceseωs Asianæ Metropolis, ὑπέρτιμος καὶ ἔξαρχος πάσης Ἀσίας. Photius in libello de septem synodis œcumenicis coryphæos è Patribus Constantinopolitanis ἐξάρχους vocat.

Pag. 349. Can. 39. AVT ALIQVID HVIVSMODI] Cyprianus lib. 3. de baptismo cap. 3. *Neque quisquam nostrûm Episcopum se Episcoporum constituit.*

Pag. 349. Can. 40. BIBENDI CAVSA TABERNAS NON INGREDIANTVR] Id olim Iulianus Imp. in ethnicismo sacrificulis prohibuit in epistola ad Arsacium Galatiæ sacerdotem apud Sozomenum lib. 5. cap. 15. παραίνεσον ἱερέα μήτε θεάτρῳ παραβάλλειν, μήτε ἐν καπηλείῳ πίνειν. *Sacerdotem hortare ne accedat ad spectacula, neve in taberna bibat.*

Pag. 349. Can. 41. SACRAMENTA NON NISI A IEIVNIS CELEBRENTVR] Id olim Chrysostomo obiectum, quòd ad communionem non ieiunos recepisset, ipsemet tradit ad Cyriacum Episcopum scribens: *Multa quidem aduersum me confinxerunt & dixerunt, quod ad communionem non ieiunos receperim. Et si quidem hoc feci, expungatur nomen meum ex albo Episcoporum, & non scribatur in libro orthodoxæ fidei. Quoniam ecce si tale quid admisi, abiiciat me etiam Christus à regno suo. Sin autem pergunt hoc mihi obiicere & contendere, deponant & Paulum, qui postquam cœnauit, totam domum baptizauit: deponant & Christum ipsum, qui postquam cœnatum est, Apostolis communionem dedit.*

Pag. 349. Can. 41. DEFVNCTORVM SIVE EPISCOPORVM SIVE CÆTERORVM COMMENDATIO] Augustinus de verb. Apost. serm. 32. vel 34. *Hoc à Patribus traditum vniuersa obseruat Ecclesia, vt pro eis qui in corporis & sanguinis Christi communione defuncti sunt, cùm ad ipsum sacrificium suo loco commemorantur, oretur.* & statim, *Cùm verò eorum commendandorum causa opera misericordiæ celebrantur,* &c.

Pag. 350. Can. 47. VT CONSVLAMVS SIRICIVM ET SIMPLICIANVM] Sic Galliarum Episcopi, in causa communicationis Felicis ab Ithacianæ factionis consortibus Episcopis ordinati, Ecclesiæ Romanæ & Mediolanensis Episcopos consuluerunt; quorum literæ in Concilio Taurinatensi recitatæ sunt, vt testatur eiusdem synodi canon 5. *Illud decreuit sancta synodus vt (quoniam legatos Episcopi Galliarum, qui Felici non communicant, destinârunt) si quis ab eius communione se voluerit sequestrare, in nostræ sanctæ pacis consortium suscipiatur, iuxta literas venerabilis memoriæ Ambrosij Episcopi, vel Romanæ Ecclesiæ sacerdotis, dudum latas, quæ in Concilio, legatis præsentibus, recitata sunt.* Et Hispaniarum Episcopi, in causa Priscillianistarum, profitentur se non communicaturos lapsis pœnitentibus ad Ecclesias suas reuocatis, nisi id rescriberet Episcopus Romanus & Simplicianus Mediolanensis. Concil. Tolet. I. *Expectantes pari exemplo quid Papa, qui nunc est, quid sanctus Simplicianus Mediolanensis Episcopus, reliquique Ecclesiarum rescribant sacerdotes.*

VERVM ET DE SACRIFICIIS INHIBENDIS POST PRANDIVM] vide can. 41. suprà. Pag. 351.

IN CAPVENSI PLENARIA SYNODO] Capuensis synodi meminit Ambrosius epist. 78. & author epistolæ 79. ad Theophilum & Anysium, quæ Ambrosij non est, sed vt opinor, Siricij P. R. sub quo celebrata est circa annum CCCXXCIX. Pag. 351. Can. 48.

NON LICEAT FIERI REBAPTIZATIONES, REORDINATIONES] Optatus Mileuit. lib. 1. *In Donatum*, inquit, *sunt hæ sententiæ latæ: quòd confessus sit se rebaptizasse, & Episcopis lapsis manum imposuisse, quod ab Ecclesia alienum est.* Hîc impositio manuum pro χειροτονίᾳ sumitur, quæ ad ordinationem Episcoporum pertinebat, quam non magis quàm baptismum repeti & iterari debere veteres indicarunt. Sic apud eundem Optatum ibidem: *Exeat huc quasi imponatur illi manus in Episcopatu.* Et apud Augustinum lib. 3. de baptis. contra Donatist. cap. 16. *Manuum*, inquit, *impositio non sicuti baptismus repeti non potest.* Duplex olim fuit χειροθεσία seu impositio manuum. Imponebantur manus baptizatis, & lapsis pœnitentibus, ἐπ' εὐλογίας, Episcopis verò ἐπὶ χειροτονίας. Id verò quia latiùs exposui in Cod. Can. Eccl. Vniu. eò lectorem nunc remittam. vide can. 27. & 57. huius Cod. Ibid.

TRANSLATIONES EPISCOPORVM] Concil. Nicæn. can. 15. ἔδοξε περιαιρεθῆναι πάντως τὴν συνήθειαν τὴν παρὰ τὸν κανόνα εὑρεθεῖσαν ἔν τισι μέρεσιν, ὥστε, ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν μὴ μεταβαίνειν μήτε ἐπίσκοπον, μήτε πρεσβύτερον, μήτε διάκονον. *Placuit consuetudinem omnimodis amputari, quæ præter regulam in quibusdam partibus videtur admissa; ita vt de ciuitate ad ciuitatem non Episcopus, non presbyter, non diaconus transferatur.* Adde can. 10. Concil. Antioch. & Concil Calched. can. 5. & 10. Iulius I. P. R. in epistola ad Eusebianos; quæ apud Athanas. extat Apol. 2. εἰ οὖν ἀληθῶς ἴσην καὶ τὴν αὐτὴν ἡγεῖσθε τιμὴν τῶν ἐπισκόπων, καὶ μὴ ἐκ τοῦ μεγέθους τῶν πόλεων κρίνετε τοὺς ἐπισκόπους, ἔδει τὸν πεπιστευμένον μικρὰν, μένειν ἐν τῇ πιστευθείσῃ, καὶ μὴ ἀδοξεῖν μὲν τὸ πεπιστευμένον, μεταβαίνειν δὲ εἰς τὴν μὴ ἐγχειρισθεῖσαν, ἵνα τῆς μὲν παρὰ Θεοῦ δοθείσης καταφρονῇ, τὴν δὲ τῶν ἀνθρώπων κενοδοξίαν ἀγαπήσῃ. *Si igitur verè parem tum* Pag. 351. Can. 48.

démque honorem in omnibus Episcopis consetis esse, neque ex magnitudine ciuitatum de Episcopis iudicatis, oportuit eum, cui concredita est parua ciuitas, in ea qua credita est permanere, & nequaquam reiecta concredita, ad eam qua concredita non est, transuolare: ne eam quæ à Deo data est, aspernari, illam verò quæ hominum ambitu concessa est, magni facere videatur. Concil. Sardic. can. 1. *Ne cui liceat Episcopo, de ciuitate sua ad aliam transire ciuitatem. manifesta est enim causa, qua hoc facere tentat: cùm nullus in hac re inuentus sit Episcopus, qui de maiore ciuitate ad minorem transiret, vnde apparet, auaritia ardore eos inflammari, & ambitioni seruire, & vt dominationem agant.* Damasus P.R. in confessione fidei ad Paulinum Episcopum Thessalonicensem apud Theodoretum lib. 5. cap. 11. τοὺς δὲ ἀπὸ ἐκκλησιῶν εἰς ἑτέρας ἐκκλησίας μεταβάντας, ἄχρι τοσούτου ἀπὸ τῆς ἡμετέρας κοινωνίας ἀλλοτρίους ἔχομεν, ἄχρις ἂν πρὸς αὐτὰς ἐπανέλθωσι. εἰ δέ τις ἄλλου ἀπὸ τόπου εἰς τόπον μεταβάντος, ἐν τῷ τόπῳ τοῦ ζῶντος ἐχειροτονήθη, ἄχρι τοσούτου σχολάσει ἀπὸ τοῦ ἱερατικοῦ ἀξιώματος ὁ τὴν ἰδίαν πόλιν καταλείψας, ἄχρις οὗ ὁ διαδεξάμενος αὐτὸν ἀναπαύσηται ἐν κυρίῳ. *Eos autem, qui ab Ecclesiis, in quibus vixerunt, ad alias se transtulerint, vsque eò sint à nostra communione alieni, quoad ipsas ad vrbes redierint, in quibus erant primùm ad aliquem honoris Ecclesiastici gradum elati. Quod si quis in alterius locum, qui sedem mutauit, cooptatus sit, tantisper à dignitate sacerdotali vacare illum qui ciuitatem propriam deseruerit, dum qui ei successerit obdormierit in Domino.* Refert tamen Socrates lib. 7. Hist. Eccl. cap. 25. apud veteres indifferens fuisse quoties Ecclesiæ vsus & necessitas poscebat, Episcopos ab aliis ad alias ciuitates transferre. [illegible], inquit, [illegible] ἐκ πόλεως εἰς πόλιν μετάγειν ἐπισκόπους, ὁπότε χρεία ἐκάλει. vid. can. Apost. 14. & ibi Zonaram.

Pag. 353. Can. 52. VICINÆ BARBARICO] *Barbari* passim in Impp. constitut. vocantur, quicunque Romano Imperio non parebant. Sic l. 26. C. de Episc. & cler. l. 6. §. vlt. D. de bon. damn. l. 2. C. quæ res vendi non pos. & *Barbara gentes* can. 49. huius Cod. Inde *Barbaricum* & *Barbaria*, pro solo barbarorum. Eutropius lib. 7. *Albis in barbarico longè vltra Rhenum est.* & lib. 9. de Deciis, *Cùm biennio ipse & filius eius imperassent, vterque in barbarico interfecti sunt.* Eâ notione Barbaricum sumitur in l. 1. C. quæ res export. non deb. Barbarum solum l. vlt. C. de Eunuch. *Romanæ gentis homines siue in Barbaro, siue in Romano solo Eunuchos factos*, &c. Et Barbariæ vox apud Augustinum epist. 178. Paulinum epist. 26. ad Victricium Rothomagensem Episcopum: *Vbi quondam deserta syluarum ac littorum pariter in tota aduena Barbaria.* & apud Lampridium, *Rura vicina Barbariæ.*

Pag. 354. [illegible]] Adde ex Codice MS. Zonaræ Bibliothecæ Regiæ, [illegible] Cod. Palat. [illegible] &c.

CLERICVM ALIENVM NVLLVS SIBI PRÆRIPIAT EPISCOPVS PRÆTER EIVS ARBITRIVM, CVIVS FVERIT CLERICVS] Excipe Constantinopolitanum & Carthaginensem, ἤτοι γὰρ μόνοι δύνανται, vt ait Balsamo ad can. 17. Concilij VI. ἀλλοτρίους κληρικοὺς δέχεσθαι παρὰ γνώμην τῶν χειροτονησάντων αὐτούς. *Ij enim possunt alienos clericos suscipere præter voluntatem eorum qui ipsos ordinarunt.* & ad Nomoc. Photij, quem breui publico dabimus, tit. 1. cap. 26. ἐκδέδοται τῷ Κωνσταντινουπόλεως πατριάρχῃ, καὶ μόνῳ ἐπαρχίας ἑτέρας δέχεσθαι κληρικοὺς δίχα γνώμης τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν. ἔχει δὲ τοῦτο προνόμιον καὶ ὁ Καρθαγένης ἐπίσκοπος, ἀπὸ ἑτέρων ἐκκλησιῶν δέχεσθαι κληρικοὺς, καὶ τῷ ἰδίῳ κλήρῳ ἐγκαταλέγειν, ἢ καὶ ἐπισκόπους ποιεῖν. *Datum est Constantinopolitano Patriarchæ, clericos ex aliena prouincia suscipere, etiam sine sententia Episcopi eorum. Habet autem hoc priuilegium etiam Carthaginensis Episcopus ex aliis Ecclesiis clericos suscipere, suóque clero accensere, aut etiam Episcopos efficere.* Pag. 355. Can. 54.

ÆTATE PATER] Græcus interpres, ὁ κατὰ καιρὸν πατήρ. καιρὸς est ἡλικία. Hesychius ita interpretatur, καιρὸς, χρόνος, ἡλικία. Pag. 356. Can. 54.

FVIT HÆC LICENTIA HVIC SEDI, VT VNDE VELLET, PRO DESIDERIO CVIVSQVE ECCLESIÆ, ORDINARE EPISCOPVM] Leo IX. P.R. epistol. 3. ad Thomam Episcopum Africanum, pristina iura Carthaginensis Episcopi explicat his verbis. *Noueris ergo proculdubio quia totius Africæ maximus Metropolitanus est Carthaginensis Episcopus: nec quicunque sit ille Gummitanus Episcopus, aliquam licentiam consecrandi Episcopos vel deponendi, seu prouinciale Concilium conuocandi habet sine consensu Carthaginensis Archiepiscopi, cuiuslibet dignitatis aut potestatis sit, exceptis his, quæ ad propriam parochiam pertinent: cætera autem, sicut & alij Africani Episcopi, consilio Carthaginensis Archiepiscopi aget.* & epist. 4. *Vnde & Episcopos consecrandi principale & antiquum ius retinet, sicut ex verbis Aurelij in Concilio Carthaginensi capitulo 39.* (legendum 49.) *potest intelligi, cùm dicit: In Ecclesia, ad quam dignata est vestra sanctitas conuenire, crebrò ac pene per dies Dominicam Episcopos ordinandos habemus*, &c. In ordinationibus Episcoporum paria fuerunt τὰ πρεσβεῖα Carthaginensis Episcopi, atque Alexandrini, cùm petentibus daret, quos vellet, & vnde vellet Episcopos. Nulla enim electio Episcoporum sine decreto Alexandrini Episcopi in prouinciis Diœceseos Ægypti fiebat. Epistola synodica Concilij Nicæni I. apud Theodoretum lib. 1. Hist. Eccl. cap. 9. εἰ δέ τινας συμβαίη ἀναπαύσασθαι τῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τηνικαῦτα προσαναβαίνειν εἰς τὴν τιμὴν τοῦ τετελευτηκότος τοὺς ἄρτι προσληφθέντας, μόνον εἰ ἄξιοι φαίνοιντο, καὶ ὁ λαὸς αἱροῖτο, συνεπιψηφίζοντος αὐτῷ καὶ ἐπισφραγίζοντος τοῦ τῆς Ἀλεξανδρείας ἐπισκόπου. *Si quis fortè eorum, qui Ecclesiæ funguntur muneribus, diem suum obierit, tum illi qui nuper in Ecclesiam ascciti sunt, in locum demortui succedant, si modò & mereri videbuntur, & populus elegerit: sic tamen vt suffragium accedat & confirmatio Episcopi Ecclesiæ Catholicæ Alexandri-*

na. Synesius epist. 97. ad Theophilum Alexandrinum Episcopum de Palæbiscæ quodam Episcopo, τοῦτον οὖν, inquit, ὅτι καὶ μόνος ἀποδέδειχθαι Παλαιβίσκας ἐπίσκοπον, ἀλλ' εἰ δὴ οὕτως ἀνόμως, ἀθέσμως μὲν οὖν, ὅσα γε τῶν γερόντων ἠκούσαμεν, ὃ μήτε ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατέστη, μήτε παρὰ τριῶν ἐνταῦθα, καὶ εἰ τὸ σύνθημα τῆς χειροτονίας ἐκεῖθεν ἐδόθη. *Ille vnus & solus appellatus est Palæbiscæ Episcopus. Sed nec vt fas est declaratus fuit, immo verò contra fas, quantum quidem à senibus audiuimus, si nec Alexandriæ constitutus est, nec à tribus Episcopis hîc, etiamsi electionis tessera illinc data est*. Et epist. 76. Antonium quendam ab Olbiatis Episcopum electum ab eodem Theophilo confirmari petit, ἐπὶ τοῦτον ἡ πάνδημος ψῆφος ἀνέχθη. ἑνὸς οὖν ἐστι δεῖ, τοῦ κυριωτάτου μὲν τοι, τῆς ἱερᾶς σου χειρός. *In eum vniuersa populi suffragia delata sunt. Vno igitur adhuc opus est, qui tamen præcipuus est, scilicet sacra tua manu*. Sed de his pluribus, Deo dante, in nostra Geographia sacro-politica.

Pag. 357. Can. 56. VT DIOECESES NON MEREANTVR EPISCOPOS ACCIPERE, &c.] Diœcesis in Notitia Imperij & passim in Impp. constit. accipitur pro administratione multarum simul prouinciarum, quæ in vnum coactæ per Præfectos Prætorio, & eorum Vicarios regebantur. l.14. C. de fund. patrim. *Omnes qui in quacunque Diœcesi, aut quâcunque prouincia vel ciuitate*. & l. 9. de legat. & decret. legat. C. Th. *Siue integra Diœcesis in commune consuluerit, siue singulæ inter se voluerint prouinciæ conuenire*. Sic etiam in actis Concil Constantinopol. I. can. 2. & in actis Concilij Ephesini, ἐπίσκοποι ἐκ διαφόρων διοικήσεων καὶ ἐπαρχιῶν συναχθέντες. *Episcopi ex diuersis Diœcesibus ac prouinciis congregati*. & can. 8. eiusdem synodi, τὸ δ' αὐτὸ καὶ ἐπὶ τῶν ἄλλων διοικήσεων καὶ τῶν ἁπανταχοῦ ἐπαρχιῶν παραφυλαχθήσεται. *Istud autem & in aliis Diœcesibus, & quæ sunt vbique prouinciis seruabitur*. & in Calchedonensi can. 9. & 17. & ibi Balsamo, διοίκησίς ἐστιν ἡ πολλὰς ἐπαρχίας ἔχουσα ἐν ἑαυτῇ. *Diœcesis est, quæ multas sub se habet prouincias*. Innocentius I. P. R. in epistola ad Alexandrum Antiochenum Episcopum, quæ inter illius decreta extat in Codice Canonum Eccles. Rom. cap. 45. *Reuoluentes authoritatem Nicænæ synodi, quæ censuit de Antiochena Ecclesia cunctis fidelibus, ne dixerim sacerdotibus, esse necessarium custodire, quæ super Diœcesim suam prædictam Ecclesiam non super aliquam prouinciam recognoscimus constitutam*. l. 34. C. de Episc. aud. τῆς Ἀφρικῆς διοικήσεως. Africanæ etiam Diœceseus meminit Iustinianus Nouel. de Africana Ecclesia ad A. Solomonem PP. Africæ, & l. vnic. §. 5. & 7. C. de offic. Præf. Præt. Afr & de omni eiusd. Diœceseus statu, & Wielhmus Tyrius lib. 13. bel. sac. cap. 2. Hincmarus Episcopis Rhemensis Diœcesis cap. 4. *Sancta Romana Ecclesia, plures Metropolitanos in speciali sua Diœcesi habet. Similiter & Alexandrina Ecclesia in sua Diœcesi. Sed & Antiochena sedes nonnullos Metropolitanos in sua Diœcesi habet*. Interdum tamen Diœcesis vox pro prouincia vsurpata est, vt apud Hincmarum epist. 5. *Dilectis fratribus & venerabilibus Episcopis Rhemorum Diœceseos*. & epist. ad Nicolaum P. R. *Non solùm Diœcesis, verùm etiam parochia mea inter duo regna sub duobus regibus habetur diuisa*. Nonnumquam etiam eâ notione, quâ hodie sumitur, pro Episcopatu seu territorio Episcopi, vt apud Sidonium Apollinarem lib. 7. epist. 6. *Ita populos excessu Pontificum orbatos, tristis intercisæ fidei desperatio premit, nulla in desolatis cura Diœcesibus, parochiisque*. & passim in Collat. Carthag. cap. 65. 117. & 125. Interdum & pro parochiis, quæ multæ in Diœcesi, vt hîc, & can. 53. huius Cod. suprà. Vide I. Sirmondum in not. ad Sidon. & Io. Filesac. lib. de parœciarum origine.

Διαχέτω] Glos. Basil. διαχέτω, δόγμα ἡ ψῆφος, ψήφισμα, ἀπόφασις βασιλική. Pag. 358.

VT PRO CONFVGIENTIBVS AD ECCLESIAM LEGEM DE GLORIOSISS. PRINCIPIBVS, &c.] Huc spectat Honorij Imp. rescriptum ad Sapidianum vicarium Africæ pro Ecclesia Africana, l. 34. C. Th. de Episc. & cler. *Si Ecclesiæ venerabilis priuilegia cuiusquam fuerint vel temeritate violata, vel dissimulatione neglecta; commissum quinque librarum auri (sicut etiam priùs constitutum est) condemnatione plectatur. Si quid igitur contra Ecclesias vel clericos per obreptionem, vel ab hereticis, vel ab huiuscemodi hominibus fuerit contra leges impetratum; huius sanctionis auctoritate vacuamus*. Dat. VII. Kal. Iul. Brixiæ Theodoro V. C. consule. Pag. 358.

Ἐν ταύτῃ συνόδῳ πρεσβεῖα ἀποστέλλονται] Hæc inscriptio non extat apud Zonaram in cod. MS. Biblioth. Regiæ. Pag. 358.

VENERIO SACERDOTI MEDIOLANENSI] Venerij illius Mediolanensis Episcopi meminit Anastasius P. R. in epistola ad Ioannem Hierosolymorum Episcopum: *Nosce*, inquit, *qualem epistolam ad fratrem & Coëpiscopum nostrum Venerium diligentiori cura perscriptam paruitas nostra transmiserit*. Paulinus in vita Ambrosij, & Hieronymus Apolog. 2. contra Ruffinum. Pag. 359.

SVPERIORI CONCILIO] Carthaginensi scilicet, Cæsario & Attico Coss. celebrato, hoc est A. D. CCCCCVII. vbi legatio destinata est ad Siricium & Simplicianum de paruulis qui apud Donatistas baptizati sunt. vide can. 47. huius Codicis suprà. Pag. 359. Can. 57.

ORDINE ANTIQVO PER MANVS IMPOSITIONEM RECEPTI] Eusebius lib. 7. Hist. Eccles. cap. 2. Pag. 360.

ITERARI NON LICEAT, QVOD SEMEL DARI OPORTET] Optatus Mileuit. lib. 1. *Non debet iterari, quod semel iussum est fieri*. & lib. 5. *Iam lotum non reuocamus ad fontem. Absit vt iteremus quod semel est: aut duplicemus quod vnum est*. Extat tit. Cod. *Ne sanctum baptisma iteretur*. Pag. 360.

TEMPLA QVÆ IN AGRIS CONSTITVTA NVLLO ORNAMENTO SVNT IVBEANTVR DESTRVI] Huc spectat rescriptum Arcadij Imp. ad Eutychianum PP. l. 16. de paganis C. Th. *Si qua in agris templa sunt, sine turba ac tumultu diruantur. His enim deiectis atque sublatis, omnis superstitionis materia consumetur*. Augusti- Pag. 361. Can. 58.

nus de ciuit. Dei lib. 18. cap. vlt. *In ciuitate notissima & eminentissima Carthagine Africa, Gaudentius & Ionius Comites Imp. Honorij XIV. Kal. Aprilis, falsorum deorum templa euerterunt, & simulacra fregerunt.* Cùm verò populus conferto agmine impetum faceret in celsa & augusta quaque templorum ædificia, non sine vrbium immensa deformitate, ab eorum demolitione vetiti sunt Christiani. Qua de re extat eiusdem Honorij rescriptum ad Macrobium PP. Hispaniarum, & Proclianum Vicarium quinque prouinciarum, l. 3. C. de paganis. *Sicut sacrificia prohibemus, ita volumus publicorum operum ornamenta seruari.* & ad Apollodorum Proconsulem Africæ, l. 18. eod. tit C. Th. *Ædes, inlicitis rebus vacuas nostrarum beneficio sanctionum, ne quis conetur euertere. Decernimus enim, vt ædificiorum quidem sit integer status.*

Pag. 361. Can. 59 CAVSAM IVRE APOSTOLICO AGERE] Eadem loquendi formula in Collat. Carthag cognit. 3. cap 190. *Iure publico agere.*

Pag. 362. Can. 61. MAXIME QVIA IN HIS EXERCENDIS] Hæc, & quæ sequuntur vsque ad finem canonis omisit Græcus interpres.

Pag. 363. Can. 64. DE MANVMISSIONIBVS IN ECCLESIA DICENDIS] Can. 82. huius codicis, *De manumissionibus in Ecclesia celebrandis.* Vt olim in templo Feroniæ deæ serui manumittebantur, ita postea, ex Constantini Imp. constitutione, in Ecclesia cum libertate ciuitatem Romanam consequuti sunt. Sozomenus lib. 1. Hist. Eccles. cap. 9. de Constantino loquens, *ὡς κτῆσι δ' ἀμείνονος ψηφισάμενος πάντας τοὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἠλευθερωμένους ὑπὸ μαρτύσι τοῖς ἱερεῦσι πολιτείας Ῥωμαϊκῆς τυγχάνειν*, hoc est, Epiphanio scholastico interprete apud Cassiodorum lib. 1. Hist. trip. cap. 9. *Circa dationem melioris libertatis, quam ciuitatem Romanam vocant, tres posuit leges, decernens omnes in Ecclesia manumissos sub testimonio sacerdotum ciuitate Romana frui.* & Nicephorus lib. 7. Histor. Eccl, cap. 16. *Libertatem quoque Ecclesia lege lata concessit, & vt libertate sacerdotibus testibus donati, ciuium Romanorum numero adscriberentur.* Constantini hac de re leges duæ modò extant tit. Cod de iis qui in Eccles. manumit. Prima ad Protogenem Sardicensem Episcopum his verbis: *Iamdudum placuit, vt in Ecclesia Catholica libertatem Domini suis famulis præstare possint, si sub aspectu plebis, adsistentibus Christianorum antistitibus id faciant. Vt propter facti memoriam vice actorum interponatur qualiscunque scriptura, in qua ipsi vice testium signent.* Altera ad Osium Cordubensem Episcopum. *Qui religiosa mente in Ecclesia gremio seruis suis meritam concesserint libertatem, eandem eo iure donasse videantur, quo ciuitas Romana solemnitatibus decursis dari consueuit. Sed hoc duntaxat his qui sub aspectu Antistitum dederint, placuit relaxari.* Eius moris præclarum exemplum extat apud Ennodium Ticinensem Episcopum in Gerontio seruo, quem dominus apud Episcopum manumittit, his verbis: *Gerontium cuius à me experta fides, pudor, integritas, & exigit libertatem, & suis dotibus innotescit, per præsens petitorium à beatitudine vestra Romana deprecor ciuitatis gaudere consortio. Cuius ego absolutionis non tam largitor, quàm testis existo.* & post pauca, *Remisso ergo ab eo, quod mihi debebatur, obsequio, quam suam esse conuersatione docuit, eidem restituo libertatem: supplicans corona vestra, vt gestis Ecclesiasticis ex omni obnoxietate soluatur; vt perpetuo Romana vrbis possit exultare collegio, omni peculio suo sine aliqua imminutione concesso.* Extant etiam acta manumissionis in Ecclesia celebratæ, inter veteres formulas à doctissimo Bignonio nuper editas. *Quod secundum legem Romanam actum est, nullatenus reuocetur. Itaque sub die illo, anno illo regni Domini nostri illius Regis, indictione illa, ille vir venerabilis, ille diaconus testatur eis qui tabulis subscriptis manumittere in Ecclesia illa vindictaque liberare famulum suum bene sibi meritum cupiunt, secundùm constitutionem bona memoria Constantini faciant, legisque qua dicitur, omnes qui sub oculis Episcoporum, presbyterorum, seu diaconorum in Ecclesia manumittuntur, ad ciuitatem pertinere Romanam,* &c. & in formula ingenuitatis: *Ego ille minimus seruorum Dei famulus Ecclesia Senonica Archiepiscopus tanta serenissimi Hludouici Augusti auctoritate qua Senonis in arcibo Ecclesia episcopij seruatur, fultus, per hunc libellum manumissionis, te fratrem nostrum, quem seruilis conditio hactenus addictum tenuit, inter huius Ecclesia familiam, quia fratrum testimonio inter quos enutritus es, dignus ad sacerdotalem honorem suscipiendum prædicaris, censeo te atque statuo, ante sacri altaris cornu, in respectu sacerdotum & cleri & populi adstantis, à præsenti die & deinceps ab omni iugo seruitutis humana absolutum fore, ciuémque Romanum appellari.* vide etiam G. Fornerium lib. select. cap. 4.

RECITATIS EPISTOLIS ANASTASII] Hæ epistolæ non extant. Pag. 364.

IN SVIS HONORIBVS SVSCIPIANTVR SI- Pag. 365.
CVT PRIORIBVS EIVSDEM DIVISIONIS TEM- Can. 68.
PORIBVS FACTVM EST] August. in epist. 162. narrat, cùm Melchiades P. R. ex sententia suorum collegarum damnaret Donatum, Donatistis qui resipiscere vellent, ita pepercisse, *Sanitatis recuperanda,* inquit, *optionem liberam fecit, cæteris paratus communicatorias literas mittere, etiam iis quos à Maiorino ordinatos esse constaret: ita vt quibuscunque locis duo essent Episcopi, quos dissensio geminasset, eum confirmari vellet qui fuisset ordinatus prior, alteri autem eorum plebs alia regenda prouideretur.* & epist. 50. de Donatistis loquens, *Hoc erga istos ab initio seruauit Africana Catholica ex Episcoporum sententia, qui in Ecclesia Romana inter Cæcilianum & partem Donati iudicauerunt, damnatóque vno quodam Donato, qui author schismatis fuisse manifestatus est, cæteros correctos etiamsi extra Ecclesiam ordinati essent in suis honoribus suscipiendos esse censuerunt: non quo etiam foris ab vnitate corporis Christi possent habere Spiritum sanctum, sed maximè propter eos quos foris positi possent decipere, & à susceptione illius muneris impedire. Deinde vt etiam ipsorum infirmitas leniùs excepta intus sanabilis fieret.* Hic

autem & passim in Africanis, & plerisque aliis Conciliis cùm Græcis, tum Latinis, *honor*, pro administratione seu dignitate Ecclesiastica accipitur. Sic Augustino epist. 50. *Spe honoris Ecclesiastici animus intumescens*, &, *affectata honorum potentia*. & Iurisconsultis, *Honor est administratio reipublicæ cum dignitatis gradu*, l. 14. D. de munerib. & honor.

Pag. 366. Can. 69. MAXIMIANISTAS QVOS PLENARII CONCILII SVI AVTHORITATE DAMNAVERANT IN SVIS HONORIBVS RECEPERVNT] Augustinus epist. 50. *Quid autem aliud etiam ipsi cogitauerunt*, Donatistæ, *quando Maximianistas quos in sacrilego, sicut eorum Concilium indicat, schismate damnauerant, & in quorum iam locum alios ordinauerant, posteà quàm viderunt ab eis populos non recedere, ne omnes perderent, in suis honoribus receperunt, & de baptismo quem foris ab eis damnati dederant, nullam contradictionem quæstionémque mouerunt? Quare ergo mirantur, aut queruntur, aut calumniantur, quòd eos sic suscepimus pro vera pace Christi, & non recordantur quid ipsi fecerint pro vana quæ contra Christum est pace Donati? Quod eorum factum si contra eos teneatur & intelligenter asseratur, quid omnino respondeant non habebunt.* & lib. 3. contra literas Petiliani Donatistæ cap. 39. *Vos autem cùm obiiciuntur vobis Maximianistæ trecentorum & decem Concilij sententia damnati, eodem Concilio tot proconsulibus & tot gestis municipalibus allegato, oppugnati, de basilicis quas tenebant per iussa iudicum & ciuitatum auxilia perturbati, rursus à vobis cum eis quos extra communionem vestram baptizauerant, sine vlla baptismi quæstione suscepti & honorati. Quid respondeatis non inuenitis.* & lib. de hæresibus, *Apud Carthaginem Maximianus contra Primianum ab eiusdem erroris centum fermè Episcopis ordinatus, & à reliquis* CCCX. *cum eis* XII. *qui ordinationi eius etiam præsentia corporali interfuerunt, atrocissima criminatione damnatus, compulit eos nosse etiam extra Ecclesiam dari posse baptismum Christi. Nam quosdam ex eis, cum eis quos extra eorum Ecclesiam baptizauerant, in suis honoribus sine vlla in quoquam repetitione baptismatis receperunt*, &c.

Pag. 367. Can. 72. PLACVIT DE INFANTIBVS] Synodica Lucæ Patriarchæ CP. cap. 12. Νηπίων γὰρ ἀπὸ χριστιανικῆς χώρας αἰχμαλωτισθέντων παρὰ Σκυθῶν καὶ Ἀγαρηνῶν, καὶ διαπραθέντων πρὸς Ῥωμαίους, ἀμφιβολία γέγονεν, εἰ χρὴ τοὺς τοιούτους βαπτισθῆναι. ἔλεγον γάρ τινες ὡς ἐπεὶ ἀπὸ χριστιανικῆς χώρας αἰχμαλωτίσθησαν, πρόληψίς ἐστι βαπτισθῆναι κατὰ χώραν ἐν νηπιότητι, καὶ οὐ χρὴ αὖθις ἀναβαπτισθῆναι. ἤρεσε δὲ μᾶλλον ἀσφαλῶς βαπτισθῆναι, διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τούτους εἰ ἐν νηπιότητι ἐβαπτίσθησαν, μήτε τινὰς δὲ εἶναι τοὺς διαβεβαιουμένους τὸ βάπτισμα. περὶ δὲ τῶν ἀπὸ χώρας ἀπίστων αἰχμαλωτιζομένων, ὡρίσθη, ἀδιακρίτως αὐτοὺς βαπτίζεσθαι, εἰ μὴ μάρτυρες ὁμολογοῦσι βαπτισθῆναι τούτους μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν. *Cùm enim infantes ex Christianorum regione à Scythis & Agarenis bello capti essent, & empti à Romanis, dubitatum est, an oporteat venundatos rebaptizari. Dicebant enim nonnulli, quoniam ex Christiana regione capti sunt, præsumptio est, eos fuisse baptisatos in patria ætate infantili, nec denuo rebaptisandos esse. Magis tamen placuit, eos debere baptizari, quòd nesciant, an in infantia fuerint baptizati, nec vllè inueniantur qui baptismum affirment. Eos autem, qui ex infidelium regione capiuntur, indistinctè baptizandos statutum est: nisi testes profiteantur, eos post captiuitatem fuisse baptizatos.* Leo I. P. R. in epistola ad Rusticum Episcopum Narbonensem in Cod. Can. Eccl. Rom. cap. 28. *Si nulla extant indicia inter propinquos aut familiares, nulla inter clericos, aut vicinos, quibus hi de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur, agendum est, vt renascantur, ne manifestè pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit, vt videatur iteratum: nec temeritas interuenit præsumptionis, vbi est diligentia pietatis.*

VNIVERSALI AFRICANO CONCILIO] Sic can. 19. 28. 77. 95. 107. 108. huius Codicis, & in epistola synodica ad Cælestinum P. R. & in Collatione Carthaginensi cognit. 1. cap. 5. *Clementia principalis Concilium fieri intra Africam vniuersale decreuit.* & cap. 89. *Nos recti numero adsumus electi vniuersali Catholico Concilio.* Pag. 369. Can. 77.

HIPPONENSIVM DIARETORVM ECCLESIÆ] Sic can. 93. huius Codicis, *Hipponensis Diaretorum Diœcesis.* & in Collatione Carthaginensi cognit. 1. cap. 179. *Victor Episcopus Hipponensis Diarrisorensis.* & cap. 139. *Florentius Episcopus Ecclesiæ Catholicæ Hyppensis* (legendum *Hipponensis*) *Zaritorensis.* Apud Victorem Vticensem est Hipzaoritus pro Hippozaritus. Itémque in Collat. Carthag. Hippozaritorensis Zarrhytum, vel Zaritum Antonino & Æthico, pro Diarrhytum dicitur, more Græcorum, qui δια in ζα sæpe commutant. οἱ γὰρ Αἰολεῖς τὸ δια, ζα φασί, καὶ τὸ διάπεδον ζάπεδον, inquiunt Grammatici. ζαβάλλειν pro διαβάλλειν, & ζάκορος pro διάκορος, ὁ περὶ τὸν ναὸν διακονῶν, æditiuus. Simili ratione *Zabulus* pro *Diabolus* Cypriano, Paulino, Hilario & Ambrosio, & *Zaconus* pro *Diaconus*. Sic Eusebio in chronico, Seuerus *Azabenicus* pro *Adiabenicus*, & apud Paulum IC. lib. 3. sent. tit. 6. *Zetarij serui* dicuntur iidem qui *Diætarij*. l. 12. §. idem respondit D. de instruct. leg. Sic Isidoro *Zanium* pro *Dianium*, quod oppidum est Hispaniæ. Sunt autem duæ vrbes hoc nomine in Africa, quarum altera in Numidia Hippo regius: altera in prouincia Proconsulari, quæ propriè Africa dicitur, quam *Hipponem dilutum vocant, Diarrhytum Græcis dictum propter aquarum irrigua*, vt ait Plinius lib. 4. Hist. nat. cap. 4. qui & Hipponis Diarrhyti meminit lib. 9. cap. 8. & alter Plinius lib. 9. epist. ad Caninium. *Est in Africa Hipponensis colonia, mari proxima, adiacet ei nauigabile stagnum, ex quo in modum fluminis æstuarium emergit, quod vice alterna, prout æstus aut repressit, aut impulit, nunc infertur mari, nunc redditur stagno.* Mela lib. 1. cap. 6. *Hipponensem sinum vocant proximum ab Hippone Diarrhyto quod litori eius appositum est.* Solinus cap. 30. *Hipponem regium posteà dictum, item Hipponem alterum, de interfluente freto Diarrython nuncupatum, nobilissima oppida equites Græci condiderunt.* Pag. 369. Can. 78.

Vtriusque

Vtriusque etiam Hipponis regij, & Diarrhyti meminit tabula itineraria beneficio M. Velseri V. C. edita.

Pag. 369. Can. 78. CVM OMNIVM VOTO EPISCOPVS ORDINETVR] Leo I. P. R. epistola 87. vel 89. ad Episcopos Viennensis prouinciæ: *Vota ciuium, testimonia populorum, honoratorum arbitrium, electio clericorum, in ordinationibus sacerdotum expectantur, per pacem & quietem sacerdotes qui præfuturi sunt postulentur, teneatur subscriptio clericorum, honoratorum testimonium, ordinis consensus & plebis.* Cælestinus I. P. R. epist. 2. ad Episcopos Galliæ: *Cleri, plebis & ordinis consensus & desiderium requiratur in ordinatione sacerdotum.* Formulam consensus ciuium pro Episcopatu vide apud Marculphum lib. 1. cap. 7.

Pag. 370. Can. 81. VT SI QVIS EPISCOPVS HÆREDES EXTRANEOS A CONSANGVINITATE VEL HÆRETICOS ECCLESIÆ PRÆTVLERIT] Can. 32. huius Codicis suprà. Concilium Constantinopolitanum II. quod quintum œcumenicum dicitur, Collat. 5. *Sextilianus reuerendissimus Episcopus de Africana prouincia, vices agens Primosi religiosissimi Episcopi Carthaginensis, & in medio stans, hæc dixit: Quoniam proposita sunt sancta Euangelia, & oportet vnumquemque ea quæ sunt sua scientia, ad propositam quæstionem pertinentia, facere manifesta, doceo sanctum vestrum Concilium, quod anterioribus temporibus in nostra prouincia multi Episcopi congregati, & quædam de diuersis causis ad Ecclesiasticum statum pertinentibus disponentes, statuerunt de Episcopis defunctis, qui hæreticis suas facultates relinquunt, ita vt post mortem anathemati subiiciantur.*

Pag. 370. Can. 81. EIVS NOMEN INTER DEI SACERDOTES NVLLO MODO RECITETVR] Cyprianus lib. 1. epist. 9. *Neque enim ad altare Dei meretur nominari in sacerdotum prece, qui ab altari sacerdotes & ministros auocare voluit.* Augustinus ep. 137. *Nomen autem presbyteri propterea non ausus sum de numero collegarum eius vel supprimere vel delere.* Et paulò pòst: *Et nunc si vobis placet, vt nomen eius non recitetur.* Illius etiam recitationis meminit Gelasius I. P. R. epistol. 8. ad Anastasium Imp. de Acacio loquens, *Quo in sua perfidia*, inquit, *& damnatione moriente, tam eius in Ecclesiastica recitatione non potest nomen adscribi, quàm externa contagium non debet communicationis admitti.* Epiphanius lib. 3. hæresi 75. ἔπειτα δὲ περὶ τοῦ ὀνόματα λέγειν τῶν τελευτησάντων, τί ἂν εἴη τούτου προυργιαίτερον; τί τούτου καιριώτερον καὶ θαυμασιώτερον, πιστεύειν μὲν τοὺς παρόντας, ὅτι οἱ ἀπελθόντες ζῶσι, καὶ ἐν ἀνυπαρξίᾳ οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ εἰσὶ καὶ ζῶσι παρὰ τῷ δεσπότῃ. *Postea verò de eo, quod proferantur nomina vita defunctorum, quid hoc magis fuerit vtile? Quid hoc commodius aut magis admiratione dignum? Quòd credant præsentes, quòd hi qui decesserunt viuunt & non sunt nulli, sed sunt & viuunt apud Dominum.*

Pag. 371. Can. 84. LVCIS VEL ARBORIBVS] Augustinus serm. de tempore 241. *Quicunque in agro suo aut villa, aut iuxta villam aliquam arbores aut aras vel quælibet fana habuerit, vbi miseri homines solent aliqua vota reddere, si non eas destruxerit vel succiderit, in illis sacrilegiis quæ ibi facta fuerint, sine dubio particeps erit.* Concilium Arelatense II. can. 23. *Si in alicuius Episcopi territorio infideles aut faculas accenderint, aut arbores, fontes, vel saxa venerentur, si hæc eruere neglexerit, sacrilegij se esse reum cognoscat.* Concilium Autisiodorense can. 3. *Non licet inter fontes aut arbores sacriuas, vel ad fontes vota exsoluere.* Huius superstitionis vestigia passim extant apud profanos scriptores. Plinius lib. 12. cap. 1. *Arbores fuere numinum templa, priscóque ritu simplicia rura etiam nunc Deo præcellentem arborem dicant.* Curtius de Indis lib. 8. *Deos putant quicquid colere cœperunt, arbores maximè, quas violare capitale est.* Tacitus de Germanis: *Lucos ac nemora consecrant, Deorúmque nominibus appellant.* Maximus Tyrius serm. 38. Κελτοὶ σέβουσι μὲν Δία, ἄγαλμα δὲ Διὸς Κελτικὸν ὑψηλὴ δρῦς. *Iouem Celtæ colunt, Iouis autem apud eos simulacrum alta quercus est.* Liuius: *Et hæc*, inquit, *sacrata quercus & quicquid Deorum est audiunt.* Quintil. lib. 10. *quasi sacras vetustate quercus adoramus.*

IMPP. ARCADIO ET HONORIO V. COSS. IN CIVITATE MILEVITANA V. KAL. SEPTEMB] Hoc est A. D. CCCCII. Hæc autem nota diei & Consulis, à Conciliorum collectoribus falsò præfixa est Concilio Mileuitano II. ex prouinciæ Numidiæ Episcopis sub Syluano Primate contra Pelagium & Celestium coacto, Honorio VII. & Palladio Coss. hoc est, A. D. CCCCXVI. Siquidem eo tempore in Africanis Ecclesiis nulla erat Pelagij vel Celestij mentio, quorum hæresim anno duntaxat CCCCXII. innotuisse, atque in Concilio quodam prouinciæ Carthaginensis, cuius nulla acta extant, eodem anno primùm damnatam fuisse planum est ex epistola synodica Concilij Mileuitani II. quæ inter epistolas Augustini extat 92. Sed & canones XXVII. quos illi Concilio adscribunt, ex tribus aliis Africanis Conciliis (nulli enim canones in Concilio Mileuitano II. editi) collecti & consarcinati sunt, ex Mileuitano videlicet I. de quo hîc agitur, & duobus Carthaginensibus, A. D. CCCCVII. & CCCCXVIII. celebratis, quorum acta & canones hoc Codice continentur. Pag. 371.

POSTMODVM CONCILIO APVD CARTHAGINEM DEFINITA] Concilium Carthaginense intelligit Cæsario & Attico Coss. v. Kal. Septemb. hoc est anno CCCXCVII. celebratum. Pag. 372.

Περὶ τάξεως ἐπισκόπων] In Cod. Til. corruptè legebatur περὶ πράξεως. Itaque hanc inscriptionem emendauimus ex Cod. Palat. quam emendationem confirmat Photius in Nomocanone tit. 8. cap. vlt. περὶ τῆς τοῦ χρόνου τάξεως. Erat inter Episcopos quædam ex tempore prærogatiua, quâ, vt quisque priùs Ecclesiæ, honorive Ecclesiastico fungendo allectus esset, ita cæteros collegas, sedendi, sententiæque dicendæ ordine præcederet. Hinc apud Iustinianum l. διατάζομεν 39. C. de Episc. aud. ὁπηνίκα κατὰ τὴν τάξιν τῆς χειροτονίας προτιμώμενος. & can. 54. huius Codicis, *Ætate pater* Pag. 372. Can. 86.

& ipsa promotione antiquissimus Victor. Ab initio cùm clerici cooptantur in Ecclesiam, non temporis antiquitas, sed eruditio, doctrina, probitas & morum integritas inspicitur: cùm verò iam in aliorum cœtum adsciti fuerint, ne perturbatè misceantur omnia, ætatis & temporis ordo attenditur, id est ἡ ἐκ τοῦ χρόνου τάξις, quæ ex ordinationis tempore seruatur. Concil. Bracar. I. can. 24. *Conseruato Metropolitani Episcopi Primatu, cæteri Episcoporum, secundùm suæ ordinationis tempus, alius alio sedendi deferat locum.* Toletan. IV. can. 3. de synodo prouinciali loquens, *Episcopi secundùm ordinationis suæ tempora residéant.* Gregorius I. P. R. lib. 7. epist. 114. ad Siagrium Episcopum Augustodunensem: *Episcopos secundùm ordinationis suæ tempus, siue ad consedendum in Concilio, siue ad subscribendum, vel in qualibet alia re sua attendere loca decernimus, & suorum sibi prærogatiuam ordinum vindicare.* Hincmarus epist. 6. cap. 16. *Inter Episcopos hæc conditio regularis seruatur, vt qui priùs fuerit ordinatus, prior habeatur.* Ac ne qua altercatio de posterioribus vel anterioribus oriretur, statutum est vt Episcopi ordinati literas acciperent ab ordinatoribus suis, manu eorum scriptas, continentes Consulem & diem, can. 89. huius Codicis. Addo etiam hunc ordinem Episcoporum in scribendis tractoriis seu synodicis epistolis seruatum esse. Augustinus epistola ad Victorinum: *Quòd si & ex eis*, Mauritaniis prouinciis, *ad Numidiam conuocandum esset Concilium, oportuit vtique vt aliquorum Maurorum Episcoporum, qui illic priores sunt, nomina in tractoria ponerentur. Quod in ista tractoria non reperiens, miratus sum. Deinde ad ipsos Numidas ita perturbato & neglecto ordine scriptum, vt nomen meum tertio loco inuenerim, qui noui quàm post multos Episcopos factus sum. Quæ res & aliis iniuriosa est satis, & mihi inuidiosa.*

Pag. 373. POSTERIORES ANTERIORIBVS DEFERANT] Synesius epist. 72. ἰταμὸν γὰρ ἀντιχεῖν ἕνα πολλοῖς, πρεσβυτέροις νεώτερον, τοῖς διαδεδραμηκόσι τὸν βίον ἱερωμένον τὸν ὑπὸ πέρυσιν ἡμμένον τοῦ πράγματος. *Inuerecundum est vnum resistere multis, iuniorem senioribus, qui consumpserunt totam vitam in sacerdotio, eum qui nondum anno superiore rem attigerat.* Leo I. P. R. epist. 89. *Æquum est, nec vlli de fratribus videtur fieri iniuria, si his qui vetustate præcedunt, pro ætatis suæ merito, in suis prouinciis à sacerdotibus cæteris deferatur.*

Pag. 373. APVD PRIMAM SEDEM ET IN METROPOLI, ID EST, CONSTANTINA] Numidiâ in duas prouincias diuisâ, de illius Primatus ordine in hoc Mileuitano Concilio controuersia oborta est, inter Xantippum Episcopum Constantinæ Numidiæque Primatem, & Victorinum Tigisitanæ, vt opinor, ciuitatis Episcopum, Primarum einsdem vniuersæ prouinciæ sibi vindicantem. Huius controuersiæ meminit Augustinus in epistola ad eundem Victorinum, cùm ab ipso ad synodum per tractorias vocaretur. *Venerabilis frater*, inquit, *& collega noster Xantippus Tagonensis* (legendum *Constantiensis*) *dicit, quòd eum Primatus ipse contingat, & erga plurimos sic habetur, & tales misit epistolas. Qui etiam error si facilè inter vestram sanctitatem cognosci & corrigi potest; non debuit tamen in tractoria, quam misit venerabilitas tua, nomen eius prætermitti. Quòd si in mediis locis conscriberetur, & non in primo poneretur, multum mirarer. Quantò magis mirandum est, quod nulla tibi eius admemoratio facta est, qui maximè ad Concilium venire debuit, vt de ipso Primatu ordine causa omnium Numidarum Episcopis Ecclesiarum primitus ageretur*, &c. Hæc verò duarum sedium altercatio definita est à Mileuitanis Patribus, & Primatus Constantinæ ciuitati adiudicatus, quæ ab initio prima sedes & Metropolis fuerat totius Numidiæ.

ANIMI EPISCOPATVM ANTEQVAM CAVSÆ EIVS EXITVS APPARERET, &c.] Sic can. 19. huius Codicis à communione non suspenditur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam euocatus minimè occurrerit. Huc spectat quod scribit Augustinus de Bonifacio presbytero epist. 137. *Nomen presbyteri propterea non ausus sum de numero collegarum eius vel supprimere vel delere, ne diuinæ potestati sub cuius examine causa adhuc pendet, facere viderer iniuriam, si illius iudicium meo vellem iudicio præuenire: quod nec in negotiis sæcularibus iudices faciunt, quando causa dubitatio ad maiorem potestatem refertur, vt pendente relatione aliquid audeant commutare. Et in Episcoporum Concilio constitutum est, nullum clericum, qui nondum conuictus sit, suspendi à communione debere, nisi ad causam suam examinandam se non præsentauerit.* Leo I. P. R. epist. 87. *Causam quoque Lupicini Episcopi illic iubemus audiri, cui multum & sæpius postulanti communionem hac ratione reddidimus: quoniam cùm ad nostrum iudicium prouocasset, immeritò eum, pendente negotio, à communione videbamus fuisse suspensum. Adiectum etiam illud est, quòd huic temerè superordinatus esse cognoscitur, qui non debuit ordinari, antequam Lupicinus in præsenti positus, aut confutatus, aut certè confessus, iustæ posset subiacere sententiæ, vt vacantem locum, quemadmodum disciplina Ecclesiastica exigit, is qui consecrabatur, exciperet.* Pag. 373. Can. 87.

VT IPSE AB EPISCOPATV DISCEDAT] Maximianus Bagaiensis Episcopus (cuius etiam meminit Augustinus lib. 3. contra Crescomium cap. 43.) ex Donatistarum schismate ad Ecclesiam Catholicam conuersus, cùm pacificè à populo haud reciperetur, bono pacis consulens, ipse Episcopatu cedendum existimauit, déque ea re literas ad synodum misit, quibus annnentes Mileuitani Patres spontaneam illius abdicationem admiserunt, atque in eius locum album, Castorium fratrem ipsius subrogarunt, ad quem extat epistola Augustini & Alypij 238. quæ laudes continet abdicantis se Maximiani his verbis: *Longè est gloriosius Episcopatus sarcinam propter Ecclesiæ vitanda pericula deposuisse, quàm propter regenda gubernacula suscepisse. Ille quippe se honorem si pacis ratio pateretur, dignè accipere potuisse demonstrat, qui acceptum non defendit indignè. Voluit ergo Deus etiam per fratrem tuum filium nostrum Maxi-* Pag. 374. Can. 88.

nianum ostendere inimicis Ecclesiæ, esse in visceribus Christi eius, qui non sua quærant, sed quæ Iesu Christi. Neque enim illud ministerium dispensationis mysteriorum Dei victus aliquâ sæculari cupiditate deseruit, sed pacificâ permotus pietate deposuit, ne propter eius honorem fœda & periculosa, aut fortasse etiam perniciosa in membris Christi dissensio nasceretur. & post pauca, *Te verò, fili carissime, qui nulla tali necessitate à suscipiendo Episcopatu impediris, obsecramus, vt in Episcopatu Vaginensis* (lege odum *Bagatensis*) *Ecclesiæ fratri tuo non ignominiosè cadenti vel gloriosè cedenti succedas.* Extat spontaneæ abdicationis non absimile exemplum in actis Ephesinæ synodi III. œcumenicæ, de Eustathio Pamphiliæ prouinciæ Metropolitano, qui curas molestiásque, quas Episcopale munus adferebat, non ferens, libello quo abdicationis causæ continebantur, oblato ab Episcopatu vltrò se abdicauit, & vt ait epistola synodica Concilij Pamphiliæ, πεπυρωμένος δὲ περί τινων, καὶ ἀδυνάτοις ὡς ἔφη περιστάσεσιν ἐμβεβηκὼς, εἶτα ἐκ πολλῆς ἄγαν ἀπραγμοσύνης ἀπειρατικῶς τὴν ἀντίστασιν τῶν ἐπικειμένων αὐτῷ φροντίδων, καὶ διωθεῖσθαι μὴ τὰς τῶν ἐπηρεαζόντων αὐτῷ λοιδορίας δυνάμενος, παραιτήσεως προσεκόμισε βιβλίον. *Vbi à quibusdam turbatus est, & in solicitudines inexpectatas incidit; & cùm præ multo otio, pondus curarum sibi impendentium ferre non esset assuetus, nec valeret conuitia insidiantium repellere, cessionis suæ obtulit libellum.* Quâ quidem abdicatione admissâ, Episcopi prouinciæ alium in eius locum ordinarunt. Refert etiam Theodorus Lector Martyrium Antiochenum Episcopum Ecclesiæ suæ vltro renunciasse, ἦλθον δὲ, inquit, εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ ἰδὼν τὴν Ἀντιοχέων ταραχὴν καὶ στάσιν χαλεπῶς ἀπετάξατο τῇ ἐπισκοπῇ ἐπ' ἐκκλησίας εἰπὼν, κλήρῳ ἀνυποτάκτῳ, καὶ λαῷ ἀπειθεῖ, καὶ ἐκκλησίᾳ ἐρρυπωμένῃ ἀποτάσσομαι, φυλάττων ἐμαυτῷ τὸ τῆς ἱερωσύνης ἀξίωμα: *Antiochiam verò reuersus, cùm Antiochenos tumultuationibus & seditionibus delectari cerneret Episcopatui renunciauit, dicens in Ecclesia: Clero immorigero, & populo rebelli, & Ecclesiæ contaminatæ renuncio, seruata interim mihi sacerdotij dignitate.*

Pag. 374. Can. 89. Continentes. Consvlem et diem] Id ipsum in constitutionibus & edictis obseruari statuit Constantinus Imp. l. 1. de constit. Princip. C. Th. *Si qua posthac edicta, siue constitutiones, sine die & Consule fuerint deprehensa, auctoritate careant.* & l. 4. C. de diuers. rescript. *Si qua beneficia personalia sine die & Consule fuerint deprehensa, auctoritate careant.*

Pag. 374. Habito Concilio destinavimvs fratres nostros ad transmarina legatos] Concilium Carthaginense intelligit Vincentio & Flauio Coss. hoc est A. D. cccci. vt indicat can. 68. huius Codicis.

Pag. 376. Tvmvltv tironvm] Huc spectant quatuot rescripta ad Hadrianum PP. Theodosio & Rumorido Coss. data. l. 11. 12. 13. & 14. & 22. C. Th. de tironib.

Pag. 376. Tractoriam sanctitatis tvæ, vt Concilivm indicaretvr] Tractoriarum frequens mentio in Impp. constitut. & in edicto Constantini ad Ablauium PP. quo aduentantibus ad Concilium Arelatense Episcopis literas tractorias dari iubet. *Iniungendum tuæ solertiæ duxi, vt mox has literas meas acciperes, tam Cæcilianum suprà dictum cum aliquibus ex his quos ipse delegerit; sed & de Byzacena, Tripolitana, Numidiarum, & Mauritaniarum, & prouinciis singulis, quique aliquantos ex suis perducere debebunt, quos ipsi putauerint eligendos, sed etiam & aliquos ex his qui contra eundem Cæcilianum dissentiunt, data euectione publica per Africam & Mauritaniam, inde ad Hispanias breui tractu facias nauigare; & inde nihilominus huiusmodi his singulis Episcopis singulas tractorias tribuas, vt ipsi ad supradictum locum intra diem Kal. Augustarum possint peruenire.* Erant autem tractoriæ diplomata, quæ dabantur à Præfectis Prætorio missis vel euocatis à Principe, quibus publicæ concederentur vecturæ, atque omnia necessaria ad commeatum impenderentur. Eustathius antecessor lib. de tempor. interual. τρακτωρίαι λέγονται αἱ κελεύσεις αἱ περὶ τῶν ἐπάρχων παρεχόμεναι ζωοδρομικῶν γινόμεναι. *Tractoria dicebantur mandata quæ cursu publico iter facientibus dabantur à Præfectis Prætorio.* Formula tractoriæ legatorum apud Marculphum extat lib. 1. Primates etiam, cùm Episcopos ad synodum vocarent, tractorias dare solebant, quibus in singulis Ecclesiis iuberentur excipi, & Christiana charitate foueri: quarum fit mentio hîc & can. 76. huius Codicis, vbi Græcus interpres *tractoriam*, πορευτικὴν vertit. & in epistola Augustini ad Victorinum, *Tractoria ad me x. Idus Nouembris venit.* & in libro post Collat. contra Donatist. capite 24. *A Primate suo per tractoriam sunt euocati.* Tractoriæ etiam vocantur epistolæ ab Episcopis priuatim scriptæ, quibus excusant, dum Concilio adesse non poterant, vt d. can. 76. Interdum & synodales epistolæ, tractoriæ dictæ, vt in Concilio Teleptensi tom. 1. Cocil. *Exemplum tractoriæ Episcopi vrbis Romæ.* Augustinus enarrat. in Psal. 39. synodicam epistolam Concilij Cabarsussitani *tractoriam* vocat.

Rescriptis propriis excvsavit] Can. 76. huius Codicis suprà. *Si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria conscribant.* Pag. 376.
Id fecit Augustinus apud Victorinum Tigisitanum Numidiæ Primatem, à quo per tractoriam ad Concilium euocatus, cùm occurrere non posset, excusationis causas conscripsit, in epist. ad eundem Victorinum, quæ in append. epist. extat 15.

Magistratvs vel seniores locorvm] Pag. 377.
Nouel. Leonis & Maioriani ad Basilium PP. Can. 92.
tit. 1. *Inlustris sanè & precelsa magnificentia tua omnium prouinciarum rectores suis auctoritatibus admonebit, vt principales vel seniores vrbium singularum tam curiarum quàm reliquorum corporum,* &c. Collat. Carthagin. cognit. 1. cap. 5. *Vniuersos etiam cunctarum prouinciarum curatores, magistratus, & ordinis viros, nec non & actores, procuratores, vel seniores singulorum locorum pari admonitione conuenio, quatenus in ciuitati-*

bus locisque in quibus consistunt, vtriusque partis Episcopos conuenire, vel sub gestorum confectione, vel sub cuiuslibet scripturæ documento exstante, festinent. Gregorius Turonensis de Theodoro Massiliensi Episcopo loquens: *Ille epistolam, vt aiunt manu maiorum Childeberti Regis subscriptam, protulit dicens. nihil per me feci, nisi quæ mihi à dominis nostris & senioribus imperata sunt.* & lib. 7. sect. 33. *Adserebant etiam constanter hanc causam omnibus senioribus in regno Childeberti Regis esse cognitam.* vide can. 100. huius Codicis infrà.

Pag. 372. Can. 92. CONVENIMVS VOS EX CONCILII NOSTRI CATHOLICI AVTHORITATE] Huius Concilij & decreti in eo de conueniendis Donatistis statuti, meminit Augustinus lib. 3. contra Cresconium cap. 45. *In Carthaginensi totius Africæ Concilio nobis placuit, vt adhibitâ etiam publicorum testificatione gestorum, quò possemus eis qui hoc flagitabant, probare desiderio eorum nos minimè defuisse; vestri pacificè conuenirentur Episcopi, quisquis ab eo nostrûm, qui eodem loco, in quo ille, consisteret: vt per collationem nostram errore sublato, Christiana & fraterna societate, vnitate, charitate, pace frueremur.*

Pag. 378. Can. 93. SVPERIORIS ANNI CONCILIVM] Carthaginense videlicet Theodosio Imp. & Rumorido Coss celebratum, hoc est A. D. CCCCIV.

Pag. 379. RELIGIOSISS. SVPRA PRINCIPVM SANCTIONIBVS CONDEMNATA] Huc spectare videtur rescriptum Impp. Arcadij & Honorij ad Theodorum PP. Honorio IV. & Eutychiano Coss datum, hoc est A. D. CCCXCVIII. quo iudicibus Africanis præsidium armatæ apparitionis tribuunt aduersus eos qui vi irruebant in Ecclesias & in earum clericos grassabantur.

Pag. 379. [illegible]] Adde ex Codd. MSS. Bibl. Reg. & Pal. [illegible], &c.

Pag. 379. FACTIOSORVM CONSPIRATIONEM MILITARI SVBMOVIT AVXILIO] Optatus Mileuitanus lib. 3. Donatus Bagaiensis *insanam collegerat multitudinem, à qua ne Macarius violentiam pateretur, ad se & ad ea, quæ ferebat tutanda, armati militis postulauit auxilium.* & paulo pòst, *Hoc metu deterriti illi qui propè thesauros ferrent, quos pauperibus erogarent, inuenerunt in tanta necessitate consilium, vt à Sylnestro Comite armatum militem postularent: non per quem alicui vim facerent, sed vt vim, à Donato dispositam, prohiberent.*

Pag. 379. LEGEM QVÆ A THEODOSIO DE AVRI LIBRIS DECEM IN ORDINATORES VEL ORDINATOS HÆRETICOS] Huius legis meminit Augustinus lib. 3. contra Cresconium cap. 47. *Exhibitus igitur Crispinus, & quod se esse Proconsuli quærenti negauerat, facillimè conuictus hæreticus, decem tamen libras auri, quam mulctam in omnes hæreticos Imp maior Theodosius constituerat, intercedente Possidio, non est compulsus exoluere.* Possidonius in vita Augustini cap. 12. de eodem Crispino Donatista loquens, *Proconsulari*, inquit, *& libellari sententia est pronunciatus hæreticus. Pròque illo apud cognitorem Catholicus Episcopus intercessit ne auraria mulcta exigeretur: ei est beneficium impetratum. Vnde cùm ingratus ad piissimum Imp. prouocasset, ab Imp. relationi debitum est responsum solutum, & consecutum præceptum; nullo prorsus loco Donatistas hæreticos esse debere, & ad iura legum omnium contra hæreticos latarum vbique teneri debere. Ex quo & iudex propter officium, & idem Crispinus, quod minimè fuerat exactus; præcepti sunt denas libras auri fisci iuribus inferre*, &c. Hæc autem lex Theodosij de mulcta decem librarum auri in ordinatores vel ordinatos hæreticos, seu etiam possessores, promulgata extat in C. Th. l. 21. de hæreticis. *In hæreticis erroribus, quoscunque constiterit vel ordinasse clericos, vel suscepisse officium clericorum, denis libris auri viritim multandos esse censemus. Locum sanè in quo vetita temptantur, si conhibentia domini patuerit, fisci nostri iuribus adgregari. Quòd si id possessorem (quippe clanculum gestum) ignorasse constiterit, conductorem eius fundi, si ingenuus est, decem auri libras fisco nostro inferre præcipimus. Verùm si quos talibus repertos obsecundare mysteriis, ac sibi vsurpare nomina clericorum iam nunc proditum fuerit, denas libras auri exigi singulos & inferre præcipimus.* Dat. XVII. Kal. Iul. Constantinop. Arcad. II & Ruffino Coss hoc est, A D. 392.

ITA DEINCEPS CONFIRMARI PRÆCIPIANT, VT IN EOS VALEAT, &c] Augustinus epist. 50. ad Bonifacium, *Antequam istæ leges quibus ad conuiuium sanctum intrare coguntur, in Africam mitterentur, nonnullis fratribus videbatur, in quibus & ego eram, quamuis Donatistarum rabies vsquequaque sæuiret, non esse petendum ab Impp. vt ipsam hæresim iuberent omnino non esse, pœnam constituendo eis qui in illa esse voluissent: sed hoc potiùs constituerent, vt eorum furiosas violentias non paterentur, qui veritatem Catholicam vel prædicarent loquendo vel legerent constituendo. Quod eo modo fieri aliquatenus posse arbitrabamur, si legem piissimæ memoriæ Theodosij quam generaliter in omnes hæreticos promulgauit; vt quisquis eorum Episcopus vel clericus vbilibet esset inuentus, decem libris auri mulctaretur, expressiùs in Donatistas, qui se negabant hæreticos, ita confirmarent, vt non omnes ea mulcta ferirentur, sed in quorum regionibus aliquas violentias à clericis vel Circumcellionibus; vel populis eorum Ecclesia Catholica pateretur.* & epist. 68. *Ex Concilio autem nostri Episcopi legatos ad comitatum miserunt, qui impetrarent, vt non omnes Episcopi & clerici partis vestræ ad eamdem condemnationem decem librarum auri, quæ in omnes hæreticos constituta est, tenerentur; sed hi soli in quorum locis aliquas à vestris violentias Ecclesia Catholica pateretur. Sed cùm legati Romam venerunt, iam cicatrices Episcopi Catholici Bagaitani horrenda ac recentissima Imperatorem commouerant, vt leges tales mitteret, quales & missæ sunt.* Diuersæ autem sanctiones eodem anno Stilicone II. & Anthemio Coss. hoc est A.D. CCCCVI. ab Honorio Imp. editæ sunt contra Donatistas; quæ in C. Th. reperiuntur l. 4. tit. ne sanct. baptis. iter. l. 38. & 39. de hæret. *Pag. 379.*

Pag. 380. LEX QVÆ HÆRETICIS VEL EX DONATIONIBVS] Duæ de ea re extant Theodosij leges: prima ad Eutropium PP. Eucherio & Siagrio Coss. hoc est an. CCCXCI. contra Manichæos lata l. 7. C. Th. de hæret. *Si quis Manichæus Manichæa-ve ex die lata dudum legis ac primitus à nostris parentibus in quamlibet personam condito testamento vel cuiuslibet titulo liberalitatis, atque specie donationis transmisit proprias facultates, vel quisquam ex his adita per quamlibet successionis formam coulatione ditatus est, quoniam iisdem sub perpetua iusta infamia nota testandi ac viuendi iure Romano omnem protinus eripimus facultatem, neque eos relinquenda aut capienda alicuius hæreditatis habere sinimus potestatem, totum fisci nostri viribus imminentis indagatione societur.* Altera ad Flauianum PP. Tatiano & Symmacho Coss. hoc est, A. D. CCCXCI. l. 3. C. de Apost. *Hi qui sanctam fidem prodiderunt, & sanctum baptisma hæreticâ superstitione profanarunt: à consortio omnium segregati sint, à testimoniis alieni, testamenti (vt iam antè sancimus) non habeant factionem, nulli in hæreditate succedant, à nemine scribantur heredes.* Rursus ad petitionem Ecclesiæ Africanæ hæ Theodosij sanctiones ab Honorio repetitæ & confirmatæ sunt, l. 4. C. Th. de sanct. baptis. iter. *Sciant ij qui iterare baptisma non timuerint, aut qui consentiendo hoc facinus propriâ huius societatis permixtione non damnauerint, non solùm testandi sibi, veriùm adipiscendi aliquid sub specie donationis vel agitandorum contractuum in perpetuum copiam denegatam.* Dat. pridie Idus Februar. Stilicone II. & Anthemio Coss. hoc est A. D. CCCCV.

Pag. 380. Κατακλιμένων] Adde ex Codd. MSS. Biblioth. Reg. & Palat. ὅτι λαμβάνειν τὰ δίκαια ἀφελόντα τῆς οὐσίας τῆς ἰδίου, &c.

Pag. 380. ORDINES CIVITATVM] L. 4. de lustr. col. l. 34. & 57. de operib. publ. C. Th. l. 1. D. de decret. ab ord. fac. Plures erant ciuitatum ordines, Decurionum videlicet, siue Curialium, Honoratorum, id est eorum qui municipalibus honoribus perfuncti sunt, & populi. Ordini Decurionum, qui senatus ciuitatis erat, vnde & *amplissimus ordo* vocatur in veteri inscriptione apud Gruterum, præerant magistratus municipales, iudices scilicet ciuitatis, qui *magistratus & ordinis viri* appellantur in actis Collat. Carthag. cognit. 1. cap. 5. & cognit. 3. cap. vlt. & passim in constit. Impp. Principales, Primi, & Primates ciuitatum & ordinum. l. 189. de Decur. l. 3. de his qui cond. propt. relig. C. Th. l. 27. D. de pœn. & apud Augustinum epist. 44. *Decuriones & Primates ciuitatis.* Seniores etiam vrbium & locorum appellati in edicto Marcellini qui Collationi Carthaginensi præfuit, & Nouel. Maior. de Curial. & can. 91. huius Codicis suprà. Populus in clerum, possessores, & plebem diuiditur. Atque ij ordines rempublicam sub magistratibus municipalibus, & Ecclesiam sub Episcopo efficiunt, de quibus intelligendus est Cælestinus I P. R. in epist. ad Episcopos Galliæ, cùm ait, cleri, plebis, & ordinis consensum requiri in ordinatione sacerdotum. & Gregorius I in inscriptione epist. 21. lib. 4. Clero, ordini, & plebi Rauennæ. In ordinandis enim Episcopis sententiam de singulis, qui proponebantur cooptandi, ordines ciuitatum dicebant, sed prima erat sententia ordinis Magistratuum & Decurionum qui Principis personam sustinebant, qui per eos eligebat ordinandos.

LITERÆ ETIAM AD EPISCOPVM ROM. ECCLES. VEL AD ALIOS VBI FVERIT IMP.] Can. 106. huius Codicis infrà. & can. 9. Concilij Sardicensis. *Vt vnusquisque qui preces habuerit, eas ad fratres & Coëpiscopos nostros qui in maxima ciuitate, id est qui in metropoli consistunt, mittat, & illi per suos diaconos destinent, tribuendo commendatitias epistolas pari ratione ad fratres & Coepiscopos nostros, qui illo tempore in his regionibus & vrbibus morantur, in quibus felix & beatus Augustus Rempublicam gubernat. Qui vero Romam venerit, sanctissimo fratri & Coëpiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces, quas habet, tradat, vt & ipse prius examinet, si honesta & iusta sunt, & præstet diligentiam atque solicitudinem, vt ad comitatum perferantur.* Refert Hormisda P. R. in commonitorio Ennodio & Fortunato Episcopis Constantinopolim legatis dato Rom. tom. II. Concil. consuetudinem fuisse, *Per Episcopum Constantinopolitanum omnes Imperatori Episcopos præsentari.* Pag. 381.

CONTRAHERETVR CONCILIVM] Eâdem loquendi formulâ, contrahere presbyterium dixit Cyprianus lib. 3. epist. 11. *Omni actu ad me perlato placuit contrahi presbyterium.* Pag. 382.

DEFENSORES SCHOLASTICOS] Id est aduocatos. Sardic. Concil. can. 10. vel 13. *Si scholasticus de foro Episcopus fuerit postulatus.* Græcus interpres, σχολαστικὸς ἀπὸ τῆς ἀγορᾶς. & l. 2. Cod. Th. de concuss. aduocat. *Præter solemnes & canonicas pensitationes multa à prouincialibus Afris indignissimè postulantur ab officialibus & scholasticis. Nec latet mansuetudinem nostram sæpissime scholasticos vltra modum acceptis honorariis in defensione causarum omnium & annonas & sumptus accipere consuesse.* Pag. 383. Can. 97.

MORE SACERDOTVM PROVINCIÆ] Impp. Constantius & Constans l. 46. C. Th. de Decurionibus. *A solis præcipimus aduocatis eorumque consortio dari prouinciæ sacerdotem. Nec aliquis arbitretur ita esse adnotationis necessitatem impositam sacerdotio, vt & ab eo munerum oppidaneorum functio secernatur: cùm nulla vnquam iura patronis forensium quæstionum vacationem ciuilium munerum præstiterint, &c. Apud alios etiam iudices operam dantes negotiis perorandis, obnoxios esse decernimus sacerdotio: sic videlicet, vt intra eam prouinciam huiusmodi honoribus mancipentur, vbi eos necessitas curialis detinet obligatos.* Nouel. Valent. de matrim. Senat. *Ne sacerdoti prouinciæ habere liceret vxorem ancillam.* & l. 149. Cod. Th. de Decurionibus, *Cùm super ordinando sacerdote prouinciæ publicus esset ex more tractatus, &c.* Hinc *sacerdotium prouinciæ* l. 75. & 174. Cod. eod. *Qui ad sacerdotium prouinciæ & Principalis hono-* Pag. 383. Can. 97.

rem gradatim & per ordinem muneribus expeditis, non gratiâ emendicatisque suffragiis, & labore peruenerint, probatis actibus, si consona est ciuium fama, & publicè ab vniuerso ordine comprobantur, habeantur immunes, otio fruituri, quod continui laboris testimonio promerentur. & sacerdotales prouinciarum l. 77. 145. & 176. Cod eod. & l. 2. Quemadm. mun ciuil. *Sacerdotales pagana superstitionis* l. 20. De paganis sacrific. & templ. Ammianus Marcellinus lib. 28. *Leptitano agro & Oënsi internecina populatione transcursis, expleti pradarum aceruis ingentibus abscesserunt, occisis decurionibus multis, inter quos Rusticanus sacerdotalis, & Nicasius eminebat edilis.* Acta martyrij Tharacij, Probi & Andronici, *Numerius Maximus Proconsul Ciliciæ aduocans Terentianum sacerdotalem Ciliciæ, iussit ei sequenti die munera edenda curare.*

Pag. 383. Principales civitatis Thiganensis] Principales ciuitatum Nouel. Theod. & Valent. 2. de his qui sponte munus. l. 40. de hæreticis. l. 4. de extr. siue sord. mun. l. 2. de actor. proc & cod rei priuatæ, l. vnic de priuil. dom. Aug. Cod. Th Ita vocantur Decurionum principes, quorum in curiis summa dignitas atque authoritas est, & *à quibus distributionum omnium forma procedit.* L. omnis de iis quæ administr. vel off. publ. ger. Cod. eod. Isidorus lib. 9. Etymolog. cap. 4. *Principales & magistratus & Duumuirales curialium officiorum ordines sunt Principales dicti, quòd præsint magistratibus.* Saluianus lib. 5. de vero Dei iudicio, *Quis verò locus est, vbi Principalibus ciuitatum, viduarum, pupillorum viscera deuorentur?* Iulius Firmicus lib. 5. Mathescos cap. 2. *Curatores vel Principales ciuitatum publicis rationibus præpositos.* L. 2. C. de excus. muner. lib. 10. *Inductis Firmino & Apollinario & cæteris Principalibus Antiochensium.* & l. 188. de Decurionibus Cod. Th. *Alexandrinis Principalibus etsi aduocatione fungantur, nihilominus onus peregrinationis incumbat, nec cura publica, nisi in sua tantùm ciuitate committatur.* Augustinus epist. 158. *Rufinus Circensis Principalis.* & vetus inscriptio apud Gruterum, L. Aradio. Valerio. Proculo. V. C. viri. perfectissimi et. principales. et splendidissimus. ordo. et. populus. Puteolanorum. patrono. dignissimo.

Pag. 384. *Can.* 99. Legem Impp. de vnitate latam] Huc spectat rescriptum Impp. Arcadij, Honorij & Theodosij ad Diotimium Proconsulem Africæ l. 2. C. Th. de relig. *Edictum quod de vnitate per Africanas regiones clementia nostra direxit, per diuersa proponi volumus, vt omnibus innotescat Dei omnipotentis vnam & veram fidem Catholicam quam recta credulitas confitetur esse retinendam.* Dat. III. Non. Mart. Rau. Stilicone II. & Anthemio Coss. hoc est, A. D. CCCCV.

Pag. 384. *Can.* 99. A lege vnitatis oportsat vniversas ecclesias vindicare sibi Episcopos Catholicos] Augustinus epist. 50. *Quicquid nomine Ecclesiarum partis Donati possidebatur, Christiani Impp. legibus religiosis ad Catholicam transire iusserunt.* & tract. 6. in Ioannem: *Leguntur leges manifestæ, vbi præceperunt Impp. eos qui præter Ecclesiæ Catholicæ communionem vsurpant sibi nomen Christianum, nec volunt in pace colere pacis auctorem, nihil nomine Ecclesiæ audeant possidere.* Marcellinus in edicto siue sententia contra Donatistas inter acta Concilij Carthaginensis. *Vniuersos ordinis viros, senioresque omnium locorum huius edicti auctoritate commoneo, quatenus memores legum, dignitatum, æstimationisque salutisque propria, Donatistarum conuenticula in omnibus ciuitatibus & locis prohibere contendant, ita vt Ecclesias, quas eis humanitate mea absque Imperiali præcepto vsque ad diem sententia constat indultas, Catholicis tradere sine vlla dilatione festinent.* Hanc sententiam cognitoris Marcellini consecutum est rescriptum Honorij ad Seleucum P. P. quo laïcos pecuniariis pœnis puniuit, clericis verò exilium irrogauit, illorúmque Ecclesias potestati Catholicæ vindicauit. l. 52. C. Th. de hæreticis, *Clerici ministrique eorum, ac perniciosissimi sacerdotales ablati de Africano solo, quod ritu sacrilego polluerunt, in exilium viritim ad singulas quasque regiones sub idonea prosecutione mittantur: Ecclesiis eorum, vel conuenticulis, prædiisque, si qua in eorum Ecclesias hæreticorum largitas praua retulit, proprietati potestatique Catholicæ (sicut iamdudum statuimus) vindicatis.* Dat. III. Kal. Febr. Rauen. Honor. IX. & Theod. V. AA. Coss.

Seniores] Erant seniores laïci extra Ecclesiam, de quibus suprà ad can. 91. Erant & seniores Ecclesiastici, in actis Purgationis Cæciliani & Felicis post Collat. Carthag. *Episcopi, presbyteri, diacones, seniores.* & paulò pòst, *Adhibete conclericos & seniores plebis Ecclesiasticos viros.* Item, *Clerici & seniores Cirthensium.* Ibidem, *Maximus dixit, loquor nomine seniorum Christiani populi, Catholica legis.* Augustinus lib. 3. contra Cresconium cap. 56. *Peregrinus presbyter, & seniores Ecclesiæ Musticanæ regionis.* & epist. 136. *Dilectissimis fratribus clero, senioribus, & vniuersæ plebi Ecclesiæ Hipponensis.* & serm. 19. de verb. Dom. *Cùm ob errorem aliquem à senioribus arguuntur, & imputatur alicui de illis, Cur ebrius fuerit? Cur res alienas peruaseris? Cadem cur turbulentus admiseris? Statim respondet, quid habeo facere, homo secularis aut miles. Nunquid monachum sum professus aut clericum?* Epistola synodalis Concilij Cabarsussitani apud eundem Augustinum enarrat. in Psal. 36. *Necesse nos fuerat Primiani causam, quem plebs sancta Carthaginensis Ecclesiæ Episcopum fuerat in ouile Dei sortita, seniorum literis eiusdem Ecclesiæ postulantibus audire atque discutere.* Optatus lib. 1. *Erant Ecclesiæ ex auro & argento quamplurima ornamenta, quæ nec defodere terra, nec secum portare poterat, quæ fidelibus senioribus commendauit.* & paulò pòst, *Conuocantur suprà memorati seniores, qui faucibus auaritiæ commendatam ebiberant prædam. Cùm reddere cogerentur, subduxerunt communioni plebem.* Ambrosius in 1. ad Timoth. 5. *Synagoga, & postea Ecclesia se-* *Pag.* 384. *Can.* 100.

niores habuit, quorum sine Concilio nihil agebatur in Ecclesia. Quod qua negligentia obsoleuerit, nescio; nisi forte doctorum desidia, aut magis superbia., dum soli volunt aliquid videri. Tertullianus in Apologetico. *Præsident probati quique seniores, honorem istum non pretio, sed testimonio adepti.* Gregorius I. P. R. lib. 11. epist. 19. *Si quid de quocunque clerico ad aures tuas peruenerit, quod te iustè possit offendere, facilè non credas; sed præsentibus Ecclesiæ tuæ senioribus diligenter est perscrutanda veritas, & tunc, si qualitas rei poposcerit, canonica districtio culpam feriat delinquentis.* Epistola synodalis Concilij Pictauiensis, apud Gregorium Turonensem lib. 10. cap. 16. *De sponsalibus quoque ait, coram Pontifice, clero vel senioribus pro nepte sua orphanula arrhas accepisse.*

Pag. 385. Can. 101. VT DE DISSENSIONE ROMANÆ ATQVE ALEXANDRINÆ ECCLESIÆ, &c.] Hæc veterum Patrum præcipua semper cura fuit, vt pacem inter Ecclesias retinerent. Sic Basilius epist. 52. ad Athanasium, πάντα γὰρ δεῖ σπουδάσαι ... τῆς εἰρήνης. καὶ πρὸ πάντων τὴν κατ' Ἀντιόχειαν ἐκκλησίαν ἐπιμεληθῆναι, ὡς μὴ ἀσθενοῦν ἐν αὐτῇ τὸ ὀρθὸν μέρος ... τὰ πρόσωπα χωρίζεσθαι. *Curandum est vt paci posthabeantur omnia: & cum primum Antiochena Ecclesia medeatur, ne illa sincera pars imbecillis facta, personarum respectu scindatur.*

Pag. 386. Can. 106. AD COMITATVM] πρὸς τὴν βασιλείαν Nouel. 6 cap. 3. χρήματα τοῦ οἰκείου μηδ' ὁτιοῦν πρὸς τὴν βασιλείαν. Sic *Comitatus Principum* l. 43. D de testam milit. Constantinus Imp. l. 6. C. de malefic. & mathem. *In comitatu meo vel Cæsaris.* Possidonius in vita Augustini: *Apud Mediolanum vbi tunc temporis Imp. Valentiniani iunioris comitatus erat* In Concilio Sardicensi can. 9. *aula Palatij.* Vide Gloss. Græcobarb. Meursij in verbo κομητάτον.

Pag. 388. Can. 107. VT NON SIBI VNVS EPISCOPVS VINDICET COGNITIONEM] Vide can. 11. 12. 14. & 20. huius Codicis suprà.

Pag. 388. LEX DATA, VT LIBERA VOLVNTATE QVIS CVLTVM CHRISTIANITATIS EXCIPERET] Nicephorus lib. 12. cap 29 ait Theodosium Imp. permisisse vt hæresis quælibet loco suo, pro eo atque ei visum esset, conuentus agere, atque etiam de fide in Christum pro cuiusque captu sentire atque opinari posset. Ammianus Marcel. l. 30. de Valentiniano scribit *Hoc moderamine principatus inclaruit, quòd inter religionum diuersitates medius stetit, nec quemquam inquietauit, neque vt hoc coleretur imperauit, aut illud: nec interdictis minacibus subiectorum ceruicem ad id quod ipse coluit inclinabat, sed intemeratas reliquit has partes vt reperit.* De hac religionis libertate plures à se promulgatas fuisse léges ipse Imp Valentinian. ait l. 9. Cod. Th. de malef. & mathem. *Testes sunt leges à me in exordio imperij mei datæ, quibus vnicuique quod antè imbibisset, colendi libera facultas tributa est* Arnobius lib. 2. *Quid est tam iniustum, quàm inuitis extorquere in contrarium voluntates, inculcare quod nolint, & quod refugiunt animis; prius nocere quàm prosis; & priore detracto, in alienum habitum sententiámque traducere?* Cassiodorus lib. 2. Var. *Principes Christiani*, ait, *si Iudæis potuissent imperare Christianum religionem, vtique imperassent. Sed religio imperari non potest, quia nemo cogitur vt credat inuitus.* Lactantius: *Nihil esse tam voluntarium quàm religionem, in qua si animus auersus est, iam sublata, iam nulla est.* Gregorius I. P. R. lib. 1. epist. 45. *Adhibendus est sermo Iudæis conuertendis, qui errorum in ipsis spinas vrere debet, & prædicando, quod in his tenebrescit, illuminet.* Bernard. serm. 66. in Cant. *Fides suadenda est non imperanda.* & serm. 64. *Hæretici capiantur potiùs quàm effugentur: capiantur dico, non armis, sed argumentis quibus refellantur errores eorum.* August. epist. 48. ait, *neminem ad vnitatem Christi esse cogendum, verbo esse agendum, disputatione pugnandum, ratione vincendum; ne fictos Catholicos haberemus, quos apertos hæreticos noueramus.* Athanasius apolog 2. σφαγαὶ δὲ καὶ δεσμοὶ τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν ἀλλότρια. *Cædes & vincula aliena sunt à nostra Ecclesia.* Refert Socrates lib. 3. Histor. Eccl. cap. 21. Iouianum Imp. laudari ὡς τὸ θρησκεύειν ... ὡς ἕκαστος βούλεται, *Quodcunque pro arbitrio religionem profiteri permiserit.*

GLORIOSISS. IMPP. HONORIO XII. ET THEODOSIO COSS.] Legendum *& Theodosio* VIII Coss. Quibus Consulibus, inquit Prosper in Chronico, *Concilio apud Carthaginem habito CCXVII. Episcoporum, ad Papam Zosimum synodalia decreta perlata, quibus probatis per totum mundum hæresis Pelagiana damnata est.* Sed rectè monet Baronius mendum esse in numero, ac pro CCXVII. legendum esse CCXIV. cùm idem Prosper lib. aduersus Collatorem totidem numeret, nec plures. Nam CCXVII Episcopi anno demùm sequenti congregati sunt. Simili errore CCIII. Episcopi pro CCXIV numerantur in vetustissimo Codice Gandauensi, in Cod MS. Biblioth. Thuanæ num. 229. cuius fragmentum extat tom. 1. Concil. *Honorio Augusto duodecies Consule, Kalendis Maiis, Carthagine in basilica Fausti, cùm Aurelius Episcopus simul cum Donatiano Telepensi primæ sedis Episcopo prouinciæ Byzacenæ, & aliis ducentis tribus Coepiscopis suis, tam ex prouincia Byzacena, quàm Mauritania Sitiphensi, Tripolitana Numidia, Mauritania Cæsareensi, &c.* & apud Photium in Biblioth. cap. 52 σιδ. pro σιγ. Σύνοδος inquit, κατὰ Πελαγίου καὶ Κελεστίου ἐν Καρθαγένῃ συνῆλθεν, ἐν τῇ μεγάλῃ ἐκκλησίᾳ Φαύστου, Ὁνωρίου τὰ τῆς ἑσπερίας βασιλείας φέροντος ἀξιώματα· ἐξῆρχε δὲ ταύτης τῆς συνόδου Αὐρήλιος ἐπίσκοπος καὶ Δονατὸς ὁ τῆς Τελεπτείας (legendum Δονατιανὸς Τελεπτηνὸς) τοῦ πρώτου θρόνου Βυζακηνῆς ἐπαρχίας. οἱ συνεδρεύοντες ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν ἄνδρες διαπρέποντες ἱερωσύνῃ, τὸν ἀριθμὸν σιδ. αὕτη ἡ σύνοδος τοὺς εἰπόντας μὴ διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Ἀδὰμ λέγοντας, ἀλλὰ μὴ ἐν παραβάσεως τύπου καταδικασθῆναι, ἀναθεματίζει. ὁμοίως τὸν τὰ βρέφη τὰ ἀρτίτοκα μὴ χρείαν ἔχειν βαπτίσματος, &c. *Synodus aduersus Pelagium & Celestium Carthagine in magna Ecclesia Fausti habita Honorio Occidentis imperij clauum tenente: præsedit in ea Aurelius Episcopus & Donatianus Teleptensis prima*

Pag. 388. Can. 108.

ſedis Byzacenæ prouinciæ: Quibus adfuerunt variis è prouinciis ſacerdotio præſtantes viri numero CCXXV. *Damnat hæc ſynodus anathemate eos, qui aſſererent Adamum mortalem eſſe editum, non autem præuaricationis cauſa, morte mulctatum. Similiter & eos qui recèns natos infantes baptiſmo minimè indigere dicerent*, &c.

Pag. 388. Can. 109. VT QVICVNQVE DIXERIT] Octo canones qui ſequuntur contra Pelagianos, in Concilio Carthaginenſi ſub anathemate ſtatutos teſtatur etiam epitome canonum ab Hadriano P. R. Carolo Magno Imp data an. 773. tom. III. Concil.

Pag. 389. Can. 110. REGVLAM FIDEI] Tertul. lib. de vel. virg. *Regula quidem fidei vna omnino eſt, ſola immobilis & irreformabilis credendi ſcilicet in vnicum Deum omnipotentem*, &c. & lib. de præſcript. aduerſ. hæret. cap. 13.

Pag. 390. Can. ριδ΄. Ἡμῶν οὐκ ἔστι] Adde ex Cod. MS. Bibl. Reg. ἀλλ᾽ εἰπεῖν ὅτι ἑαυτὸν ἀπατῶμεν, καὶ ἀλήθεια ἐν ἡμῖν, &c.

Pag. 391. Can. ριε΄. Τοῦ δούλου σου] Addidimus ex Codd. MSS. Bibl. Reg. & Palat. ὅτι οὐ δικαιωθήσεται ἐνώπιόν σου πᾶς ζῶν.

Pag. 391. Δανιὴλ ὁ προφήτης] Adde ex MSS. Codd. Bibl. Reg. & Palat. ἐν τῇ προσευχῇ.

Pag. 392. Can. 117. ANTE ALIQVOT ANNOS PLENARIO CONCILIO CONSTITVTVM] In Concilio Carthaginenſi videlicet Honorio VII. & Theodoſio II. Coſſ. celebrato. hoc eſt A. D. CCCCVII. vide can. 99. huius Codicis ſuprà.

Pag. 394. Can. 122. A IVDICIBVS QVOS COMMVNIS CONSENSVS ELEGERIT] Hincmarus in epiſtola ad Ioannem VIII. P. R. cap. 18. *A iudicibus autem, ſiue quos, iuxta Africanos canones, Primates dederint, ſiue quos ipſi vicinos ex conſenſu delegerint, cauſa finienda regulariter prouocari non poteſt.*

Pag. 396. Can. 127. DONATIANO PRIMATE] Collatio Carthaginenſis cognit. 1. cap. 121. *Donatianus Epiſcopus Eccleſiæ Teleptenſis.* Photius in Biblioth. cap. 12. Δονατιανὸς Τελεπτένσης (vt ſuprà emendauimus) τῆς πρώτου θρόνου Βυζακηνῆς ἐπαρχίας, *Donatianus Teleptenſis primæ ſedis Byzacenæ prouinciæ.* Sic in Concilio Teleptenſi, quod hactenus mendosè Telenſe nominatum eſt tom. 1. Concil. *Poſt Conſulatum glorioſiſſ. Honorij XI. & Conſtantini II. V. Kal. Martias, congregato in Eccleſia Apoſtolorum, Concilio plebis Teleptenſis beatus pater primæ ſedis Epiſcopus Donatianus ciuitatis Teleptenſis*, &c. & in ſubſcript. Concilij quod falsò Mileuitani II. nomine pro Carthaginenſi vulgò circumfertur, *Donatianus Telepienſis*, legendum *Teleptenſis*. Telepte vrbs Africæ Antonino, Auguſtino & Cypriano. In Concilio Carthaginenſi de rebaptizandis hæreticis *Iulianus à Telepte* ſententiam tuliſſe traditur. Eratque Metropolis & prima ſedes prouinciæ Byzacenæ.

Pag. 397. Can. 128. EXCOMMVNICATVS] Concilium Conſtantinopol. I. œcumenicum II. in Cod. Can. Eccl. Vniu. can. 169. εἰ τινὲς τῶν ἀπὸ τῆς ἐκκλησίας ἐπὶ αἰτίαις τισὶ προκατεγνωσμένοι εἶεν καὶ ἀποβεβλημένοι, ἢ ἀκοινώνητοι εἴτε ἀπὸ κλήρου, εἴτε ἀπὸ λαϊκοῦ τάγματος, μηδὲ τούτοις ἐξεῖναι κατηγορεῖν ἐπισκόπου, πρὶν ἂν τὸ οἰκεῖον ἔγκλημα πρότερον ἀποδύσωνται. *Si qui ab Eccleſia ob aliquas cauſas antè condemnati fuerint, & abdicati vel excommunicati fuerint, ſiue clerici, ſiue laïci ordinis ſint, ne his quidem liceat accuſare Epiſcopum, priuſquam de proprio crimine ſatisfecerint.*

HÆRETICI ETIAM, SIVE PAGANI, SEV IVDÆI] Concilium Conſtantinopolitanum primum, II. œcumenicum can. 6. αἱρετικοὺς μὴ δεῖν κατηγορεῖν κατὰ τῶν ὀρθοδόξων ἐπισκόπων ὑπὲρ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ποιεῖσθαι. *Hæreticis non liceat orthodoxos Epiſcopos pro rebus Eccleſiaſticis accuſare.* Athanaſius Apolog. 2. Μελιτιανοὶ μὲν γάρ εἰσιν οἱ κατηγοροῦντες, μηδὲ πιστεύεσθαι μὴ ὀφείλοντες. σχισματικοὶ γὰρ καὶ ἐχθροὶ τῆς ἐκκλησίας γεγόνασι. *Meletiani ſcilicet ſunt qui hîc ſe accuſatores præbent, homines prorſus fide indigni, vt & ſchiſmatici, & hoſtes Eccleſiæ.* Iuſtinianus legem edidit, ne aduerſus orthodoxos, hæreticis teſtimonij dictio eſſet, l. 21. Cod. de Hæret. & Manich. *Sancimus contra orthodoxos quidem litigantes nemini hæretico, vel his etiam, qui Iudaïcam ſuperſtitionem colunt, eſſe in teſtimonia communionem: ſiue vtraque pars orthodoxa ſit, ſiue altera.* Canon 75. qui dicitur Apoſtol. εἰς μαρτυρίαν δὲ κατ᾽ ἐπισκόπου αἱρετικὸν μὴ προσδέχεσθαι. *Hæreticum ne recipias in teſtimonium contra Epiſcopum.* & ibi Zonaras, οὐ μόνον εἰς κατηγορίαν αἱρετικὸς οὐκ ἔστι δεκτὸς, ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰς μαρτυρίαν. *Hæreticus non ſolùm ad accuſationem, ſed nec ad teſtimonium venit admittendus.* Photius Patriarcha CP. in Nomocan. tit. 9. cap. 2. αἱρετικὸς δὲ καθόλου οὐ καταμαρτυρεῖ ὀρθοδόξου. *Hæreticus aduerſus orthodoxum nullo modo teſtificetur.* Auguſtinus in append. epiſt. 10. de presbytero quodam ab hæreticis criminis inſimulato loquens: *Nullo modo*, inquit, *nos poſſumus contemnere quod presbytero videntur obiicere, tantùm ſi Catholici ſunt qui obiiciunt. Nam hæreticorum accuſationes contra Catholicum presbyterum admittere, nec poſſumus nec debemus.* Pag. 398. Can. 129.

TESTES QVOS ACCVSATOR DE SVA DOMO PRODVXERIT] Impp. Valerianus & Galienus l. 3. C. de teſtib. *Etiam iure ciuili domeſtici teſtimonij fides improbatur.* Paulus lib. 5. ſent. *Teſtes eos quos accuſator de domo produxerit interrogari non placuit.* & l. 24. D. eod. Pag. 398. Can. 131.

ET CÆTERI QVI PRÆSENTES ADFVIMVS CCXVII.] Sic ſuprà in exordio & in ſubſcript. huius Concilij. Mendosè in Cod. MS. B CCXLI. & in Cod. T. CCXIX. & in epitome Canonum Hadriani I. P. R. CCX. & CCVII. pro CCXVII. Similis error irrepſit in epiſtolam Leonis IX. P. R. ad Thomam Epiſcopum Africanum: *Cùm ex venerabilium Canonum auctoritate recolimus* CCV. (legendum CCXVII.) *Epiſcopos Concilio interfuiſſe Carthaginenſi.* Pag. 400. Can. 134.

VT SICCENSI ECCLESIÆ RETENTO HONORE GRADVS SVI, PRESBYTER REMOVERETVR APIARIVS] Auguſtinus epiſt. 261. ed. Plant. cùm agit de Antonij Fuſſalenſis Epiſcopi damnatione, pluribus exemplis oſtendit quoſdam Epiſcopos ita in Africa eſſe punitos, vt tamen honos & nomen Epiſcopatus eiſdem relictus fuerit. *Res ad tantum ſcandalum venit, vt* Pag. 401. Can. 134.

cùm

apud nos causas dicerent qui de illius, Antonij, Episcopatu suscipiendo, tanquam bene sibi consulentibus obtemperauerant nobis: in quibus causis cum stuprorum crimina capitalia, quæ non ab ipsis quibus Episcopus erat, sed ab aliis quibusdam obiecta fuerant, probari minimè potuissent, atque ab eis quæ inuidiosissimè iactabantur videretur esse purgatus: tam miserandus factus est & nobis & aliis, vt quicquid à castellanis & illius regionis hominibus de intolerabili dominatione, de rapinis & diuersis oppressionibus & constrictionibus obiiciebantur, nequaquam nobis tale videretur, vt propter hoc vel simul cuncta congesta, Episcopatu putaremus esse priuandum, sed restituenda quæ viderentur ablata. Denique sententias nostras sic temperauimus, vt saluo Episcopatu, non tamen omnino impunita relinquerentur, quæ non deberent vel eidem ipsi deinceps iterumque facienda, vel cæteris imitanda proponi. Honorem itaque integrum seruauimus iuueni corrigendo, sed corripiendo, minuimus potestatem, ne scilicet eis præesset vlterius, cum quibus sic egerat, vt dolore iusto eum sibi præesse ferre omnino non possent, & cum suo illiúsque periculo in aliquod scelus forsitan erupturam patientiam sui doloris ostenderent. Sed ille quod à nobis aut benignè aut remissè factum est, in præscriptionem vertere ac vsurpare conatur. Clamat: Aut in mea cathedra sedere debui, aut Episcopus esse non debui. Quasi nunc sedeat nisi in sua: propter hoc enim loca illa eidem dimissa atque permissa sunt, in quibus prius Episcopus erat, ne in aliena cathedra contra statuta Patrum translatus illicitè diceretur. Aut verò quisquam ita esse debet siue seueritatis siue lenitatis exactor, vt qui nonnisi fuerint Episcopatus honore priuandi, nullo modo in eis aliquid vindicetur: aut in quibus aliquid visum fuerit vindicandum, Episcopatus honore priuentur? His enarratis sic pergit Augustinus: *Existat exemplo quosdam pro culpis quibusdam nec Episcopali spoliatos honore, nec relictos omnimodis impunitos: quæ, vt à nostris temporibus remotissima non requiram, recentia memorabo. Clamet Priscus prouinciæ Cæsariensis Episcopus: Aut ad Primatum locus, sicut cæteris, & mihi patere debuit, aut Episcopatus mihi remanere non debuit. Clamet alius eiusdem prouinciæ Victor Episcopus, cui relicto in eadem pœna, in qua & Priscus fuit, nusquam nisi in diœcesi eius ab alio communicabatur Episcopo: clamet, inquam: Aut vbique communicare debui, aut etiam in meis locis communicare non debui. Clamet tertius eiusdem prouinciæ Laurentius Episcopus, & prorsus huius vocibus clamet: Aut in cathedra, cui ordinatus sum, sedere debui, aut Episcopus esse non debui. Sed quis ista vituperet, nisi qui parum attendit, nec inulta omnia relinquenda, nec vno modo omnia vindicanda?* Concilium Ancyranum de presbyteris & diaconis persecutionis tempore lapsis ad Ecclesiam redeuntibus sic statuit can. 1. τούτους τῆς μὲν τιμῆς τῆς κατὰ τὴν καθέδραν μετέχειν, προσφέρειν δὲ αὐτοὺς ἢ ὁμιλεῖν, ἢ ὅλως λειτουργεῖν τι τῶν ἱερατικῶν λειτουργιῶν μὴ ἐξεῖναι. *Honorem quidem sedis eos retinere, offerre autem illis & sermonem ad populum facere, aut aliquibus sacerdotalibus officiis fungi non liceat.* & can. 2. διακόνους ὁμοίως θύσαντας, τὴν μὲν ἄλλην τιμὴν ἔχειν, πεπαῦσθαι δὲ αὐτοὺς πάσης τῆς ἱερᾶς λειτουργίας, τῆς τε τὸν ἄρτον ἢ ποτήριον ἀναφέρειν, ἢ κηρύσσειν. *Diaconi similiter qui immolauerunt, honorem quidem habeant: cessent verò ab omni sacro ministerio, siue à pane siue à calice offerendo vel prædicando.* Concilium Nicænum I. œcumenicum can. 8. ὁ μὲν ὀνομαζόμενος παρὰ τοῖς Καθαροῖς ἐπίσκοπος τὴν τοῦ πρεσβυτέρου τιμὴν ἕξει, πλὴν εἰ μὴ ἄρα δοκοίη τῷ ἐπισκόπῳ τῆς τιμῆς τοῦ ὀνόματος αὐτὸν μετέχειν. *Qui à Catharis vocatur Episcopus, presbyteri honorem habebit, nisi fortè placuerit Episcopo, nominis eum honore conferri.* & in epistolâ synodicâ quæ apud Theodoretum extat lib. 1. c. 9. ἔδοξεν οὖν Μελίτιον μὲν μένειν ἐν τῇ αὐτοῦ πόλει, καὶ μηδεμίαν ἐξουσίαν ἔχειν, μήτε προχειρίζεσθαι, μήτε χειροθετεῖν. ψιλὸν δὲ τὸ ὄνομα τῆς τιμῆς κεκτῆσθαι. *Placuit synodo Meletium in sua ciuitate manere, potestatem autem nullam habere vel quemquam ordinandi vel cuiquam manus imponendi: solum verò honoris nomen retinere.* Id etiam de Eustathio prouinciæ Pamphiliæ Metropolitano, qui nullo crimini obnoxius sua sponte Episcopatu se abdicauerat, in Concilio Ephesino œcumenico III. statutum, testatur illius epistola synodica ad synodum Pamphiliæ in Codice Canonum Eccles. Orient. his verbis: ὡρίσαμεν ἔχειν αὐτὸν, τό τε τῆς ἐπισκοπῆς ὄνομα, καὶ τὴν τιμὴν καὶ κοινωνίαν· οὕτω μέντοι, ὥστε μὴ χειροτονεῖν αὐτόν. *Statuimus vt habeat Episcopi nomen & honorem ac communionem, sic quidem vt ipse non ordinet.*

Accepto epistolio] Epistola synodica Concilij Sardicensis ad Iulium P. R. cuius exemplum extat inter fragmenta Hilarij à Nicolao Fabro Viro clarissimo edita: *Tua excellens prudentia disponere debet, vt per tua scripta qui in Sicilia, qui in Sardinia, in Italia sunt fratres nostri quæ acta sunt & quæ definita cognoscant, & ne ignorantes eorum accipiant literas communicatorias, id est epistolia, quos iusta sententia degradauit.* & post pauca: *Omnes fratres & Coëpiscopos nostros literis tuis admonere digneris, ne epistolia, id est literas communicatorias eorum accipiant.* Concilium Turonense II. can. 6. *Nullus clericorum vel laïcorum, præter Episcopum, epistolia facere præsumat.* Pag. 401.

Rescripta ad Concilium Africanum Cyrilli Alexandrini] Hæ Cyrilli vt & Attici epistolæ ad Africanos desiderantur in Codd. MSS. T. & B. In iis verò epistola seu fragmentum epistolæ Attici ad Bonifacium legitur his verbis. *Incipit epistola Attici Episcopi Ecclesiæ Constantinopolitanæ ad Bonifacium vrbis Romæ Episcopum data cum exemplariis Nicæni Concilij, de Græco in Latinum translatis, à beatissimis Cyrillo & Attico, Episcopis Alexandrinæ & Constantinopolitanæ Ecclesiæ directis, per Innocentium presbyterum suum, & Asellum* (legendum *Marcellum*) *subdiaconum Ecclesiæ Carthaginensis, vt superiùs recitatum est.* Fides *Nicæni Concilij cum titulis xx.* Epistola verò ita continetur. Atticvs *Episcopus Ecclesiæ Constantinopolitanæ sancto fratri Bonifacio vrbis Romæ Episcopo salutem. Edidi canones sanctorum fratrum olographa manu & subscriptos à me. Amen.* Huic etiam epistolæ Attici ad Bonifacium, subiungitur formula scribendarum formatarum ad hunc Pag. 404.

modum: *Græca elementa, literarum numeros exprimere nullus qui tenuiter vel Græci sermonis notitiam habet ignorat, ne igitur in faciendis epistolis canonicis, quas mos Latinus formatas appellat, aliqua fraus falsitatis temerè præsumeretur, hoc à Patribus* CCCXVIII. *Nicæam congregatis saluberrimè inuentum est & constitutum, vt formata epistola hanc calculationis seu supputationis habeant rationem, id est vt adsumantur in supputationem prima Græca elementa Patris, Filij, & Spiritus sancti, id est* Π. Υ. Π. Α. (mendosè habent Codd. MSS. Π. Ο. C. Α.) *quæ elementa* LXXX. LXX. CC. *& primum significant. Numerus quoque Petri Apostoli prima litera id est* Π. *qui numerus octoginta significat. Eius qui scribit Episcopi prima litera: cui scribitur secunda: accipientis tertia litera: ciuitatis quoque de qua scribitur quarta: & indictionis, quæcunque fuerit; idem temporis eorumdem qui fuerit numerus adsumatur. Quæ ita his omnibus Græcis literis, quæ vt diximus numeros exprimunt, in vnum ductis, vnámque, cùm collecta fuerit summam epistola teneat, qui accipit hanc omni cum cautela requirat, & expresiè addat* ϟθ. *Præterea separatim in epistola etiam* XCIX. *numerum, qui secundùm Græca elementa significat* ΑΜΗΝ. I. XL. VIII. L.

Pag. 404. EPISTOLÆ CVM 200. CONCIL. NICÆNO BONIFACIO EPISC. ECCL. ROMANÆ SVB DIE VI. KAL. DECEMB. DIRECTÆ] Epistola synodalis Concilij Carthaginensis ad Bonifaciom P. R. per Faustinum, Philippum & Asellum Legatos Ecclesiæ Romanæ missa, scripta est II. Kal. Iun. post Consulatuoi Honorij XII. & Theodosij VIII. vt indicat can. 133. huius Codicis. Eodem anno authentica exemplaria Nicæni Concilij à Cyrillo & Attico missa, ab ipsis Africanis per Innocentium presbyterum, & Marcellom diaconum eidem Bonifacio directa sunt sub die VI. Kal. Decembr. vt testatur hæc inscriptio & quæ postea symbolo fidei præfixa est. Sed & ipsi Africani Patres in epistola ad Cælestinom P. R Bonifacij successorem scripta anno CCCCXXIV. qoi primns numeratur Cælestini. *Quia illud, quod pridem per eundem Coëpiscopum nostrum Faustinum, tanquam ex parte Nicæni Concilij exinde transmisistis, in Conciliis verioribus quæ accipiuntur Nicæni, à sancto Cyrillo Coëpiscopo nostro Alexandrinæ Ecclesiæ, & à venerabili Attico Constantinopolitano antistite, ex authentico missis, quæ etiam ante hoc per Innocentium presbyterum, & Marcellum diaconum, per quos ad nos ab eis directa sunt, venerabilis memoriæ Bonifacio Episcopo decessori vestro à nobis transmissa sunt, in quibus tale aliquid non potuimus reperire.* & Epitome canonom Hadriani: *Quòd exemplaria Nicæni Concilij post Consulatum Honorij, & Theodosij AA.* VI. *Kal. Decemb. ad Bonifacium Papam sub* XX. *cap. peruenerint.*

Pag. 405. - μηνύω]. σειστον can. 33. hoius Codicis supra ἀχάρτων & χαρτῴων. chartarinm Hierooymo Apolog. 3. aduers. Ruffinum, *Si à me fictam epistolam suspicaris, cur eam in Romana Ecclesia chartario non requiris.*

Pag. 405. IN ECCLESIASTICA HISTORIA] Ruffini videlicet lib. 10. cap. 10. cuius historiam, quâ res gestas à tempore Nicæni Concilij vsque ad obitum Theodosij prosecutus est, in Græcum idioma translatam fuisse testatur hæc Cyrilli epistola, & Nicæonm Conciliom II. act. I. Vbi cùm ageretur de Episcopis ab hæresi redeuntibus in pristinum statum recipiendis, locus citatur ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας Ρουφίνου πρεσβυτέρου Ῥώμης, ex libro videlicet 10. cap. 28.

DE PASCHA NVNCIAMVS VOBIS, XVII. KAL. MAIAS, NOS FVTVRA INDICTIONE CELEBRARE] Hinc apparet Cyrillum Alexandrinum Episcopum, vt olim Theophilus, annis singulis singulas scripsisse Paschales epistolas, quibus futurus Paschalis dies Ecclesiis denunciari ac significari solebat. Cùm autem hæc Cyrilli epistola scripta sit sub finem anni CCCCXIX. denuncietque celebrationem Paschatis in proximè sequentem annum, mirum qoi fiat, vt in omnibus, quos quidem mihi videre licuit, Latinis & Græcis Codd. editis & MSS. assignetur Pascha XVII. Kal. Maij πρὸ δεκαεπτὰ καλανδῶν μαΐων, cùm planum sit anno CCCCXX. Pascha celebratum à Christianis XIV. Kal. Maij siue maois XVIII. Aprilis. Quod & agnoscit Io. Mariana in tabnlis Paschalibus, qoas subiunxit suæ de die mortis Christi diatribæ. Quod autem ibidem Mariana Pascha Iudæorum assignat XVII. Kal. Maij feria V. videri potest vtcunque cum literis Cyrilli conuenire. Sed quorsum Alexandrinus Episcopus dicat se Pascha celebraturum eo die quo non Christiani sed Iudæi Pascha suum erant celebraturi? Præterea, fallitur Mariana, nec sibi nec rationi consentanea dicens. Aono CCCCXX. tribuit epactas treis. Eidem anno Pascha Iudæorum assignat XVII. Kal. Maij, siue maiis, Aprilis XV. feria V. Sont hæc ἀσύστατα. Si tres Epactæ conuenirent anno CCCCXX. Pascha Iudæorum conueniret Aprilis X. Sabbato. Reuera conueniebant A. D. CCCCXX. Epactæ XXIX. vel XXX. siue mauis nullæ. Neomenia Nisan incidit in Aprilis XXX. cuius character erat III. XVII. Pascha Iudaïcom Aprilis XIII. feriâ III. Christianum Aprilis XVIII. feriâ primâ. Aprilis verò XV. Christiani Pascha celebrarunt anno demum CCCCXXIII. Itàque dubium non est quin pro XVII. *Kal. Maias* legendum sit XIV. *Kal. Maias* πρὸ δεκατεσσάρων καλανδῶν Μαΐων, vt hæc epistola scripta sit anno CCCCXIX. Pascha verò celebratum anno sequenti CCCCXX In ista verò temporis notatione mendum esse monuit me vir clarissimus carissimúsque Iacobus Capellus, harum rerum peritissimus, emendationisque rationem mihi indicauit, quam illi acceptam refer.

QVASI ECCLESIÆ ROMANÆ ASSERENS PRIVILEGIA] Sic in l. 13. C. Th. de Episc. & cleric. *vrbis Romæ priuilegia.* & τὰ πρεσβεῖα τῆς ἐπισκοπῆς τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης in Concilio Calch. can. 28. τῷ θρόνῳ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, διὰ τὸ βασιλεύειν τὴν πόλιν ἐκείνην, οἱ πατέρες ἀποδεδώκασι τὰ πρεσβεῖα. *Sedi senioris Romæ quòd vrbs illa imperaret, patres priuilegia tribuerunt.* πρεσβεῖα Ecclesiæ Antiochenæ & Constantinopolit. can. 6. Concilij Pag. 407.

Niceni I. ὁμοίως δὲ καὶ κατὰ τὴν Ἀντιόχειαν, καὶ ἐν ταῖς ἄλλαις ἐπαρχίαις τὰ πρεσβεῖα σώζεσθαι ταῖς ἐκκλησίαις, hoc est, Dionysio Exiguo interprete, in Cod. Can. Eccles. Rom. *Similiter & apud Antiochiam cæteråsque prouincias priuilegia seruentur Ecclesiis.* & can. 2. Concilij Constantinopolitani I. œcumenici II. φυλαττομένων τῶν ἐν τοῖς κανόσι τοῖς κατὰ Νίκαιαν πρεσβείων τῇ Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ. *Seruatis priuilegiis quæ Nicænis canonibus Ecclesiæ Antiochenæ tributa sunt.* & can. 2. τὸν Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ῥώμης ἐπίσκοπον, vbi Dionysius Exiguus, τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς, vertit *Primatum honoris.* & in Concilio Calchedonensi can. 28. οἱ ἑκατὸν πεντήκοντα θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι, τὰ ἴσα πρεσβεῖα ἀπένειμαν τῷ τῆς νέας Ῥώμης ἁγιωτάτῳ θρόνῳ, εὐλόγως κρίναντες, τὴν βασιλείᾳ καὶ συγκλήτῳ τιμηθεῖσαν πόλιν καὶ τῶν ἴσων ἀπολαύουσαν πρεσβείων τῇ πρεσβυτέρᾳ βασιλίδι Ῥώμῃ, καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὡς ἐκείνην μεγαλύνεσθαι πράγμασι. *Centum quinquaginta Dei amantissimi Episcopi sanctissimæ nouæ Romæ sedi æqualia priuilegia tribuerunt, rectè indicantes, vrbem, quæ & Imperio & senatu honòrata sit, & æqualibus priuilegiis cum veteri regia Roma fruatur, etiam in rebus Ecclesiasticis, non secùs ac illa magnifieri.* Sunt autem τὰ πρεσβεῖα, iura iam inde ab initio, ex veteri consuetudine & vetustatis priuilegio, Ecclesiis tributa, δίκαια προσόντα ἀρχῆς ἄνωθεν κατὰ τὸ παλαιὸν κρατῆσαν ἔθος, can. 8. Concilij Ephesini œcumenici III. Leo I. P. R. epist. 82. vel 84. ad Anastasium cap. 2. *Secundùm sanctorum Patrum canones Spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos ius tradita sibi antiquitùs dignitatis intemeratum habere decreuimus.* & epist. 52. vel 54. ad Marcianum Augustum, *Priuilegia Ecclesiarum sanctorum Patrum canonibus instituta, & venerabilis Nicænæ synodi fixa decretis, nullà possunt improbitate conuelli, nullà nouitate mutari.* Symmachus P.R. ad Cæsarium Arelatensem Episcopum, *Rationabile est, vt sancta Arelatensis Ecclesia propriis priuilegiis perfruatur, & quod vetustas præstitit, & Patrum auctoritas roborauit, noua non debet violare præsumptio.* Sunt & προνόμια, priuilegia ab Impp. Ecclesiis præstita, de quibus meminit Nouel. 131. de Ecclesiasticis titulis & priuilegiis §. πάντα τὰ προνόμια. & l. 12. C. de sacros. Eccl. *Priuilegia quæ generalibus constitutionibus vniuersis sacrosanctis Ecclesiis orthodoxa religionis retrò principes præstiterint firma & illibata in perpetuum decernimus custodiri.* & l. 1. C. de hæret. Sed de veteri Ecclesiarum iure, & priuilegiis, varióque πρεσβείων genere, pluribus dicemus in nostra Geographia sacro-politica.

Pag. 408. PRÆFATO ITAQVE DEBITÆ SALVTATIONIS OFFICIO, DEPRECAMVR VT DEINCEPS AD VESTRAS AVRES, &c.] Eadem loquendi formula vsurpata est ab Orientalibus Episcopis in epist. ad Iulium P. R. tom. 1. Concil. *Præfato itaque debita salutationis officio, propter beati Petri honorem impenso, postulauimus, vt deinceps ad vestras hinc venientes aures, non tam facilè admittatis, neque à nobis excommunicatos vltrà velitis excipere, ne canonum transgressores inueniamini, sed magis salua fraterna caritate, erratum hoc in posterum minimè patiamini.*

HOC ETIAM NICÆNO CONCILIO DEFINITVM] Can. 5. περὶ δὲ τῶν ἀκοινωνήτων γενομένων, εἴτε τῶν ἐν κλήρῳ, εἴτε τῶν ἐν λαϊκῷ τάγματι, ὑπὸ τῶν καθ' ἑκάστην ἐπαρχίαν ἐπισκόπων, κρατείτω ἡ γνώμη κατὰ τὸν κανόνα τὸν διαγορεύοντα, τοὺς ὑφ' ἑτέρων ἀποβληθέντας, ὑφ' ἑτέρων μὴ προσίεσθαι. *De his qui communione priuantur, seu ex clero, seu ex laico ordine, ab Episcopis per vnamquamque prouinciam: sententia regularis obtineat, vt hi, qui abiiciuntur ab aliis non recipiantur.* Epist. Episcoporum Orientalium ad Iulium I. P.R. tom. 1. Concil. *Nec crimine carere potest, qui alterius excommunicatum, absque eius licentia, à quo communione est priuatus, in communionem susceperit, canonibus scilicet iubentibus, vt excommunicatus, ab aliis non suscipiatur, viuentibus illis, à quibus communione priuatus esse dignoscitur.* Pag. 408.

CLERICORVM IMPROBA REFVGIA] Cyprianus lib. 1. epist. 4. ad Cornelium P. R. queritur de Felicissimo quodam pseudoepiscopo, qui ab Africanis de sacerdotio deiectus Romam confugerat: *Nauigare audent*, inquit, *& ad Petri cathedram atque Ecclesiam principalem vnde vnitas sacerdotalis exorta est, à schismaticis & profanis literas ferre, nec cogitare eos esse Romanos, quorum fides, Apostolo prædicante, laudata est, ad quos perfidia non possit habere accessum.* & paulo pòst: *Quia conscientiam suam norunt, nec nos audent adire, aut ad Ecclesiæ limen accedere, sed foris per prouinciam circumueniendis fratribus, & spoliandis pererrant, & omnibus iam satis noti, atque vndique pro suis facinoribus exclusi, illuc etiam ad vos nauigant.* Pag. 408.

QVÆCVNQVE NEGOTIA, IN SVIS LOCIS, VBI ORTA SVNT FINIENDA] Epistola quæ Damaso P.R. tribuitur ad Stephanum Archiepisc. Concilij Mauritaniæ & vniuersos Episcopos Africanæ prouinciæ: *Criminum, inquiunt statuta imperialia, discussio ibi agenda est, vbi crimen admissum est. Nam alibi criminum reus prohibetur audiri. Et alibi in canonibus præcipitur: quæcumque negotia in suis locis, vbi orta sunt, finienda.* Innocentius P. R. epist. 27. ad Augustinum, Alypium, aliósque Africanos Episcopos de Pelagio scribens: *Si adhuc taliter sentis, cùm sciat se damnandum esse, quibus acceptis literis, aut quando se nostro iudicio committet? Quòd si accersendus esset, id ab illis meliùs fieret, qui magis proximi & non longo terrarum spatio videntur esse disiuncti.* Cyprianus lib. 1. epist. 3. ad Cornelium P. R. *Cùm statutum sit omnibus nobis, & æquum sit pariter & iustum, vt vniuscuiusque causa illic audiatur, vbi admissum est crimen, & singulis pastoribus portio gregis sit adscripta, quam regat vnusquisque & gubernet, rationem sui actus Domino redditurus; oportet vtique eos quibus præsumus, non circumcursare, nec Episcoporum concordiam cohærentem suà subdolà & fallaci temeritate collidere, sed agere illic causam*

suam, vbi & accusatores habere, & testes sui criminis possint, nisi paucis desperatis & perditis, minor esse videtur authoritas Episcoporum in Africa constitutorum qui iam de illis iudicauerunt.

Pag. 409. TYPHVM SÆCVLI IN ECCLESIAM CHRSSTI INOVCERE] Ephesini Patres, *τῦφον κοσμικῆς ἐξουσίας* vocant. Quum enim io Concilio œcumenico III. relatum esset, Antiochenum Episcopum otdinatiooes Episcoporum ptouinciæ Cypri, præter Ecclesiasticas constitutiones & antiquam consuetudinem ad se trahere, typhum illius coërcent, *μηδὲ ἱερουργίας προσχήματι ἐξουσίας κοσμικῆς τῦφος παρεισδύηται, μηδὲ λάθωμεν τὴν ἐλευθερίαν κατὰ μικρὸν ἀπολέσαντες, ἣν ἡμῖν ἐδωρήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ πάντων ἀνθρώπων ἐλευθερωτής. Ne fortè sub specie administrationis rerum sacrarum, potentiæ sæcularis typhus irrepat, sensimque imprudentes libertatem eam amittamus, quam nobis proprio sanguine Dominus noster Iesus Christus, omnium hominum liberator, nobis largitus est.* Hæc autem vox (typhus) frequens est apud illius sæculi scriptores, pro fastu, ambitione, & superbia. Sic apud Augustioum de ciuit. Dei lib 11. cap. 23. epist. 48. 57. & 162. & lib. 2. de baptismo cap. 3. *Typhus superbia.*

FINIS.

44

FVLGENTII FERRANDI

CARTHAGINENSIS ECCLESIÆ DIACONI

BREVIATIO CANONVM:

ET

CRISCONII

EPISCOPI AFRICANI

BREVIARIVM CANONICVM.

Cum duobus Indiculis: Quorum alter materiam, alter verò consonantiam Capitulorum vtriusque auctoris ostendit.

Nunc primùm editis ex MS. Codice Bibliothecæ C. V. GVLIELMI BLVETI *in Senatu Parisiensi Aduocati.*

LECTORI.

ERRANDVS Diaconus à Sigeberto inter Ecclesiasticos scriptores relatus, libello Regularum ad Reginum Comitem meminit Fulgentij Ruspensis Episcopi ut nuper vita functi: quod vtrumque circa Anastasij Imp. tempora vixisse arguit. Et fortasis eiusdem Ferrandi non immeritò alicui videatur narratio illa de vita Ruspensis Fulgentij, quæ inter Sanctorum historias edita est. Sed & hic Canonum indiculus, quem ex insignis Ecclesiæ Tricasiinorum nostrorum codice nunc primùm edimus, omnium, quantum quidem opinamur, eius instituti antiquissimum: cui saltem debebit Gratianus restitutionem loci sui, hactenus vel in Romana illa recognitione grauiter laborantis, quem ex vno Ferrando tandem aliquando ita sanandum didicimus: Sed, sicut in Breuiatione Canonum Fulgentij Carthaginensis Ecclesiæ Diaconi inuenitur, in Septimunicensi Concilio & in Macrianensi statutum est, vt ad eligendum Episcopum sufficiat matricis arbitrium. *Subiunximus & ex Crisconij repetitione Breuiarij Canonici ad Liberinum, vel, vt quadam exemplaria nostra habuerunt, Liberium Pontificem Capitula tantùm, aut potiùs indicem Capitulorum, omissis Canonum Decretorúmque integris capitibus, quæ ex vetere collectione ante annos* LXIII. *Maguntiæ fideliter edita, facile cuiuis fuerit repetere: illud hìc admonuisse contenti, illa eadem, vsque ad Gelasij tempora, vsum videri Crisconium. Et verò ipsa illa est quæ Corpus Canonum dicitur, non à Gratiano tantùm, sed & à summis Pontificibus Nicolao I. & Leone IV. cuius etiam antiqua exemplaria apud nos plura extant, quæ ab Hadriano Papa ad Carolum Magnum Imp. & Regem nostrum missa fuisse, præfixa versuum politicorum acrostichis testatur. Continet autem is Codex eosdem omnino Conciliorum Canones, quos Græcorum collectio anno* CIↃ. IↃ. XL. *à Io. Tilio V. C. hic edita ex antiquissimo Ecclesiæ S. Hilarij Pictauensis Codice, qui etiam Africæ Latinas Synodos complectitur. Pontificum Romanorum adiectas Epistolas à Siricio ad Gregorium iuniorem Latinus codex habet. Græcos suorum Decretalibus eum locum apud se seruasse Photij & Theodori Balsamonis Constantinopolitanorum Patriarcharum Nomocanones indicant. Cæterum quæ in nostro Corpore Canonum extat interpretatio, planè diuersa est ab illa Dionysij Scythæ monachi (qui & Abba, & Exiguus) ad Stephanum Salonitanum Episcopum, cuius ille hortatu prisca, vt ait, translationis confusione offensi nouam faciendam suscepit, exceptis tamen qui Apostolorum dicuntur, Canonibus* L. *nam tot ab Ecclesia Rom. synodali Stephani decreto receptos Anastasius in præfatione Nicæna II. ad Hadrianum auctor est. Eos hocnumero antiquæ, quas videre nobis contigit, collectiones etiam Gallicanæ ex Dionysij interpretatione retinent, vt non immeritò vulgaris ea translatio dici possit. Reliquorum verò Græcorum Canonum interpretatio varia diuersáque occurrit; vt non facilè pronunties quæ tum Latinarum Ecclesiarum communis habenda sit. quamquam eam quæ in illo Corpore Canonum extat, apud nos quidem in vsu magis fuisse verisimile est. Sed hæc ampliorem tractationem desiderant, cui dabit Deus, cùm volet, locum tempúsque. Interim beneficio hoc nostro fruere ac vale.*

distinct. LXIIII.

dist. XIX. XX.

INCIPIT BREVIATIO CANONVM FVLGENTII FERRANDI ECCLESIÆ CARTHAGINENSIS DIACONI.

1. VT neophyti non ordinentur. Concilio Nicæno titulo 2. Concilio Sardicensi tit. 14. Concil. Laodicensi tit. 3.

2. Vt quicumque laicus ad Episcopatum eligitur, priùs annum in ministerio Ecclesiastico per omnes gradus transeat. Concil. Suffetulensi.

3. Vt qui post baptismum seculari militiæ nomen dederit, ab ordinatione arceatur. Concil. Cellensi.

4. Vt Episcopus à tribus ordinetur, consentientibus aliis per scripta, cum confirmatione Metropolitani vel Primatis. Concil. Nicæn. tit. 4. item tit. 6. Concil. Antioch. tit. 19. Concil. Laod. tit. 12. Concil. Carthag. sub Antistite Genetlio, tit. 10. Concil. vniuersali Carthag. tit. 49. Concil. Zellensi. ex epistola Papæ Sirici.

5. Vt in ordinando Episcopo alij quoque Episcopi super tres addantur, si ab aliquo fuerit contradictum. Concil. Carthag. tit. 50.

6. Vt vnus Episcopus Episcopum non ordinet, excepta Ecclesia Romana. Concil. Zellen. ex epistola Papæ Sirici.

7. Vt Episcopus qui susceptâ manus impositione ministerium recusauerit, excommunicatus maneat donec consentiat. Concil. Antioch. tit. 17. Si autem volens à plebe non suscipitur ad plenariam Synodum saluo suo honore sustinere debebit. Concil. Antioch. tit. 18.

8. Vt Episcopus qui ordinatus non suscipitur, aliam Ecclesiam non occupet, sed in Ecclesia vbi presbyter fuerat, tanquam presbyter sedeat. Concil. Anquiritano tit. 18.

9. Vt Episcopo ordinato statuta Conciliorum primitus inculcentur. Concil. Carthag. tit. 10.

10. Vt Episcopus ordinatus ab ordinatore suo literas subscriptas accipiat, ordinationis eius diem simul & Consulem continentes. Concil. Mileuitano tit. 4.

11. Vt ad eligendum Episcopum sufficiat matricis arbitrium. Concil. Septimunicensi. Concil. Macrianensi.

12. Vt Episcopus in villa vel vico non ordinetur. Concil. Laodicensi tit. 55.

13. Vt Episcopus non ordinetur in dioecesi quæ Episcopum nunquam habuit, nisi cum voluntate Episcopi ad quem ipsa dioecesis pertinet, ex Concilio tamen plenario & Primatis auctoritate. Concil. Carthag. tit. 52. Item quinquagesimo quarto Concil. Carthag. In Basilica, tit. 5.

14. Vt Episcopus in dioecesim ordinatus ipsam solam teneat. Concil. Carthag. tit. 54.

15. Vt Episcopi & presbyteri & diaconi non ordinentur, nisi omnes suos Christianos fecerint. Concil. Carthag. tit. 3.

16. Vt Episcopi, presbyteri & diaconi ab vxoribus abstineant. Concil. Carthag tit. 1. Concil. Zellensi.

17. Vt nullus Episcopus dimissa matrice in dioecesi * constituat. Concil. Carthag. tit. 6.

* Ex fide vett. Codd. addendum constituat cathedram.

18. Vt Episcopi vel clerici de ciuitate ad ciuitatem non transeant, neque de prouincia ad prouinciam. Concil. Nicæn. tit. 11. Concilio Sardicensi tit. 2. item 3. Concilio Antiocheno tit. 3. item tit 21. Concilio Constantinopolitano tit. 2. item tit. 3.

19 Vt Episcopi in aliena ciuitate tres tantummodo faciant septimanas. Concil Sardicen. tit. 15.

20. Vt qui metu persecutionis in aliena

na ciuitate demorari voluerint, non prohibeantur. Concil. Sardic. tit. 22.

21. Vt nullus Episcopus etiamsi à plebe eligatur, vacantem Ecclesiam obtineat, nisi ex auctoritate plenarij Concilij. Concil. Antiocheno tit. 16.

22. Vt nullus Episcopus cathedram cui datus fuerit interuentor, plusquam annum teneat, sed ipse eis Episcopum petat. Concil. Carth. tit. 9.

23. Vt interuentores Episcopi conueniant plebes quæ Episcopum non habent, vt Episcopum accipiant: quòd si accipere neglexerint, remoto interuentore sic remaneant, quamdiu sibi Episcopum quærant. Concil. Mactianensi.

24. Vt nullus Episcopus plebem alienam vsurpet. Concil. Carthag. sub sancto Grato tit. 9. Concil. Carthag. sub Antistite Genethlio tit. 9. Item Concil. Carthag. tit. 5.

25. Vt Episcopus qui sine Episcoporum iudicio plebem aliquam, quam ad suam cathedram existimat pertinere, tenuerit, causam amittat. Concil. Carthag. tit. 12.

26. Vt in plebe aliena nullus sibi Episcopus audeat vindicare. Conc. Iuncensi.

27. Vt Episcopus alienum clericum non suscipiat, neque ordinet. Concil. Nicæn. tit. 12. Concil. Sardic. tit. 19. item 20. Concil. Antioch. tit. 22. Concil. Carthag. sub S. Grato tit. 4. Item Concil. Carthag. tit. 28. item 53.

28. Vt nullus Episcopus alienum monachum vel in Ecclesia ordinet, vel in monasterio suo præpositum faciat. Concil. Carthag. tit. 14.

29. Vt Episcopus præsentibus catechumenis ordinationem non faciat. Concil. Laodicen. tit. 4.

30. Vt Episcopus qui necessitate compellente ante viginti quinque annos virginem velauerit, nihil ei obsit Concilium quod de isto numero annorum constitutum est. Concil. Carthag. tit. 18.

31. Vt res Episcopi non sint obnoxiæ rebus Ecclesiasticis, sed de his ipse quod voluerit ordinet. Concilio Antiocheno tit. 24.

32. Vt nullus Episcopus hæredes extraneos vel hæreticos etiam consanguineos faciat. Concil. Carthag tit. 15.

33. Vt Episcopi vel clerici his qui Catholici non sunt, nihil per donationes conferant. Concil. Carthag. tit. 23.

34. Vt Episcopi siue presbyteri ea quæ sunt in locis vbi ordinantur, ad alia loca non transferant nisi causas antè reddiderint. Concil. Hipponiregiensi tit. 5.

35. Vt Episcopi quidquid nomine suo comparauerint, cogantur Ecclesiæ refundere: quidquid autem eis donatur, cui voluerint conferant. Concil. Hipponiregiensi tit. 8.

36. Vt rebus Ecclesiasticis dispensandis Episcopus potestatem habeat. Concil. Antioch. tit. 25.

37. Vt præter conscientiam Episcopi oblationes fructuum Ecclesiæ debitas nullus vel dare vel accipere audeat. Concil Gangrensi. tit. 7. & 8.

38. Vt Episcopus matricis non vsurpet quidquid fuerit donatum Ecclesiis quæ in diœcesi constitutæ sunt. Concil. Hipponiregien. tit. 9.

39. Vt filij Episcoporum gentilibus vel hæreticis aut schismaticis matrimonio non coniungantur. Concil. Carthag. tit. 21.

40. Vt filij Episcoporum aut clericorum spectacula non exhibeant, nec spectent. Concil. Carthag. tit. 20.

41. Vt Episcopi filios suos non emancipent, nisi iam probatos. Concil. Carthag. tit. 22.

42. Vt Episcopi non passim ad comitatum pergant. Concil. Sardic. tit. 9. item tit. 10. item tit. 11. Concil. Antioch. tit. 11.

43. Vt quicumque Episcopus ab Imperatore publicum iudicium postulauerit, honore proprio priuetur. Concil. Carthag. tit. 9.

44. Vt liceat vnicuique Episcopo preces constituere, quando de iudiciis publicis contra hæreticos aliquid est petendum. Concil. Marazanensi.

45. Vt Episcopus sine Metropolitani consilio nihil agat, nisi ea tantùm quæ ad gubernationem Ecclesiæ suæ pertinent. Concil. Antioch. tit 9.

46. Vt Episcopi sine formata Primatis non nauigent. Concilio Carthaginensi tit. 36.

47. Vt Episcopi rem Ecclesiæ sine Primatis consilio non vendant. Concil. Carthag tit. 5. Concil. Hippon. tit. 9.

48. Vt Episcopi prouidentiâ virginibus quæ pupillæ fuerint, vbi habitent eligatur. Concil. Carthag. tit. 40. * — * malè Trec. tit. 11.

49. Vt Episcoporum iudicio pœnitentiæ tempora pœnitentibus decernantur. Concil. Carthag. tit. 39.

50. Vt Episcopi iudicio, Donatistæ qui apud suos actâ pœnitentiâ conuertitur, tempus pœnitentiæ vel reconciliationis

decernatur. Concil. Carthag tit. 2.

51. Vt Episcopus accusatos presbyteros conuocatis quinque Episcopis audiat: diaconorum cum tribus, reliquorum verò causas ipse solus discutiat. Concil. Carthag. tit. 17.

52. Vt autem vnus Episcopus cognitionem sibi non vindicet, hoc in alio Concilio Carthaginensi actum est.

53. Vt nullus Episcopus, vel presbyter, vel diaconus excommunicatus communicet. Concil. Nicæn. tit. 5. Concil. Sardic. tit. 17. Concil. Carth. tit. 8. * Concil. Antioch. tit. 2.

* Cod. Corb. tit. 9.

54. Vt si quis Episcopus à Synodo fuerit excommunicatus, communicare non audeat; & si fecerit, spem restitutionis non habeat. Concil. Antioch. tit. 4. Concil. Hipponiregien. tit. 3.

55. Vt Episcopus si causam habuerit, à duodecim Episcopis audiatur. Concil. Carthag. sub sancto Genethlio tit. 8.

56. Vt Episcopi qui in causa iudices dantur, definito temporis die cognoscant. Concil. Septimunicensi.

57. Vt si duo Episcopi in vna prouincia contentionem habuerint, ex alia prouincia non aduocent Episcopos ad iudicium. Concil. Sardic. tit. 4.

58. Vt si de accusato Episcopo multæ sententiæ fuerint Episcoporum, Metropolitanus alterius prouinciæ conuocetur. Concil. Antioch. tit. 14. Quid in accusationibus Episcoporum obseruari debeat. Concil. Carthag. tit. 15.

59. Vt adiudicatus Episcopus, ad Apostolicam Sedem, si voluerit, appellet. Concil. Sardic. tit. 5.

60. Vt si appellauerit, * in cathedra ipsius non ordinetur. Concil. Sardic. tit. 6.

* videtur hic deesse alius

61. Vt si à iudicibus quos Primas dederit, appellauerit, alij iudices ampliotis numeri decernantur. vt si & ab ipsis appellauerit, ad sententiam Concilij differatur. Concil. Thenitano.

62. Vt Episcopis iudicantibus condemnatus Episcopus, si fuerit apud potiores Episcopos absolutus, nihil eis noceat si bono animo iudicauerint. Concil. Carth. tit. 19.

63. Vt Episcopus qui ab omnibus Episcopis prouinciæ fuerit condemnatus, facultatem iudicij repetendi non habeat. Concil. Antioch. tit. 15.

64. Vt Episcopus ab eis Episcopis quos elegerit iudices, condemnatus, appellare alibi non audeat. Concil. Carth. tit. 3. Item Concilio Carthaginensi tit. 15.

65. Vt Episcopi qui in aliqua causa iudices dantur, ipsi locum audientiæ deligant. Concil. Zellensi.

66. Vt depositus Episcopus ad Imperatorem causam suam non deferat. Concil. Antioch. tit. 12.

67. Vt accusatus Episcopus, vel quicumque ex clero fuerit apud Ecclesiam accusatus, ad iudicia publica non transeat. Concil. Carthag tit. 18.

68. Vt Episcopus qui secunda vel tertia auctoritate conuentus fuerit, & venire contempserit, ab Episcoporum consortio suspendatur. Concil. Zellen.

69. Vt nullus Episcopus, vel presbyter, vel diaconus cum Iudæis Pascha celebret. Concil. Antioch. tit. 1.

70. Vt Episcopi, presbyteri, vel diaconi non sint conductores aut procuratores. Concil. Carth. tit. 24.

71. Vt Episcopi, siue clerici in Ecclesia non conuiuentur nisi transeuntes. Concil. Carthag. tit 38.

72. Vt Episcopi & presbyteri in domo sua oblationes non faciant. Concil. Laodic. tit. 56.

73. Vt Episcopus à communione non suspendat eum, quem asserit de peccato aliquo sibi soli fuisse confessum. Concil. Carth. tit. 2.

74. Vt Episcopus sibi successorem non eligat. Concil. Antioch. tit. 23. *

* leg. tit. 6.

75. Vt Episcopi ad Concilium occurrant, aut non occurrentes in tractoria vel apud Primatem excusationes suas allegent. Concil. Laodic. tit. 38 Concil. Carthag. tit. 11.

76. Vt exceptis senibus qui loco moueri non possunt, & infirmis Episcopis, qui admonitus ad Concilium non occurrerit, communione priuetur. Concil. Marazanensi. Concil. Thusdritano. Item Concil. Thenitano. Concil. Septimunicensi.

77. Vt Episcopus, qui non suscepta legatione vniuersali Concilio interesse præsumpserit, ab eis Episcopis qui legationem suscipiunt ad ipsum Concilium non admittatur. Concil. Thusdritano.

78. Vt nullus Episcopus prioribus suis se audeat anteponere. Concil. Mileuitano tit. 2.

79. Vt Chorepiscopi, id est vicarii Episcoporum, nec presbyteros nec diaconos ordinent, nisi tantùm subdiaconos. Concil. Anquiritano tit. 13. Concil. Antioch. tit. 10.

80. Vt vicariis Episcoporum liceat for-

matas facere. Concil. Antioch. tit. 8.

81. Vt primæ sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum, vel summus sacerdos. Concil. Carthag. tit. 34.

82. Vt Primatem proprium Mauritania Sitifensis habeat. Conc. Carth. tit. 6.

83. Vt primæ sedis Episcopi ex Concilio Carthag. Episcopi constituantur quando fuerit oborta contentio. Concil. Carthag. tit. 7.

84. Vt Primates diuersarum prouinciarum nomina Episcoporum ad Ecclesiam Carthaginensem mittant. Concil. Carthag. tit. 3.

85. Vt presbyter ante triginta annorum ætatem, quamuis sit dignus, non ordinetur. Concil. Nouacæsar. tit. 10.

86. Vt qui in ægritudine fuerit baptizatus non ordinetur presbyter, nisi fortè propter vitam bonam aut hominum raritatem. Concil. Nouacæsar. tit. 11.

87. Vt presbyter ordinatus si de aliquo crimine confessus fuerit, aut de his qui lapsi sunt, non suscipiatur. Concil. Nicæn. tit. 8. Concil. Nouacæsar. tit. 9.

88. Vt presbyter in conuiuio secundarum nuptiarum non intersit. Conc. Nouacæs. tit. 7.

89. Vt de oblatione presbyteri coniugati nullus audeat non communicare. Concil. Gangrensi tit. 4.

90. Vt presbyter inconsulto Episcopo in quolibet loco agenda non audeat celebrare. Concil. Carth. tit. 7.

91. Vt presbyter inconsulto Episcopo virgines non consecret, chrisma verò nunquam conficiat. Concil. Carthag. tit. 43.

92. Vt presbyteri ciuitatis sine iussu Episcopi nihil iubeant, nec in vnaquaque parœcia aliquid agant. Concil. Anquiritano tit. 13.

93. Vt presbyteri abstinentes à carnibus tangant eas: ita vt etiam olera quæ cum carnibus coquuntur, comedant. Concil. Anquirit. tit. 14.

94. Vt presbyteris formatas dare non liceat. Concil. Antioch. tit. 8.

95. Vt presbyteri rem Ecclesiæ sine conscientia Episcopi non vendant. Concil. Anquiritano tit. 15. Concil. Hipponiregiensi tit. 9.

96. Vt presbyter qui reatum incurrerit, à sex vel à septem Episcopis audiatur. Concil. Carthag. sub antistite Genethlio. tit. 8. *

*Trec. 9.

97. Vt presbyter qui immolauit idolis, & postea pro fide conflixit, honore quidem non priuetur, tamen nec sacrificet nec sermonem faciat. *

*Sumptus est canon ex Concilio Anquritano. tit. 1.

98. Vt presbyter si vxorem duxerit, deponatur: si autem fornicatus fuerit, etiam pœnitentiam agere compellatur. Concil. Nouacæsar. tit. 1.

99. Vt presbyter vel diaconus qui, desertâ Ecclesiâ suâ, ad aliam transierit, si post euocationem Episcopi sui reuersus non fuerit, deponatur. Concil. Antioch. tit. 3.

100. Vt presbyter vel diaconus, si à proprio Episcopo exauctoratus sancti ministerij quippiam præsumpserit, spem restitutionis non habeat. Concil. Antioch. tit. 4.

101. Vt presbyter vel diaconus qui se ab Ecclesia sequestrauerit, in domo sua altare erexerit, deponatur. Concil. Antioch. tit. 5. Concil. Carthag. tit. 7.

102. Vt liceat siue presbyteris, siue diaconibus, si iniustè excommunicati fuerint, finitimos Episcopos interpellare. Concil. Sardic. tit. 18.

103. Vt presbyteri alterius regionis, præsentibus presbyteris, non sacrificent. Concil. Nouacæs. tit. 12.

104. Vt diaconi septem esse debeant. Concil. Nouacæs. tit. 13.

105. Vt diaconi iudicio populi non eligantur. Concilio Laodic. tit. 13.

106. Vt diaconi ante presbyterum non communicent. Concilio Nicæn. tit. 14.

107. Vt diaconus præsente presbytero non sedeat nisi iussus. Concil. Laodic. tit. 19.

108. Vt subdiaconus panem non eroget, nec calicem benedicat. Concil. Laod. tit. 24.

109. Vt diaconus vel quilibet clericus ad agapem vocatus, partem non tollat. Concil. Laodic. tit. 26.

110. Vt diaconus aut clericus magus & incantator non sit, neque phylacteria faciat. Concil. Laod. tit. 34.

111. Vt diaconus vel etiam laïcus sine formata alicubi non proficiscantur. Concil. Laodic. tit. 39.

112. Vt diaconi vel quilibet clerici præter iussionem Episcopi ad peregrina non proficiscantur. Conc. Laodic. tit. 40. *

*Trec. ri. Corb. 10. emendandus vterque.

113. Vt diaconi vel clerici spectaculis quæ in nuptiis exhibentur, non intersint. Concil. Laod. tit. 52.

114. Vt diaconi vel quilibet clerici aut etiam laici Christiani ex symbolis con-

uiuium non celebrent. Concil. Laod. tit. 53.

115. Vt diaconi vel quicumque in sacerdotali ministerio constituti vsuras & lucra, id est sescupla non exigant. Concil. Laodic. tit. 5.

116. Vt diaconi qui immolauerunt, & postea reluctati sunt, in honore quidem suo permaneant, sed ab omni altaris ministerio repellantur. *

* Sumptus est canon ex Concilio Anquiritan. tit. 2.

117. Vt diaconus qui in corporale peccatum incidit, ab ordine ministerij abstineatur. Concil. Nouacæsar. tit. 9.

118. Vt diaconi vel presbyteri si à ministerio remoti fuerint, non eis manus vel tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponantur. Concil. Carthag. tit. 12.

119. Vt diaconi non ordinentur qui procuratores, & actores, & tutores, & curatores pupillorum fuerunt, nisi post deposita vniuersa & reddita ratiocinia. Concilio Carthag. tit. 8.

120. Vt diaconis solis liceat ad altare ingredi & communicare. Concil. Laod. tit. 18.

121. Vt ante viginti quinque annos nec clerici ordinentur, nec virgines consecrentur. Concil. Carthag. tit. 9.

122. Vt clerici cum mulieribus extraneis non habitent. Concil. Nicæn. tit. 3. Concil. Carthag. sub sancto Grato tit. 3. Concil. vniuersal. Carthag.

123. Vt nullus clericus fœneret. Concil. Nicæ. tit. 14. Concil. Carthag. sub sancto Grato * tit. 12.

* legendum titulo 13.

124. Vt lectores orario non vtantur, siue legant, siue psallant. Concil. Laodic. tit. 22.

125. Vt clericis non liceat administrationem aut procurationem domorum suscipere. Concil. Carthag. sub sancto Grato tit. 5.

126. Vt clericus vel laicus non communicet in alia plebe. Concil. Carthag. sub sancto Grato tit. 6.

127. Vt clerici, sine formata & conscientia Episcopi, per alienas plebes non vagentur. Concil. Marazanensi.

128. Vt superbi clerici coërceantur. Concil. Carthag sub sancto Grato tit. 10.

129. Vt lectores dum ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri. Concil. Carthag. tit. 27.

130. Vt mulierem clericus non ducat vxorem: & vt is qui laicus viduam duxerit, non admittatur ad clerum. Concil. Zellens. ex epistola Papæ Sirici.

131. Vt non liceat præter canonicos psaltas qui pulpitum ascendunt & de codice legunt, alium quemlibet in Ecclesia psallere. *

* Est ex Concilio Laodicensi tit. 15.

132. Vt clerici vel continentes, ad viduas vel virgines, sine iussu, vel permissu Episcopi vel presbyteri non accedant. Concil. Carthag. tit. 33.

133. Vt clerici apothecarij vel ratiocinatores non ordinentur. Concilio Carthag. sub sancto Grato, tit. 8.

134. Vt clerici edendi vel bibendi causa tabernas non ingrediantur, nisi peregrinationis necessitas coëgerit. Concil. Laodic. tit. 7. item 24. & 25. Concil. Carthag. tit. 35.

135. Vt clerici in aliena ciuitate non immorentur, nisi causas eorum iustas Episcopus loci, vel presbyteri locorum peruiderint. Concil. Carthag. tit. 44.

136. Vt accusatus clericus intra annum causam suam agere debeat. Concil. Carthag. tit. 13.

137. Vt clericus non fiat, cuius vxor, cùm adhuc esset laicus, adulterata est: & vt clericus vxorem adulteram deserat. Concil. Nouacæs. tit. 8.

138. Vt abiectum clericum alia Ecclesia non admittat. Concil. Zellen. ex epistola Papæ Sirici.

139. Vt non liceat clericum à populo excommunicari, siue præsente, siue absente Episcopo. Concil. Septimunicensi.

140. Vt ministri non habeant licentiam in secretario ingredi. Concil. Laodic. tit. 21.

141. Vt ministri orario non vtantur, nec relinquant ostia. Concil. Laodic. tit. 21. item 41.

142. Vt non exorcizent illi qui necdum ab Episcopo sunt prouecti. Concil. Laodic. tit. 25.

143. Vt bis in anno per singulas prouincias Concilia fiant. Concil. Nicæn. tit. 5. Concil. Antioch. tit. 20. Concil. Carthag. tit. 3.

144. Vt Concilium vniuersale non fiat nisi causa communis, id est totius Africæ coëgerit: vt Synodus plenaria tunc dicatur, cùm Episcopus Metropolitanus adfuerit. Concil. Antioch. tit. 16.

145. Vt hi qui se absciderunt, de clero eximantur. Concil. Nicæn. tit. 1.

146. Quæ sint pœnitentiæ tempora iis qui præuaricauerunt decernenda. Con-

cil. Nicæno tit. 9. Concil. Anquiritano tit. 3. item 4. 5. 6. 7. 8. & 9.

147. Vt sponsatæ puellæ, si ab aliis raptæ fuerint, sponso priori reddantur. Concil. Anquirit. tit. 11.

148. Quemadmodum hi qui irrationabiliter vixerint, suscipi debeant. Concil. Anquirit. tit. 16.

149. Vt hi qui sicut muta animalia vixerunt, inter energumenos orent. Concil. Anquirit. tit. 17.

150. Vt quicumque virginitatem profitentes, propositum violant, digamorum constitutum impleant gradum. Concil. Anquirit. tit. 19.

151. Vt qui adulterium commiserit, septem annos pœnitentiam agat. Concil. Anquirit tit. 20.

152. Vt mulieres fornicantes, quæ parulos suos necant, aut aborsu *, decem annis pœnitentiam agant. Concil. Anquirit. tit. 21.

* deest excutiunt aut aliud vocabulum eiusdem potestatis.

153. Vt qui voluntariè homicidium fecerint, in nouissimo vitæ reconcilientur. Concil. Anquirit. tit. 22.

154. Vt qui casu homicidium fecerit, quinque annis pœnitentiam agat. Concil. Anquirit. tit. 23.

155. Vt qui ariolantur, vel in domo sua huius artis alios introducunt, quinque annis pœnitentiam agant. Concil. Anquirit. tit. 24.

156. Vt mulier quæ duobus fratribus nupserit, in extremis suis reconcilietur. Concil. Nouacæs. tit. 2.

157. Vt quicumque concupiscentiam non consummat, per diuinam iudicetur gratiam liberatus. Concil. Nouacæs. tit. 4.

158. Vt catechumeni peccantes, nisi se correxerint, abiiciantur. Concil. Nouacæs. tit. 5.

159. Vt qui manducantem carnes ex fide condemnandum crediderit, anathema sit. Concil. Gangrensi tit. 2.

160. Vt qui domum Dei contemptibilem duxerit, anathema sit. Concil. Gangr. tit. 5.

161. Vt qui nuptias condemnat, anathema sit. Concil. Gangr. tit. 9. & 10.

162. Vt siqua mulier virilem habitum adsumpserit, anathema sit. Concil. Gangr. tit. 13.

163. Vt hi qui vxores aut viros dimittunt, alteri non nubant, sed aut continentes maneant, aut sibi reconcilientur. Concil. Carthag. tit. 7.

164. Vt siqua mulier, quasi religionis causâ virum dimiserit, anathema sit. Concil. Gangr. tit. 14.

165. Vt quicumque continentiæ causâ die Dominico ieiunauerit, anathema sit. Concil. Gangr. tit. 18.

166. Vt quicumque sanus corpore ieiunia communia dissoluerit, anathema sit. Concil. Gangr. tit. 2. *

* videtur legendum 19.

167. Vt quicumque Martyrum memorias contempserit, anathema sit. Concil. Gangr. tit. 21.

168. Vt quicumque non communicantes, nec orationem facientes, scripturas tantùm diuinas in Ecclesia audire voluerint, abiiciantur. Concil. Antioch. tit. 2.

169. Vt quicumque post diuersa peccata pœnitentiam fideliter gesserit, ad communionem reuocetur. Concil. Laodic. tit. 2.

170. Vt scenicis atque histrionibus reconciliatio non negetur. Concil. Carthag. tit. 42.

171. Vt ad falsas memorias Martyrum nullus accedat. Concil. Carthag. tit. 17.

172. Vt hi qui nominantur Cathari, accedentes ad Ecclesiam, si ordinati sunt, sic maneant in clero. Concil. Nicæn. tit. 7.

173. Vt Pauliani * baptizentur. Conc. Nic. tit. 15.

* rebaptizentur.

174. Vt venientes à Nouatianis vel Montensibus, per manus impositionem suscipiantur. Concil. Zellensi. ex epistola Papæ Sirici.

175. Vt non liceat hæreticum rebaptizari, baptizatum in nomine Patris, & Filij, & Spiritus Sancti. Concil. Carthag. sub sancto Grato tit. 1. Item Carthaginensi tit. 48.

176. Vt hæretici in hæresi permanentes domum Dei non ingrediantur. Concil. Laod. tit. 6.

177. Vt Nouatiani vel etiam Quartadecimani non recipiantur, nisi priùs hæresim suam condemnauerint, ita vt symbolum fidei doceantur, & chrismate vngantur. Concil. Laodic. tit. 7.

178. Vt quicumque conuertuntur ab hæresi, qui dicuntur secundùm Phrygas, baptizentur. Concil Laodic. tit. 8.

179. Vt non liceat in hæreticorum cœmeteria ad orationem faciendam Catholicis introire. Concil. Laodic. tit. 9.

180. Vt nullus ad Ecclesiam pertinens filios suos hæreticorum nuptiis societ.

Concil. Laodicen. tit. 30.

181. Vt Christiani non iudaïzent, nec in sabbato vacent. Concil. Laodic. tit 28.

182. Vt nullus cum hæreticis connubia misceat. Concil. Laod. tit. 30.

183. Vt nullus cum hæreticis aut schismaticis oret, aut ad falsos Martyres eat Concil. Laod. tit. 31 Concil. Carthag. tit. 2.

184. Vt nullus ad Angelos congregationem faciat. Concilio Laod tit. 33.

185. Vt nullus à Iudæis vel hæreticis festiatica accipiat. Concil. Laod. tit. 35.

186. Vt nullus à Iudæis azyma accipiat. Concil. Laodic. tit. 36.

187. Vt nullus cum paganis festa celebret. Concil. Laodic. tit. 37.

188. Vt nullus Christianus ballare vel cantare in nuptiis audeat. Concil. Laod. tit. 41.

189. Vt Donatistarum clerici in suis honoribus suscipiantur. Concil. Carthag. tit. 2.

190. Vt quæcumque Ecclesiæ Donatistarum Catholicæ factæ sunt, ad eam cathedram pertineant, ad quam Catholica quæ iam ibi fuerat, pertinebat. Concil. Carth. tit. 10.

191. Vt quicumque Episcopus ex Donatistis conuersus fuerit, plebes quæ vtrasque Ecclesias habent cum Episcopo Catholico æqualiter diuidant. Concil. Carthag. tit. 11.

192. Vt hæreticorum benedictiones nullus accipiat. Concil. Laodic. tit. 31.

193. Vt qui paruuli apud Donatistas baptizantur, ab ordinatione non prohibeantur, si conuersi fuerint. Concil. Carthag. tit. 1.

194. Vt qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem accusandi non habeat. Concil. Carth. sub sancto Genethlio tit. 6.* Hoc & in Concilio Thenitano statutum est.

* Trec. tit. 4.

195. Vt excommunicatis, siue clericis, siue laïcis accusare non liceat. Concil. Carth. tit. 2.

196. Vt omnes serui, vel proprij liberti, vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt, histriones etiam, hæretici, pagani & Iudæi ad accusationem non admittantur. Concil. Carthag. tit. 3.

197. Vt qui vnum crimen non probauerit, ad aliud non admittatur. Concil. Carthag. tit. 4.

198. Vt accusator, si in loco vbi est ille qui accusatur, violentiam timuerit, locum sibi proximum eligat. Concil. Hipponiregiensi tit. 5.

199. Vt baptizandi symbolum fidei discant. Concil. Laod. tit. 44.

200. Vt qui in ægritudine baptizantur, sani facti symbolum doceantur. Concil. Laod. tit. 45.

201. Vt baptizati post baptismum chrismate vngantur. Concil. Laodic. tit. 46.

202. Vt ægrotantibus, quando ipsi loqui non possunt, si pro eis alij testimonium dixerint, baptismum non negetur. Concil. Carthag. tit. 41.

203. Vt quando de infantibus ignoratur vtrum baptizati sint, sine vlla dubitatione baptizentur. Concil. Carthag. tit. 7.

204. Vt prægnantes mulieres baptizentur quando voluerint. Concil. Nouacæs. tit. 6.

205. Vt Christiani cum mulieribus lauacra non habeant. Concil. Laod. tit. 29.

206. Vt post duas hebdomadas Quadragesimæ, ad baptismum nullus suscipiatur. Concil. Laodic. tit. 42.

207. Vt in Quadragesima, sabbato tantùm & Dominico offeratur. Concil. Laod. tit. 47.

208. Vt in Quadragesima, quinta feria vltimæ hebdomadæ, ieiunium non dissoluatur. Concil. Laod. tit 48.

209. Vt in Quadragesima natalitia Martyrum non celebrentur. Concil. Laodic. tit. 49.

210. Vt in Quadragesima nuptiæ non celebrentur. Concil. Laodic. tit. 50.

211. Vt nullus peregrinus sine formata Episcopi accipiatur. Concil. Antioch. tit. 7.

212. Vt die quintæ feriæ septimanæ sanctæ Paschæ secundò offeratur. Concil. Septimunicensi.

213. Vt in sacrificio absque pane & vino nullus offerat. Concil. Carthag. tit. 32.

214. Vt diebus Quinquagesimæ genua non flectantur. Concil. Sardicen. tit. 1.

215. Vt ante Pentecosten nullus audeat ieiunare. Concilio Septimunicensi.

216. Vt non liceat in Dominicis agapem facere, vel in Ecclesiis, aut intus accubitus sternere. Concil. Laod. tit. 27.

217. Vt custodiatur fides Patrum trecentorum decem & octo. Concil. Constantinopol. tit. 2. * * lege tit. 1.

218. Vt Conciliorum statuta priscorum ab omnibus obseruentur. Conc. Zellens.

219. Vt nullus in precibus nisi ad Patrem dirigat orationem, & vt priùs eas cum instructioribus tractet. Concil. Carthag. tit. 31 Item Concil. Carthag. tit. 7.

220. Vt vna sit in Sacramentis per omne Byzacium disciplina. Concil. Maradianensi.

221. Vt mulieres, quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos autem, viduæ seniores, vniuiræ, & matriculæ, in Ecclesia tanquam ordinatas constitui non liceat. Concil. Laod. tit. 11.

222. Vt mulieres ad altare non ingrediantur. Concil. Laod. tit. 43.

223. Vt sanctæ oblationes ad vices eulogiarum non dirigantur. Concil. Laod. tit. 14.

224. Vt sabbatis Euangelia legantur. Concil. Laodic. tit. 16.

225. Vt de diuersis versibus & sensibus libri vnum canticum non connectatur. Concil. Laodic. tit. 17.

226. Vt etiam per solemnissimos Paschales dies Sacramentum catechumenis non detur, nisi solitum salis. Concil. Carthag. tit. 11.

227. Vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur. Concil. Carthag. tit. 12.

228. Vt præter Scripturas Canonicas nihil in Ecclesia legatur. Concil. Laodic. tit. 57. Concil. Carthag. tit. 45.

229. Vt liceat passiones Martyrum legere in natalibus eorum. Concil. Carthag. tit. 46.

230. Vt soli Ecclesiæ Carthaginis liceat alienum clericum ordinare. Concil. Carth. tit. 54.

231. Vt omnes Ecclesiæ ab Ecclesia Carthaginis diem Paschæ audiant tempore Concilij. Concil. Carthag. tit. 5.

232. Vt nullus ordinetur nisi probatus vel Episcoporum examine, vel populi testimonio. Conc. Carthaginensi tit. 29.

CRISCONII EPISCOPI AFRICANI BREVIARIVM CANONICVM.

HIC HABETVR CONCORDIA CANONVM CONCILIORVM INFRA-SCRIPTORVM ET PRÆSVLVM ROMANORVM. ID EST CANONVM APOSTOLORVM. NICÆNORVM. ANCYRANORVM. *NOVÆCÆSARIENSIVM. GANGRENSIVM. ANTIOCHENSIVM. LAODICENSIVM. CALCHEDONENSIVM. SARDICENSIVM. CARTHAGINENSIVM. ITEM PRÆSVLVM. SIRICII. INNOCENTII. ZOSIMI. CÆLESTINI. LEONIS. ET GELASII.

a. Neoaes.

Explicit adnotatio Canonum SS. Patrum.

*INCIPIT PRÆFATIO.

al. Epistola Cresconij ad Liberium.

al. Liberio.

DOMINO verè sancto sempérque beato Pontifici *Liberino, Crisconius Christi famulorum exiguus. Vestri sacerdotij incomparabile decus, quo fidei puritate ac vitæ probitate admodum resplendetis, vos non desinit præmonere, vtilitatibus Dominici gregis, cuius gubernacula suscepistis, & solicitiùs militare, & solertissimè prouidere. Ad cuius vestri expletionem officij, industriam nihilominus vestrorum exquiritis subiectorum: quos ita necesse est vt spiritalis alimoniâ panis eum ipsum Dominicum gregem largifluè nutriatis. Vnde peruidens mundanis ac diuinis legibus humanæ vitæ regimen consistere, & iuris quidem præcepta exorbitantium gressus frænis artioribus coërcere, Ecclesiasticas verò sanctiones rectè viuendi terminum piisac fidelibus animis præfixisse: illis floralibus subrelictis præcipis vt cuncta Canonica constituta, quæ ab ipsis exordiis militiæ Christianæ tam SS. Apostoli, quàm Apostolici viri per successiones temporum protulere, vobis colligamus in vnum, eorúmque concordiam facientes, ac titulorum prænotationem interponentes, ea luciditis declaremus. Quod opus, pro tantæ rei magnitudine, nostras excedete vires procul dubio intueris, à quo me cùm excusare sæpissime voluissem, paterna auctoritate instituisti, subsidium nobis diuinum fidenrissimè pollicens profuturum. Quo mihi suffugio intercluso, item proposui, hoc Canonum Breuiatum à viro reuerentissimo Ferrando Carthaginis Ecclesiæ Diacono iam fuisse digestum, & debere eum nostræ eruditioni sufficere, ne aliud exquirendo, eius prudentiæ deprehendamur in aliquo derogare. Cui nostræ excusationi penitus submouendæ iterdem obiecisti, non ad illius sapientissimi viri reprehensionem hoc te exquirere velle, sed nostram potiùs scientiolam industriosiùs capere & elimare. Quibus peractis, iam præcauens Christo in vobis loquenti quamlibet excusationem obtendere, cælesti auxilio præmunitus, obsequi malui imperatis, vestrísque votis, Deo fauente, libentissimè subseruire, illâ maximè inuitatus ex parte, quòd antefatus venerabilis vir ad conuersationem memoriæ eorum hoc effecisse noscitur Breuiatum, qui illa ipsa iam bene cognita perceperant, quo per eum cùm voluerint, quæ cupiunt, recordentur: indoctorum verò, quorum est maxima multitudo, in eodem opere studium probatur, vt ita dixerim, se-

fequeſtraſſe; dum eos ad inquiſitionem earum rerum præmiſit, quæ nec ab omnibus reperiuntur, nec repertæ ſine faſtidio perleguntur. Nulli ſiquidem dubium eſt, quàm moleſtiſſimè perferat lector, dum auidiùs cuiuſque rei cognitionem expectat, & ad librum præmittitur quem aut fortè non legit, aut vbi reperiat, non nouit. Quamobrem, antefati viri laude prælatâ, neceſſarium duxi profectui ſubſeruiens paruulorum, iuxta veſtrum imperium, cuncta Eccleſiaſtica, vt dictum eſt, conſtituta, quæ ad noſtram notitiam peruenerunt, in hoc opere ſub titulorum ſerie prænotare, & ea condiſcere valentibus & volentibus dubitationis ambagem auferre, vt eorum plena inſtructio non ex difficultate ſcriptoris, ſed ex deſidia iam dependeat lectoris. Quod opus hæc etiam Deo præſtante vtilitas conſequetur, vt dum vnumquodque canonicum decreti, de quo quæſtio fuerit pro tempore agitata, æquiſſimus iudex coràm perſpexerit multimodè eſſe digeſtum, probabili examinatione condiſcat, vtrum ex ſeueritate, an ex lenitate ſuum animum debeat moderari. Quam ei inſtructionem illa maximè conſideratio exhibebit, ſi plurium & maximè auctoratorum ipſe qui maluerit, conſtitutis fuerit præmonitus. Vnde, quæſo, vt in hac ipſa Canonici Breuiarij repetitione, ſicut eximius noſter ille proteſtatus eſt doctor, Ignoſcant ſcientes, ne offendantur neſcientes. Satius eſt enim offerre habenti, quàm non habentem differre. Veſtram quinetiam deprecor ſanctitatem, vt ſi in quo forſan peruideris tuo deſiderio minimè ſatisfactum, deuotionem potiùs adprobes, & genuinæ inſcientiæ veniam dones. Ora pro me, meique ſemper memento, Pontifex Deo digne.

Finit Præfatio.

DEINCEPS SVCCEDVNT CAPITVLA.

1. De ordinatione Epiſcopi. In Canonibus Apoſtolorum titulo 1. Concilio Nicæno tit. 4. Concil. Antioch. tit. 19. Concil. Laodiceno tit. 12. Concil. Carthag. tit. 13. Item Carthagin. tit. 16 Quòd ſi de ordinatione eius fuerit contradictum, quòd alij debeant adiici. Concil. Carthagin tit. 17.

2. De ordinatione presbyteri, diaconi & cæterorum. In Canonibus Apoſtolorum tit. 2. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 8. Ex Decretis Papæ Innocentij tit. 32. Item de eorum conuerſatione qui ab infantia Deo ſe vouerunt. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 9. Item de grandæuis. Ex Decretis Papæ Zoſimi tit. 3. ex Decretis Papæ Siricij tit. 10. ex Decretis Papæ Cæleſtini tit. 16.

3. De monachorum promotione. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 13. ex Decretis Papæ Innocentij tit 17. ex Decret. Papæ Zoſimi tit. 1. ex Decret. Papæ Gelaſij tit. 2. 3. & 16.

4. Vt Neophyti non ordinentur. Ex Concil. Nicæno tit. 2. Concil. Laodicen. tit. 3. Concil. Sardicenſi tit. 13. ex Decretis Papæ Leonis tit. 33.

5. Vt nihil aliud in ſacrificio, præter id quod Dominus ſtatuit, offeratur. In Canonibus Apoſtolorum tit. 3. in Concil. Carthaginenſi tit. 4.

6. Quæ ſpecies ad altare, non ad ſacrificium, ſed ad benedictionem ſimplicem, debeant offerri. In Canonibus Apoſtolorum tit. 4.

7. Vt ea quæ in Eccleſiis offerri non poſſunt, ad domos ſacerdotum à fidelibus deferantur. In Canonibus Apoſtolorum tit. 5.

8. Vt Epiſcopus aut presbyter vxorem ſuam quam debet caſtè regere, non relinquat. In Canonibus Apoſtolorum tit. 6.

9. Vt ſacerdotes & miniſtri altaris à ſæcularibus curis ſe abſtineant. In Canonibus Apoſtolorum tit. 7.

10. Quo tempore Paſcha celebretur. In Canonibus Apoſtolorum tit. 8. Concil. Antioch. tit. 1.

11. Quòd miniſtri altaris oblatione celebratâ debeant communicare. In Canonibus Apoſtolorum tit. 9.

12. Quòd fideles laici ingredientes Eccleſiam communicare debeant. In Canonibus Apoſtolorum tit. 10. Concil. Antioch. tit. 2.

13. Quòd cum excommunicatis non ſit orandum. In Canonibus Apoſtolo-

rum tit. 2. Concil. Nicæno tit. 5. Concil. Antioch. tit. 6.

14 Quòd cum damnatis clericis non sit orandum. In Canonibus Apostolorum tit. 12. Concil. Antioch. tit. 4. Concil. Carthag. tit. 9.

15. Vt nullus fidelium præter commendatitias suscipiatur epistolas. In Canonibus Apostolorum tit. 13. Concil. Antioch. tit. 7. & 8.

16. Vt ab Episcopis aliena parochia non peruadatur. In Canonibus Apostolorum tit. 14. Concil. Antioch. tit. 21. Concil. Calchedon. tit. 5.

17. Vt clerici proprias Ecclesias non relinquant. In Canonibus Apostolorum tit. 15. Concil. Nicæno tit. 15. & 16. Concil. Calchedon. tit. 20. Concil. Antioch. tit. 3. Ex Decretis Papæ Leonis tit. 37. ex Decretis Papæ Gelasij tit. 23. Concil. Carthag. tit. 21. & 22.

18. Vt Episcopus qui clericos alterius susceperit, communione priuetur. In Canonibus Apostolorum tit. 16. Concil. Sardicen. tit. 16. & 17. Ex Decret. Papæ Innocentij tit. 14. ex Decretis Papæ Leonis tit. 39.

19. Vt digami non admittantur ad clerum. In Canonibus Apostolorum tit. 17. Concil. Laodic. tit. 1. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 11. ex Decretis Papæ Innocentij tit. 11. 12. & 13. item tit. 29. ex Decret. Papæ Leonis tit. 2.

20. Quòd si quis viduam, vel eiectam, aut meretricem acceperit, non admittatur ad clerum. In Canonibus Apostolorum tit. 18. ex Decret. Papæ Innocentij tit. 30. Item cuius suprà titulo * 51.

* al. 6.

21. Vt qui duas sorores habuerit, non admittatur ad clerum. In Canonibus Apostolorum tit. 19.

22. Clericum fideiussorem esse non oportere. In Canonibus Apostolor. tit. 20.

23. Quòd hi qui non sponte eunuchizati sunt, suscipiantur ad clerum. In Canonib. Apostol. tit. 21. Concil. Nicæn. tit. 1.

24. Vt is qui se eunuchizauit, clericus non fiat. In Canonib. Apostolorum tit. 22.

25. Vt clericus qui se eunuchizauit, abiiciatur à clero. In Canonibus Apostol. tit. 23. ex Decret. Papæ Gelasij tit. 17.

26. Vt laicus qui se eunuchizauit, tribus annis communione priuetur. In Canonibus Apostolor. tit. 24.

27. Vt Episcopus, presbyter, diaconus si pro criminibus damnati fuerint, minimè communione priuentur. Similiter & reliqui Ecclesiæ ministri. In Canonibus Apostolor. tit. 25. & 26. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 7. ex Decret. Papæ Innocentij tit. 21. & 33. ex Decret. Papæ Leonis tit. 16. ex Decret. Papæ Gelasij tit. 18. Concil. Carthag. tit. 27.

28. Qui clerici debeant coniugibus sociari. In Canonibus Apostolor. tit. 27. Concil. Carthagin. tit. 16. In quo item decretum est, vt nullus ex officio Ecclesiastico conductor fiat, & ab vsuris abstineant, & quo tempore ordinentur.

29. Quòd Episcopus, presbyter, aut diaconus fideles peccantes verberare non debeant. In Canonib. Apostol. tit. 28.

30. Quòd officium pristinum damnati pro criminibus vsurpare non debeant. In Canonib. Apostolorum tit. 29. Item quòd clericis damnatis non liceat communicare. Concil. vniuersali Carthagin. tit. 29. & quòd intra annum causam suam peragant. Concil. suprascripto tit. 46.

31. Quòd non debeant officia Ecclesiastica pecuniis obtineri. In Canonib. Apostolor. tit. 30. Concil. Calchedon. tit. 2. & ex Decretis Papæ Gelasij tit. 24.

32. Vt Ecclesia sæculari potentiâ minimè peruadatur. In Canonib. Apostol. tit. 31.

33. De presbyteris qui contemptis Episcopis suis, seorsum conuentus congregare tentauerint. In Canonibus Apostolorum tit. 32. Concil. Antioch. tit. 5. Concil. Carthag. tit. 10. & 11.

34. Quòd clerici damnati non debeant ab aliis recipi. In Canonibus Apostolorum tit. 33. Concil. Sardicen. tit. 18. & 19.

35. Vt nullus Episcopus, presbyter aut diaconus sine commendatitiis suscipiantur epistolis. In Canonibus Apostolorum tit. 34. Concil. Laodicen. tit. 41. Concil. Calchedon. tit. 11.

36. De Primatu Episcoporum. In Canonib. Apostolor. tit. 35. Concil. Antioch. tit. 9. Et de priuilegiis quæ quibusdam ciuitatibus competunt. Concil. Nicæn. tit. 6. ex Decretis Papæ Innocentij tit. 9.

37. Quòd non liceat Episcopo in aliena prouincia clericos ordinare. In Canon. Apostol. tit. 36. Concil. Antioch. tit. 13. & 22.

38. De ordinatis Episcopis nec receptis. In Canonibus Apostol. tit. 37. Concil. Ancyrano, tit. 17. Concil. Antioch. tit. 18.

39. Vt bis in anno Concilia celebrentur. In Canonibus Apostolorum tit. 38. Concil. Nicæno tit. 5. Concil. Antioch. tit. 20. Concil. Calchedon. tit. 19. ex Decretis Papæ Leonis tit. 37. Vt non ampliùs à statuto Concilij tempore quàm dies quindecim remorentur Episcopi. Ex Decretis Papæ Leonis. tit. 41.

40. Vt curam rerum Ecclesiasticarum tantùm Episcopus habeat. In Canonib. Apostol. tit. 39. Concil. Antioch. tit. 24.

41. De dignitate Pontificis, & quòd rerum suarum habeat potestatem. In Canonib. Apostol. tit. 40.

42. Quòd Episcopus Ecclesiasticarum rerum pro dispensatione pauperum habeat potestatem. In Canonib. Apostol. tit. 41. Concil. Antioch. tit. 25. Et vt quatuor tam de reditibus, quàm de oblationibus fidelium fiant portiones; & vna sit Episcopi, alia clericorum, tertia pauperum, quarta verò fabricarum Ecclesiasticarum. Ex Decretis Papæ Gelasij tit. 27.

43. Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus aleator & ebriosus non debeat esse. In Canonibus Apostol. tit. 42. Similiter & clerici, & laici si permanserint in alea, communione priuentur. Item in Canonibus Apostolorum tit. 43.

44. Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus non debeant vsuras accipere. In Canonibus Apostolorum titulo 44. Concil. Nicæn. tit. 17. Concil. Laodicen. tit. 5. Ex Decretis Papæ Leonis tit. 3. & 4. ex Decretis Papæ Gelasij tit. 15.

45. Quòd non debeat Episcopus, & diaconus cum hæreticis orare. In Canonib. Apostol. tit. 45.

46. Quòd non liceat Catholicis ad hæreticorum speluncas, causâ orationis accedere. Concil. Laodicensi tit. 9.

47. Quòd non oporteat Catholicos cum hæreticis nuptiarum fœdera copulare. Concil. Laodic. tit. 10. Item de hoc ipso tit. 31. Concil. Calchedon. tit. 14. Concil Carthag. tit. 21.

48. Quòd non oporteat ab hæreticis eulogias accipere. Concil. Laodicen. tit. 32.

49. Quòd non debeant hæreticorum baptismata comprobari. In Canonib. Apostol. tit. 46.

50. Quòd Ecclesiæ baptismate baptizatus, denuò baptizari non debeat: & non ita baptizatus, debeat baptizari. In Canonibus Apostol. tit. 47.

51. Quòd in nomine Trinitatis debeat baptizari. In Canonibus Apostolorum tit. 49.

52. Quòd non debeat vna mersio in baptismate, quasi in morte Domini, prouenire. In Canonib. Apost. tit. 50.

53. De Arrianis non rebaptizandis. Ex Decret. Papæ Siricij tit. 1. ex Decret. Papæ Innoc. tit. 47.

54 De his qui dicuntur Cathari, id est mundi. Concil. Nicæno tit. 8.

55. De his qui à Paulo Samosateno ad Ecclesiam veniunt. Concil. Nicæno tit. 19.

56. De aliis hæreticis qui ad Ecclesiam veniunt. Concil Laodic. tit. 7.

57. De his qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum. Concilio suprascripto tit. 7.

58. De his qui veniunt à Nouatianis vel Montensibus. Ex Decretis Papæ Innocent. tit. 15.

59. De Bonosiacis hæreticis, quòd Iudæis sint comparandi, & de suscipiendis clericis, quos idem Bonosus antequam damnaretur, ordinauit. Ex Decret. Papæ Innocent. tit 49. & 50.

60. Quòd non admittantur ad clerum ab hæreticis ordinati. Ex Decret. Papæ Innocent. tit. 53. 54. 55. 56. & 57.

61. Quòd omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui Catholicam deserens hæreticæ se communioni miscuerit, si ad Ecclesiam reuersus fuerit, in eo gradu quo fuerat, sine promotione permaneat. Ex Decretis Papæ Leonis tit. 14.

62. De his quibus dubium est, vtrum baptismum perceperint, necesse est vt renascantur. Ex Decretis Papæ Leonis tit. 28. Concil. Carthag. tit. 39.

63. Quòd hi qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua fide nesciunt, per manus impositionem suscipiendi sunt. Ex Decretis Papæ Leonis tit. 29.

64. De his qui non sponte, sed inuiti ad iterationem baptismi compulsi sunt. Ex Decretis Papæ Leonis tit. 47.

65. Vt hi qui ab hæreticis baptizati sunt, solâ Sancti Spiritus inuocatione firmentur. Ex Decret. Papæ Leon. tit. 48.

66. De his qui in ægritudine baptisma consequuntur. Concilio Nouacæsariensi tit. 12. Concil. Laodicensi tit. 47. Concil. Carthag. tit. 12.

67. De Christianis qui sabbatizare, vel iuxta quemdam modum iudaizare, noscuntur. Concil. Laodic. tit. 29.

68. De schismaticis. Concil. Laodic. tit. 33.

69. De Martyribus hæreticorum. Concil. Laodic. tit. 34. Concil. Carthag. tit. 50.

70. De his qui ab hæreticis, vel Iudæis festiuitatis eorum dona suscipiunt. Concil. Laodic. tit. 37.

71. De Christianis qui Iudæorum azyma comederunt. Conc. Laodic. tit. 38.

72. De Christianis celebrantibus festa Gentilium. Concil. Laodic. tit. 39.

73. De hæreticis intrantibus in Ecclesiam vel basilicas Martyrum. Concil. Laodic. tit. 6.

74. Captiuis cibos immolatitios per necessitatem comedentibus, pœnitentia concedenda. Ex Decret. Papæ Leon. tit. 46.

75. Qualiter debeant in Ecclesia suscipi pœnitentes. Concil. Carthag. titulo 10.

76. De his qui ad ordinem presbyterij sine examinatione prouecti sunt. Concilio Nicæno tit. 9. Quo tempore presbyterum conueniat ordinari. Concil. Nouacæsar. tit. 11.

77. De his qui in persecutionibus negauerunt, & postmodum in clero promoti sunt. Concil. Nicæn. tit. 10.

78. De laicis qui negauerunt, & de his qui abrenunciauerunt, & iterum ad sæculum sunt reuersi. Concil. Nicæn. tit. 11. & 12

79. De his qui communionem tempore mortis exposcunt. Concil. Nic. tit. 13.

80. De catechumenis lapsis. Concil. suprascripto tit. 14.

81. De presbyteris qui immolauerunt tempore persecutionis. Concilio Ancyrano tit. 1.

82. De diaconis qui immolauerunt. Concil. Ancyr. tit. 2.

83. De his qui ex fuga comprehensi sunt, & per vim immolarunt. Concil. Ancyr. tit. 3.

84. De his qui diuersis causis gentilitatis ritu aliquid peregerunt. Concil suprascripto tit. 4. ex Decret. Papæ Siricij tit. 3.

85. De his qui timore ritus gentilium peregerunt. Concil. Ancyr. tit. 5.

86. De his qui in locis idolorum manducauerunt. Concil. Ancyr. tit. 6.

87. De his qui frequenter idolis immolauerunt. Concil. Ancyr. tit. 7. ex Decret. Papæ Leon. tit. 30.

88. De his qui & aliis sacrificandi causas adtulerunt. Concil. Ancyrano titulo 8.

89. De his qui cùm essent catechumeni, idolis immolauerunt. Concil. Ancyr. tit. 11.

90. De his qui diuinationes expetunt. Concil. Ancyr. tit. 23. Vel de his qui Angelos colunt. Concil. Laodic. tit. 35. Et vt clericus magus & incantator non sit, neque phylacteria faciat. Conc. Laodic. tit. 36.

91. De his qui ad presbyterium vel diaconatum promouentur, & ante ordinationem peccatorum sibi sunt conscij. Concil. Nouacæsar. tit. 9. & 10.

92. De diaconis qui tempore ordinationis de nuptiis attestati sunt. Concil. Ancyr. tit. 9.

93. Vt presbyteri modum sibi debitum seruent; hoc est non chrisma conficiant, non consignent, nec præsente quolibet Episcopo, nisi iubeantur ab ipso, vel orare, vel sedere præsumant, nec acolythum vel subdiaconum faciant. Ex Decretis Papæ Gelasij tit. 6. Concilio Carthag. tit. 6. & 7.

94. De priuilegiis presbyterorum. Concil. Nicæn. tit. 18. Concil. Laod. tit. 20. ex Decret. Papæ Gelasij tit. 8.

95. Vt diaconi mensuram propriam, iuxta Patrum statuta, custodiant. Ex Decret. Papæ Gelas. tit. 7.

96. De Chorepiscopo, id est, vicario Episcopi, quæ ad eius officium pertineant. Concil. Ancyr. tit. 12. Concil. Antioch. tit. 10.

97. De rebus Ecclesiasticis eo tempore distractis, quo ipsæ Ecclesiæ viduantur Episcopis. Concil. Ancyr. tit. 14. Concil. Carthag. tit. 26.

98. De his qui esum carnium in clero constituti diffugiunt. Concil. Ancyr. tit. 13.

99. De his qui fornicantur inrationabiliter, id est, cum pecoribus, aut cum ma-

sculis. Concil. Ancyr. tit. 15. & 16.

100. De monachis & virginibus qui suam professionem non custodiunt. Concil. Ancyr. tit. 18. Concil. Calchedon. tit. 7. & 16. ex Decret. Papæ Siricij tit. 6.

101. Item de virginibus velatis vel non velatis, si deuiauerint. Ex Decretis Papæ Innocentij tit. 19. & 20. ex Decret. Papæ Leon. tit. 26. & 27. ex Decret. Papæ Gelasij tit. 20.

102. De his qui adulteras habent vxores, vel adulteri comprobantur. Concil. Ancyr. tit. 19.

103. De his qui partus suos ex fornicatione diuersis modis interimunt. Concil. Ancyr. tit. 20.

104. De homicidiis, vel de his qui non sponte homicidium commiserunt. Concil. Ancyr. tit. 21. & 22.

105. De desponsatis puellis & ab aliis corruptis. Concilio Ancyr. tit. 10. ex Decret. Papæ Siricij tit. 4.

106. De his qui virginum corruptionibus conscij sunt. Concil. Ancyr. tit. 24.

107. Laicum pellentem coniugem suam, communione priuandum. In Canonib. Apost. tit. 48.

108. De presbyteris qui vxores acceperunt, vel fornicati sunt. Concil. Nouacæsar. tit. 1.

109. Quòd sacerdotes & leuitæ cum mulieribus coire non debeant. Ex Decret. Papæ Innocent. tit. 16. ex Decret. Papæ Leonis tit. 17. Concil. Carthag. tit. 25.

110. Quæ mulieres cum Episcopo, presbytero, diacono debeant commorari. Concil. Nicæn. tit. 3. ex Decret. Papæ Siricij tit. 12.

111. De presbyteris qui habuerint coniugia. Concilio Gangrensi tit. 4.

112. De his quæ duobus fratribus nupserint, vel qui duas sorores acceperint vxores. Concil. Nouacæs. tit. 2.

113. De multinubis. Concil. Nouacæs. tit. 3.

114. De his qui suam concupiscentiam adimplere à Deo non permittuntur. Concil. Nouacæs. tit. 4.

115. De catechumenis peccatoribus. Concil. Nouacæs. tit. 5.

116. De catechumena prægnante. Concil. Nouacæs. tit. 6.

117. Quòd non oporteat in bigami nuptiis orare * presbyterum. Concil. supradicto tit. 7.

* Videtur legendum conuiuari

118. De his qui mulieribus adulteris iuncti sunt. Concil. supr. tit. 8.

119. Quòd presbyteri plebis in Ecclesia ciuitatis nec sacrificium offerre, nec ministrare debeant quæ oblata sunt. Concil. supr. tit. 13.

120. Quòd in qualibet magna ciuitate, septem tantùm diacones esse debeant iuxta Apostolorum dispositionem. Concil. suprascrip. tit. 14.

121. De his qui nuptias execrantur. Concil. Gangrensi tit. 1.

122. De his qui abominantur eos qui carnibus vescuntur. Concil. Gangrensi tit. 2.

123. De seruis qui iugum famulatus abiiciunt Christianitatis obtentu. Concil. suprascr. tit. 3.

124. De his qui Ecclesiæ conuentus spernunt. Concil. suprascr. tit. 5.

125. De his qui Ecclesiastica ministeria præter Ecclesiam faciunt. Concil. suprascr. tit. 6.

126. De oblationibus fructuum quæ ministris Ecclesiæ conferuntur. Concil. supr. tit. 7.

127. De his quæ in vsus pauperum conferuntur. Concil. supr. tit. 8.

128. De his qui non legitimè in virginitate persistunt. Concil. suprascr. titulo 9.

129. De his qui pro virginitate superbiunt. Concil. suprascr. tit. 10.

130. De his qui agapas, id est pastiones pauperum risui ducunt. Concil. supras. tit. 11.

131. De his qui palliis vtuntur, & idcirco superbiunt. Concil. supr. tit. 12. ex Decret. Papæ Cælestini tit. 14.

132. De mulieribus quæ vtuntur virilibus indumentis. Conc. Gangrensi tit. 13.

133. De his qui, velut peccatum, copulam deserunt nuptiarum. Concil. supr. tit. 14

134. De his qui Christianitatis obtentu despiciunt filios. Concil. supr. titulo 15.

135. De his qui parentes Christianitatis obtentu contemnunt. Concil. supras. tit. 16.

136. De mulieribus quæ se attondent Christianitatis obtentu. Concil. supras. tit. 17.

137. De his qui Dominico die ieiunant, tanquam nihil præ cæteris differente. Concil. supr. tit. 18.

138. De his qui die Dominico & diebus

Pentecostes genua flectunt. Concil. Nicæn. tit. 20.

139. De his qui Ecclesiastica ieiunia absque necessitate dissoluunt. Concilio Gangrensi tit. 19.

140. De his qui collectas, quæ fiunt in martyrum commemorationibus, execrantur. Concil. sopr. tit. 20.

141. De his qui in aliena parochia, præter conscientiam suorum Episcoporum, immorantur. Concil. Antiocheno tit. 3.

142. De Episcopis adeuntibus Imperatorem. Concil. Antioch. tit. 11.

143. De damnatis Episcopis aut clericis adeuntibus Imperatorem. Concil. Antioch. tit. 12. Concil. Carthag tit. 71.

144. De dissensione quæ super Episcoporum iudicatione contingit, vel cùm ab omnibus sua prouincia Episcopus constanter excluditur. Concil. Antioch. tit. 14. & 15. Concil. Carthag. tit. 19. Vel quæ forma in accusatione Episcopi, diaconi & cæterorum seruari debeat. Concil. Carthag. tit. 20.

145. De vagantibus Episcopis, quòd alienam Ecclesiam peruadere non debeant. Concil. Antioch. tit. 16.

146. Vt nullus ad Episcopatum pro se constituat promouendum. Concil. Antioch. tit. 23.

147. De Episcopis etiam laïca communione priuandis qui ciuitates mutauerunt. Concil. Sard. tit. 1.

148. Item si per ambitionem sedem mutauerint, nec in exitu communionem, saltem laïcorum, consequantur. Concil. Sardic. tit. 2.

149. Vt inter discordes Episcopos, comprouinciales antistites audiant: Quòd si damnatus appellauerit Romanum Pontificem, id obseruandum quod ipse censuerit. Concil. Sardic. tit. 3.

150. Vt nullus accusati sedem vsurpet Episcopi. Concil. Sardic. tit. 4.

151. Quando quis debeat à vicinis prouinciis Episcopus ordinari. Concil. Sardic. tit. 5.

152. De non ordinandis Episcopis per vicos & modicas ciuitates. Concil. Sardic. tit. 6.

153. De prouinciali Synodo retractanda per vicarios Episcopi vrbis Romæ, si ipse decreuerit. Concil. Sardicen. tit. 7.

154. Quando & in qoibus causis Episcopi ad comitatum ire debent. Concil. Sardic. tit. 8. Concil. Carthag. tit. 23. & 28. Item Concil. vniuersali Carthag. tit. 73.

155. De diaconis ad comitatum dirigendis. Concil. Sardicensi tit. 9.

156. Quòd pro pupillis, & viduis, ac necessitatem patientibus ad comitatum eundum sit. Concil. suprascr. tit. 10.

157. Vt qui in canali sunt Episcopi, euntes ad comitatum sollicitè discutiant. Concil. Sardic. tit. 11.

158. De his qui ignorant quid sit in Synodo constitutum. Concil. suprascr. tit. 12.

159. Quamdiu Episcopus in alia ciuitate debeat remorari. Concil. sopr. tit. 14. Qui verò persecutionis tempore in aliena ciuitate remorari voluerint, non prohibeantur. Concil. Sardic. tit. 21.

160. Quòd non liceat Episcopo à sua Ecclesia plus tribus hebdomadibus abesse. Concil. Sard. tit. 11.

161. De his qui pro diuersis erratis pœnitudinem feruentiùs gerunt. Concil. Laodic. tit. 2.

162. De tempore ordinationis. Concil. Laod. tit. 4.

163. Non congruere presbyteras in mulieribus ordinari. Concil. suprascript. tit. 11.

164. Iudicio multitudinis ordinationem fieri non debere. Concil. Laodic. tit. 13. ex Decret. Papæ Cælestini. Quòd docendus sit populus non sequendus, tit. 22. Et quòd non conueniat contemptis clericis Ecclesiarum, de laïcis Episcopum ordinari. Ex Decretis Papæ eiusdem tit 21.

165. Ad alias parochias eulogias quæ ablatæ sunt, minimè destinandas. Concil. Laod. tit. 14.

166. De his qui debeant in ambone, id est, in pulpito psallere. Concil. Laodic. tit. 15.

167. De lectionibus quæ debeant sabbato recenseri. Concil. Laodic. tit 16.

168. Quòd interstitium psalmorum debeat in congregationibus fieri. Concil. suprascr. tit. 17.

169. De precibus nona & vespera celebrandis. Concil. Laodic. tit. 18.

170. De precibus post sermones habitos ad plebem faciendis. Concil. Laodic. tit. 19.

171. Quòd subdiaconi à diaconio sint remoti. Concil. supr. tit. 21.

172. Subdiacones cum orariis adsistere non licere. Concil. supr. tit. 22.

173. Lectores & cantores cum orariis agere suum officium non licere. Concil. Laod. tit. 23.

174. Quòd subdiaconi non debeant benedicere, nec benedictionem tribuere. Concil. supr. tit. 25.

175. De exorcistis qui non sunt ab Episcopis ordinati. Concil. supr. tit. 26.

176. Quòd de conuiuiis quæ ex agape fiunt, partes accipi non debeant. Concil. Laodic. tit. 27.

177. In Ecclesiis prandia fieri non debere præter necessitatem itineris. Concil. suprascripto tit. 28. Concil. Carthag. tit. 9.

178. De viris cum mulieribus lauacra celebrantibus. Concil. Laodic. tit. 30.

179. Vt Episcopi ad Synodum inprætermissè occurrant. Concil. Laod. tit. 40. Concil. Antioch. tit. 17.

180. Quòd præter iussionem Episcopi clericus non debeat proficisci. Concil. Laod. tit. 41. & 42. Et vt subdiaconi ad ostia perseuerent. Concil. suprascr. tit. 43.

181. Vt sacrarium mulieres non introeant. Concil. Laodic. tit. 44. ex Decretis Papæ Gelasij tit. 26.

182. De his qui circa mediam septimanam ad baptisma veniunt. Concil. Laodic. tit. 45.

183. De perceptione fidei, & redditione eorum qui baptizantur. Concil. supr. tit. 46.

184. Vt post baptisma, chrisma detur. Concil. suprascr. tit. 48.

185. Oblationes offerri in Quadragesima non oportere. Concil. Laodic. tit. 49.

186. Non debere ieiunium solui in quinta feria septimanæ maioris. Concil. Laodic. tit. 50.

187. Non debere in diebus ieiuniorum commemorationes Martyrum fieri. Concil. supr. tit. 51.

188 Vt natalitia vel nuptiæ in Quadragesima non fiant. Concil. Laodic. tit. 52.

189. Vt in Christianorum non saltetur nuptiis. Concil. supr. tit. 53.

190. Non licere clericis, ludicris spectaculis interesse. Concil. suprascr. tit. 54. Concil. Carthagin. tit. 15.

191. Non licere presbyteris introire ad altare, priusquam egrediatur Episcopus. Concil. Laodic. tit. 56.

192. Qui in agris vel possessionibus debeant ordinari. Concil. Laodic. tit. 57.

193. Oblationem offerri in domibus non oportere: vel quæ psallere in Ecclesia conueniat. Concil. Laod. tit. 58. & 59.

194. Quòd non oporteat Episcopos, clericos & monachos prædia aliena conducere. Concil. Calchedon. tit. 3.

195. De honore monachis competente, & ne vllus eorum tentet Ecclesiastica aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum seruum, præter conscientiam domini sui, suscipere. Concil. Calchedon. tit. 4. ex Decretis Papæ Leonis tit. 1. ex Decret. Papæ Gelas. tit. 14.

196. Quòd non oporteat absolutè quoslibet ordinari. Concil. Calched. tit. 6.

197. De clericis qui sunt in ptochiis, monasteriis atque martyriis, quæ sub potestate Episcoporum vnusciusque ciuitatis existunt. Concil. Calched. tit. 8.

198. Quòd non oporteat clericos habentes aduersus inuicem negotia, proprium Episcopum relinquere, & ad sæcularia iudicia properare. Concil. Calchedon. tit. 9.

199. Quòd non liceat clerico in duarum ciuitatum ministrare Ecclesiis. Concil. supr. tit. 10.

200. Vt nequaquam in duos Metropolitanos prouincia diuidatur. Concil. supr. tit. 12. ex Decret. Papæ Innocent. tit. 46.

201. Quòd non oporteat peregrinos clericos sine commendatitiis ministrare. Concil. Calched. tit. 13.

202. De diaconissis mulieribus. Concil. Calched. tit. 15.

203. De parochiis. Concil. supr. tit. 17.

204. De coniurationibus vel conspirationibus. Concil. supr. tit. 18.

205. De Episcoporum aut clericorum accusatoribus, quid debeat obseruari. Concil. Calched. tit. 21. Concil. Carthag. tit. 8. 95. & 96. Et, vt qui vnum crimen non probauerit, ad aliud admitti non debeat. Concil. suprascr. tit. 97. & 98.

206. Quòd non liceat clericis post mortem sui Episcopi res ad eum pertinentes diripere. Concil. Calched. tit. 22.

207. Quòd non liceat clericis & monachis absque voluntate Episcopi ad vrbem regiam proficisci. Conc. Calched. tit. 23.

208. Quòd non liceat monasteria quæ consecrata sunt, diuersoria sæcularia fieri. Concil. suprascr. tit. 24.

209. Quòd non oporteat ordinationes Episcoporum diu differri. Concil. Calchedon. tit. 25.

210. De dispensatoribus singularum Ecclesiarum. Concil supr. tit. 26.

211. De his qui raptum faciunt. Concil. supr. tit. 27.

212. Vt præter Pascha & Pentecosten baptisma non celebretur. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 2. ex Decr. Papæ Leonis tit. 7. 8. 9. 10. & 11. ex Decretis Papæ Gelasij tit. 10.

213. De his qui pœnitentiam minimè seruauerunt. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 5. ex Decret. Papæ Innocent. tit. 7.

214. Quòd clericis non liceat pœnitentiam agere, & quòd post pœnitentiam nullus possit ad clerum admitti. Ex Decret. Papæ Siricij. tit. 14. ex Decret. Papæ Innocentij tit. 34.

215. Vt si per ignorantiam pœnitens, digamus vel viduæ maritus clericus factus fuerit, iam non promoueatur. Ex Decretis Papæ Siricij tit. 15.

216 De energumenis baptizatis. Ex Decretis Papæ Innocentij tit. 6.

217. Quòd pro infirmis debeat sacerdos orare, & iuxta præceptum sancti Iacobi, oleo perungere. Ex Decretis Papæ Innocentij tit. 8.

218. Vt extra conscientiam Metropolitani non ordinetur Episcopus. Ex Decretis Papæ Innocent. tit. 9. ex Decret. Papæ Cælest. tit. 17. ex Decret. Papæ Leonis tit. 32.

219. Vt ex curialibus non fiat clericus. Ex Decretis Papæ Innocent. tit. 18.

220. De vltima pœnitentia non neganda. Ex Decretis Pap. Innocent. tit. 22. ex Decret. Pap. Cælestin. tit. 15. ex Decret. Pap. Leon. tit. 21.

221. De administrationibus sæcularium iudiciorum. Ex Decret. Pap. Innocent. tit. 23.

222. Quòd pro coniugali fœdere, tam viro quàm feminæ non liceat in adulterium declinare pro eo, quod sibi in hoc ipso æquè debitores existunt. Ex Decret. Pap. Innocent. tit. 24.

223. Quòd hi qui preces criminales dictant, sine crimine sint. Ex Decret. eiusdem Pap. Innoc. tit. 25.

224. Quòd non liceat his, qui intercedente repudio à se segregati sunt, in aliam copulam pertransire. Ex Decret. cuius suprà tit. 26.

225. Quòd si quis partem sibi corporis volens amputauerit, clericus esse non possit: nolens autem possit. Ex Decret. Papæ Innoc. tit. 28.

226. Si cuius vxor abducta in captiuitatem fuerit, & alteram maritus eius acceperit, reuertente prima, secunda excludatur: quam dispositionem in muliere quoque, si alium virum, primo desistente, acceperit, conuenit obseruari. Ex Decret. Papæ Innoc. tit. 37. ex Decretis Papæ Leonis tit. 42. 43. 44. & 45.

227. De catechumeno, qui priusquam baptizetur, vxorem amittit, & pòst aliam accepit, quòd clericus esse non possit. Ex Decret. Papæ Innocent. tit. 52.

228. Quòd nolentibus clericis vel populis non debeat Episcopus ordinari: & quòd ab illicitis sit ordinationibus abstinendum. Ex Decretis Papæ Cælestini, tit. 18 & 19. ex Decret. Papæ Leon. tit. 15. & 35.

229. Quòd nulli sacerdoti canones liceat ignorare. Ex Decret. Pap. Cælest. tit. 20.

230. Quòd aliud sit vxor, aliud concubina: nec erret, quisquis filiam suam in matrimonio tradiderit concubinam habenti. Ex Decret. Papæ Leon. tit. 18.

231. Quòd non sit coniugij duplicatio, cùm ancilla expulsa, vxor intromittatur. Ex Decret. Pap. Leon. tit. 19.

232. De communione priuatis & ita defunctis. Ex Decret. Pap. Leon. tit. 20.

233. Quòd oporteat eum qui pro illicitis veniam postulat, etiam à licitis abstinere. Ex Decret. Pap. Leonis tit. 22.

234. Quòd pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere conueniat. Ex Decret. eiusd. tit. 23.

235. Quòd ad militiam sæcularem post pœnitentiam redire non debet. tit. 24. eiusd.

236. Quòd adolescens, si vrgente quolibet mortis periculo, pœnitentiam gesserit, & non se continuerit, vxoris debeat remedio sustentari. Ex Decret. Pap. Leon. tit. 25.

237. Quòd subdiaconis carnale connubium denegetur. Ex Decret. Pap. Leon. tit. 34.

238. Vt nulla pretia de baptizandis consignandisque fidelibus exigantur. Ex Decret. Pap. Gelas. tit. 5.

239. Presbyterorum & diaconorum ordina-

dinationes certis debere celebrari temporibus. Ex Decret. Papæ Gelaſ. tit. 11.

240. Vt conſtitutis diebus virgines ſacræ velentur. Ex Decret. Papæ Gelaſ. tit. 12.

241. Vt viduæ non velentur. Ex Decret. Pap. Gelaſ. tit. 13. & 21.

242. Quòd dæmoniis aliiſque paſſionibus irretitis ſacra myſteria tractare non liceat. Ex Decret. cuius ſuprà, tit. 19.

243. Quòd ſecunda coniugia ſæcularibus non denegentur, quibus tamen pro hoc ipſo, ad clerum minimè conuenit aſpirare. Ex Decret. Pap. Gelaſ. tit. 22.

244. Vt ab Epiſcopis præceptione Papæ, nouæ baſilicæ dedicentur. Ex Decret. Pap. cuius ſupr. tit. 4. Et nulla baſilica ſub defunctorum conſtructa nomine dedicetur. Ex Decret. eiuſd. tit. 25.

245. Vt ſi quis Epiſcopus in crimine abſque tempore Synodi detentus fuerit, à duodecim Epiſcopis audiatur, presbyter verò à ſex, diaconus à tribus. Concil. Carthag. tit. 12. & 20.

246. De diuerſis ordinibus Eccleſiæ ſeruientibus, vt ſi quis in cauſam incurrerit, & abnuerit Eccleſiaſticum iudicium, debeat periclitari. Concil. ſupr. tit. 15.

247. Vt clericus qui ordinatur, moneri debeat conſtituta paterna ſeruare; maximè verò, vt corporibus mortuorum Euchariſtia & baptiſma non dentur. Concil. Carthag. tit. 18.

248. Vt Epiſcopi vel clerici, in eos qui Catholici non ſunt, nihil conferant. Concil. ſupraſcr. tit. 22. & 48.

249. De accuſato vel accuſatore. Concil. Carthag. tit. 30.

250. Quòd clerici qui Epiſcopis ſuis non obediunt vt promoueantur, nec illic manere debeant, vnde recedere noluerunt. Concil. Carth. tit. 31.

251. Vt ſi quis clericorum pauper promotus in ordine, aliquid poſtea habuerit, Eccleſiæ poteſtati ſubiaceat. Concil. ſupr. tit. 32.

252. Vt presbyteri rem Eccleſiæ in qua ſunt conſtituti, non vendant, & nulli Epiſcopo liceat rem tituli matris Eccleſiæ vſurpare. Concil. Carthag. tit. 33.

253. Vt paruuli qui apud Donatiſtas baptizantur, ſi conuerſi fuerint, ab ordinationibus non prohibeantur. Concil Carthag. tit. 14 23. & 24 Item vt clerici Donatiſtarum in ſuis honoribus ſuſcipiantur. Concil. Carthag. tit. 35.

254. Vt Epiſcopi vel clerici filios ſuos non facilè emancipent. Concil ſupraſcr. tit. 2.

255. Vt clerici vel continentes ad virgines & viduas non accedant. Concil. ſupraſcr. tit. 5.

256. Vt princeps ſacerdotum non appelletur Epiſcopus. Concil. Carthag. tit. 6.

257. Vt à ieiunis ſacerdotibus Deo ſacrificia celebrentur. Concil. Carthag. tit. 8.

258. De ſolicitudine pro virginibus gerenda. Concil. ſupraſcr. tit. 11.

259. Vt Epiſcopus non ordinetur in diœceſi quæ Epiſcopum nunquam habuit, niſi cum voluntate Epiſcopi ad quem ipſa diœceſis pertinet. Concil. Carthag. tit. 20.

260. Vt qui Epiſcopi in diœceſibus fuerint ordinati, diœceſim ſibi nullam vſurpent. Concil. ſupr. tit. 23.

261. De reliquiis idolorum vel templis ab Imperatoribus abolendis. Concil. Carthag. tit. 25.

262. Vt clerici de iudicij ſui cognitione non cogantur in publico dicere teſtimonium. Concil. ſupr. tit. 26.

263. De paganorum conuiuiis auferendis. Concil. Carthag. tit. 27.

264. De ſpectaculis, vt in die Dominico, vel cæteris Sanctorum ſolemnitatibus minimè celebrentur. Concil. Carthag. tit. 28.

265. De hiſtrionibus Chriſtianis factis. Concil. ſupraſcr. tit. 30.

266. De manumiſſionibus in Eccleſia celebrandis. Concil. Carthag. tit. 31.

267. Ne interuentor Epiſcopus cathedram vbi interuentor eſt, ſedeat. Concil. Carthag. tit. 41.

268. De Epiſcopis qui ad Concilia non occurrerunt Concil. ſupraſcr. tit. 43.

269. Vt de alieno monaſterio ſuſceptos, nec præpoſitos monaſterij, nec clericos liceat ordinari. Concil. Carthag. tit. 47.

270. Vt Epiſcopi qui ordinantur, ab ordinatoribus ſuis epiſtolas accipiant, quæ diem & Conſulem præferant. Concilio Carthag tit. 56.

271. De his qui ſemel in Eccleſia legerint, ab aliis non poſſe promoueri. Concil. ſupr. tit. 57.

272. Concilium vniuerſale non niſi neceſſitate faciendum. Concil. Carthag. tit. 42.

273. Vt ab electis iudicibus prouocare

non liceat. Concil. Carthag. tit. 63. & 89.

274. De plebibus quæ nunquam Episcopos habuerunt. Concil. supr. tit. 65.

275. De plebibus vel diœcesibus ex Donatistis conuersis. Concil. supr. tit. 66.

276. De precibus ad altare dicendis. tit. 70. Concil. supr.

277. De his qui cùm in Africa non communicant, voluerint trans mare subripere. Concil. supr. tit. 72.

278. De plebibus conuersis à Donatistis. Concil. supr. tit. 84.

279. De diœcesibus, qualiter eas diuidant inter se Episcopi tam Catholici, quàm qui ex Donati parte conuersi sunt. Concil. supr. tit. 85.

280. Vt si quam diœcesim Episcopus ab hæresi liberans, triennio possederit, nullus eam repetat. Concil. supr. tit. 86.

281. De his qui in plebes, quas ad se putant pertinere, inconuentis his à quibus tenentur, irruerint. Concil. suprascripto tit. 87.

282. De his qui plebes ad se pertinentes negligunt. Concil. supr. tit. 88.

283. Vt si Episcopus negligat suam diœcesim, communione priuetur. Concil. Carthag. tit. 90.

284. De Episcopis qui Donatistas communicasse mentiti fuerint. Concil. supr. tit. 91.

285. De presbyteris & clericis, vt non appellentur nisi Africana Concilia. tit. 92. Conc. supr.

286. De virginibus etiam minoribus velandis. tit. 93. Concilij suprascr.

287. De Episcopo qui excommunicat eum quem sibi soli crimen dicit esse confessum. Concil. Carth. tit. 99. Vt non temerè quemquam communione priuet Episcopus. tit. 100. Concil. suprascr.

288. Contra impugnatores gratiæ Dei, & calumniatores S. Augustini. Ex Decret. Pap. Cælest. tit. 1. & 2.

289. Quòd Adam omnes homines læserit, & nec quemquam nisi Christi gratiâ posse saluari. Ex Decret. Papæ Cælest. tit. 4.

290. Quòd nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione eius qui solus est bonus. tit. 5. cuius suprà.

291. Quòd nisi gratiâ Dei continuâ iuuemur, insidias diaboli superare non possumus. Ex Decretis PP. Cælestini tit. 6.

292. Quòd per Christum libero bene vtamur arbitrio. Ex Decret. Pap. Cælest. tit. 7.

293. Quòd omnia Sanctorum merita, dona sint Dei. Ex Decret. eiusd. tir. 8.

294. Quòd omnis sancta cogitatio & motus piæ voluntatis ex Deo sit. tit. 9. cuius suprà

295. Quòd gratia Dei non solùm peccata dimittat, sed etiam adiuuet vt nec committantur, & lex impleatur, non, sicut ait Pelagius, facilè, quasi sine gratia Dei difficilius possit impleri. tit. 10. cuius suprà.

296. Quòd Sedis Apostolicæ omnes orationes Christi gratiâ resonent, quâ genus humanum ab æterna damnatione reparatur. Ex Decret. eiusd. Papæ Cælest. tit. 11.

297. Quòd gratiam Dei etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cùm exorcismis & sufflationibus, spiritus ab eis abigantur immundi tit. 12. cuius supr.

298. Quòd profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitus adstruendæ. tit. 13. cuius suprà

299. Vt præter scripturas Canonicas nihil in Ecclesia legatur. Concil. Carthag. tit. 24.

300. Vt Episcopi & clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos. Concil. Carthaginensi tit. 3.

EXPLICIVNT CAPITVLA.

INDEX RERVM

QVÆ CONTINENTVR IN FERRANDI Breuiatione Canonum, & Cresconij Breuiario Canonico.

Do-

E

N

P

dram

T.

INDEX ALTER

QVO CANONVM CONCILIORVM, ATQVE Ferrandi & Cresconij Capitulorum consonantia demonstratur.

CONCILIA

Ancyranum, siue Anquiritanum.

Cap.	F.	C.
1	—	81
2	—	82
3	146	83
4	146	84
5	146	85
6	146	86
7	146	87
8	146	88
9	146	92
10	—	105
11	147	89
12	—	96
13	—	98
14	93	97
15	95	99
16	148	99
17	149	38
18	8	100
19	150	102
20	151	103
21	152	104
22	153	104
23	154	90
24	155	106
38	79	—
61	146	—

Anonymon.

Cap.	F.	C.
7	203	—

Antiochenum.

Cap.	F.	C.
1	69	10
2	53	12
—	168	—
3	99	17
—	—	140
4	54	14
—	100	—

Antiochenum.

Cap.	F.	C.
5	101	33
6	—	13
7	211	25
8	80	15
—	94	—
9	45	36
—	232	—
10	79	96
11	42	—
12	66	144
13	—	97
14	58	143
15	63	143
16	144	145
17	7	179
18	7	38
19	4	1
20	143	39
21	—	16
22	27	37
23	74	146
24	32	40
25	36	42

Apostolorum Canones.

Cap.	F.	C.
1	—	1
2	—	2
—	—	3
3	—	5
4	—	6
5	—	7
6	—	8
7	—	9
8	—	10
9	—	11
10	—	12
12	—	14
13	—	15
14	—	16
15	—	17

Canones Apoſtolorum.

Cap.	F.	C.
16	—	18
17	—	19
18	—	20
19	—	21
20	—	22
21	—	23
22	—	24
23	—	25
24	—	26
25	—	27
26	—	27
27	—	28
28	—	29
29	—	30
30	—	31
31	—	32
32	—	33
33	—	34
34	—	35
35	—	36
36	—	37
37	—	38
38	—	39
39	—	40
40	—	41
41	—	42
42	—	43
43	—	43
44	—	44
45	—	45
46	—	49
47	—	50
48	—	107
49	—	51
50	—	52

Baſilica.

Cap.	F.	C.
5	13	—

Cæleſtini PP. decreta.

Cap.	F.	C.
1	—	288
2	—	288
4	—	289
5	—	290
7	—	292
8	—	293
9	—	294
10	—	295
11	—	296
12	—	297
13	—	298
14	—	131
15	—	220
16	—	2
17	—	218

Cap.	F.	C.
18	—	228
19	—	228
20	—	229
21	—	164
22	—	164

Calchedonenſe Concilium. an. 455.

Cap.	F.	C.
2	—	31
3	—	194
4	—	195
5	—	16
6	—	196
7	—	100
8	—	197
9	—	198
10	—	199
11	—	35
12	—	200
13	—	201
14	—	47
15	—	202
16	—	100
17	—	203
18	—	204
19	—	39
20	—	17
21	—	205
22	—	206
23	—	207
24	—	208
25	—	209
26	—	210
27	—	211

Carthaginenſe Concilium.

Cap.	F.	C.
1	16	—
2	50	254
—	73	—
—	183	—
—	189	—
—	195	—
3	15	300
—	84	—
—	143	—
—	196	—
4	197	5
5	24	255
—	47	—
—	231	—
6	17	93
—	82	—
—	194	—
—	—	256
—	—	291
7	83	93
—	90	—

Carthaginense Concilium.

Cap.	F.	C.
—	101	—
—	163	—
—	219	—
8	53	205
—	119	257
9	22	14
—	43	—
—	121	—
10	1	33
—	4	—
—	9	—
—	—	75
11	75	258
—	191	—
—	226	—
12	25	66
—	118	—
—	227	—
—	—	244
13	136	1
14	28	253
—	—	299
15	32	—
—	58	190
—	64	—
—	—	246
16	—	1
—	—	28
17	51	1
—	171	—
18	67	247
19	62	143
20	—	143
—	—	244
—	—	259
21	39	17
—	—	47
22	41	17
—	—	248
23	33	154
—	—	253
—	—	260
24	70	253
—	—	299
25	—	109
—	—	261
26	—	97
—	—	262
27	129	27
—	—	263
28	72	264
—	53	—
29	232	30
—	—	154
—	—	177
30	40	—

Carthaginense Concilium.

Cap.	F.	C.
—	—	249
—	—	265
31	219	250
—	—	266
32	213	251
33	132	252
34	81	—
35	134	253
36	46	—
38	71	—
39	49	62
40	48	—
41	202	267
42	170	272
43	91	268
44	135	—
45	228	—
46	229	270
—	—	30
47	—	269
48	175	248
49	4	—
50	1	69
—	5	—
52	13	—
54	13	—
—	14	—
—	230	—
57	—	271
63	—	273
65	—	274
66	—	275
70	—	276
71	—	143
72	—	277
73	—	154
78	37	—
84	—	278
85	—	279
86	—	280
87	—	281
88	—	282
89	—	273
90	—	283
91	—	284
92	—	285
93	30	286
95	—	205
96	—	205
97	—	205
98	—	205
99	—	287
100	—	287

Carthaginense aliud Concil.

Cap.	F.	C.
—	52	—

Carthaginenſe ſub ſancto Genethlio.

Cap.	F.	C.
6	194	—
8	55	—
—	96	—
9	24	—

Carthaginenſe ſub ſancto Grato,

Cap.	F.	C.
1	175	—
3	122	—
4	27	—
5	125	—
6	126	—
8	133	—
9	24	—
10	128	—
12	123	—
42	175	—

Carthaginenſe vniuerſale.

Cap.	F.	C.
—	122	—
44	1.4	—

Cellenſe V. Zellenſe.

Cap.	F.	C.
1	3	—

Conſtantinopolitanum.

Cap.	F.	C.
2	18	—
2	217	—
3	18	—

Decreta Cæleſtini PP. *V*. Cæleſtinus.
Decreta Gelaſij PP. *V*. Gelaſius.
Decreta Innocentij PP. *V*. Innocentius.
Decreta Leonis PP. *V*. Leo.
Decreta Sirici PP. *V*. Siricus.

Gangrenſe Concilium.

Cap.	F.	C.
1	—	121
2	159 166	122
3	89	123
4	—	111
5	160	124
6	—	125
7	37	126
8	37	127
9	161	128
10	—	129
11	—	130
12	—	131
13	162	132
14	164	133
15	—	134
16	—	135
17	—	136
18	165	137
19	—	139
20	—	140
21	167	—

Gelaſij Papæ Decreta.

Cap.	F.	C.
2	—	3
3	—	3
4	—	243
5	—	238
6	—	93
7	—	95
8	—	94
10	—	212
11	—	239
12	—	240
13	—	241
14	—	195
15	—	44
16	—	3
17	—	25
18	—	27
19	—	241
20	—	101
21	—	241
22	—	242
23	—	17
24	—	31
25	—	243
26	—	181
27	—	42

Hipponiregienſe Concilium.

Cap.	F.	C.
1	34	—
3	54	—
5	34	—
—	198	—
8	35	—
9	38	—
—	47	—
—	95	—

Incertum.

Cap.	F.	C.
7	203	—

Innocentij PP. Decreta.

Cap.	F.	C.
6	—	216
7	—	213
8	—	217
9	—	36
—	—	218
11	—	19
12	—	19
13	—	19
14	—	18
15	—	58
16	—	109
17	—	3
—	—	219
19	—	101
20	—	101
21	—	27

Innocentij PP. Decreta.

Cap.	F.	C.
22	—	220
23	—	221
24	—	222
25	—	223
26	—	224
28	—	225
29	—	19
30	—	20
32	—	2
33	—	27
34	—	214
37	—	226
47	—	53
49	—	59
50	—	59
52	—	227
53	—	60
54	—	60
55	—	60
56	—	60
57	—	60

Iucense Concilium.

Cap	F.	C.
—	26	—

Laodicense Concilium.

Cap.	F.	C.
1	210	19
2	169	161
3	1	4
4	29	162
5	115	44
6	176	73
7	134	57
—	177	—
8	178	56
9	179	46
10	—	47
11	112	163
—	221	—
12	1	1
—	4	—
13	105	164
14	223	165
—	—	180
15	—	166
16	224	167
17	225	168
18	120	169
19	107	170
20	—	94
21	140	171
—	141	—
22	124	172
23	—	173
24	108	—
—	134	—

Laodicense Concilium.

Cap.	F.	C.
25	134	174
—	142	—
26	109	175
27	216	176
28	181	177
29	205	67
30	180	178
—	182	—
31	192	47
32	183	48
33	184	68
34	110	69
35	185	90
36	186	90
37	187	70
38	75	71
39	111	72
40	—	179
41	141	35
—	188	180
42	206	180
43	222	—
44	199	181
45	200	182
46	201	183
47	207	66
48	208	184
49	209	185
50	210	186
51	—	187
52	113	188
53	114	189
54	—	190
55	12	—
56	72	191
57	228	192
58	—	193
59	—	193

(:)

(:)

(:)

Leo Papa.

Cap.	F.	C.
1	—	20
2	—	19
3	—	44
4	—	44
33	—	4
37	—	17
—	—	39
39	—	18
41	—	39
51	—	20

Leonis Papæ Decreta.

Cap.	F.	C.
1	—	195
7	—	212
8	—	212

Leonis Papæ Decreta.

Cap.	F.	C.
9	—	212
10	—	212
11	—	212
14	—	61
16	—	27
17	—	109
18	—	230
19	—	231
20	—	232
21	—	220
22	—	233
23	—	234
24	—	235
25	—	236
26	—	101
27	—	101
28	—	62
29	—	63
30	—	87
32	—	218
34	—	237
35	—	228
42	—	226
43	—	226
44	—	226
45	—	226
46	—	.74
47	—	64

Macrianense Concilium.

Cap.	F.	C.
—	11	—
—	23	—

Maradianense.

Cap.	F.	C.
—	220	—

Marazanense.

Cap.	F.	C.
—	44	—
—	76	—
—	127	—

Mileuitanum.

Cap	F.	C.
2	78	—
4	10	—

Nicænum Concilium an. 322.

Cap.	F.	C.
1	145	23
2	1	4
3	122	110

Nicænum Concilium an. 322.

Cap.	F.	C.
4	4	1
—	6	—
5	143	13
—	53	39
6	4	36
7	172	—
8	87	54
9	146	76
10	—	77
11	18	78
12	27	78
13	—	79
14	106	80
—	123	—
15	173	—
16	—	17
17	—	44
18	—	94
19	—	55
20	—	138
21	18	—

(;)

Nouacæsariense.

Cap.	F.	C.
1	98	108
2	156	112
3	—	113
4	157	114
5	158	115
6	204	116
7	88	117
8	117	118
8	137	—
9	87	91
—	117	—
10	85	91
11	86	76
12	103	66
13	104	119
14	—	120

Sardicense.

Cap.	F.	C.
1	214	147
2	—	148
3	—	149
4	57	150
5	59	151
6	60	152
7	—	153
8	—	154
9	42	155
10	—	156
11	42	157 160
12	—	158
13	92	4
14	1	159
15	19	—

Sardicenſe.

Cap.	F.	C.
16	—	18
17	53	18
18	102	34
19	27	34
20	27	—
21	—	159

Septimunicenſe.

Cap.	F.	C.
—	11	—
—	56	—
—	76	—
—	139	—
—	212	—
—	215	—

Suffetulenſe.

Cap.	F.	C.
—	2	—

Syricius Papa.

Cap.	F.	C.
1	—	53
7	—	27
8	—	2
9	—	2
10	—	2
11	—	19
13	—	3

Syricij Papæ Decreta.

Cap.	F.	C.
2	—	212
3	—	84
4	—	105

Cap.	F.	C.
5	—	213
6	—	100
12	—	110
14	—	214
15	—	215
16	—	4

Thenitanum Concilium.

Cap.	F.	C.
—	61	—
—	76	—
—	194	—

Tuſduritanum.

Cap.	F.	C.
—	57	—
—	76	—

Zellenſe Concilium. *V.* Cellenſe.

Cap	F.	C.
1	4	—
—	6	—
—	16	—
—	65	—
—	68	—
—	130	—
—	138	—
—	174	—
—	218	—

Zoſimus Papa.

Cap.	F.	C.
1	—	3
3	—	2

FINIS.

PARISIIS, Excudebat EDMVNDVS MARTINVS, viâ Iacobæâ, ſub Sole aureo, anno Domini CIↃIↃCLX.

APPENDIX
TOMI PRIMI
BIBLIOTHECÆ
IVRIS CANONICI VETERIS;

Complectens

MARTINI BRACARENSIS EPISCOPI
Collectionem Orientalium Canonum,

Adscriptis ad margines, tum variis lectionibus, tum Canonibus Conciliorum, ex quibus capitula quæque ab auctore non indicatis fontibus deprompta fuerant.

Curâ & labore IOANNIS DOVIATII *Tolosani, Antecessoris Parisiensis & sacrorum Canonum Professoris Regij.*

ITEM

CRISCONII EPISCOPI AFRICANI
Alterum opus antehac non editum, quod Canones Conciliorum & decreta Pontificum expandit,

Ex Codice MS. Bibliothecæ Claromontanæ Societatis IESV.

Operâ & studio GVLIELMI VOELLI, Theologi ac Socij Sorbonici, & HENRICI IVSTELLI Christoph. F.

DE MARTINO BRACARENSI ET CRESCONIO VETERVM ET RECENTIORVM TESTIMONIA.

Gregorius Turonensis Hist. Franc. lib. 5. cap. 38.

HOc *tempore* & B. MARTINVS *Gallicienſis Epiſcopus obiit, magnum populo illi faciente planctum. Nam Pannoniæ ortus fuit, & exinde ad viſitanda loca ſancta in Orientem properans, in tantum ſe literis imbuit, vt nulli ſecundus ſuis temporibus haberetur. Exinde Galliciam venit; vbi cùm B. Martini reliquiæ portarentur, Epiſcopus ordinatur: in quo ſacerdotio impletis plus minus triginta annis, plenus virtutibus migrauit ad Dominum. Verſiculos, qui ſuper oſtium ſunt à parte meridiana in Baſilica S. Martini, ipſe compoſuit.*

Idem Gregor. Turon. de miraculis ſancti Martini, lib. 1. cap. 11.

POSTQVAM de parte reliquiarum S. Martini Turonenſis, tempore Chararici Regis Sueuorum in Galliciam tranſlata, earúmque ad portum eius regionis appulſu agit, hæc ſubiungit. *Tunc commonitus à Deo quidam nomine* MARTINVS, *de regione longinqua, qui ibidem nunc ſacerdos habetur, aduenit: ſed nec hoc credo ſine diuina fuiſſe prouidentia, quòd eo die ſe commoueret de patria, quo beatæ reliquiæ de loco leuatæ ſunt, & ſic ſimul cum ipſis pignoribus, Galliciæ portum ingreſſus ſit, &c.*

Iſidorus Hiſpalenſis de Viris illuſtribus, cap. 22. aliàs 35.

MARTINVS *Dumienſis monaſterij ſanctiſſimus Pontifex, ex Orientis partibus nauigans, Gallæciam venit, ibique conuerſis ab Arriana impietate ad fidem Catholicam Sueuorum populis, regulam fidei, & [ſanctæ] religionis conſtituit; Eccleſias confirmauit; monaſteria condidit, copioſáque præcepta piæ inſtitutionis compoſuit. Cuius quidem ego [ipſe] legi librum de Differentiis quatuor virtutum, & aliud volumen Epiſtolarum, in quibus hortatur vitæ emendationem, & conuerſationem fidei, orationis inſtantiam, eleemoſynarum diſtributionem, & ſuper omnia cultum virtutum omnium, & pietatem. Floruit regnante Theodemiro Rege Sueuorum, temporibus illis, quibus Iuſtinianus in Republica, & Athanagildus in Hiſpaniis imperium tenuerunt.*

Eadem ferè ad verbum habet *Honorius Auguſtodun. de luminarib. Eccleſiæ, ſiue de Scriptoribus Eccleſiaſt. lib. 3. cap. 4.*

Idem Isidor. in Historia, siue Chronico Gothorum, Vandalorum, & Sueuorum, in fine.

POST *multos deinde Reges, regnum Sueuorum suscepit Theudemirus, qui fidem Catholicam adeptus, Arrianæ impietatis errore destructo, Sueuos unitati fidei reddidit. Huius temporibus* MARTINVS *monasterij Dumiensis Episcopus, fide & scientia claruit; cuius studio & pax Ecclesiæ reddita est, & multa monasteria condita.*

Ex Concilij Toletani X. Decreto 3.

DELATVM *est ad nos in conuentu sancti Concilij, ex directo gloriosi Domini nostri Reccesuinthi Regis per illustrem Vvambanem, testamentum gloriosæ memoriæ* S. MARTINI *Ecclesiæ Bracarensis Episcopi, qui & Dumiense monasterium visus est construxisse; vt reserato eo, quid hic memoratus beatissimus vir decreuisset, nostræ cognitioni patesceret. Quo testamento in omnium conuentu relecto, comperimus ex ordine à memorato Principe ad nos esse directum: quoniam idem gloriosæ memoriæ sanctissimus vir decreuerat, vt succedentibus per ordinem Regibus, ad complementum eius, ipsius testamenti constitutio commendata maneret.*

Aimoinus Monachus de gestis Francorum, lib. 3. cap. 38. aliàs 39.

E*A tempestate* B. MARTINVS *Galliciensis migrauit ad Dominum. Hic Pannoniâ oriundus loca in Oriente circumiens, abundè se illis litteris imbuit; & per Galliciam reuertens, in basilica, quæ prima apud Hispanos in honore S. Martini dedicata est, Pontifex ordinatus, triginta in hoc officio expleuit annos. Anno 7. Childeberti Regis, qui fuit 21. Chilperici atque Guntranni, &c.*

Sigebertus de Scriptoribus Ecclesiast. cap. 19.

MARTINVS *Episcopus Galliciensis scripsit librum de Virtutibus quatuor ad Theudomirum Regem Galliciæ, quem libellum prætitulauit: Honestæ vitæ formulam.*

Idem ibidem cap. 117.

MARTINVS *Episcopus transtulit, per manum Paschasij diaconi, interrogationes & responsiones plurimas sanctorum Ægyptiorum Patrum, in Dumiensi cœnobio.*

Rodericus Archiepiscopus Toletanus, de Hunnorum, Vandalorum, Sueuorum, &c. historia cap. 20.

CATHOLICI *persecutionem & pericula pertulerunt, donec regnauit Theodomirus, qui prædicatione* MARTINI *Dumiensis Episcopi fidei Catholicæ redonatus, eliminata spurcitia Ariana Sueuos restituit fidei vnitati. Hic Martinus Dumiensis Episcopus religione, doctrinâ, & fide præclarus, multa docuit & firmauit* in Ecclesiasticis institutis, *pro cuius memoria Ecclesia Galliciæ adhuc gaudet.*

Aubertus Miræus ſcholiis ad Iſidorum.

MARTINVS *Dumienſis in Galæcia monaſterij primùm Abbas & conditor, poſtea Bracarenſis in Luſitania Epiſcopus anno 572. floruit, Æra 598. Bracarenſi ſynodo primæ, & Æra 610. ſecundæ præfuit. Baronius exiſtimat ipſum anno 573. obiiſſe. Scripſit librum de quatuor virtutibus, falsò Senecæ à nonnullis attributum, ſiue Formulam honeſtæ vitæ, quæ tomo VI. Bibliothecæ Patrum extat. Iſidorus huic libro dat titulum de quatuor virtutum Cardinalium differentia. Idem* Collectionem Canonum ex Græcis ſynodis *adornauit, quæ in Tomis Conciliorum legitur. In appendice ad vitas Patrum typis Plantinianis 1628. editas, extant ſententiæ Ægyptiorum Patrum ab homine Græco anonymo collectæ, & à Martino Dumienſi in Latinum tranſlatæ. Fuit autem natione Pannonius, vt ex eius epitaphio conſtat.*

Garſias Loayſa Præfatione ad hæc Martini Bracarenſis Capitula in collectione Conciliorum Hiſpaniæ.

MARTINVS *Bracarenſis Epiſcopus Capitula edidit ſynodorum Græcarum quæ citantur à Gratiano cap. propter Eccleſiaſticas diſtinct. 18. Erat Græcus & hæc Capitula Græca Latina fecit, vocatur liber Capitulorum Martini. Hic cùm eſſet Græcus ad vtilitatem Eccleſiarum Hiſpaniæ hæc Capitula Græca Latina fecit, & alia quædam ex Latinis addidit, & à Græcis aliqua detraxit, vt eſt in cap. propter Eccleſiaſticas, quod deſumptum eſt ex Concilio Antioch. cap. 20. Alia etiam ex Toletanis Conciliis poſuit Græcus homo, & ad mores noſtrorum hominum Græcos ritus ſanctè & prudenter accommodauit.*

Antonius Auguſtinus Tarraconenſis Archiepiſcopus in iudicio de Collectoribus Canonum, quod extat parte ſecunda Epitomes iuris Pontificij.

HÆC *Martini Epiſcopi Capitula pro Martini Papæ in* Synodo *decretis olim habebantur, atque ita mendosè apud Gratianum & alios legebantur, ante Ant. Democharis editionem. Non ſunt autem omnia è Græcis Conciliis ſumpta, ſed quædam ſunt ex Concilio Toletano I. alia ex Bracarenſibus, maxima verò ex parte ſunt à Græcis ſumpta. aliquando non ita Latina facta vt Græcè habentur, ſed ex duobus aut tribus capitibus diuerſorum Conciliorum vno capite conſcripta.*

Idem Præfatione in antiquas Collectiones Decretalium.

SVPERIORIBVS *Græcis non diſsimiles fuerunt apud nos Martinus Bracarenſis, Dionyſius Exiguus, atque Creſconius: duo illi tantùm interpretes verborum, Creſconius artem aliquam excogitauit, quamuis & ipſe idem Martinus aliquem Canonum ordinem eſt ſecutus. Sed Creſconius locos edidit communes, in quos & Pontificum & Conciliorum decreta collocauit. Sed hic vſus eſſe videtur eo tantùm libro quem Corpus Canonum appellamus, in quo nulla Pontificum decreta ſunt ſupra Syricium Pontificem, nulla Concilia præter Græca & Africana, quæ etiam extant Græcè conſcripta. Idem Creſconius* Ferrandi Car-

thaginensis diaconi mentionem facit, qui de eadem re breuiter scripserit, Gratianus Fulgentij, nisi fortè idem sit scriptor; horum nos scripta non vidimus.

Cardinalis Baronius Tomo VII. ad an. Christi 527.

QVOD *verò pertinet ad Collectionem & translationem Græcorum Canonum à Dionysio Exiguo factam, non id laboris idcirco ab ipso susceptum scias, quòd Latina Ecclesia hactenus caruisset eisdem Canonibus latinitate donatis, sed quòd siue vitio interpretis, siue librariorum incuria, iidem reperirentur valde mendosi, qua re permotus, in opus incubuit, vt ipse testatur in epistola ad Stephanum Salonitanum Episcopum, cuius meminit Cassiodorus, quam integram habet Cresconiana Collectio, quod vnicum nobilissimi ingenij monumentum hîc tibi reddendum putauimus; sic enim se habet, Domino venerabili, &c. Hucusque præfatur ad Stephanum Salonit. Episc. Dionysius apud Cresconium, qui in sua collectione eiusmodi Dionysij collectionem Canonum tanquam rotam (secundùm Ezechielis visionem) est in medio rotæ complexus. Subiecit verò his Cresconius. eam quam eodem fermè tempore Ferrandus Carthaginensis Ecclesiæ diaconus elaborauit, sed alio planè ordine, dum sub vnoquoque collegit capite, & citando eos, non recitando qui diuersorum Conciliorum de eadem re tractantes reperirentur Canones collocauit, quod opus iure Cresconius Breuiarium appellandum putauit. Sic igitur habes post primam illam mendis scatentem Canonum veterum Collectionem in idem opus primum omnium laborasse Dionysium Exiguum, secundo loco Ferrandum Carthaginensem diaconum, postea Martinum Episcopum Bracarensem, vt suo tempore dicturi sumus, quarto verò loco Cresconium Episcopum Africanum, de quo ista in scripto codice, cuius est titulus Concordia Canonum, leguntur: Concordia Canonum à Cresconio Africano Episcopo digesta sub capitibus trecentis. Iste bella & victorias quas Ioannes Patricius apud Africam de Sarracenis gessit, hexametris versibus descripsit. Hæc ibi: ex quibus intelligi potest quo tempore Cresconius vixerit.*

EXPLICATIO NOTARVM MARGINALIVM, quibus variæ Lectiones indicantur.

ANT. *Aug.* Antonius Augustinus in Epitome Iur. Pontif.

Grat. vel *Gr.* Gratiani Decretum.

Is. Isidori Collectio Conciliorum, &c. Parisiis apud Galeotum à Prato, an. 1524. edita.

L. Garsias Loaisa in Collectione Concilior. Hisp. edita Madriti, an. 1593.

MS. vel *Is. MS.* Isidori, cognomento Mercatoris, *Corpus Canonum MS.* ex Biblioth. *Henr. Iustelli*, Chr. f.

Th. Codex MS. ex Biblioth. *Thuana*, cui tit. Defloratio Canonum.

Vulg. Editio vulgaris Martini Capitulorum apud Binium.

S^TI^ MARTINI
DVMIENSIS MONASTERII ABBATIS, POSTEA EPISCOPI BRACARENSIS, COLLECTIO ORIENTALIVM CANONVM, AD CONCILIVM LVCENSE MISSA.

[a] *IN LIBRVM CAPITVLORVM, ex Græcorum Synodis collectorum, PRÆFATIO EIVSDEM S. MARTINI BRACARENSIS.*

OMINO [meo] beatissimo, atque Apostolicæ Sedis honore suscipiendo, in Christo fratri [b] NITIGESIO Episcopo, vel vniuerso Concilio Lucensis Ecclesiæ, MARTINVS Episcopus. [c] Canones qui in partibus Orientis ab antiquis Patribus constituti sunt, Græco priùs sermone conscripti sunt: postea autem succedenti tempore [d] in Latinam linguam translati sunt. Et quia difficile est vt simpliciùs aliquid ex alia lingua transferatur [e] in aliam; [f] simúlque & illud accidit, vt in tantis temporibus Scriptores, aut non intelligentes, aut dormitantes, multa prætermittant; & propterea [g] in ipsis Canonibus aliqua simplicioribus videantur obscura. [h] Ideo visum est, vt cum omni diligentia, & ea, quæ per translatores obscuriùs dicta sunt; & ea, quæ per scriptores sunt immutata, simpliciùs, & emendatiùs restaurarem: [i] id primùm obseruans, vt illa,

[a] Epistola Martini Bracarensis Episcopi ad Lucenses Episcopos. Is. MS.

[b] Nitigi Coepiscopo & vniuerso. Is. MS.

[c] Sancti Canones. L.

[d] in Latina lingua. L.

[e] alteram. L. Is. MS.

[f] simul quoque. Is. MS.

[g] in ipsos Canones aliqua apud simpliciores. L.

[h] Ideoque. L.

[i] hoc simul obseruans. L.

quæ ad Epiſcopos, vel vniuerſum Clerum pertinent, vna [in] parte conſcripta ſint: ſimiliter & quæ ad Laïcos pertinent, ſimul ſint adunata: vt de quo Capitulo ſcire aliquis voluerit, poſſit celeriùs inuenire.

*TITVLI CANONVM IN HAC Collectione contentorum, & primùm Capitula Canonum ad Epiſcopos, & Clericos pertinentium.

	EX EDITIONE VVLGARI.	Ex MS. Cod. Biblioth. Thuanæ.
I.	*DE electione Epiſcopi.*	I. *DE electione Epiſcopi.*
II.	*De [a] ordinatione Epiſcopi.*	II. *De ordinatione Epiſcopi.*
III.	*De euacuanda ordinatione [b] quæ abſente Metropolitano fuerit facta.*	III. *De euacuanda ordinatione, quæ abſente Metropolitano fuerit facta.*
IV.	*De Primatu Metropolitani.*	IV. *De Primatu Metropolitani.*
V.	[c] *De eo, qui per ambitionem de inferiori ciuitate ad maiorem [d] tranſire voluerit.*	V. *De his qui per ambitionem de inferiori ciuitate ad maiorem tranſire volunt.*
VI.	*De non [e] mutandis parochiis.*	VI. *De non vitanda parochia.*
VII.	*De præſumptione aliena diœceſis.*	VII. *De præſumptione aliena diœceſis.*
VIII.	*De non conſtituendo [f] Epiſcopo ſucceſſore.*	VIII. *De non conſtituendo Epiſcopo ſucceſſore.*
IX.	*De [g] irruptione vacantis Eccleſiæ.*	IX. *De irruptione vagantis Eccleſiæ.*
X.	*De Epiſcopo per neceſſitatem [h] vacante.*	X. *De Epiſcopo per neceſſitatem vagante.*
XI.	*De contemptore Epiſcopo.*	XI. *De contemptore Epiſcopo.*
XII.	*De ſeditioſo Epiſcopo.*	XII. *De ſeditioſo Epiſcopo.*
XIII.	[i] *De diſſenſione [k] iudicij.*	XIII. *De diſſenſione iudicij.*
XIV.	*De Epiſcopi præſumptione in rebus Eccleſiæ.*	XIV. *De præſumptione Epiſcopi in rebus Eccleſiæ.* MS.
XV.	[l] *De rebus Eccleſiaſticis gubernandis.*	XV. *De rebus Eccleſiaſticis gubernandis.*
XVI.	*De rebus Eccleſiæ diſpenſandis.*	XVI. *De rebus Eccleſiæ diſpenſandis.*
XVII.	*De his qui [m] de miniſterio Eccleſiæ aliquid vendunt.*	XVII. *De his qui de miniſterio Eccleſiæ aliquid vendiderint.*
XVIII.	*De Synodo facienda.*	XVIII. *De Synodo facienda.*

* *Incipiunt Capitula Canonum à Martino Bracarenſe Epiſcopo collectorum, ad Epiſcopos ſcilicet pertinentium, vel ad Clerum.* Iſ. MS.

[a] ordinando Epiſcopo. *L.*
[b] Epiſcopi. *Iſ. MS.*
[c] De his qui per ambitionem de ciuitate inferiori ad maiorem tráſeunt. *Iſ. MS.*
[d] tranſiens vult agere clericatum. *L.*
[e] mutanda parochia. *L.*
[f] ſibi ab. *Iſ. MS.*
[g] inceptione. *L.*
[h] vagante. *L.*
[i] De ſenioribus iudicij. *Iſ.*
[k] Iudicum. *Iſ. MS.*
[l] De rebus Eccleſiæ vel Epiſcopi. *Iſ. MS.*
[m] ex vaſis miniſterij Eccleſiæ aliquid vendiderunt. *L.*

XIX.

XIX. De Episcopo qui noluerit venire ad synodum.	XIX.	De Episcopo, qui [a] noluerit venire ad synodum.	[a] ad synodum venire distulerit. Is. MS.
XX. De legitima ætate ordinandi presbyteri.	XX.	De legitima ætate ordinandi [o] presbyteri.	[o] presbyteros. Is. L.
XXI. De eunuchis qui ab aliis fiunt, vel qui sibi naturalia abscidunt.	XXI.	De eunuchis, qui ab aliis fiunt [p], vel qui sibi naturalia [q] abscindunt.	[p] & qui sibi ipsis. L. [q] abscidunt. Is. MS.
XXII. De neophytis.	XXII.	De neophytis.	
XXIII. De pœnitente non admittendo ad clerum.	XXIII.	De pœnitente non admittendo ad clerum.	
XXIV. De his qui sine discussione aut presbyteri, aut diacones ordinati sunt.	XXIV.	De his, qui [r] indiscussi aut presbyteri, aut [s] diaconi [t] ordinati sunt.	[r] sine discussione, aut presbyteri, aut diacones. L. [s] diacones. L. Is. MS. [t] ordinantur. Is. MS.
XXV. De presbyteris, & diaconibus, qui post ordinationem denotantur.	XXV.	De presbyteris, vel diaconibus, qui post ordinationem denotantur.	
XXVI. De his qui viduas, aut dimissas ducunt, aut in malis consiliis mixti sunt.	XXVI.	De his, qui [u] viduas aut dimissas ducunt [x].	[u] duas. MS. [x] aut in malis consiliis mixti sunt. L. aut homicidij vel facto, vel præcepto, vel consilio, vel defensione sunt conscij. MS.
XXVII. De fornicatoribus clericis.	XXVII.	De fornicatoribus clericis.	
XXVIII. De his quorum vxores mœchantur.	XXVIII.	De his quorum vxores mœchantur.	
XXIX. De viduis clericorum.	XXIX.	De viduis clericorum.	
XXX. De filia Episcopi vel presbyteri, quæ deuota fuerit, & peccauerit.	XXX.	De filia Episcopi, vel presbyteri [y], [quæ fuerit deuota, & peccauerit.]	[y] siue diaconi. L.
XXXI. De deuota peccante quæ se maritauerit.	XXXI.	De deuota [z] peccante, vel quæ se maritauerit.	[z] vel peccante quæ. Is.
XXXII. De subintroductis adoptiuis mulieribus.	XXXII.	De subintroductis adoptiuis mulieribus.	
XXXIII. De non recipiendis clericis vagis, & de infirmanda ordinatione eius qui sine consensu Episcopi sui ab alio Episcopo ordinatus est.	XXXIII.	De non recipiendis clericis [a], & de infirmanda ordinatione eius, qui sine [b] Episcopi sui licentia ab alio Episcopo [c] ordinatur.	[a] vagis, & de ordine eius qui sine Episcopi licentia ab alio Episcopo ordinatus est. MS. [b] consensu Episcopi. L. [c] ordinatus est. L.
XXXIV. De clericis desertoribus.	XXXIV.	De clericis desertoribus [d].	[d] & Episcopis eos suscipientibus. MS.
XXXV. De importunis clericis.	XXXV.	De importunis clericis.	
XXXVI. De purganda opinione hæresis.	XXXVI.	De purganda opinione hæresis.	
XXXVII. De clericis excommunicatis.	XXXVII.	De clericis excommunicatis.	

[c] in secundis nuptiis non vadant. *L.* vt presbyteri ad, &c. *Is.*	XXXVIII.	*De presbyteris vt* [c] *ad secundas non vadant nuptias.*	XXXVIII. *De presbyteris, vt in secundis nuptiis non vadant.*
[f] diaconum. *Is.*	XXXIX.	*De his, qui ad* [f] *diaconatum eliguntur.*	XXXIX. *De his, qui ad diaconium eliguntur.*
[g] liceat diac. non iussum. *L.* Liceat diaconum ante presbyterum iniussum. *MS.*	XL.	*[De eo] quod non* [g] *licet diaconum nisi iussum sedere.*	XL. *Non licere diaconum ante presbyterum sedere.*
[h] liceat quemlibet vt ministeria tangat. *L.* Liceat quemlibet sacra ministeria tangere. *MS.*	XLI.	*[De eo] quod non* [h] *licet quemlibet sacra mysteria tangere.*	XLI. *Vasa dominica non nisi à subdiaconibus tangenda.*
[i] sacrario. *L.*	XLII.	*Vt mulieres in* [i] *sacrarium non intrent.*	XLII. *Ne mulieres in secretarium ingrediantur.*
[k] Ne. *Is.*	XLIII.	[k] *Si lector alterius viduam duxerit.*	XLIII. *De lectore qui viduam alterius acceperit.*
	XLIV.	*Si subdiaconus secundam duxerit vxorem.*	XLIV. *De subdiacono secundam vxorem ducente.*
	XLV.	*Vt non ascendat in pulpitum nisi lector.*	XLV. *Non licere in pulpito nisi lectores psallere aut legere.*
[l] inordinandis, nisi cum consensu patronorum. *L.* [m] nisi consensu. *Is.* [n] patronorum. *MS. Th.*	XLVI.	*De conditionalibus* [l] *non ordinandis nisi* [m] *cum consensu* [n] *patroni.*	XLVI. *De his qui seruili conditione obligantur.*
[o] in clerum. *MS.*	XLVII.	*De non suscipiendis seruis alienis [*[o] *in clero.]*	XLVII. *De eo qui seruum docuerit vt contemnat dominum suum.*
	XLVIII.	*De non celebrandis natalitiis Martyrum in Quadragesima.*	XLVIII. *Non licere in Quadragesima natales Martyrum, vel nuptias celebrari.*
[p] infantes ad baptismum nisi ante tres septimanas Paschæ. *L.* [q] tres, infantes. *Is. & MS.*	XLIX.	*Non debere suscipi* [p] *ante duas hebdomadas, sed ante tres,* [q] *ad Baptismum.*	XLIX. *De tempore baptizandorum.*
	L.	*De non soluendo ieiunio in quinta feria Pascha.*	L. *Non licere quinta feria ante Pascha ieiunium soluere.*
[r] chrisma conficienda. *L.*	LI.	*De* [r] *chrismate conficiendo.*	LI. *Omni tempore Episcopum chrisma posse conficere.*
	LII.	*Non liceat presbytero coram Episcopo chrismare.*	LII. *Presbyterum Episcopo præsente, nisi ipso iubente, infantes non debere signare.*
[s] non licere presbyterum præsente Episcopo. *MS.* [t] in baptisterio. *L.*	LIII.	*Non* [s] *liceat presbytero ante Episcopum* [t] *in baptisterium introire.*	LIII. *Ne presbyter in baptisterium Episcopum præcedat.*
[u] Quid in altario offerre oportet. *L.* Quid in sacrificio off. oporteat. *MS.*	LIV.	*De prægnantibus baptizandis.*	LIV. *Mulierem prægnantem baptismi gratiam posse accipere.*
[x] De non ieiunanda die Dominica, nec genuflectendo similiter vt in quadragesima. *L.*	LV.	[u] *Quæ in altari offerri oportet.*	LV. *Quid in sanctuario offerendum sit.*
	LVI.	*De presbyteris forasticis.*	LVI. *De forasticis presbyteris.*
	LVII.	[x] *De non ieiunando [in] die*	LVII. *Ne presbyter die Domi-*

nica, causa Religionis ieiunet: & ne à Pascha vsque ad Quinquagesimam se in oratione prostret.	[y] *Dominico, neque genua flectendo.*	[y] Dominica, vel quo tempore genus flecti liceat. *MS.*
LVIII. *De abstinentibus.*	LVIII. *De* [z] *gustandis carnibus, & non execrandis.*	[z] prægustandis. *L.*
LIX. *Ne clerici in nuptiis, vel in conuiuiis aliqua spectacula cernant.*	LIX. aliàs 60. *[De eo] quod non liceat sacerdotibus, vel clericis, spectaculis interesse.*	
LX. *Ne clerici incantatores sint.*	LX. aliàs 59. *[De eo] quod non liceat sacerdotibus, vel clericis* [a] *incantaturas, & ligaturas facere.*	[a] incantatorias, & contrarias ligaturas. *Is.* Incantatorias ligaturas fac. *MS.*
LXI. *Non licere clericis conuiuia facere.*	LXI. aliàs 62. *[De eo] quod non liceat conuiuia facere de confertis.*	
LXII. *De fœneratoribus.*	LXII. aliàs 61. *De vsuris vel negociorum lucris.*	
LXIII. *De clericis qui matutinis vel vespertinis horis ad Ecclesiam non conueniunt.*	LXIII. *De clericis, qui ad matutinum, vel* [b] *vespertinum non conueniunt.*	[b] Vespertinum officium. *L.* Vesp. quotidianum officium. *MS*
LXIV. *Clericum die Dominico ab Ecclesia deesse non debere.*	LXIV. *[De eo] quod non liceat* [c] *clericis [die] Dominico ab Ecclesia absentari.*	[c] clericos Dominico. *L.*
LXV. *Ne clerici vel laïci religiosi ante horam diei tertiam conuescantur.*	LXV. *De eo, quod non liceat clericis ante horam tertiam prandere.*	
LXVI. *Ne clerici comam nutriant.*	LXVI. *De attondenda coma clericorum, &* [d] *habitu ornato.*	[d] vel habitu ordinato. *L.* De Tonsura clericorum vel habitu. *MS.*
LXVII. *Vt nulla scriptura nisi Canonica in Ecclesia legantur.*	LXVII. *[De eo] quod non liceat psalmos poeticos in Ecclesia* [e] *dicere,* [f] *& libros apocryphos* [g] *legere.*	[e] dici. *MS.* [f] vel. *L.* [g] legi. *MS.*
LXVIII. *Sacramenta nusquam distribuenda nisi in Ecclesia, aut in basilica vbi sunt Martyrum reliquiæ.*	LXVIII. *[De eo] quod non liceat super monumenta mortuorum* [h] *Missas* [i] *tenere.*	[h] Missam. *L.* [i] teneri. *MS.*

CAPITVLA CANONVM ad laïcos pertinentium.

Ex MS. Cod. Biblioth. Thuanæ.	EX EDITIONE VVLGARI.
LXIX. *Ne Christiani ad mortuorum sepulchra prandia deferant.*	LXIX. *[De eo] quod non liceat Christianis prandia ad monumenta portare.*

[a] cathedras ab hær. *Is.*	LXX.	*[De eo] quod non liceat [a] clericis, vel laïcis Catholicis ab hæreticis Eulogias accipere, aut cum ipsis & schismaticis orare.*	LXX. *Ne clerici vel laici ab hæreticis Eulogias accipiant.*
	LXXI.	*[De eo] quod non liceat Christianis obseruationes diuersas attendere.*	LXXI. *De his qui sortilegos in domum suam introducunt.*
	LXXII.	*[De eo] quod non liceat Christianis tenere traditiones Gentilium,*	LXXII. *Ne Christiani Gentilium traditiones teneant.*
[b] LXXIII. Vt non liceat obseruare lunas aut stellarum cursus. *Is.* Vel obseruare lunas. *MS.* [c] & *L.*		*[b] & obseruare lunæ, [c] aut stellarum cursus.*	
[d] Kalendas obseruare. *MS.*	LXXIII. aliàs 74.	*[De eo] quod non liceat [d] obseruare Kalendas.*	LXXIII. *Ne Christiani diem Kalendarum agant.*
	LXXIV. aliàs 75.	*[De eo] quod non liceat medicinales herbas [cum] aliqua obseruatione colligere.*	LXXIV. *De collectionibus herbarum.*
[e] mulieres. *L.*	LXXV. aliàs 76.	*[De eo] quod non liceat [e] feminas Christianas in lanificiis [suis] aliquid obseruare.*	LXXV. *De feminis Christianis, ne in lanificiis vanitatem obseruent.*
[f] Adulteris. *L.* Adulteris viris vel mulierib. *MS.*	LXXVI. aliàs 77.	*De [f] adulteriis.*	LXXVI. *De adulteriis.*
[g] abortiuum. *Is.* Quæ partus suos occiderint, vel abortum fecerint, aut ne concipiant laborauerint. *MS.*	LXXVII. aliàs 78.	*De mulieribus fornicariis, & [g] abortum facientibus.*	LXXVII. *De mulieribus quæ fornicatæ fuerint, & natos suos occiderint.*
	LXXVIII. aliàs 79.	*De homicidio voluntario, vel non voluntario.*	LXXVIII. *De his qui homicidium voluntate aut non voluntate fecerint.*
[h] vel. *L.* [i] habuerit. *MS.*	LXXIX. aliàs 80.	*De muliere quæ duos fratres [in] coniugio, [h] & viro qui duas sorores [i] habuit.*	LXXIX. *De incestis coniunctionibus.*
[k] nuptiis iaruunt. *L.*	LXXX. aliàs 81.	*De his, qui [k] nuptias iterauerint.*	LXXX. *De his qui multis copulantur nuptiis.*
	LXXXI. aliàs 82.	*De his qui se [cum] animalibus commiscuerint.*	LXXXI. *De his qui cum animalibus commixtione peccant.*
[l] accipiunt. *L.*	LXXXII. aliàs 83.	*De his, qui vsque ad finem vitæ in peccatis perdurant, & in exitu communionem [l] petunt.*	LXXXII. *Nulli morienti viaticum denegandum.*
[m] & audientes sacram scripturam per suam incontinentiam. *MS.*	LXXXIII. aliàs 84.	*De his qui intrantes [in] Ecclesiam, [m] propter luxuriam sacramento se abstinent.*	LXXXIII. *De his qui in Ecclesia sacras Scripturas audiunt, & pro luxuria suà à Sacramenti communione se auertunt.*
[n] De his qui cum excommunicatis communicauerunt, vt & ipsi excommunicentur. *MS.*	LXXXIV. aliàs 85.	*[n] De excommunicatis.*	LXXXIV. *De his qui excommunicatis communicauerint.*

PARS PRIMA:

DE PERSONIS ET REBVS, AC RITIBVS ECCLESIASTICIS.

I.

Concilij Laodiceni Can. 13.

D*E eo quod non sit populis concedendum electionem facere eorum, qui altaris ministerio sunt applicandi.*

Eiusdem Conc. Can. 12.

Episcopum non oportet præter iudicium Metropolitanorum, & finitimorum Episcoporum constitui ad Ecclesiæ principatum. Non eligantur nisi quos multò antè nota probabilis vitæ commendat: & nihilominùs si in sermone fidei, & recta ratione, per suam conuersationem fuerint probati.

II.

Conc. Nicæni I. Can. 4.

EPiscopvm *oportet ab omnibus Episcopis, si fieri potest, qui sunt in eius prouincia, ordinari. Si verò hoc difficile fuerit vel aliquâ vrgente necessitate, vel itineris longitudine: certè tres Episcopi debent in vnum esse congregati, ita vt etiam cæterorum, qui absentes sunt, consensum litteris teneant, & ita faciant ordinationem. Potestas sanè, vel confirmatio pertinebit, per singulas prouincias ad metropolitanum Episcopum.*

III.

Conc. Antioch. Can. 19.

EPiscopvm *non ordinandum sine consilio & præscientia metropolitani Episcopi: cui melius erit, si ex omni prouincia congregentur Episcopi. Quod si fieri non potest, hi qui adesse non possunt propriis litteris consensum suum de ipso designent. Et tunc demùm, post plurimorum, siue per præsentiam, siue per litteras consensum, sententiâ consonâ ordinetur. Quod si aliter quàm statutum est, fiat: nihil valere huiusmodi ordinationem. Si verò etiam secundùm definitas regulas ordinatio celebratur: contradicant autem aliqui propter proprias domesticas simultates: his contemptis, sententia de eo obtineat plurimorum.* Th.

CAP. SIVE CANON I.

De electione Episcopi.

NOn [a] licet populo electionem facere [eorum] qui ad sacerdotium [b] promouentur: sed [c] iudicium sit Episcoporum; vt ipsi eum, qui ordinandus est, probent, si in sermone & fide, & in [d] spirituali vita edoctus [e] sit.

[a] liceat. L. [b] prouocantur. L. Is. Th. [c] iudicium Episcoporum est. Is. [d] spiritali. Vul. [e] est. L.

II. *De Ordinatione Episcopi.*

EPiscopvm oportet, maximè quidem ab omni Concilio constitui: sed si hoc, aut pro necessitate, aut pro [a] longinquitate itineris difficile fuerit; ex omnibus tres [b] colligantur: & omnium præsentium, vel absentium subscriptiones teneantur; & sic postea ordinatio fiat. Huius autem rei potestas in omni prouincia ad metropolitanum [c] pertinet Episcopum.

[a] longitudine. MS. [b] eligantur. MS. [c] pertineat. L.

III. *De euacuanda ordinatione, quæ absente Metropolitano fuerit facta.*

NOn debet ordinari Episcopus absque consilio, [a] & [b] præsentia metropolitani Episcopi. Adesse autem oportet omnes, qui sunt in prouincia sacerdotes; quos per suam debet epistolam [Metropolitanus] conuocare. Et [c] quidem si omnes [d] concurrerint, bene: [e] si autem hoc difficile fuerit, [f] plures oportet [g] concurrere. Qui autem non [h] conuenerint, præsentiam sui per [suas epistolas] faciant: Et sic omnium facto consensu, ordinationem Episcopi fieri oportet. Si autem aliter, præter quod à nobis terminatum est, fuerit factum, talem ordinationem nihil [i] valere decernimus. [k] Si autem secundùm Canones ordinatio Episcopi fuerit facta; [l] & aliquis cum malitia in aliquo contradixerit, plurimorum [m] consensus obtineat.

[a] vel. MS. [b] præscientia. Th. [c] siquidem omnes. L. [d] occurrerint, melius. L. occurrerint, benè MS. [e] sin. Is. [f] pluriores. L. Th. [g] occurrere. MS. L. Th. [h] venerint. L. [i] præualere. L. Is. Th. MS. [k] Sin. Is. [l] si quis cum malitia. Is. Et aliquis contrà suâ malitiâ. L. Et aliquis cum suâ malitiâ. Th. MS. [m] sensus. Is.

IV. *De Primatu Metropolitani.*

PER ſingulas prouincias oportet [a] Epiſcopos [b] cognoſcere Primatum metropolitani Epiſcopi: & ipſum [Primatus] curam ſuſcipere: nihil autem agere reliquos Epiſcopos præter eum, ſecundùm quod antiquitùs à Patribus noſtris conſtitutum, continetur in canone. Propter quod & metropolitanus [Epiſcopus] [c] nihil [ſibi] præſumptiuè aſſumat abſque conſilio cæterorum.

[a] Epiſcopum. *L.*
[b] cognoſcere metropolitanum Epiſcopum. *Th. Iſ. & MS.*
[c] nihil præſumptione. *Th.*

IV.

Eiuſdem Conc. Antioch. Can. 9.

PER *ſingulas prouincias Epiſcopos ſingulos ſcire oportet Epiſcopum metropolitanum qui præeſt, curam & ſollicitudinem totius prouinciæ ſuſcepiſſe, propter quod ad metropolitanam ciuitatem, ab his qui cauſas habent, concurratur. Quapropter placuit eum & honore præcellere, & nihil vltra ſine ipſo reliquos Epiſcopos agere, ſecundùm antiquum Patrum noſtrorum Canonem: niſi hoc tantùm quod vniuſcuiuſque Eccleſiâ per ſuam diœceſim competit. Vnumquemque enim oportet Epiſcopum habere ſuæ diœceſis poteſtatem, &c. Nec Metropolitanus ſine cæterorum aliquid gerat conſilio ſacerdotum.*

V. *De eo qui per ambitionem à minori ciuitate ad maiorem tranſire vult.*

SI quis [a] particeps alicuius fuerit ambitionis inuentus, ſiue Epiſcopus, ſiue presbyter, vel diaconus, de inferiori ciuitate non tranſeat ad maiorem. Quòd ſi quis contra hæc magni Concilij conſtituta [b] importunius extiterit: [c] omni modo euacuetur huiuſmodi factum, & ſuæ iterùm reſtauretur Eccleſiæ, [d] cui Epiſcopus, aut presbyter, aut diaconus priùs [e] fuerat conſtitutus.

[a] in parte alicuius fuerit ambitioſior inuentus. *L. Th.* in parte alicuius fuerit ambitioſus inuentus. *MS.*
[b] importunis. *Iſ.*
[c] omnimodis. *L.*
[d] cuius. *L.*
[e] fuerit. *L.*

Conc. Nicæ. Can. 15.

PROPTER *multas perturbationes, & frequentes tumultus ſeditionum, quæ fieri ſolent: placuit omnino abſcindi iſtam conſuetudinem, quæ contra regulam eſt, ſicubi tamen fit: id eſt ne de ciuitate ad ciuitatem tranſeat vel Epiſcopus, vel presbyter, vel diaconus. Si quis verò poſt hæc ſtatuta ſancti huius Concilij, tale aliquid agere tentauerit: infringatur omni genere huiuſcemodi conatus, & reſtituatur propria Eccleſia, in qua ordinatus eſt.*

Conc. Sardic. Can. 1.

Oſius Epiſcopus dixit: Non minùs mala conſuetudo, quàm pernicioſa corruptela funditus eradicanda eſt: Ne cui liceat Epiſcopo de ſua ciuitate ad aliam ciuitatem tranſire. Manifeſta eſt enim cauſa quâ hoc facere tentant: Cùm nullus in hac re inuentus ſit Epiſcopus qui de maiore ciuitate ad minorem tranſiret. Vnde apparet auaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni ſeruire, & vt dominationem exerceant. Si ergo omnibus placet vt huiuſmodi pernicies auſteriùs vindicetur, nec laïcam communionem habeat qui talis eſt. Vniuerſi dixerunt, placet.

VI. *De non mutanda parochia.*

EPISCOPVM à propria parochia non liceat tranſire in aliam, neque ſua ſponte introire, neque [a] inuitatum, neque [b] ab Epiſcopo coactum: ſed permaneat in loco in quo à Deo eſt ordinatus, & in ea [c], quam ſortitus eſt, Eccleſia, ſecundùm antiquum [d] Canonum [e] conſtitutum.

[a] inuitatus, neque ab Epiſcopo coactus. *L.*
[b] à populo. *MS.*
[c] eam quam ſortiuit Eccleſiam. *L.*
[d] Canonem. *Th.*
[e] inſtitutum. *L.*

VI.

Concil. Antioch. Can. 21.

EPISCOPVM *de diœceſi ad diœceſim alteram non debere tranſire, neque ſi ſeipſum ingeſſerit; neque ſi à populis fuerit violenter attractus, neque ſi etiam hoc ei ab Epiſcopis ſuadeatur. Manere autem eum debere in Eccleſia Dei, quam ab initio ſortitus eſt: & non ab ea alibi demigrare, ſecundùm regulam ſuper hoc olim à Patribus conſtitutam.*

VII. *De præſumptione alienæ diœceſis.*

SI quis Epiſcopus non per [a] ſcripturam metropolitani Epiſcopi, aut qui cum eo ſunt, rogatus, de alia prouincia in aliam venerit: ſed [b] præſumptiuè irruens ad ordinationem, & conſtitutionem clericorum, qui ad illum non pertinent, importunus exiſtat: vacua [c] ſint, & inania [omnia] quæ ab

[a] ſcripta. *L.*
[b] præſumptione. *Th.*
[c] ſunt. *Iſ.*

VII.

Concil. Antioch. Can. 13.

NVLLVM *Epiſcopum audere ex alia prouincia ad aliam tranſitum facere, & ordinare aliquos in Eccleſiis, aut proferre ad ſacrum miniſterium: nec alios illuc attrahat Epiſcopus, niſi fortè per litteras rogatus abierit. Non ſolùm autem à Metropolitano, ſed ab his, qui cum eo ſunt, omnibus ipſius prouinciæ Epiſcopis. Quòd ſi nullo inuitante,*

inordinatè superueniat, & aliquos vel ordinare præsumpserit, vel quoslibet illi Ecclesiæ competentes, qui ad se minimè pertinent, vsurpare tentauerit, vacua quidem & inania erunt omnia quæ gesserit: Ipse verò huius indisciplinati ausus, & irrationabilis cœpti dignus causas expendat, tanquam depositus à sancta Synodo, & propter huiuscemodi præsumptionem tam prædamnatus. Th. Vide & Can. XXII. eiusd. Conc.

eo fuerint [d] constituta: Ipse autem digna [e] increpatione excommunicetur, & [f] alienetur à sancto Concilio.

[d] ordinata. L.
[e] excommunicatione censeatur. L.
[f] abomuuetur. Th. L.

VIII.

Conc. Antioch. Can. 23.

EPISCOPVM *non debere tanquam successorem sibi futurum constituere alterum, quamuis circa vicinia mortis habeatur. Quòd si tale aliquid factum fuerit, irrita sit huiusmodi ordinatio. Custodire autem debet Ecclesiastica constituta, quæ ita se continent, non posse aliter Episcopum fieri nisi in Concilio, & cum consensu Episcoporum, eorum dumtaxat qui post obitum eius qui præcessit, habuerint potestatem eum, qui dignus fuerit, prouehendi.*

VIII. *De non constituendo sibi ab Episcopo successore.*

EPISCOPO non liceat ante finem vitæ, alium in loco suo constituere successorem. Si quis autem [hoc] vsurpare tentauerit: talis constitutio irrita erit. Non ergo aliter fieri oportet nisi cum consilio, & iudicatu Episcoporum, qui post exitum [b] præcessoris potestatem habent dignum eligere [c].

[a] Episcopum. Th. L.
[b] prædecessorem. Th.
[c] successorem. MS.

IX.

Conc. Antioch. Can. 16.

S*I quis Episcopus vacans, in Ecclesiam vacantem superuenerit, & hanc obripienter, præter plenariam Synodum, occupandam esse crediderit: hunc abiici oportet, quamuis eum plebs, quam diripuit, velit sibi Episcopum retinere. Illa autem dicitur Synodus plenaria, in qua etiam Episcopus metropolitanus affuerit.*

IX. *De irreptione vacantis Ecclesiæ.*

SI quis Episcopus vacans, in Ecclesiam non habentem Episcopum [a] subrepens, populo sine Concilio integri ordinis irruerit; etiamsi populus, quem seduxit, desideret illum: alienum eum ab Ecclesia esse oportet. Integrum autem, & perfectum Concilium dicimus illud, in quo metropolitanus Episcopus fuerit.

[a] subripiens populos. Th. L. surripiens populo. MS.

X.

Conc. Antioch. Can. 18.

S*I quis Episcopus ordinatus, non abierit in parochiam cui ordinatus est: si non suo vitio, sed plebis forsitan contradictione: hic honorem susceptum retinere debebit, & sacerdotio fungi: ita vt nihil molestiæ afferat Ecclesiæ illi in quam fuerat constitutus. Expectare autem eum oportet prouinciæ plenam Synodum, donec de eo quod competit, statuatur.*

X. *De Episcopo per necessitatem vacante.*

SI quis [Episcopus] ordinatus, [a] per contentionem populi, aut pro aliqua [alia] ratione, [&] non pro sua culpa, in [b] parochiam, quæ ei fuerit dara, non [c] ierit: hunc oportet [d] honorem [e] sacerdotij rantummodò [f] contingere: [g] ita vt de rebus Ecclesiæ, in [h] quam conuenit, nihil sibi præsumat. Sustinear autem [i] quid de eo sanctum Concilium iudicare voluerit.

[a] pro contentione. MS. Th. Grat.
[b] parochia. L.
[c] læsit. L.
[d] ordinem. Is.
[e] sacerdotum. L.
[f] continere. MS.
[g] & de rebus. L.
[h] qua. Is. Th.
[i] quod. Is. & MS.

XI.

Conc. Antioch. Can. 17.

S*I quis Episcopus, susceptâ manûs impositione, & deputatus populis præesse, non susceperit ministerium sacerdotij, nec consentiat habere Ecclesiam, in qua fuerat ordinatus: hunc incommunicabilem esse debere, donec coactus consentiat plebem suscipere sibimet deputatam, aut prouinciæ plenaria Synodus Episcoporum de eo aliquid statuat.*

XI. *De contemptore Episcopo.*

SI quis Episcopus [ab [a] Episcopo] ordinatus, noluerit agere sacerdotium, neque consenserit in sibi [b] commissa Ecclesia ambulare: [c] istum talem excommunicari oportet. Quòd si coactus [d] consenserit, sanctum Concilium, quod placet, [e] de eodem terminet.

[a] Episcopis. L.
[b] commissam Ecclesiam. MS.
[c] statim L.
[d] contempserit.
[e] de eo determinet. MS.

XII. *De seditioso Episcopo.*

SI quis Episcopus ordinatus fuerit, & non vult ipsam parochiam suscipere, in [a] qua [b] nominatus est; sed alibi vult [c] ordinari, & vim [d] facit, ac seditiones concitat contra eos, qui illum ordinauerunt: hunc ab honore oportet remoueri. Si autem in pristino honore presbyterij vult stare, non [e] vetetur vt gradum quem habuit, retineat. Quòd si reluctatus fuerit, etiam [f] ab honore presbyterij deponatur.

a quam. *MS.* b ordinatus. c ordinare. *L.* d faciat. *MS.* e vicetur. *L.* f de honore presbyterij. *Th. MS.* Ab honore proprio. *L.*

XII. Conc. Ancyrani Can. 18.

SI qui Episcopi suscepti non sunt à sua diœcesi, in qua fuerant denominati, compellantur ad eamdem iudicis edicto redire. Quòd si voluerint alias Ecclesias occupare, & vim facere aliis Episcopis, quos ibi inuenerint; seditiones excitando aduersus eos: hos segregare oportet. Quòd si volunt in presbyterio, in Ecclesia vbi priùs fuerant, tamquam Presbyteri residere, non repellantur à propria dignitate. Quòd si etiam ibi seditiones concitare probantur Episcopis ibidem constitutis; segregari eos necesse est, & nihilominus presbyterij dignitate priuari.

XIII. *De dissensione iudicij.*

SI quis Episcopus in aliquibus [causationibus] iudicatur, & viderit ipsos Episcopos, qui in prouincia [sua] sunt, inter se [a] iudicio discrepare; [b] & alij videantur eum qui iudicatur, iustificare, alij condemnare: pro definitione huius dissensionis hoc placuit sancto Concilio, vt de prouincia vicina alter metropolitanus conuocetur Episcopus, vt per eum confirmetur quod secundùm rectum placuerit Canonem.

a in iudicio. *L.* b vt. *ss. Th. L. MS.*

XIII. Conc. Antioch. Can. 14.

SI quis Episcopus de aliquibus causis criminalibus in iudicio Episcoporum fuerit accusatus: contingat autem de ipsis Episcopis prouinciæ, qui conuenerunt, diuersas habere sententias; & alios quidem innocentem eum pronuntiare, alios reum: propter huiusmodi itaque controuersiam amputandam, placuit sanctæ Synodo metropolitanum Episcopum alterius prouinciæ vicinæ aduocari, & aliquantos cum eo Episcopos alios. Qui pariter residentes, quicunque fuerint, dirimant quæstionem, propter hoc vt firmum sit iudicium quod ab vnius prouinciæ Episcopis fuerit promulgatum.

XIV. *De præsumptione Episcopi in rebus Ecclesiæ.*

SI quis Episcopus, nullâ Ecclesiasticæ rationis necessitate compulsus, [a] in suo Clero, aut vbi fortè non est presbyter, de rebus Ecclesiasticis aliquid præsumpserit vendere: [&] res ipsas Ecclesiæ propriæ restaurare cogatur, & in iudicio Episcoporum deiiciatur auditus; & tanquam furti, aut latrocinij reus, [à] suo priuetur honore.

a inscio clero. *L.* inscio clerico. *MS.*

XIV. Conc. Carthag. IV. Can. 32.

IRRITA *erit Episcoporum donatio, vel venditio, vel commutatio rei Ecclesiasticæ absque conniuentia & subscriptione Clericorum.*

Item Conc. Carthag. V. Can. 4.

Placuit etiam vt rem Ecclesiæ nemo vendat. Quòd si aliqua necessitas cogit, hanc insinuandam esse Primati prouinciæ, vt cum statuto numero Episcoporum, vtrum faciendum sit arbitretur. Quòd si tanta vrget necessitas Ecclesiæ, vt non possit antè consulere, saltem post factum, curiositatem habeat & vicinis Episcopis hoc antè indicare, & ad Concilium referre eas Ecclesiæ necessitates: Quod si non fecerit, reus Concilij venditor teneatur.

XV. *De rebus Ecclesiasticis gubernandis.*

QVÆ sunt Ecclesiæ [a] conseruari [b] cum omni diligentia, & bona conscientia, & fide Dei (qui omnia videt, & iudicat) [& [c] gubernari] oportet cum iudicio, & potestate Episcopi, cui [d] & omnis populus, & [e] congrega-

a communi diligentiâ & bonâ conscientiâ conseruari, & fide Dei qui omnia videt & iudicat, gubernari. *Th.* b communi. *ss.* c gubernari ergo. *L.* d etiam. *Th. L. MS.* e cura. *MS.*

XV. Conc. Antioch. Can. 24.

QVÆCVMQVE res Ecclesiæ sunt, conuenit cum omni diligentia, & bona fide quæ Deo debetur (qui omnia prouidet atque iudicat) quæque gubernare, & dispensari cum iudicio & potestate Episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissæ.

Ma-

Manifesta autem esse oportet quæ Ecclesiæ competunt, cum notitia eorum presbyterorum, & diaconorum, qui circa ipsum sunt: ipsi non ignorent, nec eos aliquid lateat eorum quæ sunt propria Ecclesiæ: vt si contigerit Episcopum de hac vita migrare, manifesta sint & nota res Ecclesiasticæ; ne intercidant, atque depereant. Sed nec res propriæ Episcopi, tanquam obnoxiæ, rerum Ecclesiasticarum occasione, vllius pulsentur iniuriâ; quia iustum, & acceptum est apud Deum & homines, quæ propria sunt Episcopi, quibus ipse iudicauerit, derelinqui; & quæ Ecclesiæ, ipsi reseruari. Ita enim fit, vt nec Ecclesia damno aliquo affligatur, nec Episcopus occasione rerum Ecclesiasticarum, proscribatur: neque pertinentes ad eum, causis incurrant; atque post mortem memoria eius maledictis aliquibus oneretur.

XVI.

Conc. Antioch. Can. 25.

EPISCOPVM *habere oportet rerum Ecclesiasticarum potestatem, ad dispensandum omnibus indigentibus cum omni timore, & reuerentia Dei: ipsum quoque ex eis percipere, atque vti debere quibus indiget (si tamen indiget) vel ad suas necessarias expensas, vel fratrum, qui apud eum hospitalitatis gratiâ morantur; vt nulla ex parte per inopiam defraudentur, secundùm Apostolum dicentem*, habentes victum quotidianum, & tegumentum corporis, his contenti simus. *Quòd si his minimè contentus atque sufficiens, transferat in necessitates Ecclesiasticas, res vel commoda qualibet Ecclesiæ; aut agrorum Ecclesiasticorum fructus, sine conscientia presbyterorum, apud se redigat; & domesticis suis, vel etiam affinibus, aut fratribus, aut filiis, earum rerum tribuat potestatem, vt per eorum secretam diligentiam Ecclesiastici lædi videantur: reatum hunc, qui huiusmodi est, apud Metropolitanum prouinciæ præstare debebit. Quòd si taliter reprehendatur Episcopus, vel hi qui cum ipso sunt presbyteri, quòd dicantur hæc quæ ad Ecclesiam pertinent, siue de agris, siue de aliis quibuscunque Ecclesiasticis causis, eos sibimet vsurpare; pauperes verò necessitate & penuriâ opprimi; atque ex hoc ipso non solùm Ecclesiasticæ rationi, verumetiam dispensatoribus eius maledicta reprehensio augeatur. Hunc enim correctionem oportet mereri, id quoque condecet sanctâ Synodo cognoscente.*

tio commissa est animarum. Manifesta autem debent esse quæ ad Ecclesiam pertinent, in conscientia eorum, qui circa Episcopos sunt, [f] presbyteri & diaconi; vt hi omnes sciant quæ sunt Ecclesiæ propria: [g] Vt si Episcopi contigerit transitus, eos nihil latere possit ex his, quæ ad Ecclesiam pertinent: Vt nullo modo [h] possint minui, & perire: Neque res propriæ Episcopi debent importunitatem pro rebus Ecclesiæ pati. Dignum [i] verò, & iustum est apud Deum, & homines: vt ea quæ [k] Episcopi propria sunt, cui voluerit, derelinquat; [& quæ Ecclesiæ sunt eidem conseruentur Ecclesiæ:] [l] vt nec [m] Ecclesia patiatur damnum, neque Episcopus pro rebus Ecclesiæ in suis proscribatur: [n] ne post eius obitum in causas incidant, qui ad eum pertinent; nec [o] ipse maledictum incidere videatur.

XVI. *De rebus Ecclesiæ dispensandis.*

EPISCOPVS habeat potestatem in rebus Ecclesiæ, vt dispenset necessitatem habentibus, cum omni reuerentia, & timore Dei. Participare [a] etiam cum oportet quæ necessaria sunt: si tamen ipse, aut qui cum eo sunt fratres indiguerint [b] aliquo, vt necessitatem nullo modo patiantur, secundùm [sanctum] Apostolum, dicentem, *Victu & tegumento, his contenti* [c] *simus*. Si autem res Ecclesiasticas [d] Episcopus in suas voluntates vsurpare [e] voluerit; & [f] loca Ecclesiæ, [g] & fructus agrorum, non cum presbyterorum, vel diaconorum consilio [h] contaminauerit, aut fratribus, vel quibuscunque propinquis [suis] dederit potestatem, vt per eos latenter lædantur res Ecclesiæ: [i] hunc oportet obnoxium esse Concilio. [k] Similiter si Episcopus, vel qui cum eo sunt presbyteri, aut diaconi accusentur, [l] quia quæ [vel] ex reditu, vel ex quolibet actu Ecclesiæ veniunt, in [m] sinus suos colligunt, & pauperes fraudant, & fame [o] conficiunt: [o] hos corripi oportet, secundùm quod ordinatum fuerit à sancto Concilio.

[f] presbyter, & diaconus. *Th.* presbyteros, & diaconos. *L.*
[g] Aut si Episcopo, *Th.* Vt si contigerit Episcopo. *MS.*
[h] possit. *Vul.*
[i] reuerà. *L.*
[k] ipsi. *Is.*
[l] & neque Ecclesiam perperi damnum, neque Episcopum pro rebus Ecclesiæ condemnari, aut post eius obitum in causas quæ ad eum non pertinent, aut in maledictum incidere. *L.*
[m] Ecclesia pro rebus Episcopi. *MS.*
[n] vt. *Th.*
[o] ipse in maledictum. *Is. MS.*

[a] &. *Is. Th. MS.*
[b] aliquid. *Th. MS.*
[c] sumus. *Is. L.*
[d] Episcopi. *L.*
[e] voluerint. *L.*
[f] lucra. *L.*
[g] vel. *L.* velut. *MS.*
[h] intaminauerint. *L.*
[i] hos oportet obnoxios. *L.*
[k] Sin aliter Episcopus. *Is. Th.* Similiter id si *L.* Sin autem Episcopus. *MS.*
[l] vt. *MS.*
[m] suos vsus. Colligant & pauperibus fraudant. *Th.* suo sinu. *L.* suos sinus Colligunt & pauperibus. *MS.*
[n] conficiuntur. *L.*
[o] hoc enim corr. *Is.*

XVII. *De his qui de vasis ministerij Ecclesiæ aliquid vendiderint.*

SI quis presbyter, aut diaconus, inuentus fuerit aliquid de [a] ministeriis Ecclesiæ [b] venundasse: quia sacrilegium commisit, placuit eum in ordinatione Ecclesiastica non haberi. In iudicio tamen Episcopi [c] dimittendus est [d] [siue dignus sit] siue indignus [vt] in suo recipi debeat gradu: quia [e] multoties hoc ipsum quod de [sacro] sancto altario [f] contaminatum est, [g] id in Episcopi potestate dimissum est.

[a] vasis ministerij Ecclesiæ. L.
[b] venumdedisse. Is.
[c] dimittendum esse, siue dignus sit, siue indignus. L.
[d] siue dignus est, siue indignus, in suum recipi gradum. MS.
[e] multotiens. Th. simul totiens pro hoc ipso. L.
[f] intaminauerint. L.
[g] cum Episcopi. L. Vulg.

XVII.
Concil. Ancyrani Can. 15.

SI qua de rebus Ecclesiæ, cùm Episcopus non est, presbyteri vendiderint: placuit rescisso contractu ad ius Ecclesiasticum reuocari. In iudicio autem erit Episcopi constitutum, si pretium debeat recipi necne. Propterquod sæpe contingit distractarum rerum redditus ampliorem summam pro accepto pretio reddi.

XVIII. *De Synodo faciendâ.*

PROPTER Ecclesiasticas curas, & altercationum solutiones, bene placuit per singulas prouincias bis in anno Concilium fieri, conuocante metropolitano Episcopo omnes [a] prouinciæ Episcopos: ita vt [b] ad Concilium procedant omnes presbyteri, & diacones, [c] vel hi qui se læsos existimant; vt in Concilio causæ examinatæ, ad iustum iudicium [d] perducantur. Et si qui manifestè Episcopi, vel presbyteri, aut [e] diaconi inuenti fuerint in offensa, secundùm rationem excommunicentur, quandiu communi consensu de his [f] placuerit [g] dare sententiam. Nulli autem Episcopo liceat propria apud semetipsum Concilia facere, præter eos [h] quibus metropoles sunt creditæ.

[a] prouinciales. Is. Th. MS.
[b] vt Concilium præcedant. Th. vt in his Conciliis prodeant. Omnes presbyteri, diaconi, vel hi quorum in Concilio, &c. L.
[c] vt eorum qui se læsos existimant in.
[d] prodantur; & qui. L.
[e] diacones. Th. MS.
[f] placuit. L.
[g] dati.
[h] qui sunt metropolis. L.

XVIII.
Conc. Antioch. Can. 20.

PROPTER *Ecclesiasticas causas, & quæ existunt, controuersias dissoluendas, sufficere visum est bis in anno per singulas prouincias Episcoporum Concilium fieri. Semel quidem post tertiam hebdomadam Paschalis festiuitatis, ita vt in quarta hebdomada quæ consequitur, id est media Pentecoste, Concilium compleatur. Admoneant autem prouinciales Episcopos hi qui in amplioribus, id est, qui in metropolitanis ciuitatibus degunt. Secundum verò Concilium idibus Octobribus habeatur, qui dies apud Græcos Hyperberetæi mensis decimus inuenitur. In ipsis autem Conciliis & presbyteros, & diaconos præsentes esse oportet, & omnes quotquot se læsos existimant; & synodicam expectare sententiam. Nec liceat aliquibus apud semetipsos Concilia sine metropolitanorum Episcoporum conscientia facere; quibus de omnibus causis constat esse permissum iudicium.*

XIX. *De Episcopo qui noluerit venire ad Synodum.*

[a] AD Concilium conuocatus Episcopus non debet contemnere, [b] sed ire; & ea quæ ad [c] vtilitatem Ecclesiæ, vel cæterorum, pertinent, [aur] docere, si nouit; aut [d] doceri, si nescit. Nam si extra ægritudinem, contempserit ire, reus erit fraterni Concilij.

[a] Non liceat ad Concilium conuocatos Episcopos continere, sed ire. L.
[b] sed adire. Th.
[c] necessitatem. Th.
[d] discere. MS.

XIX.
Conc. Laodice. Can. 40.

NON *oportet vocatos Episcopos ad Synodum, contemnere, sed abire debere: & aut docere, aut doceri quæ sunt ad Ecclesiæ, cæterorúmque correctionem vtilia. Quòd si contempserint, se ipsos videntur accusasse, nisi fortè pro infirmitate ire non possint.*

XX. *De legitima ætate ordinandi presbyteros.*

SI quis triginta ætatis suæ non impleuerit annos, nullo modo presbyter ordinetur, etiam si [a] valde sit dignus: quia [&] ipse Dominus trigesimo anno baptizatus est, & sic cœpit docere. Oportet ergo eum, qui ordinandus est, vsque ad hanc ætatem legitimam [b] conseruari.

[a] laude. Th.
[b] referuari. MS.

XX.
Concil. Neocæsar. Can. 11.

PRESBYTER *ante triginta annorum ætatem non ordinetur, quamuis sit probabilis vita: sed obseruetur vsque ad præfinitum tempus. Dominus enim trigesimo anno baptizatus est, & tunc prædicauit.*

XXI.
Conc. Nicæ. Can. I.

SI quis in ægritudine vel à medicis sectus est, vel à barbaris castratus ; placuit vt iste permaneat in Clero. Si quis autem sanus seipsum abscidit, etiamsi est in clero, cessare debet ; & ex hoc nullum talem ordinari. Sicut autem de his qui vel affectauerunt hac, vel ausi sunt seipsos abscidere, hac qua diximus statuta sunt : ita si qui à barbaris, vel à dominis suis secti, & probabilis vita sunt, suscipit Ecclesiastica regula ad Clerum.

XXII.
Conc. Nicæni Can. II.

QVONIAM *multa siue per necessitatem, siue ex quacumque causa contra regulam gesta sunt; ita vt homines ex vita gentili nuper adhuc catechizati, vel instituti, statim ad spiritualem baptismum venissent, & continuò cùm baptizati sunt etiam ad Episcopatum, vel presbyterium prouecti sunt : rectè ergo visum est de cætero nihil tale debere fieri : nam & tempore opus est vt sit catechumenus, & post baptismum multa probatione indiget. Euidens namque est Apostolicum præceptum dicens ;* Non neophytum, ne fortè elatus in iudicium incurrat, & laqueum diaboli. *Si verò præcedente tempore mortale aliquod peccatum admiserit, & conuictus duobus vel tribus testibus fuerit : cesset à Clero qui huiusmodi est. Si quis verò præter hac facit, tanquam contraria statutis sancti Concilij gerens, etiam ipse periclitabitur de statu sui Cleri.*

XXIII.
Conc. Toleta. I. Can. 2.

ITEM *placuit vt pœnitentes non admittantur ad Clerum, nisi tantùm (si necessitas, aut vsus exegerit) inter ostiarios deputentur, vel inter lectores ; ita vt euangelia aut Apostolum non legant. Si qui autem antè ordinati sunt diacones, inter subdiacones habeantur, vt manum non imponant, nec sacra contingant. Ex eo verò pœnitente dicimus, qui post baptismum, aut pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, grauissimisque peccatis, publicam pœnitentiam gerens sub Concilio diuino fuerit reconciliatus altario.*

XXI. *De eunuchis qui ab aliis fiunt, & qui sibi ipsis naturalia abscindunt.*

SI quis [a] pro ægritudine naturalia à medicis habuerit secta; similiter & qui à barbaris, aut [à] dominis stultis fuerint castrati, & moribus digni fuerint visi; hos Canon admittit ad clericatus officium promoueri. Si quis autem sanus, non per disciplinam religionis, & abstinentiæ, sed per abscissionem plasmati à Deo corporis, [b] existimans posse à se carnales concupiscentias amputari, castrauerit se: non eum admitti decernimus ad aliquod clericatus officium. Quòd si [c] iam antè [d] fuerit promotus ad Clerum, prohibitus à suo ministerio deponatur.

[a] præ ægritudine. *Is.* pro causa ægritudinis. *L.*
[b] existimat. *Th.* æstimans. *Is.*
[c] etiam iam fuerat. *L.*
[d] fuerat. *L. Th.*

XXII. *De neophytis.*

[a] NEOPHYTVS, si baptizatus fuerit iam ætate legitima, non continuò [b] licebit eum ad Ecclesiasticum ordinem promoueri; quia oportet illum priùs doceri [c] quod possit docere; [d] & multo tempore post baptismum probari : vt bene probatus veniat ad Clerum, secundùm præceptum Apostoli dicentis; *Non neophytum, ne [fortè] in superbiam elatus,* [e] *in iudicium incidat, & laqueum diaboli.* Si [autem] [f] succedente tempore in aliquo graui peccato à duobus, vel tribus [g] fuerit deuictus; depositus de gradu suo, cesset à Clero. Si quis contra [hanc] regulam facere præsumpserit, [h] quòd sit contrarius magni Concilij, proiiciatur à Clero.

[a] Qui baptizatus. *Is & MS.* Qui nuper baptizati fuerint, &c. *L.*
[b] liceat. *MS. L.* licebit eum. *Th.*
[c] quomodo. *Is.*
[d] quo multo tempore baptismum possit probare. *L.*
[e] incidat in iudicium & in laqueum. *Th.*
[f] succedenti. *Th.*
[g] conuictus fuerit. *MS.* testibus fuerit conuictus. *L.*
[h] quasi contrarius. quod sit contrarium. *Th.*

XXIII. *De pœnitente non admittendo ad Clerum.*

[a] EX POENITENS, tantùm si necessitas aut vsus exegerit, inter ostiarios priùs deputetur, vel inter lectores : ita vt Euangelia, vel [b] Apostolum [non] legat. [c] Si quis autem antè ordinatus est, inter subdiaconos habeatur : ita vt [d] manus non imponat, [e] aut sacra [f] contingat. [g] Expœnitentem enim dicimus [h] eum qui post baptismum pro homicidio, aut pro diuersis criminibus, aut grauissimis peccatis, publicam pœnitentiam [sub cilicio] gerens, diuino fuerit reconciliatus altario.

[a] Pœnitens. *Is. L. Th.*
[b] epistolam. *L.*
[c] Si qui autem antè ordinati sunt, &c. *L.*
[d] manum. *L.*
[e] nec. *MS.*
[f] non contingant. *L.*
[g] Expœnitentem verò. *MS.*
[h] de eo. *Is. Th.*

XXIV. *De his qui indiscussi aut presbyteri, aut diaconi ordinati sunt.*

SI quis presbyter, aut diaconus, sine aliqua examinatione ordinati sunt; aut certè, cùm discuterentur, a criminosa peccata confessi sunt, aut post ordinationem ab aliis sunt detecti; abiiciantur b ex Clero. Similiter [verò, &] de vniuerso ordine c clericorum seruetur: Nam hoc sibi, quod irreprehensibile est, sancta d Catholica defendit Ecclesia.

a confessi sunt criminosa peccata sua. *Is.* Criminosa peccata sua celauerunt, *& L.* confessi [non] sunt. *Grat.*
b à. *L.*
c cleri. *L.*
d & Catholica. *L.*

XXV. *De presbyteris, aut diaconibus, qui post ordinationem denotantur.*

SI quis presbyter ante ordinationem [peccatum] confessus fuerit a quod antè b errauerit: non offerat; sed tantùm pro religione nomen presbyteri portet. [Si autem non ipse confessus, sed ab alio publicè fuerit conuictus, nec c hoc ipsum habeat [potestatem] vt nomen presbyteri portet.] Similiter & d de diaconibus e obseruandum est, vt si f ipsi confessi fuerint, ordinem subdiaconi accipiant.

a quia antea errauit. *L.*
b errauit. *Is.*
c non. *Is.*
d de diacono. *MS.*
e seruandum. *L.*
f si ipse confessus fuerit, ordinem subdiaconatus accipiat. *Is. L. MS.*

XXVI. *De his qui viduas aut dimissas ducunt: aut in malis consiliis mixti sunt.*

SI quis viduam, aut ab alio dimissam duxerit, non admittatur ad a Clerum. b Quòd si obrepserit, deiiciatur. Similiter, si homicidij, aut facto, aut præcepto, aut consilio, aut c defensione, post baptismum conscius fuerit, & per aliquam subreptionem ad clericatum venerit; deiiciatur, & in finem vitæ suæ communionem d recipiat.

a Clericatum. *MS. Is.*
b Aut si subrepserit retieiatur. *L.* si obrepsit. *Th.*
c assensione. *L.*
d accipiat. *MS.* non recipiat. *L.*

XXVII. *De fornicatoribus clericis.*

SI quis presbyter, aut diaconus fuerit fornicatus, aut mœchatus fuerit; proiiciatur, & agat pœnitentiam.

XXVIII. *De his quorum vxores mœchantur.*

SI [alicuius] laici vxor in adulterio fuerit deprehensa; hic talis ad ministerium Ecclesiasticum nullo modo adducatur. Si autem post ordinationem, alicuius clerici vxor a adulterata fuerit; dimittat eam. Si autem cum ipsa voluerit permanere, à ministerio alienus b fit.

a adultera. *Is. L.*
b fiat. *Th.*

XXIV.

Conc. Nicæ. Can. 9.

SI qui sine examinatione promoti presbyteri sunt, & postea examinati, confessi sunt peccata sua; & cùm confessi fuissent, contra regulam venientes homines, manus eis temerè imposuerunt: hos Ecclesiasticus ordo non recipit. In omnibus enim, quod irreprehensibile est, defendit Ecclesia.

XXV.

Conc. Neocæsar. Can. 9.

QVI admiserit corporale peccatum, & hic posteà presbyter ordinatus est, si confessus sit quòd ante ordinationem peccauerit: non quidem offerat; maneat autem in aliis officiis, propter eius studij vtilitatem. Nam cætera peccata censuerunt plurimi etiam ordinatione priuari. Quòd si de his non fuerit confessus: nec ab aliquibus potest manifestè conuinci, huic ipsi de se potestas est committenda.

Eiusdem Concilij Can. 10.

Similiter & diaconus, si in eodem culpæ genere fuerit inuolutus, sese à ministerio cohibebit.

XXVI.

Canon Apostolorum 18. aliàs 17.

SI quis viduam & eiectam acceperit, aut meretricem, ancillam, vel aliquam de his quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut ex eo numero, qui ministerio sacro deseruiunt.

XXVII.

Concil. Neocæsar. Can. 1.

PRESBYTER si vxorem duxerit, ab ordine illum deponi debere. Quòd si fornicatus fuerit, vel adulterium commiserit, extra Ecclesiam abiici, & ad pœnitentiam inter laicos redigi oportet.

Can. Apost. 26. aliàs 24.

Similiter & reliqui clerici huic conditioni subiaceant.

XXVIII.

Concil. Neocæsar. Can. 8.

SI cuius vxorem adulterium commisisse, cùm esset laicus, fuerit comprobatum; hic ad ministerium Ecclesiasticum admitti non potest. Quòd si in clericatu iam constituto eo adulterauit: dato repudio dimittere eam debet. Si verò retinere eius consortium velit, non potest suscepto ministerio perfrui.

XXIX.

Conc. Tolet. I.

SI qua vidua Episcopi, aut presbyteri, aut diaconi maritum acceperit: nullus clericus, nulla religiosa cum ea conuiuium sumat: nunquam communicet: morienti tantùm ei sacramentum subueniat.

XXX.

Conc. Tolet. I. Can. 19.

EPISCOPI, siue presbyteri, siue diaconi filia, si deuota fuerit, & peccauerit, & maritum duxerit: si eam pater vel mater in affectum receperint, à communione habeantur alieni: pater verò causas in Concilio nouerit se præstaturum. Mulier autem non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam. Si autem viuente eo secesserit & pœnituerit: nullo modo nisi vita deficiens, accipiat communionem.

XXXI.

Conc. Tolet. I. Can. 16.

DEVOTAM peccantem non recipiendam in Ecclesia nisi peccare desierit. Etsi desinens egerit aptam pœnitentiam decem annis, recipiat communionem. Priùs autem quàm in Ecclesia admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit, etiam hæc quæ eam receperit, habeatur in absentia. Corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit: non admittatur ad pœnitentiam nisi adhuc viuente marito castè viuere cœperit; aut postquàm ipse discesserit.

XXXII.

Conc. Nicæni Can. 3.

OMNIBVS modis interdixit sancta Synodus neque presbytero, neque diacono, neque vlli clericorum omnino licere habere mulierem extraneam: nisi fortè mater, aut soror, aut auia, vel amita, vel matertera sit. In his namque solis personis, & harum similibus, omnis quæ ex mulieribus est suspicio declinatur. Qui autem præter hæc agit: periclitatur à Clero.

Conc. Bracar. I. Can. 15.

Si qui clericorum, præter matrem, aut germanam, vel etiam qua proximâ affinitate iunguntur, alias aliquas, quasi adoptiuas feminas secum retinent, & cum ipsis habitant, sicut Priscilliani secta docuit, anathema sit.

XXIX. *De viduis clericorum.*

SI qua vidua Episcopi, vel presbyteri, aut diaconi, maritum acceperit: nullus clericus, nulla [a] religiosa cum ea conuiuium sumat; nunquam communicet: morienti [b] tantùm ei sacramenta [c] subueniant.

[a] Religiosa persona. aliàs. L.
[b] tamen. aliàs. L.
[c] subuenient. Th.

XXX. *De filia Episcopi, vel presbyteri, quæ fuerit deuota, & peccauerit.*

[] DE] filia Episcopi, vel presbyteri, siue diaconi:] Si [a] deuota fuerit, & maritum duxerit; si eam pater, vel mater in affectum receperint, à communione habeantur alieni. Pater verò causas in Concilio se nouerit [b] præstaturum: mulier verò non admittatur ad communionem, nisi marito defuncto egerit pœnitentiam. [c] Sin autem viuente [eo] [d] recesserit, & pœnituerit, [e] [vel perierit] communionem, [f] in vltimo vitæ deficiens, accipiat [communionem.]

[a] Si Deo deuota. Is.
[b] præstiturum. MS.
[c] Si autem. L. MS. Is.
[d] secesserit. L. MS. Is.
[e] & MS. L.
[f] in vltimo fine vitæ deficiens. Is. MS.

XXXI. *De deuota peccante, vel quæ se maritauerit.*

DEVOTAM peccantem non recipiendam [a] in Ecclesiam, nisi peccare desierit; [b] & desinens egerit aptam pœnitentiam decem annis, [&] recipiat communionem. Priùs autem quàm in Ecclesia admittatur ad orationem, ad nullius conuiuium Christianæ mulieris accedat. Quòd si admissa fuerit, etiam [c] hæc quæ eam receperit, habeatur [d] abstenta. Corruptorem etiam par pœna constringat. Quæ autem maritum acceperit, non admittatur ad pœnitentiam, nisi, adhuc viuente ipso marito, castè vixerit; aut post [quàm] ipse de hac vita [e] decesserit.

[a] in Ecclesia. MS. L. Is. Th.
[b] & si. MS.
[c] ea quæ illam.
[d] absens. Is. Th.
[e] discesserit. L. Th.

XXXII. *De subintroductis adoptiuis mulieribus.*

NVLLVS Episcopus [neque] presbyter, neque diaconus, neque omnino aliquis ex Clero, licentiam habeat intromittendi ad se, quasi adoptiuam, aliquam mulierem, quasi in loco filiæ [aut sororis] aut matris: nisi fortè sororem [a] patris vel matris, & illas solas personas, quæ ab omni mala suspicione alienæ sunt. Similiter & religiosis feminis, laicorum alienorum familiaritatem, & consortium prohibemus,

[a] veram ex germanitate, aut sororem. MS. matris vel patris. L. Th.

[b] eorum scilicet qui nec [c] Dei timori subiecti [sunt], nec continentiæ retinent disciplinam.

[b] & eorum qui nec in Dei timore. *L.*
[c] in timore Dei. *MS.*

Conc. Tolet. I. Can. 6.

Itémque puella Dei nec familiaritatem habeat cum confessore, aut cum quolibet laico sanguinis alieni: aut conuiuium sola [adeat,] nisi vbi sit seniorum, aut honestorum, aut viduarum, &c.

XXXIII. *De non recipiendis clericis vagis; & de infirmanda ordinatione eius, qui sine consensu Episcopi sui, ab alio Episcopo ordinatus est.*

SI quis in contemptu positus presbyter, aut diaconus, vel quicunque ex Clero, recesserit ab Ecclesia [sua:] nullo modo in alia suscipiatur Ecclesia: sed [a] omnino compellatur, vt ad suam reuertatur Ecclesiam. Si autem permanserit in superbia, & reuerti noluerit, excommunicetur, & proiiciatur. Si quis autem Episcopus ausus fuerit [b] eum [c] ordinare in sua Ecclesia, non consentiente Episcopo suo, à quo recessit; ordinatio illius vacua [d] reputetur.

[a] omnimodo. *L. Th.*
[b] vllum in sua Eccl. *Th.*
[c] in sua Ecclesia ordinare. *L. MS.*
[d] deputetur. *Is. & MS. Th.*

XXXIII.

Conc. Nicæni Can. 16.

SI qui verò sine respectu Dei agentes, & timorem Dei ante oculos non habentes, neque Ecclesiastica statuta custodientes, recesserunt ab Ecclesia sua, siue presbyter, siue diaconus, vel in quocunque Ecclesiastico ordine positi fuerint: non debent suscipi in Ecclesia; sed omni necessitate cogantur, vt redeant ad Ecclesiam suam. Quòd si permanserint, excommunicare eos oportet. Si quis ausus fuerit aliquem, qui ad alterum pertinet, ordinare in Ecclesia, cùm non habeat consensum Episcopi illius à quo recessit clericus: irrita sit huiusmodi ordinatio.

XXXIV. *De clericis desertoribus, & Episcopis eos suscipientibus.*

SI quis presbyter, aut diaconus, aut aliquis de Clero, propriam Ecclesiam derelinquens, ad [a] aliam Ecclesiam vadit, & multo tempore ibi demoratur: omnino nunquam ministret in Clero: Et si admonuerit eum Episcopus suus, vt ad suam redeat parochiam, & redire noluerit; vbi est, ibi de officio suo deponatur: ita vt nunquam [b] in suum reuertatur gradum, propter [c] dissolutionis peccatum. Si autem Episcopus alter [d] eum receperit, qui de reatu eius est conscius: oportet ipsum Episcopum, sine increpatione, [e] in communi Concilio non admitti, vt Ecclesiasticum Canonem vltrà non soluat.

[a] alteram. *L. Is. Th.*
[b] in suo reuertatur gradu. *L.*
[c] dessolutionis. *L.*
[d] illum susceperit. *L. Th.*
[e] à com. Conc. *MS.*

XXXIV.

Conc. Antioch. Can. 3.

SI quis presbyter, vel diaconus, vel quilibet clericus, desertâ suâ Ecclesiâ, ad aliam transeundum esse crediderit: & ibi paulatim tentet, quò migrauit, perpetuò permanere, vlteriùs ministrare non debet: præsertim si ab Episcopo suo ad reuertendum fuerit exhortatus. Quòd si & post euocationem sui Episcopi non obedierit; sed inobediens perseuerauerit: omnimodis ab officio suo deponi debere; nec aliquando spem restitutionis habere. Si verò propter hanc culpam depositum, alius Episcopus susceperit: & ipse à communi Concilio pœnam merebitur increpationis tanquam Ecclesiastica iura dissoluens.

XXXV. *De importunis clericis.*

SI quis Episcopus, [aut] presbyter, aut diaconus, excommunicatus in Concilio, iniustè se queritur condemnatum; [a] ad maiorum Episcoporum Concilium reuertatur; [b] & eorum inquisitionem, & iudicium expectans, si quas se iustas causas habere putat, [c] exponat: si autem contempserit, & [d] importans se palatio, aures Principum inquietare voluerit; hic ad nullam veniam poterit peruenire, neque spem futuræ reconciliationis habebit.

[a] ad maius. *L.* ad maiorem Episcoporum Synodum. *Grat.*
[b] vt. *MS. & Is.*
[c] illis exponat. *MS. Is. Th.*
[d] importunans se. *MS. & Is.*

XXXV.

Conc. Antioch. Can. 12.

SI quis à proprio Episcopo depositus presbyter, vel diaconus; aut etiamsi à Synodo quilibet Episcopus fuerit exauctoratus: molestiam imperialibus auribus inferre non præsumat: sed ad maiorum Episcoporum Concilium sese conuertat; & quæ se putat habere iusta, in eorum Concilio alleget; atque ab his de se expectet quæ fuerit exprompta sententia. Quòd si deficiens pusillanimitate hoc noluerit facere; sed Imperatori fuerit importunus: huiusmodi nullam veniam habeat; neque locum vllius assertionis suæ, nec spem recipiendi gradus habeat in futurum.

XXXVI.

Conc. Nicæn. Can. 8.

SI qui voluerint venire ad Ecclesiam Catholicam ex Nouatianis: placuit sancto Concilio vt ordinentur, & sic maneant in Clero. Ante omnia autem hanc habeant confessionem, quam per scripturam exigi oportet, vt fateantur se communi consensu Catholicæ Ecclesiæ statuta obseruaturos, &c.

Adde Leonis Papæ Decret. 14.

XXXVII.

Conc. Antioch. Can. 4.

SI quis Episcopus à Synodo fuerit depositus; vel presbyter, vel diaconus à proprio Episcopo condemnatus; & præsumpserit sacerdotij seu sacri ministerij quippiam: non ei amplius liceat neque in alia Synodo spem restitutionis habere; neque assertionis alicuius locum: sed & communicantes ei abiici omnes ab Ecclesia; & maximè si postquam cognouerint sententiam aduersus eum fuisse prolatam, contumaciter communicauerunt.

XXXVIII.

Conc. Neocæsar. Can. 7.

PRESBYTERVM *connubio secundarum nuptiarum interesse non debere. Maximè cùm præcipiatur secundis nuptiis pœnitentiam tribuere: quis erit presbyter qui propter conuiuium illis consentiat nuptiis?*

XXXIX.

Conc. Ancyr. Can. 10. aliàs 9.

DIACONI *quicunque cùm ordinantur, si in ipsa ordinatione protestati sunt, dicentes se velle habere vxores, nec posse se continere: hi si posteà ad nuptias venerint, maneant in ministerio, propterea quòd his Episcopus licentiam dederit. Quicunque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem professi continentiam: si postea ad nuptias conuenerint, à ministerio cessare debebunt.*

XXXVI. *De purganda opinione hæresis.*

SI quis Episcopus, siue alicuius Episcopi presbyter, aut diaconus, in alicuius hæresis [a] opinionem offenderit, & ob hanc causam fuerit excommunicatus: nullus Episcopus eum [b] in communionem recipiat; nisi priùs in communi Concilio, porrecto fidei suæ libello, satisfaciat omnibus: [& ita liberam suam teneat purgationem.] Hoc idem & de fidelibus laïcis sit decretum, si in [c] aliqua hæresis opinione fuerint nominati.

[a] opinione. *MS.*
[b] in communione eum. *Th.*
[c] aliquam hæresis opinionem. *MS. L. Is. Th.*

XXXVII. *De clericis excommunicatis.*

SI quis Episcopus [a] in Concilio excommunicatus fuerit, siue presbyter, aut diaconus [à suo Episcopo, & post excommunicationem præsumpserit, siue Episcopus ille, aut presbyter, vel diaconus] facere oblationem, vel matutinum aut vespertinum sacrificium, quasi in officio suo, agere sicut priùs: non liceat ei, nec in alio Concilio spem reconciliationis habere; nec vltrà [b] reconciliari: sed etiam eos, qui [ei] communicauerint, omnes ab Ecclesia respui: maximè eos qui sciebant eum esse [c] deiectum. Si autem permanserit turbans, & concitans Ecclesiam per [d] forasticam potestatem; oportet eum sicut seditionarium ab omni plebe [e] expelli.

[a] à Concilio *MS.*
[b] recolligi. *L.*
[c] deletum. *L.*
[d] forinsecam *Gr.*
[e] compelli. *Is.*

XXXVIII. *De presbyteris, vt ad secundas non vadant nuptias.*

PRESBYTERVM ad secundas nuptias conuiuiam fieri non oportet. [a] Quòd si hi [qui] ad secundas nuptias veniunt, pœnitentiam [b] postulent, quomodo [c] presbyter ille potest esse, qui propter conuiuium interest tali coniugio?

[a] Quia dum iis *MS.* Propterea quòd hi. *L.* Quòd si ad secundas nuptias venerit. *Is.*
[b] postulant. *L. Th.* postulet. *Is.*
[c] potest presbyter esse. *L.* potest presbyter ille esse. *Th.*

XXXIX. *De his qui ad diaconatum eliguntur.*

[a] DIACONVS qui eligitur, [b] si contestatus fuerit pro accipiendo matrimonio, & dixerit [c] non posse in castitate permanere, hic non ordinetur. Quòd si in ordinatione tacuerit, & ordinatus fuerit, & postea matrimonium desiderauerit; alienus sit à ministerio, & vacet à Clero.

[a] Si quis ad ministerium diaconatus, eligitur. *L.*
[b] sicut testatus. *Th.*
[c] se non posse. *Th.*

XL. *De eo quod non liceat diaconum non iussum sedere.*

[a] licet. *L.*

NON [a] liceat diaconum ante presbyterum sedere, nisi cum iussione presbyteri.

XLI. *De eo quod non liceat quemlibet sacra mysteria tangere.*

[a] quemlibet. *L. Th.* [b] ministrorum. *MS.* [c] in secretorio. *Th.* [d] tangere vasa. *L.*

NON liceat [a] cuilibet [b] ministeria tangere, nisi subdiacono, aut acolytho [c] in secretario [d] vasa dominica.

XLII. *Vt mulieres in sacrarium non intrent.*

[a] mulieres. *MS. Th.* mulieres in sacrario. *L.* mulierem. *Is.* [b] secretorium. *Th.*

NON liceat [a] mulieribus in [b] secretarium ingredi.

XLIII. *Si lector alterius viduam duxerit.*

[a] in vxorem. *Is.* [b] lectoris statu. *Is.* [c] diaconus. *Is.*

LECTOR, si viduam alterius [a] vxorem acceperit, in [b] lectoratu permaneat; aut si fortè necessitas sit, [c] subdiaconus fiat: nihil autem suprà. Similiter, & si bigamus fuerit.

XLIV. *Si subdiaconus secundam duxerit vxorem.*

SI subdiaconus secundam duxerit vxorem, inter lectores, vel ostiarios habeatur, ita vt Apostolum non legat.

XLV. *Vt non ascendat in pulpitum nisi lector.*

[a] lector est ordinatus. *L.*

NON liceat in pulpito psallere, aut legere, nisi qui ab Episcopo [a] lectores sunt ordinati.

XLVI. *De conditionalibus non ordinandis, nisi cum consensu patronorum.*

[a] probandæ. *L.*

SI quis obligatus [est] tributo seruili, vel aliquâ conditione, vel patrocinio cuiuslibet [domus;] non est ordinandus clericus, nisi [a] probatæ vitæ fuerit, & patroni consensus accesserit.

XLVII. *De non suscipiendis seruis alienis.*

[a] ab. *MS.*

SI quis seruum alienum, causâ religionis, doceat contemnere dominum suum, & recedere à seruitio eius: durissimè [a] in omnibus arguatur.

XL.
Concil. Laodic. Can. 20.

QVONIAM *non oportet diaconum sedere ante presbyterum, sed ex iussione presbyteri sedeat. Similiter autem honorificetur & diaconus à ministris inferioribus, & ab omnibus clericis.*

XLI.
Conc. Bracar. I. Can. 28.

PLACVIT *vt non liceat cuilibet ex lectoribus sacra altaris vasa portare: nec aliis: nisi his qui ab Episcopo subdiaconi fuerint ordinati.*

XLII.
Conc. Laodicen. Can. 44. aliàs 45.

NON *oportet mulieres ingredi ad altare.*

XLIII.
Concil. Tolet. I. Can. 3.

ITEM *constituit sancta Synodus, vt lector fidelis, si viduam alterius vxorem acceperit, ampliùs nihil fit.*

XLIV.
Conc. Tolet. I. Can 4.

SVBDIACONVS *autem defunctâ vxore si vxorem aliam duxerit, ab officio, in quo ordinatus fuerat, remoueatur, & habeatur inter ostiarios vel lectores, ita vt Euangelium & Apostolum non legat, &c.*

XLV.
Conc. Laodic. Can. 15.

NON *licere præter canonicos psaltes, id est, qui regulariter cantores existunt, quique pulpitum ascendunt, & de codice legunt; alium quemlibet in Ecclesia psallere.*

XLVI.
Concil. Tolet. I. Can. 10.

CLERICOS, *si qui obligati sint vel pro æquatione, vel de genere alicuius domus; non ordinandos, nisi probata vitæ fuerint, & patroni consensus accesserit.*

XLVII.
Conc. Gangrens. Can. 3.

SI *quis seruum alienum occasione religionis doceat dominum suum debere contemnere, & eius ministerium destituere; ac potiùs non docuerit suo domino bonâ fide, & cum omni honorificentia deseruire: anathema sit.*

XLVIII.

XLVIII.

Conc. Laodic. Can. I.

NOn *oportet in Quadragesima Martyrum natalitia celebrari: sed eorum in sabbato & Dominica tantùm memoriam fieri.*

Eiusdem Conc. Can. 3.

Non oportet in Quadragesima aut nuptias, vel qualibet natalitia celebrari.

XLIX.

Concil. Laodic. Can. 45. aliàs 44.

NOn *oportet post duas hebdomadas Quadragesima quemlibet ad baptismum suscipi.*

Eiusd. Conc. Can. 46.

Baptizandos oportet fidei symbolum discere, & quinta feria vltima septimana, vel Episcopo, vel presbytero reddere.

L.

Concil. Laodic. Can. 50.

NOn *oportet in Quadragesima quinta feria vltima hebdomada ieiunium dissolui, & totam Quadragesimam inhonorari: sed per totas dies ieiunare, & escis abstinentia conuenientibus, id est aridioribus vti.*

LI.

Conc. Tolet. I. Can. 20.

PLacvit *ex hac die nullum alium nisi Episcopum chrisma conficere, & per diœcesim destinare: ita vt de singulis Ecclesiis ad Episcopum ante diem Pascha diaconi destinentur, aut subdiaconi; qui confectum chrisma ab Episcopo, destinatum ad diem Pascha possint ad tempus deferre. Episcopus sanè certum est quòd omni tempore possit chrisma conficere. Sine conscientia autem Episcopi nihil penitus presbyteri agere præsumant.*

LII.

Conc. eiusd. Tolet. Can. idem sub fin.

STatvtvm *verò est diaconum non chrismare, sed presbyterum absente Episcopo; præsente verò non, nisi ab Episcopo fuerit præceptum, &c.*

LIII.

Concil. Laodic. Can. 56.

NOn *oportet presbyteros ante ingressum Episcopi ingredi Ecclesiam, & sedere in tribunalibus; sed cum Episcopo ingredi: nisi fortè aut ægrotet Episcopus, aut in peregrinationis commodo eum abesse constiterit.*

LIV.

Conc. Neocæs. Can. 6.

DE *prægnantibus, quòd oportet eas baptizari quando volunt: nihil enim in hoc sacramento commune est parturæ, & ei qui in eius vtero fuerit editus: quia vniuscuiusque, in illa confessione, libertas arbitrij declaratur.*

XLVIII. *De non celebrandis natalitiis Martyrum [vel nuptiis] in Quadragesima.*

NOn liceat in Quadragesima [a] natalitia Martyrum celebrare: sed tantùm sabbato & Dominica pro commemoratione eorum [b] oblationem offerre: sed nec natalitia, nec nuptias liceat [in] Quadragesima [c] celebrare.

[a] natales martyrum celebrari. *MS.* natales martyrum celebrare. *L. Is. Th.* Dominico. *L.*
[b] oblationes offerre. *Is. Th.*
[c] celebrari. *MS. & Is. Th.*

XLIX. *Non suscipi debere infantes ad baptismum nisi ante tres septimanas Pascha.*

NOn liceat ante duas septimanas Paschæ, sed ante tres, ad baptismum suscipere aliquem. Oportet [a] autem vt in ipsis diebus [hi] qui baptizandi sunt, symbolum discant; & in quinta feria nouissimæ septimanæ [b] Episcopo, vel presbytero reddant.

[a] autem in ipsis diebus vt hi. *L.*
[b] hoc Episcopo. *L.*

L. *De non soluendo ieiunio in quinta feria ante Pascha.*

NOn liceat [a] quintâ feriâ nouissimæ septimanæ ieiunium soluere, & omnem exhonorare Quadragesimam: sed sincerè abstinentes totam Quadragesimam [b] peragere.

[a] in quinta. *MS.* Feria frs nouissimæ (*fortè* sanctæ & nouissimæ.) *Th.*
[b] perexire. *MS. L. Th.*

LI. *De chrismate conficiendo.*

OMni tempore [a] Episcopo liceat chrisma conficere, & per suas diœceses destinare; ita vt ad dirigendum chrisma diaconus, aut subdiaconus, ante diem Paschæ, de singulis Ecclesiis ad Episcopum [b] destinetur.

[a] Episcopis. *L.*
[b] destinentur. *L.*

LII. *Non liceat presbytero, præsente Episcopo chrismare.*

PResbyter præsente Episcopo non signet infantes, nisi fortè ab Episcopo fuerit illi præceptum.

LIII. *Quòd non licet presbytero ante Episcopum in baptisterium introire.*

NOn liceat presbytero, priùs [a] Episcopo introire in baptisterium, sed cum Episcopo: nisi fortè aut absens fuerit, aut ægrotus.

[a] ab Episcopo. *L.*

LIV. *De prægnantibus baptizandis.*

SI qua mulier prægnans desiderauerit gratiam baptismi percipere: quando voluerit, habeat potestatem. Nam nihil participat in hoc mater infanti, qui nascitur; propterea quòd [a] vniuscuiusque propria voluntas in confessione monstretur.

[a] vnicuique. *L. Is. Th.* propria posse voluntas. *L.*

LV. *Quæ in altari offerri oportet.*

NON oportere aliquid aliud in sanctuario offerri, præter panem, & vinum, & aquam, quæ in typo Christi benedicuntur: quia dum in cruce penderet, de corpore eius sanguis effluxit, & aqua. Hæc tria vnum sunt in Christo Iesu: hæc hostia & oblatio Dei, in odorem suauitatis.

LVI. *De presbyteris forasticis.*

FORASTICIS presbyteris præsente Episcopo, vel [a] presbyteris ciuitatis, offerre non liceat; neque ministrare in populo, nisi fortè [b] illis absentibus.

[a] presbytero. L.
[b] ipsis. Th.

LVII. *De non ieiunando in die Dominica, nec genuflectendo à Pascha vsque ad Quinquagesimam.*

SI quis presbyter [a] publicâ pœnitentiâ à sacerdote acceptâ, aut aliquâ necessitate, die Dominica pro quadam religione ieiunauerit, sicut Manichæi: anathema sit. Similiter [b] quia quod ab Apostolis traditum [est] Canon [c] tenet antiquus, placuit [d] vt per omnes Dominicas & per omnes dies Paschæ, vsque ad Quinquagesimam, non [e] prosternant se in oratione humilitatis, sed recto vultu ad Dominum fungantur orationis officio, quia in his diebus gaudium resurrectionis [f] Domini celebramus.

[a] propter publicam pœnitentiam à sacerdote. L. acceptam, aut. L. Th. MS. propter, &c. aut aliquam necessitatem. MS.
[b] & quod. L. Is. Th.
[c] non tenet. Th.
[d] tam per omnes Dominicas quàm. L.
[e] prostrati, nec humiliati, sed erecto vultu ad Dominum orationum fungamur officio. L. prostrent se. Th.
[f] Dominicæ. L.

LVIII. *De prægustandis carnibus, & non execrandis.*

SI quis non pro abstinentia, sed pro execratione [a] escarum abstinet: placuit sancto Concilio vt prægustet, [b] & sic, si vult [abstinere], abstineat. Si autem spernit, ita vt olera cocta cum carnibus non degustet; iste non obediens, nec suspicionem hæresis à se remouens, deponatur de ordine [c] clericatus.

[a] ab esu carnium abstineat. MS.
[b] & si sic. Th.
[c] clericorum. MS.

LIX. aliàs LX. *De eo quod non liceat sacerdotibus, vel clericis, spectaculis interesse.*

NON liceat sacerdotibus, vel clericis aliqua spectacula in nuptiis, vel in [a] conuiuiis spectare: sed oportet antequam ingrediantur ipsa spectacula, surgere, [b] & redire inde.

[a] conuiuio. L.
[b] recedere. L.

LV.

Conc. Carthag. III. Can. 24.

VT in sacramentis Corporis & Sanguinis Domini, nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit: hoc est panis & vinum aqua mixtum: nec ampliùs in sacrificiis offeratur quàm de vuis & frumentis.

LVI.

Concil. Neocæsar. Can. 13.

PRESBYTERI, qui conregionales non sunt, in Ecclesia præsentibus Episcopis vel presbyteris ciuitatis, offerre non possunt; nec dare panem sanctificatum, nec calicem porrigere. Quòd si absentes sunt ciuitatis sacerdotes, & fuerint inuitati ad dandam orationem, soli debebunt dare.

LVII.

Conc. Gangrens. Can. 18.

SI quis, tanquam hoc continentiæ conuenire iudicans, die Dominico ieiunauerit in eiusdem diei contemptum; anathema sit.

Conc. Nicæni I. Can. 20.

Quoniam sunt in die Dominica quidam ad orationem genua flectentes, & in diebus Pentecostes: propterea itaque constitutum est à sancta Synodo, quoniam consona & conueniens per omnes Ecclesias custodienda consuetudo est; vt stantes ad orationem Domino vota reddamus.

LVIII.

Conc. Ancyr. Can. 13. aliàs 14.

DE his qui in Clero sunt presbyteri, vel diaconi, & abstinent se à carnibus: hoc placuit statui, vt non eas tanquam immundas contemnant, sed contingant. A quibus quidem qui se abstinere volunt, habeant potestatem: ita tamen vt si quando cum oleribus coquuntur, eadem tanquam carnibus polluta non iudicent, sed ex his cibum assumant, quamuis à carnibus se abstineant. Quòd si immundas in tantum eas, & abominabiles iudicauerint, vt nec olera, quæ cum carnibus coquuntur, æstiment comedenda: tanquam non consentientes huic regulæ, &c.

LIX.

Conc. Laodicen. Can. 54.

NON *oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos spectaculis aliquibus, quæ aut in nuptiis, aut cœnis exhibentur, interesse: sed antequam thymelici ingrediantur, surgere eos de conuiuio, & abire debere.* Th.

LX.

Conc. Laodic. Can. 36.

QVONIAM *non oportet ministros altaris, aut clericos, magos & incantatores esse; aut facere quæ dicuntur phylacteria, quæ sunt magna obligamenta animarum. Hos autem qui talibus rebus vtuntur, proiici ab Ecclesia iussimus.*

LXI.

Concil. Laodic. Can. 55.

NON *oportet ministros altaris, vel quoslibet clericos, aut etiam laicos Christianos, ex symbolis, quæ vulgus commissales appellat, conuiuia celebrare.*

LXII.

Conc. Nicæni I. Can. 17. aliàs 18.

QVONIAM *multi clerici auaritia causâ turpia lucra sectantes, obliti sunt diuini præcepti, quod dictum est,* Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram; *fænerantes centesimas exigant: statuit hoc sanctum Concilium, si quis inuentus fuerit post hanc definitionem, vsuram accipere, vel ex quolibet tali negotio turpia lucra sectari; vel etiam species frumentorum ad sesquplum dare: omnis qui tale aliquid conatus fuerit, ad quæstum, deiiciatur à Clero, & alienus ab Ecclesiastico habeatur.*

LXIII.

Concil. Tolet. I. Can. 5.

PRESBYTER, *vel diaconus, vel subdiaconus, vel quilibet Ecclesiæ deputatus clericus, si intra ciuitatem* [*non*] *fuerit, vel in loco, in quo Ecclesia est, aut vico, aut villa; & ad Ecclesiam ad sacrificium quotidianum non accesserit: clericus non habeatur; si castigatus, per satisfactionem veniam ab Episcopo noluerit promereri.*

LXIV.

* Conc. Agath. Can. 64.

S*I quis in Clero constitutus, ab Ecclesia sua diebus solemnibus defuerit,* &c. *conuenit vt triennio à communione suspendatur. Similiter diaconus, vel presbyter, si tres hebdomadas ab Ecclesia sua defuerit, huic damnationi succumbat.* Iunge Canonem proximum sup.

LX. aliàs LIX. *De eo quod non licet sacerdotibus, vel clericis incantaturas, & ligaturas facere.*

NON liceat [a] clericos incantatores esse, & ligaturas facere, quod est colligatio animarum. Si quis hæc [b] fecerit, de Ecclesia proiiciatur.

[a] clericis. L.
[b] facit. L.

LXI. aliàs LXII. *De eo quod non liceat conuiuia facere de confertis.*

NON liceat [a] sacerdotes, vel clericos, sed nec religiosos laïcos, conuiuia facere de confertis.

[a] sacerdotibus; &c. L.

LXII. aliàs LXI. *De vsuris, vel negotiorum lucris.*

SI quis [a] oblitus timorem Domini, [b] & sanctam scripturam, quæ dicit, *Pecuniam suam non dedit ad vsuram:* post hanc [c] cognitionem magni Concilij fœnerauerit, [d] & centesimas exegerit; aut ex quolibet [e] negotio [f] turpe lucrum quæsierit; [g] aut per diuersas species, vini, vel frugis, vel cuiuslibet rei, emendo vel vendendo [aliqua] incrementa susceperit, [depositus] de gradu suo, alienus habeatur à Clero.

[a] clericus oblitus, *MS.*
[b] & scripturarum sanctarum quæ dicunt. *Th.*
[c] agnitionem sancti Concilij. *Is.*
[d] vel centesimam. *MS. Is. Th.*
[e] negotia turpis lucri. *Th.*
[f] turpia lucra. *MS. L.*
[g] &c. *Is.*

LXIII. *De clericis qui ad matutinum, vel vespertinum officium non conueniunt.*

SI quis presbyter, aut diaconus, vel quilibet clericus Ecclesiæ deputatus, [si] intra ciuitatem fuerit, aut in quolibet loco in quo Ecclesia est; & ad quotidianum psallendi [a] sacrificium, matutinis vel vespertinis horis, ad Ecclesiam non [b] conuenerit: deponatur à Clero; si tamen castigatus, veniam ab Episcopo per satisfactionem noluerit promereri.

[a] officium. *MS.*
[b] conuenit.

LXIV. *De eo quod non liceat clericis die Dominico ab Ecclesia absentari.*

NON liceat quemlibet clericum die Dominico ab Ecclesia absentem esse: sed missarum [a] solemniis interesse [b] [& ieiunio.]

[a] solemnibus. L. Th.
[b] ieiunium. *MS. Th.*

LXV. *De eo quod non liceat clericis ante horam tertiam prandere.*

NON oportet clericos, vel laïcos religiosos ante sacram horam diei tertiam inire conuiuia: neque aliquando clericos, nisi hymno dicto, edere panem; & post cibos gratias authori Deo [a] referre.

[a] deferre. *L.*

LXVI. *De attendenda coma clericorum, vel habitu ordinato.*

NON oportet clericos comam nutrire, & sic ministrare: sed attonso capite patentibus auribus; & secundùm Aaron, talarem vestem induere; vt sint in habitu [a] ornato.

[a] ordinato. *L.*

LXVII. *De eo quod non liceat psalmos poëticos in Ecclesia dicere, vel libros apocryphos legere.*

NON oportet psalmos compositos, & vulgares in Ecclesia dicere: neque libros qui sunt extra canonem, legere, nisi solos canonicos noui, & veteris Testamenti.

LXVIII. *De eo quod non liceat super monumenta mortuorum missas tenere.*

NON oportet clericos ignaros, [&] præsumptores super monumenta [a] in campum mysteria portare, aut distribuere sacramenta: sed aut in Ecclesia, aut in basilica, vbi Martyrum reliquiæ sunt [b] depositæ, [c] ibi pro defunctis oblationem [d] offerri.

[a] in campo ministeria. *L.* in campum ministeria. *Th.*
[b] positæ. *Is.*
[c] vbi pro defunctis oblationes offerri solent. *Th.*
[d] offerre. *L.*

LXV.

Conc. Carthag. Can. 12.

Apud Iuonem Carnot. Decret. Par. 6. cap. 256.

NON oportet clericos, vel laïcos religiosos, ante sacram horam diei tertiam inire conuiuia; neque aliquando clericos nisi hymno dicto, Ecclesiæ panem sumere, & post cibum gratias authori Deo referre.

LXVI.

Conc. Carthag. IV. Can. 44.

CLERICUS nec comam nutriat, nec barbam radat.

Eiusd. Conc. Can. 45.

Clericus professionem suam, & in habitu, & in incessu probet; & ideo nec vestibus, nec calceamentis decorem quærat.

Conc. Bracar. I. Can. 29.

Item placuit vt lectores in Ecclesia in habitu sæculari ordinati non psallant; neque granos gentili ritu dimittant.

LXVII.

Concil. Laodic. Can. 59.

NON oportet ab idiotis psalmos compositos, & vulgares in Ecclesiis dici: neque libros, qui sunt extra canonem legere; nisi solos canonicos noui & veteris Testamenti.

LXVIII.

Ex Conc. Can. qui refertur Capitular. lib. 6. num. 198.

VT nullus presbyter sacra mysteria, nisi in locis ab Episcopo consecratis, agere præsumat.

PARS SECVNDA.

DE REBVS AD LAICOS PERTINENTIBVS.

LXIX.

Concil. Arelat. III. Can. 5.

Vt refertur Capitular. lib. 6. num. 194.

ADMONEANTVR *fideles, vt ad suos mortuos non agant ea quæ de paganorum ritu remanserunt*, &c. *Et super eorum tumulos nec manducare, nec bibere præsumant. Quod si fecerint, canonicam sententiam accipiant.*

LXIX. *De eo quod non liceat Christianis prandia ad monumenta portare.*

NON liceat Christianis prandia ad defunctorum sepulcra deferre, & sacrificare [a] mortuis.

[a] de re mortuorum. *L.*

Concil. Turon. II. Can. 22. aliàs 23. in med.

Sunt etiam qui in festiuitate Cathedræ Domini Petri Apostoli victimas mortuis offerunt, &c.

LXX.

Conc. Laodic. Can. 32.

NON *oportet hæreticorum benedictiones accipere, quoniam maledictiones magis sunt, quàm benedictiones.*

Eiusd. Conc. Can. 38.

Non oportet cum hæreticis vel schismaticis orare.

LXX. *De eo quod non liceat clericis siue laïcis Catholicis, ab hæreticis eulogias accipere, aut cum ipsis vel schismaticis orare.*

NON liceat [a] laïcis vel clericis ab hæreticis eulogias accipere, [b] quia maledictiones magis sunt quàm benedictiones; neque [c] liceat, aut cum hæreticis, aut [eum] schismaticis orare.

[a] clericis vel laïcis Catholicis ab hær. *L.* clericis vel laïcis ab hær. *Th.*
[b] quæ. *MS.*
[c] licet. *L.*

LXXI.

Conc. Ancyr. Can. 23.

QVI *auguria, vel auspicia, vel diuinationes quaslibet secundùm morem Gentilium obseruant; aut in domos suas huiusmodi homines introducunt in exquirendis aliquibus arte malefica, aut domos lustrant: confessi, quinquennio pœnitentiam agant, secundùm antiquas regulas constitutas.*

LXXI. *De eo quod non liceat Christianis obseruationes diuersas attendere.*

SI quis paganorum consuetudinem sequens, diuinos & sortilegos in [a] domum suam introduxerit, quasi vt malum foras mittant, [b] aut maleficia inueniant, vel lustrationes paganorum faciant: quinque annis pœnitentiam [c] agat.

[a] domo sua. *L.*
[b] vt. *Th.*
[c] agant. *L. If. Th.*

LXXII.

Conc. Bracar. Can. 20.

Apud Iuon. Carnot. Par. 11. cap. 140.

NON *liceat Christianis tenere traditiones Gentilium, & obseruare vel colere elementa; aut lunam, aut stellarum cursum, & inanem signorum fallaciam considerare, pro domo facienda, & ad coniugia socianda: scriptum est enim*, Omnia quæcunque faciris, in verbo, aut in opere, in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo. *Si quis autem fecerit seuerissimè corripiatur, & canonicè pœniteat.*

LXXII. *De eo quod non liceat Christianis tenere traditiones Gentilium, & obseruare lunæ & stellarum cursus.*

NON liceat Christianis tenere traditiones Gentilium, [&] obseruare, [a] vel colere elementa, aut lunæ, aut stellarum [b] cursus, aut inanem signorum fallaciam, pro domo facienda, [aut propter segetes, vel arbores plantandas, vel coniugia [c] socianda]: scriptum est enim: *Omnia quæ facitis [aut] in verbo, aut in opere; omnia in nomine Domini nostri Iesu Christi facite, gratias agentes Deo.*

[a] &. *If.*
[b] cursum. *L.*
[c] facienda. *Th.*

LXXIII. *De eo quod non liceat Kalendas [a] obseruare.*

a agere diem Kalendarum. *ss. Th.* b obseruationes. *L.*

NON liceat iniquas [b] obseruantias agere Kalendarum, & ociis vacare gentilibus, neque lauro, aut viriditate arborum cingere domos. Omnis [enim] hæc obseruatio [c] paganismi est.

c paganissima est. *ss. Th.*

LXXIII.

Conc. Laodic. Can. 39.

NON *oportet cum paganis festa celebrare: & impietatibus eorum habere societatem.*

Conc. Turon. II. Can. 22. aliàs 23.

Enimuero quoniam cognouimus nonnullos inueniri sequipedas erroris antiqui, qui Kalendas Ianuarij colunt, cùm Ianus, homo gentilis, fuerit rex quidem, sed Deus esse non potuit. Quisquis ergo vnum Deum Patrem regnantem cum Filio & Spiritu sancto credit, certè hic non potest integer Christianus dici qui aliqua de gentilitate custodit, &c.

LXXIV. *De eo quod non liceat herbas medicinales cum aliqua obseruatione colligere.*

a collectione herbarum. *L.*

NON liceat in [a] herbarum collectionibus, quæ medicinales sunt, aliquas obseruationes, aut incantationes attendere: nisi tantùm cum Symbolo diuino, [b] & oratione Dominica; [c] vt tantùm Deus creator omnium, & Dominus honoretur.

b aut. *MS. L. Th.* c aut. *L.*

LXXIV.

Conc. Bracar. Can. 21.

Apud Iuonem Par. 11. cap. 47.

NON *liceat in collectione herbarum medicinalium aliquas obseruationes, vel incantationes obseruare: nisi tantùm cum Symbolo diuino, & oratione Dominica, vt Deus & Dominus noster honoretur.*

LXXV. *De eo quod non liceat mulieres Christianas in lanificiis aliquid obseruare.*

a in suis lanificiis vanitatem obseruare. *Th.* b extendi. *Vn.* c donabit. *Ant. Aug.*

NON liceat mulieres Christianas [a] [aliquam] vanitatem in suis lanificiis obseruare: sed Deum inuocent adiutorem, qui [in] eis sapientiam [b] texendi [c] donauit.

LXXV.

Conc. Bracar. Can. 11.

Apud Iuonem Par. 11. can. 46.

NON *liceat mulieres Christianas vanitatem in suis lanificiis obseruare, sed Deum inuocent adiutorem, qui eis sapientiam texendi donauit.*

LXXVI. *De adulteris.*

SI cuius vxor adulterium fecerit, aut vir in alienam vxorem irruerit; septem annis pœnitentiam agat.

LXXVI.

Conc. Ancyr. Can. 19. aliàs 20.

SI quis adulterium commiserit, septem annis in pœnitentia completis, perfectioni reddatur secundùm pristinos gradus.

LXXVII. *De mulieribus fornicariis, & abortum facientibus.*

a fornicauerit. *L. Th.*

SI qua mulier [a] fornicata fuerit, & infantem, qui exinde fuerit natus, occiderit; & quæ studuerit abortum facere, & quod conceptum est necare; aut certè vt non concipiat [b] elaborat; siue ex adulterio, siue ex legitimo coniugio: has tales mulieres, [c] in morte recipere communionem priores canones decreuerunt: nos tamen pro misericordia, siue tales mulieres, siue conscias scelerum [d] ipsorum, decem annis agere pœnitentiam [e] iudicauimus.

b elaborare. *ss. Th.* c occin. *L.* d ipsarum. *L. Th.* e iudicauimus. *MS.*

LXXVII.

Eiusd. Conc. Ancyr. Can. 19. aliàs 21.

DE mulieribus quæ fornicantur, & partus suos necant; sed & de his quæ agunt secum vt vtero conceptos excutiant: antiqua quidem definitio vsque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia remouet; humanius autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus pœnitentia tribuatur. Th.

LXXVIII. *De homicidio voluntario, vel non voluntario.*

a voluntarium. *L.*

SI quis [a] voluntariè homicidium fecerit, ad ianuam Ecclesiæ Catholi-

LXXVIII.

Concil. Ancyr. Can. 21. aliàs 22.

QVI *volentes homicidium fecerunt, ad pœnitentiam quidem iugiter se sub-*

mittant: circa autem exitum vitæ communione digni habeantur.

Eiusd. Conc. Can. 22. aliàs 23.

Eos verò qui non voluntate, sed casu homicidium fecerint: prior quidem regula post VII. *tantùm annorum pœnitentiam communioni sociauit secundùm gradus constitutos: hæc verò humana definitio quinquennij tempus tribuit.*

LXXIX.

Concil. Neocæsar. Can. 11.

MVLIER, *si duobus nupserit fratribus: abijciatur vsque ad diem mortis. Sed propter humanitatem, in extremis suis sacramentis reconciliari oportet: ita tamen, vt si fortè sanitatem recuperauerit, matrimonio soluto, ad pœnitentiam admittatur. Quòd si defuncta fuerit mulier in huiusmodi consortio constituta; difficilis erit pœnitentia remanenti. Quæ sententia tam viros, quàm mulieres tenere debet.*

LXXX.

Conc. Neocæsar. Can. 3.

D*E his qui frequenter vxores ducunt, & de his quæ sæpius nubunt: tempus quidem his manifestum constitutum est; sed conuersatio, & fides eorum tempus abbreuiat.*

LXXXI.

Conc. Ancyr. Can. 15. aliàs 16.

D*E his qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur: quotquot ante vicesimum ætatis suæ annum tale crimen admiserint: quindecim annis in pœnitentia orationi tantùm incipiant communicare; & quinquennium alterum in communione orationis solius perdurantes, post vicesimum cum oblatione ad communionem suscipiantur. Discutiatur autem & vita eorum qualis fuerit tempore pœnitentiæ; & iuxta hanc humanitatem consequantur. Quòd si qui perseuerantiùs abusi sunt hoc crimine, prolixius tempus, id est viginti annorum pœnitentiam suscipiant. Qui verò exacta viginti annorum ætate, & vxores habentes, in hoc crimine inciderint: post viginti & quinque annos pœnitentiâ actâ, ad communionem orationum admittantur: in qua communione orationum, altero quinquennio perdurantes, ad plenam communionem cum oratione recipiantur. Quòd si aliqui, & vxores habentes, & excedentes quinquagesimum ætatis suæ annum, in hoc prolapsi sunt scelere, ad exitum vitæ tantùm communionem mereantur.*

cæ semper subiaceat; & communionem in exitu vitæ suæ recipiat. Si autem non [b] voluntariè, sed casu [c] aliquo homicidium [d] fecerit, prior Canon septem annis agere pœnitentiam iussit: secundus Canon quinque mandauit.

[b] voluntate. *Th.*
[c] aliquod *L.*
[d] fuerit factum. *L.*

LXXIX. *De muliere, quæ duos fratres coniugio, vel viro qui duas sorores habuerit.*

SI qua mulier duos fratres, aut si quis vir duas sorores habuerit, à communione [a] abstineantur vsque ad mortem: in morte autem [b] eis communio pro misericordia detur. Si verò superuixerint communione acceptâ, & de infirmitate conualuerint, agant plenam pœnitentiam tempore constituto.

[a] abstineant *MS. If. Th.*
[b] ab eis communione accepta si de infirmitate conualuerint, agant. *If.*

LXXX. *De his qui nuptias iterauerint.*

SI quis multis nuptiis fuerit copulatus, pœnitentiam agat. [a] Conuersatio autem, & fides pœnitentis, [b] compendiat tempus.

[a] Conuersio. *If.*
[b] compendit. *If. Th.*

LXXXI. *De his qui se animalibus commiscuerunt.*

SI quis [ante viginti annos in] cuiuslibet animalis [a] commixtione peccauerit, quindecim annis in humilitate subiaceat ad Ecclesiæ ianuam: & post hos, aliis quinque annis in orationis [b] communionem receptus, pœnitentiam agat, & sic gratiam suscipiat sacramenti. Interrogentur autem alij de eo, qualem vitam in pœnitentia egerit: & sic communionis misericordiam consequatur. Si quis autem post viginti annos, habens vxorem, huic peccato irruerit: viginti quinque [c] annis humilitati subiaceat; & quinque annis [d] orationibus tantùm communicans, postea recipiat sacramentum. Quòd si [&] hanc mensuram aliquis transgressus fuerit, sacramentum in exitu consequatur. Oportet [e] autem tales inter dæmoniosos [f] orare.

[a] commixtionem. *L.*
[b] communione. *MS. If. Th.* tantùm communione. *L.*
[c] annos humilitate. *L.*
[d] orationi. *MS.*
[e] enim. *L. If. Th.*
[f] ordinare. *L.*

Eiusdem Conc. Can. 16. aliàs 17.

Hos eosdem sanè, non solùm leprosos crimine huiuscemodi factos; sed & alios isto suo morbo replentes: placuit inter eos orare, qui tempestate iactantur, qui à nobis energumeni intelliguntur.

LXXXII. *De his qui vsque ad finem vitæ in peccatis perdurant, & in exitu communionem accipiunt.*

SI quis de corpore exiens, nouissimum, & necessarium communionis viaticum expetit, non ei denegetur. Quòd si in desperatione positus, post perceptam communionem, iterum sanus fuerit factus, tantùm [a] [in] orationе particeps sit. Nam [b] non accipiat sacramentum, donec constitutum pœnitentiæ impleat tempus. Qui ergo in exitu mortis sunt, & desiderant accipere sacramentum, cum consideratione, & probatione Episcopi accipere [c] debent.

[a] orationis particeps. L. orationi particeps MS. oratione particeps. Th.
[b] purè. Is.
[c] debeant. L.

LXXXII.
Conc. Nicæni I. Can. 13. aliàs 12.

DE his verò qui recedunt ex corpore: antiquæ legis regula obseruabitur etiam nunc; vt si fortè quis recedit ex corpore, necessario vitæ suæ non fraudetur viatico. Quòd si desperatus aliquis, recepta communione superuixerit: sit inter eos, qui solâ oratione communicant. De omnibus tamen his qui à corpore recedunt, in tradendo eis communionem, cura, & probatio sit Episcopi.

LXXXIII. *De his qui intrantes Ecclesiam, per nimiam luxuriam sacramento se abstinent.*

SI quis intrat [a] Ecclesiam Dei, & sacras scripturas [b] audit, & pro luxuria sua auertit se à communione sacramenti, & in obseruandis mysteriis declinat constitutam regulam disciplinæ: illum talem proiiciendum de Ecclesia Catholica esse decernimus; donec pœnitentiam agat, & ostendat fructum pœnitentiæ suæ, [c] & possit communionem, perceptâ indulgentiâ, promereri.

[a] in Ecclesiam. Is. Th.
[b] non audit. L.
[c] vt possit communione percepta, indulgentiam promereri. MS. Is. Th. vt possit communionem percepta indulgentia, prom. L.

LXXXIII.
Conc. Antioch. Can. 2.

OMNES qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & sacras scripturas audiunt; non autem cum populo in oratione communicant, auersantur autem sanctam assumptionem Dominici sacramenti, secundùm propriam disciplinam: hos ab Ecclesia abiici oportet, donec confitentes, fructum pœnitentiæ demonstrent & deprecati fuerint, vt datâ veniâ suscipi mereantur, &c.

LXXXIV. *De excommunicatis.*

NON liceat communicare excommunicatis: neque in domos eorum [a] introeuntes orare cum eis: neque liceat cum eis [b] in aliqua Ecclesia segregari. Si [quis] autem Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, aut quilibet Ecclesiasticus excommunicato communicauerit, quasi perturbans omnem disciplinam Ecclesiasticam, excommunicetur.

[a] introire, neque orare. L.
[b] vt in alia Ecclesia segregentur. Si autem aliquis L. in alia Ecclesia segregari. Is. Th.

LXXXIV.
Eiusd. Conc. Antioc. Can. 10. in f.

NON autem licet communicare excommunicatis, neque cum his per domos ingredi, & cum eis orare, qui Ecclesiæ participant in oratione: nec in alteram Ecclesiam recipi qui in alia excommunicantur. Quòd si quis deprehensus fuerit Episcoporum, vel presbyterorum, vel diaconorum, vel etiam qui in Canone detinentur, excommunicatis communicare: & hunc oportet communione priuari, tanquam Ecclesiæ regulas confundentem.

Finis Capitulorum S. Martini Bracarensis Episcopi ex Orientalium Synodis collectorum.

CRISCONII

CRISCONII EPISCOPI AFRICANI LIBER CANONVM,

IN QVO INTEGROS IPSOS CONCILIORVM Canones & Pontificum decreta eo ordine quo in breuiario allegantur, descripsit.

INCIPIT LIBER CANONVM.

Hæc non esse Cresconij multa persuadent, qualicèt in MS. Codice valde deprauata legantur, hic tamen vtcunque restituta ponimus.

QVI Episcopus ordinandus est, antè examinetur, si natura prudens est, si docibilis, si moribus temperatus, si vita castus, si sobrius, si semper suis negotiis vacans, si hominibus affabilis, si literatus, si in lege Domini instructus, si in scripturarum sensibus cautus, si in dogmatibus Ecclesiasticis exercitatus, & ante omnia si fidei documenta verbis simplicibus adserat. Item Patrem & Filium, & Spiritum sanctum vnum Deum esse confirmans, totámque in Deitate Trinitatem coessentialem & consubstantialem & omnipotentem prædicans; si singulam vnamquamque in Trinitate personam plenum Deum, & totas tres personas vnum Deum: si Incarnationem diuinam non in Patre, neque in Spiritu sancto factam, sed in Filio tantùm, vt qui erat in diuinitate Dei patris filius, ipse fieret in homine hominis matris filius, Deus verus ex patre, & homo verus ex matre, carnem ex matris visceribus habens, & animam humanam rationabilem: simul in eo ambæ naturæ: item homo, & Deus, vnus filius, vnus Christus, vnus dominus creator omnium quæ sunt, & auctor, & dominus, & rector cum Patre & Spiritu sancto: qui passus sit veram carnis passionem, mortuus vera corporis morte. Item carnis suæ resurrectionem, & veram animæ resumptionem, in qua veniet iudicare viuos, & mortuos. Quærendum etiam ab eo, si noui & veteris testamentorum, item legis & Prophetarum, & Apostolorum vnum eundémque credat auctorem & Deum: si diabolus non per conditionem, sed per arbitrium factus sit malus. Quærendum etiam ab eo, si credat huius quam gestamus, & non alterius carnis resurrectionem, si credat iudicium futurum, & recepturos singulos pro his quæ in hac carne gesserunt vel pœnam vel gloriam. Si nuptias non improbat, si secunda matrimonia non damnat, si carnis perceptionem non culpat: si pœnitentibus reconciliatis communicet, si in baptismo omnia peccata idem tam illud originale, quàm illa quæ voluntariè admissa sunt dimittantur; si extra Ecclesiam Catholicam nullus saluetur. Cùm, his omnibus examinatus, inuentus fuerit plenè instructus, tunc consessu clericorum & laicorum, & conuentu totius prouinciæ Episcoporum, maximéque Metropolitani vel authoritate vel præsentiâ, ordinetur Episcopus; suscepto in nomine Christi Episcopatu, non suæ delectationi, nec suis motibus, sed Patrum diffinitionibus adquiescat.

I. *De ordinatione Episcopi.*

IN *Canonibus Apostolorum titulo primo.* Episcopus à duobus aut tribus Episcopis ordinetur.

Concil. Niceno titul. 4. De his qui ad Episcopatum in prouinciis prouehuntur. Episcopum conuenit maximè quidem ab omnibus qui sunt in prouincia Episcopis ordinari: si autem hoc difficile fuerit, aut propter instantem necessitatem, aut propter itineris longitudinem, à tribus tamen omnimodis in idipsum conuenientibus, & absentibus quoque pari modo decernentibus & per scripturam consentientibus, tunc ordinatio celebretur. Firmitas autem eorum quæ geruntur per vnamquamque prouinciam, metropolitano tribuatur Episcopo.

Concil. Antiocheno tit. 19. De Episcopalibus in prouinciis ordinationibus. Episcopus præter synodum, & præsentiam Metropolitani nullatenus ordinetur. Hoc autem modis omnibus corampositο, melius quidem est vt omnes simul adsint eiusdem prouinciæ sacerdotes, quos metropolitanus Episcopus aduocare debebit: & si quidem omnes occurrerint, optimè: quòd si hoc difficile fuerit, saltem plures adesse omnimodo conuenit, aut certè scriptis eiusdem sententiæ comprobari, & ita sub plurimorum vel præsentia, vel decreto, ordinatio celebretur. Quòd si secus contra definita factum fuerit, nullas ordinatio vires habeat: si verò iuxta definitam regulam fiat, & nonnulli pro contentione propria contradicant, obtineat sententia plurimorum.

Concil. Laodic. tit. 12. De Episcopalibus ordinationibus. Vt Episcopi iudicio Metropolitanorum, & eorum Episcoporum qui circumcircà sunt prouehantur ad Ecclesiasticam potestatem: hi videlicet qui plurimo tempore probantur tam verbo fidei quàm rectæ conuersationis exemplo.

Concil. Carthag. tit. 13. Aurelius Episcopus dixit: Quid ad hæc dicit sanctitas vestra? Ab vniuersis Episcopis dictum est; à nobis veterum statuta debere seruari. Sicuti & inconsulto Primate cuiuslibet prouinciæ tam facilè non præsumant multi congregati Episcopi Episcopum ordinare: nisi si necessitas fuerit, tres Episcopi in quocunque loco sint eius præcepto ordinare debebunt Episcopum: & si quis contra suam professionem vel subscriptionem venerit in aliquo, ipse se honore priuabit.

Item [a] *Concil. Carthag. tit. 16.* Honoratus & Vrbanus Episcopi dixerunt: Et illud nobis mandatum est, vt quia proximè fratres nostri Numidiæ duo Episcopi ordinare præsumpserunt Pontificem, non nisi à duodecim censeatis celebrari Episcoporum ordinationes.

[a] *Est Concily Africani in antiquo Codice Can. Eccl. Rom. & habetur suprà Can. 49. Dionysij Exig.*

Aurelius Episcopus dixit: Forma antiqua seruabitur, vt non minùs quàm tres sufficiant, qui fuerint destinati ad Episcopum ordinandum. Propterea, quia in Tripoli fortè, & in Arzuge interiacere videntur barbaræ gentes: nam in Tripoli, vt asseritur, Episcopi sunt quinque tantummodo, & possunt fortè de ipso numero vel duo necessitate aliqua occupari: difficile est enim, vt de quolibet numero omnes possint occurrere. nunquid debet hoc ipsum impedimento esse Ecclesiasticæ vtilitati? nam & in hac Ecclesia ad quam dignata est vestra sanctitas conuenire, crebrò ac pæne per diem Dominicam ordinandos habemus: nunquidnam frequenter potero duodecim, vel decem, vel non multominus aduocare Episcopos; sed facile est mihi duos adiungere meæ paruitati vicinos: quapropter cernit me caritas vestra hoc ipsum obseruari non posse.

Item de hoc ipso quòd Episcopi debeant adiici, si de ordinatione eius fuerit contradictum.

CONCIL. *eodem, titulo* 17. Sed & illud est statuendum, vt quando ad eligendum Episcopum conuenerimus, si qua contradictio fuerit oborta, quia talia tractata sunt apud nos, non præsumant ad purgandum eum qui ordinandus est, tres iam: sed postuletur ad numerum supradictorum si haberi possunt, vnus, vel duo, & in eadem plebe cui ordinandus est, discutiantur primò personæ contradicentium; postremò etiam illa quæ obiiciuntur, pertractentur; & eùm purgatus fuerit, in conspectu publico ita demum ordinetur. Si hoc cum vestræ sanctitatis animo concordat, roboretur vestræ dignationis responsione. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Satis placet.

II. *De ordinatione presbyteri, diaconi, & cæterorum.*

IN *Canonibus Apost. titul.* 2. Presbyter ab vno Episcopo ordinetur, & diaconus, & cæteri clerici.

Ex decretis Papæ Syricij tit. 8. Didicimus etiam, licenter ac liberè inexploratæ vitæ homines, quibus etiam fuerint numerosa coniugia, ad præfatas dignitates prouo cuicumque libuerit aspirare, quod non tantùm illis qui ad hæc immoderata ambitione perueniunt, quantum Metropolitanis specialiter Pontificibus imputamus, qui dum inhibitis ausibus conniuent, Dei nostri, quantum in se est, præcepta contemnunt, & vt taceamus quod altius suspicamur, vbi illud est quod Deus noster data per Moysen lege constituit dicens: Sacerdotes mei semel nubant. & alio loco: Sacerdotes vxorem virginem accipiant, non viduam, non repudiatam, non meretricem. quod secutus Apostolus ex persecutore prædicator, vnius vxoris virum, tam sacerdotem, quàm diaconum fieri debere mandauit. Quæ omnia ita à vestratum regionum despiciuntur Episcopis, quasi in contrarium magis fuerint constituta. Et quia non est nobis de huiusmodi vsurpationibus negligendum, ne nos indignantis Domini vox iusta corripiat, qui dicit: videbas furem, & concurrebas cum eo, & ponebas cum adulteris portionem tuam: quid ab vniuersis Ecclesiis post hæc sequendum sit, quid vitandum generali pronuntiatione decernimus.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 32. Ita sanè vt in eos tempora à maioribus constituta seruentur, nec citò quilibet lector, citò acolytus, citò diaconus, citò sacerdos fiat; quia in minoribus officiis, si diu perdurauerint & vita eorum pariter & obsequia comprobantur, vt ad sacerdotium postea emensis stipendiorum meritis veniant, nec præripiant quod vita probata meretur accipere. Quoniam ergo certa definitione monstratum est, qui debeant admitti, qui verò reprobari: ex his omnibus quos vidit dignario tua non posse reprobari, eligere debebis, quos clericos facias. Si enim nullam gratiam hominibus aut beneficium præstare velimus, tales inuenire possumus, de quorum adsumptione, nec incurrere, nec erubescere valeamus.

Item de eorum conuersatione qui ab infantia Deo se vouerunt.

EX *decretis Papæ Syricij, titulo nono.* Quicumque itaque se Ecclesiæ vouet obsequiis, à sua infantia ante pubertatis annos baptizari, & lectorum debet ministerio sociari: qui ab accessu adulescentiæ vsque ad tricesimum ætatis annum, si probabiliter vixerit, vnâ tantùm & eâ quam virginem communi per sacerdotem benedictione perceperit, vxore contentus; acolytus, & subdiaconus esse debebit: póstque ad diaconij gradum, si se ipse primitus continentiâ præeunte dignum probauerit accedat: vbi si intra quinque annos laudabiliter administrauerit, congruè presbyterium consequatur: exinde post decennium Episcopalem cathedram poterit adipisci; si tamen per hæc tempora integritas vitæ ac fides eius fuerit approbata.

Item ex decretis Papæ Zosimi, titul. 3. Hæc autem singulis gradibus obseruanda sunt tempora.

Si ab infantia Ecclesiasticis ministeriis nomen dederit, & inter lectores vsque ad vicesimum ætatis annum continuatâ obseruatione perduret; si maior iam & grandæuus accesserit: qui tamen post baptismum statim se diuinæ militiæ desiderat mancipari, siue inter lectores, siue inter exorcistas quinquennium teneatur; exinde acolytus vel subdiaconus quatuor annos, & sic ad benedictionem diaconatus si meretur, accedat; in quo ordine quinque annis si inculpatè se gesserit hærere debebit: exinde suffragantibus stipendiis, per tot gradus datis propriæ fidei documentis presbyterij sacerdorium poterit promereri.

De quo loco si eum exactior ad bonos mores vita perduxerit, summum Pontificatum sperare debebit, hac tamen lege seruatâ, vt neque digamus, neque * patiens ad hos gradus possit admitti; sanè vt etiam defensores Ecclesiæ qui ex laïcis fiunt supradictâ obseruatione teneantur; si meruerint esse in ordine clericatus.

* pœnitens *Dionys. Exig. & Cod. Eccl. Rom.*

Item de grandæuis.

EX *decretis Papæ Syricij, titulo decimo.* Qui verò iam ætate grandæuus melioris propositi conuersatione

[b] prouocatus. Dionys. Exig. & Cod. Eccl. Rom.

[b] probatus ex laïco ad sacram militiam peruenire festinat, desiderij sui fructum non aliter obtinebit, nisi eo quo baptizatur tempore, statim lectorum, aut exorcistarum numero societur: si tamen eum vnam habuisse vel habere, & hanc virginem accepisse constet vxorem. Qui dum initiatus fuerit, expleto biennio, per quinquennium aliud, acolytus & subdiaconus fiat, & sic ad diaconatum, si per hæc tempora dignus iudicatus fuerit prouehatur. Exinde iam accessu temporum presbyterium vel Episcopatum, si eum clerici, ac plebis euocarit electio, non immeritò sortietur.

Ex decret. Papæ Cælestini titul. 16. Ordinatos verò quosdam, fratres charissimi, Episcopos, qui nullis Ecclesiasticis ordinibus ad tantæ dignitatis fastigium fuerint instituti, contra Patrum decreta, huius vsurpatione, qui se hoc recognoscit fecisse didicimus, cùm ad Episcopatum his gradibus quibus frequentissimè cautum est, debeat perueniri, vt minoribus initiati officiis ad maiora firmentur; debet enim antè esse discipulus quisquis doctor esse desiderat, vt possit docere quod didicit. Omnis vitæ institutio hac ad id quò tendit se ratione confirmat. qui minimè litteris operam dederit, præceptor esse non potest litterarum. Qui non per singula stipendia creuerit, ad emeritum stipendij ordinem non potest peruenire: solum sacerdotium, inter ista rogo, vilius est quòd faciliùs tribuitur, cùm difficiliùs impleatur?

III. *De monachorum promotione.*

Ex *decretis Papæ Syricij titul.* 13. Monachos quoque, quos tamen morum grauitas, & vitæ ac fidei institutio sancta commendat, clericorum officiis adgregari, & optamus & volumus: ita vt qui intra tricesimum annum ætatis sunt in minoribus per gradus singulos crescente tempore promoueantur ordinibus, & sic ad diaconatus vel presbyterij insignia maturæ ætatis consecratione perueniant, nec [a] saltu ad Episcopatus culmen ascendant, nisi in his eadem quæ singulis dignitaribus superiùs præfiximus tempora fuerint custodita.

[a] statim, addit Dionys. Exig.

Ex decretis Papæ Innocentij titul. 17. De monachis qui diu morantes in monasteriis, postea ad clericatus ordinem peruenerunt, non debere eos à priori proposito deuiare. Aut enim sicut in monasterio fuit, & quod diu seruauit in meliori gradu positus amittere non debet, aut si corruptus, postea baptizatus, & in monasterio sedens, & ad clericatus ordinem accedere voluerit, vxorem omnino habere non poterit: quia nec benedici cum sponsa potest iam antè corruptus. Quæ forma seruatur in clericis; maximè cùm vetus regula hoc habet vt quisquis corruptus baptizatus clericus esse voluisset, sponderet se omnino vxorem non ducere.

Ex decretis Papæ Zosimi titul. 1. Zosimus Episcopus vrbis Romæ, Hesychio Episcopo Salonitano. Exegit dilectio tua præceptum Apostolicæ Sedis, in quo Patrum decreta consentiunt. & significas nonnullos ex monachorum cœtu, quorum solitudo quâuis frequentiâ maior est; sed & laïcos ad sacerdotium festinare. Hoc autem specialiter & sub prædecessoribus nostris & nuper à nobis interdictum constat litteris ad Gallias, Hispaniásque transmissis, in quibus regionibus familiaris est ista præsumptio, quamuis nec Africa super hac admonitione nostra habeatur aliena, ne quis penitus contra Patrum præcepta qui Ecclesiasticis disciplinis imbutus per ordinem non fuisset, & temporis adprobatione diuinis stipendiis erudirus, nequaquam ad summum Ecclesiæ sacerdotium aspirare præsumeret; & non solùm in eo ambitio inefficax haberetur; verùm etiam in ordinatores eius, vt carerent eo ordine, quem sine ordine contra præcepta Patrum crediderant præsumendum. *& post paululum*; Si enim officia sæcularia principalem locum non vestibulum actionis ingressis, sed per plurimos gradus examinatis, temporibus deferunt: quis ille tam arrogans, tam [b] imprudens inuenitur, vt in cælesti militia quæ penitus ponderanda est, & sicut aurum repetitis ignibus explorandum statim dux esse desideret, cùm tiro antè non fuerit, & priùs velit docere quàm discere? Assuescat in Domini castris in lectorum primitus gradu diuini rudimenta seruitij, nec illi [c] villescit exorcistam, acolytum, subdiaconum, diaconum per ordinem fieri; nec hoc saltu, sed statutis maiorum ordinatione temporibus. Iam verò ad presbyterij fastigium talis accedat, vt & nomen

[b] impudens Dionys. Exig. & Cod. Can. Eccl. Rom.

[c] vile sit, Dionys. Exig. & Cod. Eccl. Rom.

ætas impleat, & meritum probitatis stipendia anteacta testentur. Iure inde summi Pontificis locum sperare debebit.

Ex decretis Papæ Gelasij titul. 2. & 3. & 16. Priscis igitur pro sui reuerentia manentibus constitutis, quæ vbi nulla vel rerum, vel temporum perurget angustia, regulariter conuenit custodire eatenus Ecclesiis, quæ vel cunctis sunt priuatæ ministris, vel sufficientibus vsque adeò dispoliatæ seruitiis, vt plebibus ad se pertinentibus diuina munera supplere non valeant, tam instituendi quàm promouendi clericalis [a] obsequij sic spatia dispensanda concedimus. Et si quis etiam de religioso proposito, & disciplinis monasterialibus eruditus ad clericale munus accedat; inprimis eius vita præteritis acta temporibus inquiratur.

[a] officij, Dionys. Exig.

1. Si nullo graui facinore probatur infectus.

2. Si secundam non habuit fortassis vxorem.

3. Nec à marito relictam sortitus ostenditur.

4. Si pœnitentiam publicam fortassis non gessit.

5. Nec vlla parte corporis vitiatus appareat.

6. Si seruili aut originariæ non est conditioni obnoxius.

7. Si curiæ iam probatur nexibus absolutus.

8. Si adsecutus est litteras, sine quibus vix fortassis [b] ostiarium possit implere. Vt si his omnibus quæ sunt prædicta fulcitur, continuò lector, vel notarius, aut certè defensor effectus, aut post tres menses existat acolytus Maximè si huic ætas etiam suffragatur, sexto mense subdiaconi nomen accipiat, ac si modestæ conuersationis honestæque voluntatis existit nono mense diaconus, completo anno sit presbyter, cui tamen quod annorum fuerant interstitia collatura, sancti propositi sponte suscepta doceatur præstitisse deuotio.

[b] ostiarij possit im plere ministerium. Dionys. Exig. & Cod. Eccl. Rom.

Ex decretis eiusdem titul. 3. Si verò de laïcis quispiam Ecclesiasticis est adgregandus officiis, tanto solicitiùs in singulis quæ superiùs comprehensa sunt, huiusmodi decet examinare personam: [c] quando inter mundanam religiosamque vitam constat esse discriminis, quia vtique conuenientia Ecclesiæ ministeria reparanda sunt, non inconuenientibus meritis [d] generanda; tantóque magis quod sacris aptum possit esse seruitiis, in eorum quærendum est institutis; quantum de tempore quo fuerant hæc adsequenda decerpitur, vt morum habere doceatur hoc probitas, quod prolixior consuetudo non contulit: ne per occasionem supplendæ penuriæ clericalis, vitia potiùs diuinis cultibus intulisse iudicemur, non legitimę familiæ consutemur procurasse compendia: quorum promotionibus super anni metas, sex menses nihilominus subrogamus. Quoniam sicut dictum est, distare conuenit inter personam diuino cultui deditam, & de laïcorum conuersatione venientem. Quæ tamen earenus indulgenda credidimus, vt illis ecclesiis quibus infestatione bellorum vel nulla penitus, vel exigua remanserunt ministeria, teneuentur. Quatenus his Deo propitio restitutis in ecclesiasticis gradibus subrogandis, canonum paternorum vetus forma seruetur, nec contra eos vlla ratione præualeat, quod pro accedentis defectus remedio prouidetur; non aduersus scita maiorum noua lege proponitur cæteris Ecclesiis ab hac occasione cessantibus, quas non simili clade vastatas pristinam faciendis ordinationibus conuenit tenere sententiam, quò magis hac opportunitate [e] commoti obseruantiam venerandorum Canonum propensiùs delegamus, singulorum graduum conscientias admonentes, ne in inlicitos prorumpere moliantur excessus. Nec fas esse confidat quisquam Pontificum bigamos aut coniugia sortientes ab aliis derelicta, siue quoslibet post pœnitentiam, vel sine litteris, vel corpore vitiatos, vel conditionarios, aut curiæ publicarúmque rerum nexibus implicatos, aut passim nulla temporis congruentis examinatione discussos diuinis seruituros applicare mysteriis: neque pro suo libito iura studeant aliena peruadere, absque Sedis Apostolicæ iusta dispositione mandante.

[c] quantum Dionys. Exig. & Cod Eccl. Rom.

[d] ingerendi Dionys. Exig. & Cod. Eccl. Rom.

[e] commoniti. Dionys. Exig. & Cod. Eccl. Rom.

Item de hoc, titul. 16. Inlitteratos quoque, & nonnulla parte corporis imminutos, sine vllo respectu ad Ecclesiasticum didicimus venire seruitium, quod simul antiqua traditio, & Apostolicæ Sedis vetus forma non recepit: quia nec litteris carens sacris esse potest aptus officiis, & vitiosum nihil Deo prorsus of-

ferri legalia præcepta sanxerunt. Itaque de cætero modis omnibus hæc vitentur, nec quisquam talis suscipiatur in clerum: si qui verò, vel temeritate propria, vel incuria præsidentium tales antè suscepti sunt, [f] in constitutis locis easenns perseuerent, vt nihil vnquam promotionis arripiant, satisque habeant hoc ipsum sibi pro nimia miseratione permissum.

[f] excusi libri habent: In his quibus constituti sunt locis.

IV. *Vt neophyti non ordinentur.*

CONCIL. *Niceno tit.* 2. Quoniam plura aut per necessitatem, aut aliàs cogentibus hominibus aduersus ecclesiasticam facta sunt regulam, vt homines ex gentili vita nuper accedentes ad fidem, & instructos breui tempore, mox ad lauacrum spiritale producerent, simúlque vt baptizati sunt ad Episcopatum, vel presbyterium promouerent, optimè placuit, nihil tale de reliquo fieri. nam & tempore opus est ei, qui catechizatur, & post baptisma probatione quamplurima; manifesta est enim Apostolica scriptura, quæ dicit: Non neophytum ne in superbia elatus in iudicium incidat, & laqueum diaboli. Si verò processu temporis, aliquod delictum animæ circa personam reperiatur huiusmodi, & à duobus, vel tribus testibus arguatur; à clero talis abstineat. Si quis autem præter hæc fecerit, quasi contra magnum Concilium se efferens, ipse de clericatus honore periclitabitur.

Concil. Laodicensi titul. 3. De his qui nuper sunt illuminati baptismate, quòd eos in sacerdotali non conueniat ordine promoueri.

Concil. Sardicensi titul. 13. Osius Episcopus dixit: Et hoc necessarium arbitror, vt diligentissimè tractetis: si fortè aut diues, aut scholasticus de foro, aut ex administratione Episcopus fuerit postulatus; vt non priùs ordinetur, nisi & lectoris munere & officio diaconi, aut presbyteri fuerit perfunctus.

Vt per singulos gradus si dignus fuerit ascendat ad culmen Episcopatus: potest enim per has promotiones quæ habebunt vtique prolixum tempus, probari qua fide sit, qua modestia, qua grauitate, & verecundia, & si dignus fuerit probatus, diuino sacerdotio illustretur; quia conueniens non est, nec ratio, nec disciplina patitur, vt temerè, & leuiter ordinetur aut Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, qui neophytus est, maximè cùm & magister gentium Apostolus ne hoc fieret denuntiasse, & prohibuisse videatur; sed hi quorum per longum tempus examinata sit vita, & merita fuerint comprobata.

Ex decret. Papæ Leonis tit. 33. In ciuitatibus, quarum rectores obierint, de substituendis Episcopis hæc forma seruetur, vt is qui ordinandus est, etiamsi bonæ vitæ testimonio fulciatur, non laicus, non neophytus, nec secundæ coniugis sit maritus, aut qui vnam quidem habeat vel habuerit, sed quam sibi viduam copularit. Sacerdotum enim tam excellens est electio, vt hæc, quæ in aliis membris Ecclesiæ non vocantur ad culpam, in illis tamen habentur inlicita.

V. *Vt nihil aliud in sacrificium præter id quod Dominus statuit offeratur.*

IN *canonibus Apostolorum, titul.* 3. Si quis Episcopus, aut presbyter præter ordinationem Domini alia quædam in sacrificio offerat super altare, id est aut mel, aut lac, aut pro vino siceram, aut confecta quædam, aut volatilia, aut animalia aliqua, aut legumina, contra constitutionem Domini faciens, congruo tempore deponatur.

Concil. Carthaginensi, titul. 4. Vt in sacramentis corporis, & sanguinis Domini nihil ampliùs offeratur, quàm ipse Dominus tradidit, hoc est panem & vinum, aquâ mixtum: primitiæ verò seu mel, & lac, quod vno die solemnissimo in infantum mysterio solet offerri; quamuis in altari offerantur, suam tamen habeant propriam benedictionem, vt à sacramento Dominici corporis, & sanguinis distinguantur. nec ampliùs in primitiis offeratur quàm de vuis, & frumentis.

VI. *Quæ species ad altare non ad sacrificium, sed ad benedictionem simplicem debeant [a] offerri.*

[a] excusi, exhibent.

IN *canonibus Apostolorum titul.* 4. Offerri non liceat aliquid ad altare præter nouas spicas, & vuas, & oleum ad luminaria & thymiama, id est incensum, tempore quo sancta celebratur oblatio.

VII. *Vt ea quæ in ecclesiis offerri non possunt, ad domos sacerdotum à fidelibus deferantur.*

VBI *suprà tit.* 5. Reliqua poma omnia, primitiæ, ad domum Episcopo, & presbyteris dirigantur, nec offerantur in altari. Certum est autem quòd Episcopus, & presbyteri diuidant & diaconis, & reliquis clericis.

VIII. *Vt Episcopus aut presbyter vxorem suam quam debet castè regere, non relinquat.*

IN *canonibus Apostolorum titul.* 6. Episcopus aut presbyter vxorem propriam nequaquam sub obtentu religionis abiiciat. Si verò reiecerit, excommunicetur; sed si perseuerauerit, deiiciatur.

IX. *Vt sacerdotes, & ministri altaris sæcularibus curis abstineant.*

VBI *suprà titul.* 7. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus nequaquam sæculares curas adsumant; sin aliter, deiiciantur.

X. *Quo tempore Pascha celebretur.*

VBI *suprà tit.* 8. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus sanctum Paschæ diem ante vernale æquinoctium cum Iudæis celebrauerit, abiiciatur.

Concilio Antiocheno titul. 1. Omnes qui ausi fuerint dissoluere definitionem sancti & magni Concilij, quod apud Niceam congregatum est sub præsentia piissimi, & venerandi Principis Constantini de salutifera solemnitate sacratissimæ Paschæ, excommunicandos, & de Ecclesia pellendos esse censemus: si tamē contentiosiùs aduersus ea quæ benè sunt decreta præstiterint & hæc quidem de laïcis dicta sint. Si quis autem eorum qui præesse noscuntur Ecclesiæ, aut Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, post hanc definitionem tentauerit ad subuersionem populorum, ecclesiarúmque perturbationem, seorsum colligere, & cum Iudæis Pascha celebrare: sancta synodus hunc alienum iam hinc ab Ecclesia iudicauit; quòd non solùm sibi, sed & plurimis causa corruptionis, & perturbationis extiterit: nec solùm tales à ministerio remouet; sed etiam illos qui post damnationem huiusmodi communicare tentauerint: damnatos autem omni quoque extrinsecus honore priuari, quem sancta regula, & sacerdotium Dei promeruit.

XI. *Quòd ministri altaris, oblatione celebrata debeant communicare.*

IN *canonibus Apostolorum titulo* 9. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus, vel quilibet ex sacerdotali catalogo factâ oblatione non communicauerit; aut causam dicat, vt si rationabilis fuerit, veniam consequatur; aut si non dixerit, communione priuetur, tanquam qui populo causa læsionis extiterit, dans suspicionem de eo qui sacrificauerit quod rectè non obtulit.

XII. *Quòd fideles laïci ingredientes ecclesiam communicare debeant.*

VBI *suprà titulo* 10. Omnes fideles qui ingrediuntur ecclesiam, & scripturas audiunt, non autem perseuerant in oratione, nec sanctam communionem percipiunt, vel vt inquietudines ecclesiæ commouentes, conuenit communione priuari.

Concil. Antiocheno tit. 2. Omnes qui ingrediuntur ecclesiam Dei, & scripturas sacras audiunt, nec communicant in oratione cum populo, sed pro quadam intemperie se à perceptione sanctæ communionis auertunt, ij de Ecclesia remoueantur quamdiu per confessionem pœnitentiæ fructus ostendant, & precibus indulgentiam consequantur; cum excommunicatis autem non licere communicare; nec cum his qui per domos conueniunt, deuitantes orationes Ecclesiæ, simul orandum est; ab alia quoque ecclesia non suscipiendum qui in alia minimè congregatur: si quis autem de Episcopis, aut presbyteris, aut diaconis, seu quilibet ex clero deprehensus fuerit cum excommunicatis orare, etiam iste priuetur communione, tanquam qui regulam confundat Ecclesiæ.

XIII. *Quòd cum excommunicatis non sit orandum.*

IN *Canonibus Apost. titul.* 11. Si quis cum excommunicato saltem in domo simul orauerit, iste communione priuetur.

Concil. Niceno titul. 5 De his qui communione priuantur, seu ex clero, seu ex laïcorum ordine ab Episcopis per vnamquamque prouinciam, sententia regularis obtineat, vt hi qui abiiciuntur, ab aliis non recipiantur: requiratur autem ne pusillanimitate aut contentione, vel alio quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione seclusus.

Concil. Antioch. titul. 6. Si quis à proprio Episcopo communione priuatus est, non antè suscipiatur ab aliis quàm suo reconcilietur Episcopo, aut certè ad synodum quæ congregatur occurrens, pro se satisfaciat, & persuadens Concilio sententiam suscipiat alteram: hæc autem definitio maneat circa laïcos, & presbyteros, & diaconos, omnésque qui sub regula esse monstrantur.

XIV. *Quòd cum damnatis clericis non sit orandum.*

IN *Canonibus Apostolorum titulo* 12. Si quis cum damnato clerico veluti cum clerico simul orauerit, iste damnatur.

Concil. Antiochensi, tit. 4. Si quis Episcopus damnatus à synodo, vel presbyter aut diaconus à suo Episcopo, ausi fuerint aliquid de ministerio sacro contingere, siue Episcopus iuxta præcedentem consuetudinem, siue presbyter, aut diaconus, nullo modo liceat ei, nec in alia synodo restitutionis spem, aut locum habere satisfactionis: sed & communicantes ei omnes, abiici de Ecclesia, & maximè si posteaquam didicerint aduersus memoratos prolatam fuisse sententiam, eisdem communicare tentauerint.

Concil. Carthag. titul. 9. Augustinus Episcopus legatus prouinciæ Numidiæ dixit: Hoc statuere dignemini, vt si qui fortè merito facinorum suorum ab Ecclesia pulsi sunt, & siue ab aliquo Episcopo vel presbytero fuerint in communionem suscepti, etiam ipse pari cum eis crimine teneatur obnoxius, refugiente sui Episcopi regulare iudicium. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placet.

XV. *Vt nullus fidelium præter commendatitias suscipiatur epistolas.*

IN *Canonibus Apostolorum titulo* 13. Si quis clericus aut laïcus à communione suspensus, seu communicans ad alteram properet ciuitatem, & suscipiatur præter commendatitias epistolas; & qui suscipiunt, & qui susceptus est communione priuentur. Excommunicato verò proteletur ipsa correptio; tanquam qui mentitus Ecclesiam Dei seduxerit.

Concil. Antioch. titul. 7. & 8. Nullus peregrinorum sine pacificis, id est commendatitiis suscipiatur epistolis; presbyteri qui sunt in agris, canonicas epistolas dare non possunt, ad solos tantùm vicinos Episcopos literas destinabunt: chorepiscopi autem qui sunt irreprehensibiles dare possunt pacificas, id est generales epistolas.

XVI. *Vt ab Episcopis aliena parochia non peruadatur.*

IN *Canonibus Apostolorum titulo* 14. Episcopo non licere alienam parochiam, propriâ relictâ, peruadere, licèt cogatur à plurimis, nisi fortè quis cum rationabili causa compellar, tanquam qui possit ibidem constitutis plus lucri conferre, & in causa religionis aliquid profectò prospicere: & hoc non à semetipso pertentet; sed multorum Episcoporum iudicio, & maxima supplicatione perficiat.

Concil. Antiocheno, tit. 21. Episcopus ab alia parochia nequaquam migret ad aliam, nec sponte sua prorsus insiliens, nec vi coactus à populis, nec ab Episcopis necessitate compulsus; maneat autem in ecclesia quam primitus à Domino sortitus est: nec inde transmigret secundùm pristinum de hac re terminum constitutum.

Concil. Calchedonensi, tit. 5. De his qui transmigrant de ciuitate in ciuitatem Episcopis aut clericis placuit, vt canones qui de hac re à sanctis Patribus statuti sunt, habeant propriam firmitatem.

XVII.

XVII. *Vt clerici proprias ecclesias non relinquant.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 15. Si quis presbyter, aut diaconus, aut quilibet de numero clericorum relinquens propriam parochiam, pergat ad alienam, & omnino demigrans præter Episcopi sui conscientiam in aliena parochia commoretur; hunc vlteriùs ministrare non patimur: præcipuè si vocatus ab Episcopo redire contempserit in sua inquietudine perseuerans: verumtamen tamquam laicus, vbique communicet.

Concil. Nicæno titul. 15. Propter multam perturbationem, & seditiones quæ fiunt, placuit consuetudinem penitus amputari, quæ præter regulam in quibusdam partibus videtur admissa. Ita vt de ciuitate ad ciuitatem, non Episcopus, non presbyter, non diaconus transferatur; si quis autem post definitionem sancti & magni Concilij tale aliquid agere tentauerit, & se huiuscemodi negotio manciparit; hoc factum prorsus irritum dicatur, & restituatur ecclesiæ cui fuit Episcopus, aut presbyter, aut diaconus ordinatus.

Concilio Niceno, titulo 16. Quicumque temerè ac periculosè, neque timorem Dei præ oculis habentes, nec agnoscentes ecclesiasticam regulam, discedunt ab ecclesia, Episcopi, presbyteri, aut diaconi, vel quicumque sub regula prorsus existunt; ij nequaquam debent in aliam ecclesiam recipi, sed omnem necessitatem conuenit illis imponi, vt ad suas ecclesias reuertantur; quod si non fecerunt, oportet eos communione priuari. Si quis autem ad alium pertinentem audacter inuadere, & in sua ecclesia ordinare tentauerit non consentiente Episcopo, à quo discessit is qui regulæ mancipatur: ordinatio huiuscemodi irrita comprobatur.

Conc. Calchedon. tit. 20. Clericos in Ecclesia ministrantes, sicut iā constituimus, in alterius ciuitatis ecclesia statutos fieri non oportet, sed contentos esse in quibus ab initio ministrare meruerunt, exceptis illis qui proprias amittentes prouincias, ex necessitate ad aliam ecclesiam transierunt. Si quis autem Episcopus post hanc definitionem susceperit clericum ad alium Episcopum pertinentem, placuit & susceptum, & suscipientem communione priuari: donec is qui migrauerat clericus, ad propriam fuerit regressus ecclesiam.

Concil. Antiocheno titul. 3. Si quis presbyter, aut diaconus, & omnino quilibet ex clericis parochiam propriam deserens ad aliam properauerit, dein omnino demigrans in alia parochia per multa tempora nititur immorari vlteriùs, ibidem non ministret, maximè si vocanti suo Episcopo, & regrediad propriam parochiam commonenti obedire contempserit: quòd si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus remoueatur, ita vt nequaquam locum restitutionis inueniat. Si verò pro hac causa damnatum, alter Episcopus suscipiat; hic etiam à communi coërceatur synodo, veluti qui ecclesiastica constituta dissoluat.

Ex decret. Papæ Leonis tit. 38. Si quis autem Episcopus ciuitatis suæ mediocritate despecta administrationem loci celebrioris ambierit, & ad maiorem se plebem quacumque ratione transtulerit, à cathedra quidem pellatur aliena, sed carebit & propria, vt nec illis præsideat, quos per auaritiam cupiuit, nec illis quos per superbiam spreuit. Suis igitur terminis quisque contentus sit, nec supra mensuram iuris sui affectet augeri.

Ex decretis Papæ Gelasij tit. 23. Quisquis propriæ desertor ecclesiæ nullis existentibus causis ad aliam putauerit transeundum, temereque susceptus fuerit, & promotus, reuerendorum canonum, vel ipse, vel receptor eius atque prouector constituta non fugiet, quæ de huiusmodi præsumptoribus præfixere seruanda.

Concil. Carthag. titul. 21. Epigonius Episcopus dixit: In multis Conciliis statutum est, etiam nunc hoc confirmandum est à vestra prudentia, beatissimi fratres, vt clericum alienum nullus sibi præripiat Episcopus præter eius arbitrium, cuius fuerit clericus. Dico autem Iulianum qui ingratus est Dei beneficiis per meam paruitatem in se conlaris, ita temerarium, & audacem extitisse, vt eum qui à me baptizatus est, cùm esset puer egentissimus mihi ab eodem commendatus; cúmque multis annis à me aleretur, atque increscceret: hunc baptizatum esse in ecclesia mea per manum paruitatis meæ constat; idem in diœcesi Apaliensi lector esse cœpe-

tat, imò annis fermè duobus legerat, nescio quo contemptu humilitatis meæ: idem Iulianus eum arripuit, quem dicit quasi proprium ciuem sui loci Vazaritani me inconsulto vsurpare: nam & diaconum illum ordinauit. hoc si licet, pateat hæc licentia à vobis beatissimi fratres, si minùs tam impudens cohibeatur, ne se misceat communioni cuiusquam.

Numidius Episcopus dixit: Si non postulata, neque consulta tua dignatione id videtur fecisse Iulianus, iudicant omnes iniquè factum, atque indignè; quapropter nisi idem Iulianus correxerit errorem suum, & cum satisfactione eundem clericum quem fuerat ausus ordinare reuocauerit tuæ plebi, contra statuta Concilij faciens, contumaciæ suæ, separatus à nobis excipiet iudicium.

Epigonius Episcopus dixit: Ætate pater, & ipsa promotione antiquissimus vir laudabilis frater & collega noster Victor vult hanc petitionem generalem omnibus effici.

Tit. 22. Cart. Aurelius Episc. dixit: Sermonē meum admittite, fratres. Contingit nonnunquam, vt postulentur ab ecclesiis quæ præpositis egent, vel presbyteris, vel Episcopis, & tamen memor statutorum id sequor vt cōueniam Episcopum eius, atque ei inculcem, quòd eius clericus à qualibet ecclesia postuletur: sed fortè in hodiernum non reluctati sunt, & nequando contingat vt reluctentur, cùm fuerint à me in hanc causam postulati, quem scitis multarum ecclesiarum & ordinandorum curam sustinere. Iustum est ergo vt quemlibet consacerdotum conueniamus cum duobus è consortio nostro, vel tribus testibus; sin verò indeuotus extiterit, quid censet caritas vestra faciendum? ego enim cunctarum Ecclesiarum dignatione Dei, vt scitis fratres, solicitudinem sustineo.

Numidius Episcopus dixit: Fuit semper hæc licentia huic sedi, vt vnde vellet, & de cuius nomine fuisset conuentus, pro desiderio cuiusque ecclesiæ ordinaret Episcopum.

Epigonius Episcopus dixit: Bonitas sequestrat possibilitatem, minus enim præsumis frater cùm te bonum, & clementem omnibus reddis, habes enim hoc in arbitrio. Satis est vt satisfiat personæ vniuscuiusque Episcopi in prima tantummodo conuentione: si autem quod licet huic sedi vindicandum sibi fuerit arbitratus, necesse habes tu omnes Ecclesias suffulcire, vnde tibi non potestatem damus, sed tuam adsignamus, vt liceat voluntati tuæ, etiam semper tenere quem voles, vt præpositos plebibus vel ecclesiis constituas, qui postulati fuerint, & vnde voles.

Postumianus Episcopus dixit: Deinde qui vnum habuerit, nunquid debet illi vnus presbyter auferri? Aurelius Episcopus dixit; sed Episcopus vnus esse potest per quem dignatione diuina presbyteri multi constitui possint, vnus autem Episcopus difficilè inuenitur constituendus: quapropter si necessarium Episcopatui quis habuerit presbyterum, & vnum, vt dixisti frater, habuerit, etiam ipsum ad promotionem dare debebit. Postumianus Episcopus dixit: ergo si habet alios abundantes clericos, debet inibi alia plebs subuenire.

Aurelius Episcopus dixit: Sanè quandò tu Ecclesiæ alteri subueneris, persuadebitur illi qui plures habet clericos, vt vnum tibi ordinandum largiatur.

XVIII. *Vt Episcopus qui clericos alterius susceperit, communione priuetur.*

IN *Canonibus Apostolorum titul.* 16. Episcopus apud quem * demoratos clericos alterius esse constiterit, si contra eos decretam cessationem pro nihilo reputans, tamquam clericos fortè susceperit, velut magister inquietudinis, communione priuetur.

* *In Codice Dionys. Exig. pag.* 113. incmoratos, *sed perperam.*

Concil. Sardicensi titul. 16. Osius Episcopus dixit: Hoc quoque omnibus placet, vt siue diaconus, siue presbyter, siue quis clericorum ab Episcopo suo communione fuerit priuatus, & ad alterum perrexerit Episcopum, & scierit ad quem confugit eum ab Episcopo suo fuisse abiectum, non oportet vt ei communionem indulgeat; quod si fecerit, sciat se conuocatis Episcopis causas esse dicturum. Vniuersi dixerunt: hoc statutum & pacem seruabit, & concordiam custodiet.

Conc. supradicto tit. 17. Osius Episcopus dixit: Quod me adhuc mouet reticere non debeo; si Episcopus fortè quis iracundus, quod esse non debet, & asperè commoueatur aduersum presbyterum,

siue diaconum suum, & exterminare eum de Ecclesia voluerit, prouidendum est ne innocens damnetur, aut perdat communionem, & ideo habeat potestatem qui abiectus est, vt Episcopos finitimos interpellet, & causa eius audiatur, ac diligentiùs tractetur: quia non oportet ei negare audientiam roganti. & ille Episcopus qui eum iustè, aut iniustè abiecit patienter accipiat, vt negotium discutiatur, vt vel probetur sententia eius à plurimis, vel emendetur: tamen priusquam omnia diligenter, & fideliter examinentur, eum qui fuerit communione separatus, ante cognitionem nullus debet præsumere, vt eum communione socier. Hi verò qui conueniunt ad audiendum, si viderint clericorum esse studium, & superbiam, quia non decet vt Episcopus iniuriam, vel contumeliam patiatur, sæuioribus eos verbis castigent, vt obediant honesta præcipienti Episcopo: quia sicut ille clericis sincerum debet exhibere amorem caritatis, ita quoque vicissim ministri infucata debent Episcopo suo exhibere obsequia.

Ex decretis Papæ Innocentij titul. 14. Vt de aliena Ecclesia clericum ordinare nullus vsurpet: nisi eius Episcopi precibus exhortatus concedere voluerit, hoc etiam synodus statuit Nicæna, vt abiectum ab altero clericum, altera Ecclesia non recipiat.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 39. Alienum clericum inuito Episcopo ipsius nemo suscipiat, nemo sollicitet, nisi fortè ex placito caritatis. id inter dantem accipientémque conueniat: nam grauis iniuriæ reus est, qui de fratris ecclesia id quod est vtilius, aut pretiosius audet vel abiicere, vel tenere: itaque si intra prouinciam res agitur, transfugam clericum ad ecclesiam suam Metropolitanus compellet. Si autem longiùs recessit, tui præcepti authoritate reuocabitur, vt nec cupiditati, nec ambitioni occasio relinquatur.

XIX. *Vt digami non admittantur ad Clerum.*

IN *Canonibus Apostolorum titul.* 17. Si quis post baptisma secundis fuerit nuptiis copulatus, aut concubinam habuerit, non potest esse Episcopus, non presbyter, aut diaconus, aut prorsus ex numero eorum qui ministerio sacro deseruiunt.

Concil. Laodic. titul. 1. De his qui secundùm Ecclesiasticam regulam liberè, ac legitimè secundis nuptiis iuncti sunt, nec occultè nuptiarum copulam fecerunt, oportet vt paruo tempore transacto vacent orationibus, & ieiuniis, quibus etiam iuxta indulgentiam communionem reddi decreuimus.

Ex decret. Papæ Syricij titul. 11. Quisquis sanè clericus aut viduam, aut certè secundam coniugem duxerit, omni Ecclesiasticæ dignitatis priuilegio mox nudetur, laicâ tantùm sibi communione concessâ, quam ita demum poterit possidere, si nihil postea propter quod hanc perdat, admittat.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 11. 12. *&* 13. Vt viduam clericus non ducat vxorem, quia scriptum est: sacerdotes vxorem virginem accipiant, non viduam, non eiectam. Vtique qui ad sacerdotium labore suo, & vitæ probitate contendit, cauere debet, ne hoc præiudicio impeditus peruenire non possit.

Vt is qui viduam licèt laïcus duxit vxorem, siue ante baptismum, siue post baptismum non admittatur ad Clerum; quia eodem vitio videtur exclusus. In baptismo enim crimina dimittuntur, non acceptæ vxoris consortium relaxatur. Ne is qui secundam duxerit vxorem clericus fiat: quia scriptum est, Vnius vxoris virum; & alibi, Sacerdotes mei semel nubant; & iterum, Sacerdotes mei non nubant ampliùs; ac ne ab aliquibus existimetur ante baptismum, si fortè quis accepit vxorem, & ea de sæculo recedente alteram duxerit, in baptismo esse dimissum; satis errat à regula, quia in baptismo peccata dimittuntur, non acceptarum vxorum numerus aboletur, cùm vtique vxor ex legis præcepto ducatur in tantum, vt & in paradiso, cùm parentes humani generis coniungerentur, ab ipso sint Deo benedicti; & Salomon dicat: A Deo præparabitur viro vxor, quam formam etiam sacerdotes omnes seruare vsus ipse demonstrat Ecclesiæ. Satis enim absurdum est aliquem credere vxorem ante baptismum acceptam, post baptismum non computari, cùm benedictio, quæ per sacerdotes super nubentes imponitur, non materiam delinquendi dedisse, sed formam tenuisse legis à Deo antiquitus institutæ

doceatur. Quòd si non putatur vxor esse computanda, quæ ante baptismum ducta est; ergo nec filij qui ante baptismum geniti sunt pro filiis habentur.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 29. De digamis autem nec consuli debuit, cùm manifesta sit lectio Apostoli, vnius vxoris virum ad sacerdotium siue ad clericatum admitti debere, & hanc ipsam tamen si virginem accepit: nam ea quæ habuerit antè virum, licèt defunctus, tamen si clerico postea fuerit copulata, clericus qui eam acceperit, esse non poterit; quia in lege cautum est, non viduam, non abiectam habere posse coniugem sacerdotem.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 2. Qualis verò cùm vnicuique constiterit natalium honestas, & morum esse debeat sacri altaris ministerio sociandus, & Apostolo nos docente, & diuina præceptione didicimus, & canonum regulis, à quibus plerosque fratrum declinasse, & penitus deuiasse reperimus. Nam constat ad sacerdotium peruenisse viduarum maritos, quosdam etiam quibus fuerint numerosa coniugia, & ad omnem licentiam vita liberior, ad sacrum ordinem passim patefactis aditibus fuisse permissos; contra illam beati Apostoli vocem, qua talibus exclamat dicens, Vnius vxoris virum; & contra illud antiquæ legis præceptum quo dicitur, & cauetur: Sacerdos virginem vxorem accipiat, non viduam, non repudiatam. Hos ergo, quicunque tales admissi sunt, ab ecclesiasticis officiis, & sacerdotali nomine Apostolicæ Sedis authoritate iubemus arceri. nec hoc enim sibi poterunt vindicare cuius capaces per hoc quod illis obstiterat non fuerunt. Huius discussionis curam nobis specialiter vindicantes; vt si qua forsitan de his commissa sunt corrigantur, nec liceat vltrà committi, & ne qua excusatio de ignoratione nascatur: quamquam ignorare nunquam licuerit sacerdotem, quid canonum regulis fuerit definitum.

XX. *Quòd si quis viduam, vel eiectam aut meretricem acceperit, non admittitur in clerum.*

IN *Canonibus Apostol. tit.* 18. Si quis viduam vel eiectam acceperit, aut meretricem, aut ancillam, vel aliquam de his quæ publicis spectaculis mancipantur, non potest esse Episcopus, aut presbyter, aut diaconus; aut ex numero qui ministerio sacro deseruiunt.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 30. De laïcis verò religio tua consuluit quòd canones ordinari prohibeant: certum est quidem hoc regulas ecclesiasticas continere, sed non ita definitum est, vt de omnibus sit laïcis constitutum: neque enim clerici nasci, & non fieri possunt, sed designata sunt genera de quibus ad clericatum peruenire non possunt, id est si quis fidelis militauerit, si quis fidelis causas egerit, hoc est postulauerit, si quis fidelis administrauerit. De curialibus autem manifesta ratio est, quoniam etsi inueniantur huiusmodi viri qui debeant clerici fieri; tamen quoniam sæpius ad curiam repetuntur, cauendum ab his est propter tribulationem quæ sæpe de his Ecclesiæ prouenit.

Cuius sup. tit. 51. Eos qui viduas accepisse suggeruntur vxores, non solùm clericos effectos agnoui, verùm etiam ad infulas summi sacerdotij peruenisse: quod contra legis esse præcepta nullus ignorat. Nam cùm Moyses legislator clamitet: sacerdos vxorem virginem accipiat; ac ne in hoc præceptum aliquid putaretur ambiguum, addidit, non viduam, neque abiectam. Contra quod præceptum diuina authoritate subnixum nulla defensio mandati alterius opponitur, nisi consuetudo vestra, quæ (vt ipsi fatemini) ex ignorantia, vt verecundiùs dicam, non ex Apostolica traditione, & ratione integra[a] constitutum est: nos autem omnesque per Orientem, Occidentémque Ecclesias nouerit vestra dilectio hæc penitus non admittere, nec ad vltimum Ecclesiastici ordinis locum tales adsumere: & si reperti fuerint, submoueri.

[a] in editis constituta.

XXI. *Vt qui duas sorores habuerit non admittatur ad Clerum.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 19. Qui duas in coniugio sorores acceperit, vel filiam fratris, clericus esse non poterit.

XXII. *Clericum fideiussorem esse non oportere.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 20. Clericus fideiussionibus inseruiens abiiciatur.

XXIII. *Quòd hi qui non sponte eunuchizati sunt, suscipiantur ad Clerum.*

IN *Canon. Apost. tit.* 21. Eunuchus si per insidias hominum factus est, vel si in persecutione eius sunt amputata virilia, vel si ita natus est, & est dignus, efficiatur Episcopus.

Concil. Nicano tit. 1. Si quis à medicis per languorem defectus est, aut à barbaris abscissus; hic in Clero permaneat. Si quis autem se sanum abscidit, hunc & in Clero constitutum abstineri conueniet, & deinceps nullum debere talium promoueri, sicut autem hoc claret quòd de his qui rem hanc affectant, vel audent semetipsos abscidere dictum sit: sic eos quos aut barbari, aut domini castrauerunt, inueniuntur autem aliàs dignissimi, tales ad Clerum suscepit regula.

XXIV. *Vt is qui se eunuchizauit clericus non fiat.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 22. Si quis abscidit semetipsum, id est si quis amputauerit sibi virilia, non fiat clericus: quia suus humicida est, & Dei conditionis inimicus.

XXV. *Vt clericus qui se eunuchizauit abiiciatur à Clero.*

EORVNDEM *tit.* 23. Si quis cùm clericus fuerit absciderit semetipsum omnino damnetur, quia [a] suis est homicida.

[a] C. Th. suus est homicida.

Ex decretis Papæ Gelasij tit. 17. De his autem qui semetipsos absciderunt paterni canones euidenter sequenda posuerunt, quorum tenorem sufficiet indidisse; dicunt enim talia perpetrantes mox vt agniti fuerint, ex munere clericali debere secludi; quod modis omnibus custodire nos conuenit, quia fas esse nulli suppeditat, præter illa quicquam quæ memorabilis decreuit forma censere.

XXVI. *Vt laïcus qui se eunuchizauit tribus annis communione priuetur.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 24. Laïcus semetipsum abscindens annis tribus communione priuetur, quia suæ vitæ insidiator extitit.

XXVII. *Vt Episcopus, presbyter, diaconus, si pro criminibus damnati fuerint: minimè communione priuentur. Similiter & reliqui Ecclesiæ ministri.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 25. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus qui in fornicatione, aut periurio, aut furto captus est, deponatur. non tamen communione priuetur; dicit enim scriptura: Non vindicabit Dominus bis in idipsum.

Titul. 26. Similiter & reliqui clerici huic conditioni subiaceant.

Ex decret. Papæ Syricij ad Himmerium Episcopum Taraconensem, tit. 7. Plurimos enim sacerdotes Christi, atque leuitas post longa consecrationis suæ tempora tam de coniugibus propriis, quàm etiam de turpi coitu sobolem didicimus procreasse; & crimen suum hac præscriptione defendere, quia in veteri testamento sacerdotibus ac ministris generandi facultas legitur attributa. Dicat nunc mihi quisquis ille est sectator libidinum præceptórque vitiorum, si æstimat, si in lege Moysi passim sacris ordinibus à Deo nostro laxata sunt frena luxuriæ: cur eos quibus committebantur sancta sanctorum præmonet dicens: Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester? Cur etiam procul à suis domibus anno vicis suæ in templo habitare iussi sunt sacerdotes: hac videlicet ratione, ne vel cum vxoribus possent carnale exercere commercium; vt conscientiæ integritate fulgentes acceptabile Deo munus offerrent, quibus expleto deseruitionis suæ tempore, vxoris vnius solius successionis causâ vsus fuerat relaxatus, quia non ex alia nisi ex tribu Leui, quisquam ad Dei ministerium fuerat præceptus admitti: vnde & Dominus Iesus cùm nos suo inlustraret aduentu in Euangelio protestatur, quia legem venerit adimplere non soluere: & ideo Ecclesiam cuius sponsus est forma castitatis, voluit splendoribus radiare, vt in die iudicij cùm rursum aduenerit, sine macula, & ruga eam possit, sicut per Apostolum suum instituit, reperire: quarum sanctionum omnes sa-

cerdotes, atque leuitæ insolubili lege constringimur, vt à die ordinationis nostræ sobrietati, ac pudicitiæ, & corda nostra mancipemus, & corpora, dummodò per omnia Deo nostro in his quæ quotidie offerimus sacrificiis placeamus: qui autem in carne sunt, dicente electionis vase, Deo placere non possunt; vos autem iam non estis in carne, sed in spiritu: si tamen spiritus Dei habitat in vobis, & vbi poterit nisi in corporibus (sicut legimus) sanctis, Dei spiritus habitare; & quia aliquanti de quibus loquimur, vt tua sanctitas retulit, ignoratione lapsos esse se deflent, his hac conditione misericordiam dicimus non negandam, vt sine vllo honoris augmento in hoc quod detenti sunt quamdiu vixerint officio perseuerent, si tamen post hæc continentes se studuerint exhibere. Ij verò qui inliciti priuilegij excusatione nituntur, vt sibi asserunt veteri hoc lege concessum, nouerint se ab omni ecclesiastico honore quo indignè vsi sunt, Apostolicæ Sedis authoritate deiectos; nec vnquam posse veneranda adtrectare mysteria, à quibus seipsi dum obscenis cupiditatibus inhiant priuauerunt. Et quia exempla præsentia caueri nos præmonent in futurum, quilibet Episcopus, presbyter, atque diaconus (quod non optamus) si deinceps fuerit talis inuentus, iam nunc sibi omnem per nos indulgentiæ aditum intelligat obseratum; quia ferro necesse est excidantur vulnera, quæ fomentorum non senserint medicinam.

Ex decretis Papæ Innocentij Victricio Episcopo Rothomagensi titul. 21. Proposuisti quid de his obseruari debeat, quos in diaconij ministerio, aut in officio presbyterij positos incontinentes esse, aut fuisse, generati filij prodiderunt. De his & diuinarum legum est disciplina, & beatæ recordationis viri Syricij Episcopi monita euidentia commemorant, vt incontinentes in officiis talibus positi omni honore Ecclesiastico priuarentur, nec admittantur ad tale mysterium, quod solâ continentiâ oportet impleri. Est enim vetus admodum sacræ legis authoritas, iam inde ab initio custodita, quòd in templo anno vicissitudinis suæ habitare præcepti sunt sacerdotes, vt seruientes sacris oblationibus puros, & ab omni labe purgatos sibi vindicent diuina mysteria: neque eos ad sacrificium fas sit admitti, qui exercent vel cum vxore carnale consortium, quia scriptum est: Sancti estote, quia & ego sanctus sum Dominus Deus vester. Quibus vtique propter subolis successionem propterea vxoris vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu ad sacerdotium nullus fuerat præceptus accedere. Quanto magis ij sacerdotes, vel leuitæ pudicitiam ex die ordinationis suæ seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec præterit dies qua vel à sacrificiis diuinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si Paulus ad Corinthios scribit dicens, abstinete vos ad tempus vt vacetis orationi; & hoc vtique laicis præcepit: multò magis sacerdotes, quibus orandi, & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere. Qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare vsurpabit, aut qua conscientia, quove merito exaudiri se credit cùm dictum sit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum. Sed fortasse hoc licere credit, quia scriptum est: Vnius vxoris virum, non permanentem in concupiscentia generandi hoc dixit, sed propter continentiam futuram. Neque enim integros corpore non admisit, qui ait, Vellem autem omnes esse sicut & ego, & apertiùs declarat dicens, Qui autem in carne sunt Deo placere non possunt: & habentem filios, non generantem dixit. Sed ea planè dispar & diuisa sententia est: nam si ad aliquos forma illa Ecclesiasticæ vitæ pariter, & disciplinæ, quæ ab Episcopo Syricio ad prouincias commeauit, non probabitur peruenisse; his ignorantibus venia remittetur. Ita vt de cætero penitus incipiant abstinere, & ita gradus suos in quibus inuenti fuerint, sic retenent, vt eis non liceat ad potiora conscendere. Quibus in beneficio esse debet; quod hunc ipsum locum quem retinent non amittant. Si quis autem scit se formam viuendi missam à Syricio comperisse, neque statim cupiditates libidinis abiecisse, & illi sunt modis omnibus submouendi, qui post admonitionem cognitam pręponendam arbitrati sunt voluptatem.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 33. Qui zelo fidei ac disciplinæ ductus non patitur Ecclesiam pollui ab indignis pre-

bytetium filios asserit procreasse. quod non licere exponerem, nisi nossem vestram prudentiam legis totius habere notitiam. Et ideo, fratres charissimi, libelli qui subiectus est tenore perspecto, eos qui talia perpetrasse dicuntur, iubebitis in medio collocari, discussisque obiectionibus quæ ipsis presbyteris impinguntur, si conuinci potuerint, à sacerdotali remoueantur officio; quia qui sancti non sunt sancta tentare non possunt, atque alieni efficiantur à ministerio, quod viuendo inlicitè polluerunt. Miramur autem hæc eorum dissimulare Episcopos, aut conniuere, aut nescire esse inlicita iudicentur.

Ex decret. Papæ Leonis tit. 16. Alienum est à consuetudine ecclesiastica; vt qui in presbyterali honore, aut diaconij fuerint gradu consecrati; ij pro crimine aliquo suo per manus impositionem remedium accipiant pœnitendi. quod sine dubio ex Apostolica traditione descendit, secundùm quod scriptum est; Sacerdos si peccauerit, quis orabit pro illo? Vnde huiusmodi lapsis ad promerendam misericordiam Dei est expetanda secessio, vbi illis satisfactio, si fuerit digna, sit etiam fructuosa.

Ex decret. Papæ Gelasij tit. 18. Comperimus etiam horrendis quibusdam criminibus implicatos, tota discretione summota non solùm de factis atrocibus necessariam pœnitudinem non habere, sed nec aliqua correctione penitus succedente ad diuinum ministerium honorémque contendere: nonnullos autem in ipsis ordinibus constitutos grauibus delinquentes facinoribus non repelli, cùm & Apostolus clamet, nemini citò manus imponendas, neque communicandum peccatis alienis; & maiorum veneranda constituta pronuntient, huiusmodi etiam si fortè subrepserint, tam qui antè peccauerunt detectos oportere depelli, quàm sacræ professionis oblitos, præuaricatorésque sancti propositi procul dubio submouendos.

Concil. Carthag. tit. 27. Item confirmatum est, vt si quando presbyteri vel diaconi in aliqua grauiori culpa conuicti fuerint: qualiter eos à ministerio necesse sit remoueri: non eis manus tanquam pœnitentibus, vel tanquam fidelibus laicis imponantur, neque permittendum vt rebaptizati ad clericatus gradum promoueantur.

XXVIII. *Qui clerici debeant coniugibus copulari.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 27. Innuptis autem qui ad Clerum prouecti sunt præcipimus, vt si voluerint vxores accipiant, sed lectores, cantorésque tantummodo.

Concil. Carthag. tit. 16. Item placuit vt Episcopi, presbyteri, & diaconi non sint conductores, aut procuratores, neque vllo turpi negotio & inhonesto victu quęrant implicari, quia respicere debent scriptum esse: Nullus militans Deo implicat se negotiis sæcularibus. Placuit vt lectores cùm ad annos pubertatis venerint, cogantur aut vxores ducere, aut continentiam profiteri. Item placuit vt clericus si commutauerit pecuniam eandem accipiat, si speciem, eandem speciem quantam dederit accipiat; & vt ante 25. annos ætatis nec diaconi ordinentur; & vt lectores populum non salutent.

XXIX. *Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus peccantes fideles verberare non debeant.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 28. Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum percutientem fideles delinquentes, aut infideles iniquè agentes, & per huiusmodi volentem timeri, deiici ab officio suo præcipimus, quia nusquam nos hoc Dominus docuit; econtrario verò ipse cùm percuteretur non repercutiebat, [a] cùm pateretur non comminabatur.

[a] *Dionysius Exiguus & Codex Th. interserunt,* cùm maledicebatur, non maledicebat.

XXX. *Quòd officium pristinum damnati pro criminibus vsurpare non debeant.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 29. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus depositus iustè super certis criminibus, ausus fuerit adtrectare ministerium dudum sibi commissum, hic ab Ecclesia penitus abscindatur.

Item quòd clericis damnatis non liceat communicare.

CONCIL. *Carthag. vniuersali tit.* 29. Item placuit vniuerso Conci-

lio, vt qui excommunicatus fuerit pro suo neglectu, siue Episcopus, siue quilibet clericus, & tempore excommunicationis suæ ante audientiam communionem præsumpserit, ipse in se damnationis iudicetur protulisse sententiam.

Item vniuersali[a] *Carthag. tit.* 29. Et illud petendum vt statuere dignentur, vt si qui cuiuslibet honoris clericus iudicio Episcoporum quocumque crimine fuerit damnatus, non liceat eum, siue ab ecclesiis quibus præfuit, siue à quolibet homine defensari, interposita pœna damni pecuniæ, atque honoris, quo nec ætatem, nec sexum excusandum esse præcipiant.

[a] *In Codice Ecclesiæ Rom. est can.* 29. *Concilij Africani: apud Dionys. Exiguum Concily Carthag. Can.* 62.

Item quòd intra annum causam suam peragant.

CONC. *Carthag. tit.* 46. Rursus constitutum est, vt quotiens clericis conuictis & confessis in aliquo crimine, vel propter eorum quorum verecundiæ parcitur, vel propter Ecclesiæ opprobrium, aut insolentem insultationem hæreticorum, atque gentilium, si fortè causæ suæ adesse voluerint, & innocentiam suam asserere, intra annum excommunicationis hoc faciant: si verò intra annum causam suam purgare contempserint, nulla eorum vox postea penitus audiatur.

XXXI. *Quòd non debeant officia Ecclesiastica pecuniis obtineri.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 30. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut diaconus per pecunias obtinuerit [b] dignitatem, deiiciatur, & ipse, & ordinator eius, & à communione modis omnibus abscindatur, sicut Simon Magus à Petro.

[b] *Dionysius Exig. addit* hanc.

Concil. Calchedon. tit. 2. Si quis Episcopus per pecuniam fecerit ordinationem, & sub pretio redegerit gratiam, quæ non potest vendi, ordinaueritque per pecunias Episcopum, aut presbyterum, aut diaconum, vel quemlibet ex his qui connumerantur in Clero, aut promouerit per pecuniam dispensatorem, aut defensorem, vel quemquam qui subiectus est regulæ pro suo turpissimi lucri commodo: is cui hoc adtentanti probatum fuerit proprij gradus periculo subiacebit; & qui ordinatus est, nihil ex hac ordinatione, vel promotione quæ est per negotiationem facta, proficiat; sed sit alienus à dignitate, vel sollicitudine quam pecuniis quæsiuit. Si quis verò mediator tam turpibus & nefandis datis vel acceptis extiterit, si quidem clericus fuerit, proprio gradu decidat: si verò laicus, aut monachus, anathematizetur.

Ex decretis Papæ Gelasij tit. 24. De monachis laicisque in prima copiosiùs præceptionis huius parte digesta sunt, quæ vel quatenus pro rerum temporúmque necessitate concessa sunt, quemadmodum vbi nullius facti necessitas interesse probatur, non nisi vetus institutio debeat custodiri. Quos verò constiterit indignos meritis, sacram mercatos esse pretio dignitatem, conuictos oportet arceri, non sine periculo facinus tale patrantes; quia dantem pariter accipientémque damnatio Simonis, quam sacra lectio testatur, inuoluit.

XXXII. *Vt Ecclesia sæculari potentia minimè peruadatur.*

IN *Canonibus Apostolorum titul.* 31. Si quis Episcopus sæcularibus potestatibus vsus ecclesiam per ipsas obtineat, deponatur, & segregentur omnes qui illi communicant.

XXXIII. *De presbyteris qui contemptis Episcopis suis, seorsum conuentus congregare tentauerint.*

IN *Canonibus Apostolorum titul.* 32. Si quis presbyter contemnens Episcopum suum seorsum [c] conuentum collegerit, & altare aliud erexerit, nihil habens quod reprehendat Episcopum in causa pietatis, & iustitiæ, deponatur, quasi principatus amator existens; est enim tyrannus: & cæteri clerici quicumque tali consentiunt deponantur; laici verò segregentur, hæc autem post vnam, & secundam, & tertiam Episcopi obsecrationem fieri conueniat.

[c] *deest apud Dionys. Exig.*

Concil. Antiocheno titul. 5 Si quis presbyter, aut diaconus Episcopum proprium contemnens se ab Ecclesia sequestrauerit, & seorsum colligens altare constituerit, & commonenti Episcopo non adquieuerit, nec consentire, vel obedire voluerit, semel & iterum conuocanti, hic damnetur omnimodo, nec

vltra

vltra remedium consequatur, quia suam recipere non potest dignitatem: quòd si Ecclesiam conturbare, & sollicitare persistat, tanquam seditiosus per potestates exteras opprimatur.

Concil. Carthag. titul. 10. & 11. Alipius Episcopus legatus prouinciæ Numidiæ dixit: Nec illud prætermittendum est, vt si quis fortè presbyter ab Episcopo suo correptus, tumore, vel superbia inflatus, putauerit separatim sacrificia Deo offerenda, vel aliud erigendum altare contra Ecclesiasticam fidem disciplinámque crediderit, non exeat impunitus. Valentinus primæ sedis prouinciæ Numidiæ dixit: Necessariò disciplinæ Ecclesiasticæ fidei congrua sunt, quæ frater noster Alipius prosecutus est. proinde qnid videatur vestræ dilectioni dicite. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Si quis presbyter à præposito suo correptus fuerit, debet vtique apnd vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo Episcopo reconciliari. quod nisi fecerit; sed superbiâ, quod absit, inflatus secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit anathema habeatur, & locum amittat: ac si querimoniam iustam aduersus Episcopum non habuerit inquirendum erit.

XXXIV. *Quòd clerici damnati non debeant ab aliis recipi.*

IN *Canonibus Apostolorum titul.* 33. Si quis presbyter, aut diaconus ab Episcopo suo segregetur; hunc non licere ab alio recipi, sed ab ipso qui eum sequestrauerat, nisi fortè obierit Episcopus ipse qui eum segregasse cognoscitur.

Concil. Sardicensi titul. 18. Ianuarius Episcopus dixit: Illud quoque statuat sanctitas vestra, vt nulli Episcopo liceat alterius Episcopi ciuitatis ministrum ecclesiasticum sollicitare, & in suis parochiis ordinare. Vniuersi dixerunt: placet, quia ex his contentionibus solet nasci discordia: & ideo prohibet omnium sententia, ne quis hoc facere audeat.

Concil. Sard. tit. 19. Osius Episcopus dixit: Et hoc vniuersi constituimus, vt quicunque ex alia parochia voluerit alienum ministrum, sine consensu Episcopi ipsius, & voluntate ordinare, non sit rata ordinatio eius: quicunque autem hoc vsurpauerit, à fratribus, & Coepiscopis nostris & admoneri debet & corrigi.

XXXV. *Vt nullus Episcopus, presbyter, aut diaconus sine commendatitiis suscipiatur epistolis.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 34. Nullus Episcoporum peregrinorum, aut presbyterorum, aut diaconorum sine commendatitiis suscipiatur epistolis. Et cùm scripta detulerint, discutiantur attentiùs, & ita suscipiantur, si prædicatores pietatis extiterint minus, nec qnæ sunt necessaria subministrentur eis, & ad communionem nullatenus admittantur, quia per subreptionem multa proueniunt.

Concil. Laodic. tit. 41. Quòd non oporteat sacerdotem vel clericum, sine litteris proficisci canonicis.

Concil. Calchedon. tit. 11. Omnes pauperes, & indigentes auxilio cùm proficiscuntur sub probatione epistolis, vel Ecclesiasticis pacificis tantummodo commendari decreuimus; & non commendatitiis litteris, propter quod commendatitias litteras [a] honoratis tantummodo præstari personis conueniat.

[a] C.Th. Ecclesiasticis.

XXXVI. *De primatu Episcoporum.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 35. Episcopos gentium singularum scire conuenit, quis inter eos primus habeatur, quem velut caput existiment, & nihil ampliùs præter eius conscientiam gerant, quàm illa sola singuli, quæ parochiæ propriæ, & villis quæ sub ea sunt competunt; sed nec ille præter omnium conscientiam faciat aliquid; sic enim vnanimitas erit, & glorificabitur Deus per Iesum Christum in Spiritu sancto.

Concil. Antioch. tit. 9. Per singulas regiones Episcopos conuenit nosse metropolitanum Episcopum sollicitudinem totius prouinciæ gerere: propter quod & ad Metropolim omnes vndique, qui negotia videntur habere, concurrant. Vnde placuit eum, & honore præcellere, & nihil ampliùs præter eum cæteros Episcopos agere secundùm an-

tiquam à patribus nostris regulam constitutam, nisi ea tantùm quæ ad suam diœcesim pertinent, possessionésque subiectas: vnusquisque enim Episcopus habeat suæ parochiæ potestatem, vt regat iuxta reuerentiam singulis competentem, & prouidentiam gerat omnis possessionis, quæ sub eius est potestate; ita vt presbyteros, & diaconos ordinet, & singula suo iudicio comprehendat: ampliùs autem nihil agere tentet, præter Antistitem Metropolitanum, nec Metropolitanus sine cæterorum gerat consilio sacerdotum.

De priuilegiis, quæ quibusdam ciuitatibus competunt.

CONCIL. *Nicano titul. 6.* Antiqua consuetudo seruetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim: ita vt Alexandrinus Episcopus horum omnium habeat potestatem; quia & vrbis Romæ Episcopo parilis mos est: similiter autem & apud Antiochiam, cæterásque prouincias suis priuilegia seruentur Ecclesiis. Illud autem generaliter clarum est, quòd si quis præter sententiam Metropolitani factus fuerit Episcopus, hunc magna synodus definiuit Episcopum esse non oportere; sin autem communi cunctorum decreto rationabili, & secundùm regulam ecclesiasticam comprobato, duo aut tres propter contentiones proprias contradicunt, obtineat sententia plurimorum.

Ex decretis Papæ Innocentij titul. 9. Primùm vt extra conscientiam metropolitani Episcopi nullus audeat ordinare: integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententiis confirmatur: nec vnus Episcopus ordinare præsumat, ne furtiuum beneficium præstitum videatur: hoc enim à synodo Nicæna constitutum est, atque definitum.

XXXVII. *Quòd non liceat Episcopo in aliena prouincia clericos ordinare.*

IN *Canonibus Apostolorum tit. 36.* Episcopum non audere extra terminos proprios ordinationes facere in ciuitatibus, aut villis, quæ illi nullo iure subiectæ sunt. Si verò conuictus fuerit hoc fecisse præter eorum conscientiam qui ciuitates ipsas, & villas detinent, & ipse deponatur, & qui ab illo sunt ordinati.

Concil. Antioch. tit. 13. & 22. Nullus Episcopus ex alia prouincia audeat ad aliam transgredi, & ad promotionem ministerij aliquos in ecclesiis ordinare, licèt consensum videantur præbere nonnulli, nisi litteris tam Metropolitani, quàm cæterorum qui cum eo sunt Episcoporum, rogatus adueniet, & sic ad actionem ordinationis accedat. Si verò nullo [a] rogante inordinato more deproperet super aliquibus ordinationibus, & Ecclesiasticis negotiis ad eum non pertinentibus componendis; irrita quidem quæ ab eo geruntur existant: ipse verò incompositi motus sui, & inrationabilis audaciæ subeat vltionem, ex hoc iam damnatus à sancto Concilio.

[a] Dionysius Exig. vocante.

Item Conc. suprascripti tit. 22. Episcopus alienam ciuitatem quæ non est illi subiecta non adeat, nec ad possessionem accedat, quæ ad eum non pertinet, super ordinatione cuiusquam, nec constituat presbyteros, aut diaconos alteri subiectos Episcopo, nisi fortè cum consilio, & voluntate regionis Episcopi. Si quis autem tale aliquid facere tentauerit, irrita sit eius ordinatio, & ipse coërceatur à synodo: nam si ordinare non poterit, nullatenus iudicabit.

XXXVIII. *De ordinatis nec receptis.*

IN *Canonibus Apostolorum tit. 37.* Si quis Episcopus non susceperit officium, & curam populi sibi commissam, hic communione priuetur, quoadusque consentiat obedientiam commodans. similiter autem presbyter & diaconus. Si verò perrexit, nec receptus fuerit, non pro sua sententia, sed pro malitia populi, ipse quidem maneat Episcopus, clerici verò ciuitatis communione priuentur, eo quòd eruditores inobedientis populi non fuerunt.

Concil. Ancyr. tit. 17. Si qui Episcopi ordinati sunt, nec recepti ab illa parochia, in qua fuerunt denominati, voluerintque alias occupare parochias, & vim Præsulibus earum inferre, seditiones aduersus eos excitando hos abici placuit. Quòd si voluerint in presbyterij ordine vbi priùs fuerant, vt presbyteri residere, non abiiciantur propria dignitate: si autem seditiones commouent, ibidem Episcopis constitutis presbyterij quoque honor talibus auferatur, fiántque damnatione notabiles.

Concil. Antiochenſi tit. 18. Si quis Epiſcopus ordinatus, ad parochiam minimè cui eſt electus acceſſerit, non ſuo vitio, ſed quòd eum aut populus vitet, aut propter aliam cauſam, non tamen eius vitio perpetratam, hic & honoris ſit & miniſterij particeps: dummodo nihil moleſtus eccleſiæ rebus exiſtat, vbi miniſtrare cognoſcitur: quem etiam conſeruare conueniet quidquid ſynodus perfecta prouinciæ quod viſum fuerit iudicando decreuerit.

XXXIX. *Vt bis in anno Concilia celebrentur.*

IN *Canonibus Apoſtolorum tit.* 38. Bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, vt inter ſe inuicem dogmata pietatis explorent, & emergentes Eccleſiaſticas contentiones amoueant: ſemel quidem quarta ſeptimana Pentecoſtes; ſecundò verò duodecimo die menſis Hyperberethæi, id eſt iuxta Romanos [a] tertio Idus Octobris.

[a] *Dionyſ. Exig.* IV. Idus.

Concil. Nicæno tit. 5. Bene placuit annis ſingulis per vnamquamque prouinciam bis in anno Concilia celebrari, vt communiter omnibus ſimul Epiſcopis congregatis prouinciæ diſcutiantur huiuſmodi quæſtiones, & ſic qui ſuo peccauerunt euidenter Epiſcopo, excommunicati rationabiliter ab omnibus æſtimentur, vſquequò vel in communi, vel Epiſcopo placeat humaniorem pro talibus ferre ſententiam. Concilia verò celebrentur, vnum quidem ante quadrageſimam Paſchæ, vt omni diſſenſione ſublatâ munus offeratur Deo [b] puriſſimè; ſecundum verò circa tempus autumni.

[b] *Dionyſius Exig.* puriſſimum.

Concil. Antiocheno tit. 20. Propter eccleſiaſticas vtilitates, & abſolutiones earum rerum, quæ dubitationem controuerſiámque recipiunt, optimè placuit vt per ſingulas quaſque prouincias bis in anno Epiſcoporum Concilia celebrentur, ſemel quidem poſt tertiam ſeptimanam feſti Paſchalis, ita vt quarta ſeptimana Pentecoſtes conueniat ſynodus, Metropolitano prouinciales Epiſcopos admonente: ſecunda verò ſynodus fiat Idibus Octobris, id eſt quinto decimo die menſis Octobris, quem Hyperberethæum Græci cognominant. In ipſis autem Conciliis adſint preſbyteri & diaconi, & omnes qui ſe læſos exiſtimant, & [c] ſynodo experiantur; nullis verò liceat apud ſe celebrare Concilia, præter eos quibus [d] Metropolitana iura videntur eſſe commiſſa.

[c] *Dionyſ. Exig.* ſynodi experiantur examen.
[d] Metropolitanis. *Dionyſ. Exig.*

Concil. Calchedonenſ. tit. 19. Peruenit ad aures noſtras quòd in prouinciis ſtatuta Epiſcoporum Concilia minimè celebrentur, & ex hoc plurima negligantur Eccleſiaſticarum cauſarum, quæ correctione indigeant. Decreuit itaque ſancta ſynodus ſecundùm canonem Patrum, bis in anno Epiſcopos in idipſum, in vnaquaque prouincia conuenire, quò Metropolitanus Antiſtes probauerit, & corrigere ſingula, ſi qua fortaſſis emerſerint. Quicunque verò non aduenerint Epiſcopi, reſident autem in ſuis ciuitatibus, & hoc dum in ſua incolumitate conſiſtunt, omníque inexcuſabili & neceſſaria occupatione probantur liberi, fraterno corripiantur affectu.

Ex decret. Papæ Leon. tit. 37. De Conciliis autem Epiſcopalibus non aliud indicimus, quàm ſancti Patres ſalubriter ordinauerunt, vt ſcilicet bini conuentus per annos ſingulos habeantur; in quibus de omnibus querelis, quæ inter diuerſos Eccleſiæ ordines naſci adſolent iudicetur, ac ſi fortè inter ipſos qui præſunt de maioribus, quod abſit, peccatis cauſa naſcitur, quæ prouinciali nequeat examine definiri, fraternitatem tuam de totius negotij qualitate, Metropolitanus curabit inſtruere, vt ſi coram poſitis partibus, nec tuo res fuerit ſopita iudicio, ad noſtram cognitionem, quidquid illud eſt, transferatur. *Item alibi titul.* 41.

Vt non ampliùs à ſtatuto Concilij tempore, quàm dies quindecim remorentur Epiſcopi.

ET ſi inter eos de negotio fuerit oborta contentio, cuncta Romano Pontifici ſub geſtorum inſinuatione pandantur; vt ab eo quod Deo placuerit ordinetur.

XL. *Vt curam rerum eccleſiaſticarum tantùm Epiſcopus habeat.*

IN *Canonibus Apoſtolorum tit* 39. Omnium negotiorum eccleſiaſticorum curam Epiſcopus habeat, & ea velut Deo contemplante diſpenſet, nec ei li-

ceat ex his aliquid omnino contingere, aut parentibus propriis, quæ Dei sunt condonare: quòd si pauperes sunt, tanquam pauperibus subministret, nec eorum occasione ecclesiæ negotia deptædentur.

Concil. Antioch. tit. 24. Quæ sunt Ecclesiæ sub omni sollicitudine, & conscientia bóna & fide quæ in Deum est, qui cuncta considerat iudicátque, seruentur; quæ etiam dispensanda sunt iudicio, & potestate Pontificis, cui commissus est populus, & animæ quæ intra ecclesiam congregantur. Manifesta verò sint quæ pertinere videntur ecclesiæ, cum notitia presbyterorum & diaconorum qui circa ipsam sunt: itavt agnoscant, nec ignorent quæ sunt ecclesiæ propria, nec eos aliquid lateat. Vt si contigerit Episcopum migrare de sæculo certis existentibus rebus quæ sunt ecclesiæ, nec ipsæ collapsæ depereant, nec quæ propria probantur Episcopi, sub occasione rerum peruadantur ecclesiæ. Iustum namque & acceptum est coram Deo & hominibus, vt sua Episcopus quibus voluerit derelinquat, & quæ ecclesiæ sunt eidem conseruentur ecclesiæ, vt nec ecclesia aliquid patiatur incommodi, nec Episcopus sub occasione proscribatur ecclesiæ, & in causas incidant qui ad eum pertinent, & ipse post obitum maledictionibus ingrauetur.

XLI. *De dignitate Pontificis, & quòd rerum suarum habeat potestatem.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 40. Presbyteri vel diaconi præter Episcopum nihil agere pertentent; nam Domini populus ipsi commissus est, & pro animabus eorum hic redditurus est rationem. Sint autem manifestæ res propriæ Episcopi, si tamen habeat proprias; & manifestæ dominicæ, vt potestatem habeat de propriis moriens Episcopus, sicut voluerit, & quibus voluerit derelinquere: nec sub occasione ecclesiasticarum rerum, quæ Episcopi esse probantur intercidant. fortassis enim, aut vxorem habet, aut filios, aut propinquos, aut seruos. Et iustum est hoc apud Deum, & homines, vt nec ecclesia detrimentum patiatur ignoratione rerum Pontificis, nec Episcopus, vel eius propinqui sub obtentu ecclesiæ proscribantur, & in causas incidant qui ad eum pertinent, mórsque eius iniuriis malæ famæ subiaceat.

XLII. *Quòd Episcopus ecclesiasticarum rerum, pro dispensatione pauperum habeat potestatem.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 41. Præcipimus, vt in potestate sua Episcopus ecclesiæ res habeat; si enim animæ hominum pretiosæ illis sunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere; itavt potestate eius indigentibus omnia dispensentur per presbyteros, & diaconos, & cum timore omnique sollicitudine ministrentur. Ex his autem qui indiget ad suas necessitates, & ad peregrinorum fratrum vsus ipse percipiat, vt nihil eis possit omnino deesse. lex enim Dei præcipit, vt qui altari deseruiunt de altari pascantur; quia nec miles stipendiis propriis contra hostes arma sustulit.

Concil. Antioch. tit. 25. Episcopus ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent cum summa reuerentia, & timore Dei: participet autem & ipse quibus indiget, si tamen indiget, tam suis quàm fratrum qui ab eo suscipiuntur necessariis vsibus profuturis: ita vt in nullo, qualibet occasione, fraudentur iuxta sanctum Apostolum sic dicentem: Habentes victum, & tegumentum, his contenti sumus. Quòd si contentus istis minimè fuerit, conuertat autem res ecclesiæ in suos vsus domesticos, & eius commoda vel agrorum fructus, non cum presbyterorum conscientia, diaconorúmque pertractet, sed horum potestatem domesticis suis, aut propinquis, aut fratribus filiísque committat, vt per huiusmodi personas occultè cæteræ lædantur ecclesiæ, synodo prouinciæ pœnas iste persoluat. Si autem & aliter accusetur Episcopus, aut presbyteri qui cum ipso sunt, quòd ea quæ pertinent ad ecclesiam, vel ex agris, vel ex alia qualibet ecclesiastica facultate sibimet vsurpent; ita vt ex hoc affligantur quidem pauperes; criminationi verò, & blasphemiis tam sermo prædicationis quàm hi qui dispensant taliter exponantur: & hos oportet corrigi, sancta synodo. id quod condecet adprobante.

Vt quatuor tam de reditibus quàm de oblationibus fidelium fiant portiones, & vna sit Episcopi, alia clericorum, tertia pauperum, quarta verò fabricarum ecclesiasticarum.

EX *decret. Papæ Gelas. tit.* 27. Quatuor autem tam de reditu, quàm de oblatione fidelium prout cuiuslibet ecclesiæ facultas admittit, (sicut dudum rationabiliter est decretum) conuenit fieri portiones, quarum sit vna Pontificis, altera clericorum, pauperum tertia, quarta fabricis applicanda a. De quibus sicut sacerdotis intererit integram ministris ecclesiæ memoratam dependere quantitatem; sic Clerus vltra delegatam sibi summam nihil insolenter nouerit expetendum. Ea verò quæ ecclesiasticis ædificiis attributa sunt, huic operi veraciter prærogata, locorum doceat instauratio manifesta sanctorum, quia nefas est si sacris ædibus destitutis in lucrum suum Præsul impendia his designata conuertat: ipsam nihilominus ascriptam pauperibus portionem, quamuis diuinis rationibus se dispensasse monstraturus esse videatur: tamen iuxta quod scriptum est, *Vt videant opera vestra bona, & glorificent patrem vestrum qui est in cælis*; oportet etiam præsenti testificatione prædicari, & bonæ famæ præconiis non taceri.

a *Dionys. Exig. addit* Ecclesiæ.

Matth. 4.

XLIII. *Quòd Episcopus, presbyter, & diaconus, aleator & ebriosus esse non debeat. Similiter & clerici, & laici si permanserint in alea, communione priuentur.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 42. & 43. Episcopus, presbyter, aut diaconus aleæ, atque ebrietati deseruiens, aut desinat, aut certè damnetur. Subdiaconus, aut lector, aut cantor similia faciens, aut desinat, aut communione priuetur: similiter etiam laicus.

XLIV. *Quòd Episcopus, presbyter, aut diaconus non debeat vsuras accipere.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 44. Episcopus, aut presbyter, aut diaconus vsuras à debitoribus exigens, aut desinat, aut certè damnetur.

Concil. Nicæni tit. 17. Quoniam multi sub regula constituti auaritiam, & turpia lucra sectantur, obliti que diuinæ scripturæ dicentis, *Qui pecuniam suam non dedit ad vsuram*, mutuum dantes centesimas exigunt: iustè censuit sancta, & magna synodus, vt si quis inuentus fuerit post hanc definitionem vsuras accipiens, aut ex adinuentione aliqua, vel quolibet modo negotium transigens, aut hemiolia, id est, sescupla exigens, vel aliquid tale prorsus excogitans turpis lucri gratiâ, deiiciatur à Clero, & alienus existat à regula.

Conc. Laodicensi tit. 5. Quòd non oporteat sacerdotes & clericos fœnerantes vsuras, vel quæ dicuntur sescupla, id est summam capitis, & dimidium summæ percipere.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 3. & 4. Nec hoc quoque prætereundum esse duximus, quosdam lucri turpis cupiditate captos vsurariam exercere pecuniam, & fœnore velle ditescere: quod non dicam in eos qui sunt in clericali officio constituti, sed & in laicos cadere, qui Christianos se dici cupiunt, condolemus; quod vindicari acriùs in eos qui fuerunt confutati, decernimus; vt omnis peccandi opportunitas adimatur. Illud etiam duximus præmonendum, vt sicut non suo, ita non alieno nomine, aliquis clericorum exercere fœnus attentet; indecens enim est crimen suum commodis alienis impendere. Fœnus autem hoc solum aspicere, & exercere debemus, vt quod hic misericorditer tribuimus, ab eo Domino qui multipliciter, & in perpetuum mansura retribuet, recipere valeamus.

Ex decretis Papæ Gelasii tit. 15. Consequens fuit, vt illa quoque quæ de Piceni partibus nuper ad nos missa relatio nuntiauit, non prætereunda putaremus: id est plurimos clericorum negotiationibus inhonestis, & lucris turpibus imminere, nullo pudore cernentes Euangelicam lectionem, quia ipse Dominus negotiatores è templo verberatos flagellis asseritur expulisse. Nec Apostoli verba recolentes, quibus ait: *Nemo militans Deo obligat se negotiis secularibus*. Psalmistam quoque Dauid surda dissimulantes aure cantantem: *quoniam non cognoui negotiationes introibo*

in potentias Domini : proinde huiusmodi, aut ab indignis posthac quæstibus nouerint abstinendum, & ab omnibus quibuslibet negotiationis ingeniis cupiditatéque cessandum, aut in quocumque gradu sint positi, mox à clericalibus officiis abstinere cogantur, quoniam domus Dei domus orationis, & esse debet & dici: ne officina negotiationis, & spelunca potiùs fit latronum.

XLV. *Quòd non debeat Episcopus, presbyter, aut diaconus cum hæreticis orare.*

IN *Canonibus Apostolorum titul.* 45. Episcopus, presbyter, & diaconus qui cum hæreticis orauerit, tantummodo communione priuetur. Si verò tanquam clericos hortatus eos fuerit agere, vel orare, damnetur.

XLVI. *Quòd non liceat Catholicis ad hæreticorum speluncas causâ orationis accedere.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 9. Quòd non permittantur Ecclesiastici ad hæreticorum cœmeteria, vel ad ea quæ ab eis appellantur martyria orationis causâ, vel sanitatis accedere: sed huiusmodi si fideles fuerint, certo tempore communione priuari; pœnitentes autem, & confitentes se deliquisse conuenit suscipi.

XLVII. *Quòd non oporteat Catholicos cum hæreticis nuptiarum fœdera copulare.*

CONCIL. *Laodicen. tit.* 10. & 31. Quod non oporteat indifferenter Ecclesiasticos fœdere nuptiarum hæreticis suos filios filiásque coniungere.

Item quòd non oporteat cum hæreticis vniuersis nuptiarum fœdera celebrare, nec eis filios dare, vel filias: sed magis accipere; si tamen Christianos se fieri promittant.

Concil. Calchedon. tit. 14. Quoniam in quibusdam prouinciis concessum est lectoribus, & psalmistis vxores ducere, statuit sancta synodus non licere cuiquam ex his accipere sectæ alterius vxorem. Qui verò ex huiusmodi coniugio iam filios susceperunt; si quidem præuenti sunt, vt ex se genitos apud hæreticos baptizarent, offerre eos Ecclesiæ Catholicæ communioni conuenit: non baptizatos autem non posse apud hæreticos vlteriùs baptizari. Sed neque copulari debet nuptura hæretico, Iudæo, vel pagano, nisi fortè promittat ad orthodoxam fidem se personam orthodoxè copulandam transferre. Si quis autem hanc definitionem sanctæ synodi transgressus fuerit, correptioni canonicæ subiacebit.

Concil. Carthag. titul. 21. Item placuit, vt filij clericorum gentilibus, vel hæreticis in matrimonio non iungantur.

XLVIII. *Quòd non oporteat ab hæreticis eulogias accipere.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 32. Quòd non oporteat ab hæreticis eulogias accipere, quæ sunt maledictiones, potiùs quàm benedictiones.

XLIX. *Quòd non debeant hæreticorum baptismata comprobari.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 46. Episcopum, aut presbyterum hæreticorum suscipientem baptisma damnari præcipimus. quæ enim conuentio Christi ad Behal? vel quæ pars fideli cum infidele?

L. *Quòd Ecclesiæ baptismate baptizatus, denuo baptizari non debeat, & non ita baptizatus debeat baptizari.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 47. Episcopus, aut presbyter, si eum qui secundùm veritatem habuerit baptismum denuo baptizauerit, aut pollutum ab impiis, * & non rectè baptizatum, non baptizauerit: deponatur, tanquam deridens crucem, & mortem Domini, nec sacerdotes à falsis sacerdotibus iure discernens.

* *hæc verba non sunt apud Dionys. Exig.*

LI. *Quòd in nomine Trinitatis debeat baptizari.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 49. Si quis Episcopus, aut presbyter, iuxta præceptum Domini non baptizauerit in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, sed in tribus sine initio princi-

piis, aut in tribus filiis, aut in tribus paracletis, abiiciatur.

LII. *Quòd non debeat vna mersio in baptismate, quasi in morte Domini, prouenire.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 50. Si quis Episcopus, aut presbyter non trinam mersionem vnius mysterij celebret, sed semel mergat in baptismate, quod dari videtur in Domini morte, deponatur: non enim dixit nobis Dominus, In morte mea baptizate: sed, Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.

LIII. *De Arianis non rebaptizandis.*

EX *decretis Papæ Syricy titul.* 1. Prima itaque paginæ tuæ fronte signasti baptizatos ab impiis Arianis, plurimos ad fidem Catholicam festinare, & quosdam de fratribus nostris eosdem denuò baptizare velle, quod non licet, cùm hoc fieri, & Apostolus vetet, & canones contradicant, & post cassatum Ariminense Concilium missa ad prouincias à venerandæ memoriæ prædecessore meo Liberio generalia decreta prohibeant; quos nos cum Nouatianis, aliisque hæreticis, sicut est in synodo constitutum, per inuocationem solam septiformis Spiritus, Episcopalis manus impositione Catholicorum conuentui sociamus: quod etiam totus Oriens Occidénsque custodit, à quo tramite vos quoque posthac minimè conuenit deuiare, si non vultis à nostro collegio synodali sententia separari.

Ex decr. Papæ Innoc. tit. 47. Arianos præterea cæterásq; eiusdemmodi pestes, quia eorum laicos conuersos ad Dominum sub imagine pœnitentiæ, ac sancti Spiritus sanctificatione, per manus impositionem suscipimus: non videtur clericos eorum cum sacerdotij, aut ministerij cuiuspiam suscipere dignitate, quoniam quibus solum baptisma ratum esse permittimus, quod vtique in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti perficitur, non sanctum Spiritum eos habere ex illo baptismate aliisque mysteriis arbitramur, quoniam cùm à Catholica fide eorum authores desciscerent perfectionem spiritus, quam acceperant amiserunt, nec dare eius plenitudinem possunt, quæ maximè in ordinationibus operatur, quam per impietatis suæ perfidiam potiùs, quàm fidem dixerim perdiderunt. Quî enim fieri potest vt eorum profanos sacerdotes dignos Christi honoribus arbitremur; quorum laïcos imperfectos, vt dixi, ad sancti Spiritus percipiendam gratiam, cum pœnitentiæ imagine recipiamus? Grauitas itaque tua hæc ad notitiam Coëpiscoporum, vel per synodum si potest, vel per harum recitationem faciat peruenire; vt quæ ipse tam necessariò percontatus es, & nos elimatè respondimus, communi omnium consensu studióque seruentur.

LIV. *De his qui dicuntur Cathari, id est mundi.*

CONCIL. *Nicæno tit.* 8. De his qui se cognominant Catharos, id est mundos, si aliquando venerint ad Ecclesiam Catholicam, placuit sancto & magno Concilio, vt impositionem manus accipientes sic in Clero permaneant. Hæc autem præ omnibus eos scriptis conuenit profiteri quòd Catholicæ, & Apostolicæ Ecclesiæ dogmata suscipiant & sequantur: id est & bigamis se communicare, & his qui in persecutione prolapsi sunt, erga quos & spatia constituta sunt, & tempora definita, vt ita Ecclesiæ Catholicæ, & Apostolicæ placita sequantur in omnibus. Vbicumque verò, siue in ciuitatibus ipsi soli reperti fuerint ordinati, qui inueniuntur in Clero, in eodem habitu perseuerent: vbi autem Catholicæ Ecclesiæ Episcopo, vel presbytero constituto quidam ex illis adueniunt, certum est quòd Episcopus ecclesiæ habebit Episcopi dignitatem. Is autem qui nominatur apud eos Episcopus, honorem presbyterij possidebit, nisi fortè placuerit Episcopo nominis eum honore censeri. Si verò hoc ei minimè placuerit, prouidebit ei, aut chorepiscopatus, aut presbyterij locum, vt in Clero prorsus esse videatur, nec in vna ciuitate duo Episcopi probentur existere.

LV. *De his qui à Paulo Samosateno ad Ecclesiam veniunt.*

CONCIL. *Niceno tit.* 19. De Paulianistis ad Ecclesiam Catholicam confugientibus definitio prolata est, vt baptizentur omnimodis. Si qui autem de his præterito tempore in Clero fuerint, si quidem immaculati, & irreprehensibiles apparuerint, baptizati ordinentur ab Episcopo Ecclesiæ Catholicæ: quòd si discussio incongruos inuenerit, abiici tales conueniet. Similiter autem & de diaconissis, & omnino de his qui sub regula versantur, hæc forma seruabitur. Meminimus autem de diaconissis quæ in eodem habitu esse probantur, quòd non habeant manus impositionem; & ideo modis omnibus eas inter laicos deputari.

LVI. *De aliis hæreticis qui ad Ecclesiam veniunt.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 7. De his qui ab hæreticis conuertuntur, id est Nouatianis, aut Photinianis, aut Tessarescædecatitis, siue baptizati sint illi seu catechumeni, non antè suscipiantur, quàm omnes hæreses anathematizent, & præcipuè illam qua detinebantur; & tunc demum ij qui apud eos dicebantur fideles, nostræ doceantur fidei symbolum, & vncti sancto chrismate, sic mysteriis communicent sacrosanctis.

LVII. *De his qui veniunt ab hæresi Cataphrygarum.*

CONCIL. *Laodicens. tit.* 8. De his qui conuertuntur ab hæresi, quę dicitur Cataphrygarum, etsi in Clero qui apud eos esse creditur fuerint, etsi maximè nominentur, hos sub omni diligentia ab Episcopis Ecclesiæ, vel presbyteris instrui, & baptizari conueniet.

LVIII. *De his qui veniunt à Nouatianis, & Montensibus.*

EX *decretis Papæ Innocentij tit.* 15. Vt venientes à Nouatianis, vel Montensibus per manus tantùm impositionem suscipiantur, quia quamuis ab hæreticis, tamen in Christi nomine baptizati sunt: præter eos qui fortè à nobis ad illos transeuntes rebaptizati sunt; ij si resipiscentes, & ruinas suas cogitantes redire malucrint, sub longa pœnitentiæ satisfactione admittendi sunt.

LIX. *De Bonosiacis hæreticis, quòd Iudæis sint comparandi: & de suscipiendis clericis, quos idem Bonosus antequam damnaretur ordinauit.*

EX *decretis Papæ Innocentij tit.* 49 Innocentius Laurentio Episcopo Seniensi. Diu mirati sumus dilectionis tuæ litteris lectis hæreticos Photini venena sectantes in territorio dilectionis tuæ non solùm esse, sed & publicè sibi conuenticula, in aliquorum possessionibus præparare: cùm de toto penè orbe nusquam tam multi, quàm ad vos delegérint habitare Quorum doctrinæ nefariæ author Marcus dudum de vrbe pulsus temeritatis tantæ est ductus audacia, vt primum sibi inter eos vindicet locum. Sed ne vlteriùs debacchandi habeant facultatem, & animas simplicium ac rusticorum secum in gehennam cui destinati sunt trahant: actum est aduersus eos à defensoribus Ecclesiæ nostræ, quòd eos possint expellere, vt qui Christum Deum ex patris substantia ante sæcula negant genitum; ij cum Iudæis qui eius deitatem negauerunt, & nunc vsque negant, participium habent damnationis. Tuum est, frater charissime, quæ præcepta sunt non segniùs agere, ne plebem tibi commissam dissimulatione perdas, & incipias Deo de perditis reddere rationem.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 50. Item Innocentius Martiano Episcopo Narsitano. Superiori tempore, si tamen rectè recordor, memini, tam ad dilectionem tuam quàm ad fratres, & Coepiscopos nostros Rufum, Eusebium, & cæteros eiusdemmodi litteras de clericis Narsensibus transmisisse. his videlicet qui se ante damnationem Bonosi adsererent ab eodem tam presbyteros, quàm diaconos ordinatos, vt si relicto atque damnato eius errore vellent Ecclesię copulari, libenter reciperentur; ne fortè qui essent digni recuperandæ salutis in eodem deperirent. Verùm nunc in Rauennati vrbe mihi constituto, pro-

pter

pter Romani populi necessitates creberrimas, Germanus qui se asserit esse presbyterum, atque Lupentius qui se diaconum dicit, multorum talium quasi legatione suscepta prece fusa dolores, proprios exprimere gestiuerunt, asserentes siquidem ecclesias in dilectionis tuæ constitutas parochiis retinere, sed tuam communionem non potuisse mereri. ea videlicet ratione qua Rusticus quidam nomine, iterata ordinatione presbyterium suscepisset. Et non leui impedimento fit, dum aut illi dolent huiusmodi hominem in ecclesia retineri, aut ille sic peccare debere in alios arbitretur, * qui in se agnoscit esse peccatum. Et quamuis de eadem re pleniùs litteræ meæ contineant, quas superiùs memoraui; tamen etiam nunc admonendam duximus fraternitatem tuam, vt si verè constat aliquos ante damnationem Bonosi ab eodem ordinatos, postea voluisse, vel nunc velle reuerti, eos recipiendos esse censemus, maximè cùm memorati asserant se in tantum anteriori tempore ordinatos, vt sanctæ recordationis virum Cornelium Episcopum Sirmiensis vrbis, nec nõn & fratrem nostrum Nicetam, aliósque nonnullos fuisse præsentes, cùm honoribus, quos se habere commemorant, augerentur. Vnde, frater charissime, si eorum assertio fidem recepit veri, suscipiendos esse ambigere non debes; quos tamdiu ecclesias sibi creditas passus es retinere.

*f quemadmodum

LX. *Quòd non admittantur ad Clerum ab hæreticis ordinati.*

Ex decretis Papæ Innocentij titul. 53. Ventum est ad tertiam quæstionem, quæ pro sui difficultate longiorem exigit disputationem, cùm nos dicamus ab hæreticis ordinatos, vulneratum per illam manus impositionem habere caput. Vbi vulnus infixum est, medicina est adhibenda, qua possit recipere sanitatem: quæ sanitas post vulnus secuta, sine cicatrice esse non poterit: atque vbi pœnitentiæ remedium necessarium est, illic ordinationis honor locum habere non possit: nam si, vt legitur, quod tetigerit immundus immundum erit, quomodo ei tribuetur quod munditia, ac puritas consueuit accipere? sed contrà asseritur, eum qui honorem amisit, honorem dare non posse, nec illum aliquid accepisse, quia nihil in dante erat, quod ille posset accipere, adquiescimus, & verum est certè, quia quod non habuit dare non potuit. Damnationem vtique quam habuit per prauam manus impositionem dedit, & qui particeps factus est damnationis, quomodo debeat honorem accipere, inuenire non possum. Sed dicitur vera, ac iusta legitimi sacerdotis benedictio auferre omne vitium, quod à vitioso fuerat iniectum.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 54. Ergo si ita est, applicentur ad ordinationem sacrilegi, adulteri, atque omnium criminum rei, quia per benedictionem ordinationis crimina, vel vitia putant auferri. Nullus sit pœnitentiæ locus, quia id potest præstare ordinatio quod longa satisfactio præstare consueuit: sed nostræ lex est Ecclesiæ, venientibus ab hæreticis, qui tamen illic baptizati sunt, per manus impositionem laïcam tantùm tribuere communionem: nec ex his aliquem in clericatus honorem vel exiguum subrogare.

Ex decretis Papæ Innoc. tit. 55. At verò ij qui à Catholica ad hæresim transierunt, quos non aliter oportet, nisi per pœnitentiam suscipi, apud vos non solùm pœnitentiam non agunt, verùm etiam honore cumulantur, sed Anysij quondam fratris nostri, aliorúmque sacerdotum summa deliberatio hæc fuit: vt quos Bonosus ordinauerat ne cum eodem remanerent, ac fieret non mediocre scandalum, ordinati reciperentur; vicimus, vt opinor, ambigua. Iam ergo quod pro remedio hac necessitate temporis statutum est, constat, primitus non fuisse, ac fuisse regulas veteres quas ab Apostolis, aut Apostolicis viris traditas, Ecclesia Romana custodit, custodiendásque mandat his qui eam audire consueuerunt, sed necessitas temporis id fieri magnopere postulabat. Ergo quod necessitas pro remedio reperit, cessante necessitate debet vtique cessare pariter quod vrgebat; quia alius est ordo legitimus, alia vsurpatio, quam ad præsens fieri tempus impellit. Sed canones apud Nicæam constituti, de Nouatianis fieri permiserunt: priùs ille canon à Patribus institutus ponendus est, vt possimus aduertere, vel quid, vel qualiter ab eisdem sensum sit, vel præceptum. De his inquit qui nominant

se ipsos Catharos, id est mundos, & aliquando veniunt ad Catholicam Ecclesiam, placuit sanctæ magnæ synodo, vt acceptâ manus impositione sic maneant in Clero. Possumus verò dicere de solis hoc Nouatianis esse præceptum, nec ad aliarum hæresum clericos pertinere: nam si vtique de omnibus ita definirent, addidissent à Nouatianis, aliisque hæreticis reuertentes debere in suum ordinem recipi. quod si ita esset, etiam illud maximè, quod de Paulianistis dictum est, poterit confirmare: à quibus venientes, etiam baptizari præcipiunt. Nunquidnam cùm de Paulianistis iubent, omnes qui ab hæreticis reuertuntur erunt hoc exemplo baptizandi? quod cùm nullus audeat facere, de ipsis tantùm esse præceptum ratio demonstrat. Denique baptizatos ritè ab Euangelista Philippo Petrus, & Ioannes sola manus impositione consummant, illos verò quos Apostolus Paulus Ioannis baptismate baptizatos reperit, interrogauitque an Spiritum sanctum suscepissent, fatentibus, se illud ne quidem nomen audisse, iussit eos baptizari. Videtis ergo ritè baptizatos, illo dono iterari non posse, & aliter solâ aquâ lotos baptizari, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, necessarium peruideri. Ita & de Nouatianis tantùm iussum esse lucida manifestatione perlegitur, quod idcirco distinctum esse ipsis duabus hæresibus ratio manifesta declarat: quia Paulianistæ, in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, minimè baptizant, nec apud istos de vnitate potestatis diuinæ, hoc est Patris, & Filij, & Spiritus sancti quæstio aliquando commota est, & ideo de omnibus segregatis, hæc sola lecta est, cui istud crederent concedendum, quia nihil in Patris, & Filij, & Spiritus sancti sacramento peccarent. Si quis verò de Catholica ad hæresim transiens, aut fidelis ad apostasiam reuertens, & resipiscens redire voluerit; nunquid eadem ratione poterit & Clerum committi: quorum commissum non nisi longa pœnitentia poterit abolere; nec post pœnitentiam clericum fieri ipsi canones sua autoritate permittunt. Vnde constat qui de Catholica ad Bonosum transierunt damnatum, atque se passi sunt, vel cupierunt ab eodem ordinati, non oportuisse ordinationis ecclesiasticæ suscipere dignitatem, qui commune omnium ecclesiarum iudicium deserentes, suam peculiariter in Bonoso vanitatem sequendam esse duxerunt. Sed multos constat vim passos, atque inuitos attractos, repugnantésque ab eodem ordinatos. Dicat mihi, volo, quisquis hoc credit, si non post ordinationem Bonosi interfuit, cùm conficeret sacramenta, si communioni eius non est participatus, si statim discedentibus de eius pessimo conciliabulo ad ecclesiam rediit, iste talis potest habere colorem aliquem excusationis. Cæterùm qui post annum, aut mensem ad Ecclesiam redierunt intelligimus eos, qui in Catholica nouerunt se propter vitia sua non posse suscipere ordinationem: idcirco ad illum perrexisse, quia passim sine vlla discussione ordinationes inlicitas faciebat, credentes se posse per istam institutionem locum in Ecclesia Catholica reperire, de quo antè desperauerant. Nunc illud quod superest interrogo, qui post mensem, aut ampliùs rediit, cùm se presbyterum à Bonoso confideret ordinatum, si non sacramenta confecit, si non populis distribuit, si non missas secundùm consuetudinem compleuit; quid de his censeatis quæso, promatis apertiùs? Ad summam certè qui nihil ab Bonoso acceperunt, rei sunt vsurpatæ dignitatis, qui conficiendorum sacramentorum sibi vindicauerunt, aut non vindicauerunt autoritatem, atque id se putauerunt esse, quod his nulla fuerat regulari ratione concessum.

Ex decreto Papæ Innocentij tit. 56. Peruidet ergo dilectio vestra, hactenus talia transisse, & aduertite, quod vt dicitis necessitas imperauit, in pace iam ecclesias constitutas non posse præsumere; sed, vt sæpe accidit, quoties à populis, aut à turba peccatur, quia in omnes propter multitudinem non potest vindicari, inultum soleat transire. Priora ergo dimittenda dico Dei iudicio, de reliquo maxima sollicitudine præcauendum.

Eiusdem tit. 57. Veniam nunc ad maximum quasi quoddam thema Photinum, & quod mihi anxium est ac difficillimum, maiorum meorum reuoluam sententias. Fuerat de illo quoquo pacto, vt etiam ipsi commeministis, aliquid vtique grauius constitutum: verùm quoniam id per rumorem falsum,

vt asseritis, subreptum huic sedi, & elicitum per insidias demonstratis; quia res ad salutem rediit: veniam nos hanc in tantum vobis annitentibus, post condemnationem, more Apostolico subrogamus, tantisque vestris assertionibus, vobisque tam bonis, tam caris non dare consensum, omnibus duris rebus durius arbitramur. Pro vestra ergo approbatione, fratres charissimi, sententia ac postulatione Episcopum Photinum habetote licitum ita constituere, vt deprecemini, & nostram in melius conuersam sententiam, labore vel testimonio vestro compotes voti suscipite. Atque Eustathium à me sæpissimè comprobatum nolite expectare, vt diaconij gratiâ expolietur: sollicitos enim vos pro salute libenter audio contra caput, etiam si faciendum est, non libenter admitto; cui manum porrigitis vobiscum porrigo, cui porrigo mecum porrigite; hæc enim ad Corinthios Apostolica est declarata benignitas, vt in vno spiritu ductam, ac reductam sententiam boni semper indifferenter sequantur. Nam fateor hæc me primùm tes bene habet erga Eustathium diaconum, quòd nec contra fidem quicquam locutus sit, nec loquentem admiserit, nec ad mortem crimen aliquod commisisse, vel iactatum vnquam, vel fictum * recognouerim. Et qui in his saluus est, si quo pacto conuersationes amabiles non habet, habendus est vt minùs pro tempore dilectus, non vt inimicus existimatus diabolo in perpetuum mancipandus. Cognosco illum inter illas simultates, ac turbines contra multorum studia, non dico qualia, diuersa sensisse, & cùm hinc res calamitatésque ipsæ emendatæ sint, adhuc Dizoniani, & Cyriaci subdiaconorum non potuisse apud vos emendationem reuiuiscere. Compescite, quæso, ab illo prædictisque, quorumcumque videtis animos, ac non iustas æmulationes, vt ipse apud nos integer, apud vos eum suis reparatus mereatur pacem, non fictam peruidens charitatem. Omnibus igitur vobis, ac singulatim occurrat charitas, & vinculis quæ nullis modis à Christo soluuntur, vobiscum pariter in perpetuum connexa lætetur in Domino.

* f. de eo

LXI. *Quòd omnis cuiuslibet ordinis clericus, qui Catholicam deserens hæreticæ se communioni miscuerit, si ad Ecclesiam reuersus fuerit, in eo gradu quo fuerat, sine promotione permaneat.*

Ex *decr. Papæ Leonis tit.* 14. Leo Episcopus vrbis Romę, Ianuario Episcopo Aquileiensi. Lectis fraternitatis tuæ litteris vigorem fidei tuæ quem olim noueramus, agnouimus: congratulantes tibi quòd ad custodiam gregis Christi pastoralem curam vigilanter exequeris; ne lupi qui sub specie ouium subintrarunt, bestiali sæuitia simplices quosque dilacerent, & non solùm ipsi nullâ correptione proficiant, sed etiam ea quæ sunt sana corrumpant. Quod ne viperea possit obtineri fallacia, dilectionem tuam duximus commonendam; insinuantes ad animæ periculum pertinere, si quisquam de his qui à nobis in hæreticorum, atque schismaticorum sectam delapsus, & se vtcumque hæreticæ communionis contagione macularit, resipiscens, in communione Catholica, sine professione legitimæ satisfactionis habeatur. Saluberrimum enim & spiritalis medicinæ vtilitate plenissimum est, vt siue presbyteri, siue diaconi, vel subdiaconi, aut cuiuslibet ordinationis clerici qui se correctos videri volunt, atque ad Catholicam fidem, quam iam pridem amiserant, rursus redire ambiunt; priùs errores suos, & ipsos authores erroris damnati à se sine ambiguitate fateantur, vt sensibus prauis etiam peremptis nulla sperandi supersit occasio, nec vlla membrum talium possit societate violari; cùm per omnia illis professio propria cœperit obuiare. Circa quos etiam illam canonum constitutionem præcipimus custodiri, vt in magno habeant beneficio, si ademptâ sibi omni spe promotionis, in quo inueniuntur ordine stabilitate perpetuâ maneant: si tamen iteratâ tinctione non fuerint maculati. Non leuem apud Dominum noxam incurrit, qui de talibus ad sacros promouendos ordines iudicarit, quòd si cum grandi examinatione promotio conceditur inculpatis, multò magis non debet licere suspectis. Proinde dilectio tua, cuius de-

uotione gaudemus, iungat curam suam dispositionibus nostris, & det operam, vt circumspectè, ac velociter impleantur, quæ ad totius Ecclesiæ incolumitatem laudabiliter suggesta sunt, & salubriter ordinata. Non autem dubitet dilectio tua, nos si (quod non arbitramur) neglecta fuerint, quæ pro custodia Canonum, & pro fidei integritate decernimus, vehementiùs commouendos, quia inferiorum ordinum culpæ ad nullos magis referendæ sunt, quàm ad desides negligentésque rectores, qui multam sæpe nutriunt pestilentiam, dum necessariam dissimulant adhibere medicinam. Datum III. Kalend. Ianuarij, Alipio & Ardabure Consulibus.

LXII. *De his quibus dubium est, vtrum baptismum perceperint, necesse est vt renascantur.*

Ex *decretis Papæ Leonis tit.* 28. Si nulla extant indicia inter propinquos, aut familiares, nulla inter clericos aut vicinos, quibus ij de quibus quæritur, baptizati fuisse doceantur: agendum est vt renascantur, ne manifestè pereant, in quibus quod non ostenditur gestum, ratio non sinit vt videatur iteratum. Qui autem possunt meminisse quòd ad Ecclesiam veniebant cum parentibus suis, possunt recordari, an quod eorum parentibus dabatur acceperint. Sed si hoc etiam ab ipsa memoria alienum est, conferendum eis videtur, quod collatum esse nescitur, quia non temeritas interuenit præsumptionis, vbi est diligentia pietatis.

Concil. Carthag. tit. 39. Item placuit de infantibus, quotiens non inueniuntur certissimi testes, qui eos baptizatos esse sine dubitatione testentur, neque ipsi sunt per ætatem de traditis sibi sacramentis idonei respondere: absque vllo scrupulo eos esse baptizandos; ne ista trepidatio eos faciat sacramentorum purgatione priuari; hinc enim legati Maurorum fratres nostri consuluerunt, quia multos tales à barbaris redimunt.

LXIII. *Quòd hi qui se baptizatos agnoscunt, sed in qua fide nesciunt, per manus impositionem suscipiendi sunt.*

Ex *decretis Papæ Leonis tit.* 29. Ij autem de quibus scripsisti, qui non se baptizatos nesciunt, sed cuius fidei fuerint qui eos baptizauerunt, se nescire profitentur; quoniam quolibet modo formam baptismatis acceperunt, baptizandi non sunt: sed per manus impositionem virtutem sancti Spiritus, quam ab hæreticis accipere non potuerunt, Catholicis copulandi sunt.

LXIV. *De his qui non sponte, sed inuiti ad iterationem baptismi compulsi sunt.*

Ex *decretis Papæ Leonis tit.* 47. Hi verò de quibus similiter dilectio tua nos credidit consulendos, qui ad iterandum baptismum, vel metu coacti, vel errore traducti sunt, & nunc se contra Catholicæ fidei sacramentum egisse recognoscunt, ea est custodienda moderatio, qua in societatem nostram, non nisi per pœnitentiæ remedium, & per impositionem Episcopalis manus communionis recipiant vnitatem. Tempora pœnitudinis, habitâ moderatione, tuo constituenda iudicio, prout conuersorum animos inspexeris esse deuotos, paritérque etiam habentes senilis ætatis intuitum, & periculorum quorumque, aut ægritudinum respicientes necessitates. In quibus, si quis ita grauiter vrgeatur, vt dum adhuc pœnitet, de salute ipsius desperetur, oportet ei per sacerdotalem sollicitudinem communionis gratiâ subueniri.

LXV. *Vt hi qui ab hæreticis baptizati sunt, sola sancti Spiritus inuocatione firmentur.*

Ex *decretis Papæ Leonis tit.* 48. Nam hi qui baptismum acceperunt ab hæreticis, cùm baptizati antea non fuissent, solâ sancti Spiritus inuocatione, per impositionem manuum confirmandi sunt, quia formam tantùm baptismi sine sanctificationis virtute sumpserunt. Et hanc regulam, vt scitis, seruandam in omnibus Ecclesiis prædicamus; vt la-

uacrum semel initum nullâ iteratione violetur, dicente Apostolo: Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, cuius ablutio nullâ iteratione temeranda est: sed vt diximus sola sanctificatio Spiritus sancti inuocanda, vt quod ab hæreticis nemo accipit, à Catholicis sacerdotibus consequatur.

LXVI. *De his qui in ægritudine baptisma consequuntur.*

CONCIL. *Neocæsariensi tit.* 12. Si quis in ægritudine fuerit baptizatus, ad honorem presbyterij non potest promoueri, quia non ex proposito fides eius, sed ex necessitate descendit: nisi fortè propter sequens studium eius, & fidem, atque hominum raritatem, talis possit admitti.

Concil. Laodicens. tit. 47. Quòd oporteat eos qui in ægritudine percipiunt baptisma, postquam conualuerint fidem perdiscere, & scire cuius muneris participes facti sunt.

Concil. Carthag. tit. 12. Vt ægrotantes si pro se respondere non possunt, cùm voluntatis eorum testimonium sui periculo proprio dixerint, baptizentur. Et vt scenicis, atque histrionibus cæterisque huiusmodi personis reconciliatio non negetur.

LXVII. *De Christianis qui sabbatizare, vel iuxta quemdam modum iudaïzare noscuntur.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 29. Quòd non oporteat Christianos iudaïzare, & otiari in sabbato, sed operari eos in eodem die: præferentes autem in veneratione Dominicum diem; si vacare voluerint, vt Christiani, hoc faciant. Quòd si reperti fuerint iudaïzare, anathema sint à Christo.

LXVIII. *De Schismaticis.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 33. Quòd non oporteat cum hæreticis, aut schismaticis pariter orare.

LXIX. *De martyribus hæreticorum.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 34. Quòd omnes Christianos non oporteat deserere Martyres Christi, & ire ad pseudomartyres, id est hæreticorum, & quos ipsos constat hæreticos extitisse: hi namque sunt alienati à Deo. Sint igitur anathema qui ad tales accesserint.

Concil. Carthag. tit. 50. Item placuit, vt altaria quæ passim per agros & per vias, tanquam memoriæ martyrum constituuntur, in quibus nullum corpus, aut reliquiæ Martyrum conditæ probantur, ab Episcopis qui locis eisdem præsunt, si fieri potest, euertantur: si autem hoc per tumultus populares non sinitur, tamen plebes admoneantur, ne illa loca frequentent, vt qui rectè sapiunt, nullâ ibi superstitione deuincti teneantur, & omnino nulla memoria Martyrum probabiliter acceptetur, nisi vbi corpus aut aliquæ reliquiæ sunt, aut origo alicuius habitationis, vel possessionis, vel passionis fidelissimâ origine traditur: nam quæ per somnia, & per manes, quasi reuelationes quorumlibet hominum, vbicumque constituuntur altaria, omnimodo reprobentur.

LXX. *De his qui ab hæreticis, vel Iudæis festiuitatis eorum dona suscipiunt.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 37. Quòd non oporteat à Iudæis, vel hæreticis ea quæ mittuntur munera festiua suscipere, nec cum eis festa celebrare.

LXXI. *De Christianis, qui Iudæorum azyma comederunt.*

CONCIL. *Laodicens. tit.* 38. Quòd non oporteat azyma à Iudæis accipere, & communicare impietatibus eorum.

LXXII. *De Christianis celebrantibus festa gentilium.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 39. Quòd non oporteat cum gentilibus festa celebrare, & communicare prauitatibus eorum qui sine Deo sunt.

LXXIII. *De hæreticis intrantibus in ecclesiam, vel basilicas Martyrum.*

CONCIL. *Laodic. tit.* 6. Quòd hæretici non permittendi sint ingre-

di in domum Dei, in hæresi permanentes.

LXXIV. *Captiuis cibos immolatitios, per necessitatem comedentibus pœnitentia concedenda.*

Ex decretis Papæ Leonis titul. 46. Hi autem Christiani, qui inter eos, à quibus fuerint captiuati immolatitiis cibis asseruntur esse polluti, consultationi charitatis tuæ hoc etiam respondendum esse credidimus, vt pœnitentiæ satisfactione purgentur, quæ non tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione pensanda est. Et siue hoc terror extorserit, siue fames suaserit, non dubitetur abolendum, cùm huiusmodi cibus pro metu, aut indigentia, non pro religionis veneratione sit sumptus.

LXXV. *Qualiter debeant in Ecclesia suscipi pœnitentes.*

Concil. Carthagin. tit. 10. Vt pœnitentibus secundùm differentiam peccatorum Episcopi arbitrio pœnitentiæ tempora decernantur: & vt presbyter inconsulto Episcopo non reconciliet pœnitentem, nisi absentiâ Episcopi necessitate cogente: cuiuscunque autem pœnitentis publicum, & vulgatissimum crimen est, quod vniuersam Ecclesiam commouerit, ante absida manus ei imponatur.

LXXVI. *De his qui ad ordinem presbyterij sine examinatione prouecti sunt.*

Concil. Niceno titul. 9. Si qui presbyteri sine examinatione sunt prouecti, vel cùm discuterentur peccata sua confessi sunt, & homines contra canones commoti manus confessis imponere tentauerunt; tales regula non admittit, quia quod inreprehensibile est, Catholica defendit Ecclesia.

Quo tempore presbyterum conueniat ordinari.

Concil. Neocæsariensi titul. 11. Presbyter ante tricesimum ætatis suæ annum nullatenus ordinetur, licèt valde sit dignus; sed hoc tempus obseruet: nam Dominus noster tricesimo ætatis suæ anno baptizatus est, & sic cœpit docere.

LXXVII. *De his qui in persecutionibus negauerunt, & postmodum in Clero promoti sunt.*

Concil. Niceno tit. 10. Quicumque de lapsis ad ordinem Cleri promoti sunt, per ignorantiam, vel ordinantium dissimulationem, hoc ecclesiasticæ non præiudicat regulæ, cogniti namque deponantur.

LXXVIII. *De laïcis qui negauerunt, & de his qui abrenunciauerunt, & iterum ad sæculum sunt conuersi.*

Concil. Niceno tit. 11. & 12. De his qui præter necessitatem præuaricati sunt, aut præter ablationem facultatum, aut præter periculum, vel aliquid huiusmodi quod factum est sub tyrannide Licinij placuit synodo, quamuis humanitate probentur indigni, tamen eis beneuolentiam commodari. Quicumque ergo veraciter pœnitudinem gerunt, tribus annis fideles inter audientes habeantur; & sex annis omni se contritione deiiciant; duobus autem annis sine oblatione populo in oratione communicent.

Quicumque vocati per gratiam, primum quidem impetum monstrauerunt deponentes militiæ cingulum: postmodum verò ad proprium vomitum sunt relapsi; ita vt quidam & pecunias tribuerent, & beneficiis militiam repeterent, ij decem annis post triennij tempus (quo inter audientes erunt) in afflictione permaneant; sed in his omnibus propositum, & speciem pœnitentiæ conuenit explorare: quotquot enim metu, & lachrymis, atque pœnitentia, vel bonis operibus rebus ipsis conuersionem suam, nõ simulationem demonstrant; ij definitum tempus auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent, postmodum verò licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare. Quicumque verò indifferenter tulerunt, & aditum introeundi Ecclesiam sibi arbitrati sunt ad

conuersionem posse sufficere, ij definitum tempus modis omnibus implebunt.

LXXIX. *De his qui communionem tempore mortis exposcunt.*

CONCIL. *Nicano titul.* 13. De his qui ad exitum veniunt etiam nunc lex antiqua regularisque seruabitur; ita vt si quis egreditur de corpore, vltimo & necessario viatico minimè priuetur. Quòd si desperatus, & consequutus communionem, oblationisque particeps factus iterum conualuerit, sit inter eos qui communionem orationis tantummodo consequuntur. Generaliter autem omni cuilibet in exitu posito, & poscenti sibi communionis gratiam tribui, Episcopus probabiliter ex oblatione dare debebit.

LXXX. *De Catechumenis lapsis.*

CONCIL. *Nicano tit.* 14. De catechumenis sancto & magno Concilio placuit, vt tribus annis sint inter audientes tantummodo; post hæc autem cum catechumenis orent.

LXXXI. *De presbyteris qui immolauerunt tempore persecutionis.*

CONCIL. *Ancyrensi tit.* 1. Presbyteros immolantes, & iterum luctamen adeuntes, si hoc non per inlusionem aliquam, sed ex veritate fecerint, nec antè parantes, & affectantes atque suadentes vt æstimentur quidem tormentis aptari, sed huius visu tantùm, & habitu subiei: hos placuit honorem quidem retinere propriæ sedis, offerre verò aut alloqui populum, aut omnino sacerdotalibus fungi officiis non licere.

LXXXII. *De diaconis qui immolauerunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 2. Diaconi similiter qui immolauerunt, honorem quidem habeant, cessent verò ab omni sacro ministerio, siue à pane, siue à calice offerendo, vel prædicando. Quòd si quidam Episcoporum conscij sunt laboris eorum, & humilitatis, & mansuetudinis, & voluerint eis aliquid ampliùs tribuere, vel adimere, penes ipsos erit potestas.

LXXXIII. *De his qui ex fuga comprehensi sunt, & per vim immolarunt.*

CONCIL. *Ancyrano tit.* 3. Qui fugientes comprehensi sunt, vel à domesticis tradiri, vel ademptis facultatibus, sustinuere tormenta, aut in custodiam rrusi proclamauerunt se Christianos esse, & eò vsque adstricti sunt, vt manus eorum comprehendentes violenter adtraherent, & funestis sacrificiis admouerent, aut aliquid polluti cibi per necessitatem sumere cogerentur, confitentes iugiter se esse Christianos, & luctum rei, quæ contigit incessabiliter ostendentes omni deiectione, & habitu, & humilitate vitæ: hos velut extra delictum constitutos à communionis gratia non vetari: si verò prohibiti sunt ab aliquibus propter ampliorem cautelam, vel propter quorundam ignorantiam, statim recipiantur: hoc autem similiter, & de clericis, & de cæteris laïcis obseruare conueniet. Perquisitum est autem & illud, si possunt etiam laïci qui in has necessitatis angustias inciderunt, ad clericatus ordinem promoueri: placuit ergo & hos tamquam qui nihil peccauerint, si & præcedens eorum vita probabilis sit, ad hoc officium prouehi.

LXXXIV. *De his qui diuersis causis gentilitatis ritu aliquid peregerunt.*

CONCIL. *Ancyrano tit.* 4. De his qui sacrificare coacti sunt, insuper & cœnauerunt in idolio. Quicumque eorum cùm ducerentur lætiore habitu fuerunt, & vestimentis pretiosioribus vsi sunt, & præparatæ cœnæ indifferenter participes extiterunt: placuit eos inter audientes vno anno constitui, succumbere tribus annis, in oratione verò communicare biennio, & tunc ad perfectionis gratiam peruenire. Quotquot autem ascenderunt templa veste lugubri, & recumbentes per omne tempus fleuere discubitus, si compleuerunt pœnitentiam triennij temporis, sine oblatione suscipiantur. Si autem non manducauerunt, biennio subiecti pœnitentiæ, tertio anno sine oblatione communicent, vt perfectionem quadrien-

nio consequantur. Penes Episcopos autem erit potestas, modum conuersationis eorum probantes, vel humaniùs erga eos agere, vel amplius tempus adiicere. Ante omnia verò præcedens eorum vita, & posterior inquiratur, & ita eis impertiatur humanitas.

Ex decretis Papæ Syricÿ tit. 3. Adiectum est etiam quosdam Christianos ad apostasiam (quod dici nefas est) transeuntes, & idolorum cultu ac sacrificiorum cõtaminatione profanatos, quos à Christi corpore, & sanguine quo dudum redempti fuerant renascendo, iubemus abscindi: & si resipiscentes fortè aliquando fuerint ad lamenta conuersi, his quamdiu viuunt agenda pœnitentia est, & in vltimo fine suo reconciliationis gratia tribuenda; quia docente Domino nolumus mortem peccatoris, sed tantùm vt conuertatur, & viuat.

LXXXV. *De his qui timore ritus gentilium peregerunt.*

CONCIL. *Ancyrano tit.* 5. De his qui minis tantùm cessere pœnarum, aut priuatione facultatum territi, aut demigratione sacrificauerunt, & hactenus pœnitudinis negligentes neque conuersi, nunc huius Concilij tempore semet obtulerunt conuersionis suæ consilia capientes: placuit vsque ad magnum diem eos inter audientes suscipi, & post magnum diem triennium pœnitentiam agere, & postmodum duobus annis sine oblatione communicare; & tunc demum sex annis completis ad perfectionis gratiam peruenire: si verò quidam ante hanc synodum suscepti sunt ad pœnitentiam, ex illo tempore initium eis sexennij computetur: si quod autem periculum, vel mortis expectatio, aut ex infirmitate, aut ex alia occasione contigerit, his sub definitione statuta communio non negetur.

LXXXVI. *De his qui in locis idolorum manducauerunt.*

CONCIL. *Ancyrano tit.* 6. De his qui festis diebus gentilium in remotis eorum locis conuiuia celebrarunt, cibósque proprios deferentes ibidem comederunt: placuit post pœnitentiam biennij eos suscipi, vtrum verò cum oblatione singuli Episcoporum probantes vitam eorum, & singulos actus examinent.

LXXXVII. *De his qui frequenter idolis immolauerunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 7. Hi qui secundò & tertiò sacrificauerint coacti, quatuor annis pœnitentiæ subiiciantur, duobus autem aliis sine oblatione communicent, & septimo anno perfectè recipiantur.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 30. Si conuiuio solo gentilium & escis immolaticiis vsi sunt, possunt ieiuniis, & manus impositione purgari, vt deinceps ab idolothytis abstinentes sacramentorum Christi possint esse participes. Si autem, aut idola adorauerunt, aut homicidiis, vel fornicationibus contaminati sunt, ad communionem eos, nisi per pœnitentiam publicam non oportet admitti.

LXXXVIII. *De his qui & aliis sacrificandi causas adtulerunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 8. Quotquot autem non solùm ipsi deuiauerunt, sed etiam insurrexerunt & compulerunt fratres, & causas præbuerunt, vt cogerentur, hi per triennium quidem locum inter audientes accipiant: per aliud verò sexennium pœnitentiæ subiiciantur acriori, & alio anno communionem sine oblatione percipiant, vt perfectionem expleto decennio consequantur. Inter hæc autem & eorum vita pensanda est.

LXXXIX. *De his qui cùm essent catechumeni idolis immolauerunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 11. Eos qui ante baptisma sacrificauerunt idolis; & postea baptisma consecuti sunt, placuit ad ordinem prouehi; eo quòd probentur abluti.

XC. *De his qui diuinationes expetunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 23. Qui diuinationes expetunt & morem gentilium subsequuntur, aut in domos suas huiuscemodi homines introducunt exquirendi aliquid arte malefica, aut expiandi

piandi causa sub tegula quinquennij iaceant secundùm gradus pœnitentiæ definitos.

De his qui Angelos colunt.

CONCIL. *Laodic. tit.* 35. Quòd non oporteat Christianos Ecclesiam Dei relinquere, & ire, atque Angelos nominare, & congregationes facere, quæ interdicta noscuntur. Si quis igitur inuentus fuerit huic occultæ idololatriæ seruiens, sit anathema, quia dereliquit Dominum nostrum IesumChristum filium Dei, & se idololatriæ tradidit.

Vt clericus magus, & incantator non sit, neque phylacteria faciat.

CONCIL. *Laod. tit.* 36. Quòd non oporteat sacris officiis deditos, vel clericos magos, aut incantatores existere, aut phylacteria facere, quæ animarum suarum vincula comprobantur. Eos autem qui his vtuntur, ab Ecclesia pelli præcipimus.

XCI. *De his qui ad presbyterium vel diaconatum promouentur, & ante ordinationem, peccatorum sibi sunt conscij.*

CONCIL. *Neocæsar. tit.* 9. Presbyter, si præoccupatus corporali peccato prouehatur, & confessus fuerit de se, quòd ante ordinationem deliquerit oblata non consecret; manens in reliquis officium propter studium bonum: nam peccata reliqua plerique dixerunt per manus impositionem posse dimitti. Quòd si de se non fuerit ipse confessus, & argui manifestè nequiuerit, potestatis suæ iudicio relinquatur.

Concil. eod. tit. 10. Simili modo etiam diaconus si eodem peccato succubuerit, ab ordine ministerij subtrahatur.

XCII. *De diaconis qui tempore ordinationis de nuptiis attestati sunt.*

CONCIL. *Ancyr. titul.* 9. Diaconi quicumque ordinantur in ipsa ordinatione protestati sunt, & dixerunt velle se coniugio copulari, quia sic manere non possunt, ij si postmodum vxores duxerint, in ministerio maneant, propterea quòd eis Episcopus licentiam dederit. Quicumque sanè tacuerunt, & susceperunt manus impositionem professi continentiam, & postea nuptiis obligati sunt, à ministerio cessare debebunt.

XCIII. *Vt presbyteri modum sibi debitum seruent.*

EX *decretis Papæ Gelasij titul.* 6. Nec minùs etiam presbyteros contra suum modum tendere prohibemus, nec Episcopali fastigio debita sibimet audacter assumere: non conficiendi chrismatis, non consignationis Pontificalis adhibendæ sibimet arripere facultatem; non præsente quolibet Antistite, nisi fortasse iubeantur, vel orationis, vel actionis sacræ suppetere sibi præsumant licentiam; neque sub eius aspectu nisi iubeantur, aut sedere præsumant, aut venerabilia tractare mysteria; nec sibi meminerint vlla ratione concedi sine summo Pontifice, subdiaconum vel acolytum ius habere faciendi; nec prorsus addubitent, si quicquam ad Episcopale ministerium specialiter pertinens suo motu putauerint exequendum, continuò se presbyterij dignitate, & sacrâ communione priuari. Quod fieri necesse est, censeamus, si eorum Præsule differente huiusmodi fuerit præuaricatio comprobata, nec ipso eorum Episcopo à culpa conniuentiæ & vltione vacaturo, si immoderata facientes dissimulauerit vindicare.

Concil. Carthag. tit. 6. Fortunatus Episcopus dixit: In præteritis Conciliis statutum meminimus esse vt chrisma, vel reconciliatio pœnitentium, nec non & puellarum consecratio à presbyteris non fiant; si quis autem emerserit hoc faciens, quid de eo statuendum sit.

Aurelius Episcopus dixit: Audiuit dignatio vestra suggestionem fratris Coëpiscopi nostri Fortunati, quid ad hæc dicitis. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Chrismatis confectio, & puellarum consecratio à presbyteris non fiat, vel reconciliare quemquam in publica missa presbytero non licere; hoc omnibus placet.

Concil. Carthaginens. tit. 7. Aurelius Episcopus dixit: Si quisquam in periculo fuerit constitutus, & se reconciliare diuinis altaribus petierit: si Episcopus

absens fuerit, debet vtique presbyter consulere Episcopum, & sic periclitantem eius præcepto reconciliare: quam rem debemus salubri consilio roborare. Ab vniuersis Episcopis dictum est: placet quod sanctitas vestra necessariò nos instruere dignata est.

XCIV. *De priuilegiis presbyterorum.*

CONCIL. *Niceno*, *tit*. 18. Peruenit ad sanctum magnúmque Concilium, quòd in quibusdam locis, & ciuitatibus presbyteris gratiam sacræ communionis diaconi præbeant: quod nec regula, nec consuetudo tradidit, vt ab his qui potestatem non habent offerendi, illi qui offerunt corpus Christi accipiant. Nec non & illud innotuit, quòd quidam diaconi ante Episcopos sacra oblata contingant. Hæc igitur omnia resecentur, & in sua diaconi mensura permaneant, scientes quòd Episcoporum quidem ministri sint; inferiores autem presbyteris habeantur. Per ordinem ergo post presbyteros gratiam sacræ communionis accipiant, aut Episcopo eis, aut presbytero porrigente: sed nec sedere in medio presbyterorum diaconis liceat; quia si hoc fiat, præter regulam & ordinem probatur existere. Si quis etiam post has definitiones obedire noluerit, à ministerio cessare debebit.

Concil. Laodicensi titul. 20. Quòd non oporteat diaconum coram presbytero sedere, sed iussione presbyteri sedeat: similiter diaconis honor exhibeatur ab obsequentibus, id est subdiaconis, & omnibus clericis.

Ex decretis Papæ Gelasij tit. 8. Quòd non oporteat in presbyterio diaconum sedere, cùm diuina celebrantur, vel ecclesiasticus habetur quicunque tractatus, sacri corporis prærogationem sub conspectu Pontificis, seu presbyteri, nisi his absentibus, ius non habeant exercendi. Cùm enim decreta venerabilium sanctionum nos quoque magnopere custodire nitamur, ac sine eorum dispendio, etiam illa quæ pro alicuius vtilitatis fortasse compendio videantur, laxanda dicamus.

XCV. *Vt diaconi mensuram propriam iuxta Patrum statuta custodiant.*

EX *decr. Papæ Gelasij tit.* 7. Diaconos quoque propriam constituimus seruare mensuram, nec vltra tenorem paternis canonibus deputatum quippiam tentare permittimus, nihil eorum suo ministerio penitus applicare, quæ primis ordinibus propriè decreuit antiquitas, absque Episcopo, vel presbytero baptizare non audeant, nisi prædictis fortassis officiis longiùs constitutis necessitas extrema compellat, quod & laicis Christianis facere plerumque conceditur.

XCVI. *De Chorepiscopo, id est vicario Episcopi: quæ ad eius officium pertineant.*

CONCIL. *Ancyran. tit.* 12. Chorepiscopis non licere presbyteros, aut diaconos ordinare, sed nec presbyteris ciuitatis sine præcepto Episcopi, vel litteris in vnaquaque parochia.

Concil. Antioch. tit. 10. Qui in vicis vel possessionibus Chorepiscopi nominantur, quamuis manus impositionem Episcoporum perceperint, & vt Episcopi consecrati sunt; tamen sanctæ synodo placuit, vt modum proprium recognoscant, & gubernent subiectas sibi ecclesias, earúmque moderamine curáque contenti sint. Ordinent etiam lectores, & subdiaconos atque exorcistas: quibus promotiones istæ sufficiant. Nec presbyterum verò, nec diaconum audeant ordinare præter ciuitatis Episcopum, cui ipse cum possessione subiectus est. Si quis autem transgredi statuta tentauerit, depositus quo vtebatur honore priuetur; Chorepiscopum verò ciuitatis Episcopus ordinet, cui ille subiectus est.

XCVII. *De rebus Ecclesiasticis eo tempore distractis, quo ipsæ ecclesiæ viduantur Episcopis.*

CONCIL. *Ancyrano tit.* 14. De his quæ pertinent ad ecclesiam, quæcumque, cùm non esset Episcopus, presbyteri vendiderunt, placuit, rescisso contractu, ad iura Ecclesiastica reuocari. In iudicio autem erit Episcopi, si pretium debeat recipi, necne; quia

plerumque rerum distractarum reditus ampliorem summam pro pretio dato reddiderit.

Concil. Carthagin. tit. 26. Item placuit vt rem ecclesiæ nemo vendat: quòd si reditus non habet, & aliqua nimia necessitas cogit, hanc insinuandam esse Primati prouinciæ ipsius, vt cum statuto numero Episcoporum vtrum faciendum sit arbitretur. Quòd si tanta vrget necessitas ecclesiæ, vt non possit hunc consulere, saltem vicinos testes conuocet Episcopos, curans ad Concilium omnes referre suæ ecclesiæ necessitates: quod si non fecerit, reus Deo, & Concilio, venditor, honore amisso, teneatur.

XCVIII. *De his qui esum carnium in Clero constituti diffugiunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 13. Hi qui in Clero sunt presbyteri, & diaconi, & à carnibus abstinent: placuit eas quidem contingere, & ita si voluerint continere. Quòd si in tantum eas abominantur, vt nec olera quæ cum eis coquuntur existiment comedenda, tanquam non consentientes regulæ, ab ordine cessare debebunt.

XCIX. *De his qui fornicantur irrationabiliter, id est cum pecoribus, aut cum masculis.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 15. De his qui irrationabiliter versati sunt, siue versantur, quotquot ante vicesimum annum tale crimen commiserint, quindecim annis exactis in pœnitentia, communionem mereantur orationum, deinde quinquennio in hac communione durantes, tunc demum oblationis sacramenta contingant; discutiatur autem & vita eorum, qualis tempore pœnitudinis extiterit, & ita misericordiam consequantur. Quòd si inexplebiliter his hæsere criminibus, ad agendam pœnitentiam prolixius tempus insumant. Quotquot autem peractâ viginti annorum ætate, & vxores habentes, hoc peccato prolapsi sunt, viginti quinque annis pœnitudinem gerentes in communionem suscipiantur orationum; in qua quinquennio perdurantes, tunc demum oblationis sacramenta percipiant. Quòd si qui, & vxores habentes, & transcendentes quinquagesimum annum ætatis ita deliquerint, ad exitum vitæ communionis gratiam consequantur.

Concil. Ancyr. tit. 16. Eos qui irrationabiliter vixerunt, & lepra iniusti criminis alios polluerunt, præcepit sancta synodus inter eos orare, qui spiritu periclitantur immundo.

C. *De monachis & virginibus, qui suam professionem non custodiunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 18. Quotquot virginitatem promittentes irritam faciunt sponsionem, inter bigamos censeantur. Virgines autem quæ conueniunt cum aliquibus tanquam sorores habitare, prohibemus.

Concil. Calchedon. tit. 7. Qui semel in Clero deputati sunt, aut monachorum vitam experierunt, statuimus, neque ad militiam, neque ad dignitatem aliquam venire mundanam, aut hoc tentantes, & non agentes pœnitentiam, quominus redeant ad hoc, quod propter Deum primitus elegerunt, anathematizari.

Item Concil. Calchedon. tit. 16. Virginem quæ se Domino consecrauit, similiter & monachum non licere nuptialia iura contrahere: quòd si hoc inuenti fuerint perpetrantes, excommunicentur. Confitentibus autem decreuimus, vt habeat authoritatem eiusdem loci Episcopus misericordiam humanitatémque largiri.

Ex decretis Papæ Syricij tit. 6. Præterea monachorum quosdam, atque monacharum abiecto proposito sanctitatis, in tantam protestatis demersos esse lasciuiam, vt prius clanculò velut sub monasteriorum prætextu, inlicita ac sacrilega se contagione miscuerint; postea verò in abruptum conscientiæ desperatione perducti, de inlicitis complexibus liberè filios procrearint; quod & publicæ leges, & ecclesiastica iura condemnant: has igitur impudicas detestabilésque personas à monasteriorum cœtu ecclesiarúmque conuentibus eliminandas esse mandamus: quatenus retrusæ in suis ergastulis tantum facinus continuâ lamentatione deflentes, purificatorio possint pœnitudinis igne decoquere, vt eis, vel ad mortem, saltem solius misericordiæ intuitu, per communionis gratiam possit indulgentia subueniri.

CI. *Item de virginibus velatis, si deuiauerint.*

EX *decretis Papæ Innocentij titul.* 19. Item quæ Christo spiritaliter nubunt, & à sacerdote velantur, si postea vel publicè nupserint, vel se clanculo corruperint, non eas admittendas esse ad agendam pœnitentiam, nisi is, cui se iunxerant, de mundo recesserit; si enim de hominibus hæc ratio custoditur, vt quæcumque viuente viro alteri nupserit, habeatur adultera, nec ei agendæ pœnitentiæ licentia concedatur, nisi vnius ex his fuerit defunctus: quanto magis de illa tenenda est quæ antè immortali se sponso coniunxerat, & postea ad humanas nuptias transmigrauit?

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 20. Hæ verò quæ necdum sacro velamine tectæ, tamen in proposito virginali semper se simulauerunt permanere, licèt velatæ non fuerint: si fortè nupserint, his agenda aliquanto tempore pœnitentia est, quia sponsio earum à Domino tenebatur. Si enim inter homines solet bonæ fidei cōtractus nulla ratione solui, quanto magis ista pollicitatio, quam cum Deo pepigerunt, solui sine vindicta non poterit? Nam si Apostolus Paulus quæ à proposito viduitatis discesserant, dixit eas habere damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt; quanto potiùs virgines quæ prioris promissionis fidem frangere sunt conatæ?

Ex decr. Papæ Leonis tit. 26. Propositum monachi proprio arbitrio, aut voluntate susceptum deseri non potest absque peccato. quod enim quis Deo vouit, debet & reddere. Vnde qui relicta singularitatis professione ad militiam, vel ad nuptias deuolutus est, publicæ pœnitentiæ satisfactione purgandus est; quia, etsi innocens militia, & honestum potest esse coniugium, electionem meliorum deseruisse transgressio est.

Titul. 27. Puellæ quæ non parentum coactæ imperio, sed spontaneo iudicio virginitatis propositum, atque habitum susceperunt, si postea nuptias eligunt præuaricantur, etiamsi nondum eis gratia consecrationis accessit: cuius vtique non fraudarentur munere, si in proposito permanerent.

Ex decretis Papæ Gelasij tit. 20. Virginibus sacris temerè se quosdam sociare cognouimus, & post dicatum Deo propositum incesta fœdera sacrilegáque miscere; quos protinus æquum est à sacra communione detrudi, & nisi per publicam probatámque pœnitentiam omnino non recipi: aut his certè viaticum de sæculo transeuntibus, si tamen pœnituerint, non negetur.

CII. *De his qui adulteras habent vxores, vel adulteri comprobantur.*

CONCIL. *Ancyrano tit.* 19. Si cuius vxor adulterata fuerit, vel si ipse adulterium commiserit, septem annorum pœnitentiâ oportet eum perfectionem consequi, secundùm pristinos gradus.

CIII. *De his quæ partus suos ex fornicatione diuersis modis interimunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 20. De mulieribus quæ fornicantur, & partus suos negant, vel quæ agunt secum, vt vtero conceptos excutiant, antiqua quidem definitio vsque ad exitum vitæ eas ab Ecclesia remouet; humaniùs autem nunc definimus, vt eis decem annorum tempus secundùm præfixos gradus pœnitentiæ largiamur.

CIV. *De homicidis, vel de his qui non sponte homicidium commiserunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 21. & 22. Qui voluntariè homicidium fecerint, pœnitentiæ quidem iugiter se submittant; perfectionem verò circa vitæ exitus consequantur. De homicidiis non spontè commissis prior quidem definitio, post septennem pœnitentiam perfectionem consequi præcipit; secunda verò quinquennij tempus explere.

CV. *De desponsatis puellis, & ab aliis corruptis.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 10. Desponsatas puellas & pòst ab aliis raptas placuit erui, & eis reddi, quibus antè fuerant desponsatæ, etiamsi eis à raptoribus vis inlata constiterit.

Ex decretis Syricij titul. 4. De coniugali autem violatione requisisti, si desponsatam alij puellam alter in matrimonium possit accipere? hoc ne fiat, modis

omnibus inhibemus, quia illa benedictio, quam nuprurae sacerdos imponit, apud fideles cuiusdam sacrilegij instar est, si vlla transgressione violetur.

CVI. *De his qui virginum corruptionibus conscij sunt.*

CONCIL. *Ancyr. tit.* 24. Quidam sponsam habens, sororem eius violauit, & grauidam reddidit, postmodum desponsatam sibi duxit vxorem; illa verò quae corrupta est laqueo se peremit: hi qui fuerunt conscij post decennem satisfactionem iussi sunt suscipi secundùm gradus poenitentiae constitutos.

CVII. *Laïcum pellentem coniugem suam communione priuandum.*

IN *Canonibus Apostolorum tit.* 48. Si quis laïcus vxorem propriam pellens, alteram vel ab alio dimissam duxerit, communione priuetur.

CVIII. *De presbyteris qui vxores acceperunt, vel fornicati sunt.*

CONCIL. *Neocaesar. tit.* 1. Presbyter, si vxorem acceperit, ab ordine deponatur: si verò fornicatus fuerit, aut adulterium perpetrarit, ampliùs pelli debet, & ad poenitentiam redigi.

CIX. *Quòd sacerdotes & leuitae cum mulieribus coire non debeant.*

EX *decretis Papae Innocentij titul.* 16. Praeterea quod dignum & pudicum, & honestum est, tenere Ecclesia omnimodo debet, vt sacerdotes, & leuitae cum vxoribus suis non coëant, quia [a] mysterij quotidiani necessitatibus occupantur: scriptum est enim; sancti estote, quoniam & ego sanctus sum Dominus Deus vester. Nam si priscis temporibus de templo Dei sacerdotes anno vicis suae non discedebant, sicut de Zacharia legimus, nec domum suam omnino tangebant, quibus vtique propter subolis successionem [b] vxoris vsus fuerat relaxatus, quia ex alia tribu, & praeterquàm ex semine Aaron ad sacerdotium nullus fuerat praeceptus accedere: quanto magis hi sacerdotes, vel leuitae pudicitiam ex die ordinationis suae seruare debent, quibus vel sacerdotium, vel ministerium sine successione est, nec praeterit dies, qua vel à sacrificiis diuinis, vel à baptismatis officio vacent? Nam si Paulus ad Corinthios scribit dicens, Abstinete vos ad tempus, vt vacetis orationi; & hoc vtique laïcis praecepit: multò magis sacerdotes, quibus & orandi, & sacrificandi iuge officium est, semper debebunt ab huiusmodi consortio abstinere: qui si contaminatus fuerit carnali concupiscentia, quo pudore vel sacrificare forsitan vsurpabit, aut qua conscientia quove merito exaudiri se credit, cùm dictum sit: Omnia munda mundis, coinquinatis autem & infidelibus nihil mundum.

[a] ministerij *Dionys. Exig.*

[b] vxorius *Dionys. Exig.*

Ex decretis Papae Leonis tit. 17. Lex continentiae eadem est altaris ministris, quae Episcopis, atque presbyteris, qui cùm essent laïci, siue lectores licitè & vxores ducere, & filios procreare potuerunt: sed cùm ad praedictos peruenerint gradus, coepit eis non licere quod licuit. Vnde vt de carnali fiat spiritale coniugium, oportet eos nec dimittere vxores, & quasi non habeant sic habere, quo & salua sit charitas connubiorum, & cesset operatio nuptiarum.

Concil. Carthag. tit. 25. Aurelius Episcopus dixit: Addimus, fratres charissimi, praeterea, cùm de quorundam clericorum quamuis lectorum erga vxores proprias incontinentia referretur, placuit quod & in diuersis Conciliis firmatum est, vt subdiaconi qui sacra mysteria contrectant, & diaconi & presbyteri, sed & Episcopi secundùm priora statuta, etiam ab vxoribus se abstineant, & tanquam non habentes videantur esse; quod nisi fecerint ab ecclesiastico remoueantur officio. Caeteros autem clericos ad hoc non cogi nisi maturiore aetate.

CX. *Quae mulieres cum Episcopo, presbytero, diacono, debeant commorari.*

CONCIL. *Nic. tit.* 3. Interdixit per omnia magna synodus non Episcopo, non presbytero, non diacono, nec alicui omnino qui in Clero est licere, subintroductam habere mulierem: nisi fortè matrem aut sororem, aut amitam, vel eas tantùm personas, quae suspicionem effugiunt.

Ex decretis Papae Syricij tit. 12. Feminas

verò non alias esse patimur in domibus clericorum, nisi eas tantùm quas propter solas necessitudinum causas habitare cum eisdem synodus Nicæna permisit.

CXI. *De presbyteris qui habuerint coniugia.*

CONCIL. *Gangrens. tit.* 4. Quicumque discernità presbytero, qui vxorem habuit, quòd non oporteat eo ministrante de oblatione percipere: anathema sit.

CXII. *De his quæ duobus fratribus nupserint, vel qui duas sorores acceperint vxores.*

CONCIL. *Nouacæsar. tit.* 2. Mulier si duobus fratribus nupserit, abiiciatur vsque ad mortem, verumtamen in exitu propter misericordiam, si promiserit, quòd facta incolumis huius coniunctionis vincula dissoluat, fructum pœnitentiæ consequatur. Quòd si defecerit mulier, aut vir in talibus nuptiis, difficilis erit pœnitentia in vita permanenti.

CXIII. *De multinubis.*

CONCIL. *Nouacæsariensis tit.* 3. De his qui in plurimas nuptias incidерunt, & tempus quidem præfinitum manifestum est, sed conuersatio eorum, & fides tempus adbreuiat.

CXIV. *De his qui suam concupiscentiam adimplere à Deo non permittuntur.*

CONCIL. *Nouacæsariensis tit.* 4. Si quis mulierem concupiscens proposuerit cum ea concumbere, & cogitatio eius non peruenit ad effectum, apparet quòd gratia Dei liberatus sit.

CXV. *De Catechumenis peccatoribus.*

CONCIL. *Nouacæsariensis tit.* 5. Catechumenus si ingrediatur ecclesiam, & in ordinem eorum qui instruuntur assistat, hic autem & deprehensus fuerit peccans, si quidem genu flectit audiat, & non delinquat vlteriùs; si verò & audiens peccauerit, expellatur.

CXVI. *De Catechumena prægnante.*

EIVSDEM *tit.* 6. Grauidam oportet baptizare quando voluerit: nihilenim in hoc quæ parit nascenti communicat, propterea quòd vniuscuiusque suum propositum in confessione declaretur.

CXVII. *Quòd non oporteat in bigami nuptiis orare presbyterum.*

CONCIL. *Nouacæsariensis titul.* 7. Presbyterum in bigami nuptiis prandere non conuenit, quia cùm pœnitentiæ bigamus egeat, quis erit presbyter qui propter conuiuium talibus nuptiis possit præbere consensum?

CXVIII. *De his qui mulieribus adulteris iuncti sunt.*

CONCIL. *Nouacæsar. tit.* 8. Mulier cuiusdam adulterata laïci constituti, si euidenter arguatur, talis ad ministerium Cleri venire non poterit. Si verò post ordinationem adulterata fuerit, dimittere eam conuenit; quòd si cum illa conuixerit, ministerium sibi commissum non poterit obtinere.

CXIX. *Quòd presbyteri plebis in ecclesia ciuitatis, nec sacrificium offerre, nec ministrare debeant quæ oblata sunt.*

CONCIL. *Nouacæsar tit.* 13 Presbyteri ruris in ecclesia ciuitatis Episcopo præsente, vel presbyteris vrbis ipsius, offerre non possunt, nec panem sanctificatum dare, calicémque porrigere. Si verò absentes hi fuerint, & ad dandam orationem vocentur, soli dare debebunt. Chorepiscopi quoque ad exemplum quidem & formam septuaginta videntur esse: vt comministri autem propter studium, quod erga pauperes exhibent, honorentur.

CXX. *Quòd in qualibet magna ciuitate, septem tantùm diacones esse debeant, iuxta Apostolorum dispositionem.*

CONCIL. *Nouacæsar. tit.* 14. Diaconi septem debent esse iuxta re-

gulam, licèt & valde magna sit ciuitas: idipsum autem & Actuum Apostolorum liber insinuat.

CXXI. *De his qui nuptias execrantur.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 1. Si quis vituperat nuptias, & dormientem cum viro suo fidelem ac religiosam detestatur, aut culpabiles æstimat, velut qui in regno Dei introire non possunt: anathema sit.

CXXII. *De his qui abominantur eos, qui carnibus vescuntur.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 2. Si quis carnem edentem, præter sanguinem; & idolis immolatum & suffocatum, cum religione & fide, condemnat, velut spem propter huiusmodi perceptionem non habentem: anathema sit.

CXXIII. *De seruis qui iugum famulatus abiiciunt Christianitatis obtentu.*

CONCIL. *Gangrens. titul.* 3. Si quis seruum sub prætextu diuini cultus doceat dominum contemnere proprium, vt discedat ab eius obsequio, nec ei cum beneuolentia, & omni honore deseruiat: anathema sit.

CXXIV. *De his qui conuentus ecclesiæ spernunt.*

CONCIL. *Gangrens. tit.* 5. Si quis docet domum Dei contemptibilem esse, & conuentus qui in ea celebrantur: anathema sit.

CXXV. *De his qui ecclesiastica ministeria præter ecclesiam faciunt.*

CONCIL. *Gangrens. tit.* 6. Si quis extra ecclesiam seorsum conuentus celebrat, & despiciens ecclesiam ea quæ sunt ecclesiæ voluerit vsurpare, non conueniente presbytero, iuxta decretum Episcopi: anathema sit.

CXXVI. *De oblationibus fructuum, quæ ministris ecclesiæ conferuntur.*

CONCIL. *Gangrens. tit.* 7. Si quis oblationes ecclesiæ extra ecclesiam accipere vel dare voluerit, præter conscientiam Episcopi, vel eius cui huiusmodi officia commissa sunt, nec cum eius voluerit agere consilio: anathema sit.

CXXVII. *De his quæ in vsus pauperum conferuntur.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 8. De his quæ in vsus pauperum conferuntur. Si quis dederit vel acceperit oblata præter Episcopum, vel eum qui constitutus est ab eo ad dispensandam misericordiam pauperibus: & qui dat, & qui accipit, anathema sit.

CXXVIII. *De his qui non legitimè in virginitate persistunt.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 9. Quicumque virginitatem custodiens, velut horrescens nuptias temperat, nec propter hoc quod bonum & sanctum est; nomen virginitatis assumit: anathema sit.

CXXIX. *De his qui pro virginitate superbiunt.*

CONCIL. *suprascript. tit.* 10. Si quis ex his qui virginitatem propter Dominum seruant, extollitur aduersus coniugatos: anathema sit.

CXXX. *De his qui agapas, id est passiones pauperum risui ducunt.*

CONCIL. *suprascript. tit.* 11. Si quis despicit eos, qui fideliter agapas, id est conuiuia pauperibus exhibent, & propter honorem Domini conuocant fratres, & noluerit communicare huiuscemodi vocationibus, parui pendens quod geritur: anathema sit.

CXXXI *De his qui palliis vtuntur, & idcirco superbiunt.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 12. Si quis virorum propter continentiam quæ putatur, amictu pallij vtitur, quasi per

hoc habere se iustitiam credens, & despiciat eos qui cum reuerentia birris, & aliis communibus, & solitis vtuntur vestibus: anathema sit.

Ex decr. Pap. Cælest. tit. 14. Didicimus enim [a] Domini sacerdotes superstitioso potiùs cultui inseruire, quàm mentis, vel fidei puritati: sed non mirum, si contra Ecclesiasticum morem faciunt, qui in Ecclesia non creuerunt: sed alio venientes itinere secum hæc in ecclesiam, quæ in alia conuersatione habuerant, intulerunt. Amicti pallio, & lumbos præcincti credunt se sanctæ scripturæ fidem non per spiritum, sed per litteram completuros: nam si ad hoc ista præcepta sunt, vt taliter seruarentur: cur non fiant pariter quæ sequuntur, vt lucernæ ardentes vnà cum baculo teneantur. Habent suum ista mysterium, & intelligentibus ita clara sunt, vt ea magis, qua decet, significatione seruentur. Nam in lumborum præcinctione castitas, in baculo regimen pastorale, in lucernis ardentibus boni fulgor operis (de quo dicitur, sic opera vestra luceant) indicatur; habent tamen istum forsitan cultum, morem potiùs quàm rationem sequentes, qui remotioribus habitant locis, & procul à cæteris degunt, & post pauca discernendi à plebe vel cæteris sumus doctrina, non veste, conuersatione, non habitu, mentis puritate, non cultu: Nam si studere incipiamus nouitati, traditum nobis à Patribus ordinem calcabimus, vt locum superuacuum superstitionibus faciamus: rudes ergo fidelium mentes, ad talia non debemus inducere; docendi enim sunt potiùs quàm laudandi, nec imponendum eorum est oculis, sed mentibus infundenda præcepta sunt.

[a] quosdam Exiguus.

CXXXII. *De mulieribus quæ vtuntur virilibus indumentis.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 13. Si qua mulier propter continentiam [b] quam putat, habitum mutat, & pro solito muliebri amictum virilem sumit: anathema sit.

[b] quæ putatur Dionys. Exig.

CXXXIII. *De his qui velut peccatum copulam deserunt nuptiarum.*

CONCIL. *Gangrens. titul.* 14. Si qua mulier virum proprium relinquens discedere voluerit nuptias execrata: anathema sit.

CXXXIV. *De his qui Christianitatis obtentu despiciunt filios.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 15. Si quis filios suos relinquens non eos enutrit, & quod ad se pertinet non ad pietatem diuini cultus informat, sed per occasionem continentiæ negligit: anathema sit.

CXXXV. *De his qui parentes Christianitatis obtentu contemnunt.*

CONCIL. *Gangrens. titul.* 16. Quicumque filij à parentibus sub prætextu diuini cultus abscedunt, nec debitam reuerentiam dependunt illis, qui diuinum cultum sibi procul dubio præferunt: anathema sit.

CXXXVI. *De mulieribus quæ se attondent Christianitatis obtentu.*

CONCIL. *Gangrens. tit.* 17. Si quà mulier propter diuinum cultum, vt æstimat, crines adtondet, quos ei Deus, ad subiectionis memoriam tribuit, tanquam præceptum dissoluens obedientiæ: anathema sit.

CXXXVII. *De his qui Dominico die ieiunant, tanquam nihil præ cæteris differente.*

CONCIL. *Gangr. titul.* 18. Si quis propter continentiam quæ putatur, aut contumaciam in die Dominico ieiunat: anathema sit.

CXXXVIII. *De his qui die Dominico, & diebus Pentecostes genua flectunt.*

CONCIL. *Nican. tit.* 20. Quoniam sunt quidam in die Dominico genua flectentes, & in diebus Pentecostes: vt omnia in vniuersis locis consonantet obseruentur, placuit sancto Concilio stantes [c] die Dominico vota persoluere.

[c] Domino Dionys. Exig.

CXXXIX.

CXXXIX. *De his qui Ecclesiastica ieiunia absque necessitate dissoluunt.*

CONCIL. *Gangrensi tit.* 19. Si quis eorum qui continentiæ student, absque necessitate corporea, tradita in commune ieiunia & ab Ecclesia custodita superbiendo dissoluit, stimulo suæ cogitationis impulsus: anathema sit.

CXL. *De his qui collectas, quæ fiunt in martyrum commemorationibus execrantur.*

CONCIL. *Gangr. tit.* 20. Si quis superbiæ vsus affectu conuentus abominatur, qui ad confessiones martyrum celebrantur, & ministeria quæ in eis fiunt simul cum eorum memoriis execratur: anathema sit.

CXLI. *De his qui in aliena parochia præter conscientiam suorum Episcoporum immorantur.*

CONCIL. *Antioch. tit.* 3. Si quis presbyter, aut diaconus, & omnino quilibet ex Clero, parochiam propriam deserens ad aliam properauerit: dein omnino demigrans in alia parochia per multa tempora nititur immorari, vlteriùs ibidem non ministret: maximè si vocanti suo Episcopo, & regredi ad propriam parochiam commonenti obedire contempserit. Quòd si in hac indisciplinatione perdurat, à ministerio modis omnibus remoueatur: ita vt nequaquam locum restitutionis inueniat: si verò pro hac causa damnatum alter Episcopus susciplat, hic etiam à communi coërceatur synodo, velut qui Ecclesiastica constituta dissoluat.

CXLII. *De Episcopis adeuntibus Imperatorem.*

CONCIL. *Antioch. tit.* 11. Si quis Episcopus, aut presbyter, aut quilibet regulæ subiectus ecclesiæ, præter consilium & litteras Episcoporum prouinciæ, & præcipuè Metropolitani, adierit Imperatorem, hunc reprobari & abiici oportere, non solùm à communione, verùm & ab honore cuius particeps videtur existere, quia venerandi Principis auribus molestiam tentauit inferre, contra leges Ecclesiæ. Si igitur adire Principem necessaria causa depóscit, hoc agatur cum tractatu, & consilio Metropolitani, & cæterorum Episcoporum, qui in eadem prouincia commorantur, qui etiam proficiscenrem suis prosequantur epistolis.

CXLIII. *De damnatis Episcopis, aut clericis adeuntibus Imperatorem.*

CONCIL. *Antioch. tit.* 12. Si quis à proprio Episcopo presbyter, aut diaconus, aut à synodo fuerit Episcopus fortè damnatus, & Imperatoris auribus molestus exriterit, oporter ad maius Episcoporum conuerti Concilium, & quæ putauerint habere iusta, plurimis Episcopis suggerant, eorúmque discussiones ac iudicia præstolentur. Si verò hæc paruipendentes molesti fuerint Imperatori, hos nullâ veniâ dignos esse, nec locum satisfactionis habere, nec spem futuræ restitutionis penitus opperiri diiudicamus.

Concil. Carthag. tit. 71. Placuit vt quicumque ab Imperatore cognitionem iudiciorum publicorum petiuerit, honore proprio priuetur. Si autem Episcopale iudicium ab Imperatore postulauerit, nihil ei obsit.

CXLIV. *De dissensione quæ super Episcoporum iudicatione contingit, vel cùm ab omnibus suâ prouinciâ Episcopus constanter excluditur.*

CONCIL. *Antioch. tit.* 14. Si quis Episcopus de certis criminibus [a] iudicatur, & contingat de eo prouinciales Episcopos diffidere; cùm iudicatus ab aliis innocens creditur, reus ab aliis æstimatur: pro [b] ipsius ambiguitatis absolutione sanctæ synodo placuit, vt Metropolitanus Episcopus à vicina prouincia iudices alios conuocet, qui controuersiam tollant, vt per eos simul, & per prouinciales Episcopos quod iustum visum fuerit adprobetur.

[a] iudicetur *Dionys. Exig.*

[b] totius *Dionys. Exig.*

Concil. Antioch. tit. 15. Si quis Episcopus de certis criminibus accusatus, condemnetur ab omnibus Episcopis eiusdem prouinciæ, cunctique consonanter eandem contra eum formam decreti protulerint: hunc apud alios nullo modo iudicari; sed firmam concordan-

tium Episcoporum prouinciæ manere sententiam.

Concil. Carthag. tit. 19. Aurelius Episcopus dixit: Quisquis Episcoporum accusatur, ad Primates prouinciæ ipsius causam deferat accusator, nec à communione suspendatur cui crimen intenditur, nisi ad causam suam dicendam electorum iudicum die statuta litteris euocatus minimè occurrerit: hoc est infra spatium mensis ex ea die quâ cum litteras accepisse constiterit: quòd si aliquas veras necessitatis causas probauerit, quibus eum occurrere non potuisse manifestum sit, causæ suæ dicendæ intra alterum mensem integram habeat facultatem; verùm tam diu post mensem secundum non communicet, donec purgetur. Si autem ad Concilium vniuersale anniuersarium occurrere noluerit, vt vel ibi causa eius terminetur, ipse in se damnationis sententiam dixisse iudicetur, tempore sanè quo non communicat, nec in sua ecclesia, vel parochia communicet. Accusator autem eius si nunquam diebus causæ dicendæ defuerit * [à communione non remoueatur. Si verò aliquando defuerit] subtrahens se restituto in communione Episcopo, ipse remoueatur à communione accusator: ita tamen vt nec ipsi adimatur facultas causæ peragendæ, si se ad diem occurrere * [non voluisse, sed non potuisse probauerit: illud verò placuit vt cùm agere] cœperit in Episcoporum iudicio, si fuerit accusatoris persona culpabilis, ad arguendum non admittatur, nisi proprias causas, non tamen ecclesiasticas afferere voluerit.

* *hæc desunt in MS. Clar.*

* *hæc desunt in MS Clar.*

Quæ forma in accusatione Episcopi, diaconi, & cæterorum seruari debeat.

CONCIL. *Carthag. tit.* 20. Si autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vicinis locis * proprius Episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est vnà secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, ipsorum causam discutiant, eadem dierum, & dilationum, & à communione remotionum, & discussione personarum inter accusatores, & eos qui accusantur, forma seruata. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus Episcopus loci agnoscat & finiat.

* *cum proprio Episcopo. Dionys. Exig.*

CXLV. *De vacantibus Episcopis, quòd alienam ecclesiam peruadere non debeant.*

CONCIL. *Antioch. tit.* 16. Si quis Episcopus vacans in ecclesiam vacantem prosiliat, sedémque peruadat, absque integro perfectóque Concilio: hic abiiciatur necesse est, etsi cunctus populus quem diripuit, eum habere delegerit; perfectum verò Concilium illud est, vbi interfuerit Metropolitanus antistes.

CXLVI. *Vt nullus ad Episcopatum pro se constituat promouendum.*

CONCIL. *Antioch. tit.* 23. Episcopo non licere pro se alterum successorem sibi constituere, licèt ad exitum vitæ perueniat; quòd si tale aliquid factum fuerit, irritum esse huiuscemodi constitutum. Seruetur autem ius Ecclesiasticum, id continens oportere non aliter fieri, nisi cum synodo & iudicio Episcoporum, qui post obitum quiescentis potestatem habent eum qui dignus extiterit, promouere.

CXLVIII. *De Episcopis, etiam laïca communione priuandis, qui ciuitates mutuauerunt.*

CONCIL. *Sardic. titul.* 1. Osius Episcopus dixit: Non minùs mala consuetudo, quàm perniciosa corruptela funditus eradicanda est, ne cui liceat Episcopo de ciuitate sua ad aliam transire ciuitatem; manifesta est enim causa, quâ hoc facere tentat, cùm nullus in hac re inuentus sit Episcopus qui de maiore ciuitate ad minorem transiret. Vnde apparet auaritiæ eos ardore inflammari, & ambitioni seruire, & vt dominationem agant. Si omnibus placet, huiusmodi pernicies sæuiùs, & austeriùs vindicetur, vt nec laïcam communionem habeat qui talis est. Responderunt vniuersi, placet.

CXLVIII. *Item si per ambitionem sedem mutauerint, nec in exitu communionem saltem laïcorum consequantur.*

CONCIL. *suprascr. tit.* 2. Osius Episcopus dixit: Etiam si talis aliquis extiterit temerarius, vt fortassis talem excusationem afferens asseueret, quòd populi litteras acceperit, cùm manifestum sit potuisse [a] paucos præmio, & mercede corrumpi eos qui sinceram fidem non habent, vt clamarent in ecclesia, & ipsum petere viderentur Episcopum. Omnino has fraudes damnandas esse arbitror, ita vt nec laïcam in fine communionem talis accipiat. Si vobis omnibus placet statuite. Synodus respondit, placet.

[a] plures

CXLIX. *Vt inter discordes Episcopos, comprouinciales Antistites audiant: quòd si damnatus appellauerit Rom. Pontificem, id obseruandum quod ipse censuerit.*

CONCIL. *Sardic. titul.* 3. Osius Episcopus dixit: Illud quoque necessariò adiiciendum est, vt Episcopi de sua prouincia ad aliam prouinciam, in qua sunt Episcopi non transeant, nisi fortè à fratribus suis inuitati, ne videamur ianuam claudere charitatis. Quòd si in aliqua prouincia aliquis Episcopus contra fratrem suum Episcopum litem habuerit; vnus de duobus ex alia prouincia aduocet Episcopum cognitorem. Quòd si aliquis [b] Episcoporum iudicatus fuerit in aliqua causa, & putat se bonam causam habere; vt iterum concilium renouetur. Si vobis placet, sancti Petri memoriam honoremus, vt scribatur ab his qui causam examinarunt Iulio Romano Episcopo, & si iudicauerit renouandum esse iudicium, renouetur, & det iudices: si autem probauerit talem causam esse, vt non refricentur ea quæ acta sunt „ quæ decreuerit confirmata erunt. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit, placet.

[b] Episcopus Dionys. Exig.

CL. *Vt nullus accusati sedem vsurpet Episcopi.*

CONCIL. *Sardic. tit.* 4. Gaudentius Episcopus dixit: Addendum si placet huic sententiæ, quam plenam sanctitate [c] protulistis, vt cùm aliquis Episcopus depositus fuerit eorum Episcoporum iudicio, qui in vicinis locis commorantur, & proclamauerit agendum sibi negotium in vrbe Roma: alter Episcopus in eius cathedra post appellationem eius qui videtur esse depositus, omnino non ordinetur, nisi causa fuerit in iudicio Episcopi Romani determinata.

[c] protulisti Dionys. Exig.

CLI. *Quando quis debeat à vicinis prouinciis Episcopus ordinari.*

CONCIL. *Sard. tit.* 5. Osius Episcopus dixit: Si contigerit in vna prouincia, in qua plurimi fuerint Episcopi, vnum fortè remanere Episcopum, ille verò per negligentiam noluerit ordinare Episcopum, & populi conuenerint, Episcopos vicinæ prouinciæ debere illum priùs conuenire Episcopum, qui in ea prouincia moratur, & ostendere quòd populi petant sibi rectorem, & hoc iustum esse, vt & ipsi veniant, & cum ipso ordinent Episcopum. Quòd si conuentus litteris tacuerit, & dissimulauerit, nihilque rescripserit, satisfaciendum esse populis vt veniant ex vicina Episcopi prouincia, & ordinent Episcopum.

CLII. *De non ordinandis Episcopis per vicos & modicas ciuitates.*

CONCIL. *Sard. tit.* 6. Licentia verò danda non est ordinandi Episcopum, aut in vico aliquo, aut in modica ciuitate, cui sufficit vnus presbyter; quia non est necesse ibi Episcopum fieri, ne vilescat nomen Episcopi, & authoritas. Non debent illi ex alia prouincia inuitati facere Episcopum, nisi aut in his ciuitatibus quæ Episcopos habuerunt, aut si qua talis, aut tam populosa ciuitas quæ mereretur habere Episcopum. Si hoc omnibus placet? Synodus respondit, placet.

CLIII. *De prouinciali synodo retractanda per vicarios Episcopi vrbis Romæ, si ipse decreuerit.*

CONCIL. *Sard. tit.* 7. Placuit autem, vt si Episcopus accusatus fuerit, & iudicauerint congregari Episcopi regionis ipsius, & de gradu suo eum deiecerint; si appellauerit qui deiectus

est, & confugerit ad Episcopum Romanæ Ecclesiæ, & voluerit se audiri: si iustum putauerit vt renouetur examen, scribere his dignetur Episcopis, qui in finitima, & propinqua prouincia sunt, vt ipsi diligenter omnino requirant, & iuxta fidem veritatis definiant. Quòd si is qui rogat causam suam iterum audiri, deprecatione sua mouerit Episcopum Romanum, vt è latere suo presbyterum mittat, erit in potestate Episcopi quid velit, & quid æstimet. Et si decreuerit mittendos esse qui præsentes cum Episcopis iudicent, habentes eius authoritatem, à quo destinati sunt, erit in suo arbitrio; si verò crediderit Episcopos sufficere, vt negotio terminum imponant, faciet quod sapientissimo consilio iudicauerit.

CLIV. *Quando, & in quibus causis Episcopi ad comitatum ire debent.*

CONCIL. *suprascripto titul.* 8. Osius Episcopus dixit: Importunitates, & nimia frequentia, & *iustæ petitiones fecerunt nos non tantam habere vel gratiam, vel fiduciam: dum quidam non cessant ad comitatum ire Episcopi, & maximè Afri, qui sicut cognouimus sanctissimi fratris, & Coëpiscopi nostri Grati salutaria consilia spernunt atque contemnunt, vt non solùm ad comitatum multas & diuersas Ecclesiæ non profuturas perferant causas, vt fieri solet, & oportet, vt pauperibus, aut viduis, aut pupillis subueniatur: sed & dignitates sæculares, & administrationes quibusdam postulent. Hæc itaque prauitas olim non solùm murmurationes, sed & scandala excitat. Honestum est autem, vt Episcopi intercessionem his præstent qui iniqua vi opprimuntur, aut si vidua affligitur, aut pupillus expolietur. Si tamen ista omnia iustas habent causas, aut petitiones. Si vobis ergo, fratres charissimi, placet, decernite, ne Episcopi ad comitatum accedant, nisi fortè hi qui religiosi Imperatoris litteris, vel inuitati, vel vocati fuerint. Sed quoniam sæpe contingit, vt ad misericordiam Ecclesiæ confugiant qui iniuriam patiuntur, aut qui peccantes in exilio, vel insulis damnantur, aut certè quamcunque sententiam suscipiunt, subueniendum est his, & sine dubitatione petenda indulgentia: hoc ergo decernite, si vobis placet. Vniuersi dixerunt: placet, & constituatur.

* iniustæ *Dion. Exig.*

Concil. Carthag. tit. 23. Item placuit vt Episcopi trans mare non proficiscantur, nisi consulto primæ sedis Episcopo suæ cuiusque prouinciæ: vt ab eo præcipuè possint sumere formatam, vel commendationem.

Concil. suprascripto tit. 28. Item placuit vt presbyteri & diaconi, vel cæteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos cum consensu sui Episcopi audiant, & inter eos definiant adhibiti ab eis Episcopi. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent ad transmarina iudicia, sed ad primates suarum prouinciarum, sicut & de Episcopis sæpe constitutum est. Ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam ad communionem suscipiatur.

Item Concil. vniuersali Carthag. tit. 73. Placuit vt quicumque ad comitatum ire voluerit in formata, qua ad vrbis Romæ Ecclesiam mittitur, intimetur, vt vnde etiam ad comitatum formatam accipiat. quòd si accipiens ad Romanam tantummodo formatam, & tacens necessitatem qua ad comitatum illi pergendum est [a], à communione remoueatur: quòd si ibi Romæ ei repentina necessitas orta fuerit ad comitatum pergendi, alleget apud Episcopum vrbis Romæ ipsam necessitatem, & de hoc scripta eiusdem Romani Episcopi perferat. Formatæ autem quæ à Primatibus, vel aliquibuscumque Episcopis clericis propriis dantur, habeant diem Paschæ. Quòd si adhuc eiusdem anni Paschæ dies incertus est, ille præcedens adiungatur, quomodo solet post consulatum in publicis gestis ascribi.

[a] *addit Dionys. Exig.* voluerit etiam ad comitatum pergere.

CLV. *De diaconis ad comitatum dirigendis.*

CONCIL. *Sardic. tit.* 9. Osius Episcopus dixit: Hoc quoque prouidentia vestra tractare debet, qui decreuistis ne Episcoporum improbitas nitatur, vt ad comitatum pergant. Quicumque ergo quales superiùs memorauimus preces habuerint, vel acceperint, per diaconum suum mittant, quia persona ministri inuidiosa non est, & quæ impetrauerit celeriùs poterit referre,

& hoc consequens esse videtur, vt de qualibet prouincia Episcopi ad eum fratrem, & Coëpiscopum nostrum preces mittant, qui in Metropoli consistit, vt ille & diaconum eius, & supplicationes destinet, tribuens commendatitias epistolas pari ratione ad fratres & Coëpiscopos nostros, qui in illo tempore in his regionibus, & vrbibus morantur, in quibus felix, & [a] lætus Augustus rempublicam gubernat. Si verò habet Episcopus amicos in palatio qui cupit aliquid, quod tamen honestum est impetrare, non prohibeatur per diaconum suũ & rogare, ac significare his, quos scit benignam intercessionem absenti posse præstare, si tamen opportunum fuerit.

[a] beatus, Dionys. Exig.

CLVI. *Quòd pro pupillis & viduis, ac necessitatem patientibus ad comitatum eundum sit.*

CONCIL. *Sardic. tit.* 10. Qui verò Romam venerint, sicut dictum est, sanctissimo fratri & Coëpiscopo nostro Romanæ Ecclesiæ preces quas habent tradant, vt ipse priùs examinet si honestæ & iustæ sunt, & præstet diligentiam atque sollicitudinem, vt ad comitatum perferantur. Vniuersi dixerunt placere sibi, & honestum esse consilium. Alipius Episcopus dixit: si propter pupillos, viduas vel laborantes qui causas [b] non iniquas habent, susceperint peregrinationis incommoda, habebunt aliquid rationis. Nunc verò cùm ea postulent præcipuè, quæ sine inuidia hominum & sine reprehensione esse non possunt, non necesse est ipsum ire ad comitatum.

[b] non deest in Dionys. Exig.

CLVII. *Vt qui in canali sunt Episcopi, euntes ad comitatum sollicitè discutiant.*

CONCIL. *Sard. tit.* 11. Gaudentius Episcopus dixit: Ea quæ salubriter prouidistis conuenientia, & æstimationi omnium & Deo placitura tenere hactenus firmitatem possunt, si metus huic sententiæ coniungatur. Scimus enim & ipsi sæpissimè propter paucorum imprudentiam religiosum sacerdotale nomen fuisse reprehensum. Si igitur aliquis contra omnium sententiam nisus voluerit ambitioni magis placere quàm Deo, is debet scire, causis redditis, honorem dignitatémque se amissurum: quod ita demum compleri poterit, si vnusquisque nostrûm in canali constitutus est, cùm progredientem Episcopum viderit, inquirat transitum eius, causas videat, quò tendat agnoscat, & si quidem eum inuenerit ire ad comitatum * [requirat & illud quod superiùs comprehensum est, ne fortè inuitatus est vt ei facultas eundi permittatur. Si verò, vt superiùs memorauit sanctitas vestra, propter desideria & ambitiones, ad comitatum] pergat, nec in literis eius subscribatur, neque in communionem recipiatur. Si vobis placet, omnium sententia confirmari debet. Vniuersi dixerunt, honestum esse & placere sibi hanc constitutionem.

* hæc desunt in MS. Codice.

CLVIII. *De his qui ignorant, quid sit in synodo constitutum.*

CONCIL. *Sard. tit.* 12. Osius Episcopus dixit: Sed & moderatio necessaria est, dilectissimi fratres, ne subitò adhuc aliqui nescientes quid decretum sit in synodo, veniant ad ciuitates eas quæ in canali sunt. Debet ergo Episcopus ciuitatis ipsius admonere eum, & instruere, vt ex hoc loco diaconum suum mittat, admonitus ipse tamen redeat in parochiam suam.

CLIX. *Quandiu Episcopus in alia ciuitate debeat remorari.*

CONCIL. *Sardic. titul.* 14. Osius Episcopus dixit: Et hoc quoque statuere debetis, vt ex alia ciuitate cùm venerit ad aliam ciuitatem, vel ex alia prouincia sua ad aliam prouinciam, & ambitioni magis, quàm deuotioni seruiens voluerit in aliena ciuitate multo tempore residere. Fortè enim euenit Episcopum loci non esse tam instructum, neque tam doctum. Is verò qui aduenit, incipiat contemnere eum, & frequenter facere sermonem, vt dehonestet & infirmet eius personam: ita vt ex hac occasione non dubitet relinquere adsignatam sibi ecclesiam, & transeat ad alienam. Definite ergo tempus, quia & non recipi Episcopum inhumanum est, & si diutius residedeat perniciosum. Hoc ergo ne fiat prouidendum est. Memini autem superiori Concilio fratres nostros constituisse, vt si quis laïcus in ea, in qua

commotatur ciuitate, tres Dominicos dies, id est per tres septimanas non celebrasset conuentum, communione priuaretur. Si hæc circa laïcos constituta sunt, multo magis Episcopo nec licet, nec decet, si nulla sit tam grauis necessitas quæ detineat, vt ampliùs à suprascripto tempore absens sit ab ecclesia sua. Vniuersi dixerunt, placere sibi.

Qui verò persecutionis tempore in aliena ciuitate remorari voluerint, non prohibeantur.

CONCIL. *Sardic. tit.* 21. Osius Episcopus dixit: Suggerente fratre, & Coëpiscopo nostro Olympio etiam hoc placuit, vt si aliquis vim perpessus est, & iniquè expulsus pro disciplina & Catholica confessione, vel pro defensione veritatis, effugiens pericula, innocens & deuotus ad aliam venerit ciuitatem, non prohibeatur immorari, quamdiu aut redire possit, aut iniuria eius remedium acceperit: quia durum est, cum qui persecutionem patitur non recipi, etiam & larga beneuolentia, & humanitas ei exhibenda est.

CLX. *Quòd non liceat Episcopo à sua ecclesia plus tribus hebdomadibus abesse.*

CONCIL. *Sardic. tit.* 15. Osius Episcopus dixit: Quia nihil prætermitti oportet, sunt quidam fratres, & Coëpiscopi nostri, qui non in ea ciuitate, in qua videntur Episcopi esse constituti, vel certè paruam rem illic habeant; alibi autem idonea prædia haberi cognoscuntur, vel affectionem proximorum quibus indulgeant: hactenus permitti eis oportet, vt accedant ad possessiones suas, & disponant vel ordinent fructum laboris sui, vt post tres Dominicos, id est post tres hebdomadas si morari necesse est, in suis potiùs fundis morentur. Aut si est proxima ciuitas in qua est presbyter, ne sine ecclesia videatur facere diem Dominicum, illuc accedat, vt neque res domesticæ [a] absentiâ eius detrimentum sustineant, & non frequenter veniendo ad ciuitatem, in qua Episcopus moratur, suspicionem iactantiæ, & ambitionis euadat. Vniuersi dixerunt, placere sibi.

[a] per absentiam Dion. Exig.

CLXI. *De his qui pro diuersis erratis pænitudinem feruentiùs gerunt.*

CONCIL. *Laodic. tit.* 2. De his qui diuersis facinoribus peccauerunt, & perseuerantes in oratione confessionis, & pœnitentiæ conuersionem à malis habuere perfectam: pro qualitate delicti, talibus pœnitentiæ tempus impensum propter clementiam, & bonitatem Dei communio concedatur.

CLXII. *De tempore ordinationis.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 4. Quòd non oporteat ordinationes sub conspectu audientium celebrari.

CLXIII. *Non congruere presbyteras in mulieribus ordinari.*

CONCIL. *Laodic. tit.* 11. Quòd non oporteat eas quæ dicuntur presbyteræ, vel præsidentes, in ecclesia ordinari.

CLXIV. *Iudicio multitudinis ordinationem fieri non debere.*

CONCIL. *Laod. tit.* 13. Quòd non sit permittendum turbis electiones eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi.

Quòd docendus sit populus, non sequendus.

EX *decretis Papæ Cælestini tit.* 22. Docendus est populus, non sequendus; nósque si nesciunt, eos quid liceat, quidve non liceat commonere, non his consensum præbere debemus. Quisquis verò conatus fuerit tentare prohibita, sentiet censuram Sedis Apostolicæ minimè defuturam. Quæ enim sola admonitionis authoritate non corrigimus, necesse est, per seueritatem congruentem regulis [b] vindicetur.

[b] vindicemus Dion. Exig.

Et quòd non conueniat contemptis clericis ecclesiarum, de laïcis Episcopum ordinari.

EX *decretis Papæ Cælestini tit.* 21. Audiuimus quasdam propriis destitutas rectoribus ciuitates Episcopos sibi

petere velle de laicis, tantúmque fastigium tam vile credere, vt hoc iis qui non Deo, sed sæculo militauerint, æstiment nos posse conferre: non solùm malè de suis clericis, in quorum contemptum hoc faciunt, iudicantes, sed de nobis pessimè, quos credunt hoc posse facere, sentientes: Quod nunquam auderent, si non quorundam illicitis consentiens sententia conniueret. Ita nihil quæ frequentiùs sunt decreta proficiunt: vt hoc quasi nunquam de hac parte scriptum fuerit, ignoretur. Quid proderit per singula clericos stipendia militasse, & omnem egisse in dominicis castris ætatem: si qui his præfuturi sunt ex laicis requiruntur, qui vacantes sæculo, & omnem ecclesiasticum ordinem nescientes, saltu præpropero in alienum honorem ambiunt immoderatâ cupiditate transcendere, & in aliud vitæ genus calcatâ reuerentiâ Ecclesiasticæ disciplinæ transire? Talibus itaque, fratres carissimi, qui iuris nostri, id est canonum gubernacula custodimus, necesse est obuiemus, hisque fraternitatem vestram epistolis commonemus, ne quis laicum ad ordinem clericatus admittat, & sinat fieri, vnde & illum decipiat, & sibi causas generet, quibus reus constitutis decretalibus fiat.

CLXV. *Ad alias parochias, eulogias, quæ oblatæ sunt, minimè destinandas.*

CONCIL. *Laod. tit.* 14. Quòd sancta nullo modo causa eulogiarum tempore Paschalis festi ad alias parochias debeant destinare.

CLXVI. *De his qui debeant in ambone, id est in pulpito psallere.*

CONCIL. *Laod. tit.* 15. Quòd non oporteat ampliùs præter eos, qui regulariter cantores existunt, qui & de codice canunt, alios in pulpitum conscendere, & in ecclesia psallere.

CLXVII. *De lectionibus quæ debeant sabbato recenseri.*

CONCIL. *Laod. titul.* 16. Quòd in sabbato Euangelia, cum aliis scripturis legi conueniat.

CLXVIII. *Quòd interstitium psalmorum debeat in congregationibus fieri.*

CONCIL. *Laodic. tit.* 17. Quòd in conuentu fidelium nequaquam psalmos continuare conueniat, sed per interuallum, id est per psalmos singulos recenseri debeant lectiones.

CLXIX. *De precibus nona & vespera celebrandis.*

CONCIL. *Laod. titul.* 18. Quòd id ipsum semper officium precum nona, & vespera semper debeat exhiberi.

CLXX. *De precibus post sermones habitos ad plebem faciendis.*

CONCIL. *Laod. tit.* 19. Quòd oporteat seorsum primùm post allocutiones Episcoporum, orationem super catechumenos celebrari; & postquam catechumeni egressi fuerint, super eos qui sunt in pœnitentia precem fieri. His etiam accedentibus ad manum sacerdotis, & discedentibus tres orationes consummari fidelium, ita vt prima quidem sub silentio, secunda verò & tertia per exclamationes solitas expleantur, & ita demum pacem sibi inuicem dabunt. Et posteaquam dederit Episcopus presbyteris osculum pacis, tunc [a] laici pacem sibi tribuant, & ita sancta celebrabitur oblatio: solis enim ministerio sacro deditis ad altare ingredi & communicare ibidem liceat.

[a] laici sibi tribuent *Dion. Exig.*

CLXXI. *Quòd subdiaconi à diaconio sint remoti.*

CONCIL. *Laod. tit.* 21. Quòd non oporteat subdiaconos habere locum [b] in diaconio, & dominica vasa contingere.

[b] diaconico *Dion. Exig.*

CLXXII. *Subdiaconis cum orariis adsistere non licere.*

CONCIL. *Laod. tit.* 22. Quòd non oporteat subdiaconum vti orario, nec ostia derelinquere.

CLXXIII. *Lectores & cantores cum orariis agere suum officium non licere.*

CONCIL. *Laod. tit.* 23. Quòd non oporteat lectores, aut cantores orariis vti, & ita legere vel psallere.

CLXXIV. *Quòd subdiaconi non debent benedicere, nec benedictionem tribuere.*

CONCIL. *Laod. tit.* 25. Quòd non oporteat subdiaconos panem dare, vel calicem benedicere.

CLXXV. *De exorcistis, qui non sunt ab Episcopo ordinati.*

CONCIL. *Laod. tit.* 26 Quòd hi qui non sunt ab Episcopis ordinati, tam in ecclesiis, quàm in domibus exorcisare non possunt.

CLXXVI. *Quòd de conuiuiis quæ ex agape fiunt, partes accipi non debeant.*

CONCIL. *Laod. tit.* 27. Quòd non oporteat sacro ministerio deditos clericos, aut laïcos ad agapem vocatos ciborum partes accipere, propterea quòd & Ecclesiastico ordini fiat hinc iniuria.

CLXXVII. *In ecclesiis prandia fieri non debere, præter necessitatem itineris.*

CONCIL. *Laod. tit.* 28 Quòd non oporteat in domiciliis diuinis, id est in dominicis & ecclesiis conuiuia quæ vocantur agapæ fieri, nec intra domum Dei comedere, vel accubitus sternere.

Concil. Carthagin. tit. 9. Vt nulli Episcopi, vel clerici in ecclesia conuiuentur, nisi fortè transeuntes hospitiorum necessitate illic reficiant; populi etiam ab huiusmodi conuiuiis, quantum fieri potest, prohibeantur.

CLXXVIII. *De viris cum mulieribus lauacra celebrantibus.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 30. Quòd non oporteat sacris officiis deditos, aut clericos, aut continentes, vel omnem laïcum Christianum lauacra cum mulieribus celebrare, quia hæc apud gentes reprehensio prima est.

CLXXIX. *Vt Episcopi ad synodum impætermissè occurrant.*

CONCIL. *Laod. tit.* 40. Quòd non oporteat Episcopos ad synodum vocatos omnino contemnere, sed protinus ire, & docere, vel discere ea quæ ad correptionem Ecclesiæ, vel reliquarum pertinent rerum: se ipsum verò qui contempserit accusabit, nisi fortè per ægritudinem ire non possit.

Concil. Antioch. tit. 17. Si quis Episcopus manus impositionem Episcopatus acceperit, & præesse populo constitutus, ministerium subire neglexerit, nec adquieuerit ire ad ecclesiam sibi commissam: hunc oportet communione priuari, donec susceperit coactus officium, aut certè de eo aliquid [a] decreuerit eiusdem prouinciæ synodus sacerdotum. [a] integra; addit Dum. Exig.

CLXXX. *Quòd præter iussionem Episcopi clericus non debeat proficisci.*

CONCIL. *Laod. tit.* 41. Quòd non oporteat sacerdotem, vel clericum, sine litteris proficisci canonicis.

Item 42. Quòd non oporteat sacerdotem, vel clericum præter iussionem sui proficisci Pontificis.

Et vt subdiaconi ad ostia perseuerent.

ITEM 43. Quòd non oporteat subdiaconos saltem paululum ianuas deserere, & orationi vacare.

CLXXXI. *Vt sacrarium mulieres non introeant.*

CONCIL. *Laod. tit.* 44. Quòd non oporteat mulieres ingredi ad altare.

Ex decret. Gelasij Papæ tit. 26. Nihilominus impatienter audiuimus, tantum diuinarum rerum subiisse despectum, vt feminæ sacris altaribus ministrare firmentur, cunctáque nonnisi virorum famulatui deputata sexum cui non competit exhibere. Nisi quòd omnium delictorum quæ singillatim perstrinximus, noxio-

noxiorum reatus omnis & crimen eos respicit sacerdotes, qui vel ista committunt, vel committentes minimè publicando, prauis excessibus se fauere significant, si tamen sacerdotum iam sint vocabulo nuncupandi, qui delegatum sibi religionis officium sic prosternere moliuntur, vt in peruersa quæque profanáque decliues, sine vllo respectu regulæ Christianæ, præcipitia funesta sectentur. Cúmque scriptum sit: Minima qui spernit paulatim decidit, quid est de talibus æstimandum, qui immensis ac multiplicibus prauitatum molibus occupati, ingentem ruinam multimodis impulsionibus ediderunt, quæ non solùm ipsos videatur obruere, sed ecclesiis vniuersis mortiferam, si non sanentur, inferre perniciem. Nec ambigant qui hæc exercere sunt ausi, sed etiam qui hactenus cognita siluerunt, sub honoris proprij se iacere dispendio, si non tantâ quâ possunt celeritate festinent, vt letalia vulnera competenti[a] medicamine saluentur. Quo enim more teneant iura Pontificum, qui Pontificalibus excubiis eatenus iniuncta dissimulant, vt contraria domui Dei cui præsident potiùs operentur? Quantúmque apud Deum possent, si nonnisi conuenientia procurarent, tantùm quid mereantur aspiciant, cùm execrabili studio[b] sectantur aduersa; & quasi magis hæc regula sit, qua[c] ecclesiæ debeant gubernari, sic quidquid est ecclesiasticis inimicum regulis, perpetratur: cùm & si cognitos[d] habet canones vnusquisque Pontificum, intemerata debuerit tenere custodia; & si forsitan nesciebat, consulere fidenter oportuerit ignorantem. Quo magis excusatio nulla succurrit errantibus, quia nec sciens proposuit seruare quod nouerat, nec ignorans curauit nosse quod gereret.

[a] medicatione curentur *Dion. Exig.*
[b] sectentur *Dion. Exig.*
[c] ecclesia debeat *Dion. Exig.*
[d] habuit, *Dion. Exig.*

CLXXXII. *De his qui circa mediam septimanam, ad baptisma veniunt.*

CONCIL. *Laodicensi tit.* 45. Quòd non oporteat ad baptisma quemquam, post duas quadragesimæ hebdomadas admitti.

CLXXXIII. *De perceptione fidei; & redditione eorum qui baptizantur.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 46. Quòd oporteat eos qui ad baptisma veniunt fidem discere, & quintâ feriâ septimanæ maioris Episcopo, aut presbyteris reddere.

CLXXXIV. *Vt post baptisma chrisma detur.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 48. Quòd oporteat eos qui baptizantur, post lauacrum chrisma cæleste percipere, & regni Christi participes inueniri.

CLXXXV. *Oblationes offerri in quadragesima non oportere.*

ITEM *titul.* 49. Quòd non oporteat in quadragesima panem benedictionis offerri, nisi sabbato, & Dominico.

CLXXXVI. *Non debere ieiunium solui, in quinta feria septimanæ maioris.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 50. Quòd non oporteat in quadragesima, in vltima septimana quintæ feriæ ieiunium soluere, totámque quadragesimam sine veneratione transire; magísque conueniat omnem quadragesimam districto venerari ieiunio.

CLXXXVII. *Non debere in diebus ieiuniorum commemorationes martyrum fieri.*

CONCIL. *suprascripto tit.* 51. Quòd non oporteat in quadragesima martyrum natalitia celebrari, sed eorum sancta commemoratio in diebus sabbatorum, & dominicorum fieri conueniat.

CLXXXVIII. *Vt natalitia vel nuptiæ in quadragesima non fiant.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 52. Quòd non oporteat in quadragesima, aut nuptias, aut natalitia celebrare.

CLXXXIX. *Vt in Christianorum non saltetur nuptiis.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 53. Quòd non oporteat Christianos euntes ad nuptias plaudere, vel saltare; sed venerabiliter cœnare, vel prandere, sicut Christianos decet.

CXC. *Non licere clericis, ludicris spectaculis interesse.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 54. Quòd non oportet sacerdotes, aut clericos quibuscunque spectaculis in cœnis, & in nuptiis interesse: sed antequam thymelici ingrediantur, exurgere eos conuenit, atque inde discedere.

Item Concil. suprascr. tit. 55. * Quòd non oporteat sacerdotes, aut clericos ex collatis vel commessationibus conuiuia celebrare: hoc autem nec laïcis posse congruere.

* *Hic Can. non citatur à Cresconio, in suo breuiario suprà pag. 463. c. 1. & videtur per hallucinationem ab amanuense quodam pro textu Canonis 54. eiusdem Concilij scriptus, qui non extat in MS. Claromontano, & quem reposuimus ex Codice Dionysij Exigui.*

Concil. Carthag. tit. 15. Vt filij sacerdotum spectacula sæcularia non exhibeant, sed nec spectent, licèt hoc semper Christianis omnibus interdictum sit, & vbi blasphemiæ sunt non accedant.

CXCI. *Non licere presbyteris introire ad altare, priusquam ingrediatur Episcopus.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 56 Quòd non oporteat presbyteros ante processionem Episcopi introire sacrarium, & sedere: sed cum Episcopo debent ingredi, vel in subsellijs sedere, nisi forsitan infirmitate detineatur, aut proficiscatur Episcopus.

CXCII. *Qui in agris, vel possessionibus debeant ordinari.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 57. Quòd non oporteat in villis, aut in agris Episcopos constitui: sed visitatores. Verumtamen iampridem constituti nihil faciant, præter conscientiam Episcopi ciuitatis; similiter & presbyteri præter consilium Episcopi nihil agant.

CXCIII. *Oblationem offerri in domibus non oportere, vel quæ psallere in ecclesia conuenit.*

CONCIL. *Laodic. titul.* 58. Quòd non oporteat in domibus oblationem celebrari ab Episcopis, vel presbyteris.

Concil. suprascripto tit. 59. Quòd non oporteat plebeios psalmos in Ecclesia cantari, nec libros præter canonem legi, sed sola sacra volumina noui Testamenti, vel veteris.

CXCIV. *Quòd non oporteat Episcopos, clericos, & monachos prædia aliena conducere.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 3. Peruenit ad sanctam synodum, quòd quidam qui in Clero videntur allecti, propter lucra turpia conductores alienarum possessionum fiant, & sæcularia negotia sub cura sua suscipiant; Dei quidem ministerium paruipendentes, sæcularium verò discurrentes domos, & propter auaritiam patrimoniorum sollicitudinem sumentes: decreuit itaque hoc sanctum magnúmque Concilium nullum deinceps, non Episcopum, non clericum, vel monachum, aut possessiones conducere, aut negotiis sæcularibus se miscere, præter pupillorum, si fortè leges imponant inexcusabilem curam, aut ciuitatis Episcopus ecclesiasticarum rerum sollicitudinem habere præcipiat, aut orphanorum, aut viduarum, earúmque, quæ sine vlla prouisione sunt personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adiutorio, propter timorem Domini, causa deposcat. Si quis autem transgredi de cætero statuta tentauerit, huiusmodi ecclesiasticis increpationibus subiacebit.

CXCV. *De honore monachis competente: & ne vllus eorum tentet ecclesiastica, aut sæcularia inquietare negotia, nec alienum seruum præter conscientiam domini sui, suscipere.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 4. Qui verè & sincerè singularem sectantur vitam, competenter honorentur: quo-

niam verò quidam vtentes habitu monachi ecclesiastica negotia ciuiliáque conturbant circumeuntes indifferenter vrbes, necnon & monasteria sibi instituere tentantes: placuit, nullum quidem vsquam ædificare, aut constituere monasterium vel oratorij domum, præter conscientiam ciuitatis Episcopi: monachos verò per vnamquamque ciuitatem, aut regionem subiectos esse Episcopo, & quietem diligere, & intentos esse tantummodo ieiunio, & orationi, in locis quibus renuntiauerint sæculo permanentes; nec Ecclesiasticis verò, nec sæcularibus negotiis communicent, vel in aliquo sint molesti propria monasteria deserentes, nisi forte his præcipiatur, propter opus necessarium, ab Episcopo ciuitatis; nullum verò recipere in monasteriis seruum obtentu monachi, præter sui domini conscientiam. Transgredientem verò hanc definitionem nostram, excommunicatum esse decreuimus, ne nomen Domini blasphemetur; verumtamen Episcopum conuenit ciuitatis competentem monasteriorum prouidentiam gerere.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 1. Leo Episcopus vrbis Romæ vniuersis Episcopis per Campaniam, Picenum, Tusciam, & per vniuersas [a] prouincias constitutis in Domino salutem. Vt nobis gratulationem facit Ecclesiarum status salubri dispositione compositus: ita non leui nos mœrore contristat, quoties & aliqua contra constituta canonum, & ecclesiasticam disciplinam præsumpta vel commissa cognoscimus; quæ si non quali debemus vigilantia resecemus, illi qui nos speculatores esse voluit, excusare non possumus, permittentes sincerum corpus Ecclesiæ, quod ab omni purum macula custodire debemus, ambientium improba contagione fœdari: cùm ipsa sibi membrorum per dissimulationem compago non congruat. Admittuntur passim ad ordinem sacrum, quibus nulla natalium, nulla morum dignitas suffragatur; & qui à dominis suis libertatem consequi minimè potuerunt, ad fastigium sacerdotij, tamquam seruilis vilitas hunc honorem capiat, prouehuntur, & probari [b] Domino Deo posse creditur, qui domino suo necdum probare se potuit. Duplex itaque in hac parte reatus est, quòd & sacrum ministerium talis consortij vilitate polluitur, & dominorum, quantum ad inlicitæ vsurpationis temeritatem pertinet, iura soluuntur. Ab his itaque, fratres carissimi, omnes vestræ prouinciæ abstineant sacerdotes, & non tantùm ab his, sed ab aliis etiam qui originali, aut alicui conditioni obligati sunt, volumus temperari, nisi fortè eorum petitio, aut voluntas accesserit, qui aliquid sibi in eos vindicant potestatis. Debet enim esse immunis ab aliis qui diuinæ militiæ fuerit adgregandus, vt à castris Dominicis; quibus nomen eius adscribitur, nullis necessitatis vinculis abstrahatur.

[a] deest in Codice Dionys. Exig.

[b] abest à Codice Dionys. Exig.

Ex decretis Papæ Gelasij tit. 14. Generalis etiam querelæ vitanda præsumptio est, qua propemodum causantur vniuersi passim seruos, & originarios dominorum iura possessionúmque fugientes, sub religiosæ conuersationis obtentu, vel ad monasteria sese conferre, vel ad ecclesiasticum famulatum, conniuentibus quoque præsulibus indifferenter admitti. Quæ modis omnibus est amouenda pernicies; ne per Christiani nominis institutum, aut aliena peruadi, aut publica videatur disciplina subuerti: præcipuè cùm nec ipsam ministerij clericalis hac obligatione fuscari conueniat dignitatem, cogatúrque pro statu militantium sibi, conditionéque iurgari, aut videri, quod absit, obnoxia. Quibus sollicita competenter interdictione prohibitis, quisquis Episcopus, presbyter, aut diaconus, vel eorum qui monasteriis præesse noscuntur, huiusmodi personas apud se tenentes non restituendas patronis, aut deinceps, vel ecclesiasticæ seruituti, vel religiosis congregationibus putauerint applicandas, nisi voluntate forsitan dominorum sub scripturæ testimonio primitus absolutas, aut legitima transactione concessas: periculum se honoris proprij non ambigant communionísque subituros, si super hac re cuiusquam verax nos querela pulsauerit. Magnis quippe studiis secundùm B. Apostolum præcauendum est, ne fides, & disciplina Domini blasphemetur.

CXCVI. *Quòd non oporteat absolutè quoslibet ordinari.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 6. Nullum absolutè ordinari debere presbyterum, aut diaconum, nec quemlibet

in gradu Ecclesiastico: nisi specialiter ecclesiæ ciuitatis, aut possessionis, aut martyrij, aut monasterij qui ordinandus est pronuntietur. Qui verò absolutè ordinatur, decreuit sancta synodus irritam haberi huiuscemodi manus impositionem, & nusquam posse ministrare ad ordinantis iniuriam.

CXCVII. *De clericis, qui sunt in ptochiis, monasteriis, atque martyriis, quæ sub potestate Episcoporum vniuscuiusque ciuitatis existunt.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 8. Clerici qui præficiuntur ptochiis, vel qui ordinantur in monasteriis, & basilicis martyrum, sub Episcoporum qui in vnaquaque ciuitate sunt, secundùm sanctorum Patrum traditiones, potestate permaneant, nec per contumaciam ab Episcopo suo dissiliant. Qui verò audent euertere huiuscemodi formam quocumque modo, nec proprio subiiciuntur Episcopo: si quidem clerici sunt, canonum correptionibus subiacebunt; si verò laïci vel monachi fuerint, communione priuentur.

CXCVIII. *Quòd non oporteat clericos habentes aduersus inuicem negotia, proprium Episcopum relinquere, & ad sæcularia iudicia properare.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 9. Si quis clericus aduersus clericum habeat negotium, non deserat Episcopum proprium, & ad sæcularia percurrat iudicia: sed priùs actio ventiletur apud Episcopum proprium, vel certè consilio eiusdem Episcopi apud quos vtræque partes voluerint, iudicium continebunt. Si quis autem præter hæc fecerit, canonicis correptionibus subiacebit. Quòd si clericus habeat causam aduersus Episcopum proprium, vel aduersus alterum, apud synodum prouinciæ iudicetur: Quòd si aduersus eius prouinciæ Metropolitanum Episcopus vel clericus habet querelam, petat Primatem diœceseos, aut sedem regiæ vrbis Constantinopolitanæ, & apud ipsum iudicetur.

CXCIX. *Quòd non liceat clerico in duarum ciuitatum ministrare ecclesiis.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 10. Non licere clericum in duarum ciuitatum conscribi simul ecclesiis, & in qua initio ordinatus est, & ad quam confugit quasi ad potiorem, ob inanis gloriæ cupiditatem. Hoc autem facientes reuocari debere ad suam ecclesiam, in qua primitus ordinati sunt, & ibi tantummodo ministrare. Si verò quis iam translatus est ex alia in aliam ecclesiam, prioris ecclesiæ, vel martyriorum, quæ sub ea sunt, aut ptochiorum, aut xenodochiorum rebus in nullo communicet. Eos verò qui ausi fuerint post definitionem magnæ & vniuersalis huius synodi quicquam ex his quæ sunt prohibita perpetrare, decreuit sancta synodus à proprio huiusmodi gradu recedere.

CC. *Vt nequaquam in duos Metropolitanos prouincia diuidatur.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 12. Peruenit ad nos quòd quidam præter Ecclesiastica statuta facientes conuolarunt ad potestates, & per pragmaticam formam in duo vnam prouinciam diuiserunt: ita vt ex hoc facto duo Metropolitani esse videantur in vna prouincia. Statuit ergo sancta synodus de reliquo nihil ab Episcopis tale tentari, alioquin qui hoc annisus fuerit, amissione gradus proprij subiacebit. quæcumque verò ciuitates litteris Imperialibus Metropolitani nominis honore subnixæ sunt, honore tantummodo perfruantur, & qui ecclesiam eius gubernat Episcopus, saluis scilicet veræ Metropolis priuilegiis suis.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 46. Nam quod sciscitatis vtrum diuisis Imperiali iudicio prouinciis, vt duæ Metropoles fiant: sic duo Metropolitani Episcopi debeant nominari. Non [a] verè visum est ad mobilitatem necessitatum mundanarum Dei Ecclesiam commutari, honoréSque aut diuisiones perpeti, quas pro suis causis faciendas duxerit Imperator: ergo secundùm pristinum prouinciarum morem, Metropolitanos Episcopos conuenit numerari.

[a] ergo. *Dion. Exig.*

CCI. *Quòd non oporteat peregrinos clericos, sine commendatitiis ministrare.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 13. Peregrinos clericos, & lectores in alia ciuitate præter commendatitias litteras sui Episcopi, nusquam penitus ministrare debere.

CCII. *De diaconissis mulieribus.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 15. Diaconissam non ordinandam, ante annum quadragesimum, & hanc cum summo libramine: si verò suscipiens manus impositionem, & aliquantum temporis in ministerio permanens semetipsam tradat nuptiis, gratiæ Dei contumeliam faciens, anathematizetur huiusmodi, cum eo, qui eidem copulatur.

CCIII. *De parochiis.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 17. Singularum ecclesiarum rusticas parochias, vel possessiones manere inconcussas illis Episcopis, qui eas retinere noscuntur, & maximè si per triennium eas absque vi obtinentes sub dispensatione rexerunt: quòd si intra triennium facta fuerit de his, vel fiat altercatio, licere eis, qui se læsos asserunt, apud sanctam synodum prouinciæ de his mouere certamen. Quòd si quis à Metropolitano læditur, apud Primatem diœceseos, aut apud Constantinopolitanam sedem iudicetur, sicut superiùs dictum est. Si qua verò ciuitas potestate Imperiali nouata est, aut si protinus innouetur, ciuiles dispositiones, & publicas Ecclesiarum quoque parochiarum ordines subsequantur.

CCIV. *De coniurationibus, vel conspirationibus.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 18. Coniurationis vel conspirationis crimen, & ab exteris legibus est omnino prohibitum: multo magis hoc in Dei ecclesia ne fiat admonere conueniet. Si qui ergo clerici vel monachi reperti fuerint coniurantes, aut conspirantes, aut insidias ponentes Episcopis, aut clericis, gradu proprio penitus abdicentur.

CCV. *De Episcoporum, aut clericorum accusationibus, quid debeat obseruari.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 21. Clericos, aut laïcos accusantes Episcopos, aut clericos passim, & sine probatione, ad accusationem recipi non debere, nisi priùs eorum discutiatur existimationis opinio.

Concil. Carthag. tit. 8. Numidius Episcopus Maxulitanus dixit: Præterea sunt quamplurimi non bonæ conuersationis, qui existimant maiores natu, vel Episcopos passim vagéque in accusationem pulsandos, debent tam facilè admitti necne?

Aurelius Episcopus dixit: Placet igitur caritati vestræ, vt is qui aliquibus sceleribus irretitus est, vocem aduersus maiorem natu non habeat accusandi. Ab vniuersis Episcopis dictum est: si criminosus est non admittatur, placet.

Item Concil. Carthag. tit. 95. Placuitque omnibus, quoniam superioribus Conciliorum decretis, de personis quæ admittendæ sunt ad accusationem clericorum iam constitutum est, & quæ personæ non admittantur non expressum est: Idcirco definimus eum ritè ad accusationem non admitti, qui postquam excommunicatus fuerit, in ipsa adhuc excommunicatione constitutus, siue sit clericus, siue laïcus, accusare voluerit.

Titul. 96. Item placuit vt omnes serui, vel proprij liberti ad accusationem non admittantur, vel omnes quos ad accusanda publica crimina leges publicæ non admittunt, omnes etiam infamiæ maculis aspersi, id est histriones, ac turpitudinibus subiectæ personæ, hæretici etiam siue pagani, siue Iudæi. Sed tamen omnibus quibus accusatio denegatur, in causis propriis accusandi licentia non neganda.

Et vt qui vnum crimen non probauerit, ad aliud admitti non debeat.

CONCIL. *suprascripto tit.* 97. Item placuit, quotienscumque clericis ab accusatoribus multa crimina obiiciuntur, & vnum ex ipsis de quo priùs egerit probare non valuerit, ad cætera iam non admittatur.

Item de hoc ipso, tit. 98. Testes autem ad testimonium non admittendos, qui nec ad accusationem admitti præcepti sunt, vel etiam quos ipse accusator de sua domo produxerit. Ad testimonium autem intra annos quatuordecim ætatis suæ non admittantur.

CCVI. *Quòd non liceat clericis post mortem sui Episcopi, res ad eum pertinentes diripere.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 22. Non licere clericis post obitum sui Episcopi, res ad eum pertinentes dissipare, sicut antiquis quoque est canonibus constitutum; quòd si hoc facere tentauerint, graduum suorum periculo subiacebunt.

CCVII. *Quòd non liceat clericis & monachis, absque voluntate Episcopi ad vrbem regiam proficisci.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 23. Venit ad aures sancti Concilij, quòd quidam clerici & monachi, quibus nihil ab Episcopo suo commissum est; est autem quando & communione ab eo priuantur, peruenientes ad vrbem regiam Constantinopolitanam in ea diutius immorentur, excitantes turbas, & statum ecclesiasticum commouentes, subuertentes etiam quorundam domos: decreuit sancta synodus huiusmodi primò quidem per defensorem Constantinopolitanæ sanctæ Ecclesiæ commoneri, vt egrediantur ab vrbe regia: quòd si iisdem negotiis impudenter insistant, etiam nolentes idem defensor expellat, vt ad propria loca perueniant.

CCVIII. *Quòd non liceat monasteria, quæ consecrata sunt, diuersoria sæcularia fieri.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 24. Quæ semel dedicata sunt monasteria consilio Episcoporum maneant perpetuò monasteria, & res quæ ad ea pertinent monasteriis reseruari, nec posse ea vltrà fieri sæcularia habitacula: qui verò hoc fieri permiserint, canonum sententiis subiacebunt.

CCIX. *Quòd non oporteat ordinationes Episcoporum diu differri.*

CONCIL. *Calchedonensi tit.* 25. Quoniam quidam Metropolitani quantum comperimus, negligunt commissos sibi greges, & ordinationes Episcoporum facere differunt: placuit sanctæ synodo intra tres menses ordinationes Episcoporum celebrari, nisi fortè necessitas inexcusabilis præparet dilationis tempus extendi; quòd si hoc minimè fecerit, correptioni ecclesiasticæ subiacebit: verumtamen redditus Ecclesiæ viduatæ penes œconomum eiusdem ecclesiæ integri seruentur.

CCX. *De dispensatoribus singularum ecclesiarum.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 26. Quoniam in quibusdam ecclesiis, vt rumore comperimus, præter œconomum Episcopi facultates ecclesiasticas tractant: placuit omnem ecclesiam habentem Episcopum habere œconomum de Clero proprio, qui dispenset res ecclesiasticas secundùm sententiam Episcopi proprij; ita vt ecclesiæ dispensatio præter testimonium non sit, ne ex hoc dispergantur ecclesiasticæ facultates, & sacerdotio maledictionis derogatio procuretur. Quòd si hoc minimè fecerit, diuinis constitutionibus subiacebit.

CCXI. *De his qui raptum faciunt.*

CONCIL. *Calchedon. tit.* 27. Eos qui rapiunt mulieres sub nomine simul habitandi, cooperantes, aut conniuentes raptoribus: decreuit sancta synodus, vt si quidem clerici sunt decidant gradu proprio; si verò laici, anathematizentur.

CCXII. *Vt præter Pascha, & Pentecosten baptisma non celebretur.*

EX *decretis Papæ Syricij titulo* 2. Sequitur de diuersis baptizandorum temporibus, prout vnicuique libitum fuerit improbabilis, & [a] inemendata confusio, quæ à nostris sacerdotibus (quod commoti dicimus) non ratione authoritatis alicuius, sed sola temeritate præsumitur, vt passim ac li-

[a] emendanda *Dionys. Exig.*

berè natalitiis Christi, seu apparitionis, nec non & Apostolorum, seu Martyrum festiuitatibus, innumeræ, vt asseris, plebes baptismi mysterium consequantur, cùm hoc sibi priuilegium, & apud nos, & apud omnes ecclesias Dominicum specialiter cum Pentecoste sua Pascha defendat: quibus solis per annum diebus ad fidem confluentibus generalia baptismatis tradi conuenit sacramenta. His dumtaxat electis, qui ante quadraginta vel eo ampliùs, dies nomen dederint, & exorcismis quotidianisque orationibus, atque ieiuniis fuerint expiati, quatenus Apostolica illa impleatur præceptio, vt expurgato fermento veteri, noua incipiat esse conspersio. Sicut ergo Paschalem reuerentiam in nullo dicimus esse minnendam: ita in infantibus, qui necdum loqui potuerunt per ætatem, vel his, quibus in qualibet necessitate opus fuerit sacri vnda baptismatis, omni volumus celeritate succurri; ne ad nostrarum perniciem tendat animarum, si negato desiderantibus fonte salutari, exiens vnusquisque de sæculo & regnum perdat & vitam. Quicunque etiam discrimen naufragij, hostilitatis incursum, obsidionis ambiguum, vel cuiuslibet corporalis ægritudinis desperationem inciderint, & sibi vnico credulitatis auxilio poposcerint subueniri; eodem quo poscunt momento temporis expetitæ regenerationis præmia consequantur. Hactenus in hac parte erratum sufficiat, nunc præfatam regulam omnes teneant sacerdotes, qui nolunt ab Apostolicæ petræ, super quam Christus vniuersalem construxit Ecclesiam, soliditate diuelli.

Ex decretis Leonis tit. 7. Leo Episcopus vniuersis Episcopis per Siciliam constitutis, in Domino salutem. Diuinis præceptis, & Apostolicis monitis [a] informamur, vt pro omnium ecclesiarum statu impigro vigilemus affectu, ac si quid vsquam reprehensioni inuenitur obnoxium celeri sollicitudine, aut ab ignorantiæ imperitia, aut à præsumptionis vsurpatione reuocemus. Manente enim Dominicæ vocis imperio, quo beatissimus Apostolus Petrus trina repetitione mysticæ sanctionis imbuitur, vt Christi oues, qui Christum diligit pascat: ipsius sedis, cui per abundantiam diuinæ gratiæ præsumus, reuerentia coarctamur, vt periculum desidiæ quantum possumus declinemus, ne professio summi Apostoli, qua se amatorem Domini esse testatus est, non inueniatur in nobis, quia negligenter pascens toties commendatum Dominicum gregem, conuincitur summum non amare pastorem. Cùm ergo mihi de caritatis vestræ actibus fraterna affectione sollicito certis indiciis innotuerit, vos in eo quod inter sacramenta Ecclesiæ principale est, ab Apostolicæ institutionis consuetudine discrepare, ita vt baptismi sacramentum numerosiùs in die Epiphaniæ, quàm in Paschali tempore celebretur: miror vos vel præcessores vestros tam irrationabilem nouitatem vsurpare potuisse, vt [b] confusis temporibus vtriusque mysterij nullam esse differentiam crederetis inter diem quo adoratus est Christus à Magis, & diem quo resurrexit Christus à mortuis. Quam culpam nullo modo potuissetis incidere, si vnde consecrationem honoris accipitis, inde legem totius obseruantiæ sumeretis, & beati Apostoli Petri sedes, quæ vobis sacerdotalis mater est dignitatis, esset Ecclesiasticæ magistra rationis, à cuius vos regulis recessisse minore posset æquanimitate tolerari, si aliqua commonitionis nostræ increpatio præcessisset: nunc autem quia non desperatur correptio, seruanda est mansuetudo, vt licèt vix ferenda sit in sacerdotibus excusatio, quæ prætendat inscientiam, [c] maluimus tamen & censuram necessariam temperare, & ratione vos apertissimæ veritatis instruere.

Ex decr. Papæ Leonis tit. 8. Semper quidem in æterno consilio Dei mansit humani generis incommutabiliter præordinata reparatio, sed ordo rerum per Iesum Christum Dominum nostrum, temporaliter gerendarum, in Incarnatione Verbi sumpsit exordium. Vnde alind tempus est, [d] quando nuntiante Angelo beata Virgo Maria fœcundandam se per Spiritum sanctum credidit, & concepit: aliud, quo saluâ integritate virgineâ puer editus exultante gaudio cælestium ministrorum pastoribus indicatur: aliud, quo infans circunciditur; aliud, quo hostia pro eo legalis offertur; aliud cùm tres Magi claritate noui sideris [e] in ciuitatem Bethleem ab Oriente perueniunt, & adoratum paruulum, [f] mystico munere oblato venerantur. Nec iidem sunt dies, quibus impio Herodi,

[a] incitamur *Dionys. Exig.*
[b] confuso temporis vtriusque mysterio, *Dionysius Exig.*
[c] malumus, *Dion. Exig.*
[d] quo adnuntiante
[e] incitati in Bethleem *Dion. Exig.*
[f] mystica munera oblatione *Dion. Exig.*

ordinata diuinitus in Ægyptum translatione, subtractus est, vel quibus ab Ægypto in Galilæam, mortuo persecutore, reuocatus est. Inter has autem dispensationum varietates accedunt augmenta corporea, crescit Dominus, sicut Euangelista testatur, profectibus ætatis, & gratiæ. Per dies Paschæ in templum Ierusalem cum parentibus venit, & cùm abesset à societate redeuntium, sedens cum senioribus, & inter admirantes magistros disputans inuenitur, rationémque mansionis suæ reddens: Quid est, inquit, quod quærebatis me? nesciebatis quòd in his, quæ patris mei sunt oporter me esse, significans eius se esse filium cuius esset & templum. Iam verò cùm in annis maioribus apertiùs declarandus baptismum præcursoris sui Ioannis expetiit, quid deitatis eius remansit ambiguum, quando baptizato Domino Iesu, Spiritus sanctus in columbæ specie super eum descendit, & mansit, audita de cælis Patris voce dicentis: Tu es filius meus dilectus, in te bene complacui? Quæ omnia ideo quantâ potuimus breuitate perstrinximus, vt notum sit dilectioni vestræ, vniuersos Christi dies innumeris consecratos fuisse virtutibus, & in cunctis eius actionibus sacramentorum mysteria coruscasse: sed aliter quidquid signis denuntiarit aliter rebus impleri, nec quæcumque numerantur in operibus saluatoris, ad tempus potest pertinere baptismatis. Nam si etiam illa quæ post beati Ioannis lauacrum à Domino gesta cognouimus, sub indiscreto honore colamus, omnia tempora continuatis erunt deputanda festis, quia omnia sunt plena miraculis. Verùm, quia spiritus sapientiæ & intellectus ita Apostolos, & totius Ecclesiæ erudiuit magistros, vt in Christiana obseruantia nihil inordinatum, nihil patеretur esse confusum: discernendæ sunt causæ solemnitatum, & in omnibus institutis Patrum, principúmque nostrorum rationabilis seruanda discretio, quia non aliter vnus grex & vnus pastor sumus, nisi quemadmodum Apostolus docet, idipsum dicamus omnes: Simus autem perfecti in eodem sensu, & in eadem sapientia.

Ex decretu Papæ Leonis tit. 9. Quamuis ergo & illa quæ ad humilitatem, & illa quæ ad gloriam pertinent Christi, in vnum concurrant, eandémque personam, totúmq; quod in illo & virtutis diuinæ est, & infirmitatis humanæ, ad nostræ reparationis tendat effectum: propriè tamen in morte crucifixi, & in resurrectione mortui potentia baptismatis nouam creaturam condit ex veteri; vt in renascentibus, & mors Christi operetur, & vita, dicente beato Apostolo: An ignoratis, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte illius baptizati sumus? consepulti enim sumus cum illo per baptismum in mortе, vt quomodo surrexit Christus à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus; si enim complantati facti sumus similitudini mortis eius, simul & resurrectionis erimus, & cætera quæ latiùs magister gentium ad commendandum sacramentum baptismatis disputauit, vt appareret ex huius doctrinæ spiritu regenerandis filiis hominum, & in Dei filios adoptandis illum diem, & illud tempus electum, in quo per similitudinem formámque mysterij, ea quæ geruntur in membris, his quæ in ipso sunt capite gesta congruerent: dum in baptismatis regula, & mors interuenit interfectione peccati, & sepulturam triduanam imitatur trina demersio, & ab aquis eleuatio resurgentis instar est de sepulchro. Ipsa igitur operis qualitas docet celebrandæ generaliter gratiæ diem legitimum eum esse in quo orta est, & virtus muneris, & species actionis ad cuius rei confirmationem plurimum valet, quod ipse Dominus Iesus Christus, posteaquam resurrexit à mortuis, discipulis suis, in quibus omnes ecclesiarum præsules docebantur, & formam, & potestatem tradidit baptizandi dicens: Euntes docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti; de quo vtique eos etiam ante passionem potuisset instruere, nisi propriè voluisset intelligi regenerationis gratiam ex sua resurrectione cœpisse. Additur sanè huic obseruantiæ, etiam Pentecostes ex aduentu sancti Spiritus sacrata solemnitas, quæ de Paschalis festi pendet articulo, & cùm ad alios dies alia festa pertineant, hæc semper ad eum diem qui resurrectione Domini est insignis, occurrit, porrigens quodammodo auxiliantis gratiæ manum ad eos, quos à die Paschæ, aut molestia infirmitatis, aut longinquitas itineris, aut nauigatio-

nis

nis difficultas interclusit, inuitans vt quibuslibet necessitatibus impediti desiderij sui effectum dono sancti Spiritus consequantur. Ipse enim vnigenitus Dei in fide credentium, & in virtute operum nullam inter se, & Spiritum sanctum voluit esse distantiam; quia nulla est diuersitas in natura, dicens: Rogabo ego Patrem, & alium Paracletum dabit vobis, vt vobiscum sit in æternum, Spiritum veritatis: & iterum, Paracletus autem Spiritus sanctus, quem mittet Pater meus in nomine meo, ille vos docebit omnia, & suggeret vniuersa quæcumque dixi vobis: & iterum, Cùm venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem. Cùm itaque veritas Christus sit, & Spiritus sanctus, Spiritus veritatis, noménque Paracleti vtrique sit proprium, non dissimile est festum, vbi vnum est Sacramentum.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 10. Hoc autem nos non ex nostra persuasione defendere, sed ex Apostolica authoritate seruare satis idoneo probamus exemplo, sequentes beatum Apostolum Petrum, qui in ipso die quo omnem credentium numerum promissus sancti Spiritus repleuit aduentus, trium millium populum sua prædicatione conuersum lauacro baptismatis consecrauit. Quod sancta Scriptura, quæ Apostolorum actus continet, fideli historia docet, dicens: His auditis compuncti sunt corde, & dixerunt ad Petrum, & reliquos Apostolos; quid faciemus viri fratres? Petrus verò ad illos: Pœnitentiam, inquit, agite, & baptizetur vnusquisque vestrûm in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum, & accipietis donum Spiritus sancti. Vobis enim est repromissio, & filiis vestris, & omnibus qui longè sunt quoscumque aduocauerit Dominus Deus noster; aliis etiam pluribus verbis testificatus est, & exhortabatur dicens, Saluamini à generatione ista praua. Qui ergo receperunt sermonem eius, baptizati sunt, & appositæ sunt in illa die animæ circiter tria millia.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 11. Vnde quia manifestissimè patet baptizandis in Ecclesia electis hęc duo tempora, de quibus loquuti sumus, esse legitima, dilectionem vestram monemus, vt nullos alios dies huic obseruantiæ misceatis: quia sunt alia quoque festa, quibus multa in honorem Dei reuerentia debeatur, principalis tamen & maximi sacramenti custodienda nobis est mystica & rationalis exemplatio: non interdicta licentia, quâ in baptismo tribuendo quolibet tempore periclitantibus subuenitur. Ita enim ad has duas solennitates connexas sibimet atque cognatas incolumium, & in pacis securitate degentium libera vota differimus: vt in mortis periculo, in obsidionis discrimine, in persecutionis angustiis, in timore naufragij nullo tempore hoc veræ salutis singulare præsidium cuiquam denegemus. Si quis autem Epiphaniæ festiuitatem, quæ in suo ordine debito honore veneranda est, ob hoc existimat priuilegium habere baptismatis, quia hoc quidam putant, quòd in eadem die Dominus ad baptismum sancti Ioannis accesserit: sciat illius baptismi aliam gratiam, aliam fuisse rationem, nec ad eandem pertinuisse virtutem, qua per Spiritum sanctum renascuntur, de quibus dicitur: Qui non ex sanguine, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt. *Ioan. 1.* Dominus enim nullius indigens remissione peccati, nec quærens remedium renascendi sic voluit baptizari, quomodo & voluit circumcidi hostiámque pro se emundationis offerri, vt qui factus erat ex muliere, sicut Apostolus ait, fieret & sub lege, quam non venerat soluere, sed implere, & implendo finire, & sicut Apostolus prædicat dicens: Finis autem legis Christus ad iustitiam omni credenti. Baptismi autem sui in se condidit sacramentum, quia in omnibus primatum tenens, se docuit esse principium, & tunc regenerationis potentiam sanxit, quando de latere ipsius profluxerunt sanguis redemptionis, & aqua baptismatis. Sicut ergo vetus Testamentum noui testificatio fuit, & lex per Moysem data est, grâtia autem & veritas per Iesum Christum facta est; sic diuersa sacrificia vnam hostiam reformarunt, & multorum agnorum occisio illius immolatione finita est, de quo dicitur: Ecce agnus Dei, ecce qui tollit [a] peccata mundi. Sic & Ioannes non Christus, sed Christi præuius, non sponsus, sed sponsi amicus fuit adeò fidelis, & non sua quærens, sed quæ Iesu Christi, vt se profiteretur ad soluenda calceamenta pedum eius indignum: quo-

[a] peccatum *Dionys. Ex.*

niam ipse quidem baptizaret in aqua, in pœnitentiam; ille autem baptizaturus esset in Spiritu sancto, & igni, qui duplici potestate, & vitam redderet, & peccata consumeret. His itaque, fratres charissimi, tot ac tantis existentibus documentis, quibus omni ambiguitate submotâ euidenter agnoscitis, in baptizandis electis, qui secundùm Apostolicam regulam in exorcismis scrutandi, & ieiuniis sanctificandi, & frequentibus sunt prædicationibus imbuendi, duo tantùm tempora, id est Pascha & Pentecosten esse seruanda. Hoc vestræ indicimus charitati, vt ab Apostolicis institutis nullo vlteriùs recedatis excessu, quia inultum post hæc esse non poterit, si quisquam Apostolicas regulas in aliquo crediderit negligendas.

Ex decretis Papæ Gelasij tit. 10. Baptizandi sibi quispiam passim quocumque tempore nullam credat inesse fiduciam, præter Paschale festum, & Pentecostes venerabile sacramentum, excepto dumtaxat grauissimi languoris incursu, in quo verendum est, ne morbi crescente periculo sine remedio salutari fortassis ægrotans & exitio præuentus abscedat.

CCXIII. *De his qui pœnitentiam minimè seruauerunt.*

Ex decretis Papæ Syricij tit. 5. De his verò non incongruè dilectio tua Apostolicam Sedem credidit consulendam, qui actâ pœnitentiâ tamquam canes, ac sues ad vomitus [a] & volutabra redeuntes, & militiæ cingulum, & [b] lubricas voluptates, & noua coniugia, & inhibitos denuo appetiuere concubitus, quorum professam incontinentiam generati post absolutionem filij prodiderunt. De quibus, quia iam suffugium non habent pœnitendi, id duximus decernendum, vt solâ intra Ecclesiam fidelibus oratione iungantur, sacræ mysteriorum celebritati, quamuis non mereantur, intersint: à Dominicæ autem mensæ conuiuio segregentur, vt hac saltem districtione correcti & ipsi in se sua errata castigent, & aliis exemplis tribuant, quatenus ab obscœnis cupiditatibus retrahantur. Quibus tamen quoniam carnali fragilitate ceciderunt, viatico munere, cùm ad Dominum cœperint proficisci, per communionis gratiam volumus subueniri. Quam formam, & circa mulieres, quæ se post pœnitentiam talibus pollutionibus [c] deuinxerunt, seruari decernimus.

[a] pristinos addit Dion. Exig.

[b] Indictas Dionys. Ex.

[c] seruandam esse censemus. Dionys. Ex.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 7. De pœnitentibus autem, qui siue ex grauioribus commissis, siue ex leuioribus pœnitentiam gerunt, si nulla interueniat ægritudo, quintâ feriâ ante Pascha eis remittendum Romanæ Ecclesiæ consuetudo demonstrat. Cæterum de pondere æstimando delictorum sacerdotis est iudicare, vt attendat ad confessionem pœnitentis, & ad fletus atque lachrymas corrigentis, ac tunc iubere dimitti, cùm viderit congruam satisfactionem. Sanè si quis in ægritudinem inciderit, atque vsque ad desperationem deuenerit, ei est ante tempus Paschæ relaxandum, ne de sæculo absque communione discedat.

CCXIV. *Quòd clericis non liceat pœnitentiam agere, & quòd post pœnitentiam nullus possit ad Clerum admitti.*

Ex decretis Papæ Syricij tit. 14. Illud quoque nos par fuit prouidere, vt sicut pœnitentiam agere cuiquam non conceditur clericorum: ita & post pœnitudinem ac reconciliationem nulli vnquam laïco liceat honorem clericatus adipisci; quia quamuis sint omnium peccatorum contagione mundati, nulla tamen debent gerendorum sacramentorum instrumenta suscipere, qui dudum fuerint vasa vitiorum.

Ex decretis Papæ Innocentij tit. 34. Innocentius Agapito Macedonio, & [d] Martiano Episcopis Apulis. Multa in prouincia vestra contra canones Ecclesiasticos, decretáque maiorum vsurpari à plurimis, & relationes diuersorum & suggestiones fidissimæ tetulerunt: quæ quidem possent facilè resecari, si Episcopi in his non inuenirentur authores. Qui dum aut amicis, aut obsequentibus gratiam præstare nituntur, religionem violant, ordinésque corrumpunt: ac sic euenit, vt indigni quique honores suscipiant ecclesiasticos, & admittantur ad Clerum, qui nec inter laicos quidem dignum locum habere [e] merentur, sicuti nunc dato nobis libello monstratum est, Modestum quendam multis criminibus inuolutum, propter quæ

[d] Mariano Dionys. Ex.

[e] meretentur. D. Ex.

etiam pœnitentiam egisse dicitur, non solùm clericum effectum, quod non licet, verùm etiam ad Episcopatus apicem tendere: cùm canones apud Nicæam constituti, pœnitentes etiam ab infimis officiis clericorum excludant. Et ideo, fratres charissimi, perspecto tenore libelli eum iubeatis præsentari, ac si verè constiterit [b] talis, qualem libellus adfirmat, non solùm ab ambitione Episcopatus, sed etiam à clericatus remoueatur officio.

[b] talem Dion. Exig.

CCXV. *Vt si per ignorantiam pœnitens digamus, vel viduæ maritus clericus factus fuerit, iam non promoueatur.*

Ex *decretis Papæ Syricij tit.* 15. Et quia his omnibus, quæ in reprehensionem veniunt, sola excusatio ignorationis obtenditur, cui nos interim solius pietatis intuitu necesse est clementer ignoscere: quicumque pœnitens, quicumque bigamus, quicumque viduæ maritus ad sacram militiam indebitè, & incompetenter irrepsit, hac sibi conditione à nobis veniam intelligat relaxatam, vt in magno debeat computare beneficio, si ademptâ sibi omni spe promotionis in hoc quo inuenitur ordine perpetuâ stabilitate permaneat: [c] sciturí post hanc definitionem, quòd si vltra ad sacros ordines quemquam de talibus crediderint assumendum, & de suo, & de eorum statu, quos contra canones, & interdicta nostra prouexerint, congruam ab Apostolica Sede promendam esse sententiam.

[c] sciturí posthac omnium prouinciarum antistites. *Dionys. Exig.*

CCXVI. *De energumenis baptizatis.*

Ex *decretis Papæ Innocentij tit.* 6. De his verò baptizatis, qui postea à dæmonio, aut vitio aliquo, aut peccato interueniente arripiuntur, quæsiuit dilectio tua, si à presbytero, vel diacono possint, aut debeant consignari: quòd hoc, nisi Episcopus præceperit, non licet: nam ei manus imponenda omnino non est, nisi Episcopus authoritatem dederit id efficiendi. Vt autem fiat, Episcopi est imperare, vt manus ei vel à presbytero, vel à cæteris clericis imponatur. Nam quomodo id fieri sine magno labore poterit, vt longè constitutus energumenus ad Episcopum deducatur, cùm si talis casus ei in itinere acciderit, nec ferri ad Episcopum, nec referri ad sua facilè possit.

CCXVII. *Quòd pro infirmis debeat sacerdos orare, & iuxta præceptum sancti Iacobi oleo perungere.*

Ex *decretis Papæ Innocentij titul.* 8. Sanè quoniam de hoc, sicuti de cæteris consulere voluit dilectio tua, adiecit etiam filius meus dilectus Cælestinus diaconus in epistola sua esse à tua dilectione positum illud, quod in beati Apostoli Iacobi epistola conscriptum est, *Si * infirmatur quis in vobis, inducat presbyteros, & orent super eum vngentes oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit infirmum, & suscitabit illum Dominus, & si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Quod non est dubium de fidelibus ægrotantibus accipi, vel intelligi debere, qui sancto oleo chrismatis perungi possunt, quod ab Episcopo confectum non solùm sacerdotibus, sed omnibus vti Christianis licet, in sua, aut suorum necessitate vngendum. Cæterum illud superfluum videmus adiectum, vt de Episcopo ambigatur, quod presbyteris licere non dubium est: nam idcirco presbyteris dictum est, quia Episcopi occupationibus aliis impediti ad omnes languidos ire non possunt. Cæterum si Episcopus aut potest, aut dignum ducit aliquem à se visitandum, & benedicere, & tangere chrismate sine cunctatione potest, cuius est ipsum chrisma conficere. Nam pœnitentibus istud infundi non potest, quia genus est sacramenti. Nam quibus reliqua sacramenta negantur, quomodo vnum genus posse putatur concedi?

Iacob. 5.14. * infirmus aliquis in vobis est. Dion. Exig.

CCXVIII. *Vt extra conscientiam Metropolitani non ordinetur Episcopus.*

Ex *decretis Papæ Innocentij tit.* 9. Primùm vt extra conscientiam Metropolitani Episcopi nullus audeat ordinare; integrum enim iudicium est, quod plurimorum sententiis confirmatur: nec vnus Episcopus ordinare præsumat, ne furtiuum beneficium præstitum videatur: hoc enim à synodo Nicæna constitutum est, atque definitum,

Ex decretis Papæ Cælestini tit. 17. Primùm, vt iuxta decreta canonum vnaquæque prouincia suo Metropolitano contenta sit, vt decessoris nostri data ad Narbonensem Episcopum continent constituta, nec vsurpationis locus alicui sacerdoti in alterius concedatur iniuriam. Sit concessis sibi contentus vnusquisque limitibus. Alter in alterius prouincia nihil præsumat, nec emeritis in suis ecclesiis clericis peregrini & extranei, & qui antè ignorati sunt, ad exclusionem eorum, qui bene de suorum ciuium merentur testimonio, præponantur, ne nouum quoddam, de quo Episcopi fiant, institutum videatur esse collegium.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 32. Igitur secundùm sanctorum Patrum canones spiritu Dei conditos, & totius mundi reuerentia consecratos, Metropolitanos singularum prouinciarum Episcopos, quibus ex delegatione nostra, fraternitatis tuæ cura prætenditur, ius traditæ sibi antiquitus dignitatis intemeratum habere decernimus: ita vt à regulis præstitutis nullâ aut negligentia, aut præsumptione discedant.

CCXIX. *Vt ex curialibus non fiat clericus.*

EX *decretis Papæ Innocentij titul.* 18. Præterea frequenter quidam ex fratribus nostris curiales, vel quibuslibet publicis functionibus occupatos clericos facere contendunt, quibus postea maior tristitia cùm de reuocandis eis aliquid ab Imperatore præcipitur, quàm gratia nascitur de ascitis. Constat enim eos in ipsis muniis voluptates etiam exhibere, quas à diabolo inuentas esse non dubium est, & ludorum aut munerum apparatibus, aut præesse, aut forsitan interesse. Sit certè in exemplum sollicitudo, & tristitia fratrum, quam sæpè pertulimus Imperatore præsente, cùm pro his sæpiùs rogaremus, quam ipse nobiscum positus cognouisti, quibus non solùm inferiores clerici ex curialibus, verùm etiam in sacerdotio iam constituti, ingens molestia vt redderentur instabat.

CCXX. *De vltima pœnitentia non neganda.*

EX *decretis Papæ Innocentij tit.* 22. Et hoc quæsitum est, quid de his obseruari oporteat, qui post baptismum omni tempore incontinentiæ voluptatibus dediti, in extremo vitæ suæ pœnitentiam simul, & reconciliationem communionis exposcunt. De his obseruatio prior, durior; posterior interueniente misericordiâ inclinatior est: nam consuetudo prior tenuit, vt concederetur eis pœnitentia, sed communio negaretur; nam cùm illis temporibus crebræ persecutiones essent, ne communionis concessa facilitas homines de reconciliatione securos non reuocaret à lapsu, meritò negata communio est, concessâ pœnitentiâ: ne totum penitus negaretur, & duriorem remissionem fecit temporis ratio. Sed postquam Dominus noster pacem Ecclesiis suis reddidit, iam terrore depulso communionem dari abeuntibus placuit, & propter Domini misericordiam, quasi viaticum profecturis, & ne Nouatiani hæretici negantis veniam, asperitatem, & duritiam subsequi videamur. Tribuetur ergo cum pœnitentia extrema communio, vt homines huiusmodi, vel in supremis suis, permittente saluatore nostro, à perpetuo exitio vindicentur.

Ex decretis Papæ Cælestini tit. 15. Agnouimus enim pœnitentiam morientibus denegari, nec illorum desideriis annui, qui obitus sui tempore hæc animæ suæ cupiunt remedia subueniri: horremus (fateor) tantæ impietatis aliquem reperiri, vt de Dei pietate desperet, quasi non possit ad se quouis tempore concurrenti succurrere, & periclitantem sub onere peccatorum hominem perdere, quo se ille expedire desiderat, & liberari. Quid hoc rogo aliud est quàm morienti mortem addere, eiúsque animam sua crudelitate, ne absoluta esse possit, occidere, cùm Deus ad subueniendum paratissimus, inuitans ad pœnitentiam, sic promittat peccatori, inquiens: Quacumque die conuersus fuerit, peccata eius non reputabuntur ei. & iterum: Nolo mortem peccatoris, sed tantùm conuertatur, & viuat. Salutem ergo homini adimit quisquis mortis tempore pœnitentiam denegarit: & de-

ſperat de clementia Dei, qui eum ad ſubueniendum morienti ſufficere vel momento poſſe non credit. Perdidiſſet latro in cruce præmium, ad Chriſti dexteram pendens, ſi illum vnius horæ pœnitentia non iuuiſſet; cùm eſſet in pœna pœnituit, & per vnius ſermonis promiſſionem habitaculum Paradiſi Deo promittente promeruit. Vera ergo ad Deum conuerſio in vltimis poſitorum mente potiùs eſt æſtimanda quàm tempore, Propheta hoc taliter aſſerente: cùm conuerſus ingemueris, tunc ſaluus eris. Cùm ergo Chriſtus ſit cordis inſpector, quolibet tempore non eſt deneganda pœnitentia poſtulanti, cùm illiſe obliget iudici, cui occulta omnia nouerit reuelari.

Ex decretis Papæ Leonis titulo 21. De his qui pœnitentiam agere differunt. Diſſimulatio hæc poteſt non de contemptu eſſe remedij, ſed de metu grauiùs delinquendi. Vnde pœnitentia quæ dilata eſt, cùm ſtudioſiùs petita fuerit, non negetur, vt quoquomodo ad indulgentiæ medicinam anima vulnerata perueniat.

CCXXI. *De adminiſtrationibus ſecularium iudiciorum.*

E*x decr. Papæ Innocentij tit.* 23. Quæſitum eſt etiam ſuper his qui poſt baptiſmum adminiſtrauerunt, aut tormenta ſola exercuerunt, aut etiam capitalem protulere ſententiam: de his nihil legimus à maioribus definitum. Meminerant enim à Deo poteſtares has fuiſſe conceſſas, & propter vindictam noxiorum gladium fuiſſe permiſſum, & Dei miniſtrum eſſe datum in huiuſmodi vindicem. Quomodo igitur reprehenderent factum, quod authore Deo viderent eſſe conceſſum? De his ergo, vt hactenus ſeruatum eſt, ſic habeamus, ne aut diſciplinam euertere, aut contra authoritatem Domini venire videamur. Ipſis autem in ratione reddenda geſta ſua omnia ſeruabuntur.

CCXXII. *Quòd pro coniugali fœdere tam viro quàm feminæ non liceat in adulterium declinare, pro eo, quòd ſibi in hoc ipſo æquè debitores exiſtunt.*

E*x decretis Papæ Innocentij titul.* 24. Et illud deſideratum eſt ſciri, cur communicantes viri cum adulteris vxoribus non conueniant, cùm contrà vxores in conſortio adulterorum virorum manere videantur? Super hoc Chriſtiana religio adulterium in vtroque ſexu pari ratione condemnat; ſed viros ſuos mulieres non facilè de adulterio accuſant, & non habent latentia peccata vindictam: viri autem liberiùs vxores adulteras apud ſacerdotes deferre conſueuerunt: & ideo mulieribus prodito earum crimine communio denegatur; virorum autem latente commiſſo, non facilè quiſquam ex ſuſpicionibus abſtinetur, qui vtique ſubmouetur, ſi eius flagitium detegatur. Cùm ergo par cauſa ſit, interdum probatione ceſſante vindictæ ratio conquieſcit.

CCXXIII. *Quòd hi qui preces criminales dictant, ſine crimine ſint.*

E*x decretis Papæ Innocentij titul.* 25. Illud etiam ſciſcitari voluiſti, an preces dictantibus liberum concedatur, vtique poſt baptiſmi regenerationem, à Principibus poſcere mortem alicuius vel ſanguinem de reatu? quam rem Principes numquam ſine cognitione concedunt, ſed ad iudices commiſſa ipſa, vel crimina ſemper remittunt, vt cauſâ cognitâ vindicentur: quæ cùm quæſitori fuerint delegata, aut abſolutio, aut damnatio pro negotij qualitate profertur, & dum legum in improbos exercetur auctoritas, erit dictator immunis.

CCXXIV. *Quòd non liceat his qui intercedente repudio à ſe ſegregati ſunt, in aliam copulam pertranſire.*

E*x decretis Papæ Innocentij tit.* 26. De his etiam requiſiuit dilectio tua, qui interueniente repudio alij ſe matrimonio copularunt, quos in vtraque parte adulteros eſſe manifeſtum eſt. Qui verò vel vxore viuente, quamuis diſſociatum videatur eſſe coniugium, ad aliam copulam feſtinarunt, neque poſſunt adulteri non videri, in tantum vt etiam hæ perſonæ, quibus tales coniuncti ſunt, etiam ipſæ adulterium commiſiſſe videantur, ſecundùm illud quod legimus in Euangelio: *Qui dimiſerit vxorem ſuam, & duxerit aliam, mœchatur: ſimiliter & qui dimiſſam duxerit, mœchatur.* Et ideo omnes à communione fi- Matth. 19.

delium abstinendos. De parentibus autem, aut propinquis eorum nihil tale statui potest, nisi si incentores inliciti consortij fuisse detegantur.

CCXXV. *Quòd si quis partem sibi corporis volens amputauerit, clericus esse non possit.*

EX *decretis Papæ Innocentij tit.* 28. Qui igitur partem cuiuslibet digiti ipse volens abscidit, hunc ad Clerum canones non admittunt: cui verò casu aliquo contigit, dum aut operi rustico curam impendit, aut aliquid faciens se non sponte percussit; hos canones præcipiunt & clericos fieri, & si in Clero fuerint reperti, non abiici. In illo enim voluntas est iudicata quæ sibi ausa fuit ferrum iniicere, quod scilicet & alij id facere dubitare non possit; in istis verò casus veniam meruit.

CCXXVI. *Si cuius vxor abducta in captiuitatem fuerit, & alteram maritus eius acceperit, reuertente primâ secunda excludatur. Quam dispositionem in muliere quoque, si alium virum primo desistente acceperit, conuenit obseruari.*

EX *decretis Papæ Innocentij titul.* 37. Innocentius Probo. Conturbatio procellæ barbaricæ facultati legum intulit casum, nam bene constituto matrimonio inter Fortunium & Vrsam, captiuitatis incursus fecerat næuum, nisi sancta religionis statuta prouiderent. Cùm enim in captiuitate prædicta Vrsa mulier teneretur, aliud coniugium cum Restituta Fortunius memoratus iniisse cognoscitur: sed fauore Domini reuersa Vrsa nos adiit, & nullo diffitente, vxorem se memorati esse perdocuit; Quare, domine fili merito inlustris, statuimus, fide Catholica suffragante, illud esse coniugium quod erat primitus gratiâ diuinâ fundatum, conuentúmque secundæ mulieris priore superstite, nec diuortio eiectâ, nullo pacto posse esse legitimum.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 42. Cùm ergo per bellicam cladem & per grauissimos hostilitatis incursus ita quædam dicatis diuisa esse coniugia, vt abductis in captiuitatem viris feminæ eorum remanserint destitutæ, quæ viros proprios, aut interemptos putarent, aut nunquam dominatione crederent liberandos, & in aliorum coningium solitudine cogente transierint: cúmque nunc statu rerum, auxiliante Domino, in meliora conuerso, nonnulli eorum qui putabantur periisse remearint, meritò caritas tua videtur ambigere, quid de mulieribus quæ aliis iunctæ sunt viris, à nobis debeat ordinari. Sed quia nouimus scriptum, à Deo iungitur mulier viro, & iterum præceptum agnouimus, vt quod Deus iunxit homo non separet, necesse est vt legitimarum fœdera nuptiarum redintegranda credamus, & remotis malis quæ hostilitas intulit, vnicuique id quod legitimè habuit, reformetur, omnique studio procurandum est, vt recipiat vnusquisque quod proprium est.

Item de hoc ipso, tit. 43. Nec tamen culpabilis dicitur & tamquam alieni iuris peruasor habeatur, qui personam eius mariti qui iam non esse existimabatur assumpsit: sic enim multa, quæ ad eos qui in captiuitatem ducti sunt pertinebant, in ius alienum transire potuerunt; & tamen plenum iustitiæ est, vt iisdem reuersis propria reformentur. Quod si in mancipiis, vel in agris, aut etiam in domibus ac possessionibus rite seruatur, quanto magis in coniugiorum redintegratione faciendum est, vt quod bellica necessitate turbatum est, pacis remedio reformetur?

Item tit. 44. Et ideo si viri post longam captiuitatem reuersi, ita in dilectione suarum coniugum perseuerent, vt eas cupiant in suum redire consortium, omittendum est, & inculpabile iudicandum quod necessitas intulit, & restituendum quod fides poscit.

Ex decretis Papæ Leonis tit. 45. Si autem aliquæ mulieres ita posteriorum virorum amore sunt captæ, vt malint his cohærere, quàm ad legitimum redire consortium, meritò sunt notandæ, ita vt Ecclesiasticâ communione priuentur, quæ de re excusabili contaminationem criminis elegerunt, ostendentes sibimet pro sua incontinentia placuisse, quod iusta remissio poterat expiare. Redeant ergo in suum statum voluntariâ redintegratione coniugia, neque vllo modo ad opprobrium malæ voluntatis trahatur, quod conditio necessitatis extorsit:

quia ficut hæ mulieres quæ reuerti ad viros suos noluerunt, impiæ sunt habendæ, ita illæ quæ in affectum ex Deo initum redeunt, meritò sunt laudandæ.

CCXXVII. *De Catechumeno, qui priusquam baptizetur vxorem amittit, & pòst aliam accepit, quòd clericus esse non possit.*

Ex *decretis Papæ Innocentij tit.* 52. Deinde ponitur, non dici oportere digamum eum qui catechumenus habuerit atque amiserit vxorem, si post baptismum fuerit aliam sortitus, eámque primam videri quæ nouo homini copulata sit, quia illud coniugium per baptismi Sacramentum cum cæteris criminibus sit ablatum: quod cùm de vna vtique dicitur, certè si tres habuerit in veteri positus homine vxores, erit ei quæ post baptismum quarta est, sic interpretantibus prima, virginis æquè nomen accipiet quæ quarto ducta est loco. Quis, oro, istud non videat contra Apostoli esse præceptum, qui ait vnius vxoris virum oportere fieri sacerdotem? Sed obiicitur quòd in baptismo totum quicquid in veteri homine gestum est, sit solutum. Dicite mihi (cum pace vestra loquor) crimina tantùm dimittuntur in baptismo; an & illa, quæ secundùm Domini præcepta ac Dei instituta complentur? Vxorem ducere crimen est, aut non est crimen? si crimen est: ergo præfata venia dixerim, erit author in culpa qui vt crimina committerentur in paradiso, cùm ipse eos iungeret, benedixit; si verò crimen non est, quia quod Deus iunxit nefas sit crimen appellari, & Salomon addidit, Etenim à Deo præparatur viro vxor, quomodo creditur inter crimina esse dimissum, quod Deo authore legitur consummatum? Quid de talium filiis percensetur, nunquid non erunt admittendi in hereditatis consortio, qui ex ea suscepti sunt quę ante baptismum fuit vxor, etúntque appellandi vel naturales, vel spurij, quia non est legitimum matrimonium, nisi illud (vt vobis videtur) quod post baptismum adsumitur? Ipse Dominus, cùm interrogaretur à Iudæis, si liceret dimittere vxorem, atque exponeret fieri non debere; addidit, Quod ergo Deus iunxit, homo non separet. Ac ne de his copulis locutus esse credatur, quæ post baptismum sortiuntur, meminerint hoc & à Iudæis interrogatum, & Iudæis esse responsum. Quæro, & solicitus quæro, si vna, eadémque sit vxor eius, qui antè catechumenus, postea sit fidelis, filiósque ex ea cùm esset catechumenus susceperit, ac postea alios, cùm fidelis: vtrum sint fratres appellandi an non? habeant postea defuncto patre hercifcundæ hereditatis consortium, quibus filiorum nomen regeneratio spiritalis creditur abstulisse? quod cùm ita sentire, atque iudicare absurdum est, quæ (malum) ratio est hoc defendi, & vacua magis opinione iactari, quàm aliquâ authoritate roborari? Cùm non possit inter peccata deputari, quod lex præcepit, & Deus iungit. Nunquid si quis catechumenus virtutibus studuerit, humilitatem secutus fuerit, patientiam tenuerit, eleemosynas fecerit, morti destinatos qualibet ratione eripuerit, adulteria exhorruerit, castitatem tenuerit, quæro si hæc, cùm factus fuerit fidelis, amittit: quia per baptismum totum, quod vetus homo gesserat putatur auferri? Aspiciamus gentilem hominem Cornelium orationibus, atque eleemosynis vacantem, per reuelationem Angelum, Petrúmque ipsum vidisse, nunquid per baptismum hæc illi ablata sunt, propter quæ ei baptismum videtur esse concessum? si ita creditur, mihi credite, non modicum erratur, quia quicquid bene gestum fuerit, & secundùm legis præcepta custoditum non potest facientibus deperire. Nuptiarum ergo copula, quia Dei mandato perficitur, non potest dici peccatum, & quod peccatum non est, solui inter peccata credi omnino non debet: eritque integrum æstimare aboleri non posse prioris nomen vxoris, cùm non dimissum sit pro peccato, quia ex Dei sit voluntate completum.

CCXXVIII. *Quòd nolentibus clericis vel populis non debeat Episcopus ordinari: & quòd ab illicitis sit ordinationibus abstinendum.*

Ex *decretis Papæ Celest. tit.* 18. Nullus inuitis detur Episcopus; cleri, plebis, & ordinis consensus, & deside-

rium requiratur, tunc alter de altera eligatur ecclesia, si de ciuitatis ipsius clericis, cui Episcopus est ordinandus, nullus dignus (quod euenire non credimus) potuerit inueniri, primùm enim illi reprobandi sunt, vt aliqui de alienis ecclesiis meritò præferantur. Habeat vnusquisque suæ fructum militiæ in ecclesia, in qua sua per omnia officia transegit ætatem. In aliena stipendia minimè alter obrepat, nec alij debitam alter sibi audeat vendicare mercedem. Sit facultas clericis renitendi, si se viderint prægrauari, & quos sibi ingeri ex transuerso cognouerint, non timeant refutare, qui si non debitum præmium, vel liberum de eo, qui eos recturus est, debent habere iudicium.

Ex decretis cuius suprà tit. 19. Abstineatur etiam ab illicitis ordinationibus, nullus ex laicis, nullus digamus, nullus qui sit viduæ maritus, aut fuerit, ordinetur, sed irreprehensibilis & qualem elegit Apostolus, fiat. Per Moysem Dominus præcepit, *Virginem accipiat sacerdos vxorem.* subsequitur, & supplet Apostolus eodem locutus spiritu, Vnius vxoris virum debere Episcopum consecrari. Ad hanc ergo eligantur formulam sacerdotes, & si quæ factæ sunt ordinationes illicitæ, remoueantur, quoniam stare non possunt, nec discussionem nostram subterfugere poterunt: quamuis latere se æstiment, qualiter peruenerunt, vt nulla religionis reuerentia obscuritate fuscetur. Non sit vana gloriatio palliatis, Episcopalem morem, qui Episcopi sunt, sequantur. Daniel, vt diximus, qui accusationem Pontificali honore subterfugere se posse credidit, & ad fastigium tantum accusatores suos latendo peruenit, à sanctitatis vestræ cœtu interim se nouerit segregatum, qui se nostro iudicio debet abiicere, si conscientiæ suæ nouit confidentiam se obtinere. Massiliensis verò ecclesiæ sacerdotem, qui dicitur (quod dictu nefas est) in necem fratris sui taliter gratulatus: vt huic, qui eius sanguine cruentatus aduenerat, portionem cum eodem habiturus, occurreret: ex vestro eum audiendum collegio delegamus.

Ex decret. Papæ Leon. tit. 15. Nulla ratio sinit vt inter Episcopos habeantur, qui nec à clericis sunt electi, nec à plebibus expetiti, nec à comprouincialibus Episcopis cum Metropolitani iudicio consecrati. Vnde cùm sæpe quæstio de malè accepto honore nascatur, quis ambigat, nequaquam istis esse tribuendum, quod non docetur fuisse conlatum? Si qui autem clerici ab istis pseudoepiscopis in eis ecclesiis ordinati sunt, quæ ad proprios Episcopos pertinebant, & ordinatio eorum consensu, & iudicio præsidentium facta est, potest rata haberi: ita vt in ipsis ecclesiis perseuerent. aliter autem vana habenda est consecratio, quæ nec loco fundata est, nec authoritate munita.

Cuius suprà titul. 35. Cùm ergo de summi sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponitur, quem cleri, plebisque consensus concorditer postularint: ita vt si in aliam fortè personam partium se vota diuiserint, Metropolitani iudicio is alteri præponatur, qui maioribus & studiis iuuatur, & meritis, tantùm vt nullus inuitis, & non petentibus ordinetur, ne ciuitas Episcopum non optatum aut contemnat, aut oderit, & fiat minùs religiosa, quàm conuenit, cui non licuerit habere, quem voluit.

CCXXIX. *Quòd nulli sacerdoti canones liceat ignorare.*

EX *decret. Papæ Cælest. tit.* 20. Cælestinus vniuersis Episcopis per Apuliam, & Calabriam constitutis. Nulli sacerdotum suos liceat canones ignorare, nec quicquam facere, quod Patrum possit regulis obuiare. Quæ enim à nobis res digna seruabitur, si decretalium norma constitutorum pro aliquorum libitu, licentia populis permissa, frangatur.

CCXXX. *Quòd aliud sit vxor, aliud concubina; nec erret quisquis filiam suam in matrimonio tradiderit concubinam habenti.*

EX *decret. Papæ Leonis tit.* 18. Non omnis mulier viro iuncta vxor est viri, quia nec omnis filius heres est patri. Nuptiarum autem fœdera inter ingenuos sunt legitima, & inter æquales, & multo priùs hoc ipsum Domino constituente, quàm initium Romani iuris existeret. Itaque aliud est vxor, aliud concubina:

cubina: ficut aliud ancilla, aliud libera. propter quod etiam Apoſtolus ad manifeſtandum harum perſonarum diſcretionem, teſtimonium ponit ex Geneſi, vbi dicitur Abrahæ: Eiice ancillam, & filium eius, non enim heres erit filius ancillæ cum filio meo Iſaac. Vnde cùm ſocietas nuptiarum ita ab initio conſtituta ſit, vt præter ſexuum coniunctionem, quæ haberet in Chriſti, & eccleſiæ ſacramentum, dubium non eſt eam mulierem non pertinere ad matrimonium, in qua docetur nuptiale non fuiſſe myſterium. Igitur cuiuſlibet loci clericus ſi filiam ſuam viro habenti concubinam in matrimonium dederit, non ita accipiendum eſt, quaſi eam coniugato dederit, niſi fortè illa mulier & ingenua facta, & dotata legitimè, & publicis nuptiis honeſtata videatur: paterno arbitrio viris iunctæ carent culpa, ſi mulieres quæ à viris habebantur, in matrimonio non fuerunt: aliud eſt nupta, aliud concubina.

CCXXXI. *Quòd non ſit coniugij duplicatio, cùm ancillâ expulſâ vxor intromittatur.*

EX *decretis Papæ Leonis tit.* 19. Ancillam [a] matrona accepta abiicere, & vxorem certæ ingenuitatis accipere, non duplicatio coniugij, ſed profectus eſt honeſtatis. Culpanda eſt ſanè talium negligentia, ſed non penitus [b] deſpetanda, vt crebris exhortationibus incitati, quod neceſſariò expetiuerunt fideliter exequantur. Nemo enim deſperandus eſt, dum in hoc corpore conſtitutus eſt, quia nonnunquam quod diffidentiâ ætatis differtur, conſilio maturiore perficitur.

[a] à toro abiicere. *Dion. Exig.*

[b] deſperanda *Dionyſ. Exig.*

CCXXXII. *De communione priuatis, & ita defunctis.*

EX *decretis Papæ Leonis tit.* 20. Horum cauſa Dei iudicio reſeruanda eſt, in cuius manu fuit, vt talium obitus vſque ad communionis remedium non differatur; nos autem quibus viuentibus non communicauimus; mortuis communicare non poſſumus.

CCXXXIII. *Quòd oporteat eum, qui pro illicitis veniam poſtulat, etiam à licitis abſtinere.*

EX *decretis Papæ Leonis tit.* 22. Aliud quidem eſt debita repoſcere, aliud propria perfectionis amore contemnere; ſed illicitorum veniam poſtulantem oportet etiam à licitis abſtinere; dicente Apoſtolo: Omnia licent, ſed non omnia expediunt. Vnde ſi pœnitentes habent cauſam, quam negligere fortè non debeant, meliùs expetit quis eccleſiaſticum, quàm forenſe iudicium.

CCXXXIV. *Quòd pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere conueniat.*

EX *decr. Papæ Leon. tit.* 23. Qualitas lucri negotiantem aut excuſat, aut arguit, quia eſt honeſtus quæſtus, & turpis. Verumtamen pœnitenti vtilius diſpendia pati, quàm periculis negotiationis obſtringi; quia difficile eſt inter ementis vendentíſque commercium non interuenire peccatum.

CCXXXV. *Quòd ad militiam ſæcularem poſt pœnitentiam redire non debet.*

EX *decretis Papæ Leonis tit.* 24. Contrarium eſt omnino Eccleſiaſticis regulis, poſt pœnitentiæ actionem redire ad militiam ſæcularem, cùm Apoſtolus dicat: Nemo militans Deo implicat ſe negotiis ſæcularibus. Vnde non eſt liber à laqueis diaboli, qui ſe militiæ mundanæ voluerit implicare.

CCXXXVI. *Quòd adoleſcens, ſi vrgente quolibet mortis periculo pœnitentiam geſſerit, & non ſe continuerit, vxoris debeat remedio ſuſtentari.*

EX *decretis Papæ Leon. tit.* 25. In adoleſcentia conſtitutus ſi vrgente, aut metu mortis, aut captiuitatis periculo pœnitentiam geſſit, & poſtea timens lapſum incontinentiæ venialis copulam vxoris elegit, ne crimen fornicationis incurreret, rem videtur feciſſe venialem, ſi præter coniugem nullā omnino cog-

nouerit. In quo tamen non regulam constituimus; sed quid sit tolerabilius æstimamus; nam secundùm veram cognitionem nihil magis ei congruit qui pœnitentiam gessit, quàm castitas perseuerans & mentis & corporis.

CCXXXVII. *Quòd subdiaconis carnale connubium denegetur.*

Ex *decretis Papæ Leon. tit.* 34. Nam eùm extra clericorum ordinem constitutis nuptiarum societati, & procreationi filiorum studere sit liberum arbitrium, ad exhibendam tamen perfectæ continentiæ puritatem, ne subdiaconis quidem connubium carnale conceditur, vt & qui habent, sint tamquam non habentes, & qui non habent permaneant singulares. Quod si in hoc ordine, qui quartus ordo est à capite, dignum est custodiri; quanto magis in primo, vel secundo tertióque seruandum est, ne aut leuitico, aut presbyterali honore, aut Episcopali excellentia quisquam idoneus æstimetur, qui se à voluntate vxoria necdum frænasse detegitur.

CCXXXVIII. *Vt nulla pretia de baptizandis consignandísque fidelibus exigantur.*

Ex *decretis Papæ Gelasij titulo* 5 Baptizandis consignandísque fidelibus pretia nulla præfigant, nec illationibus quibuslibet impositis exagitare cupiant renascentes, quoniam quod gratis accipimus, gratis dare mandamur; & ideo nihil à prædictis prorsus exigere moliantur, quo vel paupertate cogente territi, vel indignatione reuocati redemptionis suæ causas adire despiciant: certum habentes quòd qui prohibita deprehensi fuerint admisisse, vel commissa non potiùs sua sponte correxerint, periculum subituri proprij sint honoris.

CCXXXIX. *Presbyterorum & diaconorum ordinationes certis debere celebrari temporibus.*

Ex *decretis Papæ Gelasij tit.* 11. Ordinationes etiam presbyterorum, diaconorúmque, nisi certis temporibus & diebus exercere non debent; id est primi, & quarti mensis ieiunio, septimi & decimi: sed etiam quadragesimalis initij, ac mediana quadragesimæ die, sabbati ieiunio circa vesperam nouerit celebrandas. Nec cuiuslibet vtilitatis causa, seu presbyterum, seu diaconum his præferre qui ante ipsos fuerint ordinati.

CCXL. *Vt constitutis diebus virgines sacræ velentur.*

Ex *decretis Papæ Gelasij tit.* 12. Deuotis quoque virginibus, nisi aut in Epiphaniorum, aut in albis Paschalibus, aut in Apostolorum natalibus, sacrum minimè velamen imponant; nisi forsitan, sicut de baptismate dictum est, graui languore correptis, ne sine hoc munere de sæculo exeant, implorantibus non negetur.

CCXLI. *Vt viduæ non velentur.*

Ex *decretis Papæ Gelasij tit.* 13. Viduas autem velare Pontificum nullus attentet: quod nec authoritas diuina delegat, nec canonum forma præstituit. Non est ergo penitus vsurpandum, eisque sic ecclesiastica sunt inferenda præsidia, vt nihil committatur illicitum.

Cuius suprà titulo 21. Nam de viduis sub nulla benedictione velandis superiùs latè duximus differendum. Quæ si propria voluntate professam pristini coniugij castitatem mutabili mente calcauerint, periculi earum intererit quali Deum debeant satisfactione placare. Sicut enim si se forsitan continere non poterant secundùm Apostolum, nullatenus nubere vetabantur; sic habita secum deliberatione promissam Deo pudicitiæ fidem debuerunt custodire. Nos autem nullum talibus laqueum debemus inijcere: sed solùm hortationes præmij sempiterni, pœnásque proponere diuini iudicij, vt nostra sit absoluta conscientia, & illarum pro se rationem Deo reddat intentio. Cauendum est quippe, quæ de harum moribus actibúsque beatus Paulus testatur Apostolus, quod planiùs exponere prætermimus, ne sexus instabilis non tam deterreri, quàm admoneri videatur.

CCXLII. *Quòd dæmoniis, aliisque passionibus irretitis sacra mysteria tractare non liceat.*

EX *decretis cuius suprà tit.* 19. Vsque adeò sanè comperimus, inlicita quæque prorumpere, vt dæmoniis similibúsque passionibus irreritos ministeria sacrosancta tractare tribuatur: quibus si in hoc opere positis aliquid propriæ necessitatis occurrat, quis de sua fidelium salute confidet, vbi ministros ipsos curationis humanæ tanta perspexerit calamitate vexari? Atque ideo necessariò remouendi sunt, ne quibuslibet, pro quibus Christus est mortuus, scandalum generetur infirmis. Postremò, si corpore sauciatum fortassis, aut debilem nequaquam sancta contingere lex diuina permisit; quantò magis doni cælestis dispensatores esse non conuenit, quod est deterius, mente perculsos?

CCXLIII. *Quòd secunda coniugia sæcularibus non denegentur, quibus tamen pro hoc ipso ad Clerum minimè conuenit aspirare.*

EX *decret. Papæ Gelas. tit.* 22. Secundas nuptias sicut sæcularibus inire conceditur, ita post eas nullus ad clericale sinatur venire collegium: alia est enim humanæ fragilitati generaliter concessa licentia, alia debet esse vita diuinarum rerum seruitio dedicata.

CCXLIV. *Vt ab Episcopis præceptione Papæ nouæ basilicæ dedicentur.*

EX *decretis Papæ Gelasij tit.* 4. Basilicas nouiter institutas non petitis ex more præceptionibus dedicare non audeant; non ambiant sibimet vindicare clericos potestatis alienæ.

Et nulla basilica sub defunctorum constructa nomine dedicetur.

CVIVS *suprà titul.* 25. De locorum consecratione sanctorum, quamuis superiùs strictim fuerit comprehensum, nobis quoque patefactum est, quòd absque præcepto Sedis Apostolicæ nonnulli factas ecclesias, vel oratoria sacrare præsumant. Hoc sumus tamen indicio detestabiliori permoti, quòd in quocumque nomine defunctorum, & quantum dicitur, nec omnino fidelium constructiones ædificatas sacris professionibus audacter instituere memorantur. Quæ quoniam tam acerba, tam dura sunt, vt eadem vix noster ferre posset auditus; si reuera Christianitatis affectus in illis regionibus certus, & fixus est, & districtiùs ista quærantur, & à quibus fuerint gesta prodantur, quoniam sicut latentibus in hac atrocitate nominibus, non extat, in quem sententia debita proferatur, ita cùm manifestis fuerit documentis expositus, quam sceleris tanti poscit immanitas, non a vitabit vltatenus vltionem.

a effugiet *Dion. Exig.*

CCXLV. *Vt si quis Episcopus in crimine absque tempore Synodi detentus fuerit, à duodecim Episcopis audiatur; presbyter verò à sex; diacones à tribus.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 12. Felix Episcopus dixit: Suggeto secundùm statuta veterum Conciliorum, vt si quis Episcopus (quod non optamus) in reatum aliquem incurrerit, & fuerit ei nimia necessitas non posse plurimos congregare: ne in crimine remaneat, à duodecim Episcopis, & presbyter à sex Episcopis cum proprio suo Episcopo audiatur, & diaconus à tribus.

Concil. suprascript. tit. 20. Si autem presbyteri, vel diaconi fuerint accusati, adiuncto sibi ex vicinis locis proprius Episcopus legitimo numero collegarum, quos ab eodem accusati petierint, id est vnà secum in presbyteri nomine sex, in diaconi tres, ipsorum causam discutiant, eâdem dierum, & dilationum & à communione remotionum, & discussione personarum, inter accusatores, & eos qui accusantur formâ seruatâ. Reliquorum autem clericorum causas etiam solus Episcopus loci agnoscat & finiat.

CCXLVI. *De diuersis ordinibus Ecclesiæ seruientibus, vt si quis in causam incurrerit, & abnuerit Ecclesiasticum iudicium, debeat periclitari.*

CONCIL. *Cart. tit.* 15. Item placuit, vt quisquis Episcoporum, presbyterorum, diaconorum, seu clericorũ, cùm in ecclesia ei fuerit crimen institutum, vel

ciuilis causa fuerit commota, si relicto ecclesiastico iudicio, publicis iudiciis purgari voluerit, etiamsi pro ipso fuerit prolata sententia, locum suum amittat, & hoc in criminali; in ciuili verò perdat quod euicit, si locum suum obtinere maluerit. Hoc etiam placuit, vt à quibuscumque iudicibus ecclesiasticis ad alios iudices ecclesiasticos, vbi est maior authoritas, fuerit prouocatum, non eis obsit quorum fuerit soluta sententia, si conuinci non potuerint vel iniquo animo iudicasse, vel aliquâ cupiditate vel gratiâ deprauati. Sanè si ex consensu partium electi fuerint iudices, etiam à pauciori numero quàm constitutum est, non liceat prouocari.

CCXLVII. *Vt clericus qui ordinatur, moneri debeat constituta paterna seruare; maximè verò vt corporibus mortuorum eucharistia & baptisma non dentur.*

CONCIL. *Carthaginens. titulo* 18. Item placuit, vt ordinatis Episcopis, vel clericis priùs ab ordinatoribus suis placita Conciliorum auribus eorum inculcentur, ne se aliquid contra statuta Concilij fecisse pœniteant. Item placuit, vt corporibus defunctorum Eucharistia non detur: scriptum est enim: Accipite & edite. Cadauera autem nec accipere possunt, nec edere. & ne iam mortuos homines baptizari faciat presbyterorum ignauia.

CCXLVIII. *Vt Episcopi, vel clerici in eos qui Catholici non sunt nihil conferant.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 22. Et vt in eos qui Catholici Christiani non sunt, etiamsi consanguinei fuerint, per donationes rerum suarum Episcopi vel clerici nihil conferant.

Item Concil. suprascripti tit. 48. Item constitutum est, si quis Episcopus heredes extraneos à consanguinitate sua, vel hæreticos, etiam consanguineos aut paganos Ecclesiæ prætulerit, saltem post mortem anathema ei dicatur, atque eius nomen inter Dei sacerdotes nullo modo recitetur, nec excusari possit si intestatus[a] defecerit, quia vtique debuit factus Episcopus, rei suæ ordinationem congruam suæ professioni nequaquam differre.

[a] decesserit Dion. Exig.

CCXLIX. *De accusato vel accusatore.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 30. Item placuit, vt accusatus vel accusator in eo loco, vnde est ille qui accusatur, si metuit aliquam vim temerariæ multitudinis, locum sibi eligat proximum, quò non sit difficile testes producere, vbi causa finiatur.

CCL. *Quòd clerici qui Episcopis suis non obediunt vt promoueantur, nec illic manere debeant, vnde recedere noluerunt.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 31. Item placuit, vt quicumque clerici, vel diaconi pro necessitatibus Ecclesiarum non obtemperauerint Episcopis suis volentibus eos ad honorem ampliorem in sua ecclesia promouere; nec illi ministrent in gradu suo vnde recedere noluerunt.

CCLI. *Vt si quis clericorum pauper promotus in ordine aliquid postea habuerit, Ecclesiæ potestati subiaceat.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 32. Item placuit, vt Episcopi, presbyteri, diaconi, vel quicumque clerici, qui nihil habentes ordinantur, & tempore Episcopatus vel clericatus sui agros, vel quæcumque prædia suo nomine comparant: tamquam rerum dominicarum inuasionis crimine teneantur, nisi admoniti in ecclesiam eadem ipsa contulerint. Si tamen ipsis propriè aliquid liberalitate alicuius, vel successione cognationis obuenerit, faciant inde quod eorum proposito congruit. Quòd si à suo proposito retrorsum exorbitauerint, honore Ecclesiastico indigni, tanquam reprobi iudicentur.

CCLII. *Vt presbyteri rem ecclesiæ, in qua sunt constituti, non vendant, & nulli Episcopo liceat rem tituli matris Ecclesiæ vsurpare.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 33. Item placuit, vt presbyteri non vendant rem Ecclesiæ, vbi sunt constituti, nescientibus Episcopis, quomodo & Episcopis non licet vendere prædia Ecclesiæ ignorante Concilio, vel presbyteris suis. Non habente ergo necessitatem, nec Episcopo liceat matricis Ecclesiæ rem, nec presbytero tituli sui vsurpare.

CCLIII. *Vt paruuli qui apud Donatistas baptizantur, si conuersi fuerint, ab ordinationibus non prohibeantur.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 14. De Donatistis placuit, vt consulamus fratres, & consacerdotes nostros Syricium, & Simplicianum de solis infantibus, qui baptizantur penes eosdem, ne quod suo non fecerunt iudicio, cùm ad Ecclesiam Dei salubri proposito fuerint conuersi, parentum illos error impediat, ne promoueantur sacri altaris ministri.

* In Codice Can. Ecclesiæ Africanæ, & apud Dion. Exiguum sunt Canones 56. & 57. nihil tamen emendandum.

Concil. suprascripto tit. * 23. & 24. Aurelius Episcopus dixit: Ecclesiarum Dei per Africam constituturum necessitates mecum optimè nouit caritas vestra, sanctissimi fratres; & quoniam præstitit Dominus, vt ex aliqua parte sancti cœtus vestri esset congregata præsentia, videtur mihi, vt has easdem necessitates, quas pro sollicitudine nostra indagare potuimus, in medium proferamus, quas cùm adprobauerit vestra sinceritas, fit consequens eligendum esse vnum à nostro numero consacerdotem, qui auxiliante Domino orationibus vestris, & has ipsas necessitates suscipere possit, & gnauiter peragendas implere, perrecturus ad transmatinas Italiæ partes, vt tam sanctis fratribus, & consacerdotibus nostris, venerabili sancto fratri Anastasio Sedis Apostolicæ Episcopo, quàm etiam sancto fratri Venetio sacerdoti Mediolanensis Ecclesiæ necessitatem ipsam, ac dolorem, atque inopiam nostram valeat intimare; ex his enim sedibus hoc fuerat prohibitum, quod nouerint communi periculo prouidendum maximè, quia tanta indigentia clericorum est, multæque ecclesiæ ita desertæ sunt, vt ne vnum quidem diaconum vel inliteratum habere reperiantur. Nam de cæteris superioribus gradibus, & officiis tacendum arbitror, quia, vt dixi, si ministerium diaconi facilè non inuenitur, multò magis superiorum honorum inueniri non posse certissimum est: & quotidie nos planctus diuersarum penè emortuarum plebium iam non sustinemus, quibus nisi fuerit aliquando subuentum, grauis nobis, & inexcusabilis innumerabilium animarum pereuntium causa, apud Deum mansura est. Vnde quoniam superiori Concilio statutum esse mecum recognoscit vnanimitas vestra; vt hi qui apud Donatistas paruuli baptizati sunt, nondum scire valentes erroris eorum interitum, & posteaquam ad ætatem rationis capacem peruenerunt, agnitâ veritate, falsitatem eorum abhorrentes ad Ecclesiam Dei Catholicam, per vniuersum mundum diffusam, ordine antiquo per manus impositionem recepti sunt, debere talibus suscipiendum munus clericatus nō impedire nomen erroris, cùm vetam Ecclesiam illorum putauerint ad fidem accedendo, & ibi Christo crediderint, & Trinitatis sacramenta perceperint: quæ omnia vera & sancta, atque diuina esse certissimum est, & in his omnem animæ spem constitutam. Quanquam & hæreticorum præsumpta audacia veritatis nomine palliata hæc tradere audeat, quæ quoniam simplicia sunt, & vt præmonet beatus Apostolus dicendo, Vnus Deus, vna fides, vnum baptisma, & iterari non liceat, quod semel dari oportet, anathematizato nomine erroris recipiantur per manus impositionem in vnam Ecclesiam columbam, vt dictum est, & vnam matrem omnium Christianorum, vbi omnia sacramenta salubriter, & æternè, & vitaliter accipiuntur, quæ perseuerantibus in hæresi magnam damnationis pœnam conquirunt, vt quod eis in veritate ad æternam vitam consequendam esset luminosius, hoc in errore sit tenebrosius, atque damnosius. Quod fugientes nonnulli & matris Ecclesiæ Catholicæ vbera cognoscentes, illa omnia sancta mysteria amore veritatis crediderunt, atque perceperunt; quibus sacramentorum rebus cùm vitæ bonæ

probitas accesserit, sine dubio ad officium clericatus tales esse applicandos, maximè in tanta rerum necessitate, nullus est qui non concedat. Quamquam nonnulli eiusdem sectæ clerici cum plebibus, atque honoribus suis ad nos transire desiderent, qui amore honoris, aut persuadent ad vitam, aut retinent ad salutem. Sed hoc maiori fratrum supradictorum considerationi dimittendum censeo, vt prudentiori suo consilio nostræ suggestionis sermonem cùm perpenderint, quid de hac re eis placeat nos informare dignentur. Tantùm de his qui infantes baptizati sunt satagimus, vt nostræ, si placet, in iisdem ordinandis consentiant voluntati. Omnia ergo quæ superiùs comprehendimus, apud sanctos Episcopos agenda esse mecum honorabilis fraternitas vestra perpendat.

Item vt clerici Donatistarum in suis honoribus suscipiantur.

CONCIL. *Carthag. tit.* 35. Deinde placuit, vt litteræ mittantur ad fratres & Coepiscopos nostros, & maximè ad Sedem Apostolicam, in qua præsidet memoratus venerabilis frater & collega noster Anastasius, quò nouerit habere Africam magnam necessitatem propter Ecclesiæ pacem, & vtilitatem, vt & de ipsis Donatistis, quicumque clerici correcto consilio ad Catholicam vnitatem transire voluerint, secundùm vniuscuiusque Episcopi Catholici voluntatem, atque consilium, qui in eodem loco gubernat Ecclesiam; si hoc paci Christianæ prodesse visum fuerit, in suis honoribus suscipiantur, sicut prioribus eiusdem diuisionis temporibus factum esse manifestum est; quod multarum, & penè omnium Africanarum ecclesiarum, in quibus talis error exortus est, exempla testantur, non vt Concilium, quod in transmarinis partibus de hac re factum est dissoluatur, sed vt illud maneat circa eos qui sic transire ad Catholicam volunt, vt nulla per eos vnitatis compensatio procuretur, per quos autem vel omnimodo perfici, vel adiuuari manifestis fraternarum animarum lucris Catholica vnitas in locis, quibus degunt, visa fuerit: non eis obsit, quod contra honores eorum, quamuis salus nulli interclusa sit, in transmarino Concilio statutum est, id est vt ordinati in parte Donati, si ad Catholicam correcti transire voluerint, non suscipiantur in honoribus suis secundùm transmarinum Concilium: sed exceptis his, per quos Catholicæ vnitati consulitur.

CCLIV. *Vt Episcopi, vel clerici filios suos non facilè emancipent.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 2. Vt Episcopi, vel clerici filios suos à sua potestate per emancipationem exire non sinant: nisi de moribus eorum fuerint, & de ætate securi, vt possint ad eos iam propria pertinere peccata.

CCLV. *Vt clerici, vel continentes ad virgines, & viduas non accedant.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 5. Clerici, vel continentes ad viduas, vel virgines nisi ex iussu, vel permissu Episcoporum, vel presbyterorum non accedant, & hoc non soli faciant, sed cum clericis, vel cum his cum quibus Episcopus, aut presbyter iusserit: nec ipsi Episcopi, aut presbyteri soli habeant accessum ad huiusmodi feminas, sed vbi, aut clerici præsentes sunt, aut graues aliqui Christiani.

CCLVI. *Vt princeps sacerdotum non appelletur Episcopus.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 6. Vt primæ sedis Episcopus non appelletur princeps sacerdotum, aut summus sacerdos, aut aliquid huiusmodi, sed tantùm primæ sedis Episcopus.

CCLVII. *Vt à ieiunis sacerdotibus Deo sacrificia celebrentur.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 8. Vt sacramenta altaris non nisi à ieiunis hominibus celebrentur, excepto vno die anniuersario, quo cœna Domini celebratur: nam si aliquorum pomeridiano tempore defunctorum, siue Episcoporum, siue cæterorum commendatio facienda est, solis orationibus fiat: si illi qui faciunt, iam pransi inueniuntur.

CCLVIII. *De sollicitudine pro virginibus gerenda.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 11. Vt virgines sacræ cùm parentibus, à quibus custodiebantur, priuatæ fuerint, Episcopi, vel presbyteri, vbi Episcopus absens est prouidentiâ grauioribus feminis commendentur, aut simul habitantes inuicem se custodiant, ne passim vagando Ecclesiæ lædant existimationem.

CCLIX. *Vt Episcopus non ordinetur in diœcesi, quæ Episcopum nunquam habuit, nisi cum voluntate Episcopi, ad quem ipsa diœcesis pertinet.*

CONCIL. *Carth. tit.* 20. Epigonius Episcopus dixit: Multis Conciliis hoc statutum à cœtu sacerdotali est, vt plebes quæ in diœcesibus ab Episcopis retinentur, quæ Episcopos numquam habuerunt, nonnisi cum voluntate eius Episcopi à quo tenentur, proprios accipiant rectores, id est Episcopos. At verò quia nonnulli dominatu quodam adepto communionem fratrum abhortent, vel certè eùm deprauati fuerint, quasi in quadam arce tyrannica sibi dominatum vindicant, quod plerique tumidi, atque stolidi aduersum Episcopos suos ceruices erigunt presbyteri, vel conuiuiis sibi concinnantes plebem, vel certè persuasu maligno, vt inlicito fauore eosdem vellent sibi collocare rectores. Quod quidem insigne mentis tuæ tenemus votum, frater religiose Aureli, qui hæc sæpe oppressisti non cunctando tales petitores: sed propter eorum malos cogitatus, & praua concinnata eorum consilia hoc dico, non debere rectorem accipere eam plebem, quæ in diœcesi semper subiacuit, nec vmquam proprium Episcopum habuit. Quapropter si vniuerso sanctissimo cœtui placet, hoc quod prosecutus sum confirmetur. Aurelius Episcopus dixit: Fratris & consacerdotis nostri prosecutioni non obsisto, sed hoc me & fecisse, & facturum esse profiteor circa eos sanè qui fuerunt concordes, non solùm circa Ecclesiam Carthaginensem, sed circa omne sacerdotale consortium. Sunt enim plerique conspirantes cum plebibus propriis, quas decipiunt, vt dictum est, earum scalpentes aures, blandi ad seducendum, vitiosæ vitæ homines, vel certè inflati & ab hoc consortio separati, qui putant propriæ plebi incubandum, & nonnunquam conuenti ad Concilium venire detrectant; sua forte ne prodantur flagitia metuentes. Dico, si placet, circa hos non tantùm diœceses non esse seruandas, verùm & de propria Ecclesia, quæ illis malè fauerit, omnimodo adnitendum vt etiam authoritate publica reiiciantur, atque ab ipsis principalibus cathedris remoueantur. Oportet enim vt qui vniuersis fratribus, ac toto Concilio inhæserit, non solùm suam[a] iure integro, sed & diœceses possideat. At verò qui sibimet putant plebes suas sufficere, fraterna dilectione contempta, non tantùm diœceses amittant, sed, vt dixi, etiam propriis publica careant authoritate, vt rebelles. Honoratus, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Summa prouisio sanctitatis tuæ cohæsit mentibus singulorum, & puto omnium responsione ea quæ prosequi dignatus es roboranda. Vniuersi Episcopi dixerunt, placet, placet.

[a] integrè Codex Ecclesiæ Rom.

CCLX. *Vt qui Episcopi in diœcesibus fuerint ordinati, diœcesim sibi nullam vsurpent.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 23. Honoratus, & Vrbanus Episcopi dixerunt: Audiuimus constitutum, vt diœceses non mereantur Episcopos accipere, nisi consensu eius sub quo fuerunt constitutæ: sed in prouincia nostra cùm aliqui forte in diœcesi, concedente eo Episcopo, in cuius potestate fuerant constitutæ, ordinati sunt Episcopi, etiam diœceses sibi vindicat, hoc & corrigi caritatis vestræ iudicio, & inhiberi de cætero debet. Epigonius Episcopus dixit: Singulis Episcopis seruatum est quod decebat: vt ex massa diœcesium nulla carperetur, vt proprium Episcopum habuisset, nisi ipse consensum adhibuisset concedendi. Sufficiat enim si concesserit, vt eadem diœcesis permissa proprium tantùm Episcopum habeat, & cæteras sibi non vindicent diœceses: quia exempta de fasce multarum sola meruit honorem Episcopatus suscipere. Aurelius Episcopus dixit: Non dubito

caritati vestræ omnium placere, eum qui in diœcesi, concedente Episcopo, qui matricem tenuit, solam eandem retinere plebem, in qua fuerit ordinatus. Quoniam igitur vniuersa arbitror fuisse tractata, si omnia cum animo vestro conuenerunt, sermone vestro cuncta roborate. Vniuersi Episcopi dixerunt: omnibus nobis hæc placuerunt, & hæc nostrâ subscriptione firmamus.

CCLXI. *De reliquiis idolorum, vel templis ab Imperatoribus abolendis.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 25. Instant etiam aliæ necessitates à religiosis Imperatoribus postulandæ; vt reliquias idolorum per omnem Africam iubeant penitus amputari: Nam plerisque in locis maritimis, atque possessionibus diuersis adhuc erroris istius iniquitas viget, vt præcipiantur, & ipsa deleri, & templa eorum, quæ in agris, vel in locis abditis constituta nullo ornamento sunt, iubeantur omnimodo destrui.

CCLXII. *Vt clerici de iudicij sui cognitione non cogantur in publico dicere testimonium.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 26. Petendum etiam, vt statuere dignentur: vt si fortè in Ecclesia quamlibet causam iure Apostolico Ecclesiis imposito, agere voluerint, & fortasse decisio clericorum vni parti displicuerit, non liceat clericum in iudicium ad testimonium deuocari eum, qui cognitor, vel præsens fuit, vt nulla ad testimonium dicendum Ecclesiastici cuiuslibet persona pulsetur.

CCLXIII. *De paganorum conuiuiis auferendis.*

CONCIL. *Carth. tit.* 27. Illud etiam petendum, vt quæ contra præcepta diuina conuiuia multis in locis exercentur, quæ ab errore gentili attracta sunt, ita vt nunc à paganis Christiani ad hæc celebranda cogantur, ex qua re temporibus Christianorum Imperatorum persecutio altera fieri occultè videatur: vetari talia iubeant, & de ciuitatibus, & de possessionibus imposita pœna prohiberi: maximè cùm etiam in natalibus beatissimorum martyrum per nonnullas ciuitates, & in ipsis locis sacris talia committere non reformident. Quibus diebus etiam, quod pudoris est dicere, saltationes sceleratissimas per vicos, atque plateas exerceant, vt matronalis honor, & innumerabilium feminarum pudor deuotè venientium ad sacratissimum diem iniuriis lasciuientibus appetatur: vt etiam ipsius sanctæ religionis penè fugiatur accessus.

CCLXIV. *De spectaculis, vt in die Dominico, vel cæteris Sanctorum solemnitatibus minimè celebrentur.*

CONCIL. *Carth. tit.* 28. Necnon & illud petendum, vt spectacula theatrorum cæterorúmque ludorum, die Dominica, vel cæteris religionis Christianæ diebus celeberrimis amoueantur, maximè quia sancti Paschæ octauarum diebus populi ad circum magis, quàm ad ecclesiam conueniunt, debere transferri deuotionis eorum dies, si quando occurrerint, nec oportere etiam quemquam Christianorum cogi ad hæc spectacula: maximè quia in his exercendis, quæ contra præcepta Dei sunt, nulla persecutionis necessitas à [a] quocumque adhibenda est: sed vti oportet hominem libera voluntate qua subsistit, sibi diuinitus concessa: corporatorum enim maximè periculum considerandum est, qui contra præcepta Dei magno terrore coguntur ad spectacula conuenire.

[a] quoquam *Dionys.* *ex.*

CCLXV. *De histrionibus Christianis factis.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 30. Et de his etiam petendum, vt si quis ex qualibet ludicra arte ad Christianitatis gratiam venire voluerit, ac liber ab illa macula permanere, non eum liceat quoquam iterum ad eadem exercenda reduci.

CCLXVI. *De manumissionibus in Ecclesia celebrandis.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 31. De manumissionibus sanè in Ecclesia dicendis, si id nostri consacerdotes per Italiam facere reperiuntur, nostræ etiam erit fiduciæ istorum ordinem sequi: data planè licentia misso legato vt quæcum-

cumque digna fide pro statu Ecclesiæ, & salute animarum agere potuerit, nos laudabiliter in conspectu Domini acceptatos. Quæ omnia si sanctitati vestræ placent, edicite, vt & meam suggestionem ratam esse vobis aduertant, & nostram omnium consensionem sinceritas eorum libenter accipiat. Ab vniuersis Episcopis dictum est: Omnibus placent hæc quæ iniuncta sunt peragenda, & prudenter à tua sanctitate enarrata.

CCLXVII. *Ne interuentor Episcopus cathedram, vbi interuentor est sedeat.*

CONCIL. *Carthag. titul* 41. Item constitutum est, vt nulli [a] interuentori licitum sit cathedram, cui intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere: sed dare operam, vt intra annum eisdem Episcopum prouideat: quod si neglexerit anno exempto, interuentor alius tribuatur.

[a] intercessori Dion. Ex. & Cod. Eccl. Rom.

CCLXVIII. *De Episcopis qui ad Concilia non occurrunt.*

CONCIL. *supradicto tit.* 43. Item placuit, vt quotiescumque Concilium congregandum est, Episcopi, qui neque ætate, neque ægritudine, neque aliquâ grauiore necessitate impediuntur, competenter occurrant, & Primatibus suarum quarumque prouinciarum intimetur, vt de vniuersis Episcopis, vel duæ, vel tres turmæ fiant, ac de singulis turmis vicissim, quotquot electi fuerint, ad diem Concilij instantissimè occurrant. Quòd si non potuerint occurrere, excusationes suas in tractoria conscribant; vel si post aduentum tractoriæ aliquæ necessitates repentè fortifan ortæ fuerint, nisi rationem impedimenti sui apud suum Primatem reddiderint, Ecclesiæ suæ communione debere esse contentos.

CCLXIX. *Vt de alieno monasterio susceptos, nec præpositos monasterij, nec clericos liceat ordinari.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 47. Item placuit, vt si quis de alterius monasterio repertum, vel ad clericatum promouere voluerit, vel in suo monasterio maiorem constituerit: Episcopus qui hoc fecerit, à cæterorum communione seiunctus, suæ tantùm plebis communione contentus sit, & ille, neque clericus, neque præpositus perseueret.

CCLXX. *Vt Episcopi qui ordinantur, ab ordinatoribus suis epistolas accipiant, quæ diem & Consulem præferant.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 56 Deinde placuit, vt quicumque deinceps ordinantur per prouincias Africanas; litteras accipiant ab ordinatoribus suis manu eorum subscriptas, & continentes Consulem & diem, vt nulla altercatio de posterioribus, vel anterioribus oriatur.

CCLXXI. *De his qui semel in Ecclesia legerint, ab aliis non posse promoueri.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 57. Item placuit, vt quicumque in ecclesia vel semel legerit, ab alia ecclesia ad clericatum non teneatur.

CCLXXII. *Concilium vniuersale, non nisi necessitate faciendum.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 62. Placuit, vt non sit vltrà fatigandis fratribus anniuersaria necessitas: sed quoties causa communis exegerit, id est totius Africæ, vndecunque ad hanc sedem de hac re datæ literæ fuerint, congregandam esse synodum in ea prouincia, vbi opportunitas persuaserit: causæ autem quæ communes non sunt, in suis prouinciis iudicentur.

CCLXXIII. *Vt ab electis iudicibus prouocare non liceat.*

CONCIL. *supraścripto tit.* 63. Si autem fuerit prouocatum, eligat qui prouocauerit iudices, & cum eo & ille contra quem prouocauerit, vt ab ipsis deinceps nulli liceat prouocare.

Item de hoc ipso, tit. 89. A iudicibus autem, quos communis consensus elegerit, non liceat prouocare. Et quisquis prouocatus repertus fuerit per contumaciam nolle obtemperare iudicibus,

cùm hoc primæ ſedis Epiſcopo fuerit probatum, det literas, vt nullus ei communicet Epiſcoporum, donec obtemperet.

CCLXXIV. *De plebibus, quæ nunquam Epiſcopos habuerunt.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 65. Placuit & illud, vt plebes quæ nunquam habuerunt proprios Epiſcopos, niſi ex Concilio plenario vniuſcuiuſque prouinciæ, & Primatis, atque conſenſu eius, ad cuius diœceſim eadem eccleſia pertinebat, decretum fuerit, minimè accipiant.

CCLXXV. *De plebibus, vel diœceſibus ex Donatiſtis conuerſis.*

CONCIL. *ſupraſcripto tit.* 66. Sanè, vt [a] plebes quæ conuerſæ ſunt à Donatiſtis, & habuerunt Epiſcopos, ſine dubio, inconſulto Concilio habere mereantur. quæ autem plebes habuerunt Epiſcopum, & eo defuncto voluerint non Epiſcopum proprium habere, ſed ad alicuius Epiſcopi diœceſim pertinere, non eis eſſe denegandum. Nec non & illud ſuggeſtum eſt, quòd plebes ante legem Imperatorum de vnitate latam, quicumque conuerterentur Epiſcopi ad Catholicam, ipſi eas obtinere debeant; verùm à lege vnitatis, & deinceps oporteat vniuerſas eccleſias vindicare ſibi Epiſcopos Catholicos eorum locorum, ad quæ loca ſub hæreticis pertinebant, vel conuerſorum ad Catholicam, vel non conuerſorum hæreticorum, & diœceſes, & ſi qua fortè ſunt inſtrumenta eccleſiæ, vel ad eius ius pertinentia. Qui verò aliqua vſurpauerint, poſt legem vſurpata [b] conuerſis reſtituant.

[a] illæ plebes *Dion. Exig & Cod. Eccl. Rom.*

[b] conuenti *Dionyſ. Ex. & Cod. Eccl. Rom.*

CCLXXVI. *De precibus ad altare dicendis.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 70. Placuit etiam hoc, vt preces quæ probatæ fuerint in Concilio, ſiue præfationes, ſiue commendationes, ſeu manus impoſitiones ab omnibus celebrentur, nec aliæ omnino contra fidem proferantur, ſed quæcumque à prudentioribus fuerint collectæ, dicantur.

CCLXXVII. *De his qui cùm in Africa non communicant, voluerint trans mare ſubripere.*

CONCIL. *Carth. tit.* 72. Quicumque autem non [c] communicat in Africa, ſi in tranſmarinis ad communicandum [d] obtepſerit, iacturam clericatus [e] excipiat.

[c] communicans *Dionyſ. Ex.* communicant *Cod. Eccl. Rom.*

[d] obtepſerint *Cod. Eccl. Rom.*

[e] excipiant *Cod. Eccl. Rom.*

CCLXXVIII. *De plebibus conuerſis à Donatiſtis.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 84. Item placuit, quoniam quidem ante aliquot annos in hac eccleſia plenario Concilio conſtitutum eſt, vt quæcumque eccleſiæ in diœceſi conſtitutæ, ante leges de Donatiſtis datas Catholicæ factæ ſunt, ad eas cathedras pertineant, per quarum Epiſcopos factum eſt, vt Catholicæ vnitati communicarent; poſt leges autem, quæcumque communicauerunt, illuc pertineant, quò pertinebant, cùm eſſent in parte Donati. Sed quia multæ controuerſiæ poſtea inter Epiſcopos de diœceſibus ortæ ſunt, & oriuntur, quibus tunc minùs videtur eſſe proſpectum, nunc iſto ſancto Concilio placuit, vt vbicumque Catholica fuit, & pars Donati, & ad diuerſas cathedras pertinebant, quocumque tempore illic vnitas facta eſt, vel facta fuerit, ſiue ante leges, ſiue poſt leges, ad eandem cathedram pertineant, ad quam Catholica quæ iam ibi fuerat, pertinebat.

CCLXXIX. *De diœceſibus qualiter eas diuidant inter ſe Epiſcopi, tam Catholici quàm qui ex Donati parte conuerſi ſunt.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 85. Ita ſanè, vt ſi Epiſcopus ex Donatiſtis ad Catholicam vnitatem conuerſus eſt, æqualiter inter ſe diuidant eas, quæ ſic fuerint inuentæ, vbi ambæ partes fuerunt, id eſt vt alia loca ad illum, alia ad illum pertineant; ita vt ille diuidat, qui amplius temporis in Epiſcopatu habet, & minor eligat. Quòd ſi fortè vnus fuerit locus, ad eum pertineat, cui vicinior inuenitur. Quòd ſi ambabus cathedris æqualiter vicinus eſt, ad eum per-

tineat quem plebs elegerit. Quòd si fortè antiqui Catholici suum voluerint, & illi suum, qui ex Donati parte conuersi sunt, plurimorum voluntas paucioribus præfetatur: si autem partes æquales sunt, maioris temporis Episcopo deputetur. Si autem ita plurima loca inueniuntur, in quibus ambæ partes fuerunt, vt non possint æqualiter diuidi, velut si impari numero fuerint, distributis eis locis, qui parem habent numerum, quicumque locus remanserit, hoc in eo seruetur quod superiùs dictum est, cùm de vno tractaretur loco.

CCLXXX. *Vt si quam diœcesim Episcopus ab hæresi liberans, triennio possederit, nullus eam repetat.*

CONCIL. *Carth. tit.* 86. Item placet, vt etiam si quisquam post leges aliquem locum ad Catholicam vnitatem conuerterit, si eum per triennium nemine repetente continuit, vlteriùs ab eo non repetatur. Si tamen per ipsum triennium fuit Episcopus, qui posset repetere, & tacuit, præiudicium patietur. Si autem non fuit, non præiudicetur matrici, sed liceat cùm locus acceperit Episcopum, qui non habebat, ex ipso die intra triennium repetere. Itémque si fuerit Episcopus ad Catholicam ex Donati parte conuersus, non ei præiudicet præfinitum tempus: sed ex quo die conuersus est, habeat per triennium potestatem repetendi loca, quæ ad ipsam pertinebant cathedram.

CCLXXXI. *De his qui in plebes, quas ad se putant pertinere, inconuentis his, à quibus tenentur, irruerint.*

CONCIL. *Carth. tit.* 87. Item placuit, vt quicumque Episcopi, plebes quas ad suam cathedram æstimant pertinere, non ità repetunt, vt causas suas Episcopis iudicantibus agant, sed alio retinente inruerint, siue volentibus, siue nolentibus plebibus, causæ suæ detrimentum patiantur. Et quicumque iam hoc fecerunt, si nondum est inter Episcopos finita contentio, sed adhuc contendunt, ille inde discedat quem constiterit prætermissis iudiciis ecclesiasticis inruisse. Nec sibi quisque blandiatur, si à Primate vt retineat, literas impetrarit, sed siue habeat literas, siue non habeat, conueniat eum qui tenet, & eius literas accipiat, vt cum appareat pacificè tenuisse ecclesiam ad se pertinentem. Si autem aliquam quæstionem retulerit, per Episcopos indices causa finiatur: siue quos eis Primates dederint, siue quos ipsi vicinos ex consensu elegerint.

CCLXXXII. *De his qui plebes ad se pertinentes negligunt.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 88. Item placuit, vt quicumque negligunt loca ad suam cathedram pertinentia in Catholicam vnitatem lucrari, conueniantur à diligentibus vicinis Episcopis, vt id agere non morentur. Quòd si intra sex menses à die conuentionis non effecerint, qui potuerit ea lucrari ad ipsum pertineant. Ita sanè, vt si ille ad quem pertinuisse videbantur, probare potuerit magis illius electam negligentiam ab hæreticis, vt impunè ibi sint, & suam diligentiam fuisse præuentam, vt eo modo eius cura sollicitior vitaretur. Cùm hoc iudices Episcopi cognouerint, suæ cathedræ loca restituant. Sanè si Episcopi, inter quos causa versatur, diuersarum sunt prouinciarum, ille Primas det iudices, in cuius prouincia est locus de quo contenditur. Si autem ex communi placito vicinos iudices elegerint, aut vnus eligatur, aut tres: vt si tres elegerint, aut omnium sententiam sequantur, aut duorum.

CCLXXXIII. *Vt si Episcopus negligat suam diœcesim, communione priuetur.*

CONCIL. *Carthag. titul.* 90. Si in matricibus cathedris Episcopus negligens fuerit aduersus hæreticos, conueniatur à vicinis Episcopis diligentibus, & ei sua negligentia demonstretur, vt se excusare non possit. Quòd si ex die quo conuenitur, intra sex menses, si in eius prouincia executio fuerit, & non eos ad vnitatem Catholicam conuertendos curarit, non ei communicetur, donec adimpleat: si autem executor ad loca non venerit, non ascribatur Episcopo.

CCLXXXIV. *De Episcopis qui Donatistas communicasse mentiti fuerint.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 91. Si autem probatum fuerit, eum de communione illorum fuisse mentitum, dicendo eos communicasse, quos eo sciente non communicasse constiterit, etiam Episcopatum amittat.

CCLXXXV. *De presbyteris & clericis, vt non appellentur nisi Africana Concilia.*

CONCIL. *Carthag. tit.* 92. Item placuit, vt presbyteri & diaconi, vel cęteri inferiores clerici in causis quas habuerint, si de iudiciis Episcoporum suorum questi fuerint, vicini Episcopi eos audiant, & inter eos quidquid est finiant adhibiti ab eis ex consensu Episcoporum suorum. Quòd si & ab eis prouocandum putauerint, non prouocent, nisi ad Africana Concilia, vel ad Primates prouinciarum suarum; ad transmarina autem qui putauerit appellandum, à nullo intra Africam in communionem suscipiatur.

CCLXXXVI. *De virginibus, etiam minoribus velandis.*

CONCIL. *Carth. tit.* 93. Item placuit, vt quicumque Episcoporum necessitate periclitantis pudicitiæ virginalis, cùm & vel petitor potens, vel raptor aliquis formidatur: vel si etiam aliquo mortis periculoso scrupulo compuncta fuerit, ne non velata moriatur, aut exigentibus parentibus, aut his ad quorum curam pertinet, velauerit virginem, seu velauit intra viginti quinque annos ætatis, non ei obsit Concilium, quod de isto annorum numero constitutum est.

CCLXXXVII. *De Episcopo qui excommunicat eum, quem sibi soli crimen dicit esse confessum.*

CONCIL. *Carthag. titulo* 99. Item placuit, vt si quando Episcopus dicit, aliquem sibi soli proprium crimen fuisse confessum, atque ille neget, non putet ad iniuriam suam Episcopus pertinere, quòd illi soli non creditur, etsi scrupulo propriæ conscientiæ se dicit neganti nolle communicare.

Vt non temerè quemquam communione priuet Episcopus.

CONCIL. *Carth. tit.* 100. Quamdiu excommunicato non communicauerit suus Episcopus, eidem Episcopo ab aliis non communicetur Episcopis, vt magis caueat Episcopus, ne dicat in quemquam quod aliis documentis conuincere non potest.

CCLXXXVIII. *Contra impugnatores gratiæ Dei, & calumniatores sancti Augustini.*

EX *decretis Papæ Cælestini tit.* 1. Dilectissimis fratribus Venerio, Marino, Leoncio, Auxonio, Arcadio, Filtanio, & cæteris Galliarum Episcopis, Cælestinus. Apostolici verba præcepti sunt apud Iudæos, atque gentiles, sine offensione nos esse debere; hoc quisquis Christianus est, tota animi virtute custodit. Quod cùm ita sit, non parum periculi illum poterit manere ante Deum, qui hoc detrectat etiam fidelibus exhibere. Nam qualiter nos qui neminem perire volumus, ista contristent, quæ authoribus Christianis percellunt animos Christianos, dominicus in Euangelio sermo testatur: ait enim ipse Saluator, quòd expediat scandalizanti vnum de pusillis in maris profunda demergi, & ideo quæ sit eius iam pœna quæramus, cui tale supplicium legimus expedire. Filij nostri præsentes Prosper & Hilarius, quorum circa Deum nostrum sollicitudo laudanda est, tantùm nescio quibus presbyteris illic licere, qui dissensioni Ecclesiarum studeant, sunt apud nos prosecuti, vt indisciplinatas quæstiones vocantes in medium, pertinaciter eos dicant prædicare aduersantia veritati: sed vestræ dilectioni iustius imputamus, quando illi supra vos habent copiam disputandi. Legimus supra magistrum non esse discipulum; id est non sibi debere quemquam ad iniuriam doctorum vindicare doctrinam; nam & hos ipsos à Deo nostro positos nouimus ad docendum, cùm sit dicente Apostolo eis tertius locus intra Ecclesiam deputandus. Quid illic spei

est, vbi magistris tacentibus, hi loquuntur, qui, si ita est, eorum discipuli non fuerunt? Timeo ne conniuere sit hoc tacere, timeo ne magis ipsi loquantur, qui permittunt illis taliter loqui. In talibus causis non caret suspicione taciturnitas, quia occurreret veritas, si falsitas displiceret. Meritò namque causa nos respicit, si silentio faueamus errori. Ergo corripiantur huiusmodi, non sibi sit liberum habere pro voluntate sermonem; desinat, si ita res sunt, incessere nouitas vetustatem, desinat Ecclesiarum quietem inquietudo turbare. Conantur sæpe naufragio mergere, quos intra portum stantes statio faciat fida securos; fida quippe est omnium statio, quorum perfectis gressibus vestigia non mouentur. Recurrerunt ad Apostolicam prædicti sedem, hæc ipsa nobis quæ tentat perturbatio conquerentes. Habetote, fratres charissimi, pro Catholicæ plebis pace tractatum, sciant se (si tamen censentur presbyteri dignitate) vobis esse subiectos, sciant quòd sibi omnes qui malè docent, discere magis ac magis competat quàm docere; nam quid in ecclesiis vos agitis, si illi summam teneant prædicandi? nisi fortè illud obsistat, quod non authoritate, non adhuc ratione colligitur, vt aliqui è fratrum numero nuper de laicorum consortio, in collegium vestrum fortassis admissi, nesciant quid sibi debeant vindicare. Super his multa iam dicta sunt eo tempore, quo ad fratris Tuenti dedimus scripta responsum; nunc [a] autem repetentes sæpius admonemus, vt vitentur huiusmodi qui laborant per rertas aliud, quàm ille noster iussit agricola, seminare. Nec tamen mirari possumus si hæc erga viuentes ij nunc tentare audent, qui nituntur etiam quiescentium fratrum memoriam dissipare.

[a] tamen Dion. Exig.

Ex decret. Papæ Cælest. tit. 2. Augustinum sanctæ recordationis virum, pro vita sua, atque meritis in nostra communione semper habuimus, nec vnquam hunc sinistræ suspicionis saltem rumor aspersit: quem tantæ scientiæ olim fuisse meminimus, vt inter magistros optimos, etiã à meis semper decessoribus haberetur. Bene ergo de eo omnes in commune senserunt, vtpote qui vbique cunctis & amori fuerit, & honori: vnde resistatur talibus, quos malè crescere vidimus. Nefas est hæc pati religiosas animas, quarum afflictione, quia membra nostra sunt, nos quoque conuenit macerari, quamuis maneat hos beatitudo promissa, quicumque probantur persecutionem propter iustitiam sustinere. Quibus quid promittat Dominus in futurum, sequens sermo declarat. Non est agentium causa solorum; vniuersalis Ecclesia quacumque nouitate pulsatur. Intelligamus hæc ipsa vobis, quæ nobis non placent, displicere. Quod ita demum probare poterimus, si imposito improbis silentio de tali re imposterum querela cessauerit. Deus vos incolumes custodiat, fratres charissimi.

CCLXXXIX. *Quòd Adam omnes homines læserit, & nec quemquam nisi Christi gratiâ posse saluari.*

Ex *decretis Papæ Cælestini titulo* 4. In præuaricatione Adæ omnes homines naturalem possibilitatem, & innocentiam perdidisse; & neminem de profundo illius ruinæ, per liberum arbitrium posse consurgere, nisi eum gratia Dei miserantis erexerit, pronuntiante beatæ memoriæ Papa Innocentio, atque dicente in epistola ad Carthaginense Concilium: Liberum enim arbitrium ille perpessus, dum suis inconsultiùs vtitur bonis cadens, in præuaricationis profunda demersus est, & nihil quemadmodum exinde surgere posset inuenir, suáque in æternum libertare deceptus huius ruinæ latuisset oppressu, nisi eum pòst Christi pro sua gratia releuasset aduentus, qui per nouæ regenerationis purificationem omne præteritum vitium sui baptismatis lauacro purgauit.

CCXC. *Quòd nemo sit bonus suis viribus, nisi participatione eius qui solus est bonus.*

Ex *decretis Papæ Cælestini tit.* 5. Neminem esse per semetipsum bonum, nisi participationem sui ille donet, qui solus est bonus; quod in eisdem scripris eiusdem Pontificis sententia protestatur, dicens; Nunquid nos de eorum post hæc rectum mentibus æstimemus, qui sibi se putant deberi, quòd boni sunt, nec illum considerant, cuius quotidie gratiam consequuntur, qui sine illo tantum se assequi posse confidunt.

CCXCI. *Quòd nisi gratiâ Dei continuâ iuuemur, insidias diaboli superare non possumus.*

EX *decretis suprascripti tit. 6.* Neminem etiam baptismatis gratia renouatum idoneum esse ad superandas diaboli insidias, & ad vincendas carnis concupiscentias, nisi per quotidianum adiutorium Dei, perseuerantiam bonæ conuersationis acceperit: quod eiusdem Antistitis in iisdem paginis doctrina confirmat, dicens: Nam quamuis hominem redimeret à præteritis ille peccatis, tamen sciens iterum posse peccare, ad reparationem sibi, quemadmodum posset illum, & post ista corrigere, multa seruauit. Quotidiana præstat ille remedia, quibus nisi freti confisique nitamur, nullatenus humanos vincere poterimus errores: necesse est enim, vt quo auxiliante vicimus, eo iterum non adiuuante vincamur.

CCXCII. *Quòd per Christum libero bene vtamur arbitrio.*

EX *decretis Papæ Cælest. tit. 7.* Quòd nemo nisi per Christum libero bene vtatur arbitrio, idem magister in epistola ad Mileuitanum Concilium data prædicat, dicens: Aduerte tandem ô prauissimarum mentium peruersa doctrina, quòd primum hominem ita libertas ipsa decepit, vt dum indulgentiùs frænis eius vtitur, in præuaricationem præsumptione concideret: nec ex hac potuit erui, nisi ei prouidentiâ regenerationis statum pristinæ libertatis Christi Domini reformasset aduentus.

CCXCIII. *Quòd omnia Sanctorum merita, dona sint Dei.*

EX *decretis Papæ Cælest. tit. 8.* Quòd omnia studia, & omnia opera ac merita Sanctorum ad Dei gloriam laudémque referenda sint, quia nemo aliunde ei placet, nisi ex eo quod ipse donauerit. In quam nos sententiam dirigit beatæ recordationis Papæ Zosimi regularis authoritas, cùm scribens ad totius orbis Episcopos ait: Nos autem instinctu Dei, omnia enim bona ad authorem suum referenda sunt, vnde nascuntur, ad fratrum & Coepiscoporum nostrorum conscientiam vniuersa retulimus. Hunc autem sermonem sincerissimæ veritatis luce radiantem, tanto Afri Episcopi honore venerati sunt, vt ita ad eundem virum scriberent: Illud verò quod in literis quas ad vniuersas prouincias curasti esse mittendas, posuisti dicens: Nos tamen instinctu Dei, & cætera, sic accipimus dictum, vt illos qui contra Dei adiutorium extollunt humani arbitrij libertatem districto gladio veritatis, velut cursim transiens amputares: quid enim tam libero fecistis arbitrio, quàm quod vniuersa in nostræ humilitatis conscientiam retulistis? & tamen instinctu Dei factum esse, fideliter sapientérque vidistis, veraciter fidentérque dixistis. Ideo vtique, quia præparatur voluntas à Domino, & vt boni aliquid agant, paternis inspirationibus suorum, ipse tangit corda filiorum: quotquot enim spiritu Dei aguntur, ij filij Dei sunt, vt nec nostrum deesse sentiamus arbitrium, & in bonis quibusque voluntatis humanæ singulis motibus magis illius valere non dubitemus auxilium.

CCXCIV. *Quòd omnis sancta cogitatio, & motus piæ voluntatis ex Deo sit.*

EX *decretis Papæ Cælest. tit. 9.* Quòd ita Deus in cordibus hominum, atque in ipso libero operetur arbitrio, vt sancta cogitatio, pium consilium, omnisque motus bonæ voluntatis ex Deo sit, quia per illum aliquid boni possumus, sine quo nihil possumus. Ad hanc enim nos professionem idem doctor instituit, qui cùm ad totius orbis Episcopos de diuinæ gratiæ opitulatione loqueretur; quod ergo, ait, tempus interuenit, quo eius non egeamus auxilio? In omnibus igitur actibus, causisque, cogitationibus, motibus adiutor, & protector orandus est. Superbum est enim vt quicquam sibi humana natura præsumat clamante Apostolo: Non est vobis conluctatio aduersus carnem & sanguinem, sed contra principes & potestates aëris huius contra spiritalia nequitiæ in cælestibus. & sicut ipse iterum dicit: Infelix ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Gratia Dei per Iesum Christum Dominum nostrum. & iterum: Gratia Dei sum id

quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit, sed plus omnibus illis laboraui; non ego autem, sed gratia Dei mecum.

CCXCV. *Quòd gratia Dei non solùm peccata dimittat, sed etiam adiuuet, vt nec committantur, & lex impleatur, non sicut ait Pelagius, facilè, quasi sine gratia Dei difficiliùs possit impleri.*

Ex *decretis Papæ Cælest. tit.* 10. Illud etiam, quod inter Carthaginiensis synodi decreta constitutum est, quasi proprium Apostolicæ Sedis amplectimur, quod scilicet tertio capitulo definitum est; Vt quicumque dixerit gratiam Dei, qua iustificamur per Iesum Christum Dominum nostrum, ad solam remissionem peccatorum valere, quæ iam commissa sunt, non etiam ad adiutorium, vt non committantur, anathema sit: & iterum quarto capitulo, Vt quisquis dixerit, gratiam Dei per Iesum Christum, propter hoc tantùm nos adiuuare ad non peccandum, quia per ipsam nobis reuelatur, & aperitur intelligentia mandatorum, vt sciamus quid appetere, & quid vitare debeamus; non autem per illam nobis præstari, vt quod faciendum cognouimus etiam facere diligamus, atque valeamus, anathema sit. Cùm enim dicat Apostolus: scientia inflat, caritas verò ædificat, valde impium est, vt credamus ad eam quæ inflat, nos habere gratiam Christi, & ad eam quæ ædificat non habere, cùm sit vtrumque donum Dei, & scire quid facere debeamus, & diligere vt faciamus, vt ædificante caritate, scientia non possit inflare. Sicut autem de Deo scriptum est; Qui docet hominem scientiam: ita etiam scriptum est, Caritas ex Deo est. Item quinto capitulo: Vt quisquis dixerit, ideo nobis gratiam iustificationis dari, vt quod facere iubemur per liberum arbitrium, faciliùs possimus implere per gratiam, tamquam etsi gratia non daretur, non quidem facilè, sed tamen possimus etiam sine illa implere diuina mandata, anathema sit. De fructibus enim mandatorum Dominus loquebatur, vbi non ait, Sine me difficiliùs potestis facere: sed ait, Sine me nihil potestis facere.

CCXCVI. *Quòd Sedis Apostolicæ omnes orationes Christi gratia resonent, qua genus humanum ab æterna damnatione reparatur.*

Ex *decretis Papæ Cælest. tit.* 11. Præterea beatissimæ & Apostolicæ Sedis inuiolabiles sanctiones, quibus nos piissimi patres pestiferæ nouitatis elatione deiectâ, & bonæ voluntatis exordia, & incrementa probabilium studiorum, & in eis vsque in finem perseuerantiam, ad Christi gratiam referre docuerunt. Obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab Apostolis tradita, in toto mundo, atque in omni Catholica Ecclesia vniformiter celebrantur, vt legem credendi lex statuat supplicandi. Cùm enim sanctarum plebium præsules mandatâ sibimet legatione fungantur, apud diuinam clementiam humani generis agunt causam, & totâ secum Ecclesiâ congemiscente postulant, & precantur vt infidelibus donetur fides, vt idololatræ ab impietatis suæ liberentur erroribus, vt Iudæis ablato cordis velamine lux veritatis appareat, vt hæretici Catholicæ fidei perceptione resipiscant, vt schismatici spiritum rediuiuæ caritatis accipiant, vt lapsis pœnitentiæ remedia conferantur, vt denique catechumenis ad regenerationis sacramenta perductis cælestis misericordiæ aula reseretur. Hæc autem non perfunctoriè, neque inaniter à Domino peti rerum ipsarum monstrat effectus; quandoquidem ex omni errorum genere plurimos Deus dignatur adtrahere, quos erutos de potestate tenebrarum transferat in regnum filij caritatis suæ, & ex vasis iræ faciat vasa misericordiæ. Quod adeò totum diuini operis esse sentitur, vt hæc efficienti Deo gratiarum semper actio laudisque confessio pro inluminatione talium, vel correctione referatur.

CCXCVII. *Quòd gratiam Dei, etiam baptizandorum testetur instituta purgatio, cùm exorcismis, & supplicationibus spiritus ab eis abigantur immundi.*

Ex *decr. Papæ Cælest. tit.* 12. Illud etiam quod circa baptizandos in vni-

uerso mundo, sancta Ecclesia vniformiter agit, non otioso contemplamur intuitu. Cùm siue paruuli, siue iuuenes ad regenerationis veniunt sacramentum, non priùs fontem vitæ adeunt, quàm exorcismis, & exsufflationibus clericorum spiritus ab eis immundus abigatur, vt tunc verè appareat, quomodo princeps mundi huius mittatur foras, & quomodo priùs alligetur fortis, & deinceps vasa eius diripiantur, in possessionem translata victoris, qui captiuam ducit captiuitatem, & dat dona hominibus. His ergo Ecclesiasticis regulis, & ex diuina sumptis authoritate documentis, ita adiuuante Domino conformati sumus, vt omnium bonorum affectuum atque operum, & omnium studiorum, omniúmque virtutum, quibus ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur authorem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis merita præueniri, per quem fit, vt aliquid boni & velle incipiamus, & facere. Quo vtique auxilio & munere Dei non aufertur liberum arbitrium; sed liberatur, vt de tenebroso lucidum, de prauo rectum, de languido sanum, de [a] improuidente fit prouidum. Tanta enim est erga omnes homines bonitas Dei, vt nostra velit esse merita quæ sunt ipsius dona, & pro his quæ largitus est, æterna præmia sit donaturus. Agit quippe in nobis, vt quod vult & velimus & agamus, nec otiosa esse in nobis patitur, quæ exercenda non negligenda donauit, vt & nos cooperatores simus gratiæ Dei, ac si quid in nobis ex nostra videimus remissione languescere, ad illum sollicitè recurramus, qui sanat omnes languores nostros, & redimit de interitu vitam nostram, & cui quotidie dicimus: Ne inducas nos in tentationem, sed libera nos à malo.

[a] imprudente Dion. Exig.

CCXCVIII. *Quòd profundiores quæstiones nec contemnendæ sint, nec penitus astruendæ.*

Ex *decret. Papæ Cælest. titul.* 13. Profundiores verò, difficilioréſque partes incurrentium quæstionum, quas latiùs pertractarunt, qui hæreticis restiterunt, sicut non audemus contemnere, ita non necesse habemus adstruere. Quia ad confitendam gratiam Dei, cuius operi ac dignationi nihil penitus subtrahendum est, satis sufficere credimus quicquid secundùm prædictas regulas Apostolicæ Sedis, nos scripta docuerunt; vt prorsus non [b] æstimemus Catholicum, quod apparuerit præfixis sententiis esse contrarium.

[b] opinemur Dionys. Ex.

CCXCIX. *Vt præter scripturas canonicas, nihil in Ecclesia legatur.*

Concil. *Carthag. tit.* 24. Item placuit, vt præter scripturas canonicas, nihil in Ecclesia legatur, sub nomine scripturarum diuinarum; sunt enim Canonicæ scripturæ, id est Genesis, Exodus, Leuiticus, Numeri, Deuteronomium, Iesu Naue, Iudicum, Ruth, Regum libri quatuor, Paralipomenon libri duo, Iob, Psalterium, Salomonis libri quinque, liber duodecim Prophetarum, Esaias, Hieremias, Ezechiel, Daniel, Tobias, Iudith, Hester, Hesdræ libri duo. Noui Testamenti Euangeliorum lib. quatuor, Actuum Apostolorum liber vnus, Epistolæ Pauli quatuordecim, Petri Apostoli duæ, Ioannis Apostoli tres, Iacobi Apostoli vna, Iudæ Apostoli vna, Apocalypsis Ioannis liber vnus.

CCC. *Vt Episcopi, & clerici non ordinentur, nisi omnes suos fecerint Christianos.*

Concil. *Carthag. titul.* 3. Vt Episcopi & presbyteri, & diaconi non ordinentur, priusquam omnes qui sunt in domo eorum, Christianos Catholicos fecerint.

EXPLICIT LIBER CANONVM.

FIRENZE - BIBLIOTECA NAZIONALE CENTRALE
SEGNATURA - 2.2.54 T. I (239)
RESTAURO - 1998
LABORATORIO - RAIMONDO MILIO
RESTAURATORE PROGETTISTA- CLAUDIO MONTELATICI

SINTESI DELLE OPERAZIONI EFFETTUATE:

Controllo della numerazione, pulizia a secco con pennello morbido, risarcimento con montaggio a scarnire con carta giapponese di adeguato spessore e colore, VANGEROW, velatura con velo giapponese 502 e Tylose MH300P, rifilatura del restauro eccedente, carte di guardia Ingres struttura F, cucitura su n. 6 nervi di spago, indorsatura con carta giapponese e pelle di capra neutra scarnita, incartonatura dei quadranti, nuova legatura in piena pelle di capra al vegetale (fornitore Scaricaciottoli), dorso attaccato, adesivi Tylose MH300P e Vianvil 59 in percentuale (15%).

COLLAUDATORE
DATA DEL COLLAUDO

LAB. RESTAURO
Geom. R. Milio